

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

Városi könyvtár	
Beszerezési szám:	7331
A könyv helye	Bp. 419

MEGJELEN MINDEN KEDDEN.

TARTALOM:

1. Pro domo.	7. A kerékkötő.
2. Rákosi Jenő.	8. Az elidegenítési és terhelési tilalom.
3. Szociális reformok.	9. Hírek a városházáról.
4. Az eskütéri hid vasutja.	10. Statisztika.
5. Kerületi népkönyvtárak.	11. Hirdetmények.
6. Ostrom a tanács ellen.	

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 korona. ♦ Fel évre 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utca 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcson-részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetét könyvecskék $4\frac{0}{10}$ kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A $10\frac{0}{10}$ -os betét-kamatadót az intézet fizeti.)

**Leszámítol váltókat, előleget
nyújt értékpapírokra.**

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziák-tere 4.
(Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. —
VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái:

VI. ker., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbízásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretében tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

dél előtt $\frac{1}{2}9 - \frac{1}{2}1$ -ig, délután $3 - \frac{1}{2}5$ -ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziák-tere 4. sz.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemesztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kívánatra.

Tűzálló és Chamotteanyagok raktára.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dinamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemez fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vízmuételepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különféle emeltyű-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

Fővárosi könyvtár

Beszerzési szám: 7331

A könyv helye: 419

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG:

IV., Reáltanoda-utca 5.

Pro domo.

Februárban lesz negyedik esztendeje, hogy *Halmos János*, Budapest polgármestere, a székesfőváros tanácsa nevében a következő hivatalos értesítést adta ki:

Tekintetes

Dr. Bartha Sándor

lapszerkesztő urnak

Budapest,

Reáltanoda-utca 5.

A tanács felhívja az összes elnöki és tanácsi ügyosztályokat, az összes kerületi előljáróságokat és az anyakönyvi hivatalokat, hogy mindennemű a nagyközönségnek szánt végzéseit, pályázatait, árlejtési és versenytárgyalási felhívásait és hirdetményeket egy-egy példányban a *Magyar Székesfőváros* című hetilappal közöljék.

Miről dr. Bartha Sándor lapszerkesztő (IV., Reáltanoda-utca 5.), az összes elnöki és tanácsi ügyosztályok, az összes kerületi előljáróságok és anyakönyvi hivatalok felzeten értesítettnek.

Ugyanazon év május havában *Halmos* polgármester az alábbi ajánlólevelet állította ki:

Minthogy a *Magyar Székesfőváros* egyes számaiból arról győződtem meg, hogy e lap a főváros közigazgatási életével és általában a fővárosi községi ügyeivel tüzetesen és behatóan foglalkozik és így a közigazgatás ismertetése és a tárgyalás alatt álló kérdések megvilágítása körül úgy a nagyközönségre, mint a közigazgatásra nézve hasznos szolgálatokat van hivatva teljesíteni: a lapot az érdeklődők figyelmébe szívesen ajánlom.

Aki a lefolyt négy esztendő alatt figyelme méltatta lapunk közleményeit: egy dolgot meg nem tagadhat tőlünk. Azt, hogy a „*Magyar Székesfőváros*” mindenkor a legnagyobb függetlenséggel és nyíltsággal adott kifejezést a városi ügyekre vonatkozó

nézeteinek. Ezt a körülményt nem akarjuk magunk részére érdem gyanánt föltüntetni. Ellenkezőleg, ha valakit elismerés illet ezért, az senki más, mint a főváros tanácsa. Amikor a tanács az illetékes körök figyelmébe ajánl egy lapot, mely *tartózkodás nélkül gyakorol kritikát fölötte is*, tiszteletreméltó bizonyítékát nyújtja igazságszeretetének, elfogulatlanságának és a sajtó-függetlenség megbecsülésének.

A bizantinizmus mai korszakában szinte föltűnő és kivételes a tanácsnak e nobilis viselkedése. Belőle levonható az a következtetés, hogy a tanács a legjobb indulattal iparkodik kötelességeinek megfelelni és öntudata nyugodt lévén, a kritikát is készséggel meghallgatja. Minthogy mindnyájan emberek vagyunk, tehát a legjobb intenciók mellett is követhetünk el tévedéseket: a főváros tanácsa sem mentes a botlásoktól. Ezekre rámutatni kötelessége a sajtónak. A „*Magyar Székesfőváros*” ezt a kötelességet híven teljesíti, de soha nem esett és nem fog esni abba a hibába, (a melytől, sajnos, a napisajtó egy része éppenséggel nem idegenkedik), hogy az intéző körök intencióit és erkölcsi reputációját meggyanúsítsa.

Mi tényeket bírálunk s elveket vitatunk, nem pedig személyek ellen hadakozunk. Meg vagyunk győződve, hogy a főváros adminisztrációjában nem hiányzik sem a jóakarat, sem a buzgalom. De tudjuk, hogy az üdvözülés utjai is sokfélék. Az egyik ezt tartja helyesnek és célravezetőnek, a másik pedig amaszt. Az eszméket tisztázni és üdvös eredményt elérni csak az elfogulatlan kritika és elvi vitatkozások révén lehet.

Aki személyeket támad és intencziókat gyanúsít, az inkább árt, mint használ a közérdeknek.

A „Magyar Székesfőváros“ jelenleg Budapest egyetlen ujságja, mely *kizárólag* a főváros ügyeivel foglalkozik. A napilapok hasábjain találnak ugyan némi tért a főváros ügyei, de csak a legszűkebb keretben és többnyire felületesen. Az országos politika és a közélet egyéb eseményei elnyomják a községi ügyeket. Csak ha botránnyal kapcsolatos valamely kérdés, akkor tárgyalja a napisajtó kimerítően. Főlöszleges magyarázunk, mennyire szükséges a főváros lakosságának, hogy a községi ügyekről a legszélesebb körű tájékoztatást nyerje, mennyire előnyös *minden kerület polgári köreinek*, melyek a főváros közigazgatási élete iránt érdeklődnek, ha van egy organum, mely sine ira et studio megvitát minden kérdést, s amely épp ezen pártatlansága miatt komoly figyelemre tarthat számot az intéző körök előtt is.

Átlépve az új esztendőbe, amidőn köszönetet mondunk mindazoknak, kik lapunkat eddig erkölcsileg és anyagilag támogatták, s azzal a kérelemmel fordulunk a főváros társasköreihez, testületeihez és egyes polgáraihoz, hogy a közérdekű ügyekről bennünket értesíteni és lapunkat terjesztetni sziveskedjenek.

A „Magyar Székesfőváros“ minden befolyástól függetlenül, a jövőben is a közjót és az igazságot fogja szolgálni.

Rákosi Jenő.

Megelégedés, öröm és büszkeség tölti el lelkünket, midőn látjuk, hogy az egész magyar társadalom riadó tetszéssel fogadja Rákosi Jenőnek a főrendiházba történt kineveztetését. Ennek az örömnél mélyebb a forrása mint a személyes vonzalom és mint ama fölemelő tudat, hogy Rákosi Jenő kitüntetése fényt vet a magyar hírlapirodalomra. Ha csak azért örvendenénk, hogy az irodalom kitűnősége s a magyar sajtó atyamestere, kinek jó szívét, puritán jellemét és példaadó lelkesítését mi ösmernünk legjobban, elnyerte a legdiszesebb kitüntetések egyikét: akkor joggal mondhatnák, hogy örömünkbe egoizmus vegyül. De bennünket a kitüntetés tényénél jobban meghat az a viszhang, melyet Rákosi Jenő kineveztetése országszerte keltett, ebben oly

jelenséget látunk, mely még a szkeptikusokat is bizalomra fogja gerjesztetni, a magyar nemzeti szellem újjáébredése iránt.

Mert nézzük csak, kit ünnepel most az ország és kinek sikerén lelkesedik?

Rákosi, az író és Rákosi, a publiczista, minden fényes és értékes tulajdonsága mellett sem jelentene a főrendek közé soroltatásánál nemzeti eseményt. Hiszen előtte került az országgyűlés felsőházába Jókai Mór homlokán az irodalom hervadhatatlan babárkoszorújával, és Bródi Zsigmond, a magyarországi zszurnalisztika nagyérdemű munkása. A reformált főrendiháznak tehát voltak elődjei mestersége köréből. — De miért pezsdül föl a nemzet Rákosi kineveztetésén és fogadja oly egyetemes lelkesedéssel, a minőre eddig még nem volt példa a főrendiház újjászervezése óta?

Kétségtelen, hogy a nemzet meghajol Rákosi írói talentuma és zszurnalisztikai kitűnősége előtt. Ám se a képességeire, se a kitűnőségére való emlékezés nem dobogtatja meg ezuttal a nemzet szívét, ha már hosszú évek óta köztudattá nem vált velna, hogy Rákosi Jenő a *magyar nemzeti törekvések legkiválóbb harczosa, a magyar nemzeti sovinizmus inkarnációja*.

Jó és lelkes hazafiakban nem szükölködik országunk, de a nemzeti szellemnek lángralobbantásában, folytonos élesztésében és helyes irányba terelése körül senki a most élők közül annyit és oly czéltudatos odaadással nem fáradozott, mint Rákosi Jenő. Nem kell felsorolni egyes tényeket, hogy képét adjunk az általa elért sikernek. Aki szét néz az országban látni, hallani és érezni fogja, hogy diadalmasan emeli föl fejét minden vonalon a magyar öntudat és nemzeti érzés.

Ez Rákosi Jenő munkája és érdeme. Boldognak kell éreznie magát, hogy az általa elvetett magvak előtte csiráznak ki és immár lombokat kezd hajtani a fa, melyet bizó reménnyel elültetett, arcának mindennapos verejtékével és szíve vérével megöntözött.

Ne essünk csüggedésbe a nemzet jövője fölött, midőn látjuk, hogy a nemzet megérti apostolai szavát és lélekben összeforr velük. Ez a lelki összeforrás a magyarázata a mostani általános örömnél, s egyszersmind mindennél ékebben szóló tanuvátétel a mellett, hogy a nemzet követni és megvalósítani óhajtsa ama ideálokat, melyeket Rákosi Jenő hatalmas tolla rajzolt eléje.

Amikor Rákosi Jenő beteszi lábát a főrendiházba, úgy érezzük mi és velünk együtt milliók az országban, hogy vele együtt bevonul oda a *nemzeti geniusz*.

Az írói babárkoszorút, mely fejét már rég ékesíti, ez a Geniusz vonja be ragyogó és biztató gloriával.

Vajha a mindenható juttatna számára elég időt, hogy amiként megtermékenyítette a nemzet közép-

osztályát és a népet, azonképp lángra gyujthassa a főrendek lelkében is az aktiv és tettekre elszánt nemzeti érzést.

Dr. Bartha Sándor.

Szociális reformok.

A múlt év december havában hosszú hallgatás után ismét megszólalt a lelkiismeret néhány városatyában. Az ijesztően nagy nyomor láttára szóba hozták, hogy a fővárosnak végre-valahára foglalkoznia kellene a szociális bajok rendszeres és programmszerű orvoslásával.

A „Magyar Székesfőváros” már fennállása óta hangoztatja az öntudatos szociális politika szükségét s többbizben rámutatott azokra a veszedelmekre, melyek a fővárost és annak egész társadalmát fenyegetik, ha továbbra is megmarad indolens álláspontján. Nálunk azonban nemcsak az állami budget letárgyalását és az Ausztriával való kiegyezést hagyják a tizenkettedik órára, hanem a társadalmi kérdések is csak akkor kerülnek megoldásra, amikor azok már vagy fölguytással fenyegetik a társadalom épületének tetejét vagy fenyegető dörömböléssel zörgetik az ajtót.

A törvényhatósági testület újabb elemeiben — szerencsére — meg van a kellő érzék a szociális kérdések iránt, s így remélni lehet, hogy a főváros hozzá fog az eddig elmulasztottak pótlásához. A munka nehéz, mert a tennivaló összehalmozódott. Talán nem végzünk fölösleges munkát, ha a legégetőbb bajokat felsoroljuk.

Első helyen áll a lakáskérdés. Konstatálnunk kell, hogy Európa fővárosai közt nincs egyetlen egy sem, amelyben oly nyomoruságosak volnának a szegény nép lakásviszonyai, mint Budapesten. A külvárosokban, sőt az új negyedekben is, ezerekre rug a tulzsufolt lakások száma. Nyolcz-tíz alvó egy szobában föl se tűnik, mert hiszen vannak kvártélyos helyek, hol állandóan tizenöt-husz személy tölti az éjeiket, részint a földön, részint másod- harmadmagával ugyanegy ágyban. Fölsőleges hozzátenni, hogy ezek a lakásoknak csufolt odúk valóságos járványfészkek és bűnbarlangok, melyekben egészség és erkölcs teljesen ösmeretlen fogalmak. De hogyan is tegyen a szegény ember tisztességes hajlékra szert? A kis lakások aránylag méregdrágák, s ez kényszeríti azután a szegény népet, hogy hajlékát albérlokkal ossza meg. A nőtlen munkás, aki valahol ágyra jár, szabad idejét természetesen nem tölti otthon, a mocskos, barátságtalan szobában, hanem inkább korcsmázik, s ily módon iszákossá, iszákosból dologkerülővé lesz, s végül elzüllik. Szükséges tehát akár társadalmi, akár hatósági uton kellőszámu olcsó és egészséges munkáslakásokról gondoskodni.

A lakásnyomor mellett a szegény néposztály a hiányos táplálkozás miatt szenved legtöbbet. Az élelmi szerek drágasága az utóbbi években — talán a vásárcsarnoki intézmény életbelépése következtében —

olyan mérveket öltött, hogy ma már nemcsak a szorosan vett munkásosztálynak, hanem a kis polgári osztályhoz tartozóknak is alig jut állandóan meleg ételre, még kevésbbé husra. A szegény nép pálinkával csillapítja éhségét, s az alkoholizmus ijesztő arányokban terjed. A bajt a népkonyhák nem orvosolják gyökeresen, mert nem képesek a szükségletet teljesen kielégíteni, s mert az intelligensebb munkás nem szívesen keresi föl azokat. Szükséges volna tehát a szegény nép számára fogyasztási szövetezeket létesíteni, melyek hatósági és társadalmi támogatásban részesítendők.

Megoldásra vár a munkanélküliség kérdése is. A baj akut jellegűvé lett, s már fenyegető tünetekre is vezetett. Ezen nem lehet segíteni alamizna osztogatással, hanem — miként egyizben már részletesen kifejtettük (lásd 1902. okt. 14-iki számunkban az Assitance par le travail című cikket) — a jótékonyági egyesületeknek a vagyonos társadalom nagyobb arányu támogatása mellett foglalkoztatási munkahelyeket kell felállítaniok.

Reformot igényelnek a jótékony egyesületek és intézetek is. Ezek legtöbbjénél a kezelési költségek óriási összegekre rugnak; fényesen berendezett helyiségeket tartanak, igazgató, pénztáros, ellenőr, titkár, jegyző, gazda, egytől-egyig tekintélyes tiszteletdíjakat huznak, a mi azután fölemésztí a jövedelem tekintélyes részét, s a szegényeknek éppen csak a morzsák jutnak.

Tenni való van a felnőttek oktatását illetőleg is, ámbár ezen a téren jelentékeny haladás mutatkozik. De elodázhatatlan a népkönyvtárak szaporítása, melyekről lapunk e számának más helyén fejtjük ki nézeteinket.

Legkevesebb történik Budapesten az alsóbb néposztályhoz tartozók szórakoztatására, holott már az ó-korban is szociális jelszó volt: *panem et circenses*. Kenyeret és mulatságot a népnek! Ezrivel található a fővárosban olyan szegény ember, kinek soha nem volt módja, hogy színházba vagy hangversenyre elmehessen. Párisban az összes állami színházakat, még a nagy operát is, minden évben többször megnyitják a szegény néposztály számára teljesen ingyen. Nálunk eddig csak a Népszínház rendezett ingyenes előadást. Németországban és Angliában, különösen Londonban, egyre szaporítják az ingyenes hangversenyeket.

Amint az elsoroltakból kitűnik, a teendők egész halmaza van összegyűlve. Egy új Széchenyi István-nak kellene támadnia, hogy buzdító példájával a társadalmat mozgásba hozza és tettekre serkentse, ezuttal a szegény néposztály érdekében.

Az eskü-téri hid vasutja.

Az eskü-téri hid építésével kapcsolatos függő kérdések között majdnem a legfontosabb, hogy lesz-e a hidon vasut s honnan, merről indul. A mikor a hid építésébe nagy nógatás után belefogtak, a

műszaki körök eleintén nagyon ellene voltak, hogy az ingatag talapzatu hidon vasut járjon. Végre minden érdekelt fél megnyugtatóra nyilvánossá lett, hogy az eskü-téri hidat, amely a szabályozással együtt csaknem tízenyolcz millió koronát emésztett meg, minden-estre villamos vasuti közlekedésre is berendezik.

Öt esztendeje, hogy ez történt. Ma már ott állunk, hogy — ha baleset útját nem állja — 8—10 hónap mulva a hidat átadják a közforgalomnak. A kereskedelmi miniszter már sürgeti is a fővárost a belvárosi plebánia lebontása miatt, hogy a hid forgalmának akadályul ne szolgáljon s a város igéri is, nem ugyan a templom, hanem a „kérdés“ rendezését, s talán lesz is belőle valami 5—6 esztendő múltán, de a mire a közönség joggal kíváncsi, hogy mi lesz a hidra vivő vasuttal: arról hallgat mind a két hatóság.

Pedig nem olyan egyszerű és jelentéktelen a kérdés, amilyennek látszik. Mert az, hogy a drága hidon ne legyen vasuti közlekedés, nem hihető, valamint azt is kizártnak tartjuk, hogy a kerepesi-uti természetes összeköttetés amiatt nem létesülhet, mert a Kossuth Lajos-utczai kaszinók ellenzik. Egyáltalán ideje volna, hogy ez a kérdés nyíltan és komolyan napirendre kerüljön.

Az eskü-téri hid nem nyitható meg vasut nélkül, valaminthogy a Kossuth Lajos-utczában is szükség van a vasutra. Akár a föld felett, akár a föld alatt, de vasutat építeni kell. Tudomásunk szerint háromféle terv is van a városnál: a kerepesi-uti vasut egyenes meghosszabbítása a hidig a Kossuth Lajos-utczán át; a közuti vasut muzeum-köruti vonalának átvitele a Reáltanoda- és Irányi-utczán át a hidig s a városi villamos vasut Petőfi-téri vonalának kiterjesztése a föld alatt a Kerepesi-utig.

Mi van ezekkel a tervekkel? még homály fedi. A reáltanoda-utczai irány a kereskedelmi minisztériumban, a másik kettő a főváros mérnöki hivatalában pihen. A megoldással sehol sem sietnek állítólag azért, mert legujabban a Kossuth Lajos-utczai háztulajdonosok fordítottak mozgalmat a vasutnak az utcazóna szintjén leendő megépítése ellen, miután attól tartanak, hogy a vasut szétrebbenti a korszót s rontja az üzletek forgalmát.

A sok ellentétes érdek között azonban mi csak egy fontos érdek ismerünk s ez a nagy közönségé, amely joggal megkövetelheti, hogy a milliók árán létesült hidhoz és azon keresztül ne nélkülözze a legtermészetesebb közlekedő eszközt s ahhoz ne évek múltán, hanem akkor jusson, amikor az új hidat rendeltetésének átadják.

Nézetünk szerint a kerepesi-uti vonalnak okvetetlenül kapcsolatba kell jutnia az eskü-téri hiddal és pedig a Kossuth Lajos-utczán keresztül. De nem az utcazóna szintjén, hanem a föld alatt. Minthogy a Kerepesi-ut kezdete ugy is szakaszhatár, ott megépíthetik a lejárókat a földalatti villamoshoz minden nagyobb nehézség nélkül.

Kerületi népkönyvtárak.

Tudvalevő, hogy az ezeréves állami fennállás emlékére a székesfőváros törvényhatósági bizottsága két millió koronás alapítványt tett, hogy abból népkönyvtárakkal kapcsolatos munkásothtonok létesítenek. Az eddigi megállapodás szerint az első népotthon a VII-ik kerületben állítják fel. Most legujabban amaz eszme merült fel, hogy addig is, míg a X-ik és az I. kerületekben egy-egy népotthon létesül, rendezzenek be népkönyvtárat minden kerületben és helyezték el azokat valamely városi iskolában.

A javaslatot föltétlenül helyesnek és mielőbb megvalósítandónak tartjuk. A népotthonok fölépítése és berendezése hosszú időt igényel, ellenben egy-egy népkönyvtár néhány ezer koronával pár hét alatt föllátható és a használatnak átadható. Azt még föltételezni sem lehet, hogy a budai és a kőbányai vagy az ötödik kerület kültelkének munkásai és szegény emberei igénybe vehessék a megnyitandó VII. kerületi népotthon könyvtárát. Ehhez nincs idejük. Sőt, ha már meg volna a X-ik és I. kerület népotthona, akkor is sürgetnök a népkönyvtárakat a többi kerületek számára.

A felnöttek oktatása mellett kétségkívül legfontosabb kulturális intézmény a könyvtár, s a társadalmi nevelésnek egyik legfontosabb tényezője a jó könyv. Mindent el kell követni arra nézve, hogy a szegényebb néposztály is hozzá jusson a jó könyvekhez és pedig a nyilvános és díjtalan népkönyvtárak révén.

A népkönyvtárak tulajdonképeni bölcsője az amerikai Egyesült-Államok, főleg Massachussets és Rhode Island, hol alig van község, a melynek ezréket meghaladó kötet-számmal népkönyvtára ne volna. A népkönyvtárak alapítójának Franklin Benjamin tekinthető, ki néhány barátjának segítségével szervezte majdnem kétszáz évvel ezelőtt New-Yorkban az első népkönyvtárt. Az azóta felállított nyilvános és népkönyvtárak közül a nagyobbak egy-egy bökű polgárnak köszönik létüket, javuk része azonban igazi municipális áldozatkészség gyümölcse.

Hogy mennyit áldoz Amerikában a társadalom a nyilvános könyvtárak céljára, e tekintetben elég, ha megemlítjük, hogy Reidberry és Crerar külön-külön több mint 20 millió koronát adtak egy Chicagóban létesítendő nyilvános könyvtárra, Tildens 10 milliót hagyott ugyanily célra, Pratt Baltimoreban és Carnegie Pittsburgban létesítettek olyan nyilvános könyvtárakat, melyekhez hasonlítható alig van a kontinensen.

Nemkevésbé elterjedtek a népkönyvtárak Angliában, hol mindenütt a népetlet formái szerint szervezkednek. Angol földön főleg az jellemzi a népkönyvtárakat, hogy minden rendű igényt igyekeznek kielégíteni s a különböző tudományágak és a szépirodalom tömérdek fajtája van képviselve bennök. Különös súlyt fektetnek a munkások szükségleteire, kiknek a technikai szakkönyvek egész serege áll

rendelkezésére. A népkönyvtárak nagyobbbrészt több ezer kötettel birnak, sőt vannak olyanok is, melyekben a kötetszám a százezret meghaladja. Így például a manchesteri népkönyvtárban 250.000, a birminghamban 190.000, a leedsiben 183.000 kötet könyv volt két év előtt. Természetes, hogy a könyvtárak mindegyikének kényelmesen berendezett olvasó szobái vannak, melyek majdnem egész napon át rendelkezésre állanak a nagyközönségnek. Az olvasószobát kiegészíti a *hirlapszoba*. A népkönyvtárak szervezői előre látták, hogy intézetük akárhány ezer kötettel rendelkezék, az magában nem igen fogja csábítani a nagy tömeget arra, hogy falai közt állandó szórakozást és tanulságot keressen. Azonban ha hirlapszobát is csatol hozzá, azaz olyan helyiséget, amelyben az egyszerű embert kellő kényelem, minden napilap legújabb száma s egy nagy csomó szépirodalmi és tudományos szemle várja: akkor szívesen betér oda egy órára, ahelyett, hogy a kocsmába vagy kávéházba menne. Angliában ez az eljárás fényesen bevált, mert a népkönyvtárak olvasóközönségét még ma is javarészt a hirlapszoba verbuválja. Az olvasó száma folyton szaporodik, úgy hogy egyik-másik könyvtárban 5–6 millió ember fordul meg évenként. A könyvtárak kezelésében nagy szabadelvűség uralkodik: az olvasótermeket mindenki használhatja, egy-két polgárnak a névazonosságot igazoló tanúsága mellett pedig bárki házhöz kapja a kívánt könyveket — *ingyen!*

De nemcsak Amerikában és Angliában, de Francia- és Németországokban, sőt ujabban Ausztriában is mind nagyobb sulyt fektetnek a népkönyvtárakra. Párisban 75, Berlinben 29, Drezdában 12, Bazelben 14 népkönyvtár van. Legtöbb helyt a társadalom áldozatkészsége teremtette meg őket, sokat áldoznak azonban a törvényhatóságok is és pedig oly módon, hogy vagy maguk állítanak fel népkönyvtárakat vagy állandó szubvenczióban részesítik a már meglevőket.

Sajnos, ezen a téren mi csaknem egy színvonalon állunk a Balkánországok városaival, s így minden tényezőnek közre kellene működnie, hogy mennél több népkönyvtár nyíljon a fővárosban, meg a vidéki nagyobb városokban. A hiányon *egyelőre* segíteni lehet az iskolaépületekben elhelyezett könyvtárakkal, melyek otthon való használatra adnának ki könyveket. Valódi hatást azonban csak akkor érünk el, ha létesülnek a népotthonok keretében, vagy teljesen önállóan, a kényelmes olvasótermekkel és hirlapszobával ellátott népkönyvtárak. Tíz ilyen népkönyvtár — tehát minden kerületben egy-egy — rövid pár év alatt sok ezer embert, férfit, asszonyt és leányt, meg fog menteni a kocsmákban vagy az utcai csavargásban való elzülléstől és biztosítani fogja a munkások tizezeinek szellemi fejlődését.

De a társadalom e hasznos és üdvös alkotásoknál kövesse a művelt nemzetek példáját: siessen a törvényhatóságot áldozatkészségével támogatni!

Ostrom a tanács ellen.

Amióta megjelent a pályázati fölhívás, a mely szerint a főváros a jövő hónapban három fogalmazói és tizenkét segédfogalmazói állást fog betölteni: élénk részvételt viseltetünk a tanács tagjai iránt. Leonidász, Zrinyi Miklós, Szondy György és Ozman Gházi pasa egykori szorongattatása nyájas enyelgés ahhoz a martiromsághoz képest, amelyet tanácsosainknak e pályázat következtében ki kell majd állaniok. Ama hősöknek könnyű volt a választás. Meghódolni vagy bátran meghalni: csak erről lehetett szó. A halál után pedig örök a nyugalom. Ám a főváros tanácsosai el lehetnek kétségbeesve, hogy az ostrom befejezte után is szenvedniök kell. A *meghallgatásra nem talált protekció* majd mindig bosszuért liheg, s alkalmat keres bosszujának kitöltésére.

Tudván azt, hogy egy hivataloszolgai vagy egy dijnoki állásért mozgásba jön a protekció egész gépezete, elképzelhetjük, hogy a fogalmazói állásra pályázók micsoda óriási aparátussal fognak ránehezkedni a tanácsra, mely a választás keserves kötelességét vette vállaira. Magyarországon a lakosság tudvalevőleg két osztályból áll: protektorokból és protegáltakból. Aki egyikhez sem tartozik, az vagy kivándorol Amerikába vagy az öngyilkossági statisztika számadatait gyarapítja. Protekciót nem keresni vagy protekciót megtagadni: csaknem egyenlő a társadalomtól való tökéletes elzárkózással. A magyar haza története mostanáig csak egyetlen ember emlékét őrzi, ki soha életében nem kért protekciót, de soha nem is tűrt ilyet. Ez a kivételes jellem Szilágyi Dezső volt. A többi sok millió uszik az árral.

Meg vagyunk győződve, hogy az elkövetkezendő hat hét alatt a polgármesternek és a tanács tagjainak úgy hivatalos helyiségeikben, mint magánlakásaikon töméntelen előkelő nevű és állásu látogatóik lesznek, kiknek vizitje valamelyik segédfogalmazó-jelölt folyamodványával áll eszmei és tárgyi összefüggésben. Miután a betöltendő állások száma tizenkettő, illetőleg tizenöt: magától értetődő, hogy csak tizenöt

remény megy teljesülésbe. Az is egészen természetes, hogy a csalódottak föl lesznek háborodva, s megbotránkozva fognak szólni — a *protekció ellen*, noha talán ők küldték a legtöbb protektort a tanácsosok nyakára.

A jelenkor viszonyainak jellemzésére megbecsülhetetlen „adalék” volna, ha egy ilyen pályázat után a döntésben résztvettek nyilvánosságra hoznák a hozzájuk érkezett ajánlóleveleket és fonográf lemezen megörökítenék a személyesen megjelent protektorok mondókáit. Az ember esze megállana, hogy az állást keresők kiket képesek rábírni a protegálásra! A gyűjteményben képviselve volna a főrendiház, a magas klerus, a parlament, a legfelsőbb hivatalnoki testület, sőt az uralkodóház is, no meg ezenkívül egy csomó szép asszony. Szilágyi Dezső legyen az, aki mindezeknek ellentállni tud és a döntésnél nem tekintett mást, csak a pályázók egyéni képességeit.

A ki maga is protekció révén jutott előre, aligha zárkózik el a külső befolyások elől. Ez pedig fölötébb nagy baj. Mert ilyen módon nem vesz ki a magja annak a hivatalnoki generációnak, mely a szorgalmat, a tudást és a tiszta jellemet kevesebbre értékeli, mint a befolyásos protekció megszerzését. A főváros ellen számtalanszor hangoztatták panasz és vád gyanánt, hogy fölös számmal ülnek jól dotált állásokban olyan alakok, kik protekció nélkül a saját képességük révén irnokságnál tovább nem vihették volna.

Sok közigazgatási mizeriának indító oka és magyarázata ez a körülmény.

Mi nem keressük, való-e a vád, hanem csak azt óhajtjuk: ezuttal legyen elég energia a tanács tagjaiban megküzdeni a protekció-ostrommal és csak olyanokat juttatni be a tisztviselőtestületbe, kikben meg van az értelmi és erkölcsi garancia arra nézve, hogy a főváros érdekeit hiven, buzgón és lelkiismeretesen fogják szolgálni. Minden jóra való apa azt szokta mondani fiának: „Légy különb az apádnál.” A főváros magasabb tisztviselői a közügynek fognak eléggé meg nem becsülhető szolgálatot tenni,

ha elvül tűzik ki: maguknál különb hivatali utódokat nevelni.

A szigorú rostálásra talán soha nem volt oly szükség, mint a jelen alkalommal. A segédfogalmazói állás *gradus ad Parnasum*. Ha hivatalsszolgának vagy díjnoknak bedugnak egy haszontalan embert, abból veszedelem a közre nem háramlik. De ha segédfogalmazó lesz egy nyegle, tanulatlan, dolgozni nem szerető és kötelességérzettel nem bíró ifjúból, akit erre az állásra a protekció segített, ezzel hosszú időkre inficziálják a közigazgatást. Mert a központi igazgatásban jelentékeny szerep jut a fogalmazói karnak. A most megválasztandó ifjak képezik alapját és magvát a jövő közigazgatásnak, a jövő tanácsnak. Nem tulzás, ha azt mondjuk: *lelkiismeretes kérdés* ennek a pályázatnak az eldöntése. Ha van olyan ember a tanács tagjai közt, ki a magabizalls ritka pillanataiban beösméri, hogy méltóbb erő is lehetne a helyén, s hogy kötelességeit nem teljesítette mindig teljes odaadással: az ilyen ember most expiálhatja mulasztását és megnyugtathatja lelkiismeretét azáltal, hogy csak érdemes pályázókra adja szavazatát.

Azt hisszük azonban, fölösleges direktívákat adni a mostani tanácsnak. Komoly és lelkiismeretes tagokból áll, kik valahogy csak megküzdének az ostrommal és diadalra juttatják a szorgalommal és tudással párosult érdemet.

—a. —r.

A kerékkötő.

— Dr. Fascho - Moys Sándor. —

A székérre azért teszik a kerékkötőt, hogy menedékes úton rá ne szaladjon a lovakra. A vonatokon azért van a Westinghouse-fék, hogy hirtelen meg lehessen állítani őket. De miért kell kerékkötőt alkalmazni a fővárossal szemben?

A főváros kerékkötője a budai várban van, annak az ódon nagy épületnek valamelyik emeletén, a melyet magyar királyi belügyminiszterium néven ösmernek az országban. Az tökéletesen mindegy, hogy a benne székelő kegyelmes urat Tisza Kálmánnak, Teleky Gézának, Hieronymi Károlynak, Bánffy Dezsőnek vagy Széll Kálmánnak hívják. Mindegyiket jobban elfoglalják a parlamenti ügyek és a „maga-

sabb politika", semhogy idejük vagy kedvük volna személyesen foglalkozni az ország fővárosának dolgaival. Azokat immár évtizedek óta rábízzák egy ügyosztályra, a melynek élén a megcsontosodott bürokratizmus egyik diszpédánnya áll. A neve: Fascho-Moys Sándor.

Ez az ur, a ki egyébként kifogástalan jellem, szorgalmas tisztviselő és valószínűleg mintaszerű családapa, azonkívül vagyonos ember, a főváros közigazgatási életének kerékkötője. Kétség nem férhet ahhoz, hogy szent meggyőződése szerint a leghivebben és legmegfelelőbben végzi teendőit. Ám az a baj, hogy az ő meggyőződése homlokegyenest ellenkezik a főváros csaknem minden polgárának a nézeteivel. Ez utóbbiak sok minden egyéb közt azt óhajtanák, hogy a főváros autonóm jogai ne zsugoríttassanak össze, valahányszor vitás kérdés merül föl, hanem inkább kitágíttassanak. Óhajtanák, hogy a belügyminisztérium a hozzá felkerülő számadásokat, háztartási határozatokat, szabályrendeleteket, jóváhagyást igénylő előterjesztéseket és felebbezéseket lehetőleg az emberi kor határán belül intézze el. Sőt annak a meggyőződésnek a hangoztatásával sem vélnek forradalmi szellemet terjesztetni, hogy a főváros nem iskolás gyermek, a kit minduntalan dorgatoriumokban kell részesíteni.

Ezzel szemben Fascho-Moys ur kitapétázta saját fejét efajta aranymondásokkal:

Lassan járj, tovább érsz.

A csirke ne akarjon okosabb lenni a tyuknál.

Akinek az Isten hivatalt adott, annak észt is adott.

Ezek és más hasonló vezérelvek lebegvén szemei előtt, természetes, hogy minden ügyirat, mely hozzá kerül, megsárgul vagy eldohosodik, mire az elintézés stádiumába jutott és minden javaslat, mely nem az ő fejében szülemlett meg, hasznavehetetlen bornirtságnak deklaráltatik. Fascho Moys ur közigazgatási és községi ügyekben egyetlen kapacitást ismer Szent István birodalmában és környékén: Fascho-Moys belügyi ministeri tanácsost. A római pápa tévedhet, ámbátor a lateráni zsinat kimondotta csálhatatlanságát, Fascho-Moys ur ellenben kész bármely perczben letenni az esküt, hogy ő infallibilis. Ezt az önhitét sikerült belesuggerálnia az egész minisztériumba, s a huszárdolmányos kapustól kezdve Széll Kálmánig mindenkiben gyökeret vert a meggyőződés, hogy a városi ügyeket illetőleg minden bölcsesség közpoti raktára, artézi kutja és örök lámpása Fascho Moys-miniszteri tanácsos.

Neki mindegy: Szeged, Fiume, Kutya-Bagos, vagy Budapest forog szóban. Valamennyit egy kaptafára huzza és ugyanazon sablonok közé iparkodik szorítani, hogy a belügyminisztérium a legfőbb hatalom, a melyhez alázattal kell közeledni, s amely nem tűrheti, hogy egy olyan semmiség, minő a székesfőváros, a saját lábán akarjon járni.

Nekünk nincs okunk neheztelni a miniszteri tanácsos urra, mert soha semmiféle dolgunk nem volt vele; így tehát elfogultság nélkül való ama kijelentésünk, hogy az ő hivatalos működése nagyban hozzájárult a főváros municipális életének megbénításához. Ezidőszerint nincs a kontinensen egyetlen főváros, mely a kormányhatalomnak oly alárendelt szolgálja volna, mint a magyar székesfőváros. Nem beszélünk Londonról, melynek autonóm jogai nálunk szinte elképzelhetetlenek, sem Párisról, hol a községi képviselőtestület fittyet hány a minisztériumoknak; még Berlin és Bécs példáját sem állítjuk előtérbe, hanem utalunk a Budapestnél sokkal kisebb Bukarestre és Belgrádra, amelyek százszor függetlenebbek, önérzetesebbek és önállóbbak, mint ami székesfővárosunk.

Budapest polgárai önként beadták derekukat a központi hatalomnak. Híjjával lévén a valódi polgári önérzetnek, a kormány kegyétől függő kitüntetésekért és egyéb javakért oda juttatták a fővárost, hogy a Fascho-Moysok egészen a fejére mászhattak. Budapest és a vidék bármely kis városa közt a jogokat és a függetlenséget illetőleg nincs semmi különbség. Noha a főváros milliókat áldozott oly célokra, melyek az államot terheltek, s milliókra menő kötelezettségeket vállalt át az államtól: szava és tekintélye a minisztériumok előtt nem nyom többet, talán még annyit sem, mint Kolozsváré vagy Temesváré. Az állam minden kívánsága, legyen bármily súlyos megterheléssel járó, alázatos teljesítőre talál a főváros személyében. De ha a főváros kér valamit, aminek elnyeréséhez csak a jogra és a méltányosságra kellene hivatkoznia, ridegen elutasítják a kormánytól.

Hiába van 30 milliós budgetje Budapestnek, a kormányhatalommal szemben ma is csak kiskorú gyermek, s Fascho-Moys ur akkor teszi rá a kerékkötőt, amikor éppen eszébe jut neki.

Ezen a lealázó helyzeten változtatni kell. Első sorban oly ember ültetendő a belügyminisztériumba, aki modern szellemben nőtt fel és a főváros életét, viszonyait és községi ügyeit közelről ismeri. Nem feladatunk személyeket ajánlani. A kormány, ha új érat akar teremteni, meg fogja találni a főváros tisztviselői közt vagy más helyen azt az alkalmas egyént, a ki a belügyminisztériumban Fascho-Moys állását elfoglalja. Ezt az urat pedig küldjék a jól megérdemelt nyugalomba.

Az elidegenítési és terhelési tilalom.

A mikor néhány éve a fővárosban az építési válság kitört, az építőiparosok kijátszásának egyik legravaszabb és leghatályosabb eszköze a rossz-hiszemű vállalkozók részéről az volt, hogy valamely fiktív hitelező javára feljegyeztették az elidegenítési és terhelési tilalmat és ezzel útját állották annak, hogy azok a hitelezők, a kik az ingatlanra a tilalom

feljegyzéséig még zálogjogot nem nyertek, ilyen zálogjogot szerezhessenek. A helyzet visszasságát még kiélesítette a Curianak az az álláspontja, hogy az elidegenítési és terhelési tilalom a végrehajtási zálogjogok bejegyzésével szemben is hatályos volt; olyképen tehát, hogy a fizetéseképtelenné vált építési vállalkozó illetve háztulajdonos ingatlanára jogerősen megítélt követelést nem lehetett végrehajtási úton bejegyezni, az illető ad hoc valaki javára az említett tilalmat feljegyeztette.

Javít az eddigi helytelen joggyakorlaton a magyar királyi Curia plenumában hozott teljes ülési döntvény, a mely kimondja, hogy „oly esetben, melyben vagy bírói határozat alapján, vagy jogügyleti tilalom esetében az ingatlan tulajdonának átruházásával kapcsolatosan s a tulajdonjog telekkönyvi bejegyzésével egyidejűleg harmadik személynek vagy a szerződéses átruházónak az átruházott ingatlanra vonatkozó és a telekkönyvben kitüntetett jogának biztosítására történt az elidegenítési és terhelési tilalom feljegyzése: az ingatlan állagára sem a végrehajtási zálogjognak bekebelezése, sem zálogjognak előjegyzése meg nem engedhető”.

Ez a teljes ülési döntvény az eddigi gyakorlattal szemben határozott javulást jelent. Javulást annyiban, mert ezentúl a végrehajtási zálogjognak bekebelezését, vagy a szerződéses zálogjognak előjegyzését csak az olyan jogügyleti tilalom akadályozza meg, a mely vagy az ingatlan tulajdonának átruházásával egyidejűleg jegyeztetett fel, vagy pedig a szerződéses átruházónak valamely, a telekkönyvből kitűnő jogának biztosítására szolgál. Ezentúl tehát a végrehajtási zálogjog bejegyzését még a reális hitelező javára feljegyzett tilalom sem gátolhatja meg. Ilyen gátat egyedül az ingatlan átruházója javára feljegyzett tilalom képez, de ez is csak akkor, ha az átruházással kapcsolatosan jegyeztetett fel, vagy ha a telekkönyvből a tilalom alapját képező jogérdek kitűnik. Világos, hogy ezen teljes ülési döntvény dacára még rosszhiszemű ingatlantulajdonosok elkövethetnek visszaéléseket a hitelezők rovására, de még sem olyan mértékben, a mint az eddigi gyakorlat szerint lehetséges volt.

Hirek a városházáról.

Zavart okozó utcajelző táblák. Az I. kerületi közérdekű egyesület fölhívta a tanács figyelmét arra a visszaállapotra, mely a II. kerület több utcájában legutóbb történt utca jelzőtáblák kicserélése folytán előállott. Az Alkotás-utca, a Győri-ut és a Csengő-utca által határolt terület eddig a Krisztinavároshoz tartozott. Nemrégiben azonban új jelzőtáblák függesztettek ki a házakra, melyek szerint az utcák egy része a Krisztinavároshoz, másik része pedig a Németvölgyhöz tartozik. A közérdek-egyesület ezt az új átkapcsolást károsnak tartja, mert biztosra vehető, hogy az különösen a népszámlálási műveletek keresztülvitelénél nagy zavaroknak lesz az okozója. Ez okból kéri a tanácsot, intézkedjék, hogy a fent említett terület egész területében visszaecsatoltassék a Krisztinavároshoz.

Új kisdedovó a Városmajorban. A Klotild-szeretetház városmajori házat s telkét, a mely fővárosi tulajdon képez, a főváros jóvoltából csak használatra bírta a jótékony intézmény. Mióta

az új házában van a szeretetház, a városmajori ingatlan, üresen használatlanul áll. Most fölmerült az a kérdés, hogy mily célra használtassék föl ez a ház s a hozzátartozó kert. A tanácsnak az a terve, hogy abban kisdedovó intézet nyerjen elhelyezést, mely célra kiválóan alkalmasnak látszik. Abban az esetben, ha a tanügyi osztály is szükségesnek találja, hogy a Városmajor körül fekvő részek még egy kisdedovót kapjanak, a tanács erre a célra fogja fölhasználni a Klotild-szeretetház régi otthonát.

Tömeges hidépítés. Az I. kerületi előjáróság előterjesztésben fölhívta a tanács figyelmét arra a veszedelemre, mely az Ördög-árkon átvonuló rossz fahidak rozszant állapotában rejlik s nap-nap után fenyegetőbbé lesz. A Pázsit-utcai, Trombitás-utcai s Riadó-utcai fahidak szerkezete tökéletesen korhadt már s lehetetlen, hogy sokáig kibírják a rajtuk átvonuló nagy kocsik s gyalogforgalmat. Tata-rozással a bajon már nem lehet segíteni, miért is az előjáróság sürgősen kéri, hogy az Ördög-árok összes hidjai új vasszerkezetű hidakkal cseréltesse ki. E kérelemhez külön előterjesztéssel a szintén érintett II. kerületi előjáróság is csatlakozik ama külön kérése hangsúlyozásával, hogy az új hidak költségei a főváros 1903. évi költségvetésébe már fölvetessék. A tanács hajlandó belemenni a tömeges hidépítésbe, de úgy vélte, hogy előbb be kell várni az ördög-árok szabályozását. Ez ügyben most azt jelenti a mérnöki hivatal, hogy az Ördög-árokra vonatkozólag még a szabályozási terv sincs meg s így a teljes szabályozás bevétele oly hosszú terminust képez, melyet a mostani rozoga hidakkal bevélni nem lehet. De különben sincsen erre szükség s amint a szabályozási terv készen lesz, megkezdhető a hidak építése is.

Az özvegy asszony keresztje. Özvegy Csernek Károlynét már hatszor utasította el a tanács ama kérelmével, hogy a főváros valamelyik területén egy fogadalmi keresztet állíthasson föl. Végre hetedszeri beadványára, a mikor már a belügyminiszter segédelmét is kikérte, megkapta az engedélyt, hogy a Jászberényi és a Maglódi-ut keresztezésénél fölállíthassa a keresztjét. Most értesítette a tanács, hogy az engedelem megadását föltételekhez köti. A kereszt gondozását ugyanis Cserneknek maga tartozik ellátni s mikor a főváros annak szükségét látja, jogában lesz a feszületet vagy áthelyezni vagy végleg eltávolítani.

Módosítások az új kőműves szabályrendeleten. A főváros közgyűlése új szabályrendeletet alkotott a nyáron a kőműves munkával foglalkozó munkaadók és segéd-személyzetük munkarendjéről. A kereskedelmi miniszter ma értesítette a fővárost, hogy a szabályrendeletet jóváhagyja, de csak a következő módosításokkal: Beiktatandó, hogy úgy a nyári mint a téli időszakban a munkásoknak megengedtetik, délutáni uszónájuknak munkaidő alatt való elfogyasztása. Az építési tervek önálló elkészítésével és az építés vezetésével megbízott építési rajzolóknak fölmondási ideje három hónapban állapíttatik meg. Ama munkások részére, a kik hététközben lépnek ki, a munkában eltöltött napok után kifizetendő a napi bér s abból a munkaadó rendbírás címén semmit le nem vonhat. Ilyenkor a szabálytalanul távozott munkás csakis az iparhatóság által hozatható vissza s szorítható kötelességének teljesítésére. Szabálytalan távozásáért az iparhatóság negyven koronáig terjedhető pénzbírsággal sújthatja.

Az étkező asztalok és a vízdíj. Néhány hónappal ezelőtt úgy a sajtóban, mint a publikum körében visszatetszést szült a főváros tanácsának egy vízdíjügyben hozott másodfoku határozata, amelylyel kimondta, hogy az olyan korcsma, vagy vendéglő, amelyben több fehérterítékű étkező asztal is van, nem tekinthető kis korcsmának s ennek következtében hatszoros vízdíjjal rovandó meg. Az érdekelt fél ezt a határozatot megfellebbezte a közigazgatási bírósághoz, amely most hozta meg a vég-határozatát, amely szerint tekintettel arra, hogy a szóban forgó üzleti helyiség két olyan szobából áll, amelyben több étkező asztal található, az üzlet nem felelhet meg a kis korcsma fogalmának. S miután az ezen üzlettel járó vízfogyasztás jóval túlhaladja a házi szükségletet, hatszoros vízdíj volt kivetendő. A közigazgatási bíróság tehát egészen a tanács álláspontjára helyezkedett e kérdésben.

A dunai partberek megállapítása.

A székesfővárosi partbeosztó-bizottság e napokban ülést tartott Almády Géza tanácsos elnöklése mellett. Ez alkalommal a Dunapartok bérét, folyó méterenkint, a következőképp állapították meg: a *budai oldalon* a Ferencz József-hídtől a lépcsős köpart végéig (Fátyol-utca) 20 korona (eddig 30 korona volt), a Fátyol-utczától a lépcsős Margit-partig 40 korona, a Margit-köpart végétől a Margit-hidig 20 korona, a Margit-hídtől a Lukács-fürdőig 8 kor., a Lukács-fürdőtől végig terjedő nyers part 4 korona. A II. kerületi Duna-fürdő átalánya 100 korona. A *pesti oldalon* a soroksári Dunaág nyers partja 3 korona, a Fővámház előtti part 35 korona, a lépcsős Ferencz József-part 50 korona, a régi magas köpart 70 korona, a Petőfitértől a Zoltán-utczáig 50 korona, az új nyers köpart a Margit-hidig 37 korona 50 fillér, az V. kerületi felső köpart megépített része 20 korona, a nyers part a Dráva-utca fölött 2 korona 50 fillér, a IV. kerületi Duna-fürdő átalánya 400 korona, az V. kerületi Margit-hid alatti Duna-fürdő átalánya 300 korona, a most megépítés alatt levő felső köpart 30 korona.

Statisztika.

Népességi mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámított népesség, polgári lakos 751.177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmúlt héten élve született 417 gyermek, meghalt 286 egyén, a születések tehát 131-el mulják felül a halálozásokat. Az élveszülettek közt volt 298 törvényes, 119 törvénytelen; nemre nézve 224 fiu, 193 leány. Halvaszületett 4 gyermek, köztük 10 törvényes, 4 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra 27-9.

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 19-4 az egy éven felüli lakosságnál: 16-0, az öt éven felüli lakosságnál: 14-1.

A halottak közt volt 143 fi-, 143 nőnemű.

Az év eddigi 51 hetében élve született összesen 22788 gyermek, meghalt összesen 14313 egyén, a születések többlete tehát 8475; a múlt év megfelelő időszakában született 28500, meghalt 13620, a születések többlete volt tehát 8880.

Az élveszülettek közt volt 267 róm. kath., 2 görög kath., 3 görög keleti, 17 ágost. evang., 46 helvét, 1 unitárius, 80 izraelita, 1 egyéb. Összesen 417. Halvaszületett összesen 14.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a múlt hét végén 1406 beteget, szaporodás 355, csökkenés 382, maradt a múlt hét végén 1389. A Szt. László-kórházban ápoltak a múlt hét végén 156 beteget, szaporodás 49, csökkenés 36, maradt a múlt hét végén 169. A Szt. István kórházban ápoltak a múlt hét végén 735 beteget, szaporodás 234, csökkenés 240, maradt e hét végén 729. A Szt. János-kórházban ápoltak a múlt hét végén 917 beteget, szaporodás 165, csökkenés 145, maradt e hét végén 937. Összesen ápoltak a múlt hét végén 3214 beteget, szaporodás 813, csökkenés 809, maradt e hét végén 3224.

Hirdetmények.

I.

(Uj személydijszabás életbeléptetése a Hódmezővásárhely-Makó-Nagyszentmiklósi h. é. vasuton.)

Ezen vasuton a megnyitás napján életbelépő személydijszabás a magy. kir. államvasutak dijszabás elárusító irodájában (Budapest, Csengery-utca 33.) 20 fillérért kapható.

Budapest, 1902. december 27-én.

Az igazgatóság.

II.

Délnémet-osztrák-magyar vasuti kötelék (gácsországi forgalom.)

1903. január 1-től való hatálylyal a fenti kötelékben 1902. évi január hó 1-től érvényes kivételes fadijszabás IV. rész 4. füzetéhez a II. sz. pótlék lép életbe, mely a fűdijszabás és az I. sz. pótlék kiegészítését tartalmazza és 12 fillérért az érdekelt vasutaknál megszerezhető.

Budapest, 1902. december hóban.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága a részes vasutak nevében is.

III.

Osztrák-magyar-svájcezi vasuti kötelék.

(A nagy-kanizsai tárházakra vonatkozó határozmány módosítása.)

A fenti kötelékben gabona stb. szállítására 1902. évi augusztus hó 20-tól érvényes III. rész, 2. füzet 18. oldal alján foglalt határozmány oda módosittatik, hogy a Murakeresztur Nagy-kanizsai vonal kétszeres befutásáért megállapított illeték 100 kg.-kint 4 fillérre mérsékeltetik.

Budapest, 1902. december 30

A m. kir. államvasutak igazgatósága a részes vasutak nevében is.

**MAGYAR
FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.**

— Dús választék mindennemű —

**légszesz-, villamos-
és petroleum-
világító testekben,**

a legegyszerűbb kivittől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ
biztonsági petroleum.
Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körút 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-út.
VIII., Üllői-út 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.
Kolozsvár: Wesselényi-utca 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-út 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: **TOLNAY LAJOS,**

Vezértitk.: **STIGNITZ IMRE.**

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötöttet.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tökébiztosítást, túlélés és halálosra szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkal-
mával fizetendő

A tőke 20 év után vagy idő-
előtt elhalálozás alkalmával
azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

**Magyar Leszámitoló
és Pénzváltó Bank**

Budapesten, V. ker., Dorottya-utca 6. sz.
(Saját ház.)

Befizetett
részvénytőke **30,000.000 kor.**

A bank újabb a

jelzálogüzletet vette fel üz-
leti körébe. —

Jelzálogkölesönöket engedélyez bérházakra
és földbirtokokra saját kibocsátásu

4 százalékos záloglevelek

alapján 20, 30, 40, 50, 60, 65 és 70
éves törlesztésre a legelőnyösebb fel-
tételek mellett.

A benyújtásokat leggyorsabban bonyolítja le; minden megkeresést
48 óra alatt válaszban részesít.

Schlick-féle
vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váci-út 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzem-
berendezések malmok részére, szivattyu-tele-
pek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók,
emelőgépek és daruk, színpadi gépezeti
berendezések készítése, stb.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN KEDDEN.

TARTALOM:

1. Állami tisztviselők községi adója.	8. Vorwärtz.
2. Szegényügy rendezése.	9. Apácza-invázió Budapesten.
3. Az eladósodott tisztviselők.	10. Közgazdaság.
4. Az élhetetlen főváros.	11. Hírek a városházáról.
5. Közélelmezési kérdések.	12. Statisztika.
6. Halotthamvasztás.	13. Hirdetések.
7. Szegény propeller-társaság.	

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 korona. ♦ Fel évre 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utca 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcson-részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetét könyvecskék 4% kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10% -os betét-kamatadót az intézet fizeti.)

**Leszámitol váltókat, előleget
nyujt értékpapirokra.**

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4.
(Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. —
VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái:

VI. ker., Andrassy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbízásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt $\frac{1}{2}9 - \frac{1}{2}1$ -ig, délután $3 - \frac{1}{2}5$ -ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 4. sz.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kömvészmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemesztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kívánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánokkal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vízműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különféle emeltyű-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

Állami tisztviselők községi adója.

Az állami tisztviselők fizetésének rendezésére vonatkozó törvényjavaslatot a székesfőváros törvényhatósága élénk kíváncsisággal lesi. Érdeklődése nem plátói természetű, hanem egészen materiális háttérrel bír. A törvényhatóság ugyanis az elmúlt év december havában fölratot intézett a képviselőházhoz, s ebben azt kérte, hogy az új törvény az állami tisztviselőkre nézve mondja ki a *községi adók viselésének kötelezettségét*.

Fölösleges emlitenünk, hogy a főváros kérelme az állami tisztviselők körében a legnagyobb visszatetszést szülte. A magyar ember — tehát az állami tisztviselő is — hive a jogegyenlőségnek, de csak addig, míg az elvből eredő konzekvenciák az ő érdekeit nem tangálják. A jelen esetben arról van szó, hogy az állami tisztviselők épp úgy viseljék a községi terheket, mint más közönseges halandók; ez az óhaj a tisztviselők zsebéért érinti, s így tehát egészen természetes, hogy hallani sem akarnak fölöle.

Mi készséggel elismerjük, hogy az állam alkalmazottai még a tervbe vett fizetésjavítás mellett sem lesznek abban a helyzetben, hogy fölösleges pénzzel rendelkezzenek és könnyű szívvvel fizethessenek községi adót, de ennél a kérdésnél más szempontok veendők figyelembe. És pedig első sorban a jogegyenlőség, másod sorban a főváros pénzügyi helyzete. Ez a két szempont föltétlenül igazolja a főváros kívánságának jogos voltát. Vegyük külön vizsgálat alá mindkettőt.

A mostani állapot, hogy t. i. az állam hivatalnokai, a hadsereg, hadi tengerészet, valamint a honvédség tisztjei, a törvényha-

tósági tisztviselők és hivatalnokok, tanárok és tanítók, továbbá az államvasutak és azok gépgyárainak tisztviselői és szolgálói a hivatalaik után járó fizetéseikből, illetőleg nyugdíjaikból *községi adót nem fizetnek*: határozottan sérelmes a jogegyenlőség elvére nézve. A 48-iki törvényhozás kimondotta volt, hogy „Magyarország és a kapcsolt részek minden lakosai, minden közterhet egyenlően és aránylagosan viselnek.“ A „minden lakos“ fogalma alá tartozik a tisztviselő is és a „minden közteher“ fogalma alá a községi adó. A 48-iki törvényhozás intencziója kétség vagy vita tárgyát nem képezheti. A kiegyezés utáni korszak azonban eltért a demokratikus elvektől, s miután az állam mostohán szabta meg tisztviselőinek fizetését, kórpótlásképen mentesítette őket a községi adóktól. Ugy az 1872: XXXVI-ik, mint az 1875: XXIX-ik, továbbá az 1893: IV-ik és az 1900: VII. törvények, melyek a községi adó fizetése alól való mentességre vonatkoznak, ellentétben állanak az 1848-iki fentebb citált törvény szellemével, a jogegyenlőség és az ebből folyó közös teherviselés elvével. Az állam megtehetette volna azt is, hogy tisztviselőit fölmenti az állami adók alól is, ennyire azonban nem ment el a nagylelkűségben, mert nem merte ily eklatánsan megsérteni a jogegyenlőséget. Hogy drasztikus hasonlattal éljünk: a káposztát is megtartotta, a kecskét is kielégítette. A maga részére föntartotta a tisztviselők megadóztatását, a községek adója alól azonban kivonta őket. Ámde ami jogos a tisztviselővel, mint állampolgárral szemben, az föltétlenül jogos a tisztviselővel, mint községi polgárral szemben is. Ha igazságos a köztisztviselőknek az

állami adókkal való megterhelése, épp oly igazságos azoknak a községi adókkal való megadóztatása is.

Abszolúte lehetetlen megindokolni, hogy miért legyen a köztisztviselőknek kivételes helyzetük a községi életben? Az állami, törvényhatósági és községi alkalmazottak épp úgy élvezik a községi intézményeket, mint a község többi tagjai; épp úgy gyakorolhatják és gyakorolják a községi ügyekben polgári jogaikat, mint a község többi polgárai. Mi szolgáltatathatna tehát okot arra, hogy a köztisztviselők a községi terhekben részt ne vegyenek? Egy gyermek esze is felfogja, hogy a ki jogokat élvez, az kötelességeket is tartozik viselni. Tartozik különösen a községek kebelében, melynek kiadásai többnyire gazdasági és közművelődési természetűek, tehát oly kiadások, melyek mindazon községi lakosok hozzájárulásából fedezendők, kik a községi intézmények előnyeit, hasznát és jótéteményeit élvezik.

Nem furcsa állapot-e az, hogy a köztisztviselők, kik adómentességgel bírnak, beválaszthatók a törvényhatósági bizottság tagjai közé, s mint ilyenek résztvesznek a községi kiadások és pótradók megszavazásában, a melyeknek terhei alól ők teljesen fel vannak mentve? Lehet-e várni, hogy ezek a törvényhatósági tagok lelkiismeretesen végezzék tisztóket, a mikor érdekeik nincsenek összekötve a város sorsával és küzdelmeivel?

E szempontokat sem szabad figyelmen kívül hagyni, a midőn a főváros kérelmét tárgyalni fogják. A fentebb elmondottak a kérdés jogi oldalát kellő világításba helyezték és most áttérhetünk a másik fő momentumra: a főváros pénzügyi helyzetére, a melynek szomorú volta szolgált indító okul a képviselőházhoz intézett felirathoz.

A főváros háztartása komoly aggodalmakra szolgáltat okot. A szükségletek folyton növekednek, a jövedelem ellenben nem emelkedik. A nehézségek évről-évre nagyobbak lesznek, s a főváros eljutott oda, hogy háztartásának egyensúlyát alig képes fentartani. Ennek az esztendőnek a költségelőirányzatánál kiderült, hogy kölcsönpénzből volt kénytelen oly beruházásokat végezni, a melyek nemcsak jövedelmet nem hajtanak,

hanem állandó kiadásokat okoznak, mint például új iskolák építése. A pénzügyi helyzet javítása végett föltétlenül szükséges, hogy megkísértse a községi terhek viselésében azokat is részesíteni, kik a fentebb említett törvények kivételes rendelkezéseinél fogva azok alól felmentve vannak.

A köztisztviselők száma a fővárosban körülbelül 30.000 főre becsülhető. Az adófelügyelőség kimutatása szerint 24.096 állami tisztviselő 964.604 korona, 5149 székesfővárosi tisztviselő pedig 132.348 korona állami adót fizet. Ezek összes állami adója 1,096.952 korona. A községi adópótlék jelenleg 25%, tehát az 1,096.952 k. után 274.238 koronát tenne ki a községi adó. Ez az összeg jelentékenyebb tétel, semhogy a főváros mindent el ne kövessen a megszerzésére.

Budapesten az összes adózó felek száma alig több százezernél; ha ezt a számot szembeállítjuk a köztisztviselők csaknem harmincz-ezret kitevő számával: úgy megállapíthatjuk, hogy az állami adót fizető feleknek körülbelül 30%-a nem fizet községi adót. Ez a harmincz százalék a többivel szemben indokolatlanul, a modern jogelvekkel homlok-egyenest ellenkező *kiváltságos helyzetet élvez*.

A mai kormány hármasszavában első helyen áll a *jog*. Kiváncsiak vagyunk, hogy a főváros feliratának tárgyalásakor érvényesülni fog-e vagy megmarad, mint már sok esetben tapasztaltuk, üres frázisnak.

De kiváncsiak vagyunk arra is, hogy Budapest országgyűlési képviselői közül hányan fognak a parlamentben sikra szólni a főváros jogos kívánsága mellett.

Majd figyelemmel kísérjük a tanácskozásokat és beszámolunk a fővárosi honatyák viselkedéséről.

A szegényügy rendezése.

A „Borsszem Jankó” Mihászna Andrása gyászfátyolt fog kötni a karjára, mert az ő kedvelt *vak koldisa* többé „nem éretik tetten” koldulási kihágásban. A főváros megcsinálta az új szegényügyi rendeletet, s ha isten is úgy akarja, a jövő évben már nem ácsorog alamizsnát kérő koldus se az utcasarkokon, se a templomok bejáratánál. Aki azonban azt vélné, hogy az új szabályrendelet minden tekin-

tetben kielégítő és a szegényügyet helyes mederbe terelte, erősen csalódik.

A rendelet ugyanis csak azt állapítja meg, hogy a főváros kiket részesíthet pénzbeli segélyben; arról azonban, hogy kiket részesítsen *munka által* való segélyben, mélységesen hallgat. Többibben kifejtettük már, hogy elhibázott szegényügyi politika az, mikor a főváros arról gondoskodik, hogy a szegény ember alamizsnát kapjon, s nem törődik azzal, hogy munkája legyen. Alapelvnek azt kell elfogadni, hogy alamizsna nem való másnak, mint aki teljesen munkaképtelen. Aki dolgozni képes, azt munkához kell juttatni, még pedig az állam, a főváros és a vagyonos társadalom együttes közreműködése mellett. Mint már egyizbeu kifejtettük, megalakítandó és a főváros felügyelete alá helyezendő a *munka által segítő egyesület*, amilyenek üdvös eredménnyel működnek Párisban és Németország több nagyobb városában. Egy fővárosban, hová a vidék összes hajótöröttei iparkodnak, az a szegénység képez szociális veszedelmet, mely a munkanélküliségből származik. Ha a város és a társadalom nem gondoskodik arról, hogy a szegény ember munka révén jusson lakáshoz és élelemhez, hanem alamizsnákat osztogat és esetről-esetre nagyobb segélyösszegeket folyósít, (mint a hogy a főváros az idén tette a 200.000 korona szétosztásával), akkor önmaga neveli saját nyakára a koldusokat. Az alamizsna megölője a munkakedvnek és az erkölcsi öntudatnak.

A szegényügy rendezése mindaddig nem lesz megoldva, míg a fővárosban levő száz meg száz jótékonsági egyletet a *szegényügyi közigazgatás keretében nem összpontosítják*. Francia mintá szerint kell szervezni a „Nyilvános segítőhivatalt”. A Párisban levő összes jótékonsági egyesületek az „*Assistance Publique*” felügyelete alá tartoznak, mely állami intézmény, a köztársasági elnök által kinevezett 35 tagu felügyelőbizottsággal. E hivatal óriási ügykezeléséről a statisztikai adatok nyújtanak kellő fogalmat. Működése évenként több mint 500.000 egyénre terjed ki, költségei pedig több mint 35 millió frankra rugnak, melyhez *maga Páris városa 20 millióval járul*. Az „*Assistance Publique*”-nek a nagy árucsarnokban külön helyisége van, hol az élelmiszereket osztják szét azok közt, kik valamely kerületi irodának az utalványával jelentkeznek. A múlt évben ingyen szétosztásra került: 180,000 kg. vaj, 3,034,884 tojás, 1,683,125 kg. főzelék, 240,000 kg. hal, 80,500 kg. szárnyas, 780,000 kg. burgonya, 7850 darab ökör, 15,600 darab borjú, 15,150 birka, 5 413,295 kg. kenyér, 5,739,960 kg. liszt, 4,544,700 liter bor, 47,000 liter ecet stb. Ingyen gyógyszer 1,399,000 frank értékben szolgáltatott ki. A hivatal azonban nemcsak anyagi segélyről gondoskodik, *hanem munkáról is*. Forgalmába bocsát az egyesület tagjai közt úgynevezett munkajegyeket (*bon de travail*), melyeket az illetők a szegények és koldusok közt szétosztanak. A ki ily jeggyel az egyesület munkatelepein jelentkezik,

azonnal kap vagy ott helyben vagy — főként a nők — otthon végezhető munkát, amelyért teljes ellátás jár vagy 1 frank 50 centimig terjedő díjazás. Az „*Assistance pour le travail*” munkatelepén a nők mosni, vasalni, varrni tanulnak, a férfiak asztalosságot. Az elv az, hogy alamizsna helyett a munka által ébreszszék föl az emberekben az önbizalmat és önbecsülést.

Budapesten mondhatnánk égető szükséggé vált a jótékonsági egyletek nagyrészenek hatósági felügyelet alá helyezése. A visszaélések valóságos Augiasz-istállójává lett egynémelyik s olyan heréket táplál, kik a közönség jószívűségét a maguk zsebére aknázzák ki. Legközelebb megismertetjük olvasóinkkal, mikép kezelik a szegényügyet ezek a zsebrák-egyesületek.

Az eladósodott tisztviselők.

Ha áll az a tétel, hogy eladósodott tisztviselőkkel nem lehet jól adminisztrálni, akkor ugyancsak csehül van a főváros közigazgatása. Mert hivatalosan megállapították, hogy a múlt év folyamán közel *harmadfélszáz* tisztviselő fizetésére vezettek foglalást a hitelezők. De hány van olyan, aki uszik ugyan az adósságokban, de még el tudta kerülni a fizetésteltitást!

Az állapot kétségkívül szomorú, mindazáltal igazságtalanság volna belőle a tisztviselők morális értékére és megbízhatóságára vonatkozólag dehonesztáló konzekvenciát levonni. Meg vagyunk győződve, hogy az eladósodott tisztviselő sem vét kötelességei és a hivatali becsület ellen, de mert egyrészt a hivatalnoki állás tekintélye nem tűri, hogy a tisztviselők nyakig elmerülve legyenek az adósságokban, másrészt, mert a közönség könnyen gyanút táplálhat az adminisztráció pártatlansága ellen: föltétlenül szükséges az állapot rendezése.

Elvi álláspontunkat már az ősszel, amidőn közhírré lett a polgármesternek az eladósodott tisztviselőkhez intézett rendelete, kifejtettük „*Adós fizess*” című cikkünkben. Azóta az érdekelt tisztviselők nehányszor összejöttek tanácskozásra, s felkeresték a pénzügyeteket, hogy konvertálhassák adósságaikat. Persze a nagy bankok nem mutattak hajlandóságot ehhez az „üzlethez.” Deczemberben híre járt, hogy egy most alakult kisebb pénzügyet, melynek élén több befolyásos városatya áll, kézbe veszi az ügyet. Azonban e remény is füstbe ment, mert az intézet életbiztosításon kívül kölcsönös szavatosságot is követelt, amibe az érdekeltek tulnyomó része nem akart belemenni. A polgármester által kitűzött terminus — deczember 31-ike elmúlt anélkül, hogy a tisztviselők rendezték volna adósságaikat. A számvetőség tehát jelentést tett a polgármesternek. E jelentés szerint 1902. január elsején 203 tisztviselő-

nek a fizetése volt letiltva. Ebből 67 tisztviselő fizetésére a letiltást nem foganatosították, mert 1600 koronánál kisebb a fizetésük. Azóta az 1600 koronánál kisebb fizetésű tisztviselők fizetésének letiltását egy miniszteri rendelet alapján föl sem jegyezték. 136 tisztviselőnek volt tehát lefoglalva a fizetése. Ezek közül az év folyamán 53 vagy kifizette a tartozását, vagy lemondott, vagy elbocsátották. Az év végéig tehát 83 tisztviselőnek maradt letiltva a fizetése 458.000 korona erejéig. Az egyes tisztviselők adóssága 200 és 4000 korona között váltakozik. Ebből a kimutatásból hiányzik a *tanítók adóssága*. Az év folyamán még 40 tisztviselőnek a fizetését tiltották le.

A polgármester most nem tudja, mit csináljon a megdöbbenően szomorú listával. A szervezési szabályzat szerint, ha a tisztviselő a fölszólítástól számítva egy év alatt nem rendezi az adósságát, a szolgálatból *elbocsátható*, de a pénztári tisztviselőket *el kell bocsátani*. Már el is bocsátottak e miatt pénztári tisztviselőt. Százhuszonhárom tisztviselőt azonban nem lehet egyszerre elbocsátani s ha azokat elbocsátják, az igazság is megköveteli, hogy azokat is elbocsássák, a kiknél a letiltást csak azért nem foganatosították, mert 1600 koronánál kisebb fizetésük van. De egyenlő mértékkel kellene mérni a *tanítók* dolgát is, úgy hogy közel háromszáz városi alkalmazottat kellene egyszerre elbocsátani. Ez azonban lehetetlen s azért, mint értesülünk, a polgármester a közgyűlés elé viszi a dolgot. Be fogja mutatni a statisztikát, de a tisztviselők megnevezése nélkül. Javasolni fogja, hogy a közgyűlés még két évi terminust adjon az adósság rendezésére. Ezenkívül a hatóság is vegyen részt a rendezés munkájában. Revideálni akarja a polgármester a segítő-alap szabályzatát, hogy a tisztviselők az alapból nagyobb kölcsönt kaphassanak. Végül utasítást kér a közgyűléstől, hogy a tanács dolgozzon ki szabályzatot, amely szerint a tisztviselők egy évi fizetésük nagyságáig előleget kaphassanak.

Ami nézetünk szerint két kategoriába sorolandók az eladósodottak. Egyikbe veendők a családos emberek, másikba a nőtelenek. *A családosok iránt okvetetlenül nagyobb kiméletet kell tanúsítani*, mert ezeknél a hivatalból való elbocsátás nem egy embernek, hanem több személynek a katasztrófáját jelenti. Ezeknél minden mód és eszköz megkísérlendő, hogy kibontakozhassanak zavart helyzetökből. A nőteleneknél viszont tekintettel kell lenni az egyesek szellemi kiválóságára és megállapítandó, hogy mily természetű adósságaik vannak. Egyáltalán nem szabad egy kaptafára huzni valamennyi tisztviselőt, hanem egy szűkebb körű bizottság küldendő ki annak földerítésére, hogy jutott önhibáján kívül a szomorú helyzetbe és ki tartozik a javíthatatlan, könnyelmű adósságcsinálók közé. Az előbbieknél nyújtson mentőkezet a hatóság, az utóbbiakat eressze szélnek újabb terminus engedélyezése nélkül.

Az élheteretlen főváros.

Nyolcz év előtt kocsin utaztam át a Balkánon, s azokban a falvakban, hol a lovakkal pihenőt kellett tartani, szóba állottam a községbeliekkel. Tirnovo közelében — a falu nevére már nem emlékezem — néhány idősebb bolgár, amidőn megtudta, hogy magyar vagyok, nagy meglepetésemre pár magyar szót intézett hozzám. Kérdezősködéseimre elmondták, hogy több éven át tartózkodtak Magyarországon; először Zimony mellett, majd a főváros közvetlen környékén. Nehányan a Rákospatak mentén, mások a budai oldalon, a Kelenföld táján. Valamennyien kerti gazdálkodást űztek, zöldséget, veteményt termeltek. Amikor megszedték magokat, a bérbevett vagy örökáron megszerzett földeket átadták ujonnan bevándorolt honfitársaiknak és ökmaguk visszaköltöztek szülőföldjükre.

A dolog érdekelt és Szófiába érkezve, bővebb információt szereztem a fejedelemség földmívelésügyi minisztériumában. Ott megtudtam, hogy évenként sok száz bolgár család vándorol át Magyarországra és átlag 2 millió frankra becsülhető amaz összeg, melyet a kivándorlottak minden évben haza küldenek. Bulgáriára nézve tehát Magyarország a vagyonszerzés földje. Mig a mi parasztjaink telesírják a világot, hogy Magyarországon nem lehet a munkából megélni és tömegesen vándorolnak ki Amerikába, az alatt a bolgár földmives örömmel jön a Duna és Tisza mellékére, mert nemcsak megél, de vagyont is szerezhet.

Ez a furcsa ellentét jutott eszembe, midőn olvastam, hogy a főváros a közegészségügy bunkós botjával ütötte agyon azt a tervet, amely szerint Budapest környékén, a csatornák trágyalevének felhasználásával, intenzív kerti gazdálkodás volna folytatandó. Mindenki tudja, hogy a főváros piacain a zöldség és vetemény méregdrága és soha nincs kellő mennyiségben. Nem tekintve a nemzetgazdasági szempontokat, csupán a főváros közönségének érdeke is megköveteli, hogy a veteménytermelés nagyobb arányokban fejlesztessék. A mód erre meg van. Budapest környéke úgy a pesti, mint a budai oldalon fölöttebb alkalmas konyhakertészetre. Hogy mily jövedelmes ez a foglalkozás, azt a bolgárok beözönlése igazolja leginkább. Egy hold földért szívesen fizet a bolgár 50–60 forint évi bért, sőt többet is, mert képes a bérnek nyolczszorosát, tizszeresét kiárulni a terményekből.

Lehetetlen, hogy a főváros intéző körei minderről tudomással ne bírnának. Ha pedig tudják, hogy a lakosságnak szüksége van több és olcsóbb konyhaveteményre és tudják, hogy Budapest környékén lehetséges a mainál legalább tizszer kiterjedtebb konyhakertészetet folytatni: akkor az a kötelességük, hogy erre vonatkozólag impulzust adjanak.

Az a bolgár sem szellemileg, sem testileg nem különb a magyarnál. Ami munkát ő képes végezni,

arra a magyar is vállalkozik. Titkai nincsenek a konyhakertésznek, amelynek kizárólagos tulajdonát képeznék a bolgároknak, mint a chartreuse készítése a karthauzi barátoknak. A mezőgazdaság ezen ágához nem kell egyéb, mint szorgalom és valamely nagyobb fogyasztópiacnak a közelsége. A bolgároknak meg van a szorgalom és józan fővel csak ott telepednek meg, hol munkájuk gyümölcsét azonnal értékesíthetik: a nagy városok közvetlen közelében.

Budapestnek jó példával kellene előljárnia, hogy azok a parasztcsaládok, melyek most Amerikába vándorolnak és ott bányákban csigázzák el erejüket, idehaza maradván, *konyhakertészre adják magokat*. A főváros a maga földjeit kiadhatná bérbe ilyen családoknak. Sőt az sem volna fölösleges, ha az állam támogatása mellett *minta konyhakertészetet* létesítene, hol a felvidéki vagy alföldi paraszt, ki eddig csak buzát és krumplit termesztett, megtanulná a főzelék- és vetemény-termelést.

A főváros példáját okvetetlenül követni fogják a többi nagyobb vidéki városok, s pár év múlva két dolgot érhetünk el. Először azt, hogy jobb és olcsóbb vetemény kerül a piacokra, másodszor pedig vége szakad a bolgárok bevándorlásának és általuk a magyar pénz külföldre jutásának. A konyhakertészet a főváros környékén legalább 400–500 családnak, az egész országban pedig ugyanannyi ezernek juttathat biztos megélhetést és szolgálhat kellő takarékosság mellett vagyonszerzési forrásul.

Az eszmét nem szabad elütni azzal, hogy a csatornák leve nem használható veteményes földek trágyázására. Igaza lehet ebben az orvosoknak és a főváros megtilthatja, hogy a csatornák levét rávezzék a földekre. Ám egyelőre nem arról van szó, hogy mikép trágyázzák a földeket, hanem arról, hogy adják bérbe magyar konyhakertészeknek a Budapest tulajdonát képező földeket.

Ha ez megtörtént, akkor tanácskozzunk a trágyázási módok fölött.

A fővárost nemcsak fővárosi mivolta, de saját érdeke is utalja arra, hogy a konyhakertészet terén a kezdeményező szerepet magára vállalja és megszüntesse azt a szegényletes állapotot, hogy még a bolgárok is élehetetlennek tartják a magyarokat!

Közélelmezési kérdések.

Infandum jubes renovare dolorem, ha a közlelmezésről kell szólanunk. A fővárosi ember közönyös lehet minden községi ügy iránt, csak az élelmezés kérdése az, mely mindenkinek a zsebét és gyomrát érinti. Nem vagyunk barátai a nagyhangu szólamoknak és a levegőbe kidobott állításoknak, de mégis ki kell jelentenünk, hogy ezidőszerint nincs a kontinensen egyetlen főváros se, melynek közlelmezése oly gyatra volna, mint Budapesté. Egyedüli vigasztalásul az szolgálhat, hogy a baj nem új. A

főváros közlelmezésében a nagy, általános érdekek sohasem voltak irányadók. Érdekesoportok irányították a közlelmezés ügyét, maguknak különféle privilegiumokat szerezve. Nehány száz ember megszédte magát, olyik milliomos lett, a lakosság száz-ezrei pedig bosszankodnak, panaszkodnak és szidják a fővárost.

A közlelmezési bizottság vagy nem mer vagy nem képes nagyobb koncepcióhoz nyulni. A felmerülő kérdéseket hangulat szerint intézi el. De miután a hangulat változékony, intézkedéseiből hiányzik az egységes gondolat és az öntudatos célratörékvés. Legutóbbi ülésén is csupa fél munkát, s félintézkedéseket statuált.

Igy például megengedte, hogy azok a vidéki földbirtokosok, kik a fővárosban állandó lakást tartanak, ezentul a saját házi szükségletükre behozathassák a vidéki gazdaságukban leölt sertést. Eddig ez tiltva volt. Hogy most változtatnak a sertésköztartóhird. rendeleten, föltétlenül helyes és méltányos. Ámde miért adják az engedélyt csak a földbirtokoknak? Van itt Budapesten igen sok lateiner ember, aki szintén szeretne leölt sertést hozatni a vidékről vagy akinek a rokonsága küldene. Miért kényszerítik ezeket arra, hogy csak a hentesektől vásárolhassanak? A közönség érdeke és kényelme talán előbbrevaló, mint a hentesek jóléte. A földbirtokosok érdekében Darányi miniszter interveniált a fővároshoz, s neki köszönhetik, hogy jövőre a maguk sertéseit fogyaszthatják. De vajjon ki fog közbenjárni azok érdekében, kik nincsenek oly szerencsés helyzetben, hogy egy aktív minisztert mozgósítsanak szószóló gyanánt?

Ugyanazon az ülésen napirendre került a vásárpénztár szerződése is. A bizottság azt határozta, hogy a szerződést továbbra is fentartja, mert a bankok hajlandók az inkasszo-bevételekből 5 százalék részesedést biztosítani a fővárosnak. A sokat vitatott revízió tehát összezsugorodik néhány ezer korona jövedelem részesedésre. Helyesen jegyzi meg a „Mészárosok és Hentesek Lapja“, hogy a főváros a vásárpénztárt is csak jövedelmi forrásnak tekinti és avval ami közhasznú általános érdekű benne, maig sincs tisztában. A szerződés revíziójának elfogadását, kombinálva a sertésvásárpénztár megoldást sürgető kérdésével kieszközölni meg sem próbálták, holott éppen ebből a kombinációból kiindulva, egy csapásra két legyet lehetett volna ütni. Az egyik az lett volna, hogy, amennyiben szükséges, javítani lehetett volna a marhavásárpénztár szervezetén; a másik, hogy meg, lehetett volna teremteni a *sertésvásárpénztárt*. Mert arról, hogy a marhavásár vásárpénztár nélkül maradjon, szó sem lehet. Azt is ki lehet mondani, hogy a mostani vásárpénztárnak egyszerű mellőzése kalamitásokkal járna, amennyiben a künnlevő hiteleknek bármily kiméletes, de kényszerű bevonása a főváros husszükségletének ellátásában zavarokat okozhatna. A sertésvásárpénztárt azért kellett volna meg-

teremteni, mert nélküle — eléggé látni való — a ferenczvárosi sertésvásár fejlődni nem képes, a szabad vásár nem aktiválható, a sertésfölhozatal általában nem fejleszthető, a fővárosnak természetes uton előálló jövedelmei sem szaporodhatnak s ami a legfőbb: a kínálat nagyobbodása folytán a mai tulmagas bevásárlási árak nem befolyásolhatók a közéletmezés javára. Bizony megint csak félmunka tehát, ha a közéletmezési bizottság beéri az inkasszobeli jövedelemrészesedéssel s a sertésvásárpénztárt a kérdéstől különválasztva, annak megoldását elhalasztja ad graecas calendas.

Szóba került a bizottsági ülésen a szerb kereskedelmi szerződés fölmondására vonatkozó körirat is és egyszerűen napirendre tértek fölötte. Hát ez — enyhén szólva — elhamarkodott dolog. A német vámtarifa a maga prohibitív tételeivel — ezt nyilván tudják a fővárosnál is, — új helyzetet teremtett. Ezt az új helyzetet mi nem látjuk ugyan fölötte sötétnek, de mégis elég komolynak arra, hogy annak az országnak fővárosában, amelynek állatexportját a német vámtarifának még kedvezményes tételei is — a jelekből ítélve — kétségkívül csökkenteni, sőt helylyel-közzel egészen megakasztani fogják, számot vessenek vele. Az ország állattenyésztésének és állatkereskedelmének érdeke mindenesetre van olyan jelentős érdek, hogy azt tisztán annak a szempontnak, hogy mennyit jövedelmez a fővárosnak a szerb állatoknak itteni megfigyelése, alá vetni nem szabad. Mert a közéletmezés érdeke abban az esetben, ha a magyar állatexport megakad s vele együtt a szerb is elmarad, Budapesten kárt szenvedni nem fog, hiszen a máskor exportra kerülő magyar állatanyag természetesen a honi és főképpen a budapesti piacokat lesz kénytelen fölkeresni. Ez okból nem volt helyes a szerb import dolgában egyszerűen a napirendre térni. A bizottmány a napirendre térésen kívül egyéb mondanivalót is találhatott volna, ha nem leledzenék a fél munkák tömkelegében.

Halotthamvasztás.

Amikor végigolvastuk azt az indokolást, melylyel a belügyminiszter megtagadta az engedélyt a halotthamvasztástól, erősen elröstelltük magunkat és kétségeink támadtak, vajjon tényleg a XX-ik században élünk vagy a középkor derekán? Széll Kálmán lelke rajta, ha a hazai közvélemény pártokra fog szakadni ama vitás kérdés fölött: Magyarország áll-e a kulturális haladás élén a földteke valamennyi államai között avagy a nyugot-európai országok és az észak-amerikai Egyesült-Államok!

Mert tudni kell, hogy a halotthamvasztás már évtizedek óta divik Európa középső és nyugoti részén, valamint az Oceán tulsó partján. A tudomány, a hygiene, a felvilágosodottság és a demokratizmus együttes törekvésének eredménye azok a

crematoriumok, melyekben az emberi hullákat tűz által semmisítik meg.

Az a kérdés, hogy a halottat a nyirkos földbe temessék avagy a 180 fokos hamvasztó kemenczébe dugják; a halottakra nézve tökéletesen közönyös. Csak az élőket érdekli. És pedig első sorban közegészségügyi szempontból. Az emberiség szaporodásával a halottak birodalma is egyre növekszik. A nagy városok jóformán képtelenek elegendő tért nyitni az elhunytak számára. Itt van például Budapest, melynek régibb temetkező helyeit a város expansiv terjeszkedése kiszorította messze távolságba: a rákos-kereszturi határba és a Svábhegy alján levő Farkasrétre. Üres frázis az „örök nyugalom“ említése: ötven vagy száz év elteltével megjelennek a napszámosok, lehordják a sírkereszteket és a föld gyomrából kiszedik a csontokat. Így láttuk ezt a ferenczvárosi és a váczi-uti temetőnél, anélkül, hogy kegyeletes érzelmeink fölháborodtak volna, s így fogják látni unokáink vagy azok unokái a kerepesi-uti sírkertnek a földulását. Az élők helyet követelnek a halottaktól. Ez természetes és jogos volna akkor is, ha minden kétségen felül nem állana, hogy a városok közvetlen közelében levő temetők a közegészséget veszélyeztetik. Manapság százezer ember közül legfőlebb ha egynek jut osztályrészül a bebalzsamozás, vagyis az a kiváltság, hogy testét a férgek ne öröklék szét; a többi közönséges halott a földbetétel után rövid pár év alatt elrothad. A szerves testeknek ez a bomlási processzusa megfertőzteti a földet, a sírkertek vizét és a levegőt is. Mennél lazább és vizenyösebb a talaj, annál nagyobb közegészségi veszedelem a temető. E tekintetben a világ minden doktora egyetért, s ha szava van municipiumok tanácskozó termében, azt követeli, hogy a sírkertek mentől messzebbre helyeztessenek a lakott városnegyedektől.

Ámde a temető messzesége kellemetlen az élőknek. Egyrészt, mert fáradtságos, különösen téli időben vagy esőzések évadján, 10—11 kilométer távolságra kísérni a halottas szekeret, másrészt, mert szaporítja a temetési költségeket. És aztán talán sehol nem nyilatkozik meg a gazdagok és a szegények közti különbség bántóbban, mint ott ahol teljes egyenlőségnek kellene uralkodnia, a halottak birodalmában és a temetkezések alkalmával. A parvenü hivatásnak a legszomorubb alkalom is módot nyújt, hogy fitogtassa gazdagságát.

A nyugati nemzetek józan gondolkozásu, kiválóbb szellemei már évtizedek előtt kimondották, hogy a temetkezésekkel járó összes mizeriáknak végét kell vetni a halotthamvasztás behozatala által. Amit a föld nedvessége, a rothadó testben kifejlődő gázok és a férgek évek alatt végeznek el, t. i. a teljes megsemmisülést, azt a civilizált emberiség elérheti egy fél óra alatt a halotthamvasztó kemenczék révén. A végcél ugyanegy. A halottat el kell takarítani, mert megfertőzteti a levegőt. Már most nem helye-

sebb-e rügtön és véglegesen eszközölni az eltakarítást, mint felemunkát végezni és a természet közreműködésére bízni a befejezést? Mennyivel borzalmasabb az élőknek a diszesen épült halotthamvasztó épület s benne a hermetikusan elzárható kemenczék, mint a földbe ástott sirgödör, melynek alján sokszor nyüzsögnek a férgek?

Aki látta a lipcei, milanói, torinói és gothai crematoriumokat, s szemtanuja volt a halotthamvasztás egyszerű aktusának: lehetetlen, hogy tovább is ragaszkodják a temetkezés szokásához. Csak az érzelgős szentimentalizmus és a bigottság riadhatnak vissza attól, hogy előnyt adjanak a józan ész követelményeinek a hagyományok fölött. A halotthamvasztás megmenti az élőket a temetők veszedelmeitől és redukálja az eltakarítás költségeit. Budapesten ezidőszerint egy szegényebb sorsú családnál a haláleset nemcsak gyász, hanem anyagi katasztrófa is, ama költségek miatt, melyeket a koporsó, a halottaskocsi és a sírhely okoznak. Ha létesülnek a város különböző pontjain crematoriumok, mindez a költség elesik, illetőleg egy kis részre redukálódik. Van még egy más előnye is a halotthamvasztásnak a földbe temetés fölött. Akit a sirba tettek, az örökre eltűnt a szemünk elől, ha csak meg nem érjük azt az időt, amikor a temetőt felszedik és gondoskodnunk kell, hogy a hozzánk tartozók sírjából kiszedessük — a csontokat. A crematoriumban ellenben a hamvasztás után átvehetjük halottunk földi maradványait: egy maréknyi hamut, amelyet urnába helyezve megőrizhetünk vagy a hamvasztó épületben vagy saját otthonunkban. A kegyelet vajjon nem övezheti-e épp oly szeretettel és megemlékezéssel a hamvvedreket, mint a temetők márvány sírköveit és a korhadó fakereszteket? Mi állaná útját annak, hogy a nemzet nagyjainak maradványait diszes urnákban össze ne gyűjtsük impozáns mauzoleumokban? Ha van föltámadás, az örök ítélet harsonája ezekbe a hamvvedrekbe talán inkább elhat, mint azokba a rég elpusztult temetői sírokba, amelyek fölött gyári műhelyek gépei dübörögnek.

A külföld mindezt megértette és egyre szaporodnak a halotthamvasztó egyesületek.

A m. kir. belügyminiszter azonban előáll és hirdeti, hogy nem adhat engedélyt a halotthamvasztásra, mert megzavarná a polgárság közti nyugalmat, sérti a kegyeletet és mert ellenkezik a r. katolikus vallás elveivel!

Ha összejövünk külföldi emberrel, tagadjuk le ezt a rendeletet, szellemi korlátosságunknak és bornirtságunknak szegénységi bizonyítványát. És tagadjuk le mindenekfölött, hogy Magyarországon vallási egyenlőség volna. A főváros törvényhatósági termében azonban ne maradjon szó nélkül a belügyminiszter határozata. Meg kell mondani Széll Kálmán urnak, hogy saját személyét blamáhatja, ahányszor neki tetszik, de a magyar államot a középkori felfogás homályába süllyeszteni nincs joga.

A szerény propeller-társaság.

Abból az értekezletből kifolyólag, amely a budapesti csavargőzös társaság bejelentett kívánalmának tárgyalása céljából legutóbb a kereskedelmi miniszteriumban tartatott, a miniszter most leiratot intézett a fővároshoz, ismertetvén a társaság szerénynek éppen nem mondható kívánalmait.

A propeller-társaság azt a kérelmet terjesztette elő, hogy biztosítsák neki a leszállítandó részvénytőke 4 százalékos kamatoztatása, vagy pedig kerek évi segély adassék neki és pedig az 1903-ik évre 36 ezer korona, 1904-től kezdve pedig évi 64 ezer korona. Ez összegre szüksége van a társaságnak azon az alapon, hogy 1903-ban 210 ezerrel, a következő években pedig 300 ezerrel kevesebb utasra számít. Az átlagos jegyet 9.5 fillérrel számítva, csakis a fenti segélyösszegek mellett pótolhatók valamennyire a társaság veszteségei.

A pénzügyminiszterium kiküldöttei kijelentették az értekezleten, hogy az államkincstárt illető díjfizetéseknek a minimumra való leszállítását fogják megengedni, míg a főváros képviselői csakis a kérelem tárgyalását helyezték kilátásba, de minden ígérettől mereven tartózkodtak. A kereskedelmi miniszter mostani leiratával figyelmébe ajánlja a fővárosnak a propeller-társaság kérelmét, kiemelve annak különösen azt a részét, a mely a partberekre s a karópénzek megfelelő mérséklésére vonatkozik.

Ugy látszik, a propeller-társaságnak sikerült pártfogót szerezni a miniszteriumban. Azzal, hogy a miniszterium mit csinál, nem törődünk. Miattunk akár évi egy millió segélyben részesítheti a propeller-társaságot, ha a parlament megengedi, de tiltakozunk az ellen, hogy a főváros bármily kedvezményben részesítse a propellereket, kik évtizedeken át monopolizálták a dunai átkelést és monstruozus jövedelmekre tettek szert. Ha a viszonyok változásába nem akarnak beletörődni, szedjék össze sátorfájukat és szünjenek meg. Majd akad nem egy, hanem tíz vállalkozó, ki nyomban átveszi a propeller-üzemet egy fillér szubvenczió nélkül.

Vorwärts.

A január 7-iki közgyűlésen megtudtuk, hogy a németországi szocialista munkások közlönyén kívül, amely újabban világhírre tett szert a Krupp ellen intézett támadásával, egy budapesti munkásegylet is viseli a *Vorwärts* nevet. Ez a szó nem magyar, tehát a józan logika szerint amaz egyesület sem lehet magyar, amely azt zászlajára írta. Aki nem ismeri Budapest viszonyait, okvetetlenül abban a meggyőződésben van, hogy külföldi származású és illetőségű emberek képezik ennek az egyletnek tagjait. A magyar székesfőváros azonban a képtelenségek városa. Ilyen abszurdum egyebek között, hogy a „Vorwärts” tagjainak egyrésze budapesti születésű

és magyarországi illetőségű polgár. Miként az „Eintracht“ nevű egyesület, melyben vagyonszámba polgárok jönnek össze, azonképpen a munkásokból verbuvált „Vorwärts“ germán szövetet képez Magyarország fővárosában. Mindkettőben azok az elemek játszsza a vezetőszeret, kik német földről vándoroltak át hozzánk és hálából az itt szerzett megélhetésért és vagyonért a magyarságot ócsárolják és prozelitákat iparkodnak szerezni az „alldensch“ eszméknek.

Sokaknak föltűnt már, hogy az iparvállalatok telepén és a gyári műhelyekben magyar szó csak elvétve hangzik. A főbb tisztviselők, a munkafelügyelők és az előmunkások nagyobb részt németek. Számuk nem apad, hanem inkább szaporodik. A miértre megadják a feleletet az „Eintracht“ és a „Vorwärts“-féle egyesületek, amelyek összekötő kapcsolatot képeznek a fővárosban élő németek között. Ezek a germánok nem elégednek meg azzal, hogy biztos és jól jövedelmező foglalkozáshoz juthassanak, hanem kiszorítani akarják a magyar munkaerőt. Valahány német mérnök és munkavezető van, mind azt hangoztatja, hogy a magyar nem való egyéb, mint napszámos munkára. Ha a személyzetet szaporítani kell, sietve hívnak munkásokat Ausztriából vagy Németországból. Így növekedik a német elem Budapesten és ezért kénytelen annyi derék magyar gyármunkás kivándorolni Amerikába, ahol — csodálatos módon — mind kitűnő munkaerőnek bizonyul a gyárakban.

A budapesti gyárak és iparvállalatok germánjai ekkép hozzájárulnak a magyarországi kivándorlás növeléséhez. De egyéb kárt is okoznak a magyarságnak. Zsarnokai lévén a műhelyeknek, azt a magyarországi születésű, de német ajkú munkást, aki szívesen elsajátítaná hazája nyelvét, rákényszerítik, hogy az általuk alakított német egyesületekbe lépjen és a germán szellemet szívja magába. Ekkép utját állják a főváros megmagyarosodásának.

Magyarországon kívül sehol a föld kerekén meg nem tűrnék, hogy idegen elemek így grasszálgassanak az állam és a nemzet kárára. Mi azonban báránytürellemmel nézzük az „Eintracht“-ok és a „Vorwärts“-ek működését, sőt akad a főváros törvényhatósági bizottságának tagjai között olyan is, ki szemrehányást tesz a polgármesternek amiatt, mert a „Vorwärts“ egyesületnek nem engedte át használatra egyik fővárosi iskola tornatermét.

Ez a városatyja Kasics Péter volt.

Szükségtelen, hogy mi törjünk pálcát föl szólalása fölött. Azt elvégezte önmaga, amikor állást foglalt a germanizáló egyesület mellett. Mi csak gratulálni tudunk Halmos polgármesternek, hogy nyíltan rámutatott a „Vorwärts“ hazafiatal voltára.

Kasics Péter megérdemli, hogy az „Eintracht“ és a „Vorwärts“ beválaszszak disztagnak.

Apáczá-invázió Budapesten.

Hogy félre ne értecsünk, előrebocsátjuk: föltétlen tisztelettel vagyunk az apácák iránt. Megbecsüljük azokat, kik tanítással foglalkoznak és hódoló elismeréssel hajolunk meg azok előtt, kik életüket a kórházak betegeinek ápolására szentelik. De minden tiszteletünk sem tarthat vissza bennünket annak kijelentésétől, hogy fölösleges külföldi apácákat betelepíteni Budapestre. A sok a jóból is megárt.

Ezt a kijelentést szükségesnek látjuk megtenni, mert híre jár, hogy francia apácák szemet vetettek fővárosunkra, s itteni pártfogóik kiszemelték számukra az újvásárteret.

Ennek a térnek története van.

Körülbelül öt évvel ezelőtt a józsefvárosiak erős mozgalmat indítottak azért, hogy az óriási, körülbelül huszonötezer négyzetméter területű újvásártérrel a zsidóbarátok és öszerekek bódéit a zsidóvásárral együtt eltávolítsák, mert hát sem a felnőtteknek, sem a gyermekeknek az egész környéken nem volt megfelelő szabad terület. A mozgalomnak meg is volt az eredménye. A zsidóvásárt kitelepítették a Teleky-térre, az újvásártér pedig 200.000 korona költséggel gondosan befásították, úgy, hogy jövőben már kellemes, árnyékos tartózkodási helye lesz azoknak, akik családjaikkal együtt nem mehetnek el nyaralni. A tér befásításával mindenestre sokat nyert a város is, mivel régi panasz, hogy Budapest belső területét csaknem teljesen beépítették és nem gondoskodtak szabad terekről, parkokról.

Most azonban egy társaság, a Katholikus Kör és ennek vezetője ifj. gróf Zichy János, a Franciaországból kiülődött apácák egy részének menhelyet igyekszik biztosítani és pedig az újvásártéren. Azzal állnak elő, hogy a boldogult Erzsébet királyné emlékére még nem építettek templomot, illő dolog volna hát ha itt létesítsenek az Örökimádás templomát. Habár a tér csak abban az esetben felelhet meg teljesen a rendeltetésének, ha abból nem vesznek el egy talpalatnyi területet sem, a terv ellen komoly kifogást nem lehetne emelni, minthogy a templom díszitene a tért és nem foglal el nagyobb helyet sem.

A cél azonban — mint már említettük — nem ez. hanem a templom arra való, hogy mellé egy nagy terjedelmű, hatalmas kőfallal körülvett komor zárdapületek létesítsenek. Templomra a város ezen részében éppen nincs szükség. A tér közelében van a plébánia templom, a tót-templom, a Rokus templom és az Erzsébetvárosi templom, mivel sem indokolható tehát az, hogy a templomot éppen ezen a helyen építsék. Ha a Katholikus Kör templomot akar építeni, miért nem teszi ezt a Rezső-téren, a tisztviselő-telepen, ahol csakugyan szükség van erre.

A kör tagjai most sorra járák a városatyákat, hogy az újvásártér beépítése mellett foglaltassanak állást; ifj. gróf Zichy János pedig a napokban a polgármestert és a tanácsosokat igyekezett „megpuhítani“. Természetesen a magisztrátusnál nem érhetnek célra, mert a tanács nem segítheti elő azt a tervet, hogy a főváros szívében egy óriási „holt-pontot“ létesítsenek. De veszedelmes dolog volna pénzügyi szempontból is, ha a terv megvalósulna, mert a befásításra kiadott százezer forint kárba veszne, a főváros egy nagy területet engedne át ingyen a Katholikus Körnek és bizonyára ez csak kezdet volna, mivel a kör elegendő pénzügyi fölött sem rendelkezik és így kijárnak, hogy a főváros egy tekintélyes összeget áldozzon azért, hogy a külföldi apácák egyik legszebb helyen komor kőfalakkal vehessék magukat körül. Az újvásártér ma a legnagyobb és legimponálóbb szabad területe a fővárosnak. Néhány év múlva szomszédságából eltávolíthatják a gázgyár-telepet is s akkor a fővárosnak módjában lesz tetszése szerint rendezni az egész környéket, ha azonban most beépítenék a területnek legszebb részét, akkor utját szegnék a további fejlődésnek talán évszázadokig. Tessék a Katholikus

Körnek tényleg építeni a főváros bármelyik részébe — akár az újvásártérre is — de mondjon le arról a tervről, hogy kolostorokat építsen a főváros költségén a külföldről kiülődött nem magyar ajkú apácák számára.

KÖZGAZDASÁG

A közös járadékok konverziója.

A gavalérság pénzügyi téren előbb-utóbb mindig megbosszulja magát. Ez az igazság érvényesül most reánk, Magyarországra nézve is. 1867-ben a kiegyezési tárgyalások alatt elköveltük azt a pénzügyileg nagy hibának tekintendő könnyelműséget, hogy méltányosságból, politikai és financiaális gavalérságból, minden jogi kötelezettség nélkül magunkra vállaltuk az akkori osztrák államadósság egy részét. A magyar mindig erős jogász volt. Kimondottuk akkor is, hogy a törvényes beleegyezésünk nélkül alkotmánytalan uton felhalmozott osztrák államadósságok bennünket jogilag nem terhelhetnek. De nemcsak jogászok, hanem gazdaságilag könnyelmű nemzet is vagyunk, s ezért Ausztria akkori zilált pénzügyi viszonyaira való tekintettel méltányosságból megkövacsoltuk a balekség szakadatlan láncolatának első láncszemét: köteleztük magunkat, hogy a bennünket jogilag nem terhelő osztrák államadósság kamataihoz évente mintegy 30 millió forinttal hozzájárulunk. Ez az a magyar államadóssági járulé, mely most az imént lezajlott kiegyezési tusában oly fontos szerepet játszott, s mely a *kiegyezés holt pontjára* elnevezése alatt oly sok vizet kavart, hogy ebben maga a kiegyezés is csaknem végkép alámerült.

A nagy konverzia ekkép támadt. Ausztria azokat a járadékokat, melyeknek kamataihoz Magyarország évente az önként elvállalt járulékot szolgáltatja, s melyek most 16% szelvényadó levonása után 4.2% kamatozásnak, a pénzpiacz s az államhitei átalakulása folytán olcsóbb kamatozásuakra, minden valószínűség szerint 4%-osakra akarja konvertálni, s e nagy pénzügyi műveletet alighanem már a tavasszal fogantatba veszi. Minthogy jelenleg 5 milliárd ilyen járadék van forgalomban, a 2% százaléknyi kamatredukció 10 millió megtakarítást eredményez a járadékok kamatszolgáltatásban. Minden józan számítás szerint már most ebből az következne, hogy Magyarország ebben a megtakarításban évi járuléka arányában részesedjék, a mi 2.8 millióval csökken-tené a mi évi járuléunkat. Am Ausztria addigi magatartásához következetesen, mondhatnók magától értetődőleg a maga számára akarja lefoglalni az egész 10 milliónyi kamatmegtakarítást, s nem akarja megengedni, hogy a konverzió hasznából Magyarország is kivegye az öt megillető részt. Az osztrák kapzsiság ez esetben a törvény betűjébe kapaszkodik. Ugyanis az 1867. XV. t. cz. 1. §-a oly szerencsétlenül van szövegezve, hogy évi járuléunkat állandónak mondja, mely további változás alá nem esik. Nyilvánvaló, hogy ez a kitétel csak óvni akarta Magyarországot amaz eshetőség ellen, hogy Ausztria az államadósságok szaporítása ellen ez évi járuléunkat felemelhesse, vagyis, hogy meg akarta alapítani minden időkre évjárléunk maximumát. Csak-hogy Ausztria fittyet hány a törvény ez egyedül

észszerű ratiójának, s a paragrafus betűjébe kapaszkodva azt vitatja, hogy mi 67-ben fix, állandó összegű évi járulékot vállaltunk magunkra, hogy tehát ő kénye-kedve szerint konvertálhatja az államadósságait, a nélkül, hogy nekünk az elért megtakarításokhoz bármely közünk volna. És a törvény szerencsétlen szövegezése mellett az osztrák kapzsiság ez esetben ismét célzt érhet s végre fogják odaát hajtani a konverziót, a nélkül, hogy Magyarország évi járulékat megfelelő mértékben leszállítani engednék.

Ebből a lehetetlen jogállapotból azután idővel a legképtelenebb helyzetek állhatnának elő. Ausztria minden fél százalékkal való konverzióval 25 millió megtakarítást érne el, úgy hogy például idővel néhány évtized múlva, a mikor is a gazdasági fejlődés következtében az állami járadékok 2%-osakra süllyednek majd, Ausztria mai 150 millió koronányi kamatterhe lepadna 65 millióra, míg a Magyarország kamatszolgáltatása még mindig a mostani 60 millió korona maradna.

Ez okból Magyarországon felmerült az a terv, hogy évjárléunkat megváltuk, nehogy időtlen időig, a kamatláb nagymérvű csökkenése esetén is még egyre a mostani kamatterhet legyünk kénytelenek viselni. Évi járuléunk ily megváltására a törvény 6. §-a módot is nyújt, a mennyiben kimondja, hogy kamatszolgáltatásunkat készpénzbeli tőke visszafizetésével csökkenthetjük, illetve megszüntethetjük. Magyarország e joggal élve, oly tőkét teremtené elő, mely mai évi járuléának megfelel, s e tőke visszafizetésével egyszerűen megszüntethetné évi járulékat.

E tőkevisszafizetés tekintetében a főkérdés az, hogy mennyi is hát az az összeg, mely évi járuléunknak, mint kamatnak tőkében megfelel. Erre nézve irányadó kules a járadékok mostani kamatlába. Ez a kamatláb jelenleg 5%. Ausztria 1868-ban az akkor sokféle címleteit egységes 5%-os járadékokká alakította át, olyké, hogy az 5%-ból 16% szelvényadót levonásba helyez, a fenmaradó 4.2%-ot pedig kamat gyanánt fizeti a mindenkor szelvényekre.

Az 5% mellett való tőkésítés mellett Magyarország tőkevisszafizetés esetén 1212 millió koronát tartozna visszafizetni. Most azonban előáll Ausztria és azt vitatja, hogy a járadékok kamata nem 5%, hanem csak 4.2%, és hogy ennél fogva Magyarország jelenleg nem 1212 millió, hanem csak mintegy 1475 millió korona tőke visszafizetésével válthatja meg járulékat. Holott vitán felül áll, hogy a járadékok kamata jogilag 5%, mert reánk nézve teljesen irrelevans, hogy Ausztria ezt az 5%-ot készpénzben fizeti-e ki teljes összegben kamat gyanánt, avagy pedig eszközöl e levonásokat ebből az összegből szelvényadó címén.

Am komplikálódik a tőkevisszafizetés kérdése a küszöbön álló osztrák konverzió folytán is. Ugyanis mihelyest az osztrákok a járadékokat a közel hónapokban 4%-osakra konvertálták, Magyarország a tőkésítést szerintük már csak e kamatozás alapján fogja eszközölhetni. A 4% mellett való tőkésítés esetére pedig tőketartozásunk összege már 1515 millióra rugna. Magyarország legvitálisabb pénzügyi érdeke tehát az, hogy e tőkevisszafizetést még az osztrák konverzió előtt folyamatosítsa, mert ez esetben az 5%-os alapon való tőkésítéssel a későbbi állapottal szemben 303 millió koronát takaríthatna meg.

Csak-hogy ezt a tőkevisszafizetést ily rövid idő alatt nyélbe ütni szinte a lehetetlenséggel határos. Néhány hó alatt egy és egy negyed milliárdnyi köl-

csön feivételére szolgáló tranzakciót finalizálni úgy szólván a mesék birodalmába való törekvés volna. És így feltétlen bizonyossággal be fog következni az az eset, hogy Ausztria a mi tökeviszafizetésünk előtt fogja a konverziót keresztülvinni és Magyarország ismét 303 millióba kerülő tanulsággal lesz gazdagabb. Azzal a tanulsággal, hogy Ausztriával szemben való gazdasági függésünk egyenesen a gazdasági megsemmisülésre kell hogy vezessen, s hogy e függésből való felszabadulásra minden követ meg kell mozgattunk.

Erről folyt a nagy vita a kiegyezési harcban a két kormány között. Hogy a magyar érdek e nagy harcból *nem győztesen* került ki, azt maga az egész helyzet valószínűvé teszi, de azt sejtetni engedik azok a szűkszavú kommunikék, melyek ebben a tárgyban napvilágot láttak. Mert akár az történt meg, hogy a közös járadékok kérdését kiküszöbölték a kiegyezés anyagának komplexumából, akár pedig az a másik verzió valósul meg, hogy a magyar kormány a konverziót tisztára az osztrákok belső ügyének ismerte el, melyre ingerenciát gyakorolni nem akar: mindkét esetben Magyarország huzza feltétlenül a rövidebbet. A tényekből s a konstellációból merített meggyőződésünk, hogy e két eshetőségen kívül harmadik nem létezik és ez a tertium, mely non datur, ezuttal megint Magyarország gazdasági érdekének az érvényesülése. A közös járadékokat egész simán konvertálni fogja Ausztria, a nagy konverzió 10 milliós hasznát nyugodtan zsebre fogja vágni, Magyarország pedig, ha meg akar szabadulni a terhes évi járulékanak fizetési kötelezettsége alul, ezt csak 303 millióval megdrágult ár mellett teheti majd csak. A periculum in mora elve ez esetben is valóra vált. A halogatás, a késlekedés a tökeviszafizetés foganatosításában keserűen megboszulja magát rajtunk, s a „hej ráérünk arra még,” szabályát követő kormányzati bölcsesség; ime sok száz millióját fogja felemészteni ennek a könnyelmű, de szégyen országának.

Hirek a városházáról.

Megszűnt forgalmi akadály. A Gombos és Endröd közötti múlt évi december hó 8-án beszüntetett kompforgalom, január hó 9-én ismét megnyitott. — Budapest, 1903. jan. 9-én. *Az igazgatóság.*

A gellérthegyi utak szabályozása. A gellérthegyi érdekeltség még tavaly deputációt küldött a polgármesterhez s kérte, hogy a gellérthegyi utak járható karba helyeztessenek. A polgármester tett is akkor ígéretet, amelynek beváltását azonban hasztalan várják máig a villatulajdonosok. A kért szabályozás helyett az történt, hogy egyetlen jó utjokat, a Kemenes utját is elzárták előlük, mert arra a nagy vízmedence építéséhez szükség volt. Megjegyzendő, hogy az elzárás hirtelen, minden előzetes értesítés nélkül történt. Legutóbb megint sürgették a dolgot a villatulajdonosok, s kérték, hogy legalább ideiglenes följárót készíttessen nekik a főváros. E sürgetés folytán most végre beterjesztette erre vonatkozó tervezetét a mérnöki hivatal. Kérelmezését azzal okolja meg, hogy a hegy déli oldalának egész területére kiterjedő szabályozás kérdése, illetve a közmunkatanács által kidolgozott tervek hosszabb tanulmányt igényeltek.

A Városligeti Szinkör állandósítása.

Feld Zsigmond a Városligeti Szinkör állandósítása tárgyában a belügyminisztertől állami szubvenziót kért. A miniszter ma arról értesítette a fővárost, hogy a kérelem teljesítésére hajlandó, ha kellő biztosítékot kap arra, hogy az új színház megfelel az irodalmi izlésnek s a közérkölciség ellen nem vét.

Budapest halottai. A kerepesi-uti temető igazgatója ma terjesztette be a pesti temetők statisztikáját. Kimutatása szerint 1902-ben a kerepesi-uti temetőben 489, az új temetőben 8423 halottat temettek, a szegény halottak száma 1842 volt, összesen 10.754. A kerepesi-uti temetőben 1849 április 1-től 403.815 halottat, az új temetőben 1886 május 1-től 136.592 halottat temettek el.

Egy egyöntetű működés példája. A vízmű engedélyezési ügyekben megtartott tárgyalásokon az utóbbi időben gyakran megtörtént az a visszasság, hogy a főváros egyes közegei szemközt helyezkedtek a tanácssal s a vízműengedélyezések-nél olyan föltételeket kívántak érvényesíteni, amelyek homlokegyenest ellenkeztek a tisztí ügyésség által megállapított s a tanács által jóváhagyott föltételekkel. A tarthatatlan állapotoknak véget vetendő, kimondta most a tanács, hogy ama fővárosi közegek, amelyeknek valamely vízmű engedélyezése ellen kifogásuk van, észrevételeiket jóval az engedélyezési tárgyalások előtt közöljék a tanácssal, mert az már még sem járja, hogy fővárosi közeg a nyilvánosság előtt tiltakozzék ugyancsak más fővárosi közegek ténykedései ellen.

A nagypénteki ref. társaság szubvenziója. A székesfőváros közgyűlése 2800 korona segélyt szavazott meg a nagypénteki református társaságnak. Az erre vonatkozó közgyűlési határozatot a belügyminiszter jóváhagyta.

A mechanikus és órák ipar szabályozása. A kereskedelmi miniszter leiratot intézett a fővároshoz, amelyben ismertette az órák és mechanikus ipar szabályozására vonatkozólag tett számtalan panasz folytán kimondta ugyanis a miniszter, hogy mindazok, akik az állami mechanikus és órák iparszakiskolát elvégezték, jogosultak munkakönyv váltására. Két esztendei gyakorlat után pedig önállóan üzhetik ezek az órák és mechanikus ipart. Egyben kimondotta a miniszter, hogy az órák és mechanikus ipar képesítéshez kötött iparok közé sorozandó. Ez utóbbi rendelkezést különösen a mechanikusok bizonyára nagy meglepéssel fogadják majd, mert ezzel tökéletesen megvédenek a kontár ipar garázdálkodásaitól, amely nagyon nehezítette eddig az egzisztenciájukat.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámított népesség, polgári lakos 751.177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmúlt héten élve született 465 gyermek, meghalt 309 egyén, a születések tehát 156-al mulják felül a halálozásokat. Az élveszülettek közt volt 317 törvényes, 148 törvénytelen; nemre nézve 219 fiú, 246 leány. Halvaszületett 18 gyermek, köztük 11 törvényes, 7 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra 31.5.

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 20·9 az egy éven felüli lakosságnál: 16·9, az öt éven felüli lakosságnál: 15·5.

A halottak közt volt 167 fi-, 142 nőnemű.

Az év eddigi 53 hetében élve született összesen 23670 gyermek, meghalt összesen 14944 egyén, a születések többlete tehát 8732; a múlt év megfelelő időszakában született 22947, meghalt 13874, a születések többlete volt tehát 9073.

Az élveszülettek közt volt 295 róm. kath., 8 görög kath., — görög keleti, 24 ágost. evang., 44 helvét, 1 unitárius, 105 izraelita, 4 egyéb. Összesen 465. Halvaszületett összesen 18.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a múlt hét végén 1345 beteget, szaporodás 376, csökkenés 336, maradt a múlt hét végén 1385. A Szt. László-kórházban ápoltak a múlt hét végén 147 beteget, szaporodás 41, csökkenés 35, maradt a múlt hét végén 153. A Szt. István kórházban ápoltak a múlt hét végén 680 beteget, szaporodás 232, csökkenés 237, maradt e hét végén 683. A Szt. János-kórházban ápoltak a múlt hét végén 908 beteget, szaporodás 181, csökkenés 163, maradt e hét végén 926. Összesen ápoltak a múlt hét végén 3080 beteget, szaporodás 830, csökkenés 771, maradt e hét végén 3139.

Gács-bécsi vasuti kötelék.

III. pótlék életbeléptetése a díj-szabás II. részéhez.

A gyors- és teherárú szállítására egyrészt a bécsi pályaudvarok, másrészt a Ferdinánd császár északi vasut és a cs. kir. osztr. államvasutak gácsországi és bukovinai vonalainak állomásai közötti forgalomra nézve 1900. évi augusztus hó 1-től érvényes díjszabáshoz 1903. évi február hó 1-én a III. pótlék lép életbe.

Amennyiben egyes viszonylatokban díjemelések állanak be, a felemelt díjtételek csak 1903. évi febr. 15-től nyernek alkalmazást.

Ezen pótlék a külön díjszabási határozmányok az osztályárakra főnálló állomási díjszabások és a kivételes díjszabások valamint a szállítási határidők jegyzékének kiegészítését és módosítását tartalmazza.

A pótlék a részes vasutak igazgatóságainál és a részes állomásokon megszerezhető lesz.

Budapest, 1903. január 6-án.

**Magy. kir. államvasutak Igazgatósága
a részes vasutak nevében is.**

Hirdetés.

A m. leszámítoló- és pénzváltóbank

a záloglevelek biztosításáról szóló 1876. évi XXXVI. t.-cz 28. §-a értelmében ezennel közhirrre teszi, hogy az „A” sorozatu

4%-os zálogleveleiből

1. kibocsátatott 1902. december 31-ig n. é. 5,139.000— kor.
2. az 1876. évi XXXVI. t.-cz. 17. § a szerint a záloglevelek biztosítékául szolgáló követelések összege 1902. decz. 31-én ... 5,128.602·89 "
3. az előbbi pontban megjelölt kölcsönök alapján szerzett jelzálogoknak a kölcsön engedélyezésekor alapul elfogadott értéke 12,127.395— "
4. az 1876. évi XXXVI. t.-cz. 4. §-a, illetve a bank alapszabályainak 7. § a szerint a záloglevelek külön biztosítására rendelt alap összege 1902. decz. 31-én ... 3,062.000— "

mely áll: n. é. K 1,000.000— 4%-os főv. kölcs.

" " " 1.000.000— 4%-os Magy. jelz. hitelb. záloglev.

" " " 500.000— 4%-os Magy. földhitelint. záloglev.

" " " 650.000— 4%-os magyar koronajáradék.

A forgalomban levő záloglevelek névszerinti összege és a jelzálog követelések összege közötti differentia 1903. évi április 30 án kerül kisorolásra.

Budapest, 1903. január 1-én.

Magyar leszámítoló- és pénzváltóbank.

A „Magyar Közgazdasági Bank mint szövetkezet”

alulirott igazgatósága ezennel közhirrre teszi, hogy a lefolyt üzletévi

második rendes közgyűlését

1903. évi január hó 25-én délelőtt 11 órakor saját helyiségében, V., Teréz-körut 1/b sz. a. tartja meg.

A közgyűlés tárgysorozata:

1. Igazgatósági jelentés a lefolyt üzleti évről.
2. Zárószámok előterjesztése és a mérleg megállapítása.
3. A felügyelő-bizottság jelentése és határozat a felmentvény megadása iránt.
4. A tiszta nyereség hovafordítása iránti határozathozatal.
5. Az igazgatóság díjazásának megállapítása a lefolyt üzleti évre.
6. Az igazgatóság, felügyelő-bizottság és választmány díjazásának megállapítása az 1903. üzleti évre.
7. A „Szövetkezeti Központi Bank részvénytársaság” alapításában való részvételtől szóló jelentés.
8. Az alapszabályok 8/b. §., 17 b. §., 51/b. §. pontjának és 119-ik szakaszának módosítása.
9. Egy igazgatósági, egy felügyelő-bizottsági és 16 választmányi tag választása.
10. Netáni indítványok.

Budapest, 1903. évi január hó 9-én.

Az igazgatóság.

MAGYAR
FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-
világító testekben,**

a legegyszerűbb kivittől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ
biztonsági petroleum.
Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körút 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.
Kolozsvár: Wesselényi-utca 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztosítást, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő

A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

**Magyar Leszámitoló
és Pénzváltó Bank**

Budapesten, V. ker., Dorottya-utca 6. sz.
(Saját ház.)

Befizetett
részvénytőke **30,000.000 kor.**

A bank újabb a

jelzálogüzletet vette fel üzleti körébe.

Jelzálogkölesönöket engedélyez bérházakra és földbirtokokra saját kibocsátásu

4 százalékos záloglevelek

alapján 20, 30, 40, 50, 60, 65 és 70 éves törlesztésre a legelőnyösebb feltételek mellett.

A benyújtásokat leggyorsabban bonyolítja le; minden megkeresést 48 óra alatt válaszában részesít.

Schlick-féle

**vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság.**

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzembereendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készítése, stb.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN KEDDEN.

TARTALOM:

1. A fővárosi új törvényjavaslat.	7. A kóserhus mint társadalmi és vallási kérdés.
2. Caveant consules.	8. Közgazdaság.
3. A fővárosi iskolai oktatás.	9. Fővárosi hírek.
4. A Sárosfürdő átvétele.	10. Statisztika.
5. Szabályrendelet a cselédszerzőkről.	11. Hirdetések.
6. Szegények szállódája.	

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 korona. Fél évre 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utca 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, specialista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**és
szabadalmazott**Füstemesztő tüzeléseket**

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kívánatra.

Tűzálló és Chamotteanyagok raktára.

Az **MEGHIVÁS.****Erdélyi Bank és Takarékpénztár**

részvény-társaság

KOLOZSVÁR

t. cz. részvényeseit a folyó évi január hó 31-én, délutáni 6 órakor Kolozsvárott, az intézet helyiségeiben (Mátyás király-tér 32. sz.) tartandó

RENDES KÖZGYŰLÉSRE

tisztellel meghívja.

Azon t. cz. részvényesek, kik ezen közgyűlésen résztvenni óhajtanak, szíveskedjenek részvényeiket az alapszabályok 19. §-ának értelmében legkésőbb f. évi január 23-án déli 12 óráig vagy Kolozsvárt a társaság főpénztáránál, vagy Budapesten, a Pesti magyar kereskedelmi bank (V., Dorottya-utca 1. sz.) pénztáránál elismervény ellenében letenni.

A közgyűlés napirendje:

1. Igazgatóság jelentése.
 2. Felügyelő-bizottság jelentése, a mérleg megállapítása, a nyereség felosztása iránti határozat és a felmentvény megszavazása.
 3. Igazgató-tanács választása.
 4. Egy igazgatósági tag választása.
 5. Felügyelő-bizottság választása.
 6. Felügyelő-bizottság tiszteletdíjának megállapítása.
 7. Esetleges indítványok.
- Kolozsvárt, 1903. január hóban.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.**Lokomobilokat:** kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánokkal.**Szivattyugépeket:** Worthington és más rendszerek.**Gőzkazánokat:** forralós-, sima- és hullámlemez fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.**Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat** szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.**Vízmuételepeket.****Gőzmalmi és téglagyári** berendezéseket.**Bor- és olajsajtókat** szabadalmazott különféle emeltyű-szerkezettel.**Hydraulikus sajtókat** különböző czélokra.**A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcson részv.-társ.**

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék 4% kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyó számlában (chek-számlán). A 10%-os betét kamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete

megbízásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretében tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt 1/2 9—1/2 1-ig, délután 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 4. sz.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

A fővárosi új törvényjavaslat.

Hire jár, hogy a belügyminiszterium már elkészítette a főváros közigazgatására vonatkozó új törvényjavaslatot és a miniszter nem-sokára a parlament elé fogja terjeszteni. Kíváncsún tartjuk, hogy a javaslat, mielőtt az országgyűlés elé kerül, nyilvánosságra hozassék és pedig azért, hogy módja legyen a nagyközönségnek és a sajtónak fölötté véleményt mondani. A Széll kormány tapasztalhatta, hogy nem helyes dolog a hebe-hurgyán összetákolt és az érdekelt felek kívánságának meghallgatása nélkül csinált törvényjavaslatokkal egyenesen a parlament elé menni, mert a közvélemény felzudul és az illető javaslatok visszavonására kényszeríti a kormányt.

Ennek előrebocsátása után konstatáljuk, hogy a szóban forgó javaslatról eddig kiszivárgott hírek éppenséggel nem tölthetik el örömmel azokat, kik az önkormányzat fenntartására és kiszélesítésére törekсенek. A belügyminiszter egyik legfőbb reformja az akar lenni, hogy a főbb tisztviselők ne választás, hanem kinevezés útján jussanak hivatalba.

Ime, előre veti árnyékát az állami adminisztráció. A központi hatalom rá akarja tenni kezét a megyékre és a törvényhatósági joggal felruházott városokra, hogy az önrendelkezés minden eszközétől megfoszsza azokat. Neki nem elég az a befolyás, amellyel most bír; föltétlenül uralkodni akar a főváros felett, s ezért megkísérli elkobozni a polgárok ama jogát, hogy a tisztviselőket maguk választhassák.

Aki tisztában van az önkormányzat

fogalmával és azt megbecsüli: egy pillanatig sem habozhat, vajjon a kinevezési vagy a választási rendszer mellett foglaljon állást. Koncessziót az előbbeni javára csak ott tehetnének, hol az állam- vagy magyar nemzetellenes nemzetiségek vannak túlsúlyban. De magyar vidékeken és különösen az ország fővárosában a köztisztviselők választása a polgárságnak oly joga, melytől megfosztatván, üres vázzá változik az egész önkormányzat. A mostani választási rendszer mellett is vajmi kevés befolyást gyakorolhat a polgárság az adminisztrációra, de ha a tisztviselők a kinevezés folytán életfogytig ülnék hivatalaikban, s ekkép teljesen függetlenekké válnak a polgárságtól, akkor orgiát ülhet az önkény és a slendriánság. Meg lesz adva a mód arra nézve, hogy a városi tisztviselő is, miként némely államhivatal, fittyet hányjon a polgárságnak. Hogy a törvényhatósági testület a kinevezett tisztviselőkkel szemben is gyakorolhat ellenőrzést? Ugyan, ne tegyük magunkat nevetség tárgyává! Ez az ellenőrzés ma sem több a szentelt viznél, parasztos kifejezés szerint fenét sem ér. A városi tisztviselőt, aki választás révén ül hivatalában, ma csak az ejti olykor-olykor aggodalomba és kényszeríti a polgárság véleményének respektálására, hogy tartania kell: a legközelebbi resztaurációnál nem választják meg. A választási jog tehát a polgárság kezében önvédelmi fegyver saját tisztviselőivel szemben. Ha valamely városban rossz az adminisztráció és a tisztviselői kar nem felel meg feladatának, csupán a polgárságtól függ, hogy a helyzeten a személyek fölcserélésével változtasson.

Öntudatos polgárság nem fogja tűrni a rossz adminisztrációt. Abból a körülményből, hogy vannak városok, köztük talán Budapest is, hol évek, sőt évtizedek óta hallatszik a panasz a közigazgatás gyöngesége, tervszerűtlensége és hibái ellen, de purifikáció a választási rendszer ellenére se történik; nem azt a konzekvenciát kell levonni, hogy a választási rendszer rossz és helyébe a kinevezés léptetendő, hanem gondoskodni kell, hogy a választási rendszer megtisztíttassék és a polgárság a választásoknál szabadon érvényesíthesse akaratát.

A főváros reformjánál mi a leghatározottabban tiltakozunk a szándékolt kinevezési rendszer ellen és követeljük a választások fentartását, még pedig demokratikus és liberális szellemű reformok alapján. Azt óhajtjuk, hogy ne egyes érdekcsoportok választhassák be a maguk embereit a főbb állásokra, hanem az egész polgárság akarata megnyilvánuljon.

A belügyminiszteri javaslat állítólag kiküszöbölni akarja a főváros törvényhatósági bizottságából a *virilistákat* és ezzel kapcsolatban csökkenteni a bizottsági tagok számát. Ami a virilistákat illeti, ennek az intézménynek mi és velünk együtt a fővárosi polgárság tulnyomó része már régtől fogva nem vagyunk barátai. A virilizmusnak lehet jogosultsága a nemzetiségi vármegyékben, de ellenkezik a főváros viszonyaival. Budapesten a kis polgárok és a szegény emberek százezrei képezik a lakosság csaknem 80 százalékát. Minden intézkedésnek, az egész adminisztrációnak azt kellene szem előtt tartania, hogy a fővárosban a kis emberek érdekei fontosabbak, mint a vagyonos osztálybelié, mert amazok tulnyomó számmal vannak. Sajnos, ez a szempont eddigelé nem érvényesült eléggé. Talán nincs egyetlen főváros a kontinensen, mely annyira elmaradt volna a szociális intézkedésekben, mint Budapest.

A lakásügy, az élelmezés, a szegényügy, a munkanélküliség és sok más egyéb szociális kérdés toldozva-foldozva lett, de sohasem a valódi demokratikus szellemben. Ha okát keressük, minden animozitás nélkül a virilizmus intézményében találjuk meg. A

főváros törvényhatósági bizottságában a virilisták képezték a szociális és demokratikus reformok kerékkötőjét.

Valóban ideje, hogy onnét eltávolíttassanak. Helyüket hadd foglalják el a szegényebb néposztály képviselői, akikben megvan az érzék a tömegnyomor iránt és a buzgóság a reformok kieszközlésére.

Ezt a pontját a belügyminiszteri javaslatnak helyesléssel fogadjuk. A kinevezési rendszer ellen azonban sorakozásra hívjuk fel a fővárosnak minden független érzelmű polgárát.

Caveant consules.

Aki nyitva tartja szemét, lehetetlen észre nem vennie, mennyire terjed Budapesten a szocializmus, s az általános elégtelenség. Ez utóbbi toborozza a szocialisták táborát, mely óriási arányokban növekedik. Ma már nemcsak a napszámosok és iparosmunkások sorakoznak a szocializmus zászlaja alá, hanem kiskereskedők és hivatalnokok is készek melléje szegődni. Amit a demokratizmus elvei nem tudtak elérni: a társadalmi válaszfalak ledöntését, azt hovatovább eltünteti az általános elégtelenség.

Ama kérdésre, vajon tényleg olyanok-e a viszonyok, melyek igazolják az általános elégtelenséget, a felelet nem nehéz. Az alsó néposztály helyzete nemcsak a magyar fővárosban, hanem mindenütt a világon nyomasztó, sőt itt-ott szinte elviselhetetlen. Az óriási technikai haladással s a világforgalom kifejlődésével mindenütt szemben áll a tömegnyomor. Szegénység volt azelőtt is; de a termelési technika és a gyárrendszer kifejlődésével a nyomor egyre fokozódik; nemcsak számbelileg lesz nagyobb, de hatásában is fájdalmasabb. A munkaadó és a munkás között fenállott családi viszony teljesen megszűnt; a munkás nem egyén többé, hanem egyszerű géprész. Az egyedül csak nyereség után törekvő vállalkozó szellem nem ismer akadályt. Nem respektálja a munkás erejét és egészségét, gyakran még életét sem. A közlekedés folytonos fejlődése elősegíti a munkástömegek vándorlását, a mely természetszerűleg versenyt támaszt, s a munkabérek csökkenésére vezet.

Magyarországon fölöttébb súlyosbitja az ipari munkások helyzetét a mezőgazdasági népesség elszegényedése. Évről-évre nagyobb tömegek tódulnak a fővárosba, nemcsak a munkabérek csökkentvén, de emelvén az élelmipiaczok megdrágulását és szaporítván a munkanélküliek számát is.

A különböző ipari, gazdasági és pénzügyi válságok egymást érik, melyek hatása alatt a munkások szenvednek legtöbbet. Sem megélhetésük, sem családjuk fentartása nincs biztosítva. Legnagyobb

részük csak máról-holnapra él, s a folytonos bizonytalanság arra kényszeríti őket, hogy minden föltételt elfogadjanak, csak hogy teljesen kenyér nélkül ne maradjanak.

Budapesten a munkásoknak több mint kétharmada egészségtelen s piszkos odukban lakik, de még ezek bérét sem győzi. Táplálkozása a lehető legsilányabb, s e mellett méregdrága. Egyedüli szórakozása a korcsma vagy a pálinkásbolt. Politikai jogokért hiába küzd. Beleszólása sem a törvényhozó testület működésébe, sem a főváros adminisztrációjába nincs.

Mit nyújt neki az állam és a főváros? Ha jól megfontoljuk: semmit! De azért neki is kell áldozni pénzzel és vérrel. Elviszik katonának, adóját irgalmatlanul behajtják, s megbírságolják, ha gyermekét nem iskoláztatja. A szegénységet, a nyomort nyomon követi a belső keserűség és a lelki meghasonlás. Ma már nemcsak a munkásnép, hanem a kiscgazdák, kisiparosok, kiskereskedők és kishivatalnokok élete is csupa küzködés és nélkülözés.

Számolva a tényleges viszonyokkal, nem lehet tagadnunk a szociális mozgalmak jogosultságát, s törekednünk kell, hogy a mozgalom megmaradjon a békés kibontakozás medrében s ne ragadtassa magát a létező társadalmi rend erőszakos felforgatására. Szükség van *gyakorlati reformokra*, a jelentkező szükséghez képest. Ezt a külföldön belátta nemcsak a társadalom, hanem maga az állam, legfőbbképpen a törvényhatóságok, melyeknek a nagy városokban különösen bő alkalmuk nyílik a szociális eszmék megvalósítására.

A magyar állam gépezetében a szociális olajcsepp már érezhető. A főváros azonban mint törvényhatóság még egy tizedrészét sem teljesítette ama köteleességeknek, melyeket úgy a humanizmus, mint a közrend érdekei diktálnak. Ez a közönyösség megboszulhatja magát. Amikor feszítőgázak gyűlnek a kazánban, óvatos gépész idejekorán kinyitja a szelepeket. A főváros alsó rétegeiben szinte hallani lehet a forrongás tompa zaját. Most még el lehetne csillapítani. De ha a főváros hatóságai vattával bedugaszolják fülüket a kérő szavak elöl. Késő lesz az intézkedés akkor, midőn a követelés fenyegető hangjai fognak mennydörögni.

Az ujonnan alakult demokrata körök is téves uton járnak. Ne a mágánások és nemesek kigunyolását tekintsék feladatuknak, hanem a szegény néposztály óhajainak felkarolását. Ha egyszer gátakat szakítva kiönt a szociálista áradat: hullámai nemcsak az ősi czimeres nagy urak ellen fognak fordulni, hanem ama gazdag polgárok ellen is, kik csak azért demokraták, mert nem születtek arisztokratáknak.

A fővárosi iskolai oktatás.

A budapesti tanítótestület januárhaviközgyűlésén érdekes fölolvastást tartott dr. Verédy Károly kir. tanfelügyelő a „fővárosi iskolai oktatás intenzívebb

tételéről.” Tekintettel arra, hogy a napisajtó az iskolával és a tanügygyel fölöttébb mostohán bánik, szükségesnek látjuk a fölolvastást részletesebben ismertetni:

Verédy szerint a főváros tanítói három irányban mutathatnak föl tartós sikert. A nyelvi összeforrasztás az, a mi első sorban tudható be nekik érdemül. A felekezeti különbségek nivellálása is nagy tapintattal történik. De különösen figyelmet érdemel, hogy a társadalmi különbség az oktatás alsó fokán nálunk ismeretlen, mert sem előkészítő, sem magán fiúiskolák ez idő szerint nem léteznek. Szociálpedagógiai szempontból végül konstataulta, hogy a tanítók nagy előzékenységgel igyekeznek a szűkölködő tanulókon segíteni. Ezek az előnyök azonban nem zárják ki annak a szükségét, hogy tanítóink úgy a rendtartás, mint az oktatás és fegyelmezés körül oly teendőket ne tűzzenek ki a napirendre, a melyek az oktatási eljárás sikerét fokozhatják. A tanfelügyelő szerint az engedelmességre, pontosságra és tisztaságra való szoktatás érdemel nagyobb figyelmet, illetőleg egyöntetű eljárást, mert ezzel rászoktathatjuk népünket a hatóságok iránti köteles tiszteletre, teendőik lelkiismeretes végzésére és a közhasznú tisztaságra. Az oktatást illetőleg sürgeti a módszeres értekezletek tervszerű intézését. Ezeken megvitatandó volna az iskolai leczkék körül tanusítandó eljárás.

Fölveti a tanítás fokainak megtartását, a tantárgyak egymásra vonatkoztatását és ezzel rátér az egyes tantárgyakra. A hittan ugyan a felekezeti főhatóságok rendelkezései szerint taníttatik iskoláinkban, ámde ez nem zárja ki, hogy pedagógiai szempontból a profán tárgyakkal való kapcsolása fölött eszmeiserét ne folytassanak egyes tanítótestületeink és így ennek a tárgynak hatását körültekintő eljárás mellett ne fokozhassák. A magyar nyelv oktatása is megérdemli, hogy különösen a nyelvtan túltengését megrendszabályozzák. Iskoláinkban a készséggel való olvasás visszafejlődést mutat. Okot erre a nyelvtan szabályainak betanítása szolgáltat, pedig a népiskolában a grammatizálás a minimumra redukálendő. E helyett az olvasmányokra és a fogalmazásra kell több időt fordítani, hogy az élet gyakorlati kivánalmainak eleget tehessünk. A tanfelügyelő fölveti az előkészítő- és külön korrepetíciós tanfolyamok kérdését, a melyekkel fejlettebb államaink tanítói ezen a bajon segítenek. A történet és földrajznál az oktató kötelezendő volna a szemléltetést lehető nagy mértékben érvényesíteni, a mire alkalmas eszközül szolgálnak: a muzeumok látogatása és az iskolai kirándulások.

A természettudományok tanításánál sürgeti a tanfelügyelő a leggyökeresebb reformokat. Kívánja, hogy a természetrajznál a biológiai alapról induljon ki a tanítás és a képek csak az ismétlésnél szerepeljenek. Sürgeti, hogy az iskolai udvarokon az oktatáshoz szükséges növényeket termeljenek, akváriumot és viváriumot létesítsenek és utal arra, hogy

az új népiskolai tantervben ez a kíváncsi szintén érvényesül. A természettannál elítéli a szokásos kísérleteket és sürgeti, hogy az oktatás az emberi munka lefolyásából merítse tapasztalatait, mert ez a tárgy az, a mi a népiskolát modernné teheti. Agyafurt kísérlet tartós hatással nem lehetett a népre. Itt mindenesetre érvényesüljön a jelszó: az életből az életnek. A mennyiségtannál megjegyzi, hogy a számtani műveletek azért tanítandók az iskolában, hogy azokat a tanulók a mindennapi életben alkalmazni tudják. Az énektanításnál a hangjegyek után való énekeltetést keresztülvihetőnek tartja, a kézimunkákkal nem az értékesítést, hanem az ügyesítést véli a legfontosabbnak. A tornázásnál a szertornázást és a versenyek rendezését nem tartja helyesnek. A rajzoktatásról nem nyilatkozott.

Szerinte ez még nyílt kérdés. Végül áttért a fegyelmzésre, a mely arra van hivatva, hogy a tanulókat lassankint önállóságra vezesse s így az iskolát az életbe való kapcsolásra előkészítse. E végre egyöntetű intézkedéseket javasol, az egyházi és világi ünnepségeknél, valamint az iskolai kirándulásoknál, az ifjúsági könyvtárak kezelésénél is nagyobb súlyt kíván fektetni a tanulók szabadságára. A népiskolai oktatás fokozását előadó főleg a való s nem a festett világ szemlélete által véli elérhetőnek. Ez az eljárás a tanítókra nagy terhet ró, ámde ez bőven megtérül a jövő nemzedék életrevalóságából.

A Sáros-fürdő átvétele.

A főváros most december végén fizette ki a kincstárnak a Sáros-fürdő vételárát, *egy millió ötven ezer* koronát. A hatalmas summát a kincstár képviselőjében a fővárosi közmunkák tanácsa vette át s most értesítette a fővárost, hogy a fürdő forrását s a hozzátartozó telkeket e hó 19 én kívánja hivatalosan átadni a főváros kiküldöttjeinek.

A Sáros-fürdő vize jelenleg felhasználatlanul a Dunába folyik, miután a fürdőt tíz év előtt lebombolták. De tudvalevőleg a főváros elhatározta, hogy újból fölépítteti. Már a tervek is készen vannak, valamint elkészült a városligeti ártézi-fürdő 2 100.000 és a Rudas-fürdő 1,245.000 koronás átalakítási tervezete is. Mi szükség van az utóbbiakra? Kérdik az egyszerű polgárok, kik adójukat nehezen fizetik. Hiszen van fürdő az ártézinál is, a Rudasnál is, a melyek elég jól jövedelmeznek, mert amaz 94.000, ez pedig 156.000 koronát hoz a város pénztárába. De ha három és fél milliót befektetnek, ennek a kamatja megeszi mind a két fürdőnek a tiszta jövedelmét s csak több lesz a luxus, de a fürdővendég nem lesz annyival több. Ilyen költséges terveket akkor tessék keresztülvinni, ha a fölöslegekkel nem tudnak okosabbat csinálni. A mostani viszonyok között azonban deficittel és adósságra

milliókat kiadni fölösleges építkezésekre, nagy könnyelműség volna.

Egészen más megítélés alá esik a Sáros-fürdő. Annak felépítése 1,666.000 koronába kerül. Már most, ha tekintetbe vesszük, hogy jelenleg az 1,050.000 korona vételár egy garast sem jövedelmez s kamatja tiszta veszteség, világos minden józan ember előtt, hogyha a Sáros-fürdő felépül, jövedelmezni fog s a befektetett tőke meghozza nemcsak a maga kamatját, hanem valószínűleg a telek és a forrás árának perzentjét is. Mert a hely kitűnő s a víz a legkitűnőbb. A hid a főváros közepéről visz egyenest oda s a Kelenföldön a műgyetemet nemsokára fölépítik s köröskörül, lent város, a hegyoldalban villák sora épül. Egész Budafokig a lakosság a Sáros-fürdőbe fog járni, mert az neki legkényelmesebb és legjutányosabb lesz. Megszűnik tehát a szegény és a bolondság, hogy ott van előttünk a hő forrás és a puszta telek s Budapest nem tud vele mit csinálni.

De csak ezt az egy fürdőt kell megcsinálnunk, a többire pedig nem szabad költenünk, mert az ártézi és Rudas-fürdők megfelelnek közönségüknek. Mindent egyszerre nem bírunk. A Rudással legalább várhatunk addig, a míg az eskü-téri hid megnyílik és beválik.

Szabályrendelet a cselédszerzőkről.

A cselédügy nyomorúságain valamennyire segítettő, a főváros törvényhatósága még ezelőtt hat esztendővel szabályrendeletet alkotott a cselédszerzőkről. Hat esztendeig vándorolt e szabályrendelet egyik hivatalból a másikba, míg végre most jóváhagyta a kereskedelmi miniszter. A hosszadalmas fölülbírált processusból alaposan megváltozott formában került ki a szabályrendelet.

A miniszter által tett módosítások egy része helyes, a nagyobbik része azonban teljesen indokolatlan. A miniszter kimondta a numerus clausus-t. A fővárosban engedélyezhető cselédszerző intézetek számát 60-ban állapította meg. Jelenleg 120-nál is több ilyen üzlet van Budapesten s amíg ezek a hatvan alá nem szállanak, újabb engedély senkinek sem adatik. A numerus clausus megállapítását bizonyára szívesen fogadják maguk a cselédszerzők, valamint a publikum is, de annál nagyobb visszataszítást fog kelteni a miniszter másik módosítása, melylyel töröltetni kívánja a szabályrendelet ama rendelkezését, hogy cselédszerzői ipari engedélyt csakis magyar honos kaphat. A cselédszerzői mesterség numerus clausus alá lévén vetve, nem bírható el a szabad iparágak mértéke szerint, s nem igazság, hogy a korlátolt számú üzleteknél is külföldi konkurrencziával állíttassék szembe a magyar iparüzem.

Még egy helytelen s meg nem indokolható intézkedést tartalmaznak a módosítások. A cseléd-

közvetítőkre vonatkozó összes biráskodási ügyek eddig a kerületi elöljáróságokhoz tartoztak. A miniszter most a biráskodást kiveszi az elöljáróságok kezéből s a rendőrségre utalja. Csakis oly esetekben illetékes biráskodni az elöljáróság, amikor a cselédszerzők által illetéktelenül szedett magasabb közvetítő díj szedéséről van szó. Ez intézkedés nyilván a rendőrség munkája, amely minden alkalmat megragad arra, hogy ügykörében a főváros rovására terjeszkedhessék.

Ezek a megjegyzéseink a helybenhagyott szabályrendeletre. Altalánosságban pedig ismétljük azt, amit lapunk múlt évi 34-ik számában elmondottunk, hogy t. i. a *cselédközvetítés egyáltalán vétessek li a magánosok kezéből és hatóságilag eszközöllessék.*

A numerus clausus nem fogja a cselédmizériákat megszüntetni. Akár 120, akár 60 magánember foglalkozik a közvetítéssel, mindenik cselédszerző intézetnek az lesz a törekvése, hogy a cselédek mennél gyakrabban változtassák helyüket, s így ők annál több közvetítési díjhoz juthassanak. Ez olyan világos és természetes, hogy még a kereskedelmi miniszteriumban is azonnal fölfoghatják.

A meglevő visszasságokon és bajokon csak úgy lehet segíteni, ha a cselédek kiszabadítjuk a *magán* közvetítők kezéből is meggátoljuk, hogy kedvük szerint faczérkodhassanak a kvártélyos asszonyoknál. Erre a legalkalmasabb mód *hatósági cselédközvetítő irodák felállítása.*

Attól a naptól kezdve, hogy hatóság kezeli a cselédek elhelyezését, gát van emelve a gyakori helyváltoztatások és az erkölcsi züllés elé. Mert a hatósági iroda nem fogja buzdítani a leányokat, hogy derűre-borura mondjanak fel, ellenkezőleg azt a tanácsot adja nekik, hogy maradjanak meg egy helyben. Ha aztán egy leány valamely oknál fogva mégis új helyet keres, az iroda vagy rögtön elküldi a nála bejelentett cselédkeresők valamelyikéhez, vagy ha a leány igényeinek és képességének megfelelő hely nincs, följegyzí, hogy hová ment kvártélyba és onnét tüstént elhivatja, amint akad neki való szolgálat. Ily módon lehetetlenné lesz téve, hogy valaki ok nélkül heteken és hónapokon át faczérkodhassék. A háziasszonyok a hatósági iroda révén hitelesen megtudják, hogy a küldött cseléd meddig volt szolgálat nélkül. A melyik leány gyakran változtatja helyét és hogy mentől tovább faczér lehessen, válogat a felajánlott helyekben: azt az iroda rendőri felügyelet alá helyeztetheti és szükség esetén intézkedhet, hogy a fővárosból kitiltassék. Ekkép a kvártélyos asszonyok szerepe is megbénítva lesz. A romlott cselédektől megszabadul a főváros, az ujonnan jöttek pedig megóvatnak az elzülléstől.

A hatósági cselédközvetítő irodák felállítása abszolutesemmi megterheltetést nem okoz a fővárosnak. A jelenleg működő 120 magán cselédközvetítő együtvéve keres évenként legalább 150.000 forintot. Ha a hatósági iroda mérsékeltebb díjat szed is, mint a magán közvetítők, évi bevétele rá fog menni 100.000

forintra. Ebből az összegből kényelmesen főn lehet tartani az egyes kerületekben két vagy három, összevissza harmincz irodát. Bőven kifutja a befolyó díjakból a helyiség bére és az alkalmazott hivatalnokok fizetése. Az eljárás a lehető legegyszerűbb. A cselédek kötelesek volnának személyesen jelentkezni, a gazdák egy levelező lap után tudathatnák, hogy milyen cselédre van szükségük. Egy-egy irodában két ember kényelmesen intézhetné a könyvek vezetését és a cselédek utbaigazítását.

Ha az állam a fővárossal együtt létrehozni tudta a munkaközvetítő-hivatalt, mi sem állja útját, hogy a cselédközvetítés reformja is megtörténjék.

Csak akarat kell hozzá. A főváros végtelen hálára fogja kötelezni ez által a cseléd tartó familiákat és egyuttal sok ezer leányt megment az erkölcsi pusztulástól.

Szegények szállodája.

Hol lakhatik Budapesten a nőtlen ember: a szegényebb sorsu, vidéki egyetemi hallgató, az alantas magánhivatalnok, a boltoslegény, az iparossegéd, a gyárimunkás, egyszóval az a körülbelöl 15—20.000 főnyi intelligensebb elem, amely lakásra nem áldozhat többet hetenként 4, illetőleg havonként 16—20 koronánál? Hát ezek egyáltalán nem *lagnak*, hanem csak „ágyra járnak“. A otthon fogalma összezsugorodik náluk egy többé-kevésbbé kétes tisztaságú fekhelyre, egy többé-kevésbbé túlszűfolt szobában. Az „ágyra járás“ specziális budapesti nyomoruság amely magába foglalja az otthonnélküliség minden keserűségét, a testi tisztátalansággal és a lelki lealacsonyítással egyetemben. Aki külön szobát tud bérelni: az már *ur* a fővárosban, havonként legalább 150 korona jövedelemmel rendelkező. Mert ennyit okvetien meg kell keresnie, hogy jusson az élelem, a ruházat, a mosás, a dohányzás és egyéb rendes kiadások mellett még 25—30 koronája külön szobára. Ezen az összegben alól csak elvétele kaphat az ember Budapesten olyan butorozott szobát, amelyben lakni lehessen. Miután azonban a fentebb említett 15—20.000 nőtlen embernek majd mind 100 koronán alól van havi jövedelme, kénytelenek megelégedni a bérbeadott ágygyal.

Lehetne-e segíteni ezen a szánalmas és a közegészségre valamint a közérkölesre oly káros kihatásu állapoton?

Nagyon könnyen. Csak utánózni kellene a külföldi példákat.

A sok közül egyet részletesen ismertetünk. Londonban egy lord *Rowton* nevű emberbarát 1893-ban megépíttette a szegények szállodáját, egy óriási hatemeletes épületet, melynek építési és berendezési költségei mintegy 700.000 koronára rúgtak.

Az eredmény minden várakozást fölülmúlt. Alig néhány hétre a megnyitás után el volt foglalva mind

a 475 szoba, sőt napról-napra egész csapatokat kellett elutasítani, a kik felvehetők nem voltak. A legérdekesebb azonban a dologban az, hogy a vállalat egyszersmind jövedelmező üzletnek bizonyult. A befektetett tőke közel 6%-ot jövedelmezett, úgy, hogy a lord 6 millió korona alaptőkével egy részvénytársaságot („The Rowton House Company“) alakított, mely részvénytársaság azután rövid idő múlva 3 újabb szállodát épített, egyet 677, a 2-ikat 800, a 3-ikat 805 ágygyal s most van tervezés alatt az ötödik szálló, a mely a magános asszonyok és lányok számára fog berendeztetni.

A belépti díj mindössze 60 fillér, melynek fejében mindenki tetszése szerint használhatja a szálloda összes helyiségeit s kap megfelelő szobát is, melyet alább majd részletesen leírunk. A földszinten van a nagy étterem 400 ember számára. Mindenütt a legnagyobb csín és tisztaság. A terem négy sarkában egy-egy nagy takaréktűzhely, a közepén pedig a buffet, hol mindenféle kitűnően elkészített kész ételt árulnak potom-pénzért. Hogy milyen olcsó az élet a szállodában, e tekintetben elég, ha arra utalunk, hogy heti 12 koronából egy szerényebb igényű ember kényelmesen megélhet.

Senki sincs azonban kényszerítve, hogy a buffettől étkezzék; a takaréktűzhelyek mellett kellő számú mindenféle fajta főző-edény áll a közönség rendelkezésére; *ki-ki megfőzheti a maga ebédjét*, sőt egy mellékteremben vízzel telt edények állanak rendelkezésre a zöldség és hus megmosására s ugyanott kaphat mindenki forró vizet kávéjának vagy teájának megfőzésére. Az edények és evőeszközök tisztogatására nincs gondja a vendégnek, ezt a szálloda személyzete végzi, úgy, hogy a ki elköltötte ebédjét, átmehet a pipázóba, hol egyszersmind egy egész sereg társasjátékot (sakk, domino stb.) is talál. A pipázó mellett van az olvasó-terem, hol számos napilap és folyóirat s egy mintaszerűen berendezett könyvtár áll a vendégek rendelkezésére. Különös figyelmet fordítanak a rendre és illedelemre is; lármát, czivódást alig hallani, még kevésbé türik az iszákos embereket. Éjjel után 1/2 1 órakor az összes közös helyiségeket elzárják s akkor mindenki hálókamrájába vonul vissza.

A hálókamra elég tágas; hossza 6 1/2 láb, szélessége hat láb, s egy 6 1/2 láb magas fallal vannak egymástól elválasztva. A kamrában van egy vas-ágy ruganyos ágybetéttel, rajta lószőr derékalj, tiszta lepedő, vánkos és takaró; a falon fogas és állvány. A ki legalább egy hétre bérel, megkapja a kamara kulcsát is, a hol azután ruhaneműit és egyéb érték-tárgyait is elhelyezheti.

A kamara másnap reggeli 9 óráig a bérlőé, addig senki sem háborgathatja, még a rendőri razzia sem. A mosdó-terem a pinczében van. Nyolczvan mosdó-tál, hideg víz, meleg víz, szappan és törülköző áll a lakók rendelkezésére, s a kinek van nélkülözhető 12 fillére, az külön fürdőt is vehet.

De gondoskodva van még a legszegényebb emberek szükségleteiről is. A mosdó-terem mellett van egy külön kis mosókonyha, melyet főleg azok vesznek igénybe, a kiknek csak egy inge, vagy lábravalója van, melyet maga mos ki s azután megvárja, míg megszárad. Ugyanott van egy másik terem, a hol a ruha és cipőtisztításhoz szükséges porolók és kefék állnak a szegényebb emberek rendelkezésére. Végül van egy külön terem, hol lábvíz kapnak a lakók; különösen esténként keresik fel a munkások ezt a helyet tömegesen, s körbe ülve pipázgatva, beszélgetve áztatják fájós lábaikat.

A bentlakók legnagyobb részének van állandó foglalkozása, egy része azonban ugyszólván egész napon át a szállóban tartózkodik. Ezek számára még egy külön helyiség van berendezve, hol leveleket, czimszalagokat írnak, másolnak vagy egyébbel foglalkoznak: a mi éppen akad. Szóval gondoskodva van minden lehető kényelemtől, s bárhova tekintünk, mindenütt példás rend és kifogástalan tisztaság uralkodik, úgy, hogy a ki nem ismeri közelebről a szálló közönségét, el sem hinné, hogy ezek — ugyszólván kivétel nélkül — földhöz ragadt szegény munkásemberek, kiknek keresete alig rug többre napi 2—3 koronánál.

Lord Rowtont tisztán az emberszeretet vezérelte a szállók alapításában, ő maga sem hitte, hogy vállalkozása valamikor hasznot hajtó legyen. Pedig ma már tényleg nem humánus jótékony intézmények többé, hanem hasznot hajtó vállalatok, mit igazol az a körülmény, hogy a részvényesek évenként 4 1/2% osztalékban részesülnek befektetett tőkéjük után.

Kérdjük: nincs-e a fővárosban oly tőkepenzes, ki a példát utánozhatná? És ha nincs mi gátolja magát a fővárost abban, hogy ily „szegény szállókat“ létesítsen? Egyidejűleg humánus dolgot művelne és a befektetett tőkét is kamatoztatná.

A kóserhus mint társadalmi és vallási kérdés.

Ahhoz, hogy sem Budapesten, sem másutt az országban nem szabad kóserhust árusítani, csak az illetékes zsidóhitközség engedélyével, s, hogy a rendelet áthágóit az iparhatóság megbünteti: a főváros törvényhatóságának semmi köze nincs. Ez az ügy nem tartozik a közigazgatás keretébe. De hátterében oly érdekes jogi, társadalmi és vallási momentumok vannak, hogy olvasóinknak szolgálatot vélünk tenni, midőn a Mészárosok és Hentesek Lapjából átveszszük Komáromi Sándornak erre vonatkozó cikkét az alábbiakban.

A kóserhusmérés, mint a zsidóhitközségek kizárólagos joga, tulnyomó részben elvesztette rendeltetését. Ahol pedig még meg van, ott olyan czélokat szolgál, melynek elérését a közhatalomnak nem

volna szabad előmozdítania. A zsidóhitközségnek mint vallásfelekezethez szempontjából nem az a fő, hogy kizárólagos joga legyen a kóserhusmérés, hanem az, hogy kóserhusa és kóserhusfogyasztói legyenek. Kóserhusa minden zsidóhitközségnek van, de a fogyasztók kevesbednek, jóval kevesebb kóserhust vásárolnak, mint ennek előtte.

A dolog úgy történt, hogy a hitközségek a kóserhusmérés jog kizárólagos voltának birtokában ezen a czímen szokatlan nagy jövedelmekre igyekeztek szert tenni. Kilónként 8—16 fillér adóval terhelték a kóserhust, úgy, hogy a zsidóhitű fogyasztó közönség a másod-harmadrendű hust drágábban volt kénytelen fizetni, mint a nem zsidók az elsőrendűt. De a gabella czimén szedett husfogyasztási adón kívül a kóserhusmérés jog kizárólagossága következtében egyéb terhek is háramoltak a kóserhusra. Ily terhek sok helyütt — de nem mindenütt — azon egyes személyek kegyeinek megnyerése és további biztosítása, akik a kóserhusmérés jog odaítélése és gyakorlásának ellenőrzése dolgában döntésre hivatottak. Különösen kisebb zsidóhitközségekben kapott lábra ez a korrupt állapot. A „jó vélemények” és a diszkreczionális jog ezen kamatoztatásának terhei természetesen megint csak a husárokra repartírozottak, úgy hogy a zsidó husfogyasztók által fizetett husárok — bár a kóserhus minősége alsóbbrendű — tetemesen, 25—30 százalékkal drágábbak, mint a nem zsidóknak mértéké. A zsidóhitű fogyasztóközönségnek intelligensebb, számotvetni tudó és legjobb husfogyasztó része, legfőképpen ezen oknál fogva, kezdett nem törődni a zsidóhitközségek kizárólagos kóserhusmérés jogával s ott szerezte be husszükségletét, ahol megfelelőbbet olcsóbb áron kapott.

A kóserhusmérés terhei, adói ilyenformán a legszegényebb, a vallásához leginkább ragaszkodó közönség nyakába szakadtak, éppen azokéba, akiket a kóserhusmérés jog kizárólagosságából eredő jövedelmek terhére kellene a hitközségeknek kulturális és humanitárius intézményeik jótéteményeiben részesíteniök. A való élet itt meghazudtolja tehát a papiros elveket s a kóserhusmérés jog kizárólagosságának engedélyezése czimén a zsidó hitközségeknek nyújtani kívánt előnyöket azokkal a szegény emberekkel fizettetik meg, akiknek érdekét és javát az előnyök nyújtása a jobbmóduak megterhelésével akarta szolgálni. A jobbmóduak egyszerűen kibujnak a terhek alól, sőt a maguk terheinek egy részét is a szegény emberekkel fizettetik. Hogy a kormány és a közhatalom, amely most olyan nagyon csinál a kisemberek védelmében, ezt a szociális kérdést nem vette észre: az nyilván tájékozatlanságának rovására írható.

A kóserhusmérés jog kizárólagosságának további föntartása azonban a zsidóhitűeknek egy sokkal nagyobb, közjogi érdekének szempontjából is hátrányos. A zsidóhitűek szervezetének kérdését megérni és valóra válni jó részben a kóserhusmérés jog nem

engedi. Mert az orth. hitközségek egész exisztenciája a kóserhusmérés jogból folyó jövedelmekre van építve és a kóserhusmérés jog kizárólagosságából folyó jövedelmek teszik lehetővé azt, hogy az anyahitközségekből egyes kisebb csoportok kivájjanak s hol az egyik, hol a másik pártáryalathoz csatlakozva, mint külön hitközségek szervezkedjenek. Mesés dolgok történnek ezen a czímen. Sok mellőzött személyi érdek, hiuság talál így kielégítést. Ha a kóserhusmérés jog kizárólagosságának czimén nem számíthatna minden zsidóhitközség a belőle folyó jövedelmekre, sokkal kevesebb zsidóhitközség szakadozna szét, sokkal kevesebb volna „a vallási sérelem” és sokkal könnyebben meg lehetne teremteni a zsidóhitűek szervezetét, amely többet tehetne hatásaiban minden bevándorlási törvénynél, avagy miniszteri rendeletnél, amely a zsidóhitközségek szétszakadozását meg akarja nehezíteni.

Ezért mondjuk mi, hogy a közhatalomnak nem volna szabad előmozdítania azt, hogy a kóserhusmérés a zsidóhitközségek kizárólagos joga maradjon. A kóserhusmérésből vallási érdek csak annyi, hogy kóserhus legyen kapható. Ennyit koncedálnak majd minden államban, de a kizárólagossági jogot sehol. A kóserhus beszerzésének módja, körülményei lehet és kell is, hogy a zsidóhitközségeknek autonóm joga maradjon; de büntető szankezió nélkül. A hitközségek ne az iparhatóság engedelmeivel büntessék a jogosulatlan kóserhusmérőket, vagy azokat, akiket ők ilyeneknek el nem ismernek, hanem a rendelkezésükre álló más eszközökkel. Hiveikre és tagjaikra hassanak, hogy ne vegyenek nem kóserhust, de ne legyen abba beleszólási joguk, hogy akinek ipari jogosítványa van, az iparát szabadon gyakorolhassa vagy ne. Ha a kóserhuskimérést szabaddá teszik — annak az lesz a hatása, hogy olcsóbb lesz a kóserhus és több lesz a fogyasztója. Amily mértékben társadalmi érdek ez, olyan mértékben vallási is.

KÖZGAZDASÁG

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölesön részvénytársaság igazgatósága e napokban tartott ülésében megállapította az 1902. évre vonatkozó zárószámadást. 474,567.959 korona 11 fillér összeforgalom mellett az 1902. évi december 31-ikével lezárt mérleg 806.462 korona 48 fillér tiszta nyereséget mutat ki. Az igazgatóság az ez évi február 2-ikára egybehívandó közgyűlésnek javasolni fogja, hogy a tartalékok kellő ellátása mellett, úgy, mint tavaly, ezuttal is részvényenként 24 korona osztalék fizettesék. A mérlegszámla adatai a következők: Vagyon: Pénztárkészlet 1,245.082 korona 88 fillér, elhelyezve pénzügyintézeteknél rövid fölmondásra 868.406 korona

40 fillér, saját értékpapírok 2,394,118 korona 93 fillér, társulati ház 1,000.000 korona, váltótárca 5,694.051 korona 78 fillér, előleg értékpapírokra 8,405.017 korona 43 fillér, adósok fedezet mellett és folyószámlán 5,460.548 korona 60 fillér, váltóüzlet 428.733 korona 81 fillér, adósok 2,552.744 korona 71 fillér, kézi zálogüzlet 8,018.980 korona 62 fillér, országos központi hitelszövetkezeti rjegy 400.000 korona, leltár 20.000 korona, óvadéktértékpapírok 122.606 korona 95 fillér, tisztviselői nyugdijalap értékpapirjai 193.589 korona, kézi zálogpénztári utalvány külön biztosítéki alapjának értékpapirjai 275.000 korona, összesen 37,078.881 korona 11 fillér. *Teher:* Részvénytőke 10,000.000 korona, tartalékalap 1,240.784 korona, tisztviselői nyugdijalap 193.640 korona 48 fillér, betétek: takarékpénztári könyvekre 7.274.396 korona 39 fillér, csekkszámán 6,180.498 korona 99 fillér, pénztárjegyekre 63.400 korona, együtt 13,518.295 korona 38 fillér, kézi zálogpénztári utalványok 5,500.000 korona, hitelezők 5,631.122 korona 13 fillér, föl nem vett osztalékok 4392 korona, átmeneti kamatok 61.577 korona 69 fillér, tisztii óvadékok 122.606 korona 95 fillér, egyenleg, mint nyereség 806.462 korona 48 fillér, összesen 37,078.881 korona 11 fillér. *Nyereség- és veszteségszámla. Tartozik:* Kifizetett és tőkésített kamatok takarékbetétek után 262.017 korona 83 fillér, pénztárjegyek után 24.431 korona 47 fillér, csekkbetétek után 119.089 korona 10 fillér, kézi zálogpénztári utalványok után 243.093 korona 75 fillér, együtt 648.632 korona 15 fillér, tőkekamatadó 64.863 korona 22 fillér, társulati ház adója és fönntartása 14.162 korona 69 fillér, tisztii fizetések 146.890 korona 23 fillér, lakbér és kezelési költségek 107.957 korona 85 fillér, felügyelő-bizottság tiszteletdíja 6000 korona, adó 111.919 korona 36 fillér, leírások: kétes követelések 49.688 korona 94 fillér, leltárból 10.825 korona 86 fillér, zálogüzleti leltár és szervezésből 40.000 korona, együtt 100.514 korona 80 fillér, nyereség-áthozat 1901. évről 20.690 korona 44 fillér, nyereség 1902-ben 785.772 korona 04 fillér, együtt 806.462 korona 48 fillér, összesen 2,007.402 korona 78 fillér. *Követel:* Nyereségáthozat 1901. évről 20.690 korona 44 fillér, váltóleszámitolási kamat 350.333 korona 25 fillér, adómentes kamat 24.597 korona 30 fillér, rendes kamat 585.883 korona 88 fillér, kézi zálogüzlet jövedelme a költségek levonása után 642.437 korona 74 fillér, különféle jutalékok és egyéb jövedelmek 307.518 korona 08 fillér, váltóüzlet jövedelme a tőkebefektetés kamatainak és a költségek levonása után 16.372 korona 09 fillér, intézeti házbérjövdelem 59.570 korona, összesen 2,007.402 korona 78 fillér.

A Belvárosi Takarékpénztár Részvénytársaság igazgatósága jan. 17. ülésében megállapította az 1902-ik évi zárószámadásokat. A felügyelő-bizottság által is megvizsgált és helybenhagyott mérleg 475.060 korona 22 fillér tiszta nyereséggel zárul a tavaly elért 458.183 korona 78 fillérrel szemben, mely a részvénytőke mintegy 9 százalékos kamatozásnak felel meg. A zárószámadások föltételei a következők:

Mérlegszámla. Vagyon: Pénztárkészlet 522.652 korona 84 fillér, váltótárca 5,827.006 korona 55 fillér, hitelegyleti váltótárca 762.786 korona 73 fillér, külföldi váltók és pénznemek 314.701 korona 26 fillér, saját értékpapírok és azok kamatai 1,513.858 korona 80 fillér, 4½ százalékos intézeti záloglevelek 777.808 korona 12 fillér, záloglevél biztosítéki alap 3,061.941 korona 83 fillér, nyugdijalap értékpapirjai 42.485 korona, értékpapírokra adott előlegek 2,512.631

korona 93 fillér, adósok 2,830.801 korona 92 fillér, jelzálogkölcsonők 25,038.760 korona 22 fillér, leltár 100.000 korona. Összesen 43,305.435 korona 20 fillér. *Teher:* Részvénytőke 5,000.000 korona, tartalékalap 670.000 korona, árfolyamkülönbözeti tartalékalap 20.000 korona, hitelegyleti tartalékalap 124.441 korona, hitelegyleti tartalékalap 124.441 korona, nyugdijalap 43.623 korona 75 fillér, betétek 9,603.432 korona 31 fillér, forgalomban lévő záloglevelek 25,142.000 korona, be nem váltott osztalékszervények 1299 korona, kisorsolt záloglevelek 87.000 korona, jelzálogkölcsonökből visszatartott összegek 922.580 korona 25 fillér, 1903. február 1-én beváltandó záloglevéliszervények dotációjá 472.950 korona, átmeneti kamatok 330.619 korona 35 fillér, hitelezők 474.210 korona 91 fillér. *Tiszta nyereség* 475.060 korona 22 fillér. Összesen 43,303.435 korona 20 fillér. *Nyereség- és veszteség-számla. Tartozik:* Kifizetett és tőkésített kamatok 356.738 korona 93 fillér, tőkekamatadó 35.673 korona 89 fillér, adó 55.304 korona 35 fillér, költség-számla 134.476 korona 35 fillér, tisztviselői fizetések 98.866 korona 68 fillér, felügyelő-bizottság díjazása 5600 korona. *Leírások:* Leltárból 20.000 korona, kétes követelésekből 52.881 korona, tiszta nyereség 475.060 korona 22 fillér. Összesen 1,234.601 korona 42 fillér. *Követel:* Áthozat 1901. évről 20.653 korona 54 fillér, bevett kamatok 859.215 korona 02 fillér, jutalékok és különféle bevételek 96.902 korona 99 fillér, nyereség a záloglevél-üzleten 257.829 korona 87 fillér. Összesen 1,234.601 korona 42 fillér.

Az 1902-ben elért értékpapírárfolyam-nyereség ebben a mérlegben tekintetbe nem vétetett, a meny nyben az összes papírok az előző mérleg szerinti árfolyamokkal vétettek föl. Az igazgatóság a február 5-ére egybehivandó közgyűlésnek azt fogja javasolni, hogy a megállapított 475.060 korona 22 fillér nyereségből az alapszabályszerű illetmények levonása után 300.000 korona, azaz részvényenkint 12 korona (6 százalék) osztalékra fordíttassék, 60.000 korona tartalékba helyeztessék, 10.000 korona a nyugdij-alapra fordíttassék és a fönntmaradó 32.356 korona 15 fillér új számlára vitessék elő.

Hirek a városházáról.

A Szent László-tér rendezése. A X. kerületi elöljáróság előterjesztést tett a tanácsnak, hogy a Szent László-tér déli része, a melyet a piac foglal el, rendeztessék. A tanács ez előterjesztésnek nem adott helyet. Ekkor a kerületi választmány értekezletet tartott ez ügyben s annak eredményeképpen azt kérelmezte a tanácsnál, hogy a piactér legalább új kavicsburkolatot, a piaci házak előtti ut pedig makadámburkolatot kapjon. E kérelem folytán a mérnöki hivatal most javasolja az utnak makadámval való burkolását, de a piactér rendezését a mai kedvezőtlen anyagi viszonyokra való tekintetből elhalasztandónak tartja, mert erre nem képes kimutatni födözetet. A rendezés helyett a Szent László-térről a Martinovics-térre volna átvándó a piac. A középítészeti bizottmány a mérnöki hivatal javaslata szerint határozott.

Vizvezetési nyomócső a Gellérthegyre. A főváros közgyűlése elrendelte, hogy a Gellérthegyre egy hatalmas vizvezetési nyomócső építtessék s ennek költségeire 64.000 koronát szava-

zott meg. E közgyűlési határozatot a belügyminiszter is jóváhagyta.

A budai szemét elfuvarozását a főváros házilag kezelésben végezteti s erre a célra nagy lóistállót s több műhelyt rendeztetett be. A házilag kezelés az eddigi eredmények szerint a vállalkozó ajánlatánál 60.000, a tavalyi zárószámadásnál 80.000 koronával olcsóbb, ami arra mutat, hogy a főváros meglehetősen összeget takaríthat meg, ha a város egész területén maga végezteti a szemétfuvarozást.

A mezőrendőrség szaporítása. A főváros tulajdonát képező óriási nagyságu külső területein összesen csak 23 mezőrendőr teljesít szolgálatot. Az őrizendő terület nagyságát tekintve a mezőrendőrségi közegek e száma csekélynek bizonyult, miért is a gazdasági hivatal előterjesztést tett most a tanácsnak a mezőrendőrök szaporítását illetőleg. Egyelőre csak 6 mozgó járőri állás szervezését kéri. E járőröknek az volna a kötelességük, hogy ellenőrizzék szolgálatuk teljesítésében a mezőrendőröket, akik most úgy szólván semmiféle kontrol alatt nem állanak.

A kerületi betegsegítő-pénztár bajai. A budapesti kerületi betegsegítő-pénztár ellen több újságban különféle vádakot hoztak föl. A kereskedelmi miniszter huszoldalas leiratban tudatta a várossal, hogy az összes vádakot megvizsgálta s konstata, hogy a vádak alaptalanok. Legsúlyosabb vád volt, hogy a pénztár azért nem tud boldogulni, mert sokat költ az adminisztrációra. Ezzel szemben a vizsgálat azt konstata, hogy a pénztár bevételeinek több mint kilenczven százalékát fordította segítésre. Főadatának tehát megfelelt. A pénztár anyagi helyzete csak azért nem kedvező, mert az utóbbi években aránytalanul nagy segítséget kellett adnia, a bevétele pedig nem emelkedett. Ezen a bajon segíteni fog a járuléknak fél százalékkal való fölemelése. Megvizsgálták az egyes tisztviselők ellen fölhozott vádakot is, de a vizsgálat azokat sem igazolta. Apró s jelentéktelen rendellenességeket konstata, csak a vizsgáló-bizottság.

Hogyan magyarázzák katonáék a törvényt. Egyik kerületi elöljáróság egy közös hadseregbeli tiszt ellen megindította a kihágási eljárást, mert a kutyája szájkosár nélkül kóborolt. Az elöljáróság a tisztet ennek illetékes katonai hatósága útján megidézte, de ez nem jelent meg, hanem parancsnoksága útján a kerületi elöljáróság illetékesége ellen kifogást tett. A cs. és kir. térparancsnokság az idéző végzést visszaküldte azzal, hogy a kérdéses ügy az 1889. évi VI. t.-cz. 62. szakasza értelmében a katonai hatóság hatáskörébe tartozik. Az említett törvényszakasz pedig azt mondja, hogy a közös hadsereg tagjai polgári viszonyai tekintetében, melyek nem a katonai szolgálatra vonatkoznak, a polgári törvényeknek és hatóságoknak vannak alávetve. Az elöljáróság az ügyet a tanács elé terjesztette azzal a kéréssel, hogy a szükséges intézkedést tegye meg.

meghalt 349 egyén, a születések tehát 53-al mulják felül a halálozásokat. Nemre nézve 191 fiu, 211 leány. Halvaszületett 9 gyermek, köztük 5 fiu, 4 leány.

Az élveszülettek közt volt 176 róm. kath., 1 görög kath., 1 görög keleti, 12 ágost. evang., 28 helvét, — unitárius, 77 izraelita, 3 egyéb. Összesen 402. Halvaszületett összesen 9.

Betegedés.

Betegforgalom a városi kórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a múlt hét végén 1066 beteget, szaporodás 383, csökkenés 371, maradt a múlt hét végén 1078. A Szt. László-kórházban ápoltak a múlt hét végén 150 beteget, szaporodás 53, csökkenés 55, maradt a múlt hét végén 148. A Szt. István kórházban ápoltak a múlt hét végén 1094 beteget, szaporodás 332, csökkenés 271, maradt e hét végén 1155. A Szt. János-kórházban ápoltak a múlt hét végén 884 beteget, szaporodás 209, csökkenés 216, maradt e hét végén 877. Összesen ápoltak a múlt hét végén 3194 beteget, szaporodás 977, csökkenés 913, maradt e hét végén 3258.

Hirdetmény.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága nyilvános versenyt hirdet az Arad és Temesvár állomásokon kivitel alá kerülő laktanya-épületekben létesítendő központi légfűtési berendezés szállítására és az ahhoz tartozó összes felszerelő munkák végrehajtására.

A két épületre vonatkozó építési és szerződési tervzet, az ajánlati minta, a pályázati feltételek, valamint a munkák végrehajtásához kötött feltételek Budapesten a msgy. kir. államvasutak igazgatóságának magasépitményi ügyosztályában (VI. Teréz-körut 56. sz. III. emelet 14. ajtó) Szegeden és Aradon pedig az illető üzletvezetőség pályafentartási osztályában a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Az ajánlatok legkésőbb 1903. évi február hó 12 én déli 12 óráig nyújtandók be alólírott igazgatóság építési- és pályafentartási főosztályában (Teréz-körut 56. sz. II. emelet 10. ajtó).

Az ajánlat egy korona, az ajánlat mellékletei ivenkint 30 filléres bélyeggel ellátva és lepecsételve a következő felirattal nyújtandók be: „Ajánlat az aradi és temesvári laktanyákban létesítendő központi légfűtési berendezésekre“.

Az ajánlat benyújtását megelőző napon vagyis, 1903. évi február hó 11-én délelőtt 12 óráig a pályázati feltételekben kikötött bánatpénz teendő le a magy. kir. államvasutak központi főpénztáránál (VI. ker., Andrassy-ut 75. sz. földszint) akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapírokban.

Statisztika.

Népességi mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámított népesség, polgári lakos 774.045, katona 16.484. Összesen 790.529.

Az elmúlt héten élve született 402 gyermek,

A bánatpénzről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó.

Az értékpapírok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számíttatnak, de névértéken felül számításba nem vétetnek.

Csak idejekorán beérkezett írásbeli ajánlatok szolgálhatnak a tárgyalás alapjául.

Posta útján beküldött ajánlatok és bánatpénzek térítvénynyel adandók fel.

Budapesten, 1903. évi január hóban.

Az igazgatóság.

A Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület hatvanharmadik évi rendes közgyűlését

1903. évi február hó 1-én d. e. 10 órakor fogja Budapesten, Pestvármegye székháza dísztermében (Városház-u.) megtartani.

Tárgysorozat:

1. Jelentés az igazgatóságnak és a felügyelő-bizottságnak az 1902-ik évi üzlet eredményéről. 2. Határozathozatal a mérleg és a tiszta jövedelem iránt. 3. Egyéb igazgatósági előterjesztések. 4. Az igazgatóság hét tagjának és a választmány egy tagjának megválasztása, valamint az ezen választások folytán esetleg a felügyelőbizottságban és a választmányban megüresedő helyeknek választás útján való betöltése (alapszabályok 23., 35., 40. és 44. §-a).

Ezen közgyűlésre a t. ez. részvényesek azon figyelmeztetéssel hívatnak meg, hogy az alapszabályok 14. §-a értelmében csak oly részvényes gyakorolhatja, akár saját személyében, akár meghatalmazott által, szavazati jogát, kinek részvénye 1902 december 31-éig nevére iratott s a közgyűlést megelőző nap d. u. 5 órájáig az egyesület főpénztáránál még le nem járt szelvényeivel együtt letétetett.

Budapest, 1903. januárius 14-én.

Az igazgatóság.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: **TOLNAY LAJOS,**

Vezértitk.: **STIGNITZ IMRE.**

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötöttet.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztosítást, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokról

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő

A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

MAGYAR FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-
világító testekben,**
a legegyszerűbb kivittől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ
biztonsági petroleum.
Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körút 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.
Köszvár: Wesselényi-utca 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

Schlick-féle vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzembereendezések malmok részére, szivattyú-telepek, zsiliipszerkezetek, hidraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készítése, stb.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN KEDDEN.

TARTALOM:

1. Nagy-Budapest.	6. Megjutalmazott stréberkedés.
2. Városi biztosítási pénztár.	7. Közgazdaság: A részletüzlet.
3. Egy fölösleges törvényjavaslatról.	8. Dr. Zilahi Jenő.
4. A totalisateur adója.	9. Hirdetések.
5. Városi tisztviselők orsz. egyesülete.	

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 korona. ✦ Fél évre 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utca 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**

és

szabadalmazott

Füstemesztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tűzálló és Chamotteanyagok raktára.

**A Belvárosi takarékpénztár részvény-társaság
TIZEDIK RENDES KÖZGYÜLÉSÉT**

folyó évi február hó 5-én, délutáni 4 órakor

tartja meg saját helyiségében (Budapest, IV., Kigyó-tér 1. sz. a.) s arra a t. cz. részvényeseit az alapszabályok 18. és 19. §§-ai értelmében ezennel tisztelettel meghívja.

NAPIREND:

I. Az 1902-ik üzletév mérlegének és egyéb zárszámadásainak előterjesztése, az igazgatóság és felügyelő-bizottság jelentései kapcsán ezen zárszámadások megvizsgálása és a mérleg megállapítása.

II. A nyereség felosztása iránti határozathozatal.

III. A felfentvény megadása az igazgatóság és felügyelő-bizottság részére.

IV. Az igazgatóságnak választás utjání kiegészítése.

V. A felügyelő-bizottsági tagok számának meghatározása, azok megválasztása és díjazásuknak megállapítása.

VI. A választmány tagjai közül a lefolyt üzletévben kilépettek helyébe új tagok, illetve a kilépettek újbóli megválasztása.

Azon t. cz. részvényesek, kik a közgyűlésen személyesen vagy más meghatalmazott részvényes által résztvenni óhajtanak, szíveskedjenek a legkevesebb 60 nap óta a társaság részvénykönyvében saját nevükre írott részvényeiket a hozzátartozó szelvényekkel együtt, az alapszabályok 20. §-a értelmében legkésőbb 3 nappal a közgyűlés megtartása előtt a társaság pénztáránál letéteményezni.

A felügyelő-bizottság által megvizsgált és helybenhagyott évi mérleg és nyereség- és veszteségszámla, ezenfelül úgy az igazgatósági jelentés, valamint a mérleg és a nyereség- és veszteség-számla az alapszabályok 49. §-ához képest a társaság helyiségeiben közszemlére vannak kitéve s kivánatra minden részvényesnek nyomtatott példányban is kiszolgáltatnak.

Budapest, 1903. január 19.

A Belvárosi takarékpénztár részvénytársaság igazgatósága.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:**Gőzgépeket:** fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dinamógepek hajtására hajtógépeket.**Lokomobilokat:** kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.**Szivattyugépeket:** Worthington és más rendszerek.**Gőzkazánokat:** forralós-, sima- és hullámlemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.**Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat** szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.**Vízmuitelepeket.****Gőzmalmi és téglagyári** berendezéseket.**Bor- és olajsajtókat** szabadalmazott különféle emeltyű-szerkezettel.**Hydraulikus sajtókat** különböző czélokra.**A budapesti takarékpénztár és
országos zálogkölcson részv.-társ.**

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék 4% kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. —

VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete

megbizásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt 1/2 9—1/2 1-ig, délután 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztállysorsjegyek főelarusító helye:

IV., Ferencziek-tere 4. sz.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

Nagy-Budapest.

Természeti törvény, hogy a nagyobb test a kisebbet magához vonza. Ez a törvény a városok fejlődésénél is érvényesül, még pedig abban az értelemben, hogy a metropolisok magukba kebelezik a közvetlen közeliükben levő kis községeket. Így fejlődött Páris és London mai területi nagysága, s ekkép létesítették a jelenlegi Gross-Wient.

A magyar székesfővárosban már rég kísért a gondolat, hogy követni kellene Bécs példáját. A főváros terjeszkedése néhány községet úgyszólván Budapest külvárosává változtatott. Ujpest és az ötödik kerület közvetlen összefüggésben állanak egymással; Kispest és Erzsébetfalva folytatását képezik a kilencedik, illetve a tizedik kerületnek; Rákospalota és Puszta-Szent-Mihály szintén érintkeznek a főváros határával. Földrajzilag tehát egészen természetes volna, ha ezek a községek a fővároshoz csatoltatnának. Még azt is meg lehet említeni, hogy e községek lakóinak tekintélyes hányada a főváros területén keresi kenyerét s csupán az olcsóbb lakás és élelmiszer viszonyok következtében vonul oda lakni.

Ha csak arra gondolunk, hogy az említett községek becsatolásával a főváros területe megnövekszik néhány négyszög mért-földdel és a lakosság megszorodik több mint százezer lélekkel: akkor a Nagy-Budapest című jelszó fölöttébb csábító színben tűnik fel. Azonban a kérdés eldöntésénél nem a nemzeti hiúság szavára, hanem a józan észre kell hallgatni. A józan ész pedig azt tudakolja: hasznos-e a fővárosnak, ha ekkép gyarapodik területben és lakosságban?

Ne feledjük el, hogy a községek becsatolása százféle kötelezettséget ró a fővárosra. Mihelyt Ujpest, Rákospalota, Kispest és a többi falú hozzácsatoltatik a fővároshoz, ez utóbbi gondoskodni tartozik a vízvezetésekről, a világításról, a csatornázásról, az utcák burkolatáról, továbbá a közoktatási, közegészségügyi, rendészeti és közéleti intézményekről. Vagyis háztartásának kiadásai rendkívül megszorodnak. Ezzel szemben ellenszolgáltatásul kapja a becsatolt területek különböző községi adóit és illetményeit.

Amint látható, kérdés — a józan ész szerint — egyszerű számtani művelet. Azt kell megállapítani, hogy a várandó bevétel arányban van-e az előre látható kiadásokkal? Noha nincsenek előttünk a részletes statisztikai adatok, mégis egész határozottsággal állíthatjuk, hogy a mérleg, a fővárost illetőleg, nagyon kedvezőtlen. A várandó bevétel a kiadásokhoz képest elenyésző csekélység. Ha elismerjük is, hogy egy főváros nem helyezkedhetik rideg üzleti alapra, a midőn nagyobbodásáról van szó, még e felfogás mellett sem helyeselhetnők a tervet. A főváros jelenlegi zilált pénzügyi helyzetében az új területek bevonása okvetetlenül a háztartás egyensúlyának fölbillenésére vezetne.

Az említett községek legnagyobb része teljesen rendezetlen és milliókra menő befektetéseket igényel. Honnan fedezze ezeket a főváros, mely már most sem képes saját külterületének jogos igényeit kielégíteni? Amit a becsatolt községek szolgáltatnának pénztárába, ez az összeg a rendes kiadásokat is alig fedezi. Tehát okvetetlenül kölcsönpénzből kell a közműveket létesíteni, s

hogy a kölcsön kamatai meglegyenek, elkerülhetetlenné válik a községi pótdadó fölemelése. Ebből pedig a főváros tiz kerületének egyetlen polgára sem kér.

Meg vagyunk győződve, hogy ha a főváros polgárságát e kérdésben megszavaztatják, 90 százalék ellene nyilatkozik Nagy-Budapest eszméjének, illetőleg az eszme mostani megvalósításának. Sőt még arról sem vagyunk egészen biztosak, vajjon az illető községek nem idégenkednek a fővároshoz csatoltatástól? Említettük, hogy a lakosok egyrésze fővárosi munkás és kisiparos, a kik azért vonultak el Budapest területéről, mert a vámvonalon túl olcsóbb az élet. Ha belekerülnek a vámvonalba, nagy a valószínűség, hogy felszedik sátorfájukat és távolabbi községben telepsznek meg.

Hire jár, hogy a fővárosi törvény reformjával kapcsolatban a belügyminiszterium dönteni fog Nagy-Budapest kérdése fölött is, s egyelőre Ujpestet és Rákospalotát kívánja a fővároshoz csatoltatni. A fentebb kifejtettek szemmeltartása mellett koncedáljuk, hogy ha már egyáltalán beszélünk Budapest meg-nagyobbitásáról, úgy csak e két község bekebelezése képezheti komoly megfontolás tárgyát. Ujpest és Rákospalota az utolsó évtized alatt rohamosan fejlődött, s gazdasági viszonyaik reményt nyújtanak arra, hogy a főváros részéről hozandó áldozatok ott megtalálják, ha nem is a teljes, de akceptálható arányu ellenszolgáltatást. Kispest, Erzsébetfalva és Pusztaszent-Mihály községek erre képtelenek. Helyettük inkább kombinációba lehetne venni *Promontor* bekebelezését.

Nagy-Budapest ügye nemsokára szőnyegre kerül. Tájékoztatásul egyelőre ennyi elég. A kérdéshez majd később részletesen is hozzászólunk.

Városi biztosítási pénztár.

Lapunk egyik olvasója azt a kérdést intézi hozzánk: nem volna-e lehetséges, hogy a főváros a társadalom támogatása és a munkások hozzájárulása mellett oly biztosítási pénztárt létesítsen, mely a munkanélkülieket pénzbeli segélyben részesítse?

Nézete szerint ez az intézmény fölöslegessé tenné, hogy a főváros időközönként oly nagy összegeket adjon a munkásnyomor enyhítésére, mint például az idén kénytelen volt tenni, s egyuttal a társadalmat is biztosítani a munkanélküliek zaklatásaitól.

Tisztelt olvasónk eszméje nem új. Megpróbálkoztak már vele Németországban és Svájcban, de az eredmény nem felelt meg a várakozásnak. Ennélfogva nem is ajánlhatjuk a példa utánzását.

Tudomásunk szerint a munkanélküliség elleni biztosítás eszméjének bölcseje Svájc volt. Az első ilyenmű pénztár *Bernben* keletkezett 1892-ben, svájci származású és Bernben elfoglalt munkások számára. Alapelvei a következők: A munkás havonként 20 centimet fizet a pénztárba; munkanélküliség esetén a nőtlen munkás 1, a nős és családos 1½ frankot kap naponként, de legfeljebb csak két hónapon át. A pénztár ugyan még ma is fennáll, de annak daczára, hogy a várostól is évi 5000 frank szubvenziót élvez, nem igen tud prosperálni, a mi első sorban annak tulajdonítható, hogy a betétek tulságos magasak, a segélyek ellenben igen alacsonyok, s hogy a biztosítás csakis a téli időszakra szól. Németországban *Köln* város próbálkozott meg a biztosítási pénztárral. A város által létesített intézet a munkanélküliség bejelentésétől számított nyolczadik naptól kezdődőleg nyolcz héten át nyújt segélyt, de csak a december hó 15-ikétől márczius hava 15-éig terjedő időszakban. A napi segély az első husz napon át egy és fél, családos emberek számára két márka, a huszadik napon tul ennek fele. Ha a biztosított *Kölnből* eltávozik, vagy elhal, az általa befizetett összegek neki, illetőleg családjának visszafizettetnek. A pénztár föntartásához *Köln* városa évi 25.000 márkával járul, a munkások járuléka mindössze 1000 márkát tesz ki, mert a szociáldemokraták ellen agitációja folytán, csak igen kevés munkás iratkozott be. A költségek legnagyobb részét a védők s a tiszteletbeli tagok viselik; előbbienek 300 márkát fizetnek egyszersmindenkorra, utóbbiak évente 5 márkát. Néhány évvel ezelőtt ujjászervezték az intézetet, mely alkalommal kimondották, hogy az intézetnek csak olyan munkás lehet a tagja, a ki legalább egy éve *Kölnben* lakik s hogy a munkanélküli munkás nem köteles bármely neki kínált állást elfogadni. Ugyanez alkalommal az igazgatósági tagok számát 24-re emelték, olykép, hogy ennek felét a biztosított munkások köréből, másik felét pedig a védők és tiszteletbeli tagok sorából választják. Az intézetnek ma már 100.000 márkát meghaladó tartaléktökéje van.

Kevesebb sikerrel járt a *st.-galleni* kísérlet, hol 1895-ben törvényt hoztak a kötelező biztosításra. A pénztárba az összes férfimunkások kötelesek voltak belépni, a kiknek átlagos napi keresete 5 franknál nem magasabb. Minden biztosított keresetének nagysága szerint hetenként 15, 20 és 30 centimet fizetett be, ugyanannyival járultak hozzá a munkaadók is.

A község tagonként és évenként legfeljebb két frankkal járult a biztosítás költségeinek fedezéséhez. A segélyezés maximális tartama 60 napban állapított meg, a segélyösszeg pedig naponként 1 fr. 80, 2 fr. 10, illetve 2 fr. 40 centimera rugott. A törvényt azonban kissé elhamarkodva, kellő előtanulmányok és a szükséges statisztikai adatok nélkül alkották, s így a pénztár sehogy sem tudott prosperálni, s a nagy tanács már 1897-ben kénytelen volt azt feloszlítani.

Az ez uton szerzett tapasztalatok alapján Basel város nagy tanácsa Adler György egyetemi tanárral egy új törvény-tervezetet készíttetett, mely az évi 1800 franknál kevesebb bért kereső munkásokra mondotta ki a biztosítási kényszert. A tervezet, melyet a nagy tanács még 1899-ben megszavazott, 4 csoportot különböztet meg. Az elsőbe a kevésbé kockázatos iparágakat, a II-ikbe a több kockázattal járókat sorozta, a III-ik és IV-ikbe pedig az építőipart. Megkülönböztetett továbbá 4 bérosztályt, a szerint, a mint a heti bér 12 frank, 12–18 frank, 18–24 frank, vagy meghaladja a 24 frankot. Ehhez képest a befizetés volt: az I-ső kockázatos csoportnál 2½, 5, 10 és 15 centime, a II-ik csoportnál 5, 10, 15 és 20 c., a III-iknél 10, 20, 30 és 40 c., s a IV-iknél 15, 25, 40 és 50 c. A munkaadók heti járuléka az I. és II. csoportbeli munkásnál 10 c., a III. és IV. csoportbelieknél 20 c. Az állam a kezelési költségeket fedezi és 30.000 frankkal járul a kiadásokhoz. A biztosítottaknak nincs joga segélyre, ha sztrájk miatt marad munka nélkül, ha kellő ok nélkül önként lépett ki a munkából, vagy ha a gyártörvény értelmében felmondás nélkül volt elbocsájtandó, ha betegség vagy baleset miatt vesztette el munkáját s alapos ok nélkül visszautasít valamely felajánlott munkát.

A napi segélyek az első bérosztálynál nőtlen vagy gyermektelen munkásnak 70 centime, családos embernek, ha egy gyermeke van egy frank, ha több van 1 frank 30 c., feltéve, ha a nő nem keres külön. A biztosított által eltartott szülők és testvérek úgy vétetnek számításba, mint a nő és gyermekek. A 2-ik bérosztályban a napi segélyek 0.80, 1.20 és 1.50 frank, a 3-ik bérosztályban 0.90, 1.40 és 1.70 frank, s a 4-ik bérosztályban 1.00, 1.50 és 2.00 frank. A segély a munkanélküliség 4-ik napján kezdődik s egy évben legfeljebb 70 napig tarthat.

A törvény 15.000 munkásra terjesztetett ki s a pénzügyi terv szerint a munkások 87.000 frankkal, a munkaadók 63.000 frankkal, az állam pedig 30.000 frankkal járult volna a költségekhez. A kezelési költségeket — mintegy 15.000 frank — egészben az állam fedezte volna. A törvénynek 1900. évi május hó 1-én kellett volna életbelépni, de az ugynevezett kisiparos-párt, mely ellenezte a törvényt, összehozta azt az ezer aláírást, a mely szükséges, hogy népszavazás alá bocsássák a kérdést. A népszavazásnak az lett az eredménye, hogy 4458-an ellene szavaztak s csak 1119-en mellette. A törvény tehát elbukott,

még pedig nagyobbára maguknak a munkásoknak ellenzése folytán, világos tanubizonyságul annak, hogy törvényhozási uton, *hatósági szervezettel alig lesz a kérdés megoldható.*

Egy fölösleges törvényjavaslatról.

Budapest, január 25.

Az igazságügyminiszterium nagy kodifikatori tevékenységének újabb terméke fekszik előttünk a chequeről szóló törvényjavaslatban. Ha végigolvassuk a rövid tervezethez csatolt részletes és beható megokolást, első sorban az a kérdés tolul elénk, vajjon szükséges-e egyáltalán a cheque-forgalom külön jogi szabályozása Magyarországon, s nem inkább pusztán a külföldi példa utánzása-e a cheque-törvény meghozatalának szándéka?

A jogszabályok keletkezésének módja rendes körülmények és egyezséges jogfejlődés mellett az, hogy előbb kialakul a gyakorlati életben egy-egy intézmény, s a mikor már él és működik, csak akkor szabja a törvényhozás az élő testre a jogszabályok spanyol csizmáját. Nálunk az utóbbi időben megfordított irányban halad a kodifikáció. Jogszabályokat állít fel oly intézményekre, melyeknek még idejük sem volt kialakulni, meghonosodni s a nagy közönség körébe hatolni. Előbb jön a jogszabály, s azután az élet alkalmazkodjék e szabályokhoz, nem pedig megfordítva, hogy előbb kialakulna az élet, s ennek szükségleteit védje s biztosítsa a jogszabály. Ez a félszeg jogpolitika az utolsó esztendő törvényelőkészítésében mindjobban kidomborodik. Gyöngye ipar és gyöngye kereskedelem, tehát szűkebb mérvű utaztatás mellett törvényt hoztunk a megrendelések gyűjtésének korlátozásáról, s a részletüzlet alig tudott még elterjedni az országban, máris készen van a megszüntetésére törekvő törvénytervezet. Sőt továbbmenve, az esküdtzéki intézmény meghonosítása is az időelőtti sége nagy hibájában szenved, a mennyiben a polgárság széles köreit oly funkciókkal ruháztuk fel, melyekre ez idő szerint még meg nem értek.

A chequeforgalom szabályozásáról szóló törvénytervezet is ilyen filius aute patrem. Megszületett a fiu az apja előtt. Mert szabályozni akarja azt a forgalmat, a mely *egyelőre még nincs*. Nálunk egyelőre a chequeforgalom még nem felel meg a cheque tulajdonképeni való gazdasági hivatásának, úgy hogy chequeforgalomról, mely jogi szabályozásra szorulna, szólni még nem lehet.

Igazi rendeltetése a chequenek ugyanis az, hogy az ország gazdasági forgalmában pénzhelyettesítő gyanánt szerepeljen. A cheque nagymérvű elterjedése tudniillik nélkülözhetővé teszi jórészen a készpénzt, a mennyiben az általa utalványozott összegek jóváírása és kölcsönös leszámolóása lép a készpénzfizetés helyébe. Ez a giroforgalom és clearing az, a mi a chequenek megadja a pénzhelyettesítő eszköz fontos gazdasági jellegét, úgy hogy maga a cheque e tekintetben csupán csak az eszköz, nem pedig a gazdasági cél. Nálunk azonban a chequeforgalom egyelőre csak abban a *primitív* formájában alakult ki, hogy a számlatulajdonos nem készpénzben fizet, hanem chequeben, melynek értékét az, a ki a chequet kapta, sietve felveszi *készpénzben* az illető intézetnél. És viszont a számlatulajdonosok a javukra befolyt összegeket legnagyobbreszt szintén készpénzben fiztetik ki sür-

gösen saját maguknak. A ki egy kevéssé ismeri kereskedelmi forgalmunkat, tisztában van vele, hogy például a postatakarékpénztár chequeforgalma semmi egyéb, mint a pénzeknek egy helyen való befizetése s ugyanonnan történő kivétele. Ugy, hogy az év legnagyobb részében a számlatulajdonosok követelése rendszerint az a bizonyos minimális összeg, mely a számla fentartására szükséges.

Ez a kezdetleges alakja a chequeforgalomnak azonban korántsem felel meg a cheque pénzhelyettesítő rendeltetésének. A forgalomban lévő készpénz mennyisége a magyar chequeforgalom révén semmivel sem csökken, s a készpénzszükséglet csak olyan nagy, mint volna e chequeforgalom nélkül. Az óhajtható cél tehát az, hogy nálunk is meghonosodjék a *giro* és a *clearing* intézménye, melyeknél az utalványozott összegek jóváírása, illetve kölcsönös leszámolása tényleg feleslegessé teszi a készpénz nagy forgalmát. A cheque igazán pénzhelyettesítővé csakis a *giro* és a *clearing* által lesz, s gazdaságilag előnyös hatásait csakis ez intézmények révén nyilvánulhatnak meg.

Már pedig nálunk *nem azért* nincs nagy *giro*-forgalom és ismeretlen vagy legalább nem általánosan elterjedt a *clearing*, mert *nem volt* cheque-törvényünk és egy ilyen törvény meghozatalától sem várható a chequeforgalom e helyes és egészséges lebonyolításának terjedése. Ezt a kívánatos chequeforgalmat törvénnyel terjeszteni s előmozdítani nem lehet, s nagy tévedés azt hinni, hogy menten felvirágozik a cheque forgalma, mihelyest paragrafusokba szedjük. Hiszen eddig sem érezte a forgalom az ilyen törvény hiányát. Egészen más okok hátráltatják a *giro*- és *clearing* kifejlődését, ezek az okok pedig semmiféle cheque törvénnyel ki nem küszöbölhetők. A gazdasági, kereskedelmi forgalom csekély és korlátolt volta még nem érlelte meg e pénzhelyettesítő fizetési módok szükségességét, s mindaddig, míg ez a forgalom nagyobb mérvet öltetni nem fog, a *giro* és a *clearing* nagyobb mértékben meghonosodni nem is fog. Ez pedig önmagában nem baj, mert hiszen elvégre a cheque-forgalom nem önmagáért való cél, hanem pusztán eszköz a gazdasági forgalom lebonyolítására.

Baj csak az volna, ha a gazdasági forgalom oly nagy mérvet öltene, hogy a rendelkezésre álló készpénz kevésnek bizonyulna, és a pénzhelyettesítők még ekkor sem tudnának kellőképp elterjedni. Csekély forgalom mellett, melynek lebonyolítására a pénzeszközök elegendők, a chequeforgalom elterjedése nélkül sem kell pénzválságtól félni.

És éppen ezért a chequeről szóló törvényjavaslat szükségességét ne okolják meg azzal a fontoskodó utalással, hogy a készfizetések felvétele is megkívánja a chequeforgalom törvényes szabályozását. A jelenlegi korlátolt magyar gazdasági forgalomban a készfizetések felvétele után sem fog pénzszükség beállni a chequeforgalom hiánya okából, és viszont, ha tényleg kívánatos is volna a valuta zavartalan helyreállítása érdekében a chequeforgalom mennél nagyobb mérvű terjedése, ezt a chequetörvényt sem fogja eredményezni.

Az olyan törvényekre, melyek ruhát szabnak még életre sem kelt intézmények testére, szükségünk egyáltalában nincs. Csak az esztetikai teljesség okából pedig, hogy a magyar törvénytárból ne hiányozzék a cheque törvénye, nem megokolt egy, csirájában levő intézmény fejlődésének útját mesterségesen megszabni s esetleg a természetes kialakul-

lás lehetőségét paragrafusokkal elzárni. Nem oly roppant sürgős ez a cheque törvény, hogy még nehány esztendeig ne várhatnánk rá.

A totalisateur adója.

A fővárossal szemben az állam soha nem volt méltányos. A helyett hogy segitene, nemcsak mindenféle terhet áthárít a vállaira, hanem számos esetben attól is megfosztja, ami őt joggal megilletné. Százazrekre megy évenként az ekkép elveszett jövedelem. Amíg a háztartás úgy a hogy rendben volt és az egyensúlyt a különböző hitelműveletek segítségével fönn lehetett tartani, a főváros a könnyelmű ifjak módjára nem sokat törődött ezekkel a tőle elvont jövedelmekkel. Most azonban, a nehéz idők bekövetkeztével, egymásután megpróbálja visszaszerelni a kezéből kieresztett jövedelmi forrásokat. Persze, nehezen megy a dolog. A miniszteriumok elvben barátjai a méltányosságnak és a jognak, de in praxi nem gyakorolják. Különösen a fővárossal szemben nem hajlandók gyakorolni, mert tudjuk, hogy a főváros a mostoha elbánás daczára megmarad a kormányok hűséges mameluk liferánsának. Bezzeg ha az egy Vázsonyi Vilmos helyett tíz képviselné Budapestet a parlamentben: nagyobb súlya lenne a főváros feliratainak és kérelmeinek. No de erről majd máskor beszéljünk.

Ezuttal azt akarjuk megemlíteni, hogy főváros által elajándékozott jövedelmek közzé tartozik a totalisateur adója is. A mikor a lovaregylet szerezsejátéka, a totalisateur — melyhez képest a monacoi játékbank filantropikus intézmény számba veendő — erős házsnak indult: egyik bizottsági tag azt az indítványt tette, hogy a főváros a totalisateur adóztassa meg és pedig a bevétel 10 százalékáig. Az indítvány helyes és méltányos volt. A futtatásoknál fővárosi polgárok kockáztatják a pénzüket és miután végeredményül senki sem nyer, egyedül a totalisateur, mely horribilis kvótát von le a fogadók pénzéből: illendő, hogy annak a pénznek egyrésze ha kerülő uton is, visszakérüljön a fővároshoz. Az indítványt a közgyűlés elejtette. Miért és mily indokok alapján, arra már nem emlékszünk, de elejtette.

Ellenben a pénzügyminiszter kevésbé gavallérosnak mutatta magát a lovaregylettel szemben; megadóztatta a totalisateurt az államkincstár javára 10 százalékkal a bruttó forgalom után, s egy nagylelkűségi rohamában (amely azóta nem ismétlődött) e tizszázalékból *kettőt* átengedett a főváros szegényalapja számára. Hogy a főváros mekkora jövedelmet szalasztott ki kezeiből, annak illusztrálására elegendő megemlíteni, hogy csupán ez a kétszázalék a múlt évben 120.000 koronát tett ki. Az államkincstár ugyanis a totalisateur *hat millió* korona forgalmából 600.000 koronát kapott. Ezt a főváros maga vehetné föl, ha annak idején életterlen nem lett volna.

Ugyanaz a városatya most azzal a javaslattal állott elő, hogy meg kell kísérelni a — rimánkodást. Intézzzen a főváros kérelmet a belügyi és pénzügyi miniszterekhez, s hivatkozással a Budapesten mutatózó nagy nyomorra, kérje: engednék át a totalisateur részéről fizetett tizszázalék díjnak a *felét*. Ekkép 120.000 helyett legalább 300.000 korona jutna a fővárosi szegényalapnak.

A javaslatot talán elfogadja a törvényhatóság, de a pénzügyminiszter aligha fogja teljesíteni a

kérelmet. Ha az ügy szóba kerül a közgyűlésen, ajánljuk városatyáink figyelmébe, kérdezzék meg a polgármester urtól: vajjon a lovaregylet protekciója mellett működő fogadási iroda, mely a vidéki löversenyjátékosok pénzével manipulál és a bécsi versenyekre közvetít fogadásokat, fizet-e valamely összeget a főváros szegényalapjának?

Az irodát a Ferencziek bazárjában találhatják meg.

Városi tisztviselők országos egyesülete.

Fölkérettünk az alábbi sorok közzétételére:

Néhány szó a városi tisztviselőkhöz. 1898. év október hónapjában felhívást intéztem a városi tisztviselők országos egyesületének alakítására. Felhívásom, mint tapasztaltam vegyes érzelmeket keltett. Mindössze alig akadt husz város, mely érdemesnek tartotta, hogy velem szóba álljon. Ez, megvallom elkedvtelenített, míg végre egy kis szabad királyi város tanácsa megadta a kegyelemdöfést és kijelentette, hogy a városi közigazgatási tisztviselők országos egyesülete teljesen felesleges valami, mert az államosítás *küszöbön van*. Ki tudja, talán neki van igaza gondolám. Tudomásul vettem és az eszmét az összes iratok kapcsán, mint további intézkedést nem igénylőt irattárba helyeztem; magam pedig szerényen félreálltam és figyeltem az idő nagy teleskopján keresztül, mikor jön fel a várva-várt csillag, valamely nagynevű, magas állású tekintélyes és befolyásos férfi személyében, aki az eszmét életre kelti és talpra segíti.

Azóta teljes négy esztendő mult el. De hiába, nem akadt senki aki a mi ügyünkkel törődött volna. Így hát uraim ott vagyunk ma is, ahol négy év előtt voltunk, nincs senki, aki mondanná: szeretlek gyermekem.

Mi ebből a tanulság? az, hogy aki maga magát elhagyja, azzal az Isten sem sokat törődik. Tehát ne hagyjuk el magunkat, hanem tömörülünk és csoportosuljunk. Én ezennel újra felveszem a mozgalmam fonalát és ezuttal ez uton kérem fel az összes magyar városok tanácsait és tisztviselőit, foglalkozzanak behatóan ez eszmével és értesítsenek alábbi czímen levél útján arról, vajjon óhajtják-e a magyar városok közigazgatása és annak tisztviselői érdekét szolgáló „városi közigazgatási tisztviselők országos egyesülete” eszméjének megvalósítását, mikor és hol óhajtják az alakuló gyűlés megtartását. E mozgalom programja természetesen ma is az, melyet négy év előtt felhívásomban közzétettem.

Hazafui üdvözléssel *Kemény Béla*, Pápa rendezett tanácsu város jegyzője.

Megjutalmazott stréberkedés.

A mult hét nagy örömet szerzett tizenhárom fővárosi tanítónak, de nem kevésbé nagy csalódást és lehangoltságot keltett a tantestület többi tagjaiban. Annak a tizenhárom urnak oka volt az örömré. A tanács egyenként 2400 koronával jutalmazta meg őket a Röck Szilárd-féle alapítványból. Nem tekintve az összeget, mely a mai szűk viszonyok között föler egy kisebb osztálysorsjátékos nyereménnyel, maga

a kitüntetés sem kismiska. Mind a tizenhárom kitüntetett fölemeltebb fővel és duzadtabb kebelrel jelentkezik meg saját tükre és a publikum előtt, mert hiszen a tanács a jutalom odaitélése által egyszersmind rájuk nyomta a kiválóság bélyegét.

Nekünk eszünk ágában sincs kétségbe vonni, hogy ezek az urak meg nem érdemlik a jutalmat, de több oldalról fölhívták figyelmünket arra a furesz körülményre, hogy a megjutalmazottak nagyrésze nem annyira a paedagógia mint a közéleti szereplése terén tűnt ki, s hogy van közöttük olyan is, ki mindössze egy év óta áll a fővárosi tanügy szolgálatában. A mellőzöttekben tehát az a meggyőződés vagy inkább gyanu támad föl, hogy a tanács nagyobb súlyt vetett az iskola falain kívül való tevékenységre, mint a tanügyi téren elért sikerekre és az iskolában kifejtett működésre.

Ezt a meggyőződést nem volna szabad megérlelni, mert fölöttebb káros visszahatást fog gyakorolni a tantestület szellemére. Szó sincs róla, hogy a főváros tanítói ne érvényesítsék tehetségüket az irodalom terén, s ne buzgólkodjanak a tanügyi egyesületekben, amikor azonban az iskolai működés megjutalmazásáról van szó, akkor az elbírálás zsinórmértékűül nem lehet az iskolán kívül szerzett érdemeket figyelembe venni. Elég baj, hogy Magyarországon nemcsak a tanítók, hanem a középiskolai, sőt egyetemi tanárok nagyrésze mellékesnek tekinti a tanítást és a közéletben iparkodik föltűnni. A stréberkedés szelleme bevette magát a magyar tanügyi világba, végtelen kúrara tanügynek és a tudományos munkálkodásnak.

Mig külföldön, nemcsak a paedagógikus Németországban, hanem valamennyi civilizált államban a tanférfiak egyetlen ambíciója a tanügyi téren kitűnni és pedig zajtalan, folytonos munkálkodás révén, addig nálunk a tanférfiaknak legalább 60–70 százaléka politizál, szónokol, gyűlésezik, s kihasználja a reklám minden eszközét, hogy nevet szerezzen magának.

A komoly társadalom már eddig is visszatéttséssel látta ezt a viselkedést, de nehezítése hatástalan maradt, ha más oldalról, hivatalos helyről éppen azok részesíttetnek erkölcsi és anyagi jutalomban, akik stréberkedésre adták magukat.

Ugy tudjuk, Röck Szilárd teljes életében feltűnést kerülő, csöndben munkálkodó, hiuságos dolgok után nem áhító férfi volt. Csak halála után derült ki, mily nemes lélek lakozott benne. Egy ily férfiúnak nem lehetett intenciója az, hogy szereplő tanférfiak kapjanak jutalmat a hagyatékából. Ő maga soha sem kaszinókban, sem egyesületekben soha nem szerepelt, s bizonyára kétségeket érzett ama tanítók belső értéke iránt, akik az iskolán kívül is hangadók. Ha az ő idejében efajta jutalom kiosztásra kerül, s neki szava van az odaitélésben, bizonyára csak azokat ajánlotta volna, kik kizárólag hivatásuknak élnek. Kár, hogy a tanács erről megfélekezett és éppen ellenkező szellemben döntött.

Tartani lehet, hogy a tanács eljárásának következményeképp a 2400 koronás jutalmak elnyerése céljából az elemi iskolai tanítók egy része a jövőben különféle szereplésre adja magát, úgy okoskodván, hogy nem a kitűnő tanítási módot, nem az iskolai eredményt és nem a tanügyi buzgalmat veszik tekintetbe, hanem azt, hogy az illetők mily nevet szereztek maguknak, ha mindjárt stréberkedéssel is. Ennek pedig az lehet a szomorú következménye, hogy az oktatást részben elhanyagolják, aminek a tanuló gyermekek adják meg az árát, az oktatásügygyel

egyetemben. A tanács fölfogása, csakugyan kedvét szegheti azoknak a derék és minden becsülésre érdemes tanítóknak, akik kizárólag hivatásuknak élnek s akikről azt szokás mindani, hogy a nemzet legderekabb napszámosai. Mert hát végtelenül leverő hatással lehet rájuk az a tudat, hogy a legnagyobb rátermettség, a legkiválóbb buzgalom és a legteljesebb eredmény mit sem ér és jóval fölöttük állanak azok, akik díkciókat pufogtatnak, akik politikai szerepet játszanak és kik a gyöngén látó szemekre azt a hatást teszik, hogy a főltszinen ugrándozva a jelesebbek közé tartoznak.

KÖZGAZDASÁG

A részlet-üzlet.

A magyar vezető politika kereskedőellenes irányzatába stilszerűen illeszkedik bele az a törvénytervezet, melyet az igazságügyi minisztérium készített el árú-részlet-üzlet szabályozásáról, s melyet a múlt héten tárgyalt az egybehívott szaktanácskozmány. Valamint a megrendelés gyűjtés korlátozásáról szóló törvény s a perrendtartási javaslat illetékességi szabályai, akkép ez a tervezet is „a gyakori visszaélések” szempontjából szabályozza a kérdést a kis emberek védelmére. Az egész tervezet alapjául szolgáló kodifikacionális ráció pusztán az, hogy a részlet-üzlet keretében a megrendelő és vevő közönség sok visszaélésnek van kitéve s ezeket a visszaéléseket kell lehetetlenné tenni törvényileg. A részlet-üzlet törvényi szabályozása azután akként történik, hogy szerfelett megnehezíti, ha egyenesen lehetetlenné nem teszi a részletfizetésre való üzletek megkötését.

Hallottunk az ankéten oly kis emberek védelme érdekében oly tulzára vetemedett javaslatokat is, hogy a részlet-üzletet csak hatóság közbenjöttével lehessen megkötni, hogy a megrendelő csak saját személyében legyen kötelezve a részletre megvásárolt árúért s több hasonló bölcshajt, melyek pedig a maguk valójában nem egyebek, mint ad absurdum vezetése a miniszteri tervezet korlátozó törekvéseinek.

Hogy a részlet-üzletet ekkép megnehezíteni törekvő javaslat nem igazságos, gazdaságilag pusztító hatású és a szociális érdek szempontjából egyenesen veszedelmes, azzal természetesen nem törődnek a kodifikátori méltóságra emelt jogászok. A jurista egyszerűen paragrafusokba szedte a kiadott jelszót: lehetetlenné kell tenni a számos visszaélést.

Mit törődik ő azután oly csekélységekkel, hogy a részlet-üzlet megnehezítése amúgy is csekély üzleti forgalmunkat még jobban megnehezítené. Elvégre is tudjuk, hogy a főagráriusok okoskodása szerint az ország első érdeke nem a néhány ezer kereskedő megélhetése, hanem a termelő nép millióinak boldogulása és megóvása a kiszípolozás ellen. Csakhogy itt nemcsak a kereskedők dögéről van szó, hanem egyéb csekélyiségekről. Arról elsősorban, hogy a részlet-üzlet lehetetlenné tételével az ipari termelés fogyasztóinak köre s ezzel a fogyasztás mérve is nagyfokú csökkenést szenved, mert vitán fülül áll, hogy a részlet-vásárlás lehetősége a fogyasztók vételképességét rendkívüli nagy mértékben emeli. A részletfizetési kedvezmény számos oly nem elsőrendű szükséglet fedezésére szolgáló árucikk megszerzését teszi lehetővé a kevésbé tehetőseknek is, melyet egyébként nélkülözni volnának kénytelenek. És így

az ipari termelvények számára a részletfizetésre való eladás olyan fogyasztói kontingenst jelent, mely tömegénél fogva igen nagy súlylyal esik a latba. A részlet-üzlet csaknem lehetetlenné tétele, mint a tervezet kontemplálja, ennél fogva visszahatásában az amúgy is gyenge iparunk kárára válnék, elvonván tőle a fogyasztók egy lényeges kontingensét. *Gazdaságilag* tehát pusztító hatású volna a tervezet törvénynyé válása.

Arról, hogy a kereskedelemre nézve nem igazságos és a törvényhozás méltányosságnak teljesen hiányában van a tervezet, nem is akarunk szólni. Hiszen azzal már tisztában lehetünk, hogy a mai kormányzat a kereskedelem érdekei iránt abszolút érzéketlen. De sőt hogy bármely intézkedés szimpátiára számíthat a quervermentalis magyar politika részéről a mely a kereskedelem megélhetésének nehézségeit szaporítani alkalmak. Ezért épen nem bosszankodunk ama ésszerűtlenségen, hogy a részletfizetés engedélyezése ellenében mely végtére is tagadhatatlanul engedmény a vevő érdekében s a fogyasztóknak koncedált kedvezmény a kereskedő részéről, ez a kereskedő jogilag s a hitelbiztonsága szempontjából kedvezőtlenebb helyzetben legyen a közönséges hitelezés eseténél. A tervezetben kontemplált számos megszorítás csak akkor bénítja a kereskedő akcióképességét, ha részletfizetésre hitelez. Ha ellenben nem részletfizetésre történik a vétel, a kereskedő sokkal szabadabban mozoghasson. A ki például butort ad el hitelre részletfizetés mellett, annak ellenében érvényesíthesse majd az adós a laesio enormis kifogását, azt t. i., hogy a vételár 30%-kal meghaladja a forgalmi értéket. Am ha nem részletfizetésre hitelez a kereskedő, hanem például csak egy vagy két hónapra, a vevő már nem hivatkozhatik a túl magas vételárra, mert jogrendszerünk a kifogást nem adja meg neki. Ime szembeeszkő a tervezett kontemplált megszorítás abban rejlő igazságtalanság.

De legfőképp veszedelmes a tervezet a szociális érdek szempontjából, mely pedig állítólag kiindulási pontja és rációja az egész rendezésnek. Mert nemcsak az a szociális érdeke a kis embernek, hogy a lehető visszaélések ellen megvédessék, hanem első sorban az, hogy *eggyáltalán vehessen árut*. A kis ember kis budgetje mellett pedig a részletre-vásárlás ugyszólván életszükséglet. Ha nem vásárolhat apró részletre, könnyű fizetési módokat mellett, nem fog egyáltalán vásárolni; mert se készpénze, se nyílt számlahitele a kis embernek nincs. Az a gyengébb gazdasági alany, a ki 100 frt ára portékát vásárol, jó erre a 100 frtra, ha például havi 5 frtjával törlesztheti a vételárat, de menten rosszra válik a hitelezés szempontjából, mihelyest nem ily apró, részletesen körülírt fizetési adagokra osztjuk fel a tartozását. Ugy, hogy alig tulozunk, mikor azt állítjuk, hogy a részletre vásárlók a kisember existenciájának egyik igen fontos eszköze. A tőkével nem rendelkező, pusztán jövedelmére utalt kisemberre a részlettörlesztés módzata pótolja a tőkét.

Bevétele apró adagokban folyik a kezébe, s ennek megfelelőleg beruházásokra is képessé lesz, ha a kiadásai is megfelelő arányban vannak feladagolva. Mihelyest tehát a részlet-üzletet az állam tulajdonosan megszorítja és megnehezíti, ezzel nem a kisember érdekében cselekszik, hanem épen ellenére.

Ezt az igazságot úgy látszik, nem akarják meglatni a jurista kodifikátorok, a minthogy különben nem is az ő feladatuk, hogy meglássák. Ők csak paragrafusokba foglalják az irányzó politika alap-

elvét egy-egy kérdéssel, a mi pusztára jogtechnikai művelet. Ezért nem vártunk a kodifikátortól igaz szociális érzéket akkor, a mikor a szociális érdek csak ürügy a kormány kezében arra, hogy a legfelsőbb tizezerholdasok kedvére újabbat üthessen az erős, hatalmas, virágzó magyar kereskedelmen.

Dr. Zilahi Jenő.

Szombaton avatták fel orvosdoktorrá Zilahi Simon a „Budapesti Hírlap” kiadóhivatala főnökének fiát Zilahi Jenőt. A társadalom előkelő rége zsufolásig megtöltötte a szerb-utczai egyetem disztermét. Az ünnepélyes aktus befejeztével zajos ovációban részesült a család és az új orvosdoktor s mindenki sietett gratulálni a boldog szülőknek és Zilahi Jenőnek. Mi, a kik Zilahi Jenőt szemünk előtt láttuk felnőni, tudjuk, hogy milyen szorgalmas és törekvő ifjú volt. Kiváló tulajdonságai előkelő positiót biztosítanak Zilahi Jenőnek. Mi a magunk részéről jó szívvel kívánunk a derék fiatal embernek minden jót s minél több írigyet.

Hirdetmények.

204.794/902. szám. C. II.

Oszták-magyar-francia vasúti kötelék.

(II. számú pótlék a közös füzethez.)

Folyó évi február hó 1-ével a fenti kötelékben 1900. évi március hó 1-től érvényes közös füzethez a II. számú pótlék lép hatályba, mely a kilométermutató kiegészítését, illetve megváltoztatását tartalmazza. A pótlék az érdekelt vasutigazgatóságoknál példányonként 10 fillér = 10 czentimesért megszerezhető.

Budapest, 1903. január hó 9-én.

**A m. kir. államvasutak igazgatósága,
a részes vasutak nevében is.**

208.457/902. sz.

Be- és kirakási illeték leszállítása a katonadijszabás utólagos alkalmazása esetén.

Az összes hazai vasutakon (a déli vaspályatársaság magyar vonalainak és a kezelése alatt levő vasutak kivételével), valamint a kassa-oderbergi vasut magyar és oszták vonalán 1898. évi január hó 1-től katonai áruk szállítására érvényes dijszabásban a vasut közlege által eszközölt be- vagy kirakásért „egyéb katonai javak és járművek” után 100 kg-kint 4 fillérben megállapított illeték 1903. évi január hó 1-től kezdve 2 fillérre mérsékelte. Ezen illeték a katonakincstár tulajdonába utólag átment küldemények után minden esetben, tehát még akkor is fizetendő, ha az illető teljesítményeket a küldő, illetve az átvevő maga végeztette és pedig az ezen műveletek teljesítésére szolgáló személyzet készletartása és egyéb kiadások ellenében.

Budapest, 1903. január 15.

**A m. kir. államvasutak igazgatósága,
a többi érdekelt hazai vasutak nevében is.**

A m. kir. államvasutak igazgatósága a következő hirdetményt teszi közzé:

A magy. kir. államvasutaknál a kezelőnői állásokra régebbi folyamódások folytán előjegyzettek száma oly nagy, hogy ez állások aránylag csekély számánál fogva a beállható szükséglet évekre fedezve van.

Minthogy úgy kereskedelemügyi m. kir. Miniszter ő Nagyméltóságához mint az államvasutak igazgatóságához folyamódások folyton nagy számmal érkeznek: kereskedelemügyi m. kir. Miniszter, ő Nagyméltósága elrendelte, hogy mindaddig, míg a már előjegyzésben lévő jelöltek elhelyezést nem nyernek a kezelőnői állásokra beérkező folyamódványok minden érdemleges tárgyalás nélkül a folyamódóknak visszaadassanak; ha pedig a már előjegyzett jelöltek elhelyezve lesznek, a további üresedések nyilvános pályázat útján töltsenek be.

Ily körülmények között az illetőknek saját érdekében van, hogy az előre látható céltalan kérvényezés költségétől és fáradságától magukat megkíméljék.

Budapest, 1903. január 21-én.

Az igazgatóság.

9551/903. sz.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága nyilvános versenyt hirdet a budapest-marchegi vonalon Párkány-Nána állomáson létesítendő ut- és pályáthidalás vasszerkezetének szállítása iránt.

A tervek és költségcsatolás, a szerződési tervezet, az ajánlati minta, a pályázati feltételek, valamint a munkák végrehajtásához kötött feltételek Budapesten a magy. kir. államvasutak igazgatóságának alépitményi ügyosztályában (Teréz-körút 56. sz., III. em. 14. ajtó) a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Az ajánlatok legkésőbb 1903. évi február hó 11-én déli 12 óráig nyújtandók be alulírott igazgatóság építési és pályafenntartási főosztályában (Teréz-körút 56. sz., II. 10.).

Az ajánlatok 1 korona, az ajánlat mellékletei ivenként 30 filléres bélyeggel ellátva és lepecsételve a következő felirattal ellátva nyújtandók be: „Ajánlat a budapest—marchegi vonalon Párkány-Nána állomáson létesítendő ut- és pályáthidalás vasszerkezetének szállítására”.

Az ajánlat benyújtását megelőző napon vagyis 1903. évi február hó 10-én délelőtt 12 óráig 350, azaz háromszázötven korona bánatpénz teendő le a m. kir. államvasutak központi főpénztáránál (VI. ker., Andrassy-ut 75., földszint) akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapirokban.

A bánatpénzről szóló letétjegy az ajánlatokhoz nem csatolandó.

Az értékpapírok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számíttatnak, de névértéken felül számításba nem vétetnek.

Csak idejekorán beérkezett ajánlatok szolgálhatnak a tárgyalás alapjául.

Posta útján beküldött ajánlatok és bánatpénzek tértí vevénnyel adandók fel.

Budapest, 1903. évi január havában.

Az igazgatóság.

Magyar király államvasutak igazgatósága.

20,505.6/1902.

CIII.

a) Az utipodgyász elszállítása a lakásról.

A m. kir. államvasutak igazgatóságától nyert értesítés szerint az utazóközönség kényelmére a központi menetjegyiroda (Budapest, IV., Vigadó-tér 1.) a vasuton feladandó utipodgyászt az előszóval, írásban vagy telefon útján történt bejelentésre a székesfőváros IV—IX. kerületeiben fekvő lakásokon átveszi és azt megállapított szállítási díjak beszedése mellett saját hivatalos helyiségében vasuti podgyász-ként felveszi, az illető budapesti pályaudvarra kiszállítja és a kívánt vonathoz átadja.

Az átvett podgyászra vonatkozó hivatalos feladó-vevény, valamint a szükséges vasuti menetjegy a fentemlített menetjegyirodában kiszolgáltatik vagy kívánatra 40 fillér díjért a lakásra is kiküldetik.

Budapest, 1903. január 5-én.

Az igazgatóság.

2603/903—C/II. sz.

Osztrák-magyar közszénforgalom. — Felső-szilézia-osztrák-magyar közszénforgalom.

(Díjtételek felemelése.)

Az osztrák-magyar közszénforgalomban 1897. évi szeptember hó 1-től érvényes I. füzetében és a hozzá tartozó pótlékokban foglalt és a zsitvavölgyi helyi érdekű vasut Aranyos-Maróth, Kis-Tapolcsány, Mánya, Taszár és Verebely állomásaival való forgalomban fennálló díjtételek folyó évi május hó 1-től való hatálylyal 100 kg-kint 1—1 fillérrel felemelve a felsősziléziai-osztrák-magyar közszénforgalomban 1902. évi január hó 15-től érvényes I. füzetben Mánya és Verebely állomásokra nézve kitüntetett díjtételek 1000 kg-kint 10—10 fillérrel felemelve foglalt alkalmaztatni.

Budapest, 1903. január hóban.

Magy. kir. á. l. vas. igazgatósága,
a részes vasutak nevében is.

Meghívó.

A „Budapesti Takarékpénztár és Országos Zálogkölcsön Részvény-Társaság“

részvényeseinek 1903. évi február hó 2-ikán, hétfőn, délelőtt 11 órakor a takarékpénztár I. emeleti ülés-termében (VI., Andrassy-ut 5. sz.) tartandó

X-ik rendes évi közgyűlésére.

Napirend:

1. Az igazgatóság jelentése.
2. A zárszámadások előterjesztése a felügyelő-bizottság jelentése kíséretében.
3. A mérleg megállapítása és a felmentvény iránti intézkedés.

4. A nyereség hováfordítása iránti határozathozatal.

5. A felügyelő-bizottság tagjainak választása és a bizottság tiszteletdíjának megállapítása.

6. A választmány kiegészítése.

Budapest, 1903. január 23-án.

Az igazgatóság.

Azon t. cz. részvényesek, kik ezen közgyűlésen résztvenni óhajtanak, felkéretnek miszerint nevükre írott részvényeiket az alapszabályok 20. §-a értelmében legkésőbb három nappal a közgyűlés előtt, tehát bezárólag 1903. január 30-ig, Budapesten a társaság főpénztáránál (VI., Andrassy-ut 5. szám földszint) letenni szíveskedjenek, hol a letett részvényekről elismervényt nyernek, mely igazolási jegyül szolgál a közgyűlésen való részvételre.

A közgyűlésen az alapszabályok 16. §-a szerint minden részvényest általa letett öt darab részvény után egy szavazat illeti meg, azonban 30 szavazatnál többet sem saját, sem megbízójának nevében, sem mindkét minőségben együtt senki sem gyakorolhat.

A mérleg és a felügyelő-bizottság reá vonatkozó jelentése az alapszabályok értelmében a társulat irodahelyiségében közszemlére ki van téve s kívánatra minden részvényesnek egy nyomtatott példány kiszolgáltatik.

Az Egyesült budapesti fővárosi takarékpénztár rendes közgyűlését

folyó 1903. évi február hó 7-én délután 4 órakor

központi osztályában (V. ker., Dorottya-utca 4. szám, saját épületében) tartja, melyre a t. cz. részvényesek az alapszabályok 12., 14. és 15. §-ai értelmében tisztelettel meghívótnak.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság és a felügyelő-bizottság jelentésének, valamint a múlt évi zárszámadásoknak előterjesztése, a mérleg megállapítása a nyereség felosztása s az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére a felmentvény megadása iránti határozathozatal.

2. Tizenkét igazgatósági tagnak három évre leendő megválasztása.

3. Egy, esetleg két felügyelő-bizottsági tagnak egy évre leendő megválasztása.

Azon t. cz. részvényesek, kik a közgyűlésen résztvenni és szavazati jogukat személyesen vagy más meghatalmazott részvényes által gyakorolni óhajtják, szíveskedjenek az alapszabályok 18. és 20. §-ai értelmében legkésőbb 1902. évi december hó végéig saját nevükre írt részvényeiket még le nem járt részvényeikkel együtt legkésőbb 3 nappal a közgyűlés előtt, tehát legkésőbb bezárólag folyó évi február hó 4-ig a takarékpénztár központi vagy budai osztályában (V. ker., Dorottya-utca 4. szám vagy II. ker., Fő-utca 2. szám alatt) letenni; ugyanott a megvizsgált 1902. évi zárszámadások és a felügyelő-bizottsági jelentés példányai az alapszabályok 147. §-a értelmében folyó évi január hó 31-ikétől kezdve átvehetők.

Budapesten, 1903. évi január hó.

Az Egyesült budapesti fővárosi takarékpénztár igazgatósága.

Meghívó.

A magyar törlesztési bank mint szövetkezet
1903. évi február hó 8-án d. e. II órakor Budapesten
a szövetkezet helyiségében (IV., Egyetem-tér 5. sz.)
tartja

II-ik rendes közgyűlését

melyre a t. tagokat ezennel meghívjuk.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság jelentése a lefolyt üzletéről, a mérleg és zárszámadások előterjesztése és a nyereség hováfordítása feletti határozat.

2. A felügyelő-bizottság jelentése és határozat a felmentvény megadása tárgyában.

3. Felügyelő-bizottság választása.

4. Indítványok.

Az igazgatóság.

Mérlegszámla: Vagyon: 1) Pénztárkészlet 1902. december 31-én 2381 K 29 f. 2) M. kir. postatakaréppénztár 926 K 89 f. 3) Kölcsönök váltó és kötelezvény 1341642 K 84 f. 4) Szervezési és költség számla 5000 K. Leírás $20\frac{1}{10} = 4000$ K. 5) Nyomatványok 4566 K 06 f, ebből leírás $15\frac{1}{10}$ 686 K 06 f = 3880 K. 6) Leltár 3760 K 73 f, ebből leírás $10\frac{1}{10}$ 376 K 73 f = 3284 K. Átmeneti tételek 6095 K 50 f, összesen 1.362.310 K 52 f. Teher: 1) Befizetések törzsrészjegyekre: 47000 K. 2) Befizetések üzletrészekre: 355971 K. 3) Tartaléktőke: 2961 K 20 f. 4) Veszteség fedezeti alap: 17558 K 59 f. 5) Betétek könyvecskékre: 102250 K 30 f. 6) Betétek folyószámlán: 114083 K 42 f. 7) Elfogadványok: 700000 K. 8) Osztalék 1901. évről: 6183 K 84 f. 9) Nyereség mint egyenleg 16301 K 75 f, összesen 1362310 K 52 f. Nyereség és veszteség számla:

Tartozik: 1) Üzleti költség 5058 K 49 f. 2) Házbér 1440 K. 3) Fizetések 27850 K. 4) Lakbér 2806 K 01 f. 5) Biztosítás 4 K 83 f. 6) Elfogadványaink kamatai 24551 K 33 f. 7) Folyószámla kamatok 892 K 31 f. 8) Takarékbetét kamat 3592 K 52 f. 9) Üzleti adó 2215 K 33 f. 10) Tőkekamatadó 448 K 60 f. 11) Bélyeg és illeték 127 K 48 f. 12) Szervezés 1000 K. 13) Nyomatvány 686 K 06 f. 14) Leltár 376 K 73 f. 15) Nyereség mint egyenleg 16301 K 15 f. összesen: 87351 K 78 f.

Követel: 1) Kölcsön kamat 80625 K 70 f. 2) Folyó számla kamat 3317 K 08 f. 3) Beirási-díj 3409 K összesen: 87351 K 78 f. Dr. Hodossi Lajos vezérigazgató Lakatos Imre főkönyvvezető. Az igazgatóság: Dr. Szivák Imre elnök, Dr. Egyedi Arthur alelnök, Feszti Béla alelnök, Dr. Baross János, Fernbach Péter, Havas Mór, Hódossi Béla, Kovács Károly, Wiszter Ernő igazgatósági tagok. Jelen mérlegszámlát, valamint a nyereség és veszteség számlát megvizsgáltuk s az intézet főkönyvével és számadásait tartalmazó segédkönyveivel összehasonlítván azt ezeknek minden tételével egyezőnek és a keresk. törvény és az alapszabályok értelmében felállítottunk találtuk Mihalovics Elek felügyelő-bizottsági elnök, Baross Géza, Freund Izsó, Soós Izor felügyelő-bizottsági tagok. A múlt évről maradt 947 tag 4069 üzletrésszel. Folyó évben belépett 887 tag 3409 üzletrésszel összesen 1834 tag 7478 üzletrésszel. Kilépett 234 tag 1012 üzletrésszel. Tagok száma 1600 tag 6466 üzletrésszel. Belépett 152 tag 470 drb törzsrészjeggyel. Összes tagjaink száma; 1752. Üzletrészeink számá: 6466. Törzsrészjegyek száma 470 drb.

MEGHÍVÓ.

Az Országos takaré- és hitelszövetkezet III-ik RENDES KÖZGYŰLÉSÉT

1903. évi február hó 8-án, délelőtti 10 órakor saját helyiségeiben (Erzsébet-körút 29. sz. I.) tartja meg, melyre tagjait ezennel meghívja.

Tárgysorozat.

1. Igazgatósági jelentés a lefolyt üzletéről. 2. Az 1902. évi zárszámadás előterjesztése. 3. A felügyelő-bizottság jelentése és határozathozatal az igazgatóság és felügyelő-bizottság részére a lefolyt évre vonatkozó felmentvény megadása iránt. 4. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság díjazásának és a választmány jelenléti díjainak megállapítása. 5. 4 felügyelő-bizottsági tag és 2 felügyelő-bizottsági póttag választása. 6. 15 választmányi rendes és 3 választmányi póttag választása.

Az igazgatóság.**Vagyonmérleg-számla 1902. december 31-én.**

Tartozik: Pénztár-készlet 3216.39. Pénzintézetknél 6706.39. Értékpapírok 5000.—. Készpénz-leltér 4750.—. Váltók és kötelezvények 336744.33. Leltár és felszerelés 4976.—. Szervezési költség 1913.06. Átmeneti tételek 3270.61. Összesen 3666576.78.

Követel: I—II. évtárs. vagyona és befizetése 91107.—. III—IV. évtárs. befizetése 45671.—. Folyószámla betétek 30523.38. Visszleszámitolt váltók 180454.23. Átmeneti kamatok 2978.44. Általános tartalékalap 600.—. Biztosítéki alap 1139.89. Nyereség mint egyenleg 14102.84. Összesen 366576.78.

Veszteség- és nyereség-számla 1902. december 31-én.

Tartozik: Tiszti fizetések 6750.—. Házbér 1320.—. Adó 1384.84. Kezelési költség 3617.32. Leírások 1722.26. Folyószámla kamat 1247.43. Visszleszámitolt váltókamát 7610.57. Nyereség mint egyenleg 14102.84. Összesen 37755.26.

Követel: Beiratasi és átíratási díj 1828.—. Kamatok 30306.96. Egyéb bevételek 5620.—. Összesen 37755.26.

Kimutatás.

A tagok létszáma 1902. december 31-én 669. Üzletrészek száma 1902. december 31-én 2081. Az üzletév alatt belépett tagok száma 345. Az üzletév alatt kilépett tagok száma 115. Az üzletév alatt befizetett üzletrészek száma 1180. Az üzletév alatt felmondott üzletrészek száma —. Az üzletév alatt visszafizetett üzletrészek száma 331.

Budapest, 1902. december hó 31-én.

Krausz Miksa, könyvelő.

Falvay Antal, Elek Bernát, Dr. Balassa János,
elnökigazgató. vezérigazgató. igazgató.

Lerner Dávid, Leitersdorf Ábr. Hermann,
igazgató. igazgató.

Jelen vagyonmérleg, valamint a veszteség- és nyereség-számlát megvizsgáltuk és annak minden egyes tételét a fő- és segédkönyvekkel teljesen megegyezőnek találtuk.

Glück József, Rothschild Mór, Singer A. Henrik,
felügy. bizotts. elnök. felügy. bizotts. tag. felügy. bizotts. tag.

Luiza gőzmalom részvénytársaság Budapest.

MEGHÍVÓ

a Luiza gőzmalom részvénytársaság 1903. évi február hó 7-én délelőtt 10 órakor Budapesten, a „Magyar fővárosi malom-egyesület” tanácskozási termében (Erzsébet-tér 19. szám, II. em.) tartandó

rendes közgyűlésére.

A gyűlés tárgysorozata:

1. Az igazgatóság jelentése és az 1902. évi zármérleg előterjesztése.
2. A felügyelő-bizottság jelentése.
3. Az osztalék megállapítása.
4. Az igazgatóság megválasztása három év tartamára.
5. A felügyelő-bizottság megválasztása egy év tartamára.

A szavazati jogaikkal élni kívánó t. cz. részvényesek kéretnek, saját neveikre szóló részvényeiket az alapszabályok értelmében legkésőbb a közgyűlés előtt három nappal a társaság irodájában Budán letéteményezni.

Ugyanott a t. cz. részvényeseknek f. évi január hó 29-től fogva az üzleti jelentés, valamint a nyomtatott mérleg rendelkezésére fog állani.

Az igazgatóság.

(Utánnymás nem díjaztatik.)

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezérttk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztosítás kötöttet.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tökébiztosítást, túlélés és halálásra szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő

A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

légszesz-, villamos-
és petroleum-
világító testekben,

a legegyszerűbb kivittől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körút 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.
Kolozsvár: Wesselényi-utca 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzembereendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadai gépezeti berendezések készítése, stb.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN KEDDEN.

TARTALOM:

1. A védtelen magyar főváros.	6. Egy új szabályrendelet.
2. Ipari és gazdasági reformok.	7. Konvencionális hazugságok.
3. A józsefvárosi népotthon.	8. Közgazdaság.
4. Hust a szegényeknek.	9. Hirdetések.
5. Egyesített könyvtárak.	

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 korona. ✦ Fél évre 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utca 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Telefon 57-50.

Telefon 57-50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**

és

szabadalmazott

Füstemesztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivátnatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készít:**Gőzgépeket:** fekvőket és állókat minden nagyságban, magashozmáshu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.**Lokomobilokat:** kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánal.**Szivattyugépeket:** Worthington és más rendszerek.**Gőzkazánokat:** forralós-, sima- és hullámlemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.**Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat** szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.**Vizműtelepeket.****Gőzmalmi és téglagyári** berendezéseket.**Bor- és olajsajtókat** szabadalmazott különféle emeltyű-szerkezettel.**Hydraulikus sajtókat** különböző czélokra.**A BUDAI HEGYPÁLYA**

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

évi rendes közgyűlését

folyó évi február 15-én délelőtt 10 órakor saját helyiségében tartja meg.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság évi jelentései.
2. A mérleg megállapítása és az osztalék meghatározása.
3. Részvény sorsolás.
4. Egy igazgatósági tagnak és esetleg egy felügyelő-bizottsági tagnak választása.

Az igazgatósági jelentés, valamint a felügyelő-bizottság által megvizsgált mérleg f. évi február 5-től kezdve a társulat helyiségében megtekinthető.

Budapest, 1903. január 29.

Az igazgatóság.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcson részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékpénztári könyvecskék 4% kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.**Üzleti órák:**

délelőtt 1/2 9—1/2 1-ig, délután 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 4. sz.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

A védtelen magyar főváros.

Még elgondolni is szörnyűség, hogy ha a magyar nemzetnek háboruja támad egy küllellenséggel és saját határain belül folyik a küzdelem: az ország szíve, minden élet-erének központiszerve egyetlen napig sem védelmezheti magát!

E lapok hasábjairól számüzve van a politika. Magunkba kell tehát fojtanunk a kérdést és a mit meg tudnánk adni: a magyarázatot, hogy miért nem gondolt a bécsi hadügyminiszterium és a legfőbb hadur Magyarország fővárosának biztonságba helyezésére. De a mit öntudatosan elmulasztottak Bécsben, annak pótlását most már követelnie kell a fővárosnak és az egész magyar nemzetnek. A mai nemzedék talán nem jut abba a minden körülmények között fájdalmas és nehéz helyzetbe, hogy harcolnia kelljen hazája függetlenségéért, de a jelen és a közel jövő biztonsága nem menti fel a haza gyermekeit ama szent kötelesség alól, hogy a távolabbi jövőre is gondolván, a szükséges óvintézkedéseket megtegyék.

Az 1848—49-iki szabadságharcz intőpélda gyanánt lebeghet szemeink előtt. Bár akkor Buda és Pest még nem jelentette az országra nézve azt, a mit ma a főváros képvisel, mégis végzetes hatással volt az események alakulására, hogy az ellenség kardcsapás nélkül befészkelhette magát. Ha szertenézünk Szent István birodalmának határain, megdöbbenéssel fogjuk észrevenni, hogy határaink sehol nincsenek kellőleg megerősítve. Szabad az út a magyar földre minden égtáj felől. A nemzetközi semlegesség

oltalma alatt élő Svájc szükségesnek látta megvívhatatlan védművekkel körülbástyázni a szövetséges államterület minden oldalát, mi ellenben, kiknek ősi földje idegen aspirációk tárgyát képezi, se nyugaton, se keleten, se északon, se délen nem vagyunk hadászatiilag biztosítva ellenségek gyors és könnyű behatolása ellen.

Az újabbkori stratégia igaz, nem helyez nagy súlyt a várakra, különösen ott nem, hol természeti erősségek nem támogatják a várak rendeltetését. Ámde a fővárosok megerősítését minden nemzet szükségesnek tartja, nemcsak hadászati, hanem morális szempontokból is. A mai korban a fővárosok szerepe és jelentősége ugyanaz, a mi a szívé az emberi organizmusban. Az embernek szüksége van végtagjaira, de ha kezét vagy lábát levágnák, még tovább élhet. Ám érje dőfés a szívet: az organizmus megszűnik működni s a végtagok néhány reflex mozgás után élettelenül hanyatlanak alá. Amelyik országnak a fővárosa ellenség kezébe jut, az az ország kénytelen föladni a küzdelmet, még ha hatalmas erők fölött is rendelkezik a periferiákon. Emlékezzünk vissza, hogy Franciaország csak akkor érezte magát végleg legyőzöttnek, amikor a németek bevonultak Páris falai közzé.

Amikor egy fővárost megerősítenek, senki sem gondol arra, hogy bevehetetlenné tegyék. De igenis arra törekednek, hogy megvédelmezhető legyen legalább pár hétig, esetleg holnapig. Mert kell, hogy az ország védelme onnét igazgattassék, hol a nemzet törvényhozása székel, hol az ország minden pénzügyi ereje összpontosul. Amíg a

fővárosban a nemzeti hatalom székel, a vesztett csaták még nem jelentik, hogy az ország megadja magát a győztes kénye-kedvének. De ha a főváros elveszett, akkor csak a végső kétségbeesés birhatja a nemzetet a további küzdelem folytatására.

Aki azt hiszi, hogy egyedül a magyarországi viszonyok mondatják velünk e nézetet, kérdezősködjék a külföldön vagy győződjék meg saját szemeivel, hogy van-e Budapesten kívül még egy főváros Európában, mely teljesen védtelenül állana? Nem beszélünk sem Berlinről, sem Párisról, hanem a közvetlenül szomszédos Románia fővárosát, Bukarestet ajánljuk az érdeklődők figyelmébe. Ez a főváros hadászatiilag még kedvezőtlenebb helyen fekszik, mint Budapest, ennek dacára 72 kilométernyi területen köröskörül vették erődítményekkel, úgy hogy Bukarest körülzárása és megostromlása legalább egy hónapi munkát ad egy százerenyi főnyi hadseregnek.

Bukarest példáját kell követni Budapestnek is. Bennünket inkább érhet veszedelem, mint Romániát, s mi kevesebb költséggel helyezhetjük biztonságba fővárosunkat, mert egyik oldalon megkönnyítik a védekezés munkáját a hegyek. Az a kifogás, hogy az erődítmények töméntelen pénzt igényelnek, ennél a kérdésnél nem jöhet szóba. Ha tudtunk száz meg száz milliót befektetni a galicziai és tiroli várakba, örömmel fogjuk meghozni a legsúlyosabb áldozatokat is, a midőn a magyar haza szívének megoltalmazásáról gondoskodhatunk.

Ne engedje se a főváros polgársága, se a vidék lakossága elámitatni magát a béke hangoztatása által. A nagy megpróbáltatások kora csak ezután következik. Élesebb szem már látja a fellegeket a láthatár peremén. Tartozunk multunknak és nemzeti jövőnknek, hogy védelemre készek legyünk, mire a harc órája ütni fog.

Elvárjuk a főváros törvényhatóságától, hogy országos mozgalmat indítván, a megyék és városok támogatása mellett, kérni fogja a parlamentet, hogy utasítsa a kormányt Budapest megerősítési munkálatainak haldéktalan megkezdésére.

Ipari és gazdasági reformok.

Allítólag III. Napoleon császár adta azt az utasítást minisztereinek, hogy ha valamely sürgetett reformot hosszú időkre eltemetni akarnak, mentől több emlékiratot kérjenek be az érdekelt felektől. Amíg azok elkészülnek és áttanulmányoztatnak, addigra a helyzet megváltozik, és vagy fölöslegessé válik a reform, vagy utalással a megváltozott viszonyokra, új emlékiratokat lehet kérni. Lehetséges, hogy Napoleon soha nem gondolt ily perfidiára, annyi azonban kétségtelen, hogy a nagyközönség bizalmatlansággal nézi a memorandumokat nemcsak Franciaországban, hanem a magyar hazában is. Tapasztalati tények igazolják, hogy a memorandumok sorsa: néhány lelkes hírlapi cikk, néhány bizottsági eszmecsere és azután az irattárak pora.

Kivánjuk, ne ez a sors érje azt az emlékiratot, melyet a székesfőváros tanácsának megkeresésére az Országos iparegyesület dolgozott ki. Ebben igen sok hasznos és megszívlelendő utasítás van arra nézve, hogy mikép lehetne a fővárosi ipar helyzetén javítani. A kérdés eminens jelentőségű a fővárosra nézve materiális szempontból is, s akkor sem mulaszthatja el annak megvitatását, ha az állami és nemzeti egyetemes érdekek nem köteleznék rá. A helyzet ma az, hogy a honi ipar általában fejlődik, de az iparosok anyagi helyzete rosszabbra fordult. Ez paradoxonnak látszik, de mégis igaz, s magyarázata abban keresendő, hogy az iparfejlesztés nálunk mesterséges úton és áldozatok mellett történik. Egyre-másra alakulnak újabb iparvállalatok, emellett azonban az iparosok zöme fokról-fokra süllyed az anyagi romlásba. A fővárosnak azonban, mely ez időszerint nem vonhatja a községi terhek viselésébe a körülbelül 30.000 főre becsülhető köztisztviselők kontingensét, arra kell törekednie, hogy az iparos osztály megerősödjék és képes legyen fokozottabb mértékben hozzájárulni a költségek viseléséhez.

Annak a memorandumnak, melyet az Országos iparegyesület megbízásából *Gelléri Mór* igazgató dolgozott ki, csak egy hibája van, az nevezetesen, hogy tulságos széles területen mozog. Minden ipari, gazdasági és közlekedési kérdést felölel, úgy hogy a sok fától nem látjuk meg az erdőt. Ha az egyesület szorosabbra fogja vala a gyeplőt és csak ama reformokat fejtegeti, amelyek megvalósítása a *közel* lehetőség határain belül van, bizonyára intenzívebb hatást ért volna el. Ki sokat markol, keveset fog. Nálunk épp az a baj, hogy mindenkinek van valamelyes mentőideája és a reformintézkedéseket öletszerűleg hajtják végre. Ha az iparegyesület meghatározta volna, hogy *mily sorrendben* véli a helyzet javítására alkalmas intézkedések foganatosítását, szavának, mint illetékes szaktestület nézetének, meg lett volna a súlya és talán eredménye is. Így azonban — tartunk tőle — csak a bizonytalanságot és kapkodást fogja növelni.

Az emlékirat először az ipari hanyatlás okai-
val foglalkozik. Azt mondja, hogy Budapesten és
Magyarország egyéb városaiban az ipari pangás
okai részben összefüggnek azzal az általános pan-
gással, mely Ausztriában és Németországban már
régóta tart, részben saját gazdasági életünkben talál-
hatókat föl. Ilyen a mezőgazdasági válság a tengeren-
tuli verseny, a rossz termések és a filoxera pusztí-
tásai következtében. Az ipar hanyatlásának okozója
az utóbbi időben rendszerré fajult versenyzés és az,
hogy a közszállításoknál a legolcsóbb ajánlatot
fogadják el. Iparunk egy nagy baja, hogy mindenki
csak az államtól akar anyagi támogatást és kedvez-
ményeket, a mi a személyes vállalkozásnak kárára
van. A székesfővárosban még külön bajok is vannak,
melyek károsan hatnak az iparra. Sokat szenved a
fővárosi kereskedelem a visszaszállás politiká-
jától. A kormány a dunai gőzhajós-társaság üldö-
zésével épp úgy lankasztotta Budapest dunai for-
galmát, mint a Duna két partjának folytonos elzárása.
A Duna két partja híjával van a szükséges rakodó-
helyeknek; a nagy hidvám megakadályozza a budai
part fölhasználását a pesti forgalom számára; a part-
díjak és az ezek beszedésével járó zaklatás eltereli
a forgalmat Budapestről. A vasuti összeköttetések
sem gondozzák a Budapesttel való könnyebb érint-
kezést. Az élelmezési viszonyok fölötté drágává teszik
a fővárosban az életet. Az építkezési szabályrende-
let miatt az ipari építkezés nagyon drága; a bér-
házakban elhelyezett műhelyek bére ennél fogva
szintén tuldrága. A fővárosi közutak elhanyagoltak;
a fővárosi vám vagy fogyasztási adó ismert panasz.
Munkásviszonyainkkal komolyan senki sem törődik.
Legnagyobb mértékben sújtja a válság az *építési*
ipart s a vele kapcsolatos számos iparágakat, a téglá-
vetőket, az ácsleveleket, az építő és butoriparosok-
kat, a lakatosokat, a mázókat stb., továbbá a gép-
gyárosokat és részben a fővárosi malmokat, a vidé-
ken pedig a vas-, főleg a nyersvasipart, mely a
fővárosra is visszahat. A fővárosi malmokat az őrlési
forgalom megszüntetése hozta zavarba s mindaddig,
mig legfinomabb lisztjük elhelyezésére nem találják
meg a kellő átvezető intézkedéseket, vajdó állapo-
tukban a nagy malomipar egészséges helyzetbe nem
jut. A gépipar a rossz termések következtében a
legujabb időkig kényes helyzetben volt; mezőgaz-
dáink csak akkor vásárolnak mezőgazdasági gépeket,
ha termésük által vevőkéességük emelkedik; gép-
gyárosaink az utolsó rossz termések után hiába
kinálták gépeiket és csak az 1902. év folyamán
mutatkozott némi lendület a gépek vásárlásánál.
Legjobban sinyl a viszonyok súlyát az építési ipar
s a vele kapcsolatos nagyszámu fém- és faipari
mesterség. Azok az iparágak pedig, a melyek *kül-
földön* való térfoglalásra is utalvák, szomorúan tapasztal-
ják, hogy *külföldi képviselőink* nem magyarok és
semmit sem tesznek az ipar és kereskedelem érde-
kében, holott más államok iparosai az ő külföldi

képviselőikben hathatós és praktikus támogatókat
bírnak.

Áttérve a helyzet javítására, alkalmas hatósági,
intézkedések felsorolására, kiemeli az emlékirat, hogy
a viszonyokat rendkívüli módon javítaná nemcsak a
fővárosban, hanem az egész országban az *önálló*
vámterület létesítése, mely elgyöngült társadalmi szer-
vezetünk vérvesztését aránylag rövidebb idő alatt
jórészt helyrehozhatná. Magának a fővárosnak leg-
első feladata volna *egészséges építési és közmunka-
programot* inangurálni. A munkálatok kiadása körül
a kisipar részvételének megkönnyítését kéri az
emlékirat. A dunai forgalom emelése és a főváros
kereskedelmi érdekei szempontjából való jobb kiak-
názása is egyenesen a főváros feladata volna. A
székesfőváros városrendezése és kiépítése tekintet-
ben szükséges, hogy a város *új szabályozási terv*
megállapítására törekedjék.

Mulhatatlanul szükséges, hogy a főváros ható-
sága sürgesse a kormányt, hogy az évtizedek óta a
tervezgetés stádiumából ki nem jutó *kereskedelmi és*
téli kikötő megvalósítása érdekében minden lehető-
t elkövessen. Addig is, míg a kikötők megvalósulnak,
legalább a rakodópartok használtassanak ki a keres-
kedelem céljaira. A téli kikötők kérdésével kap-
csolatos a pályaudvarok rendezésének kérdése is,
melyre nézve a tervek másfél évtized óta készen
vannak. Szól azután a vasuti tarifakérdésekről, a
melyeket nem a főváros irányít ugyan, de köteles-
sége figyelemmel kísérni. Fölemlíti, hogy a zóna-
tarifának emelése a főváros érdekeit mélyen érinti.

Még ennél is fontosabb azonban az *árutarifák*
lehetetlen állapota. Ezt a memorandum érdekes pél-
dával illusztrálja. A meddig Triesztből Prágába
olcsóbb a nyersbőr transzportja, mint Fiuméből
Budapestre, a meddig a posztó Reichenbergből olcsóbb-
ban kerül Budapestre, mint Zsolnáról, addig az ipar-
nak a fővárosban való intenzív és extenzív terjesz-
kedéséről alig lehet szó.

Szól ezután az emlékirat példaképpen a malom-
ipar, majd a gabonakereskedés a vas- és faipar-keres-
kedés külön sérelmeiről; majd rátérve a közlekedési
politika helytelenségeire, rámutat arra, hogy a határ-
hoz közelfekvő városok, mint például Pozsony, Sop-
ron, Szombathely stb. a közlekedés ezer kedvező
szálaival vannak Bécshez kötve és alig történik
valami, hogy ezek a városok Budapesttel is a lehető
legkedvezőbb összeköttetésbe hozzassanak, hogy keres-
kedelmük Budapest felé irányoztassék. Kívánja a
memorandum a főváros fejlesztésében a közúti for-
galomnak helyes irányítását, a vonalaknak kiterjesz-
tését és szaporítását.

Egyik legnagyobb akadálya a kereskedelem
fejlődésének a fővárosban a *nagy adóteher*. Mindehhez
járul ujabban a városi vám, mely szintén arány-
talanul nagy terhet ró iparosainkra, kereskedőinkre,
de a munkásosztályra is. Végre a progresszív adó-
rendszer behozatalának szükségességét említi az

emlékirat. Szóba hozza ezután a vagyónátruházási illeték ma fönnálló rendszerének reformját. Utal arra, hogy az iparra és kereskedelemre vonatkozó szabályrendeletek részben hézagok, részben rosszak.

Fölveti az emlékirat a kérdést; nem volna-e helyes, ha a székesfőváros erkölcsi támogatásával oly nagyszabású *ipari hitelintézet* létesülne, mely kizárólag a kisebb hitelkérelmek kielégítését tűzné ki céljául? Főlemlíti a memorandum, hogy a kerületi elöljáróságok, mint elsőfokú iparhatóságok nem mindig állanak a helyzet magaslatán. Kíváncsnak mondja, hogy a városi üzemek ne okozzanak versenyt a magániparnak. Bénítólag hat az ipar fejlődésére az állami üzemek kéretlen és kelletlen konkurencziája. Az állami telefon is sok kívánni valót hagy fönn. A gyáripár fejlődésének, illetőleg új és nálunk még nem honos ipartelek létesítésének előmozdítására kíváncsnak volna a telkeknek kedvezményes áron való átengedése.

Fölveti a memorandum azt a kérdést is, hogy nem lehetne-e a kisipari termelőszövetkezetek nagyarányú propagálását Budapesten keresztülvinni? Kíváncsnak volna az idegenforgalom rendszeres emelése érdekében nekünk is mindazt megtenni, a mit nálunknál sokkal kisebb külföldi városok megtesznek. E kérdéssel természetesen kapcsolatba lehet hozni Budapest híres fürdőinek jobb kiaknázását, az idegenforgalom céljaira szolgáló ipar szervezését.

Nagy kára végül a főváros fejlődésének az is, hogy az udvartartást és mindazt, a mi ezzel összefügg, állandóan távol tartják a székesfővárostól.

Végül kívánja a memorandum, hogy a székesfőváros rendszeresen törekedjék a szociálpolitikai követelmények kielégítésére. Mindent meg kellene tenni arra nézve, hogy a munkások kedvezőbb megélhetési feltételeit biztosítsuk.

A józsefvárosi népotthon.

Megelégedéssel látjuk, hogy a népotthonok ügye, a mely felől már több ízben kifejtettük nézeteinket, örömdetesen halad előre. A millenáris két milliós alapítvány kamataiból egymásután létesülni fognak népotthonok a VI., VII. és VIII-ik kerületek külső részein.

Legujabban a józsefvárosi népotthon tervezete és költségvetése készült el.

A tervezet, a mely *Szabó Gyula* mérnök műve, a köztemető-uti rozoga fabarakkokat akarja kiküszöbölni s azok helyére az Alföldi-utcza és Köztemető-ut sarkán lévő 1784 öles fővárosi telekre tervez egy nagyszabású jótékony célú intézményt. Ennek alapjául a józsefvárosi jótékony egyesületnek a fővároshoz intézett kérelme szolgált, amelyben részletesen elmondja az egyesület, hogy a külvárosi tömegnyomor enyhítésére milyen intézmény létesítésével lehetne hathatósan közreműködni. Az egye-

sület menedékhelyet akar a két éven alól levő gyermekek részére, népkonyhát, könyvtárt és olvasótermet a felnőtteknek, éjjeli szállást és szükséglakást a fabarakkok helyett a hajléktalanoknak s tágas foglalkoztató műhelyeket a munkanélkül levőknek.

A tervező mérnök az intézmény tervét pavillon rendszerben dolgozta ki. A telek köztemető-uti részére a kétemeletes *gyermekotthont* tervezte, a melyben óvóiskolás rendszer szerint 60 két éven aluli, 80 kettő-hét év között levő gyermek nyerne nappali gondozást, míg a szülők munkában vannak. Az épület 2-ik emeletén a különböző alkalmazottak lakásai lennének.

A Köztemető-ut és Alföldi-utcza sarkára jön a II. számú egyemeletes pavillon, a melynek földszintjén a *népkonyha* mellett levő nagy étkezőkben egyszerre 140 felnőtt és 100 gyermek részére lehet teríteni. Az emeleten a *népkönyvtárt*, felolvasó termeket helyezik el.

Az Alföldi-utczára nyíló homlokzaton a III. számú pavillon lenne a *hajléktalanok otthona*. A tágas épület közös hálótermek kivül, a melyekben 135 férfi, 67 nő nyerne hálókot, 38 külön, ugynevezett családi szoba is lesz, hajléktalan családok részére, mindazokkal a felszerelésekkel (fürdők, mosókonyhák), a mik az ilyen intézménynél elkerülhetetlenek.

E mellett a pavillon mellett lesz a IV. számú épület az intézményt kezelő hivatalok részére. Végül az udvarban, az V. számú pavillonban, a *foglalkoztató műhelyeket* tervezik akkép, hogy 470-500 ember dolgozhassék a szakok szerint berendezendő műhelyekben. A mérnöki hivatal a tervezet létesítését azért ajánlja a fővárosnak, mert a Baross-utczai foglalkoztató műhely nem felel meg a rendeltetésének, a köztemető-uti szükséglakásokat pedig nem lehet tovább fentartani. Az intézmény felépítése és berendezése — a költségvetés szerint — 560.000 koronába kerül.

Hust a szegényeknek.

A budapesti hentesipar-testület érdemes elnöke, *Bittner János*, a fenti czim alatt figyelemreméltó indítvánnyal állott elő. Azt javasolja, hogy a vágóhidakon elkobzott husokat sterilizálva, vagyis magyarán mondvá: fertőtleníve, árusítsák el a szegény embereknek. Kétségtelen, hogy a sterilizált husnak nincs az a tápereje, se olyan íze, mint annak a husnak, mely egyenesen a vágóhídról kerül a konyhába, de mégis csak hus és mint ilyen a főváros legalsóbb néposztályainak élelmezési viszonyain sokat lendítene. Ha olcsón adják: jót tesznek a szegény emberrel, aki bizony nem finnyaskodik, amikor az éhséget kell gyomrában lecsillapítani. Ebből a szempontból föltétlenül helyeslendő *Bittner János* indítványa. De még egyéb komoly okot is felhoz mellette. A huselkobzás jelenlegi rendszerénél óriási kár éri

a kereskedőket és henteseket. Ha az elkobzott húst majd értékesíteni lehet, ez a veszteség itt csökkenni fog, ami nemzetgazdasági haszonnak tekintendő. Ezt az argumentumot is aláírjuk. Van végül a cikkben néhány „pro domo” természetű megjegyzés, amelyek bizonyára nem kerülnek el az illetékes körök figyelmét.

A felszólalás egész terjedelmében így hangzik:

Naponta megfordulva a sertésvágóhidon, vérző szívvvel látom, hogy napról-napra sok métermázsa húst koboznak el, amit egy vasszekrényes kocsi rakva, szappanfőzési célokra visznek el a vágóhidról. Ezt a húst, amint azt a szakkörök kimutatták, sterilizálva minden veszély nélkül lehet közfogyasztásra bocsátani. Ennek a lehetősége azonban ez idő szerint ki van zárva, mert a szabadszék és huspároló intézmény létesítésére szükséges szabályrendelet valamely fórumnál fönnakadt és nem tudom, mely okból, eddig nem nyert elintézés; tehát a husnak ilyen jobb értékesítése ma lehetetlen. Mégis valahányszor rá gondolok, mindig meghányom-vetem a dolgot, hogy lehetne rengeteg húst az emberiség és a nemzeti vagyon javára értékesíteni. Így egy terv fogamzott meg bennem, amelyet egész röviden fogok itt előadni.

A tudomány emberei kimutatták, hogy az élelmiszerek közt a legtöbb tápereje van a husnak, tehát ez az emberiség legfontosabb tápláléka, de ez lévén a legdrágább is, a szegény ember asztalán nagyon ritkán fordul meg és vannak oly szegények, akik hosszú időn keresztül egyáltalán nem jutnak hozzá, és így ezek az emberek önhibájukon kívül elszármaznak, elgyöngülnek, úgy hogy ha egyszer kapnának is munkát és vele keresetet, képtelenek azt elvégezni gyöngeségük miatt.

Ha a főváros hatósága a közbiztonságon elkobzott, de sterilizálva közfogyasztásra bocsátható húst abból az alaptól, melyet a közgyűlés a szegénység és nyomor enyhítésére megszavazott, métermázsaankint 10 koronával megvásárolná és sterilizálva vagy a kenyérszótóban, vagy más alkalmas helyen elosztaná, úgy ezzel az egy dologgal többféle célt érne el. Az első és legfontosabb ezek között, hogy a teljesen szegény népnek egy részét jól tápláló eledelhez juttatja, a másik az, hogy a kereskedő, vagy hentes, akitől a húst elkobozzák, 6 fillér helyett 10 fillért kapna, a harmadik és nem utolsó az, hogy ezáltal a hatóság teremt magának vevőkört és pártolókat, akik ennek a húsának a jóságát hangoztatni fogják és ajánlják akkor is, ha majd a szabadszék szabályrendelete kész lesz és megengedi eme husok eladását. Sokan t. i. aggódnak amiatt, hogy a magyar ember ezeket a husokat helytelen előítéletből nem fogja megvenni.

Meg vagyok róla győződve, hogy nagyon kevés ember megy a kenyérszótóba, aki ezt a húst, amikor azt ingyen kapja, visszautasítaná. Így meggyőződik annak izletességéről és jóságáról és pénzért is megveszi, föltéve, hogy van keresete.

Mert gyönyörű husok kerülnek a vágóhidon elkobozás alá; éppen a napokban én részesültem

abban a szerencsében, hogy egy szép angol sertés husát kobozták el, amelynek csak éppen a szive csücskiben találtak egy szem borsókat. Hiába kutattam azokon a helyeken, ahol a borsóka leginkább található, nem volt több sehol; de a főállatorvos ur azt a felvilágosítást adta, hogy a szabályok értelmében, ha csak egy borsóka van is, az egész sertés husa elkobozandó. Ennek a sertésnek a husa, ami ritkán fordul elő, 100 kgot nyomott, ami a mai árak mellett 120 kor, minimális veszteséget jelent.

Nagy pénz egy ember zsebéből, pedig egy ilyen eset gyakran fordul elő minden egyessel egy esztendőben és így vérzünk lassan, de biztosan, amíg teljesen elvéreztünk, anélkül, hogy ezzel másokat táplálhattunk volna. De a mi szakmánk már károkozatra van szánva. Épp a napokban olvastam a napilapokban, hogy a fővárosnak néhány ezirányban megkérdezett főhivatalnok a hentesek abbéli kérését, hogy a hideghusvásárokon csak falusi- és iparigazolvánnyal ellátott hentes árusíthasson, elutasítani véli, mert ha a kontároknak az elárusítást megtiltánák, úgy több szegény családot, akik most abból élnek, a fővárosnak kellene eltartani. Vajjon gondolt valaki arra, mielőtt a vágóhid megnyílt, hogy az ezáltal tönkrement henteseket a fővárosnak kell eltartani?

Pedig eddig május 1. óta 95-en adták vissza a jogukat, de nem talán azért, hogy nyugalomba vonuljanak, hanem mert vagyonukat teljesen elvesztették. Sajnos, de ilyen nálunk az iparpártolás politikája; inkább menjen tönkre (mert ez be fog következni, csak idő kérdése, kinél mikor) 6–700 nagy adót fizető iparos, mint hogy 20–30 tisztességtelen versenyt űző kontártól vonják meg az elárusítási jogot, akik adót üzletük után nem fizetnek, a közönséget is, de a vágott sertéseket behozó falusiakat is mindenféle furfanggal megrövidítik és kijátszzák.

Hiszem azonban, hogy nem ez az utolsó szó, mert a dologban döntés még nem történt, csak véleményeket adtak s a méltányos elintézésre még van remény. Annál is inkább, mert az ügyosztályvezető tanácsnok ur a nála járt nagy küldöttségnek kijelentette, hogy ezeknek a fontos kérdéseknek a bizottságban leendő tárgyalására az ipartestület képviselőjét meghívja. Tehát van remény, hogy döntés előtt ezt a kérdést kellően meg fogják vitatni, szem előtt tartva, hogy csak az az ország erősödhetik és boldogulhat, amely kifejtett, viruló iparát nem szolgálthatja ki a kontároknak.

Egyesített könyvtárak.

A közönségnek az a része a melyeknek nem volt szerencséje sem ismeretségben, sem rokonságban állani *Toldy* László fővárosi főlevéltárossal és *Kőrösy* József statisztikai hivatali igazgatóval, a múlt héten élénk meglepetéssel értesült arról, hogy a főváros-

nak két külön könyvtára van. Az egyik a statisztikai hivatalban, a másik az irattárban. Ez a titok ugy pattant ki, hogy az említett nagytudományu és ambíciózus urak perbeszállottak egymással: kinek a fenhatósága alatt egyesíttessék a két könyvtár?

Távol áll tőlünk a tréfalkozási szándék, amikor titoknak mondjuk a fővárosi könyvtárak létezését. A főváros háromnegyed millió lakosa közül kilenczven százalék épp oly kevéssé tud róluk, mint arról, hogy Párisban a Bibliothèque Nationalon kívül a St.-Geneviève utczában is van egy nyilvános könyvtár. A budapesti ember csak a Nemzeti Múzeum, az Egyetem, és az Akadémia könyvtárát ismeri. A legnagyobb rész ezeket is csak hallomásból. Mert sajnos nem mindenki juthat az olvasótermekbe. Először a termek szűk volta, másodsor a látogatók tulságos konzervatív megrostálása miatt. Aki nem főiskolai hallgató, újságíró, vagy tanár, annak bizony előszobázni, hajlódózni és kunyorálni kell, míg a könyvek szentélyébe juthat. Nekünk ugyan az a meggyőződésünk, hogy a könyvek azért vannak a bibliotékákban, hogy azokat olvassák, s leghelyesebb volna inkvizitórius eljárás nélkül mindenkit bebocsátani, aki olvasni akar, de e meggyőződésünk nem egyezik a tudományos cerberusok nézetével. A könyvtári igazgatók fölöttébb hasonlatosak a ritkaság gyűjtökhöz. Amijök van, szeretnék elrejteni a világ elől, hogy ne gyönyörködhessek bennök idegen szem. Legtöbb könyvtári igazgatónak a szíve fáj, ha egy ritkább könyvet vagy manuscriptumot ki kell vétetni a szekrényekből. Ez közös, mondhatnánk psychopathologiai tulajdonsága az igazi könyvmolyoknak.

Nem is csodálkozunk tehát, ha Toldy és Körössy urak idegenkedtek a gondolatától, hogy a közönség hozzányuljon az általuk őrzött könyvekhez. Ezzel bebizonyították, hogy valódi szakférfiak. A bizonyítványt készséggel kiadjuk számukra. De miután nyilvánosságra jutott, hogy mindegyikőjük sok-sok ezer könyvnek és közérdekű iratnak az őrzője, s miután a törvényhatóság elhatározta, hogy a fővárosi könyvtár (a Toldy-féle) egyesíttessék a statisztikai hivatal könyvtárával (a Körössy-félével) tisztelettel meginterpelláljuk a könyvtári harcban diadalmas felet: szíveskedjék az egyesített bibliotékát hozzáférhetővé tenni a nagyközönség számára. Még pedig nem az ósdi rendszer szerint, hanem olyan módon, hogy mindenki használhassa.

Egy új szabályrendelet.

Hosszu vajudas után megszületett a sütőiparról szóló új szabályrendelet tervezete, melynek célja: összhangba hozni az eddig alkotott szabályzatokat. Csak a Mindentudó és rajta kívül talán még Lung György tanácsos a megmondhatója annak, hány bizottságon és osztályon ment keresztül a javaslat, míg mai formájában az iparügyi bizottság letárgyalhassa. Hogy minden érdeket kielégítsen, arról kár volna

ábrándozni. Ahol gazda és munkás áll egymással szemben, ott mindkét fél megelégedését kinyerni egyszerűen lehetetlenség. A javaslat készítői a kölcsönös méltányosságot és a közönség érdekeit tartották szem előtt, s e szempontból a szabályrendelet az eddigi állapotokhoz képest javulást jelent.

A tervezet három főfejezetre oszlik.

Az első fejezetet, amely 24 szakaszt tartalmaz s a sütő-ipar viteléről és a műhelyek berendezéséről szól, csaknem változatlanul úgy fogadták el, amint azokat a közegészségügyi bizottság állapította meg. Ez a fejezet arról szól, hogy a sütő-ipart csakis olyan műhelyekben lehet üzni, amelyek az általános közegészségügyi, építésügyi és tűzrendőri követelményeknek megfelelnek. Különös figyelemmel van ez a fejezet arra, hogy a segédek alvóhelye tiszta és rendes legyen s szigorúan elkülönítve a műhelytől. Minden alkalmazottnak külön ágynak kell lennie. A hálólhelyiségben az iparághoz tartozó semmiféle anyagot, vagy eszközt nem szabad tartani. A sütő-iparos felelős a magánosoktól sütésre átvett tésztaemlék rossz kisütése, elégetése vagy kiszorítása folytán okozott károkért. Söpredék-lisztet a kenyér földolgozásánál fölhasználni nem szabad. Csak teljesen ép burgonyát lehet a süteményhez használni.

A második fejezet a *kenyér és sütemények forgalombahozataláról* intézkedik. Eszerint, egyik fontos intézkedés, hogy az üzletekben a süteményt akként kell tartani, hogy a vevőközönség válogatása és a sütemények összefogdosása és megropogtatása ne legyen lehetséges. Péksüteményekkel házalni nem szabad; pereczet rudon, tálczán, vagy kosárban tisztán öltözött egyének árusíthatnak. Minden elárúsító köteles az üzletében a megfelelő árjegyzéket kitenni, külön-külön megjelölve mi az ára a tiszta buzalisztból s mi a rozsszal, vagy burgonyával sült kenyérnek. Meg kell jelölni a művajjal készült süteményt is. Nagy figyelemmel van a szabályzat-tervezet arra, hogy a nagyobb mennyiségben történő megrendelések elszállítása körül visszaélés ne történjék s ezért szigorúan meg van szabva a mód, amellyel a műhelyből a megrendelőhöz a szállítás történhetik.

A leghelyesebb intézkedés ezek közt az, hogy az egyes megrendelőkhöz szóló süteményeket külön-külön kell már a műhelyben papiros-zacskókba csomagolni, amelyek megvannak számozva s így nem történhetik meg, hogy utközben bárki is hozzányuljon a süteményekhez. A kézbesítést az illető sütőiparos alkalmazottja, vagy cselédje végezheti.

A harmadik fejezet a *munkaadók és segédzemélyzetük között való munkaviszonyokról* rendelkezik. E szerint, az alkalmazott segédekre, a képesítéssel nem bíró munkásokra, inasokra, és nő-alkalmazottakra, az 1884. évi XVII. t.-cz. és ez a szabályzat az irányadó, míg az ugyanott alkalmazott cselédek munkaviszonyát a cselédtörvény szabja meg. A segéd a nap 24 órájából legföljebb 14 órát köteles a házban tölteni s ebből legföljebb 10 órai munkára kötelezhető.

A nap 24 órájából a segéd egyfolytában 10 órát a házon kívül tölthet. Ez a fejezet intézkedik a bérek kifizetéséről, az élelmezésről, a munkakönyvekről, a munkaidő beosztásáról, a munkák neveiről. A természetben való élelmezés kérdésénél elfogadta a bizottság Bachruch Károly, Popper Mór, Markovits József és Kölber Fülöp hozzászólása után az ügyosztálynak azt a javaslatát, hogy a hol a segéd a természetben való élelmezéssel szegődik, a munka-

bérekből legfőleg 12 korona számítható le. A segéd azonban nem kötelezhető a természetben való élelmezés elfogadására. Nagyon fontos dolog a kettős ünnepeken való munkaszünet kérdése. A miniszter a következő szövegezést kívánta:

Kettős ünnepeken a munka az első ünnepnapon, ha az vasárnapra esik, délelőtt 10 órától, ha pedig köznapra esik, akkor déli 12 órától a második ünnepnap reggeli 6 órájáig teljesen szünetel.

Ezt a bizottság a közönség érdekében nem fogadta el, hanem hozzájárult ahhoz a régebbi intézkedéshez, amely szerint a kettős ünnepek egyik napján az összes munkások egyik felerésze, másik napján a másik felerésze tartson teljes szünetet.

Az akként megállapított szabályrendelet, tervezet most a jogügyi bizottsághoz s aztán a közgyűléshez kerül.

Konvencionális hazugságok.

I.

A vasárnapi munkaszünet.

Egyike azoknak a tételeknek, melyek igazságában láthatatlanul, minden kritika nélkül hiszünk: a vasárnapi munkaszünet *kötelező* voltának szükségessége. Pedig ha a logika bonczolókésével közeledünk a kérdés felé, s lehámozzuk azt a mesterséges zománcot, melylyel innen is, onnan is körülrakták, nem marad belőle magul egyéb, mint egy piczike kis igazság. „Viel Irrthum und ein Fünkchen Wahrheit“, erre az eredményre kell jutnunk a vasárnapi munkaszünet, mint államilag dekretált intézmény tekintetében főképen nálunk, Magyarországon, a mi különleges magyar ipari-, munkás- és szociális viszonyaink közepette.

Elemelve a vasárnapi munkaszünet törvénybe iktatásának világszerte közrejátszott motivumait, két fő okot találunk mindenfelé, mely a törvényhozások szeme előtt lebegett. Egyik a valláserkölcsei, másik a *szociálpolitikai* szempont. A mindenütt egyenesen be nem vallott, de valamennyi legizláció elhatározására döntő *vallási* szempont teszi egyedül megmagyarázhatóvá, hogy az olyan parlamentek is, a melyek teljesen hiányában voltak a szociálpolitikai érzékeknek, készségesen hozzájárultak ahhoz, hogy a vallás ünnepe törvényes ünneppé magasztaltassék. Ez a felfogás mintegy az állam meghajlását látja a vallás parancsa előtt, megadván az állam részéről a hitnek, a mi a hité. S erre vezethető csak vissza, hogy a konzervatív érzékű politikusok sehol sem szállottak sikra a legalsóbb osztályok e követelésével szemben. A reakció pietizmusa ezen a ponton találkozott a radikalizmus „jogot a népnek“ kiáltásával, s ebből a természetellenes szövetségből állott elő a vasárnapi munkaszünet, mint állami intézmény. Bár a munkának vasárnapon való szünetelése gyakran beleütközik is a törvényhozásokban uralkodó osztályok külön gazdasági érdekeibe, mégis belementek

ez osztályok a negyedik rend e hangos követelésének elismerésébe, mivel ez az elismerés egyttal az állam szerintünk egyik legerősebb talpkövének, a pozitív vallásnak kedvez. És ne áltassuk magunkat, a vasárnapi munkaszünet, ahol törvénybe foglaltatott, nem a szociális szempont okából diadal-maskodott, hanem ennek *daczára*. És ez az első falacia a vasárnapi munkaszünet kérdésében. Most, a kész eredménnyel szemben, ex post, visszafelé, méltányolja mindenki a szociális szempontot, s elismeri a munkásosztálynak a munka vasárnapi szüneteléséhez való jogát. De ha a törvényhozásnak nagy többsége a munkaszünet engedélyezésének egyttal nem tulajdonított volna „*valláserkölcsei nevelő*“ hatást, valljuk be, aligha vált volna törvénytényé akár nálunk, akár egyebütt.

Az ugynevezett burzsoá törvényhozások tehát idegen tollakkal ékeskednek most, a mikor a vasárnapi munkaszünet intézményesítésének okául mindenfelé a szociálpolitikai szempont mérlegelését adják. A törvényhozó szempontjából nem a szociálpolitika, hanem a pietisztikus hithűség a szülő oka a munkaszünetnek. S alig tévedek, ha a vallásos érületnek e méltánylását számos országban csak olyan koncepciónak tekintem, melyet az állam tett az egyháznak a belső lelki élet irányítására való joga külső elismerése gyanánt, ama számitási művelet alapján: nekem kevésbe kerül, neki pedig örömet okoz. Ilyen morzsákat propter bonum pacis dobhat az állam az egyháznak, ha csak — *morzsáról* van szó. Ám a hol a morzsa igen nagy *gazdasági áldozattá* növekedik, ott a vallásnak tett ez az engedmény nem indokolt, mert a nemzet gazdasági erejének csökkentését jelenti.

A valláserkölcsei szempont illetén érvényre juttatása teljesen indokolatlan nálunk, sajátos termelési viszonyaink mellett. Elsősorban is a *mezőgazdasági* munka rövid időszakra való koncentrációja nem engedi meg azt az időpazarlásnak beillő lukszust, hogy az intenzív munka minden hetedik napon teljesen szüneteljen. És ime, a valláserkölcsei e téren rögtön be is vonja a vitorláját, mihelyest az anyagi érdek veszélyeztetése nyilvánvalóvá lesz. Így az aratási munka ideje alatt megszűnik a vasárnapi munkaszünet valláserkölcsei követelmény lenni, s az arató vasárnap is csak úgy görnyed napestig a munkában, mint bármely profán hétköznapon. Nyilván az békiti ki ezt a szigorú hithűséget, hogy az Isten áldásának betakarítása Istennek tetsző cselekedet még a szent vasárnapokon is, s ez a kis percentre való kiegyezés a vallás követelményeivel a törvényben mint egyik fontos kivétel szerepel a munkaszüneti kötelessége alul. Mily gyenge lábakon állhat egyáltalán ez a valláserkölcsei szempont, a mikor egy közönséges, halandó miniszter néhány soros prózai rendeletben tulteheti magát a hit parancsán, s annyi dispenzációt adhat, a mennyi csak neki tetszik. Az a szent áhitat, melylyel a vasárnap állami

megünneplését tekinteni szokás, egyszerű hipokrizis tehát, mely a legkifejezettebb materializmussá vedlik abban a perczben, mihelyest az anyagi érdekek nagyobb csorbát szenvedhetnek.

A valláserkölcsei követelményt elsősorban maga az állam típorja lábbal, a mikor fiskális érdekeibe a vasárnapi munkaszünet beleütközik. Tudjuk, mily nagy küzdelmébe került a dohánytözsdéseknek a néhány hóval ezelőtt engedélyezett fakultatív vasárnapi szünet kivívása. És az állam vasművei, gépgyárjai, s műhelyei bezzeg gyakran kerülnek arra a listára, melyen az üzem folytonossága okából kivételezett ipari művek vannak felsorolva.

Ugyancsak anyagi áldozattá növekedik az egyháznak dobott morzsa, a hol a vasárnapi munkaszünet az *ipari üzemek* létérdekeit veszélyezteti. Persze itt is odaállítottuk a minisztert örnek, a kinek kezében a toll Brennus kardjává válik, mikor rendeletileg megnyirbálja a munkaszünet általános kötelezettségét. Csakhogy ki áll jól érte, hogy ez a miniszter tényleg minden esetben méltányolni tudja valamely üzem sürgősségét, s tényleg megteszi ott a kivételt, a hol szükséges? És azután: quod uni justum, alteri aequum! Mily joggal mérlegelhesse a miniszter egyik gyár üzemét sürgősebbnek a másikénál, a mikor a munka szakadatlan folyása akár a rendelés időhöz kötöttsége, előre nem látott akadályok beállása s más egyéb körülmények folytán okvetetlenül szükséges X-re nézve is, holott a kivétel csak Y-ra meg Z-re statuáltatott. Egész általánosan véve pedig, a mi fejletlen gyáripárunk a maga berendezéseinek gyakran technikai tökéletlenségénél, munkásainak gyengébb, s így termelési költségeinek magasabb voltánál fogva megbirja-e a munkaszünettel okozott ez időpazarlást oly mértékben, mint egyéb ipari államok kifejlett gyáripára? És a szorongott helyzetben sinylődő kisiparos képes-e anyagi érdekeinek sérelme nélkül minden hetednapon letenni az ollót, kalapácsot és gyalut, hogy az állam parancsára ölébe tett kezekkel valláserkölcsei elmékedésekbe mélyedjen?

És ezen a ponton eljutottunk a vasárnapi munkaszünet kötelezővé tételében rejlő falláctsiak másodikához: a *szociálpolitikai* hazugsághoz. Micsoda szociálpolitika az, mely a legbrutálisabban beavatkozik a munkás tevékenységébe, mely pihenésre kényszeríti, a mikor talán dolgozni akarna, s keresetnélküliségre kárhoztatja, a mikor arra a keresetre neki és családjának szüksége van? A szociális igazsággal összeegyeztethető-e az a kényszer, melyet az állam gyakorol a munkásza badságával szemben? A munkásosztály nevében, a kis ember pihenése érdekében instituált szünetelési, pihenési köteletség egyenesen a visszafelé fordítása a szociális követelménynek, mely nem egyéb, mint az, *hogy pihenjen, aki pihenni akar, dolgozzék, aki dolgozni akar.* Ennek az igazságnak a megvalósításához pedig nem az obligát, hanem a *fakultatív* munkaszünet vezet. A törvény gondoskodjék róla, hogy egy munkást se ér-

hessen hátrány abból, ha vasárnap dolgozni nem akar; ez védi a pihenni akaró munkást. De viszont engedje meg a törvény, hogy a munkás kenyeret kereshessen vasárnap is, ha ezt fontosabbnak tartja a vasárnapi pihenőnél.

S mit tesz ezzel szemben a mai rend? Kiüti a kenyeret a munkás kezéből a *szociális igazság* nevében. Ám a hol a termelés az „üzem sürgőssége“ stb. értsd tehát a *vállalkozó* érdeke megköveteli, ott hamar kéznél van a kivétel, akár tetszik dolgozni a munkásnak, akár nem. Ha ez is szociális igazság, akkor nincs logikai képtelenség.

De sőt a vasárnapi munkaszünet, úgy a mint nálunk törvénybe foglalták, éppen a szociális igazságra éhes negyedik rend érdekében a legterhesebb. A boltos, kereskedő, nyitva tartja üzletét vasárnap délig, s van módja a napi kiadásaihoz szükséges fedezetre szert tenni a bolt bevételéből. A földesúr learattatja a buzáját vasárnap is s a nagy gyáros, ha sürgős az „üzem“ befűteti a gőzgépét s dolgoztatja a munkását. Ám a kisiparos, bármily postamunkája van is, be kell, hogy csukja a műhelyét vasárnap szent napjára, s olvashat fel a zsoltárokból gyermekeinek, ha nincs is éppen ebédre valója. Ugyanígy a gyárimunkás is bátran elmehet a korcsmába, mert munkát ugyan vasárnapra nem kap, akárhogy akarna is dolgozni. Ezek az alsó osztályok ugyancsak gyakorolhatják a valláserkölcset, s meg nem alkudhatnak a hit parancsával, mert a rendnek éber őre aggodalmas figyelemmel őrzí a lelki épülésükre szolgáló tétlenségüket, s menten rájuk csap a büntető hatalmával, mihelyest olyan kivételt merénének a maguk számára arrogálni, a milyent csak a miniszter úr adhat, de nem nekik.

Ime a vasárnapi munkaszünet a valláserkölcsei kötelesség terheit a kis emberre hártja, ám a szociális érdek előnyét a gazdaságilag erősebbek javára sajátítja ki. Az ilyen valláserkölcsekből, s az ilyen szociális igazságból nem kérünk. Nem vasárnapi munkaszünet kell a népnek, hanem kenyér. Ez az igazi szociális igazság.

KÖZGAZDASÁG

A Budapesti III-ik kerületi takarékpénztár igazgatósága legutóbb tartott ülésén az 1902. december 31-ikével lezárt 9 hónapra terjedő üzletév mérlegét a következőkben állapította meg:

Vagyron: Pénztárszámla 254.324-67, más intézetknél elhelyezett pénzek 19.882-39, váltószámla 2.233.024-16, jelzálogilag fedezett követelések és különféle adósok 242.050-07, ingatlanszámla 101.867-81, üzleti berendezés számlája 1500—. Összesen: 2.623.649-10.

Teher: Részvénytőke 198.400—, külön tartalékszámra 75.000—, bevételek számla 1.133.061-51,

átmeneti kamatszámra 9.401.39, különféle hitelezők 1.196.621.37, nyereség 11.164.83, összesen 2.623.649.10

A nyereség-vesztesség-számla a következőképen alakult:

Veszteség: Betéti kamat-számla 39.681.40, váltó-kamat 28.965.64, költségszámla 12.751.76, tisztí fizetések számla 13.144.88, illetékszámra 369.47, betéti kamatadó 3.968.14, egyenleg mint nyereség 27.414.61, ebből veszteség, régi követelések lebonyolításánál 16.249.78, tiszta nyereség 11.164.83, összesen 126.295.90

Nyereség: váltó kamat számla 115.349.58, folyó számla, kamat 6734.68, jutalék számla 1738.02, házbérfelvételei számla 2473.62, összesen 126.295.90.

Az így előírt 27.414 kor. 61 fillér nyereség a 9 hónapi időszakra a részvénytőke 137/100° teszi, ami az egész évre 17¹/₂ százalékos tesz ki.

Az intézet közgyűlése f. évi február hó 8-án délelőtt 11 órakor lesz és az igazgatóság felhívja a t. cz. részvényeseket, hogy részvényeiket f. hó 31-ig bezárólag az intézet pénztáránál (III., Lajos-utca 183.) letétmenyezni szíveskedjenek.

A Salgótarjáni Kőszénbánya Részvény-Társulat igazgatósága megvizsgálta és jóváhagyta a társulatnak 1902. évről szóló zárószámadásait. Az elmúlt év tiszta nyeresége az ennél a társulatnál megszokott tetemes leírások levonása után az 1901-ik évből áthozott 277,902.58 koronával együtt 2,857.753.85 korona s az igazgatóság a február 26-ra egybehívandó közgyűlésnek javasolni fogja: hogy a kimutatott tiszta nyereségből az értéksökkenési alap gyarapítására 200,000 koronát, a tartalékalap gyarapítására 200,000 koronát juttasson, az alapszabályszerű igazgatósági és hivatalnoki jutalékokra 237.985 korona 12 fillért fordítson, a forgalomban levő 64,000 részvény után részvényenkint 30 koronát fizessen és 299.768 kor. 73 fillért írjon az 1903. év számlájára javára. Az igazgatóság a társulatnak két buzgó főhivatalnokát, Szekulesz Károly intézőt és Gömöri Béla főkönyvvivőt cégvezetőül nevezte ki.

A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank igazgatósága január 29-iki ülésében az 1902. évről szóló zárószámadásokat tárgyalás alá vette s azokat, valamint az osztalékot megállapította. A mérleg 8,301.886 kor. 30 fill. bruttonyereséggel záródik (az előző év 8,287.022 kor. 58 fillérével szemben) s az 1,936.425 kor. 82 fillért kitevő terhek, leírások és üzleti költségek (1901. évben 1,914.288 kor. 12 fill.) levonása után 6,365.460 kor. 48 fill. tiszta nyereséget mutat ki (1901. évben 6,372.734 kor. 46 f., azaz 21.22 százalékos). A tavalyi 687.601 kor. 16 fill. nyereség-áthozat levonása után 1902-re 5,677.859 kor. 32 fill. tiszta nyereség mutatkozik (1901-ben 5,602.222 kor. 4 fill.). A tiszta nyereség a részvénytőke 18.93 százalékos kamatoztatásának felel meg (a múlt évben 18.67 százalékos). Az igazgatóság a közgyűlésnek indítványozni fogja, hogy úgy, mint tavaly, ez idén is az osztalékot részvényenként 140 koronában, azaz 14 százalékosan állapítsa meg, továbbá, úgy mint előző években 800.000 koronát a tartalékalap javalmazására fordítson s a fennmaradó 668.981 kor. 63 fill. új számlára vitessék elő. Az indítványozott javalmazás folytán a tartalékok, a nyugdíjalapot nem számítva, 27 millió 200.000 koronára fognak emelkedni.

A bank közgyűlése február 14-én fog megtartatni.

Mint az igazgatóság ezen jelentéséből látható, a bank nyeresége tavaly, bár csak 75.000 koronával emelkedett, érdekesebb azonban, hogy az 1902-ik évben uralkodott üzleti pangás dacára a banknak ily kedvező eredményt sikerült elérnie, különösen ha tekintetbe vesszük, hogy a kamatláb tetemes csökkenésének a bank jövedelmeit érzékenyen kellett befolyásolnia, a minek hatása nem is maradt el. Döntő fontossággal bírt és ezen körülményt ellensúlyozta azonban két tényező: egyrészt a bank birtokában levő befektetési értékek jelentékeny árfolyamemelkedése, másrészt a rendes üzleti jövedelmek, különösen a jelzálog-üzlet s az összes fiókok s betéti társaságok nyereségének szaporodása. Mondhatni, hogy az összeredmény azt a benyomást kelti, hogy az általános üzleti depresszió szünőben van. A mérlegben csak kisebb fináncz-üzleti nyereségek vannak elszámolva; így a Biharmegyei Takarékpénztár részvényeinek eladásából a 4 százalékos bécsi városi kölcsönkötvények eladására alakult szindikátusban s a 4¹/₂ százalékos bosnyák országos vasuti kölcsön szindikátusban való részesedésből eredő nyereségek, míg a nagy magyar konverzióban való részesedésből származó nyereség, valamint a Rimamurányi Vasmű-Társasággal korábban eszközölt tranzakciókból eredő haszon a jövő üzletének tartatott fenn.

Általános bank részvénytársaság.

MEGHIVÁS.

Az „Általános bank részvénytársaság“ Budapest, VII., Erzsébet-körut 51. szám alatti irodahelyiségeiben 1903. évi február hó 7. napjának délutáni 3 órájkor

VIII. ÉVI RENDES KÖZGYÜLÉSÉT

tartja, melyre a t. cz. részvénytulajdonosok ezennel tisztelettel meghívattak.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság jelentései, a lefolyt év zárószámadásainak megvizsgálása és a mérleg megállapítása s a nyereség hováfordításának meghatározása.
 2. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság részére a felmentvény megadása.
 3. A felügyelő-bizottság díjainak meghatározása.
 4. A felügyelő-bizottság megválasztása.
- Budapest, 1903. január hó 27-én.

Az igazgatóság.

Jegyzet. Kivonat az alapszabályokból:

20. §. Azon részvényesek, kik a közgyűlésen résztvenni óhajtanak, kötelesek a legkevesebb 90 nap óta a társaság részvénykönyvében saját nevükre írott részvényeket, a hozzátartozó még le nem járt szel-

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN KEDDEN.

TARTALOM:

1. A protekció.	5. Utcztáblák és házszámok megvilágítása.
2. Védjük meg a szegények otthonát.	6. A tőke és hitel.
3. Észrevételek az új lakbérszabálytervezetre.	7. Közgazdaság.
4. Az elhanyagolt Gellérthegy.	8. Hírek a városházáról.
	9. Statisztika.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 korona. ✦ Fél évre 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utca 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, specialista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**

és

szabadalmazott

Füstémésztő tüzeléseketgőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.
Jutányosan jótállás mellett.**Tervek és költségvetések**

kivánatra.

Tűzálló és Chamotteanyagok raktára.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazányára, vas- és ércöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.**Lokomobilokat:** kihúzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.**Szivattyugépeket:** Worthington és más rendszerek.**Gőzkazánokat:** forralós-, sima- és hullámlemez fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Banó-féle biztonsági vízcsoves kazánokat.**Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat** szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.**Vízmuételepeket.****Gőzmalmi és téglagyári** berendezéseket.**Bor- és olajsajtókat** szabadalmazott különböző emeltyű-szerkezettel.**Hydraulikus sajtókat** különböző czélokra.**Hirdetéseket**

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utca 5.

**A budapesti takarékpénztár és
országos zálogkölesön részv.-társ.**

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetét könyvecskék 4% kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betét-kamatadót az intézet fizeti.)

Leszámítol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. —

VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbízásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt 1/2 9—1/2 1-ig, délután 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 4. sz.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

A protekció.

Kellemetlen érzéssel, szinte röstelkedve szólunk a legutóbbi választásokról. Amikor kiírták a pályázatot a fogalmazói állásokra, ama reményünknek adtunk kifejezést, hogy a tanács képes lesz ellentállani a protektorok ostromának és döntésénél csak az érdemet, a szorgalmat és a méltányosságot fogja szem előtt tartani.

A csalódás annál erősebb, mert kiviláglott, hogy a protezsálásban a külső tényezők mellett tevékeny résztvettek maguk a döntésre hivatott tanácstagok is. A legutóbbi közgyűlésen az egyik városatya névszerint megnevezte azt a tanácsost, ki megválasztatta saját fiát, aki különben is most még katonai szolgálatot teljesít. Ilyen esetnek nem volna szabad előfordulni, mert egyrészt a kétesnél is kétesebb világításba helyezi a fővárosi közigazgatás élén állók morális érzékét, másrészt pedig méltó elkeseredést támaszt a mellőzöttekben. Már Deák Ferencz megmondotta, hogy az apa protegáltathatja fiát mások által, de saját hatáskörében soha ne legyen protektora a tulajdon vérének. Ez már nem is illetlenség, hanem egy neme a visszaélésnek. Aki ilyet tesz, eljátszotta a jogot, hogy alantasaitól és a közönségtől bizalomra tartson számot. Bárki és bármikor szemére lobbanthatja, hogy magánérdekek istápolója. Amikor a társadalom már állást kezd foglalni a hitbizományok ellen is, kétszeresen súlyos eltévedés egy köztisztviselő részéről, ha saját családtagjai számára fidei commissumokat akar biztosítani a városházán. Az apának e nagy botlását a fiu expiálhatná és pedig akkép, ha a megválasztást

visszaautasítaná. Ezt annál inkább meg kellene tennie, mert bármily tehetség és munkaerő lakozzék benne, mindenki azt fogja mondani, hogy az apja protezsálta állásába.

E speciális esettől eltekintve egyébként is igaza van Heltai Ferencz városatyának, hogy a február 4-iki választás betetőzte az eddigi botrányos választások sorozatát és méltó felháborodást okozott az egész tisztviselői karban. Nem akarván személyeskedni, mellőzzük a megválasztott fogalmazók egyenként való elbirálását, noha adatok állnak rendelkezésünkre, hogy egyik és másik micsoda pártfogásnak köszönheti diadalát. Ehelyett egyetlen példával illusztráljuk, hogy a tanács mily kiméletlenül sárba taposta a méltányosságot.

A pályázók közt volt *Rajháty* Ferencz, ki már *tizenkét* év óta áll a főváros szolgálatában, s jelenleg az I-ső kerületi előljáróságnál működik fogalmazó gyakornoki minőségben. Megelőzőleg számsegéd volt, de mert a fogalmazói téren akart előrehaladni, 1895-ben lemondott állásáról és fogalmazó gyakornok lett. Ehhez az elhatározáshoz nem közönséges lelki erő kellett, mert *1200 frtos fizetés helyett 600 frtosba lépett!* Aki erre képes, abban okvetetlenül nagyfokú ambíciónak kell lenni. *Rajháty* azonban a lefolyt hét esztendő alatt bebizonyította, hogy nemcsak ambíciózus, hanem szorgalmas, derék és jóra való ember, egyike azon keveseknek, kik közigazgatási ügyekben egészséges judiciummal bírnak. Sehol a világon, hol az áldozatrakész törekvést és érdemet méltányolni tudják, kétség tárgyát nem képezhetne volna, hogy az ilyen erőt a följöttes tisztviselők megbecsülik és a legelső alkalommal előléptetvén, rekompenzálják a

hozott anyagi áldozatért. A fővárosi tanács azonban a pályázaton elbuktatta Rajhát. Hát ez, enyhén szólva, megbotránkoztató igazságtalanság, amelyre abszolúte semmi mérséket nem hozhatnak fel. Mert ha a nevezett gyakornok nem felelt volna meg eddigi állásának, tetszett volna őt elküldeni. De 12 évi jóra való szolgálat után valakit pretereálni és pályájában megakasztani: sem nem illik, sem nem szabad.

Kinek, melyik tehetséges és szorgalmas, de tanácsosi apával vagy nagybácsival nem rendelkező ifjúnak lesz kedve és bátorsága a főváros szolgálatába lépni, ha látja egyfelől a szemérmetlen nepotizmust, másfelől a lelketlen igazságtalanságot, a tanácsos urak pelyhes ajkú Herbertjeinek győzelmét a munkában meggörnyedt hivatalnokok fölött? Ki fog 12 évet rászánni a *reménységre*, hogy aztán mint durva ökölcsapás érje az olyan kiábrándulás, aminőt a február 4-iki választás okozott?

Nagyobb erkölcsi kárt a főváros közigazgatása az utóbbi időben nem szenvedett, mint e választásnak fentebb vázolt lefolyása által. Hinni akarjuk, hogy a protekciós-rendszer elérkezett a végéhez. De ha ebben is csalódnánk, akkor meg kell indítani a legkiméleltlenebb harcra, a késhegyig menő küzdelmet mindazok ellen, kik tagjai a protekciós konzorciumnak.

Védjük meg a szegények otthonát.

Lukács László pénzügyminiszterről már többször megírták, hogy rideg és szívtelen ember. Aki más véleményen volt eddig, azt is kiábrándíthatta ennek az exczellenciás urnak legújabb intézkedése, melylyel elrendelte, hogy az adóban lefoglalt tárgyakat jövőre is el kell szállítani az adósok lakásáról a nyilvános árverési csarnokba.

Ez az árverési csarnok a legbrutálisabb és legostobább intézmény mindazok közül, amelyek valaha pénzügyminiszteri fejben megszülemltek. Amikor életbeléptették, a miniszter még hivatkozhatott arra, hogy jó intencziók vezetik. Azt gondolta ugyanis, hogy a szegény adóhátralékosokra nézve előnyösebb, ha butoraikat nem a lakásukon kotyavetyélik el, — ahol csak az egymással kartelben álló árverési hiénák szoktak megjelenni, — hanem a központi árverési csarnokban. Azt remélte a kegyelmes miniszter, hogy

az árverési csarnokban tisztességes töképezések fognak egymásnak randevut adni, s a butorok árát úgy fölverik, hogy az adótartozás is befolyik, s azonfelül a kárvallott tulajdonosnak is marad valami.

Tudvalevő, hogy a pokolba vezető út is jó szándékokból van kövezve. Lukács László jó szándékával szemben mi rögtön kijelentettük, hogy a reform teljesen és tökéletesen meg fogja ölni a szegényembereket és pedig két okból. Először azért, mert a butorok *elszállítása költséget okoz*, másodsor, mert az árverési csarnokban sem fog más licitálni, mint a hivatásszerű árverési hiénák. Megmondottuk, hogy ez esetben a mediczina pejor morbo — az orvosság rosszabb a halálnál. Az adóhátralékos ugyanis, ha a licitálás lakásán történt, a legtöbb esetben megmentette butorait olyképp, hogy azokat jó emberei által megvétette vagy a hiénákat rábirta, hogy bérbe adják neki, egyszóval megmaradt a lakásban.

Amikor azonban a butorok elszállítottak az árverési csarnokba, örökre elvesztette azokat, mert a transzferálás költségei legtöbb esetben többre rugtak, mint a befolyt összeg. Előállott tehát ama botrányos és fölháborító helyzet, hogy az állam földönfutóvá tett sok szegény családot, anélkül, hogy a maga követelését behajthatta volna, mert az árverési összeg csak a transzferálás költségeit fedezte. Az adóhátralékos továbbra is megmaradt adósnak, csupán annyi változás történt, hogy mindenét elvették. Egyedül a hiénák nevettek a markukba, mert nekik kényelmesebb az árverési csarnokban licitálni, mint a külvárosok viskóiban, siró asszonyok és gyermekek között.

Persze Lukács László ur, — aki a saját palotájában lakik és amellet, hogy a miniszteri nagy fizetést huzza, még privátim milliós vagyonnal is rendelkezik, — soha nem volt e fajta árverésen és halovány sejtelemmel sem bír a fővárosi szegény néposztály viszonyairól, meg a hinéák üzelméről. Ami azonban az árverési csarnok életbeléptetésénél mérsékelt volt — tudniillik a viszonyok félreismerése, — az a lefolyt évek alatt megszűnt számára mérsékelt lenni.

A főváros tanácsa és törvényhatósága ugyanis felvilágosította őt, hogy az árverési csarnok nem felel meg az intenczióknak. Évi 60—70000 végrehajtás mellett, elenyésző azok száma, kik az adótartozást a butorok transzferálásáig engedik juttatni. A kik megteszik, ott a *nyomor a nemfizetés oka*. Ennélfogva az árverési csarnokba csak olyan ingóságok kerülnek, amelyekért pár fillérnél többet senki nem ad: a szegény nép kopott, rozoga butorai, az utolsó, amivel magának hajlékot biztosít, mert anélkül nem adnak neki lakást. Ezt az utolsó vacskot is elvenni, a legnagyobb lelketlenség.

A humánusan gondolkodó főváros egyhangulag eltörölte a transzferálás költségeit, mert nem akart a lelketlen cselekedethez segédkezet nyújtani. E hatá-

rozat kézhezvétele után Lukács Lászlónak kötelessége lett volna beszüntetni az árverési csarnok intézményét. Ámde a pénzügyminiszter csökönyös, mint egy andaluziai öszvér és szivtelen, mint egy török kajmakám. Ő nem látja az elárverezettek könyeit és nem hallja az átkokat. Ő csak azt látja, hogy a főváros nem akar parirozni neki. Hogy az igazság, a méltányosság és a józan ész, sőt a fiskális érdek is a főváros részén van: az neki mellékes. Neki az az elve, hogy a főváros mindenben térdet s fejet hajtson akarata s intézkedései előtt. Az árverési csarnokot ő megcsinálta, ergo annak fennállania és működnie kell, még akkor is, ha a hajléktalanokká lett nyomorult családok könyei megduzzasztják a Duna vizét.

És „*utusította*“ a fővárost, hogy a transzferálási költségeket állítsa be a budgetbe.

Erre az eljárásra nem keressük a megfelelő szót, mert ha megtalálnók és lenyomatnánk, a kir. ügyesség becsületértésért helyeztetne bennünket vád alá. Ámde a városatyáknak módjukban lesz megbélyegezni Lukács László urat és módokat találni, hogy az ő lelketlen intézménye megszűnjék.

Mindenek előtt mozgalmat kell indítani, hogy a törvényhozás vegye oltalmába a családok otthonát. Mondja ki a törvény, hogy *legszükségesebb lakásberendezési tárgyak sem adóban, sem más tartozás fejében el nem árverezhetők.*

Észrevételek

az új lakbérszabály-tervezetre.

Budapest székesfőváros tiszti főügyésze a lakbérszabályoknak egy tervezetét adta a nyilvánosság elé, bizonyosan azért, hogy ahoz mások is hozzájárulhassanak.

A tervezetnek figyelmes átolvasása senkit nem vezethet arra a meggyőződésre, hogy az különös kedvezést foglalna magában akár a tulajdonosok, akár a bérlők javára, sőt inkább az látszik ki az egész tervezetből, hogy részrehajlatlanul rendet akar csinálni ebben a nagyon is zavaros kérdésben. Ennek dacára intézkedései még sem olyanok, hogy azok minden igényeket kielégíthetnének.

Első sorban a *nyelvezet olyan, hogy javításra szorul.* A magyar nemzet századokon keresztül tiltakozott az ellen, hogy rendeletekkel kormányoztassék; a közéletben csak törvényt és szabályokat ismert és még is az ötvenes évek nyomása alatt annyira magunkba tudtuk szivni az osztrákok rossz, nem magyaros kifejezéseit, hogy azoktól a második, harmadik generációban sem tudunk szabadulni. Ebbe a hibába esett a tervezet, mikor azon kezdi, hogy „Szabályrendelet“. Az a hatóság, mely a szabályokat megalkotja, nem bocsáthat ki rendeleteket, de határozhat olyan szabályokat, a melyeket követni kell.

Igy tehát én ezen címet választanám: „*Bérlet-szabályok* Budapest székesfőváros területén.“ Ehez képes mindjárt az 1. §-ban és mindenütt, a hol szabályrendelet-ről van szó, a *szabályok* kifejezést használnám.

Épen úgy kiküszöbölném a szabályokból a „bérlet“, még inkább a „bérleti“ nem jóhangzású kifejezéseket is. A bérlet a tervezetben legtöbb helyen a bérszerződést, vagy annak tartamát, ritkábban a kibérelt helyiséget jelenti. A székesfővárosban megszoktuk ezt a rossz kifejezést, de ez nem ok, hogy vissza ne mehessünk a magyar anyagi jog szabatosabb, szebben — úgy szólván — jól magyarul hangzó kifejezéseire. Az meg már határozottan bűn a tervezettől, hogy bérszerződés helyett folytonosan állandóan bérleti szerződést és bérévnegyed helyett „bérleti évnegyedet“ ír, de sőt nem riad vissza attól sem, hogy a bérlet helyiségeket „bérleti helyiségnek“ és a bérviszonyt „bérleti viszonynak“ nevezze. Mind olyan kifejezések, melyek sértik a fület, de kötelező szabályokban alkalmazva, ott, a hol a szabályok érvénnyel bírnak, meghonosodnak, mint a magyar nyelvnek megrontására törő magyartalan kinövések. Olyanok ezek a nyakatekert szavak, mint a virágos kertben a gyom és mert gyomok, — még csirájukban ki kell irtani.

Több helyen fordulnak elő a tervezetben „az esetre, ez esetre, ez esetben, ez utóbbi esetben, ez esetekben“. Ezek a kifejezések legtöbb helyen teljesen feleslegesek és törölhetők a nélkül, hogy zavart okoznának, de sőt a törlés előnyére válik a szakasz értelmének. A hol pedig nem hagyható el, sokkal magyarabb az „*abban, ebben az esetben, vagy csak akkor, csak azon esetre*“.

Mikor a magyar állam első törvényhatósága, a székesfőváros, helyi szabályokat hoz, sok minden tekintet megköveteli, hogy a szabálykifejezéseiben magyaros, a mondat szerkezetben szabatos legyen.

A közrebocsátott tervezet sem nem vagyonos, sem nem szabatos és bár a benne foglalt elvek helyesek, ezzel a magyarsággal, ebben a mondat-szerkezetben, a tervezet kötelező erőre semmi esetre sem emelhető.

Ritka ember a székesfővárosban, a ki többfelé bérlő, így a tervezet helyesen használja a kibérelt lakás, vagy helyiség megjelölésére választott egyébként rossz „bérlet“ szót egyes számban; de ettől erősen eltér például az 5. §., mely lakásokról, bérletekről beszél. Egyéb részeiben ritkán használ, bár ott is helytelenül, többesszámot, de pongyola szerkezetre vall, hogy egyes és többesszám vegyesen fordul elő. Van azután ilyen kifejezés is: „*későbbi időtől béreltekért*“, pedig talán „*későbbi időben bérelt*“-et akar mondani; hiba az is, hogy hitvestársnak nevezi a házastársat, holott azon házastársat is kötelezi, a ki a fennálló törvények szerint házastárs ugyan, de az egyházi áldásban nem részesülve, nem egyuttal hitvestárs is! Nem kevésbé felületes szövegezésre vall a 23. §. utolsó pontja, mely szerint,

ha a felmondás végső határideje ünnepre esik, akkor a következő köznapon is fellehet mondani és pedig egész nap bármikor, tehát éjjel 12 óráig, holott a tervező itt is déli 12 órát akart érteni, de ezen gondolatát nem fejezte ki. Ilyen pongyolaság mutatkozik a 30. §-ban is, a hol nyilvánvaló, hogy a szerkesztő egy „felmondás” szót meg akart takarítani abban a hitben, hogy az egy sorral előbb használt „felmondást” szó ezt pótolja.

Hiányos a 19. §. is, mely halál esetére megengedi az albére adást a lakásra és az istállóra is. Miért nem terjeszti ki ezt a kedvezményt az üzlethelyiségre, a raktárra is abban az esetben, ha az örökösök az üzlethez, a raktárhoz kötött érdekeket szolgálni nem akarják?

A tervező nem szánt hosszú életet e szabályoknak, mert különben nem mondaná a 29. §-ban, hogy a felmondás a 4873/1894. sz. ig. ügymin. rendelettel szabályozott eljárás szerint is történhet. A fővárosi tisztí ügyészség biztosan tudja, hogy ez a miniszteri rendelet rövidéletű, így csak a pongyola szerkezetnek tudható be, hogy ez a §. nem „a mindig fennálló törvények, vagy szabályok szerint”, kifejezést használta.

Ezek az észrevételek nem érintik a lényegét és céljuk csak az, hogy a végleges szöveg megállapítása alkalmával a hivatottak figyelmét ne kerülje ki semmi olyan, bár kicsinyesnek látszó körülmény, melyből alkalma nyílnék bárkinek is arra, hogy a magyar székesfőváros magyarságára követ vessen. A székesfőváros polgársága előtt tisztán áll, hogy az ismeret, a tudás nem hiányzik a hivatottakból, de egy ilyen évtizedekre kiható szabályzatnál nem szabad hiányozni az alaposságnak sem, mely szükséges arra, hogy ne csak a rendelkezés legyen jó, de jól legyen megírva.

Az elhanyagolt Gellérthegy.

Azt szokták mondani, hogy a főváros amerikai gyorsasággal fejlődik. A jelent illetőleg valósággal gúny az amerikai szellemmel való összehasonlítás. A lázas fölbuzdulást, mely a hatvanas évek végétől a kilenczvenes évek közepéig tartott és megteremtette mai alakjában Budapestet, az elbágyadás és tehetetlenség követte. Ugy szólván minden stagnál a fővárosban, mintha időelőtt fölemésztette volna erejét. Ámde tudjuk — és az vigaszul szolgál a jövőre nézve — hogy a fennakadás csak látszólagos és átmeneti jellegű. Gazdasági és pénzügyi okok idézték elő a különböző válságokat, melyek bénítólag hatnak a főváros fejlődésére. Kétség nem lehet afölött, hogy mihelyt ezek az okok megszűnnek vagy szanáltnak, a régi erőteljes vérkeringés fogja áthatni a fővárost.

Bennünket nem ez nyugtalanít, hanem a praktikus érzéknek a hiánya. Az a csodálatos vakság és

élhetetlenség, melynek egyik égbemeredő példája a Gellérthegy.

Mi, akik itt születünk a fővárosban vagy kora ifjuságunk óta itt taposunk az utcákat, nem is tudjuk, micsoda természeti kincs ez a sziklahegy, mely meredek falával merészen rákönyököl a Dunára és két oldalt lankás vonalban ereszkedik le a sík földre. Ugy vagyunk vele, mint a svájci paraszt a maga havasaival: nem értjük, mi csodálni valót találnak rajta az idegenek? A királyi palotával ékes várdomb és a háttért megkoszorúzó budai hegyek közönyössé tették szemünket a Gellérthegy iránt. Amíg az erődben az elnyomatás korszakának e szomorú emlékeztetőjében katonaság volt: szinte gyűlölettel tekinttünk fel reá, s a hazafias tüntetések idején, amikor az utca forrongott és katonai készenlétbe helyezkedtek a kaszárnyák, szinte látni véitük, mint töltegetik a lövések mögött az ágyukat és irányozzák a középületek felé. Gessler kalapja volt számunkra ez az ócska erőd, s miatta nem vettünk tudomást a hegyről sem. De végre megszűnt „vár” lenni és *újbol a mienk lett.*

Innen-onnan egy évtizede, hogy szőnyegre került a kérdés: mi történjék a Gellérthegygyel? Arra, hogy az üres erőd falai éveken át bámuljanak a lent nyüzsgő városra, senki nem gondolt. A fantasztikus és reális tervek egész garmadája halmozódott össze a sajtóban és a főváros irattárában. Az egyik nemzeti Pantheont akart emelni az erőd helyére. A másik Árpád óriási lovasszobrát szerette volna fölállíttatni, a hét vezérrel együtt. A harmadik Hungária alakját óhajtja a hegy ormán. A negyedik nagy mulatóhelylyé varázsolná át a tetőt, vendéglővel, kávéházzal, téli pálmakerttel. Aztán következtek a többi projektumok, amelyek között nem utolsó: a hegyről a Dunába leomló vizesés, egy óriási cascade lumineuse. E tervek mindegyike díszére válnék a fővárosnak, de megvalósításához tömérdek pénz szükséges. A Pantheont és a szoborműveket csak közadakozás útján lehetne létrehozni, ami, tekintettel a társadalom anyagi kimerültségére, talán évtizedek alatt sem vezetne eredményhez. Nálunk, sajnos, nincsenek oly krözusok, mint Észak-Amerikában, kik ha egy idea megtetszik nekik, egyszerre milliókkal járulnak a megvalósításához. A művészi szempontból nagyarányu alkotásról tehát eleve le kell mondanunk és meg kell elégednünk azzal, hogy legalább a közönség hasznára és kedvtelésére rendezik a Gellérthegyet.

Ámde a fővárosi tanács azt tartja, hogy ha eddig paragon hevert a hegy, miért sűrösse most valamely terv megvalósítását? Ez a Pató Pál-féle „ráérünk még” kezd bosszantóvá lenni. A Gellérthegy az utolsó tíz év alatt nagy topografiai változáson ment keresztül. Most már nincs künn a város végén, hanem a belső, a lakott és egyre fejlődő terület közepén emelkedik. Lábai alatt, jobbról és balról, egészen új városrészek keletkeznek. A Ferencz József hid és az Esküteri hid közvetlen összeköttetésbe

hozzák a balparti résszel is. Ahogy ma látjuk a Gellérthegyet, minden természeti szépsége ellenére úgy tűnik fel, mint egy óriási szemölcs a város ábrázatán. Utunkba esik, vágyunk fölkapaszkodni reá, hogy gyönyörködhessünk onnét feltáruuló csodás panorámájában a fővárosnak és szivhassuk az üde, tiszta levegőt, de visszariaszt a fölmeneteltől a meredek, kacskaringós út és ha mégis rászántuk magunkat a kapaszkodásra, a kopár tető megrontja illúzióinkat.

Mit beszélnek az emberek a főváros amerikai haladásáról! Ha ez a hegy nem az Unió valamelyik városában áll, hol a gondolat és a tett egymást követi, hanem bárhol Európában: egy éven belül át van változtatva az illető város paradicsomkert-jévé! Hatóság és magánvállalkozók kezét fogva iparkodnának azzá tenni, a lakosság öröme és a maguk hasznára. Kicsoda ne vágyakoznék a rekkenő nyári hónapokban a város fülledt levegőjéből a Gellérthegy pormentes, üde légkörébe menekülni és ülven egy ottani vendéglő vagy kávéház terraszán, gyönyörködni a főváros esti látképének csodás képében, ha olcsón és kényelmesen eljuthat oda? És vajjon nem lenne látogatója a hegy tetején létesített téli pálmakertnek is?

Tíz éve annak, hogy egy angol engedélyt kért és tervet nyújtott be egy *sikló* építésére. Ahelyett, hogy megölelték volna ezt a derék férfit s nyomban kiadták volna az engedélyt, éveken át vándoroltatták beadványát egyik hivatalból a másikba, tanulmányoztatták mérnöki, középítészeti, szépsészeti s egyéb bizottságokkal, míg végre Albion fia megunt a dolgot és hátat fordított Budapestnek. Ugy halljuk, most egy fővárosi polgár akar megpróbálkozni a sikló létesítésével. Kérjük a tanácsot, csim-paszkodjék ebbe az emberbe és kövessen el mindent, hogy ajánlatát megvalósítsa. Mert a sikló az első és legszükségesebb kellék ahoz, hogy a Gellérthegyet a főváros közönsége végre a saját birtokába vehesse. Ha ez meg van, akkor a közönséggel együtt meg fognak jelenni a hegyoldalon és a tetőn a vállalkozók is, s azzá teszik a Gellérthegyet, aminek mindnyáján óhajtjuk: a főváros legszebb, legegészségesebb és legközelebb fekvő mulatóhelyévé.

Utczatáblák és házszámok megvilágítása.

A legelső földalatti villamosvasut Budapestén létesült. Erre büszkék lehetünk. A tanácstól függ, hogy egy más praktikus ujtással is meglepjük Európát. Kisserűnek látszó dolog, de hasznos, illetőleg szükséges.

Azt javasoljuk ugyanis, hogy az utczatáblák és a házszámok az éjjeli órákban legyenek megvilágítva.

A czélszerűségi ok nem szorul sok magyarázatra. A téli hónapokban, amikor már kora este meg kell gyújtani az utcák gázlámpáit, nemcsak a külvárosokban, hol a világítás szegényesebb, hanem a belsőbb részében is, ritka jó szem az, mely elolvasni képes az utcák tábláira irt nevet és a házszámokat. Ha köd van, olyankor hasztalan ágoskodunk és meregetjük szemünket; várunk kell, míg a járókelők valamelyike utbaigazít a keresett utcza és ház irányában. De miután a fővárosban nem ritka a felebarátjának bosszuságát okozni akaró ember, gyakran megtörténik, hogy tréfakedvelő bácsik annak az utcának a sarkáról, amelyet keresünk de, amelynek nevét a tábláról nem tudjuk leolvasni, elküldenek bennünket a másik városrészbe. A kérdezősködésre vágyunk utalva nyáron is, ha a hold nem segít a főváros megvilágításában.

Mindezen kellemetlenségnek végét lehet vetni, ha a főváros elsősorban az utczatáblák kivilágításáról intézkedik, azután pedig elrendeli, hogy a háztulajdonosok kötelesek a házszámot megvilágítani. Az előbbihez — azt hisszük — mindenki szó nélkül hozzájárul, s örülni fog, mint a hogy örülnek a kültek lakói, ha a petroleumlámpásokat gázégőkkel cserélik ki. A házszámok kötelező megvilágítása ellenben valószínűleg nem fog inyére esni valamennyi háztulajdonosnak. A krajezároskodó urak zugolódni fognak az újabb „teher“ ellen. De ezek morogtak ama szabályrendelet ellen is, mely kötelezővé tette a lépcsőházak megvilágítását, ennél fogva a szavukra semmit sem kell adni. Elvégre hétszáz ezer ember kényelme és érdeke előbbrevaló, mint néhány ezer háztulajdonos önzése. Egy olyan nagy és élénk éjjeli életű városban, amilyen Budapest, föltétlenül szükséges, hogy úgy a bensülöttek, mint a vidékiek és még inkább az idegenek, képesek legyenek naplemente után is eligazodni az utcákon.

A reform nem kerülne sokba a fővárosnak és lényegtelen kiadást okozna a háziuraknak. A világítási technika ma már annyira fejlett és sokoldalú, hogy válogatni lehet többféle rendszer között. Csináltathatnak foszforeszkáló betűket és számokat vagy üveglap mögött gyújthatják fel a gáz-, esetleg villamfényt. Bármelyik elektrotechnikus vagy gázfelszerelő 24 óra alatt megcsinálja a praktikus mintát. Noha teljesen laikusok vagyunk ezen a téren, bizton merjük állítani, hogy egy utczatábla 10 koronánál és egy házszám 5 koronánál többbe nem kerülhet. A világítás költsége pedig egy év alatt nem rughat többre 50 koronánál.

Több a bizonyosnál, hogy ha Budapest életbe lépteti ezt a reformot, követni fogják példáját nemcsak a hazai nagyobb városok, hanem külföldiek is.

Nekünk tulajdonképp szabadalmat kellett volna vennünk erre az ideára és kész ajánlattal járulunk a fővárosi tanács elé. Esetleg sok pénzt, talán száz ezreket kereshetnénk vele. De miönzetlenülátengedjük a megvalósítást a fővárosnak és ajánljuk: *állíttassa*

ki a szabadságot a maga részére. Ha majd tőle a szabadságot megvásárolják drága pénzen a külföldi gyárosok és városok, akkor nem lesz kifogásunk az ellen, ha a haszonból egyrészt — elismerés gyanánt — nekünk juttasson.

A tőke és a hitel Budapesten.

Abnormis idöket élünk. Nemcsak az időjárás, nemcsak a klimatikus viszonyok, hanem közgazdasági életünk is, — mintha háborúskodni akarnának a sajnálatraméltó emberiséggel — elhagyták egyenletes mentetet és különösségeket szülnék.

Az emberek éheznek, munka után epedeznek, míg végre kivándorolnak és a nagy tőke felhalmozva lustán fekszik.

A nagy tőke nem megy belé a vállalatokba, hogy tisztességesen megkereshesse kamatozását; hanem *leselkedik* a rablógazdaságra, mert hiszen: „Vom Raub lebt man am bequemsten“.

Ennekelötte drága volt a pénz és ezért az ipar és kereskedelem nem kapta meg a pénzt; természetes, hogy ennek következtében nem prosperálhatott. Most pedig van olcsó pénz, de a nagytőke pénzesei nyugodtan ülnek rajta; nem adják sem az iparnak, sem a kereskedelemnek, legkevésbé a mezőgazdaságnak, — és így, az évekkel ezelött beköszöntött nyomor és szemérmatosan leplezett éhség, permanenssé vált. A tőkések összehalmozzák a bankokban a nagy összegeiket annyira, hogy a pénzügyezetek nem tudnak mit csináljanak a pénzzel. Kétezer-háromszáz millió korona hever így jelenleg a bankokban!

Ily viszonyok között, mikor a tőke a helyett, hogy az iparban és a kereskedelemben keresné elhelyezését, paragon fekszik. Hogy is ne lenne állandó az általános polgári nyomor, mikor a szegényebb sorsú polgár csak 15 százalék fejében kaphat hitelt. — azt is csak akkor, ha szerszámját, ingét, kabátját, nadrágját zálogba teszi.

A zálogház ma már nagyon frekventált intézmény és jó hírnévnek örvend. A zálogházak reno-méja nagyon emelkedett az óta, a hogy nemrégiben a király is egy bécsi zálogház megnyitása alkalmával abbéli óhajának adott kifejezést, hogy az intelligencia is keresné fel a zálogházakat. Hát bizony — sajnos, — hogy az intelligencia is már sürűen felkeresni kénytelen, minden *buzdítás nélkül*, a zálogházakat. De ez a sajnálatraméltó körülmény legjobban mutatja egy ország tökéletes pénz- és hitelhiányát . . . koldusságát.

A zálogházak még csak nemrégén számoltak be a 35—40 százalékos kamatozásról és így jól jövedelmező intézmények voltak! mert: a „gomba jó tenyészik a trágyában“.

A ki pedig a zálogházba nem akar menni, vagy pedig nincs is mit oda vinnie, az nem kap hitelt, mert az ő „váltója nem kereskedelmi váltó“, a melylyel a bürzén lehetne gseftelni. Birhat ezrekre menő évi fizetéssel; lehet birtoka (megjegyzendő tehermentesen); lehet gyára — s tudom is én mije még! — betáblázás nélkül nem kap hitelt; nincs pardon! Az ilyen reális, tényleges vagyonnal bíró individuum hitelt nem kap, akármit is csinál.

Ilyen könnyelmű közgazdasági politikánk mellett megfigyelendő momentum az, hogy Amerika nemcsak embereinket, saját segédkezésünk mellett kiviszi, nemcsak árucikkeivel megjelent a mi utcáinkon, hanem most már az amerikai ujságokban hirdeti, hogy kiskamatu (a mi természetes az amerikai pénzügyviszonyok mellett) és — a mi a dologban lényeges, — *könnyű* szerivel, rövid uton, a hitelt kereső embereink, kölcsönöket kaphatnak *itt*en.

Amerika tehát itt saját otthonunkban, elfoglalja házuk küszöbét és így nálunk is *alaposan* megveti talaját világhódító politikájának, — *Ucháczius* ágyúk, *Mannlicher* puskák és — a mi a fő — pénz nélkül; *sőt* még anyagi haszonnal!

Sok mindenféle oka van az amerikai hódításnak; de ez esetben eredményeit annak köszönheti, hogy hitelügyeit *minden* amerikai ember átalánosítja s így a pénzt, de különösen a hitelt, milliók élvezhetik, hasznosítván azt nemcsak maguk számára, de ez által a köznek is tesznek megbecsülhetetlen szolgálásokat.

Nálunk mit látunk? Azt, hogy pár ezer ember élvezi a hitelt; gazdagok; — 18 milliónyi polgárság pedig hitel nélkül áll tehetetlenül; egyedüli reménye csak a kivándorlás.

Nem azon kell csodálkozni, hogy az a néhány ezer ember hizlalódik a milliók hátán, mert mindenki a saját hasznát igyekszik elősegíteni. De vérlázító az az indolencia, melylyel a nagy, 18 milliónyi tömeg ezt eltűri, — és csodálkozni kell azon, hogy a mérvadó tényezők nem veszik észre azt a *messzi* kiható veszedelmet, mely természetszerűleg be fog következni, ha a hitelügy nem rendeztetik, nem általánosíttatik. Nem doktrinér fejtegetések kellenek, — de hazafias fohászkodások sem — a minőkkel éppen azok a bankemberek traktálják a közönséget, a kik korlátlan hitelük folytán, másokból olvasztott zsirban úsznak. Hanem kell öntudatos, *bátor* cselekvés: lehetetlenné tenni annak az egy-néhány embernek a kizsákmányolás módját, a sok millió ember felett.

Mindaddig, míg a hitelügy nálunk rendeztetni nem fog, mindaddig nem is lehet közgazdasági javulást várni. Mindaddig sem 200, sem több százazrekkel nem lehet a rossz viszonyokat megjavítani. Gyökeres javulást csak a megteremtendő hitel képes biztosítani, a mikor majd hitel folytán minden ember dolgozhatik, működhetik és biztosíthatja megélhetését, gyarapíthatja a nemzeti vagyont.

Tervbe vett építkezési beruházások pillanatnyi s *részleges* segítséget nyújthatnak ugyan, de általános és állandó javulást csak az általános hitel az egész vonalon való megteremtése idézheti elő.

Ne is reménykedjenek sem az építészek, sem az építőmesterek, sem pedig a nyomorgó szélesebb-körü közönség, hogy a 200 milliós beruházási kölcsönből nekik valami segítségük, vagy pedig hasznuk lehessen. Legfeljebb egy csomó napszámos munkásnak módjában lesz mellette tengődni életét. De a középosztályú polgárságon a beruházási kölcsön segíteni nem fog. Az építészek különösen semmit sem reményelhetnek, mert a nekik való munkát az állam saját közegei által fogja elvégeztetni. A kiéhezett vállalkozók serege pedig ajánlattevésnél leliciztálja magát, hogy a „győztesek” örülnek, ha a kapott munkánál, fáradságuk mellett még bőrüket is nem hagyják a vállalatnál.

A mi rossz közgazdasági politikánk segítségével közeledünk ahhoz az időhöz, midőn az intelligencia *tömeges* kivándorlása napirenden lesz. Az intelligencia kivándorlása manapság csak részleges; de ha a hitelt nem állítjuk a polgárság összességének a szolgálatába, s ha a hitel nálunk csak néhány ezer embert fogja gazdagítani, — hát ez esetben a polgárság zöme természetesen ki kell hogy vándoroljon, mert hitel nélkül sem az egyesek, sem a nemzetek nem élhetnek.

KÖZGAZDASÁG

A Hazai Bank Részvénytársaság igazgatósága megállapította az 1902. évről szóló zárószámadásokat. Ezek szerint a lefolyt esztendő tiszta nyeresége az előző évről áthozott nyereségösszeg hozzászámításával 774.348-29 korona, ami a részvénytőke 7.743 százalékos kamatozásának felel meg. A készpénzforgalom 990,201.490-71 koronára, a leszámított váltók összege pedig 126,680.713.48 koronára rugott. Az igazgatóság a közgyűlésnek azt fogja indítványozni, hogy a tartalékalapnak 75.000 koronával és a nyugdijalapnak 20.000 koronával leendő javadalmazása mellett a 8. számú osztalékszelvény úgy mint a múlt évben 10 koronával vagyis 5 százalékkal váltassék be. A mérleg, valamint a nyereség és veszteség-számla adatai a következők:

Mérleg-számla. Vagyon: Pénztárkészlet 795,709.05 korona. Váltótárca: Leszámított és külföldi váltók 17,774.037-36 korona. Értékpapírtárca 2,375.241-08 korona. Nyugdijalap értékpapirjai 194,338 korona. Befizetések vállalatokba és szindikátusokba 4,884.403.09 kor. Adósok: Folyó számlában (fedezett) 16,072.709-20 korona; szerződéses határidőre kötött ügyletekben (fedezett) 24,620.088-50 korona; bankári követelésekben 619,892.53 korona; összesen 41,312.690-23

korona. Különféle aktívák 7,768.350 korona. Váltóüzlet 419,044-06 korona. Leltári berendezés: Eddigi beszerzések 95,913-38 korona; eddigi leírások 95,903-38 korona: 10 korona. Összesen 75,523.822-87 korona. Teher: Részvénytőke 10,000.000 korona. Tartalékalap 1,375.000 korona. Nyugdijalap 254,108-45 korona. Forgalomban levő saját elfogadványaink 5,075.000 korona. Betétek pénztárjegyekre és checkszámlákra 25,391.711-03 korona. Hitelezők: Szerződéses határidőre szóló üzleti célokra lekötött tőkék 27,243.626-55 korona; különféle folyószámlái hitelezők 3,704.086-88 korona; összesen 30,947.713-43 korona. Fel nem vett osztalékok 1064 kor. Átmeneti tételek 1,704.877-67 korona. Nyereség egyenleg 774.348-29 korona. Összesen 75,523.822-87 korona.

Nyereség- és veszteség-számla. Tartozik: ügyvivő igazgatóság, tisztviselők és szolgák fizetése 208.594-33 korona. Költségek: helyiségbér, írószerek, nyomtatványok, postaköltségek stb. 165.267.96 korona. Adó 96.145-74 kor. Leírások: 15.532-06 korona. Nyereség: múlt évi nyereség-elővitel 56.110-20 kor., folyó évi tiszta jövedelem 718.238-09 kor., összesen 774.348-29 kor. Összesen 1,259.888-38 kor. Követel: Nyereség-elővitel 1901 évről 56.110-20 korona. Kamatjövedelem 834.961-58 korona. Jutalékok és szindikátusi jövedelmek 252,003-77 korona. Nyereség idegen értékekben 38.039-57 korona. Nyereség értékpapírokon 55.854-84 korona. Nyereség a váltóüzletből: a befektetett tőke kamatai és az üzleti költségek levonása után 22,919-42 korona. Összesen 1,259.888-38 korona.

A Belyárosi Takarékpénztár Részvénytársaság e hó 5-én tartotta X-ik rendes közgyűlését dr. Münnich Aurél országgyűlési képviselő elnöklete alatt. Elnök megnyitván a gyűlést konstatálja, hogy arra 107 részvényes 3177 darab részvényt letéteményezett és hogy az ennél fogva határozatképes. A jegyzőkönyv vezetésével dr. Dalnoky Béla az intézet ügyésze bizatott meg. A Székely Ferencz vezérigazgató által előterjesztett igazgatósági jelentés kiemeli, hogy az intézet a lefolyt évben is sikeresen működött és kielégítő eredményeket ért el, úgy hogy az évi nyereség végösszegben 475,060-22 korona, a múlt évi 458,195-78 koronával szemben.

Az intézet 1902-ben körülbelül 43 millió korona váltót számított le, míg az előző évben csak 40 milliót. A kibocsátott záloglevelek összege körülbelül 26 millió korona. Betétek állománya megközelíti a 10 millió koronát.

A zárószámadások kellő leírása után 475,060.22 korona tiszta nyereséget eredményeznek, mely összegből 72,705.07 korona az igazgatóság, választmány és a tisztviselők jutalékára fordítandó. Az igazgatóság azt javasolja, hogy a maradékból 60.000 korona takarékalaphoz, 10.000 korona a nyugdijalaphoz csatoltassék, 300.000 korona, azaz részvényenkint 12 korona (6 százalék) osztalékkul fizettessék ki. A fennmaradó 32,355-15 korona pedig új

számlára vitessék elő. A közgyűlés az összes javaslatokat egyhangulag elfogadta és a kilépő igazgatósági, felügyelő-bizottsági és választmányi tagokat újból megválasztotta. A felügyelő-bizottságba *Hafner József* újonnan megválasztott. A közgyűlést követő igazgatósági ülésben *Fischer Gyula* cégvezető-helyettes igazgatóvá neveztetett ki.

Hirek a városházáról.

A közmunkatanács akadékoskodása.

A főváros közmunkák tanácsa egy egészen jelentéktelen dolog miatt megint összeütközésbe jött a fővárosi tanácssal. A háborúság oka egy centimális mérleg felállítása fölött tört ki. A budai várkapitányság arra kért engedelmet a fővárostól, hogy a várkert rácskapuja mellett hidmérleget állíthasson fel, a melyben lemérhesse a várba szállított szenet. A fővárosi mérnöki hivatal azt tanácsolta e tárgyban, hogy a mérleg a kapu baloldalán helyeztessék el, mert így a Palota-utról jövő szenes kocsik mindjárt rá mehessenek a mérlegre s egy csekély hajlásu mozdulattal kijutnak a rácskapun. E megoldás praktikus volta evidens mindenki előtt, csak a főváros közmunkák tanácsa előtt nem, a mely egész komolyan állást foglalt a tanács eme határozata ellen. Nem az ellen van kifogása, hogy a királyi palota kertjében mérleg állíttassék fel oldalt, hanem a kapu jobb oldalán nyerjen elhelyezést a mérleg. E kívánságának abszolút nincs értelme, s nem tekinthető egyébnek mint ok nélküli akadékoskodásnak.

Az illetőség igazolása. Az iparosok egyik nagy baján segített a kereskedelmi miniszter legutóbb tett intézkedésével. A munkások eddig csak úgy nyerhettek végleges munkakönyvet, ha illetőségüket kellőképen igazolni tudták. Ellenkező esetben csakis ideiglenes igazolványt kaptak. Tudvalevő dolog, hogy az illetékeség szabályszerű igazolása mily körülményességgel járó, hosszadalmas procezzszust képez s épen ez okból sok munkás nem is szerez végleges munkakönyvet. Ennek azonban kárát valja, mert a munkaadók egy része idegenkedik oly munkások alkalmazásától, a kik csak ideiglenes igazolványt képesek felmutatni. Tekintettel arra, hogy az ipari pangás amugy is keményen sújtja a munkásosztályt, a mely legnagyobb erőmegfeszítése mellett is csak nehezen bír foglalkozáshoz jutni, a kereskedelmi miniszter jónak látta megszüntetni a munkakönyvek elnyerhetése körül, eddig felmerült nehézségeket. Leiratában értesítette a fővárost, hogy az iparhatóságoknak a jövőben nem szabad többé követelni az illetőség igazolását, hanem e nélkül is ki kell adni a végleges munkakönyvet bármely munkásnak, aki ezért hozzájuk fordul. Követendő szabály gyanánt kimondja továbbá a miniszter, hogy az irni

tudó munkás új munkakönyvének első lapjára köteles odairni nevét s csak ezután veheti át a munkakönyvet.

Hogy készülnek nálunk a monumentális épületek? A pénzügyminisztérium új palotájának építő-bizottsága fölkérte legutóbb a fővárost, hogy a palota Fortuna-utczai homlokzata előtt sürgősen készíttessen csatornázást. A főváros mérnöki hivatala most tett erre vonatkozólag a tanácsnak jelentést, a mely nem valami fényes világításba helyezi a palota építő-bizottságának működését. Előadja ugyanis a mérnöki hivatal, hogy a bizottság kérelme érthetetlen, amennyiben az épülő pénzügyminisztériumi palota minden oldalról, tehát a Fortuna-utczáról is régen el van látva csatornázással. A hires építőbizottság ilyenformán belekapott egy nagyszabásu épület építésébe, a nélkül, hogy tájékozást szerzett volna magának a palota telkét környező földalatti építmények létezését és fekvését illetőleg.

Hentesek a miniszternél. A budapesti hentesiparosok néhány héttel ezelőtt monstre deputáció útján kérték a tanácstól s a polgármestertől, hogy a sertésközbégőhídi vásáron az élősuly szerinti eladás szokása újból behozassék. A kérelemnek azonban mindezideig nem tett eleget a főváros s valószínű, hogy nem is fog. Miután a hentesiparosok existenciájukat látják veszedelemben az élősulyban való eladásra vonatkozó tilalom által, újabb lépéseket készülnek tenni méltányosnak vélt kívánságuk teljesülése érdekében. Ipartestületük legutóbbi előljárósági ülésén elhatározták, hogy monstre deputációt küldenek *Darányi Ignác* földművelési miniszterhez s megismétlik a tanács elé terjesztett kérelmüket. A budapesti hentesiparosok erősen hiszik, hogy a miniszter előmozdítja majd panaszaik orvoslását, a melyeknek jogosult voltát — szerintük — már is beigazolták a tények.

Elpusztult fásítás. A külső Váci-útnak Dráva-utca s Újpest község között fekvő szakaszán úgyszólván semmi gondozásban nem részesülnek az élőfák s az utóbbi időben uralkodott viharok csaknem valamennyit elpusztítottak. A VI. kerületi előljáróság most előterjesztést tett a tanácsnak, hogy az egész szakaszon pótolttassanak az elpusztult fák, a melyekre a rendkívüli poros úton egészségi szempontból nagy szükség van. Kéri egyúttal, hogy utasíttassék a városi főkertész, hogy a Váci-út élőfáira is kellő gondot fordítson.

Az Aréna-út rendezése. Az Aréna-út ama szakasza miatt, a mely a Váci-út és az Angyal-földi-út között fekszik, tenger sok panasz érkezett már a tanácshoz. Az egész út rendezve van már, csak épen ez a rész áll régóta rendetlenül, daczára annak, hogy jórészt be van építve s így a lakosság joggal követelheti a rendes csatornázást, burkolatot, stb. A rendezési tervek készen vannak s a munká-

latokhoz szükséges 28 ezer koronára a földzet is kijelöltetett; egy idegen telek s ház volt azonban útban, melyet meg kellett szerezni. A tulajdonos makacssága folytán csak most sikerült e telekre vonatkozólag az egyezség s a mérnöki hivatal jelentése szerint a telken volt épület a napokban hordatott le. Most már semmi sem áll útjában az Aréna-út rendezésének s a tanács ki is mondotta a munkálatok végrehajtását. Az árlejtés megtartása után hozzálátnak a dologhoz s remélhető, hogy az út a nyár folyamán rendbe lesz hozható.

Egy tíz milliós államkölesön konverziója. A magyar kincstár az osztrák-magyar államvasutak államosítása alkalmával öt millió forint kölcsönt vett fel az osztrák-magyar államvasut-társaságtól, mely összeg az Ipolyság-Balassagyarmat-i vasutvonal kiépítésére fordított. A kölesön feltételei szerint a magyar államkincstár 75 esztendőn keresztül évenként 250,000 forintot köteles fizetni törlesztés és kamat fejében, a mi 5%-nak felel meg. Az államosítási szerződésben azonban fentartotta magának a magyar állam azt a jogot, hogy ezt a kölcsönt félévi felmondás után, mely minden év január vagy július 1-én következhetik be, visszafizesse. A pénzügyi bizottság egyik utóbbi ülésén Barta Ödön képviselő figyelmeztette a pénzügyminisztert erre a terhes kölesönre, mely a magyar államhitel mai állapotában valóságos anakronizmus. A Lukács László pénzügyminiszter a „Föv. Tud.” értesülése szerint utasította a miniszterium államhiteli osztályát, hogy a kölesön átváltoztatása illetve visszafizetése tárgyában sürgősen tegye meg előterjesztését. A kölesön konverziója évente legalább is 100.000 korona megtakarítást jelent az államkincstár számára, a mi ily csekély tartozásnál igen tekintélyes összeg. A pénzügyminiszter a 10 millió korona kölcsönt július 1-én felmondja az osztrák-magyar államvasut-társaságnak, s egyenlőre a folyó pénzkészletekből fogja az összeget visszafizetni.

Vidéki városok kölesönei. Debreczen városa 10 millió koronás kölesönének konverziója tárgyában tárgyalásokat folytat az osztrák-magyar bankkal. — Torda városa közmunkák céljára két millió korona kölesön felvételét határozta el. — Szatmár városa 1,900.000 korona kölesönének konverziója iránt tárgyalásokat folytat a Magyar Jelzálog Hitelbankkal.

Megszűnt forgalmi akadály. A magyar államvasutak értesítése szerint a ruma-klenáki helyi érdekű vasut Klenák és Klenák-Szavapart állomásai között a vonatforgalom január hó 31-én újból megindított.

Az elmúlt héten élve született 400 gyermek, meghalt 341 egyén, a születések tehát 59-el mulják felül a halálozásokat. Nemre nézve 206 fiu, 194 leány. Halvaszületett 15 gyermek, köztük 8 fiu, 7 leány.

Az élveszülettek közt volt 163 róm. kath., — görög kath., — görög keleti, 17 ágost. evang., 29 helvét, 1 unitárius, 80 izraelita, — egyéb. Összesen 290. Halvaszületett összesen 10.

Betegedés.

Betegforgalom a városi kórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a múlt hét végén 1082 beteget, szaporodás 379, csökkenés 349, maradt a múlt hét végén 1085. A Szt. László-kórházban ápoltak a múlt hét végén 128 beteget, szaporodás 47, csökkenés 43, maradt a múlt hét végén 126. A Szt. István kórházban ápoltak a múlt hét végén 1159 beteget, szaporodás 281, csökkenés 235, maradt e hét végén 1183. A Szt. János-kórházban ápoltak a múlt hét végén 923 beteget, szaporodás 166, csökkenés 152, maradt e hét végén 917. Összesen ápoltak a múlt hét végén 3292 beteget, szaporodás 873, csökkenés 779, maradt e hét végén 3311.

Meghívó.

A „Salgó-Tarjani köszénbánya részvénytársulat”

folyó évi február hó 26 án délelőtt 10 órakor tartja Budapest, V., Erzsébet-tér 16. szám alatt lévő központi irodai helyiségében

XXXV. rendes évi közgyűlését,

melyre az igazgatóság a t. cz. részvényeseket tisztelettel meghívja.

N A P I R E N D:

1. Az 1902-ik évről szóló igazgatósági és felügyelő-bizottsági jelentés előterjesztése.
 2. Az 1902-ik évi mérleg előterjesztése, indítvány annak jóváhagyása és az osztalék megállapítása iránt.
 3. Indítvány az igazgatóság és felügyelő-bizottságnak megadandó felmentvény tárgyában.
 4. Felügyelő-bizottság választása.
- Budapest, 1903. február 3-án.

Az igazgatóság.

Felkérjük azokat a t. cz. részvényeseket, a kik e közgyűlésen részt venni akarnak, hogy sorrend szerint jegyzékbe foglalt részvényeiket a szelvényekkel együtt bezárólag f. évi február hó 17-ig vagy a társulat fentjelzett helyen lévő központi pénztáránál, vagy pedig Bécsben a K. k. priv. allg. Boden-Credit-Anstalt-nál (I. Teinfaltstrasse 6.) tegyék le. Huszonöt részvény egy szavazatra jogosít.

Ertesítjük egyúttal a t. cz. részvényeseket, hogy az alapszabályok 15. §-a értelmében az 1902-ik évi mérleg az igazgatósági és felügyelő-bizottsági jelentéssel együtt f. évi február hó 17-től kezdve a társulat központi irodájában rendelkezésükre áll.

Utánnomás nem díjaztatik.

Statisztika.

Népességi mozgalom.

Az 1903. év közepére kiszámított népesség, polgári lakos 774.045, katona 16.484. Összesen 790.529.

A magyar országos központi takarékpénztár XXXI. rendes közgyűlését

1903. évi február hó 21-én délután 4 órakor, az intézet helyiségében (IV., Deák Ferencz-utca 7. szám, I. emelet) tartja meg.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság jelentése.
2. Zárószámadások előterjesztése a felügyelő-bizottság jelentésével.
3. Mérleg megállapítása, nyereség-felosztás és kifizetés iránti határozathozatal.
4. A felügyelő-bizottság, a választmányi tagok ülési jelenléti jegyei és a választmányi napibiztosok tiszteletdíjának megállapítása.
5. Négy igazgatósági tag választása. Az újból alakítandó felügyelőbizottságba és választmányba négy felügyelő-bizottsági és hatvan választmányi tag választása.

Azon t. részvényesek, kik ezen közgyűlésen részt venni szándékoznak, szíveskedjenek részvényeiket az alapszabályok 23. §-a értelmében* folyó évi február hó 18-a déli 12 óráig az intézet pénztáránál letenni, mely alkalommal a mérleg is rendelkezésükre állandó.

Az igazgatóság.

* 23. §. Közgyűlésben részt vehetnek mindazon részvényesek, kik három nappal a közgyűlés megtartása előtt, a le nem járt szelvényekkel együtt, oly részvényt tesznek le a társulatnál, mely legalább két hóval előbb iratott a letevő saját nevére.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Levensverzekerings Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztosítást, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselő Budapestben, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő

A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-
világító testekben,**

a legegyszerűbb kivitelű a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapestben:

- II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körút 1. a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.
Köszvár: Wesselényi-utca 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

Schlick-féle

**vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság.**

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzembereendezések malmok részére, szivattyú-telepek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadai gépezeti berendezések készítése, stb.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN KEDDEN.

TARTALOM:

1. Veszedeles izgatás.	6. A közegészségügy javulása.
2. A villamosvasutak reformja.	7. Függőben tartott szubvencziók.
3. A főváros kizsákmányolása.	8. Hírek a városházáról.
4. A vásárpénztári monopolium.	9. Statisztika.
5. Hangok Budáról.	10. Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 korona. ✦ Fél évre 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utca 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**

és

szabadalmazott

Füstémésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kiváratra.

Tűzálló és Chamotteanyagok raktára.

Meghívás

a „Forgalmi bank részvénytársaság.”

1903. évi február hó 28-án d. e. 10 órakor a magyar
leszámitoló és pénzváltó bank tanácstermében (Buda-
pesten V. ker., Dorottya-u. 6. sz. alatt tartandó**IV-ik rendes közgyűlésére.****Napirend:**

1. Jegyző és jegyzőkönyv hitelesítők, illetve szavazatszedők kinevezése és a közgyűlés megnyitása.
2. A közgyűlés határozatképességének megállapítása.
3. Az igazgatóság jelentése a társaság 1902. évi üzleteiről.
4. Az igazgatóság évi számadása és az osztalék megállapítása.
5. A felügyelő-bizottság jelentése.
6. A felmentvény megadása az igazgatóság és felügyelő-bizottság részére.
7. Az igazgatóság alapszabályszerű lemondása és az új igazgatóság megválasztása; díjazásának megállapítása.
8. Az új felügyelő-bizottság megválasztása és díjazásának megállapítása.

Azon t. cz. részvényesek, kik a közgyűlésen résztvenni kívánnak, felkéretnek, hogy részvényeiket a még le nem járt szelvényekkel együtt az alapszabályok 14. §-a értelmében legkésőbbén folyó évi február hó 21-ig a társaság pénztáránál Fiumében, vagy a Magyar leszámítoló és pénzváltó banknál Budapesten letéteményezzék.

Budapest, 1903. február 13.

Az igazgatóság.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különféle emeltyű-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és**országos zálogkölcson részv.-társ.**

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecské 4% kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbízásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt 1/2 9—1/2 1-ig, délután 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 4. sz.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

Veszedelemes izgatás.

Jó tettért hálát ne várj. Ez régi tanács, amelyet most újra eszünkbe juttatnak a fővárosi szocialista-párt turbulens elemei. De bármennyire vértézve legyünk saját magánéletünkben a hálátlanság bántó megnyilvánulásai ellen, lehetetlen megütközés, felháborodás és aggodalom nélkül látnunk azt a hálátlanságot, melyet a főváros szocialistái a székesfővárossal és a jótékony társadalommal szemben tanusítanak.

Hetek óta folyik az izgatás a szemétsajtóban és a szocialista közlönyökben a humanizmus szolgálatába szegődött uri népek és a főváros által létesítendő munkásotthonok ellen. Amazokat kigunyolják, ezeket elhibázottaknak mondják. Nekik nem elég, hogy a jómódú polgárok és mágnások feleségeinékonyhákat rendeznek be, levest megtheát osztogatnak és melegedő helyiségekről gondoskodnak. El akarják hitetni a községre szorulókkal, hogy a jótékonyosság gyakorlása az urirendnél csak szórakozás és komédia. Belecsöpögtetik a mérget abba a szánalomra méltó proletárba, ki az egyik helyen tejet, a másikban kenyeret, a harmadikban levest, a negyedik és ötödik helyen theát meg fűtőszert kapott ingyen, hogy mindezért *hála fejében gyűlölnie kell* azokat, kik összeállottak az ő nyomorúságát enyhíteni!

Valóban igaza van annak a francia arisztokratának, aki azt mondotta: „A jótékonyosság gyakorlása nem azért nehéz, mert áldozatokat igényel, hanem az emberek hitványsága miatt.” Első pillanatra megfoghatatlannak látszik: miért bántják a

a szocialisták a szegények pártfogóit? Minő cél az, melynek érdekében egyfelől az elégtelenséget szítják, másfelől elkedvetlenedést idéznek elő? Hiszen nyilvánvaló, hogy Budapesten ezer és ezer ember rá van szorulva az ingyen tejre, kenyérre és levesre. Ha ezt sem kapnák, meghalnának éhen vagy a bűn útjára kellene tántorodniok. Miért kockáztatják tehát támadásaikkal a jótékonyági intézmények további működését?

A magyarázatot a szocialisták önző törekvéseiben leljük fel. Nekik szükségük van mentől több elégedetlen, elkeseredett és elszánt emberre. Nekik az alsóbb néposztályok nyomora eszköz, amelyet az állam és a mai társadalmi rend ellen fölhasználhatnak. Mennél nagyobb a nyomor, annál könnyebb az agitáció a polgárság és a főurak ellen. A társadalmi különbséget és a vagyoni egyenlőséget ők nem elenyészteni, hanem szélesíteni törekszenek, mert végcéljuk: a mai rend fölforgatása. Nekik tehát utjokban áll az a jótékonyosság, mely a tömegnyomort enyhíti. Hiszen minden karaj kenyér és minden tányér leves, amelyet a polgárság az éhezőknek ad, egy-egy czáfolat ama gonosz tanításukkal szemben, hogy a „burzsoá” és az arisztokrácia ridegen elzárkózik a szegények nyomorúsága elől. Ők azt hirdetik szennyes nyomtatványaikban és még mocskosabb szónoklataiban, hogy se az állam, se a városi hatóság nem törődik a nép gyermekeinek megélhetésével, csatlakozzék tehát mindenki az egyedül üdvözítő és megváltó szocializmushoz. Ámde a nép látja, hogy az állam milliókat juttat szükségmunkákra. Látja, hogy a főváros százezreket osztat szét segély gyanánt és a pillanatnyi

nyomor enyhítésén kívül gondoskodni akar a munkások kényelméről és szellemi istápolásáról is. Végül látja, hogy a társadalom szíve nincs köből, s a munkátlanság nehéz napjaiban számíthat a jobb módúak támogatására. Mindezek a jelenségek gondolkodóba ejtik s gyanakodva kezd nézni a szocialista vezérekre, kik tele hassal és sörtől-bortól gőzölgő szájjal üvöltöznek a „burzsoá” ellen, s krokodil-könyeket sajtolnak ki lumpolásban megpettyhüdt szemhéjaik alól a szegény nép nyomora felett.

Ezt a gyanakvást észrevették a jómadarak, kik évek hosszú sora óta élösködnek a munkások filléreire, s hirtelen taktikát változtattak. Az új jelszó a szocialista fari-zeusok táborában: a jótékonyág megrágalmazása és munkásotthonok bojkottálása.

Ezt a cinikus és veszedelmes manővert nem volna szabad tétlenül nézni. A népbolondításnak is határt kell szabni elvégre. A társadalom békéje és a főváros nyugalma követeli, hogy a gyalázatos izgatások megszűnjenek. A gyűlölködés és irigység konkolya, a melyet a szocialisták tele marokkal hintetgetnek, könnyen megfogamzik és elnyomhatja a felebaráti szeretet buzáját.

A szegény néposztály és a polgári társadalom érdeke egyaránt megköveteli, hogy a lelketlen izgatók lelepleztessenek és további működésük lehetetlenné tételük. Amily dicséretreméltó erélylyel üldözi a törvény azokat a nemzetiségi Herosztráteszeket, kik a magyar állam épületét akarják felgyújtani, épp oly kiméletlen szigorral kell föllépni a társadalmi rend megbontói: a szocializmus demagóg szélhámosai ellen.

A villamosvasutak reformja.

Láng Lajost bizalommal üdvözlöttük, amikor átvette a kereskedelmi miniszteriumot, mert meg voltunk győződve, hogy benne a főváros és a nagyközönség oly kormányfőira talál, ki minden melléktekintet nélkül teljesen függetlenül, csak a közérdeket fogja szem előtt tartani. Hogy nem csalódtunk, egyebek közt ama rendelete is mutatja, melylyel a villamosvasutak ügyében a köz-

óhajnak megfelelő reformokat életbelépteti. E reformokat évek óta sürgette a közönség, de a társaságok ellenkezése és a miniszterium közönyössége utját állotta a megvalósulásnak.

Láng Lajos nem sokáig törte fejét a kérdésen. Belátta, hogy a mostani állapotok tarthatatlanok és rövidesen intézkedett. A villamostársaságok valószínűleg nem intéznek hozzá köszönő feliratot, ellenben a főváros polgársága hálát fog érezni iránta és még nagyobb megbecsüléssel tekint rá.

A mindnyájunkat közről érdeklő miniszteri rendelet szövszerinti szövege a következő:

A székesfővárosi villamos közuti vasutakon életbeléptetendő bizottsági intézkedések tárgyában mult hónap 9-én tartott értekezletről fölvetett s másolatban idezárt jegyzőkönyv elhatározásom elé terjesztetvén, az értekezleten résztvett hatóságok javaslata alapján a társaság képviselői által tett előterjesztések mérlegelése után a hazai vasutak fölött gyakorlandó főfelügyeleti hatáskörömből kifolyólag, a magy. k. belügyminiszter urral egyetértőleg a következőket rendelem:

1. A villamos kocsik belsejében az állóhelyeket megszüntetem, a kocsik belsejében csak annyi utas továbbítható, a hány ülőhely azokban rendelkezésre áll, megjegyezvén, hogy két 10 (tíz) éven aluli gyermekre egy ülőhely számítható.

2. A kocsik első peronjára vonatkozólag hivatali elődömnök 1900. évi július hónap 25-én 54757. szám alatt kelt rendeletével megállapított állóhelyek számát, illetőleg C. D. E. H. I. L. és M. típusu kocsiknál a 6, az F. G. N. K. és P. típusuaknál a megállapított 5 állóhelyet, változatlanul fönntartom.

3. A kocsik hátsó peronjára vonatkozólag, a kocsik gyors megtelése és kiürülése, továbbá az ellenőrzés megkönnyítése céljából, összhangzóan az első peronra tett megállapodásokkal, a férőhelyek számát a C. D. E. H. I. L. és M. típusu kocsiknál 8, az F. G. N. K. és P. típusuaknál 7 állóhelyben állapítom meg.

4. Az egyenes vonalszakaszokon engedélyezett, vagy a jövőben engedélyezendő maximális menetsebességet, kiküszöbölendő, a mai megállapításokban imitt amott mutatkozó, részint indokolatlan, részint be nem tartható, részint pedig ellen nem őrizhető, jobbára apró különbségeket a város belterületén — az utcák szélessége és forgalma szerint — 12 és 16 km.-ben, külön pályatesttel bíró vonalrészekben 25 km.-ben, végül külvárosok néptelenebb utcáin s külön pályatestnek tekinthető pályarészekben 20 km.-ben állapítom meg.

E megállapítások mellett természetesen fönntartandók lesznek azok a korlátozások, melyek az engedélyezett menetsebességnek az emberi lépés sebességére való csökkentését előírják, különösen út-

és vágánykeresztezéseken, a vágányoknak az úttest egyik oldaláról annak másik oldalára való avagy nagyobb tereken való áthaladásánál.

Jelen rendeletem a jövő 1904. évi január hónap 1-én lép életbe.

A magy. kir. vasuti és hajós felügyelőséget egyidejűleg utasítottam, hogy az egyes vonalszakaszokon engedélyezett menetsebességeknek a jelen rendeletem 4. pontjában megállapított menetsebességekkel való összhangba hozását az érdekelt hatóságok és vasutársaságok képviselőinek bevonásával sürgősen foganatosítsa.

A székesfővárosi magy. kir. államrendőrséget egyidejűleg fölhívtam, hogy jelen rendeletem szigorú betartását ellenőrizze, a vasutársaságok közegeit ez irányban hathatósan támogassa s a rendelet ellen vétőkkel szemben a fennálló törvényeket és jogszabályokat szigorúan alkalmazza.

Főhatalmaztam egyúttal a székesfővárosi magy. kir. államrendőrség főkapitányát arra, hogy kivételes és indokolt esetekben az engedélyezett menetsebességek csökkentését egyes vonalrészekben a saját hatáskörében elrendelhesse.

A társaságot pedig fölhívom, hogy a kocsik belsejében szokásos állóhelyek megszüntetéséből keletkező férőhelyszám-csökkenésnek pótlásáról e rendelet életbeléptetéséig részint új kocsik vagy pótkocsik beszerzésével, részint a menetrend megfelelő szerkesztésével és esetleg a forgalmi viszonylatok czélszerű megváltoztatásával oly módon gondoskodják, hogy a forgalom lebonyolítása hátrányt ne szenvedjen, illetőleg, hogy az utazóközönségnek a rendelet életbeléptete után is legalább annyi férőhely álljon mindenkor rendelkezésére, mint annak előtte a megfelelő évszakban.

Ez irányban teendő s a székesfővárosi hatóságokkal egyidejűleg hozzám is bemutatandó javaslatait sürgősen elvárom.

Fölhívom továbbá, hogy az ezek szerint megváltoztatott férőhelyek számát előtűntető jelzőtábláknak a kocsikban feltűnő helyen való alkalmazásáról annak idején gondoskodják, a közönséggel jelen rendelkezésemet megfelelően közölje, s személyzetét annak szigorú betartására kötelezze, különös gondot fordítván arra is, hogy személyzete a menetsebesség kezelésében kellő jártassággal birjon, kellően ellenőriztessék, s a szabálytalanságok a társaság részéről is szigorúan megtoroltassanak.

Végül értesitem, hogy az elül említett értekezletnek a kocsik vezetőszemélyzet hatósági képesítésére vonatkozó javaslatát elfogadván, vonatkozó rendeletet a vizsgálati szabályzattal együttesen legközelebb veendi.

Budapest, 1903. február hónap 12-én.

Láng s. k.

A főváros kizsákmányolása.

Ha valaki nem kimélné a fáradságot egybeállítani az adatokat, hogy a főváros a különféle szükségletek beszerzésénél mennyivel drágábban fizet meg mindent, mint a magánosok: ez a statisztika megdöbbentően nagy számokat tárna a közönség elé. A székesfőváros évtizedek óta fejőstehene és kincsesbányája minden rangu és rendű szállítónak. Még a hadseregi szállítások sem jövedelmeznek ily fényesen, legfőlegb mozgósítás és háboru idején. A mult század hetvenes és nyolczvanas éveiben néhány kiváltságos ember legelészett a fővárosi szállítások kövér mezején s városházi megkerületi klikkek pártfogása mellett zavartalanul halmozhatta össze a megtakarított százezreket. A körutakon és a forgalmasabb utcákon egész csomó három és négyemeletes házat mutathatunk, melyek tehermentes, boldog és köztiszteltben álló tulajdonosai szállítások révén jutottak vagyonhoz.

Az utóbbi évtized alatt megsaporodott az eszkimók száma, s az adózó közönség — némely szállítók és városházi hatalmasságok véleménye szerint — fölöttebb indiszkrét módon kezdett érdeklődni a nyilvános és kéz alatti szállítások ügyeivel. Holmi kisebbszerű skandalumok is pattantak ki, melyek nyomán a közvélemény a szállításokat és a panama-szót eszmei és tárgyi összeköttetésbe hozta egymással. A fővárosi tanács indítatva érezte magát, hogy elhárítson maga felől minden gyanút s ezért egyre tágitotta a nyilvános árlejtéseket. Hadd lássa a publikum, hogy nincsenek protekciós emberek, hanem az jut szállításhoz, a ki a legolcsóbb ajánlatot teszi és a legmegbízhatóbb.

És mégis ott vagyunk, ahol a mádi regálébérlő volt. A főváros most is csak oly méregdrágán jut szükségleteihez, mint ennekelőtte, a szállító dinasztiák monopoliumának fénykorában. Hogyan lehetséges ez?

Hát egyszerűen úgy, hogy a szállítással foglalkozó urak praktikus emberek. Igen hamar rájöttek, hogy ostoba és fölösleges dolog volna egymást lefelé licitálni az árlejtéseknél. Sokkal czélszerűbb kartelbe lépni és a lehető legmagasabb árak mellett tenni ajánlatot a fővárosnak. Mert a főváros kénytelen az ajánlatok egyikét elfogadni, s bár az a legolcsóbb valójában, mégis annyira drága, hogy a kartelisták mindegyikének jut belőle tisztességes haszon. A kartel-rendszer gyönyörűen virágzik és egyre szemérmetlenebbül zsebeli a fővárost.

Legújabbán a kőbányatulajdonosok állottak össze, hogy az ideai közükséglet szállításánál eret vágjanak a fővároson. Mindössze négy ajánlatot nyújtottak be, amelyek mindegyike oly hallatlanul magas árakat állapít meg, mintha nemzetközi hausse támadt volna a kőbányákban vagy csak mutatóba maradt volna a kő Szent István birodalmában. Világos, hogy ezek az ajánlattevő urak összejátszottak. Az

efajta összejátszást a törvény sem meg nem akadályozhatja, sem meg nem büntetheti. Ámde, úgy hisszük, vannak cselekmények, melyek elkövetésétől a tisztességes polgárt nem a paragrafusok, hanem a becsületérzés tartja vissza. Ha pálczáat törünk az olyan iparos vagy kereskedő fölött, ki jogtalanul nagy hasznót huz áruja után, épp úgy megvetéssel kell sujtani azt a szállítót vagy a szállítóknak azt a konzorciumát, mely egy város kizsákmányolását kísérti meg.

A köbányatulajdonosok mostani ajánlata föltétlenül visszautasítandó. Irjon ki a tanács új árlejtést és gondoskodjék a sajtó útján, hogy az új pályázaton olyanok is résztvegyenek, kik kartelen kívül állanak. A kartelisták eljárását pedig, a nevek megemlítésével, bélyegezzék meg a törvényhatósági testület színe előtt.

A vásárpénztári monopolum.

Ézsau, a ki egy tál lencséért eladta elsőszülöttségi jogát, mindenesetre jobb üzletet csinált, mint a főváros, ha továbbra is fentartja szerződését a vásárpénztárt monopolizáló részvénytársasággal. E lap hasábjain már számtalanszor szó volt arról, hogy a főváros kienged kezéből minden jövedelmi forrást, s megelégszik azokkal a morzsákkal, miket a különböző bérlők és monopolum tulajdonosok nagy kegyesen oda dobnak neki. Itt van eklatáns például a vásárpénztár intézménye.

Ha átnézzük a vásárpénztárt kezelő társaság kimutatásait, két dolgon fogunk álmélkodni. Először azon, hogy a befektetett részvénytőke micsoda óriás hasznót hoz, másodszor pedig azon, hogy az igazgatóság a bruttó bevételből, mily horribilis összegeket fordít személyi javadalmazásokra, leírásokra és egyéb titulusokra, csak hogy a rendes kamatozásnál nagyobb osztalékot ne kelljen adnia a részvényeseknek. Ehez a manipulációhoz nincs közünk. Máshol is előfordul, különösen az olyan részvénytársaságoknál, amelyek tulajdonkép nem egyebek, mint valamely nagy pénzintézet fiókjai, s amelynek részvényei az illető alapító intézet Werthein-szekrényeiben őriztetnek. Az ember legfőlebb fősóhajt: be jó volna igazgatónak vagy felügyelő-bizottsági tagnak lenni ott, ahol a részvénytőke több mint 30 százalékot jövedelmez.

Azoban a főváros nem húnyhatja le szemét a tények előtt. Már pedig tény, hogy a vásárpénztár kitünően jövedelmező üzlet. A józan ész szerint e tény fölismerése után az következne, hogy a főváros iparkodjék magának biztosítani e jövedelmi forrást. A mód erre nézve rendelkezésére áll, csak föl kell bontania a szerződést, melyet a részvénytársasággal kötött, s házi kezelésbe venni a vásárpénztárt. Efajta hangok hallatszottak is az ősszel, s a tanácsot a közgyűlés utasította, hogy a kéréssel foglalkozzék.

Élénk meglepetésünkre a véleményadás iránt megkeresett közigazdasági bizottság úgy nyilatkozott, hogy az intézmény házi kezelésbe vétele kockázattal járna. Ugyan miért? Hát csak részvénytársaságnak fényes üzlet a vásárpénztár? Nem tudná azt épp úgy, sőt jobban kezelni a főváros? Ami polgári eszünk szerint a fővárosnak sokkal több tiszta haszna maradna, mint a részvénytársaságnak, mert nem kellene a jövedelem felét miniszteri fizetések nagyságában és tantiémek alakjában szétosztania az igazgatósági és felügyelő-bizottsági tagok között. De ezt csak mi gondoljuk ki, a közigazdasági bizottság „fél a kockázattól”. Valóban fél? Ei, ne akarjunk belepillantani a vesékbe... Hanem inkább emeljünk kalapot a bizottság előtt, hogy félelme daczára volt bátorsága azt javasolni, mondassék fel a szerződés: hátha kedvezőbb feltételeket ajánl a részvénytársaság.

Ördöge volt-e a bizottságnak vagy telepátikus képességekkel rendelkezik, azt nem tudhatjuk, de tény, hogy a társaság úgy tett, amint a bizottság remélte. Nagylelkűen kijelentette, hogy jövőre hajlandó a bruttó jövedelemből öt százalékot átengedni a fővárosnak.

Kiálts kapú, ordits város: a fővárost nagy szerencse érte! Megszabadul a „kockázattól”, melyet a házi kezelés okozna, s kockázat nélkül hozzá fog jutni néhány ezer koronához. Talán illenék hálás köszönetet szavazni a közigazdasági bizottságnak és egyuttal a vásárpénztári társaságnak. Sőt úgy rémlik nekünk, hogy a vásárpénztár igazgatója megérdemelné a fővárosi diszpolgárságot.

A tanács tökéletesen meg van elégedve az ügy illetén fordulatával és az ajánlatot elfogadásra fogja beterjeszteni a közgyűlés elé.

Most már csak arra vagyunk kíváncsiak, hogy a törvényhatósági testület gazdasági pénzügyi szakértői közt akad-e csak egy is, a ki nyíltan rámutasson arra, hogy könnyelmű sáfárok kezelik a főváros javait.

Hangok Budáról.

Lapunk egyik budai olvasója a következő sorokat intézte hozzánk:

A vásárcsarnok-bizottság ellen általános az elkeseredés mindazok körében, kik a II. kerületnek országuti részén laknak. Mert a bizottság azt a javaslatot terjesztette a tanács elé, hogy a széna-téri piacot szüntesse be. Ha ezt a javaslatot elfogadják, a kerület összes lakói kénytelenek lesznek a bombatéri vásárcsarnokban eszközölni bevásárlásaikat. Már pedig ez két okból kellemetlen nekünk, kik a széna-tér környékén lakunk; először azért, mert a vásárcsarnok távol esik, másodszor, mert ott minden drágább. A háziasszonyokra nézve éppenséggel nem mindegy, hogy tíz percet vagy félórát kell elvesztegetniök azért, hogy bevásárolhassanak, s még

kevésbé közönyös, hogy naponként legalább 10—15 fillérrel kell többet kiadniok. Már pedig a széna-téri piac és a bomba-téri vásárcsarnok közt ez a minimális különbség időben és pénzürtékben. Tudvalevő, hogy a II. kerület külső részében Bánffy Dezső báró főudvarmesteren és Heltai Ferencz képviselőkön kívül alig van olyan lakos, akinek háztartásában havi 3—5 korona különbség szerepet nem játszanék. Szegény emberek élnek itt, akiknek a feleségei magok járnak bevásárolni és a fogukhoz kénytelenek verni minden garast. Ezeknek a piaci árak is túl magasak, hogyan bírják el a vásárcsarnok még magasabb árait?

Azt hiszem, nem a közönség van a vásárcsarnokokért és piacokért, hanem megfordítva. Ha valahol a közönség érdeke megkívánja a piacot, akkor fölösleges és erőszakos dolog rákényszeríteni a közönséget, hogy vásárcsarnokba járjon. Mi elhiszünk, hogy a bomba-téri vásárcsarnok árusai élénken óhajtják a forgalom szaporodását, ámde 50 vagy nem tudom hány csarnoki árus kedvéért nem szabad sok száz családot elkeseríteni és megterhelni idő- és pénzbeli fölösleges kiadással. Azok a csarnokbeli elárúsítók nélkülünk is meg tudnak élni, sőt lassan meg is fogják szedni magukat. Mi ellenben a folyton emelkedő drágaság mellett végre is odajutunk, hogy kenyéren kívül mást nem vásárolhatunk.

A tisztelt bizottság, ha protegálni akarja a csarnokbelieket, szállíttassa le az árusok helypénzét, de ne szerezzen nekik vásárló publikumot a mi kárunkra és akarataink ellenére.

Reméljük, hogy a „Magyar Székesfőváros“, mely mindig a közönség igazát szokta védeni, partunkon lesz és állást foglal a széna-téri piac megszüntetési kísérlete ellen.

*

Tisztelt olvasónk felszólalásához nincs mit hozzátennünk. Aláírjuk argumentumait, s miután ebben a kérdésben a budai polgári kaszinó is hasonló nézetnek adott kifejezést a tanácshoz intézett előterjesztésében, meg vagyunk győződve, hogy a tanács a közönség óhaját fogja szem előtt tartani.

A közegészségügy javulása.

A statisztikai hivatal legutóbbi füzetében érdekes kimutatást közöl Budapest halandóságáról, összehasonlítva Bécs halandóságával. A kimutatás számokban bizonyítja a főváros közegészségügyének javulását.

Az országos statisztikai hivatal egyik tavalyi kimutatása szerint Magyarország legegészségesebb városa Budapest, mert a halálozási koeficiense a legkisebb. Most pedig a főváros statisztikai hivatala grafikus táblázatban mutatja be, hogyan csökkent Budapesten a halálozási arányszám, s míg a hetvenes évek elején minden ezer lakosból másfél-szer

annyi halt meg Budapesten, mint Bécsben, most már Budapest elhagyta az osztrák várost s Budapesten kisebb a halálozási arányszám, mint Bécsben.

Minden ezer lakosból 1874-ben Budapesten 45 halt meg, Bécsben pedig csak 30. 1874—1879. években Budapesten 35‰ és 45‰ között, Bécsben 30‰ és 31‰ között váltakozott a halálozási arányszám.

A nyolczvanas években mind a két városban csökkent a halálozás koeficiense, de Budapesten sokkal nagyobb arányokban. 1889-ben Budapesten $27\frac{1}{2}\text{‰}$, Bécsben $23\frac{1}{2}\text{‰}$ volt a halálozási arányszám. Csak 1886-ban emelkedett 37‰ -re, a minnek a kolera pusztítása volt az oka.

A kilenczvenes években is javultak a viszonyok. 1894-ben már elérte Budapest Bécsét, mert mind a két városban 23‰ volt a halandóság. Azóta körülbelül egyformán haladt a két város. Budapesten átlag 1‰ -el volt nagyobb a halálozás. 1897-ben mind a két város halálozási arányszáma 21‰ volt. S egymás mellett haladtak három esztendeig. 1900-ban már Budapest javára billent a mérleg, mert Budapesten $29\frac{1}{2}\text{‰}$, Bécsben 21‰ . 1901-ben Budapesten $18\frac{1}{2}\text{‰}$, Bécsben $19\frac{1}{2}\text{‰}$ volt a halálozás. Vagyis 1901-ben minden ezer lakosságra Budapesten $18\frac{1}{2}$, Bécsben $19\frac{1}{2}$ halálozási eset jutott.

Ezek a számok kétségtelenül bizonyítják, hogy a főváros közegészségügye évről-évre javul. Nagy része van ebben a közegészségügyi intézményeknek: a vízvezetéknek és csatornának berendezésén kívül a jó közegészségügyi adminisztrációnak. Ha Budapest lakosságának mai számát vesszük alapul, úgy konstatalhatjuk, hogy a közegészségügyi állapotok javulásával évenként átlak tízenötezer embert mentenek meg a haláltól. A hetvenes évek koeficiense szerint ugyanis 700.000 lakosra 28.000 halálozás jutott volna, míg az 1901. évi koeficiens szerint csak 13.000.

Függőben tartott szubvencziók.

Az 1902. évi költségvetés tárgyalásakor a közgyűlés elhatározta, hogy komolyan takarékoskodni fog. Kimondották, hogy a mikor a főváros deficizzel küzd, nem lehet hivatása, hogy más egyesületeket támogasson. Szigorú elhatározottsággal törölte is a szubvencziókat. Az illető egyesületek számítottak arra, hogy a közgyűlés haragja és szigorúsága nem lesz tartós és évközben csaknem valamennyi megismételte a kérelmet. Néháynak sikerült is kieszközlőnie a szubvencziót, de a legtöbbnek a kérelmét eltették az idej költségvetés tárgyalásáig. Az idej költségvetésben azután újra helyet kapott minden egyesület, a közmunkát kivéve mindenre akadt pénz.

A belügyminiszter, a ki tavalyi leiratában helyeselte, hogy a főváros szűkebb korlátok közé szorítja a szubvencziókat, úgy látszik, nem feledkezett meg

róla olyan hamar, mint a közgyűlés. Tegnapelőtt értesítette a fővárost, hogy a Bródy Adél-kórháznak megszavazott 10.000 korona szubvenziót csak elvben hagyja jóvá. Ugyanígy járt el azokkal a közgyűlési határozatokkal, a melyekkel a főváros a kőbányai református templom berendezésére 20.000, a budai Irgalom Házának 20.000, a Stefánia-gyermekekórháznak 1200, Steiger Gyula és Ráth Károly emlékének megörökítésére 800, illetőleg 600 koronát szavazott meg.

A belügyminiszter kijelentette, hogy végleges határozata előtt meg akarja várni a múlt év zárószámadását. A közgyűlés ugyanis tavaly decemberben a tömegnyomor enyhítésére kétszáz ezer koronát szavazott meg. Fedezetül pedig a tavalyi esztendő zárószámadásának a fölöslegét jelölte meg. Ez a fölösleg azonban még ninesen kimutatva. Valószínű, hogy lesz fölösleg, mert az egyesítés óta csaknem minden esztendőben volt. A tavalyi év költségvetésében azonban a bevételeket már lehetőleg maximális tételekben állapították meg, hogy a deficitet csökkentsék. Az adóbevétel nagy mértékben csökkent, úgy hogy a belügyminister, úgy látszik, komolyan számol azzal az eshetőséggel, hogy a tavalyi év zárószámadásának nem lesz kétszáz ezer korona fölöslege. S akkor a különbözetet az ideai költségvetés terhére kell írni. De az ideai költségvetést is néhány ezer korona deficittel állapították meg.

A belügyminiszter tehát függőben tartja ezeket a tételeket, hogy szükség esetén a megtagadott szubvenziókból fedezhessék a kétszáz ezer koronát.

Hirek a városházáról.

Villamos vasut az Alkotmány-utcában. A közuti vasutársaság váci-körúti vonalából kiágazva az Alkotmány-utcán át szárnyvonalat akar építeni a képviselőházhoz. A villamos a tervek szerint megkerülné a parlament északi sarka előtt levő kis parkot s azután a Külső Nádor-utcán áthaladva, betorkolna a Lipót-körúti vonalba. A mérnöki hivatal ma azt jelentette a tanácsnak, hogy a tervet nem lehet végrehajtani, mert a Külső Nádor-utcán át nem lehet vasutat építeni. Már a városi villamos vasutársaság is akart ott vasutat építeni, de a hatóság nem engedte meg. A jelentés szerint a vasutra különben sincsen szükség, mert a dunaparti villamos megépítése után jó közlekedés lesz a parlamenthez.

A főváros államrendőrségi járuléka.

A székesfőváros hatósága, tavaly márciusban fölterjesztéssel kérte a belügyminisztértől az államrendőrségi járulékoknak több tekintetben való leszállítását. A belügyminiszter most értesíti a főváros közönségét, hogy a fölhozottakat nem mindenben fogadhatja el. Így, az új bünvádi perrendtartásból folyólag az államrendőrségre háruló föladatak, a törvény

értelmében, *nem törvénykezési, hanem rendőrségi jellegűek* és így az azokból folyó költségtöbbletek a székesfőváros területén teljesített közbiztossági intézkedések következményei. Kijelenti továbbá a miniszter, hogy a VIII. kerületi, Mosonyi-utczai rendőr-kaszárnya szárazzá tételének a munkálatai nem beruházási, hanem csak jó karban tartó jellegűek s ennélfogva az ezen a czimen kifogásolt 9134 korona 14 fillér költségben való részesedés alól a székesfővárost nem mentheti föl. Így tehát az 1901. évi rendőrségi járulékából visszatartott 39,970 korona 19 fillérnek haladéktalan megtérítését követeli a miniszter. A tanács, ennek a leiratnak az értelmébe azzal terjeszti az ügyet a legközelebbi közgyűlés elé, hogy a visszatartott járulék-összeget folyósítsa.

A fővárosi törvény reformja. Tudva levő, hogy a fővárosi törvény elavult s tekintettel arra, hogy az év végén itt lesznek a városi bizottsági tagok és a tisztikar választásának ideje, legaktuálisabb lenne a hosszas halasztgatás és sok ígérgetés után, ha csakugyan megszületne az új fővárosi törvény. A dolog azonban úgy áll, hogy ez idő szerint nemcsak a városházán nem tudják, hogy mi lesz, de még maga Széll Kálmán sem tudja, milyen lesz a reformált törvény és hogy egyáltalán lesz-e belőle valami ennek az évnél a végéig. A nagy titkot a városházán egy kis furfanggal akarták kicsalni a belügyminisztértől. Megkérdezték tudniillik tőle: megkezdhetik-e a községi választók összeírását? Az új törvényben ugyanis ugyanazok választják a tisztikart és a bizottsági tagokat, akik az országgyűlési képviselőket választják. Ha tehát azt mondta volna Széll Kálmán, hogy a községi választók összeírására nincs szükség, ez azt jelentette volna, hogy az év végéig elkészül a fővárosi törvény. Széll Kálmán azonban azt felelte, hogy erre a kérdésre csak később válaszol. Világos ebből, hogy ma még a miniszterelnök se tudja, mi lesz, illetőleg mikor lép életbe az új törvény.

Statisztika.

Népességi mozgalom.

Az 1903. év közepére kiszámított népesség, polgári lakos 774.045, katona 16.484. Összesen 790.529.

Az elmúlt héten élve született 439 gyermek, meghalt 310 egyén, a születések tehát 99-el mulják felül a halálozásokat. Nemre nézve 245 fiu, 194 leány. Halvaszületett 16 gyermek, köztük 8 fiu, 8 leány.

Az elveszülettek közt volt 179 róm. kath., 1 görög kath., — görög keleti, 8 ágost. evang., 28 helvét, 1 unitárius, 85 izraelita, 1 egyéb. Összesen 303. Halvaszületett összesen 6.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a múlt hét végén 1085 beteget, szaporodás 405, csökkenés 363, maradt a múlt hét végén 1108. A Szt. László-kórházban ápol-

tak a múlt hét végén 126 beteget, szaporodás 48, csökkenés 23, maradt a múlt hét végén 145. A Szt. István kórházban ápoltak a múlt hét végén 1183 beteget, szaporodás 286, csökkenés 273, maradt e hét végén 1178. A Szt. János-kórházban ápoltak a múlt hét végén 917 beteget, szaporodás 193, csökkenés 191, maradt e hét végén 894. Összesen ápoltak a múlt hét végén 3311 beteget, szaporodás 932, csökkenés 850, maradt e hét végén 3325.

Hirdetmények.

Pályázati hirdetés.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága az új istvántelki gépészeti berendezéséhez szükséges közlőművek-, villamos ellenközlőművek, daruk, villamos erőátviteli és villamos világítási berendezések, különféle daruk, a vízmű, egy munkás-fürdő berendezése, a fénnyező műhely gőzfűtési berendezése, műhelyi és irodai vaskályhák, gőzkazánok, különféle csővezetékek, a személykocsik gőzfűtési berendezéseinek kipróbálására szolgáló berendezés, légvezetékek, exhaustor-berendezések (füst és gyaluforgács), végre pedig beton alapozási és kemencze építési munkák létesítésére, illetve szállítására ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Az ajánlattételre szükséges műszaki leírások és vázlatrajzok, valamint a különleges szállítási feltételek ezen hirdetés megjelenésének napjától kezdve az ajánlatok benyújtására alább kitűzött napig, naponta a hivatalos órák alatt (délelőtt 8 órától 2 óráig) a magy. kir. államvasutak E. II. gépszerkesztési szakosztályánál (Andrássy-ut 75. sz. III. em. 17. ajtószám) betekintheők, illetőleg ajánlatot tenni szándékozók által a magy. kir. államvasutak nyomtatványtáránál (összesen 10, egyes csoportonként pedig 1 koronáért) beszerezhetők, vagy kívánatra az ezekért járó díj előzetes beküldése mellett posta útján megküldetnek.

Az ajánlatok lepecsételve, ivenkint egy koronás bélyeggel, valamint „Ajánlat a 15.557/903. számhoz.” felírással ellátva, legkésőbbben *f. évi márczius hó 28-án déli 12 óráig*, a magy. kir. államvasutak gépészeti főosztályánál benyújtandók.

Az ajánlatban kiteendők:

1. *A szállítandó tárgyak egységárai* számokban és betűkben korona értékben és pedig a műszaki leírásokban kitüntetett feltételekre való tekintettel.

2. *A megrendelés vételének napjától számítandó* szállítási határidő, mely alatt szállító az ajánlott tárgyakat a fentjelzett műhelybe szállítani, illetve ott üzemképes állapotban átadni, magát kötelezi.

A szállítási határidőnek be nem tartása esetén hetenként a szállítás értékének $\frac{1}{2}\%$ -nyi kötbér lesz fizetendő.

3. *A súly szerint fizetendő alkatrészek pontos súlyai.*

Az ajánlattevők által ajánlott és a máv. igazgatósága által elfogadott súlyokra nézve úgy fel, mint lefelé 5% eltérés fog engedélyeztetni. Ezen

megengedett határok között a kifizetés alapjául a tényleges súly vétetik számításba.

5% -nál nagyobb eltérés esetén (ugy fel, mint lefelé) az illető tárgyak átvétele megtagadható. Ha azonban a máv. igazgatósága azok átvételét elhátározna, akkor az 5% -nál nagyobb súly-többlet nem fizettetik, az 5% -nál kisebb súlylyal szállított alkatrészeknél pedig a fizetés alapjául a tényleges súly vétetik számításba.

4. *Az átalány-árban ajánlott tárgyak súlyai szintén kiteendők az ajánlatokban.*

Az ajánlatokban kitüntetett súlyokból 5% -nál nagyobb eltérések (ugy fel, mint lefelé) szállítók által igazolandók, illetőleg kimutatandók azon okok, a melyeknél fogva az eltérések beállottak. Ezen okok alapján a tárgyak átvétele, vagy visszautasítása iránt a máv. igazgatósága dönt.

Súlytöbblet nem fizettetik, súly kevesebblet esetén pedig, midőn az a gép szilárdságára a máv. igazgatóságának egyoldalu megítélése szerint káros befolyással lehet, jogában áll a máv. igazgatóságának a gép átvételét megtagadni.

Oly esetben azonban, midőn a súlykevesebblet a magy. kir. államvasutak igazgatóságának egyoldalu megítélése szerint a gép szilárdságára káros befolyással nem bír és a gép átvétetik, a máv. igazgatósága az 5% -nál nagyobb súly hiányának megfelelő értékét, mely 100 kgrm.-kint villamos motoroknál 40, szóval negyven, egyéb gépeknél pedig 20, azaz husz koronában állapittatik meg, a szállító érdemösszegéből levonni jogosítva van.

5. *Az ajánlathoz csatolandók az ajánlott tárgyak* oly részletesen kidolgozott rajzai, hogy azokból az egyes szerkezetek pontosan megítélhetők legyenek. Az ajánlatokkal betérjesztett rajzok ajánlattevőnek vissza nem fognak adatni. A máv. igazgatósága által kiadott rajzok azonban nem csatolandók az ajánlathoz.

A hazai szállítókra nézve kikötjük, hogy azok a megrendelendő tárgyakat saját gyárukban tartoznak gyártani. Más hazai gyárak igénybevétele csak a magy. kir. államvasutak igazgatóságának előzetesen kikért engedélye mellett van megengedve. Ha szállítók ezen kötelezettségnek meg nem felelnének, az esetben a 75440/92. sz. különleges feltételek 22. §-ának idevonatkozó határozmányai fognak alkalmaztatni s a szállítók minden körülmények közt kötelesek a nem hazai gyárból szállított gépek és alkatrészek szerződés szerinti árának 20% -át szóval husz százalékat bírság képen fizetni és ezenfelül jogában áll a máv. igazgatóságának saját választása szerint, vagy a szerződés teljesítését, vagy a kár megtérítését követelni és a szállítás tárgyát képező gépeket és alkatrészeket szállító terhére és veszélyére másutt bármely áron beszerezni.

A szállítással az ajánlott tárgyak összes részlet-rajzai másolatban lesznek a magy. kir. államvasutak igazgatóságának minden külön díj fizetése nélkül átadandók.

Alapozást igénylő gépekről és készülékekről az alapozási rajzok oly időben lesznek a máv. igazgatóságának átadandók, hogy az utóbbi igazgatóság az alapozások létesítése iránt még a gépek beszállítása előtt intézkedhessenek.

Bánatpénz fejében az ajánlott összegek 5%-a, vagy készpénzben, vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban az ajánlatok fentjelzett benyújtási határideje előtti napon déli 12 óráig a magy. kir. államvasutak budapesti főpénztáránál leteendő, megjegyezvén, hogy az értékpapírok a budapesti, illetve bécsi tőzsdén legutóbb jegyzett, 14 napnál nem régebbi utolsó árfolyam szerinti értékben számíttatnak, de a névértéken felül nem fogadtatnak el. A bánatpénz letételéről kiállított letétjegyek az ajánlatokhoz nem csatolandók.

Az ajánlatok érdemleges elintézése után két hét alatt az el nem fogadott ajánlattevők bánatpénze visszaadni fog, a szállítással megbízott ajánlattevő bánatpénze pedig a megrendelés kézbesítési napjától számított 8 nap alatt a kereseti összeg 10%-ára lesz kiegészítendő és biztosíték címén fog visszatartatni.

A nyugati műhely szertárába szállítandó gépek azok beszállítása után, az új istvántelki főműhelyben üzemképes állapotban átadandó berendezések pedig azoknak a rendeltetési helyén való felszereltetése, üzemképes állapotba való helyezése és jó eredményel megajtott kipróbáltatása után ideiglenesen fognak átvétetni és az azok után kijáró kereseti összeg a magy. kir. postatakarékpénztár cheque- és clearing forgalma útján fog kiegyenlítettetni.

A kifizetendő kereseti összegből egy per mille a máv. nyugdíjra nem jogosított alkalmazottjai külön segély alapja javára le fog vonatni és visszatartatni.

Az ügylettel járó bélyegilleték költségeket szállító viseli; az illeték az 1881. évi XXVI. t.-cikk 10. §-a szerint az illetéki díjjegyzék 9. tételének jegyzéke értelmében akként rovandó le, hogy a szállító által kiállított nyugta nemcsak a nyugtatványi bélyegilletékek címén a II. fokozat szerint járó bélyegek látandó el, hanem arra még külön a szerződés után a III. fokozat szerint járó illeték fejében az utalványozott összegnek megfelelő értékű bélyegjegyek is ragasztandók.

Szállító a szállított gépek és berendezések szerkezetének helyességeért és teljesen megbízható működéseért, a kifogástalan kivitelezéért, valamint a felhasznált anyagok jó minőségeért az üzembe vétel napjától számítandó egy évi jótállást tartozik elvállalni.

A biztosítéki összeg a jótállás letelte után fog visszafizettetni, mindenkor annyiban, amennyiben szállító a jótállási kötelezettség alól feloldottnak lesz tekinthető.

Szállító beleegyezni tartozik abba, hogy a máv. igazgatósága a megrendelt gépek és berendezések gyártását szállító gyárában saját közegei által ellenőriztethesse. A szállító által a magy. kir. államvasutaktól előzetesen kikérendő engedély alapján meg-

bízott más hazai gyárak a tárgyak és anyagok megvizsgálása és ellenőrzése tekintetében ugyanazon szempont alá esnek, mint szállító saját gyára.

A megrendelés alkalmával kikötni fogjuk, hogy a gépek és berendezések gyártásához szükséges szénemnek, úgy mint fűtő-szén, kovács-szén és pirszén, amennyiben az ellen gyárüzemi szempontokból, vagy a szénbeszerzési árak tekintetéből nehézség nem forog fenn, kizárólag magyar szén-bányáknál szerezteszenek be.

Továbbá ki fogjuk kötni, hogy a gépek és berendezések készítéséhez hazai anyagok használatának fel s külföldről származó anyagok felhasználása a máv. igazgatósága előzőleg kikérendő engedélye alapján csak az esetben lesz megengedve, ha ezen anyagok belföldön nem gyártatnak, illetve kellő időben nem gyártatnak oly mennyiségben, mint a milyenre szállítónak a gépek és berendezések szállítási határidejére való tekintetből szüksége van.

Az anyagok beszerzési forrásai ennél fogva a magy. kir. államvasutak gépészeti főosztályának jóváhagyása végett előzőleg bejelentendők lesznek és kikötni fogjuk, hogy az engedélyezett beszerzési forrásokból való származását úgy a máv. igazgatósága, mint az e részben külön megbízással bíró iparfelügyelők is ellenőrizni fogják, illetve ellenőrizni jogosítvák.

Szállító köteles lesz a belföldi kereskedőktől vásárolt cikkeknek a kereskedő számláján az illető kereskedő által megjelöltetni azon gyár, vagy ipartelep nevét és ipartelep helyét, honnan a cikk való és a máv. igazgatósága, illetve az iparfelügyelők ellenőrzésének magát ily esetekben is alávetni.

Per esetére egyetértőleg megállapítatik, hogy a jelen pályázati hirdetés alapján eszközölnöd megrendelésekből eredő mindazon perekben, a melyet a magy. kir. államvasutak igazgatósága, mint felperes folyamatba tenne, aláveti magát szállító a magy. kir. államvasutak tetszése szerint szabadon választandó akár a sommás, akár a rendes bíróság illetékességének és eljárásának.

Ellenben azon perek, a melyekben a magy. kir. államvasutak mint alperes jelentkeznek, csakis a magy. kir. államvasutak igazgatóságának székhelye szerinti illetékes bíróság előtt az ügy természetének megfelelő eljárás szerint döntendők el.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága fenntartja magának azt a jogot, hogy tekintet nélkül az ajánlott árakra, ajánlattevőket az általuk ajánlott összes gépek és berendezések, vagy csak azok egy részének szállításával bizhassa meg, vagy ajánlatot nem tett más céget a szállítással megbizhasson és a szállítástól egészen eltekinthessen.

Ajánlattevő ajánlatával annak benyújtásától számítva 3 hónapig kötelezettségben marad.

Budapest, 1903. évi január hóban.

Magy. kir. államvasutak.

Ujpestvidéki takarékpénztár részvénytársaság.

Meghívó.

Az Ujpestvidéki takarékpénztár részvénytársaság

VIII. évi rendes közgyűlését

1903. évi február hó 28-án d. u. 3 órakor Ujpesten, saját helyiségében (Árpád-ut 32.) fogja megtartani, melyre a részvényesek tisztelettel meghívottnak.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság jelentése az 1902. évi eredményről, az évi zárszámadásokról és mérlegről, valamint a nyereség hováfordítása iránti javaslata.
 2. A felügyelő-bizottság jelentése.
 3. A felmentvény megadása iránti határozathozatal.
 4. A felügyelő-bizottságnak és 12 tanácstagnak 1 évre leendő választása és a felügyelő-bizottság tiszteletdíjának megállapítása.
 5. Netáni indítványok.
- Ujpesten, 1903. évi február hó 11-én.

Az igazgatóság.

Jegyzet. A közgyűlésen szavazati joggal csak azon részvényes bir, a ki részvényeit a közgyűlés megtartása előtt 8 nappal, tehát f. évi február hó 20-ának déli 12 óráig a társaság pénztáránál leteszi és erről névre szóló, a letett részvényekre eső szavazatok számát feltüntető elismerményt felmutatni képes.

Mérlegszámla.

Vagyon: Pénztár számla K 16,137.16. Váltótárca K 1.176,484.67, levonva leírásokat K 7634.— = K 1.168,850.67. Ingatlanok K 80,563.57. Felszerelés és irodai berendezés K 2317.30., levonva értékleirást K 337.30 = K 1950.—. Óvadék-értékpapírok K 5360.—. Értékpapírok K 97.—. Intézeteknél folyószámlán K 59,894.05. Különféle adósok folyószámlán K 26,847.89. Lombard kölcsönök K 40,575.56. Jelzálogkölcsönök kötvényekre K 61,373.77. Zalogosztály: előleg értékpapírokra K 11,635.60, ékszerekre K 128,010.—, ingóságokra K 31,614.60. Utólagosan beszedendő zalogosztály (függő) kamatok K 6398.06. Előlegek K 363.30. Összesen K 1.639,671.24.

Teher: Alaptőke K 300,000.—. Tartaléktőke K 33,266.36. Külön tartalék K 4850.54. Takarékbetétek K 793,924.58. Törzsbetétek és kamatok K 7303.34. Visszleszámitolt váltók K 442,471.80. Hitelbiztosítékok K 2123.50. Tiszti óvadék K 5360.—. Különféle hitelezők folyószámlán K 24,025.77. Fel nem vett osztalékok K 612.—. Átmeneti kamatok K 4804.70. Nyeremény egyenleg: áthozat 1901. évről K 1247.34, 1902. évi nyereség K 19,681.31 = K 20,928.65. Összesen K 1.639,671.24.

Vesztetég- és nyereségszámla.

Tartozik: Betét kamat K 22,239.24. Betét kamatadó K 2223.94. Visszleszámitolási kamat K 24,174.17. Tiszti fizetések és lakbérek K 12,315.—. Adó K 8311.76. Zalogüzleti bélyegilleték K 2401.—. Kezelési költség és házbér K 9411.17. Veszteség értékesített ingatlanokon K 4314.16. Veszteség váltókövetelések leírása folytán K 7634.—. Leírás a berendezésből K 367.30. Nyeremény egyenleg: áthozat 1901. évről K 1247.34, 1902. évi nyereség K 19,681.31 = K 20,928.65. Összesen K 114,320.30.

Követel: Nyereség áthozat mult évről K 1247.24. Kamatbevétel: váltó, folyószámlai, zalogüzleti és egyéb kamatok K 107,977.71. Ingatlanok jövedelme K 4374.36. Díjak és jutalékok K 181.52. Nyereség értékpapírokon K 61.09. Bevétel leirt kétes követelésekből K 478.37. Összesen K 114,320.39.

Ujpest, 1902. december hó 31-én.

Fried Vilmos s. k.,
pénztárnok.

Lemberger Ernő s. k.,
főkönyvelő.

Az igazgatóság:

Dr. Hédervári Soma s. k.,
elnök.

Zsoldos János s. k.,
vezérigazgató-alelnök.

Hadl József s. k.

Kárpáti János s. k.

Lövy Bertalan s. k.

Sonnenfeld Lajos s. k.

Megvizsgálta és helyesnek találta

Ujpest, 1903. február hó 5-én.

A felügyelő-bizottság:

Tahvári Tahi István s. k., elnök.

Gerő Zsigmond s. k.

Ivánka Pál s. k.

Mády Lajos s. k.

Tuchmann Lipót s. k.

A felügyelő-bizottság jelentése.

Tisztelt közgyűlés! Van szerencsénk a t. közgyűlésnek bejelenteni, hogy kötelességünknek megfelelve, az Ujpest-vidéki takarékpénztár részvénytársaság ügykezelését a lefolyt 1902. évben folytonosan figyelemmel kísértük, a pénztárt, váltókat és egyéb tárgyakat gyakrabban megvizsgáltuk és azokat mindig teljesen rendben levőknek találtuk.

Az 1902. évi zármérleget illetőleg meg kell jegyeznünk, hogy a leltározás saját közreműködésünk mellett történt, a mérleg egyes tételei pedig az üzleti könyvekkel egybeahasonlítottak és megegyezőknek találtattak.

A mult évi tiszta nyeresemény az 1901. évi nyereségáthozattal együtt 20,928 K. 65 fillért teszen. Magunkévá tesszük az igazgatóság ama javaslatát, hogy ezen összegből 15,000 K. mint 5%-os osztalék a forgalomban levő 3000 drb részvény után kiadásék, 4733 K. 64 f., a rendes tartalékalap javadalmasására fordíttassék, a fennmaradó 1195 K. 01 f. pedig az 1903. évi nyereség- és veszteségszámlára átvitessék.

Kérjük a t. közgyűlést, hogy az 1903. üzletévre úgy az igazgatóságnak, mint a felügyelő-bizottságnak a felmentvényt megadni méltóztassék.

Ujpest, 1903. február hó 5-én.

A felügyelő-bizottság.

Az „Országos ipar hitelszövetkezet”

1903. évi márczius hó 1-én délelőtt 11 órakor saját helyiségében (VII., Kertész-utca 43. szám alatt)

XVI-ik rendes közgyűlését

tartja meg, melyre a szövetkezeti tagokat tisztelettel meghívjuk.

TÁRGYSOROZAT:

1. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság jelentése és a mérleg előterjesztése.
2. Határozathozatal a jövedelem felosztása és a felmentvény megadása tekintetében.
3. Két tagnak a jegyzőkönyv hitelesítésével való megbízása.
4. Három igazgatósági és tíz választmányi tag megválasztása.
5. A felügyelő-bizottsági tagok tiszteletdíjának megállapítása.
6. Netáni indítványok (az alapszabályok 100. § a értelmében).

Budapest, 1903. február hó 12.

Az igazgatóság.

Alapszabályok 98. §-a: „A ki a közgyűlésen megjelenni kíván, tartozik a nevére szóló törzsbetét könyvecskét, illetve törzsbetétjeit, melyeknek legalább 3 hónappal előbb a szövetkezet könyveiben nevére bevezetve és a lejárt részleteknek befizetve kell lenniök, legkésőbb 5 nappal a közgyűlés előtt a szövetkezeti pénztárban letétmenyezni.”

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztosítást, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkal-
mával fizetendő

A tőke 20 év után vagy idő-
előtt elhalálozás alkalmával
azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

MAGYAR**FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR****RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.**

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-
világító testekben,**

a legegyszerűbb kivitteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körút 1. a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.
Kolozsvár: Wesselényi-utca 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

Schlick-féle**vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság.**

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzem-
berendezések malmok részére, szivattyu-tele-
pek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók,
emelőgépek és daruk, színpadi gépezeti
berendezések készítése, stb.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN KEDDEN.

TARTALOM:

1. A konverzió ügye.	5. József főherceg.
2. Közigazgatási litánia.	6. Hazafiság és tapintat.
3. Kertületi óhajok.	7. Hírek a városházáról.
4. Államadóssági évjárulések megszüntetése.	8. Közgazdaság.
	9. Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 korona. ✦ Fél évre 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VI. ker., Reáltanoda-utca 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dinamogépek hajtására hajtógépeket.**Lokomobilokat:** kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.**Szivattyugépeket:** Worthington és más rendszerek.**Gőzkazánokat:** forralós-, sima- és hullámlemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.**Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat** szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.**Vizműtelepeket.****Gőzmalmi és téglagyári** berendezéseket.**Bor- és olajsajtókat** szabadalmazott különféle emeltyű-szerkezettel.**Hydraulikus sajtókat** különböző czélokra.

Magy. kir. államvasutak 19.978.903. szám.

Hirdetmény.

A magyar, osztrák és bosznia-hercegovinai vasutakon érvényes árudíjszabás I. rész A) szakaszának új kiadása.

1903. évi április hó 1-én az összes magyar, osztrák és bosznia-hercegovinai vasutakon érvényes és a hullák, élő állatok és áruk szállítására általános határozmányokat tartalmazó *árudíjszabás I. rész A) szakaszának új kiadása* lép életbe, mely által az 1898. évi január hó 1-én életbelépett hasonló nevű díjszabása I. rész A) szakasza összes pótlékaival együtt érvényen kívül helyeztetik.

Ez a díjszabás az üzletszabályzat határozmányait és az ezekhez tartozó póthatározmányokat, valamint az idevonatkozó függelékeket tartalmazza az eddigi határozmányoknak részben fontos megváltoztatásával és kiegészítésével.

E díjszabás példányai a részes vasut igazgatóságoknál, továbbá az állomások közvetítése útján darabonként 1 koronáért megszerezhetők.

Budapest, 1903. évi február hó 15.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága, egyszersmind a részes vasutak nevében is.

(Utánnymás nem díjaztatik.)

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcson részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **4°** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betét-kamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt $\frac{1}{2}$ 9— $\frac{1}{2}$ 1-ig, délután 3— $\frac{1}{2}$ 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelarusító helye:

IV., Ferencziek-tere 4. sz.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

A konverzió ügye.

Motto: „Lassan járj, tovább érsz.”

Az ötven milliós konverzió ügye, amint előrelátható volt, nem megy oly simán és gyorsan, mint azt a tanács és az ajánlattevő bankcsoport gondolta. A február 13-án hozott közgyűlési határozat szerint a kormány jóváhagyásának már február 22-én meg kellett volna érkeznie, de íme a terminus elmúlt, s a belügyminiszter még nem is vette elő a határozatot. Egyszerűen azért, mert a törvény minden határozat megfélebbezésére 15 napot engedélyez. Ezen határidő lejárt előtt — akár adatott be felebbezés, akár nem — határozatot jóváhagyni nem lehet.

Csodáljuk, hogy annyi törvénytudó városlátó közlök egynek sem jutott eszébe már a közgyűlésen figyelmeztetni a tanácsot, hogy a javaslat egyik pontja — a febr. 22-iki dátum kikötése — törvénybe ütközik. Kétségkívül elnézés volt a tanács részéről, hogy a bankcsoport e föltételét magáévé tette, s ekkép tápot adott a föltevésnek, hogy bizonyos esetekben tulteszi magát a szabályokon. Mentsége a jószándék, amelyet meggyanúsítani nem szabad. A tanács meg volt győződve arról, hogy a javaslat előnyös és annak lehető leggyorsabban határozattá emelését és kormányi jóváhagyását a főváros anyagi érdeke követeli. Eljárását tehát szabad kritizálni, de méltatlanság volna hátterit indokokat keresni. A tanács ezuttal csupán arról feledkezett meg, hogy — mint a francia közmondás tartja — a pokolba vezető út is jószándékokkal van kövezve.

A konverzió ügyének a képviselőházba vitele nem volt szükséges, miután a hatá-

rozat ellen amugy is felebbezés ment a belügyminiszterhez. Az efajta interpellációk inkább ártanak, mint használnak a fővárosnak, mert a hatóság tekintélyét érintik, holott Budapest egyetlen polgára sem kívánhatja, hogy hatósága az egész ország színe előtt dehonesztáltassék. Ha hiba vagy mulasztás történt, annak korrigálására nem a képviselőház illetékes. Ott csak hangulatot lehet kelteni.

A konverziós határozat fölött hozandó döntését élénk kíváncsisággal várjuk.

Szigorúan jogi szempontból vizsgálva az ügyet, már egyedül ama körülmény, hogy a meghozott határozat törvényellenes dolgot tartalmaz, — t. i. a felebbezési határidőnek megszorítását, illetőleg figyelembe nem vételét — teljesen elegendő volna a közgyűlési határozat megsemmisítésére. Hogy a bankcsoport utólag, a mikor abszurd követeléséről felvilágosították, késznek nyilatkozott a kormány jóváhagyását a kikötött terminuson túl is megvárni, ez mit sem változtat a törvénysértés tényén. Scripta manent. A határozat vagy egészében fennáll vagy sehogy. Ha lehetséges megváltoztatni az egyik föltételt, épp úgy megváltoztatható valamennyi, s akkor tisztára fölösleges volna a törvényhatósági testület megkérdezése és hozzájárulása.

De e nyílt törvénysértésen kívül más okok is szólnak a február 13-iki ominósus határozat megsemmisítése mellett.

Az 1872. évi XXXVI. t.-cz. 60. §. értelmében ugyanis a kölcsönök fölvételét elrendelő határozatokhoz a közgyűlési tagok egy-negyed részének jelenléte szükséges, a kérdéses határozatnál azonban csak 76-an

voltak jelen, holott a törvényes szám 100 lett volna. Erre figyelmeztették a közgyűlésen a polgármestert, de nem hajtott reá, azt vitatván, hogy a konverzió nem tekinthető új kölcsönügyletnek. A mi nézetünk szerint az idézett törvény rendelkezése kiterjed a jelen esetre is, s azt hisszük, így fogja értelmezni a belügyminiszter is.

Egy harmadik ok az, hogy a szavazásban az ajánlattevő bankok néhány részvényese is résztvett, noha a törvény és ügyrend szerint attól tartózkodniok kellett volna. A főpolgármester mulasztást követett el, midőn nem figyelmeztette az érdekelt feleket a szavazástól való tartózkodásra.

Ez a három ok törvényen alapszik, illetőleg határozott törvénysértést konstatál. Ezen kívül utalni lehet még arra is, 1. hogy a javaslat szövegét a közgyűlés közvetlen megkezdése előtt osztották ki, tehát a bizottsági tagok egyrésze a fontos tárgy kellő ismertetése nélkül határozott, 2. hogy a tanács csak egyetlen banksoporttal tárgyalt és még csak kísérletet sem tett más, esetleg kedvezőbb ajánlatok beszerzésére.

Ha igaz — a mit kétségbevonni nincs okunk — hogy Széll Kálmán mindenben a jog, törvény és igazság szerint jár el, úgy több a valószínűség, hogy a határozat meg lesz semmisítve. Mi lesz akkor? Azt már most mindenki belátja, hogy a sietésre nem a fővárosnak, hanem az ajánlattevő konzorciumnak volt szüksége, amely valósággal pisztolyt szegezett a főváros mellére, amidőn 48 órai terminust adott az ajánlat elfogadására. Hogy a konzorcium nem félt valamely hirtelen rázkódtatástól, amely befolyásolja a pénzpiacz helyzetét, a napnál is világosabb. A legutolsó riporter is tudja, hogy a háború veszedelmét már a tél derekán elhárították Európa felől a nagyhatalmak, s hogy a maczedoniai zavargások absolute semmi befolyással nem lehetnek a pénzpiaczra. Amikor a konzorcium ezekre célzást tett, egyszerűen port akart hinteni a laikusok és naivok szemébe. A nagy siettetés tulajdonképeni magyarázata semmi egyéb, mint az, hogy a konzorcium lehetetlenné akarta tenni a konkurencziát. Olyan két

tekintélyes intézet részéről, a milyen a Pesti Hazai Első Takarékpénztár meg a Magyar Jelzálog-Hitelbank, ez az eljárás nobilisnek nem mondható. A hazai pénzintézeteknek a *business* mellett a külső decorumra is kellene gondolniok.

Kíváncsiak vagyunk, hogy ha a határozat megsemmisítettetik, fog-e a konzorcium új ajánlatot tenni? Mindenesetre zsénben fog lenni ez a két intézet, mert a tények czáfolnak rá, hogy az ügy nem volt oly szörnyen égető és a határozat oly halaszt-hatatlanul sürgős. Talán elröstelik magokat és visszavonulnak az ajánlattevéstől. Amde ez ne nyugtalanítson senkit, mert a mai pénzügyviszonyok közt, midőn a takarékpénztárak és a bankok nem tudnak mihez fogni az összehalmozódott tőkékkel, okvetetlen akad új ajánlattevő. A 97-50-es árfolyam, amennyit az a két intézet ajánlott, szép hasznót biztosít más vállalkozónak is.

A konverzió meg lesz árfolyamhanyatlás nélkül, de a konzorcium renomméjában beállott a baisse.

Közigazgatási litánia.

Végigolvasva Halmos János polgármesternek a főváros közigazgatásáról szóló ötven oldalas jelentését, eszünkbe jut a boldogult Sennyey Pál báró ama mondása, hogy Magyarországon a bajokat mindenki látja, de orvosolni senki sem akarja. A polgármesteri jelentés érdekes, de éppenséggel nem főlemelő hatású olvasmány. Tulajdonkép egy hosszú litánia az adminisztráció bajairól és a szociális viszonyok tarthatatlan helyzetéről. Javárészét annak, amit a polgármester fölpanaszol, mindnyájan ismerjük, s ezért hasznosabb lett volna rekriminációk helyett reformjavaslatokkal lépni a közönség elé.

Tudvalevő, hogy a belügyminisztérium most készül a fővárosi törvény revíziójára. A helyzet szanalását és a jövőbeli fejlődést illetőleg rendkívüli fontosságot kell tulajdonitanunk annak, hogy milyen lesz a revideált törvény. Szükséges ennél fogva, hogy a főváros minden irányban körvonalozza óhajait, legszükségesebb pedig, hogy a mostani törvény szük és bénító keretei kitágíttassanak. A hatóság jelenleg azzal védekezik a fölhangzó szemrehányások ellen, hogy hatásköre meg van szorítva, s nem tehet olyan intézkedéseket, amelyekről a bajok gyökeres orvoslása várható. Sok esetben tényleg így van, s a hatóság jóakarata hajótörést szenved a különböző felsőbb fórumok aka-

déskodásain. Évtizedek óta tapasztaljuk, hogy az állami hatalom mindjobban ránehezedik a városok autonómiájára és folyton nyesegeti jogait, minek következtében a polgári öntudat hanyatlásnak indult. Pedig, ha valaha, úgy a jelenlegi viszonyok között, midőn a szocializmus hullámai egyre nagyobb területen hömpölyögnek, érdeke az államnak és a társadalomnak, hogy a városok megőrizhessék hagyományos jogait és kötelezettségeiket. A fővárosnak rendeltetése, hogy vezetőszerepet játszon a kultúra, a közgazdasági és szociális élet terén. E feladatának azonban csak akkor felelhet meg, ha kellő cselekvési szabadsággal rendelkezik.

A polgármester jelentését a fővárosi törvény revíziójánál okvetetlenül figyelembe kell venni. A revízió sürgős, de inkább még várunk egy-két évig türelmesen, semhogy félszeg és elhamarkodott törvényt akasszanak nyakunkra.

A fővárosi törvény revízióján kívül sürgős szükség van a közmunkatanácsai törvény revíziójára. A terjedék-egyezség megszűnése óta lényeges és jelentékeny nézeteltérés támadt a két hatóság között a mi az adminisztrációra zavarólag hatott. A közgazdaságra és közegészségügyre veszedelmes, hogy még sincsen országos élelmiszer-törvényünk. Szükség van az egyesületi ügynek, a szegényügynek s az illetőségügynek országos szabályozására.

Budapest mai kerületi beosztása mellett a közigazgatás nem teljesítheti megfelelően a működését s azért szükség van a főváros kerületeinek arányosabb beosztására. Megállapított városfejlesztő-programunk sincsen.

Részletesen nyilatkozik a jelentés a szegényügyről. Itt is kevés eredményre mutathat. Az általános és már évek óta nyomasztó közgazdasági pangás s a nagy munkahiány folytán a köznyomor olyan arányokat öltött, hogy rendkívüli segítő eszközre volt szükség. A nyomor enyhítésére 200.000 koronát szavazott meg a közgyűlés, több fővárosi épületben melegedő-szobát rendeztek be, közmunkákat hajtottak végre s foglalkoztató műhelyeket állítottak föl. Nagy elismeréssel nyilatkozik a polgármester a társadalom működéséről, különösen a kenyér és tej kiosztó-bizottságok munkájáról, továbbá a napközi otthonok szervezéséről. Az állami gyermekmenedékházak működése üdvös, de ezek nem pótolják az országos lelencházat, a melynek megépítésére már égetően szükség van. A kórházi költségek behajtása noha jobb eredményt mutat, mint a múlt években, még mindig nem kielégítő. A főváros tele van apró betegsegítő-egyesülettel, a melyek nem tudnak fizetni a tagjaik helyett. Hiába engedte meg a főváros a részletfizetést, a pénztárak azt sem tudták megtartani. A város, de a közönség érdekében is szükségesnek tartja a polgármester, hogy azokat a betegsegélyező-pénztárakat, a melyek kötelezettségeiknek megfelelni nem tudnak, főlösszassák. Az osztrák tartományok pedig nem akarnak

fizetni. Csehország például még az 1900. évi díjakat sem fizette meg. Még a belügyminiszter beavatkozása sem vezetett eredményre.

A jelentésnek a főváros kereskedelméről szóló része első sorban a házalással elkövetett visszaélésekről szól. Budapesten ugyan tilos a házalás, de a még most is érvényes 1852. évi pátenst a házalás bizonyos faját megengedi. Ennek az eredménye azután, hogy ezek a házalók silány külföldi iparcikkeket csempésznek be s lehetetlenné teszik a budapesti kézműiparosok megélhetését. Föltétlenül szükséges, hogy végre a házalást a Bach-korból maradt pátenst helyett törvény szabályozza. A hitelviszonyokat a polgármester kedvezőnek látja. Tavaly Budapest területén harmincznyolcz új gyárat alapítottak. A régiek közül pedig kettő megszűnt. A gyártelepek üzemére bénítólag hat a nagy munkahiány.

A bajon bizonyos mértékben segítene, ha a kormány nagyarányú középítkezéseket és közmunkákat hajtana végre. Legsúlyosabb a válság az építőiparban. Több téglagyár újra redukálta, kettő pedig beszüntette az üzemét. A törvényhatóság mindenkor elsőbbséget ad a hazai iparnak. A betegsegítő pénztárról szóló törvény általánosságban bevált. Nagy baj azonban, hogy a munkaadók közül számosan visszaélnék a dologgal. A jelentés szerint háromszáz esetben indítottak eljárást, a mikor a munkaadó a munkás béréből levonta a járulékot, de nem szolgáltatta be a pénztárba. Több ilyen esetben bünvádi följelentését is tettek, de az ügyesség nem vállalkozott a vád képviselőjére. Ez a törvény hiányos rendelkezést igazolja. Tavaly hat munkásegylet alakult s négy kisebb sztrájk volt.

Megdöböntő a jelentésnek az a nyilatkozata, hogy még most is vannak gyárak Budapesten, különösen sörgyárak, a hol több a külföldi munkás mint a magyar. A főváros közzelemezéséről szólva, kétségtelen tapasztalat alapján konstatálja a jelentés, hogy a sertésközvágóhid intézménye minden tekintetben bevált. Bizalommal tekint a polgármester az új intézmény jövőjére, mert erős a meggyőződése, hogy a főváros közgazdaságának és közzelemezésének újabb korszakát jelentő intézményekben legteljesebb mértékben megvannak az életképes fejlődés biztos föltételei. Kifogást tett azonban az államvasutaknak a fővárosra s az ország gazdaközönségére egyaránt sérelmes amaz eljárása ellen, hogy külön díjakat szed s tarifáival a fölhajtókat elterelve a budapesti piactól, rákényszeríti, hogy áruikat a bécsi vásárra vigyék.

A katonakötelesek sorozásáról beszámolva, konstatálja a jelentés, hogy az ismeretlen állításköteleseknek a kinyomozása nehéz s ezeknek a száma aránylag igen nagy. Ennek kizárólagos oka a jelentés szerint, hogy az egyházpolitikai törvények életbe léptetése óta a felekezeti anyakönyvvezető-hivatalok nagyrésze a halálozásokat felületesen mutatja ki s még azokat is élőknek tüntetik föl, a kik néhány

hetes korokban a születési anyakönyvi kerület területén haltak meg.

A jelentés még nagy részletességgel számol be a közigazgatás kisebb-nagyobb dolgáról s konstatálja, hogy a főváros ingatlan vagyona 1902-ben 2,454.178 koronával növekedett.

Kerületi óhajok.

A belvárosban mozgalom indult meg, hogy a központi járásbíróság a IV-ik kerületbe helyeztessék. Ez az óhaj nemcsak a kerület, hanem a nagyközönség szempontjából is jogos. A belváros az utolsó decennium alatt elvesztette a királyi táblát és a Curiát, s helyettük cserébe nem kapott egyebet az eskü-téri hidnál, amelynek üdvös hatása egyelőre egy nagy csomó kereskedő és háziúr tönkremenésében nyilvánul. A központi járásbíróásnak a belvárosban való elhelyezése jóformán nem is tekinthető rekompenzációnak. A közérdek követeli, hogy a város szívében legyen ez az épület. A törvényszék meg a felső bíróságok ugyis kiszorultak a város északi felébe, amely tulságos távol esik a kerületnek tulnyomó részétől. A központi járásbíróásot a publikum veszi igénybe, szükséges tehát, hogy minden oldalról könnyen és gyorsan megközelíthető legyen. Reméljük, hogy az igazságügyminiszter belátja e szempont helyességét és a belvárosiak kívánságát teljesíteni fogja.

A Terézváros a kültelek rendezését sürgeti. Erre vonatkozólag az előjáróság már elkészítette a munkatervezetet, melynek főbb pontjai a következők:

Első és nélkülözhetetlen feltétele a VI. kerületi kültelek rendbehozatalának a *hungária-köruti* főgyűjtő-csatorna mihamarábbi kiépítése. Csupán ezen főgyűjtő teszi lehetővé azt, hogy az utrendezés sikeres legyen s a közegészség követelményei eléressenek.

Felülte fontos továbbá a kültelek fejlődése érdekében a *Rákospatak szabályozása* és a Csik-árok rendezése.

Rendezési és forgalmi szempontból elodázhatatlanul szükséges a Hungária-körut végleges szélesítésben való megnyitása is.

A Hungária-körut végleges szélességben való megnyitása után megépíthető lesz a többibben hangoztatott *magas színben épülő villamos vasút* is, mely átmenő forgalmával és a távolabb fekvő helyek hozzáférhetőségeivel lényegesen emelni fogja a külteleken lakó polgárok érdekeit s ezzel a főváros e részének egészséges alapon való továbbfejlődését évtizedekre biztosítja.

A kültelek helyes fejlődése érdekében okvetlenül szükséges a Mohács-, Csata- és Hun-utczák kereszteződésénél elfoglalt telekterület megnyitása és szabaddá tétele. Ilyen a Lehel-tér egész terjedelmében való megvétele, hova a kültelek részére a legalkalmasabban lehetne egy szabad parkot berendezni.

A rendezendő utvonalak felsorolása után szükségesnek tartja a tervezet a jelenlegi világitást

kiegészíteni, illetve hatályosabbá tenni, mindaddig, míg ez utakra is a fennálló szabályok értelmében a gázvilágítás is kiterjeszthető lesz.

Ugyancsak szükséges az egyes már lakottabb utcákba a vízvezeték is bevezetni. Erre vonatkozólag felmérés szerint körülbelül 3200 méter csőhálózatra lenne szükség, melyet szintén fokozatosan évente 500 méter hosszban kérnek engedélyezni. A vízvezeteki csőhálózat lefektetésével kapcsolatban körülbelül 20 közkut lenne felállítandó a főbb utvonalakon.

Tekintettel arra, hogy az előadottak oly nagy munkatömeget képviselnek, mely egész városrész fejlődését és e fejlődés modern alapra való fektetését célozza, el nem képzelhető, hogy a főváros jelenlegi pénzügyi viszonyai mellett képes lenne mindezt néhány év alatt megvalósítani. E végből a munkákat tíz évi határidővel turnusokba osztották.

Tíz év alatt utépítésre engedélyezendő volna 936.847 korona, csatornaépítésre 355.510 korona, mindössze 1,292.357 korona, mely összegben bennfoglaltatik azon összeg is, melyet az új kövezési és csatornázási szabályrendelet értelmében a telek- és háztulajdonosok kötelessége megfizetni, mely összeg tőlük kivetés útján be is hajtatik. Ezen összeg az utépítésre vonatkozó tételen 112.527 korona, a csatornázási tételen pedig a számítás értelmében 142.720 korona. Ezen adatok tekintetbe vételével a fővárost közvetlenül terhelő költségösszegek a következők:

utépítésre engedélyezendő összeg	814.320 korona
csatornaépítésre	212.790 „

vagyis összesen: 1,037.110 korona.

Ezen összegből a VI. kerület kültekének körülbelül minden jelenleg számbavehető utcája burkolattal és csatornázással lenne ellátható.

A kérés indokolására és a rendezési munkálatok sürgősségére nézve még figyelembe venni kéri, hogy a VI. kerület kültekén a statisztikai hivatal adatai értelmében ez idő szerint 64.725 lélek lakik és hogy már is 720 földszintes, 36 félemeletes, 175 egyemeletes, 112 kétemeletes és 108 háromemeletes ház, tehát összesen 1151 épület áll fenn. Ily megdönthetetlen tényekkel állván szemben, valóban nem található példa arra, hogy fővárosunk bármely kerülete kültekét illetőleg oly elmaradott legyen a közintézmények dolgában, mint éppen a VI. kerület.

Államadóssági évjárulékunk megszüntetése.

A nagy osztrák konverzió a napi politika legaktuálisabb tárgyává tette annak az évi járulékknak a kérdését, melyet Magyarország az 1867. XV. t.-cz.-ben vállalt magára az akkori osztrák államadósságok kamatszolgáltatából. E kötelezettség alapján évente

körülbelül 60 millió koronát kell beszoigáltatnunk az osztrák állampénztárba, s ez az évi járulék annyival terheesebb, mert a törvény szerencsétlen szövegezése az osztrákoknak amaz álláspont elfoglalását teszi lehetővé, hogy ez a járulék a kamatláb bármely csökkenése mellett is állandó. Az osztrákok felfogása szerint nekünk ezt a 60 milliót változatlan összegben kell beszoigáltatnunk, bármennyire csökkentenék is ök konvertálás útján a maguk kamatterheit, és ime jelenleg keresztül is visznek egy nagy konverziót, melynek eredménykép az osztrák kamatteher évi 8 millió koronával csökken. Minthogy pedig Magyarország a konverzió hasznában Ausztria részeltetni nem akarta, ennél fogva egyelőre kihatotta a konverzióból azt a tőkeösszeget, mely hozzávetőleg a magyar évjárlékának megfelel, s ez az 1400 millió koronányi egyesített osztrák járadék immár a közvélemény előtt a „magyar blokk” nevezete alatt ismeretes.

Kérdés már most, hogy ezzel a magyar blokkal mi történjek? A konvertálás előnyeiben részesíteni Magyarországot Ausztria nem akarja, viszont pedig mi nem viselhetjük el nyugodtan a jövőre nézve is ugyanazt a kamatterhet, melyet az 5 és 6%-os államhitei idejében vállaltunk magunkra, holott azóta a magyar állam hitei 4, de sőt 3½%-ossá erősbödött meg.

Az 1867. XV. t.-cz. feljogosította Magyarországot, hogy évi járulékát akár a kötvények törlesztése, akár készpénzbeli visszafizetés útján csökkenthesse, tehát meg is szüntethesse. Azonban ennek a törlesztésnek alapjául szolgáló kamatlábat maga a törvény meg nem határozta, vagyis nyitva hagyta azt, hogy hány százalékkal számíttassék a törlesztett kamatnak megfelelő tőke. Magyarország azt a jogilag helyes álláspontot foglalja el, hogy a tőkésítés alapja 5% kell, hogy legyen, mivel az egységes járadéknak ez a kamatlába s maga az osztrák törvény is 5%-osnak nevezi a járadékot. Ausztria ellenben azt vitatja, hogy ő tényleg csak 4%-ot fizet a járadékok után, mert az 5%-ból 8/20%-ot levon szelvény-adó ezimén. A két álláspont között tőkében mintegy 230 millió a különbség. Ha Magyarország 5% mellett tőkésíti az évi járulékot, úgy 1200 milliót kellene fizetnünk az évjárlék megváltásáért, ha ellenben 4½% mellett, úgy 1430 millió volna a szükséges tőkeösszeg. Ezt az óriási számbeli ellentétet kiegyenlíteni éppen-séggel lehetetlen.

Már pedig annyi bizonyos, hogy feltétlenül ki kell magunkat szabadítani e pénzügyi közösségből, mely reánk nézve anyagilag is, de politikailag is igen nyomasztó. Az évi járulék megszüntetésének két módja van.

Az egyik az volna, hogy annyi kötvényt vásárlunk vissza a kötvénybirtokosoktól, a mennyi 60 millió évjárlékunknak tőkében megfelel, a mikor is a megszerzett kötvényeket beszoigáltatnók az osztrák kincstárnak, illetve évi járulékunkat a kötvények

szelvényeivel fedeznők. Csakhogy ez a módzat először is igen költséges, a mennyiben a visszavásárlási szándék köztudomásává válásakor a járadék-kötvények árfolyama természetesen felszöknek, s így csak drágán tudnók visszavásárolni. De ettől eltekintve is a visszavásárolt kötvények szelvényeivel csakis annyit tudnánk évjárlékunkból törleszteni, a mennyi a visszaváltott tőkemennyiség 4½%-os kamatának felel meg, úgy, hogy a magyar jogos álláspont szerinti 5%-os alapon való tőkésítés iluzoriussá válnék.

Másik módja volna a megváltásnak, hogy Ausztriának készpénzben fizetjük vissza az évi járulék tőkeösszeget. Csakhogy Ausztria nem fogad el kevesebbet 1430 milliónál, s mi még a mai állapottal szemben is pénzügyileg kedvezőtlenebb helyzetbe kerülnénk, a mennyiben a kifizetésre szükséges tőke kölcsön útján való beszerzése igen költséges emissziót követelne, melynek keresztülvitele a tőkeösszeg nagyságánál fogva vagy igen riszkans, vagy pedig pénzcsoport garantálását igénybe véve, igen drága.

Bármely eshetőséget tekintjük is, bizonyos, hogy Magyarország az évi járulék kérdésében az 1867-es törvényhozás felületessége következtében oly zsákutczába jutott, a melyből kimászni rendkívül bajos. A tőkevisszafizetés Ausztria hozzájárulása nélkül keresztül nem vihető, már pedig bizonyos, hogy Ausztria az ő 230 milliónyi többletköveteléséről le nem mond. Bármennyire mellettünk legyen is tehát a jog, a helyzet kényszerűsége folytán feltétlenül hátrányban vagyunk Ausztriával szemben. Mert aféle megoldás, hogy mi egyoldalulag megszabjuk évjárlékunk tőkeösszeget s ennek a fizetése után egyszerűen beszüntetjük a további évi járulék fizetését, a viszony szerződéses jellegénél fogva ki van zárva. Azzal le kell számolnunk, hogy a tőkésítés tranzakciója, csakis Ausztria hozzájárulásával vihető keresztül.

Épen ezért roppant nagy fontosságot kell tulajdonítanunk azoknak a tárgyalásoknak, melyek a két kormány között ebben a kérdésben folynak. A megoldás kulcsát csakis egy egészséges kompromisszumban kereshetjük, melyben Magyarország is enged valamit a tőkésítés alapjának 5%-ából, s Ausztria is belemegy a 4½%-ba, valamelyes felemelésébe. Ha a megegyezés valahol a középuton, például 4½%- mellett létrejöhetne, úgy sem Ausztria, sem pedig Magyarország nem veszítené az alkunál. A 230 millió különbségből mintegy 100 milliót kiküzdhetnénk e révén magunknak, és az 1300 millió visszafizetése a mai pénzvviszonyok mellett financialiter aként volna keresztülvihető, hogy mai évi járulékunkkal szemben még mindig néhány millió koronányi kamatmegtakarítás volna elérhető. 4%-os koronajáradékunk árfolyama csaknem a parit elérte, s így maximum 2%-os engedménnyel könnyen elhelyezhetnők a szükséges összeg beszerzéséhez szükséges kötvényeket. A körülbelül 1330 milliónak 4%-os kamata

pedig 52—53 millió korona volna, úgy hogy feltétlenül megtakarítanánk mai évjárulékunkkal szemben körülbelül 7 milliót évi kamatban.

Vajha sikerülne a magyar pénzügyi kormány körütekintésének a kontroverzia ily megoldása!

József főherczeg.

A főváros elhatározta, hogy József főherczegét hetvenedik születésnapja alkalmából, mely márczius 2-ikára esik, fölratban fogja üdvözölni. Azt hisszük, nincs se Budapestnek, se az országnak egyetlen magyar érzelmű polgára, aki őszinte szívvel ne csatlakoznék a főváros üdvözlétéhez. Annak a rendkívüli népszerűségnek és meleg vonzalomnak, melylyel az egész magyar haza a fenséges ur és családja iránt viseltetik, meg van a természetes oka. Tudjuk mindannyian, hogy a főherczeg magyarnak érzi magát és csupán ez a tudat is elegendő, hogy a fenséges urat hozzátartozóival együtt szívünkbe zárjuk. A nemzet meggyőződött arról, hogy József főherczeg velünk van bánatunkban és örömünkben, s érdeklődik minden gazdasági és kulturális ügyünk iránt. Ausztria népei jóformán nem is ösmerik, mert egész életét körünkben töltötte, s még a császárváros is csak elvétve láthatja, a nagy családi ünnepségeken, amelyek lezajlása után siet vissza alesuthi vagy fiumei otthonába.

A főváros hálával is tartozik a fenséges urnak, mert neki köszönheti, hogy van egy páratlan szép üdülőhelye, amilyennel egyetlen főváros sem büszkélkedhet: a Margitsziget. Milliókat áldozott erre a fenséges ur és ha töméntelen egyéb érdemeiről és jótéteményeiről meg is feledkeznénk, ez a sziget mindenkor emlékeztet bennünket lekötelezettségünkre és a hálára, melylyel tartozunk neki. Hogy Budapest nagygyá fejlődött, abban elévülhetetlen érdeme van József főherczeg családjának, különösen boldogult atyjának, József nádornak, ki még a mult század elején hozzálátott Pest és Buda emeléséhez. József főherczeg a budavári nádori palotában szerette meg a magyarokat és a gyermekkorban kihajtott érzelmeket az idő csak megerősítette. Atyja nyomdokain haladva soha nem feledkezett meg érdeklődni a főváros iránt s talán senki nem volt boldogabb nála, midőn Ő felsége úgy intézkedett, hogy a budavári palotában az ő fia, József Ágost főherczeg telepedjék meg.

Hetven évvel vállain a fenséges ur csak a csöndes visszavonultságban érzi magát jól. Egész télen pihen, hogy a nyári hónapok alatt eleget tehesen honvédfőparancsnoki terhes kötelességeinek. Most is a tenger partján, fiumei kastélyában időzik, kitérve az ünnepeltetések elől. De a főváros polgárainak hálás megemlékezése felkeresi magányában és hódolattal köszönti hetvenedik születésnapján.

Hazafiság és tapintat.

Nem először történik, hogy a tanácsot szemrehányással illetik a Kossuth-szobor miatt. A függetlenségi párthoz szító városatyákat nem hagyja nyugodni az a tudat, hogy több mint 600,000 korona áll rendelkezésre, s a szobor nemcsak hogy felállítva nincs, de még intézkedés sem történt a pályázat kiírása végett. A legutóbbi közgyűlésen egyik temperamentumos városatyá szemére hányta a tanácsnak, hogy kicsinyes ürügyek miatt késlelteti a szobor létesítését, egy hang pedig közbekiáltotta, hogy a kamarilla akadályozza meg nemzeti kötelességünk teljesítését.

Ennek a kérdésnek végre is nyíltan szemébe kell nézni. Az őszinte beszéd többet ér a hallgatásnál vagy a csürés-csavarásnál. Ha mi vagyunk a meginterpellált polgármester, egész nyugodtan és egyszerűen ezt válaszoltuk volna:

A fővárosban föllálitandó Kossuth-szobor ügye nemcsak hazafisági kérdés. A nemzet, midőn összeadta a százezreket és a főváros, midőn elvállalta a megteendő intézkedéseket, bizonyosságot tett hazafias érzelmeiről. Amde az ország székesfővárosának lehetlenség megfeledezni bizonyos tekintetekről. Mezőtur, Czepléd, Nyiregyháza és a többi vidéki város föllálithatja és leleplezheti a maga Kossuth szobrát, a mikor neki tetszik, a főváros azonban várni kénytelen vele.

Hogy miért és hogy melyek azok a figyelemben tartandó tekintetek: meggyőzően kifejtette Széll Kálmán miniszterelnök, midőn az országgyűlés színe előtt férfias nyíltsággal igazolta a kormány távolmaradásának okát a Kossuth születésnapjának évszázados fordulóján rendezett ünnepségekről. Ugyanazon okok, melyek az ország kormányát távolartották az ünnepségtől, indítanak bennünket arra, hogy a szobor felállítását ne siettessük. A hazafiságon nem esik csorba a késedelmezés miatt. Kossuth emléke minden magyar lelkében él, s földi mását úgy is csak az eljövendő nemzedékek számára készítettjük. Mi, az élők, egyeztessük össze hazafiságunkat a tapintattal. Vannak egyéni érzelmek, melyek változhatatlanok, s a melyeket monarchikus államban respektálni illik. Kossuth-szobrát mi akkép szeretnők Isten szabad ege alá állítani, hogy talapzatánál jelen lehessen ne csak a főváros törvényhatósága és az ország népe, hanem az állam felelős kormánya is.

Önök tudják, hogy a kormány most nem jelenhetnék meg. Várjunk tehát néhány eszten-deig s ha majd a személyes tekintetek megszűnnek, akkor állítsuk fel a haza halhatatlan fiának szobrát a fővárosban. Az ő megdicsőült szel-leme e halasztásért nem fog neheztelni, a fővárosra, mely elhozatta drága hamvait a hontalanság földjéről."

Aki ily értelmű felvilágosítás után is forszírozni fogja a szoborügyet, arról tudni fogjuk, hogy erősebb benne a pártszenvédély, mint az igaz kegyelet és hazafias tapintat.

Hirek a városházáról.

A házmaster-kérdés rendezése. A házmasterek nehéz sorának megjavításáért nagy agilitással dolgozik a budapesti házfelügyelők egyesületének elnöke, *Rákóczi Károly*. Az 1901. év decemberében az egyesület nevében és megbízásából memorandumot nyújtott be a székes-főváros tanácsához. A memorandum a házmasterek legfőbb sérelméül azt panaszolta, hogy állásuk két hétre fölmondható, hogy lakásul sok házban olyan odut kapnak, a melyet lakásnak kiadni a közegészségi törvény szerint nem szabad, hogy sok háziur a házmaster feleségét valósággal cselédnek dolgoztatja — ingyen és hogy készpénzovádeket követelnek tőlük, a mit azután egész summájában sohase kapnak vissza. Ezekre a bajokra kért orvoslást a memorandum, a mely még azt is kérte, kötelezze a tanács a főváros összes házmasterait arra, hogy egyesülettől szervezkedjenek, a mely érdekeik egységes védője legyen, végül pedig a házmaster elnevezés helyett a *házfelügyelő* címet használják, a mely magyarosabb, szerényebb és találóbb, mert a mester szó olyan embert jelöl, a ki ipari munkát folytat önállóan. A tanács csak részben teljesítette a kívánságokat. Bizonyos kikötésekkel megállapította a három havi fölmondási időt, kimondotta azt is, hogy óvadéknak nem készpénz, hanem takarékpénztári könyv adandó, a házmasteri lakás dolgában pedig azt határozta, hogy az csak a földszinten és lehetőleg a kapu közelében lehet. A *kötelező szervezetre* vonatkozó kívánságot azonban teljesen elejtette, ugyancsak megtagadta a házfelügyelői cím használatának hivatalossá tételét is. A memorandum benyújtói az elintézésnek ezzel a módjával nincsenek megelégedve és folytatják a mozgalmat. *Rákóczi Károly* brosrát írt a házmaster-kérdésről és ennek rendezéséről, a melyben a mozgalom okait, eredményeit és célját nagy részletességgel ismerteti. A könyvnek a házmasterek között való kolportálását a polgármester nem engedte meg, a belügyminiszter azonban megadta rá az engedelmet.

Mária női kongregáció Budapesten.

A Mária női kongregáció főnöknője, a nagy buzgalmú *Herczegh Teréz*, ki a magyarosítás és a növelés ügyének Fiumében évek óta igen becses szolgáltatokat tesz, bejelentette a tanácsnak, hogy a kongregáció Budapesten a X. kerületben menedékházat akar berendezni. A menedékházban gondoznák a szegény munkások gyermekét. Azonkívül ház-

tartási iskolát nyitnának, a hol szegény leányokat megtanítanak a háztartásra, hogy jó cselédek neveljenek belőlük. A menedékházban otthont is kapnak a hely nélkül levő cselédek. A menedékház számára a kőbányai régi plébánia-épületet kéri s azonkívül évenként négyezer korona szubvenziót.

A közigazgatási bíróság a csatorna-illetékekről. Fővárosi csatornázási illetékek kivétele tárgyában figyelemre méltó határozatot hozott legutóbb a közigazgatási bíróság. Az egyik Soroksári-uti gözmalomra, a mely előtt csak két méter hosszúságban van csatorna, az egész 25 méteres homlokzat után vetette ki a főváros a csatornázási illetéket. A malom felebbezése folytán végre a közigazgatási bíróság elé került az ügy, a mely kimondta, hogy igen is jogos helyes kivétel. Az a tény, hogy a malom szennyvizei a csatornába ömlenek fölöslegessé teszi annak a mérlegelését, hogy a kanális nem vonul el az egész épület homlokzata előtt, mert a szolgálat, melyet a csatorna az épületnek tesz, ugyanis csak egyforma marad. Ilyenformán tehát a csatornailleték az egész front után volt kivetendő.

Az új budai gázgyár ügye. A Józsefműegyetem rektorának értesítése folytán, a ki az új gázgyár kérdésében adandó szakvélemény megszerkesztésére Wartha Vincze dr. és Feifer Ignác dr. tanárokat jelentette ki legilletékesebbnek, a főváros tanácsa már érintkezésbe lépett e két professzorral. Köszönettel tudomásul vette, hogy a nehéz feladat megoldására vállalkoztak s fölkerlte őket, hogy szakvéleményükben a következő kérdéspontokra terjeszkedjenek ki: 1. Hány köbméter gázt képes a Margit-köruton levő budai légszeszgyár már berendezése és teljes üzemképességének igénybevétele mellett naponként termelni. 2. Hány köbméter gáz szállítatik kisegítésképpen naponként az öt hidon lefektetett légszeszcsövek segítségével a pesti oldalról Budára? 3. Mennyi a budai részek naponkénti légszeszszükséglete jelenleg s ennek az eddigi fejlődés alapján mily emelkedése várható? 4. Lehetséges e a budai oldalon termelt és a pesti oldalról átvezetett összes gázmennyiséggel a várható emelkedés folytán mutatkozó szükségletet fedezni s ha igen, a jelenlegi emelkedést tételezve fel, ez még mennyi ideig lesz lehetséges? 5. Ha a budai oldalon termelt s a pesti oldalról átvezetett összes gázmennyiséggel már a jelenleg mutatkozó szükséglet fedezésére sem elegendő, lehetséges volna-e s milyen kisegítő eszközök alkalmazásával a Duna jobb partján mutatkozó légszeszhiányt fűdözni a nélkül, hogy a légszesztársulat által tervbe vett a tetemes beruházást igénylő új gázgyár építése elkerülhető legyen? A tanács egyben felkerlte a nevezett professzorokat, hogy a szükséges felvilágosítások elnyerhetése végett lépjenek érintkezésbe Heuffel Adolf középítészeti igazgatóval s fölhevítve a légszeszgyár vezetését, hogy a szakértőket eljárásukban minden lehető módon támogassa.

A főváros bérház-építkezései. A mester-utczában kisajátításokkal két nagyobb telke maradt meg a fővárosnak, a melyeket értékesíteni szándékozik. A tanácsnak javaslat tétetett, hogy a két telek egyesíttessék s egy darabban adassék el. Ezzel szemben a tanács úgy határozott, hogy továbbra is két részben hagyja s úgy adja el. Ha azonban vevő nem akad, úgy a főváros bérházakat épít a telkekre, hogy ne sokáig heverjenek parlagon.

KÖZGAZDASÁG.

A budapest-lipótvárosi takarékpénztár r.-t. e hó 16-án tartotta *Hittl* Tivadar elnöklése mellett VII. évi rendes közgyűlését. A nagyszámban megjelent részvényesek az előterjesztett igazgatósági jelentésből örömmel vették tudomásul, hogy az intézet forgalma minden téren emelkedést mutat s elhatározták, hogy az elért 142.151 K 57 f tiszta nyereségből, az alapszabályszerű jutalékok levonása után 100.000 K a 7. számú szelvénynek 10 koronával leendő beváltására, s 15.000 K a tartalék-alap javadalmazására (mely ezáltal 155.000 koronára emelkedik) fordíttassék, s 5261 K 7 fill. az új év számlájára vitessék elő. A fölmentések egyhangú megadása után az alapszabályok értelmében kilépő igazgatósági tagokat, valamint a kilépő választmányi tagokat újra megválasztották. Az esedékes osztalékszelvényeket e hó 18-tól kezdve váltja be az intézet pénztára.

Az osztrák hitelintézet mérlege. Az osztrák hitelintézet közzé tette évi mérlegét. Az osztalék részvényenként ezuttal is 28 kor. lesz.

A magyar leszámítoló és pénzváltó-bank igazgatósága megállapította a bank 1902. évi üzleti zárszámadását. Az előterjesztett mérleg- és nyereség- és veszteség-számla az 1901. évi áthozattal együtt — az 1.800.157.61 koronát tevő passiv kamatok levonása után — 3.676.063.66 korona bruttó nyereséget és az összes költségek, adók és leírások levonása után 2.002.737.03 korona tiszta nyereséget mutat, ami a 30 millió koronányi befizetett részvénytőke körülbelül $6\frac{2}{3}\%$ -nyi kamatozásnak felel meg. — Az igazgatóság elhatározta, hogy a f. évi márczius hó 5-én tartandó közgyűlésen azt fogja javaslatba hozni, hogy a 400 korona névértékű részvények után — úgy mint a megelőző évben is — 22 korona, tehát $5\frac{1}{2}\%$ százalékos osztalék fizetessék. Az igazgatósági tantiémek levonása, továbbá a tartalék-alapnak 100.000 koronányi, a nyugdíjalapnak 20.000 koronányi dotációja után fennmaradó 197.775.41 korona új számlára lesz elővitelezendő. A megelőző 1901-iki üzletévben a tiszta nyereség az elővitellel együtt 1.952.120 korona volt, tehát az ez idei tiszta nyereség 50.616 koronával több, sőt tekintve, hogy az akkori elővitel a lefolyt évinél 50.859 koronával volt nagyobb, az idei nyereség tulajdonképpen 101.475 koronával több a tavalyinál. — Az 1902. évi magyar conversió műveletből származó nyereség jelen mérlegben még elszámolva nincsen. Az egyes üzletágakra áttérve kiemelendő, hogy a kamatszámolt kivéve — mely számla az állandóan kedvezőtlen kamat-conjunkturák folytán 63.722,97 koronával csökkent — valamennyien emelkedést mutatnak. — Az értékpapír és syndicatusi számla nyeresége 64.749,25 koronával nagyobbodott, mi részben az

értékpapírok áremelkedésének, részben az általános forgalom, de különösen a tőke elhelyezési papírok forgalma nagyobbodásának tulajdonítandó; a fiókosztályok és a váltóüzlet a megelőző esztendeinél 93.699,09 koronával nagyobb nyereséget értek el. — A bank a lefolyt üzletév közepén kezdte meg a jelzálog üzletet s ezen üzletág 96.735.48 koronányi eredménye a bank várakozásainak teljesen megfelel. A bankosztály egyéb ágainak eredményeiben lényeges változás nincs. Az árubizományi üzlet állandó kedvező fejlődést mutat. Az előlegüzlet ellenben, a gabonaüzlet sajátoszerű alakulása folytán, gyengébb volt. Ugyanezen okból a fővárosi közraktárak ezidei eredménye szintén kedvezőtlen. Az áruosztály keretébe tartozó minden egyéb üzletág állandóan fejlődik és jobb eredményeket mutat fel. A tartalék-alap a közgyűlés elé terjesztendő javaslat szerint 100.000 koronával fog növeltetni, míg az áruosztály külön tartalék-alapja — eltekintve a közraktárak amortisationális alapjától — 71.966.27 koronával emelkedik, úgy hogy ez által a bank összes tartalék-alapjai 6.110.921.15 koronára rúgnak, mi a részvénytőke több mint 29%-ának felel meg. A betétállomány a fiókok tekintetbe vételével az év végén — úgy, mint a megelőző üzletévben, körülbelül 71 millió korona volt. Az évi összforgalom a $6\frac{1}{4}$ milliárd koronát túlhaladta.

A Magyar Általános Takarékpénztár-Részvénytársaság e hó 15-én tartott igazgatósági ülésén megállapított mérleg a következő számadatokat tartalmazza: *Vagyon:* Pénzkészlet 180.583 korona 97 fillér, váltók 5.904.086 korona 93 fillér, hitelegyesületi váltók 603.738 korona 31 fillér, különféle értékpapírok 135.049 korona 13 fillér, előlegekben értékpapírokra 3.666.278 korona 38 fillér, jelzáloggal fedezett folyószámlai hitelek 699.670 korona, különféle adósok és zsíró-betétek 405.994 korona 46 fillér, adósok óvadék-biztosítókért 1.451.309 korona 5 fill., intézeti ház 1.330.625 korona 22 fillér, sorsjegy-osztály 1.324.370 korona 84 fillér; berendezés, pénzszekrények stb. tökéletesen leírva. Összesen 15.701.806 korona 29 fillér. *Teher:* Részvénytőke 4.000.000 kor., tartaléktőke 454.073 korona 97 fillér, hivatalnokok ellátási pénztára 113.204 korona 53 fillér, betétek 10.450.319 korona 47 fillér, hitelegyesületi biztosítéki számla 41.520 korona, alapítók számlája 97 korona 31 fillér, alapítók jutalék-számlája 149 korona, szelvény-számla 312 korona, különféle hitelezők 202.607 korona 41 fillér, átmeneti kamatok 55.289 korona 58 fillér, tiszta nyereség 384.233 korona 2 fillér. Összesen 15.701.806 korona 29 fillér. Az igazgatóság a közgyűlésnek javasolni fogja, hogy a kimutatott 384.233 korona 2 fillér tiszta nyereségből a tartalék-alap az alapszabályszerű 17.897 korona 40 filléren kívül még 28.028 korona 63 fillérrel, tehát összesen 45.926 korona 3 fillérrel javadalmaztassék, ezzel a tartalék-alap 500.000 koronára emelkedik, az intézeti ház értékéből 40.000 korona irattassék le, a forgalomban levő 8000 darab 500 koronás részvény szelvénye, ugymint tavaly, darabonként 30 koronával (6 százalékos) a még forgalomban levő 1000 darab alapítói részjegy szelvénye pedig darabonként 3 kor. 60 fillérrel váltassék be és a fennmaradó 26.091 kor. 67 fillér új számlára elővezetessék. A kimutatott tiszta jövedelem, mely az alaptőke 9.60 százalékos kamatozásnak felel meg, tekintettel a kedvezőtlen kamat-láb-viszonyokra, annál inkább kielégítő, mivel kizárólag a rendes üzletágak ápolásából ered. Az igazgatóság ebben az ülésében *Halász* Manó főkönyvelőt czéggjegyzői joggal ruházta föl.

Meghívó

az Általános takaré- és hitelszövetkezetnek

1903. évi márczius hó 1-én délelőtt 10 órakor
Budapesten a Magyarországi kereskedelmi utazók
egyesülete nagytermében, V. ker., Sas-utca 5. szám
I. emelet tartandó

VI-ik rendes közgyűlésére.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság jelentése a lefolyt üzletéről és a zárszámadások előterjesztése. — 2. Felügyelő-bizottsági jelentés és határozathozatal a felmentmény megadása iránt — 3. Az igazgatóság, felügyelő-bizottság és válaszmány díjazása. — 4. Az alapszabályok 20. § módosítása. — 5. 2 igazgatósági esetleg 1 felügyelő-bizottsági, 9 válaszmányi és 10 felszámoló bizottsági tag választása. — 6. A tagok esetleges indítványai.

Figyelmeztetés. Azon t. tagokat, a kik a közgyűlésen résztvenni óhajtanak, figyelmeztetjük, hogy szavazó-lapjukat legkésőbb 1903. február 26-ig a szövetkezet irodájában (V., Sas-u. 24.) átvenni szíveskedjenek.

Budapesten, 1903. február 7-én.

Az igazgatóság.

Mérlegszámla 1902. december 31-én.

Vagyon: Pénztárszámla 9,318 korona 05 fillér. Pénzintézeteknél folyó számlán 162,366 korona 49 fill. M. kir. postatakarékpénztárnál 367 korona 50 fillér. = 172,072 korona 04 fillér. Kölcsönök 1,526,501 korona 40 fillér. Leltárszámla 2,100 korona. Előre fizetett házbér 183 korona 34 fillér. Nyomtatványszámla 600 korona. = 2,883 korona 34 fillér. Értékpapírszámla 1,000 korona. Önállóan működő hitelszövetk. köteléke 200 korona. Adótartalék-számla 5,000 korona. Összesen 1,707,656 korona 78 fillér.

Teher: Az 1897. évi I. évtársulat vagyona és folyó évi befizetései 455,941 korona 75 fillér. Az 1898. évi II. évtársulat vagyona és folyó évi befizetései 285,598 korona 87 fillér. Az 1899. évi III. évtársulat vagyona és f. évi befizetései 232,853 korona 95 fillér. Az 1900. évi IV. évtársulat vagyona és folyó évi befizetései 225,152 korona 31 fillér. Az 1901. évi V. évtársulat vagyona és folyó évi befizetései 217,912 korona 26 fillér. Az 1902. évi VI. évtársulat vagyona és folyó évi befizetései 157,537 korona 50 fillér. Az 1903. évi VII. évtársulat vagyona és folyó évi befizetései 6,930 korona. = 1,581,926 korona 64 fillér. Előre fizetett kamat 4,400 korona. Előre fizetett beiratási díj 300 korona = 4,700 korona. Tisztviselők nyugdíjalapja 4,326 korona 66 fill. Veszteségi tartalék 12,049 korona 03 fillér. Tartalékalap 14,011 korona 07 fillér. = 16,060 korona 10 fillér. Nyereség 90,643 korona 38 fillér. Összesen 1,707,656 korona 78 fillér.

Budapesten, 1902. december 31-én.

Böhm Imre, Fon Jenő, Gutmann Zsigmond,
főkönyvvizető, pénztárnok, vezértitkár.

Az igazgatóság: Silberberg Károly, elnök. Wertheimer Albert, alelnök, Engl Hugó, Oesterreicher Márton.

Ezen mérlegszámlát megvizsgálván, annak tételait a fő- és segédkönyvekkel megegyezőnek találtuk. Budapest, 1903. január 19-én.

A felügyelő-bizottság: Szohner Károly, elnök. Bretschneider Vilmos, Dr. Ehrenfeld Adolf.

Nyereség- és veszteségszámla 1902. decz. 31-én.

Tartozik: Leírások: leltárból 221 kor. 80 fill., szervezésből 300 kor., nyomtatványokból 875 kor. 25 fill. = 1,397 kor. 05 fill. Házbér 2,200 kor. Költségek 10,627 kor. 96 fill. Tisztviselők fizetése és lakbérére 15,180 kor. = 28,007 kor. 96 fill. Adó és illeték 6,751 kor. 60 fill. Nyereség 90,643 kor. 38 fill. Összesen 126,799 kor. 99 fill.

Követel: Beiratási díjak 4,294 kor. Kezelési költségek 6,849 kor. 03 fill. Kamatok 109,348 kor. 50 fill. Késedelmi kamatok 6,308 kor. 46 fill. = 126,799 kor. 99 fill. Összesen 126,799 kor. 99 fill.

Budapest, 1902. december 31-én.

Böhm Imre, Fon Jenő, Gutmann Zsigmond,
főkönyvvizető, pénztárnok, vezértitkár.

Az igazgatóság: Silberberg Károly elnök. Wertheimer Albert alelnök, Engl Hugó, Oesterreicher Márton.

Ezen mérlegszámlát megvizsgálván, annak tételait a fő- és segédkönyvekkel megegyezőnek találtuk. Budapest, 1902. január 19.

A felügyelő-bizottság: Szohner Károly elnök, Bretschneider Vilmos, Dr. Ehrenfeld Adolf.

1901. évről maradt . .	2000 tag	10000 üzletrészszer
1902. évben belépett .	711 " 3594 "	" "
	2711 tag	13594 üzletrészszer
1902. évben elhal. és		
felsz. folytán kilépett .	505 tag	2626 üzletrészszer
Marad . . .	2206 tag	10698 üzletrészszer

Magyar Általános Hitelbank.

KÖZGYŰLÉSI MEGHÍVÓ.

A Magyar Általános Hitelbank szavazatra jogosult t. cz. részvényesei az 1903. évi márczius 19-én, csütörtökön délelőtt 10 órakor, Budapesten, a bank helyiségében (V., Nádor-utca 12.) tartandó

harminczötödik rendes közgyűlésre meghívotnak.

A tanácskozás tárgyai:

1. Az igazgatóság jelentése a társaság 1902. évi üzleteiről.
 2. Az igazgatóság számadása az 1902-ik üzletévről és indítványa az évi nyereség megállapítása és hováfordítása iránt.
 3. A felügyelő-bizottság jelentése.
 4. Határozathozatal e tárgyban és a felmentés megadása az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére.
 5. Választás az igazgatósági tanácsba.
 6. Igazgatói választás.
 7. A felügyelő-bizottság választása és tiszteltdíjának megállapítása.
- A közgyűlésen minden részvényes husz darab letett részvény után egy szavazattal bír.

A szavazatra jogosult t. cz. részvényesek felhivatnak, hogy részvényeiket a le nem járt szelvényekkel együtt a közgyűlésre kitűzött hatánap előtt 14 nappal Budapesten a Magyar Általános Hitelbanknál, vagy Bécsben a „K. K. priv. Oesterreichische Credit-Anstalt für Handel und Gewerbe“ című intézetnél, vagy S. M. von Rothschild bankháznál letétbe tegyék.

A részvények számszabadosan összeállítva a benyújtó által sajátkezőleg aláírt jegyzék kíséretében nyújtandók be.

E jegyzék Budapesten két, Bécsben három példányban állítandó ki.

E jegyzék egy példánya a benyújtónak az átvétel elismerésével visszaadatik. A részvények csak ezen elismervény visszaadása mellett fognak a közgyűlés után visszaszolgáltatni. A közgyűlésre belépti jegyül szolgáló igazolvány Budapesten közvetlenül a letétel alkalmával, Bécsben nyolcz nappal a közgyűlés előtt fog kiadatni.

Ha valamely részvényes szavazati jogát más szavazatképes részvényes által óhajtja gyakorolni, a megbízott nevére szóló meghatalmazást az igazolvány hátán kitölteni s aláírni tartozik.

A mérleg a felügyelő-bizottság jelentésével együtt nyolcz nappal a közgyűlés előtt Budapesten az intézet helyiségeiben, Bécsben a „K. K. priv. Oesterreichische Credit-Anstalt für Handel und Gewerbe“ című intézetnél és S. M. von Rothschild bankháznál a részvényesek rendelkezésére bocsátatik.

Budapesten, 1903. évi február 16-án.

Az igazgatóság.

MAGYAR FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-
világító testekben,**

a legegyszerűbb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ
biztonsági petroleum.
Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körút 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-út.
VIII., Üllői-út 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.
Köszvár: Wesselényi-utca 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztosítást, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselő Budapestben, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő

A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

Schlick-féle vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzembertelések malmok részére, szivattyu-telepek, szilipszerkezetek, hidraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadai gépezeti berendezések készítése, stb.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS

ULAJDONOS:

DR. BARTHA S. ENDŐR

MEGJELEN MINDEN KEDDEN.

TARTALOM:

1. Revízió és restauráció.	6. Viczinális vasutak közúti sineken.
2. Budapest szabályozása.	7. Hírek a városházáról.
3. A helypénzek bérlete.	8. Közgazdaság.
4. Iparművészet a fővárosban.	9. Statisztika.
5. Törvényhatósági közgyűlés.	10. Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 korona. ✦ Fél évre 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utca 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**és
szabadalmazott**Füstemesztő tüzeléseket**gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.
Jutányosan jótállás mellett.**Tervek és költségvetések**

kívánatra.

Tűzálló és Chamotteanyagok raktára.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődeje

Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.**Lokomobilokat:** kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánal.**Szivattyugépeket:** Worthington és más rendszerek.**Gőzkazánokat:** forralós-, sima- és hullámlemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat** szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.**Vizműtelepeket.****Gőzmalmi és téglagyári** berendezéseket.**Bor- és olajsajtókat** szabadalmazott különféle emeltyű-szerkezettel.**Hydraulikus sajtókat** különböző célokra.**Hirdetés.****A legolcsóbb utazás Olaszországba és Dél-Franciaországba.**

Budapest-Dombóvár-Fiumén át vezet a legolcsóbb út a m. kir. államvasutak közvetlen gyorsvonatainak és a magyar-horvát tengeri gőzhajózási részvénytársaság Fiume és Ancona, illetve Velence között közlekedő gőzhajóinak igénybevételével.

A hajójáratok menetrendje visszavonásig a következő:

Indulás Fiuméből *Velenczébe* minden *kedden és szombaton* este 8 óra 30 perczkor, Fiuméből *Anconába* minden *hétfőn* reggel 8 órakor és minden *csütörtökön* este 8 óra 30 perczkor. A hajójárat időtartama egészben 10 óra.

A gőzhajók közvetlen csatlakozásban állanak a budapest-fiumei gyorsvonatokkal, valamint Velenczében és Anconában a Róma, Nápoly, Bari, Brindisi, Bologna, Milano stb. felé induló, illetve onnan érkező olasz vasúti vonatokkal.

Az alábbiakban közlünk néhány, f. é. január hó 1-től érvényes menetdíjat, melyekben a hajóátkelési illetékek már befoglaltatnak.

I. oszt. II. oszt. III. oszt.
frankban

Budapest-Nápoly, Anconán át	106.85	77.05	43.60
" -Nizza, Velenczén át	119.00	85.45	—
" -Róma, Anconán át	80.05	58.25	32.60

Bővebb felvilágosításokkal szolgál ugy szóban mint írásban a m. kir. államvasutak budapesti központi menetjegyirodája (IV., Vigadó-tér 1. sz.)

A m. kir. államvasutak igazgatósága.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcson részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetétí könyvecskék **4⁰** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betét-kamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előlegei nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).

Váltó-üzlete megbízásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt $\frac{1}{2}$ 9— $\frac{1}{2}$ 1-ig, délután 3— $\frac{1}{2}$ 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 4. sz.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

Revízió és restauráció.

A városatyák között nagy a nyugtalan-ság és a megrökönyödés. A fővárosi törvény-nek küszöbön álló revíziója sokak felett Damokles-kardként lebeg. Ugyanis ma már köztudomásu, hogy az új törvény redukálni fogja a törvényhatósági testület tagjainak számát, még pedig 400-ról 120-ra, legjobb esetben 150-re. A virilista intézmény teljesen megszűnik, s nincs kizárva az sem, hogy a bizottsági tagoknak csak háromnegyed részét választják census alapján, egynegyed részére pedig kiterjesztik az általános választói jogot.

Mindenkép bizonyosnak vehető, hogy legalább 250 városatya megszűnik „tényező” lenni a törvényhatósági testületben. Ez a kimaradókra nézve hiúsági és egyéb okokból bizonyára fájdalmas lesz. A Fejbolintó Boldi-zsárok, a „népség-katonaság”, melyet egyes kerületi törzsfőnökök csak azért juttattak mandátumhoz, hogy a szavazásoknál kellő mennyiségű votum fölött rendelkezessenek, hoppon fognak maradni, s csak a közgyűlési terem karzatáról gyönyörködhetnek Márkus főpolgármester impozáns bajuszában. De nyugtalan-ság győtri a vezérlő egyéniségeket, a legfőbb „machereket” is, mert az új tör-vény — állítólag — határozottan ki fogja mondani, hogy a városatya nem lehet olyan társulatoknak az igazgatósági tagja, amelyek a fővárossal szoros összeköttetésben állanak. Ez az inkompatibilitási rendelkezés hamleti töprengésbe fog ejteni számos előkelő város-atyát, s ha a törvény életbe lép, választaniok kell a semmi anyagi haszonnal nem járó városatyai tisztség és a jövedelmező igaz-gatósági tagság között. Eddig a kettő szépen

megfért egymással, sőt az egyik kiegészítője volt a másiknak. Ismerünk urakat, kik csak azért kerültek a részvénytársaságok igaz-gatóságába, mert befolyásos városatyák híré-ben állanak, viszont néhány pénzügyi nagyság egyedül azért szerezte meg a bizott-sági tagságot, hogy befolyást gyakorolhasson a közgyűlésekre. Ez a kedélyes állapot a revízió következtében véget fog érni s a főváros közgyűléséből, amennyire az emberi furfang mellett lehetséges, a magán érdekek istápolói kiküszöböltetnek.

Amennyire idegenkednek az ekkép érde-kelt felek a revíziótól, épp annyira örül a tervbevett reformoknak az elfogulatlan köz-vélemény. Mi azt mondjuk: debuisset pridem, ők ellenben úgy vélik, hogy nem kell sietni a reformmal. Az idej választás még a régi rendszer alapján ejtendő meg.

Ez ellen határozottan tiltakozunk, még akkor is, ha a revízió ez év folyamán nem emelkednék törvényerőre.

A kérdést meg lehet oldani. A törvény szerint ez év őszén újra kell választani a tisztségviselői kart, meg a városatyáknak a felét, s e végből a választók már márczius-ban összeirandók. Azok, kiknek oka van a revíziótól tartani, természetesen buzgólkod-nak a választás megejtése mellett, mert így még egy cikluson dominálhatják a törvény-hatósági testületet. Amde a belügyminisz-ternek jogában áll, a készülő új törvényre való hivatkozással, novelláris úton meghosz-szabítani a mostani törvényhatóság mandátumát, például a jövő év tavaszáig. Ezen idő alatt a képviselőház letárgyalhatja a törvényja-vaslatot, s az új választás már a reformált rendszer alapján ejthető meg.

A közönség szívesebben belenyugszik abba, hogy csak a jövő év elején válasszon, mintsem ismét azok kezébe adja a főváros ügyeit, kik annyi éven át negligálták a közérdeket. Az adófizető polgárságra nézve nem az a lényeges, hogy restauráció történjék, hanem hogy új szellem lengje a főváros törvényhatósági testületét és oly férfiak kerüljenek abba, kik az összpolgárság és a főváros érdekeit tartják szem előtt.

Annál a kérdésnél tehát, hogy az idej választás megtartassék-e vagy elhalasztassék, egyesek egyéni érdeke szemben áll a közérdekkel. Reméljük, hogy a kulisszák mögött folyó küzdelemben az utóbbi lesz győztes. A győzelem biztosítása végett azonban czél szerűnek véljük, ha a polgárság nyíltan kifejezést ad óhajának. Tartsanak a kerületek gyűléseket és határozataikat juttassák a belügyminiszterium elé.

Budapest szabályozása.

Ez a kérdés is a megoldandók közzé tartozik. Mert az a tervezet, melynek alapján az eddigi munkálatok eszközöltettek, *harminckét év* előtt készült, tehát részben elavult, részben túlhaladott. 1871-ben se a fővárosi közmunkák tanácsa, se a tervcsinálók nem sejtették, hogy a főváros oly óriási arányban fog növekedni, amint azt megértük. Ennélfogva a Budapest szabályozásának tervében foglalt intézkedések és megállapodások a jövőt illetőleg óvatos, szinte félénk módon alakultak, kerülve minden szárnyalást. Ettől eltekintve számos mulasztás és hiba terheli a közmunkák tanácsát. A sok közül elég rámutatnunk ama példátlan meggondolatlanságra, amelynek köszönheti a Ferencváros, hogy a Dunától elzárattott és ekkép természetes fejlődésében évtizedekre megbénult.

A szabályozási terv revíziójának szükségét a törvényhatóság belátta és pár év előtt egy bizottságot küldött a tervezet elkészítésére. Hogy ez a bizottság csinált-e valamit, arról nálunk beavatottabbaknak sincs tudomása. Mindenesetre örvendetes meglepetés, hogy a magyar mérnök és építészegylet saját jószántából és önzetlenül javaslatot terjesztett elő, hogy mi módon volna az új terv beszerezhető.

A tíz nyomtatott ívre terjedő és számos rajzzal felszerelt elaboratumból kiemeljük a következő részeket:

A főváros egyesítése óta (1874-től 1899-ig), tehát 26 éven át közel 1 milliárd korona fordítottott Budapesten építkezésekre, még pedig ily elosztással:

a 70-es években a költségek egy évi átlaga 11 m. K.									
a 80-as	"	"	"	"	"	"	"	27	"
a 90-es	"	"	"	"	"	"	"	65	"

Miután a 70-es évek elején ekkora lendületre még a legerősebb optimizmussal is nem lehetett számolni: ennél fogva nem is volt megszerkeszthető oly város terv, mely megfelelhett volna a szerfölötti tevékenység következtében is teljesen megváltozott városi viszonyoknak s nem szabad megfélekednünk arról sem, hogy ez óriás tevékenységet csak *ideiglenes építő rendszabályok* alkalmazásával irányították és igazgatták. Nem volt semmi bizonyos irány, hiányzott az átható körültekintés az elvi határozatok állandósága. A Budapestre vonatkozó új építésügyi szabályzat, mint kiegészítője a várostervnek csak 25 évi vajadás után 1894-ben lépett életbe. — a 70-es évek elejével megindított tárgyalásoknak substratuma alapján oly intézkedésekkel és határozatokkal, amelyeket az időközben fejlődött modern városi életviszonyok következtében már rég meghaladottaknak, elavultaknak, sőt a város közegészségi viszonyaira nézve kihatásukban egyenesen vészthozóknak kell ítélnünk.

Mi sem természetesebb, mint hogy már a 80-as évek második felében általánosan érezhetővé vált a nagy diszharmonia az óriás építkező tevékenység — és a városterv szűken mért kerete között. Egyre szaporodva, újabb és újabb szabályozási kérdések merültek föl és sürgették megoldásukat, amelyekről kitűnt, hogy az általános szabályozó és rendező terv róluk még elvi értelemben sem emlékezett meg!

Az új országháznak hováhelyezése, ennek megtörténte után pedig az Újépület területének szabályozása, a kaszárnyáknak kitelepítése, a dunai hidak megépítésével a belváros szabályozása, a Károly-kaszárnyának városházzá való átalakítása, kiállítási állandó terület kijelölése, a képzőművészeti csarnok, a szépművészeti muzeum, a műgyetem elhelyezése stb., mindezekről a kérdésekről az általános szabályozó és rendezőtervben épp úgy, mint az időközben létesült helyiérdekű és közuti vasutak hálózatára sem lehetett akkor előre gondolni.

Ezek megoldásakor tehát csak esetről-esetre, minden kérdésben külön-külön kellett eljárni.

Az ily módon való eljárás aztán természetesen nélkülözte az egész város irányában való viszonylagosságot, szerves összefüggést. Tehát ma ngyszólván csupán részleteket rakunk egymás mellé, a helyett, hogy az összeretből azokat egyenkint kifejténők.

A hatóságnak nem maradt ideje és módja a város egyetemlegességét kellőképen megóvni s bekövetkeztek oly alkotások is, a melyeknek tartathatlansága szinte keletkezésükkal egyidejűleg már nyilvánvaló volt.

A viszonyok szemmel látható tarthatatlansága fölött való töprengést jelzi a Fővárosi Közmunkák Tanácsa az 1898. évi működéséről szóló évi jelenté-

sében is, amidőn fölpanaszolja, hogy kivált a külteleken oly építkezés folyik, amely csak a tömören lakott városban volna helyén. Világos bizonyítéka ez annak, hogy a városterv és építésügyi szabályzat fölmondták a szolgálatot.

S mind hangosabban követeli a közvélemény is a városterv újabb megállapítását, követelik a szakörök Budapest újabb általános szabályozó és rendező tervének elkészítését.

Amióta csak Budapest főváros számára a város tervét megállapították, azóta szemlátomást gyökeres és mélyreható változásokon ment át — az azalatt székvárossá is emelt Budapest.

Mig 1871-ben alig volt a városnak 300.000 lakosa, ma 750.000-nél nagyobb a székesfőváros népessége; az akkori 9000 ház helyett ma 16.000 lakóháza van Budapestnek!

A városi életnyilvánulás minden téren mekkora haladást, mekkora fejlődést ért el ez időszakban! Az akkori és a mai viszonyokat össze sem lehet hasonlítani. Mindeme körülményeket egybevetve, világos, hogy az annak idején megállapított várostervünk tökéletesen elavult és emiatt hasznavehetetlen. S bizonyos, hogy az ily mértékben helyt nem álló terv alapján való haladás a kívánt üdvös eredmény helyett inkább veszedelmet hozhat a városra.

Ezért elodázhatatlan szükség az újabb város-szabályozó és rendező tervet mielőbb megállapítani.

Minthogy az újabb városterv létrejöttét égetőnek és multhatatlanul. szükségesnek, elodázhatatlannak tartjuk és abban a meggyőződésben, hogy azt más uton és módon, mint nyilvános tervpályázattal célszerűen és helyesen megoldani nem lehetséges: ennél fogva azt hisszük, hogy az idevonatkozó teendők folyamatba vételét legjobban azzal segítjük elő, ha a városterv műszaki programjának összeállításával egyszersmind egybefoglaljuk a rendezendő tervpályázatnak egyéb föltételeit is.

Javaslataink hasznos kiegészítést találnak abban a terjedelmes tanulmányban, amely Palóczy Antal tagtársunktól származik és amelyet e javaslatokhoz kapcsolni célszerűnek és megokoltnak tartunk.

A mostani gazdasági pangást bizonyára ismét újabb lendület fogja fölváltani, de akkor még végetesebb baj lenne, ha alkalmas várostervvel nem rendelkezünk s azzal együtt helytálló építésügyi szabályzattal nem támogathatnók a várt lendületnek üdvös kihatását.

A helypénzek bérlete.

Velünk együtt sokan vannak abban a nézetben, hogy a főváros pénzügyi és gazdasági szempontból helytelenül jár el, midőn a jövedelmi forrásokat vállalkozók kezébe engedi át. Így például kifogásoljuk, hogy az állás- és helyilletékeket továbbá a kikötő-

és a kirakó hely díjait, valamint a Dunán érkező áruk után esedékes városi vámot bérbe adják. Az adminisztrációnak persze kényelmesebb, ha csak egy emberrel, a bérlővel van dolga, ezt a kényelmi szempontot azonban drágán fizetjük meg. Mert a napnál világosabb, hogy a bérlők nem csupán hazafiságból vagy szórakozás czéljából vállalkoznak az efajta dolgokra, hanem üzleti számításból. Egy olyan, közel 400.000 koronás bérletnél, a milyen a helypénzek szedése, legalább megkeresnek 30–40.000 koronát, esetleg többet is. Tudomásunk szerint a főváros háztartásában ekkora összeg jelentékeny szerepet játszik; miért nem kísérlük meg tehát *házi kezelésbe* venni a helypénzek és a dunai vámok szedését, hogy az egész jövedelem a főváros pénztárába folyjon?

Csak a civilizálatlan és korrupt közigazgatással bíró Keleten dívik, hogy az állam és az egyes városok bérbe adják az adókat és illetékeket. Nyugati Európában, különösen Angliában, a városok mindent maguk kezelnek, kezdve az adószedéstől egész a világításig. Ez a rendszer előnyösnek bizonyult úgy a közönségre, mint az illető városok pénzügyi helyzetére vonatkozólag. Nekünk elég, ha a faji és nyelvi rokonságot fentartjuk a törökökkel, institucziókban és szokásokban azonban már csak inkább iparkodjunk a nyugati nemzetekhez hasonlítani.

A helypénzeket és dunai vámokat illetőleg föltűnőnek találjuk, hogy a bérletre pályázók *lefelé licitálnak*. Tavaly 388,888 koronát fizetett a bérlő, az idei árlejtésen már csak 378,888 koronát ajánlott. Rajta kívül még három úr nyújtott be ajánlatot, de ezek a tavalyi összegnél 15, illetőleg 21 és 36 ezer koronával kevesebbet ígértek. Ez a diminuendo licitálás érthetetlen. A főváros lakosságának száma, piaci forgalma és dunai behozatala évről-évre emelkedik, tehát emelkednie kell a bevételeknek is. Ha pedig több a bevétel, a logika törvénye szerint többet követelhetünk a bérlőtől is. Ám ennek épp az ellenkezőjét akarják a pályázók. Az ő logikájuk tótágast áll és arra a konklúzióra jut: a jövedelem emelkedésével a bérleti összeg leszállítandó.

Anélkül, hogy bántani akarnók a pályázókat, ama gyanunak kell kifejezést adnunk, hogy ők is, mint csaknem valamennyi vállalkozója a fővárosnak, egymással összejátszanak és kartellt képeznek. A jelenlegi bérlő az 1903. április elsejétől 1904. márcz. végéig terjedő egy esztendőre *kerek tízezer* koronával akar kevesebbet fizetni, mint a múlt esztendőben. Miután így is ő tette a legelőnyösebb ajánlatot, nagy a valószínűség, hogy a tanács elfogadásra fogja ajánlani, megokolván javaslatát azzal, hogy nem akadt többet ígérő.

Kérdjük azonban, mit fog tenni a tanács, ha Brandstätter, Schwarz és Quetoch urak jövőre vagy két év múlva nem tíz, hanem 50.000 koronával licitálnak lefelé? Amint lejjebb szálltak az idén, épp úgy lejjebb mehetnek ajánlataikkal a jövőben. Csak

összetartás kell ehhez és az arczbörnek némi megvastagodása. A tanács vajjon akkor is jámbor ártatlansággal hivatkozni fog arra, hogy nincs előnyösebb ajánlat?!

Ezt az abszurdumot nem szabad föltételezni. Mi meg vagyunk győződve, hogy ez esetben a tanács maga fogja javasolni, hogy a főváros vegye saját kezelésébe a helypénzeket.

De ha erre a végeredményre el kell jutnia, miért nem állja útját a főváros kihasználásának már az első kísérleteknél? En mangeant vient d'appétit tartja a közmondás, s el lehetünk készülve, hogy a vállalkozók és a bérlők hova tovább erősebben kiszákmányolják a főváros ügyefogyottságát, kényelemszeretét és erélytelenségét.

A mostani pályázat már körmünkre égett és kénytelenek leszünk eltérni, hogy a város bevétele tizezer koronával csökkenjen. De hogy a jövőre biztosítsa magát a főváros a pályázók összejártsága és a bérleti összeg leszámolása ellen: ki kell határozatilag mondani, hogy az 1904—1905 évi bérlet árlejtése már 1903 decemberében megtartandó, s ha akkor megfelelő ajánlat nem tétetik, *a főváros a saját kezelésébe veszi át a helypénzeket, a kikötő-díjak és dunai vámok szedését.*

Ez a határozat nem lesz inyére a konzorciumnak, de biztosítani fogja a fővárost a további kiszákmányolás ellen.

Iparművészet a fővárosban.

A belváros előkelőbb utcáiban van néhány diszmű-áru kereskedés, mely megállná helyét akár a bécsi Kärthnerstrassen, akár a párisi Avenue de l'Operán. A műipar minden produktuma föllelhető bennök, a szalonasztalkák és étagérek nippjeitől kezdve a márvány és bronzszobrokig. De elszomrodik a magyar ember lelke, ha bemenvén a boltba s meghallja a kereskedőtől, hogy mindez a szép, művészies tárgy külföldről került ide. A márvány és terracotta szobrok Firenzéből vagy Veneziából, a bronzszobrok a párisi Barbedienne vagy a bécsi Fossati műhelyéből, a diszórák Svájcából és Párisból, a lámpaernyők Ausztriából és Franciaországból, a tükröcskék és serlegek a párisi Brocard és a saint-gobaini gyárból, bronz és réztárgyak Charpentier és Barbedienne műhelyéből, egyszóval az összes csecsebecsék és szalonberendezési tárgyak mind a külföldről jutnak a magyar uri házakba a fővárosi diszmű-áru-kereskedők közvetítésével. Évenként pár milliót áldozunk a külföld műiparának, anélkül, hogy a legcsekélyebb lelkifurdalást éreznők miatta. Mert a fővárosi kereskedők még ma is azt akarják elhitetni velünk, hogy nincs magyar műipar, ők kénytelenségből szerzik be a külföldi tárgyakat, hogy ez az állítás valótlan: arról kézzelfogható bizonyosságot nyújt az országos magyar iparművészeti iskola növendékeinek kiállítása, mely a mult

vasárnap nyílt meg az Iparművészeti Muzeum üllői-úti palotájában.

E kiállításnak mi nagy jelentőséget tulajdonítunk és szeretnők, ha nemcsak a főváros vagyonsabb osztálya, hanem az egész ország intelligenciája érdeklődnék iránta. Mert itt mindenki meggyőződést szerezhet, hogy vannak tehetséges iparművészeink és van magyar iparművészet, tehát hazafiatlanság a fővárosi kereskedők részéről, ha kizárólag a külföld iparművészeit tartják raktáron. Mi értjük a kereskedők számítását: ők a külföldön olcsóbban vásárolhatnak, mint idehaza és a külföldi tárgyakat drágábban adhatják el, mint a honi készítményeket. Ámde a közönségnek joga és kötelessége megkövetelni ezektől az uraktól, hogy saját üzleti szempontjaikat harmoniába hozni iparkodjanak a nemzeti érdekekkel és törekvésekkel. A magyar műipar meg nem izmosodhat, ha a kereskedelem segítőkész nem nyújt neki. Kevés az olyan Maecenás és műértő, a ki egyenesen az iparoshoz fordul megrendelésével; a közönség tulnyomó része boltból vásárol, mert a kirakat kelti fel figyelmét és csábítja a vételre. Szükséges tehát, hogy a kirakatokat a magyar műipari tárgyak foglalják el s kereskedőink azokat törekedjenek elárusítani. Van itt Budapesten egy ismert belvárosi kereskedő, Marton Alajos, ki már harmincz év óta ellátja az arisztokráciát és a vagyonos polgárságot diszmű-árukkal. Ezen idő alatt szerzett magának néhány százezer forintnyi vagyont, de ha megkérdeznők, hogy üzletének óriási pénzforgalmából mennyit juttatott a magyar műiparosoknak, alighanem röstelkedve hallgatna. Így vagyunk jóformán a többi kereskedővel is. Ámde ez helytelen, igazságtalan és nem hazafias eljárás. Az idegen portékát tartó kereskedő meggazdagodik, a magyar műiparos pedig nyomorúságban tengődik. A közönség töméntelen pénzt ad ki műipari tárgyakra és egyedül a kereskedőktől függ, hogy e nagy summának legalább a fele a hazai műipart táplálja.

Az Iparművészeti Muzeumban látható kiállítás híj képét nyújtja az iparművészeti iskola kitünő rendszerének. Külön van a két előkészítő osztály, s külön a szakosztályok kiállítása. Az előbbi diszitő rajzokat, ékitmény-motivumokat, stílusos formákat produkál, törekedve a magyar stílusra. Az előkészítő osztályok munkájának hatása szépen érvényesül a szakosztályok kiállításában. Egész tömegét találjuk a művészi becsü diszitő rajzoknak és szoborműveknek, plasztikai tárgyaknak és lakásberendezési terveknek, melyek együttvéve elárulják, hogy a fiatal nemzedékből nem hiányzik a művészi tehetség.

A legnagyobb elismerés illeti meg az iparművészeti iskola kitünő igazgatóját Fittler Dezsőt és növendékeit. Sikerüknek mindnyájan örvendünk és őszintén óhajtjuk, hogy amily buzgalommal és tehetséggel munkálkodnak ők a magyar műipar fejlesztésén, épp oly támogatásban részesüljenek a kereskedelem és a közönség részéről.

Törvényhatósági közgyűlés.

A márczius 4-ikére kitűzött közgyűlésen csak egy fontosabb ügy kerül határozathozatalra és pedig a vásárpénztár szerződésének kérdése. Mint olvasóink tudják, a tanács azt javasolja, hogy a főváros ne éljen fölmondási jogával, hanem a vásárpénztári r.-társaság által fölajánlott 5%-os jövedelmi részesedés ellenében továbbra is tartsa fenn a szerződést. A tanács határozata óta a hentesipartestület közhirre tette, hogy hajlandó a vásárpénztár által birt hajtó- és beszédési díjat bérbe venni, még pedig évi 200.000 korona bérért. Tekintve, hogy nem magánemberek esetleges manőverével állunk szemben, hanem egy komoly testület szándékával; tekintve továbbá a szóban forgó bérösszeg nagyságát: okvetetlenül megfontolandó, hogy a vásárpénztárt bérelő társasággal a főváros ezentul is fentartsa-e az eddigi szerződéses viszonyt?

Tudjuk, hogy a városatyák egy része különféle részvények birtokában, s más okok miatt szívesen látja az eddigi állapot fentartását. Ámde a többség nincs érdekelve, s így méltán elvárhatja a közönség, hogy a kérdést lelkiismeretesen megvitatván, a főváros érdeke szerint fog határozni.

A közgyűlés tárgysorozatának főbb pontjai a következők:

Előterjesztés a székesfőváros tulajdonát alkotó osztrák államkötvények konverziója ügyében.

A IX. ker. kisajátított Mester-utcai telkek értékesítése.

A tanács előterjesztése, a budapesti kir. tanfelügyelőség részére a központi városházában hivatalos helyiségek bérbeadása ügyében.

Előterjesztés a marhavásári vásárpénztár szerződésének a fölmondása kérdésében.

A Magyar leszámítoló bank kérvénye, a Ferencvárosi pályaudvarral szemben levő ideiglenes gabonátárházak további átengedése iránt.

Brill Ferencz vállalkozó föllebbezése, az öt bírságoló tanácsi határozat ellen.

A belügyminiszter leirata a székesfőváros 1903. évi költségelőirányzata ügyében.

A rendőrségre fizetett járulékból kiutaltványozott végső részlet pénzbeli fedezetének a kimutatása.

A Vigadó-kávéház bérletjének kérvénye a nyert kedvezmény folytatolagos engedélyezése iránt.

Az ó-budai plebánia-javadalom betöltése ügyében érkezett herczegprimási leirat.

A kereskedelemügyi miniszter leirata, a foglalkozást közvetítő- és cselédszerző-ipar vitele iránt alkotott szabályrendelet ügyében.

Előterjesztés, a polgári és felső kereskedelmi iskolákhoz szükséges tanszékek ügyében.

Előterjesztés az elemi népiskolákban kísérletkép alkalmazott megosztott-tanítás ügyében.

A tanács előterjesztése, a Kossuth Lajos születésnapja századik évfordulójának megünneplése

alkalmából fölmerült költségek pénzbeli fedezete tárgyában.

Előterjesztés a Szt.-István-kórházhoz szervezett díjtalan orvos-gyakornokiállásjavadalmazása ügyében. Föllebbezések. Nyugdíjügyek.

Viczinális vasutak közúti sineken.

A közönség régi óhajának felelne meg ama terv megvalósítása, amelyről a mérnöki hivatal előterjesztést tett a tanácsnak. A jelentés első helyen a szentendrei helyi érdekű vasut ügyével foglalkozik, amely ez idő szerint a Pálffy-térig jár be mint végállomásra. Ez az engedély azonban ez év szeptember 30-án megszűnik s a kereskedelmi miniszteriumban tartott értekezleten erősen tanakodtak arról, miképp lehetne a vasutnak a fővárosba való járatását megvalósítani. Két eszme merült fel.

Az első, hogy a közúti vasut sinhalozata az óbudai főtértől a filatori gátig meghosszabbíttassék s a viczinális utasok ott szálljanak át a közúti kocsikra. A második, s ez a fontosabb, hogy a helyi érdekű, a közúti s a magyar állami körvasut üzeme egységesíttessék, a helyi érdekű és a körvasut is villamosra alakítandó át s a három vasut egy kézbe jutva, egységes üzemű legyen, a viczinális pedig a főváros bármely részén használhassa a közúti sinhalozatát.

A kereskedelmi miniszter a fölötté fontos kérdést tanulmányozásra kiadta a Máv. igazgatóságának, a fővárost viszont felhívta, hogy a szentendrei viczinális ideiglenes összeköttetéséről gondoskodjék. Erre a felhívásra készült a mérnöki hivatal jelentése. Ebben a hivatal hangsúlyozza, hogy a három vasut üzemének egységesítése az utazókra igen fontos, másrészt forgalmi szempontból a viczinális vasutaknak a fővárosba való bevezetése szükséges és hasznos. Ezt a bevezetést ki kell terjeszteni a *czinkotai* és *soroksári* helyi érdekű vasutakra is, a melyeknek villamos üzemre való átalakítása halaszthatatlan szükség.

A mi a szentendrei vasut ideiglenes összeköttetését illeti, javasolja, hogy a közúti vasut az ó-budai főtértől kettős sinpárral hosszabbíttassék meg a filatori gátig. Az egyik sinpár rendelkezésre áll a Laktanya-utczában, a másik pedig ideiglenes jellegben a Miklós-utczában helyezendő el, mert más utvonat nem alkalmas. A kettős sinpárt véglegesen a Majláth-utczában tervezi, ha az utczát megfelelően kiszélesítik. A tanácsot végül arra kéri, hogy a közgyűlés elé a következő javaslatot terjessze:

1. A törvényhatóság helyesnek tartja, hogy a helyi érdekű vasutak üzeme villamosra átalakíttassék s elvben hozzájárul, hogy a viczinálisok — annak idején megállapítandó feltételek mellett — a fővárosban a közúti vasut sinhalozatát használhassák.

2 A kereskedelmi miniszter felkérendő: utasítsa a helyiérdekű vasut igazgatóságát, hogy a villamos üzemre való berendezkedés tervezetét mielőbb mutassa be.

3. A közuti vasut felhivandó, hogy a főtér—filatori-gátig terjedő meghosszabbítás terveit, költségvetését sürgősen terjeszsze elő, mert a tárgyalásokat ez év szeptember 30-ig, amikor a szentendrei vasut engedélye lejár, be kell fejezni.

A mérnöki hivatal javaslatának csupán az a hátrányos oldala, hogy a főtéri vonal meghosszabbításánál ideiglenes állapotot tervez, hogy ugyanannyi idő alatt a fővárosnak sokkal kisebb megterhelésével mindjárt véglegesen elkészíthető a meghosszabbítás.

Hirek a városházáról.

Hatvanezer korona megtakarítás. A főváros elhatározta, hogy a budai oldalon házi kezelésben végzi a szemét fuvarozást. A legolcsóbb vállalkozó ugyanis 114.450 koronát kért, amit a főváros nagyon drágának tartott. A házi kezelésnek első évi mérlegét most zárták le, ami kedvező eredményt mutat. A házi kezelés berendezése 103.915 koronába került. Az évi kiadása, beszámítva a befektetés amortizációját 127.397 korona volt, a bevétel pedig 75.499 korona. Vagyis a házi szemét kifuvározása 51.898 koronába került s így a város a legolcsóbb ajánlattal szemben a házi kezelésnél 59.552 koronát takarított meg.

A főváros saját bankja. A fővárosi takarékpénztár létesítése tárgyában már évek előtt tettek indítványt a főváros közgyűlésén. A referens, dr Melly Béla tanácsjegyző a tervezetet elkészítette és azt a legközelebbi közgyűlések egyikén betervezték. A takarékpénztár létesítésének célja az, hogy a főváros házilag intézhesse el pénzümveleteit.

Vitás bírságpénzek. Az V. ker. elüljáróság partrongálás miatt pénzbírságra ítélte a Duna-gőzhajózási társaság egyik alkalmazottját. A társaság arra kérte az elüljáróságot, hogy a bírságpénzt adja át a társulati nyugdijalapnak, kívánságát a volt közmunka és közlekedési miniszterium erre vonatkozó szabályával támogatta. Az elüljáróság azonban a kérelmet elutasította, mert az adók módjára behajtott pénzek magántársulati célokra nem fordíthatók. A kérdéssel a tiszti ügyészség javaslatára a tanács most fölterjesztést intézett a kormányhoz, s kérte annak eldöntését, hogy hasonló esetben hová fordíttassanak a bírságpénzek s általában mily eljárás legyen követendő.

A Halászbástya udvarai. A főváros mérnöki hivatala terjesztette be a tanácshoz a Halászbástya 2 udvarának rendezése tárgyában készített terveit s költségvetéseit. A rendezés felöleli a déli s az északi udvart s ennek a folytatását egész az

Ilona lépcsőig. A tervek szerint, a melyek elkészítésénél szem előtt tartotta a mérnöki hivatal *Schulek* professzor intenczióit, a két udvar rendkívül tetszetős s festőies lesz. A remek architektúrával készített folyosók körül 1-25 méter széles kavicsolt járda lesz, amelyről folyondárok s különböző más növények lesznek a falakra vezetve. Asphalt gyalogjáró csak ott lesz, ahol a gyalogforgalom össztömörülése várható. Az udvarok rendezésénél a mérnöki hivatal általában arra törekszik, hogy azok a régi kolostorokhoz legyenek hasonlóak. Ez a törekvés a parkozási tervekben is érvényesülni fog, a melyek most vannak készülöben. A gyalogjárók mentében termésköböl faragott folyócskák s víztartók készülnek, hogy a falon alkalmazott vízcsorgató sárkányfejekből kitóduló esővíz ne mossa ki a talajt. Az udvarok rendezéseinek összes költségeit 20.136 koronában állapították meg, mely összegre a Halászbástya céljaira rendelt pénzből még rendelkezésre álló 40.000 korona nyújt majd födözetet. A A fönmaradó néhány ezer koronát az udvarok parkírozására fordítják.

Bérmunkások emlékirata. A budapesti bérmunkások vizvezetési felszereléseinek javítási költségeit az új vizvezetési szabályrendelet életbelépése előtt az állomásokra rendelt bérmunkások tartoztak viselni. Az új szabályrendelet értelmében azonban ez már a főváros kötelességét képezi. A vízműigazgatóság mindamellett a bérmunkásoktól követelte a javítási díjak megfizetését, amit azok kereken megtagadtak. A bérmunkások ipartársulat ebből kifolyólag emlékiratot intézett a fővároshoz, amelylyel kimutatni igyekszik a követelés jogtalan voltát s kérte a tanácsot, utasítsa a vízműigazgatóságot, hogy a jövőben ragaszkodjék a szabályrendelethez s ne zaklassa a bérmunkások iparosokat olyan költségekért, amelyekhez semmi közük. Azt persze, hogy az ipartársulat helyesen magyarázta e a szabályrendeletet, a tanács lesz hivatva eldönteni.

Szubvenció-vadászat. Az idegen forgalom emelésére alakult társaság ama kérelemmel fordult a tanácshoz, hogy a magyar fürdőügy terén kifejtett tevékenységeért évi 2200 korona szubvenciót adjon neki a főváros. Kérelmét azzal a körülménnyel is támogatja a társulat, hogy a balneológiai akcióból magának a fővárosnak, mint több fürdő tulajdonosának is bizonyára szintén van haszna. A tanácsot azonban egyáltalában nem hatotta meg ez az indoklás s a társaságot kérelmével egyszerűen elutasította.

Tűzoltó-kongresszus. Az országos tűzoltószövetség elnöksége tudatta a főváros hatóságával, hogy a nemzetközi tűzoltó-kongresszust Budapesten 1904. évi augusztus 17—20-ik napjain tartják meg. A kongresszus előkészítése 30.000 koronába kerül. A szövetség a költség felét az államtól kérte, a másik felét pedig a fővárostól kéri.

Órák a II. kerületnek. Régi panasza, hogy a fővárosban nagyon kevés a nyilvános óra. Egykét magánépületen s a műegyetemen alkalmazott

órán kívül, minden kerület ugyyszólván csak a toronyórákra kénytelen szoritkozni. A II. kerület lakossága azonban a templom tornyáról is hiába akarja leolvasni az időt. A vízivárosi plebánia templom tornyaiban van ugyan egy 150 esztendő óra, de az végelgyengülésben már 10 évvel ezelőtt kimult. A kerületi választmány értekezletén tárgyalta az óráügyet s előterjesztést tett a tanácsnak, hogy a bajon segítsen. A tanács méltányolván a kérelmet, elhatározta, hogy a vízivárosi plebánia régi óráját levéteti s 2600 korona költséggel újat készített.

KÖZGAZDASÁG.

A Hazai Bank Részvénytársaság báró Dániel Ernő elnöklete alatt február 25-én tartotta VIII. évi rendes közgyűlését, melyen 28 részvényes jelent meg 25,411 részvény képviselésében. Az igazgatóság jelentése szerint az 1902-iki üzletév tiszta nyeresége az előző év nyereségáhozatalával 774.348 korona 39 fillér, mely összeg a 10 millió korona részvénytőke 7,743 százalékanak felel meg. A közgyűlés tudomásul vette a jelentést, megadta a felmentvényt az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére és elhatározta, hogy az alapszabályszerű levonások után rendelkezésre álló 645,065 korona 43 fillérből a 8-ik számú szelvény folyó hó 26-ától kezdve 10 koronával beváltassék, a tartalékalaphoz, annak 1.450,000 koronára emelése céljából 75,000 korona utaltassék, a tisztviselők között külön rennumerációként 20,000 korona felosztassék, a nyugdíjalap részére, mely ez által 274,108.45 koronára emelkedik, 20,000 korona fordíttassék és 63,959.71 korona mint nyereségátvitel az 1903-iki üzletév javára irassék. Végül a közgyűlés Unger Alajos részvényes indítványára az igazgatóságnak és a tisztikarnak ügybuzgó és eredményes működéseért köszönetet szavazott.

A Salgótarjáni Kőszénbánya-Részvénytársaság február 26-án tartotta közgyűlését Chorin Ferencz dr. főrendiházi tag elnöklésével. A közgyűlésen jelen volt 52 részvényes 21.422 részvény képviselésében, 765 szavazattal. Az elnök a jegyzőkönyv vezetésére ifj. Chorin Ferencz dr. titkárt és Lázár Pál részvényest kérte föl. Az igazgatósági jelentésből kiemelték a következőket: Az 1902-ik év üzleti eredményére döntő befolyással volt a fölötte enyhe időjárás; a nagy válság, mely régóta sorvasztja a kőszénbányaipart; a munkahiány és a vállalkozástól való tartózkodás. Csökkent az államvasutak szénszükséglete is. Így a lefolyt évben csak 14,889.119 métermázsát adtak el, a mi a múlt évben eladott mennyiségnél 1,382.736 métermázsával kevesebb. Ezt a kedvezőtlen eredményt pénzügyi hatásában enyhítette a darabos és koczkaszén-kereslet és a lefolyt esztendő utolsó hónapjaiban uralkodott kemény hideg is. A román Zsil mentén lévő Farkasvölgyben megkezdtek a bányában a termelést és az államvasutakkal évi 1,000.000 métermázsás farkasvölgyi szén szállítása iránt öt évre szóló szerződést kötöttek. Ebben a bányában megteszik a további beruházásokat is, hogy az évi termelést három millió métermázsára emeljék. A petrozsényi bányák és a Deák-bánya termelőerejének fokozását is biztosították. A részvénytársaság salgótarjáni és zsilvölgyi bányászata egyaránt föl van szerelve, s megvan a rátermettsége, hogy a hazai iparnak, ha várvavárt

füllendülése bekövetkezik, azonnal a legteljesebb mértékben rendelkezésre álljon. Az évi mérleg 2,857,753 korona 85 fillér nyereséggel zárul. Az igazgatóság indítványára ebből az összegből a forgalomban levő 64 ezer részvény után részvényenkint 30 koronát fizetnek, összesen 1,920.000 koronát fizetnek ki osztalékul, kezdve márczius 2-dikától. A fennmaradó 299.768 korona 73 fillért új számlára viszik át. A közgyűlés a jelentést egyhangulag tudomásul vette, a fölmentést megadta.

A Jelzáloghitelbank mérlege. A Magyar Jelzálog Hitelbank igazgatósága és felügyelő-bizottsága által jóváhagyott 1902. december 31-ével lezárt mérleg szerint a bruttó nyereség az 1901-ről áthozott 721,472 korona 89 fill. hozzászámításával 7,936.680 korona 86 fillér és a tiszta nyereség, a kezelési költségek és adók levonása után, a múlt évben kimutatott 5,850.153 korona 97 fillérrel szemben 6,551.710 korona 25 fillért tesz ki. Az igazgatóság az ez évi márczius 16-ára egybehívott közgyűlés elé azon indítványt fogja terjeszteni, hogy a forgalomban levő 200.000 darab részvény után részvényenkint a múlt évi 25 frankkal szemben ez idén 26 frank osztalék fizetessék, továbbá 30.000 korona az intézeti nyugdíjalap javadalmazására, 45.000 korona az intézeti tisztviselők külön jutalmazására, 100.000 korona az intézeti házban eszközölt beruházások leírására, továbbá (miután a rendes tartalékalap az alapszabályszerű legmagasabb összeget már elérte) 300.000 korona a külön tartalékalap javadalmazására fordíttassék és a fennmaradó 763.961 korona 51 fillér a folyó évre elővitessék. A kimutatott tiszta nyereségben nem foglaltatik az 1902. évi magyar konverzióbeli részesedésből eredő nyereség, mely a folyó évnek tartatott fenn. A biztosító alapokban és a bank tárczájában foglalt összes értékpapírok az 1902. december 31-iki árfolyamértéküknél ca. 700.000 koronával alacsonyabb összeggel vétettek fel. Az intézeti címletek az elmúlt év folyamán mintegy 60 millió korona összegben nyertek bel- és külföldi elhelyezést, az ez évben tényleg valósított jelzálog- és községi kölcsönök összege mintegy 56 millió koronára rug. Ezen számítások az intézet fennállása óta elért legnagyobb évi forgalmat jelentik.

Az Agrárbank mérlege. A Magyar Agrár- és Járadékbank részvénytársaság igazgatósága megállapította az intézet 1902. évi mérlegét. E szerint a nyereség és veszteségszámla az 1902. év végével 1,521,623.85 kor. tiszta nyereséggel zárul, szemben a múlt évi 1,421,218.53 kor. tiszta nyereséggel. Ezen tiszta nyereségből az igazgatóságnak a közgyűlés elé terjesztendő javaslata szerint kifizetendő — mint a múlt évben — osztalék fejében részvényenként 20 korona, azaz összegben 1,200,000 kor., ami a részvénytőke 5 százalékos kamatozásának felel meg.

Az osztalékösszegnek és a múlt évről áthozott nyereségnek levonása után még fennmaradó 171,659 kor. 84 fillérből a tartalékalapnak alapszabályszerű maximalis 20 százalékos dotálására felhasználandó 34,331.97 kor. és az igazgatóság jutalékára (alapszabályok 33. és 52. §§.) 17,165.98 kor. A nyereségnek ezután még fennmaradó 270,125 kor. 90 fillérnyi összegéből 100.000 kor. a külön tartalékalaphoz utalandó, az intézeti tisztviselők és szolgák részére létesítendő nyugdíjalap javadalmazására fordítandó 20,000 kor., a fölöslegkép mutatózó 150,125.90 kor. pedig a jövő üzletévre viendő át. A kitüntetett nyereségben befoglaltatik a consortialis üzleteknek

1902 év végéig elszámolt nyeresége, a 4 és fél százalékos magyar állami kötvények conversió műveletéből elért nyereségrészesedésünk kivételével, amelynek elszámolása a folyó üzletévre tartatott fenn. A kamatjövdelem a múlt évvel szemben 78,975 kor. 57 fillérrel kisebb, a jutalékok és különféle nyereségek czimén elért eredmény ellenben 206,775 kor. 22 fillérrel emelkedett, a költségek és adók pedig 26,988 kor. 21 fillérrel magasabb összeggel szerepelnek. A jelzálogkölesönök a visszafizetések levonásával a zárszámadásban 33.004,733 kor. 52 fillérrel vannak kimutatva, az előző évi 28.633,188 kor. 83 fillérrel szemben, eszerint tehát 4.371,544 kor. 69 fillér gyarapodást mutatnak. A szőlőkölcsönök összege 1902. év végén 22.075,018 kor. 26 fillérre emelkedett. A banknak 1902. december 31-én a szőlő és jelzálogkölesönökről 8536 számlája állott fenn.

Statisztika.

Népességi mozgalom.

Az 1903. év közepére kiszámított népesség, polgári lakos 774.045, katona 16.484. Összesen 790.529.

Az elmúlt héten élve született 443 gyermek, meghalt 300 egyén, a születések tehát 143-mal mulják felül a halálozásokat. Nemre nézve 221 fiu, 222 leány. Halvaszületett 19 gyermek, köztük 9 fiu, 10 leány.

Az élveszülettek közt volt 306 róm. kath., 2 görög kath., 1 görög keleti, 19 ágost. evang., 39 helvét, 5 unitárius, 73 izraelita, 3 egyéb. Összesen 303. Halvaszületett összesen 19.

Betegedés.

Betegforgalom a városi kórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a múlt hét végén 1102 beteget, szaporodás 394, csökkenés 390, maradt a múlt hét végén 1900. A Szt. László-kórházban ápoltak a múlt hét végén 162 beteget, szaporodás 44, csökkenés 30, maradt a múlt hét végén 167. A Szt. István kórházban ápoltak a múlt hét végén 1177 beteget, szaporodás 252, csökkenés 243, maradt e hét végén 1165. A Szt. János-kórházban ápoltak a múlt hét végén 879 beteget, szaporodás 213, csökkenés 152, maradt e hét végén 923. Összesen ápoltak a múlt hét végén 3320 beteget, szaporodás 903, csökkenés 812, maradt e hét végén 3411.

Hirdetések.

A Pesti hengermalom-társaság LXX. közgyűlése.

A mai igazgatósági ülés határozata folytán a Pesti hengermalom-társaság t. cz. részvényesei — utalással az alapszabályok 16.* és 17.* §-aira — ezennel meghívottnak a folyó évi márczius hó 14-én délelőtt 10 órákor, telepünk (Hengermalom-épület V. kerület, Klotild-utca 6. szám) üléstermében tartandó

közgyűlésre.

A tanácskozás tárgyai:

1. Jelentés a lefolyt üzletéről, a mérleg előterjesztése.
 2. A felügyelő-bizottság jelentése.
 3. A mérleg megállapítása, az igazgatóság arra vonatkozó javaslata feletti határozat és a felmentvény megadása.
- Jegyzet.** A mérleg, valamint a felügyelő-bizott-

ság jelentése folyó évi márczius 6-ától fogva a társaság üzemhelyiségében a betekintésnek nyitva áll.

Budapesten, 1903. február hó 25-én.

Az igazgatóság.

*16. §. A közgyűlésen úgy a rendesen, mint a rendkívülin, csak azon részvényes bir szavazati joggal, kinek legalább három egész részvénye legalább három hónappal a közgyűlés előtt a társaság részvénykönyvébe nevére bevezettetett és részvényei a szelvényekkel együtt legalább három nappal a közgyűlés megtartása előtt a társaság pénztáránál letették. Minden három egész részvény egy szavazatra jogosít. Ugyanazon részvényesnek második és további szavazataira azonban öt már a letéteményezett részvények birtoklása is jogosítja, mely birtoklás egyszerű üres forgatmány által is igazolva van.

**17. §. Minden szavazatképes részvényes más szavazatképes részvényes által képviseltetheti magát a közgyűlésen. Gyámság vagy gondnokság alatt levők azonban, szintugy községek, társulatok vagy testületek törvényes képviselőik által képviseltethetik magukat még akkor is, ha az utóbbiak nem részvényesek.

Az Első magyar általános biztosító társaság ez évi rendes közgyűlését

az alapszabályok 13. és 15. §-ai értelmében folyó évi márczius hó 14-én délutáni 4 órákor Budapesten, a társaság saját házában (Vigadó-tér 1. szám) az első emeleti teremben fogja megtartani. A t. cz. részvényeseket felkérjük, hogy jogaiknak az alapszabályok 18. és 19-ik §-ai *) szerint való érvényesítése végett a közgyűlésen megjelenni sziveskedjenek.

Budapest, 1903. február hó 27-én.

Az Első magyar általános biztosító társaság igazgatósága.

A közgyűlés tárgyai:

1. Igazgatósági és felügyelő-bizottsági jelentés az 1902. évi üzleteredményről.

2. A mérleg és a tiszta jövedelem felosztása iránt való határozathozatal, az alapszabályok 22. §-a értelmében.

3. A választmány és az igazgatóság javaslata a közhasznú célokra megszavazandó összeg iránt.

*) 18. §. A közgyűlésen minden egész vagy két fél részvény tulajdonosa részt vehet, de szavazattal mind a választásoknál, mind a tanácskozási tárgyakban csak azon részvényes bir, ki öt egész vagy tíz fél részvény tulajdonosa, ha neve, mint e részvények tulajdonosáé, a társaság részvénykönyvébe a közgyűlést megelőző év utolsó napjáig bejegyeztetett, s ha részvényeit, le nem járt szelvényeivel együtt, a közgyűlés előtti nap déli 12 órájáig a társaság központi főpénztáránál, vezér- vagy főügynökségi pénztáránál pedig közgyűlés előtt öt nappal letéteményezte.

19. §. Közgyűlésen a személyesen meg nem jelenő részvényesek képviseltethetik magukat az A) minta szerint, vagy más törvényes módon felhatalmazott szavazatképes részvényes által, azonban sem saját részéről, sem meghatalmazotti minőségben együttvéve tiznél több szavazata senkinek sem lehet. Jogi személyeket törvényes képviselőjük, kiskorúakat atyjuk vagy gyámjuk, gondnokság alatt levőket gondnokuk képviselhet.

Meghívó**az Ujlaki tégl- és mészégető részvénytársulat**

folyó évi márczius hó 8-án d. e. II órakor V. kerület, Béla-utca 5. szám alatt levő saját helyiségeiben tartandó

XXXIV.-ik évi rendes közgyűlésére.**Tárgysorozat.**

1. Az igazgatóság jelentése.
2. A mérleg előterjesztése.
3. A felügyelő-bizottság jelentése.
4. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság felmentvényének megadása.

Azon t. cz. részvényesek, kik az alapszabályok 10-ik paragrafusa szerint szavazatjoggal élni akarnak, saját neveikre szóló részvényeiket márczius 5-ig bezárólag a társulat pénztáránál (V., Béla-utca 5. sz.) térítvény mellett letenni sziveskedjenek.

Budapest, 1903. február 27.

Az igazgatóság.

Mérlegszámla.

Vagyon: Ujlaki gyártelep 771,089 kor. 82 f. Óbudai gyártelep 2,051,492 kor. 28 f. Habarcsgyártelep 913,592 kor. 80 f. Tetőcserépgyártelep 777,042 kor. 63 f. Tinnyi kőbánya 14,398 kor. 16 f. Irodaberendezés 1600 kor. Biztosítékok 15,385 kor. 60 f. Kocsik és lovak 40,000 kor. Készletek 166,904 kor. 07 f. Adósok 111,240 kor. 52 f. Bankkövetelésünk 27,600 kor. Postatakarékpénztári betétünk 6712 kor. 79 f. Befizetés „Közönséges tömör faltéglákat árusító r.-t.” részvényre 25,500 kor. Befizetés „Mész- és műhabarcsárusító r.-t.” részvényre 23,160 kor. Váltótárca 3516 kor. 40 f. Atmeneti tételek 3237 kor. 67 f. Dunakotrás üzlet előzetes kiadásai 49,061 kor. 60 f. Pénzkészlet 8966 kor. 46 f. Összesen 5,010,500 kor. 80 f.

Teher: Részvénytőke 3,000,000 kor. Törlesztési tartalék 902,412 kor. 87 f. Tartalékalap 490,432 kor. 66 f. Tisztviselők segélyalapja 25,139 kor. 26 f. Osztalék 72 kor. Elfogadványok 472,850 kor. Hitelezők 115,985 kor. 57 f. Nyeremény-egyenleg: egyenleg 1901. évről 3149 kor. 26 f., hozzá ez évi nyeremény 459 kor. 18 f., együtt 3608 kor. 44 f. Összesen 5,010,500 kor. 80 f.

Nyereség- és veszteségszámla.

Tartozik: Biztosítás 7126 kor. 21 f. Illeték 1299 kor. 53 f. Adó 7640 kor. 97 f. Üzleti költség 12,239 kor. 17 f. Kamatok 21,835 kor. 74 f. Tisztviselők fizetése 41,079 kor. 90 f. Nyeremény-egyenleg: egyenleg 1901. évről 3149 kor. 26 f., hozzá ez évi nyeremény 459 kor. 18 f., együtt 3608 kor. 44 f. Összesen 94,829 kor. 96 f.

Követel: Telekbérjövdelem 1160 kor. Adómentes kamatok 946 kor. 72 f. Általános gyártmány 89,573 kor. 98 f. Nyeremény-egyenleg múlt évről 3149 kor. 26 f. Összesen 94,829 kor. 96 f.

A felügyelő-bizottság jelentése.

Az Ujlaki tégl- és mészégető részvénytársulat alulírott felügyelő-bizottságának ezennel vanszerencséje a folyó évi márczius hó 8-ára egybehívott

XXXIV-ik rendes közgyűlésnek tudomására hozni, hogy az üzletkezelés a lefolyt évben a törvény és az alapszabályok intézkedéseinek megfelelt s hogy a társulat igazgatósága által előterjesztett a felügyelő-bizottság által aláírt mérleg a valóságnak megfelel és minden részében helyes. Az igazgatóság javaslataihoz hozzájárulván, kérjük ugy az igazgatóságnak, valamint nekünk is a felmentvényt megadni.

Budapest, 1903. február hó 26-án.

Dr. Baracs Marczel s. k. Doctor Gyula s. k. Wellisch Jakab s. k.

Magyar agrár- és járadékbank részvénytársaság.**Meghívás**

a „Magyar agrár- és járadékbank részvénytársaság”-nak f. évi márczius hó 16-án délelőtti 11 órakor a bank helyiségében (Budapest, V., Erzsébet-tér, 9. sz.) tartandó

VII. rendes közgyűlésére.**Napirend:**

1. Az igazgatóság jelentése a hetedik üzletévről.
2. Az igazgatóság számadásai és indítványok a mérleg megállapítása s a tiszta nyereség hováfordítása tárgyában.
3. A felügyelő-bizottság jelentése.
4. Határozathozatal a tiszta nyereség hováfordítása tárgyában s a felmentvény megadása az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére.
5. A felügyelő-bizottság megválasztása. (43. §.)
6. Az alapszabályok 63. §-ának módosítása.

A t. részvényes urak, a kik szavazati jogukkal élni akarnak, felkéretnek, hogy szavazati joguk igazolásul részvényeiket az alapszabályok 19. §-a értelmében legkésőbb f. évi márczius hó 8-ig bezárólag

a bank pénztáránál, vagy

a Magyar jelzálog hitelbanknál, vagy

a Magyar leszámítoló- és pénzváltóbanknál

Budapest, avagy

az Union Banknál Bécsben

letenni sziveskedjenek.

Budapest, 1903. február hó 26-án.

Az igazgatóság.

Kivonat az alapszabályokból:

18. §. Tíz teljesen befizetett részvény vagy tíz ideiglenes részvény birtoka egy szavazatra jogosít.

19. §. A részvényesek, a kik szavazati jogukkal élni akarnak, kötelesek részvényeiket legalább nyolcz nappal a közgyűlés előtt letéti elismervény ellenében letenni. Ezen letét vagy az intézet pénztáránál vagy a hivatalos lapban (5. §.) közzéteendő helyeken eszközlendő.

20. §. A szavazati jog személyesen vagy meghatalmazottak útján gyakorolható. Meghatalmazás csak részvényesnek adható. Testületek, intézetek, kereskedőcégek, valamint nők és kiskorúak képviselőiben a közgyűlésen azok törvényes képviselői vehetnek részt, ha ez utóbbiak nem is részvényesek. Azok, a kik szavazati jogukat igazolták, igazoló-jegyeket kapnak az általuk képviselt részvények és az őket megillető szavazatok számának megjelölésével

A pesti molnárók és sütők gőzmalmi részvénytársaság
Budapesten

a folyó évi márczius hó 15-én délelőtt 10 órakor, a
malomépületben tartandó

XXXIV. rendes közgyűlésére

a t. cz. részvényeseket ezennel tisztelettel meghívja.

A tanácskozás tárgyát képezik:

1. Két részvényesnek választása a közgyűlési jegyzőkönyv hitelesítésére.
2. A mérleg előterjesztése, az igazgatóság, valamint a felügyelő-bizottság évi jelentése és a felmentvény megadása.
3. Az igazgatóság osztalék iránti indítványa.
4. Az alapszabályok módosítása.
5. Választás 3 igazgatósági és 3 felügyelő-bizottsági tag helyébe, kik az alapszabályok 22., 24. és 32. §-ai értelmében újra megválaszthatók.

Jegyzet: Azon t. részvényesek, kik szavazati jogukkal élni kívánnak, sziveskedjenek az alapszabályok 16. §-a értelmében a legalább 3 hónappal a közgyűlés előtt neveikre átiratott részvényeiket legalább 3 nappal a közgyűlés előtt a társaság pénztáránál nyugtatóvány ellenében letéteményezni.

Kelt Budapesten, 1903. évi márczius havában.

Az igazgatóság.

MAGYAR
FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű
**légszesz-, villamos-
és petroleum-
világító testekben,**
a legegyszerűbb kivittől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ
biztonsági petroleum.
Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körút 1. a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.
Kolozsvar: Wesselényi-utca 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezérttk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztosítást, tülelés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőseg Budapestben, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő

A tőke 20 év után vagy idő-előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97
						33	4.20
						42	4.50

Schlick-féle
vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzem-berendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készítése, stb.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MJELLEN MINDEN KEDDEN.

TARTALOM:

1. A konverzió ügye.	6. A főváros takarékpénztára.
2. Városi választás.	7. Hírek a városházáról.
3. A népszínházi heccz.	8. Közgazdaság.
4. Az eskü-téri hid.	9. Statisztika.
5. Budapest parkjai.	10. Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 korona. ✦ Fél évre 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utca 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**és
szabadalmazott**Füstémésztő tüzeléseket**gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.
Jutányosan jótállás mellett.**Tervek és költségvetések**

kívánatra.

Tűzálló és Chamotteanyagok raktára.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dinamogépek hajtására hajtógépeket.**Lokomobilokat:** kihúzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.**Szivattyugépeket:** Worthington és más rendszerek.**Gőzkazánokat:** forralós-, sima- és hullámlemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.**Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat** szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.**Vizműtelepeket.****Gőzmalmi és téglagyári** berendezéseket.**Bor- és olajsajtókat** szabadalmazott különböző emeltyű-szerkezettel.**Hydraulikus sajtókat** különböző czélokra.**A Pesti hengermalom-társaság
LXX. közgyűlése.**

A mai igazgatósági ülés határozata folytán a Pesti hengermalom-társaság t. cz. részvényesei — utalással az alapszabályok 16. és 17. §-aira — ezennel meghívtnak a folyó évi márczius hó 14 én délelőtt 10 órakor, telepünk (Hengermalom-épület V. kerület, Klotild-utca 6. szám) üléstermében tartandó

közgyűlésre.**A tanácskozás tárgyai:**

1. Jelentés a lefolyt üzletéről, a mérleg előterjesztése.
2. A felügyelő-bizottság jelentése.
3. A mérleg megállapítása, az igazgatóság arra vonatkozó javaslata feletti határozat és a felmentvény megadása.

Jegyzet. A mérleg valamint a felügyelő-bizottság jelentése folyó évi márczius 6-ától fogva a társaság üzlethelyiségében a betekintésnek nyitva áll.

Budapesten, 1903. február hó 25-én.

Az igazgatóság.

**A budapesti takarékpénztár és
országos zálogkölcson részv.-társ.**

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetét könyvecskék 4% kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyó számlában (chek-számlán). A 10%-os betét-kamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt 1/2 9—1/2 1-ig, délután 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 4. sz.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

A konverzió ügye.

Amint előrelátható volt, a belügyminiszter megsemmisítette a február 13-iki közgyűlésnek az 50 milliós kölcsön konverziójára vonatkozó határozatát. Ha szem előtt tartjuk is, hogy tévedni emberi dolog: az ügynek ilyen alakulása mégis csak nagy blamázs a hatóságra nézve. És pedig két szempontból. Először azért, mert belügyminiszterileg megállapított, hogy úgy a polgármester, mint a főpolgármester a törvényes formákat nem tartották be, sem a közgyűlés összehívásánál, sem a határozat meghozatalánál. A határozat tehát törvénytelen volt. Olyan derék és tapasztalt közigazgatási tisztviselőknél, minők a polgármester és a tanács tagjai, nem volt szükségük arra az orra, melyet a határozat megsemmisítésével a felsőbb forumtól kaptak. Mi előre figyelmeztettük őket, hogy a nagy sietségben meg fognak botolni; a hatóság tekintélye miatt sajnáljuk, hogy a botlás megtörtént. A blamázs másik része az, hogy kiderül: nem is volt komoly ok a határozat kiforszírozására. A tanács ugyanis azzal indokolta a sürgősséget, hogy az ajánlattevő bankok nem adnak haladékot. Ámde most látjuk, hogy ugyanaz a konzorcium fogja végrehajtani a műveletet, amelyik február hó elején pisztolyt szegzett a főváros melléne.

Világos, hogy a konzorcium hibás az egész kellemetlenségért. A konvertáló bizottság a tanácsossal és a polgármesterrel együtt felült neki, amennyiben elhitte, hogy a pénzpiac ingadozó helyzete miatt kell kutya-futásban megkötni a szerződést. A pénzpiac azonban szilárdan áll, s a konzorcium most

is hajlandó a konverzióra, ami igen természetes, ha tudjuk, hogy a régi $4\frac{1}{2}$ százalékos kötvények legnagyobb része az ő tulajdonában van, s így érdekekben áll a konvertálás sikeres eredménye.

Őszintén megvallva, mi nem helyesljük a konvertáló bizottság ama legujabb határozatát, hogy a Pesti Hazai Első Takarékpénztár és a Jelzáloghitelbank megújított ajánlatát javasolja elfogadásra, még azon esetben is, ha más konzorcium esetleg kedvezőbb ajánlatot terjesztene be. A bizottság ezt az álláspontját a főváros megbízhatóságának kérdésével indokolja. Nézetünk szerint a főváros iránt a pénzpiaczon abszolút nem rendül meg a bizalom, ha mással köti meg a szerződést. A pénzkörök igen jól ismerik az első ajánlat geneziséjét és midőn szemük láttára játszódott le a manőver, egészen természetesnek tartanak, ha a kényszerhelyzetből kiszabadított főváros nem reflektál többé a konzorcium fölmelegített ajánlatára. Az előzmények után semmiféle regárdal nem tartozik annak két össze-szövetkezett intézetnek, s megizenhetné nekik: „Tu l'as voulu George Dandin.”

Sajnos, hogy a polgármester és a konvertáló bizottság nem ebben a felfogásban van, s nem szólította fel ajánlattételre a többi nagy pénzintézeteket. Lehet, hogy a felszólításnak nem lett volna eredménye, — miután a budapesti bankok nem zavarják egymás czirkulusait, — de pour aequit de la conscience, a lelkiismeret megnyugtatósa végett mégis helyesebb lett volna kopogtatni egy pár helyen. Tartunk tőle, hogy azt az újabb, illetőleg megismételt mulasztást a közgyűlésen szemére fogják vetni a polgármesternek.

E sorok írásakor híre jár, hogy a kereskedelmi bank egy másik intézettel együtt felszólítás nélkül is tesz ajánlatot. Örülénk, ha tényleg úgy volna. S ha ez az ajánlat nem kedvezőtlenebb a Hazai Takarékpénztárénál, úgy az okozott blamázs megtorlása végett az utóbbiét mellőzni kellene.

A márczius 9-ikére összehívott rendkívüli közgyűlés most már végérvényesen fog dönteni. Bármiként határozzon, a konverziós ügyből megmarad a tanulság: lassan járj, tovább érsz!

Városi választás.

Akitől az a bölcös mondás ered, hogy az ember *gondolkodó nádszál*, bizonyára ismerte Széll Kálmánt. Csodálatosan tud hajlodozni a mi kormányelnökünk. Egy hónap előtt komoly határozottsággal mondotta többeknek, hogy miután jövő tavaszra törvénynyé válik a főváros közigatására vonatkozó revíziós javaslat, az idén nem lesz sem tisztújítás, sem bizottsági tagválasztás. Majd egy törvényjavaslattal meghosszabbítja a városi képviselőtestület és tanács mandátumát egy esztendőre.

Miként előző számunkban megírtuk, a revízióról kiszivárgott hírek nagy meglepedést keltettek mindazokban, kik évek óta epekednek a főváros képviselőtestületének újjászervezése után, amely testületet azért nem nevezzük Augiasz istállójának, mert abban a történelmi nevezetességű lokalitásban csak négylábu állatok szemeteltek. A revízió reményében a polgárság túlnyomó része szívesen beletnyugodott volna, hogy a klikkfőnökök még egy esztendeig basáskodhassanak a virilisták támogatása mellett. Ha az ember véglegesen megszabadulhat valami nagy rossztól, készségesen vár még egy kis ideig. Már pedig a fővárosra nézve minden bajnak, nyomorúságnak és visszasságnak kútforrása az a képviselőtestület, melyben nem a többséget képező szegénysorsú polgárság, hanem a különböző érdekszövetkezetek és a vagyonos osztály képviselői dominálnak. Az aszú föld nem sovárogya úgy az üdítő záport, mint ahogy a főváros érdekeit önzetlenül szíven hordó polgárság várja a mostani korrupciós szellem felfrissítését.

A revízió híre azonban megdöbbenetett a városatyák közül azokat, kiknek a reformált képviselőtestületben nem lesz helyük. Összebujtak, s minden befolyásuk latbavetésével rábirták a városi hatóság fejeit, meg az idei restaurációt, illetőleg ne halasztassa el a jövő esztendőre. Micsoda argumentumokat hoztak fel, nem tudjuk, hogy a polgármester megtette az intézkedéseket a községi választók írására.

Ergo: lesz választás az ősszel és a régi rendszer hívei, újból bekerülve a képviselőtestületbe, majd gondoskodni fognak arról, hogy a fővárosi törvény revíziója az ánketezések és memorandumok közvetítésével mennél hosszabb időre kitolassék.

A márczius 4-iki közgyűlésen, hol a választás elhalasztásának kérdése szóba került, Polonyi Géza azzal harangirozta a városatyákat és a publikumot, hogy ez „reakzionárius” intézkedés volna és a főváros autonomiájának megcsorbitása. Eféle szólalomnak ne üljön fel senki, s még kevésbé higgye el Polónynak, hogy hasonló preczedens csak egy van a világtörténelemben, az, amelyre ő hivatkozott az angol históriából. A nevezett városatyának, mint közéleti politikusnak tudnia kellene, hogy a kormány, a törvényhozástól nyert felhatalmazás alapján, néhány év előtt Fiumében is tett oly intézkedéseket, melyek a város autonomiájával ellenkeztek. Az ottani képviselőtestület tagjai szintén tiltakoztak, feliratoztak, sőt opponáltak is, de az elfogulatlan közvélemény a kormány eljárását helyeselte, mert a változtatások a város és a lakosság érdekében történtek.

Hasonló az eset a fővárosban is. A meglevő törvény szerint a tisztújítás és a községi választás az idén eszközlendő, de magasabb érdekek annak elhalasztását ajánlják. Ha a kormány lojális uton, a parlament elé terjesztett törvényvel intézkedik az elhalasztás iránt, senkinek sincs joga az autonomia megcsontításáról és reakziós intézkedéséről beszélni. Az efajta kifakadásokat hagyja Polónyi Géza a fiumei autonomistáknak, nem valók azok az ország fővárosának képviselőtestületébe.

A fővárosnak csak ahhoz van joga, hogy mielőtt a javaslatból törvény lesz, meghallgatást nyerjen a revíziót illetőleg. Tudjuk, hogy a javaslatot Fascho-Moys belügyminiszteri tanácsos dolgozta ki, a fővárosi ügyek előadója, akiről már több ízben megírtuk, hogy kiváló honpolgár, derék családapa és tiszteletre méltó férfiú, de absolute semmi érzékkel nem bír a főváros ügyei iránt, mert csak aktákból ismeri Budapest életét és viszonyait. Azt is mondják róla, hogy nem barátja az önkormányzatnak. Mindezen okok miatt nem viseltetünk bizalommal javaslata iránt, és szükségesnek tartjuk, hogy a javaslat a főváros delegáltjai által megvitattassék.

Ez kényelmesen megtörténhetett volna a jövő tavaszig s akkor a megfelelő új törvény alapján megválaszthatta volna a polgárság a tanácsot meg az új képviselőtestületet. Széll Kálmán azonban engedett Polónyiéknak és az ősszel választanunk kell.

A demokrata körök, hallomás szerint, akcióba akarnak lépni, hogy a mennyire jelenleg lehetséges, felfrissítsék a városi bizottságot. Nem sok reményt fűzünk mozgalmunk sikeréhez, mert a virilis intézmény mellett a klikkek föltétlen többséggel rendelkeznek. A küzdelmet azonban mégis föl kell venni, hogy a polgárság öntudata fölébresztetvén, majd később akaratát is érvényesíthesse.

A népszínházi hecycz.

— Nyílt levél a szerkesztőhöz. —

E sorokat, tisztelt szerkesztő ur, tulajdonkép nem az ön lapjához, hanem a népszínházi bizottsághoz kellene intéznem, mert ez a bizottság volna hivatalba a Népszínház ügyeinek ellenőrzésére. De tartok attól, hogy a bizottság tagjai nem hoznák nyilvánosságra felszólalásomat s így helyesebb, ha nyomtatásban interpellálom meg őket.

Első sorban azt kérdelem: kié a Népszínház? Porzsolt Kálmán igazgató ur privát tulajdona avagy közadakozás útján létesített intézmény?

Ha Porzsolt ur építtette, akkor jogában áll azt tenni vele, amit akar. Becsukhatja vagy nyitva tarthatja, fehérterítékü asztalokat állíthat a földszintre meg a páholyokba és egyik nap dresszírozott pudli kutyákat vihet a színpadra, a másik este Shakespeare darabot játszathat Mindehez senkinek sem volna köze, mert a saját házában, törvények és szabályrendeletek keretén belül, mindenki úgy cselekszik, amint jónak látja.

De ha a Népszínház nem privát tulajdona Porzsolt urnak, hanem csak bérbeadott neki; ha a fővárosnak van joga ellenőrizni, hogy ott mi történik: akkor a Népszínházra felügyelő bizottság sürgősen köteles végetvetni az ott folyó hecycznek. A jóízű közönség megbotránkozással látja, hogy Porzsolt ur ezt a műintézetnek szánt színházat átengedte egy klikki hecyczelődési terrenumául. Immár több mint két hónap óta nem adnak ott egyebet, mint egy operettet, a melynek színműirodalmi és zenei becse nem sokkal áll feljebb a null fok fölött. Az egész város tudja, hogy a színház két primadonnája közt vetélkedés folyik s az egyiknek a tisztelői meg a barátai összeszövetkeztek, hogy a *Bob herceg* — ez a neve a famózus operettnek — egymásután százszor fogják előadni.

A napnál világosabb, hogy itt egy uri hecyczről van szó. Aki nem tartozik a primadonna táborához, az a *Bob herceggel* már a második vagy harmadik előadás megnézése után torkig volt. Nincs szerencsém ösmerni *Bob herceg* személyesítőjét, Fedák Sári kisasszonyt, de föltételezem róla, hogy maga sem hiszi, hogy olyan ember, a ki csak színházi élvezetet és szórakozást keres, nap-nap után azért váltsa meg jegyét a Népszínházba, hogy Martos ur librettóját és Huszka ur zenéjét hallgassa.

Porzsolt urnak, mint bérlőnek és igazgatónak, természetesen kellemes, ha a jegyek elfogynak és nem törődik azzal, hogy egy kaszinó tagjai vásárolják össze vagy a közönség váltja meg. De bátor vagyok emlékeztetni az igazgató urat, hogy amikor a bérletre pályázott, bizonyos frázisokat hangoztatott a színműirodalom fejlesztéséről, művészi ambícióról, nemzeti misszióról és egyéb ilyen tetszetős dolgokról. Melyiket mozditja ezek közül elő a „*Bob herceg*“ folytonos előadása?

Az én szerény nézetem szerint az, amit Porzsolt ur most művel, vastag visszaélés a nagy közönséggel szemben. Még ha világraszóló remekmű volna a „*Bob herceg*“ és a legnagyobb művésznő a földtekén Fedák Sári, még akkor sem volna megengedhető, hogy a főváros tulajdonát képező Népszínházban hónapokon keresztül ugyanegy darabot verklizzenek. Ezt a színházat azért építették, hogy ott elsősorban a népszínműveket kultiválják. E színháznak változatos műsorral kell birnia, s ettől a színháztól a közönség megkövetelheti, hogy minden héten más és más darabot láthasson benne.

Arról, hogy mekkora igazságtalanság skartba tenni Küry Klárát, Hegyi Arankát és a többi kedvelt művésznőt, kiknek kedvéért sok ezer ember szívesen megy a Népszínházba, nem is szólok, mert a személyi momentumokat mellékesnek tekintem.

Egyedül azt a kérdést akarom eldöntetni: a közönség van-e Porzsolt igazgatóért vagy Porzsolt urnak kötelessége a közönséget respektálni? El kell-e tűrnünk, ha neki és a Fedák Sári tisztelőinek eszébe jut még kétszázszor előadni a „*Bob herceget*“? Ha megengedte 70 estén át a hecyczet, valószínűleg továbbra is szabad teret enged a hecycz intézőinek, ha azok győzik — pénzzel.

Öntől, tisztelt szerkesztő ur, nem várok feleletet, mert jóízűségét és elfogulatlanságát sérteném, ha más véleményt tételeznék fel önben, mint amelynek én kifejezést adtam. De várom az intézkedést a népszínházi bizottságtól.

Az eskütéri hid.

Mint a „Fővárosi Tudósító“ jelenti, az eskütéri hid immár teljes biztonságba került. A tél folyamán lázas buzgalommal folytatott erősítési munkálatok annyira haladtak már, hogy a legparányibb csuszamlástól vagy ereszkedéstől sem lehet tartani. Az erősítés tudvalevőleg öt-öt órási súly, kesszonrendszer szerint lesülyesztett kö- és beton-tömb segítségével történt. A két szélső kesszon a hid mindkét oldalán teljesen készen van, sőt megtörtént már az előfalazás is, amely e munkálatok legkényesebb s legfontosabb részét képezi. Ezzel már véglegesen meg van kötve a hid. Most van munkában a középső kesszon. Ez is egy méterrel a Duna vízszíne alá van lesülyesztve s körülbelül e hó végére az előfalazással együtt elkészül.

Ez a három kesszon teljesen elegendő volna a hid biztosítására s hogy még is öt-öt kesszont raknak le, azt csak azért történik, hogy a monumentális hidépítmény abszolút biztonsága beláthatatlan időkre teljes legyen. A két-két közbülső kesszon szerelés alatt áll s május elsejére föltétlenül készen lesz. A jövő hó elején kezdik meg a vámházacskák átalakítását. A tervek szerint ez az átvaltoztatás rendkívüli módon előnyére lesz a hatalmas hidnak.

A mostaoi vámházak kicsinyszerűségüknél s disztelenségüknél fogva szinte bántó módon elütnek a monumentális hidépitménytől s egyrészt ez indította az építő-bizottságot a kis előépületek átalakítására. Másrészt azonban az átalakítás erősítési szolgálatot is van hivatva teljesíteni. A magasabbra emelt vámházak homlokzatát egy termésköböl készült hatalmas talapzat fogja ékesíteni, amelyre aztán művészi kivitelű impozáns szobrok kerülnek. Ez a talap közvetlenül a hid láncainak végpontja fölött emelkedik majd s nagy súlyával hozzájárul a hidfők megerősítéséhez. Most, hogy megszűnt a kemény idő, a kesszonok fölött lebontják a fabódékat, melyek alatt egész télen át folyt a munka.

Május elején hozzákezdének a hidtest fölszereléséhez is, ami eddig nem volt keresztülvihető a hid mozdulatlanságának kétséges volta miatt. A nyár folyamán lerakják a hidtesten a közuti vasut sínjeit, a villamos és vízvezetékeket, továbbá a gázcsöveket, azután elkészül a burkolat s mint utolsó munka: a mázolás.

A munkaprogramm rendes betartása fölött Czekeliusz miniszteri tanácsos örökdió s biztosra vehető, hogy az őszre teljesen elkészül Budapest egyik legszebb hidja, mely októberben át is adatik a közforgalomnak.

Budapest parkjai.

Az első tavaszi napsugár megaranyozza a bérkaszárnnyák ablakait és belopózáva a sötét folyosókra, kicsalja a szabadba a nagyokat és kicsinyeket egyaránt. A fák még nem rügyeznek, és a pázsit még nem zöldel, de azért a főváros minden parkja és sétateré gyermekek vidám zajától visszhangzik, kik a hosszú téli szoboraboskodás után fele tudóval szívják a friss levegőt.

A főváros tanácsát elismerés illeti, hogy az utóbbi tíz év alatt sokat tett a parkok és sétaterék érdekében. Most már, a Ferencvároست kivéve, a főváros minden részében van befásított térség, hol a közelben lakók üdülést találhatnak. Több mint két millió négyszögméternyi terület van parkirozva, melyek fűntartása évenként tetemes kiadást igényel. Ezt a kiadást azonban senki sem sajnálja, mert a parkok és sétaterék a közegészségügyet javítják.

A tavaszi munkálatok most kezdődnek, s ezért szükségesnek látjuk föl hívni a tanács figyelmét, hogy intézkedjék a Városliget begyöpesítése és a gyermekjátszóhelyek szaporítása iránt. A Városligetnek az Arena és az István-út felőli része teljesen kopár. A fű már pár év előtt kiveszett és annak a szegény néposztálynak, amely ünnepnapokon egész délutánját itt akarja tölteni, nincs hová leheverednie. A Városligetet nemcsak az automobilisták és gummirádlerek számára kell jókarban tartani, hanem az üdülést kereső publikum részére is. A Népliget szépen fejlődik és terjedelmesebb, de nagyon távol esik a

VI. és VII. kerülettől. Ez utóbbi kerületek lakói ezentúl is a Városligetbe fognak járni és sovárogyva keresik azt a helyet, hol a zöld fűben leheveredhetnek. A párisi Bois de Boulogne van olyan elegáns hely, mint a mi Városligetünk, de ott nem rekesztik ki a szegény néposztályt a gyöps helyekről. Nagy terület áll rendelkezésére azoknak, kik a fűben óhajtkák elfogyasztani a magukkal vitt elemőziát. Nálunk, sajnos, az előkelő világ óhajaira több figyelmet fordítanak, mint a nép kényelmére. Reméljük, a mult évek mulasztásait az idén helyre fogják hozni.

Hogy statisztikai adatokkal szolgáljunk a főváros parkjai felől, megemlítjük, hogy Budapestnek legnagyobb parkja az üllői-úti népliget, amely 1.186.400 négyszög méter területen fekszik; utána következnek sorban: a városliget 1.020.500, a városmajor 139,220, az állatkert 141,200, a Tisza Kálmán-tér 66,771, az Erzsébet tér 20,900, a budai Marci-bányi rét 24,490, négyszögméterrel. A többi park mind jóval kisebb. Az óriási parkterület fűntartási költségei természetesen szintén nagyok. A mult évben például 300,000 koronát költött erre a főváros. Ilseman főkertész mellett összesen öt kertész viseli gondját a főváros parkjainak, ami tíz embernek is elegendő munkát adna. Megfelelő munkás kezek segítségével dolgoznia kell még a hat embernek 17 nagy üvegház s 5000 melegházat. Legtöbb munkát ad természetesen az új népliget, ahol most az utolsó parkmunkálaton dolgoznak. Már most is remek ez a hatalmas park, de néhány év múlva, amikor majd megizmosodnak az ujonnan ültetett facsemeték, pártját fogja ritkítani egész Európában. Hogy a közönség mindamellett gyéren látogatja, az bizonyára a rossz közbiztonsági viszonyoknak köszönhető. A park óriási területével ugyanis koránsem áll arányban a kirendelt rendőrök létszáma, minek következtében nem ritkán történik a Népligetben olyan dolog, mely elriasztja onnan az intelligens közönséget.

A főváros takarékpénztára.

Említettük, hogy a hatóság egy takarékpénztár létesítésének tervével foglalkozik, s az erre vonatkozó javaslatot *Melly Géza* tanácsjegyző már kidolgozta. A tervet helyesnek és megvalósítandónak tartjuk. A fővárosnak czélszerűségi, sőt fináncziális szempontból is előnyös, ha van egy takarékpénztár, amely a saját tulajdonát képezi, illetőleg közvetlen vezetése alatt áll.

Jelenleg a főváros több intézetnél helyezi el a pénzeit, amelyek után a rendes bankkamatot élvezi. Ha létesül a fővárosi takarékpénztár, az a haszon, mely most idegen pénzintézetek jövedelmét szaporítja, megmarad a fővárosnak. Kétségtelen az is, hogy a közönség teljes bizalmára fogja méltatni a főváros vezetése alatt álló takarékpénztárt, s a betéti

összegek rövid alatt milliókra fognak rugni. Ezek után szintén tetemes haszon marad a takarékpénztárnak. Ha irányadóul vesszük a Budapesten jelenleg működő takarékpénztárak mérlegét, biztosan számíthatunk arra, hogy a főváros évenként már kezdetben is több százezer korona tiszta jövedelemhez jut a saját takarékpénztára révén.

Egy dolgot azonban nem szabad utánozni és pedig az igazgatóságnak és felügyelőbizottságnak oly mértékben való díjazását, amint ez a magán pénzintézeteknél divik. Bármily nagyon becsüljük is a bankszakmában működő férfiak tehetségét és munkarejét, lehetetlen meg nem ütköznünk a fizetések és tantiémek nagysága fölött. Alig van a fővárosban nagyobb pénzintézet, a melynek vezérigazgatója legalább 20.000 korona jövedelemmel ne rendelkezne. A többség azonban még többet kap: ötven, hatvan, sőt százezer koronára rug a fizetés, jutalék és egyéb czimeken részükre engedélyezett bonifikáció. A közönségnek természetesen semmi köze ahhoz, hogy a részvényesek mikép honorálják az igazgatókat, de szociális szempontból nem helyeselhető, hogy amidőn a miniszterek, a legfőbb bírák és a hadsereg vezetői nem emelkedhetnek feljebb 25.000 korona jövedelemnél, — a pénzintézetek élén állók annak dupláját, sőt négyszeresét élvezik.

Ha tehát a főváros megcsinálja a maga takarékpénztárát, a *személyzeti* kiadásoknak arányban kell állania a többi fővárosi tisztviselők fizetésével. Ezt már eleve hangoztatjuk. A vezérigazgató se kapjon többet, mint egy tanácsos. A szervezésnél mintául vehetik a fiemei Cassa di risparmio-t, mely Fiume város tulajdonát képezi. Ez a takarékpénztár az egész magyar-horvát tengerpart legtekintélyesebb intézete, s évenként töméntelen milliókat forgatva, tekintélyes tiszta jövedelmet juttat a városnak. Az *összes* személyzeti kiadása azonban nem rug annyira, amennyit egy fővárosi bank- vagy takarékpénztári igazgató egymaga kap.

Ily szellemben vezetve, a fővárosi takarékpénztár egyrészt hasznára lesz a közönségnek, másrészt szaporítani fogja a főváros jövedelmét.

Hirek a városházáról.

A főváros újabb csatornaépítkezése.

Négy új csatorna építési munkálatait kezdik meg legközelebb. Az első, mely a Terézkörutól kifelé eső részek csatornázásának kiegészítésére szolgál, az Andrássy-ut s a Király-utca között épül 46.000 kor. költséggel. A Dohány-utcának Károly-körut s Nyár-utca közötti szakaszán szintén kiépítik a csatornát s erre 24.000 korona irányoztatott elő. Új csatorna épül még a Hársfa-utcában a Kerepesi-ut s a Dohány-utca között 6000 korona költséggel, továbbá a Szövetség-utca ama szakaszán, mely a Dob-utca s a Kerepesi-ut között fekszik. A csatornahálózat

ilyetén módon leendő kiterjesztéséhez legutóbb hozzájárult a fővárosi közmunkák tanácsa is. A munkálatokra legközelebb kihirdeti a tanács az árlejtést s azután nyomban megkezdí az építkezést.

A Király-utcai fasor rendezése. A főváros tudvalevőleg tervbe vette a Király-utcai fasor rendezését is, minek következtében a villamos vasut sinjeinek az áthelyezése is szükségessé válik. A vágányok az ut közepére jönnek, míg a két oldalsó úttest új asphalt burkolatot kap. A magyar asphaltársaság felhasználta ezt az alkalmat, hogy szakmunkásait, a kiket munka hiányában elbocsátani lesz kénytelen, segíteni próbáljon. Ajánlatot tett a tanácsnak, hogy az összes asphaltmunkálatokat hajlandó elvállalni hatusztendei ingyenes fönntartással, oly föltétel mellett, hogy a főváros csakis az 1904. évi költségvetés jóváhagyása után lesz köteles a munkadíjat megfizetni.

A munkások új olvasóterme. A VIII-ik kerületi elöljáróság épületének nyitott udvarából munkáskaszinót s olvasótermet csináltatott a tanács. A költségekre 14.000 korona engedélyeztetett, mely összeg az elöljárósági épület építési költségei körül megtakarított összeg terhére megy. Az új kaszinó már teljesen készen van s vasrácsos üvegtetőzetten keresztül nyert pompás világítása folytán kitünően megfelel majd a rendeltetésének. A mérnöki hivatal most terjesztette be a tanácshoz a munkáskaszinó munkálataira vonatkozó elszámolását, amely szerint az előirányzott összeget 2400 koronával túl kellett lépni, amit a falak nedvessége következtében szükségessé vált betonirozás s aszfaltozás okozott.

Új áthidalás a déli-vasut vágányai fölött. Az I. kerületi közérdekű egyesület, mint a déli vasut környékén lakó polgárság érdekeinek képviselője, időnkint meg-megismétli a polgárság ama régi s többször hangoztatott óhaját, hogy a vasut fölött még egy áthidalást készíttessen a főváros. Néhány évvel ezelőtt a tanács már foglalkozott e kérelemmel, melyet akkor mint nagy nehézségekbe ütköző s nem feltétlenül szükséges ügyet féretett. De azóta a budai körut kiépítése s egyéb körülmények folytán tetemesen megnőtt a jelzett környéken a forgalom olyannyira, hogy a vasutvágányokon átvezető egyetlen hid már csaknem képtelen lebonyolítani a rajta átvonuló kocsis- s gyalogforgalmat. Ez okból legutóbb ismét kérvényt nyújtott be a közérdekű egyesület a tanácshoz, hogy a régóta tervben levő Mészáros-utcai új áthidalást készíttesse el, mert arra égető szükség van. A tanács felhívása következtében most készíti a mérnöki hivatal az új áthidalás terveit, melyek szerint óriási létesítményről van szó. Ez okból a budaiaknak semmi reményük sem lehet arra, hogy kívánságuk teljesüljön, amennyiben a főváros nincs abban a helyzetben, hogy több százezer koronát áldozzon olyan létesítményre, amelynek föltétlenül szükséges volta nincs bebizonyítva.

Az árvapénzek kamatjának leszállítása. A főváros gyámi pénztárában halomra gyűlt a pénz, mert az árvaszék a megállapított öt százalékos kamattal nem tudja elhelyezni. *Sipőcz* László árvaszéki elnök tehát előterjesztést tett a közgyű-

lésnek, hogy a gyámpénztári kölcsönöket 4-4 százalékra adhassa ki az árvaszék, az árvák pedig 4 %-os kamatot kapnak. Az árvaszék a kamatleszállítást július elsején akarja életbeléptetni.

A vámfelügyelői állások megszüntetése. A tanács hozzájárult a vámfelügyelői állások megszüntetése akkép, hogy ezek helyébe öt vámenellenőri állást szervezzenek, 2000 korona fizetéssel, 700 korona lakáspénzzel, 200 korona élelmező átalánnyal és 200 korona egyenruha átalánnyal. A vámenellenőrök nem fognak helyhez kötött szolgálatot teljesíteni, hanem naponta — a pénzügyi osztály vezetőjétől nyert utasításhoz képp — mozgó ellenőrök lesznek. A képesítésük egyenlő a kezelésnél alkalmazottakkal. Ezzel az új szervezéssel a főváros 80.000 koronát takarít meg. A tanács az ügyet a jogügyi bizottságnak adta ki további tárgyalás végett.

A Szent-Gellért-kórház meg bővítése. A közgyűlés elhatározta, hogy a Szent-Gellért kórházat 278.000 korona költséggel kibővíti. A költség felét az országos betegápoló-alap fedezi. A belügyminiszter a határozathoz hozzájárult s kiutalta az államra eső összeget.

Az adófizetés mérlege. Az idén emelkedik az adófizetés, bár a gazdasági viszonyok javulásáról nem igen lehet még beszélni. A februári eredmény szerint állami adóban: 5.591,249-36 korona, községi adóban 2.304,833-41 korona, utadóban 95,303-16 korona, kereskedelmi és iparkamarai illeték címén 2,068-80 korona, betegápolási pótdó címén 198,908-87 korona, összesen 34,533 adófizető 8,217,363-60 koronát fizetett be, január elsejétől 9,742,992-95 korona a befizetés, míg tavaly ugyanabban az időben 9,451,934-67 koronát fizettek be, tehát az idei adóbevétel 291,058-28 koronával emelkedett.

KÖZGAZDASÁG.

A Kereskedelmi Takaré- és Hitel-szövetkezet, tagjainak élénk részvéte mellett márczius 1-én tartotta meg 23-ik rendes közgyűlését Benke Gyula elnök elnöklésével. A múlt évi üzleti jelentésből kiemeljük, hogy a befizetett alaptőke (törzsbetét és évtársulat) 525.000 korona, a tartalék-alapok az ez évi dotációval 67,819 korona, a tiszta nyereség 31,876 korona 99 fillér, melyből osztalékra 7 százalék, vagyis részjegyenként 7 korona jut ki-fizetésre. — Az igazgatóságba Erdélyi Sándor dr. és Kubinyi Zsigmond, póttagoknak, a felügyelőbizottságba pedig Magyar László dr. (új), Koller József és Preysz Gusztáv rendes tagnak, Ebner József pót-tagnak lett megválasztva. A szelvények márczius 2-től lesznek a pénztárnál kifizetve.

A magyar vasuti forgalmi részvénytársaság igazgatósága megállapította évi mérlegét, mely a következő számadatokat tartalmazza:

Vagyon: Vasuti kocsiszámla 5,847,319-44 K, vasuti kocsialkatrészek 10,243-44 K, értékpapírok 3,038,936-86 K, consortialis üzletek 150,927-24 K, ruttkai kocsitelep 62,904-25 K, vasuti kocsi átmeneti számlája 3,316,521-56 K, átmeneti kamatszám-151,569-78 K, készpénzkészlet- és folyószámlakövetelések különféle intézeteknél 468,914-92 K, adósok 522,054-62 K; összesen 13,579,382-11 K. *Teher:* Részvénytőke számla 25,000 drb részvény 200 koronával 5,000,000 K, tartalékalap 1,748,000 K, kocsiértékcsökkenési tartalék 1,595,190-36 K, osztaléktartalék 270,000 K, kocsijavítási tartalék 10,000 K, ruttkai kocsitelep értékesítési tartalék 3,000 K, tartalékok összege 3,626,190-36 K, nyugdíjalap 117,926-08 K, előleges kocsi bérek és megváltási díjak számlája 2,375,731-26 K, váltók 1,411,699-77 K, átmeneti számla 7,352-94 K, hitelezők 441,196-93 K, nyereség egyenlegül 599,283-77 K; összesen 13,579,382-11 K.

A folyó hó 26-án megtartandó közgyűlésnek az igazgatóság 20 korona osztalék kifizetését fogja javasolni.

A Gschwindt-féle szesz-, élesztő-, likőr- és rumgyár r. t. ma tartotta évi rendes közgyűlését. Az évi jelentés szerint a mérleg a múlt évről áthozott 22,190 K 29 fill.-rel együtt 207,102 K 69 f. tiszta nyereséggel zárul. Az igazgatóság indítványára ez összegből a forgalomban levő 3000 drb részvényre részvényenként 52 koronát fizetnek ki osztalékkul, ami 156 ezer koronát tesz, míg a fennmaradó 23,155 K 22 fillér új számlára írják elő.

Közgyűlés. A magyar takarékpénztárak központi jelzálogbankja ma tartotta rendes közgyűlését Mándy Lajos nyugalmazott miniszteri tanácsos elnök elnöklése alatt. A közgyűlés elfogadta az igazgatóság javaslatát, mely szerint a tavalyi áthozattal kitüntetett 572,161 korona 73 fillér tiszta nyereségből részvényenként 55 korona (5 és fél százalék) kifizetessék. 30,642 korona 90 fillér a tartalékok növelésére fordítassék, 100,000 korona értékpapír-árfolyamkülönbözeti tartalékalap létesíttessék és 24,308 korona 2 fillér új számlára vitessék át. Az évi jelentés kiemeli azt az örömdetes lendületet, mely az évek óta tapasztalható pangást felváltotta és hogy ez az intézet czimleteinek kelendőségére és forgalmára annyira kedvező befolyással volt, hogy az elhelyezést kereső tőke igényeinek teljes mértékben alig tudott megfelelni. Végül elhatározta a közgyűlés, hogy a Tükör-utca 5. szám alatt levő házat mely az ujonnan épülő tőzsde közelében van, az intézet céljaira megveszi.

Az alpesi bányarészvénytársaság igazgatótanácsának mai ülésén beterjesztették az 1902. évről szóló zárszámadást. A tiszta nyereség 3,230,430 korona leírása után 5,763,156 korona. Az igazgatótanács elhatározta, hogy a közgyűlésnek azt fogja ajánlani, hogy az osztalékot 7 százalékban, vagyis részvényenként 14 koronában állapítsa meg, a tartalékalaphoz 200,000 koronát, a nyugdíj- és társadalaphoz 100,000 koronát csatoljon és 122,464 koronát új számlára vigyen át.

A Wiener Bank-Verein magyarországi fióktelepe. A Wiener Bank-Verein magyarországi fióktelepe hétfőn, folyó hó 9-én kezdte meg működését a helybeli piacon. Az intézet helyiségei saját házában, V., Nádor-utca 4. szám alatt vannak. A

fióktelep művelni fogja a folyó banküzlet összes ágait s foglalkozni fog amaz összeköttetések ápolásával és fejlesztésével, melyek a Wiener Bank-Verein s a hazai ipari és kereskedelmi körök között már ezidőszerint is fönállanak.

A Magyar asphalt részvénytársaság igazgatósága e hó 6-án tartott ülésében megállapította az 1902. évi mérleget, mely a következő adatokat tartalmazza. *Mérleg. — Vagyon:* Felső Derna. Birtok 122,911 45. Bányák 351,828.05. Bányavasutak, síklő és forgalmi eszközök 79,529.67 Gyári épületek és munkásházak 360,283.—. Gépek, felszerelések és telefonhálózat 381,609.49. Mastixgyár 33,968 67. Mezőtelegd. Gyártelek, épületek, gépek és felszerelések 52,246 88. Arad. Épületek, gépek és felszerelések 84,475.04. Budapest. Gyártelek 152,276 14. Épületek, gépek és felszerelések 264,827.53 Különfélék. Letétben lévő értékpapírok és takarékpénztári betéti könyvek 1.129,738.80. Bihar-Szilágyi olajipar részvények 302,000.—. Bihar-szénbánya és villamosági részvények 2.400,000.—. Velünk állandó kapcsolatban levő egyéb iparvállalatok részvényei 1.149,291.48, összesen 3.851,291.48. Küntlevőségek: Városi hatóságok és társulatoknál 2.465,265.82. Egyéb adósoknál 71,831.47. Kötelezvények 177,714.53, váltók 11,315.13, a Pesti magyar kereskedelmi banknál lekötött küntlevőségek 2.362,670.16, a Pesti hazai első takarékpénztárnál lekötött küntlevőségek 3.528,000.20—8.616*827.30; Anyagleltár 962,369 29. Biztosítási díjak 16,947.02. Átmeneti tételek 98,191.64. Pénztár 60,392.29, összesen 16,641 851 K. 20 f. — *Telér:* Részvénytőke 3.800,000.—. Általános tartalék-alap 2.575,207.24. Ujítási-, helyreállítási-, és értékcsökkenési alap 1.008,033.80. Árfolyamkülömbözeti tartalék 70,000.—. Pesti magyar kereskedelmi bank 2.358,345.7. Pesti hazai első takarékpénztár 3.519,969.—. Sodronypálya törlesztetlen hátraléka 584,737.79. Elfogadványok . . . 1.267,115.68 Hitelezők 318,597.42. Biztosítéki hitelezők 1.030,115.21. Föl nem vett osztalékok 2,528.—. Nyereségegyenleg 106.772.49, összesen 16,641,851 K. 20 f. *Veszteség és nyereségszámla.* Tartozik: Bányászati, gyártási és üzemi költségek 742,187.28. Ujítási-, helyreállítási és értékcsökkenési alapnak 60,000.—. Nyereségegyenleg 106,772.49, összesen 908,959 K. 77 f. — *Követel.* Nyereség áthozatal 1901. évről 124,562.71. A bányaművelésből és a hozzátartozó iparágak üzletéből eredő nyersjövedelem 779,122.16, a felső-dernai birtok jövedelme 5,274.90. Összesen 908,959 K. 77 f. Az általános viszonyokban rejlő azon okok, melyek a társaság munkakörét már az 1901. évben megszorították és ezzel kapcsolatosan keresőképességét is csökkentették, a lefolyt évben fokozott mértékben jutottak kifejezésre, amennyiben ugy a fővárosban, mint a vidéki városokban útburkolási munkálatok ugyszólván teljesen elmaradtak és a járdaburkolások is a minimumra szorítottak. Ennek megfelelően a nyersanyag földolgozására szolgáló gyárak is csak részben voltak foglalkoztathatók, miáltal a megdrágult termelés és gyártás eredményének is kedvezőtlenebbé kellett válni. Minden jel azonban arra mutat, hogy az utolsó két év alatt a városok részéről a kedvezőtlen gazdasági viszonyok kényszer hatása alatt tanúsított tartózkodást most már burkolási munkálatok elrendelése iránti élénkebb érdeklődés készül fölváltani és a már jelentékeny kiterjedésben történt megrendelések remélni engedik, hogy a folyó évi forgalom ismét kielégítő módon emelkedni és ezzel az üzleteredmény is javulni fog. E javulás

lényeges előmozdítását a termelés és munka olcsóbbítása érdekében foganatosított technikai új berendezésektől is várhatni. A társaság pénzügyi helyzetének consolidálása érdekében az igazgatóság a lefolyt évben a berlini Montanindustrie Gesellschafttal fennállott kölcsönviszonyt fölbontotta és az ott elhelyezve volt városi kötelezvények két elsőrendű helybeli pénzügyintézettel létesített pénzügyi megállapodás keretében értékesítette, mely megállapodás egyszersmind a további pénzzükséglet fedezését is hosszabb időre biztosítja. A bihari szénvállalat ugyan a lefolyt évre még jövedelmet nem nyújtott, de a termelés olcsóbbítása és fokozása ott is a viszonyok javulására ad reményt. Az igazgatóság a legközelebb egybehívandó közgyűlésnek 60,000. K.-nak az újítási alapba való helyezése után fennmaradó 106 772 K. 49 f. fölöslegnek a folyó év számlájára való átvitelét fogja indítványozni.

Statisztika.

Népességi mozgalom.

Az 1903. év közepére kiszámított népesség, polgári lakos 774.045, katona 16.484. Összesen 790.529.

Az elmúlt héten élve született 445 gyermek, meghalt 313 egyén, a születések tehát 132-vel mulják felül a halálozásokat. Nemre nézve 215 fiu, 230 leány. Halvaszületett 21 gyermek, köztük 14 fiu, 7 leány.

Az elveszülettek közt volt 212 róm. kath., 4 görög kath., 1 görög keleti, 15 ágost. evang., 32 helvét, 0 unitárius, 72 izraelita, 2 egyéb. Összesen 338. Halvaszületett összesen 19.

Betegedés.

Betegforgalom a városi kórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1090 beteget, szaporodás 390, csökkenés 365, maradt a mult hét végén 1096. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 167 beteget, szaporodás 55, csökkenés 45, maradt a mult hét végén 166. A Szt. István kórházban ápoltak a mult hét végén 1165 beteget, szaporodás 291, csökkenés 276, maradt e hét végén 1149. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 923 beteget, szaporodás 180, csökkenés 190, maradt e hét végén 890. Összesen ápoltak a mult hét végén 3345 beteget, szaporodás 916, csökkenés 876, maradt e hét végén 3301.

Magy. kir. államvasutak hirdetménye.

Rajna-westfáli-osztrák-magyar vasuti kötelék.

A II. rész I. díjszabási füzetéhez 1903. évi február hó 1-től érvényes I. pótlék kiegészítése.

A fenti kötelékben megnevezett díjszabáshoz kiadott I. pótlék 9. oldalán lévő megjegyzés folytatólag következőképen egészítendő ki:

Kivételt képeznek a Friedrich Krupp czég (aczelgyár és fogyasztása intézet) részére rendelt küldemények, melyek Essen (Hauptbahnhof) Filiale Krupp vagy Essen Nord (Filiale Krupp) állomásokra rovatolandók, a hol ezen szállítmányok vám és adóhivatali kezelése történik.

Budapest, 1903. február hóban.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága egyuttal a részes vasutak nevében is.

A Pesti molnárok és sütők gőzmalom r.-társaság vagyonnállása 1902. december hó 31-én:

Vagyon: Lakház számla (lakház) 52.458 kor. 16 fill. Gyártelep számla (malmok, gépek és malmok berendezése) 2.138.600 kor. 74 fill. Szerek számlája (szerek) 26.089 kor. 94 fill. Villanygép- és szerelvény számlája 14.593 kor. Fogatok számlája (lovak és kocsik) 8.000 kor. Biztosítási díj számla 104.364 k. 19 fill. Buza és örlemények számlája (készletek értéke) 1.008.229 kor. 81 fill. Zsák számla (készlet) 36.978 kor. 46 fill. Köszén számla (készlet) 1.595 k. 88 fill. Fogatok kiadási számlája (takarmány-készlet) 1.840 kor. 83 fill. Anyag számla (készlet) 8.511 kor. 81 fill. Váltó számla (tárca-állomány) 4.652 korona 82 fill. Értékpapír számla (értékpapírok) 4.570 kor. 56 fill. Pénztárszámla (készpénz) 42.011 kor. 26 fill. Takarékpénztári és bank követelések 1.979.142 kor. 69 fill. Adósok (követeléseink) 971.068 kor. 94 fill. Nyereség és veszteség számlája: Veszteség 1902. évben 35.042 kor. 51 fill. Összesen: 6.437.751 kor. 60 fillér.

Teher: Részvénytőke számla 1.800.000 kor. Tartalékalap számla 541.303 kor. Külön tartalékalap számla 167.523 kor. 84 fill. Törlesztési alap számla 878.244 kor. 86 fill. Dotáció az 1902. évre 80.000 kor. Ebből levonva az 1902. évi új beszerzésekért 5.989 kor. 22 fill., Nyugdíjalap számla 165.009 kor. 16 fill. Munkások segélyalap számlája 2.440 kor. Munkások óvadék számlája 496 korona. Munkások beteg- és segélyzőalap számlája 6.894 kor. 66 fill. Elfogadvány számla (elfogadványok forgalomban) 2.795.399 kor. 30 fillér. Hitelezők (követelések irányunkban) 6.000 korona. Osztalék számla (fel nem vett osztalékok) 430 kor. Összesen 6.437.751 kor. 60 fillér.

Nyereség- és veszteségszámla 1902. december hó 31-én.

Tartozik: Kétes követelések számlájának leirt kétes követelések 13.712 korona 52 fill. Levonva az előbbeni évekről befolyt 1.477 korona 59 fillér. Biztosítási díj-számlának (lejárt díjak) 29.395 kor. 08 fillér. Adó számlának 5.217 korona 08 fillér. Törlesztési alap számlának (a gyári épületek, gőzgépek és malomberendezések elhasználása által okozott értékcsökkenés) 80.000 korona. Összesen 126.847 kor. 09 fill.

Követel: Örlemények számlájától (a számla egyenlege a kezelési és üzleti költségek levonása után) 41.315 kor. 38 fill. Kamat számlától (takarékpénztári betétek utáni adómentes kamatok) 47.265 kor. 20 fill. Lakház-jövedelem számlától (házbér-jövedelem) 3.224 kor. Mérleg-számlától (veszteség 1902. évben) 35.042 kor. 51 fill. Összesen 126.847 kor. 09 fillér.

Budapest, 1902. december hó 31-én.

A Pesti molnárok és sütők gőzmalom részvénytársaság igazgatósága:

Freiszlöder Nándor, igazgatósági elnök. **Hafner József**, vezérigazgató. **Bischitz Arthur**, **Müller Henrik**, **Schmidlechner Karoly**, **Waigand Ferencz**.

A Pesti molnárok és sütők gőzmalom részvénytársaság felügyelő-bizottsága:

Megvizsgáltuk és helyesnek találtuk:

Dietl Emil, **Dr. Kovács Pál**, **Sigray Pál**.

Magyar Jelzálog-Hitelbank. Hirdetmény.

A Magyar Jelzálog-Hitelbank t. cz. részvényesei az 1903. márczius hó 16-ik napján déli 12 órakor a bank helyiségeiben (V., Nádor-utca 7. sz.) tartandó

XXXIV-ik rendes közgyűlésre

ezennel tisztelettel meghívtnak.

Napirend:

1. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság jelentése az 1902. üzletéről.
2. Az 1902. évi mérleg megállapítása és a felmentvény megadása.
3. Határozathozatal a tiszta nyereség hovaforrása iránt.
4. Az alapszabályok 11. és 13. §-ainak módosítása (A záloglevelek és községi kötelezők biztosító alapjaira vonatkozó alapszabályszerű határozmányok szöveg módosítása az 1876: XXXVI. és 1897: XXXII. t.-cikkek értelmében).

A részvények letéhetőik:

Budapesten: a bank főpénztáránál (V., Nádor-utca 7. sz.) és a Magyar Leszámitoló- és Pénzváltóbanknál;

Bécsben: az „Union-Bank“-nál;

Párisban: a „Société Générale pour favoriser le développement du Commerce et de l'Industrie en France“ című banknál.

Az igazgatóság.

Alapszabályok kivonata.

23. §. 20 részvény tulajdona 1 szavazatra jogosít.
24. §. Részvényesek, kik szavazó jogukkal élni akarnak, kötelesek a közgyűlés összeülése előtt legalább 8 nappal részvényeiket tértítmény mellett letéteményezni; a letéteményezés a bank pénztáránál, vagy más, a hírlapokban kijelölt helyeken eszközölendő.

25. §. A szavazójog személyesen, vagy meghatalmazott által gyakorolható. Meghatalmazás csak részvényesnek adható. Testületek, intézetek és kereskedelmi cégek, továbbá nők és kiskorúak a közgyűlésen törvényes képviselőjük által vehetnek részt, ha azok különben részvényesek nem volnának is. Azoknak, kik szavazójogukat igazolták, a részvények és az utánok járó szavazatok számának megjelölésével ellátott igazoló jegyek adatnak ki. — A részvények a részvényes által sajátkezűleg aláírandó jegyzékbe, számszerű sorrendben és pedig a Magyar Jelzálog-Hitelbanknál egy, minden egyéb letéthelyen két példányon bejegyzendők.

A letévő a letett részvényekről tértítményt nyer és a részvények annak idején a közgyűlés megtartása után, csakis ezen tértítmény visszaadása mellett fognak neki kiszolgáltatni.

Az 1902. évi mérleg és jelentés 1903. márczius hó 8-tól kezdve a t. cz. részvényesek rendelkezésére áll.

Meghívó a „Magyar Földhitelintézet“

részéről az alapítóknak

1903. évi márczius hó 15-én, délelőtti 11 órakor
Budapest, Lipótváros, Bálvány-utca 7. szám alatt
tartandó

gyűlésére.

TÁRGYAI:

1. Alapítványi helyek rendezése.
2. Három felügyelő-bizottsági tag választása.

Az intézetnek

1903. évi márczius hó 15-én, délelőtti 11^{1/2} órakor
Budapest, Lipótváros, Bálvány-utca 7. szám alatt
tartandó

rendes közgyűlésére.

TÁRGYAI:

1. Az igazgatóság jelentése az 1902. év üzletéről.
2. A felügyelő-bizottság jelentése, a mérleg előterjesztése és a felmentvény kiadása.
3. A felügyelő-bizottság egy tagjának megválasztása.

A „Magyar földhitelintézet“ vagyonmérlege 1902. évi
december hó 31-én.

Activum: 1. Jelzálogkölcsönök (696.722,873 K 06 f-t érő földérték és 85.759,719 K és 24 f-t érő mellékérték által jelzálogilag fedezve) 305.719,171-99 K 2. Szabályozási és talajjavítási kölcsönök 4%-os papírértékű záloglevelekben K 406.845,151-44 földérték által fedezve K 65.616,657-79. 3. Záloglevelek törlesztési számlája K 522,017-22. 4. Pénzkészlet K 3.942,233-12. 5. Rövid felmondásra elhelyezett pénzek K 16.488,137-20. 6. Előlegek és egyenlegek K 6.098,807-92. 7. Értékek a záloglevelek külön biztosítására rendelt alap fedezésére: a) értékpapirokban, az 1902. december 31. árfolyamon alul számítva K 4.004,415-08, b) leszámított váltókban K 11.714,931-85 = 15.719,347-93. 8. Többi értékpapírok, az 1902. december 31. árfolyamon alul számítva K 7.379,050-97. 9. Szabályozási és talajjavítási kölcsönök tartalékalap letétje 4%-os papírértékű szabályozási és talajjavítási záloglevelekben K 7.026,200-—. 10. A kölcsönös jótállási alap fedezete: a) záloglevelekben K 210,600-—, b) bekebelezések által biztosítva K 3.028,186-— = 3.238,786-—. 11. Intézeti ház vételára K 500,000-—. 12. A felszerelés leszámított értéke K 6,000-—. 13. Intézeti nyugdíjalap értékpapirjai névérték szerint K 1.097,200-—. 14. Átmeneti mérlegkamatok 1902. december 31-én, és pedig: a) folyó számadások és elhelyezett pénzek után K 111,286-61, b) szabályozási és talajjavítási kölcsönök után járó kamat K 656,166-58, c) koronaértékű kölcsönök után járó kamat K 1.912,259-14 = 2.679,712-33. Összesen: K 436.033,322-47.

Passivum: 1. Záloglevelek forgalma: a) ki nem sorsolt záloglevelek K 302.290,800-—, b) kisorsolt záloglevelek K 3.892,200-— = 306.183,000-—. 2. Szabályozási és talajjavítási záloglevelek forgalma K 65.313,600-—. 3. Törlesztési alap K 522,017-22. 4. Folyó számadási egyenlegek és jelzálogi kölcsönökből visszatartott összegek K 18.059,145-20. 5. Nyugdíj-alap: a) értékpapírokban névérték szerint K 1.097,200-—, b) készpénzben K 3,609-87 = 1.100,809-87. 6. Földmiveléssel kapcsolatos közmívelődési, humanitarius czélokra képezett alap K 35,625-02. 7. Lejárt kamatszelvek forgalma: a) záloglevelek után K 175,245-—, b) alapítói okiratok után K 10,870-— = 186,115-—. 8. Átmeneti mérlegkamatok 1902. december 31-én: a) záloglevél-kölcsönök után anticipált kamatok K 1.040,955-43, b) záloglevelek utáni kamatok K 5.235,024-16, c) váltók utáni visszkamatok 38,113-02 = 6.314,092-61. 9. biztosítási és tartalékalapok: a) szabályozási és talajjavítási záloglevél-kölcs. tartalék-alapja: aa) tartalékalap K 6.566,520-— bb) tartaléktőke-alap K 460,000-— = 7.026,520-— b) kölcsönös jótállási alap: tőkében K 1.026,698-80, kamatban K 643,020-17, bekebelezve K 3.028,186-— = 4.697,904-97, c) alapítványi tőke K 3.354,000-—, visszafizetés K 3.028,600-— = 335,400-—, d) az országos alap befizetése K 1.000,000-—, e) üzleteredmény 1902. december 31-ig K 25.259,092-58, ebből: aa) záloglevelek külön biztosítására rendelt alap (az 1876. évi XXXVI. t.-cz. értelmében 5% 302.290,800 kor. záloglevél forgalom után K 15.114,540-—, bb) üzleteredmény számlának egyenlege 1902. évi december hó 31-én 10.144,552-58, 25.259,092-58, 31.292,397-55 = 38.318,917-55. Összesen 436.033,322-47.

A könyvvezetésért: Simon s. k., hely. főkönyvvezető.

Az igazgatóság:

Dessewffy s. k., Lukács s. k., Forster s. k., Tihanyi s. k.
igazg. elnök. igazgatók.

Trebitsch s. k., igazgató-helyettes.

Jelen kimutatás a pénztári készletekkel és az intézeti könyvekkel összehasonlítottván, azokkal minden tételre nézve megegyezőnek találtatott.

A felügyelő-bizottság nevében:

Toepke Alfréd s. k.,
m. kir. kormánybiztos.

Gr. Szapáry Gyula s. k.,
a felügyelő-bizottság elnöke.

Gr. Mailáth József s. k.,
a felügyelő-biz. alelnöke.

Gr. Csáky Albin s. k.,
a felügyelő-biz. tagja.

Köves György s. k.,

Ögr. Pallavicini Ede s. k.,
a felügyelő-bizottság tagjai.

Az intézet tagjainak kimutatása a kereskedelmi törvény 243. §-a szerint.

I. Az intézeti tagok száma és kölcsönök összege
1902. december 31-én. Záloglevél kölcsönöknél 11,075 tag 351.029,500 kor.

II. 1902. évben belépett tagok száma és kölcsönök összege. Az év folyamán engedélyezett záloglevél kölcsönök alapján 897 tag 24.291,200 kor.

III. 1902. évben kilépett tagok száma és visszafizetett kölcsönök összege. Záloglevél kölcsönöknél 369 tag 7.570,800 kor.

A „Magyar földhitelintézet“ igazgatósága.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN KEDDEN.

TARTALOM:

1. A jótékonyság elősdi.	6. A nemzeti színház adminisztrációja.
2. Az élelmiszerek drágulása.	7. Hírek a városházáról.
3. A napközi otthonok.	8. Közgazdaság.
4. A fővárosi törvény revíziója.	9. Hirdetések.
5. A Belvárosi Polgári Kör közgyűlése.	

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 korona. ✦ Fél évre 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utca 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter
kőművesmester, specialista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épít:

Gyárkéményeket
minden alakban

körkemenczéket,
kazánbefalazásokat,
gépalapozásokat

és
szabadalmazott

Füstémészti tüzeléseket
gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.
Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések
kívánatra.

Tűzálló és Chamotteanyagok raktára.

Hirdetmény.

I.

Menetdíj leszállítás a Szigetvár-Kaposvári h. é. vasuton.

A magyar kir. államvasutak igazgatóságától nyert értesítés szerint f. évi április hó 1-től kezdve a Szigetvár-kaposvári h. é. vasuton Szigetvár-Mozsgó-Szulimán állomások közötti forgalomban a II. szomszédos forgalmu vonalszakasz menetdíjai helyett az I. vonalszakasz menetdíjai fognak beszerezni, minek folytán az I. osztályban 40 fillér, a II. osztályban 30 fillér, a III. osztályban 20 fillér lesz fizetendő.

Budapest, 1903. márczius hóban.

Az igazgatóság.

II.

Osztárak magyar vasuti kötelek. Árucikk megnevezés módosítása.

Az osztárak-magyar vasuti kötelek II. rész 1-ső füzetéhez tartozó 1901. évi január 1. óta érvényes függelék 98. tétele, illetve annak az ehez tartozó 1902. évi január hó 1-től érvényes I. pótlék 222. tétele alatt foglalt árucikk megnevezés: „*rész*“, folyó évi április hó 15-étől kezdődő érvénnyel „*az áruosztályozás R—3—a) tétel d) pontja alá tartozó ócska rész, törött, és rézhulladékokra*“ módosíttatik.

Budapest, 1903. évi márczius havában.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága
a részes vasutak nevében is.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemez fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vízmuételepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különböző emeltyű-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölesön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetét könyvecskék 4% kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt 1/2 9—1/2 1-ig, délután 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek föelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 4. sz.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

A jótékonyság elősdierei.

Mert a botrányhajhászat nem kenyerünk, előrebocsátjuk, hogy nevekkal nem szolgálunk. Se egyesületeket, se magánosokat nem nevezünk meg, hanem általánosságban jelentjük ki, hogy Budapesten számos olyan egyesület és még több olyan ur és dáma van, ki a társadalom jótékonyságát a saját önző céljaira használja ki. Ennek a talni ragyogásban hivalkodó fővárosnak a jótékonysági ügy egyik legsötétebb és legszegényletesebb foltja. Olyan visszaélések követtetnek el, melyeket a törvény meg nem gátolhat és meg nem torolhat, amelyeknek azonban mégis végét kell vetni. Jóformán mindenki tud felőle, de senkinek sincs kedve bele nyulni a darázs-fészekbe. A lelkiismeretlen és gonosz embereknek az a szerencsájuk, hogy a becsületesek irtóznak minden skandalumtól.

Ha végig nézzük a fővárosban létező jótékonysági egyesületek kimutatásait — ami nem könnyű feladat, mert nyilvános számadással alig egy-kettő lép a nagy közönség elé — megdöbbenéssel fogjuk tapasztalni, hogy a tulnyomó rész közöttük évi bevételének *alig egy harmadát* fordítja arra a célra, amelynek javára igénybe veszi a közönség pénztárcáját.

Mi történik a másik két harmaddal? Talán elsikkasztják?

Ilyen dehonesztáló váddal nem szabad illetni amaz egyesületeket! Azok intézői derék, becsületes emberek, kik a világ minden kincséért sem vetemednének sikkasztásra. Ők jogosan és fölemelt fővel dughatják zsebre a közönség adományait, mert az megilleti őket *fizetés vagy tiszteletdíj* címén.

Hogy az a pénz, amiből ők gummirádleresen járnak, a kaszinóban kártyáznak, az orfeumban pezsgőznek vagy struccollas kalapokat vásárolnak, tulajdonkép nyomorgó özvegyek, munkátlan családapák és árva gyermekek szája elől vonatott el, ezeknek a jótékony egyesületi bácsiknak és néniknek a lelkiismeretét egyáltalán nem háborgatja. Az egyesület nekik meghatározta a fizetésüket, s egészen természetes, hogy a befolyó jövedelemből fedezik azokat. Ami még ezenfelül marad, azt lelkiismeretesen szétosztják, abból egy fillért sem tulajdonítanak el. Arról ők nem tehetnek, ha nagyon kevés marad. Egy valamire való egyesületnek illik, hogy elegáns helyen és kényelemmel berendezett irodája legyen, nagy tanácskozó teremmel, külön hölgy-szalonnal, igazgatói, titkári, gondnoki és egyéb helyiségekkel. Aztán egy elegáns egyesület nem smuczigoskodhat azokkal, kik a jótékonyság ügyének szentelik tehetségüket és munkaerejüket. Illik őket tisztességesen megfizetni és elvesztegetett idejükért kocsipénz és egyéb „kész kiadások” címén kártalanítani. Ha mindezeket a kiadásokat összeszámítjuk, valóban csodálkoznunk és hálás elismeréssel kell meghajolnunk az egyesületek előtt, hogy *még a szegényeknek is* képesek valamit juttatni a jövedelemből.

De ha más szemüvegen nézzük ezeket a dolgokat, úgy tűnik fel előttünk, mintha ezek az egyesületek nagy hitványságot követnének el. Mert én nem azért veszek jótékonysági sorsjegyeket, nem azért váltom meg a nyakamra küldött jótékonysági mulatóságok belépőjegyeit s nem azért engedem magamat megpumpoltatni az egyesületekhez tartozó hölgyismerőseim által, hogy szépen

fésült és kivasalt nadrágu gavallérok meg prémbundás dámák kapjanak fizetést vagy tiszteletdíjat, hanem mert segíteni szeretnék a nyomorgókon, árvákon, betegeken. Ha az én pénzemet másra fordítják, akkor engem becsaptak, magyarán mondvá: megcsaltak. És nekem jogom volna azt mondani: önök a jótékonyságnak nem apostolai, hanem elősdierei vagy ha jobban tetszik: szélhámosai.

Persze, önök ezért engemet a bíróság elé állítanak vagy elégtételt követelnének. Mert az önök mentsége és jelszava az, hogy a Krisztus koporsóját se őrizték ingyen.

A bíróság talán elisítené becsületsértés miatt, de én még sem tartom se uriembernek, se kifogástalan karakternek az olyat, ki a szegényeknek szánt adományokból biztosít magának jövedelmet vagy províziót.

Ezeket a tisztségeket *nobile officium*-nak kellene tekinteni; s csak olyanok vállalják el, akiknek van miből megélniök és a saját jövedelmükből uraskodhatnak.

Kérdezhetné valaki, mikép lehetséges, hogy efajta gazdálkodást eltűrnek azok az ismert nevű főúri és vagyonos polgári dámák, kik ezen jótékonysági egyletek egynémelyikének élén állanak? A kérdezősködő bizonyára nincs tisztában a főváros társadalmi viszonyaival és az egyletek alakulásának körülményeivel. A legtöbb egylet hiuságban és spekulációban fogantatik. Egy élelmes ember, akinek nincs rendes foglalkozása vagy ha van, hát mellékjövedelemre akar szert tenni, kikeres néhány stréber urat és hű dámát, akik a nyilvánosság előtt szerepelni óhajtanak, s rábírja őket, hogy jótékonysági egyletet alakítsanak. Ezeknek nem kell anyagi áldozatot hozniok, legfeljebb pár száz koronát adnak alapítási költségekre. Ezzel szemben biztosítják magoknak a lapok dicsőhimnuszait, a rendezendő mulatságokon a lady patronesse-ségeket és a kiváló „emberbarát” hirnevet. Az alapítók aztán fognak elnökölni vagy az igazgatóságba néhány gyanútlan főrangú hölgyet, aki lefizeti a tagsági díjat, de feléje se néz az egylet belső ügyeinek. Természetes, hogy azok a stréber és hű alapítók elismeréssel vannak az „eszme” fölvetője iránt. Megteszik titkárnak, ügy-

vezető-igazgatónak vagy pénztárnoknak, s annyi fizetést szavaznak meg számára, a mennyit az illető megállapítani kér, s a mennyi a jövedelemből futja. Ha az egyesület a reklám, a sorsjátékok és mulatságok révén többet vesz be, akkor az irodai személyzet is megszaporodik, mert vagy a titkárnak vagy az igazgatóság tagjainak mindig akad egy-egy rokona, barátja, protezsáltja, akit valamely álláshoz kell juttatni.

Igazságtalanság volna azt állítani, hogy minden jótékonysági egyesület a hiuság és az önzés tanyája. *Vannak dicséretes és tiszteletreméltó kivételek.* A többség azonban így sáfarkodik a jámbor és hiszékeny közönség pénzével.

A szegények, a nyomorgók, az özvegyek és árvák nevében követeljük a jótékonysági ügy megrendszabályozását. Az állam helyezze ellenőrző felügyelet alá, miként Párisban történt, az összes jótékonysági egyleteket, s oszlassa fel azokat, amelyek a befolyt adományokat és jövedelmeket a maguk céljaira és saját alkalmazottjaik javára visszatartják.

(b. a.)

Az élelmiszerek drágulása.

Maholnap oda jut a fővárosi ember, hogy megbámolja azt a felebarátját, akinek az asztalára minden nap friss hus kerül. Az élelmiszerek drágulása ijesztő arányokat kezd ölteni. A hus, a zsir és a baromfiak árában csaknem ott tartunk, hol a világmetropolisok: Páris, London és New-York állanak. De míg Nyugaton a kereseti viszonyok arányosan javultak az élelmiszerek drágulásával, addig nálunk 20 év óta alig számbavehetően változott a hivatalnokok jövedelme és a munkások napibére. Ha sokat mondunk: legfőlebb 20 százalékkal. Ezzel szemben a drágulás általában 50 százalék, bizonyos élelmiszerekben 100 perzent. Már most könnyű a mérleget csinálni. Akinek a jövedelme az 80-as évek eleje óta kétezer koronáról nem emelkedett többre 2400-nál, az ma átlag 50 százalékkal kevesebbet fordíthat háztartási szükségleteire. Ámde a gyomron spórolni nehéz és káros. A hushoz szokott embert nem elégíti ki a burgonya és a főzelék. A szellemi munkát végező épp úgy megkívánja a tápláló eledelt, mint az, aki testi erejével dolgozik. De, sajnos, olyanra nem telik sem a hivatalnokok ezreinek, sem a kisiparosoknak, még kevésbé a munkásoknak. Aki megfigyeli a főváros lakosságának arczszínét és testszervezetét, azonnal rájön, hogy a tulnyomó többség nem táp-

lálkozik kielégítőleg. A gyermekek sáppadtak, czingárok, betegesek, kiket a legkisebb nyavalya is rögtön lever a lábukról, mert szervezetük el van gyöngülve. Ezt nemcsak az alsó néposztály gyermekeinél tapasztalják az orvosok, hanem az ugynevezett uri családoknál is, melyek társadalmi állásuk miatt a külszin megóvására: lakásra, ruházatra és más efélére költik azt, amit a konyhára kellene fordítani. Ezelőtt 20–30 évvel ki hallott arról, hogy a háziasszony vacsorapénzzel szegődttette magához a cselédet? Ma minden második családnál divik ez a szokás, amelynek szomorú magyarázata abban keresendő, hogy Budapesten a családok fele része *nem eszik meleg vacsorát* vagy azt a keveset fogyasztja, ami délről megmaradt.

A folyton emelkedő drágaság moráliter és fizikailag tönkre fogja tenni a főváros lakosságát. A hatóság már évek előtt tudatára ébredt e veszedelemnek, de képtelen segíteni a helyzeten. Mert a baj oka nem csupán a fővárosi vásárcsarnokok rendszerében és a helybeli élelmiszerárúrok kapzsiságában rejlik. Kétségtelen, hogy a vásárcsarnokok is hozzájárultak a drágításhoz, miután az elárúsító helyekért túl magas bért szed a város, s azt sem lehet elvitatni, hogy a közvetítő kereskedelem aránytalanul nagy hasznot szerez magának az élelmiszerek-nél, de a baj tulajdonképeni oka az, hogy a vidéki termelők *a külföldre szállítják áruikat*.

Magyarország tudvalevőleg mezőgazdasági állam. A föld minden terményéből és a háziállatok minden neméből fölösleggel rendelkezik. A természetes logika szerint a fővárosnak elárásztva kellene lennie a legjobb és mérsékelt áru élelmiszerekkel. Az agrár vezetőkörök azonban arra bírták a termelőket, hogy ne a helyi piacok ellátására törekedjenek, hanem a külföldre szállítsanak. A kormány mindenféle kedvezményeket biztosított az export számára s az agráriusok ma büszkén mutathatnak arra, hogy Magyarország látja el tojással meg baromfival Londont, Párist és Berlint, gyümölcsessel, sertéssel és vágómarhával Ausztriát és Németországot. Ez a siker azonban megdrágította a főváros piacát. Men-nél több élelmiszer megy a külföldre, annál inkább emelkednek az árak a helyi fogyasztásban.

A termelő és tenyésztő kevésbé hibás, mint a kereskedő. Mert az előbbieket a külföldre szánt tojást, baromfit és vágómarhát épp abban az árban adják el, mint azt, amelyiket a fővárosba vitetik. Legtöbbnyire nem is tudják, hogy az összevásárló hová fogja szállítani. A kereskedő azonban sokkal nagyobb hasznot ér el, ha a külföldi vásárcsarnokoknak vagy czégeknek liferál, mintha Budapesten bocsátja piacra a vidéken összevásárolt élelmiszereket és állatokat. Az ő szempontjukból az az eljárás indokolt. A főváros lakosságának érdeke azonban megköveteli, hogy az élelmiszerek exportja korlátoztassék.

A legsürgősebb teendő ennél fogva rábírní a vidéki termelőket és állattenyésztőket, hogy első

sorban Budapestet lássák el. Idegen országba csak az exportálandó, amit idehaza nem tudunk elfogyasztani. A közvetítő kereskedelmet szűkebb határok közé kell szorítani, illetőleg direkt érintkezésbe hozni a termelőket a fogyasztókkal. Ha a közönség nem harmad és negyed kézből jut az élelmiszerek-hez, akkor itt Budapesten sem lesz sokkal drágább a piac, mint a vidéki városokban.

A főváros hatósága hivatva van, hogy ez irányban akciót indítson. Ha komolyan szíven hordja a lakosság százezreinek életbevágó érdekeit, meg fogja találni a módokat, a melyek által gátat lehessen vetni az élelmiszerek további drágulásának.

A napközi otthonok.

Ama emberbaráti eszme, mely a főváros községi elemi iskoláiban ezen a télen már testet öltött, méltó a társadalom érdeklődésére és támogatására. Mert a társadalom érdeke az, hogy a gyermekek el ne zülljenek és gonosztevékké ne serdüljenek. A fővárosban ezrekre megy az olyan szülék száma, kik egész nap távol levén otthonuktól, fizikailag képtelenek felügyelet alatt tartani gyermekeiket. A törvény megköveteli az iskoláztatást s a szülék el is küldik gyermekeiket az iskolába, de arról egész a legutóbbi időkig sem történt gondoskodás, hogy hol töltsék szabadidejüket azok a gyermekek, kiknek a szülei csak este jönnek haza a munkából. Olaszországot kivéve egyetlen európai állam fővárosában sem lehet annyi utcán csavargó fiút és leányt látni, mint Budapesten. Nemrég láhattuk, amikor az a bolondos hír terjedt el, hogy a villamosvasutak elhasznált jegyeit valaki össze fogja vásárolni, hány tisztességesen öltözött iskolásgyermek ólalkodott óraszámra a forgalmasabb útvonalak mentén és rimánkodott a leszálló utasoknak a jegyért. Micsoda családok gyermekei lehettek ezek, hogy így szabadon csatangolhatták végig a várost? Az utcza a serdülő lelkek megrontója. A melyik gyermek megszokta, hogy a szülei ház vagy a játszótér helyett az aszfalton töltse az idejét, abból nehezen lesz tisztességes és munkaszerető ember. Az utcán tanulja meg a koldulást és a lopást, s mire fölcseperedik, meg van érve a javítóintézet vagy a fogház számára.

A külföld már rég belátta, hogy a gyermekek napközi otthona *társadalmi szükség*. Ezek létesítésével egyrészt szolgálunk a könyörületességnek, másrészt szociális szempontból védelmi eszközt nyújtunk a társadalomnak. Az első iskolai otthon harmincz év előtt léptették életbe Németországban. 1900-ban már közel 300 ily intézmény működött. Ausztriában, Schwájcban és Franciaországban követték a példát, s mindenütt üdvös hatás mutatkozott.

Az otthonok szervezésénél két szempont érvényesül, a szerint, amint a szülőknek vagy csak a felügyeleten alapuló nevelésben vagy ezenfelül a

gyermeknek ételmezésében és egyéb ellátásában is segítségre vannak.

Az első irányban működik az u. n. *menedék-hely*, hol a gyermekek, kiknek szülei el vannak foglalva, a nap bizonyos részében felügyelet alatt állanak.

Másik fajtája ez intézménynek az *otthon*, mely nemcsak nevelő, de jótékonysági intézmény is.

E helyeken általában arra törekzenek, hogy a tanulók az iskolai órák befejezte után meghatározott időben megjelenjenek, s ott tartózkodásuk folyama alatt tisztességesen viselkedjenek. A rend és tisztaság, mely itt a gyermeket körülveszi, s a felügyelő-tanító szeretettől áthatott gondossága, kedves családi kört teremt számára s a vele egykoruak és hasonszőrűek társaságában abba az irányba tereli lelkét és gondolkodás módját, melybe, ha ide nem kerül, soha nem jutott volna. Emellett itt elvégezvén iskolai feladatait, megszokja a kötelességteljesítést, rendszerető tanuló és kötelességtudó ember lesz belőle.

A főváros napközi otthonait mind úgy kellene szervezni, hogy ott a tanulók délből valami enni-valót is kapjanak vagy szüleik költségére vagy jótékony egyesületek számlájára. Igen sok család van, mely örömmel fizet naponként 20—30 fillért, ha tudja, hogy gyermeke amellett, hogy jó helyen és felügyelet mellett tölti az időt, még enni is kap egy tál levest és valami főzeléket, olykor egy darabka hússal.

Egy-egy napközi otthonban helyet találhat 60—80 gyermek, kiknek déli ételmezése a tanévben keresztül alig kerülhet többbe, 3—4000 koronánál.

Megvagyunk győződve, hogy ha a tantestület a napközi otthonok számára gyűjtést indít, s a tekintélyesebb bankokhoz, takarékpénztárakhoz, kaszinókhoz, gyári vállalatokhoz és más virágzó részvénytársaságokhoz fordul: alig akad egy is, mely magára ne vállalná, hogy minden évben folyósít e nemes célra legalább 500 koronát. Könyvecskéket kellene kibocsátani, melyeket az illető intézetek és a magánosok 50 vagy 60 koronáért megváltván, tetszésük szerint odaajándékozhatnak annak a szegény családnak, melynek gyermekét e könyvecske alapján a napközi otthonba akarnak juttatni. A jótékonylelkű hölgyek és urak most sok embert segílyeznek, anélkül, hogy meggyőződést szerezhetnének, vajjon az apa és anya kellőleg gondoskodik gyermekei neveléséről és táplálásáról. E könyvecskék forgalombahozása után mindenki nyugodt lesz, hogy kiadott pénzével nem történik visszaélés, hanem egy gyermeket ment meg az éhezéstől, esetleg az erkölcsi elzülléstől.

Kíváncsi volna, hogy a fővárosi tantestület e javaslatunkat akezeptálja és már a jövő évre megvalósítsa eszménket. Addig a város is gondoskodhat megfelelő helyiségekről.

A fővárosi törvény revíziója.

A multkor megírtuk, mennyire szükségesnek látjuk, hogy a fővárosi új törvény a polgárság kívánalmainak megfelelőleg dolgoztassék ki. Bárki legyen is megbizva a javaslat elkészítésével, az életnek megfelelő munkát csak akkor produkálhat, ha megelőzőleg az érdekelt körökkel érintkezve, azok óhajait megismeri és a lehetőség szerint respektálja. Reméljük, hogy Széll Kálmán, ha az új évet még mint miniszter éri meg, alkalmat fog keresni arra, hogy a főváros polgárainak — tehát nem egyes klikkeknek — a véleményével megismerkedjék. Addig is azonban tisztázni kell az eszméket. Hogy ehhez hozzájáruljunk, kérdőpontokat küldtünk szét a törvényhatósági bizottság kiválóbb tagjaihoz s a beérkezendő válaszokat folytatólagosan közölni fogjuk. De szívesen vesszük, ha bármely olvasónk véleményt nyilvánít, s e célból itt is lenyomatjuk a kérdőpontokat, melyek a következők:

1. Szükséges-e a fővárosnak törvényhatóságát reformálni?

2. Fentartható-e a törvényhatósági bizottság megalakításának jelenlegi módja, t. i., hogy a községi választók külön iratnak össze avagy inkább megfelel a liberális és demokratikus felfogásnak, hogy a községi választásban résztvehetnek mindazok, kik képviselőválasztási jogosultsággal bírnak?

3. Föltétlenül eltörölendő-e a virilizmus?

4. Leszállítandó-e a törvényhatósági bizottság tagjainak száma?

5. Nem volna-e kívánatos a választókerületek arányosabb felosztása és pedig a választók számának figyelembe vételével?

6. Az önkormányzati jogkör sérelme nélkül lehetne-e a közgyűlést mentesíteni a tulajdonkép oda nem tartozó ügyektől, aminők most eléje utaltatnak?

7. Föladja-e a közgyűlés a tisztviselők választására vonatkozó jogát?

8. Egyesítendő-e a polgármesteri állás a főpolgármesterivel, s ha nem: a főpolgármester a polgárság köréből választassék-e fizetés nélkül, de reprezentációs költség megadása mellett?

9. Meddig terjedjen a tanács hatásköre és személyi felelőssége, s mely ügyekre terjedjen ki a testületi intézkedés és felelősség?

Bármely kérdésre adott feleletet leközzöljük, s az összes válaszok beérkezte után részletesen ki fogjuk fejteni a magunk álláspontját.

A Belvárosi Polgári Kör közgyűlése.

Az idők örvendetes jele, hogy a főváros polgárai példát iparkodnak nyújtani a nemzetnek egyseges és erős magyar társadalom megteremtésére. Valahány társasköre van Budapestnek, több vagy kevesebb buzgalommal ezt a célt szolgálja. Multjánál és hagyományainál fogva a Belváros, mely az új alkotmányos kornak tavaszán Deák Ferenczet nevezhette politikai vezérének, van leginkább hivatva, hogy előljárjon a polgári kötelességek teljesítésében és a különböző társadalmi rétegek egyesítésében. E helyen nem akarunk kritikát gyakorolni a Belváros különböző társasköreinek szelleme, iránya és működése fölött, hanem egyszerűen konstatáljuk, hogy feladatának a *Belvárosi Polgári Kör* felel meg legjobban. Itt valóban átérzik és követik azt a programot, melyet a magyar polgári osztály egyik legkiválóbb képviselője és a kör megalapítója, *Láng Lajos* kereskedelmi miniszter gyönyörűen körvonalozott a márczius 14-iki közgyűlésen, hogy t. i. a polgároknak föl kell támasztani az összetartozandóság érzetét, s rá kell mindenkit szoktatni a polgári kötelességek teljesítésére.

A Belvárosi Polgár Kör szerényen, reklám és föltünési vizketeg nélkül, miként önérzetes és öntudatos polgárok gyülekezetéhez illik, halad a maga útján és évről-évre jobban erősödik. De a csöndes munkában megtermékenyíti a polgárság lelkét, s üdvös befolyása már most érezhető a főváros életében.

Ez idei közgyűlése márczius 14-én este folyt le a tagok szép számának jelenlétében *Kautz Gyula* elnöklése mellett. A napirend során *Gergő Izor* körtitkár terjesztette elő az igazgatóság évi jelentését, amely szerint a lefolyt év a kör történetében jelentős volt. A király a kör volt elnökét *Láng Lajost* kereskedelemügyi miniszterré nevezte ki s így az elnök állásáról lemondott, de azért mindig élénken érdeklődött a kör iránt, minek elismerésül a f. évi június 1-én megtartott rendkívüli közgyűlés díszelnökké választotta. Az elnöki állásra a lemondás után *Kautz Gyulát* választották meg, aki működésével eddig is kivívta a kör háláját, minek elismerésül a kör megfestette arczképét. A tagok száma az elmúlt évben jelentékenyen növekedett, úgy hogy a körnek 600-nál több tagja van, sőt a jelentkezések még egyre tartanak, miért is az igazgatóság elkerülhetetlen szükségét látta annak, hogy a tagok növekedő szám-arányának és a modern izlésnek megfelelő helyiségét keressen, ami sikerült is és a kör helyisége az Eskü-téren (Molnár- és Irányi-utczák sarkán) már ez évi augusztus hó 1-én meg is nyílik. A jelentés melegen emlékezett meg azután a kör mult évi halottjairól, majd a mult év mérlegét tüntette föl, mely szerint a kör bevétele 23082 korona 93 fillér és kiadása 22816 korona s így a fölösleg 266 korona volt.

A közgyűlés helyeslőleg vette tudomásul az igazgatóság jelentését s a tisztikarnak a fölmentést megadta.

Majd előterjesztették a számvizsgáló-bizottság felmentvényt kérő levelét, amit a közgyűlés megadott s a bizottság tagjait a számvizsgálói teendők további teljesítésére is fölkérte.

Ezután *Kánitz József* a kör nagybuzgalmi ügyvezető igazgatója terjesztette elő az ez évre szóló költségelőirányzatot, amely szerint 20963 korona 62 fillér bevétel és ugyanennyi kiadás van előirányozva. A közgyűlés ezt elfogadja és a tisztikarnak, első sorban *Kánitz Józsefnek*, ki előzékenységével és fáradhatatlanságával a Kör összes tagjait hálára kötelezte, köszönetet szavaz.

Ezután a napirend sorrendje szerint a megüresedett állások betöltése következett. A közgyűlés egyhangulag elfogadta az igazgatóság jelölését, mely szerint a választás eredménye a következő:

Alelnök: dr. *Nagy Dezső* ügyvéd.

Másodháznagy: dr. *Kardos Dezső*.

Könyvtárnok: dr. *Kovács Ernő*.

Választmányi tagok: *Bauschek Emil*, dr. *Bischitz Gyula*, dr. *Böke Gyula*, *Falk Zsigmond*, dr. *Farkas Emil*, *Gara Illés*, *Giergl Kálmán*, *Görgey István*, *Haasz Rezső*, dr. *Hajós Lajos*, *Herzfeld Zsigmond*, *Hubenthal Lipót*, dr. *Krajtsik Ferencz*, dr. *Kraemer József*, dr. *Kráner Tivadar*, *Kiss Lajos*, *Kollerich Pál*, *Kovács Károly*, *Kunz Gusztáv*, *Lejtersdorfer Henrik*, *Oertzen Ottó báró*, dr. *Picker Ernő*, *Quentzer István*, dr. *Ragályi Lajos*, dr. *Széki Antal*, *Szitányi Géza*, *Wrihovszky Emil*.

Ezzel a napirend ki volt merítve. Ezután *Kautz Gyula* elnök szép beszédben tette meg hazafias indítványát, hogy a haza bölcsének Deák F.-nek ez évi október hó 17-én lévén születésének százéves évfordulója, a kör méltóságához illően üljön meg október 17-én nagy hazánkfianak emlékét, annyival is inkább, mert a körnek ő a politikai utmutatója de még azért is, mert Deák Ferencz volt annak idején a Belváros követe. Kéri tehát az elnök, hogy a közgyűlés bizza meg az igazgatóságot, hogy méltó ünnepről gondoskodjék.

A közgyűlés egyhangu lelkesedéssel fogadta el ezt az indítványt.

Végül *Nagy Dezső* dr., az ujjonnan megválasztott alelnök köszönte meg a kör bizalmát, mondván, hogy ő a tettekben keresi a kör fejlődésének föltételét s ő tettekkel igyekezik majd e bizalomra rászolgálni. Ezekután a közgyűlés az elnök s alelnök lelkes éljenzésével oszlott szét.

A közgyűlés után a kör tagjai nagy számban bankettre ültek össze, a mely az ott elhangzott beszédek révén márczius 15 ének apothézisa volt.

A első felköszöntőt *Kautz Gyula* elnök mondotta a következőkben:

„Mélyen tisztelt polgártársak! A magyar politikai világ holnap üli meg hazai történetünk egyik legnevezetesebb napjának, márczius 15-ikének emlékét. Akkor midőn milliók szavai fölhangzanak s ennek a napnak emlékezetét dicsőítve emlegetik,

némán mi sem maradhatunk. Mert talán vétkezném elnöki tisztem és hivatásom ellen, ha e fontos és kínálkozó alkalmat föl nem használva, annyi jeles, hazafias, melegérzésű tag és polgártársaim élén szótlanul ülve maradnék. Vannak a népek történetében bizonyos pillanatok, melyek mindmegannyi fordulóponthoz s egész új korszakot idéznek elő. Egy új korszakot idéznek elő. Egy új korszakot, melyben minden új alakot ölt, régtáplált aspirációk kielégítettnek, nézetek és eszmék megváltoznak, ideálok megvalósulnak, de különösen a magukat túlélt intézmények és szervezetek megrendülése és összevonásával egy új, egy élesztő áramlat fuvallatai terjednek el s foglalják az elméket: a szabadság újjászületés fuvallatai.

Egy ily nagy fordulóponthoz hazánk történetében: 1848 márczius 15-ike. Egy oly fordulóponthoz, a hol a régi Magyarország elbucsuzik és egy más, egy nagyobb aspirációval bíró, erejének öntudatára jutott és sorsának kovácsolására megérett, új Magyarország hajnala derült föl felette. E fordulóponthoz mindnyájunkra nézve, kivétel nélkül, pártkülönbség nélkül, igen nagy jelentőséggel bír. De nem akarok s nem is szabad terjengősnek lennem, azért csak röviden azt mondom, hogy ez a dicsteljes nap, amelynek emlékére holnap annyi milliók fognak felszólalni, hogy ez a dicsteljes nap egyszersmind minden megárazkodtatás nélkül, barátságos átalakulás alapvetésének a világtörténetben eddig páratlan álló fényes napját képezi, mert míg másutt erőszakos trónfelcserélés, barrikádok és ostromállapotok képezték ezidőben az új idő beállításának zenei csúfúvertürjét, addig mi, szem előtt tartva az állami bölcsélet azon nagy elvét: előbb élni, aztán nőni, távol maradtunk minden erőszakos tulhajtástól, de megformuláltuk a nemzet kívánalmainak lényegét abban a 12 pontban, melyet Magyarország fővárosából szertevittek s az egész országban visszhangra találtak.

Míg másutt a francia forradalmi lármás Marsellaisét követték, addig mi a magyar szabadság öröksépségszerű dalait: Petőfi „Talpra magyar“-ját, Kölcsey „Hymnus“-át, Vörösmarty „Szózat“-át és Czuczor „Riadó“-ját hangoztattuk, persze a Rákoczy induló kíséretében. Nagy izgalommal és mozgalmassággal járó, de szép, fölötté fontos napok voltak ezek. Mintha egy tündöklő csillagkéve omlott volna szét az ország, különösen a főváros területén. Mintha csak a szabadság, egyenlőség, az egyetértés és a békés összhang szelleme lengette volna át az ország minden társadalmi rétegét, mintha magas hőfoku hazafias lelkesedés izzó tüzeiben fajunk legnagyobb tulajdonságai nyilatkoztak volna meg, mintha minden baj és minden visszavonás egy varázsütésre megszűnt volna közöttünk. Mindannyian egy szebb jövőben vetett hittel és reménnyel néztünk előre és fölfelé. Persze mindannyian a szabadság bűbája alatt állottunk. Ennek a nagy nagy napnak emlékére üritem poharamat.

Zúgó éljenzés követte a meleg beszédet s ezután Nagy Dezső dr. az ujonnan megválasztott alelnök köszöntette fel Kautz Gyulát. Eközben megérkezett Láng Lajos kereskedelmi miniszter, a kör diszelnöke, a kit Gergő Izor, a kör titkára üdvözlő beszéddel fogadott, melyre Láng Lajos a következő beszédet mondotta:

Mikor az elnöki tisztelet Kautz Gyula kezébe lettem, megmondtam, hogy az általam megkezdett munka fejlődni és virulni fog. Megmondtam akkor, hogy ennek a kis körnek nagy szerepe van s hogy mi hivatva vagyunk arra, hogy erős, magyar modern társadalmat teremtsünk s nem tapasztaljuk-e azt, hogy ennek a körnek tagjai hovatova mindig jobban váltják be azt, amit mi a magyar társadalom jövőjének, a magyar nemzet jövőjének tekintünk. Minálunk az a baj, hogy az emberek nagyon szeretnek napi politikát csinálni s nem csinálnak társadalmi politikát. A társadalomban van nekünk nagy feladatunk, hogy a polgároknak az összetartozandóság érzetét támaszszuk föl. Társadalmi láncszemekre van szükségünk, melyek láncolatot képeznek a nemzet egészében. Az is baj nálunk, hogy mindenki csak a jogait keresi, de nem nézi, hogy mi a kötelessége. Ebben az országban az egység tudatát és a kötelesség iránti érzéket kell föltámasztani; egységes és erős társadalomra kell törekednünk. Sokszor éreztük munka közben, hogy vannak ellenségeink. Az ellenségek sokkal hasznosabbak, mint a jó barátok, mert ezek mindig lusták, míg amazok fűgék s van az ellenségnek még egy jó tulajdonsága, hogy figyelmeztet bennünket hibáinkra, pedig a sikernek alapja az, hogy folyton javuljon és előre menjen. Az ellenség kegyes, jóakaró, aki figyelmezteti az embert minden rosszra s azt kívánom: legyen soká ellenségünk, mert addig leszünk erősek és nagyok, míg ellenségeink vannak. Beszédét Láng Lajos a kör éltetésével fejezte be.

A banketten megjelentek zajos óvációban részesítették Láng Lajost, aki innen a megtartott beszéd után Karácsonyi Jenő estéjére ment.

A Nemzeti Színház adminisztrációja.

E pár sor megírására tapasztalati tények indítanak bennünket. Mindenki tudja, hogy valamint az élő szervezetben a kör, azonképp a hivatalos adminisztrációkban a rendtelenség csak akkor harapózhat el, ha nincs kellő felügyelet és ellenőrzés. Az alantas közeg mulasztásaiért és büneiért csaknem mindenkor felelősség terheli a főnököt. Ahol szélesebb körű és hosszabb időre visszanyúló panamázás vagy rendtelenség derül ki, ott feltétlenül pálcázni kell törnünk azok fölött, kiknek feladata lett volna az ügykezelés korrektségét ellenőrizni.

Miután össze néztünk, hogy a Nemzeti Színház minden tekintetben mintaképül szolgáljon, köte-

lességünknek tartjuk Somló Sándor igazgató figyelmét föl hívni, hogy az adminisztráció körül nincs rendben a széna. Kezelési rendetlenségekről van szó, amelyek azonban már beszéd tárgyát képezik a Színház falain kívül is. Az igazgatósági iroda a szabad és kedvezményes jegyek kiadása körül nem jár el a köteles pontossággal és körültekintéssel. Konkrét eseteket tudunk, amikor az igazgató által aláírt utalványok idegen kezekbe jutottak vagy felcseréltettek. Előfordult, hogy akinek az igazgató szabadjegyeket engedélyezett, az a műegyetemi hallgatók kedvezményes utalványát kapta meg; ez utóbbiak pedig egyszerűen nem kaptak. Egyáltalán nem tételezzük fel, hogy visszaélés lappangana e tévedések mögött, de a Nemzeti Színház reputációja megköveteli, hogy e fajta tévedés ne forduljon elő.

Somló Sándorról tudjuk, hogy igazi művész-lelek, ki egyszerre két muzsának is áldoz. Mint művészeti igazgató fényesen megfelelt a hozzá fűzött várakozásnak és magas színvonalon tartja a Nemzeti Színház irodalmi és művészi nivóját. Tőle valóban nem lehet rossz néven venni, ha az adminisztráció aprólékosságai elkerülik figyelmét. Író, művész és költő csak a legkritikább esetben válik be jó tisztviselőnek. Azonban akit a sors azzal tüntetett ki vagy sujtott, hogy a művészetet szolgálja és egyidejűleg adminisztráljon is, annak — ha kedve ellenére is — időt kell szakítania a legkisebb irodai ügyek rendbentartására. Mert a rendetlenség szülőanyja a visszaéléseknek.

Az igazgató ur huszonnégy óra alatt rájöhet mindazokra a rendetlenségekre, amelyekről már annyian beszélnek a városban. És helyesebb, ha idejekorán lép föl szigorral, mert később esetleg nagy bajokkal kell megküzdenie.

Hirek a városházáról.

A központi vásárcsarnok tarifái. A központi vásárcsarnok megnyitásakor a kereskedelmi miniszter a központi vásárcsarnokba czimzett áruk tarifáiból tíz százalékot elengedett. Mivel ezzel a tarifakedvezmény nyel visszaéltek, a kereskedelmi miniszter kimondotta, hogy a kedvezményt csak azoknak a csarnoki árusoknak adja meg, akik legalább egy hónapja bérelnek a csarnokban áruhelyet. A tanács kérelmére most a miniszter vegyes bizottság kiküldését rendelte el, hogy megállapítsa, micsoda visszaéléseket követtek el a tarifával s hogyan lehet ezeket a jövőben megakadályozni.

Új vásárcsarnok Budán. Annak idején azt szándékozta a főváros, hogy a Döbrentei-téren létesíti a jobbparti második vásárcsarnokot. Az eskütéri hidépítés következtében azonban a megfelelő területre a hidfeljáró végett volt szükség, miért is a

közmunkák tanácsa azt el is foglalta. Kötelezte azonban magát akkor, hogy egy, a vásárcsarnok megépítésére alkalmas második terület megszerzése költségéhez 200,000 koronával hozzájárul. Ennek a teleknek a megjelölésére a tanács vegyes bizottságot küldött ki.

Egy millió korona söradómegtérítés.

A székesfőváros zárt adóterületére összesen 308,655 hektoliter sört szállítottak be az 1902. évben. Ezzel szemben a kivitel 41,718 hektoliter volt. A behozatali többlet tehát 266937 hektoliter, mely után a 3 kor. 80 filléres adótétel alapján a fővárost 1.014,360 kor. megtérítés illeti meg. A pénzügyminiszter értesítette most a fővárost, hogy az előlegek betudása mellett ezt az összeget már utalványozta.

46 millió az utczákon. A székesfőváros utczáiról készített törzskönyv szerint, melyet minap terjesztett a tanács elé a mérnöki hivatal, összesen 46 millió korona fekszik az utak, terek s utcák létesítményeiben. Ennyire van ugyanis becsülve a burkolat, a csatornahálózat s minden olyan létesítmény, mely a főváros költségén készült.

A szabadságtér rendezése. A főváros egyik legszebb tere a szabadság tér lesz s eltekintve impozáns alakjától, már csak parkirozásának remek volta miatt is bizonyára keresett helye lesz a közönségnek. A mérnöki hivatal most módosította a tér terveit. Az eddigi tervek szerint a tér 37 m. széles középréssze, illetve a kocsit egyetlen nagy aszfalt-sivatagot képezne a szobor előtt. A módosított tervekben ez a nagy terület három részre hasíttatik közbül ültetett alacsony törzsű fasorok által. Magashajtású fa a szobor perspektívája érdekében mellőzendő volt. A középrész aszfaltozva lesz, míg a két oldalsó gyalogut kavicsburkolatot kap. A szobor mögött levő félkör alakú területen négy square készül, melyek csinos háttérrel fognak képezni. A tér fényesen lesz világítva. Összesen 50 auer-égővel ellátott lámpás kerül a térre. Az összes munkálatok beleértve a csatornázást is 300.000 koronába fognak kerülni.

A fővárosi könyvtár átvétele. A fővárosi könyvtárt illetőleg úgy határozott a közgyűlés, hogy az a statisztikai hivatal könyvtárával egyesíttessék s e hivatal által kezelteessék. A könyvtár átvételére vonatkozó módok legutóbb *Kőrössi* József közbenjöttével megállapítottak, aki a legközelebbi csütörtökön kezdi meg a bibliotéka anyagának átvételét. Azalatt az idő alatt, míg az átvétel tart s a rendezkedés meg nem történik, se a fővárosi, se a statisztikai könyvtár nem bocsájtatik a közönség rendelkezésére. Az egyesült könyvtár újból való megnyitására annak idején értesítést fog kapni a publikum.

A vízvezeték öblítése. Egy fővárosi mechanikus felajánlott a tanácsnak egy szerkezetet, melynek segítségével a vízvezeték csöveiben összegyűlt iszap állítólag eltávolítható. A tanács úgyis

keresi a nyomócsövek öblítésének alkalmas módját s így kapott az ajánlaton, melynek szakszerű megbíráására utasította a vízműigazgatóságot. Most terjesztette be erre vonatkozó jelentését a vízműigazgatóság, mely szerint az új találmánynak a főváros abszolút nem veheti hasznát. A szerkezet működése abban összpontosul, hogy a nyomócsövek egy bizonyos pontján koncentrált iszapot eltávolítja. Tekintettel azonban arra a körülményre, hogy a rendkívül finomságu iszap lerakódása a csövek egész falterületén történik, lehetetlenségnek véli a vízműigazgatóság annak egy helyen való koncentrálását. Ugyancsak az említett feltaláló egy légtelenítő készüléket is nyújtott be elfogadásra; ezt is használhatatlannak találta a vízműigazgatóság. A funkciója nem pontos, emellett rendkívüli körülményességgel s nehézséggel jár a kezelés.

A budapesti községi választások. A községi választások ügyében javaslatot tesz a tanács a közgyűlésnek az összeíró küldöttségek megalakítása s az összeírás ideje tárgyában. A javaslat szerint, mely minap tartott konferencia eredménye alapján készült, az összeírások helye ugyanaz marad, mint volt három évvel ezelőtt. Az összeírás április hó 16-ika és 23-ika között fog megtörténni. Mindegyik kerületben egy összeíró küldöttség fog működni, kivéve a VI. kerületet, a hol kettő lesz. Szétválasztatik a IX. és X. kerület is olyképen, hogy mindegyiknek külön összeíró küldöttsége lesz. Minden küldöttség 5 rendes s 3 pótagból alakíttatik meg.

Wlassics miniszter az idegen honosságu tanerők ellen. A honossági törvény szerint Magyarországon csak magyar honos tanerő nyerhet el hivatalt. A törvény eme világos rendelkezésének ellenére gyakran megesik, hogy különösen tanítói állásokra olyanok is pályáznak, kik nem magyar honosak. A cultusminiszter e tárgyban a tanfelügyelőkhöz rendeletet bocsátott ki, melyben arra utasítja őket, hogy állami kisdodovókban és elemi iskolákban üresedésben levő állásokra kiírt pályázati hirdetésekben világosan tüntessék ki a magyar honosság szükséges voltát. E rendelet kimondja, hogy jövőben még helyettesítésre sem alkalmazhatók idegen honosságu tanerők, mert azzal, hogy a pályázó Magyarországon szerezte meg tanítói diplomáját, még a fennálló törvényeknek nem felelt meg, mert tanítói oklevelet idegen honos is szerezhet nálunk, de a hazai diplomával még nem szerezte meg az állampolgárságot.

Felebbezés a bazilika orgonája ügyében. A lipótvárosi bazilika 39,200 koronás orgonájának elkészítésére egy pécsi orgonagyártó czég ajánlatát fogadta el a főváros. Az erre vonatkozó közgyűlési határozat ellen a Rieger Testvérek sziléziai orgonakészítő czég, amely olcsóbb ajánlata daczára is mellőztetett, fellebbezést nyújtott be a miniszterhez. Felebbezésében elsősorban azzal érvel,

hogy a pécsi czég nem lesz képes a nagyszabásu orgonaépítkezést sikeresen keresztül vinni. Igazságtalanságnak tekinti ez okból, hogy egy régi hiteli czég, amely a legolcsóbb ajánlatot tette, mellőztetett a drágább s garanciát éppen nem nyújtó ajánlat érdekében. A főváros döntését tisztán csak a tulzott sovinizmusnak tudja be a felebbező, amelyet pedig oly nagyszabásu létesítménynél, amilyen a bazilika orgonaépítkezése, tekintetbe venni nagyon káros. A belügyminiszter most döntött ez ügyben. Az orgonára tartott árlejtés feltételeiben világos kifejezést nyert a főváros ama jogának kikötése, hogy a legolcsóbb ajánlat elfogadása reá nézve kötelezőnek nem tekinthető. De különben is a differencia, mely a Rieger Testvérek s a pécsi czég ajánlata között mutatkozott, egészben csak 1330 korona volt. Az az állítás, hogy a pécsi czég nem bírja az orgonát kifogástalanul elkészíteni, semmivel sem nyert beigazolást, miért is tekintetbe vehető nem volt s így a hazai ipar pártolását is szem előtt tartván, a miniszter helyesnek vélte a közgyűlési határozat eme jóváhagyását.

Új uteza elnevezés. A közmunkák tanácsa tudatta a fővárossal, hogy a Németvölgyben levő névtelen utcának a Fürj-utca nevet adta. A főváros tanácsa ezt tudomásul vette s utasította a mérnöki hivatalt, hogy a megfelelő utcatablák kifüggesztéséről s az utcának új nevére való törzskönyvezéséről gondoskodjék.

A fogyasztási és italadók. A pénzügyminiszter fogyasztási és italadó czimén az 1902-ik esztendőre 148,580 koronát állapított meg a fővárosnak. Ez összegből levonván az előlegeket, most 52,851 koronát ki is utalványozott. Együttal elismerte a miniszter a fővárosnak az 1903. évre szóló segély iránt való jogosultságát s erre előlegképpen 96000 koronát utalványozott ki.

Az ifjúsági könyvtár fölállítása. A kultuszminiszter fölhívta a népiskolai könyvtárakat intéző bizottságot, hogy készítse el mihamarabb az iskolai könyvtárak részére alkalmas könyvek teljes jegyzékét, hogy a könyvtárak további berendezése foganatosítható legyen. A jegyzék első része már készen van, de a miniszter még nem adja ki, mert az a szándéka, hogy a jegyzék teljes elkészülte után az összes állami elemi népiskolák egyszerre kapjanak viszonyainak megfelelő ifjúsági könyvtárakat. A teljes katalógus megállapítása csak az ősre várható s így a könyvtárak felállítása is csak akkor lesz keresztülvihető.

Övintézkedések gázmérgezések ellen. A légszesztársulattal kötött szerződés szerint a főváros világítására termelt gáznak mentesnek kell lenni a kénvegyektől, melyek az egészségre ártalmasak. A kénhydrogént, mint a légszész legmérgeesebb és legveszélyesebb alkotórészét, a gázgyárak rendszeren eltávolítják. Mindamellett a tisztítás után is marad a gázban bizonyos kénvegyülek. A főváros vegyészeti és tápszervizsgáló intézete szükségesnek

látta annak a megállapítását, hogy a köz- és magánvilágításra szolgáló gáz kéntartalmának mekkora lehet a maximuma. Erre vonatkozólag javaslatot is tett a tanácsnak, melylyel felkéri annak a kimondását, hogy 100 köbméter légsziesznek legföljebb csak 50 gr. kénvegyületet szabad tartalmaznia. A mérnöki hivatal terjedelmes jelentésben foglalkozik most e kérdéssel s oda nyilatkozik, hogy a légsziesz tisztítása után azonban még fennmaradó kénvegyületek az égési procedura folytán már nem ártalmasak. Hivatkozik a mérnöki hivatal Petenkoffer professor ide vonatkozó kijelentésére. Tekintettel azonban arra a körülményre, hogy ujabban a fűtésre is használják Budapesten a légszieszt, amikor az nagyobb mennyiségben ég egyszerre s így természetes több kénvegyület is válik ki, a mérnöki hivatal elfogadásra ajánlja a tanácsnak a kémiai intézet javaslatát s kéri annak rendeleti előre való emelését.

KÖZGAZDASÁG.

Az általános vaggonkölesönző társulat e hó 12-én tartotta rendes közgyűlését. A jelentés egyhangulag elfogadtatván, a 484.680 korona 67 fillért kitevő nyereségből az alapszabályszerű levonások után részvényenkint 50 korona osztalék kifizetését határozták el. A közgyűlés a jelentést tudomásul vette s a fölmentvényt megadta.

Az első magyar általános biztosító társaság 14-én délután tartotta évi rendes közgyűlését gróf Csekonics Endre v. b. t. tanácsos elnökle alatt. Különös érdekességet kölcsönzött e közgyűlésnek az az öröndetes körülmény, hogy e különben is igen virágzó magyar vállalat ezuttal adott számot a legkedvezőbb eredményű üzletéről, amelyet több mint négy évtizedes működése óta megért. Az igazgatóság évi jelentése nagy önmérséklettel, minden egyes üzletágban csupán kielégítőnek mondja az eredményt, a számok azonban ennél sokkal többet mondanak. Az évi nyeresemény ezek szerint 4.040,374 korona 37 fillér, amelyből azonban csak 1.200,000 korona kerül a részvényesek között való elosztásra, miután még így is minden egyes egész részvény után 400 korona, igen tekintélyes osztalék fizettetik ki. A nagy évi nyereseménynek fennmaradó még jelentékenyebb részét igen bölcsen használják föl, a különben is rendkívül erős alapokkal rendelkező társaság jövője érdekében. Így a tüzbiztosítás díjtartalékát 5.000,000 koronára, a szállítmány biztosítását 100,000 koronára, a betörés elleni biztosítását 65 ezer koronára, az árfolyam-különbözeti tartalékot 3.913,140 korona 27 fillérre s még mindezen fölül a külön tartalékot 1.731,799 korona 93 fillérre emelték. Nevezetes a társaság életbiztosítási üzletének

füllendülése. Az elmúlt évben az életbiztosítási új szerzemények 57.317,558 korona 12 fillért tettek ki, az érvényben levő életbiztosítási állomány pedig 293.922,310 kor. 91 fillérre növekedett. Ehhez hasonlítható életbiztosítási eredményt Magyarországon még egy társaság sem ért el. A társaság tisztviselőinek nyugdíjalapját, mint az előző évben, ismét 50.000 koronával gyarapították, valamint bökézzel adakoztak egyéb jótékony alapok és más közhasznú célokra, a társaság szabálya és szokása szerint. A közgyűlés a jelentéseket tudomásul vette, a fölmentvényeket minden irányban megadta. Az elért nagy sikerért a részvényesek nevében dr. Jankovich János min. tanácsos, részvényes, mondott az igazgatóságnak, az egész kormányzótestületnek és tisztikarnak, különösen pedig Ormódy Vilmos vezérigazgatónak meleg köszönetet, a mit a közgyűlés általános élénk helyesléssel fogadott. A közgyűlés a vezérigazgatónak s az igazgatóságnak szóló lelkes ovációkban ért véget. Az osztalékot a társaság pénztáránál már e hó 16-tól fogva fizetik ki.

Első cs. és kir. szab. Dunagőzhajózási társaság. Az igazgató-tanács e hó 14-én megtartott ülésében az igazgatóság az 1902-ik évi zárószámadást terjesztette be, amely 1.725.387-02 kor. tiszta nyereséget (az előző évi 2.226.261-68 kor. szemben) és az 1901. évi 380.084-84 kor. nyereség-átvitel (az előző évi 163.762-41 kor. szemben) hozzáadásával 2.105.471-86 korona összfülösleget (az 1901-iki 2.790.024-09 kor. szemben) mutat s így 1901-el szemben 684.552-23 kor. csökkenés állott be. Az igazgató-tanács elhatározta, hogy az államnak az egyezmény értelmében 258,808-05 kor. visszafizet (az előző évi 393.939-25 kor. szemben) és a közgyűlésnek 32 kor. osztalékot részvényenkint (az előző évi 42 kor., azaz 2,016.000 kor. szemben) összesen 1,536.000 kor. valamint a 310.663-81 kor. maradék átvitelét új számlára hozza javaslatba.

A Pesti Hengermalom közgyűlése. A mint a közgyűlés elé terjesztett igazgatósági jelentésből látszik, a Pesti Hengermalomnak, e régi, szolid vállalatnak, a múlt évben különösen nehéz helyzete volt a rendkívül kedvezőtlen üzleti viszonyok miatt és azon áldozatok következtében, amelyeket a liszt kivétel főtartása végett a jövő érdekében hozott. Mindezek miatt az első félév üzlete veszteséggel járt és ezt növelte azután még, hogy a Pesti Hengermalom megszokott kitűnő minőségű gyártmányait nagyszámu rendes vevőinek mindig egyenletesen akarván szállítani, állandóan megfelelő buza- és liszt készletet volt kénytelen tartani, ami az átmeneti időszakban az új aratásra a váratlanul bekövetkezett tulhajtott ár hanyatlás folytán tetemes kárt okozott. A szokásos leírások után a mérleg 106,570-20 kor. veszteséget mutat. A jelentés kegyelettel emlékszik meg az évközben elhunyt Aebly Frigyes igazgatósági tagról. A közgyűlés a jelentést jóváhagyólag tudomásul vévén, a fölmentvényt megadta.

Hirdetéseket
felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utca 5.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezérttk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztosítást, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő

A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

MAGYAR FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-
világító testekben,**

a legegyszerűbb kivittől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ
biztonsági petroleum.
Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körút 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.
Kolozsvár: Wesselényi-utca 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

Schlick-féle vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzem-berendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készítése, stb.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA DÖR

MEGJELEN MINDEN KEDDEN.

TARTALOM:

1. Fölösleges nagylelkűség.	7. Korteskedés iskolásfiuk által.
2. Módosítandó szabályrendelet.	8. Hírek.
3. A bankok és a hitel.	9. Közgazdaság.
4. Vándorló konyha munkások részére.	10. Statisztika.
5. Az ó-budai színház.	11. Hirdetések.
6. Kell-e revízió.	

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 korona. ✦ Fél évre 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utca 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, specialista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épít:

Gyárkérményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**

és

szabadalmazott

Füstemesztő tüzeléseketgőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.
Jutányosan jótállás mellett.**Tervek és költségvetések**

kivánatra.

Tűzálló és Chamotteanyagok raktára.

MAGYAR ÁLTALÁNOS HITELBANK.**HIRDETMÉNY.**

A részvényesek mai napon tartott közgyűlésének határozata szerint az 1902. évre megállapított osztalék részvényenkint

34 koronával fog folyó évi április 1-től kezdve

az 1903. évi május 1-én esedékes 12. számú szelvénynek beszoigáltatása ellenében

Budapesten: a társaság pénztáránál,

Bécsben: a K. K. priv. Oesterreichische Credit-Anstalt für Handel und Gewerbe czimű intézetnél,

Berlinben: a Direction der Disconto-Gesellschaft czimű intézetnél, vagy S. Bleichröder bankháznál,

Fiumében: a Fiumei hitelbank részvénytársaságnál,

M/m. Frankfurtban: a Direction der Disconto-Gesellschaft czimű intézetnél az ezen beváltó-helyeknél szokásos üzleti órák alatt kifizettetni.

A szelvények hátlapjukon czimbélyeggel vagy aláírással ellátva, vagy pedig azok számait sorszám szerint tartalmazó jegyzékek kíséretében nyújtandók be, a mihez a szükséges nyomtatványok az említett beváltási helyeken ingyen kaphatók.

Budapest, 1903. évi márczius 19-én.

A Magyar Általános Hitelbank igazgatósága.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vízműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különböző emeltyű-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcson részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetét könyvecské 4° kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyó számlában (chek-számlán). A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt 1/2 9—1/2 1-ig, délután 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelarusító helye:

IV., Ferencziek-tere 4. sz.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

Fölösleges nagylelkűség.

A következetesség nem tartozik sem a tanács, sem a törvényhatósági bizottság érdemei közé. Az ezt igazoló dokumentumok közül elegendő fölemlíteni, hogy ámbár kimondották, hogy a fővárossal szerződéses viszonyban levő vállalkozóknak és társaságoknak a kikötött bérösszegeből nem engednek el egy fillért sem, mégis lépten-nyomon megtörténik a bérleengedés.

Fölösleges bizonyítgatni, hogy amily helyes volt az elvi határozat, épp oly helytelen a mostani praxis. A főváros rossz anyagi viszonyai közt rá van utalva, hogy preliminarált jövedelmei csonkítatlanul befolyjanak. A költségvetés irreálissá válik, ha az egyes bevételi tételek minduntalan megváltoznak. Ezekre a bevételekre a fővárosnak szüksége van, és sem a tanács, sem a közgyűlés nem cselekszik a közérdeknek megfelelően, amikor fölösleges nagylelkűséget gyakorolván, a bevételeket apasztja. Miután pluszszal a főváros budgetje már évek óta nem záródik, a bérleengedések következtében előállott hiány, egyes szükségletek megszorításában érezteti hatását. Az utóbbi időben több jogos kérelem elutasított, mert nem volt fedezett, holott, ha a főváros az előírányzott bérjövödelmeket behajtja vala, telt volna reá.

Hogy a vállalkozók és a bérlők számítanak a tanács és a közgyűlés nagylelkűségére, azt mindennap tapasztaljuk. De ennek egyéb következménye is van, mint a főváros pénzügyi megkárosodása. Fölburjánztatja ugyanis a lelkiismeretlen konkurrencziát. Az a vállalkozó, ki befolyásos összekötteté-

sekkel bír a tanácsban vagy a bizottsági tagok között, ajánlatában tulliczítja társait, mert számít arra, hogy a megajánlott bérösszegnek harmadát vagy felét utólag lerimánkodja. Ekkép illuzóriussá lesz a pályázatok ama rendelkezése, hogy a legelőnyösebb ajánlat veendő figyelembe. Egész sorozatát mutathatnók fel a bérleti szerződéseknek, melyeknél a bérlő a pályázaton a legtöbbet ígérte. De utólag annyi elengedést eszközölt ki, hogy tényleg kevesebbet fizet, mint amennyit a legkevesebbet ígérő ajánlott. Így tehát méltatlanság esik azokon, kik bérleengedési spekuláció nélkül vesznek részt a pályázatokon.

Csodáljuk a belügyminiszteriumot, hogy még egyetlen ily nagylelkűségi határozatot meg nem semmisített. Ha a közgyűlés nem elég erős és független, hogy opponálni tudjon az érdekcsoportoknak, neki kellene megőrizni a főváros fináncziális és morális érdekeit. De úgy látszik, hogy azok a befolyások, melyek a közgyűlést dominálják, utat találnak a belügyminiszteriumba is.

Ezuttal ismét bérleengedési kérelemmel áll szemben a törvényhatósági testület. A csavargözös-vállalat azt óhajtja, hogy a partbért engedjék el neki. A tanács letárgyalta a beadványt és úgy határozott, hogy a partbér felének elengedését fogja javasolni. A vállalat bizonyára meg lesz ezzel is elégedve, mert több mint háromezer koronát takaríthat meg, de az elfogulatlan közvélemény felháborodva tiltakozik az elengedés ellen. E lapok hasábjain már rámutattunk arra, hogy a csavargözös-vállalat nem igényelhet a fővárostól semminemű kedvezményt. Évtizedeken át óriási jövedelmet dugott

zsebre, s most is megélhet jövedelméből. De ha való volna, hogy alaptőkéje nem hozza meg a 4 vagy 5 százalékos hasznót — amit kereken tagadunk —, még az esetben sincs értelme a szubvencionálásnak. Ez a vállalat nyereszkesedésre alakult, épp úgy, mint a villamos közúti vasút, meg a sikló és az omnibusz-társaság. Ha üzlete nem megy, egyszerűen hagyja abba. Kényszeríteni senki sem fogja, hogy veszteséggel működjék. De amint nincs joga a fiakkeresnek adóelengedést vagy más kedvezményt kérni az államtól, meg a fővárostól, hasonlóképpen nincs joga ennek a vízi fuvarosnak előállani azzal, hogy keveset keres.

Attól senki se tartson, hogy a Dunán abba marad a propeller közlekedés, ha ez a vállalat megszűnik. Helyette akad vállalkozó egész csomó, aki rögtön kézbe veszi az üzemet, amely az új hidak ellenére is föltétlenül jövedelmes. A részvényesekhez semmi köze nincs se a közönségnek, se a fővárosnak. Azok már rég visszakapták tőkéjüket az óriási dividendák alakjában. Protezsálni őket a főváros anyagi megrövidítésével: nem csak könnyelműség, hanem határozott visszaélés.

Reméljük, a közgyűlésen akad majd városatya, aki megmondja a tanácsnak, hogy az isten szereti ugyan a jókedvű adakozókat, de megbotránkozik, ha az adakozásnak potrohos és kibizlalt részvénytársaságok látják hasznát.

Módosítandó szabályrendelet.

Ezuttal a négy lábú adófizetők érdekében szólunk fel. Az a szabályrendelet, mely az ebekre vonatkozik, rossz és barbár természetű. Benne a korlátolt rövidlátás és szivtelenség nyilatkozik meg, párosulva a magántulajdonnak durva megsértésével.

Hogy ez így van, a következőkkel illusztráljuk és bizonyítjuk:

A szabályrendelet szerint, ha valamely kerületben veszethez fordult elő, azonnal elrendelendő a 40 napos *ebzárlat*, ami azt jelenti, hogy a kutyák ezen idő alatt biztos szájkosárral ellátva, pórázon vezetendők. Budapesten tudvalevőleg a kerületek nincsenek egymástól elkülönítve, hanem egyes utcák vagy utak képezik a határvonalat, úgy hogy például a szűk Király-utca egyik oldala VI-ik, a másik oldala VII-ik kerület. Mi értelme van tehát a *csakis egy*

kerületre elrendelt ebzárlatnak? Az a veszett kutya, amelyik a VI-ik kerületben csatangol, vajjon megnézi-e az utcztáblákat, hogy hol kezdődik a másik kerület, a hová nem illik átfutnia, mert ott póráz nélkül járnak a társai? Ha már védekezni akarunk a veszett kutyák ellen, a józan ész azt követeli, hogy bekonstatált veszethez esetén a főváros egész területe helyettesítse ebzárlat alá, s ne állhasson fenn az a nevetséges állapot, hogy ha a Király-utca egyik oldaláról, a hol nincs ebzárlat, véletlenül átmegyek kutyámmal a tulsó oldalra, a hol el van rendelve a zárlat, a gyepmester elfoghassa kutyámat és az előjáróság 200 koronáig terjedő birsággal sujtson.

Azt hiszem, további bizonyítás fölösleges arra nézve, hogy a szabályrendelet helytelen. De állítom, hogy barbár természetű is.

Ugyanis egyik pontja úgy intézkedik, hogy az ebzárlat idején elfogott kutyák *föltétlenül* kiirtandók. Ha tehát a bélyeggel és szájkosárral ellátott kutyám véletlenül kiszalad az utczára anélkül, hogy pórázon volna, a gyepmester befogja és lebunkózza. Ennél igazságtalanabb és okatlanabb dolgot elképzelni sem tudok. Az én kutyám egészséges, jámbor, békés állat. Micsoda indokolással szabad engem megfosztani tőle? Hogy az ebzárlatos kerületben érintkezhetett veszett állattal? Hát ez akkor is megtörténhetik vele, ha pórázon viszem. A hatóságnak csak arra volna joga, hogy kutyámat megfigyelés alá helyeztesse és pedig a saját költségemre. De hogy agyonveressen egy százakat érő vadászebet vagy fajkutyát, csupán azért, mert póráz nélkül átment az egyik kerület a másiktól elválasztó utcán: az ostoba és fellázító dolog.

Ezt a részét a szabályrendeletnek föltétlenül meg kell változtatni. Tegyenek úgy mint Bécsben és Párisban szokás, hol a gyepmester csak azokat az ebeket irthatja ki, amelyek bélyeg és szájkosár nélkül fogattak be vagyis szemmel láthatólag kóbor állatok voltak. Minden más eb egy hétig megőrzendő a gyepmester telepén és ha gazdája jelentkezik, az ellátás és az állatorvosi vizsgálat költségeinek megtérítése mellett, a megfigyelési határidő leteltéig gondoandó. Ha egészségesnek bizonyul, a gazda visszaveheti.

Ez a humánus és a magántulajdont respektáló eljárás, nem pedig a miénk.

A tanács tapasztalhatta, hogy a közönség valóságos gyűlölettel viseltetik a gyepmesterek iránt. Ennek a gyűlöletnek eredete nem a foglalkozás minemősége, hanem az a tudat, hogy minden praktikus cél nélkül kegyetlenkednek a szegény állatokkal és zaklatják az ebkedvelőket. A sintérek nem a kósza kutyákat hajszolják, hanem az olyanokat, amelyeknek gazdájuk van, aki, hogy megszabadítsa kedvencz állatát, gyakran nagy áldozatokat is hoz.

E sorokat egy konkrét eset alkalmából írjuk. A VII-ik kerületben, hol most ebzárlat van, egy szegény dohányárusítónőnek elfogták a kutyáját,

mert póráz nélkül kiszaladt az utcára. Az állat — gyönyörű dándog — legalább 200 forint értéket képvisel és az illető magános nőnek házi védelmezője. Az ostoba szabályrendelet szerint lehetetlen kiszabadítani a kutyáját, noha az állatorvos konstatálta, hogy teljesen egészséges. Maga a gyepmester is abszurdumnak mondja, hogy ilyen állatot lebunkózzon, de a szabályrendelet kötelezi erre.

Felhívjuk az állatvédő-egyesületet, hogy sürgős beadványban követelje ennek a barbár intézkedésnek a megváltoztatását.

A bankok és a hitel.

Nem föltétlenül szükséges szociálistának lenni, hogy pálcát törjünk a fővárosi nagy pénzintézetek bankpolitikája fölött. Száz vállalkozó és iparos közül legalább kilenczven igazat fog adni amaz állításunknak, hogy a nagy bankok, melyeknek módjukban volna olcsó hitelt nyújtani, ridegen elzárkóznak a kis emberek elől.

Az ujságok egyértelműleg konstatálják, hogy az országban eddig még soha nem észlelt pénzbőség van, a bankok nem tudják hová elhelyezni a felgyült tőkéket és a betéti kamatlábat leszállították. A közgazdasági láthatár is kitisztult, tehát minden előfeltétel rendelkezésre áll, hogy Budapesten a vállalkozási szellem föléledjen. Am mit látunk? Olyan stagnációt, amilyen 1867 óta soha, még a bécsi krach után sem mutatkozott. Házakat alig építenek, új iparvállalatokat nem alapítanak. Ennek a pangásnak a súlyát megérzi csaknem minden mesterember és még inkább az a sok ezer munkás, aki kereset nélkül tengeti életét a fővárosban, a hatóság és a társadalom könyöradományaiából.

Kihalt volna az emberekből a vállalkozási szellem? Szó sincs róla! Száz meg száz értelmes, ügyes és agilis embes futkos a városban egészséges vállalatok eszméjével, de képtelen egyet is megvalósítani, mert nincs aki segítőkészet nyújtana nekik. A pénzintézetek csaknem mindenki ben aki vállallathoz óhajt hitelt szerezni, gazembert szimatolnak és ha már egyáltalán szóba állanak vele, oly lehetetlen garanciák mellett helyezik kilitásba a hitelt, hogy az illető reményt vesztve abbahagyja a további kilincselést az igazgató urak ajtaján.

Ez a szűkkeblűség végtelen kárára van nemcsak a főváros szociális életének, hanem az egész ország közgazdasági helyzetének. Mert ha valahol, hát bizonyára nálunk volna a pénzintézetek kötelessége cselekedni a — nemzeti közgazdaságért.

Minden animozitás nélkül kijelenthetjük, hogy a fővárosi pénzintézetek, talán egy-kettő kivételével, hallani sem akarnak a kötelességről, hanem egyedül és kizárólag saját önző céljaikat szolgálják. Mi haszna van az országnak abból, ha a bankok 15 és 20 százalékos dividendákat osztogatnak részvényeseiknek, de ugyanakkor egyik kereskedő a másik után megy csödbe és az iparosok legiói nyomorban tengődnek. Kirívó és bántó az ellentét a bankok fényes pénzügyi eredménye és az általános nyomorúság között. Ez az ellentét mutatja, hogy pénzintézeteink semmi közösséget nem tartanak a nemzeti étellel. Miattuk tönkremehet az egész ország, csak nekik legyen meg a busás jövedelmük. Sőt

attól sem riadnak vissza, hogy a reájuk szorulóknak nyomasztó helyzetét kihasználják. Más államokban a bankok a nemzeti közgazdaság éltető elemét képezik, nálunk az amúgy is erőtlen gazdasági organizmus dekomponálóivá lettek.

Nemrég kezünkbe került a fiumei kereskedők egy memorandumja, s abban rettenetes képét láttuk lerajzolva néhány fővárosi bank „közgazdasági” tevékenységének. Azok a kereskedők nyíltan vádolják Budapest két leghatalmasabb pénzintézetét, hogy önzésükkal megölték a fiumei kereskedelmet és kivették a betevő falatot egy csomó tisztességes kereskedő szájából. Azt hisszük, hasonló vádiratot össze tudnának állítani a fővárosi kereskedők, vállalkozók és iparosok is.

Nem akarjuk valamennyi bankemberünk tisztességét és értelmességét kétségbevonni, de annyit bátran megjegyezhetünk, hogy a fővárosi pénzintézetek egyesgyedül saját érdeküket és hasznukat tekintik. A köznek szolgálatára lenni nem akarnak. Tőkéiket inkább külföldön helyezik el, semhogy idehaza a munkának nyújtsanak hitelt. Ez a bankpolitika rossz, okatlan és hazafiatlan. Száz év előtt a tőke elzárkózhatott a nemzeti szükségletek elől, ma azonban kötelessége számot vetni ezekkel, ha csak magára zudítani nem akarja az egész társadalom jogos neheztelését.

A legtöbb intézet azzal védekezik, hogy szabályzatai nem engedik meg a hitelnyújtásnak ama nemét, mely segíthetne a közgazdasági helyzet nyomorúságos voltán. Ha ez igaz, akkor reformálni kell a rossz szabályzatokat. A nemzet gerinczét a középosztály képezi: a kereskedők, gyárosok, iparosok, földbirtokosok, kik valamely vállalkozásra képesek, amelynek révén a munkások foglalkozáshoz jutnak. Az ő számukra kell megteremteni az olcsó hitelnyújtás lehetőségét és akkor lesz vállalkozási szellem.

Fővárosi pénzintézeteink elfogadhatnák követendő példa gyanánt a skót hitelviszonyokat. A skót bankemberek, áthatva a nemzeti érzéstől, oly hitelrendszert teremtettek meg, mely egyfelől nekik tisztességes hasznot biztosított, másfelől virágzásba hozta az egész országot. Ez a hitel a „cash credit”, egy neme a folyó számlahitelnek, amelyet kiterjedt mértékben olyan polgároknak nyújtanak, kik *anyagi biztosítékot nyújtani nem képesek*. A skót bankok az emberek becsületére és munkájára nyitnak hitelt, hogy jellemes munkaképes szegény polgárok is hozzá foghassanak valamely vállallathoz, mely megélhetésüket és esetleg meggazdagodásukat biztosítja. Ezek a bankok persze megelégednek 4—5 százalékos haszonnal, s eszük ágában sincs 15—20 százalékos dividendák osztogatására törekedni, mint a mi pénzintézeteinknek. De a mérsékelt jövedelem mellett élvezik a társadalom minden rétegének becsülését és meg van a főlemelő öntudatuk, hogy a nemzetnek szolgálatára voltak.

Igy kellene működniök a budapesti pénzintézeteknek is. Láng Lajos kereskedelmi miniszter tavaly figyelmeztette őket, hogy „át kell hatva lenniök ama nemes tudattól, hogy nem szabad pusztán anyagi eredményért fáradozniök, hanem be kell állítaniök a maguk egész erejét a *nagy gazdasági célok* szolgálatára.”

Ez az aranyigazság, úgy látszik, pusztában elhangzó szó volt, s a magyar közgazdaság még mindig várja a reformátort, ki új szellemet visz a pénzintézetek körébe.

Vándorló konyha munkások részére.

A munkások ételmezésének javítása kiválóan fontos a mi székesfővárosunkban, a hol a gyári negyedekben télen-nyáron nagy tömegekben látjuk a munkásokat a kik drága pénzért erőtlen, ízetlen ételt vásárolnak; holott más nagy városokban kevés pénzért a munkások kitűnő ellátásban részesülnek.

Figyelmet érdemel e szempontból egy berlini kezdeményezés.

Haehnke M. brombergi lakos, a ki negyedszázad óta több németországi hadtest állandó ételmezője volt, e minőségben szerzett tapasztalatai alapján, az 1900-ik év elején Berlinben egy nagy *központi konyhavállalatot* létesített, hol nagy gőzapparátusokban, orvosi felügyelet alatt, készül, tisztán kezelt, konzisztens s erőteljes házikoszt, melyet aztán külön e célra szerkesztett *fűtött kocsikban* visznek a szegények által lakott városrészekbe, a hol utcákon avagy a kapu alatt a proletárok tizezrei már várva-várják a kocsik érkezését jelző jól ismert kürtjelet, hogy főzelék, burgonya és húsból álló 3 mély tányér tartalmat tevő ebédjüket *tíz pfennigért* átvehessék, hogy odahaza jó étvágygyal elfogyaszthassák.

Az évszaknak megfelelőleg, de napjában felváltva csak egy bizonyos étel szolgáltat ki s pedig pl.:

borsó burgonyával és sertéshússal, fehérrepa burgonyával és marhahússal, káposzta burgonyával és füstölt-hússal, zöld főzelék burgonyával és birka-hússal.

Ha tekintetbe vesszük, hogy a mi „Laczi-konyháink“ meg külvárosi „kifőzdéink“, melyek ellenőrzés hiányában (orvosi ellenőrzésről nem is szólva) csak a legsilányabb, egészségügyi szempontból nemcsak kifogásolható, de nem egy esetben éppenséggel aggályos kotyvalékot háromszoros árban tudják értékesíteni, úgy szembeötlő e reform fontossága szociálpolitikai, egészségügyi s közgazdasági szempontból egyaránt.

Az az esetleges ellenvetés, hogy a mi büszke fajunk álszeméremből inkább koplalna, semmint ebédjét az utcáról hozza vagy hozassa, nem áll meg, mert ha tán szórványosan előfordulnak is ilyen esetek, ezek a többiek példáján okulva, mielőtt az intézményt megismerik, csakhamar a jobb meggyőződésnek engednek. Egyébként könnyen lehetne segíteni az elszegényedett, restelkedő ily embertársainkon is, ha minden kocsimanipuláns mellé egy-két fiatal (vagy munkanélküli) segédet adunk, kinek kötelessége a kapu alatt várakozó nép intésére a kívánt adagot diszkrét módon odavinni.

És hogy megvan a székesfővárosban egy ily vállalatnak létjogosultsága, az nem szorul bővebb bizonyításra. Elég rámutatni a Külső váci-ut, a Külső Baross-, Soroksári-, Örömvölgy- stb. utcák körül létező s a növekvő pauperizmus folytán egyre szaporodó fentemlitett „kifőzdék“-re, a munkahiány miatt kereset nélkül álló férfi- és nőmunkások tizezreinek, az olasz s tót napszámosaink tömegére (a kiknek ebédje 1–2 uborka vagy dinnye, meg egy kis alkohol, ami magában véve drágább a tervezett tápláló kosztjánál), a szellemi proletárok sokaságára stb. stb. Ezen körülbelül 100,000 főnyi tömeg a nálunk különben áldásosan működő „Népkonyhák“-kal gyökeresen segíteni különféle okoknál fogva lehetetlen.

Mert a munkások nem mozdulnak ki helyükből, nem keresik föl a távoli népkonyhákat és nem

is szívesen elegyednek a népkonyhák nem mindig válogatott közönsége közé.

Ezért kellene nálunk az ily mozgó népkonyhák intézményét meghonosítani.

Elvitázhatlan tény, hogy az élelmiszerek s fűtőanyagok egyre tartó drágulása a megélhetést hiányossá tették, a mi fokozatos elerőtlenedéssel s progresszív mortalitással egyértelmű s épp oly bizonyos, hogy a „központi konyha“-vállalat a munkaerő és fűtés czélszerű összpontosításánál fogva s óriási mennyiségű élelmi szerek rendszeres feldolgozása folytán, az alsóbb tömegek táplálkozását igen kedvező mértékben befolyásolná, miáltal a fent vázolt szomorú tünetmények nemcsak hogy jobbra fordulnának, de még kertészeinknek, kiskgazdáinknak, hustermelőinknek stb. új hatalmas fogyasztási piacokat is teremthetnének.

A központi konyha működése folytán továbbá a most parlagon heverő óriási mértékű női munkaerőt, mely a főzőkályha mellől felszabadulna, hasznosan lehetne értékesíteni.

Az országos iparegyesület tett már egy ízben kezdeményező lépést az iránt, hogy ily központi konyha nálunk is létesíttessék. A kereskedelmi miniszter azonban abban a hiszemben volt, hogy ily kezdés a társadalmat illeti meg.

Tudomásunk szerint *Glück Frigyes*, a nemes emberbarát szerzett egy gőzzel fűtött konyhakocsit, és a józsefvárosi jótékonyági egyesület révén kívánja az ismertetett eszmét egyelőre kicsiben megvalósítani. E kísérlet eredményétől függ az eszmének szélesebb körben való terjesztése, mert ideálisabb megoldást képzelni sem lehet, mint az, hogy a sok munkás, a ki délben a gyárból nem akar távolabbi lakására hazamenni, 12–15 fillérért kitűnő ebédet kapjon. Étkező helyiséget minden gyáros bizonyára szívesen fog munkásainak rendelkezésére bocsájtani. Fényesen beválna ez a dolog a vidéken is, vasutak építésénél és más hasonló munkáknál.

Az ó-budai színház.

Kont paródiája jut eszünkbe, midőn halljuk, hogy egy vidéki szintársulat megint töri magát az után, hogy betelepídhessék az ó-budai Kisfaludy-színházba.

„Harmincz színész Budára tart, Éhenhalásra kész, Harmincz vándor komédiás előtt Hány L. a kemény vitéz.“

Ez a Kisfaludy-színház a magyar nyelv terjesztésének jelszava alatt vedlett át kékfestő gyárból Thália templomává. De fátum lebeg fölötte, mert valahány társulat megfordult benne, mind tönkrement. A balsiker okát nem tudjuk biztosan. Lehet, hogy a társulatok nem feleltek meg a közönség ízlésének és igényeinek — elvégre Ó-Buda is fővárosi mértékkel mér a színművészeti dolgokban, — de lehet az is, hogy az ó-budai publikum nem képes egy színházat fenntartani.

A főváros, ha jól emlékszünk, az első és második vállalkozót szubvencionálta, a harmadikat pedig, midőn véglegesen beadta a kulcsot, kegyadományban részesítette, hogy társulatának tagjaival elvonulhasson másfelé.

Ily előzmények után azt hittük, hogy az egykori kékfestő-gyár szakít a muzsákkal, illetőleg a muzsafiak el fogják kerülni, mint ominózus helyet. Annál inkább remélhettük ezt, mert a színháznak

nevezett ócska épület oly erős hajlamot áruolt el a nyugalomra térésre, hogy a tanács a közbiztonságra nézve veszedelmesnek találja és a benne való játsszasi engedélyt megtagadta.

Am a vidéki direktorok elszánt legények és keblüket ambíció dagasztja. Ők inkább koplaltatják a hősöket és hősnőket Ó-Budán, mint sem velük együtt jól lakjanak Alsó-Kutyabagason. Hány Lajos még arra is késznek nyilatkozott, hogy a saját költségén tataroztatja a Kisfaludy-színházat, csak ereszszeik bele ezen a nyáron.

Nincs szerencsénk ismerni Hány urat s abszolúte nem tudjuk, egy amerikai nagybácsi örökségének boldog tulajdonosa vagy olyan hazardőr, ki az utolsó kis pénzét is fölteszi egy blattrá.

A kettő közül okvetetlen az egyiknek kell lennie, különben nem próbálkoznék meg az ó-budai vendégzserepléssel. Az ügy azonban nem csupán reá tartozik, hanem a főváros adófizető polgáira is. Mert ha Hány ur megbukik az ő vállalkozásával — amire ezret lehet tenni egy ellen — akkor ismét csak a főváros pénzével kell kimozdítani Ó-Budáról a színészetet. Már pedig az adófizetők pénze nem arra való, hogy ripacsokra elfecséreltessék.

Ennélfogva azt javasoljuk, hogy a Kisfaludy-színházat átalakítva se engedjék át vidéki, ismeretlen nevű direktoroknak. Ha pedig mégis átengedik, előre értesse meg az igazgatóval, hogy semmi körülmények közt nem reflektálhat sem támogatásra, sem könyöradományra.

Kell-e revízió?

Márczius 17-iki számunkban felhívtuk olvasóinkat, hogy nyilatkozzanak a fővárosi törvény revíziójáról. A beérkezett válaszok közül az első így hangzik:

Szükséges-e a fővárosi törvény revíziója? E kérdésre, azt hiszem, nagyon egyértelmű választ fog adni az érdekelt polgárság. S ha más kérdés nem forogna szőnyegen, minthogy általában kell-e reformálni a főváros szervezetét, vagy sem, úgy igen hamar letehetném tollamat, mert egy már teljesen kiforrott, megérlelt kérdést feszegetnék, a melyre az egyedül helyes válaszszal mindenki tisztában van. S e válasz nem lehet más, minthogy a főváros szervezete *sürgős és gyökeres reformra szorul*. S ha a feltett kérdéssel az alábbiakban mégis foglalkozom, teszem ezt azért, mert bármily egyszerű és általános a felelet a kérdés érdemét illetőleg, annál szertágazóbb véleményekkel találkozunk a *miért és hogyan* kérdését, illetőleg: hogy melyek azok a motívumok, melyek ezt a revíziót indokoltá, sőt szükségessé teszik és hogyan alakítandó át ez a közigazgatási szervezet, hogy a jelen hibáit elkerülje s a jövő kívánalmainak és reményeinek megfelelően?

A „Magyar Székesfőváros“ oly csábító egymásután adja fel a reform lényegébe vágó kérdések egész sorozatát, hogy nem tudom megállni, hogy az azok által felkeltett gondolataimmal el ne kalandozzam kissé; mindazonáltal most csak néhány általánosságnál kívánok maradni.

Visszatérve a kiindulási pontra, csak ismételhetem, hogy a fővárosi törvény revíziója sürgősen szükséges. Erről minden további indoklás nélkül meggyőzhet egy historiai visszapillantás a fővárosi törvény keletkezésének idejére.

Akkor Budapest nem létezett. Három egymástól független és rendezetlen község húzódott meg azon az Isten áldotta gyönyörű helyen, a Duna két partján, ahol egy ma méltán világvárosnak nevezett metropolis büszkélkedik. Lakosainak száma kitett ugyan 270.000-et, melyből maga Pest 200.000-et fogadott magába, de ez földmíves-parasztváros jelleggel bíró lakosság volt, éppen mint a mai nagy alföldi községek. Mindössze néhány polgárcsalád üzi félénken kezdetleges iparát és tökéletlen kereskedelmét. Buda voltaképpen még sokkal városiasabb. De mindhárom egymás mellett szorongó községre még mindig nagyon ráillik Széchenyi leírása, mit róluk néhány évtizeddel előbb adott. Akkor is még egy minden tekintetben szűklátókörű, nyárspolgárius gondolkodású közönség élt itt, minden tekintetben kezdetleges, falusias viszonyok közt. A nem egyesült községek viszonya az államhoz, mint a nemzet egész kifejezéséhez, a legbizonytalanabb volt. A főváros Buda, de az országgyűlés Pesten tartandó; egy ország fővárosát megillető előnyök nem voltak koncentrálnálhatók egyikben sem s a 3 város mint a nemzet életének ütere, nem szerepelhetett, a nemzeti élet vezére nem lehetett. Ezen teljes szervezetlenség kínos korában e városok és azok szociális elemei természetesen nem is bírhattak semmiféle politikai, társadalmi, adminisztratív, gazdasági, egyszóval semmi nemzeti súlylyal és jelentőséggel.

Már most könnyen érthető, hogy az a törvény, melyet erre a 3 városkára szabtak, — bár az egyesítés által éppen nagy várossá akarták tenni, s annak megfelelő szervezetet óhajtottak adni — nem lehet alkalmas a mai viszonyok között, mert bármily nagy koncepció is rejtett Andrássy azon gondolatában, hogy e szervezettel egy birodalmi főváros alapját vesse meg, mégsem tudta felülmúlni a haladás azon mértékét, melyet azóta az államilag megerősödött magyarság fővárosa vett. A kodifikátorok legvéresebb reményeit túlhaladta a fejlődés és így túlhaladta azokat a kereteket is, melyeket akkor rája szabtak, s melynél tágabbat akkor nem is kontemplálhattak volna neki, mert ennél tágabb körű szervezetet a 3 városnak egyesített lakossága sem lett volna képes valóságos élő erővel megtölteni és fentartani.

Az egyesítés által ugyanis rögtön nem változtak és nem változtattak meg a három város szociális elemei, s ha Budapest lakosságának társadalmi tagozódottsága ma is olyan volna, mint akkor, úgy megháromszorozódott népessége dacára, is régi szervezete megfelelő lehetne.

De éppen ebben mutatkozik fővárosunknak csodálatosan nagyszerű fejlődése: hogy míg a népesség száma megháromszorozódott, addig a népesség városi eleme (intelligencia, hivatalnokok; vagyonos polgárság: kereskedők, iparosok, vállalkozók stb.) legalább is megtízszorozódott, az igények pedig a társadalmi téren és a közigazgatással szemben százszorosra is megnövekedtek. Budapest az utóbbi 30 év alatt egy provinciális állapotban szinylődő ország „fővárosnak“ nevezett községéből egy hatalmas és nemzeti öntudatra ébredt fejlődő államnak lett tetteleg is székesfővárosává, gazdasági, állami és társadalmi életének gőczpontjává, egy nem negligálható állomássá lett Európa nagy világforgalmi vonalain.

Ha ezen alapvető különbségekhez hozzávesszük még azt is, hogy a mióta a fővárosi törvény életbe lépett, azóta a közigazgatási jognak minő szédületes

fejlődése állott be, hogy minő igények és követelmények merülnek ma fel az adminisztrációval szemben, hogy ez a fejlődés nálunk is tényleg bekövetkezett s nemcsak az önkormányzati, de az állami igazgatási teendőknek micsoda sokoldalu, változatos, fontos és nagytömegét háritották arra a szervezetre, mely egy kezdetleges helyi igazgatás ellátására volt kontemplálva: akkor mondom, ha mindezt figyelembe vesszük, nemcsak parancsoló szükségként fog előttünk állani a fővárosi törvény revíziója, hanem ha meggondoljuk, hogy egy adminisztrációs szervezeten nem egy theoretikus találmány, hanem az élő társadalom munkásságának és közéletének centrális szervezése, ugy egyszerűsített nagy vonásokban láthatjuk azt is, hogy mily irányban kell ennek a reformnak megtörténni.

Különleges államjogi és társadalmi viszonyaink között, azt hisszük, nem képezheti vita tárgyát, hogy a szervezés kiinduló pontjának és végcéljának, minden betűjének oda kell irányulnia, hogy ez a szervezet képes legyen Budapestet az ország összes gazdasági törekvéseinek gócpontjává, összes gazdasági erőinek foglalatjává tenni s a magyar nemzeti társadalmat legalább határain belül megvalósítani s így az ország nemzeti követeléseinek vezérévé válni.

Ez pedig egyrészt megkívánja azt, hogy mindenki, aki nem akar és nem tud testtel-lelékkel magyarrá lenni, eleve kizárassék ezen szervezetben való érvényesülésből, másrészt a gazdasági élet ezernyi bonyodalmas, rendszerint sürgős igényei a közigazgatással szemben megkívánják, hogy azok gyorsan legyenek elintézve és végrehajtva, ami az összes igazgatási teendőknek a testületi hatáskör és organumoktól hivatásos, egyéni felelősség alapján eljáró hivatalnokok hatáskörébe való utalását teszi szükségessé. Mindezeknek pedig az első és mulhatatlan feltétele a mostani „műautonomia“ helyett erős, biztos anyagi alapokon nyugvó, a mostaninál sokkal erőteljesebb és kiterjedtebb önkormányzat, a jelenlegi zöldasztal melletti miniszteri gyámkodás, helyesebben okvetetlenkedés helyett, nehogy kétségre lehessen vonni a város önrendelkezési jogát valami felebbezés révén az egyenesen autonom hatás körébe utalt ügyek tekintetében is, hanem hogy módjában legyen a sokszor „kényes“ helyzetben levő minisztérium helyett, ha kell, *ellenére szervezni* az ország gazdasági védelmét, a bécsi kalózok ellen.

Hogy ezek az alapelvek és általános tételek minő konzekvenciákat vonnak maguk után azon részletesebb kérdések tekintetében, melyeket a „Magyar Székesfőváros“ olvasóinak felvet: erről más alkalommal lesz szerencsém értekezhetni.

Szigma.

Korteskedés iskolásfiuk által.

Az országos képviselőválasztást úgy a hogy sikerült tisztává tenni, de a fővárosi községi választása még mindig a régi receptje szerint történik. A megindult mozgalom oly jelenségeket vet felszínre, melyek ellen a leghatározottabban tiltakoznunk kell.

Értesültünk ugyanis, hogy az egyes pártkörök a választókhöz meghatalmazványokat küldenek aláírás végett, hogy a pártkör az illetők választói igazolványát kivehesse. Ebben nincs se törvény-, se tisztességellenes momentum. De egyes iskolák igaz-

gatói tovább mentek és a meghatalmazványokat a tanárok és tanítók közt szétosztván, a tanulók által juttatják azok szüleikhez. Ez az eljárás megengedhetetlen. Az iskola és a tanuló nem arra való, hogy kortes szolgálatok közvetítőjéül felhasználtassék. A tanárok és tanítók által szétküldött meghatalmazások bizonyos morális presszió jellegével bírnak, mert a legtöbb szülő — nem akarván ellenkezni gyermeke tanítóival — akkor is aláírja a meghatalmazást, ha nem tartozik ama párthoz, melynek számára a szavazók gyűjtetnek. Nem mondjuk, hogy a tanító vagy tanár rossz indulattal lesz az oly növendékekkel szemben, akinek apja nem reagál a fölhívásra, de semmi esetre sem szabad egyetlen szülőben is felkelteni azt a gondolatot, hogy szivességet tesz a tantestületnek, ha aláírja a hozzá küldött meghatalmazást.

Reméljük, a polgármester sürgősen intézkedni fog, hogy az iskolákban megszűnjék az efajta korteskedés.

Hirek a városházáról.

Az óbudai főgyűjtőcsatorna. A főváros mérnöki hivatala most terjesztette be a tanácshoz az óbudai főgyűjtőcsatorna, helyesebben óbudai általános csatornázás részletterveit, amelyeket a vegyes bizottságok javaslatainak megfelelően dolgozott át. Az egyidejűleg beterjesztett költségvetésben a mérnöki hivatal részletesen kimutatja, hogy különböző üzemerők alkalmazása mellett mennyibe kerül majd a csatornázás. Az összes építési költség, üzemköltséggel együtt a következő: a szivattyútelepek gőzüzemű berendezésénél 2.840,350 korona; kőolaj-üzemnél 2.679,950 korona; légszesznél 2.520,117 korona; villamos-üzemnél pedig 2.217,417 korona. Ez adatok bizonyítéka szerint, legkevesebbe kerül a villamos erő felhasználása, miért is a mérnöki hivatal javasolja, hogy minden egyéb üzemerő mellőzéssel a villamos energia vétessék igénybe a csatornázás szivattyú telepeinek berendezésénél. Az áram a közúti vaspálya társaság Pálffy-téren levő áramfejlesztő telepéről volna beszerezhető, mire nézve a mérnöki hivatal a társasággal való tárgyalások megindítását javasolja. A hatalmas csatornázási munkálatok s a szivattyútelepek berendezési munkálatainak ideje négy esztendőben volna megállapítandó. A gépészeti berendezésekre vonatkozólag a mérnöki hivatal kéri a tanácsot, hogy az árlejtéseknél szabad teret engedjen a gyáraknak, hogy bármily rendszerű gépekkel pályázhassanak.

A Gellérthegy vízmedencze. Még a múlt esztendő végével el kellett volna készülni a gellérthegy nagy vízmedenczének, de munka közben olyan akadályok merültek föl, melyek a hatalmas létesítmény üzembe vételét jó néhány hónapra visszavetették. Első sorban a hirtelen beállott korai erős fagy képezett akadályt, mert tudvalevő dolog,

hogy betonmunka fagyos időben nem végezhető. Közbe talajcsuszamlás is történt s talajvizek fakadtak föl, mely előre nem látott bajok elhárítása céljából szükségessé vált munkálatok szintén jelentékeny módon hátráltatták a medence kiépítését. Mindamellett április végére teljesen elkészül a medence, mikorra készen lesznek a most már folyamatba tett csöfektetési munkálatokkal is. Májusban már üzembe vétetik az új vízmű s a Kelenföldieknek teljesebbé megy végre az a régi óhajtatásuk, hogy a rossz kút-víz helyett vízvezetéki vizet ihassanak, mert a Gellérthegyi medence az egész Kelenföldet ellátja majd jó ivóvízzel.

A jövő évi közmunka program.

A főváros tanácsa fölhiyta a mérnöki hivatal, hogy az 1904. évi ideiglenes közmunka program összeállításához szükséges előmunkálatokat még e hóban okvetlenül tegye meg, s javaslatát május hó 1-éig mutassa be. A javaslatnak május hó folyamán le kell tárgyalatni, hogy már júniusban közgyűlés elé kerülhessen. A munkaprogram megállapítására körülbelül csak pusztá formáságnak tekinthető, mert kivételre semmi esetre sem kerül sor a jövő évben. Az 1903. évi munkaprogramba felvett munkálatok legnagyobb része még hátra van s így a munkálatokat kell keresztülvinni, melyek pénzhiány miatt voltak mellőzendők. Ezek között van a Váci-ut és a Népszínház-utca rendezése, a Gellértraktart alsó és felső síkjának burkolása s még számos óriási költséggel járó utcarendezési s burkolási munkálat. Még az sem valószínű, hogy a hátralevő munkálatok mind befejezést nyerjenek az 1904. év folyamán; annál kevésbé várható tehát, hogy az új közmunkaprogram is sorra kerülhessen.

A főváros katonai alapítványai. A katonai és nevelőintézetek részére a főváros törvényhatósága által létesített teljesen ingyenes alapítványi helyek közül úgy a Ludovika Akadémián, mint a soproni honvéd-főreáliskolánál egy-egy hely lesz a jövő 1903/4-ik tanévben betöltendő. A főváros e helyekre most pályázatot hirdet. A kellőképpen fölszerelt kérvényeket április 25-ig kell beadni a tanács iktatóhivatalnál. Bővebb felvilágosítást bárki is kaphat a főváros katonai ügyosztályában.

Trachoma tanfolyam. A budapesti Szent István kórház trachoma osztályán ez év nyarán trachoma kurzus nyílik, amely június hó 15-ikétől 24-éig fog tartani. A tanfolyam hallgatásaira első sorban Pest, Bács-Bodrog, Csanád, Csongrád, Temes és Torontál vármegyék tiszti, községi és kórorvosai nyernek felvételt. A belügyminiszter megbízásából dr. Grósz Emil egyetemi tanár fogja tartani az előadásokat. A kurzus hallgatása díjtalan, sőt a résztvevők utiköltségeik megtérítésén még 8 korona napidíjat is kapnak.

Veszedelemes halogatás. A II. kerületi Lánczhid-utca és Várkertraktart rendezését és végleges burkolattal való ellátását a tanács kénytelen volt alhalasztani ama villamos vasút építése miatt, mely a Margitraktart s a Rudasfürdő között terveztetik. A mérnöki hivatal most figyelmezteti a tanácsot, hogy e munkálatok tovább már nem halaszthatók.

Az eskütéri hidnak ez évben leendő megnyitása folytán annyira megelégnék a fent jelzett utvonallal kocsiforgalma, hogy az 1899. évben tervbe vett utrendezés feltétlenül kell, hogy keresztülvitessék. Az a körülmény áll az utrendezés útjában, hogy a vasutvonal irányára nézve még nem történt megállapodás. A mérnöki hivatal javasolja, hogy ez iránt a főváros indítsa meg a tárgyalásokat. Abban az esetben, ha a vasut nem esik majd a rendezendő utvonalba, a mérnöki hivatal kéri a munkálatok haladéktalan elrendelését, mert a késedelmezésben a dolgok mai állása mellett veszedelem rejlik.

Gondoskodás az utkaparókról. A kerületi elöljárók értekezlete azt javasolta a tanácsnak, hogy az utkaparók napibére 3 napig a heti nap-számjegyzékben legyen elszámolható. Ezzel segíteni akarnak az elöljárók a szegény utkaparókon, a kik 1—3 napig terjedő betegeskedésük alkalmával rendszerint napszám s így kenyér nélkül maradtak. A beteg utkaparókról a betegsegélyző pénztár tartozik ugyanis gondoskodni, de alapszabályai értelmében a pénztár csak 3 napon túl terjedő betegségek esetén ad segélyt. A mérnöki hivatal pártoló jelentése folytán most a tanács eleget tett a szegény utkaparók kérelmének, kik így minden eshetőségre biztosítva vannak.

A Rudasfürdő forrásvizei. Az eskütéri hid megcsuszamlása után, elrendelte tudvalevőleg a kereskedelmi miniszter, hogy a budai híd fő két fal-tömbje között föltöltött földtestben akna készíttessék a talaj megvizsgálására. Ez aknazás aggodalommal töltötte el a főváros tanácsát, mely attól tartott, hogy a Rudasfürdő forrásvizei ezáltal veszélyeztetve lesznek. Utasította tehát a mérnöki hivatal, hogy ezt a dolgot állandóan kísérje figyelemmel s a gyakori vízméréseket el ne mulassza. Most jelenti a mérnöki hivatal, hogy az akna fennállása óta eszközölt vízmérések eredményei szerint az akna semmiféle kárt nem okozott a forrásokban s így aggodalomra nincs ok. A vízméréseket azonban továbbra is folytatni fogja a mérnöki hivatal egészen a hid teljes elkészültéig.

KÖZGAZDASÁG

A Magyar Agrár és Járadékbank részvénytársaság e hó 19-én tartotta hetedik rendes közgyűlését. Madarasi Beck Ferdinánd megnyitja a közgyűlést és konstatálja, hogy 35 részvényes 30.330 részvényt helyezett letétbe és így a közgyűlés határozatképes. A jegyzőkönyv vezetésére dr. Fellner Frigyes igazgatósági titkár, annak hitelesítésére báró Kemény Akost és Havas Emil részvényeseket kéri fel. Az igazgatósági jelentés beszámol a lefolyt üzleti év gazdasági viszonyairól és konstatálja, hogy a kielégítő aratási eredmények sem enyhítettek a gazdasági pangáson. A kamatlábnak szakadatlan hanyatlása a tiszta jövedelemre hátrányos hatással volt. Ha az üzleti eredmény ennek dacára a tavalyinál kedvezőbb volt, ez annak tulajdonítandó, hogy a befektetési értékek iránt tartós kereslet mutatkozott, ami lehetővé tette, hogy a társaság a lefolyt évben

czimleteiből 26 millió koronát adott el, miáltal a tőkék mobilizálhatók voltak és az üzletágakban fokozottabb élénkség mutatkozott. A jelzálogos kölcsönök állománya 1902. végén 33,004.733 korona 52 fillérre emelkedett. Ebből földbirtokokra engedélyezett kölcsönök összege 23,694.551 korona 72 fillér = 71.8 százalék, budapesti házakra 9,310.181 korona 80 fillér = 28.2 százalék esik. Az elmúlt évben 852 kölcsönvevő részére 2,508.629 korona 12 fillér szőlőfelújítási kölcsön vétetett igénybe, úgy, hogy a múlt év végéig a szőlőfelújítási kölcsönök összege 22,075.013 korona 26 fillér állományt mutatott. Járadékjegyeink álladéka 26,757.081 korona 97 fillért tett. Váltóállomány 11,439.690 korona 85 fillér, a lombard és reportüzlet 6,020.779 korona 98 fillér állományt mutat. A társasüzletek közül jelen mérlegben el van számolva a Comission für Verkehrsanlagen in Wien 4 százalékos kölcsön, továbbá a 4½ százalékos bosznia-hercegovinai tartományi kölcsön végleges lebonyolítást nyervén, az ezekben való részesedés a mérlegben elszámolva van, ellenben a 4 és fél százalékos magyar állami kötvények konverzió műveletéből való részesedés haszna a jövő évi mérlegben nyer elszámolást. Az előterjesztett mérleg 1,521.623 korona 85 fillér tiszta nyereséget mutat, melyből részvényenkint 5 százalék, 20 K. kerül felosztás alá, míg 150.125 K 60 fill. a jövő évi számlára vitetik elő. A külön tartalékalap számára 100.000 koronát helyeztek el. Ezután az alapszabályok 63. §-ának szabatosabb szövegezését fogadta el a közgyűlés és részvétellel emlékezett meg Tisza László felügyelő-bizottsági tag haláláról. A felügyelő-bizottsági tagok működésének ideje lejárván, új felügyelő-bizottsági tagokká megválasztottak: Kun Ákos, dr. Ullman Pál, Tolnai Arnold és báró Kemény Ákos. Az igazgatóságnak és a felügyelő-bizottságnak megszavazott fölmentvény után a közgyűlés véget ért.

A közgyűlést követő igazgatósági ülésen igazgatósági elnökké: madarasi Beck Ferdinánd, elnökhelyettesé: Bujanovics Sándor igazgatósági tagokat választották meg. Az ügyvivő igazgatóságba Beck Arnold, madarasi Beck Ferdinánd, Bujanovics Sándor és csetei Herzog Péter küldettek ki. Fábri Samu és dr. Schóbor Béla igazgató-helyetteseknek az igazgatói czim adományoztatott.

A Magyar Jelzálog Hitelbank e hó 16-án déli 12 órakor tartotta madarasi Beck Nándor udvari tanácsos, elnök-vezérigazgató elnöklése mellett évi közgyűlését, amelyen 65,759 részvény 3079 szavazattal volt képviselve.

Élénk helyesléssel fogadta a közgyűlés *Matuska István* felügyelő-bizottsági tagnak a felügyelő-bizottság nevében tett azt a kijelentését, hogy a Magyar Jelzáloghitelbank ügyvitele a lefolyt évben is azon szilárd üzleti elvek alapján történt, amelyeket ez az intézet körültekintő, célzatos és gondos vezetés keretében eddig is mindig követett. A közgyűlés egyhangu helyesléssel elfogadta úgy az igazgatóság, mint a felügyelő-bizottság jelentését, továbbá az igazgatóságnak a tiszta nyereség hovaforrására vonatkozólag tett azon indítványát, hogy a forgalomban levő 200.000 db teljesen befizetett részvény után egyenkint 26 franknyi osztalék, a f. é. július 1-én esedékes 5. számú szelvény beszolgáltatása ellenében és pedig már f. é. április 1-én kifizettesék; és az ezután rendelkezésre álló 1,238.961 koronából: 100.000 K. az intézeti házban eszközölt beruházások leírására; 300.000 K. a különtartalékalap javadalmazására; 30.000 K. az intézeti tisztvi-

selők és szolgák nyugdíjintézetének javadalmazására; 45.000 K pedig az intézeti tisztviselők és szolgák külön jutalmazására fordíttassék és a fennmaradó 636.961 K. új számlára átvitessék.

A közgyűlés ezután az igazgatóságnak és a felügyelő-bizottságnak az 1902. évre az alapszabályszerű felmentvényt egyhangulag megadta, szintugy egyhangulag elfogadta az alapszabályok 11. és 13. §-ainak módosítását, mely a záloglevelek és községi kötelezők biztosító alapjainak 10, illetve 12 millió koronára való felemelését tünteti ki.

A napirend után *Brachfeld Lajos* dr. részvényes emelt szót s a fényes üzleti eredményre hivatkozva, örömmel konstataálja az intézet nagyarányu fejlődését, mely az elmúlt évben legmagasabb fokát érte el, s amelyet az ilyen nagy tőkeerejű intézetnél leginkább érezhető általános kamatlábdepresszió sem csökkenthetett. Ennek a fényes eredménynek bizonyására felhossa, hogy az 1902. évben valóított 56 millió koronányi kölcsönök és a 60 milliót meghaladó czimleteladás az intézet fennállása óta elért legnagyobb tételeket jelentik és hogy most a 410 millió koronára emelkedett összkölcsönállomány a monarchia összes intézetei közt a legnagyobb.

Ilyen fényes üzleti eredmény mellett a részvényesek nem tehetnek egyebet, minthogy úgy madarasi Beck Nándor elnök iránt, aki nem lankadó erélyvel, sikerről-sikerre vezeti az intézet minden akcióját és fényesebbnél-fényesebb eredményeket mutat fel, valamint az egész igazgatóság és felügyelő-bizottság, nemkülönben az intézet buzgó tisztikara iránt hálás elismerésükhöz az igaz köszönet kifejezését csatolják.

Elnök a felhangzó lelkes éljenzés után meghatva mondott köszönetet az általánosan nyilvánult bizalomért és hangsúlyozta, hogy mint eddig, ugy ezen-tul is minden erejét az intézet felvirágoztatására fogja szentelni.

A közgyűlés az elnök lelkes éljenzése közben ért véget.

Budapesti mészáros társulat r.-t. Ilyen névvel alakult meg egy részvénytársaság 1,600.000 korona tőkével, mely több elsőrangú mészáros bevonásával, a helybeli Herz Ármin fia czég ipartelepének margarin-, gyertya- és szappangyárát veszi át és azt elkülönítve a czég birtokában megmaradó szalámi gyártól, mint önálló vállalatot vezeti. Az igazgatóságba mándi Mándy Lajos min. tan., elnökléte mellett, mint ügyvezető-igazgató Herz Viktor, továbbá Herz Lajos és Simon Imre, Perl Ignác mészárosok választottak be. A felügyelő-bizottságba Dékány Mihály, Bayer Lajos főfelügyelő és Kálmán József mészáros került.

A „Mercur“ váltóüzleti részvénytársaság, mely eddigi fennállása alatt is országszerte jó hírnevet szerzett, e hó 19-én tartotta rendes évi közgyűlését. A közgyűlés az igazgatósági indítványokat elfogadta és a társaság alaptőkéjének 1,000.000 koronára való fölemelését elhatározta. Az új részvényeket a bécsi Wechselstuben Actien-Gesellschaft „Mercur“ és csoportja veszi át. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság eddigi tagjai újra megválasztottak. A társaság új helyiségeiben, V. ker. Fürdő-utca 3. sz. alatt már megkezdte tevékenységét.

A Magyar Általános Kőszénbánya Részvénytársulat igazgatósága megállapította az 1902. üzletév mérlegét és elhatározta, hogy a közgyűlésnek javasolni fogja, hogy a 2,147,959.08 koro-

nát kitevő brutto nyereségből 811,029-97 K értékcsökkenési leírásokra, 168,000 K általános tartalékra, 50,000 K elsőbbségi kölcsön tartalékára, 30,000 K külön adományul a tisztviselők nyugdíjalapjára, 79,650-07 K az igazgatóság és a tisztviselők jutalékára és 660,000 K a részvénytőke $5\frac{1}{2}\%$ -os osztalékára, míg a fennmaradó 349,279-04 K új számlára való elővezetésre fordíttassék. Javasolja továbbá, hogy a tavalyról áthozott 893,848-81 korona nyereség-elővezetéséből 600,000 K egy külön tartalék képzésére használtassék föl és az ebből fennmaradó 293,848-81 korona az idei nyereség maradvánnyal azaz 349,279-04 K-val együtt, tehát 643,127-85 korona összegben új számlára vezettessék elő. A mérleg a következő adatokat tünteti föl:

Vagyon: Bányabirtok: Az összes bányabirtokok a borsódi, tatai és esztergomi bányászatokban 11.967,407-55 K. Ingatlanok, felszerelések és anyagok leltára: a) Telkek, bánya- és kezelési épületek, munkaházak, iskolák, nórházak, gépek, normál- és keskenyvágyú vasutak, függő és sodronypályák, téglagyár, mészke-menczék, brikettgyár, keretfűrészek, vízvezeték, villamvilágítási és távbeszélő berendezések, felszerelések és leltárak Királdon, Sajószentpéteren, Tatán, Doroghon, Tokodon és Ebszőnyben 11.280,708-56 K. b) Üzemi anyag- és bányafakészletek, erdőkezelések és fogyasztási cikkek: 1.217,062-03 K. c) szén-, brikett- és mészke-készletek: 298,797-84 K. összesen: 12.796.508-43 K. Pénztárak és értékpapírok: a) Pénztári készletek a főpénztárban és a bányapénztárakban: 134,134-80 K. b) Betétek pénztárakban: 1.258,584-65 K. c) Értékpapírok és küldvények: 433,810-20 K. d) Idegen letétek és óvadékok: 181,050 K. összesen: 2.007,579-65 K. Adósok: a) Szénadósok, előlegek és egyéb künlevőségek: 2.531,875-52 K. b) Átmeneti adósok: 437,833-42 K. összesen: 2.96,9708 94 K. Nyugdíjalap értékpapírai és bankbetétel: 162,523-83 K. Elsőbbségi kölcsön árfolyam különbözet-számla 1,337,380 K. Végösszeg: 31.241.108-40 K. Teher: Részvénytőke: 60,000 darab részvény a 200 K. = 12.000,000 K. $4\frac{1}{2}\%$ -os elsőbbségi kölcsön 23,788 darab részvénykötvény a 500 frank aranyban 11.323,088 K. Tartalékok: Értékcsökkenési tartalék 2.220,000 K. Tartalékalap: 895,000 K. Kétes követelések tartaléka: 40,000 K. Tartalék az elsőbbségi kölcsön szolgálatára: 100,000 K. összesen: 3.345,000 K. Hitelezők: Nyiltszámlán 1.129,591-47 K. Átmeneti hitelezők: 367,017 K. Hátralékos bányászberékek: 186,041-39 K. Kisorsolt kötvények: 2.862,75 K. Fel nem vett osztalék: 340 K. Elsőbbségi kölcsönünk 1903. február 1-én esedékes függő kamatai és járuléka: 350,670-29 K. Idegen letétek óvadékok: 181,050 K. összesen: 2.217,342-90 K. Nyugdíjalap: 162,899 58 K. Nyereség- és veszteség-számla: Nyereség mint egyenleg: az 1901. évről áthozott 893,848-81 K. betudásával: 2.192,777 92 K. Végösszeg: 31.241,108-40.

Nyereség- és veszteség-számla: Tartozik: Értékcsökkenési leírások: 849,029-97 K. Elsőbbségi kötvény kamatai és járuléka: 628,649-24 K. Adók, üzleti költségek és fizetések: 580,156-21 K. Tiszta jövedelem: Nyereség áthozat 1901.-ről 893,848-81 K. Az 1902. év tiszta jövedelme: 1.298,929-11 K., összesen: 2.192,777-92 K. Végösszeg: 4.250.613-34 K. Követel: Nyereség áthozat 1901.-ről 893,848-81 K. Kamatbevételek: 40.238-50 K. Bányáink brutto hozama 3.316,526 03 K. Végösszeg: 4.250,613-34 K.

Statisztika.

Népességi mozgalom.

Az 1903. év közepére kiszámított népesség, polgári lakos 774.045, katona 16.484. Összesen 790.529.

Az elmúlt héten élve született 467 gyermek, meghalt 342 egyén, a születések tehát 125-el mulják felül a halálozásokat. Nemre nézve 238 fiu, 229 leány. Halvaszületett 17 gyermek, köztük 9 fiu, 8 leány.

Az élveszülettek közt volt 194 róm. kath., 2 görög kath., 1 görög keleti, 16 ágost. evang., 36 helvét, — unitárius, 99 izraelita, 2 egyéb. Összesen 350. Halvaszületett összesen 11.

Betegedés.

Betegforgalom a városi kórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a múlt hét végén 1103 beteget, szaporodás 414, csökkenés 369, maradt a múlt hét végén 1127. A Szt. László-kórházban ápoltak a múlt hét végén 156 beteget, szaporodás 41, csökkenés 46, maradt a múlt hét végén 142. A Szt. István kórházban ápoltak a múlt hét végén 1155 beteget, szaporodás 279, csökkenés 270, maradt e hét végén 1142. A Szt. János-kórházban ápoltak a múlt hét végén 875 beteget, szaporodás 205, csökkenés 180, maradt e hét végén 887. Összesen ápoltak a múlt hét végén 3289 beteget, szaporodás 939, csökkenés 865, maradt e hét végén 3298.

Árlejtési hirdetmény.

Budapest székes-főváros tanácsa a X. ker. új köztemetői kapuzat és laképületek építési munkáira és pedig:

1. a 49241 K 81 fillérrel előirányzott föld, köműves és elhelyező munkákra.
2. a 42669 K 60 fill. előirányzott kőfaragó munkákra
3. a 4056 " 21 " " ács " "
4. a 9929 " 88 " " vas " "
5. az 1800 " — " " palafedő " "
6. a 4974 " 90 " " bádigos " "
7. a 3817 " 80 " " asztalos " "
8. a 10411 " 60 " " lakatos " "
9. az 1951 " 97 " " mázoló " "
10. a 459 " 07 " " üveges " "
11. a 8102 " 40 " " burkolati " "
12. a 3981 " — " " szobrász " "

1903. évi április hó 8-án d. e. 10 órakor nyilvános árlejtést tart.

Ajánlatok az összes munkák kizárásával csakis minden egyes munkára külön tehetők, bánatpénzül pedig az előirányzati összegek 5% -a teendő le, mely bánatpénz az ajánlatot elfogadása esetén szerződési biztosítékul szolgál.

Az írásbeli ajánlatok legkésőbb folyó évi április hó 8-án d. e. 10 óráig a központi városháza II. em. 220. ajtószám alatt Viola Imre tanácsnok úr, vagy helyettese kezéhez nyújtandók be.

Ajánlati minta-költségvetési példányok ajánlati, vállalati feltételek, valamint mindennemű felvilágosítás a székesfőváros mérnöki hivatalának magán-építési szakosztályában (központi városháza, Károly-utcai oldal, II. emelet, 274. sz. a.) kaphatók és ugyanott a tervek is betekintheők.

Budapest, 1903. évi márczius hó 13-án.

A székes-főváros tanácsa.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utczá 5.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tökebiztosítást, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokból

A töke elhalálozás alkalmával fizetendő

A töke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-
világító testekben,**

a legegyszerűbb kivittől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körút 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.
Kolozsvar: Wesselényi-utca 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzem-berendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, színpadi gépezeti berendezések készítése, stb.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN KEDDEN.

TARTALOM:

1. A főváros diszpolgárai.	6. Észrevételek a lakbér-szabály-tervezetre.
2. A belvárosi demokrata kör.	7. Hírek.
3. A tudományegyetem szabálykönyve.	8. Közgazdaság.
4. Tűzoltó kongresszus.	9. Hirdetések.
5. Szociális napi kérdések.	

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 korona. ✦ Fél évre 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utca 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**

és

szabadalmazott

Füstemesztő tüzeléseketgőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.
Jutányosan jótállás mellett.**Tervek és költségvetések**

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készít:**Gőzgépeket:** fekvőket és állókat minden nagyságban, magashyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.**Lokomobilokat:** kihúzható forr- és fűtőcsöves kazánal.**Szivattyugépeket:** Worthington és más rendszerek.**Gőzkazánokat:** forralós-, sima- és hullámlemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.**Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat** szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.**Vízműtelepeket.****Gőzmalmi és téglagyári** berendezéseket.**Bor- és olajsajtókat** szabadalmazott különböző emeltyű-szerkezettel.**Hydraulikus sajtókat** különböző czélokra.**NEMZETKÖZI WAGGONKÖLCSONZÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.****HIRDETMÉNY.**

A „Nemzetközi waggonkölcsonzó részvénytársaság” t. cz. részvényesei ezennel meghívtnak a folyó évi április hó 2-án, délután 3 órakor, Budapesten, a társulat helyiségében (VI., Bajza-utca 34/b) tartandó

XX-ik rendes közgyűlésre.**Tanácskozási tárgyak:**

1. Az igazgatóság jelentése és a lefolyt 1902. üzleti évről szóló mérleg előterjesztése.
2. A felügyelő-bizottság jelentése az előterjesztett mérlegről, a nyereség felosztása iránti határozat és felmentvény megadása, úgy az igazgatóság mint a felügyelő-bizottság részére.
3. Igazgatósági tagok választása a társulati alapszabályok 27-ik §-a értelmében.*)

Kivonat az alapszabályokból:

19. §. Minden közgyűlésen öt részvény birtoka ad egy-egy szavazatot.

20. §. Azon részvényesek, kik a közgyűlésen résztvenni óhajtanak, részvényeiket, a le nem járt szelvényekkel együtt, a közgyűlést megelőzőleg legkésőbb 4 nappal, tehát bezárólag folyó évi márczius hó 29-ig; Budapesten a „Pesti magyar kereskedelmi bank”-nál, vagy Bécsben az „Anglo-österreichische Bank”-nál letétmenyezni s a közgyűlés elmultáig letétben hagyni tartoznak. A letett részvényekről a pénztár elismervényt s a letető nevére szóló igazolványt ad, mely utóbbi a közgyűlésnél belépti-jegyül szolgál.

Budapest, 1903. márczius 18-án.

Az igazgatóság.

*) Az alapszabályok 27-ik §-a értelmében a kilépő igazgatók újból megválaszthatók.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcson részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetét könyvecskék 4% kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betét-kamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körút 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. — VIII., József-körút 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete

megbízásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák

délelőtt 1/2 9—1/2 1-ig, délután 3—1/2 5-ig

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 4. sz.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

A főváros diszpolgárai.

Az 1850-től 1867-ig tartott elnyomatási korszaknak egyik legsötétebb és legszegyenletesebb emléke az a tény, hogy Magyarország fővárosa ezen idő alatt diszpolgársággal tisztelt meg oly embereket, kiket az akkori tisztességes hazafiak megvetettek vagy gyűöltek, a mai elfogulatlan nemzedék pedig pálczát tör felettük. Hogyan történhetek e szégyenletes kitüntetések? Akkor volt-e a szervilizmus és a hatalom önkényétől való rettegés, hogy Buda és Pest polgárai jobb meggyőződésük ellenére, felsőbb parancsnak engedelmeskedve, kényszerültek diszpolgári oklevelet adni a nemzet hóhérainak és halálos ellenségeinek avagy elszakadva a nemzet közérzelmeitől, önként nyalták a zsarnok hatalom talpát? Az előbbi akarjuk hinni, hogy ne kellessék megvetéssel gondolnunk rájuk. De bármi lett legyen is az indító ok: annak a korszaknak kitörhetetlen szégyenfoltja Haynau és hasonszőrű társainak diszpolgársága. A világtörténelem számos esetet sorol fel elnyomott nemzetekről, de példátlanul áll az, hogy egy leigázott ország fővárosa a polgári elismerés glóriájával övezze azokat, kik a nemzet legjobbjait vesztőhelyre vitették és a nemzetet alkotmányos jogaitól megfosztották.

A multaknak e piszkos fátyolát most fölebengette az egyetemi ifjuság és mozgalmat indított az iránt, hogy a diszpolgárok sorából töröljék ki az érdemetleneket. Az intenció nemes, de keresztülvitele szükségtelen. Mert a méltán proskribált nevek viselői közül jelenleg már egy sincs életben. Amikor pedig meghaltak, ugyanakkor *megszűntek a magyar*

főváros diszpolgárai lenni. Ettől a minőségtől és a vele járó jogoktól csak élőket lehet megfosztani.

Magát a tényt, hogy Haynau, Jellasich, Windischgrätz és a többi osztrák zsarnok valamikor megválasztatott vagy megtétetett a főváros diszpolgáranak: semmiféle közgyűlési határozattal nem lehet meg nem történné tenni. Mi kimondhatjuk, hogy azok az emberek épp oly érdemetlenek voltak a kitüntetésre, mint Caligula császár lova a római szenátorságra, de nincs módunkban kitörölni a históriából a faktumot, hogy a kitüntetés mégis megtörtént.

Ebben meg kell nyugodnunk. És épp ezért nem helyeselhetnők, ha az ifjuság mozgalma bevitetnék a képviselőtestület termébe. A mostani idő különösen nem alkalmas arra, hogy a multakért rekrimináljunk és rég elporladt halottak emlékét megkritizálván, saját fővárosunk szégyenét is a világ elé vigyük. A magyar történelem már ítélte ama halottak fölött. Ehez az ítélethez nem kell pótlás. A mostani tetemrehívás csak azok emlékét szennyezné be, kik elég gyöngék valának meghunyászkodni a zsarnokság előtt. Bocsássuk meg hibájukat, a feledés legsötétebb leplét borítva rá.

*

Az egyetemi ifjuság óhaja már azért se teljesíthető, mert a fővárosnak *nincs semmiféle lajstroma a diszpolgárokról.* A kitüntetettek kaptak ugyan diszoklevelet, de sem ennek fogalmazványát nem őrizték meg a városnál, sem az adományozás jegyzőkönyveleg nem őriztették meg. A régi *pesti tanács* érezte a törzskönyv hiányát s több ízben utasította a levéltári hivatalt, hogy írja össze a diszpolgárokat, de ez soha nem történt meg. A fáradságos munkától mindenki húzódott, s így a névsort ma csak a

régi, hiányos jegyzőkönyvekből lehet összeállítani.

Nézzük, kik jutottak a múlt században Pest és Buda városok diszpolgárságához?

Pest városa 1819-ben tisztelte meg ezzel gróf *Brunswik* József tárnokmestert; utána 1828-ban gróf *Czirák* Antal ugyancsak tárnokmestert, majd 1838-ban Budavárának tisztújítási királyi biztosa, *Mérey* Sándort. Az első diszpolgári oklevelet magyar nyelven a tanács *Lónyay* Jánosnak adta ki 1838-ban, a ki az árvíz alkalmával volt királyi biztosul kiküldve. E nevezetes árvíz alkalmából többen részesültek diszpolgári kitüntetésben, a kiket alantabb sorolunk fel. Az okleveleket rendszeren a város czímereivel és korrajzzal ellátott egyszerű nyomtatványon adták ki, felsorolva amaz érdemeket, a melyek alapján az illetőt kitüntették.

Az abszolút korszakban már csinosabb nyomtatványokat használtak, az elmaradhatlan kétfeji sassal; az oklevelet ezüsttel kivert bársonyokban nyujtották át az ünnepelt férfiúnak.

A diszpolgárok betűsoros névjegyzéke, a budaiakat is beleértve (az évszám a megválasztás dátumát jelenti), a következő:

1. *Abonyi* István 1863, 2. *Andrássy* Gyula gr. 1871., 3. *Augun* Antal báró (Albrecht fhg. katonai kormányzó jobb keze) 1854., 4. *Bach* Sándor (a mindenható, germanizáló osztrák miniszter) 1853., 5. *Bánffy* Dezső báró 1898., 6. *Baross* Gábor, 7. *Bauerle* Adolf (író, az árvíz alkalmával segélyt gyűjtött) 1838., 8. *Beke* Kálmán (alkanczellár) 1864., 9. *Bezerédy* István 1845., 10. *Brunswick* József gr. 1819. 11. *Coronini Cronberg* gróf tábornok (Buda választotta meg a város körül szerzett érdemeiért?) 1865., 12. *Czapka* Ferencz (Bécs város polgármestere) 1845., 13. *Czirák* Antal gr. 1828., 14. *Deák* Ferencz 1845., 15. *Dessewffy* Aurél (az 1838-iki árvíz alkalmával szerzett érdemeiért) 1840., 16. *Dietrich* Manó báró 1843., 17. *Duodo* Alajos őrnagy 1845., 18. *Eötvös* Ignác báró tárnokmester 1839., 19. *Eötvös* József báró 1845., 20. *Esterházy* Pál herceg 1834., 21. *Ettenreich* József (bécsi hentes, ki a császárt megmentette a merénylet Libényi törétől) 1853., 22. *Feller* Ferencz (az árvíz körül szerzett érdemeiért) 1838., 23. *Festlich* Gusztáv (az árvíz körül szerzett érdemeiért) 1838., 24. *Forgách* Antal gr. 1863., 25. *Füskuti Landerer* Lajos 1838., 26. *Ganz* Ábrahám 1866., 27. *Geringer* Károly 1853., 28. *Grünne* Károly gr. 1853. (tábornok az elnyomás vakeszközei), 29. *Hauer* István báró 1855., 30. *Haynau* Gyula báró (a bresciai hiéna) 1849., 31. *Hess* Henrik gr. 1855., 32. *Hild* József építőmester 1842., 33. *Jellasic* József (báró horvátbán) 1849., 34. *Jókai* Mór 1893., 35. *Kamermayer* Károly 1896., 36. *Kaposméri* Mércy Sándor 1830., 37. *Kempen* János báró (Jellasic adjutánsa) 1855., 38. *Klanczál* Gábor 1845., 39. *Klee* József 1838., 40. *Kossuth* Lajos 1892., 41. *Krajník* Imre 1840., 42. *Kül'cy* Henrik 1846., 43. *Lederer* Ignác br. 1845., 44. *Leiningen* Keresztély gr. 1855., 45. *Lengyel* Miklós 1867. (a Rókus előtti szobrot állí-

totta), 46. *Lichtenstein* Ferencz herceg 1850. (kényszer diszpolgár), 47. *Liszt* Ferencz 1840. (az 1838-ban hangversenyt adott az árvíz sújtotta lakosság segélyezésére), 48. *Lónyai* János 1838., 49. *Marasztóni* Jakab 1846. (festő művész), 50. *Munkácsy* Mihály 1882., 51. *O'Donnell* Miksa gróf ezredes 1853. (az uralkodót mentette meg Libényi acéljától), 52. *Pacassi* János báró 1845. (cs. k. vezérőrnagy, dandárparancsnok), 53. *Pálffy* Mór gróf 1863. (a budaiak kényszer diszpolgára), 54. *Pápay* István 1863., 55. *Paskievics* Iván herceg 1849. (orosz fővezér), 56. *Petricsevics* Horváth Lázár 1846., 57. *Podmaniczky* János báró 1839., 58. *Privitzer* István 1863. (budai kényszer diszpolgár), 59. *Radeczky* József gróf tábornagy 1849. (az olasz forradalom leverője), 60. *Saphir* Mór 1838. (bécsi humorista az árvíz alkalmával pénzt gyűjtött), 61. *Scherz* Fülöp 1838., 62. *Schmehling* Károly 1838. (tábornoki helytartó és osztályparancsnok az árvíz alkalmával szerzett érdemeiért), 63. *Schwarzenberg* Bódog herceg 1850. (bécsi miniszter, kényszer diszpolgár), 64. *Simor* János hercegprimás 1886., 65. *Sina* Simon báró 1839. (40,000 frtot adományozott a budai árvíz károsultaknak), 66. *Smolka* Ferencz 1868. (az 1861-i bécsi rajxrátban a magyar nemzet alkotmánya mellett felszólaló lengyel képviselő), 67. *Sprenger* Pál 1838. (bécsi építőmester, árvíz körül szerzett érdemeiért), 68. *Stahly* Ignác dr. 1846., 69. *Steinmossler* N. dr. 1846. (József nádor ápolása körül szerzett érdemeiért), 70. *Szapáry* Ferencz gróf 1839., 71. *Szemere* Bertalan 1845. (hazafiúi érdemeiért), 72. *Szentiványi* Vincze 1846. (hazafiúi érdemeiért), 73. *Szentkirályi* Mór 1845. (hazafiúi érdemeiért), 74. *Török* Bálint gróf 1846. (hazafiúi érdemeiért), 75. *Vécsey* Ágoston gróf 1843. (a magyar testőrség parancsnoka, az árvíz alkalmával szerzett érdemeiért), 76. *Wekerle* Sándor 1894., 77. *Wesselényi* Miklós báró 1842. (az 1838. árvíz alkalmával ezrek életét mentette meg), 79. *Windisgrätz* Alfréd herceg 1849. (osztrák főparancsnok, kényszer diszpolgár), 79. *Wissgrill* Mátyás 1838. (bécsi ácsmester), 80. *Würtler* N. 1846. (József nádor ápolásáért), 81. *Zsedényi* Ede 1845., 82. *Zichy* Károly gróf 1838., 83. *Zichy* Hermann gróf 1864. (főkanczellár, budai kényszer diszpolgár).

A belvárosi demokrata-kör.

Az őszi választások alkalmából megmozdult az a kaszinó is, mely *Belvárosi Szabadelvű Demokrata Kör*-nek nevezi magát. Összeültek benne az írástudók — a bibliai korban a tollforgatókat tudvalevőleg farizeusoknak nevezték — és megszerkesztettek egy felhívást, amely klasszikus mintaképe a nagyhangu bombasztoknak és frázisoknak.

Aki olvassa az ilyen mondatokat: „Legyen vége a kéz kezét mos rendszerének“, — „Legyen vége a méltatlan helyzetnek, melybe a nemzet

fővárosa saját polgárságának kisszerű viselkedése, önmagát háttérbe szorító félénksége és mindent elpaktáló szűkkeblősége miatt jutott", — „Félre minden olyan egyéni és anyagi érdekekkel, melyekért sokszor a lelket és az egészséges közszellemet kell áruba bocsátani", — „Inkább álljon a választópolgár egyedül, mintsem oly kötelékben, melyben csak üres számmá válik", — „Mindenkinek, ki velünk harczol, győzhetetlen, s a ki győzhetetlen, annak végre is győznie kell", — azt fogja hinni, hogy az a Szabadelvű Demokrata Kör komolyan érzi, amit mond s csakugyan részt akar venni a közszellem purifikációjában.

Ámde erre a frázisgyűjteményre Phaerdrus mondása alkalmazható: Ignatos facit, notis est derisui. Csak tapasztalatlanokat ejthet tévedésbe. Azok előtt, kik ismerik a Kör szellemét, eddigi tevékenységét és vezérferfiát, nevetség tárgya az egész felhívás.

Mert a Belvárosi Szabadelvű Demokrata Kör semmi más, mint egy kártyakaszinó, hol a makk- és tökfilkóknak nagyobb a szerepük, mint a városi ügyeknek. Hogy félreértés ne essék, sietünk kijelenteni, hogy tökfilkók nem redingotban járnak, hanem papírlapra vannak nyomtatva. Ez a kör bizonyos kielégítetlen szereplési ambícióknak köszöni lételetét. Azok alapították, kik a Belváros meglevő társas-köreiben vagy egyéniségük jelentéktelensége vagy megférhetetlen természetük miatt szerephez nem juthattak. Számukra a demokrata szó csak köpenyeg és a szabadelvűség csak festett czéger, erkölcsi tartalom nélkül. Hogy mennyire szabadelvű és demokrata ez a társaság, azt diszelnökökről ítélhetjük meg, arról a Wekerle Sándorról, ki ámbár polgári származású, nem érzi magát jól csupán a dzsentrí-kaszinóban, amely az egész ország legprononszirozottabb antisemita gyülekezete.

A Belvárosi Szabadelvű Demokrata Kör mindmostanáig nem hivatkozhat egyéb érdemre és tevékenységre, mint a kártyaipar lelkes pártolására. Ezen a téren valóban fölülmulta a Saskört és a Polgári Kört, a Belvárosnak e két komoly és öntudatos kaszinóját. Mi ütött most beléje, hogy a választási küzdelemhez is hozzá szól? Ez rébusz előttünk, amelynek megfejtésével azonban fölöslegesnek tartjuk foglalkozni.

A Belvárosban, valamint az egész fővárosban köztudomású, hogy a kerület igazi polgársága, tehát azok, kik a városi közügyekért érdeklődnek, a Polgári Kör és a Saskör vezetői körül csoportosulnak. Mert ez a két testület szívében viseli a főváros érdekeit és nemcsak a választások alkalmával, hanem a zajtalan munka idején is hasznos tevékenységet fejt ki. Ha ezek hangoztatják, hogy önzetlenül és a közjóért fognak dolgozni, fentartás nélkül csatlakozhat bárki hozzájuk. Eddig is azt tették. A Szabadelvű Demokrata Kör azonban nem nyújt garanciát ígéreteinek beváltására.

Felhívásának egyik mondatát különösen megszívlelésre ajánljuk. Azt, amelyik szerint „a polgár

inkább álljon egyedül, mintsem olyan kötelékben, melyben csak üres számmá válik."

Valóban, jobb egyedül maradni, mint a Szabadelvű Demokrata Körhöz tartozni, mert ott — csak kibiciz válhat belőle.

A tudományegyetem szabálykönyve.

Kulturális szempontból kiváló jelentőségű az ország első főiskolájának szervezetéről, történetéről s jogairól szóló nagyszabású munka, amelynek első kötete ma hagyta el a sajtót. *A budapesti magyar királyi tudományegyetem szabálykönyve* a munka címes az első rész mintegy harmincznyolcz ivre terjed. A szabálykönyv dr. *Margitai* Antal tanácsjegyző előadói tervezete, amelyet ma terjesztett be az egyetem rektorához.

A tudományegyetem elsőrendű kulturális munkásságának előfeltételeit egyesíti magában a szabálykönyv. A tanulmányi rendre, az adminisztrációra, a hatáskörökre, az egyes szervek jogaira és kötelességeire vonatkozó tételes intézkedéseket, szokásjogokat, törvényeket, ezeknek keletkezését rendre fölőleli a tervezet, amelyet egy törvényjavaslat fog kiegészíteni. Olyan anyagot világít meg ez a munka, amelyben egyedül az eligazodás is eddig csaknem a megoldhatatlan feladatok közé tartozott. Dr. *Margitai* Antal a nagy részében megközelíthetetlen matériát előbb összegyűjtötte, azután világos szisztéma szerint rendezte, majd az egyes részeket a jelen szükséglete szerint kiegészítette s végül merőben új javaslatokkal megpótolta. Minden tekintetben olyan ez a munka, hogy közoktatásügyünk vezetői bizvást építhetnek e fundamentumra. A szabálykönyv szerzőjénél alaposabban alig ismeri valaki az egyetemmel kapcsolatos kérdéseket. Megbecsülhetetlen a tervezet ama kiválósága is, hogy benne akár a laikus is könnyedén eligazodhatik, rendszere a lehető legvilágosabb, utalásai körültekintő gondossággal készültek és stílusa mindvégig magyar, a kuriális mondatfűzésnek nyoma sincs e könyvben.

A tervezet első része az általános szervezeti intézkedéseket, a második a kormányzati igazgatást s a harmadik a tanügyi igazgatást öleli fel. A munkálat megírását az egyetemi tanácscon kívül *Wlassics* Gyula közoktatásügyi miniszter is támogatta. A munka egyes részei külön-külön a legértékesebb monografiák közé tartoznak, így többek között a kutatók gondos összeállítása. Az egyetem tisztviselői kérdés rég vajdó ügyének helyes megoldását körvonalazza a műhöz csatolt emlékirat, a mely ma kétszeresen aktuális. A rektor, dékán, tanács, szenátorok hatáskörét éles jogi érzékkel és erős judíciummal precizirozza a tervezet, amely a magyar egyetemi oktatás ügyét kiváló hivatottsággal szolgálja.

A szabálykönyv erős kezű, tudós kodifikatora méltó jutalmát leli abban, ha az általa megjelölt irányban halad majd a tudományegyetem ügyeinek kívánatos rendezése és szabályozása.

Tűzoltó kongresszus.

Valahányszor a főváros tűzoltóiról van szó, mindig elem rajzolódik az a borzalmas kép, amelyet pár év előtt a Soroksári-úton láttam. Égett egy óriási gőzmalom, láng- és füsttenger csapdosta a tetőzetet és a pokoli hőségben, a halálos veszedelem kellő közepén ott állott nyugodt elszántsággal két tűzoltó. Ezek rémkiáltása hangzott fel hozzájuk a szédítő magasba, hogy meneküljenek a halál torkából, de a kötelességtudásnak ez a két mártírja nem mozdult és ott lelte szörnyű elmúlását a lángtengerben.

Le a kalappal, polgárok, a főváros tűzoltói előtt! Ha van testület, mely méltó a megbecsülésre és elismerésre, a mi tűzoltóságunknak nyujtsuk a babért. De a babér nem elegendő. Arról is gondoskodnia kell a hatóságnak és a társadalomnak, hogy ezek a kötelességtudó férfiak, kik minden nap kockára teszik érettségüket és életüket, megfelelő kárpótlásban részesüljenek, ha baj érte őket és nyugodalmas, gondtalan jólétben tölthessék napjaikat, ha a szolgálatból kiöregedtek.

Eddig mostohán gondoskodtunk róluk. A legénység fizetése nyomorúságos, a tisztéké szegényes. Ez utóbbiaknak még nyugdíjalapjuk sincs. Vehetnének példát Konstantinápolytól, hol a tűzoltóság parancsnoka tábornoki és pasai rangban áll, a főbb tiszték ezredesi és őrnagyi címet viselnek a megfelelő fizetéssel együtt.

A „Magyar Országos Tűzoltószövetség“-re vár a feladat, hogy mozgalmat indítson a tűzoltók helyzetének javítása végett. A társadalom szívesen fogja támogatni ezt a mozgalmat, mely jogosabb, mint az állami tisztviselők fizetésjavítási törekvése.

Örömmel értesülünk, hogy a múlt héten megalakult a „Tűzoltótisztek Országos Testülete“ s elhatározottatott, hogy a nemzetközi kongresszust 1904. augusztus havában Budapesten fogják megtartani. Az államnak és a fővárosnak kötelessége, hogy hozzájáruljon a kongresszus költségeihez. A négy napig tartó kongresszus alatt a tagokat és a közönséget nagyszabású tanulmányokkal és látványosságokkal, valamint egy nagymérvű tűzoltói kiállításal fogják szórakoztatni.

Reméljük, hogy a tűzoltói intézmény fejlesztését ez a kongresszus lényegesen elő fogja mozdítani.

Szociális napi kérdések.

Egy vaskos, nagy munka viseli a főntebbi címet. Írója a *dolgozó Magyarország* egyik legszorgalmasabb és legtevékenyebb férfja: Gelléri Mór, királyi tanácsos, az országos iparegyesület igazgatója. A hazai ipar vezérbajnokai közt Gelléri az első helyen áll, s ha munkásságát és sikereit felsorolni akarnók, harmincz esztendő történetét kellene föl-lapoznunk. Minden lapon rajta van Gelléri neve, mint kezdeményező, agitátor, munkatárs vagy intéző. Fáradhatatlansága szinte bámulatos, s az elröppenő évek nem csökkentették, de inkább megsokszorozták munkakedvét.

Ennek a kimeríthetetlen munkakedvnek ékesen szóló és értékes bizonyítéka az a 600 oldalos új könyv, amelynek anyagát részben idegen országokban kellett összeszednie, szervesen egybefűznie, táblázatokkal, kimutatásokkal, kiszámításokkal illusztrálnia, s világos magyar stílusban megírnia

A „Szociális napi kérdések“-et haszonnal és tanulsággal olvashatja minden ember: a vezető körök-höz tartozók épp úgy, mint az egyszerű nép. Ez a könyv tárháza a praktikus eszméknek, melyek közül nem egy mint közszükséglet kopogtat a társadalom ajtaján. Gelléri szeme előtt nem maradt semmi elrejtve, ami a külföldön a szociális intézmények gyarapítását czélozza. Ezeket ismerteti, megbíralja és a hazai viszonyokhoz alkalmazza.

A könyv méltó föltűnést keltett, s a fővárosi Szakírók Egyesülete megragadta az alkalmat, hogy az illusztris szerzőt ovációban részesítse. A mult kedden lakomát rendezett tiszteletére, melyen a közélet számos kitünősége és a politikai sajtó korifeusai is résztvettek, lelkesen ünnepezve Gellérit.

A „Szociális napi kérdések“-ből mult számunkban már ismertettünk egy fejezetet eme cím alatt: „Vándorló konyha munkások részére.“ Legközelebb folytatjuk az ismertetést, de emellett ajánljuk olvasóinknak, hogy szerezzék meg a művet maguknak.

Észrevételek a lakbér-szabály-tervezetre.

Bérbeadó és bérlő egyaránt érzik a fennálló lakbér-szabályok hiányait és homályos rendelkezéseit; az utóbbiakat a gyakorlat úgy, a hogy megszüntette ugyan, de a fennálló szabályok bőven szolgáltattak anyagot és alkalmat olyan perekre, melyeknek kimenetelét senkisé tudhatja még csak hozzávetőleges biztossággal sem megjósolni.

Legtágabb tér nyílik a kétes kimenetelű perekre, a mikor a lakó a bérbe vett helyiséggel nincsen megelégedve; ebben a kérdésben a tervezet is a 9., 11., 13., 14., 15., 16., 19. §§-okban többféle esetet különböztet meg, de valamennyire alkalmazza a 9. és 11. §-ban egészen egyértelműen kimondott azon rendelkezést, hogy a jogosan fellépő bérlő „a rendes felmondási időre, — illetve nyári lakásnál az egész évadra — másutt fizetett bértöbbletnek a megtérítését követelheti.“ Ezen rendelkezés mellett az, hogy egyes esetekben a lakó a foglaló kétszeresét, vagy a költözködéssel járó kiadásainak a megtérítését is követelheti, — már csak fűszer a perben, mely még inkább sarkalja a szegény lakót, hogy a büszke házi urat megtanítsa.

Hogy mennyire bizik a tervező tervezetének csálhatatlanságában, ezt ő magamagmondja a 17. §-ban, a hol a törvény rendes útjára hivatkozik és pedig nem csak azért, hogy ott az, a ki magát jogaiban sértve érzik, még kártérítést és más elégtételt is vegyen, hanem hogy ott kimondathassa, miként a szabályok vonatkozó rendelkezése nem alkalmazható; tehát már a szabály megengedi, hogy *nem igazságos* és tért nyit a bírónak, hogy a szabály rendelkezéseit nem létezőnek tekintse.

Ilyen intézkedések nem javítanak, hanem rontanak a helyzeten, mert minden egyes előforduló eset egy kétes kimenetelű pernek a csiráját bordja magában; hiszen alig van arra eset, sőt mondhatni, ki van zárva, hogy az elégedetlen bérlő az új otthon keresésnél a volt háztulajdonos érdekeit is szem előtt tartja és viszont alig van, vagy mondjuk, nincsen olyan háztulajdonos, a ki volt bérlőjének jó hiszemű eljárásában megbizik, sőt biztosra veszi, hogy volt bérlője neki ártani akar. De ez nem is lehet más-képen, mert ott, a hol ilyen kérdésben kenyértörésre

kerül a dolog, megszűnik minden bizalom, megszűnik minden jó indulat.

A bértöbblet megtérítését minden korlátozás vagy körülírás nélkül megállapítani nem lehet, mert eltekintve attól, hogy ezen rendelkezés alapján a két szobás bérő 3—4 szobás lakást kereshet, százféléle különbség van lakás és lakás, valamint üzlethelyiség és üzlethelyiség között. Így például ugyanolyan helyiségeket magában foglaló üzlethelyiség vagy lakás különböző bérértéket képvisel nemcsak kerületenként, de az egymáshoz közvetlen szomszédos utcákban is, különböző a bérérték utcai és udvari lakások közt és változik az emeletek száma szerint, de sőt különböző a bér új és ócska épületekben, festett vagy tapetés, puha padlós vagy parkettás helyiségek közt, mely különbözőségekből az következne, hogy a távozó bérő máshelyen ugyanolyan helyiségeket legyen köteles keresni, mint a milyenet elhagyott, igen ám, de teljesen egyforma, mindenben egyező lakást egy szűk területen soha, vagy csak nagy ritkán lehet találni. Ha pedig a szűk körből kilépünk, azonnal más viszonyokkal állunk szemben; ehhez járul még az is, hogy a bérőnek is vannak érdekei, melyek őt egy bizonyos helyhez kötik, az üzletember üzletét, az ügyvéd irodáját, az orvos lakását nem szereti változtatni és már a szomszéd házba való átköltözésnél is aggályai vannak, szóval ebben a kérdésben a bérbeadó és a bérő érdekei kiegyenlíthetetlenek, ezen érdekeket a különbözőzetnek, a foglaló kétszeresének, vagy a költözködés költségeinek a megfizetése csak nagyon ritka esetben és csak akkor egyenlítheti ki, ha mind a két oldalról jó akarat van. És ez ritkán van!

A tervezet, úgy látszik, abból indult ki, hogy minden bérő figyelemmel van saját érdekeire és mikor bérelni akar, érdekeit nézi első sorban. Ez igaz, mert ha nem így volna, akkor a budapesti összes bíróságok személyzete sem volna elegendő a bérbeadó és bérő közt folyó pereket lebonyolítani, a gondos, körültekintő családapa akár mint bérő, akár mint bérbeadó ritkán jön abba a helyzetbe, hogy bérszerződésből kifolyó pereket indítson és ezen a téren a házi uraké az elsőbbség, mert a kibérlésből eredő pereknek legnagyobb része a bérbeadók mulasztására vezethető vissza, a mi indokolja, hogy a szabályzat vonatkozó rendelkezései lehetőleg szigorúak legyenek. De bár milyen szigorú is, nem az a kérdés itt a fő, hogy mennyit fizessen egyik, vagy a másik, hanem az, hogy ki a hibás, ki nem áll a jogos alapon, így bármennyire hibáztatja is a tervezet a régi szabályoknak a szemlére vonatkozó intézkedéseit, teljesen lehetetlen ilyen ügyekben szakértői szemle nélkül tisztán látni!

Helyén való volna az alkotandó szabályokban két felé osztani azon intézkedéseket, melyek a rögtön való kiköltözésre, vagy a bérelt helyiség el nem foglalására vonatkozólag állapítatnak meg.

Az egyik részbe felveendők volnának azon esetek, a melyekben a felek kölcsönös beismerése alapján — mely beismerés szóval, tanuk előtt, vagy írásban egyaránt érvényes — tényként állapított meg, hogy a bérő, a bérelt helyiségeket el nem foglalhatja, vagy azokat kiüríteni kénytelen: és a második részbe azon eseteket, melyekben az elfoglalás lehetősége, a kiürítés kényszerűsége — vitás.

Az első esetben azt, a ki a beismert kényszerhelyzetnek okozója, nem elég a foglaló kétszeresével, a különbözet megfizetésével — a mi a fent elmondottak szerint egészen igazságosan úgy sem állapítható meg — vagy a költözködés költségeinek meg-

térítésével sujtani, hanem ezen esetre ki kellene mondani, hogy a bérbeadó köteles a felmondási időre, legfeljebb azonban félévre megállapított bérösszeget a bérőnek kártérítésként megfizetni. Ez elég súlyos a bérbeadóra és bár a bérő nem minden esetben kárpótolja teljesen, mégis alkalmas arra, hogy a bérbeadót óvatosságra intse, kötelességének teljesítésére sarkalja.

A második esetben elkerülhetetlennek tartom a bírói szemlét, de sőt kimondandónak tartanám, hogy a bérő a szerződéstől előleges bírói szemle nélkül el sem állhat. Az előleges bírói szemlét a járásbíró-ságok esetleg ugyanazon a napon, de legkésőbb a szorgalmazástól számított harmadik napon fogadatosítják, annak eredménye már eldönti a pert, legtöbb esetben egyezségekre vezet. Ha azonban egyik vagy másik fél makacsul ragaszkodik a szakértő szemlével megdöntöttnek látszó álláspontjához — ám lássa, menjen perre, de ha álláspontját diadalra vinni nem tudja, ne csak a felmondási időre, legfeljebb félévre megállapított bérösszeget legyen köteles megfizetni, hanem ezen túl még a bíróság által megállapítható károkat is külön viselje, esetleg mint makacs perlekedő, még bírságoltassék is, mely bírság a székesfővárosi szegény alap javára volna fordítandó.

Semmi kétség, hogy ilyen szigorú és egyuttal határozott rendelkezések erősen ösztönöznék a háztulajdonosokat, hogy kibérlés útján értékesíteni szándékozott helyiségeiket a közegészség, a köztisztaság, a közbiztonság és általában a közrendészet követelményeinek megfelelő jókarban tartsák, és lehet is reményleni, hogy a most százával levő egészségtelen stb. lakások pár év alatt el fognak tűnni, így minél ritkábban lesz a bíróságoknak alkalma arra, hogy ilyen ügyekben ítélkezzenek. Mert szó a mi szó, a legtöbb baj onnan ered, hogy a háztulajdonosok csak a jövedelmezőségre néznek és nagyon nagy azon háztulajdonosoknak a száma, a kik épületeiknek jókarban tartására a legszükségesebb áldozatokat is nagyon sokszor csak a hatósági kényszer nyomása alatt hozzák meg.

Hírek a városházáról.

Élelmiszerházalók. Megirtuk, hogy a vásárcsarnokok helybérői a tanácshoz folyamodtak a házalók szertelen versenye ellen. Kérelmükben előadták, hogy a vásárcsarnoki szabályrendelet szerint a csarnokövezeteken belül csakis gyümölcsrel szabad házalni. Ezt a tilalmat annak idején azért mondták ki, mert a házalók kezében levő árut egészségi és tisztasági szempontból ellenőrizni lehetetlen, holott a csarnokokban megforduló árut a legszigorúbban ellenőrzik. A tilalmat az utóbbi időben rendszeresen áthágják és a város tele van mindenféle házalóval, akik állítólag falusi árukkal járnak házról házra. A tanács a panasz alapján felhívta a rendőrfőkapitányságot, hogy közegeivel szigoruan üldöztesse a házalókat, a kerületi előjárókat pedig utasította, hogy a hivatalokon kívül szolgáló városi alkalmazottakkal ellenőriztessék a házalókat.

A sétányok őrzői. Ilyenkor tavasz táján nagy az izgatottság a fővárosi szegényházban ápolat öregek között. Az a kérdés okoz nekik álmatlan éjszakákat, hogy vajjon a főváros kirendeli-e őket megint a sétányok őrzésére és ha igen: kit ér a sok közül e megtiszteltetés. Ez idén korán eloszlatta aggodalmaikat a tanács, amennyiben kimondta, hogy

a balparti sétányok és a ferenczvárosi templom körül levő park őrzését a balparti szegényházban ápoló husz emberre fogja bízni. E szolgálatért napi harmincz krajczárt kapnak az öregek s azonkívül új sapkát, mely fővárosi alkalmazott voltukat igazolja s egy szép botot, mint a hatalom jelvényét. A főváros fölhitte legutóbb a balparti szegényház gondnokságát, hogy az öregek közül jelöljön ki husz alkalmas embert, akik április elsején már meg is kezdik működésüket.

A főváros új díszkútja. A törvényhatósági bizottság 22 ezer korona költséggel egy díszkút fölállítását határozta el. A helyet illetőleg azt javasolta a főváros képzőművészeti bizottsága, hogy a kút a Vámház-téren állíttassék fel. A tanács azonban nem tartja szerencsésnek ezt a helyet részben azért, mert a dísz tárgyat nagyobb, szabadabb helyen óhajtáná látni, részben pedig azért, mert ott van szomszédban a Calvin-téri szökőkút s így nem volna helyes, hogy két egyforma természetű dísz tárgy csaknem közvetlenül egymás mellé kerüljön. A tanács ez okból kiadta a kút ügyét a mérnöki hivatalnak, hogy tegyen szintén javaslatot. Míg e javaslat be nem érkezik, a tanács függőben tartja döntését a képzőművészeti bizottság javaslata fölött.

A Szegényház-tér rendezése. A VII. ker. polgárságának egyik régi kívánságát vitte a megvalósuláshoz közelebb a főváros tanácsa, amely legutóbb intézkedéseket tett a Szegényház-tér rendezése s parkozása tárgyában. Fölhitte ugyanis a mérnöki hivatal, hogy a rendezésre s parkozásra vonatkozó terveket, melyek már jó ideje készen vannak, terjessze be, hogy azokat a bizottságok letárgyalhassák. A nagyméretű, mintegy 120.000 koronát igénylő munkálatok ez idén ugyan nem lesznek foganatosíthatók, mert nincs rájuk pénz. A jövőben azonban okvetlenül sorra kerül a Szegényház-tér, miért is a tanács most tett intézkedései arra is kiterjednek, hogy a munkálatok költségeire mihamarább kijelöltessek a szükséges fedezetet.

KÖZGAZDASÁG

Budapest székesfőváros konverziója.

Az 1890-ben felvett o. é. 25 millió forint n. é. $4\frac{1}{2}\%$ -os kölcsönből még fennálló 45,254.600 korona konvertálására vonatkozó hirdetményt ma tette közzé a székesfőváros tanácsa.

E hirdetményben a tanács a 25 millió frtos $4\frac{1}{2}\%$ -os kölcsönt 1903. évi szeptember hó 30-ára felmondja és a konvertálás céljából kibocsátott 96,510.400 kor. n. é. $4\frac{1}{2}\%$ -os bélyeg- és adómentes új kölcsönkötvényeket becserélésre ajánlja fel. A kik a kicserélési joggal élni kívánnak, a kicserélendő kötvényeket 1903. évi április hó 11-ig bezárólag a hirdetményben megnevezett kicserélési helyek valamelyikénél bejelenteni tartoznak.

A kicserélésre bejelentett $4\frac{1}{2}\%$ -os kötvények birtokosai a felmondási idő tartamáig vagyis 1903. szeptember hó 30-ig a $4\frac{1}{2}\%$ kamat élvezetében maradnak.

Az új $4\frac{1}{2}\%$ -os kölcsönkötvények 97-50 árfolyammal számítatnak.

Az új kölcsön 200, 1000, 5000 és 10.000 koronás címletekben bocsátatik ki és 1903. évi július hó 1-től számított 50 év alatt törlesztetik. A köl-

csönnek felmondása, vagy nagyobb mérvű kisorso-lása 1908. évi július hó 1-ig ki van zárva.

Az új, $4\frac{1}{2}\%$ -os kötvények üzleti biztosítékkal és bántépénzzel elfogadtatnak és az országgyűlés képviselőházában 1903. évi március 13-án beterjesztett törvényjavaslat elfogadásával árvapénzek elhelyezése is alkalmasnak fognak nyilváníttatni.

A félévi kamatszelvevények január és július 1-én azonnal, a kisorolt kötvények pedig a sorsolástól számított 6 hó leteltével az addig lejárt szelvevényekkel együtt váltatnak be. A sorsolás félévénként történik.

A konvertálás részletesebb feltételei a hirdetménynyel együtt szintén közzétételnek.

Az első leánykiházasítási egyesület

m. sz. közgyűlése március 25-én volt a tagok élénk részvétele mellett. Az évi jelentésből, mely kiemeli, hogy az intézet az 1902. kezelési év végével fennállásának negyvenedik évét töltötte be, kitűnik, hogy az 1902. év, a nehéz kereseti viszonyok ellenére, kedvező és kielégítő volt, a mi az alábbi számszerű adatokból, melyek az évi mérlegből és jelentésből merítvők, ki is tűnik.

Új beiratkozás volt 11.837, jutalékrész 12,001.400 korona biztosított tőkével: a biztosítási állomány az év végével 46,128.450 korona volt. Díj- és mellékilletékek bevétele az elmúlt évben volt 2,285.864 korona 93 fillér, tehát 119.368 korona 12 fillérrel több, mint az 1901. évben. Értékpapír, kamat, házbér és takarékbetétek kamatok czimén 372.393 korona 10 fillér, vagyis 64.371 korona 20 fillérrel több vétetett be, mint az elmúlt évben, a mi főleg a két intézeti bérház jó jövedelmezőségére vezetendő vissza. Kiházasítási jutalékok és visszafizetések czimén 663.721 korona 97 fillér utaltatott ki, ez összeg a múlt év hasonló tételét 33.456 korona 76 fillérrel haladja meg és 392 kedvezményezett között 956 jutalékrészzsel oszlik meg, mely között 25 árva kedvezményezett 54.000 korona összeggel foglal helyet.

A díjtartalékhoz 1,192.324 korona csatoltatott és ennek összege az 1902. év végével 8,131.691 korona 86 fillér volt. Az újonnan szervezett árfolyamkülönbözeti tartalék 50.000 korona összege nagy meglepetést keltett, mert ez az értékpapírkészlet jelen állománya mellett, mely az elmúlt évben ismét 1,719.973 korona 34 fillérrel gyarapodott és mérlegszerűen 5,112.028 korona kivétel nélkül első osztályú állampapírokban és záloglevelekben van elhelyezve, esetleges árfolyamveszteségek elleni biztosítás céljából jó és célszerű. A fenmaradó kezelési felesleg 165.752 korona 16 fillér, az alapszabályok értelmében, alapszabályszerű javadalmazások, nászjutalék fölemelési alap és külön tartalék tételeire osztandó föl, mely utóbbiak 894.494 korona 48 fillérre rugnak. A hivatalnoki nyugdíjalap 107.680 korona 51 fillért képvisel, melynek a közgyűlés 500 koronát szavazott meg. Tetemes leírások után a mérleg végösszege 9,323.257 korona 91 fillér, mely végösszeg kizárólag reális értéktételekben nyeri fedezetét. A felügyelőbizottság indítványához képest tudomásul vette és az igazgatóságnak a fölmentést megadták, Tanay József és Fenyvesy Adolf tag indítványára pedig az igazgatóságnak, az összes elnököknek, különösen pedig Schwarz Ármin elnöknek és Kohn Arnold vezérigazgatónak köszönetet és elismerést szavaztak. A felügyelő-bizottságnak volt tagjai, ugymint: Alexander Bernát dr., Simonyi Zsigmond dr., Héger József, Wertheimer Albert, Seifensieder József és Weil J. Dávid egy év tartamára újból megválasztattak.

A Hazai Általános Biztosító Részv. társaság április hó 7-én, d. e 11 órakor, tartja hetedik évi rendes közgyűlését Eskü ut 6. sz. alatti helyiségében. Zárómérlegét a következőkben ismeretjük:

Nyereség-veszteségszámla. Kiadás: Tűzkárfizetmények és felvételi ks. (768,037 kor. 63 fillér viszontbiztosítási része 584.430 kor. 11 fillér) 183.607 kor. 52 fillér. Jégkárak (122.413 kor. 39 fillér viszontbiztosítási része 97.540 kor. 50 fillér), 24.871 korona 89 fillér, baleset károk 40.000 korona, üzleti költségek 134.521 kor. 07 fillér, függő tűzkárok 22.362 kor. 80 fillér, függő jégkárak 3.989 korona 02 fillér, függő balesetkárak 2.380 korona, díjtartalék 517.955 korona 51 fillér, a viszontbiztosítók múlt évi tűz-díjtartaléka 431.160 korona 24 fillér, jégdíjtartaléka 2421 kor. 99 fillér, kétes követelések leírása 29.973 korona 04 fillér, nyereség 70.959 kor. 80 fillér.

Bevétel: 1901. évi nyereség áthozat 1429 kor. 31 fillér, múlt évi tűzdíjtartalék 538.950 kor. 29 fill., m. é. jégdíjtartalék 16.000 korona, viszontbiztosítás folyó évi díjtartaléka 414.364 korona 41 fillér, múlt évi tűzkártartalék 29.487 korona 96 fillér, jégkártartalék 4151 kor. 21 fillér, múlt évi baleseti függő károk 42.380 kor., tűzdíjbevétele (a törlések levonása után) (294.888 korona 78 fillér, levonva a viszontbiztosítás része 1.059.429 korona 27 fillér) 235.459 korona 51 fillér, jégdíjbevétele (233.281 kor. 54 fillért, levonva a viszontbiztosítás része 190.074 korona 32 fillér) 43.207 kor. 22 fillér, értékpapírok szelvényei 27.000 korona. Kamatok és kötvényilletékek 111.772 korona 97 fillér.

Mérleg-számla. Vagyon: pénzkészlet 34.069-56 K., postatakarékpénztári betét 17.039-43 K., értékpapírok 611.250 K., pénzügyintézeteknél elhelyezett tőkék 615.694 K., künlévőségek társaságoknál 226.430-11 K., képviselőknek 317.148-67 K. Teher: elsőbbségi részvénytőke 1.000.000 K., tartalékalap 9.000 K., élvezeti-jegy osztalék tartalék 6.000 K., árfolyam tartalék 6.000 K., tűzdíjtartalék 517.955-51 K., tűzkártartalék 22.362-80 K., jégkártartalék 3.989-02 korona, baleseti függő károk 2.380 K., fel nem vett osztalék 120 K., követelések 182.864-64 K., nyereség 70.959 80 korona.

Első Magyar Gazdasági Gépgyár Részvénytársulat. Az április 4-re egybehívott rendes közgyűlés napirendjére a részvénytőke 50 százaléka-nak lebélyegzése van kitűzve, melynek célja, hogy a legutóbbi mérlegben kimutatott veszteség ebből fedeztessék és egyszersmind a kinnlevőségek számára egy megfelelő tartalék létesíttessék.

A tervbe vett lebélyegzéssel, amely különben részvények árfolyamában már régebben kifejezésre jutott, a már több év óta folytatott szanalási művelet befejezettnek és a jövedelmező üzem a jövőre nézve biztosítottan tekinthető, annál is inkább, mint-hogy a gazdasági gépek és eszközök gyártása (melyeknek eddigi tömeges előállítás az egészségtelen verseny folytán — különösen kedvezőtlen gazdasági viszonyok közepette — a kinnlevőségek állandó növekedésével és ezzel kapcsolatban elkerülhetetlen veszteséggel jár) redukáltatván, ennek pótlásául, a gyártelep intenzív kihasználása érdekében, a vállalat ezután készpénzcikknek, nevezetesen: malomgépezetek gyártásával és gőzmalmok berendezésével is fog foglalkozni.

Mint értesültünk, a gyár műszaki igazgatójának, Voll Györgynek, a malomépítész terén feltűnést keltő találmányai, nevezetesen: egy új szerkezetű

daratisztító-gép és a Haggenmacher-féle sikszitának gépészeti és malomtechnikai szempontból történt tökéletesítése, a szaktekintélyek által megejtett próbák szerint, oly fényesen váltak be, hogy ezen új készülékek alkalmazása az őrlőképesség fokozását, illetve az őrlemény kedvezőbb feldolgozását és egyúttal a malomüzem automatikájának egyszerűsítését jelenti.

Az igazgatóság ezen gépek kizárólagos gyártásának jogát a belföldre nézve évek sorára díjmentesen biztosította a vállalat számára, természetesen, hogy ezen új találmányok a malomkörök figyelmét nagymértékben magukra vonták és kellő méltatásban is részesülnek.

A Budapest-Szentlőrinczi helyi érdekű villamos vasuti részvénytársaság

folyó évi április 4-én, délután 4 órakor, a társaság hivatali helyiségében (V., Nádor-utca 9. szám, I. emelet) tartja

XVII. rendes közgyűlését.

A közgyűlés tárgyai:

1. Az igazgatóság és a felügyelő-bizottság évi jelentése s ezzel kapcsolatosan a számadások megvizsgálása, a mérleg megállapítása és határozás a nyereség felosztása iránt.

2. Határozás az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére adandó felmentvény iránt.

3. Választás az igazgatóságba.

4. A felügyelő-bizottság megválasztása.

5. Az igazgatóság és a felügyelő-bizottság tiszteletdíjának megállapítása.

A részvények a közgyűlésre kitűzött határnap előtt nyolcz nappal a társaság vagy a Magyar Általános Hitelbank pénztáránál (Budapest, V., Nádor-utca 12. sz.) letendők

Budapesten, 1903. évi márczius hó 20-án.

Az igazgatóság.

Mérlegszámla 1902. december 31-én.

Vagyon: Építési főszámla 2.967,400 kor., rendes beruházási tartalékalap 60,000 kor., külön beruházási tartalékalap 100,000 kor., újabb beruházások 204,555 kor. 70 fill., pénzkészlet 6,198 kor. 12 fill., adósok 60,721 kor. 46 fill., értékpapírok 60,748 kor., anyagszámla 36,976 kor. 20 fill., leltár 2,670 kor. 95 fill., különféle aktívák 54,02 kor. 74 fill., villámvilágítási üzlet 368,153 kor. 88 fill., főösszeg 3.921,448 kor. 05 fill.

Teher: Részvénytőke 2.967,400 kor., rendes beruházási tartalék 60,000 kor., külön beruházási tartalék 100,000 kor., rendes tartalékalap 17,304 kor. 10 fill., régi beruházások értékesítéséből keletkezett tartalékalap 45,686 kor. 64 fill., régi beruházásokból kel. tartalék újabb beruh. fedezése 30,355 kor. 70 fill., hitelezők 6,498 kor. 95 fill., elfogadványok 534,000 kor., különféle passzívák 53,961 kor. 40 fill., összes teher 3.815,206 kor. 79 fill., 1902. évi összes fölösleg 106,241 kor. 26 fill., főösszeg 3.921,448 kor. 05 fill.

A Budapest-Szentlőrinczi helyi érdekű villamos vasuti részvénytársaság igazgatósága. Megvizsgálta és helyesnek találta a felügyelő-bizottság:

Beer Arnold s. k. Hacker Bertalan s. k.
Jármai Gyula s. k. Strasser Bernát s. k.

Meghívó

a Hazai általános biztosító részvénytársaságnak

1903. évi április hó 7-ik napján, délelőtt 11 órakor, saját helyiségében, Budapest, IV., Eskü-ut 6. sz., Klotild főherczegasszony palotájában tartandó

VII. rendes közgyűlésére.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság jelentése a lefolyt üzletéről.
2. A mérleg és zárszámadás bemutatása, felügyelő-bizottság jelentésével és ezek, valamint a nyereség felosztása fölötti határozat.

3. Az igazgatóságnak és felügyelő bizottságnak a felmentvény megadása.

Azon elsőbbségi részvényesek, illetve élvezeti jegyek birtokosai, kik ezen közgyűlésen résztvenni óhajtanak, tartoznak elsőbbségi részvényeiket, illetve élvezeti jegyeiket a le nem járt szelvényekkel együtt az alapszabályok 16. §-a értelmében a közgyűlés napját megelőzőleg legalább 3 nappal a társaság főpénztáránál (Budapest, IV., Eskü-ut 6. sz.) elismervény ellenében letéteményezni. Az elismervény a szavazati jog gyakorlására jogosít.

Budapest, 1903. márczius hó 18-án.

A Hazai által. bizt. részv.-társ.
igazgatósága.

Mérleg-számla.

Vagyon: Pénzkészlet k. 34069-56. Postatakarék-pénztári betét k. 17039-43. Értékpapírok k. 611250.—. Pénzügyintézeteknél elhelyezett tőkék k. 615694.—. Künnlevőségek társaságoknál k. 26430-11. Képviselőteknél k. 317148-67.

Teher: Elsőbbségi részvénytőke k. 1000000.—. Tartalékalap k. 9000.—. Elvezetijegy osztalék tartalék k. 6000.—. Árfolyam tartalék k. 6000.—. Tüzdíj tartalék k. 517955-51. Tüzkár tartalék k. 22362-80. Jégkár tartalék k. 3989-02. Baleseti függőkárok k. 2380.—. Fel nem vett osztalék k. 120.—. Követelések k. 182864-64. Nyereség k. 70959-80.

Nyereség- és veszteség-számla.

Kiadás: Tüzkár fizetmények és felvételi költség (k. 768037-63., viszontbizt. része k. 584430-11.) k. 183607-52. Jégkárok (k. 12413-39, viszontbizt. része k. 97541-50) k. 24871-89. Balesetkárok k. 40000.—. Üzleti költségek k. 134521-07. Függő tüzkárok k. 22362-80. Függő jégkárok k. 3989-02. Függő baleset károk k. 2380.—. Díjtartalék k. 517955-51. A viszontbiztosítók mult évi tüzdíj tartaléka k. 431160-24. Jégdíj tartaléka k. 2421-99. Kétes követelések leírása k. 29973-04. Nyereség k. 70959-80.

Bevétel: 1901. évi nyereség áthozat k. 1429-31. Mult évi tüzdíj tartalék k. 538950-29. Mult évi jégdíj tartalék k. 16000.—. A viszontbizt. folyó évi díj-tartaléka k. 414364-41. Mult évi tüzkár tartalék k. 29487-96. Jégkár tartalék k. 4151-21. Mult évi baleseti függő károk k. 42380.—. Tüzdíj bevétel (a törlesztések levonása után) (k. 1294888-78, levonva a viszontbizt. része k. 1059429-27) k. 235459-51. Jégdíjbevétele (k. 233281-54, levonva a viszontbizt. része k. 190074-32) k. 43207-22. Értékpapírok szelvényei k. 27000.—. Kamatok és kötvényilletékek k. 111772-97.

Meghívó

az Első magy. gazdasági gépgyár részvénytársulat

folyó évi április hó 4-én, déli 12 órakor, a társulat helyiségében (Váci-ut 19. sz.) tartandó

XIV. rendes közgyűlésére.

Napirend:

1. Az igazgatóság jelentése a vállalat állásáról általában és a lefolyt üzleti év eredményéről.

2. Az évi mérleg előterjesztése, a felügyelő-bizottság jelentésével, a számadások megvizsgálása, a mérleg megállapítása és a felmentvény megadása az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére.

3. Az alaptőke 50%-ának lebélyegzése iránti igazgatósági előterjesztés

4. Az alapszabályok 5-ik paragrafusának módosítása iránti előterjesztés.

5. 6 igazgatósági és 4 felügyelő-bizottsági tag megválasztása.

Budapest, 1903. márczius hó 19-én.

Az igazgatóság.

Jegyzet. Az alapszabályok 10-ik paragrafusa értelmében a közgyűlésen csak azon részvényesek jogosultak szavazásra, kik részvényeiket három nappal a közgyűlés megtartására kitűzött határnap előtt a társulat pénztáránál vagy a „Hazai bank“ pénztáránál letéteményezték.

Mérleg-számla 1902. december 31.

Vagyon: Telek értéke k. 192344-96. Épületek k. 1040707-91. Ingatlan berendezék k. 470505-16. Ingó berendezések k. 241230-86. Anyagszerek k. 273647-45. Félíg kész áruk k. 367812-80. Áruk k. 706113-08. Készpénz k. 37436-20. Postatakarék-pénztár k. 70137-49. Adósok k. 7200-23-48. Utánvételek k. 472-56. Biztosítás k. 50094-47. Váltó biztosítási letét k. 47829-96. Nyereség- és veszteség-számla: a folyó év vesztesége k. 224914-67, le 1901. december 31-iki nyereség áthozat 41247-63., Összesen: k. 10882823-42.

Teher: Részvénytőke k. 3000000.—. Tartalék alap k. 343927-72. Hitelezők k. 3510583-05. Elfogadványok k. 2311647-26. Átmeneti kamatok k. 375439-88. Törlesztések: áthozat 1901. december 31-ről k. 1109417-75., folyó évi törlesztések k. 62563-74. Kétes követelések tartaléka k. 12094-06. Fel nem vett osztalék k. 420.—. Váltó biztosítási letét k. 47829-96. Összesen: 10882823-42.

Budapest, 1903. márczius hó 19-én.

Az ügyvezetésért: A könyvvitelért:
Henik s. k., h. igazgató. Takách Mihály s. k.

Az igazgatóság:

Szitányi s. k. Haggemacher K. s. k.
Haggemacher s. k. Lang s. k. Naef s. k.

Felülvizsgálta és jóváhagyta

A felügyelő-bizottság:

Glatz Henrik s. k. Friedmann Lipót s. k.
Preysz Gusztáv s. k.

Magyar fém- és lámpaáru-gyár részv.-társaság, Budapest—Kőbánya.

A Magyar fém- és lámpaáru-gyár részvénytársaság szavazatra jogosult t. cz. részvényesei az 1903. április 7-én, déli 12 órakor, a Magyar Általános Hitelbank (V., Nádor-utca 12.) üléstermében tartandó

tizenkilencedik rendes közgyűlésre

meghívtnak.

A tanácskozás tárgyai:

I. Az igazgatóság jelentése, a lefolyt üzletév mérlegének és a nyereség-veszteségszámla előterjesztése.

II. A felügyelő-bizottság jelentése.

III. Határozathozatal a mérleg és a nyereség felosztása tekintetében. A felmentés megadása az igazgatóság és felügyelő-bizottság részére.

IV. Választás az igazgatóságba.

V. Felügyelő-bizottsági tagok választása.

VI. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság járandóságának megállapítása.

Budapest, 1903. márczius hó.

Az igazgatóság.

A közgyűlésen minden részvényes 5 drb letett részvény után egy szavazattal bir.

A szavazatra jogosult t. cz. részvényesek felhívtnak, hogy részvényeiket, a le nem járt szelvényekkel együtt, a közgyűlésre kitűzött határnap előtt 3 nappal a társaság pénztárnál, vagy a Magyar általános hitelbank pénztáránál, letétbe tegyék.

A részvények számrendben összeállítva, a benyújtó által sajátkezűleg aláírt két jegyzék kíséretében nyújtandók be. E jegyzékek egyike a benyújtónak az átvétel elismerésével visszatartatik. A részvények csak ezen elismervény visszaszolgáltatása mellett fognak a közgyűlés után visszaadni. A közgyűlésre belépti-jegyül szolgáló igazolvány közvetlenül a letétel alkalmával fog kiadni. Ha valamely részvényes szavazati jogát más szavazatképes részvényes által óhajtja gyakorolni, a megbízott részére szolgáló meghatalmazást az igazolvány hátán kitölteni tartozik.

A mérleg, az igazgatóság és a felügyelő-bizottság jelentésével, 8 nappal a közgyűlés előtt, Budapest Kőbányán, az igazgatóság helyiségében a részvényeseknek rendelkezésére áll.

Budapest—Kőbányán, 1903. márczius hó.

Az igazgatóság.

Mérlegszámla 1902.

Vagyon: Gyári telek 47.208 kor. 2 fill. Gyári épületek 398.340 kor. 80 fill. Gépek és gépeszközök 389.023 kor. 71 fill. Minták 111.352 kor. 56 fill. Gyárfelszerelések 103.893 kor. 53 fill. Légszesz és vízvezeték berendezés különlegességi osztály: gyári épületek 41.038 kor. 40 fill. Gépek, gépeszközök, minták, felszerelés stb. 101.931 kor. 39 fill. Gyártmányok 354.522 kor. 73 fill. Szerszámok 75.780 kor. 47 fill. Fiókraktárak és irodai berendezések 18.658 kor. 6 fill. Nyers anyagok 215.251 kor. 25 fillér. Gyártmányok 781.283 kor. 51 fill. Pénztár 24.388 kor. 45 fill. Adósok és váltók 749.176 kor. 87 fill. Különféle aktívák 47.833 kor. 39 fill. Összesen: 3.459.683 kor. 14 fill.

Teher: Részvénytőke 1.250.000 kor. Értékesítési tartalék 726.368 kor. 47 fill. Tartalékalap 35.293 kor. 8 fill. Magyar általános hitelbank 873.267

kor. 6 fill. Hitelezők 185.850 kor. 78 fill. Különféle passívák 246.758 kor. 13 fill. Beváttatlan osztalék 804 kor. Nyereség: áthozat 1901. évről 5.949 kor. 60 fill. Nyereség 1902. évben 135.392 kor. 2 fill. Összesen 3.459.683 kor. 14 fill.

Budapest, 1902. december hó 31-én.

A könyvvizetésért: Kern Ernő s. k.

A Magyar fém- és lámpaáru-gyár részvénytársaság igazgatósága:

Pallavicini s. k. Krisztinkovich s. k. Ébersz s. k. Seidl s. k. Ullmann s. k. Szirmai s. k. Dietrich s. k., keresk. igazgató.

Ezen mérleg a kereskedelmi törvény 199. §-ának megfelelően van felállítva és annak egyes tételei az üzleti fő- és segédkönyvekben foglalt adatokkal teljesen megegyeznek.

A Magyar fém- és lámpaáru-gyár részvénytársaság felügyelő-bizottsága:

Adler Károly s. k. Blanz Vilmos s. k. Hoffmann Károly s. k. Dr. Szomjas Lajos s. k. Selevér József s. k.

A Ganz és Társa vasöntő- és gépgyár részv.-társulat BUDAPESTEN

t. cz. részvényesei az 1903. április 7-én, délután 4 órakor, Budapest, II., Lövház-utca 39. szám alatt tartandó

harmincznegyedik rendes közgyűlésre

tisztelettel meghívtnak.

Napirend:

1. Az 1902. évi mérleg előterjesztése, az igazgatóság és felügyelő-bizottság jelentése, a tiszta nyereség felosztása iránti határozathozatal s a felmentvény megadása.

2. Egy igazgatósági tag választása.

3. A felügyelő-bizottság választása.

4. Netáni indítványok az alapszabályok értelmében.

Az alapszabályok 14., 15. és 36. §-ai értelmében a közgyűlésen csak azon részvényesek birnak szavazati joggal, kiknek részvényei a társaság könyvében legalább három hónappal a közgyűlés előtt hűekre irattak át és a kik részvényeiket legalább három nappal a közgyűlés előtt a társulati pénztárnál letéteményezték.

Egyéb iránt részvények helyett budapesti nyilvános hitelintézetek letét-jegyeit is lehet letenni, ha ezekből kiviláglik, hogy a letéteményezett részvények a társulat részkönyvébe a letéteményező nevére vannak beírva.

A közgyűlésen minden, alapszabályszerűen letéteményezett egy-egy részvény egy-egy szavazatra ad jogot, ha azok száma nem több tiznél. De ezen számon felül csak minden öt-öt részvény után esik egy-egy szavazat. A szavazás jogát meghatalmazott által is lehet gyakorolni, meghatalmazott azonban, a törvényes képviselőket kivéve, csak szavazatképes részvényes lehet.

Az évi mérleg, a felügyelő-bizottság jelentésével együtt, folyó évi márczius 30-tól kezdve a társulati igazgatóság irodájában II., Lövház-utca 39., a t. cz. részvényesek rendelkezésére áll.

Az igazgatóság.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utca 5.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tökéletesítést, túlélés és halálesetre szóló, valamint öregségi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselő Budapestben, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokról

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő

A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

légszesz-, villamos-
és petroleum-
világító testekben,

a legegyszerűbb kivitelől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdivízműtárgyak.

Raktárak Budapestben:

II., Fazekas-tér 3.

VI., Teréz-körút 1 a.

V., Gizella-tér 1.

X., Jászberényi-ut.

VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.

Kolozsvár: Wesselényi-utca 20.

Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzembereendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadí gépezeti berendezések készítése, stb.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN KEDDEN.

TARTALOM:

1. Mit hoz a közel jövő?	6. A budapesti mészáros-ipartestület
2. Az obstrukció haszna.	válsága.
3. Munkásjóléti hivatal.	7. Hírek.
4. Budapest fejlődése.	8. Közgazdaság.
5. Football-mánia.	9. Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 korona. ✦ Fél évre 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utca 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter
kőművesmester, speciálista
Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épít:
Gyárkéményeket
minden alakban
körkemenczéket,
kazánbefalazásokat,
gépalapozásokat
és
szabadalmazott
Füstemésztő tüzeléseket
gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.
Jutányosan jótállás mellett.
Tervek és költségvetések
kívánatra.
Tűzálló és Chamotteanyagok raktára.

A FONCIÈRE,
Pesti biztosító-intézet
folyó évi április hó 16-án, délelőtti 10 órakor, fogja
Budapesten, V., Sas-u. 10. sz. a.

rendes közgyűlését

megtartani, a melyre ezen biztosító-intézet t. cz. részvényesei ezennel meghívattak.

Napirend:

1. Az igazgatóságnak az 1902-iki üzletévre vonatkozó jelentése, a mérleg előterjesztése, a felügyelő-bizottság jelentése, a nyereség hováfordítása és az igazgatóság, valamint a felügyelő-bizottság részére a felmentvény megadása.

2. A felügyelő-bizottsági tagok választása.

Azon t. cz. részvényesek, a kik a közgyűlésen részt venni kívánnak, a társulati alapszabály 18. §-a értelmében a folyó szelvényekkel ellátott részvényeiket letéti és igazolási jegy átvétele mellett legkésőbb **f. évi április hó 8-án déli 12 óráig** tartoznak letenni, és pedig: **Budapesten:** az intézet központi pénztáránál (V., Sas-utca 10.), **Bécsben:** a Bécsi Bank-Vereinnél.

Budapesten, 1903. április 1-én.

Az igazgatóság.

RÖCK ISTVÁN
gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje
Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihúzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemez fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vízmuételepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különféle emeltyű-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

**A budapesti takarékpénztár és
országos zálogkölcson részv.-társ.**

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékpénztári könyvecskék **4°** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betét-kamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbízásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák

délelőtt $\frac{1}{2}$ 9— $\frac{1}{2}$ 1-ig, délután 3— $\frac{1}{2}$ 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 4. sz.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KÍADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KÍADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

Mit hoz a közel jövő?

A gazdasági föllendülés, melyre a főváros lakossága már évek óta vár, csak nem akar mutatkozni. A helyzet bizonytalanabb, mint volt tavaly és tavaly előtt. A tőkét és a vállalkozási szellemet kétségek gyötrik: lesz-e törvény abból a kiegyezésből, melyet Széll és Körber úrak annyi huza-vona után nyélbe ütöttek? E kérdésre határozott feleletet ugyan ki merne adni? A politikai látóhatár új év óta teljesen beborult. Parlamenti és kormányválság fenyegeti az országot, és pedig súlyosabb természetű, mint a megelőzők. Mert ezuttal az ellenzék oly kívánsággal szemben fejt ki a legerősebb ellentállás, amely a napi-rendről le nem vehető.

Politikai életünk egyik veterán kitünősége, ki az udvari körök hangulatát ép úgy ismeri, mint a külpolitika szövevényeit, a következő nagyfontosságú körülményekre hívta fel figyelmünket:

Téved az ellenzék és az ország, ha azt hiszi, hogy az ujoncz-létszám emelése, a hadügyi kiadások szaporítása és a flotta gyarapítása csupán a katonai körök indokolatlan kívánsága. Mindez parancsoló szükségé vált.

Az osztrák-magyar monarchia immár nem térhet ki az elől, hogy helyzetét a Balkánon tisztázza. A ki a-t mondott, annak b-t is kell mondania. Bosznia és Hercegovina annektálása még nincs ugyan kijelentve, de tényleg a monarchia államrészének tekintetik, s miután annyi töménytelen milliót investáltunk belé, a józan ész is azt parancsolja, hogy a szerzett birtokot megőrizzük. Ez

ellen a függetlenségi párt sem argumentálhat. Hogy helyes volt-e, szükséges volt-e a Balkánon területet szerezni: ma már meghaladott álláspont. A bevégzett ténynek le kell vonnunk a konzekvenciáit.

Amennyire ismerem a döntő körök nézeteit, határozottan állithatom, hogy sem Őfelsége, sem az uralkodó család, sem a katonai körök nincsenek eltelve hódítási vágygyal. Ha mégis hódítunk újabb területet, az csupán Bosznia és Hercegovina biztosításának kedvéért fog történni.

Mindenki tudja, hogy a Balkán déli részein a szenvedélyek leghevesebb gerjedelmbe jutottak. A láng minden pillanatban fölcsaphat s a monarchiának kötelessége gondoskodni, hogy az a puszkaporos hordó, melyet Boszniának neveznek, izoláltan maradjon. Igaza van az ellenzéknek, hogy bennünket nem érdekel a maczedonok helyzete. De érdekelnek ám az okkupált tartományok! Ha mi lemasirozunk a novibazári szandzsákba és megszálljuk a Szerbia és Montenegro közt levő területet, egyedül azért fogjuk tenni, hogy a maczedon és az albán lázadás át ne csapjon az okkupált tartományok határain.

Hogy a monarchia kénytelen lesz beavatkozni a balkáni zavarokba, azt Szilágyi Dezső már 1878-ban megjövendölte. Andrássy is előre látta, s ezért vétette be a berlini szerződés pontjába, hogy a monarchiának jogában áll helyőrségeket tartani a novibazári szandzsákban. Az okkupáció óta lefolyt huszonöt év alatt érdekeinknek új ellenlábasa akadt a Balkánon. Amire a berlini kongresszuson senkisem gongolt, az ma már elvitázhatatlan tény, hogy t. i. Olaszország

Albánia megszerzésére gondol és egyelőre gazdasági téren nagy versenyt támaszt a monarchiának.

Egyfelől a Balkán szláv népeinek nemzetiségi villongása, másfelől Olaszország aspirációja indítja a monarchia legfőbb intéző köreit arra, hogy beleavatkozzanak a balkáni ügyekbe és kellő időben megvessék lábukat azon a területen, mely a félszigetet minden irányban dominálja úgy strategailag, mint kereskedelmileg.

Kállay Béni, kinél alaposabban a monarchiában senki nem ösmeri a kérdést, már két év előtt tisztán látta a helyzetet, s a bekövetkezendőkre való tekintettel sürgette a szerajevo-mitroviczai vasutvonal kiépítését. Ugyanakkor határozta el a hadilétszám fölemelését és a flotta szaporítását is. A program teljesen meg volt állapítva már tavaly tavasszal, s Ferencz Ferdinánd pétervári útja ezzel állott összefüggésben.

Azt hiszem, fölösleges tovább is bizonyítgatnom, hogy a *katonai terhek növekedése elől lehetetlen kitérnünk.*

Ha az idén nem, hát a jövőre meg fog történni az, ami logikai következménye az okkupációnak: *meg kell szállanunk Ó-Szerbia egy részét.* Lehetséges, hogy ezt véráldozat nélkül hajthatjuk végre, de az 1878-iki tapasztalatok arra intik az intéző köröket, hogy inkább pesszimisták, mint optimisták legyenek.

Nagyobb komplikációktól nem kell tartani. Oroszországgal meg van a megegyezés, a Porta pedig az általános európai nyomás alatt nem fog ellenszegülni.

Óhajtható volna, hogy az ellenzék veszen számot a külpolitikai érdekekkel és belátván a monarchia kényszerhelyzetét, ne idézzon elő belső zavarokat éppen akkor, amidőn a tettek mezejére kell lépni.

Az obstrukció haszna.

Nincs olyan rossz, aminek jó oldala ne lenne; ez a közmondás igazságnak bizonyul a most folyó parlamenti harc alkalmából is.

Anélkül, hogy a politikának ránk nézve tilos mezejére lépni, konstátálhatjuk: a katonai újonczlétszám fölemelése rossz dolog. Ebben az ország lakosságának legalább is 90 százaléka egyetért. Az sem képezheti kétség tárgyát, hogy a javaslat miatt

előállott obstrukció és az esetleges törvényen kívüli állapot nagy károkat okozhat az országnak. Mindezek ellenére a főváros polgárságának nincs oka haragudni az ellenzékre, sőt óhajtania kell, hogy mentől tovább tartson a parlamenti küzdelem és mentől több vidéki városban buzduljon fel a hazafias lelkesedés.

A múlt hó közepe óta több mint harmincz küldöttség érkezett Budapestre. Nagy dolog ez, tisztelt olvasók! Ilyenkor, tavasz küszöbén, pang a fővárosi kereskedelem. A helybeli lakost a hosszú tél kimerítette és nincs pénze se bevásárlásokra, se mulatozásra.

A kereskedőknek, szállodásoknak és vendéglősöknek tehát valóságos égi manna a vidékiek tömeges felözönlése. Egy-egy deputáció átlag 150–200 férfiból áll, kikhez többnyire egy csomó asszony is csatlakozik. Mert a jó vidékiek úgy gondolkoznak, hogy ha már eleget kell tenni a haza iránt tartozó kötelességnek, hadd élvezzen valamit az asszony is. Tehát magukkal viszik Budapestre a feleséget is. Természetes, hogy azok a derék alföldi magyar gazdák nem üres bugyellárisal indulnak el hazulról. Tudják nagyon jól, hogy Pesten meg kell mutatni a virtust. Azután mindig hiányzik valami otthon, amelynek beszerzésére legjobban alkalom az ilyen feljövétel. Szóval: mindenki ellátja magát az útra pénzzel. És ennek a pénznek itt gyorsan lába kél.

Örömmel látjuk, hogy a deputációk, minekutána a pályaudvartól begyalogoltak a parlament palotáig, ott kiéljeneztek magukat és Apponyi Albert gróf képviselőházi elnöknel tisztelegtek, apróbb csoportokban szétoszlanak a városban. A sok diszes kirakat felébreszti bennök a vásárlási kedvet és itt is, ott is befordul egy-egy urambátyám vagy nénemasszony a boltba. Délben és este pedig megtelnek azok a nagyvendéglők, amelyek rendes körülmények között csak a vasárnapi katonazenével tudnak egy kis publikumot szerezni.

Mostanáig körülbelül kétezer vidéki fordult meg a fővárosban, mint deputációs utazó. Kis számot mondunk, ha legalább 300.000 koronára becsüljük azt az összeget, amelyet Budapestnek elköltöttek a vendégfogadókban, korcsmákban, üzletekben. Ehhez a bevételhez a főváros nem jutott volna, ha elő nem terjesztik a katonai javaslatot és az ellenzék kérvényezésére nem buzditja vala a vidékieket. Az országban tapasztalható hangulat szerint reményünk lehet, hogy még számos deputáció érkezik Budapestre, s így még tetemesebb lesz a pénzforgalom.

Hogy a deputációzás politikai eredményt nem mutathat föl, ránk nézve mellékes. Elég az, hogy a főváros anyagi hasznát látja. A külföldi turistákat hiába várjuk, örülünk tehát, hogy azok helyett vidéki véreink sereglenek ide.

A fővárosi üzletemberek csak a hála tartozását róvnák le, ha köszönetet szavaznának az ellenzéknek a megindított akcióért. Rajtuk nagyot lendített a váratlan idegenforgalom. Ha minden saisonban megismételtetni lehetne, senki közülök nem panaszkodhatnék pangás miatt.

Reméljük, hogy mire véget ér a vidékiek deputációzása, a fővárosi üzletemberek küldöttsége fog tisztelni a kormányt és a függetlenségi pártot. Amannak megköszönik, hogy benyújtotta a törvényjavaslatot, ennek pedig, hogy megobstruálta.

Munkásjóléti hivatal.

A tavasz beköszöntött, de sok ezer ember még mindig hiába várja a foglalkozást. A munkakereslet nagyobb, mint a kínálat, mert a vidékről állandóan özönlenek Budapestre a foglalkozást keresők. Aki nek nincs módjában Amerikába vándorolni, az a fővárosban reméli és keresi a boldogulást. A múlt esztendőben 81,420 munkanélküli férfi és nő fordult a budapesti munkaközvetítő hivatalhoz, holott a kétszer akkora Bécsben csak 74,067. E munkátlanok közül nálunk csak 31,284, Bécsben ellenben 45,701 kapott foglalkozást, vagyis Budapesten a jelentkezők alig 40 százalékán segítettek, míg Bécsben 72 százalék jutott munkához.

Mi történt azzal az 51.000 emberrel, aki hasztalanul kopogtatott a munkaközvetítő hivatal ajtaján? Hát valahogy elten-gődtek a népkonyhák, a jótékonyági egyesületek adományain, s ették az ingyen levest, tejet és kenyeret, amelyet a demokráta és szabadkőművesek osztattak szét a város különböző kerületeiben. Az igazi nyomoruság azonban csak ezután szakad rájuk, amikor a társadalom, ama hitben, hogy a tavasz meghozza a munkát is, beszünteti a tömeges segélyezéseket. Télen fogékonyabbak vagyunk embertársaink nyomora iránt, megfélekedzvéen arról, hogy a munkátlan ember az év többi szakában, a legragyogóbb tavaszi napokon is csak úgy érzi az éhséget, mint a zimankós deczemberben.

Szükséges, hogy a munkanélküliség kérdése állandóan napirenden tartassék. Minél többször foglalkozunk ezzel az ügygyel, s mennél több oldalról világítjuk meg, annál jobban tisztázódik a munkanélküliség nagy problémája, s remélhetőleg annál inkább érdeklődnek iránta azok a körök is, melyeknek jóakaratótól és belátásától függ jórészen a baj orvoslása.

A munkanélküliségnek általában két fajtája észlelhető: a krónikus és periodikus munkanélküliség. Manapság tudvalevőleg minden vállalat arra törekszik, hogy ipari termékeivel versenytársait legyőzhesse. Világos, hogy ezt a versenyt a nagyobb vállalatok könnyebben bírják el, mint a kisebbek.

„Aki bírja, az marja.“ Ennek a létért való küzdelemnek első áldozatai azok a munkások, kik a kisebb műhelyekben dolgoznak. Budapesten az utolsó tíz év alatt számos kis ipartelep ment tönkre, részben a féktelen verseny, részben a szolid alapot nélkülöző spekulációk következtében. A kisebb vállalatoknak a nagyobbak által való tönkretévese krónikus egymásutánban történik, miért is azt a munkanélküliséget, mely az ilyen üzembeszüntetések következménye, krónikus munkanélküliségnek lehet nevezni.

Ami az időszaki munkanélküliséget illeti, az rendszerint olyan iparágaknál észlelhető, melyek bizonyos periodusokban fennakadást szenvednek. Ilyen nálunk az építőipar. Hajdan a munkaadó akkor is gondoskodott embereiről, ha semmi munkája sem volt, ma azonban rögtön szélnek ereszti őket. Látható tehát, hogy a munkanélküliség mindkét neme nagyrészen a fennálló társadalmi rendnek tulajdonítható, ennél fogva magának a társadalomnak kellene törekednie, hogy a bajokat orvosolja. Sajnos, még ma is akadnak az irányadó körökben olyanok, kik a munkásembert henyélőnek és mások könnyoradományára spekulálnak nézik. Ennek a felfogásnak ellentmond az élet. Láthattuk, hogy a fővárosi munkások eddig rendszerint visszautasítottak minden olyan segélyakeciót, mely a könnyörületességen alapszik. Általános jelszavá lett közöttük: „nem könnyoradomány kell, hanem munka!“

A kérdést már évek óta tanulmányoztatja az állam is, meg a főváros is, de megfelelő intézkedés jóformán nem történt. A mai kornak jellemző tulajdonsága, hogy sokat tanulmányoztat, de keveset alkot. Hogy a munkásjóléti intézmények tekintetében mennyire el vagyunk maradva a nyugati államokhoz képest: akkor látjuk csak igazán, ha az illető országokban megfordulunk, vagy a külföldön levő munkásjóléti intézményeket ismertető műveket tanulmányozzuk.

Itt van például Gelléri Mórnak lapunkban már méltatott *szociális napikérdések* című hatalmas munkája. Ebben a legapróbb részletekig ismerteti a külföldön bevált munkás-

jóléti intézményeket és megjelöli a módot, melylyel azok nálunk is létesíthetők volnának. Kíváncsiak vagyunk: lesz-e e műnek némi befolyása intéző köreinkre?

A mi meggyőződésünk szerint a munkanélküliség, a mai társadalmi rend mellett, teljesen meg nem szüntethető. Addig tehát, míg a társadalmi rend magától alakul, arra kell törekednünk, hogy a munkanélküliség *háros következményei* csökkenjenek, illetőleg a munkások számára elviselhetőkké tétessenek. A legideálisabb megoldás volna egy állami munkásjóléti hivatal szervezése, mely által az összes fontosabb munkásügyi kérdéseket, mint betegsegélyezés, nyugdíj, baleset elleni biztosítás, munkaközvetítés és munkanélküliség esetére való biztosítás nagyobb nehézségek nélkül, egymásután és aránylag rövid idő alatt megoldani lehetne.

Az iniciatívának erre nézve a főváros törvényhatóságából kell kiindulnia.

Budapest fejlődése.

Az alábbi statisztikai adatokból, melyeket Körösi József, a statisztikai hivatal igazgatója állított össze, kitűnik, hogy Budapest építése három év óta hanyatlik. Míg ugyanis 1899-ben 26.000 szoba épült, addig 1900-ban már csak 12.000, 1901-ben pedig 6941. Ez a csökkenés nem azt jelenti, hogy a főváros elérte a természetes fejlődés végpontját, amelynél az építkezések terén stagnálásnak kell bekövetkeznie, hanem kétségtelen jele a rossz gazdasági és pénzügyi viszonyoknak. Budapest egyáltalán nem tekinthető kiépült városnak. A Belváros tele van rozoga, ócska földszintes házakkal, melyek kiáltó kontrasztot képeznek a szomszédos utcák három és négyemeletes bérpalotáival, a hetedik, nyolcadik és kilencedik kerületekben pedig sok a beépítetlen üres telek. Azt is tudjuk, hogy a lakosságnak körülbelül husz százaléka botrányos lakásokban tanyázik, melyeket szívesen ott hagyna, ha azon a környéken új házak épülnének.

De miért nem épülnek?

Az ok, sokak meggyőződése szerint, pénzintézeteink szűkkebléségében rejlik. A 90-es évek közepén néhány lelkiismeretlen vállalkozó tulságosan igénybevette az építkezési hitelt, s azóta a bankok csak kivételes esetekben nyújtanak valakinek segédkezet ahhoz, hogy házat építhessen. Olcsó és tág hitel nélkül pedig nem fejlődhet az építkezés.

Az említett statisztikai kimutatás szerint Budapesten az utolsó negyedszázadban 7859 új lakóház épült 250.606 szobával. A jelenlegi lakóház-állományból a földszintes házak 56%, százalékat tesznek, Bécsben 24%, százalékat, ellenben a három- és többemeletes házak Budapesten 15%, Bécsben 31,3 százalékat, Budapesten tehát a földszintes épületek száma több mint kétszer akkora, mint Bécsben.

A kerületek rangsora, az építkezésre fordított kisebb összegtől a nagyobbik felé haladván, a következő: a legkisebb, átlagos összeggel szerepel O-Buda, tudniillik 331 koronával egy-egy főre; utána sorakozik a Teréz- és Józsefváros, fejenként 459, illetve 490 korona esik; az I. kerületben egy-egy főre 259 korona esik; az Erzsébetváros mely az építkezésbe fektetett költség tekintetében legmagasabban állott, a fejenkénti hányadszámítás szerint erősen háttérbe szorul, amennyiben itt egy-egy főre 587 korona jut, míg a Ferencvárosban 614, a Lipótvárosban 616, a budai kültereken 786, a II. kerületben 847, a pesti kültereken 900, s végül a sort bezáró Belvárosban 976 korona.

Az utolsó évtized alatt legtöbb, t. i. közel 26 millió korona értékben a főváros költségén emeltetett (mindenütt csakis a tényleg befejezett épületeket számítva). Az állam a katonai építkezéseken kívül közel 20 millió korona értékben építkezett, a katonai kincstár 14 és fél milliót fektetett épületekbe; ugyanennyit tesznek az ipari részvénytársulatok építkezési költségei, míg egyéb társulatok és egyesületek 12 millió koronát fordítottak építkezési célokra. Egészben véve az utolsó évtized alatt úgy alakulnak a viszonyok, hogy az összes építkezési költségekből 306 millió korona jut a magánépítkezésre, a hatósági és testületi építkezésre pedig 96 millió korona.

Fotball-mánia.

Amennyire helyes és szükséges, hogy az ifjúság testedző sportot űzzön, épp annyira helytelen és visszatetsző, ha valamely sportot tulzába visznek. A football immár valóságos mániává fejlődött a fővárosban. Labdárugának nemcsak a sportegyesületek, hanem az összes iskolásfiuk, sőt azok a faczér mesterlegények is, kik ennek előtte a Városligeti győpön heveréssel ölték az időt. Ez utóbbiak szórakozása a legkevésbé kritizálható. Az iskolásfiuk és a sportegyesületek focthallozása ellenben okvetetlenül korlátok közzé szorítandó. Dr. Földes Árpád dicséretet érdemel, hogy a főváros közgyűlésén szóba hozta ezt az új mániát és kimondatni kérte, hogy a középiskolai tanulóknak nem szabad a focthal-játékban résztvenniök.

Ez a játék életveszélyes. A fővárosban már volt halottja és van egy csomó nyomorékja. Már pedig olyan sportot, amely az életet vagy a testi épiséget veszélyezteteti, nem szabad kiskorúaknak űzni. Józan észszel felnőtt ember is tartózkodik tőle. A fiatalság edze a testét, de ne tegye ki magát semmiféle veszedelemnek. Van elég olyan játék, melynél kalamitás nem érheti.

Hogy az iskolásfiuk oly szenvedélylyel ráadták magukat a labdarugásra, annak jórészt a napisajtó az oka. Komoly emberek már régóta megbotránykozással látják, hogy a fővárosi újságok — kevés kivétellel — mennyi tért szentelnek a football tudósításoknak. Bármiféle tized vagy huszadrangu sportegyesület és lapdarugó csapatrendez focthalmérkőzést, a sajtó részletesen beszámol nemcsak a végeredményről, hanem a mérkőzés lefolyásáról és a résztvevők neveiről is. Az bizonyos, hogy a fölemlített sportifjak szorgalmasan megvásárolják az illető lappéldányokat, de a közönség tulnyomó része el sem olvassa a focthal referádákat. Mit érdekel például engem, aki Aradon vagy Kolozsvárt lakom, hogy a ferencz-

városi 127-es labdarugó csapatban a kapuvédő nem jól működött vagy hogy a „Postások” csapata nem volt kellő kondícióban, a mikor kiállott a „Csak hasba rugd” klub embereivel?

A sajtónak ez a gyöngesége vagy kedvezése a labdarugókkal szemben annál föltünőbb, mert ugyanakkor tapasztaljuk, mily mostoha elbánásban részesülnek a tudományos téren működők. Ir valaki egy hasznos és jó könyvet, amelyből mindenki okulást szerezhet, amelyen talán évekig dolgozott, beléje fektetve tudását és lelkes ambícióját, — ha csak nincs személyes összeköttetése a lapok belső dolgozótársaival, munkája legfőleg két-három soros megemlékezésben részesül. Összehordhat egész könyvtárt a saját műveiből, de azért a lapok egy századrész annyit nem irnak fölé, mint egy-egy footballistáról, akinek összes érdeme és talán tudománya az, hogy a labdát erős lábbal tudja megrugni.

Természetes, hogy a példa vonz. A tanuló ifjuság szintén szerepelné akar a lapokban, s miután látja, hogy a gradus ad Parnassum a labdarugó-téren át vezet, minden szabadidejét ott tölti. A szekundák szaporodása és a football között szoros összefüggés állapítható meg. Az „ambíciózus” ifju nem elégszik meg azzal, hogy saját pajtásaival együtt rongálja cipőjét, hanem eljár nézőnek a sportegyesületek mérkőzéseire és a nyilvános football versenyekre is.

Hamarjában nem tudnám megmondani hány olyan versenytér van, — de legalább tízre fogadok — ahol belépti díj mellett üzik a játékot. Hogy illik ez össze a gentleman-fogalommal? Ha azok az urak a labdarugást csupán a sport kedvéért folytatják: miért bocsátanak a pályaterre nézőközönséget és ha már odabocsátják, miért szednek beléptidíjat? Pénzért csak professzionisták szokták produkálni magokat. Uri emberek a közönséget, t. i. az ismerősöket és azok családjait, meghívják a maguk versenyekre és beléptit csak akkor kérnek, ha a jövedelmet jótékony célra fordítják.

Aligha csalódunk, ha azt hisszük, hogy egy némely labdarugó társaság csakis az anyagi haszon kedvéért folytatja a sportot. De akkor még nagyobb abszurdum a sajtó részéről a róluk való megemlékezés.

A football-mánia korlátozására két mód van. Az egyik a Földes féle indítvány elfogadása, a másik az apró-cseprő mérkőzések agyonhallgatása. Ha azt a főváros törvényhatósága, emezt a napisajtó megszívleli: kevesebb diák fog megbukni a vizsgákon és több tér jut a lapokban a szellemi tevékenység méltatására.

A budapesti mészáros-ipartestület válsága.

A mészáros-ipartestület tekintélyes, gazdag, egyesület volt mindig s e tekintély történelmi multti, a mely visszavezet a czéhek idejébe.

Epp ezért társadalmi és közigazdasági szempontból is gondolkozóba ejtő az a megdöbbentő factum, hogy ez az oly rég virágzó ipartestület a züllés útjára került s napról napra jobban süllyed le a válság lejtőjén a katasztrófa felé.

Ma már ott tart ez a tekintélyes testület, hogy mint a süllyedő hajóról a patkányok, úgy menekülnek róla a szakmabeli iparosok és nincs senki a testületben, a ki a kormány vezetésére vállalkoznék.

A mészárosok egyenként és testületté tömörülve Budapest egyik nagyszámot tevő adó alanya, a mely más szakmához mérten a legnagyobb számarányból járul a közterhek viseléséhez, s ezért az ő válságuk

nem lehet közömbös a municipialis élet megfigyelője s ellenőrző krónikása előtt.

Tegnap tartotta a mészáros ipartestület az áprilisi tartó utolsó év alatt ötödik tisztújító közgyűlését, s az 1903. naptári évben a másodikat, a mely választás tekintetében meddő volt.

A márczius 24-i közgyűlésen megválasztották elnöké *Schubert* Sándor fővárosi bizottsági tagot s alelnökké *Fritz* Jánost, a budapesti mészáros-ipartestület egyik legtekintélyesebb tagját; azonban mindketten lemondtak a bizalmi tisztségről. Ugyanez történt a tegnapi közgyűlésen is, a melyen az elárvult testület ügyeinek ideiglenes intézését *Schubert* Sándor elvállalta az április 19-én tartandó újabb tisztújító közgyűlésig.

Mi az oka, hogy tekintélyes polgárok ennyire vonakodnak e tiszteletet szerző állástól? Ez a kérdés önkénytelenül tolul föl e hihetetlen zürzavar láttára.

A válasz, a mily egyszerű, épp oly lesújtó is. A mészáros-ipartestület teljesen eladósodott, szerencsétlen spekulációk, az ezek folytán támadt bizalmatlanság és torzalkodások, villongások forgácsolják el erejét, tekintélyét és teszik vezetését veszedelmes decorummá.

A testület romlása a jéggyár alapításával kezdődik s a válság előidézésének jelentékeny része terheli a Vulkán gépgyárat is.

Ennek a gyárnak, mind hazai ipartelepnek, adta a hazai iparpártolásának céljából a hentes- és mészáros ipartestület, nemzetközi pályázókkal szemben, az elsőbbséget a gyár felépítésére, bár a Vulkán ajánlata kedvezőtlenebb volt pénzügyileg a többinél.

A Vulkánnak 600 mmázsa napi produkáló képeségű gyárat kellett volna készítenie, azonban a gyárépítőség nem felelt meg a beléhelyezett várakozásnak s az általa berendezett gyár mindössze napi 350 mmázsa jeget tudott előállítani.

Beállott az a kényszerhelyzet, hogy az átvevőknek szemet kellett hunyniok a szerződés pontjainak e súlyos megsértése ellen, mert természetes jég abban az évben nem volt s csak a közt volt választásunk, hogy vagy a jéghiánynak, tehát kész bukásnak tegyük ki a jéggyárat alapító mészárosokat és henteseket, vagy átvegyék a csak félüzemre képes elfussolt gyárat, mint szükséges rosszat. Átvették tehát a gyárat s ez átvétel alapján a Vulkán kiszabadult a felelősség alól.

Am ezzel a könnyelmű átvevéssel nagy kötelezettségek szakadtak az ipartestület vállára. Ezt súlyosbította a szerencsétlen faggyúgyár alapítás, a börgyárosok kartellje által aminált ellenzék s a zürzavaros állapotok odáig fajultak, hogy a legutóbbi közgyűlésen dr. *Maislis* Mór iparhatósági biztos bejelentette, hogy abban az esetben, ha a 19-iki közgyűlésen nem találnak orvoslást a testület rákfenéjére, úgy hatósági beavatkozás fogja kideríteni, ki a felelős a testület sajnálatos elzüllesztésért.

Hirek a városházáról.

A vízvezetéki viz vizsgálata. A fővárosi vízvezeték vize tudvalevőleg állandó vegyi és baktériológiai vizsgálatnak van alávetve, mely vizsgálatot a belügyminiszter rendelete folytán készült szabályzat alapján a baktériológiai s a fővárosi vegyészeti és tápszervizsgáló intézet teljesíti. A mikor ez a szabályzat elkészült, a vízvezetékbe

összesen csak 25 kút volt bekapcsolva, s így a kutakból nyert víz sűrű megvizsgálása nem képezett nagy nehézséget. Ma már azonban oda fejlődött a főváros vízvezetéki hálózata, hogy rövid idő múlva 75 kúttal lesz kapcsolatban, mely körülmény csaknem lehetetlenné teszi a vizsgálatnak a régi szabályzat alapján való keresztülvitelét, mert hogy a 75 kútból nyert óriási víztömeg oly sűrűn legyen megvizsgálható, amint azt a szabályzat előírja, ahhoz rengeteg sok munka és idő kell. Fölmerült tehát annak a szüksége, hogy a szabályzat a viszonyoknak megfelelően módosíttassék. E tárgyban konferencia volt a városházán, s a tanácskozás során úgy a baktériológiai, valamint a vegyészeti intézetek képviselői oda nyilatkoztak, hogy a nagyon sűrű vizsgálatot fölöslegesnek tartják. Esztendőik vizsgálatainak eredményei arról tesznek tanuságot, hogy a budapesti vízvezeték vize állandóan ingadozás nélkül kitünő s így a kutak nagy mérvümegegyenlősége miatt mellőzendő a vizsgálatnak oly sűrűn való megtartása, amint az eddig történt. Ugy költség mint munkaidő kiméltése szempontjából helyesnek vélik a vizsgálati turnusok leszállítását olyképpen, hogy havonként legalább is 750 helyről vétesék vizsgálatra szánt viz. Már ez is nagymértékű óvatosságnak s lelkiismeretességnek tekinthető, amilyen a kontinens egyik nagy városában sem észlelhető. Az értekezleten elhatározták, hogy a víz-vizsgálati szabályzatnak ilyenén módon való módosítása tárgyában a tanács részéről felirat intéztessék a belügyminiszterhez.

A Pasa-rét csatornázása. A Pasa-réti csatorna ügyében a főváros ártirt tudvalevőleg a IV. hadtest katonai építési osztályához s felkérte, engedje meg, hogy a Pasa-rét szennyvizeinek elvezetésére építendő csatorna a Lipótmezőn levő hadapródiskola kanálisába nyerjen betorkolást. Az építési osztály ma értesítette a fővárost, hogy a jelzett városrész fejlődése érdekében hajlandó hozzájárulni a kérdés ilyenén való megoldásához. A dologhoz azonban hozzászólási joga van Wunsch Róbert csatornaépítő vállalkozónak is, akivel a kanális fönn tartására nézve szerződése van a katonai kincstárnak, továbbá a Klotild szeretetház-egyesületnek, mely a kadetiskola csatornáját használván, szintén szerződéses viszonyban van a kincstárral. Ez okból kívánja tehát az építési osztály, hogy a barátságos meg egyezés létrejöttének érdekében bizottsági tárgyalás tartassék, melyre meghívandó lesz a hadtestparancsnokságon kívül, nevezett vállalkozó s a szeretetház is. Van azonban a katonai kincstárnak egy elvi jelentőségű kifogása, a melyet föltétlenül tisztába kíván hozni a fővárossal szemben. A kadetiskola csatornáját, ugymint a főváros tanácsa közcsatornának jelzi átíratában, amely fölött szabadon vél rendelkezhetnek. Ez ellen a katonai kincstár határozottan tiltakozik s kívánja, hogy a kanális ideiglenes jellegű magáncsatornázásnak tekintessék; s ha a főváros

álláspontjáról nem akar letérni, úgy követeli a közigazgatási bíróság döntését. Ez a körülmény azonban távolról sem jelenti, mintha a katonai kincstár ellenséges indulattal volna a pasa-réti csatornára vonatkozó tervezések iránt, a melyeknek keresztülvitelében kész örömmel kíván segíteni a fővárosnak.

A Ferencz József-rakpart korzója.

Már a sajtóban is kifejezést nyertek a panaszok, hogy a főváros még mindig nem szaporította meg a Ferencz József-rakpart korzóján a lámpásokat, holott erre vonatkozólag már régen van tanácsi határozat. Most végre e bajon is segítve lesz. Eddigél első sorban is a dunaparti főgyűjtő-csatorna építése akadályozta a korzó világításának fokozását. A tanács ugyanis nem akarta a lámpások kedvéért fölszaggatni a korzó aszfalt-burkolatát, amely a csatornamunkálatok befejezése után ugysis egészen újból volt lerakandó. Most, hogy a jelzett szakaszon a csatorna már be is földetett, s a felső földréteg kellőleg megülledett meg is kezdték az aszfaltozás s ezzel kapcsolatban az új gázlámpások lerakásának munkálatait. A korzó ezenkívül egészen újból fásítatik is s így e nyáron új mezben láthajta majd a publikum e kedvencz sétahelyét.

Népháza vagy Népotthon. A két milliós ezredévi alapítvány kamataiból a közoktatásügyi ügyosztály tudvalevőleg a Lehel-téren nagyszabású Népházat akar építeni, amely a jobbmódu munkások kaszinója lenne. Ezzel szemben a józsefvárosi előjáróság és jótékony-egyesület azt az indítványt tették, hogy az alapítvány kamataiból a józsefvárosi szükséglakások telkén építsenek nagyszabású közjótékonyági intézetet foglalkoztató-műhelylyel, népkonyhával, menedékházzal és bölcsőházzal. A tanács vegyes bizottságot küldött ki, hogy vitassa meg, melyikre lenne nagyobb szükség. A vegyes bizottságot Bérczy István tanácsos elnöklésével ülést tartott, melyen hosszú vita után szavazásra került a sor. Mind a két javaslat mellett ötven szavaztak, vagyis a bizottság mind a két javaslatot föntartotta. Azután elhatározták, hogy mind a két tervet rész-

A teherkocsik fékezése. Egy fővárosi szabályrendelet értelmében Budapest területén szigorúan tilos a teherkocsik fékezésénél kerékkötő láncot, szíjjat és talabort használni, mert ezáltal nagy mértékben romlik az utcák burkolata. Fékezni csakis a dörzsfék alkalmazásával szabad. E rendelkezést azonban éppen nem respektálják a fuvarosok, miért is a tanács kénytelen volt szigorú intézkedéseket tenni a szabályrendelet érvényesítése tárgyában. Az összes elöljáróságok utasítást kaptak, hogy lejtőknél tilalmi táblákat állíttassanak föl, a rendőrség pedig fölhívott, hogy közegei által figyelmeztesse a rendelet megszegőit s a mező- és erdőőröknek is meghagyta a tanács, hogy minden adandó alkalomkor figyelmeztessék a fuvarosokat a kerékkötési tilalomra s az ellenszegülőket haladéktalanul jelentessék föl.

letesen tárgyalni fogják. A Népháza helyének és programjának megállapítására meghallgatják a munkásokat is.

Titkos szerek árusítása miatt a tanács ötven korona pénzbüntetéssel sújtott egy VIII. kerületi cukrászt. Az illető ugyanis saját készítményű „köhögés elleni crème“-t hirdetett, mely az ő reklámja szerint a tüdővész ellen, ha a baj még kezdő stádiumban van, „az egyetlen biztos szer“. A tiszti főorvos véleménye szerint ez a szer, noha mérges anyagokat nem is tartalmaz, mégis az egészségre nemcsak hogy nem közömbös, de határozottan ártalmasnak tekintendő. A crémet terjesztő cukrász azonkívül reklámcédulákon orvosi kérdéseket tesz fel, melyekre a páciensnek írásban felelni kellene, mire ő megadná a vonatkozó utasítást. Az említett tiszti főorvosi vélemény szerint ez az eljárás kuruzslás, amitől pedig őrizkednie kell, mert különösen a hiszékeny köznép adja meg az árat, miután a rendes orvosi kezeléstől elvonatik és a kuruzsló értéktelen kotyvalékát drága pénzzel fizeti.

A Krisztina-körút rendezése. A Krisztina-körút Mikó- és Maros-utca között fekvő utolsó szakaszának rendezése ügyében Podmaniczky Frigyes elnökle mellett minap értekezletet tartott a kiküldött vegyesbizottság. A fővárost *Vosits Károly* tanácsos, *Fülepp* tiszti főügyész, *Heuffel* középítési igazgató és *Heltai Ferencz* bizottsági tag képviselte. Az értekezlet tulajdonképpeni feladata az volt, hogy a főváros közmunkák tanácsa által előlegezendő költségek visszatérítésére vonatkozólag oly módot állapítson meg, a mely a fővárosnak legjobban megfelel. A bizottság abban állapodott meg, hogy a főváros 1905. évtől kezdve évi 50.000 koronás részletekben fizesse vissza a főváros közmunkák tanácsának. Az ingatlantulajdonosoktól statumszerűleg beszedendő díjak fele a közmunkatanácsot, fele pedig a fővárost illeti. A körút jelzett szakaszának földalatti létesítményeit, fásítását és kertmunkáit egészen a főváros tartozik elkészíteni; egyéb munkálatok terheit felerészben a közmunkák tanácsa viseli. A körút nyugati oldalán terjedelmes telekkisajátítást követel a szabályozás, ami nagy anyagi teherrel járna. Erre nézve a bizottság olyan megoldást talált, mely fölöslegessé teszi a kisajátításokat. A Mikó- és Maros-utczák közötti szakasz kiépítésével azonban még nem tekinti a bizottság befejezettnek a belső körút rendezését. Utalván arra, hogy e körút integráns részét képezi a Gellért-rakpart ama rendetlen szakasza, mely az Esküteri hid és a Ferencz József-híd feljárója között terül el, a bizottság feltétlenül szükségesnek tartja, hogy ez a rész egyidejűleg rendeztessék. Végre még elkészítendőnek tartja a tervezett serpentin utnak az Esküteri hid feljáromjába való betorkolását. A vegyes bizottság eme megállapodásait arra küldte át most a közmunkák tanácsa a fővároshoz, hogy ez alapon mihamarább tegye meg a szükséges intézkedéseket.

A kötelező fertőtlenítés kiterjesztése.

A fővárosi fertőtlenítő intézet által végzendő fertőtlenítésekre vonatkozó szabályrendelet tárgyalása alkalmával a tanács hozzájárult ama javaslatához, hogy tuberkulózis eseteknél, ha a beteg meghalt vagy más lakásba költözött, a lakás fertőtlenítése kötelező legyen. Egyuttal elfogadta azt is, hogy állategészségügyi fertőtlenítéseknél s oly esetekben, mikor a deszinficiálás nem kötelező, a felek bizonyos mérsékelt díjat tartoznak fizetni a lakás s egyéb tárgyak fertőtlenítéséért. E díjakat az anyag

beszerzési ára, a közreműködő közegek napidíja s a fuvar költségek arányában állapítja meg a tanács. A tuberkulózis-esetekre kimondott kötelező deszinficiálás a személyzet s fuvarszaporítás czímén évi 26.000 korona kiadási többletet követel, miért is a pénzügyi bizottság fölhívott, hogy erre nézve tárgyalásokat tartson s javaslatot tegyen a tanácsnak.

A katonai asszisztencia költségei.

1901-ben a megáradt Rákospatak oly nagy galibát okozott a főváros patakmenti részén, hogy mentés céljából katonai műszaki csapatok segélyét kellett igénybe venni. A katonai pontonokkal kivonult hidász katonák tettek is jó szolgálatokat a vagyontmentés körül. A belügyminiszter most felhívta leiratával a fővárost, hogy a katonai csapatok működése folytán fölmerült költségeket fizesse meg a katonai kincstárnak. A tanács fölülbírlás céljából kiadta a katonák számláját a VI. kerületi elüljáróságnak.

Az ingatlanok újabb megterhelése.

A tanács adóemelési javaslatai között volt a csatornájárlék fölemelését célzó szabályrendelet is, amelyet a közgyűlés azzal adott vissza a tanácsnak, mondja meg világosan, hogy a fölemelés mennyivel terhel meg az ingatlanokat. Az utasításra a mérnöki hivatal és a műszaki számvevőség ma számszerű adatokkal világítja meg a szabályrendelet homályos pontjait. Az utolsó öt év csatorna-építéséből vett átlagos számítás alapján kimutatják, hogy egy folyóméter csatorna költsége 17 K. 34 fill. A járulék fölemeléséből ennek alapján a következő új terhek háromolnak az ingatlantulajdonosokra: 1. Az utcakeresztezéseken, köztereken lerakott csatorna költségét ezentul a határos ingatlanokra vetik ki felerészben, a mi a homlokzathossz minden métere után 10 korona terhet jelent. 2. A sarokházak ezentul annak a homlokzatnak a hossza után, amelynél a kapu van: az egész csatornaköltséget, a másik homlokzat után a fél költséget fizetik. A tehertöbblet az építési költség 17 százaléka. 3. A leszálló aknáknak fedőlapjait egészen az ingatlantulajdonosok fizetik. A többletköltség 3—6 százalék. 4. A régi csatornák átépítése a fenti szabályzat alapján jórészt — 20 százalék többlet erejéig — szintén az ingatlanokat terheli, a fővárost csak akkor, ha az átépítés 15 éven belül történne. 5. Ha egy uttesten kettős csatornát építenek, az ingatlantulajdonos a telek előtt elvonuló rész egész költségét viseli. — Az új szabályrendelet értelmében tehát a fővárost csupán a felügyeleti, burkolathelyreállítási és a főgyűjtőcsatorna építési költsége fogja terhelni. Az évi többletköltség kiszámítása ez: Öt év alatt — 1897—1902. között — 39.305 folyóméter hosszú csatornát építettek 681.507 korona költséggel, amelyből a régi szabályzat alapján 459.927 korona térült meg. Az évi átlag tehát 136.301 korona, amelyből az ingatlan tulajdonosok 67½ százalékot, tehát 91.985 koronát viseltek. Az új szabályzat a terheket 31½ százalékkal emeli, amelynek évi többlete 44.316 korona. Az új szabályzatban végül kimondani kérik, hogy a terjedékre eső csatornaköltség a szomszéd tulajdonossal szemben — épp úgy mint más esetben — a kivetés jóváhagyásának napján váljék esedékessé.

A közmunkatanács akadémuskodása.

A budai Ördögárcan át 3 új vashidat kell építeni, mert a mostani korhadt fahidakon veszélyes a közlekedés. A hidakra vonatkozó tervek átküldettek a közmunkák tanácsához, amely egész váratlanul akadályt gördített a hidépítés elé. Nem járult hozzá a tervek kiviteléhez, mert úgy véli, hogy az Ördögárcok szabályozási irányának ismerése nélkül nem szabad

fölépíteni a vashidakat. Előbb állapítsa meg a főváros a szabályozási irányt, s csak aztán vegye elő a hidépítés ügyét. A főváros mérnöki hivatala most erre vonatkozólag újabb javaslatot tett a tanácsnak. Annyiban elismeri a közmunkatanács álláspontját, hogy a szabályozási irányt tényleg jó volna mihamarabb megállapítani, de hogy a hidépítés ettől tétessék függővé, azt helytelennek tartja. Kényszerítő szükség parancsolja a hidak létesítését, amelyet a szabályozási irány végleges megállapításáig elhalasztani nem szabad. De különben is a mai helyzeten abszolúte nem lenne segítve, ha a hidak a jövődöbeli árok tengelyben épülnének, mert ez időszerint elsősorban arra van égető szükség, hogy a jelenlegi árokmeder fölött legyen közlekedésre alkalmas áthidalás. Ez okból a mérnöki hivatal javasolja a tanácsnak, hogy legalább a Julia-utcai vashidat okvetlenül most építse meg, mert enélkül a Pasaréttal való közlekedés nagy nehézségekkel járna, ami e virágzásnak induló városrészt akadályozná a fejlődésben. A másik két hid építésével lehet még aztán várni egyidejig, de ha a körülmények követelik, így ezeket is a mostani szabványban kell elkészíteni.

Ünnepség egy napközi otthonban. Az Aréna-uti iskolában létesített napközi otthon kapui márczius 31-én záródtak be s csak a tél kezdetén nyílnak meg újra. Az otthon bezárása egy kis ünnepséggel történt. Jelen volt az iskola egész tantestületén kívül Paksy Béla iskolaszéki elnök is, akihez az egyik iskolai növendék megható beszédet intézett, köszönetet mondva társai nevében a jótéteményért, melyet nekik az emberbaráti intézmény nyújtott. Ugyanezen alkalommal az otthon vezetői érdekes kis kiállítást rendeztek azokból a papírmunkákból, melyeket az otthon növendékei készítettek.

Uj csatorna. A kelenföldi kaszinó kérelmére a tanács felhívta a mérnöki hivatalt, hogy a Lágymányos-utcai csatornázás terveit s költségvetését készítse el, mely föl hívásnak a mérnöki hivatal eleget is tett. A csatornázás költsége összesen csak 7000 koronába kerül. Közmunkák tanácsa most értesítette a fővárost, hogy e tervek ellen semmiféle kifogása nincs s így a nyár folyamán ez a kívánsága is teljesülni fog a kelenföldieknek.

Berekedt munkálatok. Az angyalföldi tébolyda telkén levő talajvizek elvezetése céljából szükségessé vált a Csikárok alsó szakaszának medermélyítése, mert csak így nyernek a talajvizek lefolyást. E munkálatok kivitelét a főváros vállalta magára. A tébolyda meg is szerezte már a szükséges vízjogi engedélyt, amikor kiderült, hogy a VI. kerületi elüljáróság, mely az árokmélyítési munkálataival megbízott, nem bír mozdulni, mert az aránylag csekély költséggel járó munkára nincs fedezet. Az előjáróság sürgős előterjesztést tett most a tanácsnak, hogy a munkálatokra 500 korona póthitel engedélyeztessék.

KÖZGAZDASÁG

A Budapesti közuti vaspálya-társaság 1902. évi üzleti zárószámlájának és mérlegének adatai a következők:

Üzleti zárószámla. Bevétel: Személyszállítási bevétel saját vonalain 6,649.778 korona 87 fillér, a budapesti villamos városi vasut átszálló-forgalomból

106.154 korona 33 fillér, a Budapest-Ujpest-Rákos-palotai vasut átszálló- és peage-forgalomból 84.626 korona 63 fillér, a budapestvidéki vasut hálózatán 87.718 korona 04 fillér. Aruszállítási bevételek 1366 korona 10 fillér. Kamatok 708.467 korona 03 fillér. Bérházak jövedelme és haszonbérék 280.737 korona 02 fillér. Vegyesek 182.778 korona 96 fillér. 50.162 darab Budapesti helyi érdekű vasuti részvény osztaléka 351.134 korona, 14 997 darab Budapest-Ujpest-Rákos-palotai vasuti részvény osztaléka 104.979 kor. 8118 darab Budapestvidéki vasut részvény osztaléka 48.708 korona. 17.938 drb Ferencz József földalatti vasuti részvény osztaléka 35.876. Összes bevétel 8,642.323 korona 98 fillér, hozzá az 1901. évi nyere-mény-maradvány 316.786 korona 50 fillér, összesen 8,959.110 korona 48 fillér. **Kiadás:** Üzemi kiadások, központi telepek stb. 3,577.737 korona 53 fillér, a székesfőváros részesedése 275.075 korona 07 fillér, peage-illeték 2000 korona, kerületi betegpénztári járulékok 28.650 korona 03 fillér, kegydíjak és segélyezések a személyzetnek 16.873 korona 91 fillér, egészségügyi szolgálat költségei 20.681 korona 60 fillér, kötvénymkamatok 683.376 korona, adók és illetékek 621.377 kor. 14 fillér, tőketörlesztés 384.280 korona, a nyugdíjalap és rendes tartalékalap kamatoztatása 32.804 korona 12 fillér, leírás 12.000 kor., összes kiadás 5,654.855 korona 40 fillér. Nyere-mény 3,304.255 korona 08 fillér, összesen 8,959.110 korona 48 fillér. **Mérlegszámla.** Vagyon: Közuti vasuti vonalak és villamos berendezések 34,368.168 korona 67 fillér. Villamos átalakítás előtti beruházások 5,043.309 korona 96 fillér. Előmunkálatok és új tervezések 46.425 korona 31 fillér. Készletek 420.462 kor. 96 fillér. Követelések 3,470.474 korona 54 fillér. Pénzkészlet 135.910 korona 54 fillér.

Betétek pénztintézeteknél 8,364.982 korona 44 fillér. Függő kamatok értékpapírok után 93.356 korona 63 fillér. Értékpapírok 22,264.025 korona 51 fill. Saját címletek a tárczában 19,062.400 kor. Nyugdíjalap értékpapirjai 8797 kor. Biztosítéki és letéti értékpapírok 158.050 kor. Bérházak 1,472,509 kor. 03 fill. Telkek 2,028.769 kor. 96 fill, a Nádor-utca 29., 31., 33. számú bérházak építési számlája 2,555.780 korona 78 fill. Használaton kívül helyezett istállók és melléképületek értéke 244.184 kor. 64. fill., összesen 99,737.607 korona 88 fillér. **Teher:** Részvénnytőke 40,477.800 kor. Kötvénnytőke 18,000.000 k. Ferencz József-hidi vasut törlesztendő tőkéje 430.375 korona 20 fill. Társasági alapok 33,519.503 korona 76 fillér.

Az igazgatóság, felügyelő-bizottság, és választmány alapszabályszerű letéte 77.000 kor. Föl nem vett osztalék 9196 kor. 1895. évi 4 százalékos kötvények törlesztési részlete 1902-re 165.480 kor. Részvénnytörlesztés előrevitel 58.800 kor. 1895. évi 4 százalékos kötvények esedékes kamatai 343.220 k. Hátralékos 4 százalékos kisorsolt kötvények 34.860 korona.

Hátralékos kisorsolt részvények 6000 korona. Személyzeti óvadékok 103.424 kor. 68 fill. Vállalkozók biztosítékai 86.778 kor. 52 fill. Budapest sz. főváros részesedése (1902 július 1-től december 31-ig járó rész) 172.881 kor. 57 fill. Értékesített és természetben fölhasznált háramlási tárgyak értéke 385.983 korona 46 fillér. Előre vitt számlák az üzemből 110.974 kor. 92 fill. Budapesti helyi érdekű vasutak részvénytársaság folyó számlája 509.104 k. 77 fillér.

Budapestvidéki villamos közuti vasut részv.-társ. folyó számlája 79.263 kor. 80 fillér. Különféle tarto-

zások 1,862,706 kor. 12 fill. Nyereség 3,304,255 kor. 08 fillér.

Összesen 99,737,607 kor. 88 fillér Az e hónap 25-én tartandó közgyűlésen javaslatba fog hozatni, hogy osztalék fejében részvényenkint 28 kor., élvezeti jegyenként pedig 18 korona fizettségük ki.

A Magyar általános kőszénbánya részvénytársulat e hó 4-én tartotta rendes évi közgyűlését 46977 részvényt képviselő 16 részvényes jelenlétében *Teleki Géza* gróf elnöklésével.

Királdi *Herz* Zsigmond udvari tanácsos, vezérigazgató az igazgatóság évi jelentésének kapcsán előadta, hogy a társulat eredményes évre tekinthet vissza.

Az igazgatóság állandóan nagy gonddal folytatta különösen a tatai bányászat kiépítését és fejlesztését, mely fényesen beváltotta a hozzá fűzött várakozásokat, mert az ország egyik leghatalmasabb ipartelepévé fejlődött és állandó emelkedése biztos jövőnek alapja. Az osztrák kivitelt is megtartották, habár nagy áldozatok árán és a tatai szén piacát annyira kiterjesztették, hogy 1,532,200 métermázsával többet termeltek, mint a múlt évben. A kivitelt azonban kedvezőtlenül befolyásolja a budapest—bécsi viszonylatban fönnállott közvetlen díjtételek fölmondása, mert a bizonytalan helyzet a hosszabb időre szóló szénszállítási szerződések megkötését, valamint a munkások telepítését megnehezíti.

A tatai bányatelep Tatabánya néven önálló községgé alakult. Nagy gondot fordítanak állandóan hazai munkások telepítésére és e célból már eredményes kísérleteket tettek közvetlen munkásokkal és alföldi kubikosokkal. A házi és ipari tüzelésre egyaránt kitűnően bevált brikettek gyártását lehető nagy mértékben fogják kiterjeszteni és mint különösen fontos körülményt említi meg, hogy tatai briketjeikkel legközelebb a magyar kir. államvasutak gyorsvonatain fognak kísérletet tenni és kétségtelen, hogy a briket e célra is be fog válni, valamint a szobafűtésre eddig használt porosz szenet is pótolni fogja.

A királyi bányászat viszonyai még most sem mutatnak lényeges javulást, míg Sajószentpéteren az üzem zavartalan volt. Az esztergomi bányák a múlt évvel szemben visszaesést mutatnak, mert fogyasztóik nagyobbára redukáltüzemmel dolgoznak. Ebszónyból a múlt évben 1650 vasuti kocsi meszet szállítottak el.

A folyó év kezdetén bérbevett lajtaufalusi barnaszén bányaművet külön részvénytársulat fogja üzemben tartani. A társulat bányáinak összes termelése a múlt évben 11,778,197 métermázsá volt; az előző évi 10,715,287 métermázsával szemben, a mi 1,062,910 métermázsá emelkedést jelent. Szivák Imre dr. részvényes szólalt föl ezután és hangoztatta, hogy ily nagyjelentőségű tényekkel szemben az igazgatóság nem szorul külön köszönetnyilvánításra, ily tények magukért beszélnek és fölhívják az illetékes körök figyelmét és megérdemlik a buzdítást a jövőre.

A jelentést a közgyűlés egyhangulag tudomásul vette, mire a vezérigazgató előterjesztette a múlt év pénzügyi eredményét és javasolta, hogy az 1902. évi 2,147,959 korona 08 fillér bruttó nyereségből busás leírások és a tartalékok dotálása után 660,000 koronát a részvénylőke 5 $\frac{1}{2}$ százalékos osztalékára fordítsanak, míg a fönnmaradó 349,279 korona 04 fillér, valamint a tavalyról áthozott 893,848 korona 81 fillér nyereség összegéből 600,000 korona külön tartalék képzése után fönnmaradó 293,848 korona 81 fillért,

tehát 643,127 korona 85 fillért vigyék át új számára. A közgyűlés mindezeket a javaslatokat egyhangulag elfogadta, a fölmentést az igazgatóságnak és a felügyelő-bizottságnak megadta és egyuttal kimondotta, hogy az osztalék-szelvényt a szokásos helyeken e hónap 6-tól kezdve fogják beváltani. Az igazgatóságba egyhangulag beválasztották *Laurans Albertet* (Páris), a felügyelő-bizottság mandátuma lejárván, megválasztották a felügyelő-bizottságba: *Sárközy Aurél*, *Fenyvessy Ferencz dr.*, *Farbaky István*, *Simon Izidor* és *Mann Frigyes*.

Az **Adria m. kir. tengerhajózási részvénytársaság** hétfőn délután tartotta a rendes évi közgyűlését, *Lederer Sándor* lovag elnök betegsége folytán, *Burchard-Bélaváry Konrád* főrendiházi tag, társulati alelnök vezetése mellett. A kormány képviselőiben *Gyöngyössi János* miniszteri tanácsos, az *Adria* miniszteri biztosa volt jelen. A közgyűlés elé terjesztett évi jelentés szerint az 1902. üzletév, — amelynek az eredményeiben már a fölemelt alaptőke részesedik — 1,663,970 K. 43 fillér tiszta nyereséggel záródik. A jelentés kiemeli, hogy azok a várakozások, amelyeket az alaptőke fölemelésének és a hajóraj megnagyobbításának a jövedelmezőségéhez fűztek, már a lefolyt üzletévben is megvalósultak. Ez a kedvező eredmény nem csekély mértékben köszönhető annak, hogy a vállalat jelentékenyen nagyobb vitelképességű új hajókkal rendelkezik, amilyenek: *Szell Kálmán*, báró *Fejérváry* és a többi, amelyeknek üzleti eredményei nagyon előnyösen alakulnak, továbbá annak, hogy az általános költségek összege az előző évihez képest alig emelkedett, pedig ezek a költségek az eddigi 66,000 tonna rakó-terület helyett most már mintegy 120,000 tonna rakó-területre oszlanak meg — s végül annak köszönhető, hogy a régi hajók értékét czél tudatosan, a kitűzött határidőnél előbb leírták, mintegy 2000 font sterling erejéig s ezzel elérték azt, hogy az üzleti jövedelmeket a jelenlegi hajóraj mellett sem kell lényegesen nagyobb összeggel igénybe venni, mint eddig. A viszonyokat tekintve, jogosultnak mondható az a meggyőződés, hogy a részvények jelenlegi kedvező jövedelmezősége, az új szerződés nagyobb terhei mellett is, fönttartható lesz, annál is inkább, mert kilátás van rá, hogy a kőszén-árak kedvezőben fognak alakulni. A hajóraj megnagyobbításával az *Adria* oly magas színvonalra jutott, hogy a hazai kereskedelemnek a tengerhajózás tekintetében támasztott összes igényeit kielégítheti s konszolidált üzleti viszonyaival lehetővé vált az, hogy számos közgazdasági érdeknek, még saját anyagi érdekei háttérbe helyezésével is támogatást nyújthatott. A lefolyt üzletév összforgalma 895,028 tonna volt, az előző évi 700,045 tonnával szemben, ami körülbelül 28 százalékkal emelkedést jelent. A behozatal ugyan csökkent 1746 tonnával, de a kivitelt 51,400 tonnával, vagyis mintegy 21 százalékkal emelkedett, a közbeeső kikötők forgalma pedig 145,229 tonna emelkedést mutat, vagyis körülbelül 36-6 százalékkal. Az új szerződésben előírt 8 új gőzös közül még hátralevő három új gőzös, a „*Szeged*“, „*Báró Fejérváry*“, és a „*Duna*“, szolgálatba léptek és kitűnően beváltak. Az elsünyedt „*Buda*“ helyébe a társaság 300 tonnával nagyobb vitelképességű új hajót rendelt, amely ebben az évben már forgalomba lesz állítható. Az igazgatóság javasolja, hogy az alapszabályszerű jutalékok levonása után, a szelvényeket egyenkint 30 koronával váltsák be. A biztosító-tartalékalap az idei javadalmazással 2,550,000 koronára

emelkedik. A közgyűlés a jelentést tudomásul vette s a fölmentést minden irányban megadta. A felügyelőbizottságba beválasztották gróf Teleki Domokost, hevesi Bisicz Lajost, budai Goldberger Gyulát, Kilényi Bélát és baranyavári Ullman Emilt. A szelvények április hónap elsejétől kezdve, a társulat főmei pénztáránál és Budapesten a Pesti magyar kereskedelmi banknál, Bécsben a Wiener Bankverein-nál váltják be.

Az „Első biztosító intézet katonai szolgálat esetére ö cs. és kir. fensége József főherczeg védnöksége alatt, mint szövetkezet“ f. évi márczius hó 29-én tartotta meg dr. Münnich Aurél orsz. képviselő elnöklete alatt X. rendes közgyűlését. A zárszámadás az intézet főnnállásának tizedik évfordulója alkalmából, utalva az elért eredményekre, konstatálja, hogy ily aránylag rövid idő alatt biztosító társaság hazánkban hasonló sikert még el nem ért, ami annál figyelemre méltóbb, miután az intézet csupán az elérési biztosítással foglalkozik s ezzel is csak fiugyermekek számára. A jelentésből kitűnik, hogy 1902-ben 8546 új tag lépett be 10.156.000 korona biztosított tőkével, úgy hogy az év végén az állomány 45.481.747 korona biztosított tőkét képviselő 42.321 tag volt. A bevételek is örvendetes szaporodást mutatnak. Díjak kötvényilletékek és kamatok czimén ugyanis 2.361.208 K 81 f. vétetett be. Az árfolyamnyereség 84.788 K 50 fillérre rugott, amely összegből azonban 48.678 K 50 fillér árfolyamkülönbözeti tartalék czimén kihasított. A díj és egyéb tartalékok az előző évvel szemben szintén igen tetemes többletet mutatnak, amennyiben 1.681.133 K 46 fillérrel szaporodtak, úgy hogy ezzel az elmúlt év végével 9.699.107 K 33 f.-re emelkedtek. A régi számítási rendszerről a mostanira való átmenet folytani különbözet ezzel teljesen törlesztve és végleg rendezve van. Ami a kiadásokat illeti, úgy 1902. folyamán esedékesse vált biztosított tőkék fejében 171 tagnak összesen 122.850 K fizettetett ki. Szerzési jutalékul 167.568 K 52 f., tehát az üzletszerzeménynek $1\frac{1}{3}\%$ -ánál alig több, míg beszédési jutalékok czimén 31.135 K 83 f., tehát a díjaknak csak $1\cdot57\%$ -a adatott ki. A szervezési költségekből 26.888 K 05 f. a künnlévőségekből 15.395 K 42 f. iratott le. A nyereség- és veszteség számla mindannak daczára 125.226 K 58 f. nyereséggel zárul. A mérleg-számla 10.723.251 K 49 f. vagyont tüntet fel, amely az előző évvel szemben ismét jelentékeny szaporodást jelent; ennek legnagyobb része elsőrendű jelzálogkölesönökben és jelzálogilag biztosított értékpapirokban van elhelyezve. A közgyűlésnek még tudomására hozattott, hogy az intézet ügykörét bővitendő, abba a járadékbiztosításnak egy új alakja vétetett föl, amely czélból egy V. díjszabást léptetett az igazgatóság életbe. A közgyűlés a jelentést tudomásul véve, Pildner orsz. képviselő javaslatára a választmány és igazgatóságnak, különösen azonban dr. Münnich Aurél elnöknek köszönetet és elismerést szavazott.

A „Budapesti villamos városi vasut részvénytársaság“ igazgatósága, április 2-iki ülésében a tizenkettedik rendes közgyűlés megtartását április hó 20-ára határozta el.

A bemutatott 1902. évi mérleg a következő adatokat tartalmazza:

Vagyon: A vasuthálózat, központi telep, kocsi-állomány stb. értéke 15.329 156 kor. 38 f. Szerződés-szerű óvadék a székesfővároshoz 100.000 kor. Felülvizsgálandó újabb építkezések és beruházások 568.231

kor. 44 f. A rendkívüli tartalékalap ingatlanai 282.450 kor. 44 f. A tartalékalapok értékpapirjai 3.781.683 kor. 80 f. Tartozók 502.831 kor. 70 f. Pénztárszámla 2 295 kor. 45 f. Anyagkészlet, szén, olaj, posztó stb. 214.172 kor. 79 f. Végösszeg: 20.780.722 kor. 50 f.

Teher: 56.899 drb részvény 11.379.800 kor. 3101 drb törlesztett részvény 620.200 kor. Elsőbbségi kötvényszámla 1.901.600 kor. Törlesztett elsőbbségi kötvényszámla 98.400 kor. Rendkívüli tartalékalap 4.276.627 kor. 96 f. Forgalmi tartalékalap 223.967 kor. 65 f. A pálya és felszerelések értékcsökkenésére 1902-ben 590.808 kor. 96 f. A pálya és felszerelések értékcsökkenésére 1902-re 120.000 kor. Az előző évek orvoslásából hátralékos részvények 20.400 kor. Részvénytörlesztési részlet 1902-re 105.400 kor. Az előző évek sorsolásából hátralékos kötvények 2000 kor. Kötvénytörlesztési részlet 1902-re 22.000 kor. Építési és beruházási tartalékalap 29.395 kor. 15 f. Fel nem vett osztalék 3912 kor. Nyugdíjalap 166.095 kor. 70 f. Óvadékok 84.691 kor. 56 f. Követelők 250.970 kor. 10 f. Tiszta nyereség az 1902. évben 884.453 kor. 42 f. Végösszeg: 20.780.722 kor. 50 f.

A veszteség- és nyereségszámlán feltüntetett összegek a következők:

Veszteség: Forgalmi kiadások 1.524.637 kor. 41 f. Különös kiadások 404.227 kor. 98 f. Elsőbbségi kötvény kamat 76.492 kor. A pálya és felszerelések értékcsökkenésére 120.000 kor. A székesfőváros $2\frac{1}{2}\%$ -nyi részesedése 60.839 kor. 78 f. Részvénytörlesztési alapra 105.400 kor. Az elsőbbségi kötvények törlesztésére 22.000 kor. Nyereség 854.453 kor. 42 f. Végösszeg: 3.198.050 kor. 59 fillér.

Nyereség: Nyereség áthozat az 1901. évről 21.386 kor. 72 f. Bevételek: 3.176.663 kor. 87 f. Végösszeg: 3.198.050 kor. 59 f.

Ezen adatok alapján az igazgatóság a közgyűlésnek indítványozni fogja, hogy az 1902. évi osztalékot 14 koronában állapítsa meg.

Első leánykiházasítási egyesület m. sz. (Leány és fiu-biztosító intézet Budapest, VI. Teréz-körút 40–42. szám. Alapított 1863) Folyó évi márczius hóban 1119 jutalékrész irattatott be és nászjutalékok fejében 59.014 korona 81 fillér fizetett ki. 1903. január 1-től márczius 31-ig beírt összes jutalékrész száma 3295 és a kifizetett nászjutalék összege 167.005 korona 35 fillér.

A SCHLICK-féle vasöntőde és gépgyár részvénytársaság részvényesei a Budapesten, 1903. évi április hó 18-án délután 4 órakor, a Magyar országos központi takarékpénztár üléstermében (IV., Deák Ferenc-utca 7. szám) megtartandó

XXXIV. rendes közgyűléshez

ezenel meghivatnak.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság jelentése.
 2. A zárszámadás előterjesztése a felügyelőbizottság jelentésével.
 3. A mérleg megállapítása, határozathozatal a tiszta nyereség felosztása és kifizetése tárgyában, felmentvény az igazgatóságnak és a felügyelőbizottságnak.
 4. Három igazgatósági tagnak megválasztása.
- Azon részvényesek, kik a közgyűlésen résztvenni óhajtanak, részvényeiket, a le nem járt

szelvényekkel együtt, a Magyar országos központi takarékpénztárnál (IV., Deák Ferencz-utca 7. szám) a társ. alapsz. 15. §-a értelmében legkésőbb bezárólag 1903. évi április hó 14-ik napjáig letéteményezni tartoznak. Az alapszabály ugyanazon §-a értelmében megkiváncatlik, hogy a részvény legalább 60 nappal előbb iratott a letevő saját nevére.

Az igazgatóság jelentése a közgyűlést megelőző napon a Magyar országos központi takarékpénztárnál átvehető.

Az igazgatóság.

Hirdetmény.

A budapesti villamos városi vasút részvénytársaság t. cz. részvényesei az 1903. évi április hó 20-ik napján délelőtti 11 órákor a társaság helyiségeiben VII., Kertész-utca 10. sz. a. tartandó

XII. rendes közgyűlésre

ezennel tisztelettel meghívtnak.

N a p i r e n d:

1. Az igazgatóság évi jelentése és az abban foglalt indítványok.
2. Az 1902. üzleti év mérlegének és szárszámadásának előterjesztése.
3. A felügyelő-bizottság jelentése és a fölmentvény megtámadása iránti indítvány.
4. A nyereség felosztására vonatkozó javaslat.
5. Az alaptőkének 2 millió koronával való fölemelése újabb 10,000 darab 200 korona névértékű részvény kibocsátása útján és az alapszabályok 7. §-ának valamint a 25. §. g) pontjának megfelelő módosítása.

6. Az alapszabályszerűleg kilépő igazgatók helyeinek betöltése iránti intézkedés.

A részvények letehetőek f. évi április hó 12-ig bezárólag az angol-osztrák bank budapesti fióklepénél, V., Fürdő-utca 6. sz. a.

Az igazgatóság.

Kivonat az alapszabályokból:

18. szakasz: Minden részvényes jogosítva van, a birtokában levő minden 25 drb társasági részvény után egy-egy szavazatot a közgyűlésen gyakorolni. Szavazati joggal bíró azon részvényesek, kik a közgyűlésen személyesen, vagy helyettes által résztvenni kívánnak, kötelesek a közgyűlés megtartására kitűzött határnap előtt 8 nappal részvényeiket a le nem járt szelvényekkel együtt az igazgatóság által a közgyűlést egybehívó hirdetményben kijelölt helyeken letenni.

20. szakasz: Az évi mérleg és zárszámadás, valamint a felügyelő-bizottság jelentése a K. T. 198. §-a értelmében a közgyűlés megtartását megelőzőleg 8 nappal a társaság helyiségeiben közbevetítésre kitétetnek.

21. szakasz: Azon részvényesek, kik személyesen nem jelennek meg a közgyűlésen; magukat egy e czélból külön meghatalmazott szavazatképes részvényes által képviseltethetik. Kiskorúak, vagy gondnokság alatt állók törvényes képviselőjük által képviseltetnek; nők és jogi személyek oly meghatalmazott által is képviseltethetik magukat, kik nem részvényesek.

Az Első magyar csavargár részvénytársaság XIII. évi rendes közgyűlését

1903. évi április hó 21-én délelőtti 10 órákor fogja Budapesten, a társaság helyiségeiben (V. kerület, Váci-ut 168. szám.) megtartani, melyre a t. cz. részvényesek ezennel az alapszabályok 15-ik §-ához képest azzal a figyelmeztetéssel meghívtnak, hogy azok a részvényesek, a kik a közgyűlésen, akár személyesen, akár képviselőjük által résztvenni óhajtanak, részvényeiket legalább nyolcz nappal megelőzőleg a társaság pénztáránál, vagy a „Wiener Bank-Verein“ bécsi czégnél elismervény mellett letenni tartoznak.

N a p i r e n d:

1. Az igazgatóság jelentése.
2. A felügyelő-bizottság jelentése, s ezzel kapcsolatban az évi zárszámadások és az évi mérleg megvizsgálása s megállapítása, valamint határozathozatal a tiszta nyereség hováfordítása iránt.
3. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság részére a felmentvény megadása.
4. Az igazgatóság újbóli megválasztása.
5. A felügyelő-bizottság tagjainak megválasztása.

Budapesten, 1903. április hó 3-án.

Az igazgatóság.

Mérlegszámla 1902. december 31-én.

Vagyon: Építmények 890,813 k. 69 fil. Gépek 748,730.70. Ingatlanok 257,804.02. Vasuti vágányzat 23,306.20. Kész áru 494,477.81. Üzemi anyagok 268,702.93. Berendezés 84,478 k. 74 fill. Szerszámok 116,178.79. Felszerelés 13,813.54. Tűzkár elleni biztosítás 2857.69. Pénztár 15,444.98. Váltók 76,354.22. Bánompénz és biztosítékok 69,860 k. 14 fill. Adósek 633,726.96. Összesen 3,716,520.41.

Teher: Részvénytőke: 15,000 darab teljesen befizetett részvény a K. 200 = 3,000,000.—. Hitelezők 240,107.68. Atmeneti tételek 7266.02. Tartalékalap 123,827.29. Építmények fenntartási tartalék 33,747.42. Gépek fenntartási tartalék 66,629.91. Berendezés fenntartási tartalék 16,348.61. Vasuti vágányzat és felszerelés fenntartás 5,178.—. Nyereségáthozatal 1901. évről 15,729.84. Tiszta nyereség 1902. évben 207,686.64. Összesen 3,716,520.41.

Nyereségi és veszteségi számla 1902. évben.

Tartozik: Építmények fenntartási tartalék-számlának alapszabályszerű 2% leírásért 17,491.15. Gépek fenntartási tartalék-számlának alapszabályszerű 5% rendkívüli leírásért 36,127.41. Berendezés fenntartási tartalék-számlának 8447.87. Vasuti vágányzat és felszerelés fenntartás-számlának 2488.39. Tartalék-számlának kétes követelésekre 87.23. Adó-számlának 72,145.68. Kamat-számlának 10,222.59. Mérleg-számlának tiszta nyereségért 223,416.48. Összesen 370,426.80.

Követel: Nyereségáthozat mult évről 15,729.84. Üzem-számlától 345,137.27. Adómentes kamat-számlától 9559.69. Összesen 370,426.80.

Budapest, 1902. december hó 31-én.

A könyvelésért: **Berkovits Béla** s. k.

Első Magyar Csavargár Részvénytársaság.

Az igazgatóság:

Urban A. s. k. Urban L. s. k. Dr. Kelemen s. k.
Bernd Miksa s. k. Olschafsky s. k. Engau s. k.

A felügyelő-bizottság:

Dr. Darvai Fülöp s. k. Wittchen s. k. Latzko László s. k.

A Magyar-francia biztosító részvénytársaság

1903. évi április hó 15-én, délelőtt 11 órakor, tartja

rendes közgyűlését

a társaság hivatalos helyiségeiben Budapesten, IV., Vigadó-tér 1. szám alatt, melyre a t. cz. részvényes urakat tisztelettel meghívjuk.

A napirend tárgyai:

1. Igazgatósági és felügyelő-bizottsági jelentés az 1902-ik évi üzlet eredményéről.

2. Határozat a mérleg megállapítása, az üzleti nyereség hovatartozása, valamint az igazgatóság-nak és felügyelő-bizottságnak megadandó felment-vény iránt.

Azon t. cz. részvényesek, kik a közgyűlésben, vagy személyesen, vagy képviselőjük által résztvenni ohajtanak, részvényeiket, a le nem járt szelvényekkel együtt, legkésőbb f. évi április 1-ig bezárólag Budapesten, a társaság főpénztáránál, IV., Vigadó-tér 1. szám alatt letenni sziveskedjenek.

Kelt Budapesten, 1903. márczius 29-én.

Az igazgatóság.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztosítást, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokról

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő

A tőke 20 év után vagy idő-előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97
						33	4.20
						42	4.50

MAGYAR FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

légszesz-, villamos-
és petroleum-
világító testekben,

a legegyszerűbb kivitelől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körút 1. a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.
Kolozsvár: Wesselényi-utca 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

Schlick-féle vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzem-berendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadai gépezeti berendezések készítése, stb.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

== Megjelen minden kedden. ==

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

== Telefon szám 645. ==

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Egyszerűsített közigazgatás.

Paródiákat manapság nem írnak a költők, hanem helyettük csinálnak az államférfiak. Csakhogy ezek nem annyira kacagatók, mint inkább siralmasak. Ilyen paródiává sikerült többek közreműködése mellett átváltoztatni a főváros autonómiáját. A mi önkormányzati joga megmaradt a fővárosnak, az csak arra való, hogy kuszáltabbá tegye az adminisztrációt és teret engedjen a helyi nepotizmusnak.

A főváros közigazgatása az új alkotmányos éra kezdete óta nyögte a kormányhatalom befolyását, de a végső kenetet az 1901-iki XX-ik törvényezikktől kapta meg. Ez az a famózus törvény, mely a közigazgatás egyszerűsítését célozta. A laikusok, kik nem tudják, hogy a pokolba vezető út is jó szándékkal van kövezve, a javaslat megszületését hozsannával üdvözölték, a hozzáértők és érdekeltek ellenben a javaslatnak törvénynyé válta után fogaikat csikorgatják az „egyszerűsítés” miatt.

Nézzük csak, mi volt a célja a törvénynek?

Erre a kérdésre a miniszterelnök a javaslat tárgyalásakor így felelt: „A javaslat célja azt a tulságos írásbeliséget, sok írást, írka-firkát, bonyolult, összezavart, összekuszált eljárási rendszert, mely közigazgatásunkban meghonosult, egyszerűsíteni. Nézzük, hogy mi történt 1867. óta? Akkor a közigazgatás ismét az önkormányzatra lett bízva, s rá lett ruházva az állami köz-

igazgatás közvetítése is egy primitív szervezetben. Hozatott azután a törvényeknek egész serege, melyeket a központi kormány vezetése és ujjmutatása alapján kellett künn végrehajtani, anélkül, hogy ennek a közigazgatásnak a szervezetéről s eljárásáról másként, mint szaggatott rendeletekkel usualis módon, vagy helybelileg kifejlett szokások szerint intézkedtünk volna. Azért is az országnak rég hangoztatott kívánsága, hogy a közigazgatást reformálni kell. A reformot az állami közigazgatás elve alapján akarjuk, de az igazi önkormányzat szellemének s tartalmának *megőrzésével*. Ezen az alapelven fogjuk javaslatba hozni a nagy reformot. A mostani javaslat főcélja a javítás.”

Ime, ez a szó. Lássuk, mi a tett? Hogyan vált egyszerűbbé az adminisztráció? Nehány példával illusztráljuk, hogy a gyakorlatban mily formát öltött az „önkormányzat szellemében” eszközölt egyszerűsítés.

A törvény alapján kibocsátott miniszteri rendelet megengedi, hogy a tanács határozatai is megfelelőbbek legyenek. Előfordult, hogy a tanács pályázat útján kiadta a Rókus-kórház óráinak rendben tartását. Az egyik pályázó, akinek ajánlata mellőzve lett és pedig beigazolt megbízhatatlansága miatt, a döntést megfeleltette. A törvény szerint a felsőbb fórum határozataig nem volna szabad a munkát effektuáltatni.

Ámde az órák tudvalevőleg akkor mondják fel a szolgálatot, amikor nekik tetszik, s javításukkal nem lehet várni addig, míg a pályázatra vonatkozó akták megjárják a

felsőbb fórumokat. A polgármester kénytelen volt saját felelősségére és veszélyére intézkedni, kitéve magát egy esetleges fegyelmi vizsgálatnak a törvény be nem tartása miatt. Sőt az is megtörténhetett volna, hogyha a tanácsi döntés helyben nem hagyatik, neki kell a saját zsebéből megfizetni a reparálási költségeket. A felelősség lehetősége a legnagyobb zavarokat idézheti elő. Nem abszurdum-e, hogy a tanács a sürgős munkálatokat is függőben hagyassa, ha valamely pályázó bosszúból, vagy csupán a heccz kedvéért felelősséget nyújt be a pályázat odaitélése ellen? Ily körülmények között mindig meg lehet akasztani a legsürgősebb munkálatok végrehajtását is. A tanács például hiába biz meg valakit pályázat útján egy városi épület tetőzetének kijavításával, a felelősség következtében nem lehet a munkát megkezdeni, s megérhetjük, hogy még a felsőbb döntés megérkezik, az eső a megromlott tetőzeten keresztül becsurog az épület szobáiba. És aztán mennyi irka-firkát okoz és időt rabol egy ilyen felelősség! Iktatni kell, szignálni az ügyosztályra, a tanácsban határozatot hozni, mely a tanács álláspontját kifejti, előadni a közgyűlésen, elkészíteni a közgyűlési határozatot, ezt újra iktatni, újra szignálni az ügyosztályra, lemásoltatni a felelősség fél számára... Ez a Széll Kálmán egyszerűsítési rendszere!

Kell-e bizonyítgatnunk, hogy másfajta reformra szorul az adminisztráció és a közérdek megköveteli, hogy tágabb jogkör biztosítsassék a főváros hatósági szerveinek. A felelősség kimondása mellett lehetővé kell tenni a tanácsnak, hogy a sürgős intézkedéseket haladéktalanul végrehajtsa.

Azt is helytelen és némiképp szégyenletes állapotnak kell tartanunk, hogy Budapest polgármestere nem rendelkezik ugynevezett „dispositionsfond” fölött. Nemrég előfordult, hogy külföldi vendégek tiszteletére hirtelen bankettet kellett volna adni, s a polgármester nem intézkedhetett, mert nem volt idő a tanács összehívásához; neki pedig ily czélokra nincs rendelkezési alapja. Bécsben már régóta belátták, hogy a polgármestereket fel kell hatalmazni diszkreczionális joggal és ha jól emlékszünk, külön-

külön 12,000 korona áll rendelkezésükre. Illő volna, ha Budapest polgármestere is disponálhatna legalább tizezer korona fölött. Ha majd a fővárosi törvény revízióján tanácskozni fognak, az autonomia tágitása mellett erről se teledkezzenek meg a főváros képviselői.

A magyar iskolahajó.

Mindig kellemetlen szembeszállani olyan eszmével, melyet, a nemzeti lelkesedés vett szárnyaira, de ezuttal még se fojthatjuk magunkba ama meggyőződésünket, hogy a magyar iskolahajó megépítésének ügye helytelen mederbe tereltetett.

Tavaly ősszel pendítette meg a magyar hajóegyesület, hogy építtessék vagy szereztessék be egy vitorlánhajó, amelyen a tengerészeti pályára készülő magyar ifjak gyakorlati kiképzésben részesüljenek. Kétségtelen, hogy iskolahajóra szüksége van minden államnak, amely saját tengerészettel bír. Szükségünk van nekünk is, noha kereskedelmi tengerészetünk jelentéktelen és tapasztalati tények bizonyítják, hogy a magyar faj abszolút nem tudja megszokni a tengert. Ezt nem kell röstelnünk. De ha kizártnak vesszük is, hogy a magyar fiúkból nagyobb számmal váljanak *hivatásos* tengerészek — (kalandos hajlamú vállalkozó, aki néhány évig kibírja a szolgálatot, mindig fog akadni) — ez még sem tarthat vissza bennünket attól, hogy iskolahajót ne bocsássunk az ifjak kiképzésének czéljára.

Ámde nem a városok és nem a társadalom feladata, hogy a hajó költségeit előteremtse. Erről magának az *államnak kell gondoskodnia*, mert a tengerészet fejlesztése állami érdek.

Elég sajnálatos, hogy az állam már annyi sok teendőt áthárított a társadalomra, hogy ez utóbbi szinte roskadozik az önként magára vállalt terhek alatt. De hogy a társadalom adjon a kereskedelmi kormánynak egy hajót: az már több a soknál, az a komikum határát érinti.

Amidőn tavaly megindult a gyűjtés az iskolahajó czéljaira, előre láttuk a fiaszkót. Egy kellelőleg felszerelt vitorlánhajó legalább 150,000 koronába kerül. Ennyit a közönség, amelyet minden nap és minden oldalról igénybe vesznek, képtelen összeadni. Nekünk nincsenek olyan milliárdosaink, mint az Egyesült-Államoknak, s olyan milliomosaink, mint Francia- és Németországnak, kik százazreket és milliókat adnak közczélokra. Magyarországon ezer koronás adomány már föltűnést kelt és megénekeltetik a lapokban. Az iskolahajó mellett egy hazafias napilap a legnagyobb agitációt fejtette ki és ennek daczára mindmostanáig nem gyűlt be több 25 vagy 30.000 koronánál. A lelkes czikkeknak tulajdonítjuk, hogy a törvényhatóságok is megkezdték az adako-

zást, s egyebek közt Budapest közgazdasági bizottsága elhatározta, hogy 2000 korona megszavazását fogja ajánlani a közgyűlésnek.

A bizottság intenciója épp oly nemes, mint az egyes adakozóké, s mint azé az ujságé, mely az iskolahajó zászlóját legbuzgóbban lobogtatja, de ismétljük, hogy egyrészt családokban ringatják magukat, másrészt helytelen dolgot művelnek. Csalódnak abban, hogy a szükséges pénzt összeszedhetik, helytelen dolgot művelnek pedig az által, hogy az állam kötelességét magukra vállalják.

Pénzbeli hozzájárulás helyett írjon fel a főváros és a többi törvényhatóság a kormányhoz, hogy szerezzen be egy iskolahajót. Ha az állam tud közel 2 millió szubvencziót adni a hajóstársaságoknak, talán csak marad még 150.000 koronája egy iskolahajóra is.

A megvádolt főváros.

A magyar gyárosok szövetsége még tavaly panaszt tett a kereskedelmi miniszternél a főváros tanácsa ellen s azzal vádolta, hogy a magyar ipar mellőzésével külföldi cégeket részesít előnyben. E panaszra okot a főváros gépeihez szükséges olaj szállítására megtartott nyilvános árverés eredménye adott a gyáraknak, amikor is a Kind és Herglotz osztrák olajgyártó cég nyerte el a szállítások nagy részét.

A kereskedelmi miniszter e panasz folytán magyarázatot kért s kapott is a fővárostól. Hogy külföldi cég ajánlatát kellett elfogadni, annak tisztán a magyar olajipar élehetlensége volt az oka. Az árlejtés megtartása előtt egy évvel kibocsájtotta volt már a tanács a pályázati hirdetményt, amelynek föltételei között világosan ki volt téve, hogy az olajoknak mily vegy-alkatrészeket kell tartalmazniok, ugyancsak kifejezést nyert az a föltétel is, hogy a pályázók a versenyre bocsájtott olajmintákat előzetesen kémiai és mechanikai szempontból megvizsgáltatni s az erről szóló bizonylatot becsatolni tartoznak. A nyolcz pályázó közül csak kettő felelt meg e föltételeknek és pedig a magyarországi *Derneuer* cég, amely el is nyerte a kenőolaj szállítását, továbbá az osztrák Kind és Herglotz cég. Így természetesen el kellett fogadni ez utóbbi cég ajánlatát és pedig a magyar konkurensok rovására.

A kereskedelmi miniszter el is fogadta e magyarázatot s így a dolog már feledésbe is ment volna, ha egy budapesti olajgyártó cég azt ujabbán föl nem eleveníti. A Csáky és Társa cég terjedelmes memorandumot intézett az országos iparegyesülethez, amelyben ugyancsak az említett olajszállítás esetéből kifolyólag ismételten hazafiatlansággal, s a magyar ipar elnyomásával vádolja a fővárost. Azt kívánja, hogy visszaálltassék a régi szokás, amikor ugyanis minden gyár tetszése szerinti olajjal pályázhatott.

A tanács ama követelését, hogy az olajok előírt recept szerinti vegyi összetételekből álljanak, a panaszos cég oly zaklatásnak minősíti, amelyet a magyar ipar már a költséges volta miatt sem bír meg.

Ez ujabb igazságtalan támadás folytán most tette meg jelentését *Vosits* Károly tanácsnok a polgármesterhez. Világosan kimondotta, hogy a vádak merőben alaptalanok s hogy nincs egyéb céljuk a reklám hajhászatnál. A pályázat teljesen nyílt volt, abban bárki részt vehett s ha a magyar olajiparosok eleget tettek volna a kívánt feltételeknek, úgy bizonyára nem részesültek volna mellőzésben. A fővárosnak elvégre is jogában van olyan árut követelni a szállítótól, amilyen leginkább megfelel a céljainak. Hogy az árlejtési föltételekben kikötött követelmények sérthetik-e az iparosok érdekeit, arra nézve kéri *Vosits* tanácsos kihallgatni ama szakértőket, akik a szükséges olajok vegyi összetételeit annak idejében megállapították és pedig a technológiai intézet olajkészítő osztályának vezetőjét. Kájlinger vízvezetéki igazgatót, Baló Mátyást a fővárosi vegyészeti intézet igazgatóját. Végül fölkéri a polgármestert, hogy védelmezze meg a fővárost a hasonló alaptalan támadásokkal szemben s az országos iparegyesület közvetítésével szólítsa föl a vállalkozó céget, hogy reklámmot célzó okvetetlenkedésével a jövőben hagyjon föl.

A községi választás.

Ezen a héten, csütörtök reggel megkezdődik a községi választók összeírása és a munka eltart április 24-ig. Tehát nyolcz napon át van alkalma a főváros választóképes polgárainak fölvétetni magokat a névjegyzékbe. Az igazoló-választmány helyesen járt el, midőn legutóbb tartott ülésén kimondotta, hogy községi választónak azt is föl kell venni, aki nincs benne az országgyűlési választóknak 1903. évre érvényes névjegyzékében, ha a küldöttség előtt választói minőségét igazolni képes.

A választói küldöttségek az említett határnapokon belül az egyes kerületek előljárósági épületében fogják végezni az összeírást, kivéve a Belvárosban, amelynek összeíró küldöttsége a *központi városházán* lesz. Az összeíró küldöttségek a következők:

I. kerület. Elnök: dr. Áldassy Antal, helyettes elnök: Drágon János, rendes tagok: Kertscher István, dr. Klasz Pál, Mauks János, póttagok: Petri Ottó, Stolcz István, Hegedüs Lajos.

II. kerület. Elnök: Ott Lajos, helyettes elnök: Lindmayer Ferencz, rendes tagok: Laupmann József, dr. Petsits Márk, Szabó M. Ferencz, póttagok: dr. Erneyi Mór, Jenes Vilmos, dr. Mészáros József.

III. kerület. Elnök: Gebhard József, helyettes elnök: Zboray Gyula, rendes tagok: Berger Ármin, Birkl István, Günther Béla, póttagok: Szabó József, Svareczmann Lajos, Ruh Géza.

IV. kerület. Elnök: Frievaldszky Sándor, helyt. elnök: Hegedüs Károly, rendes tagok: Ernyei Gyula, Kunz Jenő, Véri Károly, póttagok: Kövály Ármán, Némai Antal, Rakovszky Géza.

V. kerület. Elnök: Hüttl Tivadar, helyettes elnök: Sreyer Jakab, rendes tagok: dr. Bródy Samu, Fleischl Sándor, Linczer Imre, póttagok: Beck Dénes, dr. Glucksal Samu, dr. Zsigmondy Jenő.

VI. kerület. Első küldöttség: elnök: Wolfner József, helyettes: dr. Leitner Adolf, rendes tagok: Koch József, Romeiser Béla, Sümegi Vilmos, póttagok: Beck Géza, Kardhordó Árpád, dr. Vilheim Adolf. Második küldöttség: elnök: dr. Vázsonyi Vilmos, helyettes: Kunz Ferencz, rendes tagok: Kertész Tódor, Svarecz Antal, Vielwenig Jakab, póttagok: dr. Polacsek Sándor, Rigócz Kálmán, dr. Rózsa Félix.

VII. kerület. Elnök: Paksy Béla, helyettes: Popper Mór, rendes tagok: Nessi Gyula, Svarecz Simon, Szabó János, póttagok: Dósa Kálmán, Salgó József, Senyei Ferencz.

VIII. kerület. Elnök: dr. Kiss József, helyettes: Seenger Béla, rendes tagok: dr. Ebner János, Simonovics Béla, Veinszeisz Lajos, póttagok: dr. Földes Árpád, Pórszász Gyula, Groszman Miksa.

XI. kerület. Elnök: dr. Springer Ferencz, helyettes: Horváth József, rendes tagok: dr. Hecht Ernő, Horváth Lajos, Kleineisel Jakab, póttagok: Ehrlich Manó, Gráf József, Schreil János.

X. kerület. Elnök: Horváth A. János, helyettes: Hindy Kálmán, rendes tagok: Burgh Ferencz, Hofhauser Gyula, Veres Alajos, póttagok: Fáczeni István, Megyeri Géza, Rábolt Antal.

Milyen egy budapesti „világfürdő“?

Az Artézi-fürdőt ismételten emlegették, mint leendő világfürdőt. Azt hiszem, hogy ez a *kilenczedik* budapesti világfürdő. Szomorú tapasztalatok árán arról kellett meggyőződnöm, hogy az Artézi a legvilágibb. Olyan állapotok, mint ott, sehol a világon nincsenek, beleértve Középső-Afrikának és Ausztráliának fel nem fedezett részeit.

Orvosom ajánlotta a fürdőt dús kéntartalmánál fogva. Kimentem reggeli 8 órákor, s megvettem hatvan fillérért jegyemet a közös fürdőbe. A szolga egy számat nyomott a kezembe: a 112-es számat. Megkérdeztem, hogy mikor kerül rám a sor?

— Azt a jó Isten tudja! — mondotta aránylag elég udvarias hangon.

Mikor ezt a kérdést déli 11 órákor megismételttem, aránylag fogó udvariassággal, csak annyit felelt:

— Várjon!

Délutáni 1 órákor már feleletre sem méltatott, s mikor erősebben resoniroztam, azzal a jó tanácsal szolgált, hogy ne beszéljek olyan sokat, hanem

váltsak egy külön fürdőkabint, s ne smucigoskodjam.

Hogy mit végeztem: nem tartozik ide. Elvégre nem a szolgáról van szó, a ki folytonos zaklatásnak van kitéve az ott uralkodó állapotok miatt. Beszéljünk inkább ezekről az állapotokról...

Az Artézi-fürdő közös medenczejében hétköznapi napokon is 120—130 ember fürdik, s van 14 öltöző kabin. Egy szűk, kurta, alig 7 lépésnyi folyosón kell az embereknek egymást tolva-lökdösve várakozni, míg egészségének és testi épségének nyilvánvaló veszedelmével öltöző kabinba jut.

E rettenetes állapotban már ki is fejlődött egy különös jogállapot. A fürdőzni óhajtók, a szűk folyosón vetkőznek, s a kabinok ajtóira aggatják ruháikat. A ki ezt nem látta és nem szagolta, az még mindig abban a naiv hitben él, hogy a disznóól a legrendább hely.

A szemérem és a jóizlés egyaránt tiltja, hogy ezeknek az állapotoknak tüzetes leírását adjuk. Szerencsének kell tartanunk, hogy külföldi ember nem igen fordul meg ott, mert különben nem villogó, hanem más gatyákról olvasnánk rémes leírásokat a külföldi ujságokban.

Szerencse az is, hogy az Artézi-fürdő a fővárosé. Mert ha magántulajdon lenne, már rég becsukták volna *közzemérem és közegészségügyi kihágás* címén.

Igy azonban nem csukják be. Sőt, fájdalom, azokat sem, kik ezeket az állapotokat megteremtették és türik.

Nagy csapásnak kell tehát tekintenünk, hogy a fővárosi tanács tagjai nem köszvényesek, hogy nincsenek ráutalva az Artézi-fürdőre. Mert ha ők kényszerülnének használni, s valamelyik polgármester (fő-, közép- vagy al-) mind fürdő vendég jelennék meg, akkor talán a fővárosi közönség is ember-számba vétetnék.

De hol a rendőrség, az erélyes, a tömegtipró? Mért nem néz széjjel azon a tömegben, melyet egy szűkfolyosóba szorítanak piszok és rondaság közé, hogy ott — egészségét ápolja!?

Az ó-budai plebános választás.

Négy városatyának az ó-budai plebános választás ellen beadott felelőzése napirendre hozta azt a kérdést: résztvehetnek-e a plebános választásban nem katolikus hívők is? A felelőzés élénk megütközést keltett első sorban Ó-Budán, s a többi kerületek képviselői is úgy vélekednek, hogy a *jelen esetben* nem volt időszerű a kérdés fölvetése. Joggal-e vagy jogtalanul — nem tudjuk, — az a nézet van elterjedve a törvényhatósági-bizottság tagjai között, hogy felekezeti elfogultság sugallta a föllebbezést. Ha ez tény volna, kötelessége mindannyiunknak szembeszállani vele és meggátolni, hogy a főváros közéletében felekezeti szempontok érvényesülhessenek. Azonban nincs kizárva, hogy a felelőzőket

csak *elvi* szempont vezette és minden animóztatás nélkül tettek lépést egy döntő és a jövő, illetőleg irányadó határozat provokálására.

A katolikus álláspont mellettük van. Az egyház jog katolikus magyarázói szerint a városok kegyuri joga az apostoli király legfőbb patronátusi jogából származik, s ebből deriválják, hogy a király, mint a katolikus egyház jogainak legfőbb külső öre nem akarhat kegyuri jogokat adni vagy engedélyezni a katolikus egyházon kívül álló, azzal ellentétes és esetleg ellenséges álláspontot elfoglaló más vallásúaknak. A régibb királyi adománylevelekben azonban nincs kikötve, hogy a plebános választásoknál csakis katolikusok szavazhatnak. Ennek magyarázatául elfogadható az a körülmény, hogy akkoriban a katolikus vallás volt az *államvallás* és senkinek még az álmában sem jutott eszébe, hogy más felekezetbeliek beavatkozni akarnának a katolikusok egyházi ügyeibe. Később azonban világosan kikötötték egyes adománylevelekben, s ekkép intézkedett József császár türelmi pátense is. Kontroversia már a 18-ik század végén, 1799-ben felmerült, a besztercebányai plebános választásnál, amikor is a király úgy döntött, hogy csak a katolikusok szavazhatnak. Így határoztak 1876-ban a soproni, 1883-ban a komáromi, 1896-ban a békés csabai és legutóbb az eperjesi plebános választásnál. Tudunk azonban eseteket, a midőn egyes uradalmak patronátusi joga az uradalommal együtt nem katolikus kézre jutott és annak gyakorlása ellen még egyházi részről sem emeltetett kifogás. A fentebb felsorolt döntések azonban azt igazolják, hogy a városok kegyuri jogaiban a kultuszminiszter, illetőleg a király nem akarják részeltetni a más vallásbelieket.

A főváros nem katolikus városatyái ezekkel szemben azt vitatják, hogy joguk van a kegyuri jogok gyakorlásához, mert a főváros kegyuri jogainak terheit Budapest minden polgára valláskülönbség nélkül viseli. Ez az érv azonban nem döntő, mert tudjuk, hogy a városok a regálejogokat és a jövedékeket kapták a patronátussal járó költségek fedezésére. A felebbezésnek amaz állításával szemben pedig, hogy az ó-budai plebános a megválasztást a nem katolikus szavazók nagy számának köszönhette, utalnak arra, hogy a szavazás titkos volt, s így nincs kizárva, hogy a nem katolikusok szavazata másra esett, mint a ki a többséget tényleg elnyerte.

Nézetünk szerint a felebbezés ezen argumentuma teljesen fölösleges. Itt csak azt kell végérvényesen kimondani, hogy más vallásbeli szavazhat-e vagy nem?

Mi azt az álláspontot foglaljuk el, hogy csak katolikusok vegyenek részt a plebános választásban. Ez némiképp az illendőség kérdése is. Református, evangélikus és izraelita — ha csak Rechthaberei-on lovagolni nem akar — ne avatkozzék a katolikusok ügyeibe. Bizzák egészen a katolikusokra, hogy kit

akarnak plebánosuknak megválasztani, nekik úgy sem lesz dolguk vele. Még ha föltétlen joguk is volna a beleavatkozásra, akkor sem kellene azzal élniök.

De ez a jog fölöttébb kérdéses. Óhajtjuk, hogy a kultuszminiszter egyszer és mindenkorra végét vesse a bizonytalanságnak és elrendelje, hogy jövőre más felekezetbeliek ne vehessenek részt a kath. plebánosok választásában.

Szabadalmazott uzsora.

Amit a fővárosban gombamódra elszaporodott korona-hitelszövetkezetek művelnek, az egyenesen fölháborító. A legszemérmetlenebb kizsákmányolás áldozataivá lesznek azok, kik egy meggondolatlan vagy kétségbeesett pillanatban arra határozták el magokat, hogy egy ilyen szövetkezethez forduljanak kölcsönért. A közönséges uzsorás ellen van módja az utólagos védekezésnek vagy megtorlásnak, a hitelszövetkezeteket azonban a törvény védi. Az a boldogtalan adós, kinek nyakára egy ilyen szövetkezet hurkot vetett, hasztalan tiltakozik kifosztása és tönkretétele ellen. A direktor urak előkelő nyugalommal ráütnek az alapszabályokra és megmutatják az álmélkodó félnek, hogy a budapesti kereskedelmi törvényszék fölhatalmazta őket a szövetkezeti uzsorászkodásra.

Hogy megvilágosítsuk, mikép bánnak el a felekkel a heti befizetéses szövetkezetek, adjuk az alábbi hozzánk intézett levelet:

„A mult év nyarán meg voltam szorulva, s egy ismerősöm azt ajánlotta, hogy forduljak egy hitel-szövetkezethez. Miután két prima kezessel aláíratam a 300 koronás váltót és a kötelezvényt, a szövetkezet pénztára kegyes volt kifizetni nekem 208 mond kétszáznyolcz koronát. Miután a pénztárnok látta, hogy ájulás környékez, lekötelező nyájassággal megmagyarázta, hogy a levont 92 koronából 62 korona javamra iratik, mint befizetés két részjegyemre, a többi pedig fölmege beiratási, kezelési, informálási, posta és irodaköltségekre. A pénz nagyon kellett, nem dobhattam vissza a mosolygós urnak, hanem magamban káromkodva eltávoztam. Mielőtt az irodából kiléptem volna, a titkár arról is fölvilágosított, hogy a 62 korona után, amelyet levontak, késedelmi kamatot is számítottak és pedig január 1-éig visszamenőleg.

— Hogyan vehetnek önök késedelmi kamatot januártól augusztusig, amikor én csak ma, augusztus 2-án lettem a szövetkezet tagja? — kérdém meglepetve.

— Az alapszabályok intézkednek így!

— És mennyi a késedelmi kamat?

— Minden forint után minden hétre 1 krajczár.

Tudják-e, kérem, hányas perczent ez? Nem kevesebb, mint 52%! Már akkor furcsákat kezdtem gondolni a kereskedelmi törvényszék felől, mely ezt

az alapszabályt helybenhagyta, de az igazi meglepetés csak később következett. Eltelt négy hónap és kamatot kellett fizetnem a kölcsön után. A nyájas pénztárnok kiszámította, hogy 8% jár rendes kamat ezimén, ami 300 korona után 4 óra 8 korona, azonkívül 3 korona kezelési költség és 60 fillér postaportó. A két utóbbi tétel ellen fölszólaltam, mert semmiféle postai értesítést nem kaptam és mert abban a nézetben voltam, hogy a kezelés költségeihez semmi közöm nincs. A titkár azonban felvilágosított, hogy ezek is az alapszabályokban gyökereznek.

A legszebb azonban az, hogy ámbár minden héten befizetek 2 koronát, vagyis már eddig beadtam 160 frtot, a szövetkezet állandóan 300 korona után szedi a 8-as kamatot és 4 havonként a 3 kor. kezelési költséget. És ezt fogja *tenni 4 teljes éven át!* Ha beszüntetném a tagsági díjak befizetését pro primo elveszteném az eddigi befizetett összeget és bepörösítenék az egész 300 korona tartozást. Négy éven belül türnöm kell, hogy nyúzzák a bőrömet mindenféle titulus alatt és fizessenek a kölcsönösszeg után *30 perczentre rugó* kamatot. Menekvés nincs, mert a bíróságok a szövetkezetek pártján állanak.

Ezek után kérdezzük a budapesti kereskedelmi törvényszéket, hogyan hagyhatta helybe azokat az alapszabályokat, amelyekre támaszkodva ily rettenetes uzsoráskodást lehet üzni? Ha elnézésből történt, haladéktalanul intézkedni kell a revízió iránt. Leghelyesebb volna, ha az igazságügyminiszterium a törvényszék valamelyik tagját miniszteri biztossként kiküldené a korona szövetkezetek ügykezelésének megvizsgálására. A szakértői és lelkiismeretes vizsgálat nemcsak azt fogja megállapítani, hogy a főváros kispolgárai szervezett uzsorásbandák kezei-ben vannak, hanem az is kifog derülni, hogy a szövetkezetek pénzét és jövedelmeit néhány gründoló direktor dugja zsebre.

Berele Hay és a többi hirhedt uzsorás mintaszerű emberbarátok ezekhez a szövetkezetekhez képest, melyeket meg kell rendszabályozni, hogy a szövetkezeti eszmét végleg ne diszkreditálják.

A Gellérthegy jövője.

A fővárost váratlan meglepetés érte. Egy angol társaság meg akarja vásárolni a Sáros-fürdőt, hogy a Gellérthegy belevonásával hatalmas fürdőtelepet létesítsen. A konzorcium elnöke már a terveket is bemutatta, s tudatta a polgármesterrel, hogy ha a társasággal hajlandók a tárgyalásokat megkezdeni, azonnal leteszi a szükséges biztosítékot.

Az ajánlat csábító. A főváros jelenlegi viszonyai között örömmel kell üdvözlönnünk az angolok vállalkozását, amely meg fogja valósítani azt, amire nálunk eddig nem volt pénz, sőt belátható időn belül nem is lesz. Február elején panaszkodtuk el egyik czikkünkben, hogy a Gellérthegy, minden

természeti szépsége ellenére, ma úgy tűnik fel, mint egy óriási szemölcs a főváros ábrázatán. Azt is megírtuk, hogy szűkös pénzvisszonyaink miatt a művészi szempontból nagyarányú alkotásokról — a Gellérthegyi Pantheonról vagy Árpád lovasszobráról — le kell mondanunk és meg kell elégednünk azzal, hogy legalább a közönség hasznára és kedvtelésére rendezik a Gellérthegyet.

Az angolok terve nemcsak az utóbbi óhajt valósítja meg, hanem óriásit fog lendíteni Budapest fürdőügyén és egyúttal az idegenforgalmon is. Tudvalevő, hogy a főváros elhatározta a Sáros-fürdő kiépítését, ámde az angol konzorcium és a főváros tervei közt olyan a különbség, mint egy falusi szatócs és egy nagykereskedő között. A főváros csak arra számított, hogy a budapesti közönség mérsékelt igényeinek feleljen meg az új fürdő, az angolok ellenben ide akarják csődíteni az idegeneket és erre való tekintettel nagyszabású építkezésekre és befektetésekre hajlandók. Valóban kár, hogy már tíz vagy husz év előtt nem akadt ilyen vállalkozó; Budapest ma a kontinens leglátogatottabb fürdőtelepe volna.

A tervek szerint a Sáros-fürdő forrása fölött hatalmas négyemeletes szállót építenének óriási fürdőteleppel. A fürdőtelepet különösen nap- és levegő-fürdőre rendezik be. A szállóból egy zárt folyosó áthidalva az uttestet, egy kisebb kioszkba vezet, a mely egyúttal a Gellérthegyre közlekedő sikló végállomása lesz. A kioszk a Gellérthegy délnyugati lábánál lenne, a Kerkápolyi-féle alapítvány telkén, a melyet a vállalat szintén meg akar vásárolni. A hegy délnyugati oldalát *pálmakertté* kívánják átalakítani, kilátókkal, kioszkkal. A hegy lankás részén nagyszabású *sporttelepet* rendeznek be s a vállalat gondoskodnék arról, hogy nagy *sport-versenyek* legyenek a telepen. A nagy angol parkban családok számára kisebb *villákat* terveznek. A sikló a Sáros-fürdőtől a hegytetőre viszi a közönséget. A tetőn a citadella helyén nagy *üdülő palotát* építenek. Fölviszik a Sáros-fürdő vizét is és *ivócsarnokot* rendeznek be. Abban az épületben lenne a nagyarányú hangverseny-terem, a társalgó-terem s a vendéglő. Az épület hatalmas *téli kertet* zár körül. Az épületből fedett arkádós csarnok vezet egy másik épületbe, a *színházba* és *mulatóhelyre*. Az arkádós csarnokot bazárokkal telepítenék be.

A társaság a Rudas-fürdőt is bérbe akarja venni s akkor a két fürdőt a hegyoldalban vágott *arkádós folyosó* kötné össze. A társaság azt jelentette még a polgármesternek, hogy a vállalatban részt venne a Cook utazási vállalat s a hálókocsi-társaság is. A Cook-vállalat már kijelentette, hogy Londonból ugyanazért az összegért hozza Budapestre a közönséget, a mennyiért Aachenbe viszi. A társaság ugyanis főleg angol közönségre számít.

Kérjük a tanácsot, hogy ezúttal ne teketóriázzék sokat, hanem kövessen el mindent, hogy az

angol társasággal mielőbb létrejöjjön a végleges megállapodás. A külföldiek hozzá vannak szokva a gyors intézkedésekhez. Jelszavuk: time is money. Az ajánlatot tehát nem szabad elhevertetni a különböző bizottságoknál, hanem egy-kettőre tárgyalják le minden forumon és a kész megállapodást terjeszték a közgyűlés elé. A főváros hatóságát a közönség méltán kárhoztatni fogja, ha az esetleges huza-vona miatt az ajánlattevők visszavonulnak.

*

E sorok nyomdába kerülté után értesülünk, hogy az angol konzorcium tervekkel rendelkezik ugyan, de pénzzel nem. Hát ez fölöttébb nagy baj. De ha a konzorcium nem is tud tőkét összehozni, ajánlatukat annak jeléül tekinthetjük, hogy a külföld már fölsimerte, mily természeti kincsekkel bír a főváros.

De volna-e lehetséges, hogy saját pénzintézetünk befolyásos vezető férfiai hozzák össze a szükséges tőkét akár idehaza, akár a külföldön?

A fővárosi törvény revíziója.

II.

A mult alkalommal kifejtettem azokat a főszempontokat, melyek a fővárosi törvény sürgős revízióját indokolják, s röviden utaltam azon fő irányelvekre, melyeknek a reform megalkotásánál dominálniuk kell.

Akkor felvetett irányelveimet vizsgálni óhajtom most, több olyan főfontosságú kérdésben, melyeknek minkénti eldöntésétől függ voltaképpen az egész reformnak a jellege. Ezen alkalommal a *közönségnek az adminisztráció szervei megalakításában való részvételével* kívánok foglalkozni, mely témára vonatkozólag a „Magyar Székesfőváros“ f. évi 11-iki számában a következő három alapvető kérdést teszi fel:

1. Fenttartható-e a törvényhatósági bizottság megalakításának jelengi módja? stb.

2. Föltétlenül eltörölendő-e a virilizmus?

3. Nem volna-e kívánatos a választó kerületek arányosabb felosztása és pedig a választók számának figyelembe vételével?

Az első kérdésre határozott nemmel felelünk. Mert a jelenlegi rendszer fenn nem tartható, valóban ha Budapestet a nemzet tényleges fővárosává akarjuk tenni és abban a nemzeti erőt centralizálni akarjuk.

A képviseleti rendszernek csak úgy van értelme, ha a képviselet útján az összes meggyőződések, összes irányok, minden törekvés, minden érdek érvényesülni tud, s a képviselet kötelessége éppen a szerte ágazó vélemények tárgyalása alapján oly megállapodásokra jutni, melyek a különféle törekvések eredőjeként tekinthetők, melyek ennél fogva egy pártnak egy osztálynak sem kedveznek tulságosan, viszont egy érdekszférát sem mellőznek teljesen s így általános megnyugvásra vezetnek s a

közület békés és tartós előrehaladásának vetik meg alapját.

Ám a mai rendszer a képviseletről táplált magas fogalmainknak egyenesen gunyjára szolgál. Hogy a polgárság széles és nagy rétegeinek képviselete közgyűlésünkben kizorult, azt mi sem mutatja jobban, minthogy ott ma is azok a „pártok“ uralkodnak, melyek talán még a főváros egyesítésekor keletkeztek s oda bejutottak. Hogy ezen, a „pártvezérek“ örökletességére alapított rendszer mellett a képviselet lényegileg csonka, s tényleg létező széles és nagy néprétegek képviselete ott érvényre nem jut — ezek után fejtegetni nem kell. Pedig minden érdekszférának jogosultsága van a képviselethez, és keresni kell, hogy *tényleg* képviselve legyen ott minden érdek, mert a nyilvános küzdőtér, a „forum“, a legkevésbé veszélyes hely a hol azok megnyilatkozhatnak, mert a tényleg létező érdekeket a képviseletből való kizárással megszüntetni nem lehet, sőt nem szabad legfeljebb csak helytelen irányba terelni, ahol sokkal több kárt okozhatnak. Két nyilvánvaló példával igazolom állításaimat. Az összes érdekelték részvételének hiánya, magának az intézménynek bukására is vezethet.

Ugyan mi buktatta meg Schmerling „Central parlament“-jét, ha nem a magyarok távolmaradása? S másodszor, hogy a nyilvános képviseletben való részesedés mennyire fegyelmezőleg hat a legszélsőbb irányzatokra is, azt a szocialista pártok fejlődése mutatja. Fél század előtt *kizárólag* nemzetközi és forradalmi alapon állván, rémei voltak a kormánynak; mióta képviselethez jutottak, mint Németországban, Franciaországban és Olaszországban, nemcsak hogy nemzeti alapra helyezkedtek, hanem a két utóbbiban államfentartó pártokká lettek.

Hogy mindezek után a választói jogosultságnak mai szűkös, korlátozott, feltételekhez kötött megállapítását helytelennek, annak fentartását lehetetlennek kell tartanunk, az nem kétséges.

Sőt annak kiterjesztését nem csak a képviselőválasztási jogosultak körére, de még szélesebb körre óhajtanók kiterjeszteni; mert hisz nagyon jól tudjuk, hogy a képviselő választási jogosultság megállapítása is igen önösen és kormányhatalmi szempontokból történt, az ugynevezett „liberális“ párt örökös fennmaradása érdekében. Ezen határig való kiterjesztéssel tehát nem sokat nyerünk. Akiket a törvény az intelligencia alig magas fokán állóknak tart, hogy közvetett uton az állam kormányzatára befolyást gyakoroljanak, azokban kellő képességet kell föltételeznünk, hogy a város ügyeire való befolyásukat is helyesen fogják tudni felhasználni. Sőt miután egy kisebb közületben — mint aminő a főváros az állammal szemben — szűkebb körű érdekeknek érvényesülése is jogosult, ennél fogva óhajtanunk kell, hogy a községi választói képesség a képviselői választás körén túl is kiterjesztessék, vagy legalább is, hogy a képviselő választói jogosultság is új, az

eddiginél jelentékenyen liberálisabb alapon szabályoztassék.

S e tekintetben csak 3 irányban óhajtanánk korlátokat felállítani, illetve fentartani, mert ezek a jelenlegi törvényben fel vannak véve, csak pontosabb, bizonyos tekintetben még szigorubb körülírást kívánunk. Ezek:

1. Az inkompatibilitási korlátozás (1872. XXXVI. 23. és 28. §§.) mely oly szigoruan volna szabályozandó, mint azt a törvényhozás önmaga irányában tette.

9. Kulturális és nemzeti szempontból a *magyarul* irni-olvasni tudás kikötése.

3. Bizonyos ideig (2—5 év) való *állandó* itt tartózkodásnak mint választó jogosultsági előfeltételnek kikötése, mert az évek bizonyos száma megkívántatik, hogy az illető magát új érdekkörébe s polgártársainak érdekközösségébe beleélje s így saját, jól felfogott érdekeit is helyesen tudja felfogni és érvényesíteni.

Az eddigi fejtegetések egyuttal választ adnak arra a kérdésre is, hogy miként volnának a választókerületek beosztandók. Erre föltétlenül helyes válasz csak az lehet, hogy a kerületek a választók számarányához képest osztandók be. A választások eredménye ugyanis a meggyőződések és törekvések bizonyos átlagát fejezi ki. Ezen átlagok — épp úgy mint a statisztikai *nagy számok törvénye* — annál igazabbak, minél nagyobb számokból kerülnek ki, s minél egyenletesebb alapon számíttatnak. Ha már most az egyik kerületben igen sok a választó, a másikban kevés, ezen átlag eredmények bizonytalanok, nem egyenlő alaptól keletkezettek s ennél fogva a közérületnek sem lehetnek hű kifejezői. De más rendszer nem is felel meg a képviselőalapelveinek. Egész felfogásunkat jellemezte, hogy társadalmunk érdekekre van alapítva s minden egyéni érdek jogosult, amíg a „köz“-nek nagyobb érdekét nem sérti, s a társaságot voltaképen nem tartja más össze, mint az érdekek kongruenciája.

A képviselő is tényleg bizonyos csoportok, osztályok, helyes érdekeinek képviselője. S ha olyan szílamokat használunk, hogy a képviselő az egész országot, a városatya az összes polgárságot képviseli, ez csak azt jelenti, hogy ő van hivatva megbírálni, meddig terjedhetnek jogosan az egyéni, osztály stb. érdekek, s mikor kell azoknak a közösség egyetemesebb érdekeinek engedni. A jogegyenlőség elvénél fogva mindenki érdekeinek egyforma képviseltetésére jogosult. Elvitázhatlan, hogy ha az egyik kerületben 3000, a másikban csak 300 választó van és mind-egyik egy képviselőt küld, úgy az egyikben a választó érdekei csak 1/3000 részben lehetnek képviselve, a másiké pedig tízszer akkora mértékben. Hogy az érdekek képviselőtének ezen aránytalansága mellett a kerületet — mely végeredményében nem más mint az érdekek ápolta erők egyensúlya — állandóan equilibriumban tartani nem lehet, — az világos.

Végül még néhány szót a virilizmusról, melyet feltétlenül eltörölnökönek tartok. A virilizmus intézménye még az Andrássy kormány hagyatéka, mely általánosságban foglalkozott a községek és törvényhatóságok rendezésével, mely munkálataiban vezérelvént lebegett előtte a magyar faj szupremacziájának és hegemoniájának biztosítása; s minthogy akkor a földbirtok mint egyedüli vagyonforrás még tulajdonképpen, ha nem is kizárólag a fajmagyarság kezén volt a virilizmus intézményével csak feltétlen befolyása az ország ügyeire látszólag biztosítva lett. Látható, hogy sem a feltételek sem a cél, mely a virilizmus intézményével elérendő volt, a fővárosban fenn nem forog. A fővárosi törvény kodifikációja alkalmából átvették az Andrássy hagyatékából, anélkül, hogy annak jogosultságát és szükségét bővebben vizsgálták volna.

Minthogy a fővárosban a nemzetiség veszélye nem kísért, s a vagyon forrása nem a nehezen más kézre jutó földbirtok, hanem az ingó vagyon, mely bárki által megszerezhető, a virilizmusnak a fővárosban semmi jogosultsága sincs. Annál kevésbbé, mert a virilizmus sérti a jogegyenlőség és az érdekpéviselő egyenlőségének elvét és éppen azok részére biztosít törvényes kedvezményeket, kik már vagyoni helyzetük folytán elért függetlenségüknél, s föltehetőleg nagyobb intelligenciájuknál fogva, ilyen előnyöket saját erejükből is tudnak szerezni.

Sigma.

Hirek a városházáról.

Bajba jutott gyártelepek. Az alsó-rákosi rétek mentén levő gyártelepeknek ismeretes az a sokszor megismételt kérelme, hogy a főváros nyújtson nekik valamilyen módot, kondenzvizeik elvezetésére és pedig vagy építse ki arra felé a csatornahálózatot, vagy pedig engedje meg az elhasznált viznek a Rákos patakba való bevezetését, mert ellen esetben az a veszedelem fenyegeti a gyárakat, hogy kénytelenek lesznek beszüntetni az üzemet. A fővárosi mérnöki hivatal most egy kedvező megoldást talált ez ügyben. A tanácshoz intézett véleményes jelentése szerint, a csatornahálózat kiépítéséről szó sem lehet, de arra van mód, hogy a kondenzvizek a Rákosba volnának vezethetők anélkül, hogy a patak vizének megfertőztetésétől kellene tartani. Állítsanak föl a gyárak tisztító-készüléket, melynek segítségével a kondenzvizek oly tiszta állapotba hozhatók, hogy a forrásból fakadó víztől nem különböztethetők meg. Az ily módon megtisztított víz egyáltalán nem árt a Rákos pataknak és a városligeti tónak s így a mérnöki hivatal azt javasolja a tanácsnak, hogy az ilyen kondenzvizeknek a patakba való vezetését engedje meg. Igaz, hogy a tisztító-készülék föllállítása költséget okoz a gyáraknak, de más uton segíteni a bajon képtelenség.

A Rudolf-rakpart feltöltése. A Rudolf-rakpart ama részén, hol a mesterséges szűrőtelep állott, a terület feltöltését a közmunkák tanácsa vállalta magára. Most arról értesíti a közmunkatanács a fővárost, hogy a feltöltést nem hajlandó tovább végeztetni, mert eddigi szerződött vállalkozója megbukott. Gondoskodják tehát a feltöltési munkálatokról maga a főváros.

Mozgalom a Sáros-fürdő felépítése érdekében. Az I. kerületi közérdekű egyesület terjedelmes emlékiratot intézett a tanácshoz, melylyel a Sáros-fürdő soronkívüli sürgős felépítését kérelmezi. A közgyűlés elé terjesztett bizottsági és tanácsi jelentésekből azt látja az egyesület, hogy a főváros a Sáros-fürdő kiépítését az Artézi- s a Rudas-fürdő kiépítésétől teszi függővé. Már pedig számos ok szól amellett, hogy elsősorban is a Sáros-fürdő kapjon megfelelő modern épületet. Az Artézi- s a Rudas-fürdő valamiképpen mégis csak kihasználhatók, míg a Sáros-fürdő kilencz év óta ügyszólván parlagon hever s forrásai naponként mintegy 900—1000 köbméter kincset érő gyógyhatású vizeztömeget ontanak a — Dunába. A Rudas-fürdő kiépítéséről az eskü-téri hid megnyitása előtt beszélni sem lehet, az Artézi-fürdő új épületének sorsa pedig a városligeti tó rendezéseinek kérdésével van szoros kapcsolatban s így a technikai s pénzügyi akadályok elhárítása még legalább is hét esztendei időt igényel. A Sáros-fürdő megépítésének azonban semmiféle akadálya nincs. A szükséges 1.660.000 korona költség a 100 milliós kölcsönből rendelkezésre áll, valamint a szükséges terület is. A főváros mostoha pénzügyi viszonyai mellett szólnak, hogy első sorban is ez a fürdő használtassék ki, amelynek előre látható nagy jövedelmei bizonyára pótolni fogják a főváros ama bevételét, melytől a két másik fürdő építési ideje alatt szünetelő üzeme folytán elesik. Figyelembe veendő körülmény még az is, hogy a beteg emberek nagy tömege epedve várja már a messze földön híres gyógyhatású fürdő megépítését, amelynek vízéhez a jelen szomorú viszonyok mellett nem férhet hozzá. Hogy a fürdőközönség előrelátható nagy meggyarapodása fölött kedvező kihatással lesz a Gellért körül fejlődő városrésze is, arról szólni is fölösleges. Ez okok folytán a közérdekű egyesület javasolja, mondja ki a közgyűlés, hogy mindenképp előtérítve és pedig sürgősen a Sáros-fürdő építtessék meg s csak ennek teljes elkészülte s használatba vétele után kerüljön sor az Artézi- s a Rudas-fürdőre.

Az összes gázvezetékek kicserélése. A főváros rohamos terjeszkedése annyira megnövesztette a légszusz szükségletet, hogy a jelenlegi csővezeték mellett alig bírja már azt ellátni a gáztársulat. A gázvezeték csövei legtöbbszörre nagyon régiek s kaliberjük a mai szükségletnek abszolút nem felel meg, miért is a légszusz társulat a helyzet kényszerítő voltánál fogva, kénytelen volt engedélyt kérni a tanácstól, hogy a csöveket a főváros egész területén a szükséghez képest kicseréltethesse. A tanács meg is adta az engedélyt s egyben kimondta, hogy a csőkicserélési munkálatokkal kapcsolatban keresztülvieendő a tanács intézkedések is, melyeket a tanács a főváros közvilágításának kiterjesztése dolgában legutóbb tett. A mérnöki hivatal tervei alapján a tanács

csaknem az összes kerületekben számos új lámpás fölállítását s a régi lámpásoknak czélszerűbb módon leendő áthelyezését rendelte el. A II. kerületi Lánchid-téren 8 darab Auer-lámpás lesz fölállítandó; a III. kerületi ó-budai rakparton az eddigi kőolaj-lámpák helyett 22 drb., a Szépvölgy-utcában 2 drb. gázlámpát, a VII. kerületi Kertész-utcában 5, a Kisdiófa-utcában 5, a Nagydiófa-utcában 8, a Barcsay-utcában 2, a Szövetség-utcában 3 gázlámpát állítanak föl s ezenfelül áthelyezik az összes meglévő lámpákat. A VIII. kerületi Nap-utca 12, a X. kerületi Hungária-körut 10, az Elnök-utca pedig 15 új lámpát kap. Elrendelte ezenkívül a tanács, hogy az összes gázlámpák egész éven át meggyújtassanak.

A Krisztina-körut kiépítése. A Krisztina-körut utolsó szakasza kiépítésének rendezési munkálata körülbelül 450.000 koronába kerül. A földalatti építményeken kívül törvényszerint a kisajátítások is a fővárost terhelnék, amit azonban a főváros a jelenlegi viszonyok közt nem bírna meg. Hogy azonban a munkálatok eszközölhetők legyenek, a közmunkatanács most értesítette a fővárost, hogy a vegyesbizottsági tárgyalások megállapodása alapján hajlandó magára vállalni a kisajátítások költségeinek felét is, a hogy kész előlegezni az összes fővárost terhelő költségeket, ha a főváros ez összeget 1905-ik évtől kezdve évi 50.000 koronás részletekben hajlandó megtéríteni. A tanács az ajánlatot legközelebb a közgyűlés elé fogja terjeszteni.

A takarékoság. A tanács újabb rendeletet küldött az ügyosztályoknak és a szakhivataloknak, a melyben a legszigorubb takarékoságot követeli meg. Kijelenti a tanács, hogy póthitelt csak igazán rendkívüli esetben szavaz meg. Egy sor utasítást is ad az ügyosztályoknak. Követeli a személyzeti kiadások redukálását, normál költségelőirányzatot, a reáliskolák megszüntetését, új számviteli rendszert s több hasonló intézkedést, a mely az idejű költségvetés tárgyalásakor fölmerült. Ezt a rendeletet a tanács minden esztendőben kiadja a költségvetés jóváhagyása után. Az idén kissé bővebb a szokottnál a rendelet, mert bőséges anyagot adott a belvárosi bizottsági tagoknak ismeretes memoranduma, a melyet a költségvetés tárgyalásakor terjesztettek elő s a s a melyet a belügyminiszter is figyelemreméltónak talált. A rendeletnek a múlt években sem volt gyakorlati értéke, valószínű, hogy a jövőben sem lesz.

KÖZGAZDASÁG

A Foncière zárszámadása. A Foncière pesti biztosító intézet f. évi április 16-án fogja az évi rendes közgyűlését megtartani. A zárszámadásokból, melyeket ez az intézet a lefolyt üzletévre vonatkozólag nyilvánosságra hozott, a következő lényegesebb számadatokat vesszük át:

A múlt évi díjbevétel, a törlések levonása után az elemi- és balesetbiztosítási ágazatokban 7.946,278 K 35 fillért és az életbiztosítási ágazatokban 2.840,737 K 89 fillért, összesen tehát 10.787,016 K 24 fillért tett ki, míg a későbbi években esedékes tűz- és balesetágazatbeli díjkötelezvények és díjváltók összege 20.781,626 K 54 fillérre rug. Az életbiztosítási össz-állomány az elmúlt üzleti évben 67.272,432 K tőkére emelkedett. A készpénz-díjtartalékok és díjáthozatalok az életbiztosítási ágazatban 17.260,509 K 05 fillérre, az elemi- és balesetbiztosítási ágazatokban pedig 2.558,090 koronára rugnak. A készpénz-díjtartalékok 1.226,580 K 62 fillérrel szaporodtak. Az intézet tőkéi, a képviselőségeknél levő készpénz-állomány, a folyószámla-követelések és a képviselőségek és feleknél kinnlevő egyenlegek belevonása nélkül, a következőkép vannak elhelyezve: pénztári készpénz-állomány az intézet központi székhelyén 237,483 K 19 f., hitelintézeteknél és takarékpénztáraknál levő követelésekben 2.621,631 K 47 f., az intézet budapesti és bécsi tehermentes házaiban 3.013,834 K 62 f., állampapírokból, vasuti elsőbbségi kötvényekben és óvadékképes záloglevelekben 9.657,690 K 37 f., tárczabeli váltókban 290,949 K 33 f., jelzálog kölcsönben 217,398 K 62 f., az intézet életbiztosítási kötvényeire adott kölcsönökben 2.551,720 K.

Az 1902. üzletévre kimutatott 260,533 K 51 fillérnyi nyereségből részvényenként 14 K (7¹/₂-nyi) osztalék kifizetése fog indítványba hozatni.

A magyar általános takarékpénztár

R. t. igazgatósága elhatározta, hogy a társaság alaptőkéje 4 millió koronáról 8 millió koronára, vagyis négy millió koronával emeltessék s ebből egyelőre 3 millió korona bocsáttassék ki, 6000 darab, egyenként 500 koronáról szóló részvényt. Az alaptőke emelése azért is történik, hogy az intézet működési körét a jelzáloglevél-üzletre is kiterjeszthesse s ebből a célból legközelebb rendkívüli közgyűlést hívjak egybe, amelyen az igazgatóság az iránt fog indítványt tenni, hogy miután a kibocsátandó 6000 darab részvényből 2000 darab már eladatott, a fennmaradó 4000 darab részvényre a régi részvények tulajdonosai átvételi jogot gyakorolhatnak, még pedig aként, hogy minden 2 régi részvényre egy új részvény jut. A Trieszti általános biztosító társaság (Assicurazioni Generali)-nak, mint a Takarékpénztár alapítójának, vezetése alatt garantáló syndicatus biztosította a tőkefelelmesnek teljes keresztülvitelét. A hathatós támogatás, amelyben alapítói részéről az intézet a jelen tőkefelelmes alkalmából részesült, bizonyosága annak az élénk érdeklődésnek, amelylyel ezen körök a társaság folytonos fejlődését kísérik és épen ezen körülményben, valamint a kipróbált vezetésben rejlenek az új üzletág eredményes működésének feltételei és biztosítékai.

HIRDETMÉNY.

A Svábhegyi fogaskerekű vasut részvénytársaság

folyó 1903. évi április hó 20-án, este 1/2 7 órakor, a Magyar vasuti forgalmi részvénytársaság helyiségében (V., Fürdő-utca 10. szám, I. emelet) tartja

VIII. rendes közgyűlését,

melyre a tisztelt részvényesek ezennel meghivatnak.

Napirend:

1. Az igazgatóság jelentése a lefolyó üzletévről.
2. Az igazgatóság számadása és a tiszta nyereség hováfordítása iránti indítványa.
3. A felügyelő-bizottság jelentése a mérleg megvizsgálásának eredményéről, valamint jelentése az igazgatóság által a nyereség hováfordítása iránti indítványáról.
4. Az 1-3. pontokban tett jelentések, indítványok és mérleg megállapítása, valamint az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére adandó felmentvény iránti határozathozatal.
5. Az igazgatóság tiszteletdíjának megállapítása az 1903. évről.
6. A felügyelő-bizottság újjáválasztása és az 1903. évi tiszteletdíjának megállapítása.

Megjegyzés. Azon részvényesek, kik a közgyűlésen szavazati jogukat gyakorolni óhajtják, részvényeiket a közgyűlési határnap előtt 5 nappal a társulat pénztáránál, vagy a Magyar vasuti forgalmi részvénytársaságnál letéteményezni tartoznak.

Budapest, 1903. április 7-én.

Az igazgatóság.

Mérleg 1902. évről.

Vagyon: Pályaszerzési számla 600,000 korona. Új kiterő és csonkavágány építési számla 52,300 korona. Anyagszer készlet számla 5611 korona 41 fillér. Pénztár számla 1730 korona 61 fillér. Beváltandó kisorsolt részvények számlája 22,200 korona. Adósok 1024 korona 86 fillér. Összesen 682,866 korona 88 fillér.

Teher: Részvény-alaptőke 531.000 korona. Kisorsolt részvények 69,000 korona. Anyagszer tartalék számla 4793 korona 10 fillér. Új építkezések tartaléka 5000 korona. Járművek értéksökkenési tartaléka 1500 korona. Beváltatlan kisorsolt részvények számlája 22,200 korona. Kölcsön számla 20,000 korona. Fel nem vett osztalékok számlája 18 korona. Hitelezők 29,207 korona 04 fillér. Tiszta nyereség 142 korona 74 fillér. Összesen 682,866 korona 88 fillér.

Budapest, 1902. december 31-én.

Az igazgatóság:

Lindheim Alfréd s. k. Dr. Mezei Sándor s. k. Urbán Adolf s. k. Dr. Wein Manó s. k. Dr. Brüll Mór s. k. Dr. Szirmai Rikhard s. k.

Megvizsgálta és helyesnek találta a felügyelő-bizottság:

Wertheimer Albert s. k. Dr. Schober Bé'a s. k. baranyavári dr. Ullmann Pál s. k.

Budapesti közúti vaspálya-társaság.

Hirdetmény.

A Budapesti közúti vaspálya-társaság

XXXVIII-dik rendes közgyűlése

folyó évi április hó 25-én, délután 3¹/₂ órakor, a társulat saját épületében Budapesten, V. ker., Lipót-körut 22. szám alatt fog megtartatni.

Napirend:

1. Határozat az igazgatóság évi jelentése tárgyában, előterjesztése az 1902. évi zárszámadásnak és mérlegnek és a felügyelő-bizottság jelentésének, s ezekre vonatkozó határozat; az osztalék megállapítása és határozat a felmentvény megadása tárgyában.

2. Igazgatóság indítványa a társasági alapszabályok 27. §. első bekezdésének,*) továbbá 57. §. 13-ik bekezdésének (hátról számítva 3-ik bekezdésének)**) módosítása tárgyában.

3. Több részvényes indítványai: a) a társasági alapszabályok 15., 20., 27. és 40. §§-ainak módosítása, esetleg a 13. §. módosítása; — b) a szabad-, mérsékelt- és bérletjegyek; — c) a Budapest helyi érdekű vasutak, a Budapest-vidéki villamos közúti vasút és a Budapest-Ujpest-rákospalotai villamos közúti vasút részvénytársaságoknak a Budapesti közúti vaspálya-társaságba való beolvasztása tárgyában.

4. A felügyelő-bizottság megválasztása.

*) 27. §. első bekezdése: „Az igazgatóság tagjai tartoznak működési idejük tartamára egyenkint 25 darab saját nevükre szóló részvényt a társaság pénztárába letéteményezni.“

**) 57. §. 13-ik bekezdése: „A felsoroltak levonása után fennmaradó összeg a részvények és élvezeti-jegyek számával elosztva, az egyes címlet után járó felülosztalékot adja.“

☞ Szavazati jogot adnak a társaság közgyűlésein (alapszabályok 15. és 20. §§.) egyaránt a társaság részvényei s illetőleg élvezeti-jegyei, ha legalább négy nappal a közgyűlés előtt az igazgatóságnál letéteményeztetnek; 20 darab részvény vagy élvezeti-jegy után egy szavazat gyakorolható, oly megszorítással azonban, hogy 20 szavazatnál többet egy részvényes sem gyakorolhat sem saját nevében, sem pedig megbízásból.

Felhívják tehát a t. cz. részvényes urak, kik a jelen közgyűlésen résztvenni óhajtanak, miszerint a címleteiket, a szelvényekkel együtt, beleértve a folyó évi május 1-én lejártot is, szám- és névjegyzék kíséretében bezárólag folyó évi április hó 21-ig az igazgatóságnál, (Budapesten, V., Lipót-körut 22. sz.) délelőtt 9—12 óra között térítvény mellett letenni méltóztassanak, hol a szavazási igazolványokkal egyidejűleg az előterjesztendő zárszámla és mérleg, valamint a felügyelő-bizottság jelentése is átvehető lesz.

☞ A letéthez szükséges nyomtatványok a társaság pénzügyi szakosztályában díjmentesen kaphatók.

Budapest, 1903. április hó.

Az igazgatóság.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsoves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vízmuőtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott külön-zéki emeltyű-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és
országos zálogkölcson részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékpénztári könyvecskék 3¹/₂ % kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyó számlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbízásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt 9—11-ig, délután 3—5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter
kőművesmester, speciálista
Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épít:
Gyárkéményeket
minden alakban
körkemenczéket,
kazánbefalazásokat,
gépalapozásokat
és
szabadalmazott
Füstemésztő tüzeléseket
gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.
Jutányosan jótállás mellett.
Tervek és költségvetések
kivánatra.
Tűzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI
életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van
Levensverzekering en Lijfrente)
BUDAPEST,
VII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház
bérházában.)
Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.
Év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötöttet.
A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az
élethez képezi, u. m.: tőkebiztosítást, túlélés és halálesetre
valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és
szüneteltetett életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyerme-
keire stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a
magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki
képviselők.
Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokról

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő				A tőke 20 év után vagy idő- előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő			
Díjtétel 100 korona után							
Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

MAGYAR
FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.
Dús választék mindennemű
**légszesz-, villamos-
és petroleum-
világító testekben,**
a legegyszerűbb kiviteltől a legpazarabbig.
KIRÁLY-OLAJ
biztonsági petroleum.
Fémdiszmutárgyak.
Raktárak Budapesten:
II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körút 1. a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)
Vidéken:
Debreczen: Simonffy-utca.
Kolozsvar: Wesselényi-utca 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

Schlick-féle
vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság.
Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.
Telefon 27—47. és 27—45.
Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzem-
berendezések malmok részére, szivattyu-tele-
pek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók,
emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti
berendezések készítése, stb.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

== Megjelen minden kedden. ==

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

== Telefon szám 645. ==

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Fiumei ügyek.

A mult héten, mialatt Fiumében időztem, figyelemreméltó dolog történt. A városi autonomista pártot, mely közel két év óta magyar-ellenes vezetők befolyása alatt áll s korlátlan befolyást gyakorol a város közigazgatására, vereség érte. Két megüresedett helyet kellett betölteni a repprezentanzában, s noha a vezetők lázas buzgalmat fejtettek ki: a polgárság nem az ő jelöltjeiket juttatta városatyai mandátumhoz. Ellenkezőleg, épp a mostani iránynak és rendszernek két legprononszirozottabb ellenfeléért választották meg. Az egyik új városatya dr. *Barcsics* Erazmus ügyvéd és horvát tartománygyűlési képviselő, a másik *Walluschnig* Antal nagykereskedő. E neveket ősmérik nemcsak Fiumében, hanem az egész országban. *Barcsics* a horvát ellenzék egyik vezére, de mint fiumei polgár, politikai pártállása daczára, sokkal megbízhatóbb hiva a magyar állam szuverenitásának a kikötővárosban, mint azok az olasz ajku fiumeiek, kik dr. *Kuscher* Nándor és *Kis Ferencz* körül csoportosulnak. *Walluschnig* régi barátunk, kinék hazafisága számtalanszor kiállotta a tűzpróbát és éppen emiatt ellentétbe került a túlzó autonomistákkal. A legutóbbi képviselőválasztásnál dr. *Barcsics* és *Walluschnig* állásfoglalása nagyban hozzájárult a magyar zászló győzelméhez, nem feleltük el, hogy a választás előtt *Barcsics*, ki maró gunynyal ostromozta a *Zanella*-pártot, a „*Novi List*“-ben arra szólította fel a fiumei horvátokat, hogy ne

az olasz *Zanella* Rikárdra, hanem *Batthyány* grófra szavazzanak.

Ezt a két városatyát a repprezentanza padsoraiban látni éppenséggel nem kellemes a podesztának és *Kuscher*éknak. Az eddigi összhangot veszedelem fenyegeti. Mindakettő kitűnő szónok és ugy lehet, a legközelebbi alkalommal már sikra fognak szállani a közgyűlési teremben meghonosodott nepotizmus ellen.

De mikép sikerült ezt a két tagu ellenzéket bejuttatni a képviselőtestületbe?

Egyszerűen úgy, hogy a magyarok is, a mérsékelt olaszok is, meg a horvátok is éltek választói jogukkal. Ez a győzelem fényesen igazolja mult év októberében tett ama megjegyzésünket, hogy a repprezentanzába az általános választásnál is be lehetett volna hozni magyarokat és magya-rérzelműeket. Ám akkor *Szápáry* László gróf kormányzó, megbocsáthatatlan gyöngeségből és rövidlátásból, teljesen átengedte a tért a túlzó autonomistáknak, eltiltván a szavazásban való részvevéstől az összes fiumei magyarokat. A lefolyt másfél esztendő megmutatta, hogy a magyarokat gyűlölő *Kuscher* Nándor képére összeállított képviselőtestület nemcsak diszkreditálni törekszik a magyar állam tekintélyét, nemcsak folytatja az állami intézkedések elleni agitációt, (lásd a tiltakozást külföldön szerzett tanítói oklevelek nostrifikáltatása és az állami határrendőrség felállításá ellen), hanem tudatlanságában és malom alá való szük látkörével tönkreteszi a város gazdasági jövőjét is. Kiábrán-

dult-e Szápáry gróf ama naiv nézetéből, hogy kutyából is lehet szalonna: nem tudjuk, ellenben állithatom, hogy Fiume tisztességes érzelmű polgársága: magyarok, olaszok és horvátok egyaránt torkig vannak a Kis-Kuscher-féle közigazgatással. Igazán szerencse, hogy Szápáry gróf a telet és a tavasz első hónapját Fiumétől távol töltötte. A magyarok ugyanis akcióba léphettek és némiképp reparálhatták a kormányzó másfél év előtti hibáját.

Beszélik, hogy Szápáry gróf betegsége nem muló természetű. Ezt őszintén sajnáljuk. És éppen ezért kívánatos volna reá nézve, és egyuttal örvendetes Fiumét illetőleg, ha *ezután minden idejét kizárólag egészsége helyreállítására fordítaná*. Meggyógyultan igen hasznos tevékenységet fejthet ki a Parkklubban és az automobilozás terén, sőt esetleg a főrendiházban is. Aggodalom ne gyötörje őt afelől, hogy a kormány nem talál megfelelő lakót a Sztajon levő nagy palotába.

Politikai körökben, — határozottan állithatom, — már régóta óhajtanak nálánál erélyesebb, tapasztaltabb és több tekintélyt fentartani képes kormányzót, olyat, aki Fiumében is respektálva legyen, Budapesten is. A közbizalom *Hadik-Barkóczy* Endre gróf felé fordul, aki gazdag ember, előkelő mágnás, jól beszél olaszul és *talpig férfi*. Hogy vannak-e egyéb kvalitásai is a kormányzói állás aktív és hasznos betöltésére, hogy lehet-e remélni tőle a magyar állam és a magyarság érdekeinek méltó képviselését: arról nálamnál illetékesebb véleményt szólaltathatok meg.

Bródy Sándor kitünően szerkesztett *Jövendő* című ujságjának április 12-iki számában *Barcsay* Domokos képviselő, (vagy amint egyszerűen nevezik: „a fejedelem”) parlamentünknek e kiváló és általánosan kedvelt tagja visszaemlékezéseket közöl *Szilágyi* Dezsőről. Az érdekes és jellemző intimítások közt elmondja, miképp vélekedett a liberalizmus leghatalmasabb bajnoka és a legélesebb magyar elme a *Hadik* grófról. Ez a passzus így hangzik:

„Ha nézem a három *Hadik* gróf szereplését, mindig nyugodtan gondolok arra, hogy

a magyar arisztokrácia, ha ilyen tagjai lesznek, a jövőben is hű marad a nagy történelmi tradícióhoz, amint hű maradt a múltban.”

Azt hiszem, *Szilágyi* véleményénél jobb ajánlat fölösleges *Hadik-Barkóczy* Endre számára és Szápáry gróf (akire *Szilágyi* szintén tett egyszer megjegyzést, a melyet azonban gyöngédségből elhallgatunk), a közügynek nem hozhat hamarjában nagyobb szolgálatot, mintha sürgősen átadja helyét *Hadik* grófnak.

*

A kormányváltozás föltétlen szükség. E mellett azonban itt az ideje, hogy komoly intézkedések történjenek Fiume kereskedelmének föllendítése végett. Azaz, most már nem is annyira a föllendítésről kell beszélni, mint a *megmentésről*. Nincs benne tulzás, ha azt mondom: kikötő városunkban ijesztő hanyatlás mutatkozik, s a kereskedelem végnapjait éli. Minden pang, egyesek üzlete épp úgy, mint a részvénytársasági vállalatoké. A propre-kereskedelem, melynek gyökereiből virágzásnak kellett volna fakadnia, s amely nélkül Fiume soha nem lehet egyéb, mint transitó-állomás, mint egymással versengést kifejtő speditörök tanyája, elsorvadt, mielőtt gyümölcsöt hajtott volna. Szomorúság fogja el az embert, ha Fiume kereskedelmi viszonyait összehasonlítja a külföldi államok kikötővárosainak folyton fejlődő, izmosodó és az egész ország közgazdaságára megterhelően ható tevékenységével. Fiumében ami eddig volt, az is részben elpusztult, részben hanyatlásnak indult. A fakereskedelem más irányba terelődött. A kávé-behozatal megszűnt. A cukor-export utolsó évét éli. Az egykori virágzó borpiacz feloszlott.

Nincs hajógyár, nincs dock, nincsen se kedv, se pénz, se vállalkozási szellem.

Mely okok idézték elő ezt a débacle-hoz hasonló állapotot; minő része van benne az általánosan megromlott közgazdasági helyzetnek; mennyiben járultak előidézéséhez a hibás kormányintézkedések és a helyi balfogások; mi volt a végzetes mulasztás

és mennyit kell fölírni a czéltudatlan irányítás számlájára: minderről nem lehet módomban véleményt mondani e rövid cikk keretében, mely csupán általános képet nyújtani szándékozik a jelenlegi fiumei helyzetről. Máskor és más helyen in medias res fogok bocsátkozni. Két megjegyzést azonban nem mulaszthatok el.

Az egyik ama gyakran fölmerülő vádra vonatkozik, hogy az *Adria* tengerhajózási társaság nem eléggé magyar érzelmű és nem iparkodik a hazai kereskedelem érdekeit előmozdítani. A vád első része egyszerűen nevetséges, a második igazságtalan. Fiumében a magyarság és az „*Adria*“ azon egy fogalom.

Ennek a társulatnak az igazgatósága és hivatalnoki személyzete a magyarság oszlopa, éltető lelke és irányítója. Állithatom és ha kell, bizonyítani tudom, hogy a magyar nyelvért, a magyar kultúráért, a magyar színészetért és a magyarok összetartása érdekében az „*Adria*“ többet tett és tesz, mint a kormányzóság. Elöljár a példaadásban és az áldozatkészségben minden körül, aminek a magyarsággal valamelyes összefüggése van. Ezt a szellemet *Tóth Géza* igazgató honosította meg, aki csöndben, föltűnést kerülve, oly üdvös és messze kiható hazafias tevékenységet folytat, amelylyel hálára kötelezte nemcsak a kikötővárosban lakó magyarokat, hanem az országot is. Ha a nemzetiség lakta vidékeken mindenütt volna hozzá hasonló buzgalmú, lángoló hazafiságú, tapintatos és áldozatkész magyar ember, akkor nem kellene féltanünk, a magyarság tekintélyét és jövőjét.

Ami az elhanyagolt kereskedelmi érdekeket illeti, konstatálni kívánom, hogy az „*Adria*“ a legmesszebb menő kedvezményeket nyújtja a hazai kereskedőknek. De bármily zseniális üzletemberek is vannak az igazgatóságban, mint például *Frankfurter Albert*, akinek látóköre, tapasztalatai és tudása kiterjed egész Európa és az Oceántulra, még sem áll módjában az „*Adria*“-nak, hogy kivitelt teremtsen. A társulat feladata az olcsó és gyors tengeri fuvarozás. Ennek a feladatnak pontosan megfelel. A behozatalról és a kivitelről gondoskodik a kereskedők, s

azokat támogassa a kormány. Szemére hányták nemrég a társaságnak, hogy beszüntette marokkói járatait. Aki emiatt csak egy szót is elejt, elárulja, hogy nem bír fogalommal se a hazai export állapotáról, se a tengerészeti dolgokról. A magyar kivitel Észak-Afrikába és különösen Marokkóba oly csekély, hogy azért külön járatokat fentartani nem érdemes.

Az „*Adria*“ önként és a kivitel föllendítése végett kezdte meg a marokkói kikötők látogatását, de csakhamar rájött, hogy a magyar kereskedők és gyárosok nem mernek vagy nem akarnak a marokkói piacczal nagyobb méretű összeköttetésbe lépni. Alig néhány tonna áru adatott fel Fiumében casa-blancái és mogadori rendeltetéssel. És ezért a pár tonnáért kellene minden egyes utnál megkoczkáztatni a hajók zátonyra jutását a marokkói partok előtt, a melyek szirtesek és biztos kikötővel nem rendelkeznek.

A fuvar jövedelmezhet a társulatnak talán 1000 koronát, ezzel szemben egy-egy zátonyra kerülés legalább 20.000 koronáköltséget okoz. Hát szeretnék látni a világon oly társulatot vagy magánembert, aki ezt a koczkázatot állandóan magára vegye! A szárazföldi tengerészek és a soi disant „kereskedelmi kapacitások“ keressenek más titlust az „*Adria*“ megtámadására, ne a marokkói járatok felfüggesztését.

A másik megjegyzésem az, hogy Fiume gazdasági és kereskedelmi helyzetének megváltoztatásához erős, akción kívül, teljes elfogulatlanság szükséges. Személyi és tárgyi érdektelenséget értek ez alatt. A bajok oka jórészt abban lelhető fel, hogy a megelőző kereskedelmi kormányok nem rendelkeztek teljes elfogulatlansággal. A mostani miniszter mentes minden befolyástól. Ez nagy szerenese Fiuméra nézve.

Ugy tudom, *Láng Lajos* fölkeresni készül a szomorú helyzetbe jutott kikötővárost. Ha tőlem kérdené, kikkel cseréljen eszmét kereskedelmi ügyekben, három nevet emlitenék. *Tóth Gézát*, *Frankfurter Albertet* és *Luigi Ossoinackot*. Ha ezekkel beszélt, fölösleges lesz *Szápáry Lászlót* és *Fest Kálmán* miniszteri tanácsost megszólaltatnia. *Dr. B. S.*

Az új fővárosi törvény.

Széll Kálmán belügyminiszteri hagyatékában az utód, kinek személyét még homály takarja, meg fogja találni az új fővárosi törvényt. És ott fogja találni az Uri-utcai vén épületben Fascho-Moys Sándor miniszteri tanácsost, a tervezet elkészítőjét, ki a főváros élénk sajnálkozására, még mindig nem látta elérkezettnek az időt, hogy a jól megérdemelt nyugalomba vonuljon.

Amint előre sejtettük, a tervezet magán viseli a tanácsos ur gondolkodási módjának és bürokrata egyéniségének jellemvonásait. Sem nem demokratikus, sem nem őszinte. Mialatt a polgárság egyértelműleg követeli az autonomia kibővítését, addig a javaslat csak port hint a szemekbe. Össze akarja egyeztetni a mostani rendszert a porosz rendszerrel, a mely egyáltalán nem mondható demokratikusnak. Fascho-Moys urnak ideje és alkalma lett volna tanulmányozni és átültetni a francia főváros municipiális szervezetét, de úgy látszik, nem inye szerint való az a város, melynek képviselőtestülete mindenkör ellentállást tanusíthat a kormányhatalommal szemben.

A javaslat arról, hogy Budapesten hány kerület legyen, s mikép állapítsák meg a közigazgatási kerületek határait, nem intézkedik. Ellenben *eltörli a virilizmus intézményét* és kimondja, hogy az orsszággyűlési képviselőt választók egyuttal községi választók is. A szabályrendeletileg megállapított kerületek a választók és a lakosság számának arányában összesen százhusz bizottsági tagot választanak. A százhusz városatya alkotja a közgyűlést.

A közgyűlés hatáskörét taxative sorolja föl a törvényjavaslat. A kisebb jelentőségű önkormányzati ügyeket kiveszi a közgyűlés hatásköréből és a városi választmány hatáskörébe utalja. A városi választmány a közgyűlés kebeléből alakított testület, a mely a közgyűlés és a tanács hatásköréből kivett ügyeket intézi el s előkészítő fóruma a közgyűlésnek.

A közgyűlés elnöke a polgármester lesz. A *főpolgármesteri állást a javaslat megszünteti*. A polgármester nem tisztviselő lesz, hanem a közgyűlés a maga tagjai közül hat évre választja. A polgármester tiszteletdíjat fog kapni, fizetése, lakáspénze és nyugdíja nem lesz. A polgármestert állásában a király erősíti meg. Helyettese az alpolgármester lesz. Az alpolgármester sem lesz tisztviselő, őt is a maga kebeléből három évre választja a közgyűlés.

A közgyűlés határozatainak végrehajtója a tanács marad, élén a tanácsi igazgatóval. A tanács tagjai lesznek az ügyosztályt vezető tanácsosok, a szakhivatalok főnökei s a törvényhatóság tagjainak sorából a közgyűlés még *hat tiszteleti tanácsost* választ. A tanács tagjait a közgyűlés választja, a többi tisztviselőt a tanács előterjesztésére a polgármester nevezi ki. A tanács vezetője a jövőben is a

polgármester marad, de ő csak irányítani fogja a dolgokat. A tanács rendes elnöke a tanácsi igazgató lesz.

Perczel Dezső belügyminiszter rendeletére Fascho-Moys Sándor dr. miniszteri tanácsos 1897-ben megcsinálta a városokról szóló törvényjavaslat előadói tervezetét. A tervezet 103. és 104. szakasza a városok tanácsába is, porosz mintára, tiszteleti tanácsosokat ültet, még pedig ugyanannyi tiszteleti tanácsost, a hány tisztviselő-tanácsos van. Ugy látszik, hogy most nem bizott abban, hogy a fővárosban lesz elegendő polgár, a ki a tiszteleti tanácsosi állásra pályázik s azért állapította meg a tiszteleti tanácsosok számát hatban. Hogy a polgárságnak mégis több befolyást biztosítson, megalkotta az angol rendszerű városi választmányt, melynek ülései előkerülnek a tanács által a közgyűlés számára előkészített ügyek s a közgyűlésnek a választmány tesz javaslatot.

A közgyűlés jogkörét bővíteni szándékozik a javaslat. Számos olyan dologban, a melyet ma jóváhagyás végett a belügyminiszterhez kell fölterjeszteni, a közgyűlés jogerősen dönt. A szorosán vett közigazgatási ügyek közül azok, a melyekben a tanács ma, mint elsőfoku fórum határoz, nagyrészt megmaradnak a tanács hatáskörében. Azokban az ügyekben, a melyekben az elüljáróság az elsőfoku hatóság, másodfokban a közigazgatási bizottság határoz, a melynek elnöke a kormány által kinevezett tisztviselő lesz. A tanács semmiféle ügyben nem lesz főlebbzési fórum.

A törvényjavaslat így a főváros adminisztrációjának egész szervezetét megváltoztatja. A főváros pénzügyeinek rendbehozásáról vagy arra irányuló intézkedésről azonban egy betű sincsen a törvényjavaslatban. Ellenben intézkedik az iránt, hogy Újpest, Rákospalota és a budakeszi erdő a főváros területéhez csatoltassanak.

Hová állítsuk Kossuth szobrát.

A nemzet kegyelele tudvalevőleg közel egy millió koronát adott össze Kossuth Lajos szobrára és mauzoleumára. Ez utóbbi kerekszámban négyszázezer koronába kerül, s így a szoborra hatszázezer marad. A főváros tanácsa állítólag mihamarabb szeretné fölállítani a szobrot. Ebben sokan tamáskodnak és szándékos halasztással vádolják az intéző köröket. Mi már egyizben megindokoltuk azt az álláspontunkat, hogy fölösleges a sürgetés, s hogy a tanács ebben az ügyben akkor jár el tapintatosan, ha nem siettetni a szobor elkészítését.

Ujabbán ismét történt egy lépés a szobor ügyben. A tanács utasította a mérnöki hivatalt, tegyen javaslatot, hol állítsák föl Kossuth Lajos szobrát. A mérnöki hivatal nagy jelentésben felelt meg az utasításnak.

Fölsorolja a főváros valamennyi terét, a hol szobrot lehet állítani. A tizenhét hely közül azonban tizennégyről konstatálja, hogy Kossuth szobrának a föllállítására nem alkalmasak, mert a szobrot nem lehet méltó módon elhelyezni. De föltétlenül alkalmasnak és jónak mondja a Szabadság-tér déli részét, szemben a szabadságharc-szoborral. Erre az elhelyezésre a tervet is kidolgozta a mérnöki hivatal.

Az emlékművet a Szabadság-tér főtengelyében a Széchényi-utca és Sétátér-utca tengelyének metsző pontján kívánja fölláttatni. Ezen a helyen az emlékmű arkitektónikus és művészi szempontból minden tekintetben érvényesülne. Kizártnak tartja a jelentés, hogy a Kossuth-szobor és a Szabadságharc-szobor egymás hatását károsan befolyásolja, mert a két szobor között százötven méter távolság van. Történeti szempontból sem találhat a város méltóbb helyet.

A szobrot arccal életének és működésének leg-epokálisabb részét jelképező és örök időkre megörökítő szabadságharc-szobor felé kell állítani. A hely egyetlen hibája, hogy a tér északi részéről tekintve a volt Széchényi-tér régibb házából álló házsora a Szabadság-tér főtengelyétől eltérő tengellyel betorkoló Bálvány-utcával nem nyújt megfelelő háttér. Ezen a bajon a Bálvány-utca régi épületeinek újjáépítésekor segíteni lehet.

Ha ennek az elhelyezésnek valami akadály lenne, akkor másodsorban azt javasolja, hogy a parlamenti palota előtti térnek déli, a képviselőház épületszárnya előtti részén állítsák föl a szobrot. A parlament előtti teret két részre osztja a terv. A képviselőház előtti részen állítanak föl a Kossuth-szobrot, a főrendiház előtti teret pedig egy más emlékműnek tartanak fönn. A szobrot a parlament tengelyének a szabadságharc-emlék tengelyével összekötő egyenes vonalban, vagyis a Vécsey-utca tengelyében kívánja fölláttatni. A terv hibájául rója föl a jelentés, hogy az emlékmű nem dominálja az egész teret s föltétlenül szükséges, hogy a palata északi homlokzata előtt is a Kossuth-szoborhoz közel, hasonló monumentális emlékművet állítsanak föl.

Harmadsorban az Oktogon-teret javasolja a mérnöki hivatal. Az Oktogon-téren az Andrássy-ut és Teréz-körut tengelyének metszőpontján óhajtja az emlékművet fölláttatni, hogy az emlékmű mind a két utvonal optikai tengelyének diszes végződése legyen.

Ennek a helynek nincsen semmi történeti vonatkozása, de az emlék elhelyezésére alkalmas. Az Andrássy-utnak az Oktogon-tér és Váci-köruti szakaszán azonban károsan befolyásolná a milléniumi emlékmű hatását.

A mérnöki hivatal jelentése végén újra megismételi, hogy a Kossuth-szobor föllállítására minden tekintetben legalkalmasabb és legjobb a Szabadság-tér déli része.

Iskolaháború.

Hány tanköteles fővárosi gyermek nem jár iskolába? A tanács vélekedése szerint legfőlebb ezer, a tanfelügyelőség szerint tizezer, a statisztikai hivatal adatai szerint huszezer. A két utóbbi szám oly horribilis, hogy szegyenkezés fog el bennünket és megértjük a közoktatásügyi miniszter felháborodását. Ha a népiskoláztatásra vonatkozó törvényt így hajtják végre az ország fővárosában, mit várhatunk az Isten háta mögött levő hegyvidéki szegény községektől? Az iskolába nem járó gyermekek óriási tömege szomorúan igazolja, hogy a magyar metropolis fénye csak talmi ragyogás. Ha a mesterséges káprázat eloszlik szemünk elől, meglátjuk a főváros szegénysorsu lakosságának nyomorát, züllöttségét és morális közönyét. Miféle apa vagy anya az, ki anynyira sem törődik gyermekével, hogy írni és olvasni megtaníttassa? És mi lesz azokból a gyermekekből, kik az iskola falai helyett az utcákon növekednek fel?

Mindenkép sötét és megdöbbenő ez a kép. A szülőknek, kik nem járatják iskolába gyermeküket, egyetlen mentségük az lehet, hogy képtelenek fizetni az iskolai díjakat. Ez a mentség azonban vád az állammal és a fővárossal szemben. Mert ha behozták volna az ingyenes népoktatást, ez a mentség is elesnék s a legnagyobb szigort lehetne alkalmazni az iskolába nem járó gyermekek szülői ellen. A magyar államnál jóval kisebb és gazdaságilag hátramaradottab Románia már évek előtt kimondotta az ingyenes népoktatást. Ha az alig 7 milliónyi román nemzet elbírja a népoktatás költségeit, Szent István birodalmának 17 milliónyi lakossága még könnyebben elviselheti.

A főváros és a közoktatásügyi miniszter közt most valóságos tülekedés támadt az iskolamulasztó gyermekek miatt. Az utóbbi érvényt akar szerezni a törvénynek és rendeletileg utasította a fővárost, hogy névszerint számláltassa meg a budapesti tanköteles gyermekeket, s ezt az összeírást minden évben ismétlje. E rendelet célja, hivatalosan megállapítani, hogy hány gyermek nem jár iskolába: ezer, tizezer vagy huszezer? Ám a főváros két ok miatt fázik a rendelet végrehajtásától. Először ama költségek miatt, melyeket az összeírás eszközölése igényel. De ez még hagyján. A második ok lényegesebb. Ugyanis mihelyt a pontos kimutatás rendelkezésre áll, a miniszter természetesen rá fog parancsolni a fővárosra, hogy a törvény értelmében a szülők utasíttassanak gyermekeik iskoláztatására. Ámde tudvalevő, hogy a főváros a tankötelesek mai létszámát is csak a káros váltakozó rendszer mellett képes elemi oktatásban részesíteni, mert *nincs sem elegendő iskola, sem elegendő tanerő.*

Ha csak 5000-re becsüljük a jelenleg iskolába nem járó gyermekek számát, a fővárosnak ebben az esetben is legalább tíz új nagyméretű iskolát kell

építtetnie és kénytelen lesz nagyszámú új tanítói és tanítónői állást szervezni. Mindez oly óriási költséget igényel, amelyet a főváros mostani körülményei közt csak nehezen teremthet elő. De hasztalan minden vonakodás: a törvény és a fővárosnak kötelessége végrehajtani az összeírást, azután pedig megtenni a szükséges intézkedéseket.

A tanács egyelőre azt a könnyebbséget szeretné megszerezni, hogy ne minden évben, hanem öt évenként eszközöltesse az összeírást. A miniszter azonban nem enged. Az ügy erős hullámokat vert föl a közigazgatási bizottságban, hol a tanfelügyelő a miniszter álláspontja mellett kardoskodott. Határozatot nem hoztak, hanem egy rendkívüli ülésen fognak dönteni.

Új ipartestület.

A fővárosban levő masszörök, uszómesterek, tyukszemvágók és vizgyógyintézeti alkalmazottak mozgalmat indítottak, hogy szakegyesületük ipartestületnek ismertessék el. Ezt a mozgalmat jogosnak ismerjük el az érdekeltek részéről és üdvösnék a nagyközönség szempontjából. Az utóbbinak éppenséggel nem közönyös, hogy azok az emberek, kik a fürdőkben és a vizgyógyintézetben körülötte foglalatostkodnak: a testét masszírozzák, a tyukszemeit operálják és a vízzel való leöntéseket eszközlik, szaktudással bírnak-e avagy csak kontárkodnak? A közegészségügyi törvény hiányosságának kell betudnunk, hogy a szakképzettség már eddig is nem kívántatott meg a fürdők és gyógyintézetek alkalmazottaitól.

Eltekintve a közönség és a közegészség érdekétől, lehetetlen jogosnak el nem ismerni ama törekvést, melynek célja: egy nagy csomó tisztességes munkás ember szociális helyzetének biztosítása. Négy év előtt megalakult ugyan Budapesten a masszörök, uszómesterek és tyukszemvágók szakegyesülete és körülbelül kétszáz tagot gyűjtött maga köré, de mint egyszerűen szakegyesületnek nem volt módjában változtatni a helyzeten.

Ez a helyzet fölöttébb siralmas. A fürdők és gyógyintézetek alkalmazottai ma abszolút semmi védelemmel nem bírnak gazdáik esetleges önkénye és a konkurencia ellen. Amily bizonytalan a jelenük, épp oly bizonytalan a jövőjük is. A tulajdonos akkor bocsáthatja el őket, amikor neki tetszik és helyükbe felfogadhat bármiféle foglalkozású egyént. De még az esetben is, hogyha évtizedeken át végezték lelkiismeretes szorgalommal kötelességüket ugyanegy helyen, akkor sem hajthatják megöszült fejüket nyugodtan álmra, mert nincs nyugdíjuk. Öreg napjaikra a nyomor vár jutalom gyanánt. Abból a fizetésből és keresetből, melyhez a munkabíró évek alatt jutnak, lehetetlen félretenni valamit a rokkant-

ság idejére. Legtöbb fürdőben az alkalmazottak fix fizetése minimális összegben van megállapítva, mert a tulajdonosok számitanak arra, hogy a közönség külön honorálni fogja azokat, kiknek szolgálatát testének ápolása végett igénybe vette. Ez a számitás azonban nem képezheti biztos bázisát az alkalmazottak existenciájának. A közönség egyrésze — szívesen koncedáljuk, hogy a nagyobb rész — nem mulasztja el a honorálást, de vannak sokan, kik a fürdőben megmasszíroztatják magukat és megoperáltatják tyukszemeiket, de eltávoznak anélkül, hogy egy fillért is adnának vagy csak egy nevetségesen csekély összeggel vélik lerovottnak tartozásukat az igénybe vett szolgálatokért. A budapesti és a vidéki publikum e tekintetben éppenséggel nem méltányos. Noha tudja, hogy a fürdőjegy csak a fürdésre jogosítja fel, mégis tíz vagy husz fillérért masszázst és tyukszemoperálást is végeztet, nem törődve azzal, hogy az illető masször és tyukszemvágó ezzel nincs megfizetve.

Nyugaton: Párisban, Londonban, Madridban, megszabott taksája van a fürdőbeli masszázsnak, tyukszemvágásnak és körömtisztításnak. Már a pénztárnál köteles megváltani az ezekre szóló jegyet és pedig külön-külön legalább egy-egy koronának megfelelő pénzen. Hogy a magyarországi fürdőtulajdonosok nem sietnek utánozni a külföldi példát, azt értjük, mert a mostani rendszer mellett, a közönség szívesebben és nagyobb számmal keresi föl a fürdőt. Ez a rendszer azonban káros és igazságtalan az alkalmazottakra nézve, sőt magának a közönségnek sincs előnyére. Mert a fürdőbeli masször és tyukszemvágó nem tudván előre, hogy a vendég mikép fogja díjazni avagy egyáltalán honorálja-e, csak a személyesen ismerteket szolgálja ki teljes gondnal és odaadással. Megtörténhet, hogy olyant is felületesen és sietve szolgál ki, aki utólag tisztességesen leróvja tartozását. Az igénybevett munka díjazását nem szabad becsületbeli nyílt kérdésnek hagyni és az egyéni gavallérságra bízni. Manapság e tekintetben lax a fölfogás és nincs divatban a gavalléria.

A fürdőbeli alkalmazottak és velük együtt mi, fürdőlátogatók is, megkövetelhetjük, hogy mindenféle kontárelem ne végezhesse a közegészség körébe tartozó funkciókat. A masszálás épp úgy, mint a tyukszemvágás szaktudást igényel. Ha nem lehet valaki borbély anélkül, hogy kiképezte volna magát, mikép bizhatja a hatóság beteg emberek masszírozását és tyukszemek operálását olyanokra, kik talán az ekeszarva vagy a gyalupad mellől a mult héten kerültek a fürdőbe? Föltétlenül szükséges, hogy *képesítéshez kötött mesterség legyen ez a foglalkozás.*

A szakegyesületet át kell változtatni ipartestületté. Szabályok kötelezzék a fürdők és gyógyintézetek tulajdonosait, hogy csak olyanokat alkalmazzanak, kik kellő gyakorlattal és képzettséggel rendelkeznek. Az ipartestület pedig gondoskodik egy nyugdíjalap megteremtéséről. Ehez illenék hozzá-

járulni a tulajdonosoknak is, ha mással nem, hát azokkal a birságpénzekkel, melyeket az alkalmazottakra büntetésből kivetni szoktak. Meg vagyunk győződve, fürdőtulajdonosaink elég nemeslelkűek ahhoz, hogy a nyugdíjintézet alapjának adományozzák azt az összeget, amelyet eddig visszatartottak birság címén és a jövőbeli birságpénzeken kívül bizonyos évi összeggel gyarapítják az alapot.

Ugy halljuk, Budapest egyik látogatott fürdőjének, a „Hungária“ vasfürdőnek humánus lelkű tulajdonosa, dr. *Ringer Lajos* élénk rokonszenvenvel kíséri a megindult mozgalmat. Példáját kétségkívül követni fogják kartársai mind a fővárosban, mind a vidéken. Nekik is, a közönségnek is csak előnyére szolgál, ha az alkalmazottak helyzete biztosabbá és jövője némiképp gondtalanabbá válik, mert az illetők több hűséggel, odaadással és nagyobb gondnal fogják végezni teendőiket.

A megindult mozgalmat egyaránt ajánljuk a nagyközönség és az illetékes hatóságok jóakaratába. A további lépésekről nem mulasztjuk el értesíteni olvasóinkat.

Kövezési mizeriák.

A fejőstehén tudvalevőleg arra való, hogy megfejjék. Vannak azonban praktikus emberek, kik nemcsak ezt a négylábu, jámbor állatot, hanem a székesfővárost is fejőstehénnek nézik. Ezek közé tartoznak, sok mások között, a kövezési vállalkozók is. Nem mind, de javarészt.

Az ő logikájuk igen világos és egyszerű, s az egyetlen principiumuk a mentől több haszon. Ha lelkiismeretes munkát végeznének, ha egy-egy utca éveken át nem szorulna tatarozásra, a vállalkozók nem építhetnének magoknak háromemeletes házakat és fiaik nem játszhatnának előkelő szerepet a turfón és némely kaszinók kártyaszobáiban. A lelkiismeret tehát szegre akasztatik arra az időre, amikor a vállalkozó úr már nem vállalkozó, hanem közéletünk érdemeiben és polgári munkában megőszült veteránja, aki catoi szigorral fogja másoktól megkövetelni a lelkiismeretességet.

Egyelőre a praktikus vállalkozó azon iparkodik, hogy mennél rosszabb minőségű követ szózzon a város nyakába. Ennek kettős haszna van. Pro primo: a rosszabb kő olcsóbb, mint a jó; pro secundo: a rossz kő hamarabb romlik, és így rövidebb idő múlva lehet újabb munkát kapni. Az szintén golikus és magától értetődő, hogy a vállalkozó a legolcsóbb munkásokat fogadja meg a kövezéshez. Mennél hanyagabbul végzik ezek a kövezést, annál inkább kiérdemlik gazdájuk megelégedését. A vállalkozó tehát a vámon is nyer, a réven is haszonhoz jut.

Mindezt persze a naiv közönség nem tudja és hol boszankodva, hol nevetve nézi, hogy már megint

kövezik azt az utcát, amelyet tavaly is, tavalyelőtt is felszakgattak. A dolog azonban nem oly kómikus, ha arra gondolunk, mennyi töméntelen milliót fizetett ki már a főváros a kövezésekért és még mennyit fog a jövőben kiadni! Látván a budget erre vonatkozó tételeit, kérdeznünk kell: nem volna-e módjában a fővárosnak ellenőriztetni, hogy pénzét haszon-talanul ne pocsékolják, s hogy a kövező-vállalkozók szolid anyaggal, tisztességes munkát végeztesse?

Valamikor beszéltek kövezési panamákról. Mi adtunk hitelt a gyanúsításoknak és ma sem tételezzük fel, hogy a „kéz kezét mos“ elve uralkodnék a városházán és az előljáróságoknál. Mi nem tartunk Schoppenhauerrel, ki azt a tanácsot adta: „Tarts minden embert gazembernek, míg az ellenkezőjéről meg nem győződtél.“ Mi megfordítva, tisztességesnek tartunk mindenkit, míg ellenkezője be nem bizonyul.

A főváros azonban kell, hogy a legszigorubb ellenőrzést gyakorolja minden vállalkozóval szemben, ha egyébért nem, hát azért, hogy meg ne gyanúsíttassék. Már pedig a gyanu könnyen fölébred, ha olyast látunk, mint például épp most a belvárosi Reáltanoda-utcában, hol az utcát újból kövezik, de rosszabb kövekkel, mint a minőket felszedtek.

Talán lesz ideje valakinek az ellenőrzésre hivattak közül, hogy erről hivatalosan meggyőződjék és kérdőre vonassa a vállalkozót.

Hirek a városházáról.

Nyilvános hűtő kutak. A tanácstól endeldélyt kért egy budapesti iparos, hogy a főváros nagyobb forgalmú utcáin, terein és kirándulóhelyein szűrő és hűtő kutakat létesíthessen, amelyből csekély díjért nyáron át mindig friss jeges vizet kaphat a közönség. Egyelőre tíz ilyen kutat szándékozik fölláttatni, melyekért évenként egyenként 25 korona bért hajlandó a fővárosnak fizetni. A mérnöki hivatal véleménye alapján, amely szerint az ily fajta kutak abszolúta nem képeznek közszükségletet, a tanács megtagadta a kérelem teljesítését.

A fővárosi tanerők szaporítása. A főváros közgyűlése a községi elemi iskoláknál két igazgatói, 22 osztálytanítói s 22 tanítónői állást szervezett, mely állások 1903. év június havában töltenek majd be. A belügyminiszter tudatta a fővárossal, hogy az erre vonatkozó közgyűlési határozatot jóváhagyja.

A felsőrakpart rendezése. Az ideai közmunkaprogrammnak okvetlenül végrehajtható munkálatai közzé tartozik a felsőrakpart teljes rendezése, illetve burkolattal való ellátása is. A főváros el is rendelte a munkálatokat, amelyek kiviteléhez legközelebb már hozzá is fognak, amennyiben a rendezéshez most már a főváros közmunkák tanácsa is hozzájárult.

Szegények üdülőhelye. A IX. kerületi választmány arra kérte volt a tanácsot, hogy a régi lóversenytéri kiserdőben gyalogutakat s padokat készíttessen a kerület szegény munkásnépe részére. A kerületnek nincs egyáltalán oly parkja, melyet a munkásosztály üdülőhely gyanánt használhatna, miért is a választmány a főt nevezett erdőséket kívánná a szegény nép részére használhatóvá tenni. A tanács e kérelmet elutasította, mert a ferencvárosi munkásnépnek rendelkezésére áll a népliget, amely könnyen megközelíthető, akár gyalog is. A lóversenytér környéke különben is tele van petroleum finomító gyárakkal, minek következtében még a legszegényebb munkás sem keresné föl szívesen azt az ugynevezett üdülőhelyet, melyet neki a kerületi választmány szánt. Ez ügyben újabb kérvényt terjesztett be most a választmány, kijelentette, hogy az általa kijelölt helyen mindig tiszta a levegő. Nem is azt kéri a tanácstól, hogy nagyobb költséggel valami parkfélélt csináltasson, csak annyit kíván, hogy oda néhány padot állítson a főváros s engedje meg, hogy azt a helyet a munkásnép szabadon látogathassa.

Utczarendekezés az I. kerületben. Az I. kerületi polgárság arra kérte a tanácsot, hogy a Dániel-utcát ideiglenesen rendeztesse. A mérnöki hivatal tekintettel arra, hogy az utca szabályozás terve időközben elkészült, a végleges rendezést javasolja, mely esetben az érdekelt telektulajdonosoknak ingyen kell átengedniök az utcakiszélesítéshez szükséges területeket. Egyben jelenti azonban a mérnöki hivatal, hogy a rendezésnek 13,500 koronában megállapított költségeire fedezet abszolúte nincs.

Háromnegyedmilliós csatornaépítkezés. A balparti magasán fekvő részek számára hatalmas fögyűjtőcsatornát épít a főváros, melynek 4., 5., 6. szakasza legközelebb már munkába kerül. Ez a rész a köztemető kapujánál kezdődik s a mexikói uton végződik. Összesen 708.133 korona irányoztatott elő a költségekre. A hatalmas munkálatokra mult szombaton tartatott meg a nyilvános árverés. A legnagyobb engedélyt $6\frac{3}{4}$ %-ot — a kissebesi gránitbánya részvénytársaság tette s így a dunaparti fögyűjtőcsatorna után ezt a nagyszabású vállalkozást is ez a vállalat kapja meg.

Intézkedések a vizáradás ellen. A dunai árvízvédelem tárgyában a földművelésügyi miniszter többrendbeli intézkedés megtételét kívánta a fővárostól. Ennek alapján a tanács utasította a mérnöki hivatalt, hogy a vasuti töltéseket, amelyet a főváros árvízveszélynél védekezésre kíván fölhasználni, magasabb vízállásnál erősebb megfigyelés alá vegye, az összekötő-híd töltésének harmadik nyílását a szükséghez képest eltöltse s intézkedjék, hogy a promontori-ut, amely a kelenföldi részeket védi a víz ellen, szintén magasabb feltöltést kapjon. A miniszter attól tart továbbá, hogy a Dunába torkoló Lenke-uti csatornán keresztül kitörhet a Duna árja, miért is a tanács most intézkedett, hogy a csatorna elzárható állapotba tétessék.

Veszedelemes ellenőrzés. A Szent-László kórház, amelyben kizárólagosan fertőző betegeket gyógykezelnek, még a tél elején kérte a tanácsot, hogy közegészségi szempontból ne küldjön oda vizellenőröket, hanem engedje meg, hogy ezentul is csak átalányban fizesse a vizet a kórház. A vízvezetéki igazgatóság javaslata alapján, a tanács elutasította a kérelmet, mert az ellenőrök működésében, akiknek nem szükséges megfordulni a kórház belső részében, nem lát semmi veszedelemet. A kórház igazgatósága azonban nem veszi oly könnyen a dolgot, mint a vízműigazgatóság s ez okból megismételte kérését azzal a figyelmeztetéssel, hogy az ellenőrök igenis bent járnak a kórházban s így állandóan ki vannak téve a ragálynak, amelyet nagyon könnyen kihurezolhatnak magukkal.

Távíróhivatal a budapesti marhavásártéren. A budapesti állatkereskedők és bizományosok a posta- és távirdaigazgatósághoz fordultak azzal a kéréssel, hogy a marhavásártéren rendszeres távirdahivalt létesítsen. Eddig t. i. hetenkint csak négy napon át működött az ottani távíróhivatal. Az igazgatóság kérdést intézett a főv. tanácsához, hogy az említett hivalt szükségesnek tartja-e. A tanács a közbizághídi igazgatóságot hívta fel, hogy e dologban véleményes jelentést tegyen. A közbizághídi igazgatóság, nyilván a tényeknek megfelelően, azt fogja válaszolni, hogy a távirdahivatal szükséges. Jó volna, ha a sertésvásártéren is létesítenének posta- és távíróhivalt. Mindkét helyütt pedig nyilvános interurban telefont, mert erre égető szükség van. Külföldön a legkisebb vásáron sem nélkülözik ezeket.

Új földalatti villamos Budapesten. Egy vállalkozókból alakult társaság arra kérte legutóbb a kereskedelmi minisztert, adja meg neki az előmunkálati engedélyt egy újabb földalatti villamosvasut építésére. Ez a vasut egészen új szisztéma szerint épülne 10 méternyi mélységben a burkolat alatt, tehát már az agyagréteget szelné át. Tekintettel a rendkívüli mélységre — a kérelmezők szerint — abszolúte nem kell attól tartani, hogy a vasut alagutja ártana a főváros földalatti létesítményeinek. A megállóhelyeken légnyomású készülékek szállítanak le a közönséget a vasuthoz. A kérelmet a miniszter elbírálás céljából közölte a fővárossal.

A katonák temetkező helye. A X. kerületi s a farkasréti temetőben a főváros tanácsa egészen külön parcellákat készíttetett a katonák részére. E külön parcellák egészen készek már s legutóbb fölül is vizsgáltattak egy vegyes-bizottság által, amely katonai s fővárosi kiküldöttekből alakult. A bizottság jelentését, amely szerint a katonák új temetkező helye rendben van, a tanács tudomásul vette s egyben kimondotta, hogy a Virányos dűlőben fekvő régi katonai temető, amely már régóta tele van, ez évi május hó elsejével véglegesen bezárandó.

A Dunapart új köntösben. A tanács elrendelte, hogy a Dunaparti korzó ama szakaszain, hol a főgyűjtőcsatorna munkálataival elkészültek, haladéktalanul lerakandó az asphalt burkolat. Egyben fölhivatott a gáztársulat, hogy a kész tervek alapján szaporítsa s helyezze át a gázlámpásokat, a melyek mind Auer-égőt kapnak.

Statisztika.

Népességi mozgalom.

Az 1903. év közepére kiszámított népesség, polgári lakos 774.045, katona 16.484. Összesen 790.529.

Az elmúlt héten élve született 446 gyermek, meghalt 337 egyén, a születések tehát 109-el mulják felül a halálozásokat. Nemre nézve 232 fiú, 214 leány. Halvaszületett 14 gyermek, köztük 11 fiú, 3 leány.

Az élveszülettek közt volt 207 róm. kath., 3 görög kath., — görög keleti, 19 ágost. evang., 20 helvét, 3 unitárius, 74 izraelita, 3 egyéb. Összesen 350. Halvaszületett összesen 14.

Betegedés.

Betegforgalom a városi kórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a múlt hét végén 1095 beteget, szaporodás 346, csökkenés 367, maradt a múlt hét végén 1050. A Szt. László-kórházban ápoltak a múlt hét végén 163 beteget, szaporodás 74, csökkenés 46, maradt a múlt hét végén 172. A Szt. István kórházban ápoltak a múlt hét végén 1145 beteget, szaporodás 276, csökkenés 259, maradt e hét végén 1125. A Szt. János-kórházban ápoltak a múlt hét végén 873 beteget, szaporodás 174, csökkenés 166, maradt e hét végén 868. Összesen ápoltak a múlt hét végén 3276 beteget, szaporodás 870, csökkenés 838, maradt e hét végén 3215.

KÖZGAZDASÁG

A fővárosi kölesön konverziója. A székesfővárosi kölesönnek a Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesület és a Magyar Jelzálog-Hitelbank által keresztülvitt konverziója fényes sikerrel fejeződött be. A forgalomban lévő 45,254.600 korona $4\frac{1}{2}$ százalékos kötvényekből kerek 41 millió koronát jelentettek be konverzióra, még pedig a Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesületnél 8 millió koronát, a Magyar Jelzálog-Hitelbanknál 9.2 millió koronát, a Hazai Banknál 10.5 millió koronát, a Magyar Agrár- és Járadékbanknál 5.5 millió koronát és a maradékot a kicserélésre kijelölt többi helyen. Egyidejűleg oly számos vételi ajánlat érkezett be a konverzió útján igénybe nem vett új 4 százalékos kötvényekre, hogy a rendelkezésre álló összeg teljesen

elkelt. A konverzió keresztülvitelére alakult szindikátus ennél fogva már legközelebb föl fog oszlani.

A Schlick-féle vasöntő és gépgyár-részvénytársaság e hó 18-án tartotta a XXXIV-ik évi rendes közgyűlését Bujanovics Sándor elnöklésével. Az igazgatóság sajnálattal jelenti, hogy az üzleti viszonyok a múlt évben nem javultak. A magán-építkezések, ugyyszólván, teljesen szünetelnek és a vasutépítés országos pangása és a gazdasági élet minden ágában érezhető általános depresszió bénítólag hatott a Schlick-féle gyártelep működésére is. Az üzemköltségeket tehát a végső határig menő takarékoság révén kellett kevesbiteni. A mérleg, a múlt évihez képest, lényeges javulásról tesz tanúságot. A forgalom a múlt üzletévben 5,294.700 korona 76 fillér volt. A múlt évről 3,700.000 koronát képviselő megrendelés háramlik át az idei esztendő javára. A nyers haszon 294.790 korona 01 fillér, a tiszta haszon pedig 209.143 korona 43 fillér. Javasolja az igazgatóság, hogy a május elsején esedékes szelvényeket egyenkint 14 koronával váltsák be, már április 20-ikától kezdve. A közgyűlés a jelentést tudomásul vette, a fölmentést megadta és igazgatósági tagokul, a most kilépettek helyébe megválasztotta Bujanovics Sándort, Kohner Ágostont és Förster Nándort.

A Magyar Élet- és Járadékbiztosító Intézet, mint Szövetkezet e hónap 17-én tartotta meg I. évi rendes közgyűlését. Gróf Széchényi Aladár elnök megnyitotta a közgyűlést, rámutatott az intézet közhasznú voltára és felhívta a megjelent részjegybirtokosokat, hogy az üzleti feleslegként kimutatott 2623 korona 57 fillér egész hasznót juttassák a biztosított tagoknak oly módon, hogy 70 százalék, azaz 1836 korona 50 fillért a biztosított tagok osztalék-alapja javára, 15 százalékot, azaz 393 korona 54 fillért külön tartalékalapra fordítsanak, a fennmaradt 393 korona 53 fillér pedig új számlára vezettessék elő. — A közgyűlés ezen indítványt egyhangulag elfogadta és az igazgatóságnak, felügyelőbizottságnak és választmánynak a felmentvényt megadta. Az ezután megejtett választások eredményeképpen Glück Frigyes, Langer Bódog, Latinovits Pál, Ordódy Lajos, báró Solymossy Lajos a választmányba, Mende Bódog, tövisi Rácz György és Tolnay Kornél a felügyelő-bizottságba kerültek. A választmányi gyűlésen gróf Török Józsefet, Ung-megye főispánját nagy lelkesedéssel választották meg a szövetkezet alelnökének. Az igazgatóság báró Rudnyánszky Józsefet választotta meg elnökének.

A Magyar-Francia Biztosító r.-t. f. hó 15-én tartotta meg évi rendes közgyűlését Beniczky Ferencz elnökle alatt. A zárszámadásban kimutatott 191.363 k.-nyi nyereség hováfordítására az igazgatóság a felügyelő-bizottsággal egyetemben javasolta, hogy ebből a részvénytőkének megfelelő 5 százalék osztalék fejében 125.000 k. fizettessék ki, 10.242 k.

az alapszabályok értelmében az igazgatóságnak és tisztviselőknak járó jutalék 40.000 k. a tartaléktőkének 170.006 koronára való felemelésére és az ezután fenmaradó 16.121 k. a tisztviselők részére létesített nyugdíjalap növelésére fordíttassék. E javaslatok a közgyűlés által egyhangulag elfogadtatván, az igazgatóság indítványára elhatároztatott, hogy a részvényenkint járó 10 k. osztalék f. hó 16-ától kezdve minden 1890. évi augusztus 1-én kibocsátott részvény után, a 13. sz. szelvény átvétele mellett, a társaság főpénztáránál kifizetessék.

A Fonciére Pesti Biztosító-Intézet

e hó 17-én tartotta évi rendes közgyűlését *Kilényi* Hugó min. tanácsos elnöklete alatt. A közgyűlésen 27 részvényes jelent meg 326 szavazattal. Az igazgatóság jelentése szerint az évi tiszta nyereség 260.533 korona 51 fillért tesz ki, amelyből az alapszabályok értelmében ennek 10 százalékát levonva, a közgyűlés rendelkezésére 234.400 korona 16 fillér áll. Ebből 5 százalékos osztalékkul 150.000 koronát fizetnek ki, az ezután fenmaradó 84.480 korona 16 fillérből jutalékok fejében 15 százalék levonatván, marad 71.808 korona 15 fillér, mely összegből a részvényesek között felülosztalék czimén további 2 százalékot, 60.000 koronát adnak s a fennmaradó 11.808 korona 15 fillért új számlára írják. A részvény-szelvényeket 14 koronával (7 százalék) e hó 17-étől már be lehet váltani. Az igazgatóság jelentésének tudomásulvétele s a fölmentvények megadása után Kovács Ernő részvényes indítványára, a közgyűlés jegyzőkönyvi köszönetet szavazott az igazgatóságnak, a felügyelő-bizottságnak, meg a tisztikarnak, mire a felügyelő-bizottság tagjainak újra megválasztották: Auer Róbertet, Doctor Gyulát, Friedmann J.-t, dr. Marquet Lajost és Reich Lajost. Ezzel a közgyűlés véget ért.

MEGHIVÓ

a Magyar általános takarékpénztár részv.-társ.

1903. évi április hó 28-án, délután 6 órakor, a társaság helyiségeiben (V., József-tér 14.) tartandó

rendkívüli közgyűlésére.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság javaslata az alaptőke felemelése tárgyában.
2. Az alapszabályok módosítása.

Azon tisztelt részvényesek, a kik ezen közgyűlésen résztvenni óhajtanak, felkéretnek, hogy az alapszabályok 13. §-a értelmében a még le nem járt szelvényekkel ellátott, nevükre szóló részvényeiket legkésőbb **folyó évi április hó 20-ig** a társaság pénztáránál Budapesten, vagy a Banca Commerciale-nál Triesztben letéteményezni sziveskedjenek.

Budapest, 1903. április hó. 10-én.

Az igazgatóság.

Meghívó

a Budapest-vidéki villamossági részvénytársaságnak **folyó évi április hó 30-án, délután 4 órakor**, a társaságnak V., Fürdő-utca 10. szám alatti helyiségében megtartandó

II. rendes közgyűlésére.

Napirend:

1. Az igazgatóság évi üzleti jelentése.
2. Zárszámadás, évi mérleg és a felügyelő-bizottság jelentése.
3. A tiszta nyereség hováfordítása iránti határozathozatal.
4. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság részére a felmentvény megadása.
5. A felügyelő-bizottság tiszteletdíjának megállapítása.

Budapest, 1903. április 9-én.

Az Igazgatóság.

Mérleg.

Vagyon: Erzsébetfalvai és soroksári villamos művek, telkek, épületek, gépek, kábel hálózat, árammérők, ingóságok, szerszámok és eszközök 586 268-57, Külső villamos berendezések 2424-34 kor., levonva folyó évi leírás 393-60 kor. = 2030-74 kor. Előleges kiadások 7768-08 kor., levonva folyó évi leírást 5800 kor. = 1968-08 kor. Letett biztosítékok 9839-79 kor. Anyagszerkészlet 16683-08 kor. Készpénzkészlet 142-16 kor. Átmeneti tételek 287-28 kor. Adósok 38,624-12 kor. Összesen 655,843-82 kor.

Téher: Részvényalaptőke számla: 3000 darab részvény 200 koronával = 600,000 — kor. Értékcsökkenési tartalék gépek, műszerek és szerszámok részére 10,000 — kor. Hitelezők 13,381 — kor. Váltószámla 30,000 — kor. Nyereség-egyenlegül 2462-82 kor. Összesen 655,843-82 kor.

Nyereség- és veszteségszámla.

Tartozik: Igazgatási költségek 8917-11 kor. Üzemi kiadások 40,706-36 kor. Adók 901-90 kor. Leírások: a) az előleges kiadásokból 5800 — kor.; b) külső villamos berendezésekből 393-60 kor.; c) behajthatatlan követelések 1432-46 kor. = 7626-06 kor. Gépek, műszerek és szerszámok értékcsökkenése 8400 — kor. Nyereség-egyenlegül 2462-82 kor. Összesen 69,014-25 kor.

Követel: Nyereségáthozat az 1901. évről 1162-42 kor. Áramszolgáltatás és villamos felszerelések utáni bevételek 65,433-06 kor. Kamatok 2418-17 kor. Összesen 69,014-25 kor.

Az igazgatóság.

**Északmagyarországi
egyesített kőszénbánya és iparvállalat részvénytársaság.
Meghívás**

az 1903. május hó 2-án, délelőtt 11 órakor, a társulati
irodában (V., József-tér 10. sz.) tartandó

XXI-ik rendes közgyűlésre.

Napirend:

1. Az igazgatóság jelentése az 1902. évi decz.
hó 31-én lezárt üzletéről és a zárszámadások elő-
terjesztése.

2. A felügyelő-bizottság jelentése.

3. A zárszámadások jóváhagyása, az osztalék
megállapítása s az igazgatóság és a felügyelő-bizott-
ság részére adandó felmentvény iránti határozat.

4. Az igazgatóságnak választás által való ki-
egészítése.

5. A felügyelő-bizottság megválasztása.

☛ Felkéretnek a t. cz. részvényesek, részvé-
nyeiket a közgyűlésben való részvétel céljából
bezárólag 1903. április hó 24-ig Budapesten a társulati
főpénztárnál V., József-tér 10., vagy Bécsben a
„Niederösterreichische Escompte-Gesellschaft“-nál
letéteményezni. — A közgyűlésen való megjelenésre
a letét alkalmával kiszolgáltatandó igazolási-jegy
ad jogot.

A mérleg és jelentések 1903. április hó 24-től
kezdve fognak a társulat irodájában kiszolgáltatni.
Budapest, 1903. április 17.

Az igazgatóság.

MEGHIVÓ

**a „Nemzeti baleset biztosító részvénytársaság“
TIZEDIK ÉVI RENDES KÖZGYŰLÉSÉRE.**

A „Nemzeti baleset biztosító részvénytársaság“
ez évi rendes közgyűlését az alapszabályok 12. és 13.
§-ai értelmében folyó évi április hó 30-án, délelőtt
10 órakor, a társaság iroda-helyiségében (Erzsébet-
körút 13. sz. I. em.) fogja megtartani, melyre a t. cz.
részvényesek az alapszabályok 10. §-ának rendelete
szerint személyesen vagy meghatalmazottjaik által
leendő megjelenésre tisztelettel felkéretnek.

☛ A közgyűlésen résztvenni szándékozó
részvényesek részvényeiket nyolcz nappal a köz-
gyűlés megtartása előtt a társaság budapesti főpénz-
táránál, vagy a „Pesti magyar kereskedelmi bank“
budapesti fő- és fiókpénztárainál letéteményezhetik.

A közgyűlés tárgyai:

1. Az igazgatóság és felügyelő-bizottsági jelen-
tés az 1902. évi üzleteredményről.

2. Az évi zárszámla és mérleg megállapítása
és a nyereség felosztása, valamint az igazgatóság
és felügyelő-bizottság tagjainak a felmentvény meg-
adása.

3. A tiszta nyereség mire fordítása az alap-
szabályok 35. §-a értelmében.

4. A felügyelő-bizottság 3 évre leendő választ-
ása az alapszabályok 29. §-a szerint.

A „Nemzeti baleset biztosító részvénytársaság“
igazgatósága.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden
nagyságban, magasnyomású, compound- és
triplexpanziós elrendezéssel; mint külön-
legességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes
vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dyna-
mogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves
kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rend-
szerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullám-
lemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességet:
szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves
kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat sza-
badalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vízmuételepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott külön-
béli emeltyű-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

**A budapesti takarékpénztár és
országos zálogkölcson részv.-társ.**

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket taka- $3\frac{0}{2}\%$ kamatozással,
rékbetéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében, valamint folyó-
számlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körút 18. — IV., Ferencziek-tere 4.
(Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. —
VIII., József-körút 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesít minden-
féle értékpapírok vételét és
eladását a legelőnyösebb fel-
tétel mellett s foglalkozik minden a váltó-
üzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt $\frac{1}{2}9-\frac{1}{2}1$ -ig, délután $3-\frac{1}{2}5$ -ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, specialista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemesztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kívánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tökébiztosítást, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő				A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő			
Díjtétel 100 korona után							
Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

légszesz-, villamos- és petroleum-világító testekben,

a legegyszerűbb kivittől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körút 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.
Kolozsvár: Wesselényi-utca 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzem-berendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadí gépezeti berendezések készítése, stb.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

== Megjelen minden kedden. ==

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

== Telefon szám 645. ==

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Bevándorló szerzetesek.

Nem értünk egyet azokkal, kik a *limine* állást foglalnak a franciaországi szerzeteseknek és apácáknak hazánkba való települése ellen. Ebben az ügyben disztíngválni kell.

Ha tény volna, hogy a köztársaság mostani kormánya által távozásra kényszerített kongregációk tagjai kivétel nélkül az *ecclesia militans*-hoz tartoznak; ha tény volna, hogy ezek az egyházi öltönyben járó férfiak és nők nem rendelkeznek a fentartásukhoz szükséges anyagi javakkal, hanem közjótékonyaságra szorúlnak, ha tartani lehetne attól, hogy megbontják a felekezeti békét vagy nemzetellenes törekvések előmozdítóivá válnak, akkor mi is habozás nélkül tilalomfát állítanánk elébük az ország határán.

Azonban e föltevések egyike sem tény.

Ellenkezőleg, mindenki tudja, hogy a francia szerzetesek és apácák távol állanak az egyházpolitikai küzdelmektől. Azt is tudja a külföldi viszonyok minden ösmerője, hogy azok a megszüntetett kongregációk javarészt nagy tőkékkel rendelkeznek. Kétség nem fér ahhoz, hogy egy más ország területén még kevésbbé szítanának egyenetlenséget a felekezetek között, s *francia* származású férfiakra és nőkre lévén szó, teljes bizalommal számíthatunk arra, hogy a hazánk államiségét és a magyar faj szupremációját veszélyeztető germán és pánszláv irányzatok, melyeknek a magyarországi görög keleti és ágostai evangélikus egyházban támogatói vannak, bennük nem segítőtársra, hanem ellenlábasra fognak találni.

Ezek azok az általános és elvi szempontok, melyeket, hogy igazságosak lehessünk, szem előtt téveszteni nem szabad. Arról is beszélhetnénk, hogy ha a magyar közvélemény nem látott veszedelmet a galíciai bevándorlásokban, nem akadhat fenn a Franciaországból eredőn sem. Ezt a pontot azonban, noha kézen fekvő erős argumentumul kínálkozik, bővebben nem fejtegetjük. Ehelyett másra utalunk.

Magyarországon évtizedek óta fáradoznak merkantilisták és agráriusok, kormányférfiak és a *haute finance* tagjai, hogy külföldi tőkét vonzanak hazánkba. Törekvésüket eleddig csekély siker koronázta. A tőke hiánya okozza, hogy iparunk nem képes föllendülni, s ha történt is újabban néhány gyáralapítás és új ipari vállalat életbeléptetése: azokat saját érdekeik megóvása végett osztrákok csinálták.

Ily helyzetben a józanul számító ész azt mondja: ha vannak a külföldön megszerzhető tőkék és vannak emberek, kik a nagyiparnak valamely ágát eredményesen tudják művelni, akkor azokat a tőkét ide kell édesgetni és azokat az embereket tárt karokkal kell fogadni.

Hogy Franciaország miért engedi meg magának azt a luxust, hogy óriási tőkét és szakértelmet számkivessen, az nem tartozik reánk.

Nekünk meg kell ragadnunk az alkalmat, hogy a mozgóvá lett tőke és a hazátlanná vált szakértelem Magyarországon telepedjék meg.

Ki nem hallott volna a karthauzi és trappista szerzetesekről, a világhírű chartreuse-likőr és trappista sajt készítőiről? Ki nem tudná, hogy a grenoblei és avignoni apácák terjesztették el a csipkekészítést?

Az előbbieket úgy, mint az utóbbiak, nagy vagyont szereztek saját rendjüknek, de egyuttal dus jövedelmi forrást nyitottak ezer meg ezer világi embernek.

Hát nem volna-e kíváncsi, a magyar közgazdaságra és kereskedelemre nézve rendkívül előnyös, ha ezek a rendek Magyarországra helyeznék át *ipari működésüket*? Képzelnék el egy magyar Grand Chartreux vagy La Trappe-ot a Balaton mentén vagy a felvidéken, — vajjon nem lenne-e áldás a környékre nézve?

És képzelnék el, hogy a fővárosban megtelepszik néhány francia apácarend és kolostorával kapcsolatosan munkatelepet létesítvén, új iparágat honosít meg a főváros szegénysorsu asszonyai és leányai számára.

Vajjon nem lenditene ez a fővárosi nyomoron, nem volna-e hasznára az erkölcsöknek és a közművelődésnek?

Azt hisszük, elfogulatlan ember nem habozhat a válasz fölött. Vetot csak az mondhat, ki vagy gyűlölettel van eltelve az egyház szolgálai iránt vagy rémképeket lát minden pápi öltöny és apáczafttyol föltünésére.

Kossuth Lajos a mult század ötvenéves éveiben, amidőn III. Napoleon császárral tárgyalta, azt mondotta: — „Én hazám érdekében elfogadnám az ördög segítségét is, de természetesen ügyelnék arra, hogy ne vigyen el magával.“

Hát ha Kossuth nem utasította volna el az ördögöt, miért utasítsuk mi vissza a szerzeteseket és apácákat, ha hasznára lehetnek országunknak?

Ugy tudjuk, néhány francia apácarend Budapesten akar megtelepedni.

Ha szándékuk szóba kerül a főváros hatósága és közgyűlése előtt, a fentebb elmondottakat városatyáink emlékébe és figyelmébe ajánljuk.

A fővárosi törvény revíziója.

III.

Hát van még, hogy a fővárosi törvény revíziójának kérdésében a törvényhatósági bizottság hatáskörének megállapításáról szóljak. A „*Magyar Székesfőváros*“-nak ez ügyben feltett kérdései közül ez alkalommal a következő háromra kívánok válaszolni:

1. Leszállítandó e a törvényhatósági bizottság tagjainak száma?

2. Az önkormányzati jogkör sérelme nélkül lehetne-e a közgyűlést mentesíteni a tulajdonkép oda nem tartozó ügyektől, aminők most eléje utaltatnak?

3. Föladja-e a közgyűlés a tisztviselők választására vonatkozó jogát?

A törvényhatósági bizottság tagjainak számát jelentékenyen leszállítandónak véljük. Gondolatunk is elrettentő egy, a hivatalnok tagok beszámításával mintegy 420 főre rúgó testülettől *adminisztrációs* ügyek elintézését kívánni. Külömben a lefolyt 30 év tanúságai kellőképp megvilágították egy ily tömegű testületnek a közigazgatási ügyek ellátására való nagyfokú hasznavehetetlenségét. Nincs is annak semmi értelme, ha a képviseleti rendszert és alapot elfogadjuk, hogy ily nagyszámu delegáltakból álló testületeket szervezzenek. Vagy van egyetemes közgyűlés, mint az ó-kori községekben (ochlokrácia) vagy van képviselet, s akkor csak arra kell törekedni, hogy az összes általánosabb, szélesebb érdekek és néprétegek ne maradjanak képviselet nélkül, nem pedig arra, hogy *minden* kisebb-nagyobb érdekcsoport megtalálja a maga képviselőjét.

A városi élet fejlődésével, a népesség nagy fokú összetömörülésével az érdekek annyira szerteágazók, bonyolultak, egymással annyira ellentétesek lettek, hogy mindezek érvényesülése folytán az egyetemes közgyűlésen eredmény egyáltalán nem, vagy nem kielégítő módon jöhetett létre. A képviselet éppen *alapelvénél* fogva különbözik tehát az egyetemes közgyűlési rendszertől, mert nem engedi hogy az egyes érdekek magában a közigazgatásban, a konkrét ügyek elintézésénél érvényesülhessenek, hanem az érdekek mérkőzését áthelyezi a választási küzdelembe, úgy hogy a képviseletben már az érdekek bizonyos átlaga érvényesül,^{*)} ami a megegyezést és a konkrét ügyek vitelét lehetségessé teszi. A képviseleti elv elfogadásának következménye, hogy a választási rendszer, de maga a bizottság is, tekintve tagjainak számát, testületi szervezetét, tanácskozási szabályait stb., úgy legyen alkotva, hogy ne az egyéni és csoportos, de a nagyobb rétegek átlagos érdekeinek védőjévé és képviselőjévé válják.

^{*)} Hogy a választási rend miképp állapítandó meg, hogy ezen átlag tényleg és helyesen kifejezésre juthasson, azt a II. cikkünkben fejtettük ki.

A közgyűlés mai formájában se hus, se hal. Egyetemes közgyűlésnek kevés, mert a polgárság zöme nincs benne, képviseletnek meg sok, mert tagjainak számánál fogva, nem az átlagos érdekeknek, de az érdekes csoportok harcainak válik képviselőjévé. Hisz ez a testület majdnem akkora, mint a képviselőház, mely az egész ország lakosságát képviseli. Pedig nálunk az országgyűlési képviselő is, a lakosság és a választó-közönség tömegéhez képest, igen nagyszámú. Az Egyesült-Államokban, melyek alkotmányának szabadelvűségét és gyakorlati célszerűségét senki sem fogja kétségbevonni, — körülbelül 180.000 főre esik egy képviselő, — nálunk Budapesten nem egészen 1800 főre. Különben is az autonomia biztosítékai és a legitim érdekek érvényesülései csak igen korlátolt mértékben függenek a képviselő-testület tagjainak számától; sokkal nagyobb befolyása van ezekre a képviselő által gyakorolható jog-(hatás-körnek) és a választási rendszernek. Ha ehhez hozzávesszük, hogy bármiképp is kívánjuk *módosítani* a közgyűlés hatáskörét, — minthogy az közigazgatási ténykedések ellátására lesz hivatva, lehetetlen lesz elkerülni, hogy konkrét ügyekkel, melyek olykor soron kívüli sürgős elintéztet igényelnek, ne foglalkozzék — úgy be kell látnunk, hogy a bizottsági tagok mai nagy száma fenn nem tartható.

Mentől nagyobb valamely testület, annál nehezebben hozható mozgásba; az adminisztrációs *mozgékony* elve is tehát azt hozza magával, már csak csupa célszerűségből is, hogy a közigazgatási képviselő tagjainak száma ne legyen nagyobb, mint amennyit az érdekek átlagának kifejezésre juttatása föltétlenül megkíván. S ezzel azt hisszük, kellő mennyiségű és minőségű érvekkel szolgáltunk előrebocsátott állításunk igazolására.

Kérdés már most, hogy az ily módon kontemplált közgyűlés hatáskörébe minő ügyek utaltassanak? Kifejtettük már, hogy a fővárosi törvény keretében törvényhatóságunk autonomiai jogkörének jelentékeny kibővítését tartjuk szükségesnek. Ez magával hozza, hogy számos oly ügyben, (melyben a közgyűlés jelenleg befolyást éppen nem gyakorol, vagy csak mint közbeeső fórum) — fog a döntés, sőt végeldöntés hozzá utaltatni. Ezek helyett azonban mentesítendő lesz lehetőség szerint — a konkrét közigazgatási ügyek ellátásától, melyek sürgős természetüket tekintve, az adminisztrációs célszerűség elvénél fogva, testületi hatóság által való elintézésre nem alkalmasak.

Az autonomiai hatáskör elvégre nem abban áll, hogy minden konkrét ügyben maga a közgyűlés határozzon, de sokkal inkább abban, hogy a közgyűlés az ügyek általános vitelére oly legitim befolyást gyakorolhasson, hogy azok a bizottság többségeinek intentioni szerint irányittassanak. Nem lehet itt megközelítőleg sem felsorolnunk azon ügyeket, melyeket újabban a közgyűlés hatáskörébe utalni, s viszont

melyeket onnan elvenni kellene. Mint alapvető elvet jelölhetjük meg, hogy a közgyűlés hatásköréből elveendő, lehetőség szerint minden konkrét közigazgatási ügy, oda tartozzék azonban mindannak meghatározása, ami ezen konkrét ügyek vitelének módját szabályozza, s tartozzanak oda és pediglen a *végeldöntés* szempontjából mindazon ügyek, melyek az autonomiai életet általában meghatározzák s különösen annak anyagi alapjait illetik. Csak meghatározandó csekély kivételes esetekben legyen mód adva az autonomiai ügyeket a ministeri hatóság elé terjeszteni; magától értetődően, hogy az állami közigazgatás közvetítése folytán ellátott ügyekben a ministeri hatóság befolyása hatékonyabb maradhatna.

Hogy ezen tételeket gyakorlati példákkal világosítsuk fel: elveendőnek tartjuk a közgyűlés hatóságától a ma oda utalt mindenféle csip-csup bérleti, méltányossági, felebbezési stb. stb. ügyeket, a mindenféle lényegtelen szerződéseket, bírásokokat, engedélyeket, — ellenben oda utalnék — amint részben most is meg van — a szabályrendeleteket, a különféle szolgálati és végrehajtási szabályzatokat, tisztviselői pragmatikát hosszabb tartamu (5—10 éven túl) oly szerződéseket, melyek a főváros közérdekeit érintik, vagy érinthetik, az általános szabályozásokat; általános építési szabályzatot; a vagyoni ügyekben a végeldöntést. Jóváhagyást pedig csak nagyobb kölcsön és hitelügyek, a költségvetések (általában és egységesen) és az államigazgatás ellátott ügyeiben felmerülhető némely felebbezési ügyek igényelnének. Így a *dolga*, aktaszerűleg, talán kevesebb lenne a közgyűlésnek; de a *befolyása a dolgokra* teljesebb.

Kevesebb ideje vétetnék el lényegtelen ügyekkel, de annál több maradna a nagy általános és alapvető dolgokkal foglalkoznia, mely a főváros életét nem máról holnapra, hanem hosszú időre előre meghatározzák. Mindez azt hisszük, autonomiai jogkörének nemcsak nem ártana, csak használna, tekintélyét pedig mód felett emelné.

Et nunc venio ad fortissimum. Vajjon a tisztviselők választására vonatkozó jogát feladja-e vagy sem? Nálunk az összes közigazgatási reformra vonatkozó törekvéseknek ez az ütköző pontja. És mégis meglehetősen eltérők a nézetek. Általában az a többség meggyőződése, hogy a választási rendszer ősi autonomiai rendszerünk alapja, melyhez a legszentebb tradíciók fűznek, s melylyel maga a rendszer is áll vagy elbukik. Részletesebb és közelebbi indító okait ennek nem igen találjuk. Másik részről áll a szélső ellentét, hogy a tisztviselők választásának vagy kinevezésének kérdése teljesen független az önkormányzattal. Itt is a középuton van az igazság. Az bizonyos, hogy a választási rendszer mellett, mikor a tisztviselő nemcsak a törvényes hatáskör betöltője, hanem egyúttal a közbizalom letéteményese is, hogy ekkor sokkal nagyobb lehet, ha más nem, hát a közönség erkölcsi befolyása rája,

ez kétségtelen. És hogy ha ez a közönség — képviselő útján — erős autonómiát gyakorolhat, úgy ez a befolyás az autonómiai jogok erősebb érvényesülését jelenti. Másrészt az is igaz, hogy ez uton a kormányhatalmi befolyás is beleavatkozhatik a tisztviselők működésébe. És harmadszor végül még az is igaz, hogy a törvényekben körvonalozott hatáskörnél fogva a tisztviselő bizonyos függetlenséget élvez úgy a közönség, mint a kormány befolyása ellenében s e tekintetben az autonómiai ügyek ellátása tényleg független a választási vagy kinevezési rendszertől.

Mindezt összevetve, figyelembe véve a külföld nyújtotta példákat is, az a meggyőződésünk, hogy minél intelligensebb valamely közönség, annál nagyobb autonómiával bírhat s így mindenütt úgy is találjuk, hogy a fővárosoknak a legtagabb autonómiát adják; már most megfontoljuk, hogy a választási rendszerrel mégis csak főleg az autonómia befolyása növelhető s mindehhez hozzávesszük azt a természetes ragaszkodást és vonzódást, melyet egy évezred tűzpróbáját kiállott intézmény iránt viseltetünk, amely mélyen gyökerező érzést oktan mód megbántani nem tanácsos s a mely intézmény egy évezreden át mint állam- és nemzetfenntartó bevált: úgy azt hiszem jogosult azon követelés, hogy a választási rendszer továbbra is fenntartassék azon fő és szak-tisztviselőkre nézve, kik az egyes osztályoknak, kerületeknek és szakhivataloknak az irányt megadják, amely iránynak a közgyűlés intenióval azonosnak kell lenni, s ezért vezetőiknek is a közgyűlés bizalma letéteményeseinek kell lenniök.

Ezek függetlenségét a közgyűlésnek netalán illegitim befolyása ellen, valamint a bizottság további befolyását a többi, kinevezés útján betöltendő állásokra nézve egy új, a modern kor követelményeinek megfelelő, szabadelvű alapon készített szolgálati pragmatika lesz hivatva biztosítani. Ennek megalkotása lesz az „új” közgyűlés legszebb és legnehezebb feladata.

Sigma.

A közgyűlés napirendje.

A törvényhatósági bizottság e hó 29-én délután ülést tart, melynek napirendjén a következő tárgysorozat szerepel:

Egy megüresedett tagsági hely betöltése az igazoló-választmányban.

Különböző telkek bérbeadása és bérleti szerződések meghosszabbítása.

A városligeti tavon való ladikázás és a tó halászati jogának bérbeadása.

Tanácsi előterjesztés a közgyűlési ügyrend módosítása iránt.

A VII. kerületi új elöljárósági épület ügye.

Az 1902-iki költségvetés tulkiadási tételei.

A sütőipar gyakorlása s a műhelyek berendezése, a kenyér és péksütemény forgalombahozatala és a munkaadók és segédszemélyzetük között való munkaviszonyra vonatkozó szabályrendelet.

A propeller-társaság szubvencziója.

Az omnibusz-társaság kérvénye a vonalbeosztás és zónadíjrendszer érvényének meghosszabbítása iránt. Vidéki szintársulatok a Várszínházban.

A Fehérvári-uton építendő iskolaház költségeinek fedezete.

Előterjesztés a városrendezési és szabályozási tervek köz-zemlére kitétele és sokszorosítása tárgyában.

Személyi ügyek.

*

A bérleti szerződések, melyek a közgyűlés elé fognak terjesztetni, jelentéktelen összegekről szólnak, ez a körülmény azonban nem szolgálhat indító okul, hogy a tanács és a közgyűlés eltérjen az elvi állásponttól. Számtalanszor hangoztatva lett, hogy minden bérbeadás nyilvános árlejtés útján történjék. Együttal a tanács néhány bérletet árlejtés nélkül akar meghosszabbítani, azzal a motiválással, hogy nagyobb bért az árverésen sem lehetne elérni. Ez igaz lehet. Ám az elv megvédése szempontjából meg kell tartani az árlejtést.

A propeller-társaság segélyezése ügyében nem értünk egyet a tanácsal, mely a társaság terhére kivetett és 9100 koronát kitevő partbér összeg felét, vagyis 4550 koronát *segély fejében* elengedni javasolja. A tanács szerint a csavargózós-átkelés a főváros közlekedési érdekei szempontjából számottevő tényezőt képvisel, de miután forgalma nagyon megesapant, többé lukratív vállalatnak nem tekinthető és „a segélyre valóban rászorult.” Megjegyzi továbbá a tanács, hogy ha „a vállalat az üzemet kénytelen lenne beszüntetni, aligha fog találkozni más életerős vállalat, mely a prosperitás reményében arra vállalkoznék, hogy ezen közlekedési ágat újból életre keltse és fentartsa.”

Meggyőződésünk szerint, melynek már több ízben kifejezést adtunk, a csavargózós részvénytársaság még most is lukratív vállalat és egyáltalán nem szorul segélyezésre. De még azon esetben is, ha nem volna jövedelmező a részvényesekre nézve, *a főváros nincs hivatva arra, hogy szubvencionálja.* Azt sem a tanács, sem senki e világon nem tételezheti föl, hogy a propeller-társaság csupán ambícióból tartja fön a vállalatot. A részvényesek osztalékot akarnak. Ma már pedig a főváros polgárainak adójából *egyetlen fillért sem szabad fordítani privát emberek részvényeinek kamatoztatására.* Ha a vállalat megszünt jövedelmező lenni, hagyja abba a társaság.

Ebben az esetben két mód van arra nézve, hogy a Dunán való átkelés továbbra is fenntartassék. Az egyik az, hogy maga a főváros gondoskodik róla. Ha a közszükséglet a csavargózósok járatása, úgy vegye át azokat a főváros, s nem kell egyébre törekednie, mint arra, hogy deficiztje ne legyen. De ha deficiztrel járna is a kezelés, inkább fizessen rá, mint szubvencziót adjon magán részvényeseknek. A deficizt soha és semmi körülmények között nem lehet nagyobb, mint amaz összeg, melyet a csavar-

gőzös részvénytársaság segély gyanánt igényel. Ha az államnak nem derogál a lánczhidat kezelteni, a főváros is lehet tulajdonosa és kezelője a Dunán való átkelésnek.

A másik megoldási mód — az esetre, ha a csavargőzös társaság az üzem beszüntetését határozza el — új vállalkozók felhívása. Szeretnők tudni: honnét meríti a tanács azt a meggyőződését, hogy nem találkozik vállalat, mely ezt a közlekedési ágat fentartsa? Fogadni merünk tizszeres pénzbe, hogy ha eziránt felhívás tétetik közzé, *külföldről is fognak jelentkezni életerős vállalkozók.*

Tartunk attól, hogy a közgyűlés ismét nagylelkűségi hangulatban lesz, s a tanács előterjesztését elfogadja. De ez esetben felhívjuk az omnibusz vállalatot, meg a várbeli gőzsikló és a svábhegyi fogaskerekű vasut társaságokat, melyek szintén közlekedési érdekeket képviselnek, hogy a precedensre hivatkozva, szintén szubvenczióért forduljanak a fővároshoz.

Rendőrök a villamosokon.

Lapunk egyik olvasója írja az alábbiakat:

Számtalanszor hallottam emlegetni, hogy a villamos kocsikra vonatkozó rendszabályokat azért nehéz betartani, mert a fővárosi közönség erőszakos és rakoncátlan. Hát én nem mondom, hogy hozzánk jöjjenek higgadtságot és törvénytiszteletet tanulni az idegen nemzetbeliek, azt azonban konstatálni kívánom, hogy a szabályok megszegésében és az erőszakoskodásban a publikum példaadója maga a rendőrség.

Szinte hihetetlen, mit művelnek a közrendőrök a villamos kocsikon. Nehány esetet, melyeknek rövid idő alatt szemtanuja valék, izlelitőül felemlitek.

Történt egy városligetbe menő kocsin, hogy az előrészen levő perronon öt utas állott. A szabályrendelet szerint ide mindössze hat utast szabad bocsátani.

A legközelebbi megállónál felszállott egy munkásember és egy rendőr, tehát hétre szaporodott az utasok száma. A vonatvezető ezt észrevette és hátraszólt, hogy az ujonnan felszállók egyike távozzék. A rendőr nyomban felszólította a munkást, hogy lépjen le. Ez természetesen tiltakozott és pedig két okra hivatkozva; először arra, hogy ő megfizeti jegyét, nem úgy mint a rendőr, aki ingyen utazik, másodsor meg arra, hogy ő előbb szállott fel a rendőrnél. Az utasok valamennyien igazolták ez utóbbi körülményt, a rendőr azonban kijelentette, hogy senkinek sincs beleszólása, amikor ő „*hivatalosan beszél*” és egy gyöngédnek éppenséggel nem nevezhető kézfogással lependerítette a szegény munkást a kocsiról.

Egy más alkalommal egy kocsira, melynek perronja elől-hátul tömve volt, belsejében azonban

akadt volna hely néhány álló utas részére, egy falusias külsejű asszony karjában tartott csecsemőjével felszállni akart. Természetes, hogy a perronon állók közt volt egy rendőr is, aki az asszonyt durván visszalökte, ráripakodván: „Hát nem látja, hogy a kocsi tömve van!” Az asszony még jóformán lélegzetet se vehetett, amikor két közrendőr sietett a kocsihoz és befurakodott a perronon levők közé, barátságosan kezelve kollegájukkal, ki a szabályrendeletnek oly erélyesen érvényt tudott szerezni egy asszonynyal szemben.

Tudvalevő, hogy a menetközben levő kocsira felugorni és a gyalogjáróval szemközti oldalon leszállani tilos.

Ha ezt én teszem vagy más czivil ember, s van a közelben rendőr: csak véletlen szerencsének köszönhetjük, ha föl nem írja nevünket és a kapitányságnál meg nem bírságnak. A rendőrök ellenben a legnagyobb flegmával ugrálnak az elindult kocsikra és arrafelé szállanak le, ahol nekik tetszik. Hogy ez így történik, azt mindenki tudja és megerősítheti.

Tulajdonkép követelni kellene, hogy a rendőrök tartsák meg a szabályokat épp úgy, mint a közönséges halandó, aki nem Rudnay Béla fenhatósága alá tartozik. Én azonban lehetetlent nem kívánok, s csak az iránt interpellálok meg a rendőrséget, hogy ha már ők mutatnak rossz példát, legalább ne büntessék meg azokat, kik az ő példájukat követik.

A páriák.

Ez a név méltán ráillik a fürdők alkalmazottaira, kiknek rendezetlen, szomorú helyzetéről lapunk előző számában már megemlékeztünk. Avagy nem pária-e az olyan ember, ki egyformán ki van szolgáltatva gazdái és a közönség szeszélyének, aki nehéz és sokszor felelősség teljes munkát végez, de a legcsekélyebb garanciával sem bír sorsát illetőleg. A gyári munkást és a cselédet megvédi a törvény attól, hogy felmondás nélkül elbocsássák, a fürdőbeli alkalmazottak ellenben minden órában ki vannak téve, hogy gazdájuk *azonnal* kiteszi szűrüket az utcára.

Egyidőben sokat beszéltek és cikkeztek a pinczerek bizonytalan és igazságtalan helyzetéről. Viszonyítva a fürdőzőkéhez, a pinczerek helyzete irigylésre méltó. Abban megegyezik állapotuk, hogy nemcsak gazdájukkal, hanem a közönséggel is lehet bajuk, s hogy fizetést többnyire sehol nem kapnak, de míg a pinczér érintetlenül zsebreteheti a közönségtől kapott borraalót, addig a fürdős némely fürdőben köteles a vendégek által letett borraalóból 6%-ot a tulajdonosnak beszolgáltatni. Az utóbbiak részéről annál nagyobb igazságtalanság részt követelni az alkalmazottak jövedelméből, mert ők a fürdést

megfizettetik a vendéggel, ellenben a fürdőbeli borbélyt, masszörzt és tyukszemvágót arra utalják, hogy a bizonytalan borraalóért dolgozzanak. Sok vendég egy fillérrel sem honorálja igénybe vett szolgáltatukat, hogyan szabad tehát bármit is levonni a nehezen összekerülő borraalókból? mikép egyeztethető meg a méltányossággal, hogy a tulajdonos 2—3, sőt 4 koronát is levon naponként a fürdőtől „ruhapénz” czimén, hogy ez utóbbi köteles beszerezni a felszerelési tárgyak egyrészét (gyékényt, keféket stb.), s hogy kötelessége gondoskodni a tükrök renoválásáról? A fürdős kötelessége továbbá ugyancsak a borraalókból fizetni: az inasgyerekeket a kisegítőket és némely helyen a másod pénztárosnőt is. Egyes vidéki városokban a tulajdonos a fürdősre hárítja a ruhamosztatások költségeit is.

Ezek a visszaállások mind megszüntethetők volnának, ha a belügyminiszterium közegészségügyi osztálya elrendelné, hogy a fürdőkben csakis képesített egyének alkalmazhatók s a képesítés elnyerése végett tanfolyamot nyitna.

A fürdősök helyzetéről és jogairól pedig a kereskedelmi miniszteriumnak kell intézkednie, az ipartörvény keretében. Utasítandók volnának az iparhatóságok, hogy erre vonatkozólag megfelelő szabályrendeletéről gondoskodjanak. Meg kell szüntetni azt az állapotot, ami egy jogállamban abszurdum, hogy 5—10—15 év óta egy helyen szolgáló alkalmazott, sokszor egy vendégnek alaptalan panaszára, minden felmondás nélkül kidobható legyen.

A fürdőbeli alkalmazottak, mint a multkor említettük, négy év előtt szakegyesületet alapítottak, mely jelenleg 240 tagot számlál. Alapítottak betegsegélyző egyesületet is, ez azonban nem tud kellő tevékenységet kifejteni, s tagjainak száma nem több 100—120-nál. A tagok száma azért nem szaporodik, mert a tulajdonosok az újonnan belépő alkalmazottakat kényszerítik, hogy a kerületi betegsegélyzőbe iratkozzanak. Két helyre fizetni meg nem telik.

Mint értesülünk, a fürdőbeli alkalmazottak a mult héten értekezletet tartottak és elhatározták, hogy sérelmeik orvoslása és helyzetük biztosítása végett *Binger* szakegyesületi elnök vezetése alatt küldöttséget menesztenek a belügyi és kereskedelmi miniszteriumokba. Reméljük, mindkét helyen jóindulat fogja fogadni méltányos kérelmüket.

Vidéki színészek a Várszínházban.

Tudvalevő, hogy a hajdani kolostorból színházzá átváltozott várbeli muzsatemplom napjai megvannak számlálva. A miniszterelnökség ódon palotájával együtt nemsokára eltűnik helyéről, s ma még bizonytalan: kapnak-e a várbeli lakók új színházat? Mielőtt azonban a köművesek megkezdénék tevékenységüket a színház tetején, egy vidéki szintár-

sulat a deszkákon óhajt szerepelni. A pozsonyi szintársulat ugyanis azzal a kérelemmel fordult a belügyminiszterhez, hogy 1904. évi január 1-től kezdve 3—4 hónapon át tartó vendégszereplésre engedje át a Várszínházat. A belügyminiszter abban a nézetben van, hogy ekkép a Várszínház közönsége változatosabb műsorhoz jut, másrészt pedig a pozsonyi színészet a Várszínházzal létesítendő kapcsolat által magasabb nivón tartható. Miután azonban ez az intézkedés a főváros és az államilag szubvencionált fővárosi színházak intendánsa közt létrejött szerződést érinti, a miniszter nyilatkozatra szólította fel a főváros közönségét.

A budai színügyi bizottság erre vonatkozólag így nyilatkozott:

„A mi a belügyminiszter urnak abbéli értesítését illeti, hogy a Várszínház jövő évben kezdődő évadját akkép szándékozik beosztani, hogy f. évi december hó végéig az eddigi rend tartatnék fenn, vagyis a Nemzeti Színház tartana ott előadásokat, míg 1904. évi január hónap 1-étől kezdve 3—4 hónapon át a Várszínház a Pozsonyban működő színigazgatónak adatnék át, erre nézve megjegyzéseink a következők:

Teljes mértékben méltányolva a leiratban felhozott indokokat, nevezetesen, hogy a tervezett intézkedés folytán a Várszínház közönségének változatosabb műsor fog nyújtatni, s e mellett a pozsonyi magyar színészet a Várszínházzal létesítendő kapcsolat által magasabb niveaun lesz tartható, s illettőleg oly elsőrangú társulat lesz szervezhető, mely mind a két város igényeit teljes mértékben kielégitheti: nincs észrevételünk az ellen, hogy a Várszínházban a téli évad második felében jövő évben egyelőre kísérletképen a pozsonyi szintársulat tartasson előadásokat.

Kikötendőnek tartjuk azonban, hogy a társulat legfeljebb csak a husvéti ünnepekig tarthasson előadásokat s hogy mindennap tartassanak előadások.

Az új rendet egyelőre csak kísérletképen kívánók alkalmazni, mert teljes mértékben méltányoljuk ugyan a fent elősorolt indokokat, melyek a tervezett változtatást szükségessé teszik, mindazonáltal nem hallgathatjuk el aggodalmainkat sem, nevezetesen azt, vajjon a pozsonyi szintársulat minden tekintetben képes lesz-e a Nemzeti Színház előadásaihoz szokott kényesebb izlésű közönség igényeit kielégíteni.”

A tanács az ügyet a következő javaslattal fogja a szerdai közgyűlés elé terjeszteni:

„Habár a tanács is osztja a budai színügyi bizottság abbéli aggodalmát, hogy vajjon a pozsonyi szintársulat képes lesz-e a Nemzeti Színház előadásaihoz szokott kényesebb izlésű közönség igényeit minden tekintetben kielégíteni, mindazonáltal méltányolva a leiratban felhozott indokokat, nevezetesen, hogy a tervezett intézkedés folytán a Várszínház közönségének változatosabb műsor fog nyújtatni, s e mellett a pozsonyi magyar színészet a Várszínház-

zal létesítendő kapcsolat által magasabb niveaun lesz tartható, s illetőleg oly társulat lesz szervezhető, mely mindkét város igényeit teljes mértékben kielégíti: a tervezett változtatáshoz egyelőre a jövő évre kísérletképen hozzájárulni méltóztassék.

Mi nem osztjuk a tanács aggodalmait, s meg vagyunk győződve, hogy a várbeliek és a többi jobbparti kerületek lakói szívesen fogják látni a pozsonyi társulatot, mely az operettek vidám muzsáját is beviszi az ódon színház falai közé.

Hirek a városházáról.

A főváros élelmiszervizsgáló intézete beköltözött a központi városházába. Az intézetet a legtökéletesebben rendezték be. A minap három német tudós járt az intézetben s nagy elismeréssel jelentették ki, hogy bejárták Európa valamennyi hasonló intézetét, de jobban, praktikusabban s modernebbül berendezett intézetet nem találtak. A közgazdasági és közéleti, továbbá a vásárcsarnoki bizottság tagjai Almády Géza tanácsos vezetésével szintén megnézték az intézetet. A bizottsági tagokat Balló Mátyás, az intézet igazgatója és Hegedüs Ármin, az intézet építője kalauzolták. A bizottsági tagok is nagy elismeréssel nyilatkoztak a modernül berendezett intézetről.

A Ördög-árok új hidjai. Az Ördög-árkon át építendő vashidak fölállításához a közmunkák tanácsa nem hajlandó hozzájárulni, amíg az árok szabályozási vonala végleg meg nem állapittatik. A mérnöki hivatal javaslata alapján a tanács ennek daczára most kimondta, hogy az egyik hidat, amely a pasa-réti közlekedés lebonyolítására szolgál, okvetlenül vasszerkezettel építi meg, mert e hidra elkerülhetetlen szükség van.

A rakpartok alsó síkjának világítása. Az V. kerületi elöljáróság és rendőrség előterjesztést tett a tanácsnak, hogy a Rudolf-rakpart alsó síkján is lámpásokat állítsanak föl. A mérnöki hivatal e tárgyban oda nyilatkozott, hogy a rakpartok alsó részén lámpásokat állítani nagyon czélszerűtlen dolog, mert a Duna jégzajlása, magasabb vízállás mellett, azokat tönkre tenné. Az alsó rakpartok elegendő világítást kapnak a felső sík vasrácsain alkalmazott kandeláberektől. Javasolja tehát a mérnöki hivatal, hogy a Rudolf-rakparton is csak a vasrácsra alkalmaztasson lámpákat a tanács. A parlament előtti folyosó kivételével a rakpart többi részén egymástól 30 méternyi távolságban összesen 43 Auer-égővel felszerelt lámpás állítandó föl. Az árkaodos részt amely a parlamenttel együtt egy testet képez, s így nem a fővárosé, nem tartozik a főváros megvilágítani. E tekintetben javasolja a mérnöki hivatal, hogy kéressék föl a kormány, hogy a szükséges 19 darab stilszerű gázkandeláber fölállításáról maga gondos-

kodjék. A Rudolf-rakpart megvilágítása évi 2800 korona költséget igényel. A mérnöki hivatal javaslatához legutóbb a középítési bizottság is hozzájárult.

Uj villanyos vasuti szárnyvonal. Régotha képezi panasz tárgyát az a körülmény, hogy a távoleső budai lövőházhoz semmiféle kocsis közlekedés nincs. E türehtetlen állapoton segitendő a főváros tanácsa most végre megtette a szükséges lépéseket. Azt javasolja ugyanis a közgyűlésnek, hivas-sék föl a közuti vaspályatársaság, hogy a Szénatér-től kezdve a Marcibányi-réten át uj szárnyvonalat építsen a lövőházig. Az uj vonal kiépítése városfej-lődési szempontból is nagyon kívánatos a jelzett részen, amelynek fejlődése a jelen viszonyok között s a forgalmi eszközök teljes hiánya miatt semmiféle haladást nem mutat.

A nagyárusítás. A vásárcsarnoki szabály-rendelet szerint nagyban hust eladni legalább öt kilós mennyiségekben szabad s ezeknek az öt kilós mennyiségeknek egy darabból kell állaniok. Az öt kilós mennyiséget, úgy ahogy betartják a nagybani árusítók, az egy darabot azonban nem, noha enélkül semmi értelme sincs a nagybani árusítás minimális sulyának. A vásárcsarnoki szabályrendelet ezen rendelkezésének kijátszására főképpen a husvéti ünnepek előtt lehetett volna számtalan példát találni. A központi vásárcsarnokban ugyanis öt kilós mennyiségekben vásároltak nyakra-főre „olesó“ borjühust, de hát a nagyban árusítók azt úgy szolgáltaták ki, hogy három és fél kiló hus volt, másfél kiló pedig nyomaték; rendszerint fej. A nyomatékkal való árusítás azonban szintén tilos a fővárosban s a vásárcsarnokokban is, azok tehát, akik így adták el a hust — két szabályrendeletet sértettek meg. A központi vásárcsarnokban igazán ügyelhetnének arra, hogy az érvényben levő szabályokat így ki ne játsszák s a közönséget se károsítsák meg, mert a másfél kiló, vagy akár csak egy kiló nyomatékkal kiadott öt kilós husmennyiségek, ha olcsóbbaknak látszanak is, jelentékenyen drágábbak, mint a kis-árusítóktól vett tiszta husmennyiségek.

Négy uj csatornaépítés. Négy uj csatorna munkálataira volt nyilvános árlejtés a városházán. A Kemnitzer-, Rózsa-, Kis János- és a Felső erdősor-utczai kanális 40,000 koronás munkálataira négy ajánlat közül legkedvezőbb volt 17 és $\frac{1}{2}$ százalék engedmény. A Hársfa-utca 6000 koronás munkálataira 5 ajánlat volt. A legnagyobb kedvezmény 17.8% engedmény volt. A 7000 koronás Szövetség-utczai csatornára szintén 5 ajánlat közül a legkedvezőbb volt 17.3% engedmény. A központi szállászetis kísérleti állomás kanálisának kiépítésére 17,000 korona irányoztatott elő. A legolcsóbb ajánlat 17.1% engedményt nyújtott. Ez alkalommal tartatott meg a licitáció a szállászetis állomáshoz vezető út és a Dráva-utczai uj kötér burkolási

munkálataira is. Az elsőnél 3%, az utóbbinál 39% kedvezmény képezte a legelőnyösebb ajánlatot.

A Kálvin-téri várócsarnok. A Kálvin-téren tudvalevőleg diszes kupolával ellátott várócsarnok épül a közúti vaspálya részére. Ez épületben helyeztetik el majd a tér számára kijelölt illemhely is, mert az építési költség hozzájárulási arányának megállapítása dolgában egy kiküldött bizottság tárgyalásokat folytatott. A megegyezés Beetz Vilmos, a főváros s a közúti vasút között legutóbb létre is jött s így e nyár folyamán a református-templommal szemközt fölépül a tetszetős formájú várócsarnok.

Sötétség az iskolák körül. A VIII. kerületi választmány kérelmére a tanács elrendelte, hogy a kerület ama utcáiban, amelyekben iskolák vannak, az utcái lámpák szaporíttassanak s a világítás Auer-égők alkalmazásával intenzívebbé tétessék.

A községi választók összeírása. A főváros összes kerületeiben e hó 23-án fejezték be a községi választók összeírásának munkálatait. Összesen 31789 választót írtak össze, tehát 5167-tel többet, mint három évvel ezelőtt. Legnagyobb emelkedés a VII. kerületben mutatkozott, ahol 3136-al több választó iratta be magát a listába. Az eredmény nyilván a demokraták erőyes akciójának tulajdonítható, akik a terézvárosiak példáján buzdulva e kerületben is szervezkednek a klikk uralom ellen. Az összeírás eredménye kerületenkint a következő: I. kerület 2433, II. kerület 1807, III. kerület 1177, IV. ker. 2171, V. ker. 3280, VI. ker. 8112, VII. ker. 7970, IX. ker. 2431, X. ker. 1788. Ezzel szemben a három év előtti állapot a következő volt: I. kerület 2217, II. ker. 1287, III. ker. 1123, IV. ker. 1874, V. ker. 2868, VI. ker. 6811, VII. ker. 4834, VIII. ker. 2688, IX—X. ker. 2921.

Az építésügyi szabályzat megváltoztatása. A mérnöki hivatal most foglalkozik a közmunkatanács által rosszul megalkotott építésügyi szabályzat megváltoztatásával. A terv szerint első sorban meg kell szüntetni azt az anomáliát, hogy a szabályzat az egész város területére egyenlő mértéket szab. Ez az oka annak, hogy a kültelken is épen olyan magas, levegő és udvar nélküli házakat építettek, mint a belterületen. A tervezet az egyes építési övezetekre korlátolt számú emelet-magasságot állapít meg. Így kimondta, hogy az I. övezetben a maximális emelet-magasság négy, a II. a övezetben három, a III. és IV. övezetben pedig kettő. Azt is megállapítja a mérnöki hivatal, hogy az egyes övezetekben milyen magas legyen egy-egy emelet.

A kényelmes elüljárók. Vizrendőri kihágásokban, a törvény rendelkezései értelmében, mint elsőfoku hatóság a kerületi elüljáró mindig személyesen tartozik bíraskodni. A helyettes elüljáró, csakis oly esetekben végezheti e funkciót, amikor az elüljáró valamely elháríthatatlan akadályok miatt nem bíraskodhatik. A földművelési miniszter, mint

legmagasabb felelősségi fórum, arra a tapasztalatra jött azonban, hogy a kerületi elüljárók nagyon is sürően helyettesítettik magukat az ily kihágási esetek körül való bíraskodásban anélkül, hogy ezt kellően megindokolnák. Ez okból a miniszter fölhívta most a főváros tanácsát, utasítsa a kerületi elüljárókat, hogy minél ritkábban bíraskodjanak helyettes útján s amikor ez el nem kerülhet, az ügyiratokban ismertessék kellően az okot, amely őket a bíraskodásban megakadályozta.

A vakok panasza. A vakok országos intézetének igazgatósága panaszképpen tudtára adta a főváros tanácsának, hogy az intézet esős időben csaknem hozzájárulhatatlan a hatalmas épületet körül fogó utak teljes rendezetlensége miatt. Egyben arra kérte a fővárost, hogy a jelzett utakat és utcákat mihamarább rendeztesse. A mérnöki hivatal konstatálván a panasz alapos voltát, most javasolja a tanácsnak a rendezési munkálatok keresztülvitelét s erre vonatkozólag tervek csatol. E tervek felölelik a Hungária-ut s az Ida-utca megfelelő szakaszának burkolását, s világítással való ellátását. Az uttest e szerint makadám, a gyalogjárók trachitkö burkolást kapnának. A csatornázást azonban mellőzendőnek véli a mérnöki hivatal, mert ennek nagy technikai akadályok állanak az útjában, de az intézetnek különben is van házi csatornája, amely a Hermina-uti kanálisba vezet s így szennyvizei szabad lefolyást nyernek. A költségvetés szerint a rendezés 32.000 koronába kerül. A tervek s költségvetést a középítési bizottsághoz utalta a tanács.

Csatornaépítés a Kelenföldön. A kelenföldi kaszinó kérelmére a tanács utasította a mérnöki hivatalt, hogy a Lágymányos-utca csatornázására készítsen tervek és költségvetést. A tervek el is készültek s azokat letárgyalta már a középítési bizottság is. A fővárosi közmunkák tanácsa most tudatta a fővárossal, hogy e csatorna kiépítése ellen észrevétele nincs.

A szegényügyi-adó. Abból az alkalomból, hogy a főváros hatósága télen az inség enyhítésére 200.000 koronát szavazott meg, a közgyűlés fölhívta a tanácsot, hogy tanulmányozza a szegényügyi és a városi örökösödési adó behozatalának kérdését. Erre a közgyűlés egy hónapi határidőt adott. Minthogy azonban a kérdés elbírálása és szakszerű ismertetése alapos tanulmányozást igényel, a tanács a legközelebbi közgyűlésen arra kéri a törvényhatóságot, engedje meg, hogy a javaslatot majd csak a jövő évi költségelölírányzattal együtt terjesszthesse a plénum elé.

Gázvilágítás a Hermina-uton. A VI. kerületi Hermina-ut ama szakaszán, amely az államasutak vonala s a Borostyán-utca között fekszik, a tanács elrendelte a légszuszvilágítás bevezetését. A gáztársulat legutóbb felhívatott, hogy a kész tervek alapján fektesse le a légszuszcsöveket, s állítsa föl a lámpákat.

A közvilágítás javítás. A tanács elrendelte, hogy a Galamb-, Szerb-, Újvilág- és Zöldfa-utcák légszuszívóvilágítása, amely szerfölött hiányos, megjavíttassék. A középítési bizottságnak erre vonatkozó javaslatához most a főváros közmunkák tanácsa is hozzájárult. A nevezett utcák lámpásai tetemesen megszorítottatnak s ehhez képest az eddigi lámpák át fognak helyeztetni.

A pénzügyminiszterium környékének rendezése. A főváros mérnöki hivatala elkészítette az új pénzügyminiszteriumi palota környékének rendezési, helyesebben utcaburkolási terveit. A hatalmas épületet környező utcák trachit-kővel burkolatnak, csak éppen a Fortuna-utca kap három méter szélességű aszfalt gyalogjárót. Ott van ugyanis a palota főbejárata, így e vonalon előreláthatólag élénk gyalogközlekedés indul meg majd a hivatalok megnyitása után. Az összes burkolási költség 45,400 korona költséget vesz igénybe.

Keramit járda burkolatok. A tanács elhatározta, hogy a gyalogjárók burkolásánál is kísérletet tesz a cementtel egybeforrasztott keramit téglákkal. Fölhívta a mérnöki hivatalt, hogy ez újfajta keramit kőanyaggal próbaburkolást készíttessen s ha beválik, úgy jövőben ezt az anyagot is alkalmazza a járdák készítésénél.

A Sándor-utcai képviselőház. A Sándor-utcai képviselőház telke a főváros tulajdona volt, az épületet pedig a törvényhozás ingyen átengedte a fővárosnak. Az épület átvétele után a közgyűlés utasította a tanácsot, tegyen jelentést, hogy az épületet nem lehetne-e közgyűlési teremnek átalakítani. A mérnöki hivatal megvizsgálta az épületet és konstataulta, hogy a volt parlamenti épület a közgyűlés céljaira nem alkalmas. Az átalakítás száznegyvenezer koronába kerülne, ha pedig a mostani közgyűlési terem berendezését átvinnék, százhetvenezer koronába kerülne az átalakítás. Fölöslegesnek is tartja a mérnöki hivatal az átalakítást, mert teljesen megfelelő közgyűlési terem van a Váci-utcai városházában.

A miniszter a Ferencz József-alapítvány új alapító levele ellen. A kultuszminiszter ma értesítette a fővárost, hogy a Ferencz József koronázási jubileumi díjalapítvány módosított alapítólevelét nem hagyja jóvá, mert a szervezeti szabály nem nyújt elegendő biztosítékot arra, hogy a díjak valóban mindenkor érdemes pályázóknak fognak kiadatni. Az alapító levél ugyanis mellőzi azon testületeket, melyek az ítélkezésre valóban hivatottak, (akadémia, Kisfaludy-társaság, képzőművészeti tanács, műegyetem, zeneakadémia, orsz. iparegyesület stb.) s csak a közgyűlés által saját kebeléből kiküldött bizottságokra ruhazza a döntés jogát. E bizottságok, a miniszter szerint, semmi esetre sem hivatottak arra, hogy megítéljék a pályázók működésének értékét. Az általános műveltség, az irodalom s művészet iránt való érdeklődés még nem képez elegendő kvalifikációt például valamely szaktudós működésének megbirálására. A miniszter abban a meggyőződésben van, hogy a közgyűlés tagjai közül elég akadhat olyan, aki nyugodt

lelkismerettel vállalkozhatnék egy történeti vagy természettudományokkal foglalkozó fiatal tudós értékének az elbirálására s az ily pályázók közül a legérdemesebbet kiválasztaná. Nem emel kifogást a miniszter az új alapítólevél készítése ellen, de kívánja, hogy abban biztosíttassék a tudományos testületek közreműködése is. Azt is természetesnek találja, hogy az összes bizottságok elnöke a polgármester legyen, de elkerülhetetlen szükségesnek találja a bizottságok olyképen való megalakítását, hogy azok tagjai csak felerészben küldessenek ki a törvényhatósági bizottságból, míg a másik rész a tudományos testületek tagjai sorából alakíttassék meg. A részleteknél kimondani kívánja a miniszter, hogy a díjak odaítélésénél elsősorban a zeneszerzők veendő figyelembe s csak másodsorban az előadó művészek, akik csak reprodukálnak s idővel külföldre kerülve, működésük kárba vész a nemzeti kultúrára nézve. Előadó művészeknek tekintendők az énekesek is. Az alapítólevél ama rendelkezéséhez, hogy az ítélőbizottság határozatát megsemmisítő döntés ellen nincs felelősség, a miniszter nem járul hozzá, mert ez illuzóriussá tenné a kormánynak felső felügyeleti és ellenőrző jogát.

A mérnöki hivatal akeziója. A mérnöki hivatal alkalmazottai már évek óta kérik, hogy a főváros szervezze a mérnöki hivatalt. A főjegyző megcsinálta a mérnöki hivatal szervezési szabályzatát. Tárgyalásra azonban nem került a sor. A mérnokok akkor arra kérték a tanácsot, hogy a mérnöki hivatalban üresedésben lévő állásokat töltsse be. A tanács a minap értesítette a mérnöki hivatalt, hogy a hivatal újjászervezését most nem csinálhatja meg, mert a belügyminiszter megcsinálta a fővárosi törvény revízióját, s annak életbeléptetését meg kell várni. A mérnöki hivatal alkalmazottai Heuffel Adolf középítési igazgató elnöklésével tartott értekezletükön megvitatták a sorsukat. A mérnokok egyelőre megnyugodtak a tanács határozatában s elhatározták, hogy a jövő hónap végéig türelemmel várnak. Ha a fővárosi törvény revíziója érdekében nem történik semmi, akkor újra megvitatják, hogy mit csináljanak.

KÖZGAZDASÁG

Az osztálysorsjáték. Tudvalevő dolog, hogy a magy. kir. szab. osztálysorsjáték játékterve már a most bevégeződő sorsjátéknak is több nyereményt juttatott. Ez az új játékterv, a mely, természetesen a májusban kezdődő sorsjátékokra is vonatkozik, egész sor főnyereménnyel és nagyobb nyereménnyel szaporítja a nyereményeknek már amúgy is tekintélyes sommáját, a mennyiben ezt az összeget 13 160,000 koronáról 14 459,000 koronára emeli. Egy millióval nagyobb tehát a nyeremények összege, míg a sorsjegyek száma tizezerrel lett nagyobb. Megjegyzendő, hogy az új nyeremények közt van egy 80,000 koronás, egy 50,000 koronás, egy 20,000 koronás, öt 10,000 koronás. Mindez azt bizonyítja, hogy az új játékterv folytán a nyeresé esélye megjavult.

Statisztika.

Népességi mozgalom.

Az 1903. év közepére kiszámított népesség, polgári lakos 774.045, katona 16.484. Összesen 790.529.

Az elmúlt héten élve született 431 gyermek, meghalt 348 egyén, a születések tehát 83-al mulják felül a halálozásokat. Nemre nézve 211 fiu, 220 leány. Halvaszületett 12 gyermek, köztük 8 fiu, 4 leány.

Az elveszültek közt volt 185 róm. kath., 3 görög kath., 1 görög keleti, 18 ágost. evang., 30 helvét, 1 unitárius, 77 izraelita, — egyéb. Összesen 315. Halvaszületett összesen 12.

Betegedés.

Betegforgalom a városi kórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a múlt hét végén 1050 beteget, szaporodás 401, csökkenés 311, maradt a múlt hét végén 1111. A Szt. László-kórházban ápoltak a múlt hét végén 172 beteget, szaporodás 61, csökkenés 48, maradt a múlt hét végén 171. A Szt. István kórházban ápoltak a múlt hét végén 1125 beteget, szaporodás 303, csökkenés 216, maradt e hét végén 1183. A Szt. János-kórházban ápoltak a múlt hét végén 868 beteget, szaporodás 169, csökkenés 149, maradt e hét végén 868. Összesen ápoltak a múlt hét végén 3215 beteget, szaporodás 934, csökkenés 724, maradt e hét végén 3333.

A MAGYAR KERESKEDELMI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

t. cz. részvényeseit tisztelettel meghívjuk a **folyó évi május hó 6-án, délután 5 órakor**, a társaság ülés-
termében megtartandó

rendkívüli közgyűlésre,

melynek **tárgysorozata** a következő:

1. Az igazgatóság indítványa az alapszabályok 7. §-a értelmében a részvénytőkének további 2.600.000 korona névértékű részvény kibocsátása által 5.000.000 koronára való felemelése s e részvénykibocsátás és a befizetés módozatainak megállapítása iránt.

2. Az igazgatóság javaslata az alapszabályok némely pontjának módosítása iránt.

A társasági alapszabályok 21. §-a értelmében a közgyűlésen csak azok a részvényesek jogosultak szavazásra, kik részvényeiket nyolcz nappal a közgyűlés megtartására kitűzött határnap előtt a társaság budapesti pénztáránál, vagy a Pesti magyar kereskedelmi banknál letétmenyezik.

Budapest, 1903. április 19.

Az igazgatóság.

MEGHIVÓ.

a Magyar ruggyantaárugyár részvénytársaságnak
folyó évi április hó 29-én, délelőtt 11 órakor a gyári
irodában (Budapest, X., Külső Kerepesi-ut 11. sz.)
megtartandó

XII-ik rendes közgyűlésére.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság évi jelentése.
2. A felügyelő-bizottság jelentése.
3. A lefolyt üzletév mérlegének és zárószámadásainak megállapítása.
4. A nyereség hováfordításának megállapítása.
5. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság felmentvényének megadása.
6. Az igazgatóság tiszteletdíjának megállapítása.
7. A felügyelő-bizottság megválasztása és tiszteletdíjának megállapítása.
8. Esetleges indítványok.

Mérlegszámla.

Vagyon: Ingatlanok 799,326-48 korona. Gépek 497,098-73 kor. Gyári eszközök és üzleti felszerelések 93,048-52 korona. Pénztár 10,119-98 kor. Értékpapírok és biztosítékok 9928 38 kor. Tisztviselő végkiel. alap értékpapirjai 25,622-91 k. Adósok 566,799-94 kor. Leltár szerinti készletek 396,727-34. Összesen 2.398,672-28 korona.

Téher: Részvénytőke 1.000.000 —. Tartalékalap 285,911-39 kor. Ujtási alap 100.000 —. Tisztviselők végkiel. alapja 25.680-59 kor. Munkásalap 2345-12. (Értékcsoökkentés 1891—1901. években 537,602-12.) Értékcsoökkentési alap 63,667-15 korona. Hitelezők 702,778-31 kor. Átmeneti tételek 27,676-94 korona. Nyereség 190,612-78 kor. Összesen 2.398,672-28 kor.

Veszteség- és nyereségszámla.

Tartozik: Általános üzleti és üzemi költségek 509,551-84. Értékcsoökkentés 63,667-15. Behajthatatlan követelések 11,229-20. Nyereség 190,612-78. Összesen 775,060-97 korona.

Követel: Nyereségáthozat 1901. évről 4937-77. Árú 770,123-20. Összesen 775,060 97 korona.

Az igazgatóság:

Emich Gusztáv s. k. elnök. Geiger B. Zsigmond s. k. Schwarz Félix s. k. Kohnberger Salamon s. k. Mandl Arnold s. k. Kuhlemann Károly s. k. Herbst Edgar s. k. Rechnitz Béla s. k. Dr. Kuhlemann Frigyes s. k.

Szerencsénk van jelenteni, hogy a Magyar ruggyantaárugyár r.-t. 1902. évi zárószámadásait behatóan megvizsgáltuk és azokat a társaság könyveivel egyezőnek és helyeseknek találtuk. Az igazgatóságnak a nyereség felosztására vonatkozó indítványához minden tekintetben hozzájárulunk és kérjük, hogy úgy az igazgatóságnak, mint nekünk az elmúlt évet illető felmentvényt megadni méltóztassanak.

A felügyelő-bizottság:

Gelléri Mór s. k. Kölber Alajos s. k. Szepessy Sándor s. k. Handler Jónás s. k.

Megjegyzés. Azon részvényesek, kik a közgyűlésen személyesen vagy helyettes által résztvenni akarnak, kötelesek az alapszabályok 23. §-a szerint részvényeiket 5 nappal a közgyűlés megtartása előtt **Budapest** a társaság pénztáránál, vagy a Wiener Bank-Verein magyarországi fióktelepe pénztáránál, (V., Nádor-utca 4. szám), vagy **Bécsben** a Wiener Bank-Verein pénztáránál (L., Herrengasse 8/10.) letétbe hozni.

Mérsékelt áru közvetlen menetjegyek Fiume és Bécs között Budapesten át.

44929/903. A magyar kir. államvasutak igazgatóságától vett értesítés szerint, Fiuméből Bécsbe Budapesten át és viszont, igen mérsékelt áru I. és II. osztályu gyorsvonatu és III. osztályu személyvonatu közvetlen jegyek adatnak ki a következő árakon:

I. osztály	41.20 korona
II. " "	27.20 " "
III. " "	13.30 " "

Ugyancsak mérsékelt árakon Bécsből Károlyvárosra és Zágrábra és viszont is adatnak ki közvetlen menetjegyek.

A menetjegyek 8 napi érvény tartamán belül az utazás úgy magyar, mint osztrák területen, valamint Budapesten az állomásfőnök láttamozása mellett egyszer megszakitható.

Továbbá Reguzából, Spalatóból és a dalmát partvidék állomásairól úgy Budapestre, mint Bécsbe és viszont, szintén adatnak ki közvetlen menetjegyek, melyekkel a hajóvonalon való utazáshoz Fiuméig, illetve Fiuméből a Magyar-Horvát tengeri gőzhajózási részvénytársaság kényelmesen berendezett termes gőzhajói állanak rendelkezésre.

Bővebb felvilágosítás nyerhető Budapesten a magyar kir. államvasutak központi menetjegyirodájában (IV. ker., Vigadó-tér 1.), továbbá a M. A. V. városi menetjegyirodájában (Grand Hotel Kärtnering), Cook Tamás és fia, Nagel és Vortmann, Schenker és társa cég utazó-irodáiban Bécsben, Stangen Károly utazó-irodájában Berlinben, Nagel és Wortmann cégnél Abbáziában és Antonio de Paoli utazó-irodájában Velenczében.

Budapest, 1903. márczius hó.

A magyar kir. államvasutak igazgatósága.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje
Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dinamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vízmuételepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különféle emeltyű-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcson részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékpénztári könyvecskék 3⁰/₂ kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbízásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt 1/2 9—1/2 1-ig, délután 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Hirdetmény.

Ezennel közhirrre tétetik, hogy miután a Magyar Királyi Pénzügyminiszterium ellenőrző közegei a Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték (XII. sorsjáték) I. osztályára szóló sorsjegyeket felülvizsgálták, azok a főárusítóknak árusítás végett kiadattak.

Az I. osztály huzása 1903. május hó 22. és 23-án tartatik meg. A huzások a Magyar királyi állami ellenőrző hatóság és királyi közjegyző jelenlétében, nyilvánosan történnek a Huzási teremben (IV., Eskü-tér, bejárat a Duna-utca felől). — Sorsjegyek a Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték valamennyi árusítóinál kaphatók.

Budapest, 1903. évi április hó 26-án.

**Magy. Kir. Szab.
Osztálysorsjáték Igazgatósága.**

Lónyay.

Hazay.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztosítás köttetett.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tökébiztosítást, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokról

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő

A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

MAGYAR**FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR**

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-
világító testekben,**

a legegyszerűbb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3.

VI., Teréz-körút 1. a.

V., Gizella-tér 1.

X., Jászberényi-ut.

VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.

Kolozsvár: Wesselényi-utca 20.

Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

Schlick-féle**vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság.**

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzembereendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsílipyszerkezetek, hidraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készítése, stb.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

== Megjelen minden kedden. ==

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

== Telefon szám 645. ==

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Polgárok és demokraták.

Aki figyelemmel kíséri a főváros belső életének alakulásait, s képes meglátni a dolgok *lényegét*, nem minden nyugtalanság nélkül látja a demokrata-párt térfoglalását.

Ha csak azt tekintenők, hogy a demokrata néven szereplő nagyságos, tekintetes és t. c. urak a régi klikk-rendszert akarják megdönteni a törvényhatósági bizottságban és a kerületekben: akkor keletkezésük és akciójuk föltétlen elismerést érdemel. Azonban a legujabb időben számos jel arra mutat, hogy a purifikáció jelszava mögött önző törekvés rejlik. A demokrata-párt tulajdonképpen azt szeretné mondani a régi rendszernek: „Ote toi que je m'y mets.“ „Pusztulj a helyedről, hogy én telepedhessem oda.“ Mi nem botránkoznánk meg, ha ezt nyíltan hirdetnék. Alkotmányos országban minden pártnak, parlamentinek épp úgy, mint városinak, joga van törekedni az érvényesülésre. Joga van megkísérelni, hogy elvei és eszméi gyakorlatilag is megvalósuljanak. A demokrata párt akciót folytathat, — amint folytat is, — hogy közgyűlésen többsége legyen, s a maga izlése szerint való férfiakat juttasson a közigazgatásba.

Meg kell azonban vizsgálni: lesz-e a köznek haszna a változásból, nem jutunk-e csöbörből vederbe?

Mielőtt ezt tárgyalnók, előbb jó volna tudni, hogy miért nevezte el magát ez a fővárosi párt demokrata-pártnak? Hát mostanáig nem demokraták vitték a város ügyeit?

A mi emlékezetünk szerint Budapest törvényhatósági testületében soha nem volt arisztokrata párt, s az adminisztrációba se mágnások, se dzsentrik nem folytak be. Polgárok intézték emberemlékezet óta a főváros ügyeit, még pedig valódi városi polgárok, a polgári rendből származók. Bizonyításra nem szorul, hogy ezek egyszersmind demokrata érzelműek voltak. Mindennel lehet vádolni Budapest tősgyökeres polgárait csak azzal nem, hogy a demokraciától elfordultak volna.

Mi szükség volt tehát egy önálló demokrata párt alakításával különbséget tenni polgár és polgár között? A parlamentben még volna jogosultsága a demokrata-pártnak, de semmiesetre sem a főváros törvényhatósági testületében. Ha végigfuttatjuk szemünket az egyes kerületek polgári kaszinóinak tagjain, csaknem kivétel nélkül olyanokat találunk köztük, kik születésüknél és foglalkozásuknál fogva és egyéniségük szerint nem is lehetnek mások, mint demokraták. Éppen ezért fölöslegesnek tartják emlegetni, hogy ők demokraták, aminthogy a hercegek és grófok nem hangoztatják, hogy ők arisztokraták. Kivételesen lehet arisztokrata érzelmű polgár és megfordítva demokratikus szellemű arisztokrata, de a csekély számú kivétel nem indok arra, hogy az összeség pleonazmust használjon a maga elnevezésében.

Amikor tehát a fővárosi polgárok egy része demokrata czímet vett föl, hasonlatossá vált ahoz a félkegyelmű emberhez, aki

a cipőjére, kabátjára és kalapjára czédulákat ragasztott, ráírván: ez cipő, ez kabát, ez kalap. Hiszen mindnyájan tudjuk és elhiszük, hogy Vázsonyi Vilmos, Kardhordó Árpád, Sümegi Vilmos és a többi velük tartó urak a polgári rendből valók, tehát demokraták. A czédula teljesen fölösleges a kabátjukon.

Kikből toborzódik a fővárosi demokrata-párt?

Anélkül, hogy személyeskedni akarnánk, meg kell mondanunk, hogy javarészt stréberkedő elemekből. Olyanokból, kik szerepelni óhajtanak. Egy része megelégszik azzal, hogy a kerületi demokrata kaszinóban valamely tisztséghez jut s a neve ujságba kerül, — ez a nagy többség, — másrésze ellenben érvényesülni kíván a város ügyeinek intézése körül. Természetes, hogy ha nem támadná a mostani vezetőköröket, ha nem szónokolna neputizmusról és klikkrendszeréről, senki nem figyelne reá. De támad és ekkép melléje sorakoznak az elégtelenek is.

A párt növekszik. De mert benne összpontosul minden stréberség és minden kielégítetlen ambíció, lehetetlen aggodalom nélkül gondolni arra, hogy mi fog történni akkor, ha ezeknek a demokratáknak sikerülne kézbe venni a főváros ügyeinek irányítását és az adminisztráció vezetését.

Az ő kezükben a demokrata zászló dugárut rejt: a polgári önzést. Nyomukban nem virág fog fakadni, hanem felfordulás következik.

Ennek útját kell állani. A higgadt polgárság ne engedje magát terrorizáltatni, hanem tartson össze velük szemben. Maradjon meg Budapest vezetése azok kezében, kik a polgári hagyományokban nőttek fel és a demagógia veszedelmétől meg akarják óvni az ország fővárosát.

Mert a demokraták köpenyége alatt a demagógia rejtőzködik.

A fiumei kormányzáság vezetésében, mint lapunk ápril 21-iki számában megírtuk, politikai körök személyváltozást óhajtanak. Megemlékeztünk arról is, hogy a közbizalom gróf *Hadik-Barkóczy* Endre országgyűlési képviselő és nagybirtokos felé fordul. Alkalmunk volt e tárgyban megtudni Hadik

gróf álláspontját, mely az, hogy ha a fiumei kormányzói állás megüresednék és azt neki felajánlanák, ez idő szerint magánügyei miatt nem fogadhatná el. De egyébként az a nézete, hogy a jövőben is csak országos és nemzeti érdek vezethetné arra, hogy a fiumei kormányzóságot elvállalja. Ilyen országos érdeket azonban nem lát főforogni.

Budapesti építkezések.

Ha a fővárosi építkezések statisztikája általában azért kelt különös érdeklődést, mivel Budapest külső fejlődéséről és szépüléséről számol be, úgy az utolsó (1896—1900-iki) évtöd építkezési mozgalma fokozódott figyelmet érdemel az okból, mivel e korszakba esik a fővárosi építkezésnek eddig még soha el nem ért föllendülése, de egyúttal ennek a rohamos tevékenységnek 1899-ben beállott az a rögtöni megszakadása is, mely a még jelenleg is fennálló sajnos építkezési válságra vezetett.

Az utolsó évtöd építkezési tevékenységének jelentőségéről a nagy közönségnek aligha van helyes fogalma. Kisérjük meg tehát azt néhány tény felémítése által megvilágítani. Ki hinné, hogy ha például az e korszak alatt keletkezett lakóházakat és egyéb épületeket mind egy helyre összehordhatnók, ezek nem kevesebb, mint harmadfél négyzet kilométernyi területet foglalnának el! Avagy ki is hitte volna a főváros egyesítése idejében, a hetvenes évek elején, midőn az időben Budapesten évenként mintegy száz lakóház épült, hogy egy-negyed század múlva az építkezések száma a hatszázat is túl fogja haladni? Nem kevésbé meglepő és az eddig felhozott tényeknél még jellemzőbb a szobaállomány szaporodása. Az 1870-ik évben Budapesten 90.000 szoba létezett. Vajjon ki képzelte volna, hogy egy negyedszázad múlva *öt év alatt* 100.000 szoba keletkezhetnék és hogy így öt év alatt Budapesten a régi szobaállomány négyszer annyi szobával gyarapodnék, mint a mennyi pl. egész Pozsony városában van.

Az építkezési tevékenység tetőpontja az 1897—1899. években éretett el, amidőn évenként 26.000 új szoba keletkezett, míg az akkor hirtelen beállott válság következtében ezen szám 1900-ban mintegy 12.000-re, sőt 1901. évben 6941-re szállt alá!

Emlékezhetünk arra, hogy a főváros egyesítése idejében mily aggodalmak nyilvánultak a budai képviselők részéről, a kik attól tartottak, hogy ezek a részek, önálló kormányzatuk megszüntével a nagy főváros mostohagyermekévé válnának. Ez az aggodalom azonban nem valósult. Sőt a statisztika ellenkezőleg arról győz meg, hogy a budai részek azóta, aránylag véve, még gyorsabban fejlődtek mint a pestiek. Az egyesítés idejében és azelőtt is a budai részekben az építkezés ugyanis tökéletesen stagnált és egy-egy háromemeletes ház építése már esemény

számba ment. Így 1879-ben az I., II. és III. kerületekben együttvéve mindössze csak nyolcz új lakóház épült, ezek közt is hat földszintes; az utolsó évtizedben azonban nem kevesebb mint százötven lakóház épült, köztük pedig egyharmad rész emeletes magasságban.

A főváros terjedésének egyik jellemző vonása a külteleknek erős beépítése. A nyolczvanas évek elején az új lakóházak egy negyed része esett a kültelekre, az utolsó évtizedben pedig már közel fele. A külteleknek ez az erős beépítése részben a nagyváros természetes térfoglalásának a következménye, részben azonban szimptomája annak a nagyon is *külterjes terjedésnek*, mely a főváros építkezési fejlődésében észlelhető. E jelenség következményeit a város külső képében érezhetjük meg, hogy szerteszét folyton újabb gócpontok keletkeznek, holott a város központja sincsen még kellően kiépítve. Nagyon is megérzi ezt *maga a közigazgatás* is, mely a szétszórt, ritka lakosság mellett költségesebb és nehezebb, mint a jobban tömörült külföldi városokban.

A beltelki kerületek közt legtöbb új ház épült ez évtized alatt az Erzsébetvárosban, t. i. több mint háromszáz; nem messze maradnak ettől a József- és a Terézváros. Ha pedig az egész negyedszázad fejlődését tekintjük, úgy találjuk, hogy ez idő alatt 7859 új lakóház épült, melyekben mindössze 250.606 szoba van.

Az eddig közölt adatok a lakóházak quantitativ szaporodását, t. i. azt tünteti fel, mennyivel szaporodott a házak illetőleg a szobák száma. Igen fontos és érdekes azonban a gyarapodás minőségének, azaz annak kutatása, hogy az új építkezések minő házakból állanak?

Ezt a minőséget három szempontból lehet statisztikailag megítélni, u. m. a házak emelet szerinti magasságából, ami az utcák külső képének változtatására enged következtetni; a szobák számából, a miből a házak nagyságára vonhatunk le következtetéseket és végül az építkezésekre fordított költségekből.

A házak *magasságát* illetőleg, fővárosunk építkezési fejlődését azzal lehet jellemezni, hogy az alacsonyabb lakházak építése nagy mértékben hanyatlik, a magasabb lakházaké ellenben igen nevezetesen emelkedik. Különösen feltűnő a földszintes házak erős fogyása. Husz-huszonöt évvel ezelőtt a felépült lakóházak kétharmadrészben, tehát túlnyomólag földszintesek voltak, tíz évvel később már alig fele részben, az utolsó évtizedben pedig még ennél is kisebb részben épültek. A három- és négyemeletes új épületek száma ellenben, melyek egy negyedszázaddal ezelőtt alig egy negyedrészt tették az új építkezéseknek, jelenleg már azok $\frac{4}{10}$ -ed részére emelkednek.

A négy és több emeletes lakóházakról, az úgynevezett bérkaszárnnyákról rendszerint azt tartják, hogy azokban kevésbé kielégítő a közegészségügyi viszonyok és hogy járványok idején nagyobb

a fertőzés veszélye, mint a családi házakban. Másrészt azonban legújabbban épen Londonban, a családi házak minta-városában, azt konstatálhatták, hogy azok egészségi állapota, még ha azokban — mint a Peabody-házakban — kizárólag szegények laknak is, kedvezőbb is lehet, mint a körülöttük fekvő, gyakran világosságot és levegőt nélkülöző kis család-házaké.

A mi különösen a budapesti viszonyokat illeti, ezek megítélésénél még figyelembe veendő, hogy nálunk ily bérkaszárnnyák építése sok esetben régi, keskeny zugutczák lebontásával és széles, világos és szellős utak nyitásával együtt jár és hogy így az ilyen rendezéssel többnyire zsufolt lakásu, egészségtelen, régi házak és viskók nagy száma szokott eltűnni, helyükbe pedig a modern kényelemnek megfelelő, a közegészségügy vívmányaival, mint vízvezetékkel, fürdőszobákkal stb. ellátott, tiszta, világos és szellős lakásokból álló, tehát lényegesen egészségesebb épületek lépnek. E mellett még számbaveendő az is, hogy az ilyen diszesebb (s ezzel kapcsolatban költségesebb) épületek térfoglalásával a szegényebb osztályok mindinkább a város külső részeibe szorulnak, a hol a lakosság tömörülése — már az épületek kisebb volta folytán is — nem ölt oly mértéket, mint a főváros sűrűbben beépített belső részeiben. Azonban bármit is mondanak az eszményi közegészségügyi követelmények, az európai nagyvárosokban a telkek drágasága kikerülhetetlenül kényszerít a magasba való építkezésre. A magas építmények kölcsönzik a nagyvárosnak saját szerű építkezési jellegét, úgy, hogy nem is képzelhető nagyvárosnak az olyan, melynek túlnyomó része földszintes, vagy akár egyemeletes házakból áll. Városunk az utolsó negyedszázad alatt külsőleg is mindjobban ölti magára ezt a nagyvárosi jellegét.

A budapesti lakóház állományból a földszintes házak jelenleg $56\frac{1}{2}\%$ -ot tesznek, Bécsben $24\frac{1}{2}\%$ -ot, ellenben a három és több emeletes házak Budapesten $15\frac{1}{2}\%$, Bécsben $33\frac{3}{10}\%$ -ot. Budapesten tehát a földszintes épületek száma több mint kétszer akkora, mint Bécsben. De egyuttal alighanem meglepetés számba fog menni, hogy nálunk a három- és ennél több emeletes épületek arányszáma már csak alig félszer kisebb, mint az osztrák fővárosban. A nagyobb osztrák vidéki városok közt legkevesebb a földszintes ház Prágában, t. i. alig $\frac{1}{10}$ -ed rész, Triesztben is; de Grácban már 31% , Lembergben 45% -ot tesznek. Ezzel szemben Kölnben csak $4\frac{7}{10}$, Berlinben $4\frac{1}{2}$, Majna m. Frankfurtban $7\frac{4}{10}$, Boroszlóban $9\frac{4}{10}$ és Hannoverben $7\frac{2}{10}\%$ földszintes házat találunk. Ennek ellenképét nyújtja a három- és többemeletes házak statisztikája. Ezek az említett osztrák városok közt legsűrűbbek Prágában és Triesztben, ellenben az említett többi osztrák városban már csak $9-15\%$ közt ingadozna. A német városok közt külön helyet foglal el Berlin, minthogy itt a három és az ennél több emelettel bíró lakóházak képezik

a szabályt, az alacsonyabb házak pedig a kivételt. Tett ugyanis a három és többemeletes házak száma: Berlinben 82⁹/₁₀-ot, Boroszlóban 60⁹/₁₀-ot, Kölnben, Magdeburgban és M/m. Frankfurtban 40—38¹/₂⁹/₁₀-ot, Hannoverban 25⁹/₁₀-ot.

Párisban az ily magas épületek száma 62⁴/₁₀, mi mellett még kiemelendő, hogy a legmagasabb házak sorában az ötemeletes házak száma 11.937, az ötemeletesnél magasabbaké pedig 17.489!

A mi a Budapestnek az utolsó évtized alatt keletkezett lakóházait illeti, azt tapasztaljuk, hogy a kütelken még mindig épülnek kis, legfőlegbe tiz szobát tartalmazó lakóházak. Ellenben a beltelkeken, különösen a pesti oldalon a nagyobb és legnagyobb lakóházak (azok, melyek 30—50, illetve 50-nél is több szobával bírnak), nagyon is felülkerekednek, amennyiben ezek a pesti oldal beltelki részeiben az újból épült lakóházaknak körülbelül négyötöd részét, a Lipótvárosban éppenséggel kilencztizedrészét teszik. Azonban egészen más képet nyerünk a fővárosi lakosság lakásszükségletéről, ha nem azt keressük, hány szobából állanak a házak, hanem hányból a lakások. Ily kutatás újabb bizonyítékát nyújtja ama ténynek, hogy Budapest lakossága tulnyomólag munkásnépből és egyéb, egyszerű életmódot folytató népességből áll, amennyiben az újból keletkezett lakóházak négyötödrésze ilyen kisebb, csak egy vagy két szobából álló lakásokból áll. 100—100 újból keletkezett lakás közül olyan, mely ötnél több szobát foglal magában, mindössze csak kettő szokott lenni: a szélsőséget találjuk egyrészt a Belvárosban, 21⁹/₁₀-kal másrészt Ó-Budán ¹/₃⁹/₁₀-kal.

A fővárosi építkezési statisztika egyik különlegessége, hogy minden épület költségét is kipuhatólja és így — tudunkkal legalább — Budapest az egyetlen város, mely, még pedig teljes negyedszázad óta, számot adhat arról, mennyit fektetett építkezésbe, de még arról is, mennyit a magánosok, mennyit az állam, a főváros, a felekezetek, a pénzintézetek, a biztosító-intézetek, egyéb részvénytársulatok, az egyesületek stb.

Az utolsó negyedszázad alatt az építkezésbe fektetett tőkék összege épen *ezermillió koronát tesz*, melyből az utolsó évtizedre ennek kétötöd része esik.

Az építkezési költség adataiból legélesebben világítható meg a budai részek fellendülése. Mig ugyanis az egyesítés idejében itt, évenként ¹/₂—2¹/₂ milliót fektettek építkezésbe, jelenleg több mint 13 milliót; az egész negyedszázad alatt pedig 130 millió korona értékű épületek keletkeztek.

Érdekes figyelemmel kísérni azt is, hogy az egyes kerületekben a főváros egyesítése óta lefolyt 27 év alatt mily összegeket fordítottak építkezésekre. A legkisebb tétellel szerepel Ó-Buda, t. i. 18¹/₂ millió koronával; az I. kerületre 34¹/₂ m., a II. ra 46 m., a Belvárosra 54 m., a Lipótvárosra a 61 millió, mig a népszám tekintetében nem is oly előálló Ferencvárosra nem kevesebb mint 81 millió kor. esett.

A főváros három legnagyobb kerülete, tudniillik a József-, Erzsébet- és Terézváros, melyek a legerősebben épültek s a hol egész új városrészek keletkeztek, természetesen a legnagyobb összegekkel szerepelnek, névszerint a Józsefváros 153, az Erzsébetváros 179, a Terézváros 193 millió koronával, mindig a kerületek belső részeit értvén, kültelek nélkül. A főváros tulságos kütelki fejlődését erősen megvilágítja különben az a tény is, hogy a pesti külteleken Kőbányával együtt a lefolyt negyedszázad alatt 127¹/₂ milliót a budai külteleken 31 milliót fektettek építkezésekbe, melynek azonban csak kisebb része jut lakóházakra, míg nagyobb része gyárakra, kaszárnyákra, kórházakra stb. fordítatott. Az egyes kerületeknek ilyenén összehasonlítása nem mondható egészen helyesnek, mivel nem szabadna néhány ezer lakóval bíró kis kerületeket százezer lakónál is többet számlálókkal összehasonlítani. Ez okból közöljük itt még az utolsó évtized építkezési befektetésének egy-egy főre eső hányadát. A kerületek rangsora az építkezésre fordított kisebb összeztől a nagyobbik felé haladván, a következő: a legkisebb átlagos összeggel szerepel Ó-Buda, t. i. 331 koronával egy-egy főre; utána sorakozik a Teréz- és Józsefváros, fejenként 459, ill. 490 koronával: az I. kerületben egy-egy főre 549 kor. esik; az Erzsébetváros, mely az építkezésbe fektetett költség tekintetében legmagasabban állott, a fejenkénti hányadszámítás szerint erősen háttérbe szorul, amennyiben itt egy-egy 587 kor. jut, mig a Ferencvárosban 614, a Lipótvárosban 616, a budai külteleken 786, a II. kerületben 847, a pesti külteleken 900 s végül a sort bezáró Belvárosban 976 korona.

Természetesnek fogjuk találni, hogy Budapest, az ország szívében, a központi kormány székhelyén és a leggazdagabb törvényhatóság területén igen sok állami és községi középület keletkezett. Az utolsó évtized alatt legtöbb, t. i. közel 26 millió korona értékben a főváros költségén emeltetett, (mindenütt csakis a tényleg befejezett épületeket számítva). Az állam a katonai építkezéseken kívül közel 20 millió kor. értékben építkezett, a katonai kincstár 14¹/₂ milliót fektetett épületekbe; ugyanennyit tesznek az ipari részvénytársulatok építkezési költségei, mig egyéb részvénytársulatok és egyesületek 12 millió koronát fordítottak építkezési célokra. Egészben véve az utolsó évtized alatt úgy alakulnak a viszonyok, hogy az összes építkezési költségekből 306 millió korona jut a magánépítkezésekre, a hatósági és testületi építkezésekre pedig 96 millió.

Vessünk végül még egy pillantást az egyes épületek előállításának átlagos költségeire. A főváros egyesítése idejében egy-egy lakház átlag százezer koronába került. Ez az átlag később erősen lejjebb szállt úgy, hogy a kilenczvenes évek elején csak mintegy 60 ezer koronát tett, az 1898. évben azonban már 113 ezer és a rákövetkező két évben egyformán 136 ezer koronára rugott.

Természetes, hogy a kerületek e tekintetben igen különböző jelleget mutatnak fel. A legolcsóbb épületek a budai külteleken találhatók, a hol egy-egy lakház átlag 15 ezer koronába került. Az I. kerület és Ferencváros az átlagos költséggel szerepelnek; legelső helyen áll azonban a Belváros, ahol egy-egy lakház átlag 367 ezer korona értéket képvisel; közvetlenül utána következik a Lipótváros, t. i. 221 ezer koronával épületenkint.

Jelenleg a következő költségek fogadhatók el irányadó állapotok négyzetméterenkint: a földszintes házaknál 73 kor., az egyemeletes házaknál 209 kor., a háromemeletes házaknál 291 korona.

A főváros egyesítéséig visszanyúló számítások szerint az építési költség a nyolczvanas években volt a legdrágább; azóta lassankint olcsóbbá vált.

Az orvos urak vacsorálnak.

E napokban egy tanuló ifjút egy nagy dándogg csunyául összemart. Szétmarczangolt, vérző kezével az ifju elsieltett a Rókus-kórházba, hogy sebeit kimosassa és bekötöztesse. Esti 9 felé járt az idő. A kórház kapuja alatt a portás vagy az inspeksiós hivatalnok utját állta az ifjunak.

- Mit keres? Kihez akar menni?
- A sebemet szeretném orvos által bekötöztetni.
- Azt most nem lehet.
- Miért nem?
- Mert az orvos urak épp most vacsorálnak.

A fiatalember iparkodott megmagyarázni, hogy a sebe gyors orvoslást igényel, de a Cerberus hajlít hatatlan maradt. Mint Poe Edgár hollója a sohasemet, úgy recitálta ez a patikaszagu férfi a négy ünnepélyes szót: az orvos urak vacsorálnak.

És a fiatalember vérző kezével kénytelen volt esti 9 óra után kimenni a város tulsó végibe, a Szent-István kórházba, ahol szerencséjére az orvos urak már megvacsoráltak és azonnal ápolás alá vették.

Meg vagyunk győződve, hogy az elmondott eset fölött dr. Müller Kálmán, a Rókus-kórház igazgató főorvosa fog legjobban felháborodni és méltatlankodásában osztozni fognak azok az orvos urak is kik a kérdéses estén vacsoránál ültek. Mert kizártnak tartjuk, hogy az a Cerberus parancsuk és intencziójuk szerint járt volna el. Ahol Müller Kálmán, ez a humánus lelkű, és példás buzgalmu férfi az intéző szellem, aki mintakórházzá alakította át a régi Rókust, ott csak ember-szeretet és kötelességtudás honolhat az orvosok között.

Kíváncsok azonban, hogy az igazgató minden nagy elfoglaltsága mellett is terjeszse ki figyelmét az alsóbb rendű személyzetre: a főlvételi iroda alkalmazottjaira és a kapusra is. Hadd tanulják meg ezek, hogy mindennél előbb való felebarátainknak veszedelemben forgó testi épsége, s ha egy kutya által összemarcangolt ember jelentkezik a kórházban, hívják elő az orvost, még ha vacsoránál ül is. Müller Kálmán és munkatársai nem haragudhatnak meg ezért.

Négyezer korona, a filharmonikusok és a hajléktalanok.

A tanács 4000 koronát javasol megszavazni a filharmonikus-társaság félszázados jubileumának költségei fedezésére . . .

Alólirott, e sorok szerény írója, arrogálja magának azt, hogy az európai értelemben vett, közepes műveltségű emberek közzé számíttassék. Jögezzime ehez: az „ex omnibus aliquid“. Akadt ideje és volt kedve, hogy a művészetekkel is foglalkozzék. Nem merült beljök buvárként, hanem csak látóköret és ismereteit iparkodott szélesbíteni. Tehát nem szakértő se a festészetben, se a szobrászatban, valamint az építészetben, színművészetben és zenében sem. Még diletáns sem, mert soha bele nem kontárkodott a kilencz Muzsa birodalmába, hanem megelégedett a csöndesen szemlélődő publikum szerepével. Szereti a művészeteket, azonban az extázisos rajongás távol áll tőle. És ekkép elfogulatlanak érezvén magát, feljogosítottnak érzi véleményt mondani. Ami a zenét illeti: határozott meggyőződése, hogy annak befolyása van az emberi lélek finomítására. Nemcsak materiális élvezetet nyújt, hanem pszihikait is. Amikor végighallgatta a bayreuthi Wagner-előadásokat, a párisi Lamoureux koncerteket, a bolognai „Associazione Philharmonica drammatica“ matinéjét, Perosi oratoriumát Velenczében, Rubinstein, D'Albert, Joachim, Ondricsek, Sauer és Kubelik hangverseit, meg a budapesti zenekedvelők előadásait: mindenkor eltelt a lelke édes gyönyörűséggel. Ha birtokában volna Carnegie vagy Rockefeller milliárdos vagyonának, bizonyára rég alapított volna Magyarországon minden nagyobb városában zene-művelő egyesületeket.

Amikor azonban olvassa, hogy Budapest székesfőváros tanácsa 4000 koronát akar adatnia filharmonikusok jubileumi költségeinek fedezésére, sajnálja, hogy nem tartozik a törvényhatósági bizottság tagjai közzé. Mert fölállana a közgyűlésen és azt mondaná: *Ennyit nem adhatunk!* És pedig két oknál fogva nem adhatunk.

Először is azért, mert a fővárosnak nincs fölösleges pénze. Még azt sem tudja támogatni, aminek istápolása parancsoló kötelesség: az éhezöket és hajléktalanokat. Amig akad ember a fővárosban, akit az előljáróság elutasítani kénytelen, midőn népkonyhai utalványért esedezik, mert nincs kellő fedezet; amig bolyong az utcákon férfi és asszony, mert nincs meg az a pár krajczárja, melylyel éjjeli szállást szerezhetne a hajléktalanok menhelyén: addig nem volna szabad a fővárosnak egyetlen fillért is kiadni ünnepek diszesebb tételére. Az ókori Rómában jelszó volt: *panem et circenses*, — kenyeret és mulatságokat a népnek. De először jött a kenyér és csak azután a multság. Abból a 4000 koronából, melyet a filharmonikusok egyesületének szántak, *négyvenezer ember* kaphat ingyen ebédet a népkonyhákban vagy ingyen szállást a hajléktalanok menhelyén.

A második ok, mely a bőkezű ajándék megadása ellen szól, az, hogy ezuttal nem egy megszorult és a kezdet nehézségeivel küzdő kulturális egyesületet kell támogatni, hanem egy ünnepséget fényesebbé tenni.

Arról van szó, hogy a filharmonikusok pompát fejthessenek ki a jubiláris ünnepségen és fényes bankettet tarthassanak. Vajjon van-e erre szükség? Külső disz nélkül is nem ünnepelné-e a közönség az érdemekben gazdag egyesületet? A nagy parádé és a tobzódásig menő czéczók speciális magyar gyöngesség. A művelt külföld már rég leszokott ezekről, s ha itt-ott látunk, nyilvános ünnepségek keretében, pénzpocskolást, mérget vehetünk arra, hogy magánemberek zsebe bánja. Nálunk azonban szeretnek *közköltségen* parádézni és mulatozni. Igen sok városatyja, aki a saját tárczájából egy koronát sem adna a filharmonikusok ünnepségére, vidáman és krupulus nélkül fogja megszavazni a 4000 koronát. A közvagyonnak és közjövödelmeknek ilyen lax kezelése mellett jutott a főváros oda, hogy nincs se kellő számu iskolája, se elegendő humanitárius intézménye, ellenben egy csomó uriember minden esztendőben töméntelen pezsgős bankettet eszik végig az adófizetők pénzén.

Ezzel a csunya rendszerrel szakítani kell. Az első intézkedés legyen annak a 4000 koronás ünnepi ajándéknak redukálása 400 koronára. A bankett elmaradhat.

Dock és hajógyár.

Hogy az egyetlen magyar kikötővárosnak hajógyára és dockja legyen: ez országos érdek. Ennélfogva kívánatos, hogy a kérdéssel a közvélemény tájékoztatva legyen és ami intézkedés majd történik, a nyilvános megvitatás retortáján menjen keresztül. Ily nagyfontosságú dolgot nem szabad titokban, kéz alatt elintézni, már csak azért sem, hogy utólag vád vagy szemrehányás ne érhesse a kormányt.

Értesülésünk szerint *Láng* Lajos kereskedelmi miniszter e hó végére tervezett fiumei lerándulása alkalmával a hajógyár és a dock ügyében is helyszíni információkat óhajt szerezni. Szolgálatot vélünk tenni a miniszternek, valamint a hajógyár és a dock ügyének, midőn helyet adunk az alábbi czikknek, melyet a fiumei viszonyok egyik alapos és szakavatott ismerője bocsátott rendelkezésünkre. A czikk így hangzik:

Dock és hajóépítőtelep együvé tartoznak. Az egyik nem lehet a másik nélkül s mind a kettő egy kézben kell hogy legyen, mert különben gyors, egyöntetű, időt és pénzt kimélő munka lehetetlen. Bizonyíték erre, hogy annak idején a Dock-társulat kénytelen volt a dockot a Howaldt-féle hajójavítótelepnek albérletbe adni, mert külön-külön egyik sem boldogulhatott.

A dock *magában* nem fontos, önmagának czélul nem szolgálhat. A dock csak *eszköz*e kell hogy legyen a hajógyárnak, melynek a munkafolytonosságot (dockolás, javítások, befestések) bizonyos mértékig biztosítsa, többek között azon czélból, hogy a hajógyár, a hajóépítések esetleges időközi hiánya miatt, munkáit elbocsátani kénytelen ne legyen. Így van ez minden kikötővárosban, így még a trieszti hajógyáraknál is. Csak nálunk volt eddig megfordítva, hol a két intézményt külön-külön állították fel.

A dock története.

11 évvel ezelőtt a kormány segedelmével dockot hozattak Kielből, mely idővel 2 drbból állott: egy 60 és egy 40 méteres (összesen 100 m.) dockból. Minősége: közepesen alul (csak a gerincze volt vasból, a többi része fából). Szélessége 17 méter, minek folytán az Adria hajói, az Ungaro-Croata nagy hajói s az ehhez hasonló hajók Fiumében dockolhatók nem voltak. Tehát a dock már ezért sem felelt meg a követelményeknek. Ezen dockért fizetett az állam 10 éven keresztül 400,000 koronát és még százezreket a docknak szolgáló bergudii bassin-ért (kikötő) s ezért azt a szép eredményt érte el, hogy a 10 év elmúltával nincs sem a 400,000 korona szubvenczió, sem a dock. Ennek 60 méteres részét (ugy látszik pro forma) eladták Triesztbe. E dock különben rossz, mert igen gyakran komoly bajok okozója; így például a „Fiume“ nevű hajó felborult vele együtt s nagy károkat szenvedett. Azóta a biztosító társaságok a fiumei dockban történt károkért felelősséget nem vállalnak.

Megmaradt tehát Fiumében a 40 méteres dock, mely csakis kis hajóknak szolgál. Majdnem kizárólag az Ungaro-Croata veszi igénybe. Más közepes hajó nem használhatja. Az Ungaro-Croata hogy *évente* 3200 koronát megtakarítson, elhitette a kormány nyal, hogy az a kis dock feltétlenül szükséges Fiumének s a kormány másfél hónappal ezelőtt azt a hihetetlen egyezményt kötötte a Hitelbankkal (a Howaldt-czég megbízottjával), hogy azt a nevetséges s gyenge dockot Fiumében marasztalja s tulajdonosának havi 5000 korona bevételt biztosít! Ezen kívül a kormány elővételi jogot biztosított magának a dock eladása esetében. Minek? Hisz az a dock gyenge, egy földközi tengeri utat sem bír ki s haszonnal nem is nagyobbítható, mert csak 17 m. széles lévén, az Adria hajók s más nagy gőzösök egyáltalában benne dockolhatók nem lesznek. Különben a dock csatorna nem mély, miért is a dockolások veszedelemmel járnak; ezért az anconai dock sem volt megvehető.

A legeszségesebb eszme *drydockot*, száraz dockot építeni. Ha pedig ez absolute lehetetlen volna, akkor legalább is egy 19 méteres, vasból készült úszódockot kell létesíteni.

A 17 m. dockért a Magyar-horvát társaság nagy horvátjai (Polic, Kopaitich és Gorup) 20 éven keresztül 45.000 korona szubvencziót kérnek, vagyis

900.000 koronát. Eddig kiadatott 400.000 korona, tehát összesen *egymillióháromszázezer* koronába kerülne az államnak a dock, holott 19 méter széles, 70–80 m. hosszú új vasdock építése alig kerül 800.000 koronába!

A 40 méteres, Fiumében lévő Howaldt-dockot hagyják csak eladni, mert hasznavehetetlen. Ne engedje magát a kormány a horvátok, de főleg a fiumei Hitelbank által elbolondítani s ne vegyen egy dockot, melylyel nem fog tudni mit csinálni. Ezen dock értéke különben, szakértők szerint, nem több 80.000 koronánál. — Howaldtéknak pedig vagyis a (Hitelbank) úgy tudom 300.000–350.000 koronáért akarják az államnak a nyakába sózni. Ugy vagyok értesülve, hogy a Hitelbanknak buzgó közvetítői és faiseurjei vannak, kik a kormányt erősen kapacitálják ez igen kifogásolható üzletre. Ha ez a vétel — Fiume érdekei ellenére — megtörténik, érdekes leleplezések nem fognak hiányozni.

Hajógyár.

Biztosítani kell, hogy a hajógyár olykép rendeztessék be, hogy abban úgy a hajótestet, mint a kazánokat, a gépeket, a felszerelést megcsinálhassák. Szóval minden munka, elejétől végig, Fiumében készítettessék. Ki kell zárni, hogy Howaldt metódusa újra adoptáltassék, t. i., hogy mindent külföldről hozattak, még a vasszegeket is, s Fiumében csak összeállították a behozott részeket. Tehát ne egy montatelep, hanem egy hajógyár legyen Fiumében.

A hajógyár ne egy részvénytársaság kezében legyen, mely a kizárólag szubvenczióra, meg a dividendára spekulál, hanem technikusok és iparosok kezében. A hajógyár a saját munkájában lelje létének biztosítékát, mert e nélkül a hajógyár csak egy bizonyos ideig tartó spekuláció lesz.

Föltétlenül szükséges, hogy a fiumei hajógyárat a haditengerészet foglalkoztassa, mert a fiumei hajógyárnak a kereskedelmi tengerészet nem sok munkát adhat. A hajógyár számára a munkafolytonosságot, a felvirágzást, fejlődést és a munkások kiképzését csakis és egyedül a haditengerészet biztosíthatja. A haditengerészet támogatása nélkül a fiumei hajógyár nem boldogulhat.

A hajógyár fokozatos fejlődésre legyen berendezve, hogy a hajótypusok esetleges változásai fenakadásokat ne okozhassanak. Szükséges végül, hogy a hajógyár egy megfelelő nagyságú és szélességű dock felett rendelkezzen.

Hirek a városházáról.

Lóvágóhid. Egyéb dolgok hiányában azon töri magát némely úr immár évek óta, hogy Budapesten lóvágóhidat állítsanak föl. A mérnöki hivatal most előterjesztést tett a tanácsnak, hogy a lóvágóhidat a gubacsi-ut, mester-utcza és kén-utcza által

határolt területen, a sertésközbárád mőgött rendezzék be. Hogy mennyire bíznak a dologban, annak legkézzelfoghatóbb bizonyítéka az, hogy a lóvágóhidat ötvenezer korona költséggel ideiglenesen akarják berendezni, meg akarnak győződni arról, vajjon a budapesti közönség megszokja-e a lóhust. Ha megszokja, akkor építik csak meg a végleges vágóhidat. Hát erre csak az lehet a válasz, hogy kár azt az ötvenezer koronát ilyen hiábavalóságra kidobni. Először is, Budapesten semmi szükség sincs lóvágóhidra. Mindaddig, míg husexportra termelünk és vágunk, míg a belföld nem konzumálja a termelt összes husmennységet, addig az teljesen felesleges. De meg azután van itt egy másik hiba is. A mi publikumunk soha sem fogja megszokni a lóhust. Sőt ha meg lesz a lóvágóhid, akkor kétszeres elővigyázattal fog arra törekedni, hogy ne kapjon lóhust. Ami természetes is, Hisz nincs ráutalva a lóhusra! Azért tehát mi azt ajánljuk, ne építsenek ideiglenes lóvágóhidat. Ne építsenek semmilyen sem. Ha már ki akar adni a főváros 50,000 koronát, fordítsa azt egyéb, hasznosabb — ipari célra.

A slepp az iskolában. Bárczy István, a székesfőváros tanügyi ügyosztályának tanácsnoka, eléggé nem méltányolható rendeletet adott ki a minap, midőn eltiltotta a tanítónőknek az iskolában a sleppes ruha viselését. A rendelet, mely úgy a közoktatási bizottságban, mint — értesülésünk szerint — a tanítószág körében is elismerést vívott ki, a közegészségi nevelés szempontjából böles előre látásról tesz tanubizonyyságot s minden intelligens ember osztatlan dicséretét fogja a fővárosi tanításügy kiváló vezetőjének biztosítani. A mig a tanító néni sőpri ruhájával a padlót és az utcza porát, addig a gyermekleányoknak nem fér a fejcskéjébe, ha hallja, hogy vannak zord lelkű doktorok, a kik még ettől az örömetől is meg akarják fosztani mire megnő. Exemplum docet. Csak a példa tanít!

Budapest vízfogyasztása. Márczius hónapban a főváros összes területén 4.607,304 köbméter szűrt vizet fogyasztottak, tehát 445,370 köbméterrel többet, mint a mult év megfelo havában. A káposztás-megyéri kutak vizének átlagos hőfoka + 5.2 C° volt. A Markó-utczai gyűjtőcső vizének átlagos hőfoka + 6.1 C° volt. A kőbányai medenczék vizének átlagos hőfoka + 5.8 C° volt. A Duna folyam vizének átlagos hőfoka + 6.7 C° volt. E hónapban üzemmazavar nem volt s miként a medencze-vizállások igazolják, vízhiány sem állott elő.

Az utczejelző táblák megvilágítása. A tanács fölhivta a mérnöki hivatalt, tegyen javaslatot arra nézve, hogy mi módon volna keresztülvihető az utczejelző táblák megvilágítása s nem ütközne-e nagy nehézségekbe a kérdésnek oly módon való megoldása, hogy a utczejelzés a gázlámpások üvegjein történjék. A mérnöki hivatal most terjesztette be véleményes jelentését. A gázlámpák föl-

használatát a jelzett célra nem tartja lehetségesnek, mert ez nagy költséggel járna; de másrészt meg nem is rendelkezhetik a lámpákkal önállóan a főváros, mivel azokhoz a légszesztársulatnak is van köze. Az utcái lámpások jókarban tartása a társulat föladatát képezi s így az utcazelzésekkal ellátott üvegtáblák gondozását is a társulatnak kellene magára vállalni, amire nem hajlandó s amire nem is kötelezhető. Az utcazelzésnek ez a módja ártalmára volna a világítás intenzivitásának is, a petroleum lámpáknál pedig egészen elfogná az amugy is gyöngye fényt. Egy elfogadható mód van arra, hogy az utcazelző táblákat éjjel is látni lehessen, s ez az, hogy a falon levő táblák megvilágíttassanak. De ez is oly sok pénzbe kerül, hogy mellőzni kell. A mérnöki hivatal javaslata abban összefoglaló, hogy a tanács egyelőre mondjon le a jelzőtáblák megvilágításának tervéről.

Országos mozgalom az Eötvös-alap érdekében. Az utolsó időben nagy tevékenységet fejtett ki a királyi tanfelügyelő a tanítók Eötvös-alapja érdekében, amely a magyarországi tanítóság-nak egyetlen segítőegyletét képezi. A tanfelügyelők, azon iparkodnak, hogy kivétel nélkül minden tanító tagja legyen az alapnak. Több tanítóegyesület legutóbb azt az ajánlatot tette az Eötvös-alapnak, hogy valamennyi tagjával kötelékébe lép, ha az eddigi 3 koronás tagsági díjat 2 koronára leszállítja. Ez esetben az egyesületek 2 korona erejéig fölemelnék saját tagsági díjaikat s a fölösleget az Eötvös-alapnak küldenék be. Az alap igazgatósága nem zárkózik el a tagsági díjak ilyképpen leszállításának eszméjétől, de azt csak az esetben hajlandó keresztülvinni, ha az egyesületek legalább is 20,000 új tagot biztosítanak. Ha a dolog ily értelemben sikerül, úgy az Eötvös-alap évi jövedelme négyszeresre fog fölemelkedni.

Munkásliget a IX. kerületben. A IX. kerületi választmány kérte a tanácsot, hogy a régi lóversenytér helyén levő kis erdőségben csináltasson utakat és padokat. A kerület szegény munkásnépének óhajt ezzel üdülőhelyet a választmány. A tanács kimondta, hogy semmiféle költségbe nem megy bele ez ügyben, mert ennek az üdülőhelynek sétatérre való átalakítása abszolút nem képez szükségletet. Ott van a IX. kerületnek — ugymond — a gyönyörű népliget, de a kinek az nem tetszik, az csak menjen a petroleumos levegőjű régi lóversenytérre. A tanács nem tiltja meg, de áldozatokat sem hajlandó hozni.

A sütemény-kihordók kívánságai. A budapesti sütő-munkások s a sütemény-kihordók szakegyesületeik útján többféle panaszszal fordultak a kormányhoz. A belügyminiszter ma leküldte a panaszlevelet a fővároshoz intézkedés céljából tett megjegyzéseivel egyetemben. A panaszok egyik pontja kifogásolja, hogy a sütemény-kihordók igazolványait az ipartestületek adják ki. A sütemény-

kihordók kérik, hogy ez a kerületi elöljáróságokra bizassék. A miniszter kijelenti, hogy ez ellen nincs ugyan lényegesebb kifogása, mindamellett szükségtelennek tartja a régi szokás megváltoztatását, mert az ipartestület inkább ismeri a tényleges alkalmazási viszonyt, melynek alapján az igazolványok kiállítatnak, mint az elöljáróság. Azt a kérelmet, hogy a kihordók ne legyenek kénytelenek a műhelyekben lakni, a miniszter méltányosnak s teljesítendőnek tartja. A kérelem ama részére, hogy a kihordók más munkára használhatók ne legyenek, azt jegyzi meg a miniszter, hogy e kérdésben a felek közötti szabad megegyezés az irányadó s különben is a munkaszerződés szabja meg, hogy az ipartörvény korlátain belül milyen munkát kell az alkalmazottnak teljesítenie. Munkásvédelmi szempontból csak az a fontos, hogy egy bizonyos, a munka természetéhez mért maximális időn túl az alkalmazottak ne foglalkoztassanak. A megalkotás alatt levő ipari szabályrendelet, mely a sütők s alkalmazottaik munkaviszonyait szabályozza, ezt a kérdést is rendezni fogja s így az alkalmazottak érdekei védelmet találnak majd a munkaadókkal szemközt.

Katonák újabb területbérlete. Az I. kerületi Ördögárok beboltozása folytán új területet nyert a főváros, melyet a Vérmezőhöz csatolt. A katonai kincstár értesítette a fővárost, hogy ezt a területet is bérbe óhajtja venni. Időközben napirendre került a Krisztina-körút, Milkó- és Maross-utca közötti szakaszának végleges rendezése, mely úgy a szóban forgó területtel szoros összefüggésben van. A mérnöki hivatal ez okból most azt javasolja a tanácsnak, hogy a katonai kincstárral kötendő újabb bérlet ügyét a jelzett rendezési munkálatok végleges eldöntéséig tartsa függőben.

A tanács a football ellen. A főváros tanácsát arra kérte legutóbb a rákosi közművelődési kör kebelében alakult ifjúsági egyesület, hogy a rákosi ipartestület tornacsarnoka előtti tágas térséget engedje át football, lawn tennisz és egyéb sportjátékok céljaira. A mérnöki hivatal ugyan kedvező javaslattal látta el a kérelmet, de a tanács, mely — igen helyesen — ellensége a veszedelmes football játéknak, elutasító határozatot hozott.

Czégtáblák az uttesteken. Egy budapesti vendéglős, a kinek a Gellérthegyen korcsmája van, engedelmet kért a tanácstól, hogy a Gellérthegy alján levő utcákon utmutató czégtáblákat állíthasson föl. A mérnöki hivatal azt javasolja, hogy az engedély ne adassék meg, mert az efféle czégtáblák elesufítják az utcákat, s különben is már számos tulkapásnak voltak az okozói. A főv. közmunkák tanácsa ezzel szemben most értesíti a fővárost, hogy a czégtáblák korlátolt számban való föllállítása ellen kifogása nincs, de kiköti, hogy azok alakjukra és kiállításukra nézve megfelelőjenek a szépségtani szempontoknak, miért is a benyújtandó ter-

vek a főv. mérnöki hivatal részéről mindenkor felülbíráltassanak.

A Pasarét fejlődése. A közmunkák tanácsa tudvalevőleg megtagadta hozzájárulását a budai Ördögárok vashidjának fölépítésétől, mert az árok szabályozási vonala még nem állapított meg. A főváros azonban újból áttette hozzá az ügyet, sürgetvén a hozzájárulást. Erre ma átírt a közmunkák tanácsa s tudatta, hogy a Pasarét fejlődésére való tekintetből nem bánja, ha a Julia-, Ákos- és Halászczei vashidakat a főváros fölépíti. Kijelenti azonban, hogy a hidak csakis ideiglenes jelleggel bírhatnak.

Kapkodás az izzófény után. A II. ker. elöljáróság előterjesztést tett a tanácsnak a Batthyány és Hattyu-utczáknak Auer-fénnyel való ellátása dolgában. A mérnöki hivatal javaslata alapján, tekintettel arra, hogy más utvonalak jobban rászorulnak világításuk intenzívebbé tételére, a tanács csak az 1905. évi Auerprogramba rendelte el fölvenni a jelzett utczákat. Egyben kimondta, hogy a Fény-utca egyelőre petroleumvilágítást kapjon.

A konverzió-kötvények mint óvadékértékek. A pénzügyminiszter utasította közegeit, hogy az újonnan konvertált 4 százalékos fővárosi kölcsönkötvényeit s azokat ideiglenesen helyettesítő elismervényeket a pénzügyigazgatás minden ágazatában üzleti biztosíték a bánatpénz gyanánt elfogadni kötelesek. Ez intézkedéséről a főváros tanácsát is értesítette.

Veszedelem a víz alatt. A Margit-hid s az új országház között tavaly annyira el volt iszaposodva a Duna partszéli medre, hogy kisebb vízállásnál a teherrel megrakott hajók nem bírták veszély nélkül megközelíteni a rakpartokat. A főváros közbelépése folytán a földmívelési miniszter elrendelte a jelzett szakasz mélyítését, mely munkálatokkal mostanában már el is készült a mérnöki hivatal. Kotrás közben nevezetes felfedezésre jutott a folyammérnökség. A mederben egy helyen hatalmas kőrákásra bukkant, a melyről konstatálták, hogy az egy régi félbenhagyott vízvezetési kútnak képezte a megerősítését. A part ama részén volt ugyanis a főváros mesterséges vízműtelepe s ehhez tartozott a most föllelt kút is. Mikor a főváros ezt a telepet beszüntette, úgy látszik megfélemedezett arról, hogy a víz alatt levő kút, illetve a hatalmas kőhányást is el kellett volna távolítani. Így az éles kővek esztendőök óta rejtőznek ott a víz mélyén s csodálatos, hogy eddig nem lukasztotta ki néhány hajónak a fenekét. A folyammérnöki hivatal e veszélyes állapotról most átiratilag értesítette a fővárost, s fölkérte a polgármestert, mint vízjogi hatóságot, hogy a régi kút köerősítményének mihamarabb leendő eltávolítása tekintetében tegye meg a szükséges intézkedéseket. Nyomatéku hozzá teszi a folyammérnökség, hogy a hajókkal történhető esetleges katasztrófákért a főváros lesz felelős, mert az ő mulasztásából maradtak meg a fenéken a kút romjai.

Munkásjóléti központi épület. A tanács nemrégiben fölterjesztést intézett a kereskedelmi miniszterhez a munkaközvetítő intézet czélszerűtlen elhelyezése tárgyában. A miniszter most leírt a fővároshoz s ismertette erre vonatkozó szándékait. A munkaközvetítő intézet czélszerűbb elhelyezése s néhány munkásjóléti intézmény létesítése czéljából egy munkásjóléti központi épületet készülni fölláztatni a miniszter. A szociálpolitikai a követelményeken kívül, annak a szükséges volta indította őt ez elhatározásra, hogy a főváros rendes nyugalmára való tekintetből, a budapesti munkásosztály anyagi és szellemi ereje megfelelő gondozásba vétessék. Teljes joggal reméli ennél fogva, hogy a főváros sem vonja ki magát a megfelelő támogatás terhe alul. Mert a nagy munkasközpontokban a szociálpolitikai kérdések nem csak állami, hanem községi föladatot is képeznek. A miniszter ez okból fölhívja a fővárost, hogy a tervbe vett munkásjóléti központi épület részére megfelelő telket adományozzon.

Munkaközvetítés sztrájk esetén. A munkaközvetítő intézet igazgató-választmánya elhatározta, hogy sztrájk esetén nem közvetít munkát az érintett helyekre. Ily értelemben most az alapszabályait módosítja. A kereskedelmi miniszter mielőtt e módosításokat jóváhagyná, leírt a fővároshoz s véleményt kért. Az intézet ez ideig sztrájk esetén is közvetített munkát, de azt nem igen vették igénybe s így az új intézkedés nem sértheti sem a munkaadók, sem a munkások érdekeit. A miniszter ama véleményben van, hogy az alapszabályok ilyképpen való módosítása által sok kellemetlenség lesz elkerülhető. Tekintettel arra, hogy a munkakinálat és a kereset teljesen az érdekelt felekre lesz bízva, bizonyára csökkenni fog a sztrájk alkalmával a munkások között mesterségesen szított izgatás s megszűnik az ellenszenv, melyet a sztrájkolók a munkaközvetítő intézet mint „sztrájktrő” iránt éreznek.

Új térképek Budapest utcáiról. A főváros tanácsa fölhívta a mérnöki hivatalt, hogy az utcákról készített törzskönyvek alapján átnézeti térképeket csináljon, a melyeken külön-külön szemlélhetők legyenek az összes felszíni létesítmények. A mérnöki hivatal e tárgyban jelentést terjesztett a tanácshoz, melyben 6000 korona költséget kér a térképek megszerkesztéséhez szükséges munkálatokra.

KÖZGAZDASÁG

A Magyar Általános Takarékpénztár Részvénytársaság ápr. 28-án tartotta meg madarasi Beck Miksa elnöklete alatt rendkívüli közgyűlését, amelynek tárgya az igazgatóságnak az alaptőke felemelésére vonatkozó javaslata volt. Az igazgatóságnak a közgyűlésen felolvasott jelentése kiemeli, hogy az igazgatóságnak már régi törekvése a társaság üzletkörét a jelzálog- és záloglevél-üzlettel kibőví-

teni. Ezen régi törekvés megvalósítása érdekében — és pedig egyrészt az új üzletággal járó szükségleteknek kielégítése, másrészt a kibocsátandó záloglevelek adómentességének megszerzésére alakítandó külön biztosítéki alap megteremtése végett — szükségessé válik az alaptőke felemelése. E tekintetben az igazgatóságnak az volt a javaslata, hogy a közgyűlés az alaptőkét 4 millió koronával emelje és ezen összegből egyelőre 3 millió koronát bocsásson ki, a további 1 millió korona kibocsátását pedig későbbre halasztssa. A társaság alapítójának, a cs. kir. szab. Trieszti általános biztosító társulatnak (Assicurazioni Generali) ugyiszintén több más a társasággal barátságos viszonyban álló intézetnek és a társaság üzletbarátainak rendkívüli előzékenysége folytán sikerült az igazgatóságnak az alaptőkefelemelést olyképp biztosítani, hogy a jelenleg 3 millió kor. erejéig kibocsátandó 6000 db 500 kor. névértékű részvényből 2000 dbot fix számlára már eiadott. A többi 4000 db átvételét pedig — amennyiben a régi részvényesek a nekik két-két régi részvény ellenében egy-egy új részvény átvételére felajánlandó előjoggal esetleg nem élnének — egy garantáló syndicatus magára vállalta. A 6000 db új részvény kibocsátási árfolyama 550 korona. Ezen részvények 1904. január 1-től részesednek a társaság nyereségében, addig azonban, vagyis az átvétel napjától 1903. december 31-ig a társaság az új részvények után 5 százalékos kamatot térít meg. A felpénznek a költségek levonása után fenmaradó részét az igazgatóság javaslata a tartalékalap növelésére óhajtja fordítani. A közgyűlés az igazgatóságnak az alaptőke felemelésére és az ezzel együtt járó alapszabálymódosításra vonatkozó összes javaslatait egyhangulag elfogadta, mire *Kugler* Ferencz Jakab részvényes a társaság részvényeseinek nevében lelkes szavakkal mondott köszönetet az igazgatóságnak és a társaság alapítóinak, amiért a részvénytőkepiac rendkívül kedvezőtlen helyzete ellenére is sikerült az alaptőkefelemelést és ennek révén az üzletkör kiterjesztését biztosítani, ami által a társaság folytonos fejlődése nagy és jelentőségteljes lépéssel haladt előre. Szóló indítványát, hogy a részvényesek ezen köszönete a jegyzőkönyvbe vétessék, a jelenlevő részvényesek lelkes éljenzéssel, egyhangulag elfogadták.

A „Nemzeti“ baleset-biztosító részvénytársaság Budapestén f. év április hó 30-án tartotta meg tizedik rendes évi közgyűlését ormodi Ormódy Vilmos elnöklete alatt. A fölolvastott évi jelentés konstatálja, hogy a múlt év kielégítő üzleteredménynyel záródott. A díj- és illetékbevétele a baleset-biztosítási ágazatban 1.885.710-24 kor. a múlt évi 1.716.569-16 koronával szemben; a tűzviszontbiztosítási ágazatban 497.644-18 kor.; az életbiztosítási ágazatban 136.648-43 kor.; a népbiztosítási ágazatban 246.838-46 kor., mind a négy ágazatban tehát 2.766.841-31 koronát tett ki. Az élet- és népbiztosítási üzlet teljes egészében viszontbizto-

sításba adatott. Véglegesen rendezett károkért a viszontbiztosítási rész levonása után 759.114-35 kor. fizettetett, míg függőben maradt károkra 206.099-96 korona helyeztetett tartalékba. — A későbbi években esedékessé váló díjkötelezvénytárca 10.845.327-93 koronára emelkedett. — Az igazgatóság és felügyelőbizottság együttes indítványa, hogy az 1902. évi 58.781.09 koronát tevő össznyereségből, illetve az alapszabályszerű levonások után mutatkozó 54.763-19 korona nyereségből osztalékul minden részvény 10. számú szelvénye után 9 korona = $4\frac{1}{2}\%$, azaz összesen 45.000 korona fizetessék ki, a közgyűlés által egyhangulag elfogadtatott és elhatározottat, hogy a fennmaradó 9763-19 koronából a tőketartalék rendkívüli dotációjára 8392-84 korona fordittassék és az 1370-35 korona maradvány az 1903. évre vezettesék át. — A fölmentvény megadása után a felügyelőbizottságba dr. Havass Rezső, Róna Márk és csátordi Tóth Pál egyhangulag beválasztattak.

Első leánykiházasítási egyesület m. sz.

(Leány és fiu-biztosító intézet Budapest, VI. Teréz-körut 40—42. szám. Alapított 1863.) Folyó évi április hóban 975 jutalékrész irattatott be és nászjutalékok fejében 86751 korona 40 fillér fizettetett ki. 1903. január 1-től április 30-ig beirt összes jutalékrész száma 4270 és a kifizetett nászjutalék összege 253.756 korona 75 fillér.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1903. év közepére kiszámított népesség, polgári lakos 774.045, katona 16.484. Összesen 790.529.

Az elmúlt héten élve született 399 gyermek, meghalt 336 egyén, a születések tehát 63-al mulják felül a halálozásokat. Nemre nézve 212 fiu, 187 leány. Halvaszületett 18 gyermek, köztük 7 fiu, 11 leány.

Az elveszülettek közt volt 175 róm. kath., 2 görög kath., 3 görög keleti, 10 ágost. evang., 29 helvét, 1 unitárius, 69 izraelita, 2 egyéb. Összesen 399. Halvaszületett összesen 18.

Betegedés.

Betegforgalom a városi kórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a múlt hét végén 1111 beteget, szaporodás 396, csökkenés 402, maradt a e hét végén 1085. A Szt. László-kórházban ápoltak a múlt hét végén 171 beteget, szaporodás 80, csökkenés 38, maradt a e hét végén 201. A Szt. István kórházban ápoltak a múlt hét végén 1183 beteget, szaporodás 321, csökkenés 279, maradt e hét végén 1184. A Szt. János-kórházban ápoltak a múlt hét végén 868 beteget, szaporodás 182, csökkenés 147, maradt e hét végén 885. Összesen ápoltak a múlt hét végén 3333 beteget, szaporodás 979, csökkenés 866, maradt e hét végén 3355.

Meghívó.

A Ferenczesatorna részvénytársulatnak
1903. évi június hó 4-én, délelőtt 11 órakor, a társulat
saját hivatalos helyiségében (Budapest, V., Thonet-
udvar) tartandó

RENDES ÉVI KÖZGYÜLÉSÉRE.

Napirend:

1. Az igazgatóság jelentése a lefolyt üzletéről,
valamint az évi számadások és az 1902. évi zár-
mérleg bemutatása.

2. A felügyelő-bizottság idevonatkozó jelentése.

3. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság javas-
lata alapján az alapszabályok 69. §-a szerint mutat-
kozó jövedelem hovafordítása iránti határozathozatal.

4. Az igazgatóság és felügyelő-bizottságnak az
1902-ik üzletévre szóló felmentvény megadása.

5. Egy igazgatósági tag választása.

6. Az elnök, igazgatóság és felügyelő-bizottság
díjazásának megállapítása.

Az igazgatóság.

Jegyzet: Az alapszabályok 38. §-a értelmében
azon részvényesek, a kik a közgyűlésen résztvenni
óhajtanak, 8 nappal a közgyűlés előtt a társulat
központi pénztáránál tartoznak részvényeiket letéte-
ményezni.

Cs. kir. szab. kassa-oderbergi vasut.

A cs. kir. szab. kassa-oderbergi vasut részvényeseinek

XXXI. RENDES KÖZGYÜLÉSE

1903. évi május hó 30-án, délelőtt 10 órakor
Budapesten, a társulat igazgatósága üléstermében
(Rudolf-rakpart 6. sz.) fog megtartatni.

A tanácskozás tárgyai:

1. Az 1902. évre szóló jelentés, zárszámadás
és a mérlegnek előterjesztése. A felügyelő-bizottság
jelentése. Ezen előterjesztések, valamint az igazgató-
ság és felügyelő-bizottság részére adandó felment-
vény feletti határozathozatal.

2. Igazgatósági és felügyelő-bizottsági tagok
választása.

Az alapszabályok 25. és 28. §-ai értel-
mében a t. cz. részvényesek, kik a közgyűlésen meg-
jelenni s illetőleg szavazati jogukat gyakorolni ki-
vánják, a le nem járt szelvényekkel ellátott rész-
vényeiket legalább is nyolcz nappal a közgyűlés
előtt, vagyis 1903. évi május hó 22-ik napjának déli
12 órájáig bezárólag, Budapesten a cs. kir. szab.
kassa-oderbergi vasut főpénztáránál, vagy Bécsben
ugyanazon határidőig a cs. kir. szab. általános föld-
hitelintézetnél, a megfelelő igazolványok és letéti-
jegyek átvétele mellett kötelesek letenni.

A szavazati jog gyakorlása és a meghatalmazás
utján való képviselőre vonatkozólag a t. részvé-
nyesek az alapszabályok 28. §-ának ide vonatkozó
határozataira figyelmeztetnek.

Az alapszabályok 27. §-a értelmében figyel-
meztetnek a t. cz. részvényesek, hogy a felügyelő-
bizottság által megvizsgált zárszámadás és mérleg
nyolcz nappal a közgyűlés előtt a társulat központi
üzlethelyiségeiben betekintésre készen áll és minden
szavazatképes részvényesnek kívánatára egy-egy
példányban kiszolgáltatik.

Budapest, 1903. április 27-én.

Az igazgatóság.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcson részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket taka-
rékbetéti könyvecskék $3\frac{0}{20}$ kamatozással,
és pénztári jegyek ellenében, valamint folyó-
számlában (chek-számlán).

Leszámítol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4.
(Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. —
VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete

megbízásból teljesít minden-
féle értékpapírok vételét és
eladását a legelőnyösebb fel-
tétel mellett s foglalkozik minden a váltó-
üzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt $1\frac{1}{2}$ 9— $1\frac{1}{2}$ 1-ig, délután 3— $1\frac{1}{2}$ 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődeje

Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden
nagyágban, magasnyomású, compound- és
triplexpanziós elrendezéssel; mint külön-
legességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes
vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dyna-
mogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves
kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rend-
szerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullám-
lemez fűtőcsövekkel; mint különlegességet
szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves
kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat sza-
badalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott külön-
béli emeltyű-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**

és

szabadalmazott

Füstémésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kiváratra.

Tűzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tökéletesítést, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokrólA tőke elhalálozás alkal-
mával fizetendőA tőke 20 év után vagy idő-
előtt elhalálozás alkalmával
azonnal fizetendő**Díjtétel 100 korona után**

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.70	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

MAGYAR**FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR**

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-****világító testekben,**

a legegyszerűbb kivitelől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3.

VI., Teréz-körút 1 a.

V., Gizella-tér 1.

X., Jászberényi-ut.

VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.

Kolozsvár: Wesselényi-utca 20.

Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

Schlick-féle**vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság.**

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzem-
berendezések malmok részére, szivattyu-tele-
pek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók,
emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti
berendezések készítése, stb.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

== Megjelen minden kedden. ==

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

== Telefon szám 645. ==

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Kenyér nélkül.

Mire e sorok napvilágot látnak, a reggeli kávé mellől hiányozni fog a kifli és szükiben leszünk a kenyérnek. Talán pár nap múlva nem is lesz kapható a boltokban, sem a fővárosban, se a vidéken. Mert a pékmunkások május 12-én megkezdik a sztrájkot.

A fővárossal együtt huszonkilenc nagyobb vidéki városban harcra kelnek a mesterek ellen a munkások, kik el vannak tökélve, hogy kivánságaikat a sztrájk által kieroszakolják. Minden sztrájk alkalmával fölmerül a kérdés — és rendesen döntő befolyással van annak lefolyására —: mily álláspontot foglal el a közönség és a hatóság?

Nemrég, a közuti villamos vasut alkalmazottainak sztrájkjánál láthattuk, hogy a közönség és a sajtó részvétlensége, meg a hatóságoknak ellenséges indulatú viselkedése kudarcához vezette a mozgalmat. Ezuttal a közönség föltétlenül a munkások pártján van, mert ezek oly kivánságokat hangoztatnak, melyek megvalósítását a közönség érdeke is megkívánja. Hogy a hatóság kik iránt lesz hajlandósággal, ma még nem tudjuk, de hinni akarjuk, hogy a közvélemény állásfoglalását respektálni fogja.

A legkevesebb, amit az állam és a főváros részéről elvárhatunk, az, hogy a szigorú semlegességet a felekkel szemben megőrizze.

Vagyis semmiféle formában ne nyújtson segítőkezet a pékmestereknek. Emlékezzünk

régebbi sztrájkok eseteire, amikor a polgári hatóságok megkeresésére a katonai parancsnokságok a katonapékeket kirendelték a megszorult mesterek segítségére. Ennek ismétlődnie nem szabad, mert az ilyen beavatkozás ellenkezik a méltányossággal. A francia törvényhozás már évek előtt eltiltotta, hogy a hatóságok a bérharcban álló felek egyikének vagy másikának segítségére legyenek.

A főnálló törvények és rendeletek keretén belül mindenkinek jogában áll sztrájkolni és ez által kieszközölni helyzete javítását. A hatóságra csak a közvetítés feladata háramolhat.

Mostanáig alig fordult elő oly eset, amikor a hatóság a sztrájkoló munkásokat támogatta volna. Azt hisszük, a közel jövőben sem fog előfordulni. De bármennyire domináljon a tőke és a „burzsoá-szellem“ a hivatalokban meg a városi képviselőtestületben, azt okvetetlen megkívánjuk, hogy az objektivitás és a legteljesebb neutralitás megőriztessék. A jelen esetben tehát előzetesen is tiltakozunk a mestereknek nyújtandó támogatás ellen.

Föl lehetne vetni a kérdést: vajjon nem lett volna-e módjában a fővárosi hatóságnak, hogy elejét vegye a pékmunkások sztrájkjának?

Sokan úgy vélik, hogy igen. Mindenki tudja, hogy a segédek követelése jogos. Amikor a mesterek, költségmegtakarítás végett, tizenöt-husz embert zsufolnak össze egy kis műhelyben; amikor a legényeket arra

kényszerítik, hogy dagasztó-teknőkben aludjanak; amikor ugyanott kell mosakodniok, ahol a tésztákat gyurják: akkor nemcsak ezen emberek egészsége ellen követnek el merényletet, hanem vétenek a köztisztaság ellen is.

A hatóság előtt nem ismeretlen a fővárosi pékműhelyek állapota és a munkások helyzete. Kísérletezés történt a szanálás végett, sőt új szabályrendeletet is dolgoztak ki. Ám a szabályok végrehajtása és megtartása körül a hatóság nagyfoku mulasztást követett el. Ez a mulasztás egyik oka a mostani sztrájk kitörésének. Miatta tehát a hatóságot is felelősség terheli.

Ha nálunk szocialista érzelmű férfiakból állana a tanács és a törvényhatósági testület, könnyű volna megtörni a pékmester urakat. Egyéb se kellene, mint a segédek rendelkezésére bocsátani néhány sütőkemenchezét, hogy dolgozhassanak a közönség számára. Ez persze nem fog megtörténni, s el lehetünk készülve, hogy pár napig, sőt talán pár hétig, házilag előállított süteményeket és kenyeret kell fogyasztanunk.

A sztrájk jól van szervezve. A pékmunkások szolidaritásban állanak az egész ország területén, sőt a külfölddel is. Kiegészítő személyzetet a fővárosi mesterek nem fognak szerezhetni, a sztrájkolók pedig bírják a munkaszünetet, mert tekintélyes összeg áll rendelkezésükre.

A prognosztikon tehát az, hogy a mesterek beadják derekukat, akkép számítva, hogy amit a réven ki kell adniok, azt majd a vámon visszaszerzik. Vagyis a strájk árát a közönséggel fizettetik meg. Amennyivel többbe kerül nekik a műhelyek fentartása és a segédek tisztességesebb díjazása, annál drágábban árulják a süteményeket és a kenyeret.

Miután azonban tudjuk, hogy a pékmesterség a közegészségügyi kívánalmak teljesítése mellett is briliánsan jövedelmező mesterség, s miután nem föltétlen szükség, hogy minden pékmester többszörös háziurra váljék, a hatóságnak gondoskodnia kell, hogy a közönség a kizsákmányolástól megóvassék.

Az orvos urak vacsorálnak.

Ezzel a címmel lapunk legutóbbi számában említést tettünk arról, hogy a Rókus-kórházban egy tanulóifjat, ki kutya által szétmarcangolt kezét bekötöztetni akarta, a szolgaszemélyzet elutasított. A kórház érdemes igazgatója, dr. Müller Kálmán, tudomást szerezvén a közleményről, nyomban vizsgálatot rendelt el, melyről lapunkat a következő hivatalos átiratban értesítette:

Tekintetes Szerkesztőség!

Van szerencsém értesíteni, hogy a b. lapjának tegnapi napon kézhez vett (folyó hó 5-én megjelent 18.) számában „Az orvos urak vacsorálnak” cz. közleményben felhozottakat a saját hatáskörömben azonnal szigorúan megvizsgáltam és a vizsgálat összes iratait mai napon polgármester ur önagyságához beterjesztettem.

Budapest, 1903. május hó 7-én.

Kiváló tisztelettel
Müller igazgató.

Kábelfektetések Budapesten.

A járdák Budapest utcáin egyidő óta ismét fel vannak szaggatva. Óriási korongok állanak az utca sarkokon, amelyeken fel van csavargatva a kábel.

Nem lesz érdektelen, ha olvasóinkat megismertetjük a kábel gyártásával.

Ezen czélra szolgálnak a kultur államokban, ugymint Németország, Anglia és Franciaországban, kiterjedt és kitünően berendezett kábelművek, nagy terjedelmű gyári műhelyek, melyekből évenként sok ezer kilométer kábel, felső és alsó vezetékű, vasuti, hajózási és mezőgazdasági gépek, tengerentuli és tengeralatti használatra, szóval mindenféle — még a távirászat és távbeszélés használati területén is tulterjedő — kábelek kerülnek ki. Alapjában véve nagy kötélverő műhelyek ezek a kábelgyárak. Aki valaha szülővárosában megfigyelte a kötélverő munkáját, aki mindig hátrafelé lépkedve fonalat fonál körül csavar, az fogalmat alkothatott magának a kábelgyártás kezdetéről.

De a kötélverés ártatlan világa már feledésbe merült. A kábelek más tettekre is vannak hivatva, mint a kötélgyártmányok. És az nem is puha lenfonál, amit a kábelkészítőnek kezelni kell, hanem nagyon erős drótok érkeznek, mint alapanyag óriási tekercsekben a raktárhoz. A sodró műhelyben különleges korongokra sodortatnak. Ezek után a korongok, melyeket bobináknak neveznek, a kábelverő gépekkel összeköttetésbe hozatnak, amelyen már a rézsodronyok a kábel lényegévé egyesítve és egyszerűsrimind elszigetelő rostokkal — legtöbbszörre juttatával — vonatnak be. A kábelverő gép a tulajdon-

képeni kötélverő, amely a drótokat egy erős sodronynyá csavarja. A kábelverő gépről egy fadobra megy át a kábel. A fadobok, melyeket minden nagyvárosi ember az utcáról ismer, felveszik a kábel belsejét, amint a gépből kikerül és szép egyenletesen jobbról balra, majd balról jobbra sodorják gömbölyű testük körül.

De még ezzel a kábel nem készült el. Egyelőre még csak egy juttával szegényesen bevont kábel belseje létezik. Ha ezen állapotban hagynák, akkor a reá bízott titkokat hamarosan tovább adná a levegőnek és a víznek. Ennek nem szabad megtörténni. A kábelnek csak a végponton, vagy az előre megállapított helyen szabad elfecsegni azt, amit rábiztak. A kábel tehát innen az itatóba és az ólomsajtóba megy. Hogy alaposan megittassák, előbb minden nedvességet kihuznak belőle. Erre szolgálnak a nagy légűres szárító szekrények, amelyek minden nedvességet eltávolítanak.

Ennek megtörténtével a kábel az itatóüstbe kerül és itt szigetelő anyaggal annyira kidolgoztatik, hogy közvetlenül az ólomsajtóba juthat, amely a belsejét tökéletesen betakarja. Vagy hideg vagy meleg ólomköpenyt préselnek rá. A szabóművészetnek ehhez semmi köze sincs, mert ez a köpeny, mely a kábel belsejét takarja, minden varrást nélkülöz. A varrás nélküli takaróhoz való ólom vagy annyira felmelegítettik, hogy plastikus állapotban van, vagy pedig az ólomköpeny erős nyomással egy merev ólomcylinderről készül.

Most már lehet próbát tenni a kábelrel, mely a vizsgálóterembe kerül. Itt a tudomány összes szabályai szerint készült eszközökkel megvizsgálták, mely eljárásnál a vezetőképesség és jó szigetelés főszerepet játszanak.

Mindenekelőtt a köpenynek igen sűrűnek kell lenni, mert amint víz vagy egyéb nedvesség a szigetelő rostokba a kábel belseje és a köpeny közé jut, hasznavehetetlenné válik. De ezzel sincs még a kábel felszerelése befejezve. Midőn a mérések kiderítették a hibátlanságát, vassodronyból vagy vaskötélből kap fegyverzetet. Erre megint egy bobina szolgál. De a burkolat megsérülhet főként az alatt, ha a kábelt a földbe vagy a vízbe süllyeszti. Ezért a burkolatot óvni kell. Ez okból a már burkolt kábelt többszörösen átfonják rostszövettel és elszigetelő anyaggal itatják meg. Ez azonban ragadóssá teszi és megnehezíti a vele való dolgozást. Tehát a kábelt — melynek belseje Fatinitzával elmondhatja: „Mi minden mentem keresztül” — mérsztejfürdőbe mártják, amelytől az ismert piszkos fehér színt nyeri. Aztán újra a fadobra sodorják, ahonnan már csak akkor kerül le, ha hivatásának megfelelően a földbe, vagy a vízbe gombolyítják le. Ha e műveletnél a kábelt különös veszély fenyegeti, akkor a drótburkolatot még megerősítik. Kétszeres óvfelszerelést készítenek tehát, vasszallagból és nehéz drótszalakból, hogy a folyóban levő kábelt például, a hajó vasmacskájától

vagy ehhez hasonló sérüléstől megóvják. Nem mindenkor kellene azonban ilyen erősen felszerelt kábelek; a célnak megfelelnek a csak fonott sodronnyal bevont kábelek is. Ezeknél nem juttat, hanem selyem és gyapot az elszigetelő szövet és a dynamodrót fonógépeken vonatnak be, elszigetelő rostanyaggal. Ezeket a kábeleket legtöbbször városi vasutaknál alkalmazzák. Az elsoroltakon kívül van még guttapercha-, gummi- és papirkábel.

A guttapercha alkalmazása — 1846 óta, amikor is Siemens Werner elszigetelő képességét felfedezte — tenger- és földalatti kábelek előállításánál, óriási mértékben elterjedt. A guttaperchát különféle célra készített gyurógépekkel teszik használhatóvá. Aztán sajtóba kerül, mely sajtó hasonló a feljebb már megemlített ólomsajtóhoz. E gépek varrat nélkül, a drót köré sajtolják. Ha a burkolat készen van, a kábel vízzel telt fürdőkádba kerül, ami a guttaperchának rögtön megkeményedését idézi elő. Ugyanígy készülnek a kaucsuk-kábelek is. A papirkábel oly sodronyokból áll, amelyek száraz papírral — amely igen jó elszigetelő anyag — vannak körülcavarva. Főleg a távbeszélő-sodronyokat csavarják papírral körül. Az egyes papírral bevont sodronyok a kötélverő gépre kerülnek, amely sok erő sodronynyá fonja őket össze. Ezután vonatnak be ólomköpennyel és a viszonyokhoz képest esetleg még külön burkolattal is. Így fonja körül a kábel a világot, mindenfelé kiterjesztve karjait. Ez a világ füle és szája is egyszersmind.

Az én házam az én váram.

(A főváros szabályozásáról.)

Vajjon előbbre viszi-e a főváros szabályozásának ügyét amaz anket, melyet a hó 8-án tartottak a belügyminiszteriumban, s amelynek folytatása is lesz? A résztvevőkben van elég hozzáértés, hogy jól alkosanak, s hajlandók vagyunk föltételezni, hogy végre valahára a helyes mederbe terelődik Budapest fejlesztése. Először a módokat és föltételeket kell megállapítani, azután pedig az anyagi akadályokat elhárítani.

Nálunk az intézőkörök számos tagja még azzal sincs tisztában, hogy milyennek kell lenni egy modern metropolisnak. Czivilizált országokban a fővárosok nemcsak a forgalomnak s a kulturális életnek középpontjai, hanem egyszersmind azok részére, a kiket odaköt foglalkozásuk vagy a kulturális igények kielégítésének vágya, kellemes s egészséges tartózkodási hely. Épp ezért a modern városban megvan az üzleti negyed, magas, égneke meredő házaival, és megvan a szintén egy helyre koncentrált gyárváros. Ezek a városrészek csak az üzletnek és a munkának vannak szánva. Az épületekre felügyelő személyzetén kívül alig lakik ott

valaki. A városban lakó gazdag földbirtokos, a jómódu s a szerény vagyonu polgár, a kisiparos s a gyári munkás, mind vagy kevés kivétellel *családi házakban* laknak. A bérház nem kedvelt kivétel s az is az üzleti negyeden kívül esik. Az utcái forgalomnak ki nem tett vonalakon gyorsan közlekedő vasuti vonatok megszüntetik a távolságot.

Mily más a polgári s a munkáscsalád élete ily apró házakban, mint a bérkaszárnnyakban! A munkás ez uton vagyona tehet szert, lassan tulajdonul szerzi meg azt a házat, a melyben lakik. Mihelyt pedig egyéni tulajdona van, akkor egyszersmind aktív részese a főnálló törvényes rendnek. Ily társadalomban keletkezhetett az a büszke szó: *My house is my castle*. Az én házam az én váram!

Nem a büszkeség érzése nélkül említjük e helyen, hogy a magyarságnak is ideálja a családi ház! Ha végigmegyünk az alföldnek tősgyökeres magyar városain és községein, akkor azt látjuk, hogy nem a bérház adja meg a helységeknek az igazi karaktert. A bérház ott idegen palánta. Épp azért merénylet volt a nemzeti géniusz s — a józan ész ellen, midőn a szegedi árvíz után nem arra törekedtek, hogy minden szegedi polgárnak szilárd alapon álljon a családi portája, hanem arra, hogy épüljön mennél több kétemeletes bérház.

De hát, nem azt akarjuk ez alkalommal elpanaszolni, hogy a főváros fejlődése nem ilyen vagy amolyan rendszer szerint történt. Ez aránylag csekély baj volna, ha ebben a fejlesztésben egyáltalában volna észszerű alapokon nyugvó rendszer s az itt lakó százazrekre való méltányos tekintet. Mindenki tudja, hogy kevés nagy város van, a melynek oly gyönyörű szép a fekvése, mint Budapestnek. De nem is tekintve a szépséget, e hatalmas folyó két partján elterülő, felerészben lapályos, felerészben hegyesvölgyes vidék a lehető legalkalmasabb arra, hogy itt nemcsak szép fekvésű, hanem egyszersmind kiválóan egészséges és kellemes város virágozzék. Hogy ez így legyen, ez egyszersmind az országnak is elsőrendű érdeke volna. Egyebek között azért is, mert a főváros a vidéki városok mintája. Ha rossz a minta, rossz a vidéki utánzat is. A tősgyökeres magyar ember pedig inkább falun szeret lakni, mint városban. Ha tehát nem tesszük a városokat, első sorban a fővárost kellemessé s egészségessé, óriási akadályt gördítünk az elé, hogy a fajmagyarság mint állandó lakos elfoglalja helyét a városokban.

Ma már — Budapestet kivéve, — világszerte elismert tény, hogy egyre növekedő nagy városok népessége nagy, a város közepén fekvő parkok nélkül nem tud emberhez méltó exsztatizációt élni. Megesik a szívünk, ha szűk, kövezett utcákon látjuk a gyermekek játékát, a hol minden pillanatban elgázolhatják. De hát nincs máshová menniök! Mily más sorban részesülnek más fővárosok gyermekei, a hol kisebb-nagyobb parkok minduntalan megszakítják a házak tömegét. Minálunk jóformán órá-

kig elbolyonghatunk, nincsen sehol park, a hol játszani, és pad, a melyen megpihenni lehetne. A mi talpalatnyi hely pedig van s a melyet parknak szoktunk nevezni, ott egymástól nem tud mozogni a sok gyermek. Pedig minálunk legtöbbször beszélnek a testi nevelés szükségéről, a minél nagyobb szatirát alig lehet elképzelni. A fővárosi intézeteknél játékdélutánok vannak rendszerezve, de a szükséges játéktér nincsen. Hiszen sem idő, sem pénz nincs arra, hogy a gyermekeket messzire vigyék. A legfelsőbb tizezer megteheti. De a többi százazreknek nem telik arra, hogy három négy gyermeket villámoson vigyen a zöldbe. Ezeknek pedig Budapest valóságos pokol! Igazi ázsiai állapot ez, nem méltó kulturnemzethez!

És mig másutt, a hol a városok közepén ezreknek üdülést nyújtó parkok vannak, a hatóságok és a magánosok vetekednek abban, hogy a kerteket és szabad tereket folyton szaporítsák, addig a minálunk versenyeznek a terek beépítésében. Még Magyarország legdrágább középülete, az új parlament mellett sem hagytak említésméltó teret. Az újépület szabályozásánál az állam telkek eladásából néhány millió nyereségre tett szert. Boldogult Trefort Ágost volt az utolsó államférfi, a ki ez inhumánus gyakorlatba rést akart ütni. De nem tudta kivinni, hogy a városnak egyetlenegy, házak között fekvő, ugynevezett telkét park céljaira megmentse. Az általános panasz mellett társadalmi akció vagy egyesület sincsen, a mely arra törekednék, hogy ezen a hihetetlen állapoton segítsen! Európa majdnem minden fővárosa, egyebek között fejedelmi ajándékból is rendelkezik nagy nyilvános parkokkal. Minálunk ez sincs. Pedig nálunk is megvolna erre az alkalom. Ott vannak például a városhoz közel fekvő, részben víz alatt levő, jelenleg értéktelen lágymányosi területek, a melyek pompás ligetet alkotnának, csak föl kellene hagyni azzal a több, mint fücsa tervvel, hogy ott, a fővárosnak egyetlen szűz, park céljaira predesztinált területén, a folyó mellett, a Gellérthegy alján — gyártelepek létesüljenek.

A főváros fejlődésének jóformán minden ferdesége nyilván arra viendő vissza, hogy a főszűz azon van, hogy részben a közalapoknak, részben a telektulajdonosoknak vagyoni érdekei megóvassanak, még a legégetőbb közérdek rovására is. Minthogy a telekspekuláció minden irányban egyaránt terjed, a közérdek mindenütt beleütközik a telekértékesítés érdekébe. Ennek következtében a közterületet lehetőleg, vagy jobban mondva a lehetetlenségig szűkre szabják s inkább több telket csinálnak, mert ezek területét drága pénzen el lehet adni. Így aztán ott, a hol bokroknak és pázsitnak kellene lenni, kétemeletes bérkaszárnnyak és kávéházak diszelegnek. Így történik, hogy a főközlekedési vonalak keskenyek, hogy szobroknak, kutaknak, ülőhelyeknek stb. való apró tér sincs, hogy a szűk utcákban a házak háromszor-négyszer oly magasak, mint az utca széles. Ott, a hol csak emeletes és családi háznak

kellene épülnie, ott bérkaszárnnyakat engedélyeznek, nem gondoskodnak a százezernyi munkásnép ember-séges hajlékáról, az esztétikai érzéket következetesen megsértik stb. Nincsen se nyugaton, se keleten főváros, a hol ily állapotok uralkodnának. Nekünk pedig kívánságunk, hogy az udvar s a diplomácia itt lakják!

Ezen az állapoton alig lehet majd másként segíteni, minthogy törvény határozza meg, hogy a városok fejlődésének milyenek legyenek pozitív és negatív föltételei. A közmunkatanácsot meg kell szüntetni. Hiszen több, mint egy emberöltő óta alig volt egyetlen egy alkotása, a melyet érdemes volna megmutatni az idegennek.

A közmunkatanács egész működésének elhibá-zott az alapja, mert a közmunkatanács javaslattevői a tanács fönnállását és vagyoni konszolidációját öncélnak tekintik, a melyen belül szolgálhatják csak a közérdeket. Azt nem merik maguknak s a kormánynak megvallani, hogy már magának a köz-munkatanácsnak fönnállása is az eléje szabott pénz-ügyi föladatokkal, a főváros fejlődésének érdekébe ütközik.

A fölemelt ebadó.

Négyezeröttszáz kutyanak a gazdáját érinti kellemetlenül a tanács ama határozata, mely az ebadó fölemelésére vonatkozik. A főváros belső területén eddig 10 korona volt az ebadó, ezentul a duplája, vagyis 20 korona lesz.

A tanács azon az állásponton van, hogy a teljesen beépített belterületeken az ebtartás szükséges-sége mivel sem indokolható, s az ebtartás egyáltalán nem képez közszükséget, sőt a lakosság érdeke meg-kívánja, hogy a lakott területen a felesleges állatok tartása a lehetőségig megszoríttassék. „Köztudomásu dolog, hogy az ebek a férgek terjesztik, sok helyütt pedig az ebek nem tartatnak külön helyen, hanem a családdal együtt a lakásban élnek, s így a férgek-nek, a pizsoknak és sokszor talán betegségeknek is, terjesztői. Az ebek kellő gondozása nem ellenőriz-hető, s e tekintetben a hatóság csak úgy nyerne teljes biztosítást, ha az ebtartás annyira megszorít-atnák, ha csak a jobb módú polgárok tarthatnának ebeket, kik azokat kellően tudják táplálni és gon-dozni. Ennélfogva első sorban *közegészségügyi szem-pontból* szükséges, hogy az ebadó 10 koronáról 20 koronára emeltessék.“

Aki ezt a motiválást megfogalmazta, se a kutyaikat nem ösmeri, se a logikával nincs szorosabb összeköttetésben. Azt mondani, hogy „az ebtartás szükségessége a belterületeken mivel sem indokol-ható“ — fölöttebb merész állítás. Mi például képe-sek vagyunk indokolni. Először azzal, hogy a kutya a belterületen is végez házörző szolgálatot. Talán sehol a világon nincs annyi besurranó tolvaj, mint

Budapesten. Ezek a jómadarak nem a külvárosokban működnek, hanem a belső részeken, azokban a házakban, hol jó módu emberek laknak, akiknek több szobás lakása van. A legkisebböleb is több vagyon-biztonsági szolgálatot tesz, mint az inas meg a szoba-leány, mert az ajtónyitásra fellármázza a házbe-lieket. Tehát világos, hogy a kutya hasznos nemcsak a majorokban, hanem a bérpalotákban is. A tanácsi javaslat készítője azonban arról is megfélekedezett hogy a rattler meg a foxterrier sokkal jobban pusztítja az egereket és patkányokat, mint a macska. Azt pedig mindenki tudja, hogy kivált a belváros öreg házaiban és a többi belső kerületek pincze-raktáraiban szinte nyüzsögnek a patkányok és egerek. Ily helyeken a kutya nem luxus tárgy, hanem hasz-nos és szükséges házi állat.

Ugy-e bár, indokolható az ebtartás a belső területeken is? Ami azt a tanácsi konkluziót illeti, hogy a közegészségügyi kívánalmak biztosítva lesz-nek, ha az adó 10-ről 20 koronára emeltetik: ez egyszerűen fejtetőre állítása a logikának. Mert aki 10 korona adó mellett elhanyagolta ebeinek gondo-zását, az 20 korona lefizetése után sem fog többet törődni velők. Ámde kizártnak tekintendő, hogy aki 10 koronát fizetett a kutyájáért, ne részesítette volna kellő ápolásban. Egészen szegény embernek a belső területeken eddig sem volt kutyája, az adó-emelés tehát csak azokat sújtja, kik kellően gondos-kodtak ebeikről.

A közegészségügynek az adóemeléssel való konnexióba hozása nevetséges hipokrizis. Ehelyett sokkal illőbb lett volna nyíltan azt mondani: „Fo-kozni akarjuk a város bevételeit, s ezért az ebtulaj-donosokon srófolunk egyet.“ Kétségtől méltatlan-ság ez az adóemelés 4500 polgárral szemben, de hát már sok egyéb méltatlanság is történt Budapesten, anélkül, hogy az érdekelt feleken kívül más fel-szóltat volna.

Meg vagyunk győződve, hogy a közgyűlés hozzájárul az ebadó fölemeléséhez és a belügyminisz-terium helyben fogja hagyni. Ám ha ez megtörténik, akkor legalább gondoskodjék a tanács az ebtartási szabályrendelet megváltoztatásáról. Jelenleg abszurd és brutális eljárás divik az ebekkel szemben. A szabályrendelet kötelességévé teszi a gyepmesternek, hogy az ebzárlat idején elfogott kutyaikat azonnal kiirtsa, tekintet nélkül arra, hogy volt-e a járszalag nélküli eben bélyeg és szájkosár, vagy sem. Egyiz-ben már kifejtettük, hogy tisztára komikum az az állapot, hogy egyes utcák egyik felén érvényben van az ebzárlat, a másikon nincs, s hogy a nem ebzárlatos utcáról a tulsó oldalra átfutó kutya-t a sintér nemcsak elfoghatja, hanem ki is írhatja. A szabályrendelet okvetetlenül módosítandó olykép, hogy a tulajdonos visszakaphassa ebét, ha azt az orvosi vizsgálat egészségesnek találta. Vessenek ki birságot, azonkívül követeljenek tartási és orvos-vizsgálati díjat, de senkit meg ne foszthassanak

jogos tulajdonától, amelyért évi 20 korona adót is fizet.

Reméljük, akad legalább egy városatya, ki nézetünket magáévá teszi és a közgyűlésen követelni fogja az ebekre vonatkozó szabályrendelet reformját.

Az eskütéri hid.

A belváros polgárai, kiket az eskütéri új hid legközelebről érdekel, meg lehetnek elégedve Láng Lajos kereskedelmi miniszterrel. Országos gondjai közt is a legnagyobb figyelmet szenteli a hid-építésére és mindent elkövet, hogy az új közlekedési vonal minél előbb átadassék a forgalomnak. Tudják, hogy a belvárost illetőleg rendkívül nagy fontosságn az eskütéri hid megnyitása, mert az a környéken eszközölt átalakítások és még függőben levő építkezések miatt a kereskedőket és háztulajdonosokat igen tetemes kár érte. Láng Lajos mindennek tudatában van és mint hű fia a belvárosnak, egész erejével iparkodik a nehéz viszonyokon segíteni.

A hid munkálatai befejezéshez közelednek, s a miniszter vasárnap délelőttre meghívta a belvárosi polgárokat, hogy vezetése alatt szemléljék meg a hidat. A polgárok, mintegy háromszázan, már a kora reggeli időkben — részben a belvárosi polgári körben, részben pedig a sas-körben — gyülekeztek, a honnan testületileg vonultak a hidhoz, a hol már ott találták Láng Lajos kereskedelmi minisztert, Czékélius miniszteri tanácsost és Thaly Emilt, a Schlick-gyár vezérigazgatóját. A miniszter szívélyesen üdvözölte a jelenlevő vendégeket, s fölkerlte Czékélius miniszteri tanácsost a magyarázatok s műszaki felvilágosítások megadására.

Czékélius előadta, hogy a budai hídfőnél tapasztalt 1—2 milliméteres csuszamlás arra készítette Láng Lajos kereskedelmi minisztert, hogy egy ankettet hívjon össze, amely az erősítési munkálatra tegyen javaslatot, hogy a hid legnagyobb megterhelése mellett is lehetetlenné váljék a csuszamlás. Az ankett a következő biztosítási munkálatokban állapodott meg:

A hídfő, mely köfállal köttessék össze és ezáltal mindkét hídfő egy hatalmas tömböt képezzen. Ezt sikeresen meg is oldották. Az erősítési munkálatok második és fontosabb része az volt, hogy a hídfők víz felé eső oldalán egy óriási súlyú tömböt kellend majd fölállítani, melynek ellentálló ereje hivatva van minden képzelhető körülmények között teljes mozdulatlanságban és szilárdságban tartani a hídfőket. A tömböket 40 méter hosszú és 25 méter szélességre kontemplálták olykép, hogy az pesti oldalon 15, a budai oldalon 13 méter mélységig hatoljon a talajba. A mint tervezve volt a munkálat, úgy lett végre is hajtva. A tömböket a kesszon-rendszer szerint építették föl. Mind a budai, mind a pesti részen 151 négyzetméter vaskesszon bocsáj-

tottak a talajba és ezeket betonnal töltötték ki. Így megtöltve egy-egy kesszon 40,000 métermázsa súlyt képvisel. Az öt kesszon tehát úgy a budai mint a pesti oldalon 200,000 métermázsa nehéz. De hogy még inkább fokoztassék a kesszonok óriási ereje, azok alja 2 méter mély fogakkal kapaszkodik a talajba. A kesszontömb, mely falakkal van egy merev tömbbé összeszilárdítva, nemcsak a 110-ezer métermázsa súlyu hid vasszerkezetét, hanem annak négyszeresét is elbirja. Ez a megterhelési próba szeptember közepén lesz.

Ezen számítások szerint 40,000 embert kell elbirni a hidnak, de a jelen megerősítések következtében 200,000 ember is rámehet a hidra, minden veszély nélkül.

A kesszonok lerakása oly módon történt, hogy először a két szélsőt rakták le. Ezeket kitöltötték és a hid alapzatával kötötték össze, mert ha végig kiásták volna a földet 15 méter mélységben: ez veszélyes lett volna a hídfőkre. Utána a középső kesszon bocsájtották le s végül a két közbensőt.

A két közbenső kesszonnak egyikét, melyet szintén lebocsájtottak a talajba, nyitva tartották, hogy a belvárosiak a szerkezetét megtekinthessék. Ez a legutolsó kesszon 3—4 nap múlva be lesz fedve és így mind a budai mind a pesti oldalon már csak a tisztítási munkálatok vannak hátra. Maguk a kesszonok két részből állanak. Az alsóban sűrített levegő mellett 20 munkás dolgozott, ásta a földet, mely emelőkészüléken keresztül került a felszínre. A sűrített levegő arra való volt, hogy kiszorítsa a felfakadó talajvizet. A munkás csak 6 óráig dolgozhatott ebben a levegőben, mert jelentékenyen akadályozva lett a légzőszervek működése.

A hiderősítési művelet harmadik része, a hídfő hátulsó részének megterhelése is legközelebb befejezést nyer. Ugyanis sulyos szoboralapzatokat raktak le, melyekre figurális művészi kivitelű szobrokat fognak állítani. Szépészeti szempontból azonban szükségessé válik, hogy a vámszedő házacskák tornya leszedessék, ami szintén rövid időn belül meg fog történni. A vágányokat és gázcsöveket szintén most rakják le.

Érdekes epizódja a hidépítésnek az a pör, melyet egy munkás indított a kereskedelmi minisztérium ellen. Ugyanis az ásatások alkalmával egy teljesen megrozsdásodott vassisakot találtak, amely aranyozott ezüstlemezzel volt kirakva s nem igazi kövekkel. A sisak lemezén női alakok láthatók. Ezt a sisakot Láng Lajos átküldte a Nemzeti Múzeumnak, mely konstataulta, hogy az a III. századból való Rómában készült vassisak. A sisak ásatása óta 3 év telt el s most jutott eszébe csak egy munkásnak, hogy kártérítési igényt támaszson. Ez a munkás, aki azt állítja, hogy ő találta a sisakot, 80,000 frtot követel a kereskedelmi minisztériumtól.

A hid megtekintése után a miniszter a hid közelében épülő palotába ment át, hogy megtekintse a belvárosi polgári körnek itt kibérelt helyiségeit. A hidat a forgalomnak ez évi október hó első felében adják át.

A fővárosi törvény revíziója.

IV.

(Befejezés.)

Czikksorozatomban befejezéseül a „Magyar Székesfőváros“-nak a főpolgármesteri, polgármesteri és tanácsi hatáskör tekintetében feltett kérdéseire vonatkozólag kell eddigi fejtegetéseimet kiegészítenem.

Az idevágó kérdések a következők:

1. Egyesítendő-e a polgármesteri állás a főpolgármesterivel s ha nem, a főpolgármester a polgárság köréből választassék-e fizetés nélkül, de reprezentacionális költség megadása mellett?

2. Meddig terjedjen a tanács hatásköre és személyi felelőssége s mely ügyekre terjedjen ki a testületi intézkedés és felelősség?

A polgármesteri és főpolgármesteri állások egyesítését helyesnek, célszerűnek és a főváros méltóságának megfelelőnek tartjuk. Egyáltalán nem vagyunk a tulságos állami gyámkodás hívei; különösen a mi speciális (és szerencsétlenül speciális) viszonyaink közt, mert egy autonóm közületnek még esetleges parciális nemzetellenes törekvései — mely ellen még mindig volt s lesz kellő erőnk hatályosan védekezni — sem okozhatnak oly nagy bajt, mint egy lefelé erős kormánynak Ausztriával szemben való gyengesége. Nem tartjuk méltónak, hogy a székesfőváros közönségének első tisztviselője mellé örökös nyügnek, folytonos gyámkodásnak, kicsinyeskedő ellenőrzésnek egy főpolgármestert tegyenek. Még ha a főpolgármesternek, mint állami közegnek domináló állást és befolyást biztosítottak volna, ezt — bár ellőttünk gyűlöletes, — de céltudatos dolgot fel tudtuk volna fogni. De a mai állapot, mikor sok tekintetben egymás mellé vannak rendelve, amikor a polgármesternek hatósági jogköre sokkal szélesebb, mikor mégis a polgármester a törvényhatóság első tisztviselője; mikor a főpolgármester nem is kizárólagos bizalmi állás, mert akadályoztatása esetén nem más állami közeg, de a törvény értelmében a polgármester helyettesíti, — mikor a reprezentálás jussa a polgármesteré — akkor igazán kérdezni lehet, hogy *hát voltaképpen micsoda is a főpolgármester?* Az ami a lefolyt harmincz év minden alkotása: egy céljait nem ismerő, eszmék nélkül szükölködő kormányzatnak se hus, se hal alkotása.

Hogy ezt a felemás állapotot a törvény revíziójában fentartani nem szabad, az világos. A kérdés akörül foroghat, hogy mennyiben és minő alakban fuzionáljon ez a két, részben párhuzamos hatósági

jogkör, s egyesítésük esetén viselője inkább állami vagy törvényhatósági alkalmazottnak tekintessék-e majd? Mert ha egyesítettük is majd egy személyben a jelenleg elválasztott kétfélebeli minőség, ez mindenestre úgy az államhatalom, mint a törvényhatósági közönség bizalmából fogja birni állását. Így hát mindkét elemnek egyenlő befolyás biztosítandó a leendő polgármester személyének megválasztásánál.

Ezen állás tehát úgy lesz betöltendő, hogy vagy a kormány kijelölései alapján a közgyűlés válassza, vagy ez utóbbinak előterjesztettei közül neveztessék ki. Mivel pedig minden kinevezéstől vagy megerősítéstől függő tisztség annál jelentősebb, tekintélyesebb és befolyásosabb, mivel magasabb hatalomtól nyeri jogosítványait: a kijelölésnek vagy a megerősítésnek a király által kell történnie. Elvégre ha a 30.000 lakossal bíró Fiume és a magyar tenger mellék megérdemelték egy kormányzót, a Magyar birodalom székvárosának is illő, hogy annyi tekintélyt és fontosságot tulajdonítsanak, hogy élén ugyanily jelentős, befolyásos és tághatás körű tisztviselőt állítsanak. A választás fent jelzett módjai mellett pedig biztosítva van a szükséges harmónia kormány és törvényhatóság közt, minthogy a polgármester személyében mindkét hatalmi tényező bizalmas találkozik. Az állás betöltésének technikai keresztülvitelét illetőleg a főpolgármesteri állás betöltése körüli mostani eljárás általában megfelel. Minthogy azonban a választandó új polgármester személyében a kormány és törvényhatóság bizalmának nemcsak a választás időpontjában, hanem állandóan meg kell lennie, nem elégséges a kormányhatalom részéről a bizalom megszűnése esetére a konzekvenciák levonására való jogot biztosítani, hanem ugyanez a törvényhatóságnak is megadandó. Ha a közgyűlés a polgármestertől bizalmát meg fogná vonni, ez oly kényszerítő legyen rája nézve mint a kormány bizalmának megvonása.

Már a fentebbiekből kitűnik, hogy a polgármester személyeink megválasztásánál nem ragaszkodnánk kizárólag a tiszti állományban működők körére.

Ne a hivatalnoki ranglétrán való emelkedés biztosítása legyen a panacea, mihez a közigazgatás reformját kötik, hanem az, hogy a legarravalóbb jussan a legnagyobb feladatokhoz. Minthogy pedig nálunk kevés, vagy egyáltalán nincs olyan vagyonos ember ki a polgármesteri állás funkcióit tiszteletbelileg elvégezhetné, a polgármesteri állást jelentékeny javadalmazáshoz és nyugdíjjogosultsághoz kell kötni; emellett reprezentacionális költségekre egy „rendelkezési alap“-szerű meghatározandó összeg is bocsátandó rendelkezésére, melyet discrecionáriusan használhatna fel.

Mindezek után minden maradék hatáskör a tanácsot illetne. Nevezetesen az összes központi adminisztrálást igénylő ügyek első fokban való ellátása; az összes másodfokon ellátandó ügyek és minden közgyűlési tárgyalás előkészítése. A köz-

gyűlési ügyek mindig testületileg (ülésből) volnának elintézendők; a felelősségek 3—5 tagu tanácsból (kis tanácsülés) az adminisztratív ügyek pedig — azok kivételével, melyek különös fontosságnak vagy általános érdekűek, s így ugyanis többé-kevésbé közgyűlési tárgyalást fognak igényelni — az ügyosztályvezetők által intézendők el. A felelősség mindig a határozatra érdemileg befolyókat terheli, és pedig ha többen vannak (ülési tárgyaknál) egyetemlegesen.

Szükséges végül, hogy polgármester, mint ki az egész adminisztrációnak irányt és elveket szab, kellő befolyással bírjon a tanácsban. Nem kell szükségkép a tanács elnökének lennie, de ekkor veto vagy felülvizsgálati joggal kell bírnia, azon ügyekben, melyek a város életére és az adminisztráció irányára döntő befolyással vannak.

*

Ezekben adtuk elő igénytelen nézeteinket a fővárosi törvény revíziója tárgyában. Cikksorozatunk megkezdése óta napvilágot láttak egyes részletek a vonatkozó új törvénytervezetből. Nem állott módunkban ellenőrizni, mennyiben voltak e közlések hitelesek; a szűkszavú ismertetések nem is alkalmasak alapos és mélyebbre ható kritizálásra, de amennyi azokból megítélhető, avval szemben is mindenben fentartjuk eddigi fejtegetéseinket. Egyébként a csálhatatlanság elérhetetlen babérait nem vágyakozunk, lehet hogy az általunk kifejtetteknel helyesebb és célszerűbb megoldási módokat fognak kitalálni, de feltétlenül helyeseknek tartjuk alapelveinket, melyekhez éppen az egész adminisztrációt szabni kell, hogy a cél az legyen, hogy a magyar birodalomnak valóságos székesfővárost adjunk, hogy ott legyen az ország összes erőinek cenztralizációja, az legyen az ország nemzeti törekvéseinek vezére. Legyen Nagy-Magyarországhoz méltó Nagy-Budapest.

Sigma.

Hirek a városházáról.

A mészáros nem hentes. Igen fontos, a mészáros és hentesipart érintő elvi jelentőségű rendeletet adott ki a kereskedelmi miniszter, hatályon kívül helyezve egy évtizedes jogszokást. Eddig ugyanis az volt a gyakorlat — egy kereskedelmi miniszteri rendelet értelmében — hogy a képesített mészáros iparjoga alapján a hentesipart is üzhette. A budapesti hentesipartestület ez ellen állást foglalt s felterjesztést intézett a kereskedelemügyi miniszterhez, kérve, hogy az eddigi álláspontot változtassa meg. Annak idején mi is foglalkoztunk a dologgal s magunk is annak a nézetünknek adtunk kifejezést, hogy a mészáros nem tudja ellátni a hentesmesterséget, különösen annak kolbász-előállítás részét, ha nem tanulta a mesterséget. A kereskedelmi miniszter most döntött a hentesipartestület kérésében és pedig úgy, hogy elválasztotta egymástól a két ipart. Kimondta, hogy a mészáros iparigazolvány alapján a hentesipar nem üzhető. Aki képesített

mészáros, és hentesipart akar üzni, az köteles megszerezni a hentes-iparigazolványt is s csak akkor folytathat hentesmesterséget. Valami mélyrehatóbb eredménye nem lesz ugyan e rendeletnek, legfőleg annyi, hogy a mészáros iparos megszerzi a hentesiparjogot — s ezt megteheti a rendelet szerint, ha képesített mészáros, külön képesítés igazolása nélkül is — de mindenesetre figyelemre méltó, hogy e rendelet által a két ipar teljesen szétválasztatott egymástól.

A kerékpáradó. Ebben a hónapban írják össze a kerékpárokat. Az összeírás munkája május 31-ig tart s kiterjesztetik minden oly kerékpárra, amely adóköteles. Kivételt képeznek a játék-velocipédok és a betegek tolasára való négykerekű kocsik. Az összeírás ívek kibocsátása által történik, melyeket a háztulajdonosoknak küld meg a hatóság. Aki hamis adatokat mond be, bírsággal sújtatik, valamint bírságot fizet a háztulajdonos is, aki 8 nap alatt nem terjeszti be a kerületi előljáráshoz a kiküldött íveket.

A szünidei kurzus. A tanítók továbbképző szünidei tanfolyamaira, amelyek ez idén már 4 városban fognak megtartatni, május 15-éig lehet még jelentkezni. A tanfolyam felügyeletével a kultuszminiszter Verédy Károly dr. kir. tanácsos fővárosi tanfelügyelőt bízta meg, aki e tisztséget már az előző évben is viselte.

Az új országház környékének rendezése folytán szükségessé vált a Rudolf-rakparti Havas-féle ingatlan kisajátítása, ami el is rendeltetett. A kisajátítási terv megállapítása dolgában szükséges eljárás keresztülvitelére Rózsavölgyi alpolgármester elnökle mellett bizottság küldetett ki, mely azonban a kártalanítás tárgyában nem tudott megállapodásra jutni, miért is a birtokbiróság döntése elé kerül a dolog.

Utcakeresztelések. A fővárosi közmunkák tanácsa a Rudolf-rakpart elnevezést az Országház-tér s a Margithid közti szakasza, a rakpart elnevezést pedig a Margithid fölötti tényleges Duna-szakaszra korlátozta s a felső-rakpart elnevezést megszüntette. Egyben elnevezte Rudolf-térnek azt a területet, mely a Lipót-körut dunaparti torkolata, illetőleg a Margithid balparti följárójánál létesült. Az Országháztól a Rudolf-térig haladó párhuzamos utca Személynök-utca, ennek folytatása a Zápolya-utcaig Pozsonyi-ut elnevezést kapott. A főváros tanácsa ez utcakeresztelést most tudomásul vette s intézkedett a változások telekkönyvi bejegyzése iránt.

Új iskola a VIII. kerületben. A József-városi 3. sz. iskolaszék nevében Heltai Ferencz dr. iskolaszéki elnök arra kérte a fővárost, hogy a VIII. kerületben okvetetlenül építsen új népiskola épületet, vagy ha ez nem lehetséges, helyezze el bérházban az iskolát. Az új iskola helyét illetőleg történetek már proposíciók. Az egyik szerint a Körös-utczában, a másik szerint a Baross-utczában volna fölépitendő az iskola. A mérnöki hivatal most jelenti a tanácsnak, hogy a Körös-utczai telek teljesen alkalmatlan a szóban forgó célra, a Baross-utczai azonban, mely fővárosi tulajdont képez, egészen megfelelő. E telek értéke 92.000 koronával van fölvéve a főváros leltárába.

Katonák veszedelme. A hadtestparancsnokság tudatta a tanácssal, hogy a Ferencz József lovassági kaszárnya egyik kutjának vize teljesen megromlott s a mérges víz különféle nyavalyákat

terjesztett el a katonák között. A katonai orvosok vegyelemeztek a vizet s konstataáltak, hogy az rothadó nedvek beömlése folytán egészen élvezhetetlenné vált. A hadtestparancsnokság sürgősen kéri a tanácsot, hogy a veszedelmes kutat tisztítsa ki teljesen s falait cementburkolattal lássa el, mert valószínű, hogy a mérges nedvek valamelyik csatornából szivárognak a kutba.

A Szent László-tér rendezése. A X. kerületi előljáróság előterjesztésére a tanács elrendelte a Szent László-tér déli részének végleges rendezésére vonatkozó előmunkálatok megkezdését. A rendezés felöleli a tér burkolását s világítását is. Költségekre 7975 korona kell, melynek fedezetére nézve az Áldás- és Pala-utca rendezésénél elért megtakarítás fölhasználását javasolta a mérnöki hivatal. E javaslatához hozzájárult már a pénzügyi bizottmány is.

A Szegényház-tér rendezése. Morzsányi Károlynak a közgyűlésen történt interpellációja folytán a főváros mérnöki hivatala utasítást kapott, hogy készítse el a Szegényház-tér végleges rendezésének tervét és költségvetését. A mérnöki hivatal e megbízásnak eleget tett s most azokat be is terjesztette. A tér egész terjedelmében parkirozva lesz. A templom főbejáratának elejét hatalmas virág s pázsitos körönd foglalja el, míg a két oldalon különböző alakzatú nyújtott parkrészeket ültetnek. A parkon átvonuló kocsit keramitburkolatot kap; a gyalogösvények kavicsos, míg a templomot övező egyéb utvonalak aszfálittal burkoltatnak. Az egész park körül diszes vaskerítést terveznek. Világítás dolgában javasolja a mérnöki hivatal, hogy a templom monumentális voltára való tekintetből a téren fölállítandó s meglevő összes lámpák Auer-égőt kapjanak. A rendezés összes költségei 99,629 koronát vesznek igénybe.

A budai dunaparti vasut. A Rudasfürdőtől a Lánczhidig, illetve a Lánczhidfőtől a Döbrentei-térig tervezett közúti vasútvonal dolga még mindig függőben van. A vaspályatársaság s a főváros közönsége az Apród-utcában s a Várkert-rakpart felső síkján óhajtja építeni a vasutat, míg a közmunkák tanácsa a Lánczhid-utca alatt alagútszerűleg óhajtja a sínfektetést keresztülvinni. Az ügy a kereskedelmi minisztérium elé került s ott van még mindig. A mérnöki hivatal tekintettel arra, hogy az Esküteri hídtól a Lánczhid felé eső utvonalon végleges rendezése addig keresztül nem vihető, míg a vasut végleges iránya megállapítva nincs, javasolja, hogy a kérdéses ügyben a kereskedelmi minisztérium megsürgöttessék.

Uj sirboltok a németvölgyi temetőben.

A németvölgyi temető igazgatósági épülete gazdátlanul maradt, miután a temetőigazgató s a személyzet részére a farkasréti temetőben új lakás építettett. Az elhagyott igazgatói épületre nézve úgy határozott a tanács, hogy az lebontassék s pinczéje új sirboltok építésére használtassék föl. A mérnöki hivatalnak most beterjesztett tervei szerint a pincze két nagy s több apróbb családi sirboltra osztatik majd föl s miután e munkálatok révén bizonyos rendezésre is lesz szükség, a kripták fölé új építmény is jön. A sirboltok fölépítését, valamint az ezzel járó egyéb munkálatokat 10700 koronában állapítja meg a költségvetés.

KÖZGAZDASÁG

A Magyar Kereskedelmi Részvénytársaság e hó 6-án rendkívüli közgyűlést tartott *Bujanovics* Sándor udv. tan. elnöklete alatt, a társaság alaptőkéjének felemelése tárgyában. Az igazgatóság azt a javaslatot terjesztette elő, hogy a társaság saját pénzeszközeinek a megnövekedett üzletkörrel való összhangbáhozatala végett a társaság eddigi 2,400,000 koronányi alaptőkéje öt millió koronára emeltessék fel, 6500 darab, egyenként 400 korona névértékű új részvény kibocsátása által. A közgyűlés ez indítványt egyhangulag elfogadta és kimondotta, hogy az új részvények átvételére a társaság eddigi részvényeseinek az alapszabályszerű elővételi jog a névérték és a január 1-től számított öt százalékos folyókamat lefizetése ellenében az egész tőkefelemelés erejéig arányosan biztosittassék, úgy hogy minden régi részvény egy és egy tizenketted új részvény átvételére jogosít. Az előjog gyakorlásának végső időpontjául folyó évi június 15-ike állapított meg s az addig netalán át nem vett új részvények az igazgatóság által szabad kézből eladatnak, illetőleg az e végből megalakított garantáló-szindikátus révén értékesíttetnek. Az új részvények már részesednek az 1903-iki üzletév eredményében.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcson részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékpénztári könyvecskék 3⁰/₂ kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbízásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt 1¹/₂ 9—1¹/₂ 1-ig, délután 3—1¹/₂ 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődeje
Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dinamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihúzható forr- és fűtőcsöves kazánal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott külön-
zéki emeltyű-szerkezettel.

Hydraulikus sajtokat különböző célokra.

A „Magyar asphalt részv.-társaság“

ezennel közhírré teszi, hogy

évi rendes közgyűlését

1903. évi május hó 14-ik napján déli 12 órakor fogja Budapesten — VI, Andrásy-ut 30. sz. a. — üzleti helyiségében megtartani, melyre t. részvényeseit ezennel meghívja.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság jelentéseinek előterjesztése; az 1902. évi zárszámadások megállapítása és a felesleg hováfordítása iránti, valamint az igazgatóság és felügyelő-bizottságnak adandó felmentvény feletti határozathozatal. — 2. Az alapszabályok 1., 6., 7., 17., 27., 31. és 42. §§-ainak megváltoztatása. — 3. Egy igazgatósági tag választása.

Az igazgatóság.

Legyzet: A közgyűlésen minden részvényes, ki részvényeit, legalább három nappal a közgyűlés előtt — vagyis 1903. május 11-én déli 12 óráig — a társulati pénztárnál elismervény ellenében letette, szavazati joggal bír.

Mérlegszámla 1902. december hó 31-én.

Tartozik: Felső-Derna: Birtok 122,911.45. Bányák 351,828.05, bányavasutak, síkló és forgalmi

eszközök 79,529.67, gyári épületek és munkásházak 360,283.—, gépek, felszerelések és telefonhálózat 381,609.49 = 1,173,250.21. Masztikgyár 33,968.67. **Mező-Telegd:** Gyártelek és masztikgyár 22,137.46. **Verecz:** Gyártelek, épületek, gépek és felszerelések 52,246.88. **Arad:** Épületek, gépek és felszerelések 84,475.04. **Budapest:** Gyári telkek 152,276.14. Épületek, gépek és felszerelések 264,827.53. **Külföld:** Letétben levő értékpapírok és takarékbetét könyvek 1,122,442.80. Bihar-szilágyi olajipar r.-t. részvényei 802,000.—, bihari szénbánya és villamossági r.-t. részvényei 2,400,000.—, velünk állandó kapcsolatban levő egyéb iparvállalatok részvényei 1,149,291.48, koronajáradékok 7296.— = 3,858,587.48. **Küntlevőségek:** városi hatóságok és társulatoknál 2,465,265.81, egyéb adósoknál 71,831.47, kötelezvények 177,714.53, váltók 11,315.13, a Pesti magyar kereskedelmi banknál lekötött küntlevőségek 2,362,670.16, a Pesti hazai első takarékpénztárnál lekötött küntlevőségek 3,528,030.20 = 8,616,827.30. Anyagleltár 962,369.29. Biztosítási díjak 16,947.02. Átmeneti kamatok 98,191.64. Pénztár 60,392.29. Összesen 16,641,851.20.

Követel: Részvénytőke 3,800,000.—. Általános tartalékalap 2,575,207.24. Ujítási, helyreállítási és értékesítési alap 1,008,033.80. Árfolyamkülönbözeti tartalék 70,000.—. Pesti magyar kereskedelmi bank 2,358,374.57. Pesti hazai első takarékpénztár 3,519,969.—. Sodronypálya törlesztetlen tartaléka 584,737.79. Elfogadványok 1,267,115.8. Hitelezők 318,597.42. Biztosítéki hitelezők 1,030,515.21. Fel nem vett osztalékok 2528.—. Nyereség egyenleg 106,772.40. Összesen 16,641,851.20.

Veszteség- és nyereségszámla 1902. december hó 31-én.

Tartozik: Bányászati, gyártási és üzemi költségek 742,187.28. Ujítási, helyreállítási és értékesítési alapnak 60,000.—. Nyereség egyenleg 106,772.49. Összesen 908,959.77.

Követel: Nyereség áthozatal 1901-ik évről 124,562.71. A bányamivelésből és a hozzátartozó iparágak üzletéből eredő nyers jövedelem 779,122.16. A felső-dernai birtok jövedelme 5274.90. Összesen 908,959.77.

Héder Sándor s. k.,
ügyvivő igazgató.

Rózsa Mihály s. k.,
h. igazgató.

Az igazgatóság:

Popper István s. k., alelnök.

Brückler Mihály s. k.
Szécsi Pál s. k.
Kauszer József s. k.

Schwarz Felix s. k.
Enyedi Béni s. k.
Pártos Gyula s. k.

A felügyelő-bizottság:

Dr. Kovácsy Sándor s. k., elnök.

Giczey Lajos s. k.
Révész Adolf s. k.

Deutsch Antal s. k.
Veith Béla s. k.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tűzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS.

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztosítást, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő

A tőke 20 év után vagy előttről elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

MAGYAR**FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR**

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-
világító testekben,**

a legegyszerűbb kivitelől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3.

VI., Teréz-körút 1. a.

V., Gizella-tér 1.

X., Jászberényi-ut.

VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.

Kolozsvar: Wesselényi-utca 20.

Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzem-berendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadai gépezeti berendezések készítése, stb.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

== Megjelen minden kedden. ==

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

== Telefon szám 645. ==

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

A humbug Csimborasszója.

Ha azt mondanók, hogy a Duna-ünnepélyt rendező bizottság becsapta a publikumot, akkor bókolnánk a bizottságnak. Mert ez több volt, mint egyszerű becsapás, ez a humbugnak eddig nem produkált világ-recordja gyanánt tekinthető.

Kivántuk volna, hogy a legfőbb intéző urak szerdán este saját fülükkel hallják vala a közönség kifakadásait. A legnyugodtabb kedélyű ember sem fukarkodott olyas kifejezésekben, melyeket mi itt e helyen nem reprodukálhatunk. De kit ne bűszített volna fel, hogy a rendező-bizottság a méregdrága pénzért nem adott egyéb ellenértéket, mint egy szegényes tűzijátékot, s husz hajónak felvonulását. Az előzetes reklám csodadolgokat ígért, s a hiszékeny közönség megbízván az élén állók nevében, szinte vetélkedve vásárolta a hajó- és tribünjegyeket nálunk szokatlan magas áron. A becsapásért tehát a morális felelősség első sorban azokat terheli, kiknek neve garancia gyanánt szolgált. Végtelenül sajnáljuk, gróf Szápáry Pált ezt az igazán kifogástalan tisztességű uri embert, a kinek jóhiszeműségével oly meggondolatlan könnyelműséggel vissza tudtak élni. Hiszen Szápáry Pál gróf bohém lelkülete ilyet soha sem tudott volna kieszelni mint a milyen *stiklit*, — mert másnak nem nevezhető — az ő „körüljárói” az ő tekintélye alatt elkövetni merészkedtek.

Azzal mentegetődznek, hogy a vállalkozók kapzsisága rontotta el az ünnepélyt.

Az nem lehet mentség, hogy az ünnepség technikai részét vállalkozókra bízák. Nálunk, sajnos, kevés a tisztességes vállalkozó; legtöbbször minden ilyen alkalmat arra használnak fel, hogy egy csapásra nagyobb összegeket szerezhessenek. Most is így történt. De ha már így történt, miért szerezte be a vállalkozó a tűzijáték anyagát külföldi cégtől? Van nekünk idehaza is tűzijáték-gyárunk; itt van Emmerling Vilmos gyára, Emmerling magyar ember, szolid kereskedő, ki azért a 70 ezer koronáért a mit az az idegen tőlünk elvitt, legalább is százszor különb tűzijátékot rendezett volna. Rejtély előttünk, hogy Szápáry Pál gróf az ünnepség főrendezője miként tudta összeegyeztetni magyar érületével, hogy a fővárosi és vidéki közönség pénzét külföldinek dobják oda? Ezt is elmulasztották. A tűzijátékot és a sok százezer villamos gömböcskét meg mécsest külföldről hozatta a vállalkozó.

Volt tudomása Szápáry Pál grófnak, az ünnepség főrendezőjének arról, hogy külföldi gyáros kapta a megbízást? És ha volt, hogyan egyeztethette össze magyar érületével, hogy a fővárosi és vidéki közönség pénzével külföldi gyáros hizlaltassék?

Ez a Duna-ünnepség hosszú időkre kompromittálta a fővárost. Ha csak budapestieket ültettek volna fel, még elviselhetnék, de a humbugnak áldozata lett sok ezer vidéki család is. Az óriási reklám körülbelül 30.000 embert csalt fel Budapestre, s ezek között nincs egyetlenegy sem, aki azzal a meggyőző-

déssel ne hagyta volna el a fővárost, hogy rúttul visszaéltek a hiszékenységgel és tömerek pénzt elszedtek tőle olyas valamiért, amit már százszor látott itt is, a maga városában is. Ezeket a kiábrándult becsapottakat nehéz lesz egyhamar rábírní, hogy valamilyes ünnepségre ismét eljöjjenek a fővárosba. A főváros összesége tehát kárt szenvedett. Az ugynevezett „idegen forgalmi vállalat“, az ünnepség tulajdonképeni megpendítője és végrehajtója, fényes bizonyágot nyújtott inszolid voltáról. Most már tudjuk, hányadán állunk vele és jövőre óvatosabbak leszünk. Bizonyára óvatosabbak lesznek vele szemben a mágnások is és nem adják oda nevüket czégérül a közönség becsapásához.

Sokan szemrehányást tesznek a fővárosnak és a napisajtónak is. Az előbbinek azért, hogy az ünnepség kedvéért elzáratta az egész Dunapartot, s ez által kárt okozott sok üzletembernek. A sajtót pedig megvádolják amiatt, hogy hasábjain tért nyitott a nagyhangu és káprázatos reklámoknak. Mindakettőnek meg van az a mentsége, hogy hitt és düpirozva lett. A rendőrségről nem is beszélünk, a mely legénységének két harmadát elvonta a főváros közbiztonságának megvédése alól. A tanulságból le kell vonni a konzekvenciákat.

Ha ezentul a főváros és a sajtó közreműködésével rendeztetik valamely ünnepség, a főváros és sajtó képviselőinek jogot kell nyerniök arra, hogy a hirdetett program beváltása fölött örködhessenek. Ezzel tartoznak, saját reputációjuk végett a nagyközönségnek.

A nagy blamázs után csak egynek örülünk: hogy külföldről úgy szólnak senki sem jött az ünnepség kedvéért Budapestre. A bécsi diplomáciai testületet és az osztrák mágnás világot nem a dunai ünnepély, hanem a versenyek és az udvari bál hozták hozzánk. Micsoda szégyen lett volna, ha Francia-Angol vagy Németországból nagyobb társaságokat csábit vala ide a dunai ünnepély hire!

Nincs az a turista, ki a hajókorzónál ezerszer szebb és érdekesebb látványban ne gyönyörködött volna Velenczében, s kü-

lönb kivilágításokat ne látott volna a saját városában.

Azt mondják, hogy a 300,000 korona bevételből a jótékony célra nem jut több egyharmad résznél. A többi elment költségekre. Hát mi azt követeljük: *terjessze számadásait a bizottság a nyilvánosság elé* Hadd lássuk, mit adtak ki tüzijátékra, tribünépítésre és mécsekre. Hozzáértőkkel majd meg fogjuk állapittatni, nem volt-e indokolatlan túlköltekezés? Annyit már most kijelentünk, hogy olyan ünnepségből, melynek bevételéből két harmadrész eluszik a külföldi iparosok zsebébe, nem kérünk.

Ha Atzél Béla báró még élne, ez a dunai humbug és fiasco meg nem történhetett volna.

A villamos kocsik és az utasok.

Azt mondják, hogy Budapesten a villamos kocsiknak tulságosan sok az áldozata. Több, mint bármely városában Európának, holott utczai forgalom tekintetében számos metropolis tulszárnnyal bennünket. Ugy van-e tényleg: arról csak a baleseti statisztikusok tudnának hitet tenni. De ha így van, annak oka nem a budapesti villamos kocsikban, hanem a fővárosi közönségben rejlik.

A villamos nálunk sem jár gyorsabban, mint a külföldön és a baleseteket elhárító készülékek Budapesten is épp úgy hiányzanak, mint Berlinben vagy New-Yorkban. Különös, hogy a technikai tudományok mostani fénykorában nem képesek a közuti villamos kocsikat úgy felszerelni, hogy a halálos végű balesetek száma minimumra redukálódjék. Olyan egyszerűnek látszik kitalálni egy készüléket, amely megakadályozza azt, hogy a villamoskocsi sineken gördülő guillotin gyanánt szerepeljen és még se találják ki. Minden hét meghozza a hirt, hogy a villamoskocsi elütött egy öreg embert vagy egy kis gyermeket és a kerekek könyörtelenül agyongázolták. Laikus eszünk szerint azt, hogy valaki elébe ne kerüljön a haladó kocsinak, meggátolni lehetetlen, ha csak rácsokat nem övezi a sineket vagy föld alatt nem vezetik a vonalat. Az agyongázolást ellenben meg lehetne, illetőleg meg kellene akadályozni.

Hallottuk, hogy nálunk is, meg a külföldön is kipróbálásra került néhány készülék, melynek célja: a kocsi elé került emberi test épségének megmentése. Nem szívesen hisszük el, amit néhány újságban olvastunk, hogy a készülékek közt volt teljesen megfelelő is, de a villamostársaságok visszautasították, mert tulságos sokba került volna az alkalmazása. Amikor emberi életről van szó, legnagyobb önzés

volna a takarékoság. Ennyire önzőnek nem tartjuk a fővárosi villamostársaságokat és inkább azt tétel-
lezzük fel, hogy a följánlott mentőkészülékek nem feleltek meg a várakozásnak.

Addig is azonban, míg a megfelelő mentőkészülé-
ket feltalálják, bizonyos óvintézkedéseket kellene
életbeléptetni. Mert a mi publikumunk széles, meg-
gondolatlan és az írott utasításokkal keveset törődő.
Igy például számos balesetnek, sőt halálos végű
szerencsétlenségnek volt okozója az, hogy egyesek
a villamos kocsinak azon a részén ugrálnak le,
ahol a másik sín pár vonul. Szembe jön egy villa-
mos — és némely utczában alig egy méter levén
a távolság a két sín pár között, — a gyors leszállás
miatt hirtelen megállni nem tudót leüti lábáról. A
kalauzok vissza szokták tartani a közönséget a tilos
oldalon való leszállástól, azonban gyakran előfordul,
hogy a kocs belsőjében vannak elfoglalva és így
nem akadályozhatják meg az esetleg bekövetkező
szerencsétlenséget. De van olyan erőszakos utas is,
ki a kalauz figyelmeztetésével nem törődve, leugrik
a kocsiról. Az efajta baleseteknek könnyű volna elejét
venni. Egyszerűen zárják el a kocs ajtaját azon az
oldalon, amelyen se föl, se leszállani nem szabad.
Az ilyen könnyen kezelhető zárókészülék alig kerül
valamibe s alkalmazása mégis redukálni fogja a
balesetek számát.

Mind a két fővárosi villamostársaságnak figyel-
mébe ajánljuk az elmondottakat és várjuk a gyors
intézkedést.

Nagyméltóságu Tartüffök.

Olvasván azt az indokolást, melylyel a belügy-
miniszter a fővárost eltiltja a tűzkár biztosító-intézet
felállításától és a meglevő biztosító-intézetek meg-
adóztatásától, eszünkbe jut a halhatatlan Tartüff.
Az ő szelleme szállta meg Széll Kálmánt és Fascho-
Moys Sándor miniszteri tanácsost, amikor meghozták
ezt a famózus határozatot, amely ellen, sajnos, nincs
apelláta, amelyet azonban szó nélkül hagyni nem lehet.

Az ügyet már többször ismertettük. Budapest
a tűzoltói intézmény fenntartására és fejlesztésére
körülbelül félmillió koronát fordít évenként. E kiadás
még nagyobb volna, ha a legénységet érdemük sze-
rint díjazná és a létszámot úgy szaporítaná, amint
a város nagy kiterjedése kívánja. Ez azonban most
ugyszólván fizikai lehetetlenség, mert a tűzoltói kia-
dasokat az utolsó fillérig a fővárosnak kell fedezni.
A főváros, — hogy terhén könnyítsen és a tűzoltó-
ságot tovább fejleszthesse — öt év előtt elhatározta,
hogy maga állít fel tűzkárbiztosító intézetet, s annak
üzleti fölöslegét a tűzoltói kiadások részbeni fedezé-
sére fordítja. Egyuttal kötelezni akarta a főváros
területén működő biztosító intézeteket, hogy brutto
jövedelmeik bizonyos százalékával járuljanak a tűz-

oltói kiadásokhoz, azonkívül megadóztatni akarta
ugyanerre a célra ama ingatlan tulajdonosokat, kik
nem a fővárosnál biztosítanak. Halmos tervez, Fascho-
Moys végez.

Ez a határozat csaknem öt évig pihent a belügy-
miniszteriumban. Számtalan megsürgetés után végre
megszületett a fenti döntés. A belügyminiszter szerint
a főváros nem jogosult a tűzkár ellen való biztosítás
kizárólagos gyakorlására, ennek hiányában pedig
a főváros *annyit kockáztatna, hogy azt a miniszter nem
engedheti meg.* Továbbá a fővárosi törvény nem
szolgáltat jogalapot arra, hogy általános pótdó
természetével nem bíró oly adót teremtsen, mely
egyes lakosokat vagy intézeteket külön terheljen.

Valóban megható, hogy a belügyminiszterium
kockázattól félti a fővárost! Amikor jövedelmek
megvonásáról és az államot terhelő kiadásoknak a
főváros nyakába sózásáról van szó, akkor a belügy-
miniszter nem félti a főváros anyagi helyzetét. De
szeretnők tudni, mily számítások alapján jutottak
Széll és tanácsosai arra a fölfedezésre, hogy a tűzkár-
biztosító intézet okvetetlen deficizzel jár?

Hogy messzebbre ne menjünk, utalhatunk a
Budapestnél kisebb Prágára, hol szépen virágzik a
város tűzkárbiztosító intézete. Utalhatunk továbbá
egy csomó németországi városra, melyek szintén
felállítottak ilyen intézeteket és azok jövedelméből
fedezik a tűzoltói kiadásokat.

Am ha elfogadjuk is a föltevést, hogy Buda-
pesten kockázatos volna a városi tűzbiztosító intézet
létesítése, még mindig nyitva áll a kérdés: miért ne
lehetne kötelezni a biztosító intézeteket, hogy hozzá-
járuljanak a tűzoltói kiadások fedezéséhez? A tűz-
oltói intézménynek első sorban ezek az intézetek
veszik hasznát, világos tehát, hogy kötelességük a
kiadások egy részét fedezni. Ausztriában törvény
kötelezi őket a járulékok fizetésére. Hasonlókép van
Németországban. Amerika néhány városában maguk
a tűzbiztosító intézetek fedezik az összes tűzoltói
kiadásokat. Egyedül Budapest az, hol a biztosító
intézetek egy garast sem fizetnek. Kivéve azt a
néhány koronát, melyet az életét és családja jóvol-
tát kockáztató legénység közt kiosztat akkor, a
mikor a biztosító intézetnek tízezeket megment.

Nem szeretünk gyanusítani, de önkéntelenül az
a gondolat támad bennünk, hogy a biztosító társa-
ságok érdeke Tartüffeknek előbbre való, mint a
főváros anyagi helyzete. És csakis azért nem enge-
dik meg a városi tűzkár-biztosító intézet felállítását,
hogy amazok a konkurrencziától mentesek maradjá-
nak. És csakis azért nem kötelezheti őket a főváros
tűzoltói kiadásokhoz való hozzájárulásra, mert akkor
kevesebb haszna lenne a részvényeseknek és direk-
toroknak.

Igazán érdekes volna egybeállítani a biztosító
intézetek igazgatósági tagjainak névsorát. Alighanem
kiderülne, hogy sok tekintélyes kormánypárti kapa-
citás van közöttük . . . No majd összeállítjuk.

A fővárosi közmunkák tanácsa.

Ha Budapesten egyre szaporodnak a közigazgatási, forgalmi és közegészségi nehézségek, annak egyik fő okát abban találhatjuk, hogy a városépítés fontos ügyei a nyilvánosságnak úgy szólván teljes kirekesztésével tárgyaltnak. A tervekről a közvélemény rendesen csak akkor értesül, ha már minden forum hozzájuk járult, s többé meg nem másíthatók. A külföldön nem így történik. A nagyobb városokban kitesznek közszemlére minden újabb várostervet, minden szabályozási térképet, s a felmerülő kívánásokat vagy észrevételeket a tervek helybenhagyása előtt fontolóra veszik.

Nálunk a kritika csak utólag szólhat meg. Helyesen mondja *Palóczy Antal* a „Budapesti Építészeti Szemlé”-ben, hogy semmi téren sincsen nálunk akkora titkolódzás, mint a főváros építése terén.

Kormány, törvényhozás a nyilvánosság színe alatt működik, a közvéleményt képviselő sajtó ítélőszéke elé bocsátja törvénytervezeteit, szándékait, javaslatait.

Ettől éppen csak a Fővárosi Közmunkák Tanácsa képez kivételt. Kivételes helyzetet foglal el a közvéleménnyel szemben, a mi, nem hasznára, hanem inkább kárára, ártalmára van a közügynek.

A Fővárosi Közmunkák Tanácsának működéséről az 1901. évben szintén csak utólagosan értesülünk, még pedig hivatalos jelentése alapján. Mi sem természetesebb tehát, mint az, hogy csak utólagosan szólhatunk hozzá s utólagosan teszszük meg az észrevételeket, a melyeket egyik-másik ténykedés fölött megtenni kötelességnek ismerjük.

Három nagyfontosságú momentum az, a mely e jelentésben kidomborul. 1. Legbővebben van tárgyalva: az 1870. évi X. t.-cz. szükséges voltának megokolása és ennek értelmében a fővárosi Közmunkák Tanácsának megalkotásának indokolása, mint oly intézményé, a mely a főváros fejlesztésének főadatát az állami, valamint a községi érdekek szem előtt tartásával láthassa el. E szerint a „Fővárosi Közmunkák Tanácsa a kezelésébe adott fővárosi pénzalappal egyetemben nem egyéb, mint szövetkezése az államnak a komunitással, nagy és virágzó országos központ teremtésére és fejlesztésére.” A paritás elvei az alap kezelésére és az egyéb föladatakra abban őriztetik meg, hogy a kormány és főváros egyenlően van benne képviselve, és a fővárosi pénzalap — úgy a kormány mint a főváros egyetemleges hozzájárulásával van képezve; a miből természetesen következik, hogy a Tanácsnak képezi gondját a két rendbeli hozzájárulási forrás épségén örködni.

2. Előadja továbbá benne a Tanács, hogy a főváros az úgynevezett terjedékegyezményt 30 évi főnállása óta 1901. év végével megszakította, a nélkül, „hogy ennek érthető okát megadta volna”. Ellenben elismerni kénytelen, „hogy a fővárosi pénzalap

számára az 1870. évi X. t.-cz.-ben kijelölt állami források évek hosszú sora óta elapadtak, a mi ellen nem tehetett mást, mint hogy szorgalmazta”. Szorgalmazta — és belenyugodott a válaszbba, hogy az említett források deficizzel küzdenek, noha később azt tapasztalta, hogy „e kérdéses fölöslegek más rendeltetést nyertek, a nélkül, hogy a fővárosi pénzalap dotációjának elmaradása földerítéshez jutott volna”. Végre

3. saját működéséről szól, a miről következő képen emlékezik meg: „Budapest szabályozása, rendezése és építési fejlődése felől a vélemények eltérők lehetnek, — így van ez más nagy városokban is — de legyenek az eltérések a részletek megítélésében még oly nagyok, a végeredmény közelismerés szerint az marad, hogy ez a város 30 év alatt igen tekintélyes fejlettségre emelkedett”; s mondja hozzá: „Általában nem tagadható az sem, hogy a mit e Tanács tett vagy alkotott, az a fővárosnak csak javára volt.”

Állítja ezt és hirdeti meggyőződéssel és minden bizonyítással mellőzésével. Ezzel szemben *Palóczy* ezt mondja:

Hiszen nemcsak én nekem vannak és voltak kifogásaim a Tanács működésének egész irányzata, valamint egyes ténykedése ellen, hanem másoknak is, sőt sokaknak.

Bizonyára téved a Közmunkák Tanácsa abban, hogy ő minden tetteivel, minden tényével a főváros javát mozdította elő.

A Közmunkák Tanácsának eljárásában két szélsőség kulminál: vagy lehetőleg azt nem akarni, a mit a székesfőváros törvényhatósága óhajtott, vagy legalább nem úgy akarni; és nehéz problémák megfejtését nem elősegíteni, hanem előlük lehetőleg kitérni, illetőleg másokra tolni a megfejtés munkáját, elhalasztással, elodázással, hódolva a „laissez faire, laissez aller” elvének!

A Fővárosi Közmunkák Tanácsa belkezelési költségelőirányzata 1902. évre a személyi járandóságokat 130,720 koronában, a dologi kiadásokkal s egyéb nyugdíjak és rendkívüli kiadásokkal együtt 159,492 koronában állapítja meg. Szemben ezzel a horrend évi kiadással a főváros polgármestere rövid idő előtt kibocsátott jelentésében fölveti: „a Közmunkák Tanácsa törvény revízióját”, addig a városi képviselő-testületben mint ismeretes s mint azt a Közmunkák Tanácsa is jelzi — azon irányzat terjed el, hogy az intézményt egészen el kell törölni. Világos tehát, hogy mindkét törekvésnek alapja abban pontosul össze, hogy az 1880. évi X. t.-cz.-ben rejlik a hiba, hogy a törvény a megváltozott viszonyoknak már nem felel meg. Nyilvánvaló az abból, hogy a Tanács működésével sehogy sem tudott megelégedést kelteni, pedig nyíltan hirdeti: „hogy az általános irány, melyet működésünkben szem előtt tartottunk, természetesen a mult esztendőben sem lehetett más, mint a melyet a törvény elébünk tűzött.”

Ezzel implicite meg van mondva, a mint azt

más jelentéseiben is kitünteti, hogy a törvény szerint és annak értelmében járt el.

Az összehasonlításnak általános eredményét a következőkben foglalhatom össze: Ha figyelembe vesszük, hogy a törvény akkor hozatott meg, a midőn Buda és Pest még két külön város volt — természetesen, hogy egyes rendelkezéseit a mai viszonyokkal megegyeztetni szükséges. Ezek inkább csak alaki módosítások és általában kisebb alárendelt jelentőségűek. Előttém általában nem szenved kétséget, hogy ama nagyszabású feladatok, a melyek a főváros kialakításához országos érdekek szempontjából is fűződnek, hogy azok megfelelően és helyesen: a főváros és kormány együttes közreműködését célzó külön hatóságtól intézhetők. De a törvény nagyon helyes megkülönböztetést tett a Tanács nagyobb mértékű, messzire kiható közvetlen teendői között és a felügyeletére bízott kevésbé jelentős ügyekre nézve.

Hogy én helyesen ítélkezem, azt mindenki a hivatalos jelentések áttanulmányozásakor tapasztalhatja, — a korábbi évekből még inkább — amidőn a tanács jelentéseiben a szabályozások legelső és legfontosabb ügyéről már néhány sorban leszámolni volt képes, míg azon ügyeknek, a melyekre csak felügyelettel van ingerenciája jelentésében az oroszlanrész juttatja.

S itt lelem a Fővárosi Közmunkák Tanácsa működésének főképpen meddőségét. Míg a 70-es években a nem is a Tanács által, hanem a törvényhozás külön intézkedésével megállapított Andrássy-ut és Nagy-körut kiépítését intézte, — az utóbbit csak a 80-as évek elejével végezhetette, az alatt minden más nagyobb szabályozás feladatokról tartózkodott; — ne hogy mégis működést érvényesíthessen, a törvénytől helyesen disztinkvál mellékes jelentőségű ügyeket karolta föl hévvel; még pedig saját bevallása szerint azért, mert a fővárosi pénzalap csak egyoldalulag táplálkozva — hihetetlen alacsonyra apadt — és e miatt módjában sem állott nagyszabású akciót kezdeményezni. Így megakadályozta nyolcz éven át a fővárost a vízvezeték létesítésében, ráakarván erőszakolni a Dunavíz mesterséges szűrését. Míg a 70-es években csak a szabályozástól érintett telkeken szándékolt építkezéseket kellett engedélyezés céljából hozzája fölterjeszteni, addig a 80-as években már minden építő engedélyt kívánt magához.

Mindezek eléggé megvilágítják, hogy míg a Tanács működését a csak felügyelete alá bocsátott kisebb jelentőségű ügyek tömkelegében elaprózta, addig nem maradt sem ideje, sem ereje ama főfontosságú, a város ujjíteremtő műveletek számára, a melyek közvetlenül teendői közé sorozták.

Világosan kimondja az 1870. t.-cz. 11. §-a, hogy a Tanács ülésein tanácskozási joggal azon szakértők vesznek részt, a kiket a Fővárosi Közmunkák Tanácsa meghivandónak vél. Tudnak talán

róla mások, hogy kiket hitt meg a Tanács az ülésekre: nekem nincs tudomásom róla. Kifogásoltam a terveknek titokban való elrejtésüket. Erre nézve nincs határozat a törvényben, de már az meghagyás, hogy a Tanács a szabályozási munkák előkészítésére a tervek készíttetését pályázatok segítségével végeztesse, mutatja azt, hogy a törvény a titkolódzást nem szabta elő; — még inkább enged következtetni arra a 27. §., a mely azt mondja, hogy a tanács évenkénti kimerítő jelentését nyomtatásban is közrebocsátja! Tehát nemcsak a hatóságoknak küldje meg, hanem közrebocsátja, a mi ugy hiszem, azt teszi, hogy aképen adja ki, hogy mindenki, ki érdeklődik, hozzájuthasson.

A közmunkák Tanácsában épen annyi tag van a főváros részéről, a meunyt a kormány küld; sőt azonfelül tanácskozási joggal a fővárost még 2 tanácsos, 4 középítési bizottsági tag és a középítési igazgató is képviseli az üléseken. Ha e körülményt szemügyre vesszük, nem kell-e gondolkodóba esni azon, hogy a közmunkák Tanácsa miképen és miért juthat oly sokszor ellentétbe a főváros hatóságának kívánságaival?

Ennek magyarázatát nem tudom meglelni. De szemembe ötlött, hogy a törvény 11. §-a szerint „az elnököt és az alelnököt a miniszterium nevezi ki“. Gróf Andrássy Gyula mint miniszterelnök igenis magának tartotta fenn az elnökséget, mert érdeklődött leghöbben a főváros regenerálása iránt. E véletlenből alakítottak azután precedenst; és azóta, a helyett, hogy a Tanács elnökét kineveznék, hallgaton elfogadták, hogy a mindenkor miniszterelnök egyszersmind a Közmunkák Tanácsának elnöke, noha országos feladatai neki meg sem engedik, hogy a főváros ügyeire is kiterjessze figyelmét. E tekintetben tehát a törvény eredeti rendelkezése volna ismét érvénybe helyezendő.

Ellenben megváltoztatandó a Tanács közvetlen teendői sorában a 14. §. b) pontja; a melyben az a rendelkezés, hogy a Tanács maga végrehajtó is egyszersmind, az akkori viszonyoknak megfelelőhett, de ma egyáltalában nem állja meg helyét; sőt nagyon sok összeütközés, ferdeség és következetlenség származik abból, hogy a Tanács maga is építkezik. Helytelen továbbá az az állapot, hogy vasuti ügyekben a Közmunkák Tanácsa képezi a főlebbviteli fórumot, noha a bejárason a Tanács épen úgy, mint a székesfőváros hatósága, van képviselve, közösen végzik tehát azt a funkciót, a melyben a Tanács azután mint magasabb fórum dönt. Meggyőződésem, hogy a székes-fővárosban a magasabb rendű és átható, iránytadó városépítő munkálatok előkészítése és tervezése, valamint végrehajtásuk ellenőrzése céljából szükség van oly külön hatóságra, a mint szerintem azt az 1870. évi X. t.-cz.-ben letett eszmei tartalom kontemplálta és el is rendelte. Tisztán áll előttém az is, hogy e törvény ma több irányban szorul pótlásra és módosításra a viszonyok megvál-

tozása miatt. E módosítások részben tisztán alakiak, más részben azonban érdemek is; és különösen arra kellene irányulniok, hogy a Tanács maga ne építkezze, és ne legyen végrehajtó is. Vagyis általában véve állapíttassék meg a kellő határ a városátalakító nagyobb szabású teendők és a kisebb jelentőségű, inkább adminisztrációs jellegű ügyek között, azaz mentessék föl a tanács ama teendők végzése alól, a melyeknek más eredménye és célja nincsen, mint a Tanács erejének és munkabírásának elforgácsolása, elaprózása.

A főváros tündéerkertje.

Ha mi tudnánk annyira sovínisták lenni, mint a francziák és ha nyelvünket a 17-ik és 26-ik hozsuszusági fokok közzé eső területen kívül is értenék: már rég világhíre volna a Margitszigetnek. A párisi Parc Monceaut és a Butte Chaumontot, a nápolyi Riviera di Chiaját és a nizzai Esplanade des Anglais minden redingotos ur és fűzöt viselő hölgy ismeri Európában, ha nem látásból, hát leírásokból. Pedig ezek egyike sem vetekedhet a Margitszigettel. Európa folyóvizein nincs még egy sziget, mely szépségben hozzá hasonlítható volna, s amelyet oly remek panoráma övezne, aminőt a körülte elterülő magyar főváros nyújt a jobb parton emelkedő hegyekkel.

Amióta a Margithid oldalszárnya ráépült a szigetre: hozzászámíthatjuk a városi parkok közé. Előkelőségéből és exkluzivitásából talán veszített azóta, szépsége és érdekessége ellenben gyarapodott. Csak a poéták lettek hütelemné hozzá. Harmincz év előtt Arany János és Gyulay Pál andalogtak árnyas utain, rimekbe foglalva érzéseiket, most lírikusok helyett kaczkias dressben járó regattisták és labdarugók flirtölnek a szép asszonyok meg leányok körül és pozitív gondolkodású tözsdelátogatók cserélnek esténként eszméket az árfolyamok fölött.

A közönség megváltozott, de maga a sziget megmaradt régi bájoságában. A hatalmas, árnyas fák, a zöldellő pázsitok, a sűrű bokorcsoportok, a tarka virággruppok és az óriási rózsatelep csodásan szép látványt nyújtanak nemcsak tavasz derekán, a mikor édes illat lebeg az egész sziget fölött, hanem a rekkenő nyárban és a természet haldoklása idején is. Hogy a kertészet művészet, arról a Margitsziget meggyőz mindenkit. És aki immár több mint két évtized óta igazgatja ezt a tündéerkertet, méltó az egész főváros elismerésére.

Ez a művészember Magyar György, József főherczeg margitszigeti főkertésze. Buzgalmánál talán csak szerénysége nagyobb. Egész életét a Margitszigetnek szentelte s ezidőszent nemcsak Magyarországon, de a külföldön sincs még egy kertész, ki oly alkotásra mutathatna, aminő az ő kertészete. Az általa nemesített virágok és cserjék szétterjedtek az

egész országban, s a hol gyönyörű rózsákat látunk pompázni, biztosra vehetjük, hogy a Margitszigetről kerültek oda.

Az igazi saison most kezdődik a főváros tündérkertjében. Egymást fogják érni az ünnepek és multságok. Illő volna, hogy akik gyönyörűségüket találják a szigeten, valamely formában kifejezésre juttassák elismerésüket Magyar György iránt.

Uj gyárváros.

A főváros belső területeinek intenzív fejlődése arra kényszeríti a nagyobb gyárakat és ipartelepeket, hogy kivülszakra vonuljanak. Mint sok egyébben, úgy a gyárak elhelyezésének kérdésében is hiányzik a céltudatos irányítás. Ez a kérdés pedig egyike a legfontosabbaknak, mert helyes vagy helytelen megoldása rendkívüli befolyással van a főváros közegészségügyi viszonyaira.

Azzal laikus ember is tisztában van, hogy a füstöt okádó gyárkémények és különféle büzt terjesztő ipartelepek a lakott városrészekről mentől távolabb helyezendők el. Legezészerűbb volna egy helyen koncentrálni valamennyit, ez azonban többféle oknál nem valósítható meg. Jelenleg Budapestnek majdnem minden oldalán füstölögnek gyárkémények. Legtöbb a Soroksári- és Ujpesti-ut mentén. Tiszta levegőt a fővárosi lakos nem kap máshonnan, csak a budai oldal felől. Ez a része Budapestnek mentes maradt a gyárak tömeges letelepülésétől, s aki sulyt fektet a jó levegőre, szívesebben lakik a Duna jobb oldalán, mint a IV.—X. kerületekben.

De most veszedelem fenyegeti a budaiakat, s velők együtt az egész fővárost. A gyárosok szemet vetettek a Lágymányosra, s a balparti belső részekről, honnét távoznok kell, áttelepedni készülnek a Gellérthegy aljában elterülő lapályra. Veszedelemnek mondjuk e szándékot azért, mert ha a Lágymányos megtelik gyárakkal Buda felől sem fogunk egészséges levegőhöz jutni.

Eddig már két gyár kért a fővárostól telepedéshelyet: a Pesti Hengermalom és a Gschwindt-féle szeszgyár. Az engedély megadása azonban, a fentebb hangoztatott szempontot nem is tekintve, sok akadályba ütközik. Egy csomó vitás kérdést kell a hatóságnak tisztáznia. Ugyanis a Gschwindt-gyár letelepülése ellen a Pesti Hengermalom adott be felebbezést, azt hozva fel indokul, hogy a kigőzölögő szesz ártalmára van a lizstnek. Ugyancsak a Gschwindt-gyár ellen adott be felebbezést a Sósfürdő tulajdonosa is, aki levegőjét félti a szeszgyártással járó kigőzölögéstől. A budapesti hadtestparancsnokság viszont azért adott kérvényt a fővároshoz, hogy a Hengermalom építését tagadja meg, mert az ottani katonai löportár szomszédságában a katonai szabályzatok szerint 400 méternyi távolságban gyárat építeni nem szabad.

A fővárosi törvényhatóság illetékes bizottságai legközelebb foglalkoznak a gyárak telepengedélyeivel s az ezek ellen beadott kérvényekkel. Igen sok gyáros várja érdeklődéssel a döntést, mert abban az esetben, ha megengedik a kérelmezőknek, hogy gyárat építhessenek, úgy a Lágymányos egyhamar új gyárvárossá fejlődhetik, mert a légszesztársulat budai fióktelepét oda akarja építeni, ugyisintén egy ismert külföldi börgyáros is ott akarna gyárat építeni.

Ha rajtunk mulnék a döntés, mi a Lágymányost, amely szinte predestinálva van, hogy ott egy cottage-rendszerű villanegyed létesüljön, nem engednők át a gyáraknak. Maradjanak azok a pesti oldalon.

Hirek a városházáról.

A tüdővész betegek elhelyezése.

Müller Kálmán dr. a balparti kórházak igazgatója előterjesztést tett volt a fővárosnak a kórházakban ápolt tüdővész betegek czéiszerű elhelyezése dolgában. Miután a betegek teljes elkülönítése egyelőre még lehetetlen, az igazgató főorvos legalább annyit kért, hogy a Szent István kórházban a D. és E. pavillon földszinti termeinek mindkét oldalán terrász építtessék a tüdőbetegek részére, a termék padlózata aszbeszt burkolatot kapjon a falak pedig olajfestéssel mázoltassanak be. Hasonló olajfesték már kívánt a Rókus-kórház ama termei részére is, amelyekben tüdővész betegek ápoltnak. A mérnöki hivatal most terjesztette be erre vonatkozólag a terveket, amelyek az igazgató főorvos közbenjötté mellett készültek el s csatolta a költségvetést is. Eszerint az összes átalakító munkálatok a terrászok építésével együtt 55200 koronába kerülnek, mely összegből a Szent István-kórház munkálataira 52000, a Rókus-éra 3200 korona esik.

A kirakó-vásár ellen. A budapesti üvegek s porcellánkereskedők, továbbá a vásárosok magukra károsnak látják a vásárcsarnokok s a nyílt piacok kirakóvásárait. Az említett kereskedők egyesülete ez okból arra kérte a főváros tanácsát, tiltsa meg, hogy a vásárcsarnokban s a nyílt piacon porcellán és üvegáruk, továbbá vasedények, szóval az üveg és vaskereskedők üzletágába tartozó iparcikkek árultassanak. A tanács ezt a legkevésbé sem méltányos kívánságot elutasította, mert annak semmi jogalapja nincs és számos embernek elvennie a kenyerét. A tanács határozata ellenében az említett kereskedők felebbezést adtak be a közgyűlésnek. Nem valószínű azonban, hogy a felebbezésnek sikere legyen, mert a tanács elutasító javaslattal terjesztette be.

Hajók veszedelme. A Margithid s az új országház közötti Dunaszakaszon levő balparti rakpart előtt kotrás közben egy nagy kőhányásra bukkant a folyammérnökség, amelyről kiderült, hogy

az a régi vízművek egyik kutjának megerősítését képezte. Tekintettel arra, hogy ez a körakás vikszállásnál veszélyes lehet a hajókra, a folyammérnökség kérte annak eltávolítását. A főváros most intézkedett, hogy kedvező vizállás mellett a Duna medre megszabadíttassék e veszedelmes akadálytól, amely tulajdonképen a fővárosi közegek mulasztása vagy feledékenysége folytán maradt a mederben.

A Halászbástyák udvarai. A Mátyás templom körüli Halászbástyák udvarainak rendezése tárgyában a főváros mérnöki hivatala szép terveket készített. A rendezési munkálatok felölelik a déli és északi Halászbástyák udvarait s az utóbbinak folytatását egész az Ilona lépcsőig. A tervek elkészítésénél az a fölfogás vezérelte a mérnöki hivatalt, hogy az udvarok karaktere teljesen megfeleljen a Schuler professzor tervei szerint készült árka-dos folyosók jellegének. A régi kolostorok udvaraihoz lesznek most hasonlóak a Halászbástya udvarai. A falak megrakva folyondárokkal, borostyánnal, a talaj ellátva faragott kőből való nyílt folyókákkal az esővizek számára, itt-ott egy-egy régies szobormű a folyosók oszlopain, melyet félig elföd majd a télizöld. Az udvarrendezés összes költségei 20136 koronát igényelnek. E költség abból a 40,000 koronából volna födözendő, mely annak idejében a Halászbástya udvarainak elkészítésére fenntartatott. A hátralevő összegből parkirozzák majd a bástyát. A fővárosi közmunkák tanácsa most tudatta a fővárossal, hogy a tervekhez hozzájárul és elfogadja a költségek fedezetére irányuló javaslatot is. A rendezési munkálatok nemsokára meg is kezdődnek s e nyár folyamán elkészül mind a két udvar.

A légszeszvilágítás kiterjesztése. A budapesti légszesztársulat engedelmet kért a tanácstól, hogy az V. kerületi Dagály-utczában légszesz főcsövet rakhasson le. Miután ez utczában elegendő magánfogyasztó is jelentkezett, a társulat a szerződés szerinti csőhosszuság megterhelése nélkül köteles a vezetéket lerakni. A tanács tekintettel arra, hogy az utca lakossága régóta kéri már a gázvilágítást, az engedélyt megadta.

A korzó élőfái. A városi főkertész jelentése szerint a dunaparti korzón levő összes élőfák az elszáradás veszélyében vannak, amennyiben a tövükben levő s asfalttól körülvevett vermek már nagyon is szűkek. Szükséges tehát e vermek kibővítése s új veremrácsok alkalmazása. Tekintettel arra, hogy a dunaparti főgyűjtőcsatornát építő vállalat köteles újból helyreállítani a fölszaggatott burkolatot, a tanács úgy oldja meg, hogy e munkálatot s az új vasrácsok elhelyezését is a csatornavállalatra bizza, amely ezt a burkolással egyidejűleg fogja végrehajtani.

A budapesti sporttelepek egyesítése. Ismeretes Keglevich grófnak a fővároshoz intézett ama beadványa, melylyel a Tattersal területnek ügétő versenyek czéljaira való átengedését kérelmezte. A főváros mérnöki hivatalának e tárgyban

legutóbbi beterjesztett véleményes jelentése szerint a kért telekrészletek egyelőre nincsenek ugyan külön célra fűntartva, de hogy a jövőben mire kellenek, az most még nem tudható. Ez okból gondoskodni kell, hogy a telekrészek bármikor visszavehetők legyenek, mely esetben az üggető-pálya máshova volna helyezendő. E kérdésben figyelembe veendőnek tartja a mérnöki hivatal néhai Atzél Béla bárónak azt a tervét, mely az összes budapesti sporttelepeknek egy helyen való koncentrációját célozza. E célra a mérnöki hivatal a legalkalmasabbnak látja a X. ker. ligetelki dűlőnek a Kerepesi-ut mentén fekvő nagy területét. Az üggető versenypályának itt leendő elhelyezéséről azonban ez idő szerint még nem lehet szó, mert ez a sportpályák cenzuralizációja esetében a nagy telek terveinek elkészítésénél megkötné a főváros kezét.

A krisztina-körút utolsó szakasza.

A krisztina-körút végső szakaszának rendezését, helyesebben a költségek viselését s földözétet illetőleg megegyezés jött létre a fővárosi közmunkák tanácsa s a főváros között. A közmunkatanács ugyanis magára vállalta, hogy előlegezi a költségek ama részét is, mely a fővárosra esik, oly feltétel mellett, hogy a főváros ez összeget 1905 évtől kezdődőleg évi 50,000 koronás részletekben visszatéríti. A tanács elfogadta az illetékes ügyosztály javaslatát. Eszerint az 50,000 koronás évi részlet fedezete úgy állapítatik meg, hogy a kisajátítási költségekre a kisajátítási alap terhére évi 10,000 korona, burkolásra a községi alap terhére évi 40,000 korona vettetik ki. Ama munkálatok költségeit illetőleg, amelyeket a főváros egyedül tartozik végrehajtani — amilyen a csatornázás, vízcsőfektetés — felhivandó lesz a pénzügyi bizottmány, hogy a földözetet mutassa ki s azt már a jövő évi költségvetésekben a megfelelő fejezeteknél vegye föl. A főváros ugyanis e munkálatokat mihamarább kénytelen végrehajtani, mert a körút rendezésével nagyon siet a közmunkák tanácsa. Ez a költség összesen 54,000 koronára rug.

A munkanélküliek foglalkoztató műhelye. A tanács fölhívta a VII. kerületi elöljáróságot, hogy a kerületben jelöljön ki oly alkalmas területet, melyen munkanélkülieknek foglalkoztató műhely volna föllátható. Az elöljáróság a viztorony melletti szükséglakásokat s a kerepesi-úti szükségbarakkot jelölte ki mint legalkalmasabb helyet. A műhely épületét illetőleg a mérnöki hivatal két tervet terjesztett a tanács elé. Az első egy fővárosi építész nyújtotta be, ki azt ajánlja, hogy a foglalkoztató műhely szétszedhető s hordozható épület legyen. Föllállítására 10983 koronáért vállalkozik. A másik terv a mérnöki hivatalé, mely szerint a műhely favázás szilárd építkezés volna s még sem kerülne többé 10937 koronánál. A mérnöki hivatal a maga tervét látta a fővárosra nézve előnyösebbnek, tehát ennek az elfogadását javasolja a tanácsnak.

KÖZGAZDASÁG

A Magyar Asphalt részvénytársaság e hó 14-én tartotta 25-ik rendes évi közgyűlését 9191 drb részvényt képviselő 91 részvényes jelenlétével.

A felolvasott igazgatósági jelentés kifejti, hogy azon okok, melyek a társaság munkakörét már 1901-ben megszorították, tudniillik a fővárosban az utburkolási munkálatok teljes elmaradása és a vidéki városokban is a munkák redukálása, az 1902. évben még fokozott mértékben jutottak kifejezésre. — A mutatkozó kedvezőbb jelek azonban azon reményre jogosítanak, hogy a forgalom emelkedésével az üzleti események javulása várható. — A társulat által foganatosított nagyobb mérvű újabb technikai berendezések nemcsak a belföldi munkakört fogják tágitani, hanem a vállalat termékeinek már megindult kivitelét külföldre elő fogják mozdítani.

Néhány részvényes felszólalása és a kívánt felvilágosításoknak az igazgatóság részéről történt megadása után 7660 szavazattal 2:0 szavazat ellenében a közgyűlés elfogadta az összes igazgatósági előterjesztéseket és a felmentvény megadásával kapcsolatosan bizalmat szavazott az igazgatóságnak. Egy megüresült igazgatósági helyre egyhangulag választott meg Dr. Matlekovits Sándor v. b. t. t.

Statisztika.

Népességi mozgalom.

Az 1903. év közepére kiszámított népesség, polgári lakos 774,045, katona 16,484. Összesen 790,529.

Az elmúlt héten élve született 410 gyermek, meghalt 323 egyén, a születések tehát 87-el mulják felül a halálozásokat. Nemre nézve 198 fiu, 212 leány. Halvaszületett 11 gyermek, köztük 6 fiu, 5 leány.

Az elveszülettek közt volt 242 róm. kath., 8 görög kath., 3 görög keleti, 22 ágost. evang., 30 evang. reform., 1 unitárius, 101 izraelita, 3 egyéb. Összesen 410. Halvaszületett összesen 11.

Betegedés.

Betegforgalom a városi kórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a múlt hét végén 1078 beteget, szaporodás 414, csökkenés 344, maradt a hét végén 1123. A Szt. László-kórházban ápoltak a múlt hét végén 196 beteget, szaporodás 84, csökkenés 52, maradt a hét végén 213. A Szt. István kórházban ápoltak a múlt hét végén 1144 beteget, szaporodás 375, csökkenés 277, maradt a hét végén 1212. A Szt. János-kórházban ápoltak a múlt hét végén 879 beteget, 183 szaporodás, csökkenés 175, maradt a hét végén 874. Összesen ápoltak a múlt hét végén 3297 beteget, szaporodás 1056, csökkenés 848, maradt a hét végén 3422.

229
1903. sz.

Pályázati hirdetemény.

Budapest székesfőváros VI. közig. kerületének 1. sz. iskolaszéke a Szász László-féle segélydíj alapítványnak ez évi kamataiból egy 200 azaz kettő száz, — esetleg 100-100 azaz száz—egyszáz koronás segélydíjra ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Ezen segélyre igényt tarthatnak első sorban Budapest székesfőváros VI. kerületében hosszabb ideig működött közs. el. népiskolai tanítók (tanítónők) szegénysorsu özvegyei és árvái; másodsorban azok, a kiknek családja körében költséges betegség, vagy éppen halálozás fordult elő; harmadsorban olyanok, akik egyéb körülményeknél fogva szorulnak segélyre.

Felhívtnak tehát mindazok, akik ezen segélydíjat elnyerni óhajtják, hogy kellően fölszerelt pályázati kérvényeiket az iskolaszék hivatalos helyiségében (VI. k. Elüljárósági épület, földszint 6. ajtó) f. é. juniushó 16-áig, kedden és pénteken d. u. 3-5 óra között nyújtsák be.

Később érkező, vagy nem kellően fölszerelt kérvények figyelembe nem vétetnek.

Kelt Budapesten, a VI. ker. iskolaszéknek 1903. évi április hó 30-án tartott üléséből.

Az elnökség.

Meghívó.

A Ferenczsatorna részvénytársulatnak

1903. évi június hó 4-én, délelőtt 11 órakor a társulat saját hivatalos helyiségében (Budapest, V., Thonet-udvar) tartandó

RENDES ÉVI KÖZGYÜLÉSÉRE.

Napirend:

1. Az igazgatóság jelentése a lefolyt üzletéről, valamint az évi számadások és az 1902. évi zármerleg bemutatása.
2. A felügyelő-bizottság idevonatkozó jelentése.
3. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság javaslata alapján az alapszabályoknak 69. §-a szeriut mutatóköző jövedelem hováfordítása iránti határozathozatal.
4. Az igazgatóság és felügyelő-bizottságnak az 1902-ik üzletévre szóló felmentvény megadása.
5. Egy igazgatósági tag választása
6. Az elnök, igazgatóság és felügyelő-bizottság díjazásának megállapítása.

Az igazgatóság.

Jegyzet: Az alapszabályok 38. §-a értelmében azon részvényesek, a kik a közgyűlésen résztvenni óhajtanak, 8 nappal a közgyűlés előtt a társulat központi pénztáránál tartoznak részvényeiket letéteményezni.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcson részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetét könyvecskék $3\frac{0}{20}$ kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák

délelőtt $\frac{1}{2}9$ — $\frac{1}{2}1$ -ig, délután 3— $\frac{1}{2}5$ -ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemez fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vízmuételepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különböző emeltyű-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

Fegyver- és gépgyár részvénytársaság.

Közgyűlési meghívó.

A fegyver- és gépgyár részvénytársaság t. cz. részvényeseit az 1903. évi május hó 25-én délelőtt 10 órakor Budapesten, a „Magyar általános hitelbank” helyiségében (V., Nádor-utca 12. sz.) tartandó

RENDES KÖZGYŰLÉSRE

meghívjuk.

A napirend tárgyai:

1. Az igazgatóság jelentése az 1902-iki üzletéről.
2. A felügyelő-bizottság jelentése és az 1902-iki üzletéről szóló mérleg megállapítása, valamint határozathozatal az évi nyereség hováfordítása iránt.
3. A felmentés megadása az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére.
4. Az igazgatóság választása és határozathozatal a választandó igazgatósági tagok száma fölött.
5. Az igazgatóság díjazásának megállapítása az alapszabályok 24. §-a értelmében.
6. A felügyelő-bizottság választása és tiszteletdíjának megállapítása.

Azon t. cz. részvényeseket, kik ezen közgyűlésen résztvenni óhajtanak, felkérjük, hogy a társaság alapszabályainak 18. §-a értelmében részvényeiket a társaság pénztáránál (Budapest, IX., Soroksári-ut 106.), vagy a „Magyar általános hitelbank”-nál Budapesten legkésőbbben nyolcz nappal a közgyűlés előtt letétbe helyezni sziveskedjenek.

Kelt Budapesten, 1903. évi május hó 9-én.

Az igazgatóság.

Mérlegszámla 1902. december hó 31-én.

Vagyon: I. Ingatlanok: Telek, épületek: könyvértéke 1902. január 1-én 2.586,504 k. 26 f., beruházások 1902. évben 15,060 k. 68 f. = 2.601,564 k. 94 f. II. Gépeszeti berendezés: Üzemgépek, gőzkazánok, szivattyúk, szerszámok, transmissiók, üzemgépszerszámok, gépsziják és hajtókötelek, minták: könyvértéke 1902. január 1-én 3.509,363 k. 75 f., beruházások 1902. évben 75,931 k. 26 f. = 3.585,295 k. 01 f. III. Különfélék: Felszerelések, lovak és kocsik: könyvértéke 1902. január 1-én 145,583 k. 55 f., beruházások 1902. évben 174 k. 70 f. = 145,758 k. 25 f. IV. Pénztár 17,128 k. 04 f. V. Értékpapírok 26,600 k. VI. Adósok 900,183 k. 68 f. VII. Gyártmányok 1.356,732 k. 66 f. VIII. 95. é. m. gyártás-berendezés: könyvértéke 1902. január 1-én 249,848 k. 64 f., leírás 86,216 k. = 163,632 k. 64 f. IX. Anyagok 572,975 k. 15 f. X. Szabadalmak 61,403 k. 33 f., leírás 12,280 k. 67 f. = 49,122 k. 66 f. Összesen 9.418,993 k. 03 f.

Téher: I. Részvénytőke: 18.000 darab teljesen befizetett részvény 5.400,000 k. II. Tartalékalap: áthozat 1901. évről 374,447 k. 44 f. III. Értékesítési tartalék: áthozat 1901. évről 1.355,172 k. 02 f., leírások 1902. évre 236,000 k. = 1.591,172 k. 02 f. IV. Hitelezők 1.132,470 k. 92 f. V. Átmeneti tételek 551,690 k. 74 f. Nyereség: áthozat 1901. évről 37,355 k. 22 f., 1902. évre 331,856 k. 69 f. = 369,211 k. 91 f. Összesen 9.418,993 k. 03 f.

Nyereség- és veszteségszámla 1902. december hó 31-én.

Tartozik: Tiszti fizetések és igazgatási költségek 402,397 k. 96 f. Adó és illetékek 69,521 k. 02 f.

Értékesítési tartalék 1902. évre 236,000 k. Leírás a 95. é. m. gyártás berendezésből 86,216 k. Kamatok 47,442 k. 57 f. Nyereség 1902. évben 331,856 k. 69 f. áthozat 1901. évről 37,355 k. 22 f. = 369,211 k. 91 f. Összesen 1.210,789 k. 46 f.

Követel: Nyereség áthozat az 1901. évről 37,355 k. 22 f. Gyártási számla 1.171,634 k. 24 f. Haszonbér 1800 k. Összesen 1.210,789 k. 46 f.

Kőbányai gőztéglagyár társulat Pesten.

Meghívás

„Kőbányai gőztéglagyár társulatnak Pesten” 1903. évi május hó 24-én délelőtt 11 órakor a társulati helyiségekben VII. ker., Erzsébet-körút 1. sz. a. tartandó

XXXIV. rendes közgyűlésére.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság üzletjelentése és a fölötti határozathozatal.
2. A mérlegnek és a felügyelő-bizottság jelentésének előterjesztése és a tiszta haszon hováfordítása iránti határozathozatal, továbbá az osztaléknak megállapítása és a végfelmentvény megadása.
3. Az igazgatóság 5 tagjának és a felügyelő-bizottság 3 tagjának és egy póttagnak alapszabályszerű választása.

Az igazgatóság.

Mérlegszámla.

Vagyon: Gyártelepek értéke kor. 1.935,185-16. Készletek kor. 186,248—. Kocsik és lovak kor. 2500—. Irodai berendezés kor. 2800—. Adósok kor. 66,312-68. Értékpapír és készpénz a bankban kor. 189,998-43. Pénztár kor. 4857-85. Végösszeg kor. 2.387,902-12.

Téher: Részvénytőke kor. 672,000—. Tartalék-alap kor. 252,677—. Fel nem vett osztalék kor. 560—. Törlesztési alap kor. 1.378,732-30. Osztalék külön tartalékalap kor. 4000—. Hitelezők és óvadéki hitelezők kor. 33,017-79. Nyereség kor. 46,915-03. Végösszeg kor. 2.387,902-12.

Budapest, 1903. márczius 31-én.

Nyereség- és veszteségszámla.

Tartozik: Költségek: a felügyelő-bizottság díjai, tisztviselők fizetése, házbér, postadíjak, irodai szükséglet, jogügyi költségek, hirdetések stb. kor. 48,704-99. Adó és illetékek kor. 4583-23. Biztosítás kor. 3239-69. Nyereség kor. 46,915-03. Végösszeg kor. 103,442-94.

Követel: Egyenleg elővitel kor. 690-09. Téglaszámla kor. 94,042-58. Kantin számla kor. 625—. Különféle bevételek kor. 793-70. Értékpapír kor. 1500—. Kamat számla kor. 5791-57. Végösszeg kor. 103,442-94.

Budapest, 1903. márczius 31-én.

Ezen mérleget minden egyes tételében megvizsgáltuk és a könyvekkel összehasonlítottuk és ezek alapján azt helyesnek elismerjük.

Budapest, 1903. május hó 9-én.

A felügyelő-bizottság:

Dr. Révai Lajos s. k., elnök.

Deutsch Gyula s. k. Dr. Kraemer József s. k.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**

és

szabadalmazott

Füstemesztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tűzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST.

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztosítást, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő

A tőke 20 év után vagy időelőtti elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

MAGYAR**FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR**

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-
világító testekben,**

a legegyszerűbb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3.

VI., Teréz-körút 1 a.

V., Gizella-tér 1.

X., Jászberényi-ut.

VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.

Kolozsvár: Wesselényi-utca 20.

Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

Schlick-féle**vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság.**

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzem-berendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készítése, stb.

A magy. kir. államvasutak nyári menetrendje

Érvényes 1903. évi május hó 1-től.

A vonatok indulása Budapestről.

A vonatok érkezése Budapestre.

A keleti pályaudvarról				A nyugoti pályaudvarról				A keleti pályaudvarra				A nyugoti pályaudvarra							
Vonat szám	óra	perc	vonat neve	Délelőtt (Hova ?)	Vonat szám	óra	perc	vonat neve	Délelőtt (Hova ?)	Vonat szám	óra	perc	vonat neve	Délelőtt (Honnan ?)	Vonat szám	óra	perc	vonat neve	Délelőtt (Honnan ?)
916 ¹	6 15	sz. v.	Hatvan		102	1 00	kel.ost	Bécs, Páris,		645	5 00	t.sz.sz.	Arad		701 ¹	12 50	k. o. e. v.	Konstantinápoly, Bukarest	
28	6 20	"	Triest, Nkanizsa				expr.v.	Csúcs, London		321	5 20	v.v.	Berlin, Ruttka		143	4 40	sz. v.	Palota-Ujpest	
604	6 50	gy. v.	Gyulafehérvár		148	5 50	"	Palota-Ujpest		1707	5 45	sz. v.	Stanislaw, M.-Sziget		145	5 35	"	Palota-Ujpest	
			Nagyszeben, Kolozsvár,		122	6 00	"	Ersekujvár		607	6 10	"	Brassó, Arad		6101	6 15	"	Szolnok, Cegléd	
			Törös, Stanislaw		6102	6 35	"	Cegléd, Szolnok		47	6 15	t.sz.sz.	Bicske, Gyékényes		1407	6 25	"	Berlin, Zsolna	
10	6 50	sz. v.	Bécs, Grác		4102	6 45	"	Esztergom		405	6 35	sz. v.	Lemberg, Kassa,		147	6 35	"	Palota-Ujpest	
302	7 10	gy.v.	Ruttka, Berlin		150	6 55	"	Palota-Ujpest		11		"	Máramaros-Sziget		217	7 05	tv.sz.sz.	Párkány-Nána	
906	7 15	sz. v.	Belgrád, Brod		6012	7 05	v. v.	Lajos-Mizse			6 40	"	Bécs, Triest		709	7 15	sz. v.	Bukarest, Vercio	
402	7 25	gy.v.	Kassa, Munkács,		1404	7 20	gy. v.	Zsolna, Berlin		1505 ¹	6 55	gy. v.	Csorba, Kassa		4107	7 25	"	Dorog	
			M.-Sziget		104	8 00	"	Bécs		907	7 05	sz. v.	Belgrád, Brod		149	7 35	"	Palota-Ujpest	
1302	7 30	"	Fehring, Grác		152	8 05	sz. v.	Dunakeszi-Alag		507	7 10	"	Brassó, Kolozsv.		117	7 45	"	Páris, Bécs	
1508	7 35	sz. v.	Kassa, Csorba		708	8 15	gy. v.	Temesv., Orsolya, Bázias		1303	7 25	"	Graz, Fehring		6011	7 50	v. v.	Lajosmizse	
318	7 50	"	Gödöllő		712	8 30	sz. v.	Temesv., Karán-		317	7 25	"	Gödöllő		131 ²	8 10	sz. v.	Nagy-Maros	
1002	8 00	gy.v.	Zágráb, Fiume, Torino,				"	sebes, Bázias		309	7 35	"	Hatvan		713	8 25	"	K-K.-Félegyháza	
			Róma, Pécs, Vinkovce		134 ¹	8 55	"	Nagy-Maros		501	7 50	gy. v.	Bukarest, Brassó		4101	8 35	"	Esztergom	
606	8 10	sz. v.	Arad, Brassó		116	9 25	"	Bécs, Berlin		1021	7 50	v. v.	Paks, Adonyszab.		123	8 45	"	Párkány-Nána	
1006	8 15	"	Zágráb, Fiume, Pécs, Brod		154	9 35	"	Palota-Ujpest		1005	8 10	sz. v.	Fiume, Zágráb, Bród,Pécs		151	9 10	"	Dunakeszi-Alag	
24 ¹	8 20	"	Bicske		136 ²	11 35	"	Nagy-Maros		1509	8 15	"	Csorba, Kassa		1403	9 40	gy. v.	Berlin, Zsolna,	
408	8 35	"	Munkács, M.-Sziget							311	8 45	"	Hatvan					Pozsony	
2	8 50	gy.v.	Bécs, Graz							1003	8 50	gy. v.	Torino, Róma,		153	10 20	sz. v.	Palota-Ujpest	
506	9 00	sz. v.	Kolozsvár, Brassó,										Fiume, Zágr.		715	10 55	"	Szeged	
			M.-Sziget, Stanislaw												119	11 05	"	Ersekujvár	
306	9 35	"	Ruttka, Berlin																
Délután				Délután				Délután				Délután							
944	12 00	t.sz.sz.	Kis-Kőrös		6104	12 05	sz. v.	Cegléd, Szolnok		13	9 05	sz. v.	Győr		155	12 55	sz. v.	Palota-Ujpest	
514 ¹	12 10	sz. v.	Nagykáta		156	12 15	"	Palota-Ujpest		509	9 15	"	Szolnok		133 ³	1 15	"	Nagy-Maros	
18	12 25	"	Bicske		128	12 25	"	Nagy-Maros		307	9 45	"	Berlin, Ruttka		703	1 25	gy. v.	Bukarest, Verciorota,	
310	12 35	"	Hatvan, Miskolc		4108	12 50	"	Dorog		909	9 50	"	Szabadka					Bázias	
320	1 30	"	"		158	1 15	"	Palota-Ujpest		27	10 15	"	N-Kanizsa, Triest					Páris, Bécs	
504	2 00	gy. v.	Kolozsvár, Törös, Szat-		106	1 45	gy. v.	Bécs, Páris									Palota-Ujpest		
			már-Némethi		4110 ³	2 05	sz. v.	Pilis-Csaba		319	12 15	sz. v.	Gödöllő		103	1 50	"	Palota-Ujpest	
602 ³	2 15	"	Arad, Bukarest ³		126	2 15	"	Párkány-Nána, Léva		301	12 50	gy. v.	Berlin, Ruttka		157	2 00	sz. v.	Palota-Ujpest	
4	2 15	"	Bécs, Páris, London		160	2 20	"	Palota-Ujpest		903	1 05	"	Konstantinápoly, Belgrád,		159	3 05	"	Palota-Ujpest	
510	2 20	sz. v.	Szolnok		704	2 30	gy. v.	Verciorota, Buk., Bázias		601 ³	1 10	"	Bród		6001	3 15	"	Lajosmizse	
20	2 25	"	Bicske		120	2 35	sz. v.	Ersekujvár		401	1 30	"	Gyékényes, Eszék, Pécs		127	3 55	"	Nagy-Maros	
404	2 35	gy. v.	Kassa, Lemberg		4104	2 40	"	Esztergom		1901	1 30	"	Bukarest ³ Arad		169 ³	4 05	"	Palota-Ujpest	
904	2 40	"	Bród, Belgrád, Konstan-		720	2 45	"	Cegléd		1	1 50	"	Lemberg, Kassa		6103	4 15	"	Szolnok, Cegléd	
			tinápoly		6002	2 55	"	Lajos-Mizse		503	1 50	"	London, Páris, Bécs		4105	4 30	"	Esztergom	
312	2 40	sz. v.	Hatvan		170 ¹	3 20	"	Palota-Ujpest					Törös, Kolozsvár,		161	5 40	"	Palota-Ujpest	
324 ¹	2 45	"	Gödöllő		162	4 15	"	Palota-Ujpest		313	3 10	sz. v.	Szalmár-Némethi		135 ⁴	5 45	"	Nagy-Maros	
1502	3 00	gy. v.	Pécs, Eszék, Gyékényes		130	4 25	"	Nagy-Maros		19	4 25	"	Hatvan Szerencs		115	5 55	"	Bécs, Berlin	
910	3 10	sz. v.	Szabadka		716	4 30	"	Szeged		321	5 35	"	Bicske		163	6 50	"	Palota-Ujpest	
1022	3 20	v.-v.	Adony-Szabolcs, Paks		108	5 15	gy. v.	Bécs		15	6 35	"	Gödöllő		105	7 00	gy. v.	Bécs	
304	3 30	gy. v.	Ruttka, Berlin		138 ²	5 30	sz. v.	Vác		505	6 40	"	Győr		711	7 10	sz. v.	Temesvár, Bázias	
16	4 30	sz. v.	Győr		164	6 00	"	Palota-Ujpest					Brassó, Kolozsvár		707	7 40	gy. v.	Orsolya, Bázias, Temesv.	
908	5 20	"	Ruttka, Berlin		1406	6 15	gy. v.	Zsolna, Berlin, Pozsony		905	6 55	"	Belgrád, Brod		165	8 20	sz. v.	Palota-Ujpest	
508	5 45	"	Kolozsvár, Brassó		710	6 50	"	Verciorota, Buk., Bázias		305	7 00	"	Berlin, Ruttka, Szerencs		137 ³	8 30	"	Vác	
322	5 55	"	Gödöllő		6014	7 25	v. v.	Lajosmizse		3	7 15	gy. v.	Bécs, Graz		125	8 45	"	Párkány-Nána	
314	6 25	"	Hatvan		166	7 40	sz. v.	Palota-Ujpest		605	7 20	sz. v.	Brassó, Arad		107	9 05	gy. v.	Bécs	
1004	6 50	gy. v.	Zágráb, Fiume, Róma,		132 ¹	7 50	"	Vác, Nagymaros ⁴		323 ²	7 50	"	Gödöllő		4106	9 15	sz. v.	Esztergom	
			Nápoly		140 ²	8 00	"	Vác		1007	7 55	"	Fiume, Zágráb, Bród,Pécs		1405	9 45	gy. v.	Berlin, Zsolna	
1706	7 05	sz. v.	M.-Sziget, Stanislaw		168	8 30	"	Palota-Ujpest		407	8 30	"	Munkács, M.-Sziget		719	9 55	sz. v.	Szolnok, Cegléd	
22	7 25	"	Bicske		118	10 00	"	Bécs, Páris		21	8 40	"	Bicske, Kiskőrös		4109 ⁵	10 05	"	Pilis-Csaba	
1510	8 10	"	Kassa, Csorba		706	10 10	gy. v.	Szeged, Bázias, Bukarest		1507	8 50	"	Csorba, Kassa		167	10 15	"	Palota-Ujpest	
1008	8 30	"	Zágráb, Fiume,		714	10 20	sz. v.	Kis-Kun-Félegyháza		1001	9 05	gy. v.	Torino, Róma, Fiume, Zágr.		129	10 30	"	Nagy-Maros	
			Pécs, Brod		1408	10 30	"	Zsolna, Berlin					Vinkovce, Pécs		139	10 45	"	Vác	
502	9 15	gy. v	Kolozsvár, Bukarest,		712 ²	10 40	"	Palota-Ujpest		303	9 15	"	Berlin, Ruttka		101	11 00	k. e. v.	London, Ost, Páris, Bécs	
406	9 40	sz.v.	Lemberg, Kassa,		902 ³	11 20	kel. e.	Belgrád, Konstantinápoly		9	9 25	sz. v.	Bécs, Graz		6013	11 10	v. v.	Lajosmizse	
			M.-Sziget		702 ⁶	11 30	k. o. e.	Bukarest, Konstantinápoly		603	9 35	gy. v.	N.-Szeben, Gyulafehérvár		901 ⁶	11 20	k. e. v.	Konstantinápoly, Belgrád	
1304	9 40	"	Fehring, Graz										Törös, Kolozsvár,		121	11 30	sz. v.	Ersekujvár	
608	10 00	"	Arad, Brassó										Stanislaw		171 ³	11 40	"	Palota-Ujpest	
908	10 10	"	Belgrád, Eszék, Brod																
12	10 30	"	Bécs, Sopron																
1506 ²	10 40	gy. v.	Kassa, Csorba																
328	11 10	v.-v.	Ruttka, Miskolc																
¹ Ünnepek- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹ Ünnepek- és vasárnapokon május 17. bezár. szept. 27-ig közlekedik.				¹ Jun. 15-től bez. szept. 15-ig közlekedik.				¹ Erkezik minden hétfőn és csütörtökön.							
² Jun. 15-től bez. szept. 13-ig közlekedik.				² Ünnepek- és vasárnapokon május 17. bezár. szept. 13-ig közlekedik.				² Ünnepek- és vasárnapokon május 17-től bez. szept. 13-ig közlekedik.				² Junius 1-től közlekedik.							
³ Május havában csak Brassótól közl.				³ Ünnepek és vasárnapokon május 17-től közlekedik.				³ Május havában csak Brassótól közl.				³ Ünnepek és vasárnapokon május 17-től bez. szept. 27-ig közlekedik.							
⁴ Csak hétköznapokon közlekedik.				⁴ Máj. havában csak Vácig közl.				⁴ Minden keddtől és szombaton közlekedik.				⁴ Ünnepek és vasárnapokon május 17-től közlekedik.							
				⁵ Minden keddtől, csütörtök és vasárnapokon közlekedik.				⁵ Ünnepek és vasárnapokon május 17-től közlekedik.				⁵ Erkezik minden keddtől, csütörtök és szombaton.							
A vonatok indulása Budapest-Józsefvárosról.				A vonatok érkezése Budapest-Józsefvárosra.				A vonatok indulása Buda-Császárfürdő kitérőről.				A vonatok érkezése Buda-Császárfürdő kitérőre.							
926 ⁴	6 00	sz. v.	Pécel		325 ⁴	6 00	sz. v.	Pécel		4007	7 17	sz. v.	Dorog		4003	7 17	sz. v.	Dorog	
928	6 05	sz. v.	Pécel		327	6 05	sz. v.	Pécel		4009	7 22	sz. v.	Dorog		4005	7 22	sz. v.	Dorog	
930	6 10	sz. v.	Pécel		329	6 10	sz. v.	Pécel		4011	7 27	sz. v.	Dorog		4007	7 27	sz. v.	Dorog	
932	6 15	sz. v.	Pécel		331	6 15	sz. v.	Pécel		4013	7 32	sz. v.	Dorog		4009	7 32	sz. v.	Dorog	
934	6 20	sz. v.	Pécel		333	6 20	sz. v.	Pécel		4015	7 37	sz. v.	Dorog		4011	7 37	sz. v.	Dorog	
936	6 25	sz. v.	Pécel</																

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

===== Megjelen minden kedden. =====

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

===== Telefon szám 645. =====

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Védekezés a protekció ellen.

Kerületi törzsfőnökök, első osztályu tanbasák és törvényhatósági ön-kapacitások fogukat csikorgatják Bárczy István tanácsosra. Hallatlan sérelem esett mindazokon, kik a fővárost olyan legelőnek nézik, amelyen csak saját teheneik-borjaik számára terem fü. A nevezett tanácsos belegázolt legszentebb jogukba: a protekcióba, amelynek korlátlan gyakorlása nélkül egy hajítófát sem érdemel a városatyai méltóság. Ez a vakmerőség bosszut kíván. A fővárosi camorra forrong és a legközelebbi választásnál éreztetni készül haragját a vakmerő ujitóval.

A tisztességes polgárság ellenben tapsol Bárczy tanácsosnak, ki példát mutatott, miként lehet rátaposni a protekció hydrájának fejére.

A járatlanabbak kedvéért megemlítjük, hogy Bárczy a tanügyi osztály élén áll. Az ő reszortjába tartoznak a tanítói és tanítónői kandidálások is, amelyeknél mostanáig valósággal orgiákat ült a protekció. Ha felsorolni akarnók mindazokat a botrányos választásokat, melyeknél arczulverést szenvedett az igazi képzettség és a méltányosság, s győzelmet aratott a nagyfőiek protekciója: egy kötetet kellene összeítanunk, ezzel a címmel: Sötét lapok a főváros tanügyéből.

Mindenki tudja Budapesten, hogy a legádázabb és legszemérmertlenebb befolyásolás a tanítók és tanítónők választása körül érvényesült. Megválasztottak olyanokat, kiknek

a diplomáján még alig száradt meg a tinta, szemben azokkal, kik már évek hosszú során át bebizonyították hasznavehetőségüket kiegészítői, vagy ideiglenes alkalmaztatásban.

A sajtó számtalanszor felszólalt, de tiltakozása megtört a fővárosi törvényhatóságot uraló klikkek szemérmertlenségén. A tanügyi osztály és maga a tanács szintén nem segíthetett a protekció nélküli érdemes pályázókon, mert a közgyűlés azokat választotta meg, akiket a klikkek támogattak.

Ily körülmények között támadt Bárczy tanácsosnak az a helyes ötlete, hogy csak azok kandidáltassanak, kik a főváros iskoláiban már alkalmazva voltak kiegészítői minőségben. Ezt a reformot sikerült keresztülvinnie és a múlt heti választást már az új rendszer alapján ejtették meg. A tekintetes, nagyságos és méltóságos városatyáknak tehát nem volt módjukban protegálni és álláshoz juttatni tejfölös száju unokaöccseiket és bakfis unokahugoskáikat. A közgyűlés csupán azok közül választhatott, kik évek óta várakoznak a rendes alkalmazásra, s akik között akad olyan is, ki már három, sőt négy éven át végzett ideiglenes szolgálatot a főváros iskoláinál.

Ugy halljuk, hogy a tanügyi osztály a reform megkezdett útján tovább haladni szándékozik. El van tökéelve arra, hogy jövőre azokat fogja első sorban kandidálni, kik a mostani választásnál kimaradtak. Ekkép érvényesülni fog a méltányosság és háttérbe szorul a minden tekintetet mellőző protekció. Az újabb okleveles generáció csak akkor

kerül sorra, ha a régibb pályázók elhelyeztettek.

Fölösleges dicsérnünk ezt a reformot. Annyira természetes és szükséges volt, hogy nélküle a tanítói választások szégyenfoltját képeznék a fővárosnak. Persze a protekció ezentul majd a kandidálás körül iparkodik érvényesülni, de legalább a botrányos visszaéléseknek vége szakad.

Üdvözljük Bárczy tanácsos urat és óhajtjuk, hogy példáját a tanács többi tagjai is kövessék a saját reszortjukban. A protekció elhatalmasodott dudvájának kiirtásában a hatóságnak kell előljárnia.

Buda és Pest multjából.

1541-ben került Buda városa csellel a pogány török kezére. Az átelleni Pest városa, mely a hadak útjába esett, már régebben elvesztette magyar jellegét, mert magyar lakosságának zöme még 1529-ben Nagyváradra menekült. Ott van eltemetve a pesti utolsó magyar bíró is, névszerint *Kenéz-Szücs* András, a kinek sírköve az ország-utcai Vargha-ház pinczegárdorjába van befalazva. Nem tudom, meg van e még, én még 1876-ban láttam.

Mikor azután a 145 éves török jármot a megfogyatkozott magyar nemzet idegen segítséggel lerázta, a bécsi kormány az ő szájaize szerint kezdte meg a telepítés nagy munkáját. A magyart nem szívesen látták, de tárt karokkal fogadták a németet, spanyolt, olaszt és a ráczot. Ugy Budán mint Pesten a végrehajtói és bírói hatalommal felruházott felsőbbiséget a Budán székelő császári kamarai igazgatóság gyakorolta. Ez kezdte meg a romhalmazzá vált városok kitakarítását és telepítését. Eleinte a katonaság takarította el az utcákról a romokat s minden szekérrel bejövő vidéki embernek, mikor a várost elhagyta, kötelessége volt egy fuvarra való törmelékkel kihordani.

A kamarai igazgatóság osztotta a telkeket és bíráskodott a nagyobbára rokkant katonákból és bevándorlott mesteremberekből álló lakosság fölött. A telepesek öt esztendei adómentességet élveztek. Telkeiket vagy egészen ingyen, vagy pár garasért kapták, de kötelesek voltak a házat egy év leforgása alatt felépíteni s csak ezután kaptak polgárjogot.

Az itt rekedt törököket a jezsuita atyák vették pártfogásukba. Tömegesen keresztelték meg őket s német családi nevet kaptak. A megkeresztelték nagy része janicsár árva volt. Apjukat vagy a harcztéren kaszabolták le, vagy ha élve kerültek hadifogságba, a mi nagy ritkaság volt, gályarabokul huzdolták el őket.

Mert mikor az ország fővárosát a keresztény hadak visszavívták, ki volt adva a jelszó, hogy janicsároknak és zsidóknak nincs pardon. Előbbiek számára azért nem, mert az ütközetben se nem kértek, se nem adtak kegyelmet, a zsidóknak pedig azért nem volt pardon, mert mikor Kara-Musztafa nagyvezir, Thökölyi Imre kurucz király társaságában Bécsset ostromolta, a budai zsidók a portyázó kuruczoktól és tatároktól összevásárolták a martalékokat, s mikor a hadi szerencse fordult s a keresztény sereg Budát szorongatta, a zsidók oly elkéseredett elszántsággal védték a Halász-bástyát, hogy kincseik védelmében egytől-egyig ott véreztek el.

Az ezredéves kiállítás alkalmával királyunk tulajdonát képező két értékes gobelin is volt a többek közt kiállítva, melyek egyikén az a jelenet van megörökítve, mikor a spanyol zsoldosok rakásra hordják a sok szakállas janicsár és zsidó fejet, melyekért, a krónika feljegyzése szerint, egy-egy arany ütötte markukat. Mikor nemrégiben a Mátyás-templom keretét képező diszes Halász-bástyát építeni kezdték, az alapozási munkálatoknál rábukkantak a sok törzsnélküli koponyára. A helyszínén járt fürge-lábu könyomatos tudósító, aki vajmi fogyatékos történelmi ismerettel dicsekedhetett, nagy bölcsen kisütötte, hogy e helyen ezer keresztény foglyot nyakasztatott le egy török basa bőrébe bujt vadállat, akinek nevét a helyszínén járt tudósító a legjobb akarattal sem tudhatta meg az állig begombolkozott kömivespallértól.

A sajtó, miután a hirt könyomatos szentírás hozta, hűségesen feltálalta a bölcsességet a türelmes közönségnek.

Zsidókról lévén szó, helyénvalónak tartom fel-
emliteni, hogy a kérdéses alkalommal elesett mózes-
vallásuak nem magyar zsidók voltak, hanem a kelet
söpredékével itt megtelepült spanyol zsidók, u. n.
„spanyoletták“. Mert a magyar zsidókat Budának
csellel történt elfoglalása után Szulejman szultán
hajókra rakatta s Bulgáriába szállíttatta, a hol utódaik
Plevna tájékán még mai napig is élnek s megkülön-
böztetésül „madzsarli esifut“-nak hívják őket.

Temetői monografia.

A kerepesi-uti temetőt nem természeti szépsége és szobrászati műremekei teszik becsessé, hanem benne porladó jeleseink. A párisi Père la Chaisset kivéve, nincs sírkert a kontinensen, amelyben egy nemzetnek anyai kiváló fia aludná örök álmát, mint a kerepesi-úti temetőben. Magyarország mult századbeli történetének, küzdelmeinek és sikereinek emléke int felénk azokról az egyszerű márvány és gránit sírkövekről, melyek alatt a nemzeti újjászületés, s az irodalom és művészetek legkiválóbb bajnokai porladoznak.

Ez a temető össze sem hasonlítható a firenzei, genuai, messzinai, a szkutarii, sőt a fiumei „Campo Santo“-val sem. Azok mindegyike csodásan szép helyen fekszik és vegetációjuknak bájával szinte vonzzák magukhoz a turistákat. Építészeti és szobrászati művekben is szegényes a mi leghiresebb temetők, aminthogy szegényes e tekintetben az egész főváros. De mégis szent nekünk ez a hely s mindannyiunk kegyelete övezi; az egész magyar nemzet úgy tekint feléje, mint a francziák a párisi Pantheonra.

Helyes és illő dolog, hogy a főváros képekben és írásban megörökíteni készül a kerepesi temetőt. A tanács már régebben felhívta a mérnöki hivatalt, hogy tegyen javaslatot egy temetői monografia elkészítése iránt. A mérnöki hivatal megfelelt a megbízatásnak, s azt javasolja, hogy a munka 25—15 ccentiméteres méretű album alakjában állíttassék ki arany és színes nyomással. A tartalom a következő volna: az első részt a történelmi ismertetés foglalná el; a második rész a jelenlegi fővárosi temető leírását tartalmazná az érvényben levő szabályokkal s a kerepesi-uti temető térképével.

A történelmi részben az ó- és középkori temetkezések nyernének leírást illusztrálva, szöveg közé nyomott képekkel. Itt nagyon szükségesnek tartja a mérnöki hivatal, hogy nemzeti emlékeink kidomboríttassanak, s a jelen munkában is ápolassék a nemzeti kegyelet. Ez okból javasolja, hogy a kerepesi-uti temetőben levő siremlékekről részben a külföld részére mutatóul, részben a vidék részére okulásul 120 fényképfelvétel közöltessék az albumban. A mű kiadásának összes költségeit 10,000 koronában állapítja meg a költségvetés.

Ez az összeg nem nagy, s ha tekintetbe vesszük, hogy az album elárusítása révén a kiadás legnagyobb része megtérül, a közgyűlés bizonyára készséggel megszavazza.

Egy dolgot azonban figyelmébe ajánlunk ugy a tanácsnak, mint a közgyűlésnek, azt nevezetesen, hogy az album szövegét író-emberrel készíttesse el. Az album a nemzetnek és a külföldnek van szánva, illő tehát, hogy ne csak külseje legyen tetszetős, hanem a tartalma is a székesfővároshoz, meg a kerepesi temető nagy halottainak emlékéhez méltó nivón álljon. Lehet, hogy a mérnöki hivatalban vagy a városházán vannak ügyes tollu literátorok, ez esetben azonban nem szabad diletánsokkal kísérletezni. A főváros keresse meg valamelyik irodalmi társulatunkat, hogy gondoskodjék az album szövegének megírásáról. Még helyesebb volna pályadíjat kitűzni, s a döntést irodalmi forumra bízni.

Hamis mérlegek és mértékek.

Valamikor szokásban volt nálunk és Törökország kisázsiai tartományaiban ma is divik, hogy azt a kereskedőt, mészárosot és péket, akit hamis mérték használásán érték, fülénél a boltja ajtajához szögez-

ték. Hány átlukasztott fül volna látható Budapesten és micsoda népcsődület lenne minden második utcában, ha ezt a radikális büntetési módot hirtelen ismét életbeléptetnék!

Talán nincs az ó- és újvilágban még egy város, hol az élelmiszereket oly szemérmetlenül meghamisítanak és a súly-, meg az ürmértékeket oly csalárd módra kezelnek, mint Budapesten. Ennek oka részint a hatósági ellenőrzés lanyhaságában, részint a közönség indolenciájában keresendő.

Szeretnők tudni, melyik előjáróság hivatkozhat arra, hogy minden esztendőben legalább kétszer-háromszor megvizsgálja a fűszerezéseket, a mészárosokat, a pékeket, a vásárcsarnoki kofákat és a korcsmárosokat mérlegeit? És ugyan hol van az a bátor férfiú, ki felszólalni merne a vendéglőben, ha sörös kanecójába a pinczér egy harmadrész habot ereszt vagy követelné a fűszerestől, hogy mutassa meg, mennyi súlyt rak mérlegébe a vásárolt áru lemérésénél? A hatóság és a publikum szinte kezére jár a tág lelkiismeretű embereknek, hogy megrövidítsék, — magyarul mondva: *megcsalják* — vásárlóikat. Ez a nagyban elharapózott visszaélés is mutatja, hogy mi nem vagyunk jogérző nemzet. A nyugot-európai népek, különösen az angol és a német, nemcsak az alkotmányos jogokat tartja szenteknek, hanem a saját egyéni jogait. Amint nem tűrné el, hogy az államot megkárosítsák, ép úgy tiltakozik és megtorlást követel, ha csak egyetlen fillér erejéig akarják valahol megrövidíteni. Akárhányszor olvashatjuk, hogy pörök indítottak egy penny vagy egy pfennig erejéig vállalatok és kereskedők ellen, nem pörlekedési viselkedésből, hanem a legtisztább jogérzetből. Természetes, hogy ahol a közönség maga gyakorolja az ellenőrzést és el nem mulasztja a bírósági döntés provokálását, ott a kereskedők és egyéb üzletemberek a lehető legpontosabban szolgálják ki vevőiket.

Ez időszerint mindenki beszél nálunk a „Központi Tejcarnok Szövetkezet“ esetéről, s nagy a felháborodás, hogy egy ily tekintélyes vállalatnál is fordulhattak elő visszaélések a közönség bizalmával szemben. A szövetkezet már tisztázta magát annyiban, hogy bebizonyította jóhiszeműségét, kimutatóván, hogy a hamis jelzésű üvegeket akarata ellenére szállította egy üveggyár. A nagy zajt ütött esetnek csak akkor volna üdvös következménye, ha a közönség okulást nyervén, ellenőrzést gyakorolna minden mértékkel és mérleggel szemben, a hatóság pedig erélyesen gyakorolná ellenőrző kötelességét.

A visszaéléseket, bárhol történjenek, a legnagyobb nyilvánosság előtt kell tárgyalni. Ne a bíróság — amely rendesen lényegtelen összegre rug — tartsa vissza a kereskedőket és többi üzletembert a közönség megrövidítésétől, hanem a nyilvános megsegényítés és kompromitálás. A sajtónak a hivatása, hogy *in effigie* átlugassa a csalafintáskodók fülét.

Ami a Központi Tejcarnokot illeti, időszerűnek véljük, alaposan és részletesen foglalkozni vele.

Budapest lakosságának tulnyomó részét ő látja el tejjel és tejtermékekkel, ennél fogva érdekében áll tudni a közönségnek: hogyan közvetíti ez a szövetkezet a vidéki termelők szállítmányát, mikép történik a tejmanipuláció és egyáltalán mennyiben fejt ki közhasznú közgazdasági tevékenységet? Miután elhamarkodva nem akarunk véleményt mondani, előbb beszerezzük az információkat a szállítóktól és az elárusítóktól, s csak azután tesszük meg megfigyzéseinket.

Mindnyájunkat érhet baleset.

A mentőegyesület ez évi költségvetése 8000 korona deficitet irányoz elő. Nem kell aggódni: ez a hiány pótolva lesz, s az egyesület törzsvagyona érintetlen marad. A vezetők majd megszerzik valahonnan — az államtól, vagy a fővárostól, vagy a közönségtől — a hiányzó összeget. Fennakadás nem fog történni. De ha e miatt nem is aggódunk, föl kell vetnünk a kérdést: reális számítások szerint mutatkozik-e a deficit?

Végigtanulmányozva a mentőegyesület kiadásainak hosszú rovatát, egyes tételek önkéntelenül szemet szurnak és azt a gyanút keltik föl bennünk, hogy az egyesület nem tartja szem előtt a köteles takarékoságot. Egy oly intézménynél, mely a társadalom áldozatkészsége és a főváros nagylelkű támogatása mellett a humanizmust szolgálja, minden garast a fogakhoz kell verni és illik, hogy az intézmény élén állók példát nyújtsanak az önzetlenségben.

Ezt a takarékoságot és önzetlenséget, sajnos, nem tudjuk fölfedezni a mentő-egyesületnél.

Hogyan szerepelhetne különben 16000 korona az orvosok tiszteletdíja gyanánt, amikor tudvalevő, hogy talán az igazgatón kívül egyik orvos sem szenteli minden idejét a mentőegyesületnek, aminthogy arra nincs is szükség. Az igazgató pedig a készpénz fizetésen kívül ingyen lakást, fűtést és világítást élvez az egyesület épületében.

Ott van továbbá a tíz ló eltartására fölvetett évi 14.600 korona. Kérdezzék meg a tűzoltóságot, a bérkocsisokat vagy az istállót tartó mánásokat, kerül-e nekik tíz lónak *csupán az ábraköltése* ily összegbe? Ezért a pénzért a Nemzeti lovardában vagy a Tattersalban is elfogadnák a lovakat tartásra, noha ez a két vállalat *hasznát* is akar a hozzá beadott lovak után.

Mit szóljunk a különféle tételekben előforduló irodai és nyomtatvány költségek horribilis összegéhez? Tudtunkkal a mentőegyesület a betegek elszállítása és az első segély nyújtása végett alakult, nem pedig irodalmi tevékenység kifejtésére.

Tulmagasnak tűnik fel továbbá a világítás és a reparációk tétele is.

Mi sem áll távolabb tőlünk, mint meggyanúsítani az egyesület intézőinek korrektségét és szentül meg vagyunk győződve, hogy a mit a kiadásokban felsorolnak, azt az utolsó fillérig tényleg ki is adják. Ám a hiba abban van, hogy tovább nyújtózkodnak, mint ameddig a takarékos ér, s tulságos gavallérosan bánnak a befolyó jövedelemmel.

Kiváncosnak tartjuk, hogy ahhoz a buzgalomhoz, mely a mentő-egyesület intézményét az egész főváros előtt becsültté tévé, a *takarékosság* szelleme is párosuljon. A gavalléroskodás szép dolog, de nem a mások pénzén.

Az ügynökök.

A kereskedelmi közvetítés Budapesten ez idő szerint éli fénykorát, sőt ide s tova a vidéken is tulteng. Manap jóformán ki sem kell mozdulnunk a lakásból, mert az ügynökök révén minden szükségletünket fedezhetjük, sőt az ügynöki élelmesség olyan vásárlásokba is belevisz, melyekre szükségünk sincs. Nem csoda, ha ma már nemesak pénz, de időrabló dolognak nevezhetjük az ügynökök üzletkereső hajszáját. Egyik jónevű fővárosi orvos panaszkolta például a napokban a következőket:

— Teljes két órát áldozok naponta az ügynökökre. Kora reggel a szabók ügynökei keresnek föl, daczára annak, hogy husz év óta egy és ugyanazon czég vevője vagyok és tőle el nem tántorodom. Naponta átlag két könyvügynök keres föl, noha jól tudhatnák, hogy magamhoz hasonló állásu emberek amugy is figyelemmel kísérik az irodalmat és közvetlenül a könyvkereskedőhöz fordulunk. A legtöbb időmet azonban az életbiztosítási ügynökök foglalják le, mert ez a tér az üzlet egyszeri megkötésén kívül számos mellék-dologra, mint konvertálásra, tőkésítésre nyújt alkalmat. De e tultengés, az elfájlás leginkább abban nyilatkozik meg, hogy a pénzágensek ma már hivatlanul jönnek az emberhez és ajánlatokkal kecsegtetnek, kápráztatnak akkor is, mikor arra semmi szükségünk nincs.

Ez állítás igazolására példát hozhatunk föl. A fővámház egyik fiatal tisztviselője, kinek évi fizetése lakpénzén kívül 2200 koronára rüg, a hónap vége felé a Royal szálló kávéházában, baráti körben, azt mondotta, hogy a jövő hó elsejéig kisebb kölcsönre volna szüksége. Ezt a kijelentést a szomszédos asztalnál ülő pénzügynökök is meghallották és következképen nyomban fölkeresték a kölcsönkérőt. A fényes ajánlatok által elkápráztatott fiatal embert főleg azzal ejtették törbe, hogy hitelképességét nagy-nak tüntették föl és ez uton nyolcz váltó kibocsátására csábították. Az ötven koronás kölcsönt kereső fiatal tisztviselő saját akaratan kívül kétezer koronát vett föl és ebből az összegből 400 korona közvetítési díjat adott az ügynököknek. Mivel azonban belátta, hogy a kölcsönvett összegre szüksége nincs,

a megmaradt összeget váltói visszaszerzésére fordította, de természetesen az ügynökök jutalékára adott négyszáz korona saját terhére esett. Négyszáz koronájába került tehát az, hogy néhány napra ötven korona kölcsönt keresett.

Az emberek gyámoltalansága azonban leginkább ott tűnik ki, ahol ingatlanokra vesznek föl kölcsönöket. A földbirtokosoknak alig 20%-a fordul közvetlenül a bankokhoz kölcsönért, míg 80 százalék ügynöki közvetítést keres, noha az ügynökök nem csinálnak egyebet, minthogy a kölcsönkérelmeket a bankok elé terjesztik. Az ügynöknek a földbirtok becslésében, a kölcsönösszeg megállapításában és kifizetésében, szóval az egész üzlet megkötésében *semmi része sincs*. Hivatlan prókátor, alkalmatlan harmadik személy a bank és a földbirtokos között, akinek közbenjárását a bank nem is méltányolja, sőt egyenesen elítéli, de aki azért mégis megkapja a maga hasznát, mert a kölcsönkérő szorult helyzetén és járatlanságán éléskodik.

A közvetítés ezernyi formában virágzik ma Budapesten. Bizonyoságul hivatkozhatunk arra, hogy a *Budapesti Hírlap* apró hirdetéseinek között valaki a következő hirdetést adta föl:

— Jó forgalmú vendéglőt keresek átvételre. Ügynökök kizárva.

Erre a hirdetésre kereken harmincz válasz érkezett. Harmincz közvetítő iroda és ügynök ajánlotta föl szolgálatát, kik négyszáznál több eladó vendéglő fölött rendelkeztek. Közvetlenül a vendéglősöktől, az eladóktól, egyetlen ajánlat sem érkezett és így a vevő egyenesen rákényszerült arra, hogy a hivatlan harmadik személy teljesen mellőzhető közbenjárását búsán honorálja.

Ugyanez a viszony áll ma mindenütt, a hírlap és hirdető, a munkaadó és munkás, szóval a kereskedő és vevő között. Természetes, hogy ez a rendszer az áruk drágulását vonja maga után. A kereskedő drágábban ad el, mert az ügynöknek perczenetet fizet; a vevő drágábban vásárol, sőt a legtöbb esetben olyasmit vesz, amire szüksége sincs. Ezt szaknyelven *beugratásnak* mondják és a beugratás annál könnyebb, mert ma már a legtöbb kereskedő *részletfizetésre* dolgozik! E tekintetben valósággal recordot ért el a Kossuth Lajos-utcai Weisz Gyula cég, melyről szélteben beszélnek, hogy portékáit százszoros perccenttel drágábban sózza részletfizető vevőire. A gyakorlati élet bizonyága szerint pedig éppen ez az áldatlan részletfizetési rendszer bolygatja meg a legtöbb háztartás mérlegének egyensúlyát és kergeti az egyes családokat a romlásba. A járásbíróságok munkája a részletüzlet terjedésével egyenes arányban növekszik, de erősen nő a bűnügyek száma is. A budapesti törvényszék csaknem naponta foglalkozik oly állítólagos *sikkasztási* pörrel, melyben a vádlott egyebet sem vétett, minthogy a részletre vett árut időközben eladta és a részleteket nem fizette pontosan. Hivatkozhatnánk egy budapesti

könyvkereskedő cégére, mely évenként körülbelül 2000 pört indít azért, mert vevői a részletfizetéseket elmulasztották és ami a legszomorúbb, ezt a 2000 részletfizetési üzletet kivétel nélkül ügynökök ködtették. Bizonyoság ez, hogy 2000 embert olyan vásárlásba ugrattak bele, amelyre szüksége nem volt és amelyekre vonatkozó fizetési kötelezettségét anyagi helyzeténél fogva nem is teljesíthette.

Száz és száz példát hozhatnánk föl még a mindennapi életből. A háziasszonyok állandó panasza az, hogy a közvetítők tudatosan rossz cselédeket hoznak, csak hogy a gyakori változás révén süröbben juthassanak a közvetítési díjhoz. De ugyanez a cselédek kifogása is, kik első közvetítőjüktől többé sohasem szabadulhatnak. Ismeretes a pinczerek békés harcza, melyet a célból indítottak, hogy végre ne a közvetítőknek, hanem maguknak keressenek. És napról-napra látható, hogy a közvetítés a műveltebb osztályok rovására is terjeszkedik.

A fejlődő magyar kereskedelem és iparnak igenis szüksége van a közvetítésre, de az ügynöki rendszer mai tultengése közállapotunkra nézve egyenesen veszedelmes.

Az állatkert helyzete és jövője.

Meglepetésszerűleg hat a hír, hogy az a társaság, mely az állatkertet létesítette és fentartja, rossz anyagi viszonyok közzé került. Ezuttal amaz okokat fogjuk ismertetni, melyek a kellemetlen szituációt előidézték, egy másik cikkben pedig az állatkert jövője érdekében teendő intézkedéseket tesszük megbeszélés tárgyává.

I.

A székesfővárossal az 1896. évi április 25-étől számított 30 évre kötött új szerződés az apróbb és állandó jellegű kötelezettségektől eltekintve, négy rendkívüli és a társaságnak vagyonerejéhez mért súlyos föltételhez kötötte az állatkert területének újabb emberöltőre való átengedését. Ezek elseje egy szilárd szerkezetű vendéglőnek fölépítése, a mely azonnal a székesfőváros tulajdonába megy át, a társaságot csak a használati jog illetvén meg a szerződés idejére. Ettől a vendéglőépülettől a főbejáratig és azon túl ugyanolyan hosszúságban fölláltandó diszes vasrácskerítésnek, a Szondy-utca irányában folytatva pedig diszes deszkakerítésnek a fölláltatása volt a második kikötés. Ezekhez csatlakozik harmadiknak az állatkert be nem épített részének a székesfővárosi mérnöki hivatal ellenőrzése alá rendelt modern parkozása, végül pedig negyediknek a czirkuszépület megvétele esetén annak a kikötése, hogy ez az állatkerti építkezésekhez hasonlóan szintén azonnal a székesfőváros tulajdonába megy át; az állatkertnek biztosítottván a szerződés ideje alatt a használati joga.

Ezeknek a szerződési feltételeknek önmagukban való súlyos voltát talán semmi sem bizonyítja oly csattanósan, mint az a tény, hogy a székesfőváros ezzel rövid 30 év alatt két igen jól hasznosítható objektumot és egy diszes parkot biztosított magának, a mely a terület visszavétele esetén minden tekintetben méltó módon fog a városliget kiválóan gondozott ültetvényeinek keretébe beilleszkedni.

Az állatkert fönnállása ezekhez a feltételekhez lévén kötve, a társaság kénytelen volt azokat a jövőbe vetett bizalommal elfogadni, noha pillanatig sem áltatta magát azzal, hogy azoknak saját erejéből azonnal meg is felelhet. Először is a rövid határidőhöz kötött vendéglőépítés ügye volt megoldandó. Ez annyiban sikerült, hogy a folyton fejlődő vendéglőüzlet várható jövedelméről lemondva, a vendéglőépítés kötelezettségének elvállalása ellenében a vendéglő használatát a szerződés egész idejére vállalkozónak engedték át.

Sikerült ugyan némi bérösszeget is biztosítani, amely azonban ily körülmények között természetesen alig jöhet számba. A vasrácskerítés és a deszka-kerítés költségösszege a milléniumi és páratlan bevételi eredményéből került ki. A czirkusz megvétele tekintetében sikerült úgy egyezséget kötni, hogy annak vételárát a társaság az évi bérösszegek felével törleszti és e részben annyira jutott, hogy az 1902. év végén már csak 613 kor. 56 fillérrel volt hátralékban.

A parkozás terhére azonban a társaság már nem bírta meg. Noha maga a parkozás csakis az 1896. és 1897. évekre esett, sőt ennek a költsége sem szerepelhetne a mérlegben értékként, az 1896. év óta fölmerült összes berendezési és fentartási költségeket beruházásként voltak kénytelenek kimutatni, addig a mig azt megfelelő leírással elenyésztetheti.

Nézzük már most, hogy az ekként megvalósított szerződési feltételek a székesfőváros szempontjából mekkora értéket képviselnek. A vendéglőépület 168.487 kor. 10 fill., a czirkusz 100.000 kor.-ba, annak átalakítása 8348 kor. 72 fill.-be került, a parkra az 1902. év végéig 45.213 kor. 40 fillért, a kerítésekre 14.195 kor. 17 fillért adtak ki, ez összesen 336.244 kor. 39 fill., amit részben készpénzzel, részben elmaradó jövedelem alakjában fődőzött a társaság. Ezenkívül elesett attól az évi 8000 kor. segélyösszegetől, a melylyel a főváros az állatkertet 1895. évig támogatta. Ez a veszteség a mely hét év alatt 56.000 koronát képvisel, szintén pótlendő volt. Hogy ez sikerült: csakis külső, kedvező körülmények összehatalálkozásának: a milleniumi kiállításnak és az azzal kapcsolatosan fölépült Ős-Budavárának köszönhető.

Ős-Budavára az 1902. év végéig 249.989 kor. 62 fillért hozott, a folyó és a jövő évben még várható 56.000 koronával együtt tehát kerekszámban 306.000 kor.-hoz juttatta a társaságot, noha a vendéglőt nézve a szerződésben kikötött kizárólagossági jog megváltása mintegy 106.000 koronát vont

el az állatkerttől a vendéglőbérlet javára. A társaság tehát Ős-Budavárának sokat kifogásolt bérösszegét teljes egészében a székesfőváros vagyongyarapítására fordította.

A mi a beruházásokat illeti, azokra a fentebb ismertetett, az állatkert intézményével csekély vonatkozásban álló nagy beruházások miatt vajmi kevés juthatott. Az 1896. év óta építkezésekre kiadott 364.135 kor. 92 fillérből — a vendéglőre és a czirkuszra eső 276.835 kor. 82 fill. levonásával — csak 87.300 kor. 10 fill. marad a szorosán vett állatkerti építkezésekre, minők, a nagy ragadozók háza, az igazgatósági iroda, az ülésterem, illemhelyek stb. Az immár közel négy évtizede használatban álló primitív, szűk, a külföldi állatkertekéhez nem is hasonlítható állatházak átépítésére és kibővítésére nem maradt pénz. De nemcsak, hogy állatkerti beruházásokra nem jutott, hanem még az állatlétszám megújítása és ellátása is oly arányban emelkedett, hogy a társaság tartozásai 1896. évi 5,075 korona 64 fillérről az 1902. év végéig 119,638 kor. 35 fillérré emelkedtek.

Ennek magyarázatául megemlítendő, hogy az 1896. évi állatlétszám értéke 98,491 kor. 94 fill. volt, az 1902. évi pedig 98,736 kor. 57 fill., tehát 244 kor. 63 fillérrel több, holott az elmúlt hét évben elhullott, de teljesen pótoltt állatok értéke 118,973 kor. 02 fillért mutat.

Az igazgatóság semmi alkalmat el nem mulaszt, hogy az állatkertben nyújtottakat minél változatosabbá tegye, de a jövedelmet fokozni még sem képes. Küzdelmes helyzetének magyarázatát a fentebb jelzett szerződési terheken kívül még másban is kell keresnünk. Első az időjárás szeszélyessége, mert egy kedvezőtlen, hűvös nyár utóhatásait a következő évek sora megsínyli. Azután széles néprétegeinknek immár évek óta folyton súlyosodó anyagi helyzete. Ezzel annyiban számot vetett a társaság, hogy kedvezményes belépőjegyét mindenképpen terjeszteni igyekezett, hogy a kevésbbé tehetős közönségnek legalább szabad vasárnapján jutányosan kellemes és tanulságos időtöltést nyújtson, de a látogatottság nem oly arányú, hogy a díjmérséklést megfelelően ellensúlyozná. Ennek pedig abban rejlik az oka, hogy a Városliget régóta nem központja már a vasárnapi munkaszünetet élvező lakosságnak.

Legfőbb baj azonban, hogy az állatkert nem támaszkodhatik valamely számbavehető oly állandó jövedelemforrásra, a mely spontán, ellenszolgáltatást nem követelve állana rendelkezésére, hogy a véletlen szeszélyeinek kitett rendes bevételi források ingadozó eredményeit kiegyenlítve, azokat bizonyos állandósághoz segítse.

A társaságnak számolniok kell arra, hogy Ős-Budavára bérlete az 1904. évben megszűnik. Ezzel elesik évi 28.000 K bevételtől, ezt azonban enyhíti a czirkusz bérjövödelmének a törlesztési kötelezettség alól immár fölszabaduló második felerésze, a

mely évi 1.000 K-ra tehető. Az építkezési költségek végrészleteinek az 1902. évben történt kiegyenlítése mintegy évi 6.000 K kiadástól menti föl a társaságot, maradna tehát még mintegy 11.000 K évi hiány. Ha fölteszszük még, hogy az 1903. és 1904. évi fél czirkuszbérösszegek mint többbevétel 29.000 K-val és a megszűnt építkezési terhek 12.000 K-val apasztják a fölszaporodott adósságukat, ezekből még mindig 85.638 K 35 f maradna, melynek törlesztési módja megoldást kíván. Ebből az összegből azonban 39 675 K 04 f-re nézve külön egyezkedés folyik úgy, hogy csak 36.963 K 31 f tekinthető égető szükségnek. Ennek rendezése és az évi 10.000 K bevételi csökkenés ellensúlyozása képezi tehát a megoldandó pénzügyi problémát.

Eppen az elmúlt az 1902. év szolgáltatta annak bizonyosságát, hogy a bevételek emelkedésére nem lehet számítani. Az 1902. év időjárása a lehető legkedvezőbb volt; az állatkert kora tavasztól késő ősziig nem fogyott ki a változatos mutatványokból és az eredmény a belépő-díjak és előadások címén csak 46.828 K 55 fillér volt, tehát 5.540 K 26 f-rel több, mint az 1896—1902. évi ciklus legrosszabb 1901. évié. A különben kiváló vonzóerőt képező ethnografiai mutatványokkal úgy van a társaság, hogy ha azok érdekesek, akkor nagy részesedést követelnek, ha pedig nem azok, akkor a látogatottság minimális.

A kibontakozást illetőleg a társaság két módot keres. Gyökeresen segítve volna helyzetén, ha Ős-Budavára fennállása még három évre meghosszabbíthatnák. Ez esetben évi 28.000 koronával számítva, 84.000 K bérjövedelemhez jutna, melyből nemcsak összes adósságukat törleszthetné, hanem fölszabadulva azoknak jelentékeny évi kamatterhe és törlesztési részletei alól, az állatkert céljaira újabb eszközökkel rendelkezne.

A másik — kisegítő — megoldás pedig abból állana, ha a székesfőváros törvényhatósága az állapotok jobbrafordultáig az Ős-Budavára megszüntetésével előálló évi hiány apasztására évi 10.000 kor. segélyösszeget adna. A székesfőváros súlyos pénzügyi viszonyai között azonban a társaság ehhez a módhoz kevesebb reményt fűz.

Pedig a tőzsde élén gazdasági életünknek eminens szaktekintélyei állanak, akiknek úgy egyénisége, mint társadalmilag elismert tisztessége biztosítékot nyújt arra, hogy visszaéléseket nem tűrnek. A budapesti áru- és értéktőzsde oly nagy jelentőségre, mint a külföldi tőzsdék, felemelkedni még nem tudott; de ez nem a budapesti tőzsde vezetőségén mult, hanem azon csekély befolyásnak tulajdonítható, amelylyel Magyarország a világpiacra bir. Mindazonáltal a budapesti áru- és értéktőzsdének érdekében áll, hogy azt a tekintélyt, amit eddig megszerzett, ne csak fönntartsa, hanem fejlessze is.

Megdöbbenéssel tapasztaljuk azonban, hogy a budapesti áru- és értéktőzsde *külföldön* nemcsak tekintélyt veszti, hanem bizonyos pénzügyi körökben tisztessége ellen is merülnek föl kételyek. Személyes tapasztalataim alapján indítva érzem magam ezt a körülményt tudomására adni a budapesti áru- és értéktőzsde vezetőségének, részben azért, hogy megvédelmezze magát, másrészt pedig, hogy az ellenakciót a maga hatáskörében megindítsa.

Ugyanis azt állítják, hogy itt Budapesten néhány *magát tőzsde és bankbizományosnak* nevező *czég kartell* kötött a budapesti és vidéki laikus közönség megtévesztésére és kizsákmányolására. Manipulációjukat Budapesten nyomtatott magyarul, németül, megjelenő „Pénzügyi Közlönyök“, „Pénzügyi Tudósítók“, „Pénzügyi Informatörök“ stb. című lapok útján eszközlik. Ezekkel az újságlapokkal száz és százezer példányban elárasztják nemcsak Magyarországot és Ausztriát, hanem főleg a német birodalmat és ténykedésüket leginkább itt gyümölcsöztetik még pedig a leginkorrektebb módon.

Jól organizált sajtójuk után a vállalkozásokra inkább hajló és hiszékeny külföldi nagyiparosokat és tőkepénzeseket ravasz módon kiesztelt szakcikkekkal megtévesztik és őket tőkéjük kamatozására olyan *dubioz* részvények vásárlására serkentik, vagy olyan részvényekre kötnek velük *storage* ügyleteket, amelyeknek ezek a külföldiek föltétlenül áldozatul esnek. Persze, az ilyen áldozat azután nem köti be a száját, hanem *urbi et orbi* megismerteti üzlettársai-val és barátaival a vele történeteket, ami a magyar piacnak mérhetlen károkat okoz.

Csodálatos, hogy a budapesti áru- és értéktőzsde eme *czégek* ellen még eddig irtóháborút meg nem kezdett. Reméljük, hogy felszólalásunk nem lesz a pusztában nyomtalanul elhangzó szó. A szóban forgó *czégek* megnevezésével és speciális eseteknek a fölsorolásával legközelebb mi is hozzájárulunk, hogy az áru- és értéktőzsde a purifikáció munkáját végrehajthassa.

Kik kompromittálják a tőzsdét?

A budapesti áru- és értéktőzsde szoliditása iránt a bizalom a külföldön megrendült. Ebből magyarázható, hogy a pénzügyi és gyári vállalatok panganak és azok, akikben volna is egy kevés vállalkozói kedv, visszavonulnak minden üzletkötéstől, biztos tudatában annak, hogy anyagi eredményt nem érhetnek el, hanem ellenkezőleg a jelen viszonyok között csak kár érheti őket, nem annyira a külső konjunkturák, mint inkább egy-két lelketlen *vállalkozói hiéna* hazafiatlan és tisztességtelen machinatioi miatt.

Hirek a városházáról.

A jövő évi közmunkaprogramm. A főváros 1904. évi ideiglenes közmunkaprogrammját most terjesztette be a tanácshoz a mérnöki hivatal. Ez körülbelül csak az idei fődözethiány miatt meg nem valósított program közmunkáit öleli föl és csak annyiban bővített, hogy fölvetettek azok a munkák is, amelyek sürgős természetüknél fogva a jövő évben okvetlenül végrehajtandók. E munkálatok sorrendjét sürgősségük szerint állította össze a mérnöki hivatal. A programot tárgyalás céljából a középítési bizottsághoz utalta a tanács.

A Krisztina-körút rendezése. A Krisztina-körút utolsó szakaszának rendezési munkálatai felelelik a Gellért rakpart ama szakaszának rendezését is, mely a Ferencz József és az eskütéri hid följárója között fekszik. Erre vonatkozólag vegyesbizottsági megállapodások történtek a főváros s a közmunkák tanácsa között, mely megállapodásokhoz azonban a főváros közönsége eddig még nem járult hozzá. Tekintettel arra, hogy e szakasz rendezése már halaszthatatlan, a közmunkák tanácsa meg sürgette a főváros hozzájárulását s egyben megküldte a részletes kiviteli tervet is. A vegyes bizottság megállapodásai értelmében a rendezés csak egy kiküldendő felügyelő-bizottság közreműködésével történhetik meg, miért is a közmunka tanács kéri a fővárost, hogy e bizottságban minél előbb küldje ki a képviselőit s azok névsorát vele közölje. Megjegyzendő, hogy a vegyes bizottság megállapodásait a tanács legutóbb pártoló javaslattal beterjesztette már a közgyűlésnek.

A levélgyűjtő szekrények áthelyezése. A főváros tanácsa kérdést intézett a posta- és táviróigazgatósághoz: nem volna-e lehetséges a levélgyűjtő szekrényeket az utcái lámpások, vaskerítések oszlopok stb. felhasználásával oly módon elhelyezni, hogy azok ne képezzenek forgalmi akadályt. A postaigazgatóság véleménye szerint csakis az öntött vasból készült rácskerítések alkalmasak. A szekrényeknek egyéb ily utcátárgyakra való felfüggesztéséhez nem hajlandó hozzájárulni. E véleményében a postaigazgatóságot a főváros mérnöki hivatala is megerősíti, miért is a tanács elrendelte ama vaskerítések összeírását, amelyeken a levélgyűjtő szekrények elhelyezendők lesznek.

A házaló vidéki asztalosok. A főváros környékén fekvő községekből naponként egész sereg asztalos rándul be a fővárosba s a törvény tilalma ellenére házal kisebb fajta asztalos portékával, miáltal a budapesti adófizető iparosok jelentékeny anyagi kárt szenvednek. A kereskedelmi csarnok e visszaélések céljából panaszos beadványt intézett a kereskedelmi miniszterhez, s védelmet kért a házaló asztalosok túlkapása ellen. A miniszter azzal küldte le a panaszt a fővárosnak, hogy e tárgyban mihamarabb tartson vizsgálatot s a legnagyobb erélyességgel járjon el a törvényt megszegő házalókkal szemben.

A czeplédi vasuti vonal kihelyezése. A VII. kerületi polgárok egy küldöttsége tisztelgett a mult héten Márkus József polgármesternél s Halmos polgármesternél. Tekintettel arra az ankétre, melyet a miniszterelnök a főváros rendezése dolgában legközelebb tartani fog, a deputáció előterjesztette a VII. kerületi polgárság ama kérelmét, hogy az ankéten hozassék szóba az államvasutak czeplédi vonalának kihelyezése is. Ez a vonal nagymértékben utjában van a kerület külső része (Szugló) fejlődésének s akadályozza a forgalmat, minek következtében városfejlődési szempontok is szükségessé teszik a kihelyezését. Ugy a főpolgármester mint Halmos polgármester megígérték, hogy e kérelmet támogatni fogják. A deputációt Ehrlich G. Gusztáv vezette.

A budai külső részek villamvilágítása.

A tanács még a mult esztendőben fölhívta a mérnöki hivatalt, hogy a budai külső részek felső vezetékű villamos árammal való megvilágítását tanulmányozza s erre vonatkozólag tegyen javaslatot. A mérnöki hivatal most foglalkozik ez ügygel s nem sokára készen lesz a javaslat is, amely azonban minden valószínűség szerint csak akkor kerül majd tárgyalás alá, ha ismeretes lesz a miniszternek a Filler-utca felső vezetékű világítása dolgában hozandó határozata. Tekintettel arra, hogy a kereskedelmi miniszter perhorreszkálja a felső vezeték alkalmazását, az is könnyen megeshetik, hogy a Filler-utcai tervezések sem nyerne miniszteri jóváhagyást, mely esetben előrelátható lesz, hogy a budai külső részek felső vezetékű világításának ügye is hajótörést fog szenvedni.

A keserűvízforrások védelme. A kelenföldi keserűvízforrások tulajdonosainak panaszai folytán a kerületi elöljáróság két esztendővel ezelőtt előterjesztést tett a tanácsnak, hogy a források mentén elvonuló s már egészen eliszaposodott árok medre kimélyíttessék. Nagyobb esőzések idején ez árok vize kiárad s félő, hogy a szennyes hordalék egyszer majd előnti s megfertőzteti a nagy értékű forráskutakat. Számtalan sürgetés után most végre intézkedett a tanács s elrendelte az árokmeder mélyítését. A munkálatok végrehajtása a kerületi elöljáróságra bízott. Egyidejűleg Pestmegye alispánja is intézkedett, hogy az árok budafoki szakasza, a mely megyei területen fekszik, szintén helyrehozassék.

A Gellérthegyi vízmedence. A főváros egyik leghatalmasabb s legszükségesebb alkotása: a Gellérthegyi nagy vízmedence közel áll a befejezéséhez. Amióta beállott a meleg idő, nagy lépésekkel halad előre a betonmunka, mely a hosszú téli fagy miatt jó ideig nem volt folytatható. A medence mindamellett elkészült volna már eddig, ha a munkálatokat meg nem akadályozzák a fölfakadt talajvizek. A vizek elvezetése meglehetősen hosszú időt vett igénybe. A gellérthegyi vízmedence látja majd el jó ivóvízzel a kelenföldi részeket, miért is a tanács nagy sietséggel rakatja le a vízcsoveket, melyek nagy része már le is van sülyesztve. Az őssz munka odáig haladt, hogy a nyáron az új vízvezeteki hálózat át lesz már adható a közhasználatnak.

Alapítványi helyek. A főváros törvényhatósága tudvalevőleg 8 alapítvány-helyet létesített a honvéddapapród iskolánál. Ezek közül az 1903/4. tanév elején egy hely betöltendő lesz, melyre a főváros tanácsa most pályázatot hirdet. Pályázhatnak budapesti illetőségű 14–16 éves ifjak, akik valamely középiskola IV. osztályát kielégítő eredménnyel végeztek s testileg alkalmasak katonai szolgálatra. A kérvények ez évi június 15-ig adandók be a tanács iktató hivatalnál. Csatolandó a születési, illetőségi, orvosi s iskolai bizonyítvány. Megjegyzendő, hogy a latin és görög nyelvből nyert elégtelen tanjegy nem vétetik figyelembe.

URIKÁNY-ZSILVÖLGYI MAGYAR KÖSZENBÁNYA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Közgyűlési meghívó.

Az Urikány-zsilvölgyi magyar köszénbánya részvénytársaság szavazatra jogosult t. cz. részvényesei az 1903. június 6-án, délután 1/4 órakor Budapesten, a Magyar Általános Hitelbank helyiségében (V. ker., Nádor-utca 12. sz.) tartandó

tizenegyedik rendes közgyűlésre

meghívotnak.

A tanácskozás tárgyai:

1. Az igazgatóság jelentése. — 2. A felügyelő-bizottság jelentése. — 3. A lefolyt üzletév mérlegének előterjesztése és jóváhagyása. — 4. A tiszta nyereség hovaforrása iránti határozat. — 5. Felmentvény az igazgatóság és felügyelő-bizottság részére. — 6. Igazgató-választás. — 7. A felügyelő-bizottság megválasztása. — 8. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság járandóságának megállapítása.

A közgyűlésen minden részvényes **tíz** darab letett részvény után **egy** szavazattal bír.

A szavazatra jogosult t. cz. részvényesek felhívotnak, hogy részvényeiket, a le nem járt szelvényekkel együtt, a közgyűlésre kitűzött határnap előtt **nyolcz** nappal **Budapest** a Magyar Általános Hitelbanknál, vagy **Franciaországban** a „Crédit Lyonnais“-nél, **Lyonban**, vagy annak Franciaországban levő bármely fiókjánál, vagy **Svájcban** a „Crédit Lyonnais“ genfi fiókjánál, vagy „Lenoir, Poulin & Co.“ bankházánál **Genfben**, két számjegyzék kíséretében letétbe tegyék.

A mérleg, a felügyelő-bizottság jelentésével együtt, **8 nappal** a közgyűlés előtt **Budapest** a társaság helyiségében a részvényesek rendelkezésére bocsátatik.

Urikány-Zsilvölgyi magyar köszénbánya részvénytársaság.

Mérlegszámla 1902. december 31-én.

Vagyon: Bányabirtok számla K 4304463-65. Bányabefektetési számla K 760000 —. Bányaberendezési számla K 757995-34. Telep és épületek számla K 1203412-12. Gépek, villamos berendezések és leltárszámla K 836568-34. Ipar- és sodronyvasut számla K 31747-88. Iparvasut Szt.-István tárnához K 169146-82 = K 8068334-15. Pénztár számla: központi pénztár K 5616 —, bánya pénztár K 19351-61 = K 24969-61. Petrozsény Livazény-Lupényi h. é. vasut elsőbbségi részvényei K 1305800 —. Petrozsény-Livazény-Lupényi h. é. vasut I. kölcsön tartozása K 564601-56. Petrozsény-Livazény-Lupényi h. é. vasut II. kölcsön tartozása K 211368-36 = 2081769-92. Petrozsény-Livazény-Lupényi h. é. vasut elsőbbségi és törzsrészvény és élvezeti jegy osztalék számla K 311258 —. Adósok: pénzügyintézeteknél elhelyezett készpénz K 142238-27, különféle adósok K 196567-20 = K 338805-47. Értékpapírtárca K 180514-49. Különféle anyag-számla K 207734-28. Szénraktár K 47371-76. Baleset biztosítási számla: előre fizetett biztosítási díjak K 69136 Összesen K 11272049-04.

Teher: Részvénytőke számla K 4800000 —. Első kibocsátású arany elsőbbségi kötvény számla K 2708230 —. Másod kibocsátású arany elsőbbségi kötvény számla K 1860040 —. Kisorsolt arany elsőbbségi

ségi kötvény számla K 6335-20. Beváltatlan arany elsőbbségi kötvény szelvények K 111935-29. Beváltatlan részvénytőke osztalék szelvények K 9342-20. Adótartalék számla K 20000 —. Értécsökkenési számla K 798953-85. Tartalékalap számla K 290186-75. Munkások baleset biztosítási tartalékalap számla K 45205-50. Tisztviselői nyugdíj tartalékalap számla K 34572-68. Hitelezők számla: Átmeneti számla K 65985-99. Különféle hitelezők K 145654-27 = K 211640-26 = K 10896441-73. Nyereség- és veszteség számla: nyereség áthozat 1901-iki üzletévről K 33805-45, nyereség 1902. üzletévben K 341801-86 = K 375607-31. Összesen K 11272049-04.

Árlejtési hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa a Szt-Gellért-kórháznak 4 új pavillonnal való kibővítési munkáira és pedig:

1. a mintegy 86422 kor. 34 fillérrel előírány-	
zott föld, kömives és elhelyező munkákra,	
2. a 5657 K 04 f. költséggel előírányzott vas	munkákra
3. a 42965 „ 06 „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	ács „
4. a 3223 „ 20 „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	kőfaragó „
5. a 13087 „ 20 „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	asztalos „
6. a 11634 „ 40 „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	lakatos „
7. a 2913 „ 30 „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	üveges „
8. a 11392 „ 84 „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	mázoló „
9. a 11852 „ 14 „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	bádigos „
10. a 21250 „ — „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	burkolási „

1903. évi június hó 10-én, délelőtt 10 órakor nyilvános árlejtést tart.

Ajánlatok az összes munkák kizárásával, csakis minden egyes munkára külön tehetők, bánatpénzül pedig az előírányzott összeg 5%-a teendő le, — a mely összeg szerződési biztosítékul fog szolgálni.

Az ajánlatok a hivatalos mintán nyújtandók be.

Az ajánlati minta, költségvetési példányok, ajánlati és vállalati feltételek, valamint mindennemű felvilágosítás a székesfőváros mérnöki hivatalának magánépítési szakosztályában (Központi városháza Károly-utczai oldal II. emelet 294. sz.) Hönig Dezső fővárosi mérnöknel naponként d. e. 10—12 között kaphatók és ugyanott a tervek is megtekinthetők.

A székesfőváros tanácsa fentartja magának azt a jogot, hogy a beérkezendő ajánlatok bármelyikének elfogadása felett szabadon határoz.

Erről vállalkozni kívánók azzal értesítettnek, hogy ikenként 1 koronás bélyeggel ellátott s a bánatpénz letételét igazoló nyugtával felszerelt, zárt írásbeli ajánlataikat legkésőbb folyó évi június hó 10-én, délelőtt 10 óráig a Központi városháza II. emelet 220. ajtószám alatt, Viola Imre tanácsnok ur vagy helyettese kezéhez annál is inkább nyújtásuk be, mert később érkező vagy kellőképen fel nem szerelt ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Budapest, 1903. évi május hó 12-én.

A székesfőváros tanácsa.

Viola s. k.
tanácsnok.

Meghívó

a Magyar fémlemez-ipar részvénytársaság

1903. évi június hó 5-én délután 6 órakor
Pap Zoltán dr. országgyűlési képviselő ügyvédi
irodájában, IV., Magyar-utca 2. szám alatt tartandó

2-ik és 3-ik rendes közgyűlésére.

Napirend:

1. A jegyzőkönyvvezető és hitelesítők kinevezése.
2. Zárszámadás és felügyelő, valamint az igazgatóság jelentésének bemutatása és a mérleg megállapítása.
3. Igazgatóság és felügyelő-bizottságnak a felmentvény megadása iránti javaslat.
4. Az alapszabályok módosítása.
5. A 4 tagból álló igazgatóság megválasztása.
6. A 3 tagból álló felügyelő-bizottság megválasztása.

A közgyűlésen az alapszabályok 14. § értelmében csakis azon részvényesek vehetnek részt, kik részvényeiket, a még le nem járt szelvényekkel együtt, a közgyűlés megtartása előtt 8 nappal a társaság pénztáránál letéteményezték.

Budapest, 1903. május 15.

Az igazgatóság.

A „Magyar részvénytársaság délafrikai vállalatokra“

folgó évi június hó 1-én délelőtt 9 órakor fogja
Budapest, V., Nádor-utca 3. szám alatti központi
irodájában

VII-ik rendes évi közgyűlését

megtartani, melyre az igazgatóság a t. cz. részvényeseket ezennel meghívja.

Napirend:

1. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság évi jelentése.
2. A mérleg előterjesztése, határozathozatal az üzleti eredmény fölött, valamint a felmentvény megadása az igazgatóság és felügyelő-bizottság részére.
3. Három felügyelő-bizottsági tag és egy felügyelő-bizottsági póttagnak egy évre való megválasztása.

Budapest, 1903. május hó 16-án.

Azon részvényesek, kik a közgyűlésen résztvenni óhajtanak, felkéretnek, hogy részvényeiket legkésőbb 8 nappal a közgyűlés megtartása előtt a társaság központi irodájában (V., Nádor-utca 3.) letéteményezni sziveskedjenek.

A szavazati jog gyakorlása tekintetében hivatkozás történik az alapszabályok 10. §-ára.

Figyelmeztetnek a t. részvényesek, hogy a megvizsgált mérleg, a jelentéssel együtt, betekintés és átvétel végett a társaság központi irodájában a közgyűlést megelőző 8 napon át készen tartatik.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcson részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékpénztári könyvecskék $3\frac{1}{2}\%$ kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyó számlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körút 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. — VIII., József-körút 2. — VIII., Üllői-út 6.

Irodái: VI., Andrassy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt $\frac{1}{2}$ 9— $\frac{1}{2}$ 1-ig, délután 3— $\frac{1}{2}$ 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje
Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihúzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezű fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különféle emeltyű-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző célokra.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kiváratra.

Tűzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház berházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tökebiztosítást, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő

A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50	

MAGYAR**FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR**

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-
világító testekben,**

a legegyszerűbb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3.

VI., Teréz-körút 1 a.

V., Gizella-tér 1.

X., Jászberényi-ut.

VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.

Köszvár: Wesselényi-utca 20.

Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

Schlick-féle**vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság.**

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzem-
berendezések malmok részére, szivattyu-tele-
pek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók,
emelőgépek és daruk, szinpadí gépezeti
berendezések készítése, stb.

A magy. kir. államvasutak nyári menetrendje

Érvényes 1903. évi május hó 1-től.

A vonatok indulása Budapestről.

A vonatok érkezése Budapestre.

A keleti pályaudvarról				A nyugoti pályaudvarról				A keleti pályaudvarra				A nyugoti pályaudvarra							
Vonat szám	óra	perc	vonat neve	Délelőtt (Hova ?)	Vonat szám	óra	perc	vonat neve	Délelőtt (Hova ?)	Vonat szám	óra	perc	vonat neve	Délelőtt (Honnan ?)	Vonat szám	óra	perc	vonat neve	Délelőtt (Honnan ?)
316 ¹	6 15	sz. v.	Hatvan		102	1 00	kel.ost	Bécs, Páris,		645	5 00	t.sz.sz.	Arad		701 ¹	12 50	k. o. e. v.	Konstantinápoly, Bukarest	
28	6 20	"	Triest, Nkanizsa				exp.v.	Csende, London		327	5 20	v.v.	Berlin, Ruttka		143	4 40	sz. v.	Palota-Ujpest	
604	6 50	gy. v.	Gyulafehérvár		148	5 50	sz. v.	Palota-Ujpest		1707	5 45	sz. v.	Stanislaw, M.-Sziget		145	5 35	"	Palota-Ujpest	
			Nagyszeben, Kolozsvár,		122	6 00	"	Ersekújvár		607	6 10	"	Brassó, Arad		6101	6 15	"	Szolnok, Czepléd	
			Töris, Stanislaw		6102	6 35	"	Cegléd, Szolnok		47	6 15	t.sz.sz.	Bicske, Gyékényes		1407	6 25	"	Berlin, Zsolna	
10	6 50	sz. v.	Bécs, Grác		4102	6 45	"	Esztergom		405	6 35	sz. v.	Lemberg, Kassa,		147	6 35	"	Palota-Ujpest	
302	7 10	gy.v.	Ruttka, Berlin		150	6 55	"	Palota-Ujpest		11		"	Máramaros-Sziget		217	7 05	tv.sz.sz.	Párkány-Nána	
306	7 15	sz. v.	Belgrád, Brod		6012	7 05	v. v.	Lajos-Mizse		1505 ¹	6 40	"	Bécs, Triest		709	7 15	sz. v.	Bukarest, Vercio	
402	7 25	gy.v.	Kassa, Munkács,		1404	7 20	gy. v.	Zsolna, Berlin		907	7 05	sz. v.	Csorba, Kassa		4107	7 25	"	Bázias	
			M.-Sziget		104	8 00	"	Bécs		507	7 10	"	Belgrád, Brod		149	7 35	"	Dorog	
1302	7 30	"	Fehring, Grác		152	8 05	sz. v.	Dunakeszi-Alag		1303	7 25	"	Brassó, Kolozsv.		117	7 45	"	Palota-Ujpest	
1508	7 35	sz. v.	Kassa, Csorba		708	8 15	gy. v.	Temesv., Orsova, Bázias		317	7 25	"	Graz, Fehring		6011	7 50	v. v.	Páris, Bécs	
318	7 50	"	Gödöllő		712	8 30	sz. v.	Temesv., Karán-		309	7 35	"	Gödöllő		131 ²	8 10	sz. v.	Lajosmizse	
1002	8 00	gy.v.	Zágráb, Fiume, Torino,					sebes, Bázias		501	7 50	gy. v.	Hatvan		713	8 25	"	Nagy Maros	
			Róma, Pécs, Vinkorve		134 ¹	8 55	"	Nagy-Maros		1021	7 50	v. v.	Bukarest, Brassó		4101	8 35	"	K-K.-Félegyháza	
606	8 10	sz. v.	Arad, Brassó		116	9 25	"	Bécs, Berlin		1005	8 10	sz. v.	Paks, Adony-szab.		123	8 45	"	Esztergom	
1006	8 15	"	Zágráb, Fiume, Pécs, Brod		154	9 35	"	Palota-Ujpest		1509	8 15	"	Fiume, Zágráb, Brod, Pécs		11	9 10	"	Párkány-Nána	
24 ¹	8 20	"	Bicske		136 ²	11 35	"	Nagy-Maros		311	8 45	"	Csorba, Kassa		1403	9 40	gy. v.	Dunakeszi-Alag	
408	8 35	"	Munkács, M.-Sziget							1003	8 50	gy. v.	Hatvan					Berlin, Zsolna,	
2	8 50	gy.v.	Bécs, Graz										Torino, Róma,		153	10 20	sz. v.	Pozsony	
506	9 00	sz. v.	Kolozsvár, Brassó,										Fiume, Zágr.		715	10 55	"	Palota-Ujpest	
			M.-Sziget, Stanislaw												119	11 05	"	Szeged	
306	9 35	"	Ruttka, Berlin															Ersekújvár	
Délután				Délután				Délután				Délután				Délután			
944	12 00	t.sz.sz.	Kis-Körös		6104	12 05	sz. v.	Cegléd, Szolnok		1	9 05	sz. v.	Győr		155	12 55	sz. v.	Palota-Ujpest	
514 ¹	12 10	sz. v.	Nagykátá		156	12 15	"	Palota-Ujpest		509	9 15	"	Szolnok		133 ³	1 15	"	Nagy-Maros	
18	12 25	"	Bicske		128	12 25	"	Nagy-Maros		307	9 45	"	Berlin, Ruttka		703	1 25	gy. v.	Bukarest, Vercio, Orsova,	
310	12 35	"	Hatvan, Miskolc		4108	12 50	"	Dorog		909	9 50	"	Szabadka					Bázias	
320	1 30	"	Gödöllő		158	1 15	"	Palota-Ujpest		27	10 15	"	N-Kanizsa, Triest					Páris, Bécs	
504	2 00	gy. v.	Kolozsvár, Töris, Szat-		106	1 45	gy. v.	Bécs, Páris									Palota-Ujpest		
			már-Németi		4110 ³	2 05	sz. v.	Pilis-Csaba									Lajosmizse		
602 ³	2 15	"	Arad, Bukarest ³		126	2 15	"	Párkány-Nána, Léva									Nagy-Maros		
4	2 15	"	Bécs, Páris, London		160	2 20	"	Palota-Ujpest									Palota-Ujpest		
510	2 20	sz. v.	Szolnok		704	2 30	gy. v.	Vercio, Orsova, Buk., Bázias									Palota-Ujpest		
20	2 25	"	Bicske		120	2 35	sz. v.	Ersekújvár									Palota-Ujpest		
404	2 35	gy. v.	Kassa, Lemberg		4104	2 40	"	Esztergom									Palota-Ujpest		
904	2 40	"	Brod, Belgrád, Konstan-		720	2 45	"	Czepléd									Palota-Ujpest		
			tinápoly		6002	2 55	"	Lajos-Mizse									Nagy-Maros		
312	2 40	sz. v.	Hatvan		170 ¹	3 20	"	Palota-Ujpest									Bécs, Berlin		
324 ¹	2 45	"	Gödöllő		130	4 25	"	Nagy-Maros									Palota-Ujpest		
1302	3 00	gy. v.	Pécs, Eszék, Gyékényes		716	4 30	"	Szeged									Bécs		
910	3 10	sz. v.	Szabadka		108	5 15	gy. v.	Bécs									Palota-Ujpest		
1022	3 20	v.-v.	Adony-Szabolcs, Paks		138 ²	5 30	sz. v.	Vác									Palota-Ujpest		
304	3 30	gy. v.	Ruttka, Berlin		164	6 00	"	Palota-Ujpest									Bécs		
16	4 30	sz. v.	Győr		1406	6 15	gy. v.	Zsolna, Berlin, Pozsony									Palota-Ujpest		
308	5 20	"	Ruttka, Berlin		124	6 20	sz. v.	Párkány-Nána									Palota-Ujpest		
508	5 45	"	Kolozsvár, Brassó		4106	6 40	"	Esztergom									Palota-Ujpest		
322	5 55	"	Gödöllő		710	6 50	"	Vercio, Orsova, Buk., Bázias									Palota-Ujpest		
314	6 25	"	Hatvan		6014	7 25	v. v.	Lajosmizse									Palota-Ujpest		
1004	6 50	gy. v.	Zágráb, Fiume, Róma,		166	7 40	sz. v.	Palota-Ujpest									Palota-Ujpest		
			Nápoly		132 ¹	7 50	"	Vác, Nagymaros ¹									Palota-Ujpest		
1706	7 05	sz. v.	M.-Sziget, Stanislaw		140 ²	8 00	"	Vác									Palota-Ujpest		
22	7 25	"	Bicske		168	8 30	"	Palota-Ujpest									Palota-Ujpest		
1510	8 10	"	Kassa, Csorba		118	10 00	"	Bécs, Páris									Palota-Ujpest		
1008	8 30	"	Zágráb, Fiume,		706	10 10	gy. v.	Szeged, Bázias, Bukarest									Palota-Ujpest		
			Pécs, Brod		714	10 20	sz. v.	Kis-Kun-Félegyháza									Palota-Ujpest		
502	9 15	gy. v.	Kolozsvár, Bukarest,		1408	10 30	"	Zsolna, Berlin									Palota-Ujpest		
			Stanislaw		172 ³	10 40	"	Palota-Ujpest									Palota-Ujpest		
406	9 40	sz.v.	Lemberg, Kassa,		902 ⁴	11 20	kel. e.	Belgrád, Konstantinápoly									Palota-Ujpest		
			M.-Sziget		702 ⁶	11 30	k. o. e.	Bukarest, Konstantinápoly									Palota-Ujpest		
1304	9 40	"	Fehring, Graz																
608	10 00	"	Arad, Brassó																
908	10 10	"	Belgrád, Eszék, Brod																
12	10 30	"	Bécs, Sopron																
1506 ²	10 40	gy. v.	Kassa, Csorba																
328	11 10	v.-v.	Ruttka, Miskolc																
¹ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.			
² Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				² Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				² Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				² Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				² Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.			
³ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				³ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				³ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				³ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				³ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.			
⁴ Máj. havában csak Váczig közl.				⁴ Máj. havában csak Váczig közl.				⁴ Máj. havában csak Váczig közl.				⁴ Máj. havában csak Váczig közl.				⁴ Máj. havában csak Váczig közl.			
⁵ Minden kedd, csütört. és vasárnapokon közlekedik.				⁵ Minden kedd, csütört. és vasárnapokon közlekedik.				⁵ Minden kedd, csütört. és vasárnapokon közlekedik.				⁵ Minden kedd, csütört. és vasárnapokon közlekedik.				⁵ Minden kedd, csütört. és vasárnapokon közlekedik.			
⁶ Minden szerdán és szombaton közlekedik.				⁶ Minden szerdán és szombaton közlekedik.				⁶ Minden szerdán és szombaton közlekedik.				⁶ Minden szerdán és szombaton közlekedik.				⁶ Minden szerdán és szombaton közlekedik.			
⁷ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				⁷ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				⁷ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				⁷ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				⁷ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.			
⁸ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				⁸ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				⁸ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				⁸ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				⁸ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.			
⁹ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				⁹ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				⁹ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				⁹ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				⁹ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.			
¹⁰ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹⁰ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹⁰ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹⁰ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹⁰ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.			
¹¹ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹¹ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹¹ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹¹ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹¹ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.			
¹² Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹² Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹² Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹² Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹² Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.			
¹³ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹³ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹³ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹³ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹³ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.			
¹⁴ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹⁴ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹⁴ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹⁴ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹⁴ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.			
¹⁵ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹⁵ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹⁵ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹⁵ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹⁵ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.			
¹⁶ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹⁶ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹⁶ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹⁶ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹⁶ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.			
¹⁷ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹⁷ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹⁷ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.				¹⁷ Ünne- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept.							

A vonatok indulása Budapest-Józsefvárosról.				A vonatok érkezése Budapest-Józsefvárosra.			
326 ⁴	6 00	sz. v.	Pécel	325 ⁴	6 00	sz. v.	Pécel
A vonatok indulása Buda-Császfürdő kitérőről.				A vonatok érkezése Buda-Császfürdő kitérőbe.			
4002	6 14	sz. v.	Esztergom	4007	7 17	sz. v.	Dorog
				4001	8 45	"	Esztergom
4003	12 30	sz. v.	Dorog	4003	4 39	sz. v.	Esztergom
4010 ³	1 55	"	Pilis-Csaba	4005	9 22	"	Esztergom
4004	2 29	"	Esztergom	4009 ³	10 15	"	Pilis-Csaba
4006	6 30	"	Esztergom				

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

== Megjelen minden kedden. ==

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

== Telefon szám 645. ==

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

A kizsákmányolt főváros.

Lassanként eljutunk oda, hogy a liberalizmus vívmányai közül banni fogjuk az iparnak és kereskedelemnek megszerzett szabadságot. Mert ennek köpenyege alatt hallatlan mérveket kezd ölteni a fogyasztó közönség kizsákmányolása. Budapesten a lakosság nyolcztized része eljutott oda, hogy mindazt, amit keres, utolsó fillérig a megélésre kell fordítania. A lakás és az élelmiszerek drágulása egyszerűen lehetetlenné teszi, hogy aki fizetésből, vagy napszámból él, bármit is megtakaríthasson öreg napjaira. A felső tizezret kivéve az ország többi lakosa máról a holnapra tengődő koldus, s talán széles e világon nincs még egy főváros, hol annyi teljesen vagyontalan ember élne, mint Budapesten.

Ezért a szomorú helyzetért bizonyos mértékben felelősség terheli fővárosunk hatóságát. A külsőségek hajszolásában megfeledkezett a társadalom anyagi vívmányainak konszolidálásáról. Építettett körutakat, hatalmas palotákat, nagygyá fejlesztette területileg a fővárost, de nem gondoskodott arról, hogy a kik benne laknak, tisztességesen megélni tudjanak. Nem gondoskodott arról, hogy a polgárság védelemben részesüljön a minden oldalról fenyegető kizsákmányolás ellen.

Évek óta látjuk, hogy ahol a fogyasztók érdeke összeütközik a termelők és közvetítők érdekével, mindig a közönség huzza a rövidebbet. Budapest polgársága szabad préda bármely önző kartell részére, mert a

tanács tehetetlen a tulkapásokkal szemben. A kis embereknek nincs védelmezője azokban a körökben, melyeknek módjában állana korlátokat emelni a kizsákmányolás ellen. Mert, hogy módjában áll, azt a külföldi városok példája igazolja.

Amikor Magdeburgban a pékek ugyanazt a stiklit próbálták meg, amelyet a mi sütőmestereink most produkálnak, az ottani magisztrátus nem utalta a kérdést különféle bizottságokban, hanem nyomban felállította a hatósági sütőkemenczét és a lakosságot előállítási árban ellátta kenyérrel és egyéb süteményekkel. Miért nem lehetne hasonlóképpen cselekedni Budapest tanácsának? Mi czáfolja őt abban, hogy amikor nyilvánvaló és erköcs-telen üzelem folyik, a közönség pártjára álljon és a fogyasztókat megvédelmezze?

Miért nem vesz példát a mi tanácsunk a Lueger vezetése alatt álló bécsi hatóságtól, melynek volt bátorsága és ereje ahhoz, hogy kapitulációra kényszerítve a közúti villamos társaságot a bécsi munkásnép javára? Az általunk lenézett, kigúnyolt és bizonyos tekintetben méltán gyűlölt Lueger ki tudta eszközölni, hogy a munkások a kora reggeli órákban potom díj mellett használhassák a közúti kocsikat.

Miért nem követik amaz angol városok példáját, melyek a lakosságot hatósági kezelés alatt levő világítással, közúti közlekedéssel, sőt tejcsarnokkal is ellátják?

Ha a külföldön lehetséges pártját fogni a szegény sorsuaknak, miért volna ez lehetetlen a magyar fővárosban?

Sajnos, legujabban jelenségek mutatkoznak, melyek azt a gyanút érelik meg, hogy a hatóságok nemcsak hogy a közönség érdekeit nem veszik védelembe, hanem pártjára állanak a kizsákmányolóknak. Az élelmiszer hamisítás óriási mérveket öltött Budapesten. Volna törvényünk ellene, de akik ezt kezelik, felháborító kiméletet tanusítanak a vétkesekkel szemben. Budapesten bátran üzheti a tej, a pék, a fűszeres és a többi elárúsító az élelmiszerek hamisítását, mert potom 50 vagy 100 korona birsággal megszabadul a konzekvenciák alól. Amikor ezeket nyerhet a hamisítás révén, meg se kottyán ez a birság. A hatóság gondoskodik arról, hogy bűnös cselekménye ne kerüljön nyilvánosságra, s a közönség ne tudhassa meg, hogy ki a csaló és hamisító.

Irtózatosszora folyik a kisemberek számára alapított korona-szövetkezetekben, s bár a sajtó sűrű egymásutánban közli a kiszípolozott és tönkretett áldozatoknak feljajdulásait: a hatóságok füle süket marad. Preventív intézkedéseket kellene tennie, de ehhez lusta vagy érzéketlen.

A lelkiismeretlen hanyagság keservesen meg fogja boszulni magát. A lakosság elkeseredése nőttön nő a városi hatóság ellen, s a radikális szocializmus karjaiba vetik magokat olyanok is, kik konzervatív polgári elvekben nőttek fel.

Ne feledkezzék meg a tanács arról, hogy az üres gyomrok korgása vészesebb, mint a leghevesebb politikai szenvedély őrjöngése!

A főpolgármester utinaplójából.

Egyik szemfüles riporterünk azt az érdekes fölfedezést tette, hogy *Márkus József* főpolgármester, épp úgy mint *Küry Klára* és báró *Bánffy Dezső*, naplót vezet. Jeles munkatársunk nem elégedett meg a fölfedezéssel, hanem nyomban kézre is kerítette a főpolgármesteri naplót. Az alábbi sorokat abból másolta. Hogy hiven-e, arról csak *Márkus József* adhat felvilágosítást.

Május 22.

Hát utazom Szent-Pétervárra! Igaza van Pascalnak, hogy az ember gondolkozó nádszál. Sőt néha nádszál gondolkodás nélkül. Ime, tegnap még eszem ágában sem volt elhagyni a fővárost, s ma már abban

a meggyőződésben pakoltatom kufferbe a diszmagyar ruhámat, hogy e nélkül a szent-pétervári ünnepség hiányos volna. Sőt most már arról is meg vagyok győződve, hogy az én jelenlétem a Néva partján nagyjelentőségű külpolitikai aktus, amelynek nyoma marad a világhistóriában. Miért ne vallanám be magam előtt, hogy a világosság fáklyáját nem Ehrlich G. Gusztáv, nem Heltai Ferencz barátom, sőt még nem is San Marino főkonzulja (ki számomra a diszmagyart és a diplomáciai információkat liferálja), gyújtotta fel agyamban, hanem Széll Kálmán. Ma délelőtt imigy szólt hozzám:

— Azt hallom, hogy a főváros nem akarja képviseltetni magát Szent-Pétervár ünnepén.

— Mi mindig Bécs példáját követjük, — feleltem én — s miután Lueger elegendőnek találta egy köszönő és gratuláló levéllel elintézni a dolgot, mi is így járunk el.

— Éppen ezért önöknek most el kell menni. Goluchowskyt én nem boszanthatom meg direkt, de tartozom neki revanch-sal s ezt a főváros által adhatom meg neki. Tavaly, amikor Ferencz Ferdinánd járt a czárnál, az én bécsi kollegám intrikálta ki, hogy magyar ember nem volt a kíséretében. Péterváron pedig szívesen látnak bennünket, ha csak pénzt nem kérünk, mint Pázmándy és Rimler tettek. Rákóczy kardja, melyet a czár a jubileumi évben nekünk ajándékozott, tokba dugva is suhintás volt Ausztria felé. Akik most a czár környezetében vannak, nem felejtették el, hogy a krimi hadjárat után II. Sándor czár a varsói Szobieszki szobor előtt megállva, így kiáltott fel: „Imbécie — numero I.“ Nekünk tüntetni kell orosz rokonszenvünkkel. Hadd pukkadjon Goluchowsky. A kormány természetesen nem manifesztálhatja érzelmeit, a főváros ellenben azt teheti, ami neki tetszik. Remélem, megért engem.

Persze, hogy megértettem. Goluchowsky előtt sem rokonszenves. Már sokszor volt a fővárosban, s még egyszer sem kibiczkedett az én alsós pártiaimnál, noha Szemere Miklóstól tudom, hogy szenvedélyes kibicz. Az ilyen embert helyes dolog megboszantani.

— Még ma indulok, kegyelmes uram, siettem hazafias lelkesedéssel megnyugtató Deák Ferencz szellemi örökösét.

És csakugyan indulok. Ugy rémlik nekem, mintha a közgyűlésnek volna valami szava ahoz, hogy a főváros képviselve legyen e Szent-Péterváron vagy sem, de ezt majd Halmos barátom el fogja intézni a Vázsonyiakkal és Kasicsokkal, kik tudtommal nem hevülnek Oroszorszáért, mert nem szoktak orosz kaviárt enni és nem látták annak idején az Operaház színpadán táncolni Labunszkaja kisasszonyt, akinek a háttéri formáiról Brody Sándor „Fehér könyvek“-ben dithirambusokat zengett. Én azonban hevülök Oroszorszáért és különösen Szent-Pétervárért. Boldogult István bátyám elolvastatta velem Anyagint, s onnét tudom, hogy sehol nem

láthatni szebb lábacskákat, mint a pétervári Milion aszfaltján.

Nohát látni fogom. De az ut ménkö hosszú odáig. Azt csak nem kívánhatja Széll Kálmán, hogy 48 órán át patienceot játszam a sleeping carben meg az étkező kocsiában. Meg a decorum is azt követeli, hogy Budapest székes-főváros főpolgármestere kísérettel jelenjék meg. Utazás közben a tarokk kissé nehézkes. Az alsós határozottan czélszerűbb a kupéban. Ergo két kísérő kell az utra. Kit vigyek magammal? Rényi főjegyző ritkán ad renonceot, ő lesz az egyik. De ki legyen a második? Most jut eszembe, ha tanulmányokat is akarunk eszközölni Péterváron — pedig az orfeum-rendszer sürgős tanulmányozást igényel — szükséges egy nyelvértő ember. Az oroszok francziások ugyan, de hátha nem mindenütt divik francziásan? Meg kell értetnünk magunkat. Hopp, meg van! Magyarevics Wladen doktor tud oroszul, ő legyen a második kísérő. Talán orvosi tudományának is vehetjük majd hasznát; tanulmányozásoknál soha nem tudhatja az ember, mi ragad reá...

Ez a kirándulás bele fog kerülni vagy 3000 koronába. Remélem, Kasicsék nem lármáznak majd miatta. Ennyit megér Budapestnek, hogy az orosz czár szemtől-szembe láthat engemet.

(Folytatása következik.)

A Duna-ünnepély számadásai.

Az afajta elszámolásoknak, hogy „jöttünk 100 frt, mentünk 100 frt, összesen tehát 200 frt,” — nem vagyunk barátai. Ennélfogva nem helyeselhetjük azt sem, hogy a Dunai-ünnep rendezősege kurtán csak annyit jelent a nagyközönségnek: a bevétel 200.000 korona volt, a kiadás feleannyi, maradt tehát a jótékonycélu intézetek javára 100.000 korona.

Kétségtelen, hogy 100.000 korona tekintélyes összeg, még ha több felé osztatik is. Hamarjában nem emlékszünk, hogy nyilvános ünnepség akkora tiszta jövedelmet hozott volna, s azok az egyesületek, melyek ebből részt kapnak, bizonyára hálás köszönetet fognak szavazni a rendező-bizottságnak. Ám emberemlékezet óta ekkora bevétel sem volt. Jogos és indokolt tehát a kérdés: hűen sáfárokodott-e a rendező-bizottság a publikum pénzével? Mielőtt bárki is segédek küldésére vagy sajtópanasz benyújtására gondolna, sietünk kijelenteni, hogy a rendező-bizottságot nem gyanúsítjuk hűtlen pénzkezeléssel. Még azt sem mondjuk, hogy panamázás történt. A hűséges kezelés alatt egyszerűen azt értjük: kellő szigorúsággal eszközölték-e a kiadásokat vagy pedig túlságosan gavallérosak voltak a különféle vállalkozókkal és szállítókkal szemben?

A multakból sok példa áll előttünk, hogy a nyilvános ünnepségeknél és a jótékony egyesületek-

nél Csáky szalmájának tekintik a befolyó pénzeket, amelyekből mindenki, akinek valamelyes titulusa van, annyit emel el, amennyit a büntető törvénykönyv paragrafusain belül nyugták és számlák mellett elemelni lehet. Az 1882-iki Szent István-ünnep után is kiderült, hogy egyes rendezők megengedhetetlen haszonhoz juttattak néhány vállalkozót. A számadások persze kifogástalan rendben voltak, de báró Atzél Béla, az ünnep főrendezője, elég udvariatlan volt külön-külön vizsgálat alá venni minden egyes számlát. És amikor rájött, hogy egyes vállalkozóknak kétszer, sőt háromszor nagyobb összeget utalványoztak ki, mint amennyi megillette volna őket, az illető utalványozó urat rákényszerítette a különbözet megtérítésére. Ekkép utólag vagy 20.000 frttal több lett a tiszta jövedelem, mint amekkorát a számadások alapján a főpénztárnok kimutatott.

A közönség meg van győződve arról, hogy a dunai ünnepség főrendezője, Szápáry Pál gróf épp olyan kifogástalan és pénzdologban tréfát nem ismerő gentleman, mint volt Atzél Béla báró, de nem hiszi, hogy hasonló tapasztaltsággal is rendelkeznek. Ettől eltekintve is joga van a közönségnek megkövetelni, hogy a kiadások részletesen eléje terjesztessenek. A bizottság nem a saját, hanem a közönség pénzéből fizette a tribün felállítókat, a villamos gömbök szállítóit, a nyomtatványok liferánsait, a tűzijátékot stb. stb. Tudni akarjuk: ezek közül nem élt-e vissza valaki a bizottságnak efajta dolgokban való járatlanságával? Tudni akarjuk, kiknek a zsebébe folyt a jogosan megillető vagy illetéktelen haszon?

Százezer koronáról van szó. Ekkora összeget egy tételben elszámolni nem szabad. A nyilvános kimutatásnak meg kell jelennie, hogy elnémitsa azokat, kik a titkolódzásból gyanúsító fegyvert kovácsolnak a rendezőség ellen.

Szerbiának vatta kell.

Kötelességünknek tartjuk a fővárosi és hazai kereskedőket figyelmeztetni, hogy arra a pályázatra, melyet a szerb hadügyminiszterium az imént hirdetett, ne reflektáljanak.

A szerb hadügyminiszterium beszerezni óhajt körülbelül 50.000 kg. vegyileg tisztított vattát és 125.000 méter Hidrovil gazet. A szállítási határidő a pályázat elnyerésétől számított 3 hó és a bánatpénz az ajánlati értéknek 15%-a.

Ilyen kvantum szállításra érdemes volna a magyar iparnak pályázni, ha nem Szerbia hirdetné. De a multak tapasztalatai óvatosságra intenek. Valahányszor olyas bonyodalom van a Balkánon, mely a háborút és Szerbiának aktív beavatkozását valószínűvé teszi, a szerb hadügyminiszterium siet biztosítani a hadviseléshez szükséges anyagokat, így ezek között a kórházi használatra szánt vattát és gazet. A külföldi gyárosok és kereskedők megjelennek a

pályázaton, de mire az árlejtés megtörténik, a háborus fellegek eloszlottak és a hadügyminiszternek nincs szüksége vattára. Hogy az átvételtől és a tetemes kiadásoktól megszabaduljon, annyi különféle kifogást támaszt, hogy a nyertes pályázó önként visszalép a szállítástól és inkább veszni hagyja addigi kiadásait. Történt már átvétel is, de abban se volt köszönet. Az árlejtésnél a miniszterium az utóajánlatok figyelembevételével annyira leszorítja az árakat, hogy a szállítónak abszolút semmi haszna nem marad.

Belgrádban ezuttal ismét számítanak arra, hogy felhasználhatják a csár által ajándékozott töltenyeket és szükség lesz vattára. E föltevés eredménye a fentebb ismertetett pályázat. Mi azonban kétségtelennek tartjuk, hogy a balkáni zavarok mihamarabb véget érnek s a szerb katonaságnak nem lesz módjában se a szlivnicziai csorbát kiköszörölni, se az albánok fölött győzelmeket aratni. Tehát a vatta nem fog kelleni a hadügyminiszternek, s a naiv pályázók hiába költenek a szállítás elnyerése végett. De ha a szerbek át is vennék a szállított anyagokat, az állam jelenlegi finansziális viszonyai közt a szállítók el lehetnek készülve arra, hogy pénzükhöz csak nagy idők múlva fognak jutni. Mert a hadügyminiszterium ad utalványt, de az állampénztár azt mondja: tessék máskor jönni.

A beruházási kölcsön és a főváros.

Abból a törvényjavaslatból, melyet a pénzügyminiszter a múlt héten terjesztett a parlament elé, örömmel látjuk, hogy a 262 milliós beruházási kölcsön egy része a főváros fejlődését van hivatva előmozdítani s egyúttal segítségére lesz az évek óta pangó iparnak és munkahiánynak.

A földművelési miniszterium körülbelül *hét milliót* szánt rakodópartokra, téli kikötőre és a soroksári dunaág rendezésére. Ez az egyik nagy tétel. A másik, a palotaépítkezések, még nagyobb, majdnem kétszerese az előbbinek. Új palotát akarnak emelni a belügyminiszteriumnak, a főkapitányságnak, a vallás és igazságügyi minisztériumoknak, azonkívül a színművészeti akademiának. Mindezek költsége 12.222.000 koronában van előirányozva, összesen tehát közel husz millió jönne forgalomba Budapestben.

Erre a befektetésekre olyan szüksége van a fővárosnak, mint az aszú földnek a nyári esőre. És csak azt kívánhatjuk, amit az egyszerű paraszt: „adjál uram esőt, de mindjárt!”

A befektetések közül közgazdasági szempontból nagy jelentőséggel bír a téli kikötő megcsinálása és a soroksári dunaág rendezése. De e perczben tájékozatlanok vagyunk, hogy a kormány hogyan döntött: egyidejűleg létesíti-e a lágymányosi téli kikötőt, és a csepelszigeti kereskedelmi kikötőt avagy előbb az egyiket és később a másikat.

Tudtunkal a kereskedelmi miniszterium a Csepelszigeti kereskedelmi kikötő terveivel már rég elkészült.

E terv megvalósítása óriási horderővel bír a főváros IX. kerületére nézve, amennyiben elhárítaná ama akadályokat, melyek a kerület fejlődésének útjában vannak. A csepelszigeti kereskedelmi kikötő bizonyára magával vinné a közraktárakat, az elevátort, a dunaparti vasutat sőt talán a vámházat is, így a Ferencváros a Duna felől is szabadabbá tétetnék. Érthető tehát, hogy a fővárosnak mily nagy mértékben képezné érdekét a kereskedelmi kikötő megépítése.

A lágymányosi téli kikötővel kapcsolatban fölmerült a tanácsnál az az aggodalom, hogy vajjon a kereskedelmi minisztert nem fogják-e elhatározásában befolyásolni a lágymányosi tervezések. A földmívelési miniszter ugyanis mindkét medenczét ki akarta építeni olyképen, hogy azokat ellátná dockokkal, emelődarukkal, vasutvonalakkal, szóval olyan felszereléssel, amely ugyszólván kereskedelmi kikötővé minősítené az egyszerű télikikötőnek tervezett két medenczét. A kipécézett terület oly nagy, hogy 6—7 száz hajó befogadására is képes lesz, mely körülmény, a legutóbbi évek hajóforgalmát véve alapul, valószínűvé teszi, hogy Budapest részére a lágymányosi kikötő is hosszú időre megteszi majd egy kereskedelmi kikötő szolgálatait.

A tanácsnak állást kellett volna foglalnia a lágymányosi kikötő ügyében, de függőben tartotta, míg a kormány véglegesen dönt.

A beruházási javaslatból arra következtethetünk, hogy a földművelési miniszterium megelégszik a lágymányosi egyik medence kiépítésével s a kereskedelmi kikötő céljaira a soroksári Dunaág fog felhasználtatni. Ez a megoldás helyes. A munkálatok néhány esztendeig sok ezer embernek fognak kenyeret juttatni, a palotaépítések pedig föllendítik az építőipart és a vele kapcsolatos iparágakat.

A főváros melegen óhajtja, hogy véget érjen a képviselőházi obstrukció és a kormány hozzáláthasson a közhasznú beruházások eszközléséhez.

Az állatkert helyzete és jövője.

II.

Mult cikkelyünkben ismertettük azokat a terheket, a melyek az állatkertre nehezedenek, nemkülönben azokat az eszközöket, a melyekkel a belső megerősödés útjait egyengetjük.

Időközben azonban oly támogatások történtek, a melyek a nyugodt, tárgyias megismertetést erőszakkal és lármával rontanak az állatkertnek és így bennünket is arra kényszerítenek, hogy az ismertetést a védekezés alakjában folytassuk.

Az Állat- és Növényhonosító-Társaság 1903. évi május hó 24-én tartott rendes évi közgyűlésén ugyanis

az évdijas tagoknak pár hét előtt belépett töredéke jónak látta az immár 38 éve fennálló intézményt és annak vezetését a vádakra egész özönével elárastani, formális számonkérést rögtönözni és a társulati vagyont az eddigi kezelés ellenében megvédeni. Miután körülbelül két hónapja, hogy a székesfőváros polgármesterénél a társaság működésére vonatkozó följelentést adtak be, melynek vádjai teljesen azonosok a közgyűlésen fölhozottakkal, semmi kétség sem foroghat fönn az iránt, hogy tervszerűen előkészített és vezetett mozgalommal van dolgunk, a mely, hogy miféle eszközökkel dolgozik, alább fog kitűnni.

Az Állat- és Növényhonosító-Társaság igazainak tudatában, a hatóság előtt történt megvádolására eddig nem tehetett egyebet, mint hogy várta a vizsgálatot és annak megtörténteig nem is akart a nyilvánosságra appellálni. A hatósági vizsgálat azonban mindeddig nem történt meg, de igenis megtörtént az, hogy a fentjelzett mozgalomhoz oly férfiak is csatlakoznak, a kik, ha a valóságnak megfelelő információt szerezhettek volna, bizonyára nem az állatkert vezetésével állának szemben.

Hogy tehát addig is, a míg a hatósági vizsgálat az Állat- és Növényhonosító-Társaság ellen megmegújuló rágalmakat, gyanúsításokat és vádaskodásokat kellő értékükre fogja leszállítani, szükségesnek tartjuk a társaság mai helyzetének előzményeit és az avval kapcsolatos vagyonalakulást röviden megismertetni.

És most rátérünk az 1902. évi zárszámadások ellen fölhozottakra.

A társaság 1902. évi mérlegének Teher-oldalán „Tartaléktőke” czimén szereplő 30,000 Ks tétel alkalmat adott arra a gyanúsításra, hogy ez az összeg, a mely még az 1896. évi üzleti jelentés szerint takarékpénztárban volt elhelyezve, elkallódott. Tekintsük tehát ezt a kérdést közelebbről. Az 1896. évi üzleti jelentés általánosságban megemlíti, hogy a millénium évének páratlan eredményei lehetővé tették a tartaléknak 15,000 frttal való megalapítását, sőt ezenfelül 15,000 frt készpénznek többletként az 1897. évre való átvitelét. Az 1896. évi mérlegben a pénzkészlet azonban pontosan 30,795 frt 47 krral szerepelvén, világos, hogy ebből az összegből 15,000 frt a tartaléktőkéé, a mely, ha takarékpénztárba helyezve is, mégis csak folyópénzképpen vétetett számba. A következő 1897. év pénzforgalmi kimutatásának 1896. évi készpénzáthozata szintén 30,795 frt 47 kr, de végső maradványa már csak 3,440 frt 93 kr, vagyis az 1896. évről áthozott készletet — beleértve a 15,000 frtnyi tartaléktőkét is — már a következő év nagyarányu — az 1897. évi pénzforgalmi kimutatásban részletesen kimutatott — szükségletei következtében fölhasználták, helyesebben azt az építkezés, állatvétel, a czirkuszvételár hátralékának 8,545 frt 10 krral való apasztása emésztette föl. Hogy, pedig ez így történt, annak oka egyszerűen abban rejlik, hogy

az 1896. évi 239,193 frt 10 kr jövedelem az 1897. évben 77,060 frt 99 krra, ellenben a költség 217,455 frt 32 krról csak 80,563 frt 61 krra apadt, tehát az 1897. év eredménye 25,240 frt 40 krral volt kedvezőtlenebb, mint elődjéé, a mit vagy az áthozott készlettel, vagy adósságcsinálással lehetett volna csak ellensúlyozni.

A tartaléktőke tehát a vagyonként szereplő beruházásokban rejtőzik, a minthogy nem speciális rendeltetésű tartaléktőkék is mindig beleolvadnak az aktívákba és azok elkülönített kezelése nem szükséges. A tartaléktőke tehát éppen azt akarja kifejezésre juttatni, hogy a társaság alapítói az 1896. évnek üzleti eredményére nem reflektáltak, azt nem vonták el az állatkerttől, hanem újabb áldozatképpen, leginkább a székesfővárossal szemben elvállalt kötelezettségek teljesítésére fordították. Itt tehát senkin sem esett kár, legkevésbé pedig azokon, a kik az egy hónap előtt 10 koronáért megszerzett tagsági jogot arra használják föl, hogy sárba rántsanak mindent, a mit mások 38 évi küzdelemmel teljes munkája, pénze és lemondása megalkotott.

Nagy zajjal került színre az Óvadékok tétele. Azt kérdezték, hogy kik azok a szerencsétlen alkalmazottak, a kiknek óvadékát az állatkert elhasználta, mert a Vagyon-oldalon az óvadékoknak sincs ellentétele; mutassa ki az állatkert, hogy az illetők írásbeli beleegyezéseket adták ahhoz, hogy keserves filléreik az állatkert céljaira fölhasználhatók. Szóval egész szabályszerű kaucziószédelgést imputáltak az állatkertnek. Ilyenmő kaucziók pedig az állatkertnél nincsenek is. A dolog akként áll, hogy az Óvadékok-számláján szereplő 2228 kor. 50 fill.-ből 2000 kor. az idei czirkuszvállalatnak még múlt évben lefizetett bánatpénze, a mely az idei utolsó bérnévlistában tudódik be, ha pedig a vállalkozó szerződését meg nem tartaná, akkor meg éppen kártalanításképpen illeti az állatkertet. Hogy ilyen összeget miért ne legyen szabad fölhasználni, azt a bánatpénzek természetével jobban ismerősök megítélésére bizzuk. Ugyanilyen természetű a kerítési hirdetés-vállalkozó 37 kor. 50 fill. biztosítéka, a mely a bérleti utolsó negyedévi részlet fődözésére szolgál. A még fenmaradó 191 kor. régebben történt kisebb vállalatok után befizetett, szintén az állatkertet illető összeget képezi, a mely tehát mint tartozás, leírásra fog kerülni.

Az új tagok ellenzéke kifogásolta az adósságok magasságát is. Hát azt a társaság is jobb szeretné, ha nem volna adóssága. De hogy miért van, azt már a bevezetésben részletesen ki volt fejtve, sőt még az is, hogy hogy lehetséges a visszafizetés, a mivel a támadók adósak maradtak. Csak azt kell csodálnunk, hogy az állatkertnek ezek az óriási adósságai nem elriasztó, hanem inkább vonzó hatást gyakorolnak és az Állat- és Növényhonosító-Társaságot egy csomó új taghoz segítették, a kik még két hónap előtt bizonyára aligha álmodtak arról, hogy a sors az eladósodott állatkert liberálására őket szemelte ki.

Kifogás tárgya volt a parkozási költségeknek a Mérleg Vagyon-oldalán való fölvétele. Erre a dologra már fentebb megfelleltünk, itt csak annyit említünk föl, hogy a szerződés értelmében jogában állana az állatkertnek az 1896. év óta emelt épületek építési leirási kvótáját évi $\frac{1}{30}$ -dal fölvenni, a mely esetben az 1902. év végén nem 325,296 kor. 88 fill.-re emelkedett volna a leírás, (mert az 540.000 kor. leírásból 214.703 kor. 12 fill. még a régi épületekre és kerítésekre esik, a melyek nem képezik az újabb szerződési idő alatt amortizáció tárgyát) hanem csak 88.277 kor. 21 fill.-re, az ekként mutatkozó különbözet tehát busásan fődözi a parkozási költség leírását is. A cél azonban az volt, hogy az épületeknek a lehetőséghez képest teljes leírását mielőbb elérjék, hogy azután a teljes évi fölöslegeket az állatkert nem szerződészerű belső fejlesztésére fordíthassák. A parkozás amortizáció-jára tehát az épületek törlesztése után kerül a sor. E részben különben még 23 évi törlesztési idő áll rendelkezésre. Megjegyezzük még, hogy abból az állításból, mintha a főváros a parkozásra 20.000 kor.-t adott volna, vagy hogy a főkertész 6000 kor.-ért elvállalta volna a munkát, egy szó sem igaz. Sőt ellenkezően az 1897. évi 119. sz. közgyűlési határozat szerint az állatkertnek kellett 20.000 kor.-t a fővárosi központi pénztárnál a parkozás és egyéb beruházások biztosítékául letenni, melyet azután a munkálatok előrehaladásához képest részletekben kapott vissza.

Az állatok értékével már szintén foglalkoztunk, azért erre itt kitérni nem szándékozunk, csak annyit jegyzünk meg, hogy az elbullott állatok leírása a Nyereség-Veszteség-számlából kivethető, az állatok beszerzését pedig minden évi jelentés részletesen kimutatja. E szerint az 1897—1902. évi időszakban 102,842 kor. 43 fill.-t fordítottak állatvételre. Az az állítás tehát, hogy az állatok értékét a Mérleg ma is az 1896. évi magasságban tünteti föl, holott az azóta elmúlt hat év alatt tömérdek állat elpusztult, anélkül, hogy számbavehető új vétel történt volna, a legmerészebb valótlanosság.

A ketreczek és ketreczkerítések 10,400 kval szerepelnek a Mérlegben. Ezeket a támadók szakértője legfeljebb 1400 kra becsüli. Erre csak az a megjegyzésünk, hogy előforduló esetben majd annak juttassa az állatkert a szállítást, a ki az állatkert összes kovácsolt vasból készült ketreczeit és ketreczkerítéseit 1,400 k.-ért előállítani képes.

A Mérleg 30 k. 57 f. pénzmaradványát már a humoros oldalról fogta föl az ellenzék. Erre csak annyit, hogy az 1903. év végén a pénzkészlet már 300 k.-val magasabb lesz, ez t. i. körülbelül megfelel azok tagdíjának, a kik ezzel a befektetéssel váltottak jogot arra, hogy az állatkert vezetését lelkiismeretlen, alaptalan gyanúsításokkal és ráfogásokkal meghurcolják, hitelét megrontsák, az állatkert vagyonát pedig azokkal szemben védjék meg, a kik ennek a vagyonnak alapjait — haszonra nem spekulálva — lerakták.

A vizsgálat megejtéséig ennyinek közlését tartotta az igazgatóság szükségesnek.

A társaskocsi vállalat rabszolgái.

A fővárosi villamos vasutak bérmozgalmai annyira lekötötték úgy a hatóságok, mint a közönség érdeklődését, hogy egyéb közlekedési vállalatok alkalmazottainak anyagi viszonyairól teljesen eltévedt a közfigyelem.

Ezuttal a fővárosi társaskocsi vállalat alkalmazottainak helyzetéről beszélünk, a kik teljesen ki vannak szolgáltatva munkaadójuk kapzsiságának. Szinte hihetetlennek látszik, hogy ma, a XX. században hatósági felügyelet alatt álló társaság ilyen embertelen módon szípolozza ki azokat a szerencsétlen rabszolgákat, a kik egyéb munka híján náluk kénytelenek foglalkozást vállalni.

De beszéljenek az adatok. A fővárosi társaskocsi vállalat alkalmazottait 1 frt 20 kr napibérrel díjazza, a mely fizetés évek mulva 1 frt 40 krig emelkedhet. Ezért a kis fizetésért köteles úgy a kocsivezető, mint a kocsis, hajnali $\frac{1}{2}$ 5-kor a kültelen fekvő telepen megjelenni és szakadatlanul szolgálni, legjobb esetben esti $\frac{3}{4}$ 10-ig, a mikor az első kocsi az Aréna-uti végállomásról az 1 órányire fekvő telepre indul. 11-kor a kocsis kifog, beállítja a lovakat, a kocsivezető leszámol a befolyt jövedelemmel. Fél 12-re jár, mikor elindulhatnak hazafelé, s bizony beletelik 1 óra éjféltán, míg nyugovóra térhetnek. Ezek azok a szerencsések, a kik legkorábban végzik munkájukat. A 11-kor és 12-kor végző alkalmazottak megfelelően később kerülnek haza. Napközben se reggelire, se ebédre nincs megállapodásuk, idejük. A végállomásokon 6—7 perczet időznek, ezalatt átfogják a lovakat, leszámolnak, s még annyi időt is kell találniok, hogy egyenek valamit. Kénytelenek 2—3 részletben elkölteni szerény ebédjüket. Van tehát ilyenformán olyan alkalmazottja is az igazgatóságnak, ki négy év óta képtelen volt tisztességesen ebédelni. Ilyen szolgálat ellenében az igazgatóság meglepően nagylelkű. Minden hetedik napon szabad napot engedélyez alkalmazottainak. *Természetesen szabad napon fizetés nem jár.*

A mily lelketlenül bánnak el alkalmazottaikkal, ép oly könnyedén bocsátják is el őket. Ha a kocsis elejti lovát, vagy ha egyéb, a kocsistól nem függő okból a legcsekélyebb baja támad a lónak, vagy ha a kocsivezető másfelé lévén elfoglalva, nem veszi észre a felszállni készülő utast; ha hibásan ad menetjegyet: e „bűnök“ bármelyike elégséges arra, hogy — amennyiben még nincs egy szolgálati éve az illetőnek, — a vállalat *azonmód elbocsássa* a hibás közeget; ha pedig szolgálati ideje az egy évet meghaladta, 7 napi felmondással adjon tul rajta.

Emellett a vállalat büszkén elmondhatja, hogy oly módját találta ki a büntetésnek, melyre egész bátran szabadalmat kérhet. Ha ugyanis valami csekély hibát követ el valamely alkalmazott, például a fáradságtól kimerülten nem ébred föl kellő időben s egy pár perczet késik, a vállalat néhány napra

letiltja a kocsirol, s így arra az időre beszünteti fizetését. Mindebből látható, hogy az alkalmazottnak a vállalattal szemben fenálló szerződéses viszonya jogokat csak a vállalatnak ad, az alkalmazottakra csak kötelezettségeket ró.

A lovak itatásához szükséges költségek czimén egy-egy kocsirol naponként 6—6 fillért von le a vállalat. Ez a legjellemzőbb adat arra a lelketlen kapzsi szellemre, mely a vállalat vezetőségénél uralkodik.

Legszomorubb a dologban az, hogy ezek a modern rabszolgák még csak panaszkodni sem mernek, mert jogos kívánságaik teljesítése helyett elcsapatással végződnek mozgalmuk. Ha csak a hatóság nem lép fel a társaság ellen kellő erélylyel, egész nyugodtan üzheti tovább lelketlen uzsorauzletét. Reméljük, hogy az illetékes hatóság mihamarabb orvosolni fogja ezt a botrányos állapotot s nem lesz szükség arra, hogy az *állatvédő egyesület* lépjen akcióba a társaskocsi vállalat *embereinek* érdekében.

A „Hitelértesítés“ a kereskedelmi tudakozódás szervezete és jogrendje.

Írta: Dr. Hajdu Miklós.
Singer és Wolfner kiadványa.
Ára 2 korona.

Tisztelt barátom a szerző arra kért, hogy pártatlan kritikát írjak tanulmányáról, mely szerinte uttörő munka. Engedje meg az én szerző barátom, hogy kérésének betűszerint feleljek meg.

*

Hogy a hitel képletében szervezett gazdaságtársadalomnak eme hitel alapvető elemeit gondos megfigyelésben kell részesítenie, hogy ezen alapkérdések beható ismerete, azoknak egészséges fejlődése, szilárd basisra helyezése egyedüli garanciái a biztos kialakulásnak és a létképes haladásnak: olyan igazságok, melyeket leszűrt az elmélet, beigazolt a tapasztalat; ezekhez alkalmazkodik a gazdaságpolitika, a napi élet ezer apró jelenségének szabályozásával — mint a célszerűség konkretizálódása — hogy létesítse a különböző erőhatások, a változó és ellentétes jelenségek, manifestációk és effectusok között az összhangot, a zavarból a rendet.

E munka is taglalva a hitelértesítés fontos és aktuális kérdését, gazdaságpolitikai tanulmány par excellence, célja feltalálni azokat az eszközöket és módokat, melyek a hitel alapjelenségeinek biztos basist kölcsönöznek, megjelölve az utat a hitel-informatióknak, mint a hitelpotentia realizálódásának megbízhatóvá tételére.

A hitelértesítés szervezése — pláne úgy, amint az ebben a könyvben sok lelkiismeretességgel, nagy tudással és gondossággal ki van fejtve, szép és

tetszetős dolog benyomását kelti. Magában hordja a gazdasági rendezettség képét, beilleszkedik a munkamegosztás természetes organizmusába; és míg egyfelől a kereskedői szoliditás elismerését, a tisztességes munkát megillető tisztelet kivívását, a nehéz verejtékkel szerzett keresménynek biztosítását és nyugodt élvezését tűzi maga elé célul, másfelől könyörtelenül üldözi a szédeltést, a rosszhiszeműséget, a könnyelműséget és azokat a szomorú jelenségeket, melyek csirái teljes kifejlődésüket a csődbíróság vagy a büntető törvényszék előtt találják.

Ez az érem egyik oldala. Korántsem higgyük, hogy ezek az előnyök, melyeket épen a hitelértesítés szervezésének javára említettünk, annak kizárólagos szabadalmát képezik. Mindezt kifejezi a kereskedelmi törvény három szóval: a rendes kereskedő gondossága. Ennek a rendes kereskedő gondosságnak áll csak szolgálatában a hitelértesítés, mint egyik — tagadhatatlanul fontos — expediens, de csak expediens, nem pedig öncél, még saját korlátozottabb körén belül sem. Ez a rendes kereskedő gondosság képezi az egyik alapvető elemet a forgalomnak, a kereskedelem alanyi biztosítékát, a kereskedőnek mint olyannak *conditio sine qua non*ját, *existentiá*-jának alaplehetőségét, aminthogy tárgyi eleme a forgalomnak a kereskedő részéről az ő jóhízeműsége és szoliditása. Ezeknek van döntő befolyása a kereskedelmi állapotok egészére, vagy egészségtelen voltára, fejlődési képességére és hanyatlási vagy felbomlási processusára.

Mert hiszen, igazán képes a hitelértesítés a forgalmat szabályozni? Beleláthat-e minden egyes kereskedőnek, ha nem is belső világába, de legalább üzleti életébe, ügyletei szövevényességébe, könyveibe? Figyelemmel kísérheti-e az apró conjuncturák tömkelegének folytonos osztódását? És mindezt nem egy emberre, de ezrekre, nem egy városra vagy szűkebb lokális körre, de az egész világra? Csak tárgyi kriteriumokat vesz tekintetbe? Még a legszakképzettebb, leglelküismeretesebb ember sem képes azokból tiszta képet alkotni, mert hiszen az ok rejtve marad, ok nélkül pedig biztos tudás nem képzelhető. Alanyi momentumokból is ítél? Ki képes belátni a szándékok, indulatok, tervek, remények complexitásába? A bíró tanácstalanul áll egy-egy büntetett előtt: a hiteltudósító biztosan fog-e ítélni ezerek complicitás gazdasági életjelenségei felett?

És itt áll elő a legfontosabb ellenvetés. Mert minden jóhízeműség, minden objectivitás, minden *discretio* mellett, hogy eme hitelértesítés ne csak a bárki által is könnyen konstataálható tények pusztá reprodukálására szorítkozzék, a minek jelentősége sokkal alárendeltebb, hanem bárkinek hitelképességéről megközelítő képet adjon — mert hiszen tiszta képet soha sem adhat — annak egy olyan detektív jellegű szervezetté kellene kialakulnia, mely nem hagyhat figyelmen kívül semmiféle benső családi, személyes vagy jellembeli kérdést.

Roszsabb lesz mint a kabinet noir, kérlelhetlen zsarnokság, mely egy gazdasági élet mozzanatát gyanakodva őrzi. Igaz, hogy e munka, nagy dicséretére legyen mondva, felemeli tiltakozó szavát eme ferdeségek ellen, szerző becsületes tiszta idealismusával megbélyegzi a *parasztákat*, kik ezen intézményt ilyen tisztességtelen irányba hajtva, azt természetsszerűleg discreditálták. De bár az ő szándéka nemes, el lehet-e fogadnunk, hogy eme hitelértésítés figyelmen hagyja majd a magányviszonyokat és csak a kereskedelmeket figyeli? Hiszen minden kereskedelmi ténykedés magán viseli az egyéni érdek bélyegét, mely rugóját és lételapját képezi. Jogi személyeknél még inkább lenne lehetséges, de mi lesz a kereskedővel, a magánemberrel, a hol a hitelértésítés fontossága fokozottabb és többszörös? A bukások, a fizetéseképtelenségek vagy tárgyi konjunkturákban lelik magyarázatukat, vagy alanyi momentumokban. A tárgyakat a hitelértésítés sem látja előre, meg sem akadályozhatja az alanyiak — hibás speculáció, egyéni élet, vonzalmak és szenvedélyek, hiuság, gyűlölet, remény — valóban legszemélyesebb dolgok, melyeknek kikutatása, amennyiben lehetséges, is társadalmilag erkölcs-telen.

Informatiókat ad a hitelértésítő egyesület vagy iroda. Helyes; de — mint a könyv is ezt külön fejezetben hangsúlyozza — ez információk eltérők, ellentétesek: a hitelértésítő közeg feladata lesz azokat kihámozni, megítélni és így végül saját véleményét kifejeztesíteni. Feltéve az egyesület vagy iroda teljes jóhiszeműségét és szakképzettségét: emberileg feltehető e, hogy valaki legjobb akarattal is eltudja dönteni azokat a finom kérdéseket, melyek az egyszerű kedvező, másszor kedvezőtlen vélemények alapokaiban természetsszerűleg fölmerülnek, meghatározni jelentőségét az egyik esetlegességet a másik körülménynek; végül megítélni az önerítés szavahihetőségét, a beszerzett tudósítások indító okait?

És végül a materialis oldalt tekintve, az egyedül helyes és cél tudatos internationalis szervezet hol fog találni annyi sok föltétlenül jellemes, föltétlenül ügyes, föltétlenül szakképzett embert. És ki fogja azokat kellő módon fizetni — pedig erre szerző igen helyesen nagyon nagy súlyt fektet — a mikor pedig az információk díja oly magas kell hogy legyen, a milyennél a most számításba vett kockázati díj — melyet pedig a hitelértésítés, a mely *del credere* úgy sem áll és nem is állhat, mint szerző is elismeri, sem tehet föltétlegessé — sem lesz magasabb.

Miután a tárgykritériumok előre nem ismerhetők és meg nem gátolhatók, az alanyiak fel nem kutathatók, a hitelértésítésnek fontos szerepet nem tulajdoníthatok. Jelentősége inkább az objectív momentumok feljegyzésére szorítkozik; ezen feladata igen fontos ugyan — ezt szerző a hitelértésítés archivumának nevezi — de ezt bármely hitelbiztosító intézet ugyis számon tartja és az ilyen költséges

szervezetet nem is igényel, de el sem is bír. Mihelyt e korlátokon túllép és szerveződik a hitelbiztosítás, molestáló, erkölcs-telen és bizonytalan lesz. Részemről a hitelbiztosítás önállósulásában és fejlődésében, a gazdasági és hitelviszonyok megszilárdulásának biztosítékát és reményét találok, melyhez kellő tartalmat a „rendes kereskedő gondossága“, a kereskedelmi élet eme igazi talpköve fog szolgáltatni. Ezt az irányt követik kereskedőink is, mert az általuk a hitelezéseknél számított magas kamat határozottan kockázati — tehát *biztosítási* — díj jellegét viseli és magasságának *gazdasági* oka éppen rossz és megbízhatatlan hitelviszonyainkban keresendő.

De ha nem érték is egyet szerző felfogásával a keresett modus tekintetében — és minden vélemény szabad és jogosult — nem mulaszthatom el, hogy neki alapos tudásáért, körültekintő elemzése-ért, a szakirodalom és a gyakorlati élet terén való jártasságáért, különösen pedig szép és fölemelően ideális felfogásáért őszinte dicséretemet ne nyilvánítsam és könyvét minden e tárgy iránt érdeklődő szakember és laicus figyelmébe őszintén ne ajánljam.

Dr. Bartha Sándor.

A tőzsde kompromittálói.

Mult heti számunkban kifejtettük azokat a káros következményeket, melyeket a tőzsde parazitái, közgazdasági életünkben előidéznek, egyuttal kilátásba helyeztük, hogy ezeknek a különös foglalkozásu czégeknek a neveit a tőzsde ügykörében működőknek mihez tartás végett tudomására adjuk. Nem akarunk azonban fél munkát végezni, azért jelenleg nem írjuk ki mindaddig az illetők nevét, a míg módunkban lesz ezen czégek belső életéről és ffordorlatos ténykedéséről teljes információt beszerez-nünk, a miben bennünket ez idő szerint a közbeeső ünnepek akadályoztak meg. Ezt magunk részéről annál is inkább sajnáljuk, mert alkalmunk lett volna „von Vater und sein Kind“ a közelmúltban megnyitott czégről egyet mást, a tőzsdeközönséget különösen érdeklő tőzsdei ügymenetekkel megismertetni.

Hirek a városházáról.

A Rózsadomb érdekében. A II. kerületi Rózsadomb fejlődése érdekében elhatározta a tanács az Áldás-utcza végleges rendezését. Lefektetik a vizeső és a gázvezetékét s elkészítik a csatornázást is. A tervek s a költségvetés szerint az összes munkálatok 17000 koronába kerülnek. A főváros pénzügyi bizottsága legutóbb kimutatta már a szükséges költségfödözetet is. A munkálatok még az idén végre-hajthatók lesznek.

Az irgalmasok kórházának környéke. Még a megboldogult Füzy Szaniszló irgalmasrendü tartományi főnök fölkérte a fővárost, hogy az irgalmasok új rendházának s kórházának környékét rendeztesse. Az ó-budai rakpartnak a Margithid s az

Üstökös-utca közötti részére sima utburkolatot kíván, mert a betegek szállítása rendkívül nehéz a mostani rendetlen talajon. Továbbá vízvezetéki csövek lefektetését kérte a kórház tűzbiztonsága céljából. A tanács e rendezést el is határozta s a terveket jóváhagyta már a fővárosi közmunkák tanácsa is. Miután a pénzügyi-bizottság kijelölte már a fedezetet, a rendezést még a nyáron keresztülvitetik.

Új iskolaépület. A tanács közoktatási ügyosztályának felhívására a mérnöki hivatal két teltet jelölt meg, amelyeken a VIII. kerület részére új népiskola volna építhető. Az egyik magántulajdon, a másik pedig a főváros tulajdona, mely a Baross-utczában fekszik. A tanács most fölhiyta a mérnöki hivatalt, hogy ez utóbbi telek figyelembevételével készítse reá az iskola terveit.

Vízmizériák a X. kerületben. A X. kerületi mártonhegyi Dülön a főváros új kutat csináltatott az ottani polgárság részére, a régít pedig elzáratta. Az ottani polgárság most beadványt intézett a tanácshoz s arra kérte, hogy a régi kutat is hagyja meg. Egy kut ugyanis nem elégséges a nagy mértékben fejlődő s népesedő vidék részére, s ez okból kérelmezték éppen a mártonhegyi Dülések annak idejében a második kut elkészítését. Már pedig ha a főváros a régi kutat elzáratja, úgy éppen semmit sem segít a vízben úgy is szűkölködő lakoságon.

Az alsó-rákosi mocsarak lecsapolása. Rákospalota határában hatalmas földterülete hever parlagon a fővárosnak, mert azt állandóan ingovány borítja. Két évvel ezelőtt elhatározta a főváros, hogy a területet lecsapoltatja s így akár építkezési, akár agrikulturális célokra alkalmatossá teszi. Az érdekelt magánbirtokosokkal s Rákospalota községgel a költségek hozzájárulási arányát illetőleg hosszas tárgyalások után sikerült is megállapodásra jutni s így a nagy haszonnal kecsegtető lecsapolási tervezések már e tavasszal a megvalósulás stádiumába jutottak. Ámde a dolognak váratlan akadályja keletkezett. Április elején ugyanis árlejtést hirdetett a tanács a lecsapolási munkálatokra, de egyetlen ajánlat sem érkezett. Ez okból a tanács kénytelen volt újabb licitációt hirdetni, amely ma délelőtt tartatott meg s ez alkalommal elfogadható eredményre vezetett. A lecsapolás tehát legközelebb megkezdődik, s az ősszel feltörhető lesz a megmentett szűz talaj.

A fővárosi vízműépítkezések megvizsgálása. Három ponton folynak ez időszerint a főváros nagyszabású vízműépítkezései és pedig: Káposztásmegyeren, a Gellérthegyen s Kőbányán. A vízműépítési végrehajtó-bizottság, melynek Vosits Károly tanácsnok az elnöke, sorra vizsgálja most a munkálatokat s eljárása eredményéről a tanácsnak beszámol. Legutóbb Káposztásmegyeren járt a bizottság s teljes megelégedéssel konstataulta, hogy

az újabb munkálatok is példás rendben s kifogástalanul hajtathatók végre. A napokban a Kőbányai új vízműveket kereste fel a komissió. A hatalmas vízművek legnagyobb része készen van már s ez időszerint vasbetonrendszer szerint épülő viztorony van munka alatt. A jövő hét elején a Gellérthegyi vízmedence megtekintése kerül sorra. Az összes most folyó vízműépítkezések e nyár folyamán okvetlenül befejeztetnek s a művek majd átadatnak rendeltetésüknek.

Az Andrássy-szobor. Andrássy Gyula lovasszobrának elhelyezése, illetve a szobor környékének rendezése tárgyában a fővárosi közmunkák tanácsa tervezetet dolgozott ki, amelyet azonban a főváros középítési bizottsága nem fogadott el. E helyett a mérnöki hivatal új tervezetet csinált, amely a rendezést a Rudolf-rakpart meghagyásával s az Akadémia-utczának a park mentén való tölcészerű kiképzését célozza. Ezt a tervet tette magáévá a középítési bizottság is. A fővárosi közmunkák tanácsa ez ügyben most átiratot intézett a fővároshoz, s

A Haller-utczai összekötő vasut. A soroksári-uti s az orczi-uti villamos vasut összekötése céljából a gróf Haller-utczán át új vasúti vonal terveztetik. A kereskedelmi miniszter ma értesítette a fővárost, hogy az új vonal engedélyezési tárgyalására május 27-ét tűzte ki. A tárgyalások a kereskedelmi államtitkár elnöklété mellett délelőtt 11 órakor tartatnak meg a minisztériumban.

A közúti vasutak nyári menetrendje. A közúti vasutak nyári menetrendjét a tanács jóváhagyás végett fölterjesztette volt a kereskedelmi miniszterhez, aki azt most jelen módosításokkal küldte vissza a fővárosnak. A nyugati pályaudvari s közvágóhídi viszonylatban egészen új menetrendet állapított meg, kimondván, hogy reggel 5—8-ig hat percenkint, 8—10-ig tíz percenkint, 10-től zárhatig pedig tizenöt percenkint indítandók a kocsik. Kívánja továbbá a miniszter, hogy Újpest-Eiszébet-királyné-uti viszonylatban a kocsik reggel 5—7-ig és este 6—8-ig öt percenkint, a nyugati pályaudvar s Ó-Buda között egész nap tíz percenkint, Városliget, Csömöri-ut és Üllői-ut kaszárnya között pedig vasárnaponként délután 2-től este 9-ig öt percenkint indíttassanak a kocsik. Egyebekben jóváhagyja a tanács által megállapított menetrendet.

A Lágymányos-utca csatornája. A tanács tudvalevőleg elhatározta, a kelenföldi Lágymányos-utca levezető csatornájának kiépítését. A tervekhez hozzájárult a főváros középítési bizottsága és a közmunkák tanácsa is. A kelenföldi kaszinó most arra kéri a fővárost, hogy a csatorna építési munkálatoknál mellőzze az árlejtést, mert így nagyon sokáig tart a dolog. A Lágymányos-utca már tele van emeletes házakkal s így a csatorna nagyon sürgős. Azt kívánná tehát a kaszinó, hogy ez a munkálat is a Lenke-uti csatorna építőire bizassék.

tudatja, hogy most is csak a maga tervét tartja a legjobbnak s ahhoz ragaszkodik. Csak ebben a tervben valósult meg ugyanis az a kívánság, hogy a Rudolf-rakpart a Géza-utca és az országház között fennhagyassék s a rendezés keretébe bevonassék. Ily módon kerülhet csak ki az Akadémia-utca töleszerű kiképzése s elérhető volna, hogy a szobormű a Báthory-utca felől is jól szemlélhető legyen. Legfőképpen pedig az a törekvés jut a tervben érvényesülésre, hogy az országház monumentális épülete az Andrássy szobor s a park művészeti egysége, összetartozósága teljesen kidomborodjék. A közmunka tanács megjegyzi, hogy tervét, mielőtt a fővárosnak átküldte volna, bemutatta az országház építőbizottságának is, amely azt helyesnek találta. A tanács tárgyalás céljából a középítési bizottságnak adta ki a közmunkák tanácsának ez újabb átiratát.

A gázvilágítás kiterjesztése. A III. kerületi Vörösvári-utcában gázvilágítás bevezetését rendelte el a tanács, amit elsősorban az ott épült iskola tett szükségessé. A terveket bemutatta a mérnöki hivatal melyek szerint összesen 50 darab gázlámpás lesz felállítandó. A világítás évenként 1165 koronába kerül. A légszesztársulat már utasítást kapott a légszeszcsövezeték levezetésére, amely 800 méter hosszúságban a Flóriánt-óttól kezdődőleg vonul majd el a Vörösvári-utcában.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcson részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékpénztári könyvecskék $3\frac{1}{2}\%$ kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).

Váltó-üzlete megbízásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt $\frac{1}{2}9$ — $\frac{1}{2}1$ -ig, délután 3 — $\frac{1}{2}5$ -ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:
IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utca 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje
Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dinamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különféle emeltyű-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző célokra.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**

és

szabadalmazott

Füstémésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kívánatra.

Tűzálló és Chamotteanyagok raktára.

MAGYAR**FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR**

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-
világító testekben,**

a leggyorsabb kivittől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdivízműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3.

VI., Teréz-körút 1 a.

V., Gizella-tér 1.

X., Jászberényi-ut.

VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.

Kolozsvár: Wesselényi-utca 20.

Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tökéletesítést, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokról

A töke elhalálozás alkalmával fizetendő				A töke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő			
Díjtétel 100 korona után							
Kor	Kor	Kor	Kor	Kor	Kor	Kor	Kor
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

Schlick-féle
vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzem-berendezések malmok részére, szivattyú-telepek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készítése, stb.

A magyar kir. államvasutak nyári menetrendje

Érvényes 1903. évi május hó 1-től.

A vonatok indulása Budapestről.

A vonatok érkezése Budapestre.

A keleti pályaudvarról				A nyugoti pályaudvarról				A keleti pályaudvarra				A nyugoti pályaudvarra							
Vonat szám	óra	perc	vonat néme	Délelőtt (Hova?)	Vonat szám	óra	perc	vonat néme	Délelőtt (Hova?)	Vonat szám	óra	perc	vonat néme	Délelőtt (Honnan?)	Vonat szám	óra	perc	vonat néme	Délelőtt (Honnan?)
316 ¹	6 15	sz. v.	Hatvan		102	1 00	kel. ost.	Bécs, Páris,		645	5 00	t.sz.sz.	Arad		701 ¹	12 50	k. o. e. v.	Konstantinápoly, Bukarest	
28	6 20	"	Triest, Nkanizsa				expr.v.	Ostende, London		327	5 20	v.v.	Berlin, Ruttka		143	4 40	sz. v.	Palota-Ujpest	
604	6 50	gy. v.	Gyulafehérvár		148	5 50	sz. v.	Palota-Ujpest		1707	5 45	sz. v.	Stanislaw, M.-Sziget		145	5 35	"	Palota-Ujpest	
			Nagyszombat, Kolozsvár,		122	6 00	"	Ersekújvár		607	6 10	"	Brassó, Arad		6101	6 15	"	Szolnok, Czepléd	
			Tóris, Stanislaw		6102	6 35	"	Cegléd, Szolnok		47	6 15	t.sz.sz.	Bicske, Gyékényes		1407	6 25	"	Berlin, Zsolna	
10	6 50	sz. v.	Bécs, Grác		4102	6 45	"	Esztergom		405	6 35	sz. v.	Lemberg, Kassa,		147	6 35	"	Palota-Ujpest	
302	7 10	gy.v.	Ruttka, Berlin		150	6 55	"	Palota-Ujpest		11		"	Máramaros-Siget		217	7 05	tv.sz.sz.	Párkány-Nána	
906	7 15	sz. v.	Belgrád, Bród		6012	7 05	v. v.	Lajos-Mizse				"	Bécs, Triest		709	7 15	sz. v.	Bukarest, Vercio	
402	7 25	gy.v.	Kassa, Munkács,		1404	7 20	gy. v.	Zsolna, Berlin		1505 ¹	6 55	gy. v.	Csorba, Kassa		4107	7 25	"	Báziás	
			M.-Sziget		104	8 00	"	Bécs		907	7 05	sz. v.	Belgrád, Bród		149	7 35	"	Palota-Ujpest	
1302	7 30	"	Fehring, Grác		152	8 05	sz. v.	Budakeszi-Ág		507	7 10	"	Brassó, Kolozsv.		117	7 45	"	Páris, Bécs	
1508	7 35	sz. v.	Kassa, Csorba		708	8 15	gy. v.	Temesvár, Orsova, Báziás		1303	7 25	"	Graz, Fehring		6011	7 50	v. v.	Lajosmizse	
318	7 50	"	Gödöllő		712	8 30	sz. v.	Temesvár, Karán-		317	7 25	"	Gödöllő		131 ²	8 10	sz. v.	Nagy-Maros	
1002	8 00	gy.v.	Zágráb, Fiume, Torino,					sebes, Báziás		309	7 35	"	Hatvan		713	8 25	"	K-K-Félegyháza	
			Róma, Pécs, Vinkovce		134 ¹	8 55	"	Nagy-Maros		501	7 50	gy. v.	Bukarest, Brassó		4101	8 35	"	Esztergom	
606	8 10	sz. v.	Arad, Brassó		116	9 25	"	Bécs, Berlin		1021	7 50	v. v.	Paks, Adonyszab.		123	8 45	"	Párkány-Nána	
1006	8 15	"	Zágráb, Fiume, Pécs, Bród		154	9 35	"	Palota-Ujpest		1005	8 10	sz. v.	Fiume, Zágráb, Bród, Pécs		151	9 10	"	Dunakeszi-Ág	
24 ¹	8 20	"	Bicske		136 ²	11 35	"	Nagy-Maros		1509	8 15	"	Csorba, Kassa		1403	9 40	gy. v.	Berlin, Zsolna,	
408	8 35	"	Munkács, M.-Sziget							311	8 45	"	Hatvan					Pozsony	
2	8 40	gy.v.	Bécs, Graz							1003	8 50	gy. v.	Torino, Róma,		153	10 20	sz. v.	Palota-Ujpest	
506	9 00	sz. v.	Kolozsvár, Brassó,										Fiume, Zágr.		715	10 55	"	Szeged	
			M.-Sziget, Stanislaw												119	11 05	"	Ersekújvár	
306	9 35	"	Ruttka, Berlin																
Délután				Délután				Délután				Délután							
94 ¹	12 00	t.sz.sz.	Kis-Kőrös		6104	12 05	sz. v.	Cegléd, Szolnok		1	9 05	sz. v.	Győr		155	12 55	sz. v.	Palota-Ujpest	
54 ¹	12 10	sz. v.	Nagykáta		156	12 15	"	Palota-Ujpest		509	9 15	"	Szolnok		133 ³	1 15	"	Nagy-Maros	
18	12 25	"	Bicske		128	12 25	"	Nagy-Maros		307	9 45	"	Berlin, Ruttka		703	1 25	gy. v.	Bukarest, Verciora, Na,	
310	12 35	"	Hatvan, Miskolc		4108	12 50	"	Dorog		909	9 50	"	Szabadka					Báziás	
310	1 30	"	Gödöllő		158	1 15	"	Palota-Ujpest		27	10 15	"	N-Kanizsa, Triest					Páris, Bécs	
524	2 00	gy. v.	Kolozsvár, Tóris, Szt-		106	1 45	gy. v.	Bécs, Páris							103	1 50	"	Palota-Ujpest	
			mar-Nemeli		4110 ³	2 05	sz. v.	Pilis-Csaba		319	12 15	sz. v.	Gödöllő		157	2 00	sz. v.	Palota-Ujpest	
623	2 15	"	Arad, Bukarest ³		126	2 15	"	Párkány-Nána, Léva		301	12 50	gy. v.	Berlin, Ruttka		159	3 05	"	Palota-Ujpest	
04	2 15	"	Bécs, Páris, London		160	2 20	"	Palota-Ujpest		903	1 05	"	Konstantinápoly, Belgrád,		6001	3 15	"	Lajosmizse	
50	2 20	sz. v.	Szolnok		704	2 30	gy. v.	Verciora, Buk., Báziás		601 ³	1 10	"	Bród		127	3 55	"	Nagy-Maros	
10	2 25	"	Bicske		120	2 35	sz. v.	Ersekújvár		1901	1 30	"	Bukarest ³ Arad		169 ³	4 05	"	Palota-Ujpest	
424	2 35	gy. v.	Kassa, Lemberg		4104	2 40	"	Esztergom		401	1 30	"	Gyékényes, Eszék, Pécs		6103	4 15	"	Szolnok, Czepléd	
9004	2 40	"	Bród, Belgrád, Konstan-		720	2 45	"	Cegléd		503	1 50	"	Lemberg, Kassa		4105	4 30	"	Esztergom	
			tinápoly		6002	2 55	"	Lajos-Mizse					Tóris, Kolozsvár,		161	5 40	"	Palota-Ujpest	
312	2 40	sz. v.	Hatvan		170	3 20	"	Palota-Ujpest		313	3 10	sz. v.	Szatmár-Nemeli		135 ⁴	5 45	"	Nagy-Maros	
324 ¹	2 45	"	Gödöllő		162	4 15	"	Palota-Ujpest		19	4 25	"	Hatvan-Szerencs		115	5 55	"	Bécs, Berlin	
1302	3 00	gy. v.	Pécs, Eszék, Gyékényes		130	4 25	"	Nagy-Maros		321	5 35	"	Bicske		163	6 50	"	Palota-Ujpest	
910	3 10	sz. v.	Szabadka		716	4 30	"	Szeged		15	6 35	"	Gödöllő		105	7 00	gy. v.	Bécs	
1022	3 20	v. v.	Adony-Szabolcs, Paks		108	5 15	gy. v.	Bécs		505	6 40	"	Győr		711	7 10	sz. v.	Temesvár, Báziás	
304	3 30	gy. v.	Ruttka, Berlin		138 ²	5 30	sz. v.	Vác					Brassó, Kolozsvár		707	7 40	gy. v.	Orsova, Báziás, Temes.	
16	4 30	sz. v.	Győr		164	6 00	"	Palota-Ujpest		905	6 55	"	Stanislaw, M.-Sziget		165	8 20	sz. v.	Palota-Ujpest	
308	5 20	"	Ruttka, Berlin		1406	6 15	gy. v.	Zsolna, Berlin, Pozsony		305	7 00	"	Belgrád, Bród		137 ³	8 30	"	Vác	
508	5 45	"	Kolozsvár, Brassó		124	6 20	sz. v.	Párkány-Nána		307	7 15	gy. v.	Berlin, Ruttka, Szerencs		125	8 45	"	Párkány-Nána	
322	5 55	"	Gödöllő		4106	6 40	"	Esztergom		605	7 20	sz. v.	Bécs, Graz		107	9 05	gy. v.	Bécs	
314	6 25	"	Hatvan		710	6 50	"	Verciora, Buk., Báziás		323 ²	7 50	"	Brassó, Arad		4106	9 15	sz. v.	Esztergom	
1004	6 50	gy. v.	Zágráb, Fiume, Róma,		6014	7 25	v. v.	Lajosmizse		1007	7 55	"	Gödöllő		1405	9 45	gy. v.	Berlin, Zsolna	
			Nápoly		166	7 40	sz. v.	Palota-Ujpest		407	8 30	"	Fiume, Zágráb, Bród, Pécs		719	9 55	sz. v.	Szolnok, Czepléd	
1706	7 05	sz. v.	M.-Sziget, Stanislaw		132 ¹	7 50	"	Vác, Nagymaros ⁴		21	8 40	"	Munkács, M.-Sziget		4109 ⁵	10 05	"	Pilis-Csaba	
22	7 25	"	Bicske		140	8 00	"	Vác		1507	8 50	"	Bicske, Kiskőrös		167	10 15	"	Palota-Ujpest	
1510	8 10	"	Kassa, Csorba		118	10 00	"	Bécs, Páris		1001	9 05	gy. v.	Csorba, Kassa		129	10 30	"	Nagy-Maros	
1008	8 30	"	Zágráb, Fiume,		706	10 10	gy. v.	Szeged, Báziás, Bukarest					Torino, Róma, Fiume, Zágr.		139 ¹	10 45	"	Vác	
			Pécs, Bród		714	10 20	sz. v.	Kis-Kun-Félegyháza		303	9 15	"	Vinkovce, Pécs		101	11 00	k. e. v.	London, Ost, Páris, Bécs	
502	9 15	gy. v.	Kolozsvár, Bukarest,		1408	10 30	"	Zsolna, Berlin		9	9 25	sz. v.	Berlin, Ruttka		6013	11 10	v. v.	Lajosmizse	
			Stanislaw		902 ³	11 20	kel. e.	Palota-Ujpest		603	9 35	gy. v.	Bécs, Graz		901 ⁶	11 20	k. e. v.	Konstantinápoly, Belgrád	
406	9 40	sz.v.	Lemberg, Kassa,		702 ⁶	11 30	k. o. e.	Bukarest, Konstantináp.					N.-Szeben, Gyulafehérvár		121	11 30	sz. v.	Ersekújvár	
			M.-Sziget										Tóris, Kolozsvár,		171 ³	11 40	"	Palota-Ujpest	
													Stanislaw						
1304	9 40	"	Fehring, Graz							1301	9 45	"	Graz, Fehring						
608	10 00	"	Arad, Brassó							403	9 55	"	Munkács, Kassa						
908	10 10	"	Belgrád, Füzék, Bród										M.-Sziget						
12	10 30	"	Bécs, Sopron							28 ²	10 30	sz. v.	Bicske						
1506 ²	10 40	gy. v.	Kassa, Csorba							513 ²	10 30	"	Nagykáta						
328	11 10	v. v.	Ruttka, Miskolc							315 ²	10 40	"	Hatvan						

¹ Ünnap- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.

² Jun. 15-től bez. szept. 15-ig közlek.

³ Május havában csak Brassótól közl.

⁴ Csak hétköznapiokon közlekedik.

⁵ Minden kedd, csütört. és vasárnapokon közlekedik.

⁶ Minden szerdán és szombaton közlekedik.

A keleti pályaudvarról				A nyugoti pályaudvarról				A keleti pályaudvarra				A nyugoti pályaudvarra							
Vonat szám	óra	perc	vonat néme	Délelőtt (Hova?)	Vonat szám	óra	perc	vonat néme	Délelőtt (Hova?)	Vonat szám	óra	perc	vonat néme	Délelőtt (Honnan?)	Vonat szám	óra	perc	vonat néme	Délelőtt (Honnan?)
645	5 00	t.sz.sz.	Arad		701 ¹	12 50	k. o. e. v.	Konstantinápoly, Bukarest		645	5 00	t.sz.sz.	Arad		701 ¹	12 50	k. o. e. v.	Konstantinápoly, Bukarest	
327	5 20	v.v.	Berlin, Ruttka		143	4 40	sz. v.	Palota-Ujpest		327	5 20	v.v.	Berlin, Ruttka		143	4 40	sz. v.	Palota-Ujpest	
1707	5 45	sz. v.	Stanislaw, M.-Sziget		145	5 35	"	Palota-Ujpest		1707	5 45	sz. v.	Stanislaw, M.-Sziget		145	5 35	"	Palota-Ujpest	
607	6 10	"	Brassó, Arad		6101	6 15	"	Szolnok, Czepléd		607	6 10	"	Brassó, Arad		6101	6 15	"	Szolnok, Czepléd	
47	6 15	t.sz.sz.	Bicske, Gyékényes		1407	6 25	"	Berlin, Zsolna		47	6 15	t.sz.sz.	Bicske, Gyékényes		1407	6 25	"	Berlin, Zsolna	
405	6 35	sz. v.	Lemberg, Kassa,		147	6 35	"	Palota-Ujpest		405	6 35	sz. v.	Lemberg, Kassa,		147	6 35	"	Palota-Ujpest	
11		"	Máramaros-Siget		217	7 05	tv.sz.sz.	Párkány-Nána		11		"	Máramaros-Siget		217	7 05	tv.sz.sz.	Párkány-Nána	
		"	Bécs, Triest		709	7 15	sz. v.	Bukarest, Vercio				"	Bécs, Triest		709	7 15	sz. v.	Bukarest, Vercio	
1505 ¹	6 55	gy. v.	Csorba, Kassa		4107	7 25	"	Báziás		1505 ¹	6 55	gy. v.	Csorba, Kassa		4107	7 25	"	Báziás	
907	7 05	sz. v.	Belgrád, Bród		149	7 35	"	Palota-Ujpest		907	7 05	sz. v.	Belgrád, Bród		</				

A vonatok indulása Budapest-Józsefvárosról.

326 ⁴	6 00	sz. v.	Pécel						
A vonatok indulása Buda-Császárfürdő kitérőről.									
4002	6 14	sz. v.	Esztergom	4008	12 30	sz. v.	Dorog		
				4010 ³	1 55	"	Pilis-Csaba		
				4004	2 29	"	Esztergom		
				4006	6 30	"	Esztergom		

A vonatok érkezése Budapest-Józsefvárosra.

325 ⁴	6 00	sz. v.	Pécel	—	—	—	—
A vonatok érkezése Buda-Császárfürdő kitérőbe.							
4007	7 17	sz. v.	Dorog	4003	4 39	sz. v.	Esztergom
4001	8 45	"	Esztergom	4005	9 22	"	Esztergom
				4009 ⁵	10 15	"	Pilis-Csaba

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

===== Megjelen minden kedden. =====

SZERKESZTI ÉS KIADJ.

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

===== Telefon szám 645. =====

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

A nyomorgók.

A közélélmezési bizottság kimondotta, hogy a kenyéruzsorával szemben nincs szükség hatósági intézkedésre. Ez a határozat méltó megbotránkozást kelt mindenfelé, s megerősíti ama véleményünket, melynek legutóbbi számunk vezető-cikkében adunk kifejezést, hogy t. i. a főváros hatóságai abszolute nem védelmezik meg a közönséget a különféle természetű kizsákmányolások ellen. A közélélmezési bizottság kezét foghat a közlekedésivel. Amikor az utóbbi állást foglalt a villamos közuti vasutak állóhelyeinek fentartása mellett, — szemben a miniszter rendeletével és a közönség óhajával, — lényegileg ugyanazt tette, amit a közélélmezési bizottság. Fegyvert szolgáltatott a kizsákmányolók kezébe a publikum ellen.

Hirtelenében nem tudjuk eldönteni: kómikum vagy felháborító-e a közélélmezési bizottság ama kijelentése, hogy a budapesti sütőiparosok mostoha helyzetben tengődnek. Még csak az hiányzott ama nevezetes bizottsági tárgyaláson, hogy gyűjtést indítványozzanak a „nyomorban sinylődő” pékmesterek számára. Talán még azt is megfogjuk érni. Hiszen bolondok volnának a mészáros, hentes és pék urak, ha teljes mértékben ki nem aknáznák a fővárosi hatóság atyáskodó hajlamait és a közönség pipogyaságát.

Nekünk azonban, kik a különböző társadalmi osztályok életviszonyait figyelemmel kísérjük, a fővárosi iparosmesterek viselkedése botrányosnak és bosszantónak tűnik fel. Ezek az urak túl arrogánsak. A sorstól

többet kívánnak, mint ami őket akár értelmi képességüknél, akár kvalifikációjuknál, akár munkájuk szerint megilletné. Ezeknek a mestereknek kilencztized része nem végzett többet négy polgári iskolánál és üzletébe nem fektette egy ötödét sem annak az összegnek, melybe egy diplomás ember középiskolai és egyetemi kiképeztetése kerül. Tehát se szellemi, se anyagi töke nem áll a hátuk mögött. Ennek daczára mit tapasztalunk? Látjuk, hogy a hentesek, mészárosok és pékek úgy élnek, mint egy püspök. A mi jó, finom és drága falat van, az mind az ő asztalukra kerül. Feleségüket tele aggatják nehéz ékszerekkel, vasárnapokon fiakkereznek, nyáron eljárnak Karlsbadba és Marienbadba, hogy a felgyülemlett kövérségből pár kilót lefogyaszthassanak. Aztán vásárolnak nyári lakot a Zugligetben vagy a rákos környékén és építtetnek emeletes házakat a főváros belső részein. Hosszú névsorát sorolhatnók fel ama iparosmestereknek, kik részint villa-, részint háztulajdonosok. De akinek közülük nem sikerül öt vagy tíz év alatt szintén ingatlan tulajdonossá válni, az keservesen panaszkodik, hogy ipara pangásnak indult és helyzete tarthatatlanul nyomasztó.

Ezzel szemben látjuk, hogy a szellemi munkások, kik tizenhat-tizenennyolc éven át szakadatlanul tanultak és akiknek kiképeztetése átlag 20.000 koronába került, a legszűkebb viszonyok közt élnek le életüket. Birák, jogvégzett állami és városi tisztviselők, ügyvédek, orvosok, írók és mindenfajta hiva-

talnokok tulnyomó többsége — legalább nyolczvan perczentje a szellemi üzőknek — boldognak érzi magát, ha keresete mellett koplalnia nem kell. Arról, hogy *jövedelméből* valamit félre is tehessen, hogy házakat vásárolhasson és tőkét gyűjthessen, még álmodnia sem lehet. Pedig fizikailag is dolgozik annyit, mint az a pék vagy mészárosmester, aki üres fejjel és néhány száz forinttal nyitván üzletet, bőségben éli napjait és vagyont gyűjt családjának.

Hol van itt az igazság?

Ha a társadalmi életben a méltányosság érvényesülhetne, akkor azoknak az iparosmestereknek nem volna szabad nagyobb jövedelemhez jutni, mint a diplomás szellemi munkások átlagának. Sőt illenék, hogy kevesebbel beérjék. De vajjon hány fővárosi iparosmester nyugodnék meg abban, amit a szellemi munkások 80 százaléka örömmel akceptálna, hogy évi jövedelme 4000 koronában állapittassék meg? Hiszen ennél sokkal többet költenek most háztartásra meg szórakozásokra és még mindig marad anynyijok, — ha csak el nem kártyázzák vagy el nem lumpolják, — hogy telket és házat szerezhetnek.

Mi tudjuk ezt és mélyen megbotránkozunk kapzsiságukon és arroganciájukon. De még inkább felháborodunk, amidőn látjuk, hogy akadnak a főváros tisztviselői és a törvényhatósági bizottság tagjai közt olyanok, kik megnövesztetni iparkodnak az iparosmesterek szarvait, ahelyett hogy oda kiáltanak nekik: „Hátrább az agarakkal!”

Budapest és a külföld.

Néhány városatyának nem tetszik, hogy a főváros küldöttségileg képviseltette magát Szentpétervár jubiláris ünnepén. Hir szerint kellemetlenkedni akarnak emiatt a főpolgármesternek, szemére hányván először azt, hogy közgyűlési felhatalmazás nélkül indult el, másodszer pedig a fővárosnak a szentpétervári fogadtatásoknál történt állítólagos háttérbehelyezését.

Fölöttébb röstelnők, ha ezeknek a felszólalni készülő uraknak a közgyűlésig meg nem jönne a jobbik eszük, s a zsedényiskedő és szélbalias filippikákat magukba nem temetnék. Mert amit kifogásolnak és neheztelnek, arra a magyarázatot önmaguk is megadhatják.

Nyilvánvaló ugyanis, hogy a deputáció azért ment el előzetes felhatalmazás kikérése nélkül, mert nem volt ideje bevárni a közgyűlés egybeültét. Ilyen esetben mindenütt a világon megadják az utólagos jóváhagyást. Hogy a deputáció utazása és szentpétervári szereplése pénzbe került, az természetes dolog; a kiadott pár ezer korona miatt berzenkedni nem volna ildomos. Akár első helyen fogadták Budapest deputációját a külföldi városok küldöttségei közt, akár a tizediknek vagy utolsónak: a lényeges az, hogy Magyarország székesfővárosa jelen volt ezen az internációnális jellegű ünnepségen. Láthatták az oroszok és az egybegyűlt többi nemzetek képviselői, hogy a magyar főváros önállóan résztvett a művelt nemzetek kulturális jellegű összejövetelein.

Eleg szomorú, hogy a magyar állam mennél ritkábban dokumentálhatja önállóságát a külföld előtt. A közös külképviselet mellett Magyarország vagy háttérbe szorul vagy egyáltalán nem szerepelhet. Képzett politikusokon és diplomatákon kívül vajmi kevés külföldi tudja, hogy Magyarország nem kiegészítő része Ausztriának s hogy a közös nagykövetek és követek nemcsak az osztrák császárt, hanem a magyar királyt is képviselik. Ily sajnálatos viszonyok közt csak dicséretreméltó, ha a főváros minden alkalmat megragad arra, hogy külföldön megjelenésével bizonyosságot tehessen a magyar állam önállóságáról.

Ha Szentpéterváron a fogadtatásoknál Budapestet degradálás érte volna; ha igaz, hogy kisebb metropolisok küldöttsége megelőzte a mienket: ez esetben a szemrehányás nem illetheti se a küldöttséget, se az orosz rendezőbizottságot, hanem egyes-egyedül pétérvári nagykövetségünket. *Aerenthal* Lexa báró ő exciájának kellett tudomással birnia, hogy a magyar főváros képviselve lesz, s neki, mint nemcsak Ausztria, hanem Magyarország diplomáciai képviselőjének gondoskodnia kellett volna, hogy Budapest az öt megillető rangsorba helyeztessék. Az oroszok részéről a fogadtatási sorrend megállapításánál nem volt szándékosság a főváros megbántását illetően. Az a nagy előzékenység és szíves barátság, melyet a küldöttség úgy az orosz kormány, mint a városi hatóságok részéről tapasztalt, kétségtelenné teszi, hogy a magyarok szívesen látott és megbecsült vendégei voltak az orosz metropolisnak.

Reméljük, hogy jövőre bárhol rendeznek oly ünnepséget, melyre a külföldi nagy városok meghívottnak, a főváros képviseltetni fogja magát és pedig lehetőleg nem három, hanem több tagu deputációval, miként Berlin és Páris Szentpétervárra tiznél nagyobb számú küldöttséget menesztett.

De egyuttal felhívjuk a törvényhatóság és a tanács figyelmét arra is, hogy a külföldről hozzánk érkező városi küldöttségeket *mindenkor* ünnepélyesen és a legnagyobb előzékenységgel fogadják. Emlékezzenek vissza arra, mily kitüntető fogadtatásban volt

része a főváros deputációjának Turin város hatósága részéről Kossuth temetése alkalmából. Budapest van hivatva arra, hogy a magyar nemzet kulturális állapota felől helyesen tájékoztassa a külföldet. De a legfőbb gondot arra kell fordítanunk, hogy a keleti államok lakói ismerjék meg és tanulják megbecsülni a magyar nemzetet. Politikai és gazdasági szempontokból a balkáni népek rokonszenve nekünk értékesebb, mint a nyugoti nagy nemzeteké. Épp ezért törekednünk kell, hogy a keleti államok városainak hatóságai adandó alkalmakkor összesereglegjenek Budapesten és megszeressék a fővárost. Ha a vezető személyiségek kellemes és jó emlékekkel távoznak innét, számíthatunk reá, hogy az intelligencia külön meghívás nélkül is ellátogat a magyar metropolisba.

Azok a költségek, melyek a külföldre menesztett deputációk és a Budapestre meghívott idegen vendégek révén hárarnak a főváros budgetjére, oly befektetések, melyeknek erkölcsi és anyagi hasznát fogja látni nemcsak a főváros, de az egész magyar nemzet.

A Szabadságharcz-emlék és Kossuth-szobor.

Alább közöljük a közoktatásügyi osztálynak és a képzőművészeti bizottságnak a Szabadságharcz-emlékre és Kossuth-szoborra vonatkozó jelentéseit. Kitűnik ezekből, hogy végleges megállapodás nincs, sem a helyre nézve, hová a szoborművek állítandók, sem arra vonatkozólag, hogy egy emlékmű készíttessék-e avagy kettő? A közoktatásügyi osztály vezetőjének Bárczy István tanácsosnak az álláspontja az, hogy mindkét emlékmű felállítandó, de megkísérlendőnek tartja azok egymáshoz közel fekvő, illetőleg kapcsolatos megoldását. Azokkal szemben, kik Kossuth szobrát teljesen beolvasztani akarják a Szabadságharcz emlékműbe, csak azt hangsúlyozzuk, hogy a közönség a Kossuth Lajos szobrára adakozott, tehát meg kell csináltatni Kossuth szobrát.

A közoktatásügyi osztály jelentése így hangzik:

A Szabadságharcz-, valamint a Kossuth Lajos emlékének megőrzésére emelendő szoborművek helyének megállapításáról szóló ezen előterjesztésünkben mindenekelőtt röviden ismertetjük az erre vonatkozó eddigi tárgyalásokat.

A Szabadságharcz-szobor helyének kijelölése iránt maga a szoborbizottság tett előterjesztést, még pedig régebbi megállapodásai alapján oly értelemben, hogy az emlékmű az új épület helyén levő Szabadság-téren állíttassék föl.

A szoborbizottság ezen előterjesztéséhez a mérnöki hivatal, valamint a közegészségi bizottság is hozzájárult azzal, hogy az emlékmű a tér északi részét lezáró félkör középpontjában helyeztessék el.

Sem a mérnöki hivatal, sem a középítési bizottság más területet egyáltalán kombinációba sem vett, lévén az a hely az emlékmű elhelyezésére minden tekintetben a legalkalmasabb, még pedig nemcsak a kellő érvényesülés szempontjából, hanem a helyhez fűződő történeti vonatkozásokra való tekintettel is.

A Kossuth szobor elhelyezésének kérdésével első sorban a mérnöki hivatal foglalkozott s ez ügyben előterjesztett részletes jelentésében 17 oly helyet jelölt meg, melyek a jelzett célra számításba vehetők volnának.

E helyek legnagyobb részét azonban maga a mérnöki hivatal sem tartja alkalmasoknak s a 17 hely közül mindössze három olyat jelöl meg, amelyek nézete szerint kizárólag kombinációba vehetők és pedig:

- 1) az Oktogon-teret;
- 2) az új országház főhomlokzata előtt levő tér déli részét s
- 3) a Szabadság-térnek déli részét.

Az Oktogon-teret méreteinél fogva alkalmasnak tartja a mérnöki hivatal, hátrányául említi azonban, hogy a tér a történeti vonatkozásokat teljesen nélkülözi s hogy ezen elhelyezés esetén a Kossuth-szobor az Andrássy-útnak Oktogon-tér és Váci-körút közötti szakaszában tekintve, hátrányosan befolyásolná a milleniumi emlékmű hatását.

Az új országház főhomlokzata előtt levő teret is ugyancsak méreteinél, sőt ezenfölül a történeti vonatkozásokra való tekintettel is, hasonlóképp alkalmasnak tartja a mérnöki hivatal s ezen elhelyezés ellen csak annyiban vannak aggodalmi, hogy a terület nem alkalmas arra, hogy oda csupán egy emlékmű nyerjen elhelyezést s így okvetetlenül gondoskodni kell arról, hogy a főhomlokzat éjszaki része előtti szakaszon egy másik megfelelő monumentális emlékmű emeltessék, ami azonban előreláthatólag leküzdhetetlen akadályokba ütköznék.

Maradna tehát a Szabadság-tér déli része, a Szabadságharcz-szoborral szemben kinálkozó elhelyezés.

A mérnöki hivatal jelentése szerint a Szabadság-térnek ez a része az emlékmű architektonikus és művészi szempontból való érvényesülésére teljes mértékben módot nyújt, sőt az is kizártnak tekinthető, hogy a most szóban lévő emlékmű és a Szabadságharcz-szobor egymás hatását károsan befolyásolhassák, még pedig nemcsak a közöttük levő nagy — mintegy 150 méternyi távolság, de általában a tér alakjánál fogva sem.

A helynek megvan a történeti vonatkozása is, ami talán nem is szorul bővebb magyarázatra.

Az elhelyezés számos előnye mellett csupán egy hátrányát említi a mérnöki-hivatal, nevezetesen hogy a tér éjszaki részéből tekintve, a volt Széchényi-tér régibb házákból álló házsora a Szabadság-

tér főtengeleyétől eltérő tengelylyel betorkoló Bálvány-utczával együtt nem nyújt az emlékműnek teljesen megfelelő háttérrel.

Ezt a hiányt azonban nem tartja meg a mérnöki hivatal olyannak, mely az egyébként előnyös elhelyezést érezhetőbb mértékben befolyásolhatná, annál kevésbbé, mert a háttérrel alkotó régi épületek átépítése csak idő kérdése, mikor is esetleg a Bálvány-utca torkolatának átalakítása is kombinációba lesz vehető.

Mindezek alapján a mérnöki hivatal a maga részéről a Kossuth-szobor elhelyezésére a Szabadságtér déli részét ajánlja kijelöltetni. Amennyiben pedig ez az elhelyezés bármely szempontból akadályokba ütköznék, az esetben másodsorban az új országház főhomlokzata előtt levő tér déli részét, harmad sorban pedig az Oktogon-teret ajánlja.

A középítési bizottság a mérnöki hivatal jelentésében felhozottakra való tekintettel hasonlóképpen a Szabadságtér déli részét óhajtja a Kossuth-szobor czéljára kijelöltetni, sőt különösen is hangsúlyozza jelentésében azt, hogy az emlékmű czéljára egyedül csak ezt a helyet tartja minden tekintetben alkalmasnak.

Ennek az elhelyezésnek azt az egyetlen hátrányát, hogy a Bálvány-utca nem torkollik a tér tengelyébe, megszüntethetőnek véli a bizottság oly módon, hogy a szobor a Széchenyi és Sétátér-utczák teljes szélességével éjszakra tolva állíttatnék föl, mely elhelyezés mellett az emlékmű megfelelő parkszerű kiképzés által igen szép háttérrel nyerhet.

Megemlítendőnek tartjuk e helyütt azt is, hogy a bizottság fönti megállapodása nem volt egyhangú, sőt a bizottság egyik tagja külön indítványt is jelentett be, oly irányban, hogy a szobormű helyétől a városligeti körönd jelöltessék ki.

Amint az eddigi tárgyalások eredményéből konstatálható, a Szabadságharcz-szobor elhelyezésére nézve minden tekintetben megnyugtató, egyhangú megállapodás jött létre, amennyiben a jelzett célra nemcsak a szobor-bizottság, hanem a mérnöki-hivatal s a középítési bizottság is a Szabadságtérrel tartja legalkalmasabbnak, sőt a tér szabályozása óta úgy szólván átment a köztudatba, hogy az emlékmű czéljára ez a legmegfelelőbb hely.

Kevésbbé megnyugtató a Kossuth-szobor elhelyezésére vonatkozólag eddig lefolyt tárgyalások eredménye.

Mindenekelőtt konstatálni kívánjuk azt, hogy a mérnöki hivatal, valamint a középítési-bizottság is inkább csak — más alkalmas hely hiányában hozzák a Szabadságtérrel — mint aránylag legalkalmasabbat javaslatba, a nélkül, hogy ezt a megoldást egyébként is minden tekintetben kifogástalannak találnák.

Már pedig nézetünk szerint ezt a kérdést föltétlenül úgy kell megoldani, hogy az minden tekintetben teljes megnyugvást nyújtson, legalább nekünk, kik erre nézve véleményadásra vagyunk hivatva.

Főleg ez a körülmény indította alólirott ügyosztályt arra, hogy a kérdést ismételten is alapos tanulmány tárgyává téve egy újabb javaslattal járuljon a t. bizottság elé.

Mint fentebb már említettük, a Kossuth szobornak a Szabadságtéren leendő elhelyezését maga a mérnöki hivatal, sőt a középítési bizottság sem tartja minden tekintetben kifogástalannak, amennyiben hátrányául hozzák föl, hogy nem lesz az emlékműnek megfelelő háttére.

Igaz ugyan, hogy a mérnöki hivatal, valamint a középítési bizottság lényegtelennek tartják ezt a hiányt, annyival is inkább, mert az a Bálvány-utca torkolatának korrekciójával, avagy ideiglenesen oly módon is megszüntethető lesz, ha az emlékmű háttére parkszerű kiképzést fog nyerni; a magunk részéről azonban elég fontosnak tartjuk ezt a hiányt is, legalább is olyannak, mely komoly megfontolásra késztet. Megjegyezzük még azt is, hogy a Bálvány-utca torkolatának korrekciójára ma még alig lehet gondolni, mert előreláthatólag évtizedek fognak eltelni, amíg erre sor kerül.

De van ennek az elhelyezésnek más, súlyosabb hátránya is.

A mérnöki hivatal véleménye szerint a két emlékmű a Szabadságtéren elhelyezve egymásra nézve hátrányos befolyással nem lehet, egyrészt a két emlékmű között levő 150 méternyi távolság, másrészt a tér alakjánál fogva. Ez a nézet megállhat architektonikus tekintetből, de nem művészeti szempontból, még pedig azon szoros kapcsolatnál, amely a szabadságharcz eszméjét Kossuth Lajos emlékével ugyyszólván nélkülözhetetlenül összefűzi. Példaképpen csak egy dologra utalunk, a mely véleményünk helyességét megvilágítja. A Szabadságharcz-emléket a Kossuth alakja nélkül elképzelni alig lehet; már most hogyan lesz lehetséges egymással szembe állítani — habár 150 méternyi távolságra is — a Szabadságharcz-emléket Kossuth Lajossal és Kossuth Lajos szobrát. Ez a két emlékmű a Szabadságtéren csak úgy állítható fel, ha ugyanaz a művész alkotja mind a kettőt egymással harmoniában, egymással eszmei kapcsolatban és külső arányokban, formában is egymáshoz alkalmazva. Ehhez viszont a 150 méternyi távolság igen nagy. Így jutottunk ahhoz a gondolathoz, hogy mind a két emlékmű a Szabadságtéren csak úgy lesz megfelelőképpen elhelyezhető, ha azok minél közelebb, esetleg egymás mellett a Szabadságtér azon részén állíttatnak fel, a melyik a Szabadságharcz-szobor részére jelöltetett ki. Ha ez a megoldás bármely okból el nem fogadtatnék, a Kossuth-szobrot okvetlenül máshova kellene elhelyezni, s a Szabadságtér déli részére inkább oly más szoborművet lehet majd állítani, mely a Szabadságharcz-emlékkel ilyen szoros kapcsolatban nem áll.

Kossuth Lajosnak, mint a magyar parlamenti rendszer megalapítójának szobrát ez esetben leghelyesebben a parlament elé kellene állítani. En-

nek az elhelyezésnek hátránya az, hogy az új országház előtt levő tér közepére az emlékmű az Alkotmány-utcza ferde betorkollása miatt nem állítható. Ha pedig a tér egyik oldalán nyerne a szobor elhelyezést, úgy a tér másik oldalára okvetlenül egy másik szobor volna elhelyezendő, a mi pedig kifogás alá esnék azért is, mert itt ezen a téren okvetlenül a Kossuth-szobornak kell minden más felett dominálni. Ezek az okok is hozzájárultak ahhoz, hogy a már említett eszmét a két emlékműnek a Szabadságtér északi részén egymással kapcsolatban leendő felállítására nézve fölvevük és megfontolásra ajánljuk.

Magától értetik, hogy ezt a tervet magunk is csak abban az esetben tartjuk kivihetőnek, ha sikerülne olyan megoldási módot találni, melyen teljes mértékben s egyaránt méltó módon megörökítést nyerne a szabadságharcz eseménye s Kossuth emléke is.

Azért egyelőre a kérdés végleges eldöntését nem is kívánjuk, czélunk főleg az, hogy mielőtt a Kossuth-szobor helyére nézve végleges döntés történik, a vázlatos pályázat kiírása alkalmával a két emlékműnek a Szabadságtér északi részén tervezett kombinált elhelyezésére is szereztessenek be vázlatminták. S csak ezután történjék végleges döntés az emlékművek elhelyezésére és részletes kivitelére nézve; mert így lesz a t. bizottság, a tanács és a közgyűlés is abban a helyzetben, hogy megnyugvással döntsön ebben a nagyfontosságú kérdésben.

Igy aztán, ha a pályázat eredménye azt igazolná, hogy a kettős emlék terve ki nem vihető: mi sem állana utjában annak, hogy a két emlékműnek külön-külön leendő kivitele iránt a további intézkedések azonnal megtéssenek.

Ez, úgy hisszük, sem számbavehető idővesztéssel, sem tetemesebb anyagi áldozattal nem járna, de különben is örök időkre szóló monumentális alkotásokról lévén szó, a legcsekélyebb körülményt is a legalaposabban meg kell fontolnunk s nem szabad kicsinyes okokból mellőzni egy olyan kísérletet, mely esetleg a leghelyesebb megoldásra fog vezetni.

Magától értetik, hogy javaslatunk elfogadása esetén is megállapítandó volna nemcsak a kettős emlék, hanem külön-külön a Szabadságharcz- és Kossuth- emlék helye is, még pedig az utóbbi csupán ideiglenesen a pályázat céljából.

Ez alapon újból is ajánljuk javaslatunk elfogadását.

Budapesten, 1903. május.

A közoktatásügyi osztály

Festetich tanácsjegyző.

Bárczy tanácnok.

A képzőművészeti bizottság a fővárosi tanács elé a következő javaslattal járult:

Hivatkozással a t. tanácsnak folyó évi május hónap 14-én kelt 107406. és 107407. számú fölhívására, van szerencsénk a szabadságharcz emlék, valamint a Kossuth szobor helyének kijelölése tárgyában javaslatunkat a következőkben előterjesztetni:

A szabadságharcz-szobor bizottságnak, valamint a középítési bizottságnak abbeli előterjesztéséhez, hogy a szabadságharcz emlék a Szabadságtér északi részét lezáró félkör középpontján helyeztessék el: a magunk részéről minden észrevétel nélkül hozzájárulunk. Ami azonban a középítési bizottságnak azt az előterjesztését illeti, hogy a Kossuth szobor is a Szabadságtéren és pedig annak déli részén, a szabadságharcz emlékekkel szemben állíttassék föl: hozzá nem járulhatunk, mert művészi szempontból határozottan helytelen, sőt a kellő érvényesülés szempontjából káros is volna, két egymással szoros eszmei kapcsolatban álló emlékművet egy téren egymással szemben fölállítani. — Erre tekintettel a magunk részéről a Kossuth szobor elhelyezésére az új országház főhomlokzata előtti tér déli részét ajánljuk, mely a mérnöki hivatal, valamint a középítési-bizottság által kombinációba vett terek között, nemcsak kiterjedésénél fogva, hanem a történeti vonatkozásokra való tekintettel is kétségekivül a legalkalmasabb.

Végül megfontolandónak tartjuk a közoktatásügyi osztály által fölvetett azt az eszmét is, valjon nem lehetne-e az esetben, ha elfogadható megoldás lehetséges, a két emlékművet egy helyen, szoros kapcsolatban egymással, még pedig a Szabadságtér északi részén fölállítani?

Javasoljuk ennél fogva, hogy mielőtt a két emlékmű elhelyezése iránt végleges határozat hozatnék: méltóztassék fölhatalmazást kérni a közgyűléstől arra, hogy a két emlékműnek az ügyosztály által kontemplált módon leendő elhelyezésére vázlatos pályázat hirdettessék, még pedig alternative, egyrészt a két emlékműnek együttes, másrészt a szabadságharcz emlékek külön leendő elhelyezésére.

Kelt Budapesten, a képzőművészeti bizottságnak 1903. évi május hónap 26-án tartott üléséből:

Festetich

biz. jegyző.

Matuska Alajos

alpolgármester, biz. elnök.

A főváros kertészeti kiállításai.

A legutolsó internáczióális kertészeti kiállítás nagy sikerein fölbuzdulva, a főváros sétányügyi bizottsága azt a javaslatot tette a tanácsnak, hogy a főváros minden évben rendezzen kertészeti kiállítást. A javaslat abban nyer megokolást, hogy az ily kiállítások rendkívüli módon előmozdítják a magyar műkertészet fellendülését, egyébként pedig nem járnak anyagi áldozatokkal, mert a költség a belépőjegyek árából minden valószínűség szerint megtérül.

A tanács véleményezés céljából kiadta a javaslatot a mérnöki hivatalnak, mely Ilsemann főkertésszel folytatott beható tanácskozás alapján most azt jelenti a tanácsnak, hogy a kertészeti kiállításnak évenként való rendezését több rendbeli okból nem tartja helyesnek. A főváros kertészete nincs még úgy berendezve, hogy rövid egy évi időközök mellett

kellő változásokkal volna képes felruházni a kiállításokat. E nélkül pedig nincs értelme a dolognak, mert egyrészt a kiállítások nélkülöznék az oktató jelleget, másrészt meg a publikum hamar beleunna az évenként egyforma növények és virágok szemléltetésébe. Ellene mond az évi kiállítások megtartásának a kereskedelmi kertészet érdeke is. Bizonyára mindig hátrányban volnának kiállított növényeik dolgában a fővárossal szemben, amelynek módjában van évenként nagy pénzeket áldozni új növények szerzésére s azok tovább művelésére. Ilyenformán a főváros káros konkurrencziát támasztana a magyar kereskedelmi kertészetnek s azt háttérbe szorítaná, aminek megtörténni nem szabad.

A mérnöki hivatal tehát azt javasolja, hogy a tanács legalább is két-három évig tartsa még tüggőben a kertészeti kiállítások rendezésének kérdését s mielőtt határozatot hozna, kérdezze meg az országos magyar kertészeti egyesületet, nincs-e kifogása a terv megvalósítása ellen.

A legközelebbi kiállítást az új mezőgazdasági muzeum megnyitásával egyidejűleg javasolja megtartani a mérnöki hivatal. A muzeum körül pompás hely kínálkozik majd a kiállítás céljaira s azt az ünnepélyes megnyitás is alkalmoszerűvé teszi.

Néhány szó a központi tejcsarnok ügyéhez.

Mindenkinek élénk emlékezetében élnek még azok a támadások, melyekkel a közelmúlt napokban, a központi tejcsarnokot illették rosszhiszeműséggel és a közönség megkárosítására irányuló célzatokkal vádolva azt. Pedig nem volna szabad olyan könnyen pálcát törni egy olyan intézmény fölé, melynek hosszú évek során áldásos működését tapasztaltuk. Idézzük csak vissza azokat a botrányos állapotokat, melyek eme tejcsarnok felállítását megelőzték. Fővárosunk tejszükséglete fedezetlen volt: a vidékről kezdetleges módon hozták rosszul és piszkosan kezelt, legtöbbször vízzel vagy éppen ártalmas és egészségtelen anyagokkal kevert tejet. De még az így drága pénzen vett káros czikk megszerzése is bizonytalan volt. Utánjárások, tudakozódások időtrábló munkája néha alig vezetett eredményre. Ekkor a gazdasági fejlődés és világvárossá kialakulásunk nyomása alatt jött létre a központi tejcsarnok, melyet mindannyian mint igazi hűtőintézményt, gazdasági előnyt és vívmányt üdvözlünk. Most már szabályozva volt eme talán legpontosabb élelmiszerünk fogyasztása.

A közönség jóminőségű, teljesen tisztán kezelt, *hamisítatlan* tejet kapott olcsó áron, teljes szabályossággal és megbízhatósággal, hozzájutva centralizált kezeléssel járó összes előnyök mellett, az általa lehetővé tett olcsóbb árakhoz. De ez csak egy oldala az intézet működésének. Más végtelen előnye volt

a tejpiacz megteremtése, a fogyasztó és termelő elemek számára kieserélési pont alkotása, melylyel kenyeret adott a környék tisztességes munkájú tejgazdáinak. És épen, mert ő velük szemben úgy a saját mint a közönség érdekét képviselte, pártolva és propagálva a becsületes, szolid gazdálkodást, lehetlenné tette a rosszhiszeműséget, a szédeltést és a közönség kizsákmányolását. És a mikor olyan hajlandók vagyunk egy közelmért kivított intézményt a legelső tévedéseért könyörtelenül elítélni, ne feledjük el a közelmúlt évek példáit, hogy többet ne említsék, Páris város esetét, ahol rendszeres lelkiismeretlenséggel hamis tejet adtak a szajnaparti metropolis közönségnek, elannyira, hogy az orvosi testület volt kénytelen tiltó szavát felemelni a magasra rugott halálozási, különösen csecsemőhalálozási arány hatása alatt.

Ezeket akartuk röviden és tárgyilagosan fel-
említeni; egyebekben itt közöljük a tejcsarnok nyilatkozatát:

A *Budapesti Központi Tejcsarnok Szövetkezet* igazgatósága által a következő nyilatkozat közlésére kértünk fel.

Az általunk képviselt központi tejcsarnok szövetkezet a VII. ker. kapitányság ismert ítéletéből kifolyólag a legerősebb hírlapi támadásoknak lett kitéve, melyekre mindaddig, míg az ügyek felebbe-
zése folytán hozandó ítéletek és szövetkezetünk belső ügykezelésének vizsgálata alapján beigazolt tényekkel fel nem derítettek — nem kívántunk nyilatkozni.

Miután jelenleg mind a két eljárás befejeztetett, közölhetjük, hogy szövetkezetünk tejesüvegeinek ügyében újabban meghozott ítélettel szövetkezetünk jóhiszeműsége minden kétséget kizáró módon meg lett állapítva és *csupán a forgalomba lévő üvegek egy részének szabálytalan jelzése miatt* lett üzletvezetőnk bírsággal sújtva. Minthogy továbbá üvegeink gépek által rendesen a jelző vonal fölé töltetnek, ennél fogva a fogyasztó közönség nem károsodott és *a szövetkezet tényleg ilyenmü kihágásban el sem marasztaltott.*

A rendőri vizsgálat kiterjedt a tejcsarnok bádogedényeire is, melyekre vonatkozólag teljesen megfelelő ürmérték állapított meg és felmentő ítélet hozatott.

A mint tejesüvegeink hiányos jelzéséről tudomást nyertünk, rögtön intézkedtünk, hogy újabb üvegbeszerzésekkel a hiányos jelzésű üvegek kicseréljessenek, s a szállító üveggyárnak, mely az üvegek megfelelő és szabályos voltaért szerződése értelmében szavatossággal tartozik, azonnal visszaadassanak. Együttal az általunk megejtett szorgos vizsgálat kiderítette, hogy közlegeinket legfeljebb az utolsó időben beszállított üvegek átvételénél, a kellő gondosság hiánya terheli.

Különböztetve örömmel konstatáljuk, hogy az ellenünk intézett támadások nem találtak visszhangra:

a fogyasztó közönség bizalma irántunk nem ingott meg, mert ép oly mértékben veszi tejterményeinket, mint azelőtt. Ezuttal is felkérjük a t. fogyasztó közönséget, hogy bármely szabálytalanság észlelése esetén akár központunknál, akár városi fiókjainknál észrevételeiket az ott felfekvő panaszkönyvbé beírni sziveskedjenek, s biztosítjuk, hogy azok orvoslása iránt azonnal intézkedni fogunk.

De nem szolgált reá a központi tejcsarnok ezen támadásokra már az okból sem, mert azt a szövetkezet lelkes tagjai két évtizeden át tetemes anyagi áldozatok árán fejlesztették oly magas színvonalra, hogy a fő- és székvaros közéletelmzésének elismert tényezőjévé lett s önérvényesen állíthatjuk, hogy kevés nagy város bír ily a közegészségre különösen fontos intézménnyel.

Mindezek alapján szövetkezetünk és üzletvezetőségünk ellen intézett támadásokat határozottan visszautasítjuk s ezentul minden rosszakaratu támadás ellen illetékes uton fogunk megtorlást keresni.

Kövezési program.

A folyton fejlődő főváros költségvetésében nagy szerepet játszik az utak és utcák burkolására fordított összeg. Tömegtelen millió fekszik már eddig is a földön és még számos milliót kell kövekbe, aszfaltba és makadámba fektetni. Nemrég kifejezést adtunk amaz általános óhajnak, hogy a hatóság nagyobb ellenőrzést gyakoroljon a vállalkozásokkal szemben, mert a silány minőségű burkoló anyagok és a lelkiismeretlenül végzett munka tulságosan drágává teszik a főváros kövezését. Ezuttal a hatóság megfontolás tárgyává tette, hogy mely anyagoknak adjon előnyt a további munkálatoknál, továbbá, hogy rövid idő alatt végeztessen-e nagyobb munkálatokat? A mérnöki osztály tájékoztató céljából nyilatkozatra, illetőleg ajánlattételre hívta föl a hazai aszfalt és kerámit vállalatokat, valamint a kőbánya tulajdonosokat.

A mérnöki hivatal most terjedelmes jelentést terjesztett a tanács elé, melyből kiemeljük a következőket:

Az utolsó években az utcaburkolatokra fordított összegek csekélyisége nemcsak az utcák és utak általános viszonyaira nézve jelent visszaesést, hanem óriási károkat okozott az érdekelt iparágaknak és azok munkásainak is. Általános elvnek elfogadható, hogy az olcsó utburkolat a legdrágább. Minden körülmény megköveteli, hogy a székesfőváros az utca és utburkolatokra jelentékenyen nagyobb összegeket fordítson, mint fordított az utolsó 4—5 esztendőben.

Jelenleg a szilárd burkolatokat igénylő terület összesen 273.400 négyzet méter, mely azonban csak a kocsutak területét foglalja magába. Miután azonban a járdák területét — mely által két harmadrészt képezi a kocsutak területének — elhanyagolni szintén nem lehet, — ennek megfelelőleg tehát

a burkolandó terület növekszik. Megjegyzendő, hogy az utcák burkolása még más jelentékeny költséget igénylő és különböző természetű munkálatokkal van összekötve, amelyeknek a költségeiről szintén gondoskodni kell. A tapasztalat szerint ezen külön munkák az összes munkálatok költségeinek körülbelül 40%-át teszik.

Az első évi budgetben 2.700.000 korona kiadásnak a fedezéséről kellene gondoskodni. Minthogy az utolsó 10 évben a főváros évenként átlag másfél millió koronát fordított új burkolatokra, a mérnöki hivatal azt véli, hogy ezt az összeget kellene a további teendőkben alapul elfogadni. Ebből az összegből a kocsutakra 170.000 korona annuitás jut, vagyis évenként 85.000 négyzetméter kocsutat lehet a benyújtott ajánlatokban foglalt árak szerint készíteni. Ily alapon évenként 40 oly utcát lehet teljesen új és modern burkolattal ellátni, amilyen például a Kecskeméti-utca. Az előhaladásnak ez az arány kielégítő és a fővárosra nézve nem jár tulságos teherrel.

A mérnöki hivatal a beterjesztett ajánlatokból az annuitásnak csupán az eszméjét javasolja elfogadni, föntartván a hatóságnak a jogot, hogy a burkolatnak a nemét esetről esetre meghatározhassa. Ha a vállalatok ezt a módosítást nem fogadnák el, úgy a hatóság vegye kölcsön a szükséges összeget.

Neuffel Adolf középítési igazgató a mérnöki hivatal előterjesztéséhez hozzájárult, de hangsúlyozza, hogy az annuitás mellett végzendő munkálat előnyösnek látszik, mert a főváros haladéktalanul birtokába jutna a megfelelő burkolatoknak. Közgazdasági szempontból is ajánlatos, mert a nagy terjedelmű munkálatok okozta tevékenység kétségtelenül enyhítené a gazdasági pangás következtében beállott munkahiányt.

A vállalatok a kereseti összeget 4 $\frac{1}{4}$ % kamatosítás mellett 40 félévi részletekben óhajtják a fővárostól megkapni. Ez az ajánlat pénzügyi szempontból föltétlenül előnyösnek látszik. Husz évre előirányzott kiadásnak megfelelő munka fog 5 év alatt elvégeztetni, anélkül, hogy a hatóság ezen cél elérésére nagyobb áldozatot hozna, mint amennyit a husz évi munkaidőszak mellett viselt volna.

A számítások következők:

Az első évben fizetendő lesz:

1. 140.600 m² aszfalt burkolat után, (mely 5 éven keresztül minden évben fektetendő lesz) az ajánlott négyzetméterenkénti 45 filléres egységár mellett 126.000 korona.

2. 60.000 m² kerámit burkolat után (a két félévi törlesztendő részlet együttevve) az ajánlott m²-kénti 50 filléres egységár mellett 60.000 korona.

3. Mindkét burkolatnál a mellékmunkák, melyek külön árlejtés útján lesznek kiadva, összege 90.000 korona.

4. A kőbánya vállalatoknak a szállítandó kövekért egész évi részlet gyanánt fizetendő 69.493 k.

Az első évben tehát összesen fizetendő 1,605.403 korona, a második évben 1,860.980 korona, a harmadik évben 2,116.479 korona, a negyedik évben 2,371.972 korona, az ötödik évben 2,627.465 korona. A 6-ik évtől kezdve, mikor már a munkák mind végre vannak hajtva, a törlesztési összeg állandó jelleget vesz fel, s 15 éven át egyforma nagyságban lesz fizetendő, vagyis marad évi törlesztésül 1,277.465 k.

A középítési igazgató e sorokkal fejezi be jelentését.

„Ujból kiemelem, hogy a sajnos politikai és pénzügyi viszonyok folytán súlyos válságba jutott építőipar egyik ágán rögtön és hathatósan volna segítve az ajánlat elfogadása esetén s hogy a székesfőváros közönségére nézve különösen közlekedés és közegészségi szempontjából kétségtelenül igen előnyös volna, ha a különben évek során át kivitel alá kerülő közmunkák gyorsabban kivitel alá kerülnének s azok összes előnyei már most élvezhetők volnának.

Törvényhatósági közgyűlés.

A június hó 10-ére egybehívott közgyűlés napirendjének főbb tárgyai a következők:

A tanács előterjesztése egy külön munkásjeléti ügyosztály szervezése iránt tett indítványra.

A villamos városi vasúttársaság új vonalára kiadandó engedély és pótszerződés, s ugyane társaság részvénytőkéjének fölemelése.

Tanácsi előterjesztés a kenyér- és péksütemény drágulása ügyében.

A központi fertőtlenítő intézet szabályrendelete.

A „Fővárosi Közlöny“ szerkesztői tiszteletdíjának fölemelése.

A Budapesten tartandó nemzetközi tűzoltó-kongresszus anyagi támogatása.

A belvárosi tűzörség költsége.

Mint halljuk, különösen a pékek ügye fog élenkebb vitát kelteni, a mennyiben több városatya határozottan helyteleníti a közlekedési bizottság határozatát és követelni fogja, hogy a hatóság intézkedéseket tegyen a kenyér-uzsora megrendszabályozására.

A „Fővárosi Közlöny“ szerkesztői tiszteletdíjának ügyében nem helyeselhetjük a tanács ama javaslatát, hogy a szerkesztő 4000 koronás tiszteletdíja 1000 koronával fölemeltessék. A „Közlöny“ összeállítása jóformán semmi szellemi munkát nem igényel. A szerkesztő többnyire kész anyagot kap a közgyűlési és bizottsági tárgyalásokról szóló tudósításokat pedig bármely gyakorlott riporter elvégzi havi 100 koronáért, sőt olcsóbban is. Tekintve, hogy a szerkesztő a 4000 korona fix fizetésen kívül még az előfizetési pénzek és a hirdetések jövedelmét is élvezzi, *javadalmazása oly fényesnek mondható, a milyenben a napilapok elsőrangú publicistái sem részesülnek.*

Az omnibusz-vállalatról.

Mult heti számunkban megírtuk, hogy a vállalat rabszolgatartók módjára bánik alkalmazottaival s ezeket a nyomorultakat napi 2 koronájával fizeti 16 órai munkájukért.

A csütörtöki tanácsülés is foglalkozott az omnibusz-vállalattal, bár nem a kalauzok és kocsisok sorsának jobbrafordulásáért, hanem azért, mert az omnibusz-vállalat ki akarván játszani a közlekedő szabályzatot, a hosszú és kevésbé jövedelmező járatokat önhatalmulag megrövidítette, panasz érkezett ugyanis a közlekedési osztály vezetőjéhez, Piperkovics Bátor tanácsnokhoz, hogy az omnibusz-vállalat a vöröskereszt kórház járatait nem tartja be. Piperkovics tanácsnok azonnal átírt a főkapitánysághoz, kérve, hogy ellenőrizték a vállalatot. A rendőri jelentés szerint a panasz igaznak bizonyult, s bármennyire siránkozott is a vállalat, a tanács 200 korona pénzbüntetéssel sújtotta. Nagyon kíváncsok, hogy a hatóság kellő retorzióval éljen a vállalkozók ellen, s védelmébe vegye a közönség érdekeit, mert ez a mi budapesti publikumunk oly indolens, hogy egyéb saját jól felfogott érdekeivel nem törődik semmit. Azért a tanácsot eljárásáért üdvözölve, felkérjük, haladjon tovább is a megkezdett úton.

Fővárosi telkek árverése.

A főváros elhatározta, hogy két ferenczvárosi telkét nyilvános árverésen eladja. Ennek az elhatározásnak meg van az oka. Az illető telkeket be kellene építeni, de a főváros ezen a vidéken nem akar háziúr lenni. Inkább tul ad az ingatlanon, azzal a kikötéssel azonban, hogy a vevő záros határidőn belül lakóházat köteles emeltetni.

Az árverésre vonatkozólag a tanács a következő hirdetményt teszi közzé:

Budapest székesfőváros közönsége nevében a székesfőváros tanácsa a IX. ker., Ferencz-körut és Mester-utca sarkán 9475. hrsz. alatt fekvő 268 □ öl kiterjedésű, valamint a Mester-utca és Angyal-utca sarkán 9477. hrsz. alatt fekvő, az előbbivel szomszédos, 172^{88/100} □ öl kiterjedésű fővárosi tulajdont képező ingatlanok eladása céljából ezennel nyilvános szóbeli és írásbeli árverést hirdet.

Erről az árverésben résztvenni szándékozók azzal értesíttetnek, hogy a nyilvános árverés és pedig mindegyik telekre külön-külön a pénzügyi és gazdasági ügyosztályának Központi városház II. emelet 237. sz. a lévő helyiségében 1903. évi június hó 17-én szerdán, d. e. 10 órákor fogja kezdetét venni olyképen, hogy először a szóbeli árverés tartatik meg és ennek befejezte után a kitűzött határidőig beérkezett írásbeli ajánlatok fognak felbontatni. — A 9475 hrsz. telek kikiáltási ára □ ölenként 700 koronában, azaz: *hét száz koronában*, a 9477. hrsz. telek

kikiáltási ára pedig 450 kor., szóval: *négyszázötven* koronában van megállapítva, melyen alul a kérdéses telkek semmiesetre el nem adatnak.

Az árverezni szándékozók a 9475 hrsz. telek után 18.000 kt, azaz: tizenhatezer koronát, a 9477. hrsz. telek után pedig 7000 kt, azaz: hétezer koronát tartoznak bánatpénz fejében a központi pénztárnál előzetesen letenni.

Akik a szóbeli árverésen résztvenni óhajtanak, az előbb megszabott bánatpénznek letételét igazoló központi pénztári letéti nyugtával jelenjenek meg; akik pedig írásbeli ajánlatot kívánnak tenni, ezt a tanácsi VI. (pénzügyi és gazdasági) ügyosztályban (IV., Központi városház, Városház-utca 9. sz. II. em. 237. ajtószám a.) a hivatalos órák alatt kapható árverési feltételeknek általuk aláírt példányával s a székesfőváros központi pénztáránál előzetesen letett megfelelő összegű bánatpénzről szóló letéti nyugtával felszerelve, kellően bélyegezve, lepecsételt borítékban ugyancsak az elől megjelölt helyen és napon d. e. 10 óráig dr. Vaszilievits János tanácsnok úr, vagy helyettese kezéhez annál is inkább nyujtsák be, mert elkésve benyújtott, vagy kellően fel nem szerelt, nemkülönben utóajánlatok, figyelembe vétetni nem fognak.

A székesfőváros fentartja magának a jogot, hogy a beérkezett ajánlatok között tetszése szerint szabadon választhasson.

Hirek a városházáról.

A magyar szent korona s a főváros.

A királyi palotához tartozó Logody-utcai ingatlan után 785 korona kövezési járulékot vetett ki a főváros a magyar szent koronára. A királyi várépítési bizottság azonban vonakodik ezt az összeget kiutalványozni, mert a követelést jogosulatlanak tartja. A járda, amely után a főváros a járulékot követeli, egy régibb munkálattal kapcsolatban rakatott le, mely munkálathoz az építőbizottság 40 ezer koronával hozzájárult. Igazságtalanság, tehát most még kövezési járulékot is követelni. Am a főváros mérnöki hivatala más véleményen van. Jelentésében, melyet legutóbb a tanácshoz intézett, kijelenti, hogy a kivetett járulék semmiféle összefüggésbe nem hozható a 40 ezer korona hozzájárulási összeggel, amennyiben a kövezési járulékkal megterhelt járda burkolat jóval később, a szubvencionált munkálattól egészen különállítólak rakatott le, tehát a járulék igenis behajtható.

Házaló hentesek. A budapesti hentesipar-testület panaszt tett a tanácsnál a házaló hentesek üzelméi ellen. Ezek a házalók, akik ugyyszólván semmiféle adóterhet nem viselnek, olcsó és rossz portékáikkal elárasztják a fővárosi fogyasztó-közöniséget, mivel nemcsak hogy anyagi kárt okoznak az adófizető, iparüző jogosultsággal bíró hentesmestereknek, hanem ezenfelül veszedelembé döntik akár-

hányszor a fogyasztót is. Az V. kerületi elöljáróság éppen most tart vizsgálatot egy ilyen esetben. Házalótól vásárolt sódartól ugyanis súlyos beteg lett egy egész család s az elöljáróság most azt keresi, hogy kitől eredt a romlott sonka. Az ipartestület kéri a tanácsot, hogy védelmezze még a henteseket a házalók közegészségi szempontból is veszélyes garázdálkodás ellen.

A pasaréti csatornázás. A Buda-Pasarét fejlődése érdekében létesítendő csatorna kiépítésének összes akadályait sikerült már elhárítani. A katonai kincstár képviselőjében a katonai építési osztály hozzájárult ama tervezéshez, hogy a Pasarét vizei a budai kadetiskola csatornájának közvetítésével vezettessenek a Retek-utcai kanálisba. Csakhogy a dologba van beleszólása a Klotild szeretetház egyesületnek is, amely szintén használja a katonai csatornát s annak fentartásához hozzájárul. Viszont az egyesületnek szerződése van saját csatornájának jókarbantartására nézve egy vállalkozóval. A katonai építőosztálynak, hogy a főváros kívánságának eleget tegyen, előbb e vállalkozóval s a Klotild szeretetházzal kellett újabb szerződést kötnie a pasaréti csatornának a kadetiskola kanálisába való betorkolása tárgyában. Most arról értesíti a tanácsot az építőosztály, hogy a megállapodások sikerültek s hogy a szerződések jóváhagyás céljából már fönt vannak a hadügyminiszternél. Amíg tehát onnét vissza nem érkeznek, a csatornaépítés ügyében újabb lépések nem tehetők. Ez értesítést bizonyára örömmel fogadják majd a pasarétiak, mert most már biztosra vehető, hogy várva-várt kanálisukat végre meg fogja csináltatni a főváros.

Központi sporttelep. Keglevich Gyula gróf arra kérte a fővárost, hogy a Tattersal egy részét ügető-verseny céljaira engedje át. A tanács véleményét kért a mérnöki hivataltól, amely terjedelmes jelentésben ama nézetének adott kifejezést, hogy célszerű volna a kérdéssel kapcsolatban a sporttelepek cenztralizációjával is foglalkozni. A megboldogult Atzél Béla báró vetette föl azt az ideát, hogy az összes budapesti sporttelepek egy ponton egyesíttessenek s ezt a tervet bizonyára meg is valósította volna, ha időközben el nem éri a halál. A mérnöki hivatal a tervezést nagyon életrevalónak látja a jelentésében a X. kerületi ligetelki dűlőnek a kerepesi-ut mentén fekvő parkszerű területét jelzi legalkalmasabbnak a nagy sporttelep számára. A tanács kimondta, hogy eleget tesz Keglevich gróf kérelmének s ez ügyben még nem veszi kombinációba a telepek koncentrállásának kérdését, mert nem akarja megkötni a kezét a telepek majdan eszközendő fölosztása s elrendezése körül. Ehelyett azonban fölhevta a mérnöki hivatalt, hogy a cenztralizáció ügyét tegye beható tanulmányozása tárgyává s figyelembe véve a különböző sportkörök véleményét s kívánságait, tegyen újabb részletes jelentést. Az persze még esztendő kérdése, hogy ez a budapesti sporttelepre nézve rendkívül fontos ügy nyélbe lesz-e üthető, mert anyagi áldozatot is követel, amire ez időszerint s a közel jövőben is nem igen képes a főváros.

Az ó-budai kültelki részek árvizvédelme. A III. kerületi bizottsági tagok arra kérték a földmívelési minisztert, hogy az óbudai szőlőkultúra védelmében, nyújtson segédkezet. A Testvér és Csucs hegyekről lerohanó esővizek tönkre teszik a szőlőket, s így csakis a vizek elvezetése útján szabadul meg állandó csapásától az ó-budai szőlőkultúra. A fővárosnak már tervek is állanak rendelkezésére a vízvezető munkálatra nézve de azok megvalósítására nincsen pénze. A bizottsági tagok tehát arra kérték a minisztert, vigye keresztül, hogy a szükséges költségeket az állampénztár előlegezze a fővárosnak. A miniszter, aki időközben fölkerette a fővárostól az erre vonatkozó terveket, most leiratban tudatta, hogy azokat helybenhagyja. Megjegyzi azonban, hogy az ó-budai kültelkeket nemcsak az esővizek, hanem a Duna áradása is veszélyezteti és ez ellen is kell védekezni. E célból erősíteni kell azt a vasuti töltést, mely az esztergomi vasutat az államvasutak jobbparti körvasútjával összeköti. E töltés három nyílását vagy be kell tömni vagy elzárható állapotba hozni. A miniszter föl hívja a fővárost, hogy ez irányban is intézkedjék. Arról azonban, hogy mi lesz a költségek előlegezésével, egyáltalán nem tesz leiratában említést, pedig enélkül a főváros egyelőre semmit sem végezhet.

Elmozdított városi tisztviselő. Szepesházy Jenő vásárfelügyelőt többféle szolgálati mulasztások miatt a polgármester elmozdította az állásától s e határozatot jóváhagyta a közgyűlés is. Szepesházy ekkor felülvizsgálati kérelemmel a belügy-miniszterhez fordult, aki azonban a folyamodást elutasította. Az elmozdított tisztviselő érdekében Kassics Péter is adott be felebbviteli beadványt a miniszterhez, ki most érkezett leiratában kijelenti, hogy ez felebbezésnek helye nincs. Felülvizsgálati kérelemnek pedig azért nem tekinthető Kassics ténye, mert ilyet csak érdekeltnek adhatnak be; már pedig ez ügyben Kassics semmiképen sem tekinthető érdekeltnek.

KÖZGAZDASÁG

Első Leánykiházasítási Egylet m. sz.

(Gyermek- és életbiztosító-intézet. Budapest, VI., Teréz-körút 40–42. sz. Alapított 1863.) Folyó évi május hóban 1,256.200 K. értékű kötvény állított ki és nászjutalékok fejében 67.330 K. 63 fillért fizettek ki. 1903. január 1-től május 31-ig bezárolag felvett új biztosítások értéke 5,589.400 K. és a kifizetett nászjutalékok összege 321.087 K. 38 f.

Hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak kezelése alatti helyiérdekű vasutak közös árudíjszabásához legközelebb a „XIII. pótlék” fog megjelenni, mely a keszthelyvidéki és az első délnyugot határörvidéki helyiérdekű vasut díjszabását, továbbá a budapest—

esztergom—füzitői helyiérdekű vasut VIII. kivételes díjszabásának és a losonczvidéki helyiérdekű vasut I. kivételes díjszabásának kiegészítését foglalja magában.

Ezen pótlék magyar és német nyelven jelenik meg s példányai a magyar királyi államvasutak igazgatóságánál (Budapest, VI., Csengery-utca 33.) és az üzemeltetéseknél példányonként tízfillért kaphatók.

Budapest, 1903. június havában.

Az igazgatóság.

MEGHIVÓ.

A Magyar Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaságnak szavazatra jogosult részvényeseit tisztelettel meghívjuk a társaságnak 1903. évi június 30-án délelőtti 11^{1/2} órakor Budapesten, a társaság helyiségeiben (V., Mária Valéria-utca 14. szám) tartandó

nyolczadik rendes közgyűlésére.

A tanácskozás tárgyai:

1. Az igazgatóság jelentése az 1902. üzletéről és az évi mérleg előterjesztése.
2. A felügyelő-bizottság jelentése a mérleg megvizsgálásának eredményéről és a tiszta nyereség hováfordítására vonatkozó igazgatósági indítvány felől.
3. A mérleg megállapítása és a tiszta nyereség hováfordítása iránti határozathozatal.
4. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság tagjai részére adandó felmentvény iránti határozat.
5. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság évi tiszteletdíjának megállapítása.
6. A felügyelő-bizottság tagjainak választása.

A közgyűlésen való résztvevésre azon részvényeseknek van joguk (alapszabály 18. §.) a kik a társaságnak legalább 50 (ötven) darab részvényét, a még le nem járt szelvényekkel együtt, **nyolcz nappal a közgyűlés előtt** a társaság pénztáránál (Mária Valéria-utca 14. sz.), vagy a Magyar Általános Hitelbanknál, vagy a Magyar Leszámitoló- és Pénzváltó Banknál letették.

Tisztelettel kérjük tehát részvényeseinket, hogy részvényeik letételéről gondoskodjanak.

A részvények számröndben összeállítva, a benyújtó által sajátkezüleg aláírt s két példányban kiállított jegyzék kíséretében nyújtandók be. E jegyzéknek egy példányát az átvevő pénztár az átvétel elismerésével visszaadja s a részvényeket csak ezen elismervény visszaszármaztatása mellett fogja a közgyűlés után a letevőknek kiadni. A közgyűlésre belépti jegyül szolgáló igazolványokat a részvényeket átvevő pénztár azonnal kiszolgáltatja.

Ha valamely részvényes szavazati jogát más szavazatképes részvényesre akarja átruházni, a megbízott nevére szóló meghatalmazást az igazolvány hátán kitölteni s aláírni tartozik.

A mérleg a felügyelő-bizottság jelentésével együtt nyolcz nappal a közgyűlés előtt a társaság helyiségeiben a részvényesek rendelkezésére áll.

Budapesten, 1903. május 25-én.

Az igazgatóság.

Pályázati hirdetmény.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága az 1903. évi szeptember hó 1-től 1904. évi augusztus hó végeig terjedő időre szükséges 10.000 métermázsas *repce-olaj* szállítása iránt ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

A kiírt mennyiség csak megközelítő szükségletet képezvén, az igazgatóság fentartja magának a jogot: hogy ezen mennyiségnél egy negyedrészt erejéig többet vagy kevesebbet megrendelhesen.

Az ivenkint egy koronás okmánybélyeggel ellátott ajánlatok lepecsételve, legkésőbb 1903. évi július hó 3-án déli 12 óráig a magy. kir. államvasutak anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál benyújtandók, vagy postán oda beküldendők.

Bánatpénz gyanánt az ajánlott olaj értékének 5%-a legkésőbb 1903. évi július hó 2-án déli 12 óráig a magy. kir. államvasutak budapesti főpénztáránál leteendő.

Szállításra nézve mérvadók és kötelezők a 122291/96. számú általános szállítási és a fenti anyagok szállítására vonatkozó 111330/901. számú különleges feltételek.

A pályázatra, valamint a szállításra vonatkozó egyéb részletes módzatok az ajánlati felhívásban foglaltatnak, mely az igazgatóság anyag- és leltárbeszerzési szakosztályában, valamint az üzletvezető-ségeknél és a hazai ipar- és kereskedelmi kamaráknál betekinthezők.

Az ajánlati felhívás az ajánlatot tenni szándékozóknak a fentnevezett anyag- és leltárbeszerzési szakosztály által ingyen adatik ki, vagy kívánatra postán megküldetik.

Budapest, 1903. évi június hóban. Az igazgatóság.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcson részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékpénztári kamatozással, reáktetési könyvecskék 3¹/₂% kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körút 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. — VIII., József-körút 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbízásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt 9—11-ig, délután 3—5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utca 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje
Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különféle emeltyű-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző célokra.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,
kazánbefalazásokat,
gépalapozásokat

és
szabadalmazott**Füstémésztő tüzeléseket**

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.
 jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tűzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztosítást, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő

A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

MAGYAR**FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR**

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
 és petroleum-
 világító testekben,**

a legegyszerűbb kivitelől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3.

VI., Teréz-körút 1. a.

V., Gizella-tér 1.

X., Jászberényi-ut.

VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.

Kolozsvár: Wesselényi-utca 20.

Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

Schlick-féle

**vasöntöde és gépgyár
 részvénytársaság.**

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzem-
 berendezések malmok részére, szivattyu-tele-
 pek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók,
 emelőgépek és daruk, szinpadí gépezeti
 berendezések készítése, stb.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

== Megjelen minden kedden. ==

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV. Reáltanoda-utca 5.

Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

„Pimaszság.”

Visszataszító jelenetek tekintetében páratlan volt a szerdai közgyűlés. A karzaton összecsdült pékek szidalmakkal illették a főváros közönségének érdekeit jóhiszeműleg védő bizottsági tagokat. Ez még hagyján; de ezen szerencsétlenek műveltségi nivójára süllyedt Fenyvesi Adolf bizottsági tag **úr** is, odakiáltva a jogos kritikát gyakorló Baracs Marcell doktor bizottsági tagnak „pimaszság”. No már édes jó Uram, ha Ön ilyen nagy nevelési hibában szenved, akkor kár Önnek a városatyai funktióban tovább is megmaradni, mert az ilyen hangot a főváros tanácskozó termében nem lehet tűrni. De azt sem engedjük meg, hogy a közgyűlési tanácskozások koresmai diskussziókká, és a szólásszabadság triviális gorombáskodássá fajuljon. S miután semmiféle mentséget sem találtunk, ezen izléstelen kifejezés elfogadhatóvá tételére, szükségesnek tartottuk megbotránkozásunknak örök nyomot hagyni, annál is inkább, hogy a jövőben ilyen és ehhez hasonló utálatos jelenetek az ország első tanácskozó testületében elő ne forduljanak.

Ami a pékek helyzetét illeti, mindnyájan tudjuk, hogy a sütőmunkások nyomorúságos helyzetük javításán már egy évtized óta fáradoznak, s valóságos titáni harcot folytatnak a sütőmunkaadókkal, míg végre sikerült nekik érdekeiknek megfelelő egyezségre jutniok.

Az egyezség, a munkaadókra nézve fokozott terheket ró és pedig a mit ezelőtt

hosszabb munkaidő mellett négy munkás elvégzett, most rövidebb munkaidő mellett ugyanannak a munkának elvégzésére hét munkás kell. Az így előállott árkülönbözet hetenkint 56 koronára rug.

A katonaságnál a beszerzett információk szerint daczára a házi kezelésnek, az előállítási költség olyan nagy, hogy alig kerülne ki a kenyér valamivel olcsóbban, mint a pékek által készített kenyér mostani eladási ára; és ha a felemelt munkabérek, melyekhez képest a katonai öntermelési költségek elenyészően csekélyek, valamint egyéb házbér, keresetadó, adópótlék és más járulékok folytán előálló egyéb terheket is figyelembe vesszük, nyugodt lélekkel elmondhatjuk, hogy az az egy korona hatvan fillér, mely statisztikai kimutatás szerint 100 kiló liszt után mint tiszta haszon a pékiparosoknak fennmarad, igazán minimálisnak mondható.

Más oldalról a közgyűlésnek azon határozatát, melylyel a sütőkemenczéknek föllállítására és üzembehelyezésére nézve a tanácsot az előmunkálatok megtételére utasította, nem találjuk indokoltnak és helyesnek, mert semmivel sem lenne segítve a mostani állapotokon. Hiszen a monori kenyérgyár példája is mutatja, hogy a házi kezelés mindig drágább és kevésbé lelkiismeretes, mintha az a hozzáértő és saját jól fölfogott érdekükben megbízható, tanult és ügyes iparosok kezében van, kiknek megélhetése a verseny hatása alatt, épen becsületes és jó munkájuktól függ. Valamint azt sem szabad

elfelejteni, hogy sem az államnak, sem a törvényhatóságnak nem lehet feladatuk az ipar kisajátítása és a különben is nehéz megélhetési viszonyoknak még sulyosabbá tétele azáltal, hogy egy egész, még virágzó, de máris sulyos akadályokkal küzdő iparág alól a talaj elvonassék.

Reméljük, hogy a tanács minden törekvése oda fog irányulni, hogy azokat az anomáliákat, melyeket a süteménykihordók visszaélései teremtek és melyekért a nagyközönség a pékeket tette felelőssé, megszüntesse, és ezáltal a mostani és épen innen eredő vizás állapotokat szanálja.

Közigazgatási furcsaságok.

Érdekes esetben jött fel a napokban egy deputáció Kolozsvárról, hogy egy személyi ügyet intéztesen el a belügyminiszterrel. Mi kincses Kolozsvár belügyeibe nem avatkozunk, de hogy ennek az ügynek a megoldásához deputációzus kellett — esetleg a város költségére — mivel sincsen indokolva.

Az eset a következő:

Az 1901. augusztus 4-iki zavargások miatt a közvélemény, sajtó és kommunitás a helyzet szanálására a kolozsvári rendőrség gyökeres újjászervezését kívánták. Első sorban új főkapitányt óhajtottak, ki szakítva a multtal, erélyes kézzel rendet teremthet. A főispán a közóhajtt tárgyalva Deák Pál főkapitánynyal, arra a conclusióra jutott, hogy a helyzet csak akként tisztázható, ha Deák Pál állásától önként visszalép, kérve nyugdíjaztatását. Deák kérelmét 1901. október 25-én adta be a főispánhoz, ki azt október 31-én a közgyűlés elé terjesztette. A közgyűlés 306—1901. sz. határozatában nem találta Deák Pál kérését teljesíthetőnek, hanem továbbra is meg akarta a város szolgálatában tartani, s e végből főkapitányi állásától munkásságának jegyzőkönyvi elismerése mellett fölmentve, eddigi fizetésével más, minősítettségének megfelelő munkakörben kívánta alkalmazni, s végül felkérte a főispánt, hogy a főkapitányi állás végleges betöltése iránt sürgősen intézkedjék. E határozat jóváhagyás végett 23.967—901. t. sz. alatt nov. 13-án a belügyminiszterhez felterjesztetett, a főispán pedig 977—1901. sz. a. 1901. nov. 21-én Deák Pált főkapitányi állásától fölmentve, eddigi fizetésével árvaszéki ülnöki állásra helyettesítette. Ezen ülnöki állásra egyidejűleg pályázat hirdettetvén, Deák Pál is folyamodott megválasztás iránt, azzal a határozott kikötéssel, hogy alkalmaztatása esetén eddig élvezett fizetése adassék meg.

Deák Pálnak az árvaszéki ülnöki állásra történt helyettesítése után 5 nappal, nov. 26-án érkezett a

városhoz a belügyminiszter 126.951. számú leirata, melylyel a 306. sz. közgyűlési határozat megsemmisítettett, s a város felhivatott, hogy a Deák Pál nyugdíjaztatási ügyét szabályszerűen tárgyalja, s határozzon felette. Erre az utasításra a közgyűlés 1902. január 27-én 4—902. sz. határozattal Deák Pált 22 és $\frac{1}{2}$ évi szolgálata arányában 2340 k. évi nyugdíjjal a nyugd. szr. 19. §-a alapján ideiglenesen nyugdíjazta; és január 30-án 41. sz. határozatával *árvaszéki ülnökké* megválasztotta (Titkos szavazás 1 szavazat híján.)

Ámbár a határozatok ellen senki sem felebbezett, s ámbár a nyugdíjazás *kizárólag* a közgyűlés elé tartozik utolsó fokon. (Nyugd. szr. 43. §.) a belügyminiszter mindkét határozatot felülvizsgálta, magához rendelte, s 1902. december 8-án érkezett 125.098. sz. leiratával a nyugdíjazást megsemmisítette, a városi tanácsot pedig utasítani kívánta, hogy az illetmények kiutalása tárgyában hozzon újabb határozatot.

E leirat a közgyűlés elé terjesztetvén, az 1903. jan. 23-án 6. sz. a. hozott határozatával kimondotta, hogy előző határozatait fentartja, s ismételten fölír a belügyminiszterhez, annak jóváhagyása iránt. A belügyminiszter 35366. sz. a. e határozatot megsemmisítette, s azzal indokolja azt az álláspontot, hogy Deák Pál főkapitányi állásáról lemondottnak tekintendő, hogy Deák Pál más állásra folyamodott, tehát saját maga is arra az álláspontra helyezkedett, hogy főkapitányi állásáról lemond. E téves felfogással szemben a közgyűlés előző álláspontját május 20-án hozott 215. sz. határozatával föntartani kívánja.

Kiváncsiak vagyunk a megoldásra.

A fák tisztántartása.

Örömmel tapasztaljuk azt az odaadó gondozást, melyben a főkertész fővárosunk köztereit részesíti; valóságos oázist képeznek azok a rekkenő nyári meleg és porban eltikkadt közönségnek. E szépen gondozott közterek igazán elsőrendű tényezők fővárosunk szépségének emelésére és a zöldelő cserjék, a virágzó fák örömmel töltenek el mindenkit. De közegészségügyi szempontból is elsőrendű tényezőt képez a közterek és utcák befásítása, növényzetének ápolása, gondozása. Csak London példáját emlíjük fel, a hol minden kis házsoportnak megvan a maga nagy kiterjedésű, fákkal és virágokkal beültetett gyönyörű *squareja*, nem is említve az óriási parkokat. De mikor legteltesebb mértékben megdicsérijük a főkertészt, nem mulaszthatjuk el figyelmét felhívni az utcai fák elhanyagolására, melyek hónapok óta összegyűlt szeméttől övezve, a köztisztaságot és egészséget komolyan veszélyeztetik és járványok tenyészdombjaul szolgálnak.

Figyelmébe ajánljuk a főkertész urnak azokat a kis-vasrácsokat, melyeknek rendeltetése lenne a

fákat megvédeni, de a melyek a közegek lelkiismeretlensége folytán megannyi szemétdombot képezvén, a fáknak életét is komolyan veszélyeztetik.

Reméljük, hogy felszólalásunknak meglesz kívánt sikere és eme állapotok rövid időn belül meg fognak szűnni.

Mindnyájunkat érhet baleset!

Májusi utolsó számunkban fenti czimen közölt cikkünkre a Budapesti Önkéntes Mentő-Egyesület igazgatója, dr. Kovách Aladár a következő levelet küldte be hozzánk:

Kedves Barátom!

A rengeteg népszerűségnek és rokonszenvnek, de igen kevés jutaléknak, ajándéknak és anyagi támogatásnak örvendő Budapesti Önkéntes Mentő-Egyesületre vonatkozó cikkednek egynémely pontjára kénytelen vagyok néhány megjegyzést tenni, mert bár cikkedből általánosságban kiviláglik, az irántunk való jóindulat, mégis egyik-másik megjegyzésed vádként terhel bennünket.

Nem exkuzálni óhajtom az egyesületet, mert qui s'excuse s'accuse, csakis felvilágosítást adni azoknak, a kik veled együtt azt hiszik, hogy buzgalomunkkal nem párosodik a takarékoság szelleme.

Mindenki tudja, hogy a Mentőegyesület daczára a főváros támogatásának, fennállása óta anyagi gondokkal küzd, a mi nagyon könnyen érthető, mert vagyona a leltárt is beleértve, mindössze 368000 korona, évi kiadása pedig mult évben is közel 78000 korona volt.

Hogy nálunk pazarlás nem történik, arról felel az a körülmény, hogy minden legesekélyebb összeg utalványozása is az igazgatóság és a választmány gyűlésein kerül tárgyalás alá, az összegek helyes hovaforrásáról tehát az igazgatóságban és a választmányban helyet foglaló, és köztisztületben álló férfiak neve kezeskedik. Ugyancsak szükségesnek tartom megjegyezni, hogy a fő- és székváros bizottsága, a mely évenként pontosan felülvizsgálja pénz- és ügykezelésünket, tavaly éppen úgy, mint az elmúlt esztendőben ügymenetünkben nemcsak hogy mindent rendben talált, de fennforgó rendünket minden tekintetben példásnak jelezte.

Hogy sok-e 16000 korona kilenez orvosnak a tiszteletdíja képen — beleértve az igazgatót is — az egyéni nézet — legyen szabad megjegyezmem, hogy a bécsi mentő-egyletnél tizennégy orvosnak 56000 korona tiszteletdíja van.

Tíz ló eltartására tavaly 14000 koronát költöttünk, de ebben az összegben nemcsak a lovak abrakoltatása foglaltatik benn, hanem igenis a kocsisok és loápoló fizetése is és ugyancsak ezeknek az egyenruhája, beleértve a télvíz idejére való bundákat és takarókat is. Ezenkívül az a vállalkozó, a ki a lovakat hozzánk szállítja, köteles a lovakat meg-

betegedésük esetén és egyáltalában szükség szerint azonnal jobbakkal *felcserélni*, továbbá szerszámot javíttatni és patkoltatni. Daczára e szigorú feltételeknek egypár lovunk, bár az istállóban alig pihen, hanem állandóan éjjel-nappal, folyton hajszolódik — alig másfél koronával kerül többbe, mint a tűzoltóság lovai.

Az irodai és nyomtatványköltségek, a világítás és reperációk összegei, a melyeket Te „horribileseknek” neveztl, rögtön minimálisokká szivódnak fel akkor, ha szives volnál érdeklődésed nem csak az évi jelentésből, hanem főkönyvünkből, pénztári naplónkból és egyéb okiratainkból kielégíteni, a melyek a rendelkezésedre állanak nemcsak Neked, hanem minden szives érdeklődőnek.

Az éppen a bajunk, hogy kevesen érdeklődnek belső ügyeink iránt. A kritikát mindig a legszivesebben vesszük, mert belőle jóindulatu segíteni akarás látszik ki; abban a biztos reményben, hogy legközelebb itt egyesületünkben lesz alkalmam Téged üdvözölhetni és a nálunk minden krajczárt élére állító pénzkezelésre vonatkozó egyik-másik kételyed eloszlatni.

Maradtam hived

Budapest, 1903. június hóban.

Dr. Kovách Aladár

a budapesti Önk. Mentő-Egyesület
igazgató főorvosa.

Nagyon sajnálnám, ha kedves Barátom a mentő egyesület igen tisztelt igazgatója rosszhiszeműséget imputálna nekünk azért, mert a mérleget megbíráltam. Arról, hogy a mérlegben több tétel egy általános pont alá van vonva, nem én tehetek, mert ha részletezve lettek volna a kiadások, úgy cikkem meg se jelent volna. Mindenesetre igen köszönöm a rektifikációt a jövőre nézve és a szives meghívást.

A Tattersall jövője.

A Tattersall r. t. 1896-ban azzal a kérelemmel fordult a fővároshoz, hogy az 1909-ben lejáró bérleti szerződését 1925-ig hosszabbítsa meg.

A közgyűlés annak idején a kérelmet a közigazd. bizottmány és tanács javaslata alapján elutasította egyrészt azért, mert a társasággal fennálló bérleti szerződés lejártával a gazdasági lóvásárt közigazdasági és pénzügyi okokból saját házi kezelésében kívánja fejleszteni, másrészt pedig, mert a társaság által használt terület (mai lóvásártér) városrendezési szempontból és ezen helynek ma már igen jelentékeny és folyton növekedő értéke miatt további 1925-ig le nem köthető.

Gróf Keglevich Gyula országgyűlési képviselő a napokban az iránt tett előterjesztést, hogy a főváros a Tattersall területét ügetőverseny céljaira engedje át, az előterjesztést érdekességénél fogva itt adjuk szó szerint:

Tekintetes Székesfővárosi Tanács!

Bár Budapest manapság világvárossá nőtt ki magát, mégis szűkölködik oly nagy intézményekben, melyek országos fontossággal bírnak.

Sajnosan nélkülöz hazánk egy budapesti nagyszabású ügetőverseny-egylet hiányában olyan intézményt, a mely hazánk világhírű sebes-kocsiló tenyésztésének kipróbálását tenné lehetővé.

Európának ugyszólván minden országában, Orosz-, Olasz-, Francia-, Németországban, Dánia és Hollandiában, főleg pedig Ausztriának minden nagyobb városában nagy ügetőverseny-egyletek vannak, Amerikában pedig nem kevesebb, mint 358 hatalmas ügetőverseny-egylet virágzik, melyek kimondhatatlanul áldásos működést fejtenek ki az illető ország ügetőtenyésztésének kipróbálására és ezzel értékesíthetésére. És éppen csak nálunk — dacára a mi elsőrangunk elismert s rendkívüli keresletnek örvendő ügetőtenyésztésünknek — mely Európában az első helyet foglalja el, évtizedek óta folyó vajudással sem sikerült egy ilyen nélkülözhetetlen, nagyfontosságú verseny-egyletet létesíteni, főleg a hatóságoknak s így szembetűnőleg a székesfővárosnak támogatása híján.

Már pedig a székesfővárosra nézre minden tekintetben csak áldásos hatása lehet egy nagy budapesti ügetőegylet. Nem tekintve azt, hogy a fővárosi szegény-alapot évenként ezekkel gyarapíthatná, de — a miért eddig meddő kísérletezés folyt — a székesfőváros idegenforgalmára beláthatatlan eredménnyel járna, mert az a sok olasz, német, francia, holland, orosz, a kik mindannyian a sebes- és luxus-kocsilókat, szóval az ügetőt keresik és a kik eddig szükségletüket osztrák kereskedőktől megvásárolt magyar ügető-lóanyaggal Ausztriában fedezték, ezentul kétségkívül Budapestet volnának kénytelenek felkeresni.

A mennyi számtalan helyen eddig ügetőverseny-egylet alakult, mindenütt az illető város közönségének áldozatkészsége adott versenypályára szükséges területet. Csak hazánkban is Pozsony példájára utalok, mely város 1902-ben egyhangú lelkesedéssel egyik legszebb helyét ajánlotta fel ügető-verseny céljára s annak talajjegyengétési munkálatait is saját költségén végeztette el.

Az ügető-versenypálya céljára nincs szükség körülhatárolt területre, nincs szükség arra, hogy nagy terület a forgalomtól elvonassék. Az ügetőpálya ugyanis a gyalogló publikumnak és a kocsiközlekedésnek egész éven át teljesen nyitva állhat, csupán a versenyek tartama alatt kerítendő körül akár ideiglenes hálózattal is, melynek megerősítésére még a czövekelés sem szükséges. Így van ez Bécsben, hol városligetének legszebb helyét, a Práternek a Rotunde előtti részét (mintha nálunk a városligeti iparsarnok előtti terület lenne a Stefánia-utig) engedte át az osztrák császár öfelsége ügetőpálya céljaira.

En azonban csak azon kérelemmel fordulok a Székesfővároshoz, illetve a tekintetes Tanácshoz,

hogy a Tattersall területének egy részét méltóztassék átengedni egy nagyszabású ügetőegylet részére. Csakis ezen mulik ugyanis egy milliónyi korona alaptőkével kezdő, erőteljes és nagyarányú ügetőversenyegylet megalakulása. Tekintve azon körülményt, hogy 1896-ban a budapesti Tattersallal már quasi megállapodás létesült a jelzett területnek 1909., vagyis a bérlet tartamáig való részbeni átengedésére és közös használatára — és ebbe a Tattersall részvénytársaság most is bele fog menni; tekintve továbbá azt, hogy száz és százezrekre rugó beruházásokat csak egy hosszabb ideig bérletünkben maradható telekre fektethetünk be:

Mély tisztelettel kérjük a Tanácsot, méltóztassék már most az iránt nyilatkozni, hogy Budapest székesfővárosnak minden nemzeti ügy iránt tanusított és általánosan elismert áldozatkészsége átengedi a Tattersall területének a mostani Tattersall részvénytársasággal megállapítandó részét 1909-től számítandó legalább 30 esztendőre; megjegyeztetvén, hogy a Tattersall részvénytársaságnak 1909-ben vagy bármikor leendő netaláni feloszlása esetén készek vagyunk a székesfőváros lóvásártartási jogának ugyanoly vagy megállapítandó feltételek melletti kibérlésére.

Az előterjesztés a napokban kerül a közigazgatási bizottmány elé, a mint előrelátható most is a régi álláspontra fog helyezkedni.

A fertőtlenítés szabályrendelete.

A fertőtlenítésről és a székesfővárosi központi fertőtlenítő intézetről szóló szabályrendelet tervezete elkészült. Itt adjuk az egész szabályrendeletet, mely hivatva van az 1897. évben kiadott rendelet hiányait pótolni és a hosszú évek során szerzett gyakorlati tapasztalatok nyomán a további szükséges egészségügyi intézkedéseket megvalósítani. Dévény Gyula tanácsjegyző igen tisztességes munkát végzett a szabályrendelet elkészítésével, mindenesetre azonban kívánatos, hogy a rendelet betű szerint végre is legyen hajtva.

I. Kötelező fertőtlenítés.

1. §. Budapest székesfőváros területén a fertőtlenítés kötelező a következő ragályos kórokban történt megbetegedések illetőleg halálozások eseteiben:

1. cholera (cholera asiatica.)
2. hasi, és küteges hagymáz (typhus abdominalis, és typhus exanthematicus.)
3. himlő (variola.)
4. vörheny (scarlatina.)
5. ronsoló toroklob, torokgyík (diphtheritis, croup.)
6. gyermekági láz, (febris puerperalis.)
7. vérhas (dysentheria.)
8. pestis.
9. lepra.

10. lépfene (anthrax.)

11. takonykór (malleus.)

12. veszettség (lyssa.)

13. tüdővész esetében akkor, ha a beteg meghalt, vagy más lakásba költözött.

14. mindazon állati betegségek eseteiben, melyekre nézve az állategészségügyről szóló 1888. évi VII. t.-cz. a kötelező fertőtlenítést elrendeli, ugyszintén a ragadós tüdőlob eseteiben, végül

15. minden más oly esetben, a midőn azt a hatóság (polgármester, tanács, ker. előljáróság) elrendeli.

2. §. Az előbbi §-ban felsorolt kórok eseteiben a kötelező fertőtlenítést az illetékes ker. előljáróság rendeli el és azt, valamint az 1. §. 15. pontja értelmében teljesítendő fertőtlenítést is a székesfőváros által e célra létesített és fentartott „központi fertőtlenítő intézet” hajtja végre.

Mások által teljesített fertőtlenítések ezt nem pótolják s olyanoknak tekintendők, mintha fertőtlenítés nem történt volna.

A kötelező fertőtlenítés szükség esetén kárhatalom alkalmazása mellett is végrehajtandó.

II. Nem kötelező fertőtlenítés.

3. §. A központi fertőtlenítő intézet, az előbbi §-ban említett rendeltetésén kívül teljesíti a fertőtlenítést mindazon esetekben, a midőn azt a felek bármely okból kéri.

III. Eljárás és általános rendelkezések.

4. §. A központi fertőtlenítő intézet által teljesített fertőtlenítések hatósági eljárást képeznek s az azzal foglalkozó intézeti alkalmazottak hatósági közegeknek tekintendők.

5. §. A fertőtlenítés személyekre, állatokra, lakásokra, istállókra s általában a ragályos kór által fertőzött helyiségekre s az azokban levő tárgyakra terjed ki.

A személyek közül azok fertőtlenítendők, a kik a fertőzött helyiségekben voltak s a kikről ekként feltehető, hogy a ragályos kórt tovább terjeszthetnék.

Azonban a személyek fertőtlenítése csak a következő betegségek eseteiben kötelező:

1. cholera,
2. himlő,
3. állati betegségek.

Egyéb ragályos kórok eseteiben az egyének csakis hatósági rendeletre, vagy saját kívánságukra fertőtleníthetők.

A fertőtlenítés részben az intézetben, részben a fertőzött helyiségekben történik. Az intézetben csak a személyek és azok a tárgyak fertőtlenítendők, a melyek a helyszínen nem fertőtleníthetők, illetőleg gőzzel való, vagy más — csak az intézetben végrehajtható — fertőtlenítést igényelnek.

Ugy a személyeket, mint a tárgyakat az intézet saját kocsiján szállítja telepére, a többi tárgyakat pedig a fertőzött helyiségekben fertőtleníti.

Ez utóbbi helyiségekből bármit is tilos addig kivinni, a míg a fertőtlenítés meg nem történt.

Az intézetben fertőtlenítendő tárgyakat a ki-rendelt hatósági közegek jegyzék mellett veszik át a tulajdonostól s a fertőtlenítés után ugyancsak jegyzék mellett adják neki vissza.

Az egészen értéktelen tárgyak, a tulajdonos beleegyezése esetében, elégetés által megsemmisítendők, — a fertőzött szalmazsákok szalmája azonban mindenkor elégetendő.

A fertőtlenítés által az egyes tárgyakon esetleg bekövetkezett rongálódásokért az eredeti színnek elvesztéseért stb., ugyszintén az elégetés által megsemmisített tárgyakért senki kárpótlást nem igényelhet.

6. §. Ha valamely lakásból oly beteg szándékozik kiköltözni, a ki az 1. §-ban felsorolt ragályos kórok egyikében szenved, akkor ezt a lakást és az abban levő fertőzött tárgyakat, a kiköltözés előtt fertőtleníteni kell.

Ugyanezért köteles az illető fél költözködési szándékát legalább 3 nappal a kiköltözés előtt az illetékes ker. előljáróságnál bejelenteni, a mely hatóság tartozik a fertőtlenítés végrehajtásáról gondoskodni.

7. §. Ha a fertőtlenítésre kötelezett kórok egyikében meghaltnak a ravatalázásánál posztót, vagy bármi más diszitést használnak, akkor ezeket a ravatalozási kellékeket fertőtlenítés nélkül újból használni nem szabad s köteles a temetésrendező vállalat azokat a halottnak a helyszínről való eltávolítása után a központi fertőtlenítő intézetben leendő fertőtlenítés végett ezen intézet által a helyszíne nyomban elszállíttatni.

8. §. Az 1. §. alapján végrehajtandó fertőtlenítések eseteiben a fertőtlenítés elrendelése iránt a következőképen kell eljárni:

A fertőtlenítés elrendelésére a ker. előljáróságok részére megállapított szolgálati utasítás 73. sz. nyomtatvány mintája szolgál, a melyet a ker. előljáróságoknál és az összes fővárosi gyógyszerárakban ingyen lehet kapni.

A mikor a ker. tisztí orvosi az óvintézkedések megtétele céljából a fertőzött lakásba mennek, e mintát magukkal viszik s azt a helyszínen szerzett tapasztalataikhoz képest kitöltik s megjelölik rajta a fertőtlenítendő helyiségeket.

Az ekként kitöltött mintát egy portómentes borítékkal együtt átadják a beteg hozzátartozóinak, a kik azt viszont a kezelő orvosnak kötelesek átadni.

A kezelő orvos, a betegség további tartama alatt felmerült jelenségekhez képest tartozik azt kiegészíteni, névalírással ellátni s akkor, a mikor a fertőtlenítés végrehajtásának idejét elérkezettnek látja, az illetékes ker. előljáróságnak posta útján vagy bármely más uton megküldeni.

Ugy ezekben az esetekben, valamint az állati betegségek bejelentése után is, a ker. előljáróságok

tartoznak a fertőtlenítést azonnal elrendelni s minden esetben ellenőrizni, hogy az tényleg megtörtént-e.

Ha a fertőtlenítés végrehajtásához karhatalomra van szükség, annak kirendeléséről is az illetékes ker. előljárásság gondoskodik.

9. §. Az 1. §. 1—13. és 15. pontja alatt felsorolt betegségi esetek bejelentésének kötelező volta iránt az e tekintetben fennálló törvényes rendelkezések irányadók. A tüdővészre vonatkozólag pedig kötelezővé tétetik a kezelő orvosoknak, hogy minden ily betegnek a lakásváltoztatásáról, a mennyiben arról tudomásuk van, a beteg nevének és elhagyandó lakásának közlése mellett az illetékes ker. előljárásságnál jelentést tegyenek. E jelentést a kiköltözés előtt legalább 3 nappal kell megtenni, hogy a fertőtlenítés még az új lakó beköltözése előtt végrehajtható legyen.

A tüdővész betegeknek elhalálozása eseteiben a fertőtlenítést a ker. előljárásságok t. orvosainak a halottvizsgálatról szóló jelentései alapján rendelik el.

10. §. Ha oly beteget szállítanak a kórházba, a ki az 1. §-ban felsorolt betegségek egyikében szenved s a szállítást nem a fertőtlenítő intézet teljesítette, akkor az illető kórház igazgatósága, a fertőtlenítés megejthetése céljából tartozik a felvételről a fertőtlenítő intézetet a beteg lakásának közlése mellett értesíteni.

11. §. A fertőtlenítés iránt való minden meghagyás illetőleg megkeresés a 8. §-ban említett minta adatainak pontos bemondása mellett, telefon útján is közölhető a fertőtlenítő intézettel; de ezért utólagosan az írásbeli meghagyás illetőleg megkeresés is megküldendő.

12. §. Felek a 3. §. értelmében bármely célból kérhetik a fertőtlenítést, de tartoznak ők is a 8. §-ban említett mintát használni s az okot, a mely miatt a fertőtlenítést kérik, azon megjelölni.

13. §. Az 1. §-ban felsorolt betegségek eseteiben:

a) a közegészségi fertőtlenítés legkésőbb 15 óra múlva,

b) az állategészségügyi fertőtlenítés pedig legkésőbb 24 óra múlva hajtható végre a megkeresés vétele után.

A felek által kért — tehát nem kötelező — fertőtlenítések kivételének idejét, az intézet elfoglaltságához képest, az igazgató állapítja meg és pedig olyképen, hogy a kötelező fertőtlenítéseknek kellő időben való végrehajtása ezek által késedelmet ne szenvedjen.

IV. A központi fertőtlenítő intézet szervezete.

14. §. Az intézet élén egy igazgató áll, a ki az oda beosztott összes hivatalnokoknak és más alkalmazottaknak a főnöke.

Az igazgató feladata az intézet gazdasági és szakszerű működésének vezetése.

15. §. Az intézet tiszt- és szolgazemélyzete a

székesfőváros egyéb alkalmazottaira vonatkozó szolgálati és fegyelmi szabályok alatt áll.

16. §. Az intézet szakszerű vezetésének, vagyonekezelésének s a fertőtlenítői szolgálat ellátásának módozatait a székesfőváros tanácsa szolgálati utasítással állapítja meg.

Az állategészségügyi fertőtlenítés a mindenkor érvényben levő földmívelésügyi m. kir. miniszteri rendelet értelmében hajtható végre.

V. Díjak.

17. §. Az 1. §. értelmében teljesítendő kötelező fertőtlenítések közül a közegészségi fertőtlenítések díjtalanul hajthatók végre.

Az állategészségügyi fertőtlenítésekért, akár kötelezők azok akár nem, valamint a felek által kért, nem kötelező fertőtlenítésekért az illető lakás- vagy istálló-tulajdonosok, illetőleg bérlők a következő díjakat tartoznak fizetni:

1. Az istállók fertőtlenítésénél megfizetendő az elhasznált fertőtlenítő anyagoknak a tanács által időnként megállapítandó beszerzési illetőleg előállítási ára; a közreműködő személyzet tényleges napi-díjai, a használt fuvarok párjáért pedig a mindenkori önköltségi ár. — Félnapra e díjak fele, éjjeli munka után pedig azok kétszerese szedendő.

2. Lakások fertőtlenítéseért:

a) egy szoba és mellékhelyiségeiért (konyha, előszoba, éléskamra, fürdőszoba klosett) 20 korona;

b) minden további szobáért 10 korona.

3. Egyéb helyiségek (műhelyek, boltok, raktárak stb.) és tárgyak (rongyok) fertőtlenítéseért a tényleg elhasznált fertőtlenítő anyagoknak beszerzési illetőleg előállítási ára és a munka és fuvar költség fizetendő meg, az 1. pontban foglalt megállapítás szerint.

4. Csupán gőzfertőtlenítést igénylő tárgyak fertőtlenítéseért, a midőn egyidejűleg a lakás fertőtlenítése nem igényeltetik, a díjak suly szerint fizetendők és pedig:

a) 50 kilogrammig egy korona s azon felül kilonként 2 fillér, ha nem az intézet szállítja a tárgyakat;

b) 50 kilogrammig 2 korona s azonfelül kilonként 4 fillér, ha a szállítást az intézet teljesíti.

18. §. A fertőtlenítésekért esedékes díjakat az illetékes ker. előljárásságnál kell lefizetni, miért is a központi fertőtlenítő intézet a fertőtlenítésért kiállítandó számlát oda megküldeni köteles.

E díjak szükség esetén a közadók módjára közigazgatási végrehajtás útján hajthatók be.

VI. Büntető határozatok.

19. §. A ki e szabályrendelet 1., 3., 5., 7., 8. és 9. §§-aiban a felekre vonatkozó rendelkezések ellen vét, kihágást követ el s amennyiben cselekedete vagy mulasztása nem esik súlyosabb beszámítás alá, 100 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, behajtha-

tatlanság esetében 5 napig terjedhető elzárással büntetendő.

20. §. Az e szabályrendelet alapján minősülő kihágási ügyekben I. fokon a ker. előjárók bíraskodnak s a befolyt pénzbüntetések, ugyancsak a fertőtlenítésekért a 18. §. értelmében szedendő díjak s az intézet fentartási költségeinek fedezésére fordítandók.

Budapesten, 1903. április 2.

A tanács (X.) közegészségi ügyosztály.

Dévény Gyula s. k.,
tanácsjegyző.

Viola Imre s. k.,
tanácsnok.

Nyilatkozat.

A magyar köztisztviselők fogyasztási szövetkezetének igazgatóságától vettük a következő helyreigazítást:

Némely tegnapi lapban tendenciózus közlemény jelent meg, melynek éle a magyar köztisztviselők fogyasztási szövetkezete ellen irányul. Az ebben a közleményben foglalt valótlan állításokkal szemben kijelentjük, hogy forgalomban lévő üvegeink ürmértéke a fennálló törvénynek és rendeletnek megfelelő és azoknak szabályszerűségét a feljelentés folytán megindított nyomozás is igazolni fogja. A hamis vád ellen annak idején a megtorló lépéseket megfogjuk tenni.

Hirek a városházáról.

Trachoma a katonák között. A Nádasdy kaszárnában tavaly nyáron ijesztő módon grasszált a trachoma, melynek elfojtására a hadtestparancsnokság igénybe vette a főváros segítségét is. A trachoma a télen át megszűnt ugyan már, de a katonák között még most is sűrűn fordulnak elő köthártyagyulladások, mely betegségből könnyen keletkezik a trachoma. Most, hogy beállott a meleg, száraz idő, a hadtestparancsnokság idején valóban látja, hogy a kellő óvintézkedéseket megtegye. Lobkowitz herceg ma átirt a tanácshoz, hogy a Nádasdy kaszárná udvarán levő tűzcsapokat bocsássa locsolás céljaira ingyenesen a kaszárná rendelkezésére. A kaszárná környékén levő utcákat, a hadtestparancsnok ismételt fölkérése dacára sem rendeztette a főváros s így a porképződés most is óriási azon a vidéken. Hogy a szembajos legénység a nagy portól valamennyire megvédessék, okvetlen szükséges, hogy a kaszárná udvarát naponkint locsolják. A budapesti kaszárnák vízfogyasztása után a katonai kincstár évenként 83000 korona díjat fizet s többet e célra nem áldozhat. Ez okból kéri a hadtestparancsnok a tanácsot, hogy a tűzcsapok használatát díjtalanul bocsássa rendelkezésére.

A téli kikötő. A lágymányosi téli kikötő kiépítése folytán szükségessé válik, hogy a kikötőt övező partokat rakodókkal lássák el. A rakodók kiépítése pedig csakis új védőtöltések emelése útján történhetik, hogy magasabb vízállás mellett a rakodók megvédessenek a vízáradástól. A rakodó egy része a főváros tulajdonát képező területen épülne,

miért is a kereskedelmi miniszter most érintkezésbe lépett ez ügyben a fővárossal. A folyammérnökség útján kérdést is intézett a tanácshoz, hogy nincs-e kifogása a védőtöltések s a rakodó fölépítése ellen. Egyben választ kér arra nézve, hogy a főváros mily föltételek mellett és milyen áron hajlandó véglegesen átengedni a kérdéses területet.

A kelenföldi kaszinó kérelme. A Lágymányos-utca csatornázása dolgában a kelenföldi kaszinó azt a kérelmet intézte a tanácshoz, hogy a munkálatra ne hirdessen árlejtést, mert így sokáig húzódnék a csatornaépítés ügye, hanem bizza meg a Lenke-uti csatorna építőjét, hogy egyidejűleg a Lágymányos-utca kanálisát is készítse el, a mely különben is kapcsolatban lesz az előbbi csatornával. A vállalkozó eziránt maga is kérvényt adott be a tanácshoz, amely azonban ragaszkodik a nyilvános licitációhoz s így a kérelmet nem találta teljesíthetőnek.

Veszélyes gyalogút. A budapesti közúti vaspálya-társaság még tavaly figyelmeztette a fővárost, hogy a Gellérthegy alatt építse ki a gyalogjárót, mert a jelenlegi állapot életveszélyes a publikumra nézve. A gyalogjáróemberek rendszeren a hegy alján levő lejtős részt használják, amely különösen esős időben csúszós s így veszélyes. A múlt esztendőben több baleset is történt; egy munkásember, aki megcsuszott, s a villamos kocsira aludt az életét veszítette. Most, hogy befejezést nyernek a hidépítés s a Gellért-rakpart rendezési munkálatai, a közúti vaspálya-társaság újból fölkérte a tanácsot, hogy a jelzett vonalon csináltassa meg a jelzett gyalogjárót.

Nagyarányu szabályozás Budán. Az I. kerületi Sasad, Hosszurét, Gazdagrét, Örmező, Dobogó, Madárhegy, Örsöd és Péterhegy dülők szabályozása tárgyában Siebreich Károly nyugalmazott mérnök terveket terjesztett volt a főváros tanácsa elé, mely tervezetek annyira praktikusak s tetszetősek, hogy azokhoz hozzájárult nemcsak a mérnöki hivatal, hanem a középítési bizottság is. Siebreich akként kívánja keresztülvinni a jelzett dülők szabályozását, hogy a telkeken angol módra családházak épüljenek. A fővárosi közmunkák tanácsa azonban még így sem hajlandó e tervezetekhez hozzájárulni s fölhívta a fővárost újabb tervek készítésére. Siebreichnek a jelzett részesekben saját telkei is vannak, amelyeket szintén angol módra akarna beépíteni, a közmunkák tanácsa azonban tekintettel a szabályozás egyöntetűségére, ehhez nem hajlandó hozzájárulni, miért is Siebreich a belügyminiszterhez felebbezett. A mérnöki hivatal most azt javasolja a tanácsnak, hogy a fenti dülők szabályozása ügyét tartsa függőben, míg csak le nem érkezik a belügyminiszternek Siebreich kérelme föltött hozandó határozata.

A főváros új diszkutja. A főváros által fölláttatandó diszkut ügye, a mely immár 14 esztendő óta foglalkoztatja a tanácsot, különböző bizottságok különös stádiumba juttatott. Annak idejében a főváros tudvalevőleg pályázatot hirdetett a kut tervezetere. A beérkezett pályaművek közül Arkay Sándor műlakatos tervét találták a legjobbnak s a kivitelre is alkalmasnak. Időközben a képzőművészeti bizottság a Vámház-téren helyet is jelölt ki a kut részére, de a kivitel csak késett, mert a fővárosnak nem volt erre pénze. Most aztán különös javaslattal állt elő a főváros mérnöki hivatala. Tekintettel arra, hogy az elfogadott Arkay-féle tervezet be-

nyújtása óta már 14 év mult el, mely idő alatt képzőművészetünk fejlődött s bizonyára újabb tehetségek is merültek föl a művészet terén, a mérnöki hivatal javasolja a tanácsnak, hogy Árkay tervezetét tegye félre és hirdessen újabb pályázatot. A mérnöki hivatal szerint a fővárosnak Árkayval szemben semmiféle kötelezettsége nincsen, mert a tervezetért szabályszerűen kiadta volt neki a 600 kor. pályadíjat.

A budai vízgázgyár kérdése. A budai gázgyár ügyében a tanács szakértőket küldött ki, hogy keressenek alkalmas módot a világítás kérdésének megoldására. A szakértők azt ajánlották, hogy a jobbparti légszeszszükséglet fedezésére az ottani gázgyárral kapcsolatban karburált vízgázgyár létesíttessék, mert ez jár legkevesebb költséggel. E javaslatot a tanács is magáévá tette s fölhevít a légszesz-társulatot, hogy a II. kerületi előjáráságtól, — mint iparhatóságtól — kérjen telepengedélyt. Egyben kimondta azonban a tanács, hogy az építendő új gyár részlet az összes légszeszgyárak átvétele esetében nem fogja képezni megváltás tárgyát. Erre vonatkozólag most beadványt intézett a tanácshoz a gáztársulat. A mindinkább növekvő légszeszszükségletnek karburát gázzal való pótlását már 1900-ban javasolta volt a tanácsnak, de akkor ajánlatát visszatartották. Most pedig maga a tanács utasítja a társulatot, hogy a gyár építésére. A társulat igazgatósága ezt tudomásul veszi, de kijelenti, hogy a tanács által megszabott föltételeket el nem fogadja. A tanács ama határozatát, hogy az új gyár részlet nem képezi a megváltás tárgyát, igaztalannak tartja s nem hajlandó ily értelemben nyilatkozatot adni, amire egyáltalán nem is kötelezhető. Azzal érvel a tanács, hogy a karburált gáz előállítása sokkal olcsóbb mint a széngázé s így a társulat annyit fog rajta nyerni, hogy a befektetés idővel bizonyára megtérül. Ez az érvelés helytelen, mert igaz ugyan, hogy a nyers vízgáz előállítása olcsóbb, de fényereje is jóval kisebb a széngázénál. A fényerő hiányosságait karburálással kell pótolni, mely eljárás költségei tökéletesen egalizálják a kétféle légszesz előállítási költségeit. Ilyen körülmények között a légszesz-társulat csakis oly föltétel mellett hajlandó a vízgázgyárat megépíteni, ha az is fölvetetik a megváltandó értékek sorába. Egyébként pedig jelenti a társulat, hogy a telepengedély elnyerése céljából már megtette a szükséges lépéseket.

Magyar királyi államvasutak.

77964/903. számhoz.

Pályázati hirdetmény.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága a jövő 1904. évben esetleg 3 éven át szükséges acél- és vasnemű anyagok szállításának biztosítását óhajtván ez iránt nyilvános pályázatot hirdet.

Az ajánlatok legkésőbb *f. évi július hó 10-ének déli 12 óráig* beérkezniük, a bánatpénz pedig *f. évi július hó 9-én déli 12 óráig* beküldendő.

A pályázatra vonatkozó részletezett feltételek, a menyniségek, ugyancsak a különleges szállítási feltételek, a magy. kir. államvasutak anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál (Budapest, Andrassy-ut 73.) megtekinthetők.

Budapest, 1903. június hóban.

Az igazgatóság.

Magy. kir. államvasutak
Igazgatóság.
37129/F I. szám.

A magy. kir. államvasutak szombathelyi üzletvezetőségének kez-lése alá tartozó tapolecza-kezdhelyi helyi érdekű vasut Tapolecza, Balaton-Ederics és Kezdhely állomásokkal, Vonyarcz-Vashegy rakodó állomással Rapeska, Balaton-Györök és Gyenes-Diás megállóhelyekkel *f. évi június hó 7-én* a nyilvános forgalomnak átadatott.

Valamennyi állomás és Vonyarcz-Vashegy rakodó-állomás az összes, a megállóhelyek pedig csak a személy- és podgyászforgalomra vannak berendezve.

Az említett helyi érdekű vasut megnyitásával egyidejűleg a kezdhely-balaton-szent-györgyi h. é. vasut üzeme a magy. kir. államvasutak kezelésébe vétetett át.

Budapest, 1903. évi június hó

Az igazgatóság.

Magyar királyi államvasutak
Üzletvezetőség Aradon.
14485/903. I. sz.

Pályázati hirdetmény.

A magy. kir. államvasutak aradi üzletvezetősége nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet a *Petrozsény* állomáson kibővitendő fűtőházzal kapcsolatos munkákra.

A tervek, a költség-számítások, a szerződési tervezet, az ajánlati minta, a pályázati föltételek, valamint az 1867-ben kiadott általános és részletes feltétfüzetek és az „Épületek leírása” *Aradon*, a magy. kir. áll. vasutak üzletvezetőségének pályafenntartási osztályában, a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Az ajánlatokat legkésőbb 1903. évi július hó 1-én déli 12 óráig kell benyújtani, alulírott üzletvezetőség általános osztályánál.

Az ajánlatokat egy koronás, az ajánlat mellékleteit ikenként 30 filléres bélyeggel ellátva, lepecsételve és a következő felirattal kell benyújtani:

„Ajánlat a petrozsényi fűtőház bővítési munkáira”

Ajánlatok csakis az összes munkákra nyújthatók be.

Az ajánlat benyújtását megelőző napon, vagyis 1903. évi június hó 30-án déli 12 óráig az összes munkákra pályázóknak 1200 azaz egyezer kettőszáz korona bánatpénzt kell a magy. kir. államvasutak aradi üzletvezetőségének gyűjtőpénztáránál akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapirokban letenni.

A bánatpénzről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó.

Az értékpapírok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számíttatnak, de névértéken felül számításba nem vétetnek. Csak idejekorán beérkezett írásbeli ajánlatok szolgálhatnak a tárgyalás alapjául. Távirati uton tett ajánlatok figyelembe nem vétetnek. Posta útján beküldött ajánlatok és bánatpénzek térti vevény-nyel adandók fel. Az ajánlatok feletti döntés határideje a pályázati határidőtől számított 2 hétben állapítatik meg, a bánatpénzek visszaadása pedig a döntéstől számított 8 napon belül eszközöltetik.

Aradon, 1903. június hó 11-én.

Az üzletvezetőség.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

**körkemenczéket,
kazánbefalazásokat,
gépalapozásokat**és
szabadalmazott**Füstémésztő tüzeléseket**gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.
Jutányosan jótállás mellett.**Tervek és költségvetések**

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDIéletbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van
Levensverzekering en Lijfrente)**BUDAPEST,**VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház
bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötött.A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az
emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztosítást, túlélés és halálesetre
szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és
elhajlított életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyerme-
kek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a
magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki
képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokbólA tőke elhalálozás alkal-
mával fizetendőA tőke 20 év után vagy idő-
előtt elhalálozás alkalmával
azonnal fizetendő**Díjtétel 100 korona után**

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

MAGYAR**FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR**

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-
világító testekben,**

a legegyszerűbb kivittől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körút 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.
Köszvár: Wesselényi-utca 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.**Schlick-féle**
vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzem-
berendezések malmok részére, szivattyu-tele-
pek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók,
emelőgépek és daruk, szinpadí gépezeti
berendezések készítése, stb.

BUDAPESTI VILLAMOS VÁROSI VASUT RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

A budapesti villamos városi vasut részvénytársaság

részvényeinek

tizenegyedik kisorsolása

a társaság alapszabályainak 11. szakasza és a kormányhatóságilag jóváhagyott törlesztési tervek alapján dr. Gászner Béla kir. közjegyző közbenjöttével folyó 1903. évi június hó 6-án délelőtt 9 órakor a társaság Kertész-utca 10. szám alatti helyiségeiben megejtetett.

Kisorsoltatott 555 darab részvény, melyek számai a következők:

30	4183	8615	12519	18945	23084	26338	30859	34685	39773	43717	48209	52267	56574
342	4283	8687	12520	18992	23146	26436	31141	35201	39778	43968	48238	52349	56590
442	4284	8819	12552	19684	23169	26443	31195	35239	39835	43995	48245	52423	56728
476	4401	8895	12846	19762	23236	26535	31248	35245	39860	44052	48249	52599	56767
551	4459	9262	13012	19816	23267	26565	31490	35621	39862	44372	48253	52724	56773
627	4518	9438	13077	19817	23268	26752	31573	36554	39999	44566	48254	52725	57118
808	4636	9465	13242	19857	23282	26765	31911	36693	40368	44596	48256	52749	57292
837	4711	9470	13467	19873	23288	26766	31923	36723	40468	44834	48272	52750	57303
897	4779	9473	14040	19874	23305	26791	31941	36767	40583	44884	48395	52751	57363
944	4820	9527	14057	19878	23323	27011	31952	36978	40629	44885	48459	52886	57428
1033	4873	9587	15103	20110	23327	27258	31980	37174	40762	45007	48494	53196	57454
1217	5148	9695	15152	20138	23353	27301	32181	37191	40792	45046	48656	53695	57467
1268	5151	9715	15231	20328	23364	27346	32235	37209	40980	45140	48921	53704	57468
1366	5364	9991	15269	20333	23365	27439	32254	37287	41034	45198	49046	53718	57686
1441	5736	10121	15290	20348	23366	27572	32260	37362	41044	45221	49050	53738	57795
1449	5889	10189	15597	20379	23367	28625	32322	37364	41095	45261	49124	53903	57796
1509	6574	10365	15641	20388	23369	27908	32338	37411	41217	45510	49303	53997	57921
1673	6677	10449	15643	20417	23706	28467	32403	37421	41353	45519	49484	55016	57983
1744	6716	10570	15677	20447	23781	28483	32424	37523	41541	45664	49684	55021	57984
1757	6770	10589	16090	20522	24068	28484	32526	37726	41641	46146	49898	55166	57985
1758	6793	10811	16309	20535	24334	28616	32530	37750	41773	46251	49926	55175	57999
1759	6866	10852	16382	20560	24410	28666	32573	37841	41785	46298	50340	55230	58248
1980	6929	10881	16383	20655	24434	28749	32585	37863	41786	46313	51649	55285	58269
2189	6982	10991	16484	20792	24454	28776	32589	37890	41886	46339	51984	55289	58422
2226	7097	11045	16505	20989	24494	28878	32808	38225	41908	46345	52003	55290	58441
2244	7114	11069	16574	21261	24498	29035	32925	38244	41916	46433	52224	55463	58453
2333	7217	11091	16589	21328	24580	29164	33305	38362	41965	46632	52237	55650	58457
2457	7542	11108	17188	21506	24786	29243	33315	38482	41978	47006	52238	55767	58476
2688	7554	11186	17368	21835	24787	29502	33316	38658	42128	47382	52240	55843	58557
2813	7566	11236	17461	22157	24795	29677	33322	38759	42280	47384	52244	55888	58666
2916	7589	11450	17755	22187	24998	29738	33554	38831	42340	47435	52245	55974	58726
2917	7594	11683	17780	22201	25020	29809	33575	38860	42583	47439	52247	56010	58801
2969	7597	11733	17945	22214	25078	29822	33645	38893	42608	47510	52259	56021	58877
3179	7894	11873	18002	22530	25313	29995	33768	39134	42666	47584	52261	56070	59049
3236	8271	11884	18178	22574	25407	30207	33817	39141	42762	47589	52262	56174	59074
3368	8299	11990	18187	22607	25663	30219	33935	39231	43028	47695	52263	56177	59242
3520	8429	12145	18269	22646	25969	30317	34008	39290	43588	48089	52264	56180	59445
3586	8529	12203	18362	22836	26121	30319	34046	39361	43598	48130	52265	56186	59484
3698	8539	12357	18364	22864	26122	30501	34527	39702	43693	48174	52266	56248	59485
3741	8595	12431	18803	22951	26185	30816	34642	39766					

Ezen kisorsolt részvények 1904. évi január hó 2-től a budapesti villamos városi vasut részvénytársaság által, az angol osztrák bank budapesti fióktelepénél (V., Fürdő-utca 6. szám alatt) névértékük összegében fognak beváltatni és bemutatóra szóló élvezeti jegyekkel kicseréltetni.

Az előző sorsolásokból eddig még be nem váltottak a következő számú kisorsolt részvények:

Az 1902. évi kisorsolásból: 180, 230, 502, 600, 867, 920, 1429, 1831, 2742, 3418, 5086, 7056, 8049, 8514, 8632, 9316, 12060, 12543, 12683, 15838, 17163, 17366, 19352, 19806, 20056, 20923, 22696, 24797, 25578, 26022, 26606, 26652, 26653, 26831, 20404, 29941, 30237, 30734, 31721, 32755, 32935, 33470, 34039, 35024, 35448, 35476, 35858, 36995, 38044, 38837, 38882, 42125, 42131, 42902, 43615, 43638, 43692, 44434, 47159, 47816, 50071, 50215, 50728, 53814, 55076, 55077, 55078, 55679, 59208 és 59211. számú részvények.

Az 1901. évi kisorsolásból: 601, 3123, 3138, 5061, 10220, 14609, 15278, 17927, 18726, 22918, 23339, 24237, 26175, 26740, 27401, 29512, 29577, 31082, 31514, 31719, 32384, 32387, 32475, 33119, 34944, 35777, 37213, 41902, 41987, 42911, 44172, 45866, 50069 és 59220. számú részvények.

Az 1900. évi kisorsolásból: 6587, 10213, 15571, 26433, 27032, 27407, 29093, 35746, 40781, 43082, 44701, 46551 és 48489 számú részvények.

Az 1899. évi kisorsolásból: 4691, 9800, 12677, 15150, 21546, 24223, 24302, 28308, 31212, 32331 és 48091 számú részvények.

Az 1898. évi kisorsolásból: 3278 és 37792 számú részvények.

Az 1897. évi kisorsolásból: 15161, 18712, 23399, 26273, 36548 és 45489 számú részvények.

Az 1896. évi kisorsolásból: 1732, 21129 és 21989 számú részvények.

Az 1895. évi kisorsolásból: 3802, 25041, 32425 és 40476 számú részvények.

A társasági alapszabályok 11. szakasza és a kereskedelemügyi m. kir. miniszter ur Ö Nagyméltósága által 3881/1897. sz. a. jóváhagyott törlesztési terv alapján ugyanezen alkalommal ejtetett meg az

elsőbbségi kötvények hetedik kisorsolása.

Kisorsoltatott a 236, 237, 238, 280, 288, 434, 568, 694, 796 és 888 számú, egyenként 2000 koronás és a 64, 161, 266, 278, 426, 448, 453, 454, 456, 598, 607, 791, 800, 813 és 844 számú, egyenként 200 koronás elsőbbségi kötvény.

Ezen kisorsolt elsőbbségi kötvények szintén 1904. évi január 2-tól a budapesti villamos városi vasut részvénytársaság által az angol-osztrák bank budapesti fióktelepénél (Fürdő-utca 6. sz. a.) névértékük összegében fognak beváltatni.

1902. évből hátralékos a 34. sz. 2000 koronás kisors. els. kötvény.

Kelt Budapesten, 1903. évi június hó 6-án.

A budapesti villamos városi vasut részvénytársaság igazgatósága.

Hirdetéseket felvesz a **Magyar Székesfőváros**
kiadóhivatala: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utca 5. sz.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kibuzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vízmuőtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különböző emeltyű-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcson részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékpénztári könyvecskék $3\frac{1}{2}\%$ kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt $1\frac{1}{2}$ 9— $1\frac{1}{2}$ 1-ig, délután 3— $1\frac{1}{2}$ 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelarusító helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Vonatösszeköttetések

Budapest és a nevezetesebb hazai fürdők és gyógyhelyek között.

Magyarázatok:

Az indulási és érkezési idők a közép-európai idő szerint vannak kitüntetve.

Az éjjeli időt esti 6:00 órától reggeli 5:59 perczig a perczek számjegyének felvastag nyomtatása jelzi.

A gyorsvonatok **vastagon** nyomtatott órászámokkal vannak jelölve.

Az expresszvonatok **vastagon** nyomtatott óra és perczszámmal vannak jelölve.

¹⁾ Csak június 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.

²⁾ Csak minden hétfőn, június hó 15-től bezárólag augusztus hó 31-ig pedig minden pénteken is közlekedik.

³⁾ Csak július 4-től bezárólag augusztus 31-ig minden vasár- és ünnepnap előtti köznapon közlekedik.

⁴⁾ Csak június 1-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.

⁵⁾ Csak május és szeptember hónapokban közlekedik.

⁶⁾ Csak június 1-től augusztus 31-ig közlekedik.

⁷⁾ Május 1-től bezárólag június 14-ig vasár- és ünnepnapokon, június 15-től bezárólag szeptember 15-ig pedig naponta közlekedik.

⁸⁾ Minden szerdáról csütörtökre és minden szombatról vasárnapra hajló éjjelen közlekedő keleti, illetve ostendei expressz-vonat.

⁹⁾ Csak bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.

Alap (vasúti állomás Sárbogárd) *Budapest-Kelenföldön át*: Budapest keleti p. u. ind. **8:00 8:15 3:00 6:50 8:30**. Sárbogárd érke. **9:34 11:02 4:35 8:32 11:30**.

Balf (vasúti állomás Balf-fürdő) *Győr—Csornán át*: Budapest keleti p. u. ind. **6:50 8:50 2:15 10:30**. Balf-fürdő érke. **2:36 2:36 7:57 9:21**.

Barlangliget (vasúti állomás Szepes-Béla) a) *Kassa—Poprád-Felkán át*: Budapest keleti p. u. ind. **7:25 8:10 10:40¹⁾**. Szepes-Béla érke. **4:52 10:40 8:25¹⁾**. b) *Ruttká—Poprád-Felkán át*: Budapest keleti p. u. ind. **5:20**. Szepes-Béla érke. **4:52**. c) *Zsolna—Poprád-Felkán át*: Budapest nyugoti p. u. ind. **6:15 10:30**. Szepes-Béla érke. **10:40 4:52**.

Bártfa (vasúti állomás Bártfa) *Kassa—Eperjesen át*: Budapest keleti p. u. ind. **7:25 7:35 8:10 10:40¹⁾**. Bártfa érke. **5:00³⁾ 7:48 8:56 8:56**.

Bazna (vasúti állomás Medgyes) a) *Kolozsváron át*: Budapest keleti p. u. ind. **9:00 5:45 9:15**. Medgyes érke. **2:30 3:48 10:00**. b) *Aradon át*: Budapest keleti p. u. ind. **8:10 2:15 10:00**. Medgyes érke. **2:30 2:30 3:48**.

Bikszád (vasúti állomás Técső vagy Szinyérváralja) a) *Miskolc—Bátyu—Királyháza* *át*: Budapest keleti p. u. ind. **7:25 8:35 9:40**. Técső érke. **5:58 10:00 3:48**. b) *Püspök-Ladányon át*: Budapest keleti p. u. ind. **6:50 9:00 7:05 9:15**. Técső érke. **3:48 10:00 8:49 8:49**. c) *Püspök-Ladány—Sztármár-Némétin* *át*: Budapest keleti p. u. ind. **9:00 7:05 9:15**. Szinyérváralja érke. **9:12 7:54 7:54**.

Borosznó (vasúti állomás Borosznó-Szent-András) *Zolyomon át*: Budapest keleti p. u. ind. **7:10 9:35 3:30 5:20**. Borosznó-Szent-András érke. **2:40 8:01 10:57¹⁾ 7:01**.

Borszék (vasúti állomás Szász-Régen) a) *Kolozsvár—Szekély-Kocsárdon át*: Budapest keleti p. u. ind. **9:00 2:00 9:15**. Szász-Régen érke. **6:11 6:11 12:16**. b) *Arad—Szekély-Kocsárdon át*: Budapest keleti p. u. ind. **8:10 2:15 10:00**. Szász-Régen érke. **6:11 6:11 7:14**.

Buziás (vasúti állomás Buziás-fürdő) *Temesvár-Józsefvároson át*: Budapest nyugoti p. u. ind. **8:15 8:30 2:30 6:50 10:10**. Buziás-fürdő érke. **4:15¹⁾ 10:21 10:21 10:30 10:30**.

Csiz (vasúti állomás Csiz) a) *Miskolcra* *át*: Budapest keleti p. u. ind. **7:25 8:35 2:35 11:10**. Csiz érke. **12:48 4:49 8:45 8:16**. b) *Füleken át*: Budapest keleti p. u. ind. **7:10 9:35 3:30 11:10**. Csiz érke. **11:29 4:14 8:26 7:43**.

Csorbató (vasúti állomás Csorbató) (A csorba—csorbatói fogaskerekű vasút csak június 15-étől bezárólag szeptember 15-éig van nyitva.) a) *Kassa—Csorban át*: Budapest keleti p. u. ind. **7:25 8:10 9:40 10:40¹⁾**. Csorbató érke. **5:20¹⁾ 10:00¹⁾ 1:00¹⁾ 8:20¹⁾**. b) *Ruttká—Csorban át*: Budapest keleti p. u. ind. **7:10 5:20 11:10**. Csorbató érke. **5:20¹⁾ 1:00¹⁾ 5:20¹⁾**. c) *Zsolna—Csorban át*: Budapest nyugoti p. u. ind. **7:20 6:15 10:30**. Csorbató érke. **5:20¹⁾ 8:20¹⁾ 1:00¹⁾**.

Czeméte (vasúti állomás Eperjes) *Kassán át*: Budapest keleti p. u. ind. **7:25 7:35 2:35 8:10 9:40 10:40¹⁾**. Eperjes érke. **1:41 5:20 9:52 6:23 9:25 6:23**.

Előpatak (vasúti állomás Földvár) a) *Kolozsváron át*: Budapest keleti p. u. ind. **9:00 5:45 9:15**. Földvár érke. **7:04 8:43 1:34**. b) *Aradon—Tövisen át*: Budapest keleti p. u. ind. **8:10 2:15 10:00**. Földvár érke. **7:04 4:34 8:43**.

Feketehegy (vasúti állomás Igló) *Kassán át*: Budapest keleti p. u. ind. **7:25 7:35 2:35 8:10 9:40 10:40¹⁾**. Igló érke. **2:57 6:40 11:38 7:32 10:28 6:17¹⁾**.

Gánóc (vasúti állomás Gánóc) *Kassán át*: Budapest keleti p. u. ind. **7:25 7:35 2:35 8:10 9:40**. Gánóc érke. **3:29 7:34 12:34 8:18 11:13**.

Gyertyánliget — Kabola-Pojána — (vasúti állomás Máramaros-Sziget vagy Nagy-Boeskö) a) *Miskolc—Bátyu—Királyháza* *át*: Budapest keleti p. u. ind. **7:25 8:35 9:40**. Máramaros-Sziget érke. **6:46 10:49 4:25**. Nagy-Boeskö érke. **12:03 5:03**. b) *Püspök-Ladányon át*: Budapest keleti p. u. ind. **6:50 9:00 7:05 9:15**. Máramaros-Sziget érke. **4:25 10:49 9:48 9:48**. Nagy-Boeskö érke. **5:03 12:03 10:58 10:58**.

Harkány (vasúti állomás Siklós-Vokány) *Uj-Dombóváron át*: Budapest keleti p. u. ind. **8:00 8:15 3:00 8:30**. Siklós-Vokány érke. **1:51 5:06 9:38 6:20**.

Herkules-fürdő (vasúti állomás Herkules-fürdő) *Temesvár-Józsefvároson át*: Budapest nyugoti p. u. ind. **8:15 2:30 6:50 10:10 11:30¹⁾**. Herkules-fürdő érke. **7:56 12:28 1:08 1:08 8:27¹⁾**.

Igló-Füred (vasúti állomás Igló) *Kassán át*: Budapest keleti p. u. ind. **7:25 7:35 2:35 8:10 9:40 10:40¹⁾**. Igló érke. **2:57 6:40 11:38 7:32 10:28 6:17¹⁾**.

Kovácsna (vasúti állomás Kovácsna) a) *Kolozsvár—Brassón át*: Budapest keleti p. u. ind. **9:00 9:15**. Kovácsna érke. **12:14 5:52**. b) *Arad—Tövis—Brassón át*: Budapest keleti p. u. ind. **8:10 2:15**. Kovácsna érke. **12:14 8:04**.

Korytnicza (vasúti állomás Rózsashegy) a) *Ruttkán át*: Budapest keleti p. u. ind. **7:10 7:10 9:35 3:30 5:20**. Rózsashegy érke. **2:54¹⁾ 3:15 11:59 11:59 9:54**. b) *Zsolnán át*: Budapest nyugoti p. u. ind. **7:20 7:20 9:25 6:15 10:30**. Rózsashegy érke. **2:54¹⁾ 3:15 11:59 5:46 9:54**.

Korond (vasúti állomás Sóvárad) a) *Kolozsvár—Küküllőszögön át*: Budapest keleti p. u. ind. **9:00 5:45**. Sóvárad érke. **8:26 8:59**. b) *Arad—Tövis—Küküllőszögön át*: Budapest keleti p. u. ind. **8:10 2:15 10:00**. Sóvárad érke. **8:26 8:26 8:59**.

(Folytatás következik.)

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

===== Megjelen minden kedden. =====

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

===== Telefon szám 645. =====

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Láng Lajos.

A kereskedelmi miniszteriumban néhány nap múlva egy új kegyelmes úr fogja az osztályfőnökök jelentéseit fogadni. Másfél év óta immár ez lesz a negyedik miniszter. Hegedüst követte Horánszky, emezt Láng Lajos. Ki következik Láng után: valóban nem tudjuk és a kombinálást átengedjük a napilapok szerkesztőségbeli politikusainak, kik most pártszempont és egyéni szimpatiajuk szerint lansziroznak különböző neveket.

Ez a gyors változás hazánk kereskedelmi és ipari ügyeit illetőleg egyáltalán nem hasznos. Ha koncedáljuk is, hogy a miniszterium évekre megállapított terv szerint dolgozik, mégse lehet helyeselni, hogy a miniszterek egyre-másra változzanak. Nem tudunk elképzelni olyan minisztert, aki bizonyos reformokat ne óhajtana megvalósítani; aki változtatni ne akarna reszortjának egyes régibb programmpontjain; s aki — ha ambíciózus — nagyobb szabású alkotásra ne törekednék. Mindehez azonban idő kell. Nem egy év, hanem esztendő, s csak az évek elteltével jut az ország abba a helyzetbe, hogy megítélhesse: milyen tehetséget és munkaerőt bír miniszterében. A gyors változások lehetetlenné teszik az eredményes működést és a zavarnak bizonyos nemét teremtik meg a miniszterium kebelében. Megkezdett munkálatok maradnak félben, mert az utód esetleg nem tartja szükségesnek azok végrehajtását.

E helyen nincs szándékunk politikai szempontokat fejtegetni, annyit azonban konstatálunk, hogy sokak meggyőződése szerint ideje volna meghonosítani nálunk is a reszort-miniszterek stabilitását. A miniszterelnök változzék, de a szakminiszterek, a lehetőség szerint, maradjanak meg hivatalukban. Egy közepes tehetségű miniszter is több hasznohoz az országnak, mint a mennyi kár háramlik abból, hogy új és új emberek experimentálnak az egyes miniszteriumokban.

A most távozó kabinet tagjai közt legjobban fájlaljuk Láng Lajos visszavonulását. Nemcsak azért, mert jól esett látnunk a valódi szabadelvűségnek és a posenélküli demokraciának e szimpatikus képviselőjét a kormány tagjai közt, hanem komoly tudása és zajtalan szorgalma miatt is. Hegedüsnek csinarattás és reklámos miniszterkedése után szinte meglepő volt az a csönd, mely Láng Lajost körülfogta. Némelyek — az elfogultak és rosszmájuk — ebből a csöndből igazságtalan következtetést vontak. Hogy Láng Lajos nem sokat törődik miniszteriumának ügyeivel és egyáltalán nem erőlteti meg magát a munkában. Persze, ezek az urak megfélemedeztek arról, hogy mindenütt a világon azok a valóban tevékeny munkásember, kik a zajt és az ünnepeztetést elkerülik. Csak egy igaz: hogy nagy reform vagy alkotás nem fűződik Láng nevéhez. De ezekhez nem is volt elegendő ideje. Alig egy esztendeje vette át a kereskedelmi tárczát s e rövid időnek nagyobb részét az osztály kormányfővel folytatott vámtárgyalások

emésztették föl. Ha egy pillantást vetünk az új vámtarifa véget nem érő rubrikáira, némi fogalmat szerezhethünk, mily óriási munkát kellett a felelős miniszternek elvégeznie, míg az anyag fölött urrá lett itthon, s aztán mily küzdelmeket kellett folytatnia Bécsben, míg a közös megállapodás létre jött. E mellett azonban jutott érkezése, hogy hibás törvényeket revideáltasson, újakat kidolgoztasson és friss keringésbe hozza a kereskedelem és ipar elpettyhüdt vérét. Láng legkiválóbb érdeméül azt tekintjük, hogy kiváló érzékkel birt a szociális kérdések iránt, minek bizonyossága a vasárnapi általános munkaszünetre vonatkozó rendelete és a független, demokrata polgár helyes tapintatával első képviselője lett a közönség érdekeinek. Hogy csak egyet említsünk fel ebbeli intézkedései közül: itt van a villamosvasutak állóhelyeinek megszüntetésére vonatkozó rendelete, melyet az érdekeltek ellenkezése és a főváros állásfoglalása daczára bocsátott ki.

A fővárost veszteség éri Láng Lajos visszavonulásával. Még nem volt egyetlen minisztere sem a kereskedelmi tárczának, ki akkora buzgósággal és annyi jóakarattal lett volna eltelve a főváros iránt. A szerencsétlenül megkezdett Eskütéri-híd kiépítését apai gonddal siettette, tudván, mily fontos városi érdekek fűződnek ahhoz. Tervbe vette továbbá a Soroksári Dunaágban létesítendő kereskedelmi kikötőt is, mely megváltás lesz a Ferenczvárosnak és hatalmas tényező az egész fővárosi kereskedelem föllendítésére nézve.

Bent a miniszteriumban tudják a tisztviselők, hogy közülök senki nem volt szorgalmasabb főnöküknél. A lefolyt 14 hónap alatt Láng Lajos naponként átlag 12—14 órát dolgozott, megosztván idejét a parlament, a miniszterium és házi íróasztala között. De nem hivalkodott rendkívüli odaadásával, bizonyára úgy gondolkodván, hogy csak léha és stréber emberek kérnek nyilvános elismerést. Jobb emléket kevés elődje hagyott a miniszteriumban, melynek tisztviselői a felekkel együtt dicsérik finom előzékenységét és azonkívül föltétlen igazságosságát úgy személyi, mint tárgyi ügyekben.

Azt hiszem, ha a kabinetek összeállításánál a nagyközönség szavazata döntene: a

következő kormányban viszontlátnánk Láng Lajost. Az ország érdekében kívánjuk, hogy a jelenlegi szisztéma mellett is Láng legyen megbízva a kereskedelmi tárca tovább vezetésével. De ha politikai okok meggátolnák őt, hogy visszatérjen helyére, számítunk arra, hogy mint országgyűlési képviselő és a főváros törvényhatósági testületének tagja továbbra is előmozdítója lesz a főváros érdekeinek. (B.)

Az új miniszteri paloták.

A főváros iparosait nagy örömmel töltötte el a kormány amaz elhatározása, hogy három új miniszteri palotát épített. Aki ismeri az évek óta tartó pangást, mely iparosaink tulnyomó részét kellemetlen helyzetbe juttatta és sokakat a tönk szélére sodort: fel tudja fogni, mit jelent a közel 10 millióra rugó állami építkezés. A helybeli építőipar a vele rokon ágakkal ismét lélegzethez jut és a munkások ezrei jutnak évekig tartó keresethez.

Reméljük, hogy a leköszönt Széll-kabinet erre vonatkozó javaslatát az utód át fogja venni, s a törvényhozás mihamarább módot nyújt a tervek megvalósítására.

Az építendő paloták a belügyi, közoktatásügyi és igazságügyi miniszterek számára szükségesek.

A belügyminiszterium elhelyezésére szolgáló központi épület emelésére 3,200.000 koronát kérnek a törvényjavaslatban. A belügyminiszterium részére még a 70-es években épített palota, a törvényhozási intézkedések folytán időközben előállott személyzeti szaporítás következtében, a hivatali célokra már mintegy 20 év előtt elégtelennek bizonyult, minél fogva a hivatali személyzet egy részét a vallás- és közoktatásügyi miniszterium által régebben használt és a miniszterium jelenlegi épületében történt beköltöztetésével felszabadult helyiségekbe kellett elhelyezni. Ezek a helyiségek a hivatali célokra már abban az időben sem bizonyultak alkalmasoknak, annál kevésbé felelnek meg legújabbban az intézmények rohamos fejlődése nyomán jelentkező s a közszolgálati viszonyok által megkívánt követelményeknek.

Hozzájárul ehhez, hogy újabban az ügyforgalom növekedése s ehhez képest a személyzet újabb szaporítása folytán ismételten térhiány állt elő, minek folytán a miniszteriumi számvevőség egy részének elhelyezéséről bérlet útján kellett gondoskodni.

Mindezeknél fogva, tekintve, hogy az érintkezés közvetlenségének így előállott hiánya az ügyek intézése körül kívánt gyorsaság rovására van, másrészt az a munkaerők kellő kihasználását akadályozza: a közszolgálati érdekek szempontjából elodázhatatlan feladatként jelentkezik, hogy a belügyminiszterium

az igények megfelelő elhelyezése tekintetében intézkedés történnék.

Ehhez képest mindenekelőtt egy alkalmas telek biztosításáról történt gondoskodás és e célra a közmunkák tanácsának rendelkezésére álló s az új ország-ház mellett fekvő telek szemeltetett ki és pedig abból a célból, hogy a belügyminisztérium, mint legfőbb közigazgatási hatóság könnyen megközelíthető legyen. A belügyminisztérium mostani épületét pedig a közigazgatási bíróság és az országos levéltár foglalja el és erre a célra átalakítható ez épület és így az országos levéltári épület emelésének megoldást nyer.

A vallás- és közoktatásügyi minisztérium elhelyezésére szolgáló épület emelésére szintén 3,000.000 korona irányoztatik elő.

A vallás- és közoktatásügyi minisztérium helyiségszükségletei immár teljesen tarthatatlanok. A főépület, mely az államvasutak tulajdona s melyért 48.000 korona bér fizettetik, maga is nagyon alkalmatlan hivatali célokra, de még nagyobb baj, hogy a minisztérium befogadása elégtelen úgy, hogy a környéken több egymástól elszórtan fekvő bérlakást kellett rendre felvenni, a mi az ügyvitel szempontjából óriás hátrányokat okoz. A minisztérium bérlakásokért, továbbá a Budapesten levő közalapítványi ügyigazgatóság, két tankertületi főigazgatóság és a műemlékek országos bizottsága céljaira szolgáló irodai helyiségekért együttvéve 102.048 korona bérösszeg fizettetik, mely összegből a tárczát 87.380, a tanítói nyugdíj- és gyámalapot 14.668 korona terheli. Mindebből kitétszöleg, ha 3,000.000 koronából egy, úgy a minisztériumot, mint az említett hivatalokat magába fogadó épület emeltetik, mindezeknek teljesen megfelelő új elhelyezésre aránylag nem nagy új áldozattal leendő biztosítva.

Az igazságügyi minisztérium elhelyezésére szolgáló épületre 3,500.000 koronát irányoztak elő.

Az igazságügyminisztérium ez idő szerint az 1885. évi IV. törvénycikk alapján az akkori földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztérium számára emelt állami épületben van a földmívelésügyi minisztériummal együtt az 1887. évi IV. törvénycikk rendelkezése folytán elhelyezve és pedig akként, hogy az igazságügyi minisztérium az épület balszárnyának földszintjén, fél-, első és második emeletén összesen 117 szobát foglal el, a melyekért az 1902. év végéig minisztertanácsi határozat alapján az igazságügyi tárcza évi 51.000 koronával járult annak a kölcsönnek törlesztéséhez, amely az első helyen idézett törvénycikk szerint ezen épület építése költségeinek fedezésére felvétellett.

Ezen együttes elhelyezés, ha eredetileg megfelelt is az igényeknek, most már nem mutatkozik továbbra fenttarthatónak.

A földmívelésügyi minisztérium rendelkezésére álló helyiségek ez idő szerint sem elegendők, hogy azokban ez a minisztérium egyes ügyosztályainak

mindegyike elhelyeztessék, annál kevésbé lehet arról szó, hogy a fennhatósága alatt álló s helyben működő hatóságoknak az a része, a melylyel szorosabb érintkezési kapcsolat áll fenn, az épületben szintén elhelyezést nyerjen, a mi pedig úgy közigazgatási, mint szolgálati szempontból felette kívánatos lenne.

De magának az igazságügyminisztériumnak elhelyezése sem elégíti ki a jogos igényeket. A fogalmazó személyzetnek nem állanak a kellő számú helyiségek rendelkezésére s a meglevők is célszerűtlen beosztásuk miatt kellően ki nem használhatók. A helyiségek nagy részének nincs külön bejárása, a minek következménye, hogy a tisztviselők egymást zavarják munkájukban. A félemeleti alacsony szobákban a számvevőség közegészségellenes módon van összezsúfolva s még így sem férvén el, egy részét a budapesti igazságügyi palotában kellett elhelyezni, nem csekély hátrányára a gyors közigazgatásnak, a felügyeletnek és szolgálatnak.

A segédhivatalok túlszűköltek, az iratok, számadások elhelyezésére a gyakori selejtezések dacára nincs hely a helyiségek elégtelensége folytán, az előszobáknál használt udvari szobákat legnagyobb részben hivatali helyiségekként kellett igénybe venni.

Ámde ezen udvari szobák az előtűk elvonuló boltozatos folyosó következtében sötétek, az itt elhelyezett tisztviselők tehát állandóan világítás mellett kénytelenek dolgozni.

Ezek szerint, minthogy ma már egyik kormányhatóság sem fér el a jelenben használt épületben, az 1887. évi IV. törvénycikk azon rendelkezése, hogy az épület az igazságügyminisztérium céljaira is szolgáljon, továbbra fenntarthatónak nem jelentkezik, hanem az épület eredeti rendeltetésének adandó át, az igazságügyminisztérium számára pedig új állami épület emelése elkerülhetetlenül szükségesnek mutatkozik.

De indokolt a palota építése pénzügyi szempontból is, mivel eltekintve attól, hogy az építkezés mellőzése esetén, az igazságügyminisztérium számára is póthelyiségek lennének kibérlelndők, a mi pedig, minthogy a jelenlegi épület környékén a bérlakások tudvalevőleg igen drágák, jelentékeny újabb bérterhet róna a kincstárra, maga a földmívelésügyi tárcza is egyes központi osztályainak és alantás hatóságainak elhelyezéseért évi 120.520 korona bért kénytelen fizetni, a melyből az igazságügyminisztérium jelenlegi helyiségeinek saját céljaira leendő igénybe vehetése esetén 79.000 korona évi bért takaríthatna meg, a mi egymagában véve is mintegy 2 millió korona tőkének felel meg.

A költségek előirányzati összege hozzávetőleg 3,500.000 koronát tesz ki, a melyben, az építési költségeken felül, a telekszerzési, felszerelési, tervezési s egyéb kapcsolatos költségek is befoglaltnak.

Vádak a gáztársulat ellen.

A főváros közönsége részéről sürűen emelkednek panaszok a légszesztársulat ellen, amely a fogyasztókkal szemben valóban tulságos buzgóságot tanusít a maga anyagi érdekeinek a megóvásában. A társulat ellen most is olyan vád hangzott el egy fővárosi bizottsági tag ajkairól, amely széles körben méltó fölháborodást kelt a magyar pénzen gazdagodó osztály részvénytársulat ellen.

Valahányszor fölmerülnek olyan esetek a társulat s a fogyasztó közönség között levő üzleti viszonyban, amelyeket a főváros a társulattal kötött szerződés elkészítésekor előre nem látott, s így azokról a kontraktusban nem intézkedett, a társulat mindig azon iparkodik, hogy újabb sarcot vessen ki a fogyasztókra. Pedig fényes üzletmenete mellett lehetne már egyszer tekintettel a közönség érdekeire is.

Általánosan ismert tény, hogy Budapesten drágább a légszesz, mint Európa bármely nagy városában, s daczára annak, hogy a magánfogyasztás is óriási mértékben növekedik, a társulat abszolute nem hajlandó semmiféle méltányossági szempontot figyelembe venni, sőt inkább megragad minden alkalmat a közönség megsarczolására.

A legújabb panasz a főváros világitási albizottságának egyik ülésén hangzott el. Eröss Sándor bizottsági tag azzal vádolta a társulatot, hogy a felektől jogtalanul követel bizonyos díjakat. A társaság fölhevítta volt a fogyasztókat, hogy téli időben gliczerinnel töltsék fel a gázmérő órákat, miáltal kikerülhet a jelző szerkezetek befagyása. A gliczerint a társulat szolgáltatja ugyan, de árát megveszi a fogyasztókon.

Eröss Sándor jogtalanak tekinti ezt a követelést, mert a publikum bért fizet a gázmérő órák után s így azok jókarban tartása — szerinte — a társulatnak képezi a kötelességét. Kérte ennél fogva ez ügy tárgyalását s ama kérdés tisztázását, hogy a társulat jogosult-e a fölhasznált gliczerin után kirótt külön díjak szedésére.

A tanács ez ügyben véleményt kért a mérnöki hivataltól s egyben nyilatkozásra hívta föl a gáztársulatot is. A gáztársulat igazgatósága azt felelte, hogy a külön díjak szedése a budapesti légszeszgyárak fönnállása óta szokásban van s eddig ez ellen senki sem emelt kifogást. Hogy az órák kemény időben befagynak, arról a társulat nem tehet. A készülékek legtöbbször szabálytalan módon éppen a legrosszabb helyeken vannak fölállítva s e miatt zavarja funkcionálásukat a fagy. Tessék a háztulajdonosoknak alkalmas helyet hagyni a gázórák számára, akkor nem lesz szükség gliczerinre s nem kell majd a fogyasztóknak külön díjakat fizetniök.

A főváros mérnöki hivatala szintén hasonlóképpen nyilatkozik s véleménye szerint a gliczerin díjak szedésére van jogosultsága a társulatnak. Javasolja mind a mellett, hogy az ügynek jogi szem-

pontból való elbirálása a főváros tisztí ügyészségre bízassék. Nagyon esodálkoznánk, ha az ügyészség is hasonló állaspontra helyezkednék. Igaz ugyan, hogy a gázórák helyének megválasztása befolyással van a gázórák működésére, de azért a társulat érvelése nem fogadható el. A gázórák, valamint a többi fölszerelés is a társulat tulajdonát képezik s azok rendben tartásáról nem a publikum, hanem a társulat köteles gondoskodni. Ha a most használatban levő gázórák a hőmérsékleti változásoknak nem bírnak ellentállani, úgy alkalmazzon olyanokat a gáztársulat, amelyeknek nem árt a hideg. Tudunkkal léteznek már ilyen gázmérő szerkezetek is. Semmiképpen sem engedhető meg azonban, hogy a társulat a felszerelések fogyatékoságával járó károkat a különben is eléggé megterhelt fogyasztó publikummal fizettesse meg.

Az utolsó közgyűlés.

A tanuló-ifjúsággal együtt a városatyák is megkezdik a vakációzást. E hó 24-én, szerdán lesz a nyári évszak utolsó közgyűlése, s őszig az új városház közgyűlési termében csönd fog honolni. A szünet azonban nem jelent pihenést. A tanácsnak sok előkészíteni valója van az őszre, a polgárság vezetői pedig a nyári hónapokat bizonyosan fel fogják használni a megejtendő tisztujítás és a törvényhatósági bizottság megválasztásának előkészítésére. Mert küszöbön áll a fővárosi törvény revíziója és a régi rendszer törzsfőnökei valószínűleg most utóljára fogják behozni embereiket a képviselőtestületbe. A jól szervezett demokrata körök már az őszi restaurációnál teljes erővel sikra akarnak szállani, hogy állaspontjukat a fővárosi törvény revízióját illetőleg bent a törvényhatóság kebelében is érvényesíthessék.

A nyári szünet tehát előkészületekkel, kapacitálásokkal és szervezkedéssel fog eltelni. Amaz egészséges átalakulási proccesszus, mely hatását a politikai életben már érezteti, remélhetőleg kiterjed a főváros községi életére is. A régi rendszer megingott. Ezt mindnyájan látjuk, s legtöbbször közülünk a teljes összeomlást óhajtják, hogy a romokból új élet fakadjon.

Legközelebb összeállítjuk, mit végzett a törvényhatósági testület a legutóbbi ciklus alatt, s megrajzolván általános képét Budapest közigazgatási, fináncziális és szociális viszonyainak, megkísértjük körvonalozni a teendőket, melyek a jövő programjához kell hogy szolgáljanak és az utat, melyen a hatóságnak és a törvényhatósági testületnek haladnia kell, ha a fővárost a modern igényeknek és a lakosság érdekeinek megfelelőleg fejleszteni és előrevinni akarják.

Az utolsó nyári közgyűlés nagyobb vitára nem nyújt kilátást. A tárgysorozaton a következő főbb előterjesztések szerepelnek:

A X. ker. köztemetői vendéglő és menedékház bérbeadása.

Előterjesztés, a III. kerületi előljárási részére új épület emelése ügyében.

Előterjesztés, a szabadságharc-émlékmű és a Kossuth-szobor tárgyában. Arad város törvényhatósági bizottságának az átírat, a Kossuth-szobor ügyében.

Háromszék és Pozsony vármegyék körirata a nemzetiségi törvény módosítása iránt.

A belügyminiszter leirata, a közterületek burkolásánál alkotott szabályrendelet ügyében.

Az 1904. évi ideiglenes közmunka-programm megállapítása.

A Szabadság-tér rendezése. A Kelenföldnek vízzel való ellátása. Az ó-budai kőpart egyrészének a rendezése. Az V. ker. felső-kőpart egyrészének végleges rendezése. A X. ker. Szt. László-tér déli részének a rendezése.

A belügyminiszter leirata, a székesfővárosi gyepmesteri (állat-egészségügyi) telep berendezésére és szervezésére vonatkozólag. Főlebbezések.

A vasárnapi munkaszünet módosítása.

A kereskedelemügyi miniszter az illetékes ténnyezők hozzájárulásával hatályon kívül helyezvén az 1891. évi XIII. törvénycikk 3. §-a alapján az ipari munkának vasárnapi szünetelése tárgyában eddig kibocsátott rendeleteket, az ipari munkának vasárnapokon való végezhetését e hónap 13-án kelt 28559. sz. rendeletével újból szabályozta. Az új rendelet a hideg husneműek elárúsításával foglalkozók ipara tekintetében is újítást hoz be. Budapest székesfőváros területén az élelmiszerek elárúsításával foglalkozó üzletek *vasárnapokon délelőtt 10 óráig tarthatók nyitva. Egyéb üzletek egész vasárnapon át zárva tartandók.* A vidéken úgy az élelmiszerek elárúsítási, valamint egyéb üzletek délelőtt 10 óráig lesznek nyitva tartandók. Az eddigi azon rendelkezést, mely megengedte, hogy hideg husneműek, mint kolbász, sonka és az ugynevezett hideg felvágottak vasárnapokon este 6 órától 9 óráig árusíthatók, ezen rendeletet hatályon kívül helyezte.

Az új munkaszüneti rendelet, amint a lapok közlik, közzététele után azonnal életbe lép. A közzététel alatt persze *hivatalos* közzétételt kell értenünk. Konstatáljuk, hogy ez a hivatalos közzététel a Budapesti Közlönyben még nem jelent meg. De konstatáljuk azt is, hogy a munkaszüneti törvény végrehajtására vonatkozó rendeleteket a kereskedelmi miniszter az országgyűlésnek utólag bejelenteni tartozik. Mivel az országgyűlés most szünetel, mivel továbbá az országgyűlés újabb megkezdése az új miniszterium bemutatkozásával esik egyidőre: ennélfogva a rendeletet kiadó kereskedelmi miniszter, akinek az országgyűlés folytatásakor valószínűleg már utódja lesz — ezt a rendeletet már be nem jelentheti. Nézetünk szerint, a vonatkozó munkaszüneti törvény végrehajtására vonatkozó újabb rendelet tehát ez idő szerint még végre nem hajtható.

Utópiák.

Kénytelenek vagyunk így nevezni ama könyvnek tartalmát, mely *Manheim* S. Márk tollából a következő címmel megjelent:

A MAGYAR BIRODALOM GAZDASÁGI UJJÁALKULÁSA

VAGY

DEMOKRÁTIKUS IRÁNYU TÖREKVÉSEK, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL AZ „ÁLTALÁNOS NEMZETI NYUGDIJINTÉZMÉNY” ÉLETBELÉPTETÉSÉRE.

A mű kétségkívül érdekes olvasmány és szerzője nem sablonos gondolkodású ember. Kiindulási pontja az, hogy mily eszközökkel lehetne segíteni a létező gazdasági és kulturai helyzetet, hogy egy országossá leendő demokrata mozgalom erkölcsi súlypontját szilárd alapokra lehessen fektetni. A szerző szerint leghelyesebb volna létrehozni az „Általános magyar nemzeti nyugdíjintézményt” adó formában. Minden polgár köteles volna bizonyos arányban hozzájárulni a nyugdíjalaphoz, s ennek jövedelméből nemcsak nyugdíjat kapna minden 59 évet betöltött férfi, hanem özvegyek és árvák is nyugdíjban részesülnének. A nemzeti nyugdíjintézmény nélkülözhetővé teszi a ma főnálló összes állami, községi és egyéb magán nyugdíjintézményeket. A nyugdíjilletékekből a szerző juttatni akar kulturális és gazdasági célokra is.

Kuriózum okából megemlítjük, hogy *Manheim* ur Budapesten a következőket akarja létesíteni a nemzeti vagyonból: a *Hungária-körut* és a *dob-utcai Sugár-út* kiépítését; a *Belváros* átalakítását; a *középületek* szaporítását; *fürdőink* legnagyobb technikai tudományval való, modern izlésű berendezését a Városligetben és Budán; egy világhírű *csillagászati intézet* fölépítését a Gellérthegyen, vagy más alkalmas helyen. Szükségessé válik továbbá, hogy föllátsuk a soron levő összes *szobrainkat*, hogy betegeink arányához képest nemzeti *népszanatóriumokat* létesítsünk és szaporítsuk az összes szakmába vágó *ipariskolákat* és *műintézeteket*, s hogy Budapest *kikötővárossá* emeltessék.

A terjedelmes munka az alábbi fejezetekre oszlik:

A demokrácia lényege, a fennálló politikai pártokhoz való viszonya és fejlődésének valamint térfoglalásának története hazánkban.

Politikai és társadalmi reformok a demokratikus eszmék terjedésének és hatásuknak erősítése céljából. E fejezet alcímei: Magyarországi nemzetiségek, Gazdasági élet, Az Általános Magyar Nemzeti Nyugdíjintézmény, Az Általános Magyar Nemzeti Nyugdíjintézmény alapszabályai, A polgári és katonai népesség kötelező nyugdíjilletékeinek táblázata. A polgári és katonai népesség évi nyugdíjösszegeinek

táblázata, Fakultativ nyugdíjalapok táblázata özvegyek számára, Korviszony szerinti nyugdíjilletékek táblázata.

Az országossá teendő demokrata-mozgalom erkölcsi és gazdasági súlypontja: A Önálló Magyar Nemzeti Bank, Budapest világvárosi jelleggel, Idegenforgalom, Munka, Tanügy.

Magyarország kiépítése. Közhang, Vasuti hálózatok, Viziuti hálózatok, A külfölddel való gazdasági érintkezés, Öntözési csatornázás, Mezőgazdasági telepítések, Vízlecsapolások a talajjavítások körül és a Belvizek, Országos Beruházások, Gyümölcstermelésünk fejlesztése, A Magyar Ipar fejlesztése, Nagyiparunk.

Amint látható, a szerző sokat markolt. Akinek van ideje utópiákat olvasni, 3 koronáért vegye meg a könyvet. A benne levő sok lim-lom közt akad egy két értékesebb idea is.

A szőlőművelő főváros.

A sok elhibázott spekuláció között, amelybe a főváros bocsátkozott, nem utolsó helyen áll a szőlőkertek dolga. A hatóság sok esztendő előtt jónak látta városi szőlő- és gyümölcskerteket létesíteni, s azokra eddig, csupán kezelési költségek czimén, 229-000 koronát fizetett. A tulajdonképeni veszteség azonban jóval több, mert ha a kerteket értékesítették volna, azok tőkéje tetemes kamatot hozott volna a városnak.

Mi már a mult esztendőben ajánlottuk, hogy a város hagyjon fel a szőlőműveléssel és a kerteket vagy adja el, vagy bocsássa haszonbérbe. Akkor erősen ellenünk támadt néhány érdekelt hatósági alkalmazott és kimutatni igyekezett, hogy a városnak valamikor jövedelmező lesz a bortermelés. Az idő nekünk adott igazat.

A városházán is belátták, hogy a szőlőkertek rentabilitásáról nem lehet szó és azok további kezelése oly luxus, melyet a város meg nem engedhet magának.

A józan logika szerint most az volna a teendő, hogy a kertek parcelláztassanak és eladassanak. Sajnos, a hatóság még mindig nem tudta elhatározni magát a radikális eljárásra, hanem tovább kísérletez és újabb ezreket készül kidobni. Ugyanis az ezen ügyben kiküldött bizottság azt javasolta, hogy ne adassanak el az összes szőlőkertek, hanem térjen át a főváros a csemegeszőlő-termelésről a bortermelésre és pinczegazdálkodásra. Az ügyosztály e javaslatához hozzájárult és azt proponálja, hogy a közgyűlés csupán az I. kerületi gyümölcsfa-iskola és a III-ik kerületi amerikai szőlőtelep művelésének abbahagyását, illetőleg eladását határozza el; a X. kerületbeli szőlőkertek azonban pinczegazdaságra rekonstruálандók.

A tanács az összes szőlőkertek értékesítése mellett van, de szükségesnek tartja annak eldöntése végett, hogy az eladás vagy a bérbeadás előnyösebb-e, a szőlőkerteket egy bizottsággal megvizsgáltatni.

Mi megismételjük tavaly tett indítványunkat: adja el a főváros valamennyi szőlőkertjét és pedig nyilvános árverés útján.

Az adómentes házak községi adója.

A budapesti egyetem jogi karának egyik kitűnő tanára, elvi jelentőségű határozatot akar provokálni. Ugyanis azzal a kérelemmel fordult a kerületi elüljárósághoz, hogy az újonnan épült és 12 évi állami adómentességben részesített házakra kivetett községi pótdadót és a valósággal szintén pótdadó jellegét öltő házbérkrajczárt, törölje. Az elüljáróság a kérelmet elutasította, mire a tudós professzor a közigazgatási bizottsághoz felebbezett.

Felebbezését azzal indokolja, hogy sem az 1872: XXXVI. t.-cz. 10—19. §§-ai, sem más hatályban álló törvény nem nyújt jogalapot arra, hogy állami adótól mentes ház községi pótdadó alá vétesse. A községi pótdadó — ugymond kérelmező — járulékos természete mellett, csak valósággal szedett állami egyenes adó után követelhető mindenütt és mindenkor, a hol világos törvény határozottan és egyenesen ellenkezőt nem rendel. Ez adókötelezettséget, valamint adókötelezettséget egyáltalán lekövetkeztetni, fennálló törvényes rendelkezésekből vont következtetés analogiáját valószínűség szerint megállapítani nem szabad. Különösen nem áll meg olyan érvelés, mely az állami adómentes háznak községi pótdadó kötelezettségét abból származtatja, hogy vannak törvények, melyek az ideiglenes házadómentesség mellett külön kifejezetten a községi pótdadó mentességet is biztosítják.

De nem jogszerű a községi pótdadó kivétel azon alapon sem, mert a gyakorlat szerint az általánosan ismert közigazgatási bíróság elvi határozatával a kivethetőség mellett foglal állást. A törvényellenes gyakorlat nem szülhet adókötelezettséget, a közigazgatási bíróság pedig mindig megváltoztathatja álláspontját.

A közigazgatási bizottság az elüljáróság határozatát helybenhagyta a következő indokok alapján: Az időleges adómentesség csak az állami házadóra vonatkozik s ez a mentesség nem ad igényt a községi adók alól való felmentésre, amint hogy a különböző helyeken rendkívüli adómentességet engedélyező törvények a községi adó alól való mentességet is határozottan kifejezik; a házbérkrajczárok alól pedig, melyek nem is a háztulajdonosok, hanem a bérlők terhére képezik, a háztulajdonos mentességet egyáltalán nem igényelhet, mert azok a bérlők által fizetett nyers házbérlőjévedelem után a bérlők terhére

vettettek ki és azokat a háztulajdonos csak beszédni és beszolgáltatni tartozik s ezen összegek az állami házadó alapjául szolgáló összeg kiszámításakor a nyers házbérjövetelemből levonásba is hozatnak.

Erre a határozatra a tanár ur az alábbi panaszt adta be a közigazgatási bírósághoz:

„A közig. bizottság a pótdókötelezettség fennállását vitatja azon alapon, mert a községi pótdómentesség törvényileg kifejezetten nincs biztosítva az állami házadómentesség esetére. Vagyis azon nem tartható állásponton van a panaszlott hatóság, hogy a pótdókötelezettség vélelmezendő, holott adókötelezettség sohasem vélelmezhető kifejezett törvényi rendelkezés nélkül, de semmikép nem akkor, amidőn oly pótdóról van szó, mely az állami adónak járuléka.

Itt egyenesen az vélelmezendő, hogy az állami foadó nem fizettetvén, arra törvényes mentesség adatván, a tőle el nem választható járulék, a pótdó sem követelhető.

Ezzel szemben nem nyomhat a sulyban a közigazgatás azon gyakorlata, hogy ideiglenes házadómentesség esetén községi és törvényhatósági pótdókat kivetnek és beszédnek. Ez alapon kívánja a tanács magát a reá kivetett pótdó alól felmentetni.

Hirek a városházáról.

A rákosmenti partbirtokosság veszedelme. Pestmegye szabályozni készül a területén folyó Rákospatakot, miért is fölhívta a fővárost, hogy vele egyidejűleg végeztesse el a szabályozást a maga területén is. A mérnöki hivatal helyesnek találná ezt, de úgy véli, hogy a szabályozás előtt álló akadályok aligha lesznek elháríthatók. Kerek egy millió koronát érő terület kisajátításához van kötve a patak szabályozása, mely összegnek egyhamar leendő előteremtését nem igen tartja valószínűnek a mérnöki hivatal. Most a tiszti ügyészség terjesztette be e tárgyban a javaslatát, mely ha elfogadtatik, bizonyára nagy forrongást fog okozni a Rákospatak parti birtokossága között. A tiszti ügyészség a vízjogi törvény alapjára helyezkedik, amely világosan kimondja, hogy a folyók medrének s partjainak jókarbantartásáról a parti birtokosok tartoznak gondoskodni s a költségeket aránylagosan felosztva viselni kötelesek mindazok, akiknek a folyószabályozásból hasznuk van. Az érdekeltség és a hozzájárulás arányát a hatóság állapítja meg, miért is utasítandó volna a mérnöki hivatal, egy érdekeltégi kimutatás összeállítására, amelyben pontosan ki legyen tüntetve, hogy a birtokosok közül kik és milyen arányban tartoznak résztvenni a költségviselésben. Ez a kimutatás fogja aztán a további tárgyalások alapját képezni. Az ügyészség végül

javasolja, hogy addig is míg a főváros rendbe nem jön a maga partbirtokosaival, Pestmegye is tartsa függőben a szabályozási munkálatokat.

A főváros a drezdai kiállításon. Drezda városa ez idén közigazgatási kiállítást rendez, melyre meghívta Budapest székesfővárost is. A tanács el is határozta már, hogy képviselőket küld a kiállításra, akiknek kötelességük lesz a kiállított dolgokat tanulmányozni, hogy a mi viszonyainkat megfelelő újítások esetleg értékesíthetők legyenek a főváros közigazgatási terén. A kiküldendő személyét illetőleg csak ezután határoz a tanács.

A főváros énekesei. A fővárosi erdőmester arra kérte legutóbb a tanácsot, hogy a fővárosi erdőkben való madárfogást szorítsa meg, helyesebben utasítsa a kerületi elöljáróságokat, hogy többé ne adjon ki madarászó engedélyt. A kiránduló publikum úgy is pusztítja a madarakat, az engedéllyel bíró madarászók pedig nagy mennyiségekben fogják és lövik a szegény énekeseket, hogy ide s tova már nem lesz madárfütty hallható a főváros erdősegeiben. A fővárosi erdőészeti bizottsága legutóbbi ülésén foglalkozott ez ügygyel s kimondta, hogy az engedély megadását végleg beszüntetni nem lehet, mert arra törvény van, hogy azoknak a gyűjtőknek, akik akár muzeumi, akár iskolai s természettudomány czélból üzik a madarászatot, az engedély megadandó. A bizottság javasolja a tanácsnak, utasítsa az elöljáróságokat, hogy az engedélyek kiadásánál óvatosan járjanak el, s ügyeljenek arra, hogy engedélyt korlátozott számba, csakis azok kapjanak, akiknek a törvény értelmében ehhez jogosultságuk van. Az erdőkben sétáló publikum visszaéléseinek meggátolására pedig az erdőőrök lesznek utasítandók.

A levélgyűjtő-szekrények újabb elhelyezése. A főváros tanácsa másként óhajtaná elhelyezni a gyalogjárók szélén szabadon fölállított levélgyűjtő-szekrényeket, mert úgy találja, hogy azok így akadályozzák a forgalmat. Véleményt kért ez okból a posta s távirdaigazgatóságtól arra nézve, hogy nem volna-e czélszerűbb az utcái különböző tárgyakra, lámpaduczokra, hirdetési oszlopokra rácskerítésekre stb. akasztani e szekrényeket. A postaigazgatóság kijelentette, hogy a tanács tervét nem tartja helyesnek. A szekrények csakis legföljebb a kerítésekre alkalmazhatók, mert egyebütt nem volna jó helyük. A középítési bizottság legutóbb tárgyalta ez ügyet s egészben hozzájárult a postaigazgatóság véleményéhez. A bizottság véleménye szerint a módosítási tervet, mint czélra nem vezető, ilyen alakjában félreteendő.

A korcsolyaegylet aggodalmai. A budapesti korcsolyázó egyesület arra a hirre, hogy a főváros bizonyos föltételek mellett hajlandónak mutatkozik a gyári kondenz-vizeknek a Rákospatakba való vezetését megengedni, erélyes felszólalást intézett a tanácshoz. Ama aggodalmának ad kifejezést,

hogy a városligeti tó vize, melyet a Rákos táplál, magasabb hőfokot nyer s olajos lesz, miáltal a fagyás korlátoztatik s így esetleg a korcsolyapálya nem lesz használható. Az egyet azzal fenyegetődzik, hogyha ez az eset beáll, úgy kártérítési pört indít. A gyári kondencz-vizek kérdésében bizottság járt a gyáraknál s eljárásának eredménye alapján a tisztí főorvos most azt jelenti a tanácsnak, hogy viztisztító készülékek alkalmazása mellett ő is megengedhetőnek tartja a kondencz-vizeknek a Rákosba való bevezetését, mert a tisztító procedura után az ilyen víz semmiben sem különbözik a földből fakadó víztől s így nem árthat sem a Rákosnak sem a városligeti tónak. Az engedély ama kikötéssel adandó meg a gyáraknak, hogyha azok időközben nem teljesítenék szigorúan a kikötendő föltételeket, úgy a bevezető csatorna rögtön el lesz zárva. Az ellenőrzéssel az illetékes kerületi eljárárság volna megbízandó.

A Halászbástya parkozása. A Halászbástyák befejező munkálata a parkozás lesz, melynek keresztülvitele módjától most terjesztette be a terveket a főváros mérnöki hivatala. E tervek szerint a parkozást is teljes összhangba hozzák a bástyák építkezésének ódon jellegével. A park három pontján kényelmes közlekedés érdekében stilszerű lépcsőzeteket készíttetnének, mely munkát valamivel emeli a parkozás költségeit. Az összes költség 19299 koronát igényel. 16871 koronára van fedezet. A bástyaépítésnél megtakarított 40 ezer koronából ennyi ugyanis megmaradt a bástyaudvarok rendezési költségeinek levonása után. Hiányzik még 2428 kor. melyre nézve még csak ezután kell fedezetet kimutatni. A mérnöki hivatal azt javasolja, hogy a parkozás földmunkája még ez évben végeztessék el, a növények kitelepítése pedig csak a legközelebbi tavasszal történjék.

Munkanélküliek foglalkoztató műhelye. A VII. kerületben foglalkoztató műhelyt szándékozik a tanács állítani a munkanélküliek részére, amely azonban nem szakmunkásokat lesz hivatva foglalkoztatni, hanem csak napszámosokat. Ehhez képest a végzendő munka olyan lesz, hogy azt minden szakismeret nélkül bárki elvégezheti. Az alkalmazottak követ aprítanak, fát vágnak s ehhez hasonló munkákat fognak végezni. A VII. kerületi előjáróság a Külső Kerepesi-uton levő szükségbarakot jelölte alkalmas hely gyanánt a műhely céljára. A mérnöki hivatal el is készítette már a szükséges tervet, amely szerint az építendő műhely favázis de szilárd építkezés lenne s 10937 koronába kerülne. A tervet a költségvetéssel együtt fogja tárgyalni a középítési bizottság.

A főváros jobbparti világítása. A főváros jobbparti részeit csakis a balparti gázgyárak segítségével képes elegendő gázzal ellátni a légszesztársulat. A legutóbbi évek szükségletének rohamos

gyarapodása rendkívüli módon megnehezítette a helyzetet, amennyiben kiderült, hogy a Budára vezető főcsövek eddigi kalibere mellett már alig lehetséges elegendő légszeszt szállítani Budára. A légszesztársulat ez okból engedelmet kért a tanácstól, hogy a hidakon lefektetett vezetőcsöveket kicserélhesse nagyobb kaliberű csövekkel. A tanács ez engedelmet megadta, sőt a társulat már ki is cserélte a vezeték csöveket. Tekintettel arra, hogy ily módon a budai részek az eddigénél nagyobb gázmennyiséget kapnak, a tanács egyben elrendelte a balparti világítás szaporítását is. A mérnöki hivatal javaslata alapján a légszesztársulat a következő pontokon köteles legközelebb új lámpásokat állítani: A Lánchíd-téren két Auer égővel ellátott lámpást, az ó-budai rakparton az eddigi kőolaj-lámpák helyett 22 darab, a szépvölgyi-uton pedig 4 darab gázlámpást.

Népgyűlés az Angyalföld rendezése érdekében. Az Angyalföld különböző részeiben lakó munkásosztály legutóbb népgyűlést tartott a Lehel-téren. Az a körülmény hozta össze a népgyűlést, hogy a főváros csaknem semmi gondot sem fordít az angyalföldi homoksivatag eltávolítására. A gyűlés határozata folytán az elnökség beadványt intézett a főváros tanácsához s különösen a munkásosztály érdekében a következőket kérte: Az utak burkolatot kapjanak. Az Angyalföld részére állandó dunai fürdő létesíttessék. A gyermekek részére befásított helyen tágas játszóhelyet készíttessen a tanács. Mindezen közmunkát csak oly vállalkozónak adassék ki, aki kötelezi magát, hogy az alkalmazott munkásoknak mindenkor megadja a bérminimumot s a méltányos munkaidőt.

A vakok érdekében. A városligeti Erzsébet-nőiskola s a vakok országos intézetének igazgatósága arra kérte volt a tanácsot, hogy a két intézetet övező utvonalak, nevezetesen az Ida-utczát s a Hungária-utat rendeztesse s hozza járható állapotba. Annaira rendetlenek ez utvonalak, hogy a nőiskola növendékei s különösen a szegény vakok csak nehezen bírják intézetüket megközelíteni. A mérnöki hivatal javaslata alapján a tanács el is határozta, hogy 31618 korona költséggel makadam kocsi-burkolatot s kövezett gyalogjárót készíttet a jelzett utvonalakon, a melyek gázvilágítással is el lesznek látva. A csatornázás elkészítését egyelőre azonban mellőzi, mert a két intézetnek már van ideiglenes befolyásuk a Hermina-uti csatornába. A tervekhez a közmunkák tanácsa hozzájárult s a munkát már föl is vétetett a jövő évi közmunkaprogrammba; mindamellett ki van zárva, hogy ez az igazán szükséges utrendezés egyhamar keresztülvitessék, mert a szükséges költségekre fedezet absolute nincs.

Új park. A Palota-ut s a Tábor-utca találkozásánál épült négyemeletes bérház frontja előtt egy kisebb közterülete maradt a fővárosnak, amelyet a tanács az ut mentében be akart keríttetni. A

közmunkatanács ehhez nem járult hozzá, hanem úgy kívánja a kérdést megoldani, hogy a térség szabadon hagyva parkoztassék. A főváros tanácsa elfogadta a propozíciót és így a budai rész egy új parkocszával fog gazdagodni.

A vásárcsarnokok költségvetése. A vásárcsarnokintézmény szomorú stagnálását mutatja a vásárcsarnoki igazgatóság most bemutatott költségelőirányzati tervezete. 1904-re a bevételek 1.112.136 k.-val vannak előirányozva szemben az idei 1.124.778 k.-val, a kiadásokat pedig 555.945 koronára teszik, míg az idén 590.418 korona az előirányzat. A költségvetés részleteiből a bevételek főösszegét a havi-bérletek szolgáltatják: 560.000 koronát, a kisebb összegek között a napibérletek 108.000, az idényvásárok 116.000, a rakodók és hűtők 53.200, házalási díjak 45.000 koronával szerepelnek. A kiadások között 359.120 korona a személyzeti, 196.825 korona az üzemköltség, a fűlőség tehát 556.191 korona. A költségelőirányzati jelentés a visszafejlődést a bombatéri csarnok pangásának tulajdonítja, a valóság azonban az, hogy a csarnokintézmény az intézmény bürokratikus vezetése és az élelmiszer megdrágítása miatt egyáltalán nem tud hivatásának megfelelni.

Az ó-budaiak kérelme. A földmivelési miniszter nemrégiben értesítette a fővárost, hogy az ó-budai hegyi vizek elvezetése tárgyában készített s hozzá fölterjesztett terveket helybenhagyja. A gyakori vízáradásoktól s a hegyekről leszakadó esővizek pusztításaitól sújtott ó-budai szőlő kapás népen azonban semmit sem segít ez a miniszteri jóváhagyás, amely csak írott malaszt. A tervek megvalósításából még jó hosszú ideig nem lesz semmi, mert a szükséges költségeket a főváros nem képes előteremteni. A Testvér és Csucshegyek vizeinek levezetését célzó munkálatoknak mellőzhetetlen feltételét képezi az aranyhegyi árok kiépítése, mert rendezett úton lefolyó esővíz ez árok közvetítésével juthat csak a Dunába. Maga az Aranyhegy-árok rendezése többbe kerül 100.000 koronánál, s az össz-munkák a 300.000 koronát is meghaladják, mely összegre a közeli esztendőben nem tud fedezetet találni a főváros. Amire elkövetkezik az az idő, hogy a főváros a maga emberségéből is keresztülviheti a jelzett védőmunkálatokat, addigra tökéletesen tönkre megy az ó-budai szőlő kultúra s a különben is szegény kapás nép végképpen koldusbotra jut. A III. kerületi választmány ez okból föl kérte a földmivelésügyi minisztert, hogy a szükséges költségeket az államkincstárral előlegeztesse. A miniszter minapi leiratából csak annyit tudtak meg az ó-budaiak, hogy a már régen kész tervek kormányhatóságilag is jóváhagyattak, de hogy mi lesz a költségek előlegezésével, arról a leiratban semmiféle említés nem történt. A választmány most újabb föliratot intézett a miniszterhez, s föl kérte, hogy vegye oltalmába a nyomorgó kapás nép érdekeit s hozza dülőre a költségek előlegezésének régen vajdó ügyét.

KÖZGAZDASÁG

A budapesti villamos városi vasut tudvalevőleg elhatározta, hogy alaptőkéjét 14 millió koronára emeli föl, s e célból 2 millió korona 200 korona névértékű 10.000 darab új részvényt bocsát ki. A részvényjegyzésre vonatkozó módok lapunk hirdetési rovatában olvashatók.

A külföldi sör ellen. A budapesti szállók, vendéglősök és kocsmárosok ipartársulata legutóbb tartott közgyűléséből terjedelmes emlékiratot intézett a magyar sörfőzők egyesületéhez a sör árának leszállításáért. Az emlékirat utal arra a veszedelemre, amely a sörárak fölemelése és ennek kapcsán az idegen sör beözönlésével a magyar söripart fenyegeti és arra kéri a sörgyárosokat, hogy intézenek újabb emlékiratot a kormányhoz és figyelmeztessék, hogy az idegen sör versenye tönkreteszi a magyar sörgyártást, annál is inkább, mert főképpen az osztrák és cseh sör aránylag nagy kedvezményt élvez. Kérjék ennél fogva a kormányt, hogy a magyar sörgyártásnak kedvezményeket biztosító póttörvényről tett megnyugtató ígéretét váltsa be és szállítsa le a sör árát.

A magyar királyi államvasutak
budapest-jobbparti-üzletvezetősége
1900/II. 903. szám

Pályázati hirdetmény.

Hatvan állomás mellett létesítendő két emeletes tisztai lak-épület létesítése körül végzendő munkák biztosítására ezennel nyilvános verseny tárgyalást hirdetünk.

A teljesítendő munkák mennyiségére vonatkozó bővebb adatok, valamint az ajánlati minta, a pályázati feltételek, az ajánlati költségsszámítás, nem különben az építési szerződés tervezete az alulírott üzletvezetőség pályafenntartási és építési osztályának hivatalos helyiségében (Külső-kerepesi-ut, szemben a keleti pályaudvarral) a hivatalos órák alatt megszerzhetők és ez alkalommal a tervek is megtekinthetők.

Jogérvényes és kellőleg bélyegzett ajánlatok legkésőbb 1903. évi július hó 8-án déli 12 óráig a jobbparti üzletvezetőség titkárságánál nyújtandók be következő felirattal:

„Ajánlat a hatvani két emeletes laképület építésére.”

Bánatpénz fejében legkésőbb 1903. július hó 7-éig déli 12 óráig 4000 korona azaz négyezer korona készpénzben, vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban gyűjtőpénztárunknál leteendő. Az értékpapírok a budapesti és bécsi tőzsdék legutóbbi, — 14 napnál nem régiebb, — árfolyama szerint, de a névértéket meg nem haladó értékben fogadtatnak el. Takarékpénztári betétkönyvek bánatpénzül nem tehetők le. Posta útján beküldendő ajánlatok és bánatpénzek térítvény mellett adandók fel. A bánatpénz letéteményezéséről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó. Szóban forgó munkára csak magyar állampolgárok pályázhatnak. Az ajánlatok között a szabadválasztási jogot magunknak tartjuk fenn.

Budapesten, 1903. június hó 10-én.

**A magyar kir. államvasutak
budapest-jobbparti üzletvezetősége.**

Budapesti villamos városi vasút részvény-társaság.

Hirdetés.

A budapesti villamos városi vasút részvény-társaság folyó 1903. évi április hó 20-án tartott XII-ik rendes közgyűlése által a társaság igazgatóságának adott felhatalmazás és kereskedelemügyi m. kir. Minister ur ö Nagyméltóságának folyó évi június hó 16-án 32348. sz. a. kelt magas engedélye alapján ezennel közhírré tétetik, hogy a társaság 12 millió koronányi alaptőkéje 14 millió koronára fölemeltetik, mely czélból 2 millió korona névértékű 10.000 darab új részvény kerül kibocsátásra a következő módokat szerint:

1. Kibocsátatik 10.000 darab 200 korona névértékű, az 1904. évi osztalékról szóló szelvényekkel ellátott részvény 265 korona árfolyamon, mely részvények az 1904-ik üzletévtől kezdve vesznek részt a társaság nyereségében.

2. A régi részvényesek elővételi joga olyképp biztosittatik, hogy minden hat régi részvény, illetőleg élvezeti jegy birtoka egy 265 korona árfolyamu új részvény átvételére jogosít.

3. Az elővételi jog gyakorlása 1903. évi június hó 22-től bezárólag június hó 30-ig az angol-osztrák bank budapesti fióktelepének pénztáránál (V., Fürdő-utca 6., földszint) d. e. 9-12 óráig bejelentendő. Azok a részvényesek, kik ezt az elővételi jogot érvényesíteni kívánják, fölhívatnak, hogy részvényeiket illetőleg élvezeti jegyeiket a fenti határidőn belül a jelzett helyen kettős jegyzék mellett, — melyek ugyanott díjmentesen adatnak ki — bemutassák és minden új részvényért 265 koronát — a 200 korona névérték után megtérítendő és az átvétel napjától 1903. évi december hó 31-ig számítandó 5%-os folyó kamat levonásával lefizessenek. A régi részvények, illetőleg élvezeti jegyek az elővételi jog gyakorlását kitüntető lebélyegzés után azonnal visszaadtnak és az új részvények is azonnal kiszolgáltatnak.

Részjegyek nem adatnak ki.

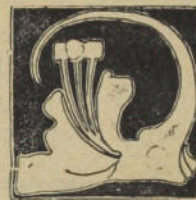
4. Részvényesek, kik részvényeiket, illetőleg élvezeti jegyeiket a jelzett határidőn belül be nem mutatják, elővételi joguktól elesnek és azt később nem gyakorolhatják.

Budapest, 1903. évi június hó 18-án.

A bpesti villamos városi vasút r.-t. igazgatósága.

Hirdetéseket felvesz a Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utca 5. sz.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje
Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihúzható forr- és fűtőcsöves kazánokkal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vízmuételepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különféle emeltyű-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölosön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékpénztári kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyó számlában (chek-számlán).

Leszámítol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbízásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt 1/2 9—1/2 1-ig, délután 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek föelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tűzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás köttetett.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztosítást, tülélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkal-
mával fizetendőA tőke 20 év után vagy idő-
előtt elhalálozás alkalmával
azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

MAGYAR**FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR**

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-
világító testekben,**

a legegyszerűbb kivittől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3.

VI., Teréz-körút 1 a.

V., Gizella-tér 1.

X., Jászberényi-ut.

VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.

Kolozsvar: Wesselényi-utca 20.

Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

Schlick-féle
vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzem-
berendezések malmok részére, szivattyu-tele-
pek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók,
emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti
berendezések készítése, stb.

Vonatösszeköttetések

Budapest és a nevezetesebb hazai fürdők és gyógyhelyek között.

Magyarázatok:

Az indulási és érkezési idők a közép-európai idő szerint vannak kitüntetve.

Az éjjeli időt esti 6:00 órától reggeli 5:59 perczig a perczek számjegyének felvastag nyomtatása jelzi.

A gyorsvonatok **vastagon** nyomtatott óraszámokkal vannak jelölve.

Az expresszvonatok **vastagon** nyomtatott óra és percz-számmal vannak jelölve.

¹⁾ Csak június 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.

²⁾ Csak minden hétfőn, június hó 15-től bezárólag augusztus hó 31-ig pedig minden pénteken is közlekedik.

³⁾ Csak július 4-től bezárólag augusztus 31-ig minden vasár- és ünnepnap előtti köznapon közlekedik.

⁴⁾ Csak június 1-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.

⁵⁾ Csak május és szeptember hónapokban közlekedik.

⁶⁾ Csak június 1-től augusztus 31-ig közlekedik.

⁷⁾ Május 1-től bezárólag június 14-ig vasár- és ünnepnapokon, június 15-től bezárólag szeptember 15-ig pedig naponta közlekedik.

⁸⁾ Minden szerdáról esütőrtökre és minden szombatról vasárnapra hajló éjjelen közlekedő keleti, illetve ostendei expressz-vonat.

⁹⁾ Csak bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.

Lipik (vasúti állomás Lipik) *Uj-Dombóvár—Dugo selo—Banovajarugán át:* Budapest keleti p. u. ind. **8:00 8:30**. Lipik érke. **6:36 2:22**.

Lubló (vasúti állomás Lubotin—Lubló-fürdő) *Kassa—Aboson át:* Budapest keleti p. u. ind. **7:25 7:35 8:10 10:40¹⁾**. Lubotin—Lubló-fürdő érke. **3:15 7:10 8:15 8:15**.

Lucsivna (vasúti állomás Lucsivna-fürdő) a) *Kassán át:* Budapest keleti p. u. ind. **7:25 7:35 8:10 10:40¹⁾**. Lucsivna-fürdő érke. **4:06 8:18 9:00 7:24¹⁾** b) *Ruttkán át:* Budapest keleti p. u. ind. **7:10 7:10 5:20**. Lucsivna-fürdő érke. **4:31¹⁾ 4:46 12:32**. c) *Zsolnán át:* Budapest nyugoti p. u. ind. **7:20 7:20 6:15 10:30**. Lucsivna-fürdő érke. **4:31¹⁾ 4:46 7:53 12:32**.

Lucski (vasúti állomás Liptó-Tepla) *Ruttkán át:* Budapest keleti p. u. ind. **7:10 7:10 9:35 3:30 5:20**. Liptó-Tepla érke. **3:05¹⁾ 3:25 12:18 12:18 10:10**. b) *Zsolnán át:* Budapest nyugoti p. u. ind. **7:20 7:20 9:25 6:15 10:30**. Liptó-Tepla érke. **3:05¹⁾ 3:25 12:18 6:03 10:10**.

Málnás (vasúti állomás Málnás-fürdő) a) *Kolozsvár—Brassó—Sepsi-Szent-Györgyön át:* Budapest keleti p. u. ind. **9:00 9:15**. Málnás-fürdő érke. **12:09 5:53**. b) *Arad—Tövis—Brassó—Sepsi-Szent-Györgyön át:* Budapest keleti p. u. ind. **8:10 2:15**. Málnás-fürdő érke. **12:09 8:06**.

Marillavölgy (vasúti állomás Oravicza) *Temesvár-Józsefváros—Jaszénován át:* Budapest nyugoti p. u. ind. **8:15 8:30 2:30 6:50 6:50 10:10 10:10**. Oravicza érke. **7:22 12:55 12:55 11:20³⁾ 10:20⁴⁾ 11:20⁵⁾ 10:20⁶⁾**.

Parád (vasúti állomás Parád) a) *Kül-Kápolnán át:* Budapest keleti p. u. ind. **7:35 2:35**. Parád érke. **12:48 6:41**. b) *Kis-Tercennén át:* Budapest keleti p. u. ind. **9:35 11:10**. Parád érke. **2:28 8:28**.

Pavel-sósfürdő (vasúti állomás Máramaros-Sziget) a) *Miskolcz—Bátyú—Királyháza* át: Budapest keleti p. u. ind. **7:25 8:35 9:40**. Máramaros-Sziget érke. **6:46 10:49 4:25**. b) *Püspök-Ladányon át:* Budapest keleti p. u. ind. **6:50 9:00 7:05 9:15**. Máramaros-Sziget érke. **4:25 10:49 9:48 9:48**.

Pöstyén (vasúti állomás Pöstyén) *Galántán át:* Budapest nyugoti p. u. ind. **7:20 9:25 6:15 10:30**. Pöstyén érke. **11:04 4:12 9:46 4:16**.

Püspök-fürdő (vasúti állomás Püspök-fürdő) *Nagycarádon át:* Budapest keleti p. u. ind. **9:00 2:00**. Püspök-fürdő érke. **5:14⁹⁾ 9:34⁹⁾**.

Rajecz (vasúti állomás Rajecz-fürdő) a) *Ruttkán—Zsolnán át:* Budapest keleti p. u. ind. **7:10 9:35 5:20 11:10**. Rajecz-fürdő érke. **4:37 10:22 9:27 2:26¹⁾** b) *Galánta—Zsolnán át:* Budapest nyugoti p. u. ind. **7:20 7:20 9:25 10:30**. Rajecz-fürdő érke. **4:37 2:26¹⁾ 10:22 9:27**.

Ránk-Herlány (vasúti állomás Kassa) *Miskolczon át:* Budapest keleti p. u. ind. **7:25 7:35 2:35 8:10 9:40 10:40¹⁾**. Kassa érke. **12:41 3:35 8:28 4:47 7:25 4:18¹⁾**.

Rozsnyó (vasúti állomás Rozsnyó) a) *Miskolcz—Bánrévén át:* Budapest keleti p. u. ind. **7:25 8:35 2:35 9:40 10:40¹⁾**. Rozsnyó érke. **3:01 7:41 11:25 7:13 7:13**. b) *Fülek—Bánrévén át:* Budapest keleti p. u. ind. **7:10 9:35 3:30**. Rozsnyó érke. **3:01 7:41 11:25**.

Stoós (vasúti állomás Metzenzéf vagy Szomolnokhuta) a) *Kassa—Szepsin át:* Budapest keleti p. u. ind. **7:25 2:35 8:10 9:40 10:40¹⁾**. Metzenzéf érke. **4:05 11:23 9:50 9:50 9:50**. b) *Kassa—Margitfalun át:* Budapest keleti p. u. ind. **7:35 8:10 10:40¹⁾**. Szomolnokhuta érke. **9:45 8:55 8:55**.

Stubnya-fürdő (vasúti állomás Stubnya-fürdő) *Hatvan—Zólyomon át:* Budapest keleti p. u. ind. **7:10 9:35 3:30 5:20 11:10**. Stubnya-fürdő érke. **1:11 7:14 9:58 5:00 10:50**.

Szklénó (vasúti állomás Geletnek-Szklénó) a) *Garam-Berzenczén át:* Budapest keleti p. u. ind. **7:10 9:35 5:20**. Geletnek-Szklénó érke. **1:24 6:59⁶⁾ 6:23**. b) *Pádkány-Nánán át:* Budapest nyugoti p. u. ind. **6:00 7:20 2:15**. Geletnek-Szklénó érke. **2:24⁶⁾ 2:24⁶⁾ 10:18**.

Szliács (vasúti állomás Szliács) *Zólyomon át:* Budapest keleti p. u. ind. **7:10 9:35 3:30 5:20 11:10**. Szliács érke. **12:17 5:29 8:57 4:40 9:00**.

Szobráncz (vasúti állomás Nagy-Mihály, vagy Ungvár) a) *Miskolcz—S.-A.-Ujhelyen át:* Budapest keleti p. u. ind. **7:25 2:35 9:40**. Nagy-Mihály érke. **3:28 10:11 9:17**. b) *Miskolcz—Csapon át:* Budapest keleti p. u. ind. **7:25 8:35 2:35 9:40**. Ungvár érke. **3:52 7:22 10:48 11:36**.

Szolyva-Hársfalva (vasúti állomás Szolyva-Hársfalva) *Miskolcz—Munkácsn át:* Budapest keleti p. u. ind. **2:35 9:40**. Szolyva-Hársfalva érke. **12:17 1:10**.

Szováta (vasúti állomás Sóvárad) a) *Kölküllőszögön át:* Budapest keleti p. u. ind. **9:00 5:45**. Sóvárad érke. **8:26 8:59**. b) *Arad—Tövis—Kölküllőszögön át:* Budapest keleti p. u. ind. **8:10 2:15 10:00**. Sóvárad érke. **8:26 8:26 8:59**.

Tarcsa-fürdő (vasúti állomás Tarcsa-fürdő) *Győr-Szombathely—Felső-Eőrön át:* Budapest keleti p. u. ind. **6:50 8:50 2:15 9:40**. Tarcsa-fürdő érke. **6:18 6:18 10:18 9:34**.

Tátraháza (vasúti állomás Késmárk) *Kassán át:* Budapest keleti p. u. ind. **7:25 7:35 8:10 10:40¹⁾**. Késmárk érke. **4:26 9:14 9:50 8:00¹⁾**.

Tátrai fürdők és pedig Tátra-Füred, Alsó-Tátra-Füred és Uj-Tátra-Füred (vasúti állomás Poprád-Felka) a) *Kassán át:* Budapest keleti p. u. ind. **7:25 7:35 2:35 8:10 9:40 10:40¹⁾**. Poprád-Felka érke. **3:34 7:43 12:43 8:25 11:22 6:53¹⁾**. b) *Ruttkán át:* Budapest keleti p. u. ind. **7:10 7:10 9:35 3:30 5:20**. Poprád-Felka érke. **4:45¹⁾ 5:00 2:50 2:50 12:49**. c) *Zsolnán át:* Budapest nyugoti p. u. ind. **7:20 7:20 9:25 6:15 10:30**. Poprád-Felka érke. **4:45¹⁾ 5:00 2:50 8:10 12:49**.
(Folytatás következik.)

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

===== Megjelen minden kedden. =====

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

===== Telefon szám 645. =====

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Olvasóinkhoz.

Hat éves multjára visszatekintve, a „Magyar Székesfőváros“ feljogosítotttnak érzi magát, hogy a fővárosi közönség támogatását kérje. Amire megindulásakor vállalkozott, annak híven és buzgalommal megfelelt: minden külső befolyástól menten bátor szószólója volt a főváros közérdekeinek. A „Magyar Székesfőváros“ ez időszerint az egyetlen sajtóorganum, mely sine ira et studio tárgyalja a fővárosi törvényhatóság működését. Míg a napilapok egyrésze sportot űz a tanács, a hatóságok és a városatyák leszólásából, addig a „Magyar Székesfőváros“ a pártatlan és objektív kritika korlátait tartja szem előtt. Amikor azonban hanyagságot, visszaélést avagy a közérdekbe ütköző tényeket és irányzatokat lát, elsőnek emeli fel szavát ellenök.

Jövőre is kettős cél lebeg előtte. Egyrészt kimerítően szándékozik informálni a közönséget a főváros közigazgatási életének minden mozzanatáról és a fővárosi polgárságot érdeklő ügyekről, másrészt bírálatot fog gyakorolni mindazon kérdésekben, melyek a nyilvánosság elé tartoznak. E tekintetben nem szab maga elé határokat.

Szándéka a sajtótörvénynek megfelelőleg biztosítékot letenni, hogy *politikai kérdésekkel is foglalkozzék*, amennyiben azok a főváros ügyeire és érdekeire vonatkozással bírnak. Ekkép programja lényegesen kibővül és rajta lesz, hogy olvasói, kik már eddig is elismeréssel fogadták ama közleményeit, melyek a

fővárosi közigazgatás keretén kívül eső ügyeket tárgyaltak, mindenkor érdekes és alaposan megírt cikkekkel találjanak hasábjain. A szenzácziót nem hajhássza a „Magyar Székesfőváros“, de viszont nem zárkózik el az elől, hogy oly kérdéseket is megbolygasson, melyek fölött a napisajtó különböző okok miatt hallgatással napirendre tér.

Budapest intelligens polgársága leghebbebb és legélénkebb informálóját a „Magyar Székesfőváros“-ban találja meg, mely körül a sajtó és a publicisztika elsőrangú erői csoportosulnak.

A naptári félév küszöbén a kiadóhivatal bizalommal kéri az olvasókat, hogy előfizetésüket megújítani és a „Magyar Székesfőváros“-t mennél szélesebb körben terjeszteni sziveskedjenek.

A szerkesztőség ismételten tudomására hozza a közönségnek, hogy *közérdekű felszólalásoknak* szívesen tért nyit és bármely panaszt, ha annak alaposságáról meggyőződést szerzett, *nyilvánosságra hoz*. A „Magyar Székesfőváros“ szoros kapcsolatban akar lenni minden olvasójával, s ezért nemcsak készségesen felvilágosítást nyújt minden hozzá intézett kérdésre, hanem az előfizetőknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul eljár.

Az előfizetési feltételek változatlanok maradnak. A „Magyar Székesfőváros“ előfizetési ára: egész évre 12 kor., félévre 6 korona.

Mutatványszámokkal a kiadóhivatal készségesen szolgál.

Az új miniszterelnök és a főváros.

Junius utolsó előtti hete felvilágosíthatta azokat, akik eddig nem tudták, hogy nemcsak Bob urfi a legény a talpán s nem csupán spiritisza üléseken történnek megfoghatatlannak látszó csodák. Ime: magyar miniszterelnök lett a horvát bából!

Abból a férfiuból, akit Zágrábban gyűlöttek, akit Magyarországon pecsovicznak, a kamarilla eszközének, reakzionáriusnak és mindennek, ami csak rossz, tartottak. Akit kilencz év előtt maga a szabadelvűpárt csufosan refüzált. Akit mumus gyanánt emlegettek. Akit a magyar hazában senki nem óhajtott, s akinek a parlamentben nem hogy pártja volna, de még hívei sem sincsenek. Azaz csak eddig nem voltak; ezentul — tekintettel Bécsre — majd fognak lenni. Egy szóval miniszterelnök lett Khuen-Héderváry gróf és mielőtt kinevezését a kabinet-iroda formálisan kiállította volna, már fényes sikert, mondhatnám győzelmet aratott a parlament összes pártjai fölött. Egy kalap alá hozta a háromfelé szakadt szabadelvűeket és kezes bárányokká változtatta a szélsőbaloldali tigriseket. Az obstrukció háborgó tengere Nep-tun szigonya nélkül is elült, miként az aludt tej.

Ugyebár Bob urfi legény a talpán? Hitte volna-e valaki még csak egy hónap előtt is, hogy Széll Kálmánnak, a szelidnek, a jog, törvény és igazság hirdetőjének, közvetlen utóda Khuen lesz, ki husz évig tartó báni uralma alatt az erőszak és kiméletlenség megtestesítője vala?

De félre minden tréfával. Amit a volt báb most produkált, két dolgot bizonyít. Először azt, hogy a gróf rendkívüli energiával és eszélyességgel bír, másodsor pedig azt, hogy politikai viszonyaink képtelenül züllöttek. A pártok teljes dezoláltsága adta meg a lehetőséget Khuennek, hogy a királytól reáruházott missziót sikerrel oldhassa meg.

Fölösleges szépítgetnünk a helyzetet; ma úgy állunk, hogy nincs se egyöntetű szabadelvű-párt, se kompakt ellenzék. Ma csak frakciók vannak, amelyek fölött könnyű

uralmat teremteni egy olyan államférfinek, aki alapjában véve fütyül a parlamentárizmusra és abszolute nem ambicionálja, hogy a népképviselőt majdan elsirassa és babékoszorúval tisztelje meg, hanem egyes-egyedül arra törekszik, hogy az uralkodó elismeréssel legyen iránta.

Ámde a parlamentáris elvek ama csufos mellőzése, mely Khuennek miniszterelnökké kineveztetésében nyilvánul; továbbá a pártok meghódolása és az eddig folytatott kormányzati rendszer csődje nem tartozik reánk. Mi nem politizálunk. Hanem csupán azt nézzük, mit várhat a székesfőváros az új miniszterelnöktől?

Ugy látszik, mégis igaza van a németnek, hogy „Selten kommt besseres nach.“ Khuen gróf, ki az elnökség mellett a belügyi tárczát is kezében fogja tartani, nem ismeri Budapestet. Azt tudja, hol van a Nemzeti Kaszinó, a lovarda, a Lloyd, a budai vár és a jezsuita templom, de a főváros életéről, adminisztrációjáról, szükségleteiről, bajairól és óhajairól, lakosságának szociális viszonyairól és törekvéseiről aligha van alaposabb ösmerete, mint Goluchowsky grófnak vagy Körber doktornak. Széll Kálmán sem volt teljesen avatott fővárosunk ügyeiben, de legalább érdeklődést és jóindulatot tanusított irántok. Khuentől, multja és egyénisége alapján, ezt sem várhatjuk. Neki a jelen helyzetben kisebb gondja is nagyobb lesz, mint a fővárossal törődni, s ha igazságosak tudunk lenni, ezt még rossz néven sem vehetjük tőle. Elvégre ő állami, illetőleg *összbirodalmi* nagy feladatok végrehajtására vállalkozott. A főváros ügyeit nem lesz érkezése tanulmányozni, s rá fogja bízni az elintézést belügyminiszteri osztályfőnökökre. Fascho-Moys miniszteri tanácsos urnak megint fölvirrad s kedve szerint bánhat el a fővárossal.

Ha jól emlékszünk, Széll Kálmán a fővárosi törvény revíziójára készült, s mi tartottunk attól, hogy megcsorbitja Budapest autonóm jogait. Most már nem tartunk ettől, mert biztosan tudjuk, hogy ha Khuen gróf egy esztendeig megmarad a kormány élén és a belügyminiszteri székhelyen, harangoztak a főváros autonómiájának. De haran-

goztak a szocialistáknak, sőt a demokráciáknak is.

Mindezeknél fogva és a parlament által megteremtett logika szerint siessen a főváros repeső örömmel üdvözölni az új miniszterelnököt és ömlengő bizalmi feliratban hajtson előtte térdet.

Illik, hogy az ország fővárosa és a népképviselőlet összhangot mutassanak a világnak. Az utókor gúnykaczáját úgy sem fogják hallani.

Az eskütéri hid.

Hála Láng Lajos buzgalmának, az eskü-téri hid készen van és nemsokára átadható lesz a forgalomnak, hogy föllendítse a Belyárost és Budának eddig legelhanyagoltabb részét. A két parton már hozzáfogtak a feljárókat díszítő szoboralapzatok felállításához. Ezek mintáját ábrázolja képünk. Az oszlop tetejére rajzolt szoborcsoportozat csak jelezni kívánja, hogy ilyes valami kerül oda, mert végleges megállapodás e tekintetben még nem történt. Mindenesetre kívánatos, hogy művészi kritikát kiálló szobordíszítés ékesítse az oszlopot.

A monumentális hidépítvány tudvalevőleg tavaly nagy aggodalmakra adott okot. A hidlábak süllyedését, illetőleg csuszamlását azonban sikerült öt-öt óriási súlyú, kesszonrendszer szerint lesüllyesztett kő- és betontömbbel megakadályozni, úgy hogy a hid biztonsága beláthatatlan időre teljes lett. A hid feljáratainál levő vámházak közvetlenül a hid lánczainak végpontja fölött emelkednek, s nagy súlyukkal hozzájárulnak a hidfők megerősítéséhez. Az öt kesszon úgy a budai, mint a pesti oldalon 200.000 métermázsa nehéz, s miután falakkal merev tömbbé vannak összeszilárdítva, nemcsak a 110.000 mm. súlyú hid vasszerkezetét, hanem annak négyszeresét is elbírják. A megterhelési próbát szeptemberben szándékoznak megtartani.

A számítások szerint 40.000 embert kell a hidnak elbirnia, de a végzett újabb megerősítések következtében 200.000 ember is reá mehet minden veszély nélkül.

A nyár folyamán rendben lesznek a közúti vasut sineinek, a villamos-, gáz- és vízvezeték csöveinek lerakásával. Azután következik a burkolat és mint utolsó munka a mázolás.

Reméljük, hogy a hid megnyitásánál Láng Lajos fog szerepelni, mint kereskedelmi miniszter.

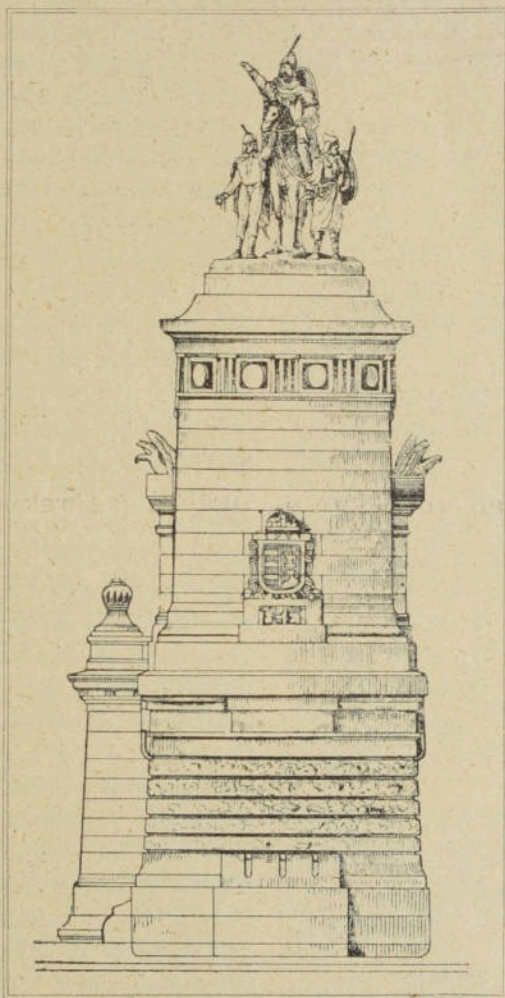
Az állatkert a tönk szélén.

Mint említettük, a főváros tanácsa vízdíj követeles fejében letiltatta azt a 24 ezer korona bérösszeget, mely a budapesti állatkertnek az Ös-Budavára mulatóhelytől erre az esztendőre jár. Ezzel egészen a tönk szélére jutott a növény- és állat-honosító-társaság s ha a főváros nem lesz irgalmasabb, úgy kénytelen az állatkertet felosztatni, mert ezt a fenti 24 ezer korona nélkül fentartani nem bírja.

A társulat elnöksége beadványt intézett most a tanácshoz, melyben föltárja az állatkert helyzetét s a főváros nagylelkűségéhez folyamodván, a következőket kéri: Mindenekelőtt oldassék föl az ös-budavári bérletösszegre vezetett foglalás, mely nélkül nem egzisztálhat. A vízszolgáltatási szabályrendelet értelmében a főváros nem adhat ugyan 50 százaléknál nagyobb kedvezményt, de azt megteheti, hogy ezt a vízdíjjarandóságot segélyképpen szavaztassa meg az állatkert részére, amint azt más kulturális intézménnyel is megselekedte. Egyelőre kéri tehát az elnökség, hogy a 9352 korona vízdíjhátralékot kapja segély gyanánt meg az állatkert. Az ezután folyó vízdíj fejében havonként 150 koronát fizetne,

mert többet nem bír meg. Ez megfelel évi 1800 koronának.

Miután pedig az állatkert évi vízdíja 5000 koronát tesz ki, az elnökség kéri, hogy a hátralévő 3200 koronát minden évben segély gyanánt adja a főváros. Ha e kérelmet a közgyűlés teljesíteni nem akarná, úgy kéri, hogy a főváros maga öntöztesse az állatkerti utakat, s a parkot, amely ugyanis a városliget egy részét képezi. Az állatok itatására szolgáló vízárt majd megfizet a társulat. A kulturális missziót teljesítő állatkert megmentésére más mód nincs. Abban az esetben, ha e módok egyikét sem fogadná el a tanács, úgy a társulat elnöksége kéri, hogy az

állatkert kezelését vegye át maga a főváros, amelynek csak egyedül volt eddig haszna ebből az intézményből.

A főváros tisztügyészsége már foglalkozott e beadvánnyal s miután akérelem teljesítését tisztán méltányossági ténynek tekinti, előbb megvilágítandónak tartja, hogy a jelenlegi vízdíjak mellett csakugyan el kell-e pusztulnia az állatkertnek. A 24000 koronára vezetett letiltás feloldását az ügyészség csak abban az esetben javasolja, ha a közgyűlés a vízdíjhátralék összege erejéig megszavazza a segínyt, mert másképpen követelése behajtásának ettől a módjától is eslesne a főváros.

A tanács a kedden tartandó közgyűlésnek javasolni fogja, hogy engedje el a vízdíjhátralékot, s utasítsa a tanácsot, hogy az ügy végleges rendezésére előterjesztést tegyen.

A régi Pest.*

II.

A „pestises Pest“ czimmel tisztelte meg Bokaczius, Kassa városának tudós birája Pest városát, mikor fejedelmének, Bocskay Istvánnak koronázására ide látogatott. A magyar szabadsághős azonban nem fogadta el a török szultán koronáját, hanem megelégedett a „nyusztos“ kalppal és a vezéri bottal. Bokaczius pedig, mint naplójában megírta, hálát adott istenének, hogy hátat fordíthatott a „pestises Pestnek“, melynek várfalai vályoggal voltak kifoltozva, főutcáján pedig egy büzhödött árok vonult végig.

Mikor Budavárát 1686-ban a töröktől visszavívták, Pest is romhalmazzá vált s megszállották új telepesei, a kik egy év leforgása alatt ismét felépítették. Az új épületek azonban szármalmas látványt nyújtottak, s Magyarország fővárosa inkább faluhoz, mint városhoz hasonlított.

A tisztaság ismeretlen fogalom volt. A kövезetlen girbe-gurba szűk utcák soha seprőt nem láttak s mindmegannyi szemétklerakodó hely volt; melegágya rémes ázsiai vendégnek — a fekete halálnak, a keleti pestisnek.

A városi tanács, a település hatodik évében husz tallér birság terhe alatt megtiltotta, hogy az utcára szemetet hordjanak. Pár esztendő múlva a szalma és nádfödelek lebontását rendelték el. S a tanács utasította a város strázsamesterét, hogy a melyik háztulajdonos nád- vagy zsuppfedelet zsindelylyel nem cserélte fel, karhatalommal bontassa le az egész házat.

Az 1700-ik év nyarán nagyon fontos határozatot hoztak. Elrendelték a fő-utca, (a mai Váci-utca) kikövezését, még pedig minden ház előtt egy öl szélességben, a mi a háziurak zsebére ment. Ugyanekkor a kéményekre került a sor. A ki kémé-

nyét egy hét alatt téglából meg nem csináltatta, attól elkobozták a házat.

A város pénztára, talán mondani is fölösleges, kongott az ürességtől. 1709. márczius 7-én történt, hogy a kupaktanács nagyon meg volt akadva: öt font faggyugyertyát vett hitelbe Schnabel szappanostól a polgárörség számára, hogy husvétkor legyen mivel világítani, de az árát nem tudta kifizetni.

Egy font faggyugyertyának az ára abban az időben hét krajczár volt. A tanács tehát, mint azt a fennmaradt német jegyzőkönyv tanúsítja, türelemre intette a békétlenkedő szappanosmestert, akit azzal nyugtatott meg, hogy a mint a városnak egy kis pénze akad, a követelést ki fogja egyenlíteni.

Nyelvre nézve a lakosság zömét németek, olaszok, rácok képezték, s csak azután következtek a magyarok. A rácok, vagyis szerbek a Rákóczy-féle szabadságharcz kitörésekor telepedtek le, hogy a bécsi kormány villámháritói legyenek s első sorban őket állították ki ágyutöltelékül a szabadságukért küzdő magyarok ellen. A jövevények a mai Zöldfa-utca környékén húzták meg magukat, melyet akkor Bástyá-utczának neveztek, a mi nyelvükön kertet jelentett. Itt épült fel a templomuk is s róluk neveztek el a Szerb utcát is. Mai napság azonban a Thököly-féle nevelőintézetet és a szerb egyházközséget leszámítva, hirmondója sincs itt a szerbeknek,

Az új vendégek azonban magukkal hozták a rettenetes ázsiai rémet: a fekete halált. A tanács az akkori viszonyokhoz képest mindent elkövetett, hogy a járványt megfékezze. Pest városa akkor még csak a belváros területére szorítkozott a falakkal volt körülvéve. A hatóság tehát bezáratta a kapukat és büntetés terhe alatt megtiltotta a lakosságnak, hogy a környék falvaival érintkezzenek. Eckhard Boldizsár felcserrel pedig szerződést kötött, hogy a pestises betegeket gyógyítsa. A járvány azonban egyre szedte áldozatait. A pestises betegeket eleinte Budára vitték, de mivel az ottani kis kórház zsúfolásig megtelt, Pesten építettek barakkot, a hol az érdemes felcser is meghalt. A betegápolásban a szervita atyák segítettek neki, de egynek kivételével ezek is a járvány áldozatául estek.

Mivel 1711 év nyarán a járvány egy kis szünetet tartott és huszonnégy nap alatt egyetlen pestis beteg sem volt, a polgárság-hoz Isten e csapástól továbbra is megóvjá városukat — fogadalmat tett, hogy szent Rókus tiszteletére kápolnát épít. Miután a barakkokat a kerepesi-uti szántóföldeken építették, a fogadalmi kápolna is ide került. Alapkövét 1711. július 22-én tették le nagy egyházi ünnepély, parádé és mozsárdurrogás közt.

November elsején a járvány újra kitört a rácok közt. Sehogy sem akarták az orvosságot bevenni s a tisztaság sem volt valami nagy erényük. A tanács tehát erőlyesen lépett fel ellenük s azt javasolta, hogy gyujtsák fel a rácok viskóit s a népet kerges-

* Lásd lapunk 21-ik számát.

sék ki. Erre azonban nem került a sor, hanem másféleképen bántak el velük. Bezárták templomukat és boltjaikat s a megtörtözött házakat pedig kifüstölték. Nyolcz nap mulva fellélekzett a lakosság, mert egyetlen pestises megbetegedés sem történt. A ráczok orvosság nélkül is meggyógyultak, szerencsájük volt, hogy nem vették be.

R. J.

Magyar Védő-egyesület.

Egy év mulva lesz hatvan esztendeje, hogy az ország fővárosában megalakult a hazai ipart pártoló Magyar-Védegylet. És ime, hat évtized múltán ismét összeállanak lelkes férfiak, hogy életrekeltsék a Védő-egyesületet, mely a szabadságharcz zivataros idejében elszenderült. Öröm helyett inkább szomorúság és szégyenérzet fog el bennünket a Védő-egyesület reaktiválásánál. Mert életrekeltségének szüksége azt dokumentálja, hogy az elmúlt tizedek alatt a magyar nemzet csigamódjára haladt előre azon az uton, melyet Kossuth Lajos és lánglelkű kortársai a múlt század negyvenes éveiben kijelöltek.

A hatvan éves jelszó: „Pártoljuk a honi ipart“, — ma sem ment át a nemzet vérébe. Iparunk állami támogatás mellett és egyesek buzgólkodása következtében nagyot lendült, de a közönség még mindig rabja a külföldi áruknak, s e káros szokásban megerősíti őt a kereskedők magatartása. Tisztelet a kivételeknek, de a magyar kereskedői világ tulnyomó többsége, egyéni önző szempontból, a honi ipart nem részesíti kellő támogatásban. Ha végigtekintünk Budapest és a vidék üzleteiben, megdöbbenéssel fogjuk tapasztalni, hogy az áruk $\frac{2}{10}$ -ed része külföldi származású. A magyar kereskedelem egészében nem más, mint osztrák és német gyárak függősége.

Ez lévén a helyzet, ma is időszerű, sőt szükséges, hogy a magyar társadalom akciózt indítson a honi ipar pártolása érdekében és rákényszerítse a kereskedőket, hogy hazai gyártmányokat hozzanak forgalomba. Aki csupán sovínizmust lát e törekvésben, megfélemedezik arról, hogy a nemzetek vagyonsodásának legfőbb tényezője az ipar.

Az ujonnan megalakult Védő-egyesület élén gróf Somssich Tihamár, gróf Batthyány Pál és Barthos Tivadar állanak. Az alakuló gyűlésen gr. Somssich elnök megemlékezett a multakról, mondván: „Örökké emlékeztetés az 1844-ik év a hazai ipar történetében, a mely évben Batthyány Kázmér gróf elnöklése alatt Kossuth Lajos, Deák Ferencz, Vörösmarty Mihály, Wesselényi Miklós, gr. Benyovszky, Bezzerédi, Pálffy József gr., Somssich Pál, Teleky László gróf, Fáy András, Nyáry Pál és mások vezetése alatt a Magyar Védegylet alakult. A védegyletet azért alakították, mert átlátták mindazon eljárás sikertelenségét, melyet ekkor a nemzet ipari viszonyai javítása végett folytatott. Hogy a régi bajt orvosolják, átléptek a

cselekvés terére és ezáltal Magyarországnak az őt ugys megillető és a magyar polgárok által méltán követelhető kereskedés és ipar emelkedését lehetőleg kivívni törekedtek. Ez okból s ily nézetből keletkezett az a tiszta és becsületes arcu, békés és törvényszerű egyesület, melynek homlokára nem volt egyéb írva, mint ez: „Hazámat jobb szeretem, mint a külföldet, anélkül azonban, hogy a külföldet gyűlöl-ném; a honi ipar gyöngé növényét ápolom, míg megerősödik s hazám még nagyobb elszegényedését meggátolni igyekszem.“ Ekkor volt az, hogy Tóth Lőrincz a védegyletről következőkép nyilatkozott: „A Védegyletnek jövődjé van hazánkban, annak indítványa már eddig is oly földbe esett jótékony magul, mely epedve sóvárgott vetés után; hazánk kialudta régi álmait, érezni kezdi cselekvő erejét és belátja, hogy iparunk tetteles előmozdításában fekszik a jövő, mely e hazának becsületet, tekintélyt, gazdagságot, hatalmat hozand. Ezt érzi a magyar és ezért talált oly nagy visszhangra a védegylet.“

Ugy hangzanak ez idézett szavak, mintha a mai viszonyokról szólnának. Hiszen most is úgy vagyunk, hogy iparunk pang, kereskedelmünk szűkös, mezőgazdaságunk pedig oly rosszul áll, hogy a kivándorlók száma napról napra szaporodik. Munkásaink ipari munka nélkül állanak, ámbár 100 meg 100 millió külföldi iparcikket hozunk be, melynek következtében a nemzet napról-napról szegényedik. Pedig hazánk mindent ad, a mit csak a természet nyújthat, hogy egy boldog nép élhessen benne. Szabad, önálló és független lehetne a nemzet, ha gazdaságilag is az volna, mert a nemzetekre is áll az, amit Kossuth mondott; hogy: „Önálló ember csak az, a ki szükségeiben másra nem szorul.“

Ahoz pedig, hogy szükségleteink legnagyobb része belföldön álltassék elő, a hazai termelés védelmére kell törekednünk. Hogy pedig ez a termelés a kor viszonyainak megfelelőleg fedezhesse szükségleteinket, fejlesztenünk kell azt. E cél elérése végett vállt szükségessé a „Magyar Védő-Egyesület“ alakítása és örömmel látjuk, hogy a hazának sok igaz fia — pártokra, felekezetre és társadalmi állásra való tekintet nélkül — velünk tart és velünk érez.

Az egyesület védnökségét József Ágost főherczeg és Vaszary Kolos herczegprimás vállalták el. Rakosi Jenő a következő sorokban aposztrofálta az egyesület célját: „Sajátságos politikai helyzetünkben a nemzeti törekvések a társadalom munkájára jobban rázorultak Magyarországon, mint egyebütt. A magyar társadalom kialakulása abból a nyers anyagból, mely egy küzdelmes multból reánk maradt, a modern polgári foglalkozások elhelyezkedése és térfoglalása valamint becsületének megszületése és megerősödése: a mi időnk nagy feladatai közé tartozik. A védő-egyesület ehez anyagi és erkölcsi erőt fog szolgáltatni. A közönségnek irányt és öntudatot fog adni és ha munkája sikerül, akkor tényezője lesz annak a nagy kibontakozásnak, a melynek fia az új magyar

társadalom lesz. Nem a régi tagolással, a mely a multban tette meg történelmi kötelességét, hanem egy új vegyíték, a mai kor szellemében, a mai kor munkáira berendezve. Üdv és dicsőség mindazoknak a nemes hazafiaknak, a kik e feladatokhoz tekintélyeket, munkájokat, erkölcsüket és nevüket adják. Legyen áldás a szándékukon és érjék meg tiszteletreméltó vetésüknek bő aratását.

A Magyar védőegyesület alapszabályai szerint az egyesület célja a hazai ipar és mezőgazdasági termelés, a hazai munka és kereskedelem védelme és fejlesztése. A magyar birodalom gazdasági és ipari termelésének védelmét és fejlesztését célzó mozgalmaknak és az e célokra törekvő érdekeknek egyöntetű és országos képviselője, ugyancsak e célok érdekében alkotott törvények, rendeletek és hatósági intézkedések gyakorlati végrehajtásánál a hatóságok támogatása és a végrehajtás ellenőrzése.

Ezen célból feladatai a következők:

a) Teljes erővel odahatni, hogy a magyar birodalom határain belül a belföldi termelés a külföldi árubehozatalt nélkülözhesse; e célból reá mutatni azon módokra is gyakorlatilag alkalmazni azon eszközöket, a melyek segítségével a behozatal hazai terméssel pótolható.

b) A közvéleményt, hatóságokat, fogyasztó csoportokat, gyárosokat és kereskedőket, ugyancsak a kormányt és a törvényhozást ez ügyekben tájékoztatni és azoknak szakvéleményt adni, továbbá a szükséges társadalmi, kormányzati és törvényhozási intézkedéseket kezdeményezni, illetve a más oldalról tett vagy kezdeményezett mozgalmakat támogatni.

c) Különösen kereskedőknél odahatni, hogy szükségleteiket a hazai termelésből fedezzék.

d) Ellenőrizni a közszállításokat az egyesület céljainak szempontjából, ugyancsak odahatni, hogy külföldi munkaerők a hazaiak rovására ne alkalmaztassanak.

e) Gyakorlati úton a hazai termelés fejlődését, versenyképességét és értékesítését előmozdítani.

f) A hazai ipari és mezőgazdasági termékeket és azok származását nyilvántartani és a sajtó útján ismertetni. A külföldi behozatalt folytonos figyelemmel kísérni és a hol az elkerülhetetlen, legalább odahatni, hogy a hazai fogyasztók minél olcsóbban jussanak jó behozatali árukhoz.

g) Ezen célok és feladatok elérésére országos szervezetet alkotni és a már fennálló vagy ezután alapítandó gyári és kisipari, gazdasági, kereskedelmi és társadalmi egyesületekkel, szövetségekkel és érdekképviselőkre hivatott tényezőkkel közvetlenül a sajtó útján állandó érintkezést fenntartani.

Az egyesület céljai érdekében szerzett érdemek elismerésül okleveleket és érmekeket ad kitüntetésül, ennek szabályzatát az ügyrend állapítja meg. Munkásoknak, kik a hazai termelés fejlődését és versenyképességét előmozdítják, jutalomdíjakat ad.

A rendes tagsági díj egy évre 10 korona, a fővárosi ipartestületek tagjai azonban csak 2 koronát fizetnek. A közreműködő tagsági díj 5 korona.

Hazádnak használj.

Ejelszó van hímézve ama zászlókra, melyek a legnagyobb magyar tengerhajózási társaság, az Adria gőzöseinek középső árbocán lengenek. E zászlókat félárbczraeresztették a mult hét csütörtökjén, mertekkor temették a társaság elnökét, a magyar tengerhajózási tulajdonképeni megteremtőjét, lovag Lederer Sándort.

Mindazok, kik e napon megjelentek a budapesti Szabadság-tér ama diszes palotája előtt, melyet az Adria-társaság emeltetett, hogy hozzájáruljon a főváros monumentális épületeinek szaporításához, megilletődött szívvvel, az országos veszteség tudatában állották körül Lederer Sándor ravatalát. Kevesen vannak kortársaink között, kik a magyar közgazdasági élet terén a hazának nagyobb szolgálatot tettek volna, mint a boldogult, s ha neve nem volt országosan ismert és ünnepezt, csak végtelen szerénységének tulajdonítandó. Pedig megérdemelte, hogy ne csak haló porában érje elismerés, mert az ő rendkívüli energiájának, lankadatlan buzgalmanak és üzleti genialitásának köszönhetjük, hogy a magyar tengerhajózás talpra állott és megizmosodott.

Mielőtt kezébe vette az eleinte életképtelennek látszó Adriai-társaság ügyeit, már sikerekben gazdag mult állott mögötte. Pályafutását mint egyszerű kereskedő kezdte, majd kibontotta, éleselméje és nagy tudása szárnyait; folyton feljebb és feljebb emelkedve, egyik legkiválóbb tényezője lett közgazdasági életünknek. Kétségtelen, hogy a szerencse karöltve járt vele, de soha nem hagyta el a reális működés mezejét és kétes vállalkozások emléke nem fűződik nevéhez. Résztvett a Hengermalomnak, a Foncière-nek, a bosnyák országos banknak és több más nagy vállalatnak részint megalapításában, részint vezetésében. De élete legfőbb és legjelentékenyebb műve volt az Adria tengerhajózási társaság föllendítése.

A 80-as évek közepén a bukás szélén állott a társaság. Hajóparkja mindössze néhány kisebb gőzöst számlált s pénzügyileg tehetetlen volt. Lederer bátran hozzálátott a munkához és talpra állítván a vállalatot, tizenöt év alatt átalakította az „Adriát“ egy első rangú, hatalmas hajórajjal bíró, fegyelmezett tengerészeiről és kitűnő tisztikaráról híres és vagyoniilag gazdag társasággá, mely büszkén jelenik meg hazánk lobogójával a világ kikötőiben. A rossz akarat olykor támadásokat intéz az „Adria“ ellen, de az elfogulatlan közvélemény tudatában van annak, hogy ez a hajóstársaság óriási szolgálatokat tesz a magyar közgazdaságnak.

Lederer Sándornak is az volt a jelszáva: Hazádnak használj! Emellett humánus szíve szeretettel

fordult a szegények felé. Erős volt és jó volt. Mint dr. Kovács József, a társaság ügyésze mondá gyönyörű bucsuztató beszédében: „Valahol az égben számon kell tartani az ő mérhetetlen számu és összegű jó cselekedeteit, mert ezeket nem a nyilvánosság könyvelte el.”

Emlékét azonban nemcsak a hozzá közel állottak, hanem a nagyközönség is kegyelettel fogja őrizni. És mindenki őszintén óhajtja, hogy nagy alkotása, az Adria-társaság, tovább virágozzék.

A nagy kövezés.

A burkoló vállalatok tudvalevőleg ajánlatot tettek a fővárosnak, hogy öt év alatt Budapest utából 1.250.000 négyzetmétert burkolnak s a város husz év alatt annuitásokkal $4\frac{1}{4}$ százalék mellett fizesse meg. Egy másik vállalkozó csoport pedig közszállításra tett hasonló ajánlatot. A pénzügyi osztály nagy előterjesztésében nem helyesli a részletfizetésre való burkolást, mert úgy megterhelik vele a költségvetést, hogy az egyensúlyt nem tudják fönntartani. Az ügyosztály szerint az évi annuitás 1.933.000 kor. lenne. A karbantartásra fölvett összegből azonban évenként félmillió koronát megtakarítanak. Az ilyen megterhelését a büdzsetnek azért sem javasolja az ügyosztály, mert véleménye szerint rövid idő alatt újabb nagy törlesztési kölesönt kell fölvennie a fővárosnak, a melynek annuitásai még a közállapotok lényeges javulása esetén is erős próbára fogják tenni a főváros polgárságának teherbíróképességét. Másrészt elismeri az ügyosztály, hogy az utépítéseknek nagyobb mértékű végrehajtására föltétlenül szükség van. Azért azt a javaslatot teszi, hogy a 3:15 százalékos kamatozó alapítványi pénzekből 4 százalékra vegyenek föl függő kölesönt s hajtsanak végre annyi burkolást, a mennyi abból kerül.

A pénzügyi bizottság ma tárgyalta a javaslatot. A vitát Polonyi Géza kezdte meg. Konstatálta, hogy az ajánlat komoly, de arra fedezet nincsen és az eredménye csak a pótdó emelése lenne. A főváros pénzügyi bajainak főoka, hogy tulságos mértékben terheli a háztartást az állami közigazgatás áthárított költsége. A kormány eddig nem hallgatta meg a főváros kérelmét, csak a legutóbbi időben volt szó arról, hogy bizonyos állami bevételeket átengednek a községnek. Bármilyen kormány jön, föltételezi, hogy nem fog olyan mostohán bánni a fővárossal, mint a mult kormányok. Azt indítványozza, tegyenek előterjesztést a közgyűlésnek, hogy küldöttség útján kérje meg az új kormányt, hogy a fővárosnak az áthárított kiadások megtérítésére tett memorandumára adjon választ, s mondja meg, hogy mire számíthat a főváros.

Addig vegyék le az ajánlatot a napirendről. Fülöp Károly is komolynak mondja az ajánlatot, de azért hozzájárul Polonyi indítványához. Herczog Péter és

Fenyvessy Adolf nem pártolják a halasztást. Heltai Ferencz ma nem fogadja el Polonyi indítványát, mert ma még nincsen kormány. Szeretné ha Polonyi a keddi közgyűlésen tenné meg az indítványt. Akkor már tudjuk, hogy milyen kormányunk lesz. A vállalkozók ajánlatának a tárgyalását javasolja. A bizottság elhatározta az ajánlat tárgyalását s elfogadta Polonyi indítványát, hogy küldöttség útján kérjék majd meg az új kormányt az áthárított költségek megtérítésére.

Megkezdtek tehát az érdemleges tárgyalást. Eulenberg Salamon először azt szeretné tudni, hogy mit akarnak burkolni. Öt év alatt nem lehet ilyen nagy munkát végrehajtani. Azt sem tudjuk, hogy mit csináljunk a fölszabadult nagymennyiségű kőanyaggal. Részletes programot kíván s az ajánlat elutasításával elfogadja a pénzügyi osztály javaslatát.

Heltai Ferencz is hibáztatja, hogy rosszul készítették elő a dolgot s nem terjesztettek elő részletes programot. Az ő kérelmére a mérnöki hivatal csinált egy magánkimutatást, a mely szerint öt év alatt tizenhét millió koronára van szükség s ha azt végrehajtják a föntartási hitelből 380.000 koronát takarítanak meg. A főváros 1874 óta csak négy évben teljesítette a köteleességét, a mely a kövezés terén ráhárult. 1874 óta a főváros körülbelül harmincznégy millió koronát költött burkolásra s mégis rossz a kövezete. A főváros ugyanis elkövette azt a végzetes hibát, hogy a legrosszabb kövezetre, a trahitra költött legtöbbet. A fővárosnak nem volt megfontolt kövező politikája. Az első tennivaló, hogy a kövezés elvét állapítsák meg. A költségvetésben az egyensúly mindig a közmunka törlesztésénél állították helyre. A háztartás kiállotta ezt az erőpróbát, de a burkolat nem s ha még néhány évig folytatják ezt a gazdálkodást, komoly katasztrófa fenyegeti utainkat. Kövezési kölesönt nem akart fölvenni a város, de az ötven évi lejáratu kölesönből köveztek. Hogy a költségvetésből fedezék a szükséges költséget, arra nincsen kilátás. Több konkrét esetből bizonyítja, hogy számos utcának a karbantartása jelentékenyen többbe kerül, mint az ut építési költségének az annuitása. Az ajánlat is csak függő kölesön, csak hogy a város nem maga, hanem a vállalatok útján veszi föl. Az ajánlat drága, mert 94 és fél árfolyamnak felel meg, a város pedig biztosan kapna 96-os árfolyamot. Az ajánlat a burkolat minőségére is megköti a város kezét. Azért az ajánlatot nem fogadja el, hanem azt az indítványt tette, hogy a közgyűlés utasítsa a tanácsot, hogy a jövő évi költségvetéssel kapcsolatban tegyen előterjesztést a szükségszerű programról s husz éves kövező-kölesön fölvételére, a melynek fedezetére elsősorban a fenntartás költségéből megtakarított összeget használják föl.

Herczog Péter károsnak tartja a részletfizetést. Azt kívánja, hogy a város hosszulejáratu kölesönt vegyen föl, de husz év alatt fedezze a költségvetésből Polonyi Géza mindenben hozzájárul Heltai indit-

ványához, de hozzáteszi, hogy nálunk nagy baj, hogy a kövezés technikája, illetőleg végrehajtása rossz. *Fülöp* Károly helyesebbnek tartja az ajánlat elfogadását, mert akkor biztos, hogy rendbe jönnek az utcáink. Pénzügyi szempontból is megfelelő s azért azt elfogadja. *Fenyvessy* Adolf nem tartja szerencsésnek a kölcsön fölvételét, mert megtörténhetik, hogy a burkolásra fölvett pénzt másra költik, talán újabb bazilikát építenek belőle. De hozzájárul minden megoldáshoz, a mely a nagyobb arányú kövezést biztosítja. *Hevesi* Ödön is pártolja Heltai indítványát, de megjegyzi, hogy a huszéves kölcsön 97 es árfolyama nem 4.15, hanem 4.35 százalékos kamatozásnak felel meg.

Vaszilievits János tanácsos fölszólalása után a bizottság nagy többséggel elfogadta Heltai indítványát, azzal a megokolással, hogy nem tartja helyesnek, ha a város közmunkát részletfizetésre hajt végre.

Hirek a városházáról.

A pasaréti kanális. A budapesti katonai építőosztály értesítette a fővárost, hogy a Pasarét számára építendő csatorna dolgában a hadügyminiszteri leirat most érkezett be a hadtestparancsnoksághoz. Ahhoz, hogy a tervezett csatorna a budai kadétskola kanálisában nyerjen megtorlást, a hadügyi kormány már korábban hozzájárult s az akadályt nem a katonai hatóság támasztotta, hanem a Klotild szeretetház, melynek szerződése van a hadapródiskola csatornájának használatára. Ez a szerződés tehát módosítandó volt. Az egyezés sikerült s a módosított szerződést az építési osztály jóváhagyás céljából fölterjesztette a hadügyminiszterhez, akitől most ez visszaérkezett. A pasaréti várva-várt csatornájának kiépítését ilyenformán semmi sem akadályozza.

Ujitások az utcaburkolásnál. Eddigélé a főváros csak olyan kőcövezőket használt az utcák burkolására, amelyeknek valamennyi oldala 18 cm. magas. Négy évvel ezelőtt fölmerült az a kérdés, hogy takarékosági szempontból nem volna-e lehetséges olyan kőcövezőket alkalmazni, amelyeknek csak a felső és alsó része bír ily magassággal, míg a többi csak 13 cm. magas volna. Ilyen háromnegyedes bazaltkőcövezővel 1899-ben próbaburkolatot is csináltak a Bécsi- s a Rottenbiller-utcában. Minap vizsgálták meg e burkolatot, amikor is konstatálták, hogy az ma is teljes szilárdságban van. Az illetékes szakbizottságok ez okból most azt javasolják a tanácsnak, hogy mondja ki a háromnegyedes bazaltkőcövező versenyképességét, mert ezzel tetemes megtakarítást érhet el.

A városligeti labdázótér. A városligeti nyári színház közelében elterülő nagy labdázótér átalakítását már két esztendő óta szorgalmazza a kerületi elöljáróság, anélkül, hogy a gyakori sürgétségeknek eredménye volna. Az a pár száz gyerek,

aki naponkint a térségen futkároz, ma is csak úgy nyeli a fölvert egészségtelen port, mint tavaly és azelőtt, azzal a különbséggel, hogy tavaly fekete volt, az idén pedig sárga a porfelleg, mely a játszóteret és környékét elborítja. A tanács elrendelte a térnek újból való alapozását és begyepesítését. A régi fekete porhanyós talajra rá is hordtak egy másik réteget egy kis darabon, de a gyepesítés elmaradt. Hogy miért, azt csak a tanács tudja. A kerületi elöljáróság most újból előterjesztést tett a tanácsnak, hogy vagy a gyepesítést vigye keresztül, vagy pedig olyan agyagréteggel vonja be az egész területet, amelyből nem képződik por.

A téli kikötő. A földművelésügyi kormány kérdést intézett a fővároshoz, hogy a lágymányosi téli kikötő rakpartjai részére szükséges területet — amely legnagyobb részben a főváros tulajdonát képezi — hajlandó e átengedni s milyen föltételek mellett? A tanács fölhevására a mérnöki hivatal véleményt adott e tárgyban. Ugy hiszi, ha a főváros beleegyezett a téli kikötő megépítésébe, úgy a szükséges területeket köteles is átadni. A kormánynak egyelőre csak anyagelhelyezés céljából van szüksége a jelzett területre, de a kikötő építése alkalomával véglegesen is át kell majd azokat engedni. Cél szerű tehát, hogy a főváros már most is ilyen alapon tárgyaljon a kormánnyal. Ami a feltételeket illeti, a mérnöki hivatal javasolja, hogy eme területre nézve azok a megállapodások s kikötések legyenek érvényesek, amelyek az egész télikikötőre s annak tartozékaira vonatkoznak.

Nemzetközi statisztikai konferenciák. A folyó évben két nemzetközi statisztikai konferencia tartatik és pedig az egyik Brüsszelben a másik pedig Berlinben. A brüsszeli konferencia elnöksége fölkerlte a fővárosi statisztikai hivatalt, hogy a budapesti gyermekhalandóságról szóló munkálattal vegyen részt a tanácskozáson. Ez időszerint azonban annyira túl van terhelve a hivatal, hogy e kívánságnak nem tehet eleget. Ellenben a berlini konferencia számára több irányban is közreműködik. *Körössi* József igazgató a részvénytársulatok s az általános halandóság kérdéséről, *Thirring* Gusztáv dr. aligazgató pedig a kivándorlás kérdéséről fog értekezni.

A főváros könyvtára. Az egyesített fővárosi és statisztikai könyvtár rendezése *Körössi* József igazgató felügyelete mellett teljesen befejeztetett már s a közönségnek rendelkezésére áll. A fővárosi könyvtár ezentúl is egészen külön kezeltetik s külön helyiségben helyeztetett el. A hatalmas s nagy értékű statisztikai bibliothéka mintaszerűen rendezve, a volt tisztikaszinó nagytermében nyert elhelyezést. Ez időszerint még körülbelül kétezer kötet van kötés alatt s így a végleges rendezés csakis e könyvek beszállítása után lesz eszközölhető. A nagytermen kívül összesen négy helyiség áll a könyvtár rendelkezésére. A mintaszerű bibliothéka zavartalan

működéséhez most már csak a könyvtáros hiányzik; de hogy ez mikor lesz meg, azt csak a kormány tudja, amelynél ez állások rendszeresítésének ügye egyszerűen megrekedt.

A közuti városbódék fűtése. A VI. kerületi elüljáróság előterjesztése és több háztulajdonos panasza folytán a tanács felhívta a budapesti közuti vaspálya társaságot, hogy a szakaszhatárokon s a végállomásokon levő váróbódékat ezentul ne köszénnel, hanem pírshén-nel fűtse, mert a kitóduló bűzös füst a bódé körül lakó közönségre nézve tűrhetetlen. A közuti vaspálya társaság most jelenti, hogy a fölhívást tudomásul veszi ugyan, de egyben tudatja, hogy a köszénnel való fűtést mindjárt az első panasz elhangzása után abban is hagyta.

A kézi kocsik eltiltása a sétányokról. A V. kerületi elüljáróság egy konkrét esetről kifolyólag határozatot hozott, hogy az Erzsébet-téri sétányra kézi-tolóközi be nem bocsájtható. Ezt a határozatot — melyet egy ügyvéd megfélebbezett — a tanács azzal az indokolással hagyta jóvá, hogy a fönnálló szabályok szerint a sétányokra semmiféle járműveket bevinni nem szabad. Egyébként tavaly hasonló esetben ugyanígy határozott a közgyűlés.

Panaszkodó gyárak. A Margitsziget s a Viktoria-malom közötti területen levő gyárak és gőzmalmok képviselőiségei együttes beadványt intéztek a tanácshoz, amelylyel a Viktória-malom felé vezető ut rosszaságáról panaszkodnak. Tekintettel az ottani óriási teherforgalomra, kérik, hogy az ut a javítás mellőzésével egészen új burkolatot kapjon. E munkálat keresztülvitele minimális számítás mellett 40,000 korona olyan kiadással járna, amely nincs eléggé megindokolva. A jelzett ut olyan állapotban van, hogy javítással még sokáig megbirja a legnagyobb forgalmat is s ez okból a mérnöki hivatal javasolja a kérelem elutasítását.

A vízműigazgatóság humora. Kényes természetű ügyben kellett legutóbb javaslatot tenni a fővárosi vízműigazgatóságnak. Arról, volt ugyanis szó, hogy az Ó-budai fehérnemű varró-gyár egyik rejtett helyiségében levő porcellán-kagylók, amelyekben állandóan csöpög a víz, hatszoros vagy csak rendes vízdíjjal rovassanak-e meg? A vízvezetési igazgatóság csak a rendes díjak kivetését javasolja. Ez — ugymond az igazgatóság — a dolog természetéből folyik, amennyiben a gyár kizárólag csak női munkásokat foglalkoztat.

Támadás a tanács ellen. Az egyik fővárosi napilap hasábjain nemrégiben erős támadás érte a főváros tanácsát, a közvilágítás kiterjesztése és javítása körül tanusított lanyhasága miatt. A polgármester intézkedésre hívta föl ez ügyben a tanácsot, amely véleményt kért a mérnöki hivaltól. Ennek jelentése szerint az elhangzott vádak igazságtalanok s teljesen alaptalankuliek. Alig van a kontinensen olyan város, amely területre nézve oly rohamosan fejlődött volna, mint Budapest. E területi fejlődéssel

szemben a tanács mindenkor megtette kötelességét a közvilágítás körül is. Leginkább bizonyítja ezt az a körülmény, hogy az utolsó tíz esztendő alatt a közvilágításra szolgáló légszeszlámpások száma megkétszereződött. Ma már 15.500 lámpás teljesít naponként szolgálatot, holott tíz évvel ezelőtt is csak 8000 lámpás volt a főváros területén. Ilyenformán tehát nemcsak lanyhaságot, de igenis rendkívüli buzgalmat tanusított a közvilágítás fejlesztése körül s bizonyára még többet is tenne e téren, ha nem kellene szigorúan ragaszkodnia az évi költségvetéshez. E jelentés alapján kimondta a tanács, hogy ebben a kérdésben semmiféle külön intézkedést nem tart szükségesnek.

A magyar királyi államvasutak
budapest-jobbparti-üzletvezetősége
1900/II. 903. szám

Pályázati hirdetmény.

Hatvan állomás mellett létesítendő két emeletes tiszti lak-épület létesítése körül végzendő munkák biztosítására ezennel nyilvános verseny tárgyalást hirdetünk.

A teljesítendő munkák mennyiségére vonatkozó bővebb adatok, valamint az ajánlati minta, a pályázati feltételek, az ajánlati költségsszámítás, nem különben az építési szerződés tervezete az alulírott üzletvezetőség pályafenntartási és építési osztályának hivatalos helyiségében (Külső-kerepesi-ut, szemben a keleti pályaudvarral) a hivatalos órák alatt megszereshetők és ez alkalommal a tervek is megtekinthetők.

Jogérvényes és kellőleg bélyegzett ajánlatok legkésőbb 1903. évi július hó 8-án déli 12 óráig a jobbparti üzletvezetőség titkárságánál nyújtandók be következő felirattal:

„Ajánlat a hatvani két emeletes laképület építésére.”

Bánatpénz fejében legkésőbb 1903. július hó 7-éig déli 12 óráig 4000 korona azaz négyezer korona készpénzben, vagy állami letételekre alkalmas értékpapirokban gyűjtőpénztárunknál leteendő. Az értékpapírok a budapesti és bécsi tőzsdék legutóbbi, — 14 napnál nem régiebb, — árfolyama szerint, de a névértéket meg nem haladó értékben fogadtatnak el. Takarékpénztári betétkönyvek bánatpénzül nem tehetők le. Posta útján beküldendő ajánlatok és bánatpénzek térítvény mellett adandók fel. A bánatpénz letéteményezéséről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó. Szóban forgó munkára csakis magyar állampolgárok pályázhatnak. Az ajánlatok között a szabadválasztási jogot magunknak tartjuk fenn.

Buda pesten, 1903. június hó 10-én.

A magyar kir. államvasutak
budapest-jobbparti üzletvezetősége

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, specialista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**

és

szabadalmazott

Füstemesztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tűzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztosítást, túlélés és halálesetre szülő, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kihazasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőseg Budapestben, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő

A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

MAGYAR**FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR**

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-****világító testekben,**

a legegyszerűbb kivittől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktarak Budapestben:

II., Fazekas-tér 3.

VI., Teréz-körút 1 a.

V., Gizella-tér 1.

X., Jászberényi-ut.

VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.

Köszvár: Wesselényi-utca 20.

Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

Schlick-féle**vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság.**

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzembereendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadai gépezeti berendezések készítése, stb.

Vonatösszeköttetések

Budapest és a nevezetesebb hazai fürdők és gyógyhelyek között.

Magyarázatok:

Az indulási és érkezési idők a közép-európai idő szerint vannak kitüntetve.

Az éjjeli időt esti 6:00 órától reggeli 5:59 perczig a percek számjegyének felvastag nyomtatása jelzi.

A gyorsvonatok **vastagon** nyomtatott órászámokkal vannak jelölve.

Az expresszvonatok **vastagon** nyomtatott óra és percz-számmal vannak jelölve.

¹⁾ Csak június 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.

²⁾ Csak minden hétfőn, június hó 15-től bezárólag augusztus hó 31-ig pedig minden pénteken is közlekedik.

³⁾ Csak július 4-től bezárólag augusztus 31-ig minden vasár- és ünnepnap előtti köznapon közlekedik.

⁴⁾ Csak június 1-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.

⁵⁾ Csak május és szeptember hónapokban közlekedik.

⁶⁾ Csak június 1-től augusztus 31-ig közlekedik.

⁷⁾ Május 1-től bezárólag június 14-ig vasár- és ünnepnapokon, június 15-től bezárólag szeptember 15-ig pedig naponta közlekedik.

⁸⁾ Minden szerdáról csütörtökre és minden szombatról vasárnapra hajló éjjelen közlekedő keleti, illetve ostendei expressz-vonat.

⁹⁾ Csak bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.

Tátra-Lomnicz (vasúti állomás Tátra-Lomnicz)

(A poprád-felka-tátra-lomniczi vonal csak június 15-től bezárólag szeptember 15-ig van nyitva.) a)

Kassa—Poprád-Felkán át: Budapest keleti p. u. ind. **7:25 8:10 9:40 10:40¹⁾**. Tátra-Lomnicz érke. 5:46¹⁾ 10:35¹⁾ 2:00¹⁾ 7:53¹⁾. b) **Ruttká—Poprád-Felkán át:** Budapest keleti p. u. ind. **7:10 5:20**. Tátra-Lomnicz érke. 5:46¹⁾ 2:00¹⁾. c) **Zsolna—Poprád-Felkán át:** Budapest nyugoti p. u. ind. **7:20 6:15 10:30**. Tátra-Lomnicz érke. 5:46¹⁾ 10:35¹⁾ 2:00¹⁾.

Teplíc (vasúti állomás Tepla-Trencsén-Teplíc)

Galántán át: Budapest nyugoti p. u. ind. **7:20 9:25 6:15 10:30**. Tepla-Trencsén-Teplíc érke. **12:04 5:59 10:46 5:40**.

Thurzó-Füred (vasúti állomás Gölniczbánya)

Kassa—Margitfalun át: Budapest keleti p. u. ind. **7:25 7:35 8:10 9:40 10:40¹⁾**. Gölniczbánya érke. 3:20 7:55 7:05 11:10 7:05.

Tusnád (vasúti állomás Tusnád-fürdő) a) Kolozsvár—Brassó—Sepsi-Szent-Györgyön át:

Budapest keleti p. u. ind. 9:00 **9:15**. Tusnád-fürdő érke. 1:04 6:39. b) **Arad—Tövis—Brassó—Sepsi-Szent-Györgyön át:** Budapest keleti p. u. ind. 8:10 **2:15**. Tusnád-fürdő érke. 1:04 8:52.

Vihnye (vasúti állomás Szénásfalu—Vihnye) a)

Garam-Berzencén át: Budapest keleti p. u. ind. **7:10 9:35 5:20**. Szénásfalu—Vihnye érke. 1:32 **7:10¹⁾** 6:29. b) **Párkány-Nánán át:** Budapest nyugoti p. u. ind. 6:00 **7:20 2:15**. Szénásfalu—Vihnye érke. 2:17⁶⁾ 2:17⁶⁾ 10:07.

Vizakna-sósfürdő (vasúti állomás Vizakna-fürdő)

a) **Kolozsvár—Kis-Kapuson át:** Budapest keleti p. u. ind. 9:00 **9:15**. Vizakna-fürdő érke. 3:33 12:32. b) **Arad—Tövis—Kis-Kapuson át:** Budapest keleti p. u. ind. 8:10 **2:15 10:00**. Vizakna-fürdő érke. 3:33 3:33 8:41.

Zajzon (vasúti állomás Brassó) a) Kolozsváron át:

Budapest keleti p. u. ind. 9:00 5:45 **9:15**. Brassó érke. 7:50 9:27 **2:09**. b) **Arad—Tövisen át:** Budapest keleti p. u. ind. 8:10 **2:15 10:00**. Brassó érke. 7:50 **5:07 9:27**.

Ezen fürdőhelyek vasúti állomásaira Budapest-ről személyenkint a következő **menetdíjak** fizetendők és pedig:

Budapest keleti pályaudvarról:

Brassó, Medgyes, Técső, Vizakna-fürdő, Máramaros-Sziget, Nagy-Bocskó, Földvár, Maros-Vásárhely, Lucsivna-fürdő, Poprád-Felka, Gánóc, Igló, Lubotin-Lubló-fürdő állomásokra gyorsvonat I. oszt. 30 kor., II. oszt. 20 kor.; személyvonat I. oszt. 24 kor., II. oszt. 16 kor., III. oszt. 10 kor.

Nagy-Mihály, Szatmár-Németi, Szolyva-Hársfalva, Ungvár állomásokra gyorsvonat I. oszt. 27 kor., II. oszt. 18 kor.; személyvonat I. oszt. 21 kor., II. oszt. 14 kor., III. oszt. 9 kor.

Eperjes, Margitfalva, Rózsahegy állomásokra gyorsvonat I. oszt. 27 kor., II. oszt. 18 kor.; személyvonat I. oszt. 20 kor. 40 fill., II. oszt. 13 kor. 60 fill., III. oszt. 9 kor.

Margitfalun Szomolnokhutára új menetjegy váltandó.

Bárca, Borosznó-Szt.-András, Kassa, Soklós-Vokány, Stubnya-fürdő, Rozsnyó állomásokra gyorsvonat I. oszt. 24 kor., II. oszt. 16 kor.; személyvonat I. oszt. 18 kor., II. oszt. 12 kor., III. oszt. 8 korona.

Bárczán Metzenzéfere új menetjegy váltandó.

Paradra Kis-Terennén át gyorsvonattal I. oszt. 12 kor., II. oszt. 7 kor. 90 fill.; személyvonattal I. oszt. 9 kor. 90 fill., II. oszt. 6 kor. 50 fill., III. oszt. 4 kor. 10 fillér.

Sárbogárdra gyorsvonattal I. oszt. 9 kor., II. oszt. 6 kor.; személyvonattal I. oszt. 7 kor. 20 fill., II. oszt. 4 kor. 80 fill., III. oszt. 3 kor.

Csizre gyorsvonattal Füleken át I. oszt. 18 kor., II. oszt. 12 kor.; személyvonattal I. oszt. 14 kor. 40 fill., II. oszt. 9 kor. 60 fill., III. oszt. 6 kor.

Csorbatóra gyorsvonattal I. oszt. 31 kor. 50 fill., II. oszt. 21 kor. 50 fill.; személyvonat I. oszt. 25 kor. 50 fill., II. oszt. 17 kor. 50 fill., III. oszt. 11 kor. 50 fill.

Bartfára gyorsvonattal I. oszt. 31 kor. 10 fill., II. oszt. 20 kor. 80 fill.; személyvonattal I. oszt. 24 kor. 50 fillér, II. oszt. 16 kor. 40 fill., III. oszt. 10 kor. 40 fill.

Liptó-Teplára gyorsvonattal I. oszt. 28 kor. 50 fill., II. oszt. 19 kor.; személyvonattal I. oszt. 21 kor. 60 fill., II. oszt. 14 kor. 40 fill., III. oszt. 9 kor. 50 fill.

Szliácsra gyorsvonattal I. oszt. 21 kor., II. oszt. 14 kor.; személyvonattal I. oszt. 16 kor. 20 fill., II. oszt. 10 kor. 80 fill., III. oszt. 7 kor.

Tarcsa-fürdőre személyvonattal I. oszt. 22 kor. 40 fill., II. oszt. 15 kor. 60 fill., III. oszt. 10 kor. 20 fill.

Balf-fürdőre gyorsvonattal I. oszt. 18 kor., II. oszt. 12 kor.; személyvonattal I. oszt. 15 kor. 60 fill., II. oszt. 10 kor. 40 fill., III. oszt. 6 kor. 50 fill.

Szepes-Béla—Barlangligetre gyorsvonattal I. oszt. 32 kor., II. oszt. 21 kor. 20 fill.; személyvonattal I. oszt. 26 kor., II. oszt. 17 kor. 20 fill., III. oszt. 10 kor. 80 fill.

Sóváradra Kolozsváron vagy Aradon át gyorsvonattal I. oszt. 38 kor. 40 fill., II. oszt. 25 kor. 60 fill.; személyvonattal I. oszt. 32 kor. 40 fill., II. oszt. 21 kor. 60 fill., III. oszt. 13 kor. 50 fill.

Szász-Régenre gyorsvonattal I. oszt. 32 kor. 40 fill., II. oszt. 21 kor. 60 fill., személyvonattal I. oszt. 26 kor. 40 fill., II. oszt. 17 kor. 60 fill., III. oszt. 11 kor.

Kovásnára gyorsvonattal I. oszt. 36 kor., II. oszt. 23 kor. 60 fill.; személyvonattal I. oszt. 30 kor., II. oszt. 19 kor. 60 fill., III. oszt. 12 kor. 20 fill.

Szinyér-Váraljára személyvonattal I. oszt. 24 kor., II. oszt. 16 kor., III. oszt. 10 kor. 20 fill.

Málnás-fürdőre és Tusnád fürdőre gyorsvonattal I. oszt. 33 kor., II. oszt. 21 kor. 80 fill.; személyvonattal I. oszt. 27 kor., II. oszt. 17 kor. 80 fill., III. oszt. 11 kor. 10 fill.

Lipikre gyorsvonattal I. oszt. 34 kor. 20 fill. II. oszt. 22 kor. 80 fill.; személyvonattal I. oszt. 28 kor. 20 fill., II. oszt. 18 kor. 80 fill., III. oszt. 12 kor.

Gölniczbányára gyorsvonattal I. oszt. 27 kor. 40 fill., II. oszt. 18 kor. 40 fill.; személyvonattal I. oszt. 20 kor. 80 fill., II. oszt. 14 kor., III. oszt. 9 kor. 30 fill.

Tátra-Lomniczra gyorsvonattal I. oszt. 32 kor., II. oszt. 21 kor. 20 fill.; személyvonattal I. oszt. 26 kor., II. oszt. 17 kor. 20 fill., III. oszt. 10 kor. 80 fillér.

Püspök-fürdőre gyorsvonattal I. oszt. 24 kor. 80 fill., II. oszt. 16 kor. 44 fill.; személyvonattal I. oszt. 18 kor. 80 fill., II. oszt. 12 kor. 44 fill., III. oszt. 8 kor. 30 fill.

Budapest nyugoti pályaudvarról:

Herkules-fürdő és Oravicza állomásokra gyorsvonattal I. oszt. 30 kor., II. oszt. 20 kor.; személyvonat I. oszt. 24 kor., II. oszt. 16 kor., III. 10 kor.

Pöstyénre gyorsvonattal I. oszt. 21 kor., II. oszt. 14 kor.; személyvonattal I. oszt. 16 kor. 20 fill., II. oszt. 10 kor. 80 fill., III. oszt. 7 kor.

Tepla-Trencsén-Tepliczre gyorsvonattal I. oszt. 24 kor., II. oszt. 16 kor.; személyvonattal I. oszt. 18 kor., II. oszt. 12 kor., III. oszt. 8 kor.

Geletnek-Szklenó és Szénásfalu-Vihnye állomásokra gyorsvonattal I. oszt. 14 kor. 40 fill., II. oszt. 9 kor. 60 fill.; személyvonattal I. oszt. 13 kor. 20 fill., II. oszt. 8 kor. 80 fill., III. oszt. 5 kor. 50 fill.

Buziás-fürdőre gyorsvonattal I. oszt. 27 kor., II. oszt. 17 kor. 80 fill.; személyvonattal I. oszt. 21 kor., II. oszt. 13 kor. 80 fill., III. oszt. 9 kor. 10 fill.

Rajecz-fürdőre gyorsvonattal I. oszt. 25 kor., II. oszt. 16 kor. 60 fill.; személyvonattal I. oszt. 19 kor., II. oszt. 12 kor. 60 fill., III. oszt. 8 kor. 40 fill.

Budapest, 1903. május hó.

Az igazgatóság.

Hirdetéseket felvesz a Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utca 5. sz.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magashyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihúzható forr- és fűtőcsöves kazánal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemez fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vízmuételepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különféle emeltyű-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcson részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékpénztár kamatozással, rékbetéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körút 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. — VIII., József-körút 2. — VIII., Üllői-út 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt 1/2 9—1/2 1-ig, délután 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

== Megjelen minden kedden. ==

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

== Telefon szám 645. ==

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Olvasóinkhoz.

Hat éves multjára visszatekintve, a „Magyar Székesfőváros“ feljogosítotttnak érzi magát, hogy a fővárosi közönség támogatását kérje. Amire megindulásakor vállalkozott, annak hiven és buzgalommal megfelelt: minden külső befolyástól menten bátor szószólója volt a főváros közérdekeinek. A „Magyar Székesfőváros“ ez időszerint az egyetlen sajtóorganum, mely sine ira et studio tárgyalja a fővárosi törvényhatóság működését. Mig a napilapok egyrésze sportot űz a tanács, a hatóságok és a városatyák leszólásából, addig a „Magyar Székesfőváros“ a pártatlan és objektív kritika 9 korlátait tartja szem előtt. Amikor azonban anyagot, visszaélést avagy a közérdekekbe ütköző tényeket és irányzatokat lát, elsőnek emeli fel szavát ellenük.

Jövőre is kettős cél lebeg előtte. Egyrészt kimerítően szándékozik informálni a közönséget a főváros közigazgatási életének minden mozzanatáról és a fővárosi polgárságot érdeklő ügyekről, másrészt bírálatot fog gyakorolni mindazon kérdésekben, melyek a nyilvánosság elé tartoznak. E tekintetben nem szab maga elé határokat.

Szándéka a sajtótörvénynek megfelelőleg biztosítékot letenni, hogy *politikai kérdésekkel is foglalkozzék*, amennyiben azok a főváros ügyeire és érdekeire vonatkozással bírnak. Ekkép programja lényegesen kibővül és rajta lesz, hogy olvasói, kik már eddig is elismeréssel fogadták ama közleményeit, melyek a

fővárosi közigazgatás keretén kívül eső ügyeket tárgyaltak, mindenkor érdekes és alaposan megírt czikkeket találjanak hasábjain. A szenzációt nem hajhássza a „Magyar Székesfőváros“, de viszont nem zárkózik el az elől, hogy oly kérdéseket is megbolygasson, melyek fölött a napisajtó különböző okok miatt hallgatással napirendre tér.

Budapest intelligens polgársága leghivőbb és legelőkelőbb informálóját a „Magyar Székesfőváros“-ban találja meg, mely körül a sajtó és a publicisztika elsőrangú erői csoportosulnak.

Átlépve az év második felébe, a kiadóhivatal bizalommal kéri az olvasókat, hogy előfizetésüket megújítani és a „Magyar Székesfőváros“-t mennél szélesebb körben terjeszteni sziveskedjenek.

A szerkesztőség ismételten tudomására hozza a közönségnek, hogy *közérdekű felszólalásoknak szívesen tért nyit és bármely panaszt*, ha annak alaposságáról meggyőződést szerzett, *nyilvánosságra hoz*. A „Magyar Székesfőváros“ szoros kapcsolatban akar lenni minden olvasójával, s ezért nemcsak készségesen felvilágosítást nyújt minden hozzá intézett kérdésre, hanem az előfizetőknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul eljár.

Az előfizetési feltételek változatlanok maradnak. A „Magyar Székesfőváros“ előfizetési ára: egész évre 12 kor., félévre 6 korona.

Mutatványszámokkal a kiadóhivatal készségesen szolgál.

A régi Pest.

III.

1692. évi április hónap 1-én ruházta fel a mindenható kamara igazgatóság Pest városát *önkormányzati joggal*, de a kijelölést magának tartotta fenn. *Herold Eschenbrocker* és *Proberger* voltak a bírói kandidátusok s a választási urnából győztesként *Herold János Siegfried* neve került ki. A kamara igazgatóságának azonban nem volt inyére a választás, megtagadta jóváhagyását és a *Herold* után legtöbb szavazatot nyert *Eschenbrocker* Fülöpöt az „*Aranyas*“-hoz” címzett korcsma tulajdonosát ültette a bírói székbe. Nyilván azért, mert korcsmáján aranyozott kétfejű sasos czégerért lobált a szellő.

A rákövetkező 1693-ban *Proberger* Jakabot, 1694-ben *Herold* Siegfriedet, 1695-ben, két éven keresztül ismét *Probergert* választották meg. 1697-ben pedig *Eschenbrocker* volt újra a polgárság választottja. Ennek a választásába a kamara igazgatóság szintén beavatkozott s az ok megnevezése nélkül megsemmisítette a választást és 1697-ik évi január 14-ki rendeletével új választást rendelt el. A polgárság azonban ellene szegült a kamarának, megtagadta az engedelmisséget s kijelentette, hogy ők már megválasztották *Eschenbrockert* s az már a polgármester előtt le is tette a hivatalos esküt, s a bírói széket is elfoglalta. Tessék a törvényt tiszteletben tartani. Nem tetszett az a rebellis hang a kamarai igazgatóságnak, a mely csak azért is, változatosság kedvéért most már *Heroldot* igtatta be a bírói székbe.

1698–1700-ig *Proberger* Jakab lett a bíró, a kit ezután évről-évre megválasztottak. Mig a város bíráit évről-évre választották, addig a tanácsosok, számszerint harminczkettő életfogytig viselték hivatalukat. Őket is a kamara igazgatóság kandidálta, de többnyire kinevezte. Mig végre a választást 1701-ben teljesen a tanácsra bízta, de azzal a korlátozással, hogy a jóváhagyást magának tartotta fenn.

A polgárok fölött gyámkodó kamara 1700-ban a tanácsosok számát 13-mal szaporította, még pedig a tanács meghallgatása nélkül. Kedvenceit jelölte ki, részben tisztviselőket, részben polgárokat. *Kohlbacher*, *Wilersheimb*, *Leistner*, *Kohl* és *Hoffer* stb. nevű csupa idegenből ide szakadt, nagyobb részt katonatiszteket. Mi célja volt ennek a szaporításnak: senki sem tudta. A tanács gyanakodni kezdett, azt hitte, hogy a tagok közül egyik-másik kegyvesztett lett s elveszíti állását. Lehet, hogy volt okuk ilyesmitől is tartani, de az is valószínű, hogy a hatalmas budai német basa, a kamarai igazgató az önállóságra törekvő tanácsra akart ijeszteni s az előtte tétet fejet hajtó vazallusait akarta a város nyakába varrni. A választás kénytelen-kelletlen megtörtént s a legtöbb szavazat *Wiltersheimbra* esett. A kamara azonban huzta halasztotta a jóváhagyást s ennek okát az 1701. évi január 28-án tartott tisztujtáson talál-

juk meg, a mikor *Leisters* és *Hoffert* tanácsosoknak nevezte ki.

A polgárság mód fölött felháborodott ezen a basáskodáson. Másnap deputáció ment a tanács elé, mely a következő tagokból állott: *Durchwold*, *Eyserich*, *Herusch*, *Heiszler*, *Templ*, *Hiser*, *Lehner*, *Rökk*, *Mayr*, *Schnabl*, *Döpel* és *Bresl*, csupa pesti választó polgár. Tiltakoztak a két tanácsos kinevezése ellen. Legjobban kardoskodott *Eyserich* polgártárs. Nem viselte a nyelvét zsebében s kitálalta a mi a szívet nyomta. A régi jegyzőkönyv tanúsága szerint *Leistnert* „*Mameluk*“-nak nevezte (tehát e szó nem fűződik *Napoleon* névéhez). A másik tanácsosra pedig azt mondta, hogy anyámasszony katonája, a feleségénél tartja az eszét és nem tudja a hivatalos titkot, a tanácskozás tárgyát megtartani, mert különben otthon a felesége megtánczoltatja hátán a seprű nyelet. Már pedig ily pipogya tanácsosokat a polgárság meg nem tűr. Azon lesznek, hogy a kinevezés megsemmisíttessék, tudják ők az utat Bécsbe, majd meghallgatják ott s a deputáció nagy derrel-durral távozott.

A kamara-igazgató neszét vette a dolognak.

— Hát olyan csodás ereje van Magyarországnak levegőjének, hogy a nem rég idetelepült csendes vérű nemzetek természete már megváltozott és kuruczkodni kezdenek? No majd megtanítom őket!

1701. évi február 1-én ráirt a tanácsra, hogy a deputációban rész vett polgárok neveit azonnal közöljék vele, hogy elvegye kedvüket a kuruczkodástól.

Rémület fogta el a budai német basa rendeletére a tanácsot. Élénk emlékezetükben volt a vértől párolgó *Eperjes*, a hol *Caraffa* pribékjei kinzásokkal csikarták ki a vallomásokat. Az egész ország különben a forradalom küszöbén állott. A tanács nagyon jól tudta, hogy feljelentésére a szókimondó polgárok börtönbe jutnak. Kitérni azonban a rendelet elől nem lehetett. Följelentette hát a deputáció tagjait, a kiket a budai basa csakugyan vasra veretett. A tanács, hogy a hosszantartó és külön bizottságra ruházott vizsgálatnak utját vágja, magáévá tette a börtönben sínlődő polgárok ügyét s elhatározta, hogy a bécsi udvari kamaránál felfogja jelenteni *Werlein* igazgató basáskodását. Mielőtt azonban ezt megcselekedte volna, fölhívta *Strobl* pestvárosi agent, a ki állandóan Bécsben lakott, a ki mint életre való, becsületes alkuszhoz illik, tudta, hogy kiknek kell a markát megkenni. *Strobl* azt a megbízást kapta, hogy kéz alatt puhatolja ki, vajjon lehet-e a tanácsnak reménye arra, hogy a mindenható s az udvar kegyében sütkérező budai német basával szemben elégtételt kapjon. A válasz kedvező volt, mert a pénz akkor is nagy hatalom volt. A tanács írásba foglalta panaszát, s azt Bécsbe küldötte, majd lépéseket tett a szabadságuktól megfosztott polgárok kiszabadítására.

Fáradozásait siker koronázta, de hogy mennyi pénzükbe került, arról nincs számadás.

A kamara igazgató, ugylátszik hatalmas orrot kaphatott, mert beadta a derekát. Baklövését azzal iparkodott ellensúlyozni, hogy a tanácsosok választásának jogát 1701. évi február 12-én a tanácsra ruházta. Az elzárt polgárokat szélnek eresztette, annélkül, hogy azokat megbüntette vagy vizsgálat alá fogta volna. A „Mameluk“ *Leistner*, mivel már fölesküdt, bent maradt a tanácsban. Hoffer pedig, az anyámasszony katonája kimaradt.

A budai német basa, a ki fölfelé alázatos, lefelé zsarnok volt, annyira megpuhult, hogy a választási ügyekbe többé nem ártotta magát. Sőt hallgatagon elállott még a kijelöléstől és jóváhagyástól is. Mivel pedig Pest városa az I. Lipót király által adományozott 1703-ik évi privilegium értelmében, mint önálló törvényhatóság a szabad királyi városok közé lépett, ezzel egyszersmindenkorra föl szabadult a budai kamaraigazgatóság atyai gyámködása alól.

Mikor Pest városa, első Lipót király adománylevelével a szobor királyi városok sorába lépett, *bűn volt Magyarországon magyarnak lenni*. A király gonosz tanácsosai a magyar nemzet kiirtását határozták el s úgy vélték céljukat mihamarabb elérni, hogy a járványos betegségben sinlődő nemes és más nemzetbeli katonákat, tiszta magyar vidékeken szállásolták el, hogy a gyűlölt magyar nemzetnek még a magja is kivesszen. A kihalt falvakat azután az ó-szerbiából ide csalogatott rácokkal szállották meg, a kik vak eszközei voltak a bécsi kormánynak. De még sem mindig. Bocskay hajduinak, mint abban az időben a gyalog katonákat nevezték, tulnyomó része rác volt. Hűségüket meg is jutalmazta a nagy szabadságkör, mert nemesi kiváltságokat adományozott nekik s idővel nem csak vallásukhoz lettek hűtlenek, hanem nyelvükhöz. Vajjon ki merné a böszörményi hajduivadéknak szemébe mondani, hogy éveiben rác vér csörgedezik és hogy városukat kétszáz évvel ezelőtt még Rác-Böszörménynek hívták.

A pesti rácok sem akarták a bécsi kormánynak beadni a derekukat. A mint pusztulniok kellett Pest városából. 1702-ben már 2646 volt a polgárok száma, köztük 32 magyar és 34 szerb ajku. A rákövetkező esztendőben, vagyis mikor Pest szabad királyi várossá lön, kiűzték úgy a magyar, mint a szerb polgárságot, a miatt második Rákóczy Ferenczhez szitottak, pedig dicsőséges, utolsó nemzeti fejedelmünk, csak akkor kezdte bontogatni a szabadság lobogóját.

Igy tehát a bécsi kormány is elérte célját. Pest, az ifju szabadkirályi város falai között hirmondónak sem maradt magyar. Tiszta német volt annak összes lakóssága, mely térdet fejet hajtott. Bécs előtt, de azért a privilegium érdekében szembe vallott a budai kamara igazgatóval s mint a kinek evés közben jön meg az étvágya, a tanács mind azokat a jogokat, kiváltságokat iparkodott megkaparítani, melyekkel a hajdani magyar Pest birt.

E célból fölknutták a káptalanok levéltárait, hogy ha nem is eredetiben, de legalább másolatban juthassanak a régi magyar királyok kiváltság leveleihez. Hogy pedig kutatásaik eredménnyel jártak, az mutatja leginkább, hogy a tanács kieszközölte a kormánytól a polgároknak vámtóli mentességét s a városnak felszabadítását úgy a megyei, mint a katonai hatóság alól.

A privilegiumot Lipót király 1703. évi október hó 23-án írta alá. Alá volt ugyan írva, de nem volt még a város birtokában. A királyi udvar tányérnyalói nem akarták azt ingyen kiadni, hanem a markukat tartották. A tanács tudva azt, hogy itt kár takarékoskodni, de mivel pénze nem volt, nem volt más hátra mint kölcsönt venni fel. Proberger Jakab a város bírása 1704 évi november 17-én tartott ülésen sugárzó arcczal adta a kupaktanácsnak tudtára, hogy a kölcsön sikerült, a pénz meg van, mert ő maga adja.

Mennyi volt a kölcsön összeg, azt nem kötötték senkinek, tehát az utódok orrára sem. Hivatalos titok maradt az mai napig. Hogy nem volt valami csekély, már abból is gyanítható, hogy a tanács a kölcsönre a város összes javadalmait lekötötte és biztosította Probergert, mint a városi sörház bérlőjét, hogy a bérleti idő lejártával a sörházat az előbbi föltételek mellett továbbra is megtarthatja.

Ennek az árpalégyárnak az emlékezetét a belvárosban a mai Sörház-utca tartotta fenn. Vajjon a főváros első kölcsöne iránti kegyeletből nem lenne-e méltányos ezt az utcát *Proberger Jakab-utczára* keresztelni?

R. J.

Magyar védőegyesület.

— Sok szakács elsózza a levest. —

Legutóbbi számunkban részletesen ismertettük az ujonnan alakult magyar védőegyesületet, mely a hazai ipar, kereskedelem és mezőgazdaság érdekeinek istápolására alakult. Lapunk egyik olvasója abban a nézetben van, hogy sok szakács elsózza a levest, s hogy az efajta újabb egyesületek praktikus eredményre nem jutnak. Noha nem azonosítjuk magunkat véleményével, hozzánk intézett sorait mint érdekes „votum separatum“-ot, az alábbiakban közöljük.

Látván az új védőegyesület megalakulását, nem mulaszthatom el aggodalmamat kifejezni a hazai ipar érdekében megindult és tömegesen alakuló ilyenmü egyesülésük iránt. Nem mintha a hazai iparnak nem lenne szüksége az egész vonalon, minden uton és módon való támogatásra, de mert félttem a hazai ipart, hogy ezen szertelen nagy szeretet folytán cse-csemő korában meg lesz fojtva.

Az ilyen tömeges egyesülési alapítások egyrészt szétforgácsolják, a tömörülésben rejlő szellemi erőt,

másrészt pedig súlyosabb anyagi megterheléssel nehezdednek az iparosokra a sokféle egyesületnek fizetendő tagdíj által, miután erkölesileg ugyszólván kötelezve vannak minden ilyenmü egyesületbe tagként belépni, pedig anélkül is különféle oldalról erős anyagi megróbáltatásoknak vannak kitéve.

De nem is áll fenn a szükségessége az ilyenmü egyesületeknek tul számban való alakulására akkor, a midőn az ipar érdekének megóvására négy oly hatalmas és reális alapon nyugvó egyesületünk van, mint az „Országos Iparegyesület“, a „Magyarországi Vasművek és Gépgyárak Országos Egyesülete“, a Gyárosok Országos Egyesülete és a kereskedelmi érdekeket védő „Kereskedelmi Csarnok“. Ezek mindegyike ugyancsak erősen küzd a hazai iparnak és kereskedelemnek felvirágoztatásán.

Tömörüljenek az iparosok és kereskedők ezen egyesületeknek zászlója alá, támogassák a saját hatáskörükben azoknak működését s legelső sorban pedig *törekedjenek magyarokká lenni* s akkor minden egyéb ipart támogató egyesületi alapítások nélkül is fokonyként erősödhetik és végre az egész vonalon diadalra juthat a hazai ipar.

A főlevéltárnok munkadíja.

Olvasván azt a hirt, hogy a tanács dr. Toldy László főlevéltárnoknak 6, mondd *hatezer* korona „munkadíjat“ szavazott meg „a székesfőváros könyvtárának alapítása és teljes évtizeden át való vezetése körül kifejtett munkássága *elismerésül*“ azt kell hinnünk, hogy a Camorra nem csupán Olaszország rákfenéje.

E határozat, amely azonban szerencsére még a közgyűlés elé fog kerülni helybenhagyás végett, egyszerűen felháborító.

Mi és velünk együtt mindazok, kik a polgárok adójából befolyó pénzeket csak közszükségletek fedezésére kívánják fordítani, azon az elvi állásponton vagyunk, hogy a főváros tisztviselői részesüljenek tisztességes fizetésben, de külön jutalmazásokat ne kapjanak. Mindenki végezze el kötelességét legjobb tudása és teljes ereje szerint, s fizetésén kívül leljen elismerést saját öntudatában és polgártársai becsülésében. Ez elvi álláspont mellett nem helyeseltük, de meg tudtuk érteni, amikor a főváros külön jutalmat szavazott meg oly tisztviselőnek, aki saját hatáskörében megtakarítások révén tetemes anyagi haszonhoz juttatta a fővárost.

Azonban micsoda hasznot szerzett dr. Toldy Ferencz ur, hogy 6000 koronával rekompenzáltassék?

A tanácsi indokolás *munkásságának elismeréséről* beszél. Hát nézzünk szemébe ennek a megjutalmazandó munkásságnak?

A főlevéltárnok ur tíz évig felügyelt arra a szemétdombra, amelyet a nagyvárosi hóbert „fővárosi könyvtár“-nak nevezett el. Ezt a „könyvtárat“ nem

ismeri sem a nagyközönség, sem a bizottsági tagok. Valószínű, hogy a főváros tisztviselői és a tanács tagjai sem ismerkedtek meg vele. De mi hallottuk egy szakembertől, hogy értéktelenebb és rendszertelenebbül összehalmozott nyomtatvány-garmada még nem porosodott szekrények polczán, mint az, melyet Toldy Ferencz dr. tíz éven át „kezelt“. És hogyan kezelte! Temetkező egyesületek jelentéseit, ismeretlen nagyságok szónoklatait, s mindenféle papiroskaczatot, amit beküldtek, a „könyvtárba“ sorozta és bekötötte. Több mint kétharmada az összegyűlt holminak se történeti, se bibliographiai, se statisztikai szempontból nem ér egy hajítófat sem. Most, hogy a „fővárosi könyvtár“ egyesítettett a statisztikai bibliothekával, az előbbi egy szobában és egy fülkében helyezték el, de a statisztikai könyvtár érdemes vezetője bizonyára ezt a kis helyiséget is sajnálja tőle.

Mi volt tehát dr. Toldy Ferencz munkálkodása, amelyért megjutalmazni kellene? Vajjon áldozott-e hivatalos óráin kívül csak egy percet is a „fővárosi könyvtárra“. Ugy tudjuk, neki, mint főlevéltárosoknak, elfoglaltságához képest, fényes fizetése van. Ezért a fizetésért bátran kezelhette azt a „Könyvtárt“ is.

Nincs szerencsénk ösmerni Toldy urat és így nem tudjuk, ő kezdeményezte-e a külön honorárium megadását. Ha igen, akkor elszomorító példát nyújtott. Ha pedig jóbarátai fejében szülemlett meg a terv, azoknak egyszerűen azt üzenjük: szégyeljék magokat. Mert kompromitálják vele Toldy urat és magát a tanácsot is. Ha a főlevéltárnok szorult anyagi helyzetben van, adassanak neki segélyt vagy gondoskodjanak róla más módon, de ne oktroáljanak reá oly érdemet, amelyet meg nem szerzett.

Reméljük, hogy dr. Toldy Ferencz önérzete tiltakozni fog a 6000 koronás munkadíj ellen.

Álljunk magyarok!

A vakáció előtt tartott utolsó közgyűlésen 63 szavazattal 24 ellenében jelszó gyanánt proklamálták, hogy „Álljunk magyarok!“ Tudniillik elhatározták, hogy feliratban megkeresik Láng Lajos kereskedelmi minisztert, hogy a villamos közúti kocsik állóhelyeinek megszüntetésére vonatkozó rendeletét vonja vissza.

Ez a határozat fölösleges volt. Mert pozitív tudomásunk van, hogy a miniszter nem hajlandó eleget tenni sem a villamostársaságok, sem a közgyűlés óhajának, miután meg van győződve, hogy a nagyközönség épp az ellenkezőt kívánja.

A kérdés meritumába ezuttal nem bocsátkozunk, mert már számtalanszor kifejtettük nézetünket. Ellenben nem hagyhatjuk megjegyzés nélkül a közgyűlésen elhangzott ama kijelentést, hogy a miniszternek nincs joga ezt a kérdést rendelettel szabá-

lyozni. Ez a felfogás téves. A kormányt föltétlenül megilleti a jog, hogy a forgalmat közbiztonsági és közegészségügyi szempontokból szabályozza. A fővárosnak a villamostársaságokkal kötött szerződése, melyben ily természetű változtatás kezdeményezésének joga számára rezerváltatott, nem érintheti és nem korlátozhatja a kereskedelmi kormány fenti jogát.

Ha a tanács felfogása megállhatna, akkor a villamostársaságok és a velük egy húron pendülő törvényhatósági bizottság az idők végéig fenntarthatnák azokat az intézkedéseket, melyek a társaságoknak előnyösek, de a közönségre nézve hátrányosak.

A főfelügyeleti jog éppen azért illeti meg a kereskedelmi kormányt, hogy olyankor is rendelkezék, amikor a törvényhatóság elmulasztja a saját kezdeményezési jogának gyakorlását.

Egyébként konstatáljuk, hogy a törvényhatósági bizottság ellentmondásba került önmagával.

Ugyanis 1897-ben a közgyűlés egyhangulag ki-mondotta, hogy az állóhelyek megszüntetendők. A miniszter tehát annál kevésbé vádolható a főváros jogainak csorbitásával, mert hiszen a főváros határozatának szerzett érvényt az állóhelyek megszüntetésére vonatkozó rendeletével.

A törvényhatósági bizottság — nem kutatjuk, mely okokból — az inkonzekvenziának szépséges példáját nyújtotta. Ebből azonban nem következik, hogy a kereskedelmi kormány is inkonzekvens legyen.

Az egész ügyből az világlik ki, hogy a közérdek igaz képviselői és védelmezői nem a város törvényhatósági testületében foglalnak helyet. Nagy tanulság azoknak, kik a kormányt mindig ócsárolni szokták.

Háromszáz korona írói díj.

A városnál furcsa fogalma van pár urnak az irodalmi működés értéke felől. Ugy gondolkodnak, mint a falusi parasztasszony, aki bement a városba és receptet íratott egy orvossal.

— Mit fizetek érte? kérdezte alázatosan.

— Egy forintot, jó asszony.

— Micsoda! Egy forintot! Ezért a két sorért! Hiszen a jegyző ur segédje két hatosért szívesen megír egy négy árkusos levelet.

Olvasóink tudják, hogy a köztemetői bizottság előterjesztésére a tanács kibocsátani készül a kerepesi temető monografiáját. A költségvetés is elkészült, s ebben a nyomdai, fényképészeti és egyéb technikai kiadások több mint tízezer koronával szerepelnek, írói honoráriumra ellenben 3 mondd *háromszáz* korona van fölvéve.

Szeretnők tudni, kire gondolt a temetői vagy mérnöki osztály, amikor ezt a nevetséges tisztelet-

díjat proponálta. Egy városi dijnokra-e vagy a falusi jegyző ur segédjére, aki két hatosával írja a négy árkusos leveleket? Háromszáz koronáért ugyanis más halandó nem vállalkozhat egy oly monografia megírására, mely előtanulmányokat is igényel. Íróembernek, akármilyen gyakorlott a monografiák szerkesztésében, legalább két hónapot kell áldoznia, ha tisztességesen meg akarja írni a kerepesi temető monografiáját. De hol van irodalmi ember, aki háromszáz koronáért kapható erre? Bár irodalmi viszonyaink messze mögöttes állanak a nyugoti államok viszonyainak, annyira mégis eljutottunk, hogy az írók tisztességesen meg tudnak élni a kiadók honoráriumából. Kinek tehetsége és neve van, havonként megerőltetés nélkül kereshet 3–400 forintot.

Világos, hogy 300 koronáért a monografia elkészítésére csak dillettáns vagy egyáltalán nem íróember fog vállalkozni. Ámde a főváros nem blamáhatja magát írói szárnypróbálgatás közrebocsátásával.

Az a 10.000 koronába kerülő mű az utódok és a külföld számára készül, szükséges, sőt elengedhetetlen tehát, hogy a szöveg irodalmi színvonalon álljon.

Megismételjük régebben tett indítványunkat, hogy a főváros hirdessen pályázatot a monografia megírására.

Tüzzön ki *legalább 1000 korona* díjat és a beérkező művek bírálatára kérje föl valamelyik irodalmi társaságunkat.

Sikertelen pályázat.

Az egész fővárosi közönség nyugtalankodva látja, hogy az Erzsébet királyné szobrára hirdetett pályázat immár másodízben is sikertelen maradt.

Mi ennek az oka? Nem volnának e feladat végrehajtására alkalmas művészeink? Avagy talán a pályázat föltételei olyanok, hogy megbénítják az építő és szobrász művészek talentumát?

A második pályázat zsűrije azt jelenti, hogy a beadott pályaművek között olyan tervezetek voltak, a melyekre nézve „már az első megtekintésre nyilvánvalóvá lett, hogy azok minden műbecset teljesen nélkülöznek” és azért a zsűri tizennyolcz pályaművet még tárgyalás alá sem vehette. Érdemlegesen csak kilencz pályamunkáról szólhatott. Sajnos azonban, hogy ezen kilencz pályamű egyikének sem ítélhette oda a díjat. Mikor a bírálók elnöke azt a kérdést tette fel: van-e a kilencz pályamű között olyan, a mely a pályázati hirdetés ama követelményének, „hogy a kitűzött díjak mindegyikét a zsűri csak olyan pályázóknak ítélheti meg; a kiknek tervei abszolút műbecsűek és kivitelre alkalmasak” teljesen megfelel, igen vagy nem? akkor a bírálók azt mondták, hogy *nem*.

A bíráló bizottság az első pályázatban részt vett művészek munkálataiban haladást nem talált, sőt kénytelen volt visszaesést konstatálni; de a pályázók nagy tömegét is olyanok képezik, a kik — mint azt egyik lap társunk kiemeli — nemcsak nem bírnak a szobrászat terén kellő jártassággal, de ily nagy feladatok megoldására erejüknek gyöngeségét megítélni sem tudják, és a kiknek a küzdő téren való megjelenése az ügynek nem előnyére, hanem határozottan hátrányára van, mert ugyyszólván profanizálja az igazi művészetet.

A tárgyalás alá bocsájtott kilencz pályaműnek ilyen lesújtó ítélete után, az elnök kérelemre fogta a dolgot, hogy a felállítandó emlékmű érdekében teendő további intézkedések kérdésébe bebocsátkozzék a bizottság és javasolta, hogy *megfelelő* pályaművek beszerzése végett a bizottság harmadszori pályázatot hirdessen, — most már szűkebb körben; mihez a bizottság hozzájárult azzal, hogy azokat kellene felhívni, kiknek pályaműveiben méltánylandó művészi kvalifikáció mellett oly egészséges alapeszme érvényesül, mely fejlesztésre alkalmas.

De e mellett, mint értesülünk, szabad lesz másoknak is pályamunkát beadni . . .

A mennyire sajnáljuk az Erzsébet királyné szobor pályázatának ezt az eredményét, éppen úgy óhajtjuk, hogy a harmadik pályázat jobb eredménnyel végződjék és befejeztessék. Noha elismerjük, hogy a művészetben a vérmérséklet nagy szerepet játszik, mégis építő- és szobrászművészeinknek melegen ajánljuk az alapos és komoly megfontolást tevékenységüknél és műveik megalkotásánál. Különösen kell építészeinknek ajánlani azt, hogy ha szobrászati műemlékekre pályáznak, bele kell magukat élni a szobrász alkotásaiba. Mindenesetre más a feladat, mintha csak bérkaszárnnyát kell tervezni; mert ezt a jelenlegi felfogás szerint lehet akárminő „modern“, rút csiricsári vonalakban előállítani s azután elnevezni „magyarosnak“, „szecsessziósnak“ — meg Isten tudja minek . . .

De szobrászati mű megalkotásánál egészen másképen kell az építésznek kezelni tudni az irónt, mint háztervezésnél. Noha nem ártana, ha az építészek a monumentális épületek tervezésénél köteleztetnének épen úgy mintát bemutatni, mint a szobrászok.

Épen úgy, mint a szobrok mintáit, vagy a képek vázlatait, be kellene mutatni a monumentális épületek mintáit is; sőt a monumentális épületek mintáit még inkább, mint a szobor-mintákat, meg a képvázlatokat.

És ha ez uzussá válna, mint az a régieknél is volt, akkor lehetne reményleni, hogy valóságos monumentális épületeket terveznének építészeink, nem pedig oly homlokzatokat, mint a minők: a drága pénzen felépített „Erzsébet“ nőintézet és a vakok épülete a városligetben.

Védekezés a tüdővész ellen.

Egyre szélesebb körökben kelt visszhangot az a mozgalom, melyet néhány jeles orvos és emberbarát a tüdővész ellen való védekezést illetőleg megindított.

Legujabban az Orsz. közegészségügyi egyesület foglalkozott a gyermek-tuberkulózis elleni küzdelemmel s egy javaslatot fogadott el, melyet a székesfőváros tanácsának is meg fog küldeni, hogy az abban foglaltakat figyelmére méltassa.

A javaslat a következő pontokból áll:

1. Tüdő-tuberkulózisban szenvedő anya gyermekét ne szoptassa, a gyermek elkülönítése ajánlatos. Jobbmóduaknál népszerű utasítással és az orvos befolyásával oda lehetne hatni, hogy dajka szoptasson, esetleg teljes elkülönítés történjék oly módon, hogy a gyermeket egészséges rokonok vagy ismerősök gondozására bizzák. Szegénysorsuaknál orvosi vizsgálat alapján hatóságilag kellene az egészségben veszélyeztetett gyermeket a lelenczek módjára (talán legalkalmasabban is a lelenczházak keretén belül) elhelyezni.

2. Tuberkulózisban szenvedő nő ne lehessen dajka, dada, vagy ápolónő stb. Hatósági ellenőrzés volna e tekintetben kívánatos, mert ez vezetne leginkább eredményre.

3. Kötelezővé kell tenni minden tüdő-tuberkulózisban s gennyedő csont- vagy mirigy-tuberkulózisban szenvedő betegnek bejelentését.

4. Kötelezővé kell tenni a fertőtlenítést minden (nyílt) tuberkulózisban szenvedő egyén halálózása és lakásváltoztatása esetén.

5. Kenyérkeresetre nem képes nyílt tuberkulózisban (tüdő-, genyedő csont- vagy mirigy-tuberkulózisban) szenvedő beteg, kit lakásában elkülöníteni nem lehet, környezetére ez által épp oly veszélyes, mint például a himlős beteg, s azért kórházban ápolassék.

6. Genyedő csont- vagy mirigy-tuberkulózisban szenvedő gyermekek a családban elkülönítendők, főképpen azonban ilyenek részére külön kórházat kell létesíteni, a hol gyógyulásuk szakszerű kezeléssel lehetővé tétetnék.

7. Nevezett kórházban gyógyult, továbbá a gümőkóros szülöktől származó gyenge, vérszegény, tuberkulózisra hajlamos, avagy heveny és fertőző- vagy hosszas lázas betegségből lábadozó gyermekek részére klimatikus sanatórium létesítendő. Mindenesetre ügyelni kellene arra, hogy az ily gyermek szervezetére káros viszonyok között ne maradjon; lehetőleg vidékre kerüljön. A szünidei gyermektelep intézménye e célra fölhasználandó legyen.

8. Gümőkóros egyének részére külön rendelőintézetet kellene föntartani, álljon az orvosok rendelkezésére díjtalan bakteriológiai vizsgáló-intézet köpet és váladékvizsgálatra.

9. A szünidei gyermektelek működési köre növekedjék. Iskolákban a szünnap kirándulásokat

kötelezővé kellene tenni, a kirándulást vezető tanító ezért esetleg külön volna díjazandó.

10. A higiéné tanítását különös tekintettel a heveny és fertőző-betegségek és a tuberkulózis profilaksziájára már az elemi iskolákban kellene megkezdeni és minden további iskolában kötelezővé kellene tenni.

11. Minden családot, melyben gümőkóros egyén van, továbbá minden gyermek születésekor és a gyermeknek iskolába iratásakor a szülőket részletes utasítással kellene ellátni, melyből megtanulhatnak, hogy a fertőző bántalmak, s így a tuberkulózis ellen különösen miként védekezhetnek. A népszerű utasításnak oly alakját vagyunk bátrak ajánlani, mely csak tanácsokat tartalmaz, a melynek kivételére az egyes egyén családja körében és azonkívül képes.

E tizenegy pontot mi kibővítünk egy tizenkettővel, mely így hangzanék:

12. Az elemi, polgári és középiskolai növendékek, fiúk úgy mint leányok, a tanév elején és közepén hatósági orvos által megvizsgálandók, s amely növendék tuberkulotikus, a nyilvános iskolázatásból kizárandó.

Ez a drákói jellegű intézkedés föltétlenül szükséges mert tudvalevőleg az iskolák termeiben 60—70 gyermek van összezsúfolva, s a téli időben alig szellőztetett termek megromlott levegője valóságos melegágyát képezik a bacillusoknak. Ha az osztályban van egy tüdővész gyermek, több mint valószínű, hogy a közelében ülők inficiálva lesznek.

Kártérítési pörök.

A fővárosnak az utóbbi időben rendkívül sok kellemetlenséget okoz az adóban lefoglalt ingóságok a transferálása, amelyből kifolyólag már pöröi is vannak.

Az adóhátralékosok, akiknek holmija a főváros árverési csarnokába, illetve raktáraiba transferáltatott, tartozásuk kiegyenlítése után kártérítési követeléseket támasztanak a tanácssal szemben ama ürügy alatt, hogy butoraik a raktárban megrongáltattak. Most is az egyik fél bírói szemle útján kérte megállapíttatni transferált butorain esett kárát. A raktárnok tagadja, hogy a butorok a raktárban rongálódtak meg s hivatkozik a zálogolási jegyzőkönyvekre, amelyekből kitűnik a lefoglalt holmik avét volta.

Az ilyen esetek az utolsó időben sűrűen ismétlődnek, miért is a tanács utasította végrehajtó közegeit, hogy a zálogolási jegyzőkönyvben nagy gondot fordítsanak minden butordarab leírására s tüntessék ki az azokon levő töréseket, repedéseket s egyéb hibákat. Hogy a végrehajtók és becsüsök elbirják-e majd ilyenformán a munkát, az már más kérdés. Mert ha a becsüsnek minden rossz szekrényről archeologiai értekezést kell írnia, úgy a végrehajtó egy napon legfőlebb csak két-három zálogolást eszközölhet, ami tekintettel az adóhátralékosok nagy számára, nagyobb zavaroknak lehet az okozója.

Hirek a városházáról.

A mesterinas-iskolák. Évekig tartó tárgyalás után a főváros elhatározta, hogy mesterinas-iskoláit szakszerűen fogja fejleszteni. Az elmúlt iskolaévben tették az első nagyobb kísérletet a szakiskolával. A kezdet nehézségeivel hamar megküzdöttek. Az iskolák szépen fejlődtek, mert a tanulókat sok hiábavalóság tanulásától fölmentették s így több idejük maradt azokra a dolgokra, a melyeknek ismeretere mesterségüknek szüksége van. A tanács tegnap elhatározta, hogy tovább fogja fejleszteni a mesterinas-iskolákat. A jövő évben is hat új iskolát nyitnak meg. A mesterinas-iskolák szakirányu fejlesztését a mesterek is szívesen fogadták s szívesebben küldik az iskolába inasukat, mint azelőtt.

A jövő évben a következő iskolákban rendeznek be új mesterinas-iskolát: A II. kerületi medve-utcai iskolában a sokszorosítóknak és bádogosoknak, a III. kerületi ürömi-utcai iskolában az asztalosoknak, a kórház-utcaiban általános irányut, az V. kerületi Szemere-utcai iskolában a sokszorosítóknak, a VI. kerületi Szent László-uti és a IX. kerületi tűzoltó-utcai iskolában általános irányut. A jövő iskolaévben negyven szakiskolát és tizenöt általános irányu iskolát nyitnak. Mesterinas-iskola lesz az építőiparosoknak a budai oldalon egy, a pesti oldalon egy, a bádogosoknak Budán egy, Pesten egy, a lakatosoknak Budán egy, Pesten hat, az asztalosoknak Budán egy, Pesten három, a géplakatosoknak Budán egy, Pesten hat, a műszerészeknek Budán egy, Pesten kettő, az ékszerészeknek Pesten egy, a diszitőknek Budán egy, Pesten kettő, sokszorosítók Budán egy, Pesten négy, a szabóknak Pesten három, a cipészeknek Budán egy, Pesten kettő. Ezenkívül Budán három, Pesten tizenkét általános irányu iskolát nyitnak. A tanács megállapította az iskolák övezetét is és ki-mondotta, hogy a műhely után illetékes iskolába kell a mesterinasnak járni.

Választások a fővárosházánál. A főváros tanácsa július 2-án tartandó ülésén egy sereg új tisztviselőt fog megválasztani. Ez alkalommal betölt a tanács egy balparti temetőigazgatói, egy temető kezelő-tiszt, két köztisztviselői tiszt, egy adópénztárnoki, egy adópénztári tiszt és egy gyakornoki, egy adószámviteli számsegédi és számgyakornoki és egy II. oszt. adóvégrehajtói állást. Betöltendő lesznek továbbá amaz állások is, a melyek a megválasztottak után, üresedésben maradnak.

A kényelmes tanács. A kelenföldi katonai ruharaktár befejező munkálatai, megakadtak, még pedig a főváros késedelmező ügymenete miatt. A katonai építőosztály, daczára annak, hogy a hatalmas ruharaktár innen-onnan készen lesz, még most sem tudja, hogy az épület körüli járda magassága megállapított-e? Enélkül pedig képtelen keresztül vinni egyes munkálatokat. A járda magassága dol-

gában most kérdést intézett a közmunka tanácshoz, amely tudatta, hogy a magasságot már régebben kitűzte s erről értesítette is a fővárost. A tanácsnak persze kisebb-nagyobb gondja volt arra, hogy a magasságot az érdekelt katonai építőosztállyal is tudassa.

A Halászbástya parkozása. A Halászbástya udvarának s lejtőinek parkozását illetőleg terveket készített a mérnöki hivatal, amelyekhez most a közmunkák tanácsa is hozzájárult. A költségek fődözetére az az összeg szolgál, amely a bástya létesítmények körül megtakarított 40 ezer koronából még fennmaradt. E nyár folyamán el is készül a parkozás.

Az amerikai magyarok fosztogatói. A polgármester fölhívta az illetékes ügyosztályokat, hogy a külföldön élő hazánfiakat érdeklő hagyatéki ügyeket a lehető leggyorsabban intézzék el s az ily ügyekben érkezett külföldi megkereséseknek, késedelem nélkül tegyenek eleget. A polgármester ez intézkedésére pittsburgi konzulátusunknak a kormányhoz intézett panaszja adott okot. Amerikai hazánfiainak itthon folyó hagyatéki ügyei oly lassan nyernek ugyanis lebonyolítást, hogy az érdekelt felek kénytelenek igénybe venni az új világban gomba módra szaporodott magánközjegyzők és egyéb zugprókátora közbenjárását, akik aztán alaposan megkopasztják magyar honfiainkat. A konzulátus szerint e bajon csakis a hazai hatóságok segíthetnek, még pedig úgy, hogy a jövőben félreteszik semmivel nem indokolható késedelmezésüket s gyorsabb tempóban intézik el legalább az oly ügyeket, melyeknek érdekelt felei idegenben élnek.

Közvilágításunk kiterjesztése. Az ideai közvilágítási program alapján számos utcának világítással való ellátását rendelte el a főváros tanácsa. Megfelelő számú gázlámpást kap legközelebb a Harmat- és Noszlopy-utca, a Vörösvári-ut, a Flórián-tér és Körte-utca, a Görög-, Fehér-, Sas-, Virág-, Benedek-utca s végül a Virág-kör. A közmunka tanács hozzájárulván a világításnak illetendő kiterjesztéséhez, a tanács most fölhívta a légszisztársulatot, hogy a szükséges vezetősöveket a kötelező csőhosszuság terhére fektesse le s a lámpásokat állítsa föl.

Adómentes házak. Az eskütéri hid környékén épülő új házak részére is 30 évi adómentességet biztosít a törvény, de csak ama feltétel mellett, hogy a házak 1903. augusztusig okvetlenül lakható állapotba helyeztessenek. A főváros, mely e kérdésben nagyon érdekelve van, amennyiben a hid körül legtöbb telekkel rendelkezik, tavaly föliratban megkérte a belügyminisztert, hogy a fenti terminusnak legalább is 10 esztendővel leendő kitolása iránt tegyen javaslatokat a törvényhozásnál. A tanács azzal indokolta kérését, hogy egy esztendő alatt lehetetlen véglegesen megoldani a főváros telkei értékesítésének s beépítésének a kérdését; annál kevésbé

lehet arról szó, hogy az épületek 1903. augusztusig már lakható állapotba is tétessenek. A fölterjesztésben a tanács tekintettel volt természetesen a magántulajdonosokra is, akik ebben a kérdésben szintén érdekelve vannak, ha nem is oly mértékben mint a főváros. Csaknem egy év mult el azóta, hogy a tanács a felíratot elküldte, de a miniszter — dacára minden sürgetésnek — még máig sem határozott. Mintán ez ügyben a főváros tudatni óhajtja a miniszter álláspontját, tegnapi ülésén kimondta a tanács, hogy újból felíratot intéz a belügyi kormányhoz s kérelmére választ kér.

Vízmizériák Kőbányán. A kőbányai Márton-hegyen levő közkut messzeterjedő környéket lát el ivóvízzel. A távolabb lakó polgárok kérték a tanácsot, hogy ezt a kutat helyezze át az ő házaik közzé, mit annyival is inkább méltányosnak tartanak, mert a régi kut közelében új kutat is készítettett a főváros. A tanács ezt a kérelmet elutasította. Az érdekeltek most közös beadványban követelik, hogy a közkut vízdíjainak fizetése alól mentessenek föl. Nekik a kutból ugyszólván semmi hasznuk sincs, mert a szükséges ivóvizet egy magán tulajdont képező kutból nyerik.

A Lukácsfürdő forrásai. A földművelési miniszter a többi forrásvizekből táplálkozó fürdőkhez hasonlóan legutóbb a Lukácsfürdőnek is engedélyezett védőterületet. Minden érdek megóvása szempontjából egy szűkebb belső s egy külső védőterületet állapított meg. Az utóbbi területen 30 méter mélységig minden engedély nélkül furhatók kutak. A szűkebb területen azonban ásni, robbantani, furni, követ fejteni s egyáltalán a földréteget megbolygatni csak abban az esetben szabad, ha a geologus szakértők vizsgálata s véleménye alapján ily természetű munkálatokra a bányakapitányság engedélyt ad. E legujabb védőterület megállapításával most már az összes budai hévízforrásokból táplálkozó fürdők forrásainak az épsége biztosítva van.

Az eskütéri hid. Az eskütéri hid előépítményei miatt szükséges csatorna áthelyezésekre s egyéb vízművek átalakítására ideiglenes vízjogi engedélyt kapott most a főváros. A polgármester mint vízjogi hatóság ama kikötéssel adta ki az engedélyokiratot, hogyha folyamrendőri vagy egyéb ily természetű okok kívánják, úgy a vízművek rögtön eltávolítandók lesznek. Az áthelyezési munkálatok különben már javában folynak s nemsokára rákerül a sor a hid előépítményeinek még hátralevő részeire.

A tankötelesek összeírása. A kultuszminiszter értesítette a fővárost, hogy a tanköteles gyermekek összeírását már az ősz elejére föltétlenül megkívánja. A főváros ama kifogásával szemben, hogy az összeírás s a gyermekek nyilvántartása 40—50000 korona évi költséget igénylő apparátussal jár, a miniszter kijelenti, hogy az országos statisztikai hivatal ez összeg negyedrészeért magára vál-

Ialja a munkálatot Ha tehát a főváros az őszig sem hajlandó — a miniszter többször hangoztatott kívánságát — teljesíteni, úgy a kormány maga intézkedik a tankötelesek összeírásáról — de természetesen a főváros költségén. A tanács — mint értesülünk — csak a szünet után terjeszt be e tárgyban javaslatot.

Összeköttetés a Fejérvári- és Promontori-ut között. Az I. kerületi törvényhatósági bizottsági tagok ama kívánságuknak adtak volt kifejezést, hogy a Promontori- és a Fejérvári-ut között összeköttetést hozzon létre a főváros. A mérnöki hivatal azt jelenti most a tanácsnak, hogy a bizottsági tagok kérelme rövid idő multával teljesedésbe fog menni. Az Andor-utczán át ugyanis — amely a kelenföldi állomástól a Dunáig vezet — egy iparvasut épül, mely célra a fővárosi közmunkák tanácsa a szükséges területeket most szerzi meg. Az ut, melyen a vasut elvonul, egyelőre 10 öl széles lesz, de később 18 ölnyire fog kiterjesztetni s így azon a Promontori- s Fejérvári-ut között minden akadály nélkül lesz a kocsiforgalom lebonyolítható. Ez az ut egyenesen a Röck-féle gyár felé fog vezetni, amint azt a bizottsági tagok kérték. A kisajátítási operatumok ez időszakban a közmunka tanácsnál vannak, s amint onnan visszaérkeznek, belefognak az építés előmunkálataiba.

A Gizella-tér keleti oldalának szabályozása. A fővárosi közmunkák tanácsa nem fogadta volt el azt a tervet, melyet a főváros a Gizella-tér keleti oldalának szabályozási vonalára nézve készített s provokálta a belügyminiszter döntését. E döntésben nem volt köszönet, amennyiben a miniszter egy egészen új szabályozási vonalat állapított meg, amelyet keresztül vinni absolute nem lehet. Az új vonal oly közel jut a földalatti villamoshoz, hogy azon építkezni vagy csatornát készíteni képtelenség. A mérnöki hivatal véleménye s javaslata alapján a tanács feliratban fölvilágosította a miniszteriumot szabályozási vonalának kivihetlenségéről s kérte, hogy mint leginkább megfelelőt — hagyja jóvá a főváros tervezetét.

Az új kormány s a főváros. Khuen-Hédervary miniszterelnök ma tudatta hivatalosan a fővárossal, hogy miniszteriuma hivatalba lépett. Leírata befejező soraiban a miniszterelnök ama várakozásának ad kifejezést, hogy a székesfőváros őt és miniszterigtmát hazafias erélyvel és buzgósággal fogja támogatni ama feladatok megoldásában, melyeket a király bizalma tűzött az új kormány elé. Egyben biztosítja a fővárost legmesszebb menő jóindulatáról, melyre gyönyörűen fejlődő metropolisunk méltán rászolgál.

Vegyvizsgáló állomás fűszereinek részére. A budapesti fűszereket s szatócsokat rendre bírságozzák az elöljárók hamisított élelmi szer árulása miatt. A megbírságozott legnagyobb része azzal védekezik, hogy a portéka hamisított voltáról nem volt tudomásuk s így a hamisítást azok követték el,

akiktől áruikat beszerezték. A hatóságok azonban többnyire nem fogadják el ezt a védekezést, miért a fűszerkereskedők és szatócsok elhatározták, hogy a gyakori bírságolások elkerülése végett, bizonyos hatósági intézkedések életbelépését fogják kérelmezni a főváros tanácsától. Halmos polgármesternél ma deputáció járt a részükről, amelyek tagjai sorában képviselve volt a budapesti fűszerkereskedők egyesülete, az I. budai kis- és középkereskedők egylete, a budai kereskedők társulata s a budapesti szatócsok egylete. A küldöttség arra kérte a polgármestert, hasson oda, hogy az érdekelt kereskedők részére egy hatósági vegyvizsgáló állomás létesíttessék, amely ingyen végezze a kereskedők bizonyos árucikkeinek a megvizsgálását, mielőtt azok a közönség részére forgalomba bocsájtattának. Ez uton elérhető volna a hamisított cikkeknek teljes kiküszöbölése. Kérté továbbá a deputáció, hogy a fontos kérdésekben ankétet fog majd az őszre összehívni, amely aztán megvitatja a tennivalókat. *Almády* tanácsnoknál is járt a deputáció, aki szintén ígéretet tett, hogy jóindulattal tárgyalja majd a kereskedők ügyét.

50,000 ezer korona a szegényalaprak. Az idei tavaszi lóversenyek tetemes összeget hoztak megint a fővárosi szegényalaprak. A totalizátor és a bookmaker forgalom akkora volt e versenyeken is, hogy a szegényalaprak szerződés értelménen járó perczen 79293 korona és 87 fillérre rugott, mely összeget a lovaregyesület már be is fizette a főváros pénztárába.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1903. év közepére kiszámított népesség, polgári lakos 774.045, katona 16.484. Összesen 790.529.

Az elmúlt héten élve született 374 gyermek, meghalt 275 egyén, a születések tehát 99-el mulják felül a halálozásokat. Nemre nézve 209 fiu, 185 leány. Halvaszületett 14 gyermek, köztük 6 fiu, 8 leány.

Az elveszülöttek közt volt 237 róm. kath., 7 görög kath., 3 görög keleti, 12 ágost. evang., 34 evang. reform., 1 unitárius, 78 izraelita, 2 egyéb. Összesen 374. Halvaszületett összesen 14.

Betegedés.

Betegforgalom a városi kórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1082 beteget, szaporodás 337, csökkenés 364, maradt a folyó hét végén 1033. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 237 beteget, szaporodás 54, csökkenés 59, maradt a folyó hét végén 221. A Szt. István kórházban ápoltak a mult hét végén 1068 beteget, szaporodás 331, csökkenés 284, maradt e hét végén 1100. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 827 beteget, 160 szaporodás, csökkenés 181, maradt e hét végén 835. Összesen ápoltak a mult hét végén 3255 beteget, szaporodás 882, csökkenés 888, maradt e hét végén 3189.

KÖZGAZDASÁG

A Magyar-Osztrák Bank kimutatása június 30-áról az üzlet nagy emelkedéséről számol be. Nemcsak az ultimo, de a félév végének szükséglete is nyilvánul azokban az igényekben, melyeket ezuttal a jegybank iránt támasztottak. Ezek az igények az idén jóval nagyobbak voltak, mint tavaly június végével, a mennyiben a múlt évben 46 millió koronával emelkedett a váltótárca, az idén pedig 68.6 millió koronával. Az idén tehát kerekszámban 22.6 millió koronával volt nagyobb a szükséglet. A hitelt főképp a magánbankok vették igénybe, részben hosszú lejáratu váltókkal. Azóta, az igaz, a nyílt piacon ismét bővebb és ennél fogva olcsóbb is a pénz. Ma Bécsben a nyílt piacon a magánkamatláb $2\frac{3}{4}$ — $2\frac{13}{16}$ százalék volt, míg Budapesten 3 százalék. A pénz olcsóbbodása különben valamennyi piacon megvan. Londonban $2\frac{5}{16}$ százalékra csökkent a magánkamatláb, Berlinben pedig 3 százalékra. A jegybank kimutatásának van még egy nevezetes jelensége; az, hogy aranykincse több mint 20 millió koronával csökkent. Ennek oka az, hogy a Magyar-Osztrák Bank ki akarván használni a berlini drága kamatlábat, aranyérmeket küldött Németországba és annak fejében német aranyváltókat és kamatozó német papirokat vásárolt. A nagyobb üzletnek megfelelően szaporodott a bankjegyforgalom 93 millió koronával, az adómentes bankjegytartalék pedig csökkent 113 millió koronával. A jegybank kimutatásának hivatalos adatai ezek:

Bankjegyforgalom 1.555.241.000 (+ 93.157.000) korona. Érczkészlet 1.456.091.000 (— 20.142.000) korona. Váltótárca 245.413.000 (+ 68.650.000) korona. Lombardüzlet 40.372.000 (— 3.597.000), Adómentes bankjegytartalék 297.441.000 (— 113.261.000) korona.

Első Leánykiházasítási Egylet m. sz. (Gyermek- és életbiztosító-intézet, Budapest, VI, Teréz-körút 40—42. sz. Alapított 1863.) Folyó évi június hóban 1.124.000 kor. értékű biztosítási ajánlat nyújtott be: ezekből elfogadtatott 1.005.400 kor., ezekből visszautasítottak 118.600 kor. Biztosított összegek 87.367 kor. 66 fillért fizettek ki. 1903. január 1-től június 30-ig 6.594.800 kor. értékű új biztosítási kötvény állított ki és biztosított összegek fejében 408.655 kor. 04 fill. fizettek ki. Ezen intézet a gyermek és életbiztosítás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb díjtételek és legelőnyösebb feltételek mellett.

Pályázati hirdetmény.

A m. kir. államvasutak budapest-balparti üzletvezetősége a Rákos rendező pályaudvari olajgázgyár céljaira az 1903. évi augusztus hó 15-től, 1904. évi augusztus hó 15-ig terjedő egy éven át, esetleg kedvező árak elérése esetén az 1906. évi augusztus hó 15-ig terjedő 3 éven át, olajgáz fejlesztéshez szükséges szabványos Pitsch-féle megfelelően megmunkált öntött acél gázgörek szállítását biztosítani kívánván, arra ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

A gázgörek évi szükséglete 65 darab. A szállításra vonatkozó részletes módokat magában foglaló ajánlati felhívás valamennyi hazai kereskedelmi és iparkamaránál, a m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatóságánál, valamint az országos iparegyesületnél megtekinthető; — az üzletvezetőség általános osztályában (Teréz körút 62 I. em. 8. ajtó) pedig megszerezhető.

A pályázati feltételek kiegészítő részét képező 122291/96 sz. általános anyagszállítási feltételek a m. kir. államvasutak budapesti nyomtatványtáránál szerezhetők meg. A szabályszerűen kiállított s ivenként 1 koronás m. kir. okmánybélyeggel ellátott ajánlatok lepecsételve és a borítékon ezen felirással: „Ajánlat a 22661/903 számhoz“ ellátva, legkésőbbben f. évi július hó 30-án déli 12 óráig üzletvezetőségünk-nél (Teréz-körút 62. szám I. em. 5 ajtó) adandók át, a bánatpénz pedig ugyanott a gyűjtőpénztárnál f. é. július hó 29-ig teendő le.

Budapest, 1903 július hó 1-én.

Az üzletvezetőség.

Magyar királyi államvasutak.

90990 903. sz.

Hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak igazgatósága nyilvános versenyt hirdet a trencsén-zsolnai vonalon épülő „Podhrágy-Vághéve“ nevű új állomáson fekvő két vasuti műtárgy részére szükséges hengerelt vastartók és egyéb vasalkatrészek szállítása iránt.

A tervek, a költség-számítás, a szerződési tervezet, az ajánlati minta, a pályázati feltételek, valamint a munkák végrehajtásához kötött feltételek Budapesten a magyar királyi államvasutak igazgatóságának alépítményi ügyosztályában (Teréz-körút 56. sz. III. emelet 18. ajtó) a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Az ajánlatok legkésőbb 1903. évi július hó 18-án déli 12 óráig nyújtandók be alólírott igazgatóság építési és pályafenntartási főosztályában (Teréz-körút 56. szám II. emelet 10. ajtó).

Az ajánlatok egy korona, az ajánlat mellékletei ivenként 30 filléres bélyeggel ellátva és lepecsételve a következő felirattal nyújtandók be: „Ajánlat a trencsén-zsolnai vonalon épülő „Podhrágy-Vághéve“ nevű új állomáson fekvő két hid bővítésére szükséges hengerelt vasgerenda tartókra és egyéb vasalkatrészekre.“

Az ajánlat benyújtását megelőző napon vagyis 1903. július hó 17-én délelőtt 12 óráig 350 azaz: Háromszázötven korona bánatpénz teendő le a magyar királyi államvasutak központi főpénztáránál (VI, Andrásy-ut 75. szám földszint) akár készpénzben, akár állami letételekre alkalmas értékpapirokban. A bánatpénzről szóló letétjegy az ajánlatokhoz nem csatolandó.

Az értékpapírok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számíthatnak, de névértéken felül számításba nem vétetnek.

Csak idejekorán beérkezett ajánlatok szolgálhatnak a tárgyalás alapjául.

Posta útján beküldött ajánlatok és bánatpénzek térti vevénnyel adandók fel.

Budapesten, 1903. évi június havában.

Az igazgatóság.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, specialista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**

és

szabadalmazott

Füstemesztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kiváratra.

Tűzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztosítást, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőseg Budapestben, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő

A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor	Kor	Kor	Kor	Kor	Kor	Kor	Kor
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

MAGYAR**FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR**

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-
világító testekben,**

a legegyszerűbb kivittől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapestben:

II., Fazekas-tér 3.

VI., Teréz-körút 1 a.

V., Gizella-tér 1.

X., Jászberényi-ut.

VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.

Kolozsvár: Wesselényi-utca 20.

Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

Schlick-féle**vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság.**

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzem-berendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsillipszerkezetek, hidraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készítése, stb.

A magyar királyi államvasutak
budapest-jobbparti-üzletvezetősége
1900/II. 903. szám

Pályázati hirdetemény.

Hatvan állomás mellett létesítendő két emeletes tiszti lak-épület létesítése körül végzendő munkák biztosítására ezennel nyilvános verseny tárgyalást hirdetünk.

A teljesítendő munkák mennyiségére vonatkozó bővebb adatok, valamint az ajánlati minta, a pályázati feltételek, az ajánlati költségsszámítás, nem különben az építési szerződés tervezete az alulírott üzletvezetőség pályafenntartási és építési osztályának hivatalos helyiségében (Külső-kerepesi-ut, szemben a keleti pályaudvarral) a hivatalos órák alatt megszereshetők és ez alkalommal a tervek is megtekinthetők.

Jogérvényes és kellőleg bélyegzett ajánlatok legkésőbb 1903. évi július hó 8-án déli 12 óráig a

jobbparti üzletvezetőség titkárságánál nyújtandók be következő felirattal:

„Ajánlat a hatvani két emeletes laképület építésére.”

Bánatpénz fejében legkésőbb 1903. július hó 7-éig déli 12 óráig 4000 korona azaz négyezer korona készpénzben, vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban gyűjtőpénztárunknál leteendő. Az értékpapírok a budapesti és bécsi tőzsdék legutóbbi, — 14 napnál nem régibb, — árfolyama szerint, de a névértéket meg nem haladó értékben fogadtatnak el. Takarékpénztári betétkönyvek bánatpénzül nem tehetők le. Posta útján beküldendő ajánlatok és bánatpénzek térítvény mellett adandók fel. A bánatpénz letéteményezéséről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó. Szóban forgó munkára csakis magyar állampolgárok pályázhatnak. Az ajánlatok között a szabadválasztási jogot magunknak tartjuk fenn.

Budapecsten, 1903. június hó 10-én.

A magyar kir. államvasutak
budapest-jobbparti üzletvezetősége.

Hirdetéseket felvesz a Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utca 5. sz.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dinamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihúzható forr- és fűtőcsöves kazánal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vízmuőtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különféle emeltyű-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcson részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékpénztári könyvecskék 3¹/₂% kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4.

(Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. —

VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbízásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt 1¹/₂—1¹/₂1-ig, délután 3—1¹/₂5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

== Megjelen minden kedden. ==

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

== Telefon szám 645. ==

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Mi volt és mi lesz?

Igazán sajnáljuk, hogy a városatyák nem követik az országgyűlési képviselők példáját a beszámoló beszédek tekintetében. A képviselőházi tárgyalásokról a sajtó bővebben informálja a közönséget, mint a főváros törvényhatósági bizottságának gyűléseiről, s mégis alig akad honatya, ki az egyes ciklusok végén szóval vagy írásban föl ne világosítaná választóit, mit végzett a parlament, milyen az ország helyzete és minők a jövőre vonatkozó tervek. Ezzel a kötelességgel vagy mondjuk: figyelmességgel a városatyák is tartoznának választóiknak. Elvégre Budapest az ország székesfővárosa, melynek milliókra menő büdzséje, közel 200 millió adóssága és nagy apparátusú közigazgatása van, s amelyre oly kulturális, humanitárius és szociális feladatok terhe nehezedik, a melyekről a polgárságot a lehető legkimerítőbben informálni kell.

A városatyák azonban ezuttal zavarba jönnének, ha beszámolót kellene tartaniok. Nemesak azok, kik a közgyűléseken távollétükkal vagy mélységes hallgatásukkal tündököltek, hanem azok is, kik komolyan fogván fel mandátumukat, a törvényhatóság elé került ügyüket lelkiismeretes bírálat tárgyává tették. Mert a lefolyt év a *negatív* eredményü esztendő közé tartozik. Ha jól szemügyre vesszük a történeteket, az világlik ki, hogy az idénre tervezett reformok közül egy sem valósult meg. Pedig a nagy reformok egész sora várta a megoldást.

Ott volt első sorban a *háztartás* rendezése. Évek óta lebeg Damokles kardként Budapest fölött a deficit réme és sokak meggyőződése szerint költségvetésünk nem reális. A költségvetés valóságos labirintus, melyben maga a főszámvevő is eltéved néha. A zárószámadásokban szerepelnek olyas tétel, melyek mibenlétele titok, s amelyek realizálása több mint problematikus. Ennélfogva az egész zárszámadás fiktív értékű, miként az idén kiderült, hogy a tavalyi esztendő zárszámadásának fölöslege csak a papíron volt meg, s nem állítható be fedezetnek a jövő évi költségvetésbe. Nehányan a városatyák közül fogadkoztak, hogy új rendet fognak behozatni a háztartás vitelébe, de szándékuk megrekedt a fogadkozásnál.

Erre az esztendőre vártuk a *fővárosi törvény revízióját* is. Ezt némelyek olyan csodafűnek tartják, amelytől a főváros minden baja egyszerre elmúlik. Annyi bizonyos, hogy a meglevő törvény kinőtt az idők és viszonyok keretéből, s a közigazgatás, valamint a törvényhatósági bizottság alapos reformokra szorult.

E reformok természetét lapunk több cikkben fejtegette s így most csak annak konstatálásra szorítkozunk, hogy az új törvény nem készült el, ennélfogva minden a régiiben maradt. A virilizmus megszüntetését és a választó kerületek arányos beosztását ismét várhatjuk talán évekig, mert ahogy ma állanak a parlamenti viszonyok, kevés a remény arra, hogy az országgyűlés egyhamar munkaképessé válik.

Ugyancsak ez évre reméltük, hogy a kormány leveszi a főváros válláról az *állami föladatak terheinek* legalább egy részét. A főváros kimutatta, hogy ha e föladatak teljesítése alól fölmentetik vagy azokért megfelelő rekompenzációban részesül az államtól: megkönnyebbülve haladhat előre és költségvetése megszabadul a deficit rémétől. Széll Kálmán elismerte a kérelem jogos voltát, sőt hosszabb tanulmányozás után módot is talált, hogy a fővárost bizonyos állami bevételekből kárpótolja; de közbejött a kabinet-krisis és az ügy lekerült a napirendről.

Hasonló sors érte az új *szabályozási tervet*. Ez is égető szükséggé vált, ánkéteztek is fölötte, de végleges intézkedés nem történt.

Hamarjában ezeket foglalhatjuk össze az el nem intézett főbb ügyek csoportjából.

Mit végzett tehát a hatóság és a törvényhatósági bizottság valami jelentősebb dolgot?

Csak egyet tudunk, az ötven milliós kölcsönnek $4\frac{1}{2}$ százalékról 4 százalékra való konvertálását. Ez által csaknem fél millióval könnyebbült az évi büdzse. A többi határozat nem érdemli meg, hogy külön felemlítessék.

A jövőt illetőleg programmot kellene a városatyáknak fejteniök, hogy mi lesz a háztartással. Fölemelik-e a községi adót vagy újabb kölcsönt fognak felvenni? Mi azt hisszük, hogy a kölcsön csak ideiglenesen mozgathatja előre a főváros megrekedt szerkerét. Kamat nélküli kölcsönt ma senki nem kap, sőt a Nemzeti Színház művészei kívül senki nem is kér. Ha tehát a különböző szükségleteinek fedezésére a főváros újból fölvesz száz vagy kétszáz milliót, esetleg ennél is többet, évi költségvetésébe be kell illesztenie a kamatokat és a tőketörlesztést. Honnét fedezi ezeket, ha már most nem tudja egyensúlyban tartani a billanszot? Végre is oda fog lyukadni, hogy az adóemelést kénytelen proponálni. A városatyáknak és az egész polgárságnak már most számot kellene vetniök: vajjon nem helyesebb-e azonnal hozzálátni a radikális gyógmódhoz, a jövedelmeknek a községi adók emelése által eszköz-
lendő szaporításához, mint megvárni a kény-

szerhelyzetet? Az adósságcsinálás régi magyar betegség. Ideje volna, ha kilábolnánk belőle. És ideje volna, ha mindenki megértené, hogy rossz hazafi és rossz polgár az, ki a gondokat áthárítja az utódokra. Lelkiismeretes ember nemcsak a mának és a holnapnak él, hanem a távolabbi jövőre is gondol.

Kit büntessen a hatóság?

A fűszeresek és szatócsok kérelme.

Az élelmiszer-hamisítókat üldözni és büntetni kell. Még pedig kiméletlen szigorral: bírsággal, elzárással, nyilvános meghurczoltatással és üzletük bezárásával. Akire bebizonyul, hogy nagyobb haszon elérése végett élelmiszert hamisított, annak ne adassék pardon. Ez a mi álláspontunk és minden tisztességes polgáré. De amikor a büntetések szigorítását követeljük, ugyanakkor a méltányosság és az igazság nevében elvárjuk, hogy ártatlanokat ne érjen büntetés.

Az utóbbi időben, amióta a közönség és a hatóságok komolyabban veszik az élelmiszerek megvizsgálását, többször előfordult, hogy olyanokat ért büntetés, kik *bona fide* hoztak forgalomba meghamisított élelmiszereket. A „bona fide” szó itt paradoxonnak látszik, holott az illetők tényleg védekezhetek jóhiszeműséggel.

Tudvalevő, hogy az a sok száz fűszeres és szatócs, aki a fővárosban a közönséget kiszolgálja, a lisztet, a tejet, a vaját, a zsírt, a szilvaíz, a paprikát és a sok egyéb cikket vagy a nagykereskedőktől vagy a termelőktől szerzi be. Ha a szatócstól vásárolt élelmiszer hamisítottnak bizonyul, a mai rendszer mellett a hatóság a szatócsot bünteti meg. Hiába esküszik a szerencsétlen, hogy ő abban az állapotban kapta a portékát: el fogják marasztalni. A fővárosi hatóság nem kutat tovább. Az igazi hamisító a markába nevet és egy másik szatócs vevőjét legközelebb ismét hamisított élelmicikkel fogja ellátni.

Fölösleges fejtegetnünk, hogy a mostani eljárási mód nem helyes és nem igazságos. A nagy tolvajokat épp úgy hurokra kell fogni, mint a kicsinyeket.

A fővárosi szatócs-ipartestület lépéseket is tett az irányban, hogy tagjai a meg nem érdemelt büntetéseket elkerülhessék. Azt kéri a fővárostól, hogy állítson fel számukra tápszer-vizsgáló intézetet. Szándékuk ugyanis az, hogy a termelőktől és nagykereskedőktől bevásárolt élelmicikkeket hatósági vegyész által megvizsgáltatják, mielőtt forgalomba hoznák. Ha a tápszer-vizsgáló intézet hamisítást fődöz fel, az illető cikket visszaadják annak, akitől hozatták, s a hatóságnak módjában lesz a tényleges hamisító ellen az eljárást megindítani.

A szatócsok kérelme nézetünk szerint még az esetben is teljesítendő, ha az ujonnan szervezendő

tápszer-vizsgáló intézet fentartása kizárólag a fővárost terhelné. Azt hisszük azonban, hogy a fűszerek és a szatócsok némi csekély díj lefizetésétől nem fognak visszariadni, mert az intézet első sorban mégis csak az ő érdekeiket képviseli. A magam részéről — ha szatócs volnék — szívesebben áldozok évenként 20 koronát az intézetre, semhogy ártatlanul ki legyek téve egy 50 vagy 100 koronás bírságnak és a még nagyobb kárral járó meghurczoltatásnak.

Ha ez a rendszer életbe lép és mégis akad kis elárúsító, kinél hamisított élelmiszert találnak, a hatóság minden skrupulus nélkül alkalmazhatja a *maximalis büntetést*. Mert akkor nyilvánvaló, hogy az illető vagy maga követte el a hamisítást vagy *mala fide* hozta forgalomba a hamisított élelmiszereket.

Az örökimadás temploma.

„Az Isten legközelebb van hozzánk a szabad természetben.”

Erzsébet királyné.

Amikor olvasom, hogy Erzsébet királyasszony emlékére Budapesten meg akarják építeni az örökimadás templomát, eszembe jut, hogy a mi megtört szívű Nagyasszonyunk nem a templomok falai közt keresett gyógyírt bánatára. A természet ölébe, hegyek ormára és a tengerek végtelen vizére menekült lelki fájdalomával, mondván: „Az Isten legközelebb van hozzánk a szabad természetben.”

Ájtatos érzelmű mágnásasszonyok fejében támadt az eszme, hogy királynénk emlékére templom emeltessek. Ha a dicsőült megszólalhatna a mennyekből, bizonyára azt mondaná: „Hagyjátok abba a gyűjtést: vagy ha már gyűjtöttetek, fordítsátok a pénzt a szegények és betegek istápolására.”

Pedig a mi Nagyasszonyunk hívő lélek volt, s alázattal hajtá meg fejét a Mindenható előtt. De hite fent szárnyalt a legmagasabb régiókban, túl a templomokon és a vallási ceremóniákon. Ne vesse senki szememre az atheizmus vagy antiklerikalizmus vádját, ha állást foglalok a mágnásasszonyok mozgalmá ellen, s azt mondom: hiba volna a főváros részéről, ha a bizottság kérelme szerint kétszáz ezer koronát adna a templom megépítésére.

Hogy félre ne értessem, valamit előrebocsátok. Azt, hogy ha választanom kell kaszárnya- vagy templomépítés között, ez utóbbi mellett foglalom állást. És ha rajtam múlték, soha sehol nem konfiskálnának egyetlen templomot sem. De ha egyszerre két gyűjtőivel jön hozzám valaki, s az egyik templomra, a másikon kórházra, gyermekmenhelyre vagy szegényekháza kérik támogatásomat, hát én, a jó keresztény, aki számot tartok a túlvilági üdvösségre, tárczámat csak az utóbbi számára nyitom meg.

A főváros sem tehet másképp. Neki is első sorban humanitárius célokra kell áldozni. Hogy ezuttal

Erzsébet királyné emlékének akarnak szentelni egy új templomot, ez a titulus nem változtat a helyzeten. A királyné emlékét hiven megőrzi a főváros templom nélkül is, s ha majdan Budavár terén állani fog szoborműve, ugyanazzal a meghatott lélekkel és ájtatos szívvel fogunk hozzá zárandokolni, mintha oltár állana háta mögött és a kéklő égbolt helyett márványpilléreken nyugvó kupola emelkedné feje fölött.

Kinek akarják építeni azt a örökimadás templomát? Ugy-e bár, csak a római katolikusok számára. Protestáns, görögkeletti és izraelita az ott tartandó istentiszteletekben részt nem vehet. Ámde főváros polgárai nem mind r. katolikusok, s a más hiten levő adófizetők tiltakozhatnak az ellen, hogy a főváros az adókból befolyó pénzből 200.000 koronát adjon egy r. kath. templom építésére. A kegyúri kötelezettségek teljesítése ugyanis elég terhet ró a fővárosra a r. kath. egyházzal szemben. Növelni a kiadásokat méltánytalanság volna a többi felekezet iránt.

A főváros az előzékenység és hitbuzgóság szép tanújelét adta akkor, midőn ingyen telket akart a templomépítő-bizottságnak átengedni. Hogy a bizottság a kijelölt telkek egyikét sem találta alkalmasnak, s inkább készpénzen megszerezte az Üllői-ut 71. sz. telket: ebből abszolúte nem háramlik az a kötelezettség a fővárosra, hogy most kétszáz ezer koronával járuljon a költségekhez.

Ha Pallavicini Ede ögróf neje és a bizottság többi tagjai meg vannak győződve arról, hogy az örökimadás temploma szükséges és hasznos a fővárosnak: állítsassák föl magok. Senkinek nem lesz kifogása ellene. Jómódu katolikus mágnás család van vagy kétszáz az országban. Van aztán vagy háromszáz dús jövedelmű katolikus főpap: érsek, püspök, prépost, apát, kanonok. Ha az egyes főúri családok és az egyházi dignitáriusok fejenként hozzájárulnak a gyűjtéshez 2000 frttal, — ami nekik csekélység — akkor máris rendelkezésre áll *egy millió forint*. Ebből gyönyörű templomot lehet építeni. És ily módon hozván azt létre, helyesebben és nobilissabban járnak el, mintha gyűjtőikkel árasztják el az országot és a fővárost ama kínos helyzetbe juttatják, hogy meg kelljen tagadnia a hozzájárulást az Erzsébet királyné nevével kapcsolatba hozott templomtól.

Közegészségi statisztika.

A székesfőváros közegészségi állapota május hó folyamán kedvezőbb volt a múlt havinál, mert noha a hevenyfertőző kórok száma, nevezetesen a bárányhimlő és a kanyaró emelkedett, a halálozások száma csökkent. Összehasonlítva a múlt év hasonló havával, a hevenyfertőző kórok száma 542-vel, a halálozás pedig 113-al kisebb.

A légzőszervek hurutos, lobos és gümös bántalmái a következő halálozást tüntetik fel: Meghalt gümőkórban 218 (mult hó 210), tüdőlobban 110 (mult hó 140), hörghurutban 46 (mult hó 54), egyéb légzőszervi bajokban 132 (mult hó 120), az összes halálozás 416 százaléka. A hevenyfertőző kórok közül némileg emelkedett a hagymáz (+7), a bárányhimlő (+37), a vörheny (+61), a kanyaró (+67), a ronsoló toroklob (+23), s csökkent az orbáncz (-19). Himlő eset ezen hónapban sem volt.

Élve született e hónapban 1759; meghalt — az utról jött s itt elhalt 136 egyén levonásával — 1216; így a születések 543-al multák felül a halálozásokat.

Május hónapban a székesfőváros összes köz- és magánkórházaiban, valamint gyógyintézeteiben gyógykezeltetett 9702 fekvő és 14.860 járó beteg, összesen 24.562, vagyis 455 el kevesebb, mint az elmúlt hónapban. A ker. orvosok által gyógykezeltetett 822 fekvő és 2310 járóbeteg összesen 3132; kórházba küldetett 115 egyén. Előfordult kezelésük alatt: hasi hagymáz 2, bárányhimlő 46, vörheny 125, kanyaró 420, ronsoló toroklob 102, orbáncz 54, járványos fültőmirigylob 10, mérgezés 2, sérülés 3.

Május hónapban a lipótmizei állami elmeorvosintézetben 1254, az angyalföldi állami elmeorvosintézetben 371, a megfigyelő osztályon 173, a dr. Schwarzer-féle elme- és ideggyógyintézetben 188 elmebeteg ápolatott.

A székesfőváros összes kerületeiben volt 1110 csecsemő, lelenz és árva. A gyermektartók valamennyien el voltak látva hatósági engedéllyel.

A kerületi tisztviselők által a lefolyt hónapban kiállított orvosi bizonyítvány 109, látélet 19. Elmebeteg előfordult 11; ezek közül a megfigyelési osztályra küldetett 9, tébolydai elhelyezést nyert 2. Elintéztetett a tisztviselők által összesen 1580 hivatalos ügydarab.

Vizsgáltatott továbbá: piac 5, kávéház és tejszarnok 19, vendéglő 19, korcsma 34, pálinkamérés 36, mészárszék 46, hentes 72, bolt 68, pékműhely 60, nyilvános iskola 9, magániskola 6, kisdudov- és gyermekkert 10, bölcsőde 4, gyár 24, fürdő 4, magánkórház s magángyógyintézet, orvosi rendelő-intézet s szülőház 4, indóház 1, szálloda 3, menhely 2, ipartelep 22, raktár 40, műhely 69, borbély-műhely 9, fogtechnikai műhely 5, népkonyha 3, leves és teaosztó-intézet 3, szükséglakás 3, jégtermelési telep 1, jégelárusító hely 1.

I-ső fokú egészségrendőri elintézés alá került új- és toldaléképület összesen 9. Ezek közül a lakhatási, illetve használati engedély megadatott 5 esetben, csak részben 1, megtagadtatott 1 esetben. II-od fokú határozat érkezett 5, a lakhatási, illetve használati engedély megadatott 3 esetben, csak részben 1, megtagadtatott 1 esetben. III-ad fokú határozat érkezett 3. Megadatott a lakhatási, illetve

használati engedély 2 esetben s megtagadtatott 1 esetben.

Elkoboztatott vizsgálatok alkalmával: tej 80 liter, tejfel 20 liter, vaj 100 kg, hús 100 kg, hentesárú 100 kg, szalámi 40 kg, vadhús 15 kg, baromfi 65 drb, gyümölcs 6 kosár, süteményfélék 2 kg, zöldség 1 kosár, tojás 120 drb.

A gyepmester által befogatott 321 kóbor eb, ezek közül védjeggyel el volt látva 36, visszaadott 31 védjegyes eb.

A közbiztonságon levágatott összesen 29.860 drb állat, ezek között 7997 drb nagyszarvasmarha és 20.492 drb borjú, 1.371 drb birka, bárány és kecske, 20.352 drb sertés és 3 drb malacz, 387 drb süldő. Kényszervágás 54 esetben történt, 48 drb hús élvezhetőnek találtatott.

Megsemmisített a közbiztonságon 15 drb nagyszarvasmarha, 1 drb borjú, 294 drb sertés, 4197 drb tüdő, 1176 drb máj, 196 drb vese, 53 drb lép, 187 drb sziv, 26 drb félfej, 7 drb állkapocs, 4 drb nyelv, 59 drb bázsing, 9 drb gyomor, 22 drb bél, 954 drb méh, 2 drb togy, 2 drb lábvég és 55 klg. vegyes hús.

Megsemmisített a székesfőváros vásárcsarnokaiban: 409 kg. marhahús, 1942 kg. borjúhús, 1345 kg. bárány- és birkahús, 238 kg. sertéshús, 17 kg. borjúmáj, 21 kg. füstölthús, 23 kg. vöröskolbász, 45 drb baromfi, 6 kg. libamáj, 5 kg. lúdszár, 1072 kg. hal, 5987 drb édesvízi rák, 1 drb vadszárnyas, 165 kg. vadhús, 52 liter tej, 10 liter tejfel, 7 kg. vaj, 2185 kg. tehén- és lipóti-túró, 1304 drb tojás, 2095 kg. zöldség, 98 kg. gomba, 1 kg. paradicsom, 14.868 kg. gyümölcs, 39 kg. különféle.

Megsemmisített továbbá a kerületekben: 71 kg. marhahús, 28 kg. sertéshús, 22 kg. hal, 25 kg. hentesárú, 9 drb baromfi, 412 drb romlott tojás, 101 liter hamisított tej, 75 liter hamisított tejfel, 255 kg. vaj, 7 kg. süteményfélék, 1485 kg. romlott zöldség, 72 drb romlott ugorka, 55 kg. gomba, 2 kg. éretlen gyümölcs.

Nyomorék gyermekek menhelye.

Budapest emberbaráti egyesületeinek száma megszaporodik egygyel. Verdy Károly tanfelügyelő kezdeményezésére e hó 16-án megalakul a nyomorék gyermekek menhelye:

Az önvád bizonyos nemével kérdezzük: hát eddig nem volt menhelye a nyomorék gyermekeknek? Lám, mily óriás mezeje van a humanitárius működésnek és mennyiféle kell segítőkezet nyújtani a társadalomnak, hogy csak most kerülnek sorra a nyomorék gyermekek.

A magyar társadalom, sok gondja és nyomasztó viszonyai dacára, nemes buzgalommal támogatja a szükölködőket, az éhezőket, a munkanélkülieket és az élet hajótöröttjeit. Kinek nincs keresete, arról gondoskodnak a foglalkoztató műhelyek; kinek nincs

betevő falatja, annak nyujtanak ingyenkenyeret; kinek fagyos az otthona, kap ingyen fűtőanyagot; akinek nincs hová hajtania fejét, meghúzódhat éjszakára a hajléktalanok menhelyébe.

Egyedül a nyomorék gyermekekről nem gondoskodott a társadalom. Pedig uton-utfélen elibénk bukkannak. Láttukra elszorul szívünk, s minden jó ember önkéntelenül zsebéhez kap, hogy segítsen a rongyokba burkolt nyomorékok nyomorúságán. Ők a szegények legszegényebbjai, minden árva közt a legárvábbak.

A világ minden civilizált részén, de különösen Európa egyes államaiban, mint Hollandiában, Angliában, Dániában és Finnországban az emberszeretet gondoskodott a nyomorékok ellátásáról, nehogy uton-utfélen beléjük botoljon a sürgő-forgó nép. Németország ma már 23 intézetet tart fenn a nyomorékok számára és Ausztriában is létesült egy menhely „Kaiserin Elisabeth-Asyl für verkrüppelte Kinder“ néven.

Imminens szükség nálunk is gondoskodni a nyomorékokról, lehetőleg egy fedél alá juttatni mind, hol gond nem bántja és szegyenítő szánalmas pilantás nem éri őket. Ugy kellene, hogy a felnőtt nyomorékok is otthonra leljenek, de mert társadalmunk anyagi ereje gyöngye, örömmel üdvözljük azt a kezdeményezést is, mely egyelőre a kisdedekre fordítja a figyelmet.

A mozgalom élén állók első sorban a munkások nyomorék gyermekeit akarják pártfogásba venni, mint akikre már zsenge korban ránehezedik a balsors keze, kik részére az élet oly kevés örömet és oly sok bánatot rejteget. A lelküket korán kell formálni, hogy meg ne hasonoljanak önmagukkal és az egész világgal, miként az a nevelés és gondozás híján történni szokott.

A legideálisabb menhely, a legmintaszerűbb a kis Dániában található, Kopenhágában, mely ezen a téren valósággal uttörő. Alapította Pastor Knudsen 1872-ben.

Mintaszerű a berendezése és kiváló vezetésben részesül. Itt párosultan található az emberszeretet sugallta lelkesedés a kötelességérzettel, mely lankadást nem ismer mindaddig, míg feladatát nem teljesítette. Így volt csak elérhető az a szinte páratlan eredmény, hogy a nyomorékok ezen menhelyén fennállása óta 7569 nyomorék — úgy felnőtt mint gyermek — fordult meg. 110 ezer korona évi költség mellett ellátja a nyomorékokat ingyen kezeléssel, orvosi műszerekkel műtagokkal, taníttatja őket s a mi talán a legérdekesebb, hogy a 20 tanár és tanítónő közül 13 maga is nyomorék s kiképeztetésüket ugyancsak ezen helyen nyerték. Itt már oly előrehaladott állapotok vannak, hogy az ápoltak nemcsak a saját részükre szükségeltető ruházatot és cipőket, valamint kötések és műszereket készítenek el, hanem a városi kórházak részére is dolgoznak

és ez által oly szép keresetre tesznek szert, hogy abból a nagyszabású intézet fenttartható. Van saját asztalos-, cipész-, szabóműhelyük és műszertelepiük.

Az osztrák „Kaiserin Elisabeth-Asyl für verkrüppelte Kinder“ nevű menhely szintén páratlan gondossággal van berendezve. Megalapítója egy előttünk is jól ismert név, a *Dreher* Antal-né, ki nagylelkűen, megszívlevélve az igazán nemes, humánus célt, odaadományozta az oberlanzendorfi ingatlanát a rajtalevő kastéllyal egyetemben, melyet egy remek park övez. *(Bárha nálunk is akadna ily nemes emberbarát, ki a kegyeltes célt nagylelkűen támogatná.)* Ezt az épületet folyton — szem előtt tartva a rendeltetési célt — átalakították és a legmodernebbül berendezték.

A lefolyt évben 23 gyermek volt e menhelyen, 3-tól 6 évesig. Az intézet egy egyesület vezetése alatt áll, melynek igazgatóságát az osztrák főnemesiség vezéralakjai képezik; a tagok sorában pedig ott látjuk a *magyar arisztokrácia jórészét is*. A tagok nemcsak nevüket kölcsönözték oda, hanem nagy adományokkal gyarapították ezen intézmény vagyonát.

Az egyesületnek az ingatlanon kívül 400.000 korona tőkéje van. A berendezést pedig nagyrészt *ingyen eszközölték* a lelkes és nemesen gondolkodó *osztrák iparosok*.

Ezt a példát követnie kell a magyar társadalomnak. Ne feledkezzünk meg az 1891. évi XV. törvényezik I. fejezetéről, mely így szól: „Beteg vagy hülye gyermekeket a kisdedovőba vagy a gyermekmenedékházba felvenni tiltva van.“ A hülye gyermekekről már gondoskodott társadalmunk, gondoskodják most már a beteg, a nyomorék gyermekekről is.

A Budapesten megalakítandó egyesület első sorban a fővárosban vagy környékén szándékozik menhelyet felállítani, melyben mindkét nembeli nyomorék gyermekek (vakok, süketnémák és hülyék kivételével, akik részére vannak megfelelő intézetek) lesznek elhelyezendők, hogy testileg és szellemileg kiképeztessenek és esetleg mesterségre taníttassanak. Tíz gyermeket számítva, a menhely évi költségvetése 6400 korona lenne, amiből 1600 korona esik a lakbérre.

Az egyesületnek lesz ágyalapítói (kik 5000 koronát adományoznak), alapítói tagjai 20 korona befizetéssel, továbbá rendes tagjai évi 5 korona járulékkal.

Reméljük, akad majd a fővárosban is nemes szívű ember, ki hajlékot ajándékozik a nyomorék gyermekek számára, s akadni fognak számosan *még a magyar arisztokráciából is*, kik nemcsak az osztrák Kinder-Asyl-t, hanem a magyar menhelyet is megerősítik adományaikkal.

Egyelőre tisztelettel hajolunk meg *Verédy* Károly előtt, ki a nemes mozgalomnak élén áll.

A lóhusevő főváros.

Tempora mutantur. Az ókorbeli harczos lovával együtt temettette el magát, a mai kor szegény gyermeke ellenben saját gyomrába temeti a lovat. Elkövetkezett a lovak alkonya. De a nemes állatot nem a gőzmasina és az automobil szorítja a vágóhid felé, hanem az emberi gyomrok korgása. Nőttön nő a nyomoruság, vele együtt a drágaság és a homo carnivorus fürkésző szemmel kutat olcsó hus után. Bizonyára nem elkényeztetett inycenz, hanem farkas étvágyu éhes ember volt az első, aki rájött, hogy a lóhus is emészthető. Nálunk még szokatlan és sokak előtt visszatetsző a lóhusevés, de a külföldön már rég óta divik. Hogy gazdasági haszna is van, az kétségtelen. Eddig a megvénhedt lónak csak a bőrét tudták értékesíteni, ezentul a husa is hasznos hoz.

Az a tény, hogy az Ausztriához közelebb eső magyar vidékeken tért tudott foglalni a lóhusfogyasztás, bizonyítja azt, hogy e tekintetben is Ausztria a tanítómesterünk.

Bánfaluban, Szarvskőben, L.-Ujfaluban, Sopronban, sőt Pozsonyban kelendő már a lóhus, de természetesen nem a törzsökös magyar emberek körében, akik még mindig attól tartanak, hogy az a hus, ami lóból való, egyszer csak nyeríteni kezd a gyomrukban. Lóhust, tudva, magyar földön, egyelőre csak a német ajku munkások esznek, a munkás telepeken s a szintén elég nyugotra, Bécshez közel eső Győrben is főképpen munkásfogyasztókra számítanak a lóhus propagálói.

A lóhusfogyasztás eddig sem volt tilos Magyarországon. A bécsi virstlik fogyasztóiról régen járja az a hír, hogy nem ismeretlen előttük a lóhus. De hát, mint mondtuk, a nyugati magyar részeken bevallottan is vannak már lóhusfogyasztók. A soproniak a közeli falvakban vágatnak, a pozsonyiak Bécsben. A husvágási szabályrendeletek kifejezetten nem tiltják a lóhusmérést, sőt az új husszemle szabályrendelet a lóvágások husvizsgálatát szintén szabályozza. Itt tehát olyan tényekkel, olyan törekvésekkel állunk szemben, amelyekkel akarva nem akarva számot kell vetnünk. Gunnyal, vagy a lóhus minőségének lebecsülésével czélt nem érhetünk. Inkább czélszerűségi szempontokat kell hangoztatnunk és olyan óvintézkedéseket kell sürgetnünk, amelyek a lóhusfogyasztással járó veszedelmeket úgy a fogyasztó, mint a ma szokásos husnemeket közfogyasztásra bocsájtó iparágak érdekei szempontjából elhárítani alkalmasak. Mint a „Mészárosok és Hentesek Lapja” írja, A czélszerűségi szempont mindekelőtt az, hogy először is a korlátolt fogyasztásra alkalmassá tehető, ma elkobzott és megfelelően nem értékesített husmennyiségeket kell a korlátolt forgalomra kötelezően alkalmassá tenni. E tekintetben haladást mutat a husvizsgálat rendezéséről szóló új szabályrendelet-tervezet, mely-

nek 67. §-a a *jelentékeny* husfogyasztású városoknak föladatává teszi — a szabadszéket. De a lóhusfogyasztás szempontjából ez nem elég biztosíték. Biztosítékul az kell, hogy olyan helyeken, ahol az elkobzások számbavehetők, a lóhusmérés és vágás mindaddig meg nem engedendő, amíg a korlátolt forgalomra alkalmassá tehető, más husnemek megfelelő értékesítéséről gondoskodás nem történt. Csak ha ez megvan, s ha az a bizonyos társadalmi szükséglet, amelyet a lóhusfogyasztás szabadjára bocsájtásának indokul legnagyobb nyomattal hangsúlyoznak, újra, ennek daczára is jelentkezik, akkor lehet indokolt és helyénvaló a lóvágásnak és lóhusfogyasztásnak bizonyos szigorú óvintézkedések betartása mellett való megengedése. Tehát a lóhusfogyasztás csak a *második surrogatum* lehet.

Az óvintézkedésekre pedig igen nagy a szükség. Nemcsak a lóhusnak kimérésére és közfogyasztásra bocsájtása dolgában, hanem már a levágás előtt. Részünkről mindenekelőtt bizonyos korhatár megállapítását tartanók szükségesnek. Ha az ilyen korhatár vagy vágási tilalom indokolt a malacz-, bárány-, gida- és borjúvágásoknál, sőt a vemhesség előrehaladt állapotában levő állatoknál is — kell, hogy indokolt legyen a lóvágásoknál is. A fogyasztó közönség érdeke ugyanegy: akár éretlen állatot akarnak eléje tenni, akár megemészthetlen lóhust.

A másik óvintézkedés, amire a lóvágások megengedése esetén az előzetes s utólagos vizsgálatnál szükség van — a lóbetegségek szigorú ellenőrzése. Mert a vágólovaknál nagyon sok betegség fordul elő. A legtöbbje veszedelmes betegség, amely próbára teszi a vizsgáló állatorvos tudományát s föl nem ismerve, nagy bajokba döntheti a fogyasztót.

Van egy földmivelésügyi miniszteri rendelet, amely meghagyja azt, hogy „oly sertésnek husa és zsirja, amelyek elcsigázott lovak husával tápláltattak vagy hizlaltattak”, *közfogyasztásra nem bocsájtható*. Megindokolja pedig ezt a tilalmat a belügyminiszterrel egyetértően kiadott rendelet a következőképpen: „... oly sertések husa és zsirja, amelyek elcsigázott lovak husával táplálkoztak vagy hizlaltattak, az emberi egészséget komoly veszélynek tehetik ki, mert az *ugynevezett elcsigázott lovak többnyire nem egészségesek és oly kórokban szenvedhetnek, amelyek az ilyen huson hizlalt állatokba és ezek által a fogyasztó közönségbe is átvihetők*.”

Ime itt *érvényben levő miniszteri rendelet* saoglatja az indokokat ahhoz, hogy a lóvágásoknál, melyeknek anyaga leginkább az elcsigázott lovak közül kerül ki, a legnagyobb óvatossággal járjunk el s a husvizsgálatot feltétlenül hozzáértő állatorvosra bizzuk. Hogy a lóhus, ha egyébként fogyasztásra alkalmasnak találtatott, a mészárszékekben is minő változásoknak van alávetve, hogy hamar elfeketedik, hogy nyáron nagyon hamar indul bomlásnak — az további óvatosságot igényel és föltétlenül a megengedés esetére.

A lóhus kimérésének kérdése a kormányt is foglalkoztatja. A pénzügyminiszter fölhevítve legutóbb a Soroksári-uti fogyasztási adóhivatalt, tegyen javaslatot, hogy a lóhusra miként volna fogyasztási adó kivethető. Az adóhivatal olyan értelemben tett jelentést, hogy egyelőre leghelyesebb volna adómentességben részesíteni a lóhust s csak akkor róni meg adóval, ha a fogyasztás, mely eleinte biztosan lassan fog megindulni, számbavehető módon meggyarapodik. A fogyasztási adóhivatal e javaslatával szemben már is mozgalom indult meg a budapesti mészárosok között, akik igazságtalanságnak tartják, hogy valamely piacra kerülő hus a többi húsáru rovására adómentességben részesüljön.

Dr. Gyulai Béla igazgató évi jelentése az V. ker. polg. iskola és női kereskedelmi tanfolyamról.

Adatok az iskola történetéhez.

Az 1902/3. tanév volt intézetünk életében a 27-ik. A javító- és pótlóvizsgálatokat aug. 29-én, a felvételiakat aug. 30-án tartottuk. A beiratásokat szept. 1—4 napjain eszközöltük. Az előadások szept. 5-én kezdődtek; 6-án az ünnepélyes *Veni Sancte* s a megnyitó ünnep volt, melyen az igazgató a tanulók kötelességeit magyarázta. Junius 12-től 18-ig a rendes osztályvizsgálatok folytak le, amely idő alatt az írásbeli dolgozatokból, rajzokból és női kézimunkákból kiállítást rendeztünk. Jun. 27-én volt a záróünnep és a bizonyítványok kiosztása.

A növendékek *előmenetele* általában kifogástalan, sőt egyes osztályokban jelesnek mondható.

Magaviseletre még szebb eredményt értünk el, mint a múlt évben. Ez pedig kizárólag a tanári kar egyöntetű és szeretetteljes működésének tulajdonítható. Többször foglalkoztunk ez évben is azzal a kérdéssel, miképen lehetne az iskola útján nagyobb mértékben hatni beteg társadalmunkra s hogy nem lenne-e célszerű nekünk is meghonosítani a szülői értekezleteket. Erre az utóbbira nézve tapasztalatai folytán a tanári kar azt határozta, hogy nálunk még nem érkezett el annak az ideje, hogy a szülőkkel sikerre vezető értekezleteket lehessen évenként tartani s ez által a gyermek-nevelésre és az egész társadalomra hatni. A szülőkkel való érintkezést tehát csak esetenként — főképen a megintések alkalmából — a szokásos írásbeli értesítések helyett gyakorolta. Együttal megbizta dr. *Kerékgyártó Béla* és dr. *Szinessy József* tanárokat, hogy egyik az *erkölcsök*, másik a *testi egészség* ápolására vonatkozó szabályokat állítsa össze a szünetek alatt oly rövid tételekben, amelyek alkalmasak lesznek az osztályokban való kifüggesztésre és betanulásra, hogy ily módon a tanároknak is szolgáljon az iskolai nevelés veze-

tésében irányadóul, a növendékek pedig azokat elméletileg és gyakorlatilag elsajátítva kivigyék magukkal az életbe és lassankint regenerálódják az egész társadalom

Ifjuságunk *egészségi* állapota normális volt, zavart nem okozott, csupán szőrványos kitiltások fordultak elő ragadós betegségek miatt.

Ellenben a tanári kar tagjai közül betegség miatt kettőt hosszabb ideig sajnálattal nélkülöztünk. *Weiszberger Antónia* ugyanis e tanévben csak ápril végén foglalhatta el tanszékét; *Kempelen Gyuláné* pedig április hóban távozott megrongált egészségének helyreállítása végett. Az elsőt a tek. Tanács intézkedése folytán *Zigány Jolán* k. a helyettesítette *Vargha Béláné*, *Erney József* és *Szalai Dávid* tanárok; *Pász János* és *Kiss Áron* hitoktatók is betegeskedtek, de csak rövid ideig.

Egyik szeretett kartársunk, dr. *Lengyel Alajos*, ki az intézetnek keletkezése óta kiváló tanára volt, igazgatóvá történt előléptetése folytán decemberben hagyta el iskolánkat. Helyettesítésével a tek. tanács *Egyény Jolán* k. a. és dr. *Szinessy József*, gyakorló orvost bizta meg. A távozottnak egyúttal sok sikert és örömet kívánunk az új intézetnél!

Iskolai ünnepélyeket tartottunk *Kossuth Lajos*, nagy hazánkfia, születésének 100. évfordulóján, *Erzsébet* királyné nevének gyászos ünnepén *Kempelen Gyuláné* emlékbeszédével; márczius 15-én, április 11-én és junius 8-án, amelyeken az igazgató és *Hokkes József*, intézetbeli tanár tartottak alkalmi beszédeket; az intézet IV. osztálybeli növendékei pedig alkalmi költeményeket szavaltak, az ifj. ének-kar *Erney József*, énektanár, vezetése mellett hazafias dalokat adott elő.

E tanévben egy nagyobb szabású hangversenyt is rendezett intézetünkben a *volt iskolatársak szövete* kezete az általa teendő ösztöndíjalap gyarapítására. Örömmel működtek közre a volt iskolatársak, ki-ki tehetsége szerint szavalattal, zongorán, hegedűn, klarinetten vagy énekkel. Egyik kimagasló pontja volt az intézetbeli növendékek által — *Erney József*, tanár, vezetése mellett — előadott „*Vad rózsza*” című gyönyörű énekszám.

Növendékeinket tanulmány céljából ez évben is elvezettük az *Uránia* tud. színházba, a magy. kir. Mezőgazdasági Muzeumba, a Nemzeti Muzeumba, az Eszterházy- és muzeumi képtárakba, kétszer a műcsarnokba, Aquincumba, a budai várba, a Mátyás-templomba, a Halász-bástyára, a kir. palotába, a Gellérthegyre, Margitszigetre, állatkertbe; tanulmány és szórakozás céljából pedig a Zugligetbe, Hűvösvölgybe; dr. *Kerékgyártó* osztályát tavasz óta minden szombaton a budai hegyekbe vezette.

Május 30-án *Magyar László*, intézetbeli tanár, a III. és IV. oszt. növendékeinek szkiopikonnal mutatványos előadást tartott a geológiából és a csill. földrajzból.

Február 15-én, vasárnap d. u. dr. Csillag Gyula egyetemi tanár tartott intézetünkben nyilvános előadást — az orsz. magyar alkoholelles egyesület megbízásából — az alkohol pusztításairól.

Szentkatolnai Demény Albert, recitator, a növendékeknek mérsékelt belépti díj mellett tartott tanulságos és változatos előadást azok esztetikai műveltségének és előadói képességének fejlesztése céljából.

Erney József, intézetbeli énektanár, ez évben külön ifjúsági énekkart alakított s avval hetenkint délután énekgyakorlatokat tartott.

Egy önképző-kört is vezetett dr. Kerékgyártó Béla tanár, hogy növendékeink ott magukat a szavalásban, felolvasásban és fogalmazásban gyakorolják.

Intézetünk látogatói voltak: dr. Künszler Károly, budapesti kir. s. tanfelügyelő; dr. Mezei Mór, székesfővárosi bizottsági tag; dr. Szabó Sándor, tisztii orvos; dr. Ladányi Mátyás ker. orvos, ki a himlőoltásokat teljesítette; Lollok Lénárd, prépost-plébános; Munkácsi Bernát, a budapesti izr. hitközség tanügyi felügyelője stb.

Tanszerek beszerzésére a tek. tanács ez évben közel 600 koronát utalványozott, melyen tanári könyvtárunkat és gyűjteményeinket egészítettük ki.

A szegény tanulóknak mintegy 800 korona értékű tankönyvet osztottunk ki, az ifj. könyvtári bevételekből. A volt iskolatársak szövetkezete szintén 45 korona értékű tankönyvet bocsátott rendelkezésünkre, egy tanulónak pedig 45 korona tandíjhátralékát fizette ki és két 50 koronás ösztöndíjat (egy a polg. és egy a keresk. tanfolyamban) osztott ki a záróünnepélyen. Medvei Zsigmond papirkereskedő pedig évek óta 10–12 tanulót lát el ingyen papirossal, író- és rajzeszközökkel.

Scheer Gottlieb az intézetnek 3 drb műtörténeti képet ajándékozott.

Rendkívüli tantárgyként a zongorázás és az egyházi ének szerepelt; az elsőt Erney József, a másodikat Zigler Béla, lipótvárosi helyettes karnagy tanította.

Az ifj. könyvtárt ez évben új alapon kezdtük rendezni. Ugyanis az alkalmas remekműveket 60–60 példányban szereztük be s azokat a magyar nyelv és irodalom tanára osztja ki amelyik osztályban tanít. előbb a növendékeket tájékoztatván a kiadandó könyv felől s bizonyos idő múlva számonkéri tőlük az olvasottakat, esetleg feldolgoztatja. Így több eredményt várunk ez intézménytől.

Végül örömmel említem fel, hogy Manthner Ödön cs. és kir. udvari magkereskedő, hogy a tanuló ifjúságban felkeltse a természet iránti szeretet, gondozás céljából a növendékek közt ingyen osztott ki könnyen kezelhető növényeket, adott nekik hozzá utasítást is; csupán arra kérte őket, hogy mikor a növény a legdiszesebb, azt neki bemutassák. Evvel az alkalommal azután éremmel jutalmazta a legszebb virágok gondozóit. Intézetünkben is ketten: Friedmann Elza és Grüner Elza, IV. oszt. növendékek

nyertek ily jutalmat. Az idén júniusban pálmákat kaptak gondozásra. Valóban szerencsés gondolata volt ez a kezdeményezőnek, a kedély nemesítését nem kis mértékben fogja előmozdítani.

Ellentétek az államvasutak s a főváros között.

Az államvasutak igazgatóságának az utolsó években sűrűn van baja a fővárossal s néhány esetben bírósági döntést is provokáltak a felmerült ellentétek. Eddigél mindig a főváros került ki győztesen a pörlekedésből, mely körülmény nehéz pénzében van az államvasutaknak. A Podmaniczky-utcai vasuti pályatest után ezelőtt 8 és fél esztendővel 31.976 korona kövezési járulékot vetett ki a főváros, mely összeget az államvasutak igazgatósága megfizetni hajlandó nem volt, hanem téves álláspontra helyezkedvén felfolyamodással élt. A közigazgatási bíróság végre is a főváros javára döntött s kötelezte az államvasutakat a kérdéses összeg megfizetésére, mely kötelezettségének az igazgatóság nemrégiben eleget is tett. Ámde ekkor 46.483 koronát követelt már a főváros, mert a 8 és fél esztendőre járó kamatokkal és késedelmi kamatokkal együtt ennyire szaporodott föl a M. Á. V. tartozása. A kövezési járulék ugyanis közadók jellegével bir s így azután 6 százalékos kamat s 5 százalékos késedelmi kamat szedésére jogosítja föl a törvény a fővárost. A tanács föl is hívta az államvasutak igazgatóságát, hogy a kamatok fejében járó 14.507 koronát haladéktalanul fizesse be. Az igazgatóság azonban kétesnek jelezvén a fővárosi tanács követelését, tegnapelőtt felebbezést nyújtott be a közgyűléshez. Előre látható, hogy ez ügyben is a főváros győri le az államvasutakat.

Hirek a városházáról.

A kerületi elöljárók értekezlete. A főváros kerületi elöljárói nemrég értekezleten vitatták meg a vízdíjakról szóló fizetési izek módosításának kérdését. Az értekezlet megállapodásaihoz képest csak azt javasolják most a tanácsnak, hogy a fizető-izek jövőben ne piros papirosból készíttessenek, hanem szürkéből vagy fehérből; mert a ríktó vörös szín már egészen elrontotta a számvevők szemeit. Javasolják továbbá, hogy az izekért bizonyos díjakat szedjen a főváros. Amióta ingyen kapja a publikum e nyomtatványokat, csaknem minden befizetésnél új ivot kérnek a felek, melynek kitöltése időt vesz igénybe s így hátráltatja az ügykezelés gyors menétét. Az izek beosztását illetőleg, kíváncsúnak tartaná az elöljáróság kara, hogy a házakra vonatkozó kivetések az izekben részletesen feltüntessenek. Ha pedig ez a rendelkezésre álló munkaerő elégtelensége miatt kivihető nem volna, az esetben legalább az évi vízdíjáltalányt kell az izek első oldalán kitüntetni.

Ingyen Dunafürdők építése. A fővárosnak nemrégiben ajánlatot tett egy vállalkozó, hogy hajlandó a maga költségén ingyen Dunafürdőket építeni, ha a főváros ingyen engedi át a szükséges parterterületet s minden fürdő után 5600 korona évi átalányösszeget fizet. Ez ajánlatra nézve most tette meg javaslatát a főváros mérnöki hivatala. Budapest rohamos fejlődésével szemben nem hogy szaporodnának, de inkább apadnak a dunai fürdők. A főváros már tervbe vette ugyan, hogy épít két új ingyen fürdőt, de erre pénz nem volt. Egy-egy ilyen fürdő 22 ezer koronába kerül, s ehhez még hozzászámítandó a fenntartási költség, meg az alkalmazottak fizetése is. Jelen mostoha anyagi viszonyai mellett a főváros nem veheti magára az új fürdők fölépítésének s fenntartásának terveit, miért is a mérnöki hivatal javasolja, hogy a vállalkozó ajánlata fogadtassék el. A rohamosan szaporodó népességnek föltétlenül szüksége van ingyen fürdőkre s így a fenti ajánlatot, meg kell ragadni a tanácsnak. A mérnöki hivatal javaslatával legközelebb foglalkozik majd a tanács.

Hidépítés Budán. Az Ördögárok retek-utcazi szakaszán levő fahid helyett új vasszerkezetű hidat épít a főváros. A terveket legutóbb tárgyalta a középítési bizottság s azokhoz hozzá is járult. A hid e nyár folyamán elkészül. Még négy rozoga fahid van az Ördögárok fölött, de ezeket csak a következő esztendőkből cseréli ki a tanács, ha ugyan addig össze nem roskadnak a rajtuk átvonuló nagy kocsiforgalom alatt.

A Gellért-rakpart felső síkja. A Gellért-rakpart felső síkjának az a része, mely a Rudasfürdő előtt terül el, legközelebb szintén munkába kerül. Az előmunkálatok teljesen befejeztettek, miért is a tanács elrendelte, hogy a munkálatokra nézve kiirassék a nyilvános árlejtés. A rendezés kiterjed az összes felső és földalatti munkálatokra, a melyek költségeire 120.000 korona irányoztatott elő.

Különvonat-iroda. A magyar termények kivitele érdekében nagy és fontos jelentőségű az az új intézmény, melyet különvonat-iroda czímen a főváros három előkelő szállítványozó czége létesített a földmivelesügyi kormány támogatásával. Az új vállalatnak, mely különösen a gazdaközönségre nézve rendkívül fontos, az a célja, hogy minél olcsóbb és gyorsabb módon tegye hozzáférhetővé a külföldi fogyasztó-piacokat hazai mezőgazdasági, különösen élelmiszer-termékeink számára. E célból a különvonat-iroda, melynek igazgatósága a Nádor-utca 20. szám alatt van és amelynek élén Weisz Artur igazgató áll, az ország minden részében elfogad teher-szállítványokat, amelyeket a teheráru fuvardíjon felül egy minimális ráfizetésért gyorsárúként továbbít. Ez a ráfizetés olyan elenyészően csekély, hogy például egész kocsirakománynál: élő és leölt baromfi, friss hus, vaj és gyümölcs szállításánál csak 32 koronát, tojás, burgonya, főzelék, paradicsom és hagyma szállításánál csak 22 koronát tesz ki. A vállalat gyakorlati haszna tehát látnivaló és a magyar gazdaközönségnek igen érdekében áll, hogy kiviteli forgalmunk fejlesztésére ezt a jelentékenynek ígérkező új eszközt felkarolja. Az első ilyen különvonat, mely huszonkét kocsiból állott, szombaton indult Budapestről Németországba. A kísérlet kitünően sikerült, dacára a vágvölgyi árvíznek. A vonat kerülő utat tett, de azért kellő időre mégis megérkezett rendeltetési helyére.

A lágymányosi téli kikötő. A tervezett téli kikötő alsó medenczéjének belső töltésére egy kis park van, amely fölött makacs nézeteltérések merültek föl a közmunkák tanácsa s a főváros között. A közmunkák tanácsa úgy akarja kiépíteni a kikötő rakpartját, hogy ez a kis park megmaradjon; a főváros meg okvetlenül el akarja azt távolítani, hogy a nyert terület a rakpart kiszélesítésére legyen felhasználható. Miután a közmunka tanácsa a főváros ismételt kérésére sem hajlandó eltérni az álláspontjától, a tanács elhatározta, hogy a vitás kérdés eldöntését a kormányhatóságtól fogja kérelmezni. A főváros azzal érvel, hogy idővel ugyanis csak ki kell szélesíteni a kikötő rakpartját, czélszerűségi okok szólnak tehát e mellett, hogy e célra már a tervezetknél is felhasználassák a különben is fölösleges parkterület.

Az új szegényház. A főváros tudvalevőleg elhatározta, hogy a X. kerületi Jászberényi-uton új szegényházat épít. A tanács ennek következtében felhívta a mérnöki hivatalt, hogy készítse el a szegényház épületének terveit. A mérnöki hivatal most újabb tanácsi határozat meghozatalát kéri, mert a tanács mostani utasítása oly tág körben mozog, hogy annak alapján a tervezetek el nem készíthetők. A tanács határozata szerint a szegényház 500—1000 férőhellyel volna megépítendő még pedig a férőhelyek idővel a szükséghez képest szaporíthatók legyenek. A mérnöki hivatal most arra kéri a tanácsot, hogy határozza meg pontosan a férőhelyek számát. Mert, vagy 1000 embernek ad helyet a szegényházban vagy 500-nak. Ha 1000 emberre számít, úgy fölösleges az 500 as férőhellyel bíró épület terveivel foglalkozni. A férőhelyek idővel leendő szaporítása legföllebb csak 10—15 perczent erejéig lehetséges, miért is a lehető legnagyobb pontossággal állapítandó meg az épület nagysága. Hogy feladatát kedvezően megoldhassa, ahhoz a férőhelyek pontos megjelölésén kívül részletes építési programra is szüksége van a mérnöki hivatalnak, melyre nézve szintén utasítást kér.

A közmunkatanács akadékoskodása. Az új országház déli részének parkozása dolgában a közmunkatanács ellentétes álláspontot foglalt el tudvalevőleg a fővárossal szemben. Ugyanis nem fogadta el a főváros ama tervét, hogy az Akadémia-utca kocsiforgalma a Rudolf-rakparton vezettessék el az országház dunai frontja előtt, hanem azt a szobor mellett kívánja elvezetni. A főváros középítési bizottsága legutóbbi ülésén foglalkozott e tárggyal s kimondta, hogy ragaszkodik a főváros tervéhez, mert azt jobbnak látja. A tanács ez alapon újból fölkerlte most a közmunkák tanácsát, hogy járuljon hozzá a főváros tervéhez. Ha ebbe nem megy bele, úgy miniszteri döntés lesz provokálendő.

A vármegye-utca rendezése. A IV. ker., előljáróság előterjesztést tett a tanácsnak a Vármegye-utca rendezése tárgyában. E rendezés felőleli elsősorban a már tökéletesen elpusztult utcaburkolat kicserélését, főleg azonban a kocsiközlekedés korlátozását. A új gyalogjárók lerakása után annyira össze fog szorulni a kocsit, hogy azon majd két kocsit egymás mellett nem mehet el. Javasolja tehát az előljáróság, hogy a kocsiközlekedés csak egy irányban engedessék meg, mely irány a rendőrség bevonásával egy összehívandó bizottmány által volna megállapítandó. A burkolást még e nyáron, a Koronaherczeg-utca burkolási munkálataival egyidejűleg óhajtja keresztül vinni az előljáróság.

Az Erzsébet-téri szökőkút. Az Erzsébet-téri sétányon diszes szökőkút készül, melynek elkészítésével Szécsy képfaragó-művész bizatott meg. A főváros képzőművészeti bizottsága most fölkéri a tanácsot, hogy küldjön ki a szökőkút munkálatai részére egy felügyelő-bizottságot, — ha annak ugyan szükségét látja.

Statisztika.

Népességi mozgalom.

Az 1903. év közepére kiszámított népesség, polgári lakos 774.045, katona 16.484. Összesen 790.529.

Az elmúlt héten élve született 374 gyermek, meghalt 271 egyén, a születések tehát 103-al mulják felül a halálozásokat. Nemre nézve 270 fiu, 195 leány. Halvaszületett 8 gyermek, köztük 3 fiu, 5 leány.

Az élveszülettek közt volt 232 róm. kath., 5 görög kath., 1 görög keleti, 10 ágost. evang., 34 evang. reform., — unitárius, 91 izraelita, 1 egyéb. Összesen 374. Halvaszületett összesen 8.

Betegedés.

Betegforgalom a városi kórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1033 beteget, szaporodás 357, csökkenés 375, maradt a folyó hét végén 987. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 321 beteget, szaporodás 61, csökkenés 61, maradt a folyó hét végén 204. A Szt. István kórházban ápoltak a mult hét végén 1100 beteget, szaporodás 290, csökkenés 259, maradt e hét végén 1104. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 835 beteget, 203 szaporodás, csökkenés 170, maradt e hét végén 851. Összesen ápoltak a mult hét végén 3189 beteget, szaporodás 911, csökkenés 865, maradt e hét végén 3146.

Magyar királyi államvasutak.

62524/903. sz. F. IV.

A közönség figyelmébe.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága közönségre teszi, hogy a budapesti pályaudvarokra rendelt árucsomagok tartalmának helytelen bevallása fogyasztási adójövedéki kihágást, az egyes csomagokba írásbeli közlemények mint levelek letétele pedig posta-jövedéki kihágást képez, mely jövedéki kihágások felfedezése esetén a pénzügyőri közegek a címzettre mindenkor érzékeny pénzbürséget rónak.

Ez anyagi károsodások elkerülése czéljából a magy. királyi államvasutak igazgatósága felkéri a szállító közönséget, hogy a budapesti pályaudvarokra rendelt árukat különösen a fogyasztási adó alá eső cikkek tartalmazó áruszállítmányokat a fuvarleveleken mindenkor az áruk neve szerint külön-külön a legpontosabban vallja be írásbeli közleményeknek (leveleknek stb.) az egyes csomagokba való betételétől tartózkodjék.

Budapest, 1903. július hóban.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága.

Magyar királyi államvasutak.

55.097/903. szám.

Hirdetmény.

A magy. királyi államvasutak igazgatósága nyilvános versenyt hirdet a magyar királyi államvasutak összes vonalain levő, és a magyar királyi államvasutak által kezelt magánvasutak vonalain levő, faalkotórészekkel ellátott 3 részes, valamint 2 részes keresztmelytűs vágányhidmérlegek faalkotórészeinek vas alkotórészekkel leendő kiváltására és a hidmérlegek fenntartása iránt.

A végrehajtandó munkák a következők:

1. 240 darab hidmérlegen a szerkezet átalakítása mellett a fából való főtartók és az alsó faváz vasalkotórészekkel kiváltandók.

2. 49 darab hidmérlegen a szerkezet átalakítása mellett a fából való főtartók, az alsó faváz, a felső fakeret és a fából való hidpadozat vas alkotórészekkel kiváltandók.

3. 19 darab hidmérlegen a szerkezet kibontó készülék alkalmazása mellett átalakítandó, és a fából való főtartók, valamint az alsó faváz vasalkotórészekkel kiváltandók.

4. Kivételes esetekben az előző pontokban felsorolt átalakítási munkákon kívül külön, illetve többlet munka gyanánt egyes hidmérlegek felső fakerete vagy fából való hidpadozata, vagy fa-mérőkarszokrénnyel vaskerettel, illetőleg vas hidlemezzel vagy vas-mérőkarszokrénnyel kicserélendő.

5. Az 1—3. pont alatt említett mérlegnek 8 éven át évi átalány ellenében való fenntartása.

A fentiek szerint fa alkotórészekkel bíró és átalakítandó hidmérlegek tervei, a szerződés tervezete, az ajánlati minta, a pályázati feltételek, valamint a munkák végrehajtásához kötött feltételek, illetve feltétlfüzetek Budapesten, a magyar királyi államvasutak igazgatóságának felépítményi ügyosztályában: (VI. ker., Teréz-körút 56. sz., II. emelet 9. ajtó) a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Az ajánlatok legkésőbb 1903. évi augusztus hó 8-án déli 12 óráig nyújtandók be alulírott igazgatóság építési és pályafenntartási főosztályában (Budapest, VI., Teréz-körút 56. szám, II. emelet 10. ajtó.)

Az ajánlat 1 korona, az ajánlat mellékletei ikenként 30 filléres bélyeggel ellátva és lepecsételve a következő felirattal nyújtandó be: „Ajánlat keresztmelytűs vágányhidmérlegek faalkotórészeinek vas alkotórészekkel leendő kiváltására, ezen hidmérlegek átalakítására és fenntartására.”

Csak az összes munkákra tett ajánlatok fognak figyelembe vétetni.

Az ajánlat benyújtását megelőző napon, vagyis 1903. évi augusztus hó 7-én, déli 12 óráig 5000 korona, azaz: ötezer korona bánatpénz teendő le, a magy. kir. államvasutak központi főpénztáránál (Budapest, VI., Andrássy-ut 75. szám, földszint) akár készpénzben, akár állami letételekre alkalmas értékpapírokban.

A bánatpénzről szóló letétjegy nem csatolandó.

Az értékpapírok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számíttatnak, de névértéken felül számításba nem vétetnek.

Posta útján beküldött ajánlatok és bánatpénzek tértívennyel adandók fel.

Távíratí ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Budapest, 1903. évi július hó.

Az igazgatóság.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, specialista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**

és

szabadalmazott

Füstémésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tűzálló és Chamotteanyagok raktára.

MAGYAR**FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR**

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-****világító testekben,**

a legegyszerűbb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3.

VI., Teréz-körút 1 a.

V., Gizella-tér 1.

X., Jászberényi-ut.

VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.

Kolozsvár: Wesselényi-utca 20.

Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztosítást, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő

A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

Schlick-féle**vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság.**

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzem-berendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készítése, stb.

Útipegyász elszállítása Abbáziába.

A m. kir. államvasutak igazgatóságától vett értesítés szerint a magyar kir. államvasutak *központi menetjegyirodája* (Budapest VI., Vigadó-tér 1. sz.) az utazó közönség kényelmére a vasuton feladandó utipodgyászt, előszóval, írásban vagy telefon útján való bejelentésre a székesfőváros IV—IX. kerületeiben fekvő lakásokon átveszi és azt a megállapított szállítási díjakért saját hivatalos helyiségében vasuti podgyásként felveszi, az illető budapesti pályaudvarra kiszállítja s a kívánt vonattal elküldi.

A bejelentésnek a központi menetjegyirodában e szándékolt utazást megelőző napon kell történnie.

Az átadott podgyászra vonatkozó hivatalos
 revényt és a szükséges vasuti menetjegyet a menet-
 jegyiroda hivatalos helyiségében szolgáltatja ki, vagy
 kívánságra 40 fillér díjért a lakásra is elküldi.

Azonkívül az Abbáziába utazó közönség kényelmére intézkedett a m. kir. államvasutak igazgatósága, hogy összes saját állomásairól *Abbáziába*, a hajóállomásra és viszont az utipodgyász közvetlenül feladható legyen, miáltal az utasok a podgyász kétszeres feladásától és annak Fiumében a vasút és hajó között való átszállítás kényelmetlenségeitől megszabadulnak.

Abbáziában a podgyász feladását a *Stefánia-szállóban* lévő Nagel és Wortmann-féle utazási irodában 24 órával az elutazás előtt be kell jelenteni.

Budapest, 1903. június hóban.

Az igazgatóság.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utca 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazánjára, vas- és ércöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezűs fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Banó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott külön-
zéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és
országos zálogkölesön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetétí könyveszkék $3\frac{1}{2}\%$ kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körút 18. — IV., Ferenczik-tere 4.
(Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. —
VIII., József-körút 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltó-üzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt $1\frac{1}{2}$ – $1\frac{1}{2}$ –ig, délután 3– $1\frac{1}{2}$ –ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

== Megjelen minden kedden. ==

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

== Telefon szám 645. ==

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Egy temetés után.

A Kállayak családi sirboltjába megtért pihenni az a férfiú, a kit *bosnyák miniszter* néven ismert az ország. Emlékezete azonban még itt bolyong közöttünk, és vagyunk néhányan, kik olvastára a lapok nekrológjainak, csodálkozva kérdezzük, miért nem érvényesült vele szemben is: *De mortuis nil nisi verum*. Vagy inkább tegyük fel a kérdést ekkép: szükséges-e egy kiváló férfiut akár életében, akár halóporában oly tulajdonságokkal ékesíteni, amelyek lelkétől és egyéniségétől idegenek valának?

Kállay Benjamin rászolgált, hogy kiváló államférfinek neveztessek. Senki kétségbe nem vonhatja, hogy nagy dolgokat művelt: a Balkán egyik tartományát a Keletből kikapcsolva a Nyugattal forrasztotta össze. Ez egymagában elegendő, hogy neve megörökíttessék. Idegen szemmel, egy más kulturállam gyermekének nézőpontjából tekintve, élete eredményes volt. Amit végzett, azt az a civilizáció története érdemnek jegyzi föl, és nekünk csak előnyös, ha a civilizáció terjesztői közt magyar név is szerepel.

Amikor mindezt koncedáltuk és megállapítottuk, engedtessek meg nekünk, hogy ama fölösleges hazugságot vonjuk kérdőre: miért akarják elhítni velünk, hogy Kállay a magyar szellemnek és a magyar érdekeknek volt a képviselője közös miniszteri állásában?

Tekintsünk szét az okkupált tartományokban, melyeket a berlini szerződés 25-ik pontja

ellenére már 1879 óta úgy kezel a monarchia, mint ha annektálva lenne.

Hol, mikor és miben domborította ki Kállay a magyar politikát?

Bosznia és Hercegovina a szó legszorosabb értelmében osztrák provincia. Minden intézménye osztrák. Az államhivatalok nyelve német. A felsőbb iskolákban német tanzékeket állítottak. A középületeken kétféjű sas díszleg. A bíróságok osztrák perrendtartás és büntetőjog szerint ítéleznek. A betelepített bankok, vállalatok és üzletek nyelve német. Huszonöt év óta arra nevelik a benszülötteket a katonaságnál épp úgy, mint a polgári életben, hogy csak az osztrák császárt ismerje és iparkodjék németül beszélni és osztráknak érezni.

Mindenkit felhívunk, kezdve Thallóczy és Horovicz uraktól, kik munkatársai voltak Kállaynak, egész Szokolay Kornél urig, a bosnyák ügyek sajtóbeli képviselőjéig, mutassanak ki csak egyetlenegy oly intézkedést, mely azt bizonyítaná, hogy az okkupált tartományok negyedszázados kormányzása alatt figyelem fordított a magyar szempontokra is. Sőt tovább megyünk: mutassák ki legalább azt, hogy ha már a *dualizmusból* eredő paritás nem érvényesülhetett Bosznia és Hercegovina kormányzási rendszerében, háramlott-e valamely közvetett haszon Magyarországra az elosztrákosított provinciákból?

Arra, hogy miért kell a bosnyáknak németül tanulni és miért nem inkább magyarul; miért nem alkalmazták a magyar

jogrendszer az osztrák helyett; miért nem lehet odalent állami tisztviselő a magyar ember, aki nem tud németül, de tudja a szláv nyelveket; miért nem állítanak fel a német mellett magyar tanszékeket is a főiskolákban: mindezen kérdésekre nem is várunk feleletet. Ezek a közjogi kérdések, (talán sérelmek?), amelyek feszegetése nem tartozik lapunk keretébe. Egyszerűen csak rájuk mutatunk, hogy megvilágosítsuk az elhunyt mindenható bosnyák miniszterben azt a *fajmagyart*, azt a magyar *nemzeti* politikust, a magyar „*imperiális*” politikának azt a szilárd energiájú zászlóvivőjét, akit Rákosi Jenő, a mi szeretett elnökünk, „meg nem értett” példakép gyanánt dicsőít.

Valóban, mi nem értettük meg. Mert mi csak *tények* után ítélünk és a tények azt bizonyítják, hogy Kállay sem a magyar államot, sem a magyarságot nem képviselte az okkupált tartományokban. Rendbeszedte és megmunkálta a provinciákat, de nem a mi számunkra, hanem Ausztria részére. Előkészítette a népet, hogy ha majd a tartományok államjogi helyzete véglegesen rendezve lesz és az abszolút uralmat felváltja a parlamentáris forma: beküldje képviselőit az osztrák reichsrathba.

Am mondjuk, hogy nekünk mindez Hekuba. De afölött nem szabad szemet hunynunk, hogy az *okkupált tartományok ólomsúlygyal kezdenek nehezedni nemzetgazdaságunkra*. Amíg Kállay óriási erőfeszítéssel és csodás energiával vasutakat nem épített és ipart nem teremtett Boszniában, addig a mi kereskedelmünk dominált odalent. Hogy a sok közül csak egyet említsünk: a bosnyák szilvakivitelnek Budapest volt a piacza. Ma az osztrák kereskedelem tartja kezében az okkupált tartományokat. De nemcsak elvesztettük kereskedelmi befolyásunkat, hanem *konkurrenst kaptunk* Bosznia és Hercegovina személyében. A magyar fakivitelnek a tengeren át beharangozott Kállay Béni, amikor kierőszakolta a bosnyák-dalmát vasutvonalat. Kérdezzék meg a fiumeieket, valót mondunk-e? Nem jajdultak-e föl és nem könyörögtek-e a magyar kormánynak, hogy akadályozza meg Kállay vasutpolitikáját, a mely üdvös a bosnyák és osztrák érdekeknek, de *halálos*

veszedelem az egyetlen magyar kikötővárosra nézve? Aztán tudakozódjanak a hazai vasbányák tulajdonosainál nem vált-e veszedelmes versenytárrá — Kállay mindenható pártfogása mellett — a bosnyák vastermelés és kivitel?

És ha ezekre igenlő választ kapnak, kérjük: *micsoða nemzeti politika az*, mely azért civilizál egy idegen tartományt, hogy saját hazája kárt szenvedjen miatta? A világtörténelemből látjuk, hogy a nagy nemzetek azért folytattak gyarmatszerző és hódító politikát, hogy magukat politikailag és gazdaságilag erősítsék. De, hogy egy új terület megszerzése csak közjogi kontraversiákat teremtsen és az anyaországnak nemzetgazdasági károkat okozzon, arra az első példa Bosznia és az egyetlen államférfi, ki ily irányban működött: Kállay Benjamin.

A bosnyákok háládatlanok lennének, ha meg nem örökitik emlékét. Ausztria is gyászt ölthet érte. De mi csak szomorkodhatunk afölött, hogy ily nagy tehetség, ily ritka munkaerő és szilárd akarat *idegen érdekek* szolgálatában aratott sikereket.

A Belváros szabályozása.

Őszre megnyílik az Eskütéri hid és az új forgalmi vonal kétségtelenül hozzá fog járulni, hogy ami a Belváros rendezéséből még hátra van hamarosan befejeztessék. A rendezési művelet tulnyomó része már végre van hajtva és a kritika megszólalhat.

Közönségünk általában kezdetleges színvonalán áll a művészi érzéknek s kevesen tudják, hogy a város rendezése, tágabb értelemben: a város építése — művészet. Mert czélozza a szépet és fejleszti az izlést. A város alkotásaiban és csoportosításaiban megnyilatkozó művészi szellem és tartalom nagyban elősegíti a város lakóiban a városhoz való ragaszkodás érzetét. De az idegen utazókra is csak a művészi széppel ékeskedő város bír vonzerővel. Sajnos, hogy páratlan fekvésű székesfővárosunkban az *emberi kéz alkotta* szép városkép még csak elvétve fordul elő.

A legújabb és nagy költség árán létesített átalakítás a Belváros területén nem elégíti ki a művészi igényeket. Mint Palóczy Antal helyesen írja a „Művészet” czimű folyóirat 3-ik számában: Bár az újabb utvonalakon fényesebbnél fényesebb paloták emeltettek — a Kossuth Lajos utca folytatásában keletkezett új városrész nem hat a szépnak varázsával; nem ad térbeli arányaival összehangzó, vonzó városképet. Térhatása üres és a mint

a Kossuth Lajos-utczából az új rész felé haladunk az első kérdés: miért a szemlátomást sértő törés a főntirányban? Mindenki ezen akad fön, ennek tulajdonítja a tagadhatatlanul kedvezőtlen térhatást. Nem lehet elvitatni, az átmenet kiképzése utról-utrá nem sikerült, itt művészi, esztétikai hiba rejlik, a melyen segíteni, sajnos, nem lehet.

Az új Eskü-ut elején álló két Klotild-palota keskeny tornyos homlokzatával egy egységes összfrontot, teljes képet ad, amely közepével valamely ut tengelyébe beállítva, szép hatásnak is bizonyulna. Azonban nem az összképet állították be a Kossuth Lajos-utca tengelyébe, hanem annak csak egyik részét, csücskét, oly épülethomlokzatot, mely a sarkon lévő torony miatt egyoldalú és így határos záróképűl az utnak nem szolgál. S még nagyobbítja a bajt, hogy ez az épület nem az ut nivója magasságában, hanem az utban levő nyereg után következő lejtő alapján van elhelyezve.

Tehát a jóvá nem tehető esztétikai hibák a következők: a Klotild palotákkal képezett összképnek hibás beállítása az úttengelybe, illetőleg közép-tengelynek el- és földre tolása s az épületek előtt levő térnek nivó-sülyesztése. De azonfelül még a gyakorlati élet kívánalmainak, e városrész szituációjához kötött igényeknek sem tesz eleget e szabályozás.

A Belváros ugyanis természetszerűleg az üzleti forgalomnak, a boltkirakatoknak a helye. Oly utca vagy tér, a mely e célra van hivatva szolgálni, nem szerkeszthető tágasnak, túl szélesnek. Mert az üzleti forgalom nem szereti az űrt, a széles utat, idegenkedik tőle. A tapasztalat itt is megállapította, hogy az üzleti forgalom számára szolgáló utnak maximális szélessége a 26 m-t nem haladhatja túl. A mint e mértéket az ut túlhaladja, megszűnik az üzleti forgalom előnyére lenni és luxus-utká, sétakutká válik.

A Kossuth Lajos-utca pl. elég széles — (az üzlettulajdonosok még túl szélesnek tartják), teljesen fölösleges volt az Eskü-utat ennél még 4 méterrel szélesebbre szabni s ezzel a szélesség és hossza közt 1:5-hez kedvezőtlen arányt létesíteni. A mellett pedig a gyalogjárókat nagyon is szűkre vették. Épp ott, hol a gyalogforgalom messze felülmúlja a kocsiforgalmat.

Nem sikerült a régi Váci-utczát és az újat (a régi Lipót-utczát) összekötő, különlegesen kiképezett utórész sem, a mellyel a bécsi „Graben“ mintájához hasonló városképet véltek megalkothatni. Ez is igen rossz helyen van alkalmazva. Ez útszakaszt az Eskü-út forgalma szeli két részre, még jobban választja szét az út nyerge a nivóban. Be fog bizonyulni a híd megnyitásával, hogy az a „Graben“-nek tervezett útszakasz nem egyéb, mint fikció. Nem hagyhatunk érintés nélkül egy körülményt, mely szabályozási eljárásukat furcsa világitásba helyezi.

Hogy a hidat meg lehessen építeni, szükséges volt a Belvárost szabályozni, ennek pedig útjában állott első sorban a belvárosi plébánia-templom. A tervezésnek kiinduló pontja lett a templom új elhelyezése. A híd meg van, szinte végrehajtva az egész szabályozási művelet, — de a templom sorsa ismeretlen. A minek első dolognak kellett volna lenni, az maradt legutoljára.

De vessünk még egy rövid pillantást a jobb part rendezési munkálataira.

A hídról levezető úttal megkerülték a Rudas-fürdő gépházát, hogy mennél mélyebbre jussanak be a Gellérthegy szikláiba. Ott áll most a gépháznak éktelen tűzfala. Lábához ütközik a híd feljárójának granit mellvédfala, mellette óriási kőrakás, szabad lépcsőzet, vizesés, emlékszóbor, oszlopsor egyesítve nagy építőművé. Mekkora köhalmaz! A hová az ember csak lát: nyerseségre, faragatlan durvaságra esik tekintete. Park, fürdőfal, drága emlékmű, keskeny utak egyesülnek itt oly térhatásban, a mely egy elhangolt hangszerekkel eljátszott zenedarab kétes élvezetével azonos.

A tulsó parton térpazarlás, itt az ellenkezője. Minden szűk, zsufolt, az utcák, a körút keskenyek, csupa görbület, szöglet, nivóváltozás föl-le, sokszorosán ismételve. Ez a rendezés távolról sem űti meg azt a mértéket, a mit egy nagy város föllállít és követel és művésziellen annyira, hogy intő, elretentő például szolgálhat.

Kevés tehát a köszönet, a mit a legújabb városrendezési művelettel elérték. Nemcsak hogy a kérdésnek művészi részét látjuk elhanyagolva, a gyakorlati szempontoknak sem felel meg az itt alkotott új városrész. De azért nagy luxussal csinálták, óriási kiadásokkal is járt.

Vigasztaló momentum alig van. Legkevésbé vigasztaló az a tudat, hogy e szabályozással nincs még vége a tévedések láncolatának. Ujabb alkalmakkal ismét csak ott leszünk, a hol most, mert a művészi elveknek a városépítésében nem nyitnak tért, nem hajlandók elismerni a városépítést művészetnek.

A lóhus hajnala.

Mindig mondtam én a komfortáblis lovaknak, ha láttam, hogy előre kupult nyakkal, buslakodva álldogálnak az utcasarkon a bérkocsiallomáson:

— Kedves lovam, ne légy oly bus,
Lesz még Budapestén lóhus.

Nos, nem volt igazam? Szép fővárosunkban csakugyan felvirradt a lóhus hajnala. A székesfőváros behozza a lóhus-árusítást, s a gebe-pecsenye tatármártással remélhetőleg hamarosan egyike lesz a vendéglői étlapok legkeresettebb különlegességeinek. Nem vagyok vendéglői szakférfi, de azért lelki szemeim előtt már ott lebegnek a finom ujdonságok,

amelyeket lóhusból fog előállítani a modern szakácsművészet. Körülbelül ilyen étlapot képzelek:

Komfortáblí leves reszelt tésztával . . .	16 fill.
Főtt kancza eczetes tormával	40 "
Mecklenburgi-szelet burgonyával	70 "
Töltött fiakkerlő-czomb rizskásával . . .	100 "
Savanyu-egyfogatú tüdő	50 "
Omnibuszló-vese velővel	50 "
Nyeretlen versenyló-pecsenye à la Tokio tükörtojással	160 "
Bábolnai aprólék rizsszel	120 fill.
Csödör-szegy makaronival	100 "
Idei csikó ajókéval	180 "
Lókocsonya	80 "
Honvédló-virslí tormával	24 "
" " saftban	28 "
Diós- és mákos lópatkó	20 "

Ime, egy egész hosszú étlap amelyet mind a derék lovaknak köszönhetünk. Nem tudjuk, hogy ló-körökben minő hangulattal fogadják a lóhus-árúsítás engedélyezést, de a lovak lovagiapájában bizva valószínűnek tartjuk, hogy a lovak általában rokonszenvel fogjuk fogadni az új intézkedést, annál is inkább, mert ezáltal mód nyújtatik nekik arra, hogy magukban ne csupán életükben, de földi pályafutásuk befejezése után is értékesíthessék s hasznossá tehessék a társadalom számára. Ezt, úgy gondoljuk, megnyugvással és büszkeséggel töltheti el minden helyes gondolkozású ló szügyét, s az ujtás nem fog félreértésekre vezetni ló és a magyar társadalom között, s az a barátságos ló-viszony, akarom mondani jó-viszony, amely a két faj közt eddig uralkodott, ezután is változatlanul fenn fog állani. Kívánjuk, hogy a lovak helyzetében ez a — szerintünk — szerencsés változás tartós javulást biztosítson. A főváros, mint az nyilvánvaló, a legnagyobb előzenységgel igyekszik megkönnyíteni a lovak és elárúsítóik számára az utat, amely a lóvágatáshoz vezet, s máris elhatározta, hogy a lóhus után egyelőre nem kíván fogyasztási adót. A másnemű húst árúsító mészárosok és hentesek tiltakoznak ugyan ez intézkedés ellen, de ez az érdek versengés egyáltalában az kedvetlenítse el a lovakat, s vígan nyertve induljanak a felállítandó lóvágóhidak felé! Vederemo!

W. C.

Ez a két betű a nyugati államokban ugyanazt jelenti, amit nálunk a OO. Vagyis azt a helyiséget, melyet a budapesti szemérmes nyelvészek *illemhelynek* neveztek el. A water closet, ha nem is szalon-társalgási téma, hasznos és szükséges intézmény a nagy városokban. Egyik külső dokumentuma a civilizációnak, amely a közegészségügyi téren is folyton reformokat teremt. Belgrádon tul már nincs

nyilvános illemhely, s épp ezért megállapíthatjuk, hogy az aldunánál végződik a kultura és kezdődik a műveletlen Kelet.

Budapest talán másfél tized óta el van látva illemhelyekkel. Amint a város terjeszkedik, azon arányban szaporodnak a kis házacskák is. Miután külsejük csinos, belső berendezésük pedig megfelel a hygiene minden követelményének, az ellen, hogy hol állíttassanak föl, eddig senkinek kifogása nem volt. Az irányadó szempont e tekintetben csak az lehet: elég forgalmas helyre jönnek és az ut vagy tér szimmetriáját nem zavarják-e a házacskák?

Nagy meglepetésünkre Wlassics Gyula kultuszminiszter úgy találta, hogy az illemhelyek fölállításánál egyébre is kell tekinteni. Arra nevezetesen, hogy micsoda épület van mögötte. E felfogása komikus bonyodalomra adott okot.

A főváros a Gyár-utca és a Király-utca sarkán, hol a vakok intézete állott, nemrég illemhelyet készíttetett a vállalkozó által. A kultuszminiszter elhatározta, hogy e saroktelken az országos zeneakadémiának emeltet díszes hajlékot és felhívta a fővárost, hogy az illemhelyet távolítsa el onnét. Miért nem akarja ott tűrni Wlassics ur az illemhelyet: valóban rejtély előttünk. Hiszen a zeneművészet se megzavarva, se kompromittálva nem lesz az által, ha hajléka előtt egy W. C. szerényen megvonul.

Tudtunkkal Deák Ferencz szobra mögött és a Lloyd-club előtt is van egy illemhely, amelynek eltávolítására senki nem gondolt. Azt értjük, ha egy iskola közelében nem tűrnek meg bordélyházat vagy egy kórház előtt fiakker-állomást, de mi az ördögért bántja a zeneakadémiát az illemhely, amelyre a közönségnek azon a helyen szüksége van?

A miniszter felhívására a város azt felelte, hogy a vállalkozó az építményt nem köteles ingyen eltávolítani, a város pedig nem hajlandó az áthelyezéssel járó 6000 korona kiadást viselni. Ebben az értelemben fölirt a kormányhoz. A belügyminiszter azonban a föliratot elutasította, s elrendelte az illemhely áthelyezését. Érdekes a határozat megokolása.

Azt mondja a miniszter, hogy a kultuszminiszter hozzá küldött átiratában elismerte a vállalkozó kártalanítási jogát s hajlandó a 6000 koronát tárczája terhére elvállalni. A belügyminiszter azonban ezzel szemben is azt követeli, hogy a vállalkozó ingyen helyezze át.

A törvény szerint a főváros köteles a miniszter második rendeletét végrehajtani, a vállalkozó pedig kijelentette, hogy kártérítési pört indít a főváros ellen, ha őt a szerződés ellenére kötelezi, hogy az illemhelyet áthelyezze.

Az ügy e szerint érdekes stádiumba jutott. Nézetünk szerint a kultuszminiszter helytelenül cselekszik, ha pusztá szeszélyből 6000 koronát hajlandó kidobni, a belügyminiszter pedig erőszakot

követ el, midőn forszirozza az illemhelynek ingyen való áthelyezését. A kérdést a közigazgatási bíróság elé kellene vinni.

A szövetkezeti uzsora.

A hitelszövetkezeteknek elnevezett, valójában törvényileg konstituált uzsorabandák még mindig grasszálnak a főváros területén. Hiába volt lapunk többszöri felszólalása és a többi újságok figyelmeztetése, az intézkedésre hivatott hatóságok, kezdve az igazságügyminiszteriumtól le a kereskedelmi törvényszékig és a királyi ügyészségig, a fülüket sem mozgatják. Ugy látszik, senki nem akar a darázs-fészekbe nyulni. Ez a bűnös közöny azonban nem tarthat vissza bennünket attól, hogy tovább is szel-
lőztessük a hitelszövetkezeti uzsorapanamát.

Lapunk egyik előfizetője a következőket írja: Ha eljőne székesfővárosunkba Owen, a szövetkezeti eszme apostola, amit itt látna, az az utálat és düh érzését váltaná ki kebléből, és az öreg tudós visszahátrálna mindazt, amit cooperation-ról, mutuitásról írt.

Ha én hozzájárulok a derék angol, hogy mutassam meg neki a budapesti szövetkezeteket, mindenekelőtt kisiparosnak öltöztetném, kinek augusztusban 200 korona hitelre van szüksége. Szerezne neki két-három-négy zsiránst, és így felszerelve elvinném az első magyar általános hitelnyújtó fillérbankszövetkezet helyiségébe. Az iroda a második emeleten van. Ha belépsz zöldposztóval bevont ajtók fogadnak, úgy hogy nem tudod előkelő bankban vagy-e, vagy titkos kártyabarlangban. Bevezetnek a titkár vagy igazgató urhoz, aki meghallgatja kérésedet. Kétszáz koronára van szükséged? Helyes. Fizetned kell, ha t. i. megkapod a kölcsönt, a következő csekélyiségeket:

Január 1-től aug. 1-ig hátralékos heti befizetések	62— kor.
Késedelmi kamatok	4·20 "
Beiratási díj	10— "
Könyvecske ára	1— "
Információ díja	6— "
Váltókölcsön díja	10— "
A kölcsön kamatja 8%-kal	8— "

Összesen 101·20 kor.

Ha tehát 200 koronát akarsz kézhez kapni, végy kölcsön 301 korona 20 fillért, fizess kamatot is utána. Január 1-ig már visszafizettél 104 koronát abból a 301 koronából, melyből csak 200-at kaptál, — sebj, te 8% kamatot és váltóleszámitolási díjat az egész összeg után fizetsz. Három év alatt, amennyi a heti 2 korona befizetéssel kölcsönöd visszafizetéséhez kell, fizetsz tehát 101·20 koronát kamatokban 72— " váltóleszámitolásokban 20— " késedelmi kamatokban 10— "

Összesen 203·20 koronát.

Ezt fizetted a 200 kor. tőkén kívül, ami 35%-ot jelent.

Voltaképp még több, mert a tőkéből hetenként törlesztesz, úgy hogy az utolsó negyedben, mikor vagy 25—30 koronával tartozol csak, még mindig 18—20 korona kamatot és díjat fizetsz, vagyis becsületes 75 százalékot.

Nem vagyok matematikus, de 50%-ra bátran tehetni azt a kamatot, melyet a budapesti hitelszövetkezetek szednek. Igaz, hogy heti befizetéseidet nem tekintik tőketörlesztésnek, hanem takarékbetétnek, amely után a harmadik év végén 5%-ot kapsz, de még így is 45%-ot fizettél egy kölcsön után, melyhez jó kezeseid voltak, melyről váltót adtál és amely termelési célokra kellett, ahol a pénz neked legfeljebb 8—9%-ot hozhatott.

Ha ez nem uzsora, akkor a manchesteri iskolának van igaza, amely uzsorát nem ismer. Ó, koporsóvételek boldog korszaka, hol vagy, mikor 1000 forint árára koporsót vettem az ügynöktől, adtam róla váltót, a koporsót rögtön eladtam ugyanazon ügynöknek 600—700 forintért. Ez az ügynök jámbor atyafi volt a modern szövetkezetekhez képest.

A vasárnapi munkaszünet.

Láng Lajos kereskedelmi miniszter úgy van a vasárnapi munkaszünettel, mint az oláh pópa a maga hiveivel.

Hetekig tartó szárazság után deputáció ment a nagyszakállú jámbor férfiúhoz, hogy könyörögjön az Uristenhez esőért.

— Jól van gyermekeim, felelt a pópa; hát melyik napra kérjem az esőt? Hétfőre akarjátok?

— Hétfőn kaszálni akarunk. Akkor ne essék, szóltak a férfiak.

— Hát keddre?

— Akkor mosni és teregetni akarunk, tiltakoztak az asszonyok.

— Talán szerdára?

— Nem lehet, vélte a dászkal, mert akkor mulatságot tartunk a fiúkkal és leányokkal.

— No hát csütörtökre.

— A bíró megvakarta a fejét. — „Ezen a napon be kell mennem a városba, csak nem áztat-hatom össze a gunyámat.“

— Hát legyen pénteken az eső.

— Szó sincs róla, kiáltotta egy csomó menyecske, mi akkor kendert tilolunk.

— Állapodjunk meg tehát a szombati napban, proponálta a jámbor egyházi férfiú.

— No abba nem, tiltakoztak a szekeres gazdák, mert mi fát fuvarozunk szombaton.

— Most már csak a vasárnap marad. Akartok esőt vasárnapra?

— Ugyan kinek kell vasárnap eső? kiáltotta az egész gyülekezet.

— Hát akkor menjetek a pokolba, tört ki a pópa és elkergette valamennyit.

Valószínűleg így fog kifakadni végre Láng miniszter is aki meghozván a vasárnapi munkaszünetre vonatkozó üdvös rendeletét, most száz oldalról ostromnak van kitéve, hogy módosítson rendeletén. Az a furcsa, hogy a fővárosi kereskedők és iparosok inkább enyhíteni, mint szigorítani szeretnék a vasárnapi munkaszünetet. A kiskereskedők és zsibárosok például amiatt bosszankodnak, hogy nekik zárva kell tartaniuk üzleteiket, de a piacon és a vásárcsarnokokban szabad az elárusítás. A helyes logika szerint azt kellene kérniük, hogy ott is legyen szünet. Ám ők azért ostromolják a polgármestert és a minisztert, hogy nekik is szabad legyen délelőtt árusítani.

A mi álláspontunk az, hogy a vasárnapi munkaszünet épp oly szigorúan és minden irányban megvalósítandó, mint Angliában. Ohajtjuk ennél fogva, hogy a pálinkásboltok is zárva legyenek. Ez annál inkább szükséges, mert a legalsóbb rendű nép — a többi üzletek zárva lévén — mind ezekbe tódul és leissza magát pálinkával. Ha a rendelet ki nem terjesztetik e boltokra, a munkaszünetnek óriási morális és anyagi kárát vallja épp az a társadalmi osztály, mellyel szemben az államnak kötelessége gyámkodó szerepet játszani.

A régi Pest.

IV.

Mosel Antal szindikusz a pénzt fölvitte Bécsbe s az udvari léhütktől kiváltotta a privilegiumot. Így tehát Pest városa 1705. évi április 29-én, a királyi biztos jelenléte nélkül, szabadon gyakorolhatta drága pénzen megváltott legszebb polgári jogát, Proberger Jakab sörfőzőt, a jókedvű adakozót választván meg bíróvá.

Ez a hála mindenestre elismerésre méltó és helyén való volt. Pest városa abban az időben szegény volt, mint a templom egere, mert összes jövedelme egy korcsmából, egy sörházból, egy-két téglavetőből és a vékonyka jövedelmet hajtó áru-vámból állott.

Lipót király privilegiuma a város szervezetére semmi befolyással sem birt. A tanács megmaradt helyén s eszeágában sem volt más tanácsot választani, mint a melyet a kamara igazgatóság kinevezett. Arra sem gondoltak, hogy a tanácsnak le kellene köszönni.

Mivel pedig sem a privilegium, sem az udvari kamara az átmeneti intézkedésekről nem gondoskodott, a tanács úgy fogta fel a dolgot, hogy az élet-fogytig kinevezett vagy megválasztott tanácsosok állásukban maradjanak meg és csakis a megüresedett

állások töltsenek be. Ez alapon a tanács 1705. évi április 29-én a következőket választotta meg: *Wilsersheimb* Miklóst, *Zuniog* (Szunyog) Imrét, *Breán* Móriczot és eisenstali *Eyserich* Samut. Az ötödik helyre valami Manoli nevű görög kereskedőt választottak meg, a mi sok disputára adott okot. Legfőbbképp azt kifogásolták, hogy nem volt római katolikus. Végre is úgy döntöttek, hogy tanácsosnak megmarad ugyan, de szavazati joga nem lesz.

A választási jegyzőkönyv tanúsága szerint az első tanács tagjai ezek voltak: *Proberger* Jakab bíró, *Neander* Beöt János városi kapitány, *Mosel* Antal János szindikusz (szószóló). Tanácsosok: *Herold* Szigfried, *Lehner* Mihály, *Diák* János, *Leistner* Tóbiás, *Jantermister* Ferencz, *Piverling* Lajos, *Wilsersheimb* Miklós, *Zuniog* (Szunyog) Imre, *Breán* Móricz, eisenstali *Eyserich* Samu és *Manoli* N.

A kupaktanács,

Az önálló hatóságnak első tanácsában csakhamar elkeseredett kanapé-processus tört ki arra nézve, hogy a tanácskozások alkalmával mily sorrendben üljenek. Míg végre a további surlódásokat elkerülendő. 1707. évi május 20-án az ülési rendet következőképen szabályozták: 1. A bíró, a ki a tanácskozást vezeti; 2. A város kapitánya. Ez, mint láttuk, *Neander* Beöt János volt, a ki mint kiérdemült császári profunt-mester magának vindikálta az elsőséget, de azután morogva bár, megelégedett a második hellyel is. Kimondotta azonban a kupaktanács, hogy a második sem dukál neki, azért jövőre — ha a kapitányi állás megüresedik utódja elégedjék meg a harmadik hellyel, mert a második a szindikust, a város jegyzőjét s egy füst alatt ügyészt illeti meg. A szindikusz német neve abban az időben „*Stadtschreiber*“ volt. 3. A szindikusz. 4. A tanácsosok, még pedig elől a legidősebb (szenior), utána szolgálati évük sorrendje szerint a többiek.

A szeniori méltóságot a kibukott bíró kapta meg, de csak két esztendeig viselhette s utána a szolgálatban legidősebb tanácsos foglalta el székét.

A belső tanács, vagyis magistratus után következett:

1. A telekbíró.
2. Az árvaszámtartó.
3. A törvényszéki esküdtek.
4. Az irnokok (kanczellisták).
5. A pénztárnoki, kamarási irnok.
6. A telekhivatali irnok.
7. Az alpénztárnok.
8. A kültelki bíró.
9. A szószóló (Vormund, Orator, tribunus plebis).
10. A külső tanácsnokok.
11. A kültelki esküdtek.
12. A tanács-szolgák.
13. A polgárság.

A szolgákat tehát a polgárság elé helyezték. Ugy okoskodván, hogy jöllehet a polgárság sorából

kerülnek ki, mégis hivatalnok számba mennek, mert a baksisoktól eltekintve a bírságpénzekből is kapnak osztalékot, csak úgy mint a bíró, a kit — talán mondani is fölösleges — az oroszlanrész illetett meg.

Megjegyzendő, hogy mivel a tanács egyszerűsmint törvényszék is volt, az akkori divatos egyenruha sem maradhatott el Tógát, pofoncsapott kalapot, puderozott parokát és gyiklesőt viseltek. Czeremóniákban sem volt fogyatkozásuk. Addig míg a tanácsülésen a bíró el nem foglalta helyét, a tanácsosok sem ülhetek le, de az ülés befejezése előtt nem is volt szabad távoznok. Az ülést a bíró megnyitván, a beérkezett rendeleteket olvastatta fel a város jegyzőjével, utána egyéb levelek következtek. Az előadási jog is a jegyzőt illette meg és a tanácsosok semmiféle köz- vagy magánügyet elő nem hozhattak, sőt még a sor reájuk nem került, a fölvetett ügyhöz sem szólhattak, hacsak illő tisztelettel meg nem kérték a bírót, s ez az engedelmet megadni kegyeskedett.

A jegyző előadása után a tanácsnokok sorrendben szerényen megtehették észrevételeiket s ha szükség volt, ugyancsak sorrendben szavazhattak is. Egyenlő szavazatok esetén a bíró szava döntött, a ki kimondván a határozatot, azt jegyzőkönyvbe iktatták.

A hozott határozatok az összes tanácsbeliek hozzájárulása nélkül nem lehetett megváltoztatni.

A tanács különben hetenként kétszer: kedden és pénteken tartott ülést.

A tanács végzése ellen polgári és kisebb ügyekben a budai kamara igazgatóságához lehetett fellebbezni. Fenyítő pöröket azonban a végrehajtás előtt hivatalból ugyanoda kellett terjeszteni.

Pest városa a kapott privilegium alapján a polgári és büntető bíraskodáson kívül, pallos jogot, vásártartással egybekapcsolt vásárbíróságot gyakorolhatott, s ennek jelképéül, vásár idején kitűzték a pallost a városház kapujára. Szabadon választhatta tisztviselőit. Szabályrendeletet alkothattott s a pozsonyi országgyűlésre követet küldött. Fölzabadult Pestvármegye hatósága alól s egyedül a budai kamara igazgatóságnak fizette szent Márton napján a 840 forintnyi királyi bért. A császári hadseregbe szép hegedűszóval és verbunggal csalogatott ujonczokat adott, de ha nem akadt nekibusult vagy leitatott legény, a ki felcsapjon, kötéllel fogdostatta önkénteseknek a csavargókat és a leghiresebb verekedőket, a mai csirkefogók őseit. Ellenben az adón és katonabeszálláson kívül egyéb országos terhek alól mentes maradt.

A polgárok szabadon járhattak, kelhettek az országban. Nemesi jogokat élvezvén, sehol vámot nem fizettek. A város I. Lipóttal czimert kapott s ezt okleveleinek megerősítésére is használta.

R. J.

A büszke gyorsvonatok.

A fővárosnak, mint vásártartó községnek, akciózt kellene indítania, hogy a keleti pályaudvarra a kora délutáni órákban érkező gyorsvonatok a ferencvárosi állomáson ne csak fűtűljenek, hanem akár közvetlenül, akár közvetve oda szállítsák a vásári közönséget. Hogy ez mennyire szükséges, arról a következőkben nyújt felvilágosítást az „M. H. L.”:

Budapest—Ferencvárosban tudvalevőleg az ország legjelentékenyebb állatpiacjai vannak, amelyeknek sok millió értéket képvisel a forgalmuk. A ferencvárosi állatvásárok, nem szólva az ottani sertésvásárról, melynek zárt jellege egyelőre csak részben indokolja, hogy ott a gyorsvonatok is megálljanak, forgalma reggeli 9—10 órától délutáni 3 óráig tart.

Vevő és eladó közönsége tulnyomó részben vidékiekből, külföldiekből áll, akiknek szempontjából — mert nagyobb részt üzletemberek — egyáltalán nem közömbös az, hogy ha a ferencvárosi vásárokat rendszeresen látogatni akarják, fél vagy egy nappal több időt kell-e Budapesten tölteniök. Az idő a gazdasági élet minden tényezőjének pénz: kereskedőnek, iparosnak, gazdának egyaránt. De éppen az időben rejlő pénzt pocékolatja el velük az a tény, hogy a kora délutáni órákban Budapestre érkező gyorsvonatokról — a zimonyi-belgrádi vonal kivételével — csak kerülő uton juthatnak ki a ferencvárosi vásárra.

Az ujdombóvári gyorsvonat 1 óra 15 perczkor, a brucki 1 óra 34 perczkor indul el a kelenföldi állomásról Budapest felé. Tizenöt-tizenhat percz alatt érkeznek be a keleti pályaudvarra. Aki ezekkel a vonatokkal jön a budapesti állatvásárokra, az először is veszít 7—8 perczet, míg a ferencvárosi állatvásártól a keleti pályaudvarig terjedő utat megteszi, azután pedig a keleti pályaudvartól utazhat a marhavásártérre, ami még a legrövidebb vonalon is jó félórába kerül. Ha még ehhez hozzászámítjuk a keleti pályaudvarról való kikecmeredésnek s a marhavásártér felé menő villamosnak várakozási idejét, akkor azt látjuk, hogy az, aki a kora délutáni fiemei vagy brucki gyorsvonatokkal akar a budapesti állatvásárokra utazni, a legjobb esetben is jó háromnegyed órai időt veszít.

De nem ez a háromnegyed órai idővesztés a fő, hanem az a tény, hogy a háromnegyedórás idővesztés a vásári forgalom, sőt a rendszerint legjelentősebb vásári forgalom idejébe esik bele s abból veszíti el a budapesti vásárok idegen közönsége. Két óra tizenöt perczkor, amikor a fiemei, vagy két óra harminczöt perczkor, amikor a brucki vonaton érkezett idegen a legjobb esetben is a budapesti állatvásárokra kiér — rendszerint már nincs ott mit keresnie; a vásárnak vége van, a kínálat elkelt, a jószág gazdát cserélt.

Ez a körülmény nyilván nagy befolyással van arra, hogy a budapest-ferencvárosi állatvásár idegen forgalma oly mértékben, amint az természetszerű volna s a fejlődés örök törvényéből következnek — emelkedni nem tud.

A szagvonal.

Aki nem tudná, mi fán terem a szagvonal, lépjen érintkezésbe azokkal, kik e héten esti 10 és 12 óra között az Erzsébet- és Teréz-köruton sétáltak. Ezek a szerencsés halandók először néhány kocsit láttak méltóságos lassúsággal végigdöcögni a palotasorok között és nyomban azután olyan illat terjedt szét, amelyet a kőbányai sertésszállások produkálnak kánikula idején. Miként a kőszénfüst a robogó vonatot, úgy követte ez az illat a rejtélyes kocsikat.

A kőszénfüst azonban szétoszlik, de ez az illat ott lebegett tovább is az utvonalon; a kocsik már rég eltűntek, a szagvonal ellenben megmaradt, tengeri betegség tüneteit keltvén föl mindazokban, kiknek orra érintkezésbe jutott azzal.

Nagyobb fejtörés nélkül sikerült megállapítani, hogy a rejtélyes kocsik a pöczegödrök tartalmát szállították valahová. Hát az bizonyos, hogy a pöczegödröket tisztítani kell és tartalmuk eltávolítandó. Ez ellen a legfinnyásabb orr tulajdonosa sem emelhet kifogást. Am micsoda eljárás egy „világvárosban“: kora éjjeli órákban és a legforgalmasabb utvonalon járni a büzt gerjesztő kocsikat? Vajjon nem intézkedhetnék-e a közbiztonsági hivatal, hogy a szállítás éjjél után 2 és 3 közt történjék, amikor a nyomdák és szerkesztőségek lapjain kívül már csak a lumpok járnak az utcákon? De még ezekre is tekintettel kellene lenni annyiban, hogy oly kocsik alkalmaztassanak, melyek légmentesen elzárhatók.

A múlt század végén Párisban is divott a pöczegödrök tartalmának kocsikon való elszállítása. Ezt a feladatot a Compagnie Richer végezte, épp oly slendrián módon, mint a mi pöczegödör tisztítóink. A visszasságon a párisi ötletesség segített. A diákok és az éjjeli flaneurök — valahányszor föltűnt az utcákon egy Richer-féle kocsik — százával libasorba állottak és teli torokkal gyászdalokat kezdtek énekelni.

A hecsez óriási volt. Párisban azonban a rendőrség nem kergette szét a tréfálkozókat, s a vége az lett a komikus tüntetéseknek, hogy a városi tanács rendeletére a vállalat kénytelen volt gondoskodni, hogy a pöczegödrök először dezinficiáltassanak és azután légmentesen záródó kocsikban szállíttassék el a tartalmuk.

Reméljük, hogy Budapest tinnácsa efajta tüntetés nélkül is gondoskodni fog, hogy a szagvonalak ne képezzék a székesfőváros éjjeli specialitását.

Az ipari tevékenység emelkedése.

A budapesti (ipari) munkaközvetítő intézet hozzánk beküldött jelentéséből örömmel látjuk, hogy a munkások foglalkoztatása a tavasz óta lényegesen szaporodott. A jelentés konstatálja, hogy az ipari tevékenység a f. év II-ik negyedében, mint rendszeren azon évszakokban, melyekben az időjárás az ahhoz kötött iparágak üzését sem korlátozza, jelentékenyen emelkedett és jóval túlhaladja nem csak az I-ső negyedév, hanem a múlt év II-ik negyedév eredményeit is.

A múlt év II-ik negyedében ugyanis a munkámegrendelések 11.652-re rugtak, míg a folyó év hason negyedében azok 14.274-et tettek; az elhelyezett munkások száma pedig míg a múlt év II. negyedében 8.132 volt, a f. év ugyanazon negyedében 10.130-ra emelkedett, úgy hogy az elhelyezési többlet a f. év II. negyedében 1.998 volt.

De nemcsak a f. év II-ik negyedének eredményeiből következtethetni az ipartevékenység némi emelkedésére, hanem a lefolyt félév összeredményéből is, mely 17.435 elhelyezettekben a múlt évhez képest 3566 többletet mutat.

Befolyásolta és jelentékenyen apasztotta az eredményeket a fenforgott számos sztrájk, különösen a kádárok és a csak most megszűnt kovácsok sztrájkja és az a körülmény, hogy a budapesti munkás, a vidéki munkadíjak alacsonyabb voltánál fogva is, csak akkor fogad el vidéki munkát, ha arra a végső szükség kényszeríti, miért is számos vidéki megrendelés kielégítést nem nyerhet.

Emelkedett a munka a múlt év hason szakához képest különösen a fémfeldolgozás, gépész, faipar és az építő iparágakban s előreláthatólag még tovább fog növekedni.

Hírek a városházáról.

Hiányos közvilágítás. Ez évi január hónapban rendőri közegek részéről számos jelentés érkezett az utcai világítás hiányos voltáról. A tanács tekintettel a légszesztaársulattal kötött szerződése értelmében, — amely szerint a közvilágítás körül tapasztalt hiányosságok miatt a társulat birsággal sujtható — el is rendelte a vizsgálatot. A társulat a januári erős fagyot okolja a zavarokért s kéri a tanácsot, hogy a birságtól álljon el. Legközelebb dönti el a tanács, hogy elismerje-e a vis majort, melyre a társulat hivatkozik, avagy pedig kivesse a birságot?

Útmizeriák a Lipótvárosban. A Váci-ut s a Dunapart közt levő utak rengeteg gondot adnak az V. kerületi elüljáróságnak. a Lipót-körúttól egész Ujpestig többnyire gyarak s malmok vannak azon a környéken, minek következtében óriási az utak teher-

kocsi forgalma. Az utóbbi esztendőkből annyira megromlott ez utak burkolata, hogy a nagy kocsi-forgalom lebonyolítása minduntalan akadályokba ütközik. A tatarozás már nem igen segít; egyébként pedig már a szükséges javításokat nem képes már mindenütt eszközölni az elüljáróság, mert az e célra évenként rendelkezésére álló összeg még a póthitel igénybevételevel sem elegendő. Előterjesztéseiben nem egyszer rámutatott az elüljáróság ama utvonalakra, melyek teljesen új burkolatot igényelnek, de a tanács e kérdésben arra az álláspontra helyezkedett, hogy amíg a Váci-ut rendezésének ügye végképpen el nem dül, addig a jelzett utcák rendezéséről szó sem lehet. Hogy ez mikor fog bekövetkezni, annak csak az Isten a megmondhatója. Ha azonban olyan már a helyzet, hogy egyes utvonalakon végképpen megakadhat a forgalom, ami nagyobb bajokat idézhet elő. Az elüljáróság most figyelmezteti erre a tanácsot s kéri, hogy ez utak alapos kijavítására póthitelt engedélyezzen, mert a rendelkezésére bocsátott pénzeket már csaknem teljesen fölemésztették az utjavítási munkálatok.

Új kisdedovó. A főváros tanácsa új kisdedovó intézetet állít föl az Országbíró-utczában. Nagyobb magánépületet bérelt erre a célra, melynek átalakítása s berendezése most folyik. Az épület külön csatornázást is kap, mire vonatkozólag a mérnöki hivatal már felterjesztette a terveket. Az új kisdedovó a legközelebbi iskolaévben fog megnyitni.

Ellentétek az államvasutak s a főváros között. Az államvasutak igazgatóságának az utolsó évben sűrűn van baja a fővárossal s néhány esetben bírósági döntést is provokáltak a felmerült ellentétek. Eddigél mindig a főváros került ki győztesen a közlekedésből, mely körülmény nehéz pénzében van az államvasutaknak. A Podmaniczky-utczai vasuti pályatest után ezelőtt 8 és fél esztendővel 31976 korona kövezési járulékot vetett ki a főváros, mely összeget az államvasutak igazgatósága nem volt hajlandó megfizetni; hanem téves álláspontra helyezkedvén, felfolyamodással élt. A közigazgatási bíróság végre is a főváros javára döntött s kötelezte az államvasutakat az összeg megfizetésére, mely kötelezettségének az igazgatóság eleget is tett. Ámde a főváros már 46483 koronát követelt, mert a 8 és fél esztendő kamatokkal és késedelmezési kamatokkal ennyire szaporodott föl a M. Á. V. tartozása. A kövezési járulék ugyanis közadó jellegével bír s a törvény 6 százalékos kamat s 5 százalékos késedelmezési kamat szedésére jogosítja föl a fővárost. A tanács föl is hívta az igazgatóságot, hogy a kamatok fejében járó 14507 koronát haladéktalanul fizesse ki. Az igazgatóság azonban kétesnek jelezvén a főváros követelését, tegnapelőtt felebbezést nyújtott be a közgyűléshez.

Drága téglagyag. Az ó-budai Trombitás-ut ezelőtt 8 esztendővel egy hosszú szakaszon lerokadt. A vizsgálat megállapította akkor, hogy a bajt a

köszénbánya és a téglagyár-társulat ó-budai téglagyára idézte elő, melynek agyagásó munkásai túlságos mértékben aláaknázták a talajt. Ez okból a társulat köteleztetett, hogy az egész utszakaszt a maga költségén újra építse. A Trombitás-ut e része csak az idén készült el s a főváros által kiküldött bizottság minap vette azt át. A tanács kötelezte a társulatot, hogy az utszakaszért egy évig jótálljon s azontúl még 10 esztendeig annak jókarbantartásáról gondoskodjék. A téglagyár tehát alaposan megbűnhődött a gondatlanságáért, amelyről azonban még mindig nem tett le. A tavalyi hegyecsuszamlás alkalmával a kerületi elüljáróság azt jelentette, hogy ez a baj is a téglagyár gondatlan ásatásainak tulajdonítható. Ez alapon a károsult lakosság kártérítési pörököt akasztott a társaság nyakába. Az összeg, melyet a kárvallottak követelnek, meghaladja a fél milliót.

Késedelmi kamatok az ex-lexben. Néhány nappal a törvényen kívüli állapot beköszönte után kimondta a főváros, hogy amaz adók után, melyek az ex-lexben válnak esedékessé, késedelmi kamat nem szedhető. A korábbi időből való adóhátralékok azonban megrovandók késedelmi kamattal s miután most a végrehajtási eljárás szünetel, följegyzendők s a törvényes állapot helyreálta után behajtandók. A tanács intézkedése ellenére azonban többször megessett, hogy az elüljáróságok az ex-lex időben esedékessé lett adó után is beszédtek a felektől a késedelmi kamatokat. E tárgyban a pénzügyminiszter most leirat útján fölhívta a fővárost, utasítsa az összes kerületi adópénztárakat, hogy a netán beszédett késedelmi kamatokat tekintsék adóbefizetéseknek, s ha az egész hátralék már törlesztve van, ugye kamatokat számítsák be a jövő adókievetéseknél s írják a felek javára.

Mozgalom az Eötvös-alap érdekében. Az Eötvös-alap tagjainak szaporítása érdekében élénk mozgalom folyik a vidéki tanítóegyesületek körében. Arról van szó, hogy a tagsági díjak egy koronával leszállíttassanak, mely esetben az összes tanítóegyesületek valamennyi tagjaikkal belépnének az Eötvös-alapba. Az alap vezetősége nem zárkózik el ettől a föltételtől, ha a tanítóegyesületeknek egy bizonyos perczentje biztosítja az alapba való testületi belépését. Ebben az irányban folyik most a vidéki tanítóegyesület körében a mozgalom, még pedig oly lelkes módon, hogy az eredmény előre láthatólag rövid idő alatt fényes lesz.

A főváros vagyona. Két hatalmas kötetben számol be *Lampl* Hugó főszámvevő az 1902. évi háztartás eredményéről. A zárószámadás mérlege, még mindig kedvező; a több mint ezer lapot számláló két kötet végtelen számoszlopait a főszámvevő — immár közel negyven éven át — ma is úgy sorakoztatja, hogy a főváros sorsa senkit kétségbe ne ejtsen. Hatalmas üzemek, európai híré intézetek sokasága áll a közönség rendelkezésére; nagy jöve-

delmű vállalatok milliókra rugó vagyonának lesz belátható jövőben örököse a főváros, igaza van tehát a főszámvevőnek: nem kell megijedni. A főváros nagy vagyona részleteiben ilyen tételeket tartalmaz: Az összes vagyon 349.677,113-91 kor., az összes adósság 150.887,330-18 kor., a *tiszta vagyon tehát* 198.789,783-73 kor., mely az 1902. végén kimutatott 199.295,459-69 kor. vagyonnal szemben 505,675-96 kor. apadást mutat.

Ebben a tekintélyes vagyonban a közczélokra lekötött épületek értéke 96.362,900 kor., a hasonló rendeltetésű telkeké 78.087,000 kor. A székesfőváros vállalatainak értéke 49.763,400 kor.; az értékesíthető ingatlanok értéke pedig épületekben 8.051,900 kor., telkekben 68.026,300 kor. A közhasználattól el nem vonható ingatlanok között szerepel 5.976,052 m² uttest és burkolat, továbbá 614.912 folyóméter szegélykő, összesen 45.679,376-60 kor. értékben. Van továbbá 300,606 méter hosszú csatornahálózat, melyre eddig 18.220,920 koronát költött, 114 kisebb hidja 156.720 korona értékben és 50 nyilvános illemhelye, értékük 191.936 korona. Van végül a vagyonleltárban 12 szobor és 10 kut 770.778 korona értékkel; az összes fővárosi ingatlanok területe pedig a parkok kivételével 4.092,646-94 □ öllel van feltüntetve.

A virilisták névjegyzéke. Az igazoló-választmány elintézte a legtöbb adót fizetők névjegyzéke ellen beadott főlshózlamlásokat. Királdi *Herez* Zsigmondot, *Morlin* Imrét, *Csillag* Sándort és *Hirsch* Sebestyént, akik időközben elhaltak, törölték a jegyzékből. Tárgyalták harminczegy választónak főlvételeik iránti beadványát és huszonkét olyan kérvényt, melyben az érdekeltek az adóösszeg helyesbítését kérték. Minthogy a beadványok elintézése után összesen 1224 virilista szerepel a névjegyzékben, a törvény pedig a legtöbb adót fizetők számát 1200 személyben állapítja meg, ennél fogva a huszonnégy utolsót a lajstromból törölni kellett. Ez a huszonnégy név a következő: Mitterdorfer Lajos, Szájbélyi Kálmán, Sperl Flóris, Charamza Ignác, dr. Weitzenfeld Illés, Mandl Dávid, Freidinger Ábrahám, Schöberl Róbert, Sáska István, Klein József, Bodó Gusztáv, Oeffner Ferencz, Fischer Jakab, Prindl Nándor, Wödl János, Morvai Ferencz, Dlačny Guidó, Seemann Ignác, Friedmann Gyula, Fürst Manó, Grossmann Samu, Dökker Ferencz és Vámbéry Ármán. A névlajstrom helyesbítése után a census 1001 kor. 41 fillérről 1021 korona 63 fillérre emelkedett. A névjegyzék dolgában a bíráló választmányhoz intézendő felebbezések határideje e hó 14-én lejárt. Miután egyetlenegy felebbezés sem érkezett, a jegyzék véglegesen jogerőre emelkedett.

Egy rókáról két bőrt. A vásárcsarnokok igazgatósága a vízműigazgatóságnak egy hatalmas tévedésére hívja föl a tanács figyelmét, mely tévedés alkalmas a polgárok megkárosítására. A Rákóczi-teri vásárcsarnok épülettömbjébe vezető vízesővek

az épület pinczejében vannak, s onnét ágaznak szét aztán a csarnokba s az épület négy sarkát képező bérházakba. Az elfogyasztott vizet a pinczében levő 3 vizóra jelzi. A 4 sarok pavillonra, illetve az azokban elhelyezett kávéházakra s korcsmákra külön vízdíjátalány van kivetve. Az összes viz után a pinczében levő vizórák jelzése szerint vettetik ki a csarnokra a vízdíj; de ezenfelül pedig a sarok pavillonok bérlőitől átalány alakjában szintén beszedetik. A vízműigazgatóság tehát megmutatja, hogyan lehet egy rókáról két bőrt huzni. Nyilvánvaló, hogy ez esetben csak tévedésről lehet szó, miért is arra kéri a tanácsot a vásárcsarnokok igazgatósága, hogy a tévedést reparálja s a jövőben nagyobb gonddal eszközölje a vízdíjelőírást.

Feld Zsigmond új színháza. A közgyűlés ama határozata ellen, melyet Feld Zsigmond kérelmére a városligeti állandó színház fölépítése dolgában hozott, *Kasics Péter* felebbezett a miniszterhez. Feld papa ügyét azonban a miniszter is pártfogásába vette, amennyiben ma arról értesítette a fővárost, hogy a közbevetett felebbezés elutasításával a közgyűlés határozatát egész terjedelmében jóváhagyja.

Magyar kir. államvasutak.

ad 105333 903 sz.

Hirdetmény.

(A magyar kir. államvasutak helyi árúdijszabásában (II. rész) fennálló XX. kivételes dijszabás módosítása a csomagolatlanul feladandó öblös üveg-árú küldemények dijszámítása tekintetében.)

A magyar, osztrák és bosznia hercegovinai vasutakon 1903. évi április hó 1-től érvényes dijszabás I. rész A szakaszában az üzletszabályzat 58. §-ához felvett VIII. póthatározomány szerint a csomagolatlan állapotban feladásra kerülő üvegárú a darabárúként való szállításból ki vannak zárva. Ezzel szemben a magyar osztrák és bosznia hercegovinai vasutakkal egyetértőleg már tett azon intézkedésen kívül, hogy a dijszabás egy részében foglalt árú osztályozás 0—19 tételének e) pontja alá tartozó öblös üvegárúkra ezen megszorítás bizonyos feltételek mellett elejtetett, a magyar kir. államvasutak helyi forgalmukban még azt a könnyítést is engedélyezik, hogy a helyi árúdijszabásunknak (II. rész) XX. kivételes dijszabásában az üvegárú csoportjában felsorolt feladási állomásokon csomagolatlanul vagy papírburkolatban vagy lazán (kötegekben is) szalmába, szénába s effélébe rakva feladandó öblös üvegárúért darabárúként való feladásánál a m. kir. államvasutak összes vonalain és a pécs-barcsi vasúton fuvarlevelenkint legalább 1000 kg.-ért való díj fizetés esetén az A osztály díjtételei alkalmaztatnak.

E dijszámítás alkalmazásánál a küldemények be- és kirakásáról a feladó, illetve az átvevő tartozik gondoskodni.

Jelen intézkedés 1903. évi június hó 20-ától visszavonásig, de legkésőbb 1903. évi december hó végeig érvényes.

Budapest, 1903. évi július hó.

Az igazgatóság.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**

és

szabadalmazott

Füstemesztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kívánatra.

Tűzálló és Chamotteanyagok raktára.

MAGYAR**FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR**

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-****világító testekben,**

a legegyszerűbb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3.

VI., Teréz-körút 1 a.

V., Gizella-tér 1.

X., Jászberényi-ut.

VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.

Kolozsvár: Wesselényi-utca 20.

Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház
bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tökébiztosítást, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kihazasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkal-
mával fizetendőA tőke 20 év után vagy idő-
előtt elhalálozás alkalmával
azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

Schlick-féle**vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság.**

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzem-
berendezések malmok részére, szivattyu-tele-
pek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók,
emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti
berendezések készítése, stb.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

== Megjelen minden kedden. ==

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

== Telefon szám 645. ==

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

A kivándorlás ügye.

A kivándorlási törvényt is úgy látszik azért hozták meg, hogy csak papíron maradjon. Pedig töméntelen sok ánketezés és kongresszusi tanácskozás előzte meg. De a nagy felbuzdulást nálunk majd mindig közöny vagy eredménytelenség követi. A szentesített törvénynek eddigi pozitív következménye három kinevezés és pedig: jól dotált álláshoz jutott *Lévai Lajos* ur, a győrszentmártoni ominózus mandátum egykori tulajdonosa, *Beniczky Bajza* Aladár dr., egy igen értelmes, sokat olvasott és utazott uri ember és *Pichler Győző*nek az öcsese. Hogy mi kvalifikálta *Lévai Lajos* urat a kivándorlási teendők ellátására, azt nem tudjuk. De most arról akarunk beszélni, hogy a kivándorlási ügyet okosan és czélszerűen mi módon lehet megoldani.

Azzal minden józan gondolkozású ember tisztában van, hogy a kivándorlást semmiféle törvényhozási intézkedés meg nem szüntetheti, legfőlebb korlátozhatja. Amíg a munkás proletárok és a földet művelő parasztok azt hiszik, hogy Amerikában könnyebb a megélhetés és nagyobb a remény a vagyonszerzésre, mint itthon, addig mindig lesznek kivándorlók. Erővel visszatartani senkit sem lehet. Az államnak tehát *ezidőszert* az a főfeladata, hogy a kivándorlókat az útközben való kizsákmányolástól megóvjá.

Amikor a törvényt meghozták, az a terv lebegett a kormány előtt, hogy a ki-

vándorlókat Fiume felé irányítsa. És pedig azért, hogy egyfelől szigorúbb ellenőrzés alatt tarthassa az új hazát keresőket, másfelől pedig, hogy lelkiismeretesebb elbánásban részesüljenek a tengeri út alatt, mint a milyenben most van részök a német hajózási vállalatok részéről. Ugy kontemplálta Széll Kálmán, hogy a Fiumében székelő Adria-társaság rendes járatokat létesít Amerikába, s a kivándorlók magyar — azaz osztrák-magyar — lobogó alatt fogják az utat megtenni.

Az *Adria* azonban eddig nem indított el egyetlen hajót sem New-Yorkba, s amint mi tudjuk, nem is készül berendezkedni a kivándorlás lebonyolítására. Okát könnyű megérteni. Fiuméből az út kétszer annyi időt vesz igénybe New-Yorkig, mint Brémából, Hamburgból vagy Havreből. Világos tehát, hogy a magyar tengerpartról elinduló gőzösöknek kétszer annyi a kiadásuk is. Ámde ezzel szemben világos az is, hogy a magyar társaság nem teheti magasabbra az átszállítás költségeit, mint a németek, mert nem akad olyan bolond ember Szent István birodalmában, aki egy hosszú és kényelmetlen utazásért többet fizessen. Ha az a dunántuli magyar paraszt vagy felvidéki tót a maga falujából 10—12 napon belül eljuthat Amerikába, nem fizetvén többet vasuti és hajójegyért 100 frtnál, ugyan ki kapacitálhatná arra, hogy 16—18 napi kinlódásért 200 vagy 150 frtot fizessen? Erre a maga fejétől senki nem vállalkozik, de az állam sem kényszerítheti. Logikailag tehát az kö-

vetkezik ebből, hogy a Fiuméből menő hajóknak ha nem is olcsóbban, de ugyanazon áron kell eszközölniök a szállítást, mint a német társaságoknak. Hasonló díjak mellett meg van a valószínűség, hogy a kivándorlók rászánják magokat a hosszabb tengeri utra, abban a tudatban, hogy magyar hajón mégis jobb ellátásuk lesz.

Tegyük fel, hogy minden hónapban akad 500 ember, aki Fiuméből akar utnak indulni. Ez mind III-ad osztályu utas lesz, mert vagyonságosabb emberek soha nem fognak Fiumén át Észak-Amerikába menni. Az a nagy jövedelem tehát, melyet a német társaságok a II. és I. osztályu utasoktól szereznek, teljesen elesik. Az 500 harmadosztályu utas maximum 30–40.000 forintot juttat a magyar hajónak. Körülbelül ennyibe kerül egy hajó ellátása. Hol marad az adminisztrációs kiadások fedezete és a befektetett tőke kamatja? A kivándorlók szállítására ugyanis vagy új gőzösöket kell építtetni, esetleg vásárolni vagy pedig idegen társulattól bérelni. *Mert magyar társaságnak jelenleg nincs Óceán-járó személyszállító gőzőse.*

Ha rendes összeköttetést akarunk Fiume és New-York között, ehhez legalább két nagy gőzös szükséges, a melyek beszerzése minimum 3 millió koronát igényel. Ez a tőke kell, hogy kamatot hozzon. De mikép? Az utasok révén lehetetlen még a kiadásokat is teljesen fedezni. Nem marad más megoldási mód, mint *állami szubvenczióban részesíteni a vállalkozó hajóstársaságot.*

Furcsán hangzik, hogy a kivándorlást állami segéllyel támogassuk, de az elmondottak után mindenki be fogja látni, hogy azt máskép Fiuméba irányítani képtelenség.

Miután pedig kétségbevonhatatlan érdek, hogy honfitársaink a magyar kormány felügyelete mellett jussanak célpontjukhoz: senki nem kifogásolhatja, ha megfelelő szubvenczióról gondoskodás történik. Értesülésünk szerint erre nézve már határoztak is.

Hogyan lehetséges tehát, hogy az „Adria“ még se készül életbeléptetni a fiume—new-yorki vonalat?

Nem vagyunk beavatva a lefolyt tanácskozásokba s így kombinációkra kell szorítkoznunk. Miután tudjuk, hogy az „Adria“ hazafias érzelmű; miután tudjuk, hogy reális vállalkozásoktól nem idegenkedik: arra a következtetésre kell jutnunk, hogy vagy kevés segínyt ajánlottak fel neki vagy egyáltalán nem tárgyaltak vele.

Az előbbi föltevés a valószínűbb. Az ügyre azonban világosságot kell deríteni, mert legujabban hire jár, hogy a „Magyar folyam- és tengerhajózási-társaság“ készül életbeléptetni a Fiume-Newyorki vonalat. Ez a társaság az „Adriá“-hoz képest ugyanaz, ami a szatócs a nagykereskedővel szemben, s épp ezért kizártnak tartjuk, hogy amire az „Adria“ nem vállalkozhatott, azt *ugyanoly* föltételek mellett ez a társaság magára vállalja. Ezt csakis úgy teheti, ha *előnyösebb ajánlattal* áll szemben.

Amde ekkor jogos a kérdés: miért protekciós gyermek a „Magyar folyam- és tengerhajózási-társaság“, amely eddig semmi-féle érdemre nem hivatkozhat?

A sottogásokat, melyekből a feleletet kihámozni lehetne, nem reprodukáljuk. De figyelmeztetjük az intéző köröket, hogy sokan éber figyelemmel kísérik a kulissza mögött folyó tanácskozásokat és annak idején kérdőre fogják a kormányt vonni.

A szegények husa.

Nem muszáj föltétlenül „burzsoá“-gyűlölő szocialistának lenni, hogy az ember megütközzék a vágóhídi hussterilizálásra vonatkozó intézkedés fölött. Azt hisszük, akad a mágnáskaszinóban is olyan demokrata, jobban mondva humánus gondolkodás, amely furcsának fogja találni, hogy a fővárosi hatóság és a belügyminiszterium külön kategóriába sorolja a szegények egészségét. Megengedvén ugyanis a beteg állatok husának sterilizálását, a szabályrendeletben kimondották, hogy az efajta hus *csakis a szegény néposztálynak árusítható.*

Hát nem fölháborító ez a megkülönböztetés? „Ah, a szegénynek átkozott a sorsa...“ mondja Gringoire, aki hamarabb született, mielőtt proklamálták az *égalité*-t. Budapest eme szabályrendelete azt a benyomást kelti az elfogulatlan szemlélőben, hogy kísérletezni akarnak a szegények életén és egészségén. Mondom: *kísérletezni*, mert ha kétségtelen volna, hogy a sterilizált hus semmiféle veszedelem-

mel az egészségre nem jár, akkor nem vették volna be a rendeletbe, hogy ilyen húst a hentesek, mészárosok és vendéglősök *sem nem árulhatnak, sem föl nem dolgozhatnak.* De más körülmény is igazolja, hogy a sterilizált hús aggályos. A rendelet szerint a vevő naponként legfőleg három kilogrammot vásárolhat, amit egyébre nem lehet magyarázni, mint arra, hogy nagyobb mennyiség elfogyasztása kellemetlen következményekkel járhat.

Az iránt, hogy a beteg állatok húsát a sterilizálás által elfogyaszthatóvá lehet-e tenni, az orvosok véleménye nem megegyező. A főváros szakértői azt mondták, hogy a 100 fokos hőmérsékű sterilizáló masinák a gyanús hús minden betegségi csíráját megsemmisítik és ekkép a húst sterilé és élvezhetővé teszik. Ezzel szemben több tekintélyes orvos ama nézetben van, hogy a beteg állatok húsát a leggondosabb sterilizálás után sem való emberi tápláléknak. A városi szabályrendelet határozottan megállapítja, hogy *mifajta* húst szabad sterilizálni, tehát ezzel elárulja, hogy a sterilizálás nem minden beteg húst tesz élvezhetővé. De hátha téved az állatorvos és olyan húst is az apparátusba enged vitetni, amely nincs felvéve a sterilizálhatók közé, amely tehát veszedelmes? Nem akarunk előre hanyagságot föltételezni az ellenőrző közegekről, de tévedni emberi dolog!

Lehetséges, hogy a sterilizált hús nem káros az egészségre, de erről épp oly kevésé vagyunk meggyőződve, mint az ellenkezőjéről. Annyit azonban határozottan kijelenthetünk, hogy *csak* a szegény néposztályt tenni kísérletezés tárgyává: arczulverése a demokratikus elvnek. Vagy-vagy. Ha a sterilizált hús élvezhető: hozzák mindenütt forgalomba; ha aggály forog fenn ellene: a legutolsó napszámos se vásárolhasson belőle. Ezt követeli az egyenlőség és a humanizmus.

Bizonyos, hogy a szegény néposztálynak szüksége van olcsó húsrá. A sterilizált döghús helyett honosítsák meg inkább a lóhús kimérését.

A „hazafias“ vendéglősök.

Végigjárva a főváros külső és belső részeit, álmélkodva látjuk, hogy alig van vendéglő, amely színes, nagy betűs feliratokon, szinte hivalkodva ne hirdetné, hogy odabent osztrák vagy bajor sör kapható.

Ezek a feliratok égető guny azzal a mozgalommal szemben, mely a hazai ipar pártolását tűzte ki célul. A vendéglős urak fütyülnek a honi iparra és a hazafias érzést olyan fölösleges valaminek tekintik, mint a zsirt és a tejfölt a főzelékben. Nekik legszentebb: a saját zsebük. Mindenki hozhat valamelyes áldozatot a magyar közgazdaság érdekeiért, csak tőlük ne követelje azt senki. Azt vallják, amit Loyola Ignác: a cél szentesíti az eszközöket. Ők

tőkepénzesek és háziurak akarnak lenni a lehető legrövidebb idő alatt. Ezt a tiszteletreméltó célt pedig a honi ipar legázolásával is követik.

A magyar sörgyárosok tapasztalván, hogy a fővárosi kocsmárosok és vendéglősök egyre nagyobb mértékben hozzák a külföldi söripar produktumait, figyelmeztetést intéztek a közönséghez, hivatkozva azok hazafiasságára. Azóta gyakran ismétlődött a fővárosban az a jelenet, hogy egy-egy ismeretlen orvos, ügyvéd, mérnök vagy más efféle ember vagy vasárnapi szünetét élvező iparos a söresarnokokban itt is, ott is megkérdezte, hogy milyen sört mérnek s a válaszra sarkán fordult:

— Osztrák sört nem iszom.

Egyszerű pár szó, de nagyon becsületes és nagyon okos. Méltó rá, hogy elterjedjen Magyarországon és szálló igévé váljék. Alig mondták ki pár ezerszer, világosságot derített a homályos sörügyre.

Rövidesen bebizonyult, hogy az osztrák sör nagy üzleti sikerének a magyar vendéglősök és kocsmárosok titkos manővere az oka. Bebizonyult, hogy az egész mozgalom magyar pénzből élő emberek ravaszul kieszelt karteke volt — a magyar söripar ellen.

A fővárosi szállások, vendéglősök és kocsmárosok ipartársulata ugyanis június végén egy emlékiratban jónak látta megkísérteni a mentegőt.

Elmondják ott, hogy a magyar sörgyárak fölemelték a sör árát s rámutatnak arra a veszedelemre, mely az osztrák sör beözönlésével a magyar söripart tönkretételre fenyegeti, végül pedig azt kívánják, hogy a magyar sörgyárosok *kedvezményeket kérjenek* a kormánytól, hogy aztán a kocsmárosoknak leszállithassák a sör árát.

Azt jelenti ez a nevezetes emlékirat: mi kocsmárosok nem vagyunk az okai annak, hogy az osztrák sörrel elárasztjuk Magyarországot, hanem az az oka, hogy az osztrák sör olcsóbb, mint a magyar; tudjuk, hogy ezzel tönkretesszük a magyar söripart, de azért továbbra is osztrák sört fogunk venni; tudjuk, hogy a magyar söripar nem tud olcsóbb áron dolgozni, hát felőlünk mehet a kormányhoz segítségért.

Igy, ezen a módon mosakodnak a derék vendéglősök. Ne áltassuk magunkat, nem csekély dologról, hanem a honi ipar egy nevezetes ágának küzdelméről van itt szó. Azért megérdemli az ügy, hogy közelebbről megvizsgáljuk.

Az áru olcsósága egymagában véve még semmit sem jelent. Az árak a minőséghez kell viszonyulni.

Két áru közül az az olcsóbb, amelyik jobb minőség vagy legalább is ugyanoly minőség mellett alacsonyabb áron kapható.

A magyar sör kitűnő minőségű. Az bizony. Az igazi sör ismerők tudják, hogy mindjárt az angol sör után következik. Mert a sör minősége általában

attól függ, hogy minél kevesebb víz mellett, minél több alkoholt és extrakt anyagot tartalmazzon. A szín, aroma, íz, szénsavmennyiség másodrendű tényezők s már inkább a fogyasztó egyéni ízlésére tartoznak.

A magyar sör minőségéről a következő összehasonlítás mindennél ékezőbban beszél.

Sör fajta	víz	alkohol	extrakt anyag
Burton ale	79.60	5.90	14.50
Londoni porter	83.44	5.40	6.00
Schvechati ászoksör . .	90.37	3.62	6.01
Pilseni polgári sör . .	91.56	3.47	4.97
Pilseni export sör . . .	90.04	4.59	5.37
Kőbányai barát sör . .	88.30	4.20	7.50
Kőbányai Szt-István sör	91.30	3.90	4.80
Kőbányai polgári sör .	88.43	4.80	6.77
Kőbányai király sör . .	89.72	4.60	5.68
Magyar részvény serfőző	89.64	4.85	5.53

E táblázatban a magyar sörfajták a legkitűnőbb osztrák gyártmányokkal, a schvechati ászok, a pilseni polgári és export sörrel vannak összehasonlítva, mely sörfajták a magyar sörnél köztudomás szerint drágábbak s behozataluk nem is növekedett. A vendéglősök a silányabb, másod és harmadrangu sörfajtákat tartják, melyek olcsóságáról tehát legalább is *nem illik* beszélni.

Ott van a bibi, hogy az alacsony áru, de hitvány osztrák sört ugyanolyan áron mérik a koresmárosok, mint tavaly a jó magyar sört. Triviális kifejezést használva: baleket fognak benned óh magyarom . . .

Hát érdemes ezért tökre jutnia a magyar sör-iparnak? Két millió hektoliter sört termeltek évente Magyarországon s a világhírű magyar árpa jobb áron kelt idehaza is, a külföldön is, bármely más ország terményénél. Ez iparág a munkások ezreit foglalkoztatta, kik keresményükkel a hazai fogyasztást növelték. A gyárak bukásával a részvényekben fekvő milliókkal kevesebb lesz a nemzeti vagyon, leszáll az árpa ára, a munkanélküli proletárok számát gyarapítják a munkások és hivatalnokok, sok ezer család jut velük együtt nyomorba s a hazai fogyasztást is nagy veszteség éri.

A kartelesek sarokba szorítása tehát nemcsak a söripar kérdése, hanem a józan okosságé! Ha ők az üzleti érdeket hangoztatják, megérdemlik, hogy velük szembe a közgazdasági érdeket szegezzük. Aki osztrák sört iszik, gondolja meg, hogy minden pohárral szegényíti Magyarországot, növeli a drágaságot, nehezebbé teszi itthon a megélhetést.

Jogosulatlan, haszonra számít, a karteles, mikor a hitvány osztrák sört nem illő áron méri. Nem bántja a lelkiismeret sem a miatt, hogy óriási kárt tesz vele. A vendéglősök egy nagy része osztrák pinczérből gubózik be budapesti háziúrrá és lesz törvényhatósági bizottsági tag. Eljárásukban az a legjobban bántó, hogy számításukba beállították azt is, hogy a fogyasztó nemcsak megissza, hanem meg

is szokja a gyöngye osztrák sört s eként az üzleti haszon állandósul. És aligha csal ez a vendéglős pszichologia. A sörivő nagy rabja a maga szokásainak. Megszokott helye van a koreszmában, hol a rendes időben mindig megjelenik s a megszokott mennyiséget megszokott nyugalommal kebelezi be. Eleinte talán rosszul esik neki, hogy nem kap magyar sört; de ha más nincs, megissza s megszokja a silányabb osztrák sört is.

Segít a kartelesnek a rombolásban az idegen gyáros is. Az osztrák gyártmányt hirdető tábla *árendelményt* jelent; minél nagyobb, föltűnőbb a tábla s minél forgalmasabb a hely: annál nagyobb árendelményt.

Hát bizony itt a magyar söripar ellen fojtogató verseny folyik. Nem szabad ezt a küzdelmet tétlenül nézni. Hiszen oly egyszerű móddal lehet célt érni. A zsebelő kartelest a zsebében kell megtámadni.

Végtelenül okos dolgot cselekszik az, aki alkalmat adván temperamentuma szerint keményen kivágja vagy szelid határozottsággal megjegyzi:

— Osztrák sört nem iszom!

A régi Pest.

V.

A belső tanács hatásköre a város és polgárság minden ügyére kiterjed. Hivatalos nyelve a német és latin levén, a magyar nyelv teljesen száműzve volt. *Az első magyar végzés az 1796. évi január 7-én tartott tanácsülésben fordul elő.* A burgerek akkor már büszkén verték a mellüket, hogy ők is magyarok s mikor második József, a „kalapos császár“ halála után a szent koronát Bécsből Budára visszahozták, a pesti nagyszámu polgárörség is kirukkolt, háromszegletes kalapban, frakkosan és strimflisen.

De a polgárság levetette a plundrát s bár nagyrésze egy kukkot sem tudott magyarul, feszes magyar nadrágban, panyokára vetett Zrínyi dolmányban, sastollas kalpagban tüntetett, pengetvén sarkantyuját az irgalmatlanul rossz kövezeten.

A magyar nyelv azonban lassan terjeszkedett a mult század elejétől fogva. A Napoleoni hadjárat alatt, mikor a bécsi udvar is fitogtatta magyarságát, már sürűbbek a tanácsülések magyar végzései, a mennyiben a tanács a feleknek azon a nyelven adta ki végzéseit, a melyen a folyamodás írva volt. Az 1841-diki második törvényezikk életbeléptével egyedül a magyar lett hivatalos nyelvű, mely nagy és heves ellentállásra talált a csökönyös németek részéről.

A belső tanácsot „*innere Rath*“-nak „*Magistral*“-nak, tagjait „*Rathsherr*“ „*Rathsfreund*“-nak nevezték. Szolgálatuk életfogytig tartott; a városkapitányi tisztség eleinte szintén örökös volt, de 1769 után minden két-három évben ujraválasztották. A bíró

és kapitány egyedül a belső tanács tagjai közül voltak választhatók; a tanácsosokat azonban 1731 előtt korlátlanul, 1731 után pedig csak is a külső tanács kebeléből választották.

A mi a tisztviselők fizetését illeti, ez kezdetben nagyon csekély volt, hanem azért annál bővebben volt mellékjövedelem s ezek egyikét akcziadenzának, a másikat honoráriumnak nevezték. Utóbbi olyan természetű volt, hogy mostanában okvetlenül fegyelmi alá vonnák és irgalmatlanul elcsapnák az illetőt. Mert ugyanis ez az úgynevezett honorárium abban állott, hogy bizonyos ügy szorgalmazásáért vagy sikeres keresztül viteléért jutalmat fogndtak el. Ma az ilyesmit baksinak, megvesztegetésnek nevezzük, de akkor nagyon természetesnek találták és senki meg sem ütközött rajta, mert hát a közmondás is azt tartotta, hogy azért vannak a jászolhoz kötve, hogy jóllakjanak.

De a régi jegyzőkönyvekben nyomára akadunk annak is, hogy a városi tanács a felsőbb hatóság tisztviselőinek, méltóságoknak vagy mint akkor nevezték: a város patronusainak és protektorainak nemcsak előre osztogatott jutalmat, hanem ígéretet tett, hogy ha sikeresen nyélbe ütik a dolgot, nagyobb összeg fogja markukat ütni.

A város az ily jutalmakat hűségesen elszámolta s ez ellen az udvari kamara, mely a számadásokat felülvizsgálta, soha kifogást nem emelt. Hogy is emelt volna, a legtöbb esetben főfő állami tisztviselőkről, a bécsi udvar tányérnyalóiról volt szó. Különösen csiklandós volt a marka Grassalkovichnak az udvari kamara elnökének, mint ez az utókor számára fel van jegyezve.

Pedig mint említettük, Pest városának nagyon mostoha pénzügyi helyzete volt. Telke volt elég, de ezek értéktelenek voltak, tehát ha csak lehetett honorárium fejében nyakába sózták az illető földi méltóságnak s még örültek, ha elfogadta. Így nyomára akadunk annak, hogy Pest városa az 1695-iki tatárjárás alkalmával Sötér Ferencz, Pestmegye alispánjának egy házat ajándékozott, fáradozásának elismerésül, mint honoráriumot s azt örök időkre felmentette a polgári terhek alól.

Szunyogh Imre házat pedig a katonai beszállásolás alól oly feltétel alatt mentette fel, ha a város határát, a régi állapothoz képest állapítja meg. Ez pedig nem is volt valami nagy jutalom, mert „Burgundiáról“ vagyis a mai X. kerületről, Kőbányáról volt szó, melyre Grassalkovichnak fájta a foga, aki azt állította, hogy az ősidőktől fogva nem Pesthez, hanem az ő tulajdonában levő Szt-Lőrinczhez tartozik. A tatárjárás alkalmával kihallgatott tanuk (1703. május 9-én történt), azt vallották, hogy a mint ezt apjuktól, nagyapjuktól hallották, Kőbánya sohasem tartozott Szt-Lőrinczhez, hanem mindig Pesthez. Itt fejtették a kecskemétiak, meg a szadaiak a követ, mikor templomukat építették. Sőt egy száz évesnél idősebb tanu azt

vallotta, hogy senkinek sem volt szabad a budai basa hire és tudta nélkül a bányából követ fejteni, melyet akkor pesti Kőbányának neveztek. A későbbi jegyzőkönyvekben azok neve és állása, a kiknek markát megkenték, a legtöbb esetben nincs megnevezve és csak annyi van felemlítve, hogy a város egy nagy „jóakarójának“ készpénzben kiadatott 358 arany forint, egy ló, olasz tyukok, besózott viza, füstölt hal stb. A következők azonban megvannak nevezve: *Batthyány* Ádám gróf, az udvari kamara elnöke, *Billérd* főhadbiztos, *Caraffa* gróf, *Csaky* Zsigmond gróf, *Daru* kamaraigazgatói számvivő, *Dessewffy*, *Fuchs*, *Grassalkovics* Antal báró, az udvari kamara elnöke, *Gyungel*, *Husziad*, *Huber* főhadbiztos, *Jászy* Pál udvari kamarai tanácsos, *Jörger* gróf Budavár parancsnoka, *Karafiát* kancelláriai titkár, *König* Ferencz budai térparancsnok, *Nagy* Zsigmond, *Pálffy* János gróf nádorispán, *Péterffy* báró, *Salleburg* gróf az udvari kamara elnöke, *Sigray* János báró, *Stöhr* hadbiztos, *Styrum* gróf Budavár parancsnoka, *Zemey* kamaraigazgatói tanácsos.

A név elhallgatásával meg van említve több ízben, a budai kamarai igazgató, a főhadbiztos felesége, az udvari kamara elnökei (Bécs) s a várparancsnok titkárja.

A honorariumok osztogatását, mint a hogy a megvesztegetést nevezték, az udvari kamara Mária Terézia parancsára 1755-ben tiltotta meg. Leplezett alakban talán még mai napig is fennáll, csak hogy az ilyesmit a XX. században nem szokás jegyzőkönyvileg megörökíteni.

A belső tanácsra visszatérve, oda kivételes esetben jegyzőke is beválasztották a tanácsosnak, ami azonban ritkaságszámba ment, még pedig azért, mert degradálásnak tekintettek. Léven ők ugy műveltség, mint fizetés tekintetében fölülte állók a polgárok sorából megválasztva tanácsnak.

Pedig a kupaktanács szükségét érezte annak, hogy tanult és jogvégzett egyének juthassanak be a tanácsba, s hogy ezt lehetővé tegye s a jegyzők vonakodásának útját vágja, úgy intézkedett, hogy a jegyzőből megválasztott tanácsosnak meghagyták eddigi működését és fizetését.

Hogy milyen lehetett a közigazgatás, melyet életfogytig megválasztott tisztviselők vezettek, a hol fegyelmi törvény és szabály ismeretlen fogalom volt, s a honnan a polgárság befolyása ki volt zárva, azt mindenki elképzelheti. A közigazgatás a belső tanács kezébe volt letéve, a polgárság a gazdasági ügyekben egyedül csak javaslati joggal élhetett, mely jogot eleinte a külső tanács, később pedig a választott polgárság útján gyakorolta.

A külső tanács huszonnégy tagból állott, a kiket a polgárság közül a tisztujtáskor választottak. Hivatalos neve „Külső tanács“ „Exterior Senatus“ vagy „Die Genannten“, később „Der äussere Rath“ volt.

Ez a külső tanács közvetítő szerepet viselt, híjával minden önállóságnak, a belső tanács és a

polgárság közt. Kötelessége volt a tanácstól megállapított adót egyes polgárookra kivetni, azok behajtásánál segédkezni; a számadásokat felülvizsgálni, a hozott határozatokat hitelesíteni s a tanács utasításait végrehajtani. Őt, hat tagu bizottságokba vettek osztva, u. m. kenyér és husbizottság, vásári és köztisztasági bizottság. Tehát vigyáztak a pékekre és mészárosokra, hogy a zsemlyének meglegyen a tanács által meghatározott sulya, különben a péket megbüntették és összes süteményét a kórház számára elkobozták. A mészárosoknak akkor is meg volt az a jó tulajdonságuk, hogy sok csontot szerettek a mértékre rakni, s egy font helyett három verdung volt a kimért hus. De jaj volt neki, ha a külső tanács tagjával jó lábon nem állott! Szóval, nem voltak ezek a bizottságok egyebek, mint ezt az udvari kamarának 1777. évi rendeletéből látjuk, amint a belső tanács végrehajtó közegei, piacz-vásárbiztosok, a kiknek kötelességük volt a kenyér és egyéb árszabás alá tartozó élelmiczikkék minőségére, sulyára és a meghatározott ár betartására felügyelni s az ez ellen vétőket a belső tanácsnak feljelenteni.

Városgazdasági ügyekben részt vehettek a belső tanács ülésein, de nem volt szavazati joguk, s a zöld asztaltól tisztos távolban, meghatározott sorrendben, a korláton kívül foglaltak helyet.

A történeti hűség kedvéért ide igtatjuk az első tisztujtáson, 1705. évi ápril 29-én megválasztott derék férfiak névsorát. Neveik után ítélve, magyar alig van köztük: *Tempel Pál*, szószóló (vormund) *Heussl Ferencz*, *Samu*, *Hassan János*, *Meister Mátyás*, *Scopék Ferencz*, *Hensler Lőrincz*, *Callinger Kristóf*, *Peringer György*, *Kristóf*, *Meches Jakab*, *Rökk György*, *Lenner János*, *Riedl János*, *Herzig Jakab*, *Kernhoffer Gergely*, *János*, *Reiter Egidiusz*, *Pinder Márton*, *Dópl Mátyás*, *Erny Sebestyén*, *Bayer János*, *Schellhass József*, *Riemer Márton*, *Snitz Mátyás*, *Sagmeister Ferencz* és *Joseph György*.

A polgárság évekig türte a részrehajló tanács basáskodását; végre 1723-ik év tavaszán kitört az elégedetlenség. Ekkor már felszaporodtak a magyarok és a szerbek. A nevezett esztendőben a polgárság ápril hó 22-én tanácskozássra gyűlt egybe s okulva a tapasztalatokon, a tanácssal egyetértve elhatározták, hogy a külső tanácsot száz taggal szaporítják. Ez a határozat azonban csak nyolcz év múlva lépett életbe s a megválasztott polgárság testülete „Választott polgárság” — németül „Erwählte Bürgerschaft” — nevet viselt. Ez a testület két részből állott: a hajdani 24-es külső tanácsból, melynek hatásköre megmaradt, míg a másik, a tagok száma után „Száz polgárságnak” nevezett testület, hatáskör nélkül maradt. Ellenben jogában állott a tisztujtás és minden fontosabb városi dologhoz hozzászólni. Megillette a gazdasági ügyekben előterjesztési vagy javaslati jog, s e végből minden bérleti, adás-vevési stb. ügyek a választott polgárság elé voltak terjesztendők. Az elfogadás vagy vissza-

utasítás fölött azonban a belső tanács szavazat többsége döntött. A belső tanácstagok és tisztviselők visszaéléseinek megtorlása az udvari kamara hatáskörébe tartozott.

A száz polgárság megbízása életfogytig tartott, mely csak elhalálozás, leköszönés vagy elesapadás esetében szűnt meg.

Ugy a külső tanács, valamint a választott polgárság elnöke a „Szószóló — Orator, Vormund” volt. Az első szószóló az 1688-ban megválasztott *Sax Simon* volt, az utolsó pedig *Staffenberger István*.

A szószóló nem volt tanácstag, sem tisztviselő; 1752-ben mégis hivatalnok lett belőle s egy irnokot adtak mellé, hogy a választott polgárság jegyzőkönyveit vezesse, továbbá egy szállásmestert és egy fertálmestert vagyis biztost. A szószóló kötelessége volt a választott polgárság ülésein elnökölni, a város jogai és vagyonára felügyelni, a város adósságait számon tartani, ennek kamatait a hitelezőknek megfizetni; a katonabeszállásról gondoskodni, a tisztek számára butorokat beszerezni és a városi házakat jókarban tartani.

Pest város ujjaszületésének első éveiben a polgárságnak csak egy szószólója volt, a ki előszóval adta elő a tanács előtt a polgárok ügyesbajos dolgát, a kik személyesen jelentek meg. Később már több is, hogy mind a három nemzetiségnek legyen pártfogója. De így sem volt elkerülhető a surlódás. 1692-ben német szószólónak *Jaskó Mihályt* választották meg, magyarnak pedig *Németh Györgyöt*, rác szószólónak *Raab Mihályt*. A magyarok közönsége folytán többé külön szószólót nem választottak, hanem kimondották, hogy erre az állásra olyan polgár választható, a ki egyformán beszél magyarul és németül. A választásnál kibukott szószólókból „seniorok” lettek, ezek mint a szószólók helyettesei a választott polgárság ülésein szintén helyet foglalhattak principálsaikkal jobbra és balra.

A száz polgárságra visszatérve, szükségesnek tartom megjegyezni, hogy csak az volt választható, a ki pesti háziur és pesti polgár volt. Természetesen nem volt mindenki abban a kellemetes helyzetben, hogy háziurnak vallhassa magát, de minthogy a legtöbb tisztviselő polgári családból származott, ha szüleinek nem volt háza, olesó pénzen vagy adósságra könnyűszerrel vehetett egy kisebb hajlékot. Hogy pedig a polgárjogot megszerezhesse, az sem járt annyi nehézséggel, mint manapság. Ha házat vett, a polgárdijak lefizetése után a polgárjogot is megszerezhetette. Ez a polgárdij pesti iparosnak *tizenkét forint*ra, polgárfiának pedig *hat forint*ra volt szabva. De ha valamelyik tisztviselő nagyon szegény volt s évi 30—50 forint fizetéséből még az a csekély díj sem futotta ki, ugy ezeknek díjtalanul adományozták a polgárjogot.

A város kormányzására a belső tanácsnak tisztviselők és egyéb személyzet állottak rendelkezésre,

a kik minden tekintetben tőle függöttek. A tisztviselők voltak: a jegyzők, a kamarás, a telekbíró, az árvaszámtartó, a számvevő, az írnokok vagy kanצלisták, a kiket később járulnokoknak, járulóknak neveztek; de még a tanácsszolgákat is felvették a tisztviselők gárdájába, a többi hivatalszolgát azonban már nem.

R. J.

Nyilvános tervpályázatok.

A fővárosi építészek fiatal gárdája körülbelül egy évvel ezelőtt nyílt harcot hirdetett a tervpályázatok mellett.

Mindig a mellett voltunk mi is, hogy a nagyobb, nyilvános épületekhez szükséges tervezetek pályázatok útján szereztessenek be; de előbb állapítsák meg a pályázati szervezet, mert a mai ítélkezés egyenesen szatirája a tervbírálatoknak. Különösen kifogásolandó az, hogy a hirdetett „titkos“ pályázatoknál, már eleve lehet a szerzők neveit tudni s nem egyszer már a hírlapokban találkozunk előre a pályaművek leírásával. Másik alapos kifogás az, hogy a pályázat kiírásánál a bírálók nevei nem közöltetnek; sok esetben az egyesületek neveztetnek meg, mintha az egyesületek, qua egyesületek mondanának bírálatot, nem pedig az egyén. Több ilyen és hasonló kifogás van a tervpályázatok kiírása ellen és mindaddig, míg ezek meg vannak, a jelenlegi pályázatok csak szemfényvesztő humbugnak nevezhetők.

De ha meg is volna a helyes szabályzat a tervpályázatok kiírására, még az esetben is csak a nagyobb nyilvános épületek tervezésére tartjuk kiírandónak a pályázatot, pl. bizonyos összeg nagyságáig; azon alól pedig meg kell tartani a megbízatási rendszert is.

Most azonban épen megfordítva történik: a miniszteriumok a kis 20—30.000 építési összegű objektumokra írják ki a tervpályázatokot és a nagy épületek tervezését, vagy saját közlegeik által, vagy pedig megbízás útján készíttetik.

Ily viszonyok mellett valóban komikum számba megy, hogy a belügyminiszterium a fővárossal szemben a nyilvános tervpályázatok kiírása mellett foglalt állást akkor, *mikor a miniszteriumok ezt nem respektálják*. Tehát a mit egyes miniszteriumoknak szabad tenni, azt a fővárosnak nem szabad.

A főváros t. i. elhatározta, hogy az Artézi-fürdőt Czigler Győző építész tervei szerint építteti meg. A határozat annak idején nagy visszatetszést keltett azok között, kik nem helyeselték, hogy a közmunka tervezetét a nyilvánosság mellőzésével szerezzék meg a főváros. Az elégedetlenek közül Kasics és társai megfélebbeték a közgyűlés határozatát és a belügyminiszter igazat adott nekik. A miniszter ugyanis leküldött leiratában tudtul adja, hogy a közgyűlési határozatot megváltoztatta és elrendelte, hogy az építés terveire nyilvános pályá-

zatot kell hirdetni. A miniszter különben is azon a nézeten van, hogy az építkezés dolgában ez idő szerint a főváros nem hozhat érdemleges határozatot, mert hiszen a fedezet kérdésével sincsen még tisztában; annál kevésbbé lehet kimondani azt, hogy a fürdőt Czigler tervei alapján fogják megépíteni, mert a tervek és a költségvetés nincsenek véglegesen kidolgozva. A mi a tervek készítésével járó megbízatást illeti, a miniszter kijelenti, hogy a nyilvános középületek terveinek beszerzése dolgában a közérdeket és közcélt minden körülmények között leginkább a pályázat biztosítja. Hogy Cziglert a tervek készítésével már régebben megbízták, ez nem kötelez még arra, hogy a fürdőt az ő tervei szerint kell megépíteni, viszont a pályázat hirdetése sem köti meg a fővárost arra nézve, hogy kevésbbé megfelelő pályatervek mellőzésével *cselleg* Czigler terveit ne fogadhatná el kivitelre. Megjegyzi a miniszter, hogy a fürdők építésére vonatkozó érdemleges határozatát akkorra tartja fenn, a mikor a kivitelre elfogadott tervek és költségvetés alapján a munkálatok költségei és fedezetének módja meg lesz majd állapítva.

A belügyminiszterium hirdeti *másokkal szemben*, hogy „a nyilvános középületek terveinek beszerzése dolgában a közérdeket és közcélt minden körülmények között leginkább a pályázat biztosítja“; — de hogy valaki ezt a nagy aplombu kijelentést komolyan ne vegye, azonnal kihirdeti, hogy azért, ha ő pályázatot hirdet is, Czigler terveit a főváros mégis elfogadhatja.

Kérdjük, mire való ez az alakoskodás? és megjegyezzük, hogy ha úgy „a közérdeket és a közcélt minden körülmények között“ a tervpályázat kiírása biztosítja, miért nem követik tehát a miniszteriumok ezt az üdvös utat?!

Közegészségügyi statisztika.

A városi főorvos jelentése szerint a székesfőváros közegészségi állapota, viszonyítva a múlt havihoz, kedvező volt, mert úgy a hevenyfertőző kórok száma, valamint a halálozások száma csökkent.

A légzőszervek hurutos, lobos és gümös bántalmái a következő halálozást tüntetik fel: Meghalt gümőkórban 201 (mult hó 218), tüdőlobban 96 (mult hó 110), hörghurutban 35 (mult hó 46), egyéb légzőszervi bajokban 102 (mult hó 132), az összes halálozás 36.4 százaléka.

A hevenyfertőző kórok közül némileg emelkedett a hagymáz (+6), ellenben csökkent a vörheny (—12), a kanyaró (—129), a ronsoló toroklob (—39), a számarhurut (—9), az orbáncz (—32). Himlőeset ezen hóban sem volt.

Élve született e hóban 1844; meghalt az utról jött s itt elhalt 136 egyén levonásával 1123; így a születések 721-el multák felül a halálozásokat.

Junius hóban a székesfőváros összes köz- és magánkórházaiban, valamint gyógyintézeteiben gyógykezeltetett 9500 fekvő és 14.300 járó beteg, összesen 23.800, vagyis 762 vel kevesebb, mint az elmúlt hóban. A ker. orvosok által gyógykezeltetett 790 fekvő és 2010 járóbeteg, összesen 2800; kórházba küldetett 96 egyén.

Junius hóban a lipótmezei állami elme- és ideggyógyintézetben 1265, az angyalfüldi állami elme- és ideggyógyintézetben 377, a megfigyelő osztályon 175, a dr. Schwarzer-féle elme- és ideggyógyintézetben 186 elmebeteg ápolatott.

A székesfővárosi „Erzsébet“-szegényházban 1186 egyén közül beteg volt 509 (elme- és eskóros 150), a dunajbólyi szegényházban 299 egyén közül beteg volt 17, a székesfővárosi „Josephinum“-fiárvaházban 105 növendék közül nem volt beteg; a „Klotild“-szeretetházban 60 növendék közül nem volt beteg, az „Elisabethinum“ leányárvaházban 106 növendék közül 2 volt beteg, a „Mayer“ fiárvaház 75 növendéke közül 3 volt beteg, a protestáns árvaházban 101 növendék közül nem volt beteg.

A hajléktalanok menhelye egyletének négy menházában junius havában szállást kapott: 21.505 férfi, 2078 nő és 153 gyermek, összesen 23.736 személy.

A lelencz és dajkaságba adott gyermekekre nézve:

1. A budapesti első gyermek-menhelyben junius hóban felvételre összesen 18 gyermek. A székesfővárosi hatóságok által elhelyezett 16, ezek között lelencz nem volt.

2. A „Fehérkereszt“ országos lelenczház egye-sület központi intézetében junius havában ápolatott: 515 gyermek, meghalt 1, anyja által átvételre 6.

3. A m. kir. állami gyermekmenhelyben ápolatott 8699 gyermek, meghalt 92, átvételre 576.

4. A székesfőváros összes kerületeiben volt 1125 csecsemő, lelencz és árva.

A kerületi tiszti orvosok által a lefolyt hóban kiállított orvosi bizonyítvány 260, látogatás 15.

Elmebeteg előfordul 8; ezek közül a megfigyelési osztályra küldetett 6, tébolydai elhelyezést nyert 2.

Elintéztetett a tiszti orvosok által összesen 2310 hivatalos ügydarab. Vizsgáltatott továbbá: piac 5, kávéház és tejesarnok 26, vendéglő 24, korcsma 32, pálinkamérés 40, mézszárszék 49, hentes 81, bolt 80, pékműhely 45, nyilvános iskola 3, magániskola 3, kisdudor és gyermekkert 8, bölcsőde 4, gyár 26, fürdő 4, magánkórház s magángyógyintézet, orvosi rendelő intézet s szülőház 2, indóház —, szálloda 3, menhely 3, ipartelep 19, raktár 28, műhely 60, borbély-műhely 5, fogtechnikai műhely 9, népkönyvtár 7, leves- és teaosztó-intézet 2, szükséglakás 6, jégtermelési telep 2, jégelárusítási hely 2.

Elkoboztatott vizsgálatok alkalmával: tej 90 lit., tejfel 26 liter, vaj 80 kg., hus 110 kg., hentes-

árú 56 kg., szalámi 20 kg., vadhus 20 kg., baromfi 92 drb, gyümölcs 20 kosár, süteményfélék 5 kg., zöldség 2 kosár, tojás 320 drb.

Az állategészségügy nem volt kedvezőtlen, amennyiben fertőző állati megbetegedések járványosan egy kerületben sem jelentkeztek. Megsemmisített a gyepmesteri telepen ló 45 drb, szarvasmarha 23, kóbor eb 296, szamár 1 drb. Befogatott továbbá a gyepmester által 344 kóbor eb, ezek közül védjeggyel el volt látva 52, visszaadott 48 védjegyes eb.

A közbiztonságon levágatott összesen 21.445 drb állat, ezek között 7380 drb nagyszarvasmarha és 13.25 drb borjú, 790 drb birka, bányász és kecske, 22.609 drb sertés és 4 drb malacz, 104 drb szüldő.

Kényszervágás 54 esetben történt, 48 drb hús élvezhetőnek találtatott.

Megsemmisített a közbiztonságon 12 darab nagymarha, 1 drb borjú, 322 drb sertés, 4978 drb tüdő 1566 drb máj, 229 drb vese, 317 drb lép, 213 drb szív, 18 drb félfej, 3 drb állkapocs, 4 drb nyelv, 85 drb bányász, 1 drb szegycsont, 9 darab gyomor, 22 drb bél, 3 drb méh, 3 drb tüdő, 3 drb lábvegy, 1148 drb vehem és 88 kg. vegyes hús.

Megsemmisített a székesfőváros vásárcsarnokaiban: 3.85 kg. marhahús, 46.45 kg. borjúhús, 292 kg. sertéshús, 8.20 kg. borjúmáj, 110.20 kg. füstölt hús, 111 kg. kolbász, 95 kg. birka aprólék, 489 drb baromfi, 3 kg. libamáj, 0.7 kg. ludzsír, 77 kg. hal, 1368 darab édesvízi rák, 158 kg. vadhus, 143 liter tej, 45 liter tejfel, 136 kg. vaj, 204.4 kg. tehén- és lipói túró, 5813 drb tojás, 20.182.55 kg. zöldség, 732.55 kg. gomba, 2 kg. paradicsom, 1829.88 kg. gyümölcs, 0.70 kg. különféle.

Megsemmisített továbbá a kerületekben: 18 kg. marhahús, 59.5 kg. sertéshús, 11 kg. hal, 10 kg. hentesárú, 13 drb baromfi, 315 drb romlott tojás, 218 liter hamisított tej, 9 liter hamisított tejfel, 16.5 kg. vaj, 6 kg. süteményfélék, 205.5 kg. romlott zöldség, 60 drb romlott ugorka, 112 kg. gomba, 21.5 kg. éretlen gyümölcs, 31.5 kg. romlott gyümölcs, 2 kg. paradicsom.

Hirek a városházáról.

Nyári szünet. A „saison morte“-nak nevezett nyári évszak soha nem volt élénkebb, mint jelenleg, de csak a politikusok részére. A főváros törvényhatósága pauzát tart és vakációját nyugodtan kihuzza ősz kezdetéig. A tanácsnál és az egyes ügyosztályokban folyik ugyan a munka, a fontosabb ügyek azonban pihennek. Ez az oka, hogy a „Magyar Székesfőváros“ is némi pihenőt enged magának, amennyiben a törvényhatósági szünet alatt csak kéthetenként fog megjelenni.

A vasárnapi konkurrenzia. Ehrlich G. Gusztáv fővárosi bizottsági tag a budapesti kereskedők érdekében ma újabb beadványt nyújtott át Halmos János polgármesternek. A beadvány szerint a budapesti kereskedőket nagy mértékben károsítja az a körülmény, hogy a munkaszünet megszorítása csakis a fővárosra terjesztetett ki s mert vasárnap ezáltal tetemes összegű pénz megy ki a szomszédos községekre s különösen Újpestre. Az a publikum amely a VI. kerület külső részein lakik, rendszeren Újpestre jár vasárnapi szükségleteit beszerezni s ennek természetesen a fővárosnak nagy adóval sújtott kereskedői vallják a kárát. Ehrlich kéri ez okból a fővárost, hasson oda, hogy a miniszter módosítsa a munkaszünetről való rendelkezését és pedig akként, hogy vagy engedje meg az összes budapesti kereskedőknek üzleteiknek vasárnap délelőtt 10 óráig leendő nyitvatartását vagy pedig terjessze ki a megszorítást az egész Pestmegyére, miáltal a fővárosi kereskedők megszabadulnak a szomszédos községek vasárnapi konkurrencziájától. Végül azt is kéri Ehrlich G. Gusztáv, hogy beadványa a főváros legközelebbi közgyűlésének napirendjére tűzessék.

A fővárosi felső leányiskola. A főváros IV. kerületi felső leányiskolájában magánvállalkozás képen állott fenn eddig a gymnasium VII. és VIII. osztályának megfelelő továbbképző tanfolyam. A főváros közgyűlése nemrégiben kimondta, hogy ezt a tanfolyamot az 1903. 4. tanévtől kezdve, a főváros veszi át s egyidejűleg megszünteti a felsőbb leányiskola V. és VI-ik párhuzamos osztályát. A kultuszminiszter ma arról értesítette a fővárost, hogy a közgyűlési határozatot jóváhagyólag tudomásul veszi. A latin nyelv mint rendkívüli tantárgy tanulását ama V. és VI-ik osztálybeli tanulóknak is megengedi a miniszter, akik a francia nyelven kívül más rendkívüli tantárgy tanulására nem kötelezvék. Mihelyt azonban a latin irányú tanfolyam tanterve véglegesen meg lesz állapítva, a főváros tanácsa köteles lesz azt a jelzett iskolában egész terjedelmében életbeléptetni.

A Gellért-rakpart hivatalos átadása. A rakpartépítő-bizottság értesítette a fővárost, hogy a földmivelésügyi miniszter véglegesen átadni kívánja a már teljesen kész Gellért-rakpartnak Rudas-fürdő és Ferencz József-híd közötti szakaszát. Az átadás után, amely a jövő héten megtörténik, nyomban megindul a rakpart burkolási munkálata is. A munka már vállalatba is adatott. A part részben keramit, részben pedig terméskő burkolatot kap.

A Pasa-rét csatornája. A Buda-Pasarét lakosságának sokszor hangoztatott kívánsága végre teljesedésbe megy. Kiépül a városrész csatornája. A katonai építő-osztály ugyanis értesítette a tanácsot, hogy a hadügyminiszter jóváhagyta a „Klotild Szeretetház”-zal kötött szerződést. A budai kadétskola csatornájának fenntartásához, amelybe a tervezett pasaréti kanális majd betorkollik, a Klotild Szeretetház-egyesület is hozzájárul s így szükséges volt vele is újból szerződni. Ez volt a csatornaépítés ügyének utolsó akadály.

Vasuti átjáró. A Lenke-ut rendezésével kapcsolatban a tanács, a déli vasút kelenföldi pályatestén keresztül a pályaszínen egy átjárót tervezett, miáltal a Lenke-ut összeköttetésbe jönne a budaörsi-utal. A fővárosi közmunkák tanácsa is hozzájárult, hogy az átjáró a pályaszínen készíttessék el; ám a belügyminiszter feloldotta az erre vonatkozó határozatot s kimondta, hogy az átjáró kiépítését

egyáltalában nem találja szükségesnek. A tervezett átjáró helyétől jobbra is, balra is van aluljáró a vasuti pályatestben. Ha tehát a főváros mindenképen összekötni kívánja a Lenke- s a budaörsi-utakat, úgy használja föl ez aluljárók egyikét. A miniszter eme határozata alapján a tanács most föl hívta a II-ik ügyosztályt, hogy a két utnak ily módon leendő összeköttetése tárgyában tegyen mielőbb előterjesztést. Vegye azonban figyelembe a közmunkák tanácsának ama jelentését, hogy ez átjárókból kifolyólag s-mmiféle újabb terheket magára vállalni nem hajlandó.

Új fővárosi homokbánya. A vízműigazgatóság jelentette a tanácsnak, hogy a homokbánya, melyből a városi épületek jókarban tartására szükséges homok eddig beszereztetett, teljesen kimerült, szükségessé vált tehát egy új bánya megnyitása. A tanács most a tisztviselő-telepen a Rezső-tér és Kendeffy-utca között jelölt ki egy területet az új homokbánya részére s egyben meghatározta, a mélységet a meddig az aknázás terjedhet.

Új közmunkák. A pénzügyminiszterium új palotája környékének rendezése folytán szükséges munkálatokra most hirdette ki a tanács a pályázatot. A munkálatokra 18819 korona van előirányozva; és pedig kövezésre 9890 korona, aszfaltozásra 8929 korona. A pályázat kiterjed a szükséges kőanyag szállítására is. A kellően felszerelt ajánlatok ez évi augusztus 6-áig nyújtandók be.

Áthelyezett propeller-állomás. A fővárosi közmunkák tanácsa föl hívta a csavargőzös-vállalatot, hogy az Eskü-téri hid partmunkálatainak befejezéseig helyezze máshová a hid közelében levő pénztár-bódéját, nehogy a munka emiatt haladékot szenvedjen. A vállalat ennek alapján arra kért engedelmet a fővárostól, hogy bódéját a Beitscher-féle uszoda mellett állíthassa föl. A mérnöki hivatal most azt javasolja a tanácsnak, hogy az engedélyt adja meg, de kösse ki, hogy a csavargőzös-vállalat a bódé mellé ideiglenes várósátort is építsen a közönség számára.

Az Auer-égők. A fővárosi közvilágítás terén annyira szaporította már a tanács az Auer-égőket, hogy azok száma elérte az ötezeret, miért is a lámpánként járó eddigi 2 krajczár napi fentartási díj 2 fillérre szállítottatott le. Az Auer-égők további szerelését azonban függőben tartja a tanács mindaddig, amíg a jövőre nézve a fentartási díjakat illetőleg megegyezés nem jön létre a főváros s a légszesz-társaság között. E tárgyban legutóbb ajánlatot is tett már a gáz-társulat a fővárosnak, mely szerint az alább következő áron hajlandó egy-egy lámpást naponként fentartani: 5000—6000-ig 1 és 8 tized fillérért; 6000-től 7500-ig 1 és 6 tized fillérért; 7500-tól 10,000-ig 1 és 4 tized fillérért; 10,000 felül 1 és 2 tized fillérért. Abban az esetben, ha a gáz izzófény leszállítja az égők árát, ez az egységár természetesen szintén változni fog. A tanács tanulmányozás s véleményezés céljából kiadta az ajánlatot t. Heuffel Adolf középítési igazgatónak.

Helyesírási vita a fővárosnál. Egy józsefvárosi polgár figyelmeztette a fővárost, hogy a Tisza Kálmán-tér jelző-tábláin helytelen a felirat. „Tisza—Kálmán-tér” ez van a táblákon, holott így volna helyes: „Tisza Kálmán-tér”. E figyelmeztetés folytán a tanács sürgős intézkedésre hívta fel a mérnöki hivatalt, amely azonban most sikra szállott a maga igazáért. A felirat ügyében jelentést tett a tanácsnak, s azt iparkodik bizonyítani, hogy

a jelzés úgy van jól, ahogy van. Hivatkozik az Akadémiának 1902-ben kiadott helyesírási szabályzatára, melyszerint az utcanevek — minthogy az előtag többnyire személynév — csakis kötőjel használatával írandók. A mérnöki hivatal tehát, amikor a táblák feliratát elkészíttette, követte az akadémiai szabályzat utasításait s így a feliratot korrektnek kell elismerni. Ez a védekezés kissé sántít, amennyiben a vezeték és keresztnév között nem látszik jó helyen a kötőjel s ennek ily körülmények között való használatát nem is mondja ki a szabályzat.

A gázgyárak házi kezelésbe vétele. A főváros már hosszabb idő óta folytat előmunkálatokat, hogy a légszuszgyártást házilag kezelésbe vehesse. Ebbeli szándékában a fővárost nagyban elősegíti a mérnöki hivatal, mely most egy olyan kimutatást állított össze, melyből a házi kezelés nyereséges volta fényesen kiviláglik. A mérnöki hivatal kimutatása szerint: Budapest székesfővárost az osztrák-magyar légszuszgyártulat négy gyártelepe látja el világító gázzal. A balparton van a józsefvárosi telep, mely 1856-ban épült s évi 16 millió köbméter gáz termelésére alkalmas; továbbá a ferencvárosi első fiókgyár, mely 18 millió köbméter gázt produkál évente s a második ferencvárosi fiók, mely 13 millió méter légszusz termelésére képes. A jobbparton van a budai gázgyár, mely 1865-ben épült s $3\frac{1}{2}$ millió köbméter gázt tud évente előállítani. Az összes telepek évi termelőképessége 50 millió köbméter. A legutolsó esztendőben 40 millió 524,900 köbméter gáz fogyott el. Ebből magánfogyasztásra esett 24,302,376 köbméter, a városi épületekre 1419,128; utcái világításra 6,120,397; motorokra, fűtő- és főző célokra 5,508,610; a gyárak saját használatára s ingyen gázra 3,174,389 köbméter. Összesen tehát 40,524,900 köbméter. Megjegyzendő, hogy e fogyasztás az utóbbi időben ismét tetemesen növekedett oly annyira, hogy a négy telep jelenlegi felszerelése mellett már csak nagy nehezen bírja fűdözni a szükségletet.

A fővárosi alkalmazottak menetjegy kedvezménye. A főváros fölterjesztést intézett volt a kereskedelmi miniszterhez, amellyel összes alkalmazottjai részére jogosultságot kért féláru vasuti menetjegyek váltására. A miniszter határozata ma jött meg. Értesíti a fővárost, hogy az irodaségd-tisztek, katonai ügyosztályvezetők, a segédek, a fogalmazó gyakornokok s adóügyi raktárnokok jogosultságát elismeri. Ellenben megtagadja a kedvezményt a főügyésztől, a vegyészektől, kezelő gyakornokoktól, vásárcsarnoki segéd- és altisztektől, a fertőtlenítő intézeti tisztektől s a kerületi orvosoktól.

Egy kaszinó kérelme. A felső Krisztina-köruti kaszinó kérte a tanácsot, hogy a Krisztina-körut s a Várfoke-utca között levő kis terület parokoztassék. A tanács azzal utasította el a kérelmet, hogy a jelzett területre a közuti vaspálya átszálló forgalmának életbelépésekor építendő állomás céljaira lesz szükség. A kaszinó most odamódosította a kérését, hogy addig is, amíg az állomásbódé föl nem épül, a kis tér pázsitot és néhány padot kapjon.

Drága spórolás. A VI. kerület egyes nagyforgalmu utcájának türhetetlenül rossz burkolata miatt sokszor emeltetett már panasz, sőt hivatalosan is konstatáltatott, hogy a kövezet jókarban tartására ugyancsak hiányosan történnek intézkedések. A kerületi előljárárság előterjesztést intézett most a tanácshoz, melyben kifejti, hogy tulajdonképen miért rossz a Terézváros kövezete. Az oly nagyforgalmu utvonalak, amilyen például a Király-utca, a Gyár-

utca vagy a Podmaniczky-utca állandóan javítandók ami évenként nagy tömegű kőanyagot igényel. Amde a főváros oly csekély mennyiségű követ bocsát mindig az előljárárság rendelkezésére, hogy azzal képtelen az utcákat jókarban tartani. Oly utvonalakról van szó, melyek a rajtuk naponként lebonyolódó óriási gyalog és kocsiforgalmat tekintve okvetetlenül jókarban tartandók. Itt tehát rendkívül helytelen sőt káros dolog a spórolás. Az előljárárság kéri tehát a tanácsot, hogy az eddigénél jóval több követ bocsásson ezentúl a rendelkezésére, mert különben teljesen elpusztul a kerület legnagyobb utcáinak a kövezete s megesis, hogy a rosszul alkalmazott takarékoskodás miatt rövid idő alatt az egész burkolatot ki kell majd cserélni.

Magy. kir. államvasutak Üzletvezetőség Aradon.
21873/1903. szám.

Pályázati hirdetmény.

A magy. kir. államvasutak aradi üzletvezetősége nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet a Piskii állomáson létesítendő 1 drb altiszi és 1 drb szolgá-laképület és 2 drb 8 rekeszes melléképület, valamint Petrozsényben létesítendő 1 drb altiszi és 3 drb szolgá-laképület és 4 drb 8 rekeszes mellék-épület építésére és azzal kapcsolatos munkákra.

A költségsszámítás, a szerződési tervezet, az ajánlati minta, a pályázati feltételek, valamint az 1887-ben kiadott általános és részletes feltétlfüzetek Aradon a magy. kir. államvasutak üzletvezetőségének pályafenntartási osztályában, a hivatalos órák alatt 3 korona lefizetése mellett átvehetők és a vonatkozó tervek megtekinthetők. Az ajánlatokat legkésőbb 1903. évi augusztus hó 19-én déli 12 óráig kell benyújtani, alulírott üzletvezetőség általános osztályánál. Az ajánlatokat egy koronás, az ajánlat mellékleteit ivenként 30 filléres bélyeggel ellátva, lepecsételve és a következő felirattal kell benyújtani: „Ajánlat a piskii és petrozsényi telepházak és melléképítményeik építési munkákra”. Ajánlatok úgy a piskii, mint a petrozsényi építésekre külön-külön, valamint a két építkezésre együttesen is benyújthatók.

Az ajánlat benyújtását megelőző napon, vagyis 1903. évi augusztus hó 18-án déli 12 óráig a piskii telepházakra pályázók részéről 2000, azaz Kettő ezer korona, a petrozsényi telepházakra pályázók részéről 3400 korona azaz Háromezernégyszáz korona, mindkét munkára pályázók részéről pedig 5400 kor., azaz Öteezernégyszáz korona, bántpénzt kell a magy. kir. államvasutak aradi üzletvezetőségének gyűjtő-pénztáránál akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapirokban letenni.

A bántpénzről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó.

Az értékpapírok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számíttatnak, de névértéken felül számításba nem vétetnek. Csak idejekorán beérkezett írásbeli ajánlatok szolgálhatnak a tárgyalás alapjául. Távirati uton tett ajánlatok figyelembe nem vétetnek. Posta útján beküldött ajánlatok és bántpénzek térti vevénnyel adandók fel. Az ajánlatok feletti döntés határideje e pályázati határidőtől számított 2 hétben állapíttatik meg, a bántpénzek visszaadása pedig a döntéstől számított 8 napon belül eszközöltetik.

Aradon, 1903. július hó 29-én.

Az üzletvezetőség.

Pályázati hirdetmény.

Az alulírott Igazgatóság a magy. kir. államvasutak részére 1904. évi január hó 1-től 1904. évi december hó végeig denaturált borszeszből felmerülő szükségletének szállítását, mely egy évre *mintegy* — 600 — hektoliterrel van előirányozva, biztosítani kívánván, ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Az erre vonatkozó jegyzék, mely egyszersmind ajánlati mintául szolgál, valamint a szállításra vonatkozó részletes módzatok, valamennyi hazai kereskedelmi és iparkamaránál megtekinthetők és a magy. kir. államvasutak igazgatósága anyag és leltárbeszerzési (A III.) szakosztályánál (Budapest VI., Andrassy-ut 73 sz. II. emelet 47 ajtó szám) ingyen kaphatók.

A szabályszerűen kiállított egy koronás m. kir. okmánybélyeggel ellátott ajánlatok lepecsételve *legkésőbb f. évi augusztus hó 28-iki déli 12 óráig* a magy. kir. államvasutak anyag- és leltárbeszerzési szakosztályában átadandók illetőleg posta útján oda küldendőek és a boríték ezen külszímmel látandó el: „Ajánlat denaturált borszesz szállítására 92718/903 számhoz.”

Bánatpénzül az ajánlt borszesz egy évi értékének 5%-a készpénzben, vagy valami letétekre alkalmas értékpapirokban *legkésőbb f. évi augusztus hó 27-iki déli 12 óráig* a magy. kir. államvasutak budapesti főpénztáránál leteendő.

Bánatpénz nélküli, vagy később benyújtott ajánlatok, valamint olyanok, melyek nem pontosan a részletes módzatok betartása mellett állíttatnak ki, figyelembe vételre nem számíthatnak.

Budapest, 1903. július hóban.

Az igazgatóság.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utca 5.

.....

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasn nyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihúzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsoves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vízműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különféle emeltyű-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző célokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcson részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékpénztárak 3¹/₂% kamatozással, rőkbetét könyvecskéik 2⁰/₁₀₀ kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyó számlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrassy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

dél előtt 1¹/₂ 9—1¹/₂ 1-ig, délután 3—1¹/₂ 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelarusító helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, specialista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**

és

szabadalmazott

Füstémésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kívánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztosítást, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokról

A tőke elhalálózás alkalmával fizetendő

A tőke 20 év után vagy előtti elhalálózás alkalmával azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

MAGYAR**FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR**

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-****világító testekben,**

a legegyszerűbb kivittől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3.

VI., Teréz-körút 1. a.

V., Gizella-tér 1.

X., Jászberényi-ut.

VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.

Kolozsvár: Wesselényi-utca 20.

Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

Schlick-féle**vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság.**

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzem-berendezések malmok részére, szivattyú-telepek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadí gépezeti berendezések készítése, stb.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

===== Megjelen minden kedden. =====

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

===== Telefon szám 645. =====

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Egy betöltendő állás.

A fiumei kormányzói állás vacans. Szomorú elégtétel lapomnak, hogy én már a múlt év októberében megírtam, hogy Szápáry László gróf nem való kormányzati tényezőnek, cikkemet annak idején e szavakkal fejeztem be: „Adjanak neki végkielégítésül valami ordót és távolítsák el Fiuméból, mielőtt nagyobb botrány fakad működése nyomán.”

Milyen jó lett volna neki is, a kormány-
nak is, ha figyelmeztetésem nem marad fogat-
nak nélkül, mert más téren üdvösen működ-
hetett volna. Én nagyon sajnálom, hogy ily
gyászosan fejezte be politikai és nyilvános
pályafutását

Ezuttal azonban, kizárólag a fiumei
kormányzói állásról akarok egyetmást mon-
dani.

Több ízben került szóba: van-e egy-
általán szükség Fiumében kormányzóra? Ha
jól emlékszem Hódossy dissertált erről egy
alkalommal. A kormányzói állás a kiegye-
zés óta nem az, a mi 1848 előtt volt; most
nem egyéb mint a kereskedelmi és belügyi
miniszteriumok alárendeltje. A viszonyok
azonban olyanok, hogy csakis előkelő és
gazdag urak vállalkozhatnak erre az állásra,
a kiknek módjukban van, ambíciójuk kielé-
gítésére évenként 80 – 100.000 koronát áldozni.
Ebben találja magyarázatát az a ferde nézet,
hogy a fiumei kormányfő akár meg van
benne a képesség az állás betöltésére akár
nincs, csak főúr és gazdag lehet. — Ennek

a félszegségnek káros következményeit fénye-
sen beigazolta a közel múlt és a jelen.

Zichy Ágost, Szápáry Géza, Batthyány
Lajos és legutóbb Szápáry László csak re-
prezentáló állást óhajtottak betölteni, a nél-
kül, hogy az állásnak megfelelő inventió
felett rendelkeztek volna. Innen van Fiumé-
ban az a korhadt, tespedő állapot és minden
irányban mutatkozó megdöbbentő hanyatlás.

Minden kritikán felül áll ezen kormányzó
urak gavallérsága, kitünő konyhája, és a
társadalmi érintkezésben előkelő szeretetre
méltósága; sajnálatra méltó azonban, hogy
ezen urak egyikében sem volt meg a
kellő érzék és képesség arra, hogy mikép
kell Magyarország egyetlen kikötő városát
ipari és kereskedelmi tekintetben emelni.

Közigazdasági tevékenység helyett, helyi
politikát csináltak s ily módon megterem-
tették az ugynevezett „fiumei kérdést“, s
ezzel tévuttra vezették magát Fiumét, az
országgyűlést, sőt a hazai közvéleményt is.
Közjogi és közigazgatási kérdéseket vitat-
tunk harmincz éven keresztül, a helyett,
hogy miként az osztrákok Trieszttel, kizáró-
lag csak gazdasági szempontból foglalkoz-
tunk volna Fiumével.

A multak ezen szomorú tapasztalatai
tennék indokolttá, hogy a kormányzói állás
töröltessék, helyette külön elnöke legyen
ugy a tengerészeti hatóságnak mint a kor-
mányzóságnak. Azonban ma még tekintettel
kell lenni Fiume kiváltságos helyzetére és
a hagyományokra is, a mely szempontok, ha
nem is föltétlen szükségesnek, de előnyös-

nek mutatják a kormányzói méltóság fenn tartását.

Egyébként a kormány most nem is tervez ilyen változtatásokat.

A közel napokban tehát új kormányzót kap Fiume.

Ámde most már legfőbb ideje, hogy a döntő körök megfelelő embert küldjenek Fiuméba.

Az ország tisztában van azzal, hogy Fiume az ország legfontosabb szerve. Az önálló vámterület után sopánkodik az egész ország, szabadelvűpártiak úgy, mint a közjogi ellenzék.

Ausztriától való különválásunk gazdasági tekintetben csak rövid idő kérdése. Talán 5, talán 10 év alatt vagy mulva állíthatjuk fel hazánk mesgyéin a vámsorompókat, de hogy felfogjuk állítani, az most már minden kétségen felül áll. És miután ezt a jövőbeli föltétlen bizonyosságok közé sorolhatjuk, Fiume jelentősége sokszorosan emelkedik.

Ugyanis Fiume — az önálló vámterület behozatalával — az egyetlen pont, melyen át szabadon érintkezhetünk a külvilággal.

Itt fog összpontosulni, csaknem teljességében az ország kiviteli és behozatali forgalma.

Ez a feladat várva jövőben Fiuméra, elvárhatjuk a kormánytól, hogy olyan férfit ültet a kormányzói székbe, a kiben megvan ezen feladat átérzéséhez és végrehajtásához szükséges képesség és akarat is. Lehet az illető mágnás, de az aztán olyan mágnás legyen, a ki nemcsak reprezentálni, hanem irányítani és dolgozni is tudjon. Egy erélyes és buzgó kormányzó sokat tehet Fiuméért.

Életre kell kelteni új vállalatokat és abba a helyzetbe kell juttatni ezt a szerencsétlen elkormányzott várost, hogy mihelyt út az önálló vámterület órája, minden akadály nélkül lebonyolíthassa az ország behozatali és kiviteli forgalmát.

Egy szóval: Ember kell Fiuménak.

Mi nem érezzük magunkat hivatottnak, hogy Diogenes-lámpával neki induljunk a megfelelő ember felkutatására. De azért egy arra való embert, a ki meggyőződésünk szerint a várakozásnak teljesen megfelelne

tudnánk ajánlani, ha a kormány nem kényszerítené őt arra, hogy abba a diszes állami palotába, — a mely oly végzetes Fiuméra és a melyre egyáltalán szükség nem volt — ne kelljen beköltözködni, miután — tekintve, hogy ennek a palotának fűtése, világítása, a kert fenntartása mintegy 20 ezer koronát emészt fel — ekkora kiadást polgárember el nem bír. Akit mi ajánlani tudunk és merünk az Nagy Ferencz, a volt kereskedelemügyi államtitkár. Kiváló szakember, a fiumei állapotokat jól ismeri, és ami a fő a fiumeiek is szívesen látnák.

Igaz ugyan, hogy nem adna nagy traktamentumokat, de meg volnának vele elégedve, a kereskedők, iparosok, hajósok és gyárosok is.

Ha pedig ezek meg lesznek elégedve, akkor Fiume igaz gyöngye lesz Szent István koronájának.

Dr. Bartha Sándor.

Félévi közigazgatás.

Boldogult Kecskeméthy Aurél, a szellemes és satirikus publiczista, azt írta valamikor, hogy a hivatalos jelentések nem valók másra, mint a való tényállás elleplezésére. Hát az bizonyos, hogy most is készülnek ily czélzatu hivatalos jelentések, (kivált ha megbolygatott visszaélésekről vagy tulkapásokról van szó), de általában hasznát vehetjük a rendes hivatalos jelentéseknek. Így például Budapest polgármesterének a közigazgatási bizottsághoz intézett jelentése hű képet nyújt arról, hogy ez év első felében mi történt a közigazgatás egyes ágaiban.

A jelentés szerint a közigazgatás általános menetében oly kiemelkedő mozzanat, vagy oly társadalmi mozgalom, mely rendkívüli intézkedést igényelt volna, nem merült fel.

Az egyes közigazgatási ágakra vonatkozó jelentéseket következőkép csoportosíthatjuk:

Szabályrendeletek.

A közrendészetet illetőleg a székesfőváros hatósága foglalkozott: a mulatók és dalcsarnokokra vonatkozó, a felvonóról (liftekről) szóló, a fogadó-, vendéglő-, korcsma-, sörház-, kávéház-, kávé- és pálinkamérési iparokról, a sütőiparról, a színházak tűzbiztonságáról szóló szabályrendeletek s a lakbérleti szabályzat megállapításának, illetve módosításának kérdéseivel.

Ezenkívül letárgyalatott az új szegényügyi szabályrendelet, a mely a közsegélyezés mérvét és módját tüzetesen meghatározza.

Közegészségügy.

A hevenyrágályos fertőző bántalmak csekély kivétellel, mint már évek óta, úgy ezen félévben is, habár csak elszórtan, mindazonáltal állandóan észlelhetők voltak a székesfőváros területén.

A *hagymáz* betegedési és halálozási eseteinek száma a lefolyt félévben, visszanyitva a múlt év első felében előfordult esetek számához, csökkent.

Emelkedés konstataálható a *vörhenynél*.

Az általában nagyobb betegedési számmal előfordulni szokott s az enyhébb kóralakok közé tartozó *kanyaró* ezen félévben, viszonyítva a múlt év hason feléhez, csökkenést mutat.

A fertőtlenítést mindazon ragályos kórok után, melyekre nézve az kötelezőleg fennáll, valamint facultativ esetekben is a szék. főv. fertőtlenítő intézet végezte Tüdővész utáni fertőtlenítés, noha annak teljesítése nem kötelező, az elmúlt félévben 67 esetben kérelmeztetett a közönség köréből.

A *roncsoló torok'ob és torokgyík* emelkedést mutat. Megbetegedett roncsoló toroklobban és torokgyíkban a múlt év első felében 661 egyén s elhalt 55, — a halálozási % tehát 8.3-ot teszen ki, — míg a lefolyt félévben megbetegedett 1084, s elhalt 109 egyén, a halálozási % 10.0.

A *himlőoltás* ezen évben is a kellő időben, a tavaszi időjárás beálltával vette kezdetét, s azóta hetenkint — az oltókerület nagysága szerint 1—2 napon végeztetik az I-ső foku hatóság kebeléből alakult oltóbizottság által. A oltóanyag a dr. Pápai féle nyirktermelő intézet által szállittatik.

A haszonállatok egészségi állapota a székesfőváros területén általában kielégítőnek jelezhető. Egyesragályos kórok fordultak ugyan elő elszórtan, mint a takonykór és a veszettség, rühkor továbbá a ragadós száj- és körömfájás, ezek tovaterjedése azonban a kellő eréllyel alkalmazott állategészségügyi óvintézkedések következtében sikeresen meggátoltatott. Ezen fertőző kórok után is a fertőtlenítést a sz. főv. központi fertőtlenítő intézet végezte.

Adózás.

A főváros területén működő pénzügyi hatóságok mindenben teljesítették kötelesegeiket. Azonban az egyenes adó kivetés teljesen nem volt befejezhető, mert a f. évi május 1-én bekövetkezett költségvetés és felhatalmazási törvény nélküli állapot folytán az adókivetés a jelzett napon megszakított s csak az akadályok megszűntével lesz folytatható. A közvetlenül leróvándó illetékek kiszabása körül hátramaradás nem mutatkozik, kivételes intézkedést igénylő esetek az egyenes és közvetett adók és a közvetlenül leróvándó illetékek és az egyenes adók módjára beszédendő kincstári követelések és egyéb tartozások kezelése körül nem fordultak elő.

Azonban az összes kincstári követelések behajtása f. é. május 1-től a fönnt említett okból beszünttetett s ez az oka a f. évi első félév végén tapasztalt csökkenésének.

Közrendészet.

A közveszélyes elmebetegek elhelyezésének ügye mindinkább több munkát okoz. A rendörség ma már nemcsak azon betegeket kénytelen elhelyezni, a kiknek elhelyezése a korábbi rendeletek értelmében az ő hatáskörébe volt utalva, hanem a ker. előjáróságok is több oly esetben fordultak a rendörkapitányi hivatalokhoz, midőn a közveszélyesség legelőrehaladottabb fokán levő betegek elhelyezését az ápdok igazgatóságai a túlsufaltságra való hivatkozással tőlük megtagadták. Viszont a vidékről is egyre nagyobb arányban szállítanak a fővárosba oly egyéneket, kik állapotuk mellett feltétlen elhelyezést igényelnek, illetőségi helyeiken azonban kellően elhelyezhetők nem voltak. Mindezekre figyelemmel, a nagyobb bajnak elejét veendő, a rendörhatóságnak a tébolydák túlsufaltságára való tekintet nélkül kellett intézkedéseket tenni. Javulás ez irányban csak az elmebetegek elhelyezését célzó újabb kormányintézkedésektől, főleg a cotagge rendszerű újabb tébolydák mielőbbi megnyitásától várható.

A f. évi I. felében oly esetek, a melyek a közbiztonságot nagyobb mérvben veszélyeztették volna, gyakrabban való egymás utánban nem fordultak elő s így a helyzet javításának szüksége nem forogván fenn, semmiféle különös intézkedéseket nem kellett tenni.

Az elmúlt 1902 év I. felében összesen 459 útlevéllal nem rendelkezett kivándorló utasítottatott vissza, miből látható, hogy az ilyen kivándorlóknak száma nemhogy csökkent volna hanem a f. év I-ső felében 245 fővel szaporodott. Az útlevél nélküli kivándorlás meggátolása céljából annyiban történt intézkedés amennyiben minden egyes visszautasított kivándorlóra vonatkozólag az illetékes járási szolgabírói hivatalhoz írásbeli értesítés küldetett és ezzel a kivándorlókra a figyelmük felhivatott.

A kivándorlási mozgalom terén is üdvös intézkedések várhatók a legújabb törvényhozási alkotások révén. A rendörség eddig is minden töle telhetőt elkövetett, hogy egyrészt az utlevél nélküli kivándorlást csökkentse és a kivándorlásra csábító ügynökök üzemeit még a vidéken is megfékezze, másrészt pedig, hogy a bajok valódi okát az illetékes tényezők előtt föltárja. Megnehezíti azonban az államrendörség ily irányu tevékenységét, hogy a vidéki hatóságok a mozgalom ellenőrzésére eddig vajmi keveset tettek. Remélhető azonban, hogy az új határrendörséggel való szerves működésben ez ügykör is egységesen és kellő sikerrel lesz ellátva.

Ipar- és kereskedelem.

Az elmúlt félévben a következő gyár- és ipartelepek keletkeztek:

Hüttl Tivadar porcellán és majolika-gyára (VI., Jász-u. 33.); Weisz Antalné, szül: Weisz Laura öntés nélküli *fémgyára* (VI., Klapka-u. 9.); Hesky Bertholdné, szül: Löw Éva tűzmentes *pénzszekrény-*

gyára (VI., Szabolcs-u. 4.); Sándor Miksa *erőtakar-mány-gyára* (VII., Peterdy-u. 38.); König és Wagner *szék- és asztalosmunka-gyára* (VII., Dembinszky-u. 20.) (Időközben megszűnt); Weil Adolf *szalámi-gyára* (VII., Király-u. 1.); Dr. Klein Jakab *gyermekcipő-gyára* (VII., Izabella-u. 5.); Weleminszky Rezső és társa *halkonzerv-gyára* (VII., Ilka-u. 31.); Dreyer és társa *dynamogyújtó-gyára* (VII., Munkás-u. 11.); Erdős és Herczeg *asztalos-gyára* (IX., Közraktár-u. 12.); Löbl Adolf *fagygyuolvasztó-gyára* (IX., Gubacsi-ut 9597/98. hrsz. a.); Schuller József Első magyar aczéltoll, tollszár és indigó másoló papír-gyára (X., ker.). Ezekon kívül az V. kerületben keletkezett egy-egy gyertya-gyár, s könyomda.

Az ipari és kereskedelmi téren évek óta tartó pangást, sajnos, ez évben sem váltotta föl számottevő fellendülés s csupán az építési kedv némi emelkedését említhetők föl a jövőre nézve biztatóbb előjelként. Ezzel szemben ki kell emelni a még néhány évvel ezelőtt igen virágzó gazdasági gépgyártás *folytonos hanyatlását*, különösen a mi a magánosok kezében lévő gyár- és ipartelepeket illeti, minek részben az az oka, hogy az állami vállalatok is, különösen külföldi (így pl. oroszországi és romániai) megrendelések elfogadásával és kivitelével a magánvállalatoknak súlyos versenyt támasztanak.

A munkanélküliség — mint rendesen — a lefolyt félévben is különösen a téli hónapokban volt súlyosan érezhető, de jelenleg is kivált egyes iparágakban, mint a gép- és vasiparban üzembeszüntetések és üzemreduktiók következtében nagyszámu munkás van munka és kereset nélkül. A hatóság a munkanélküliek nyomasztó helyzetén a lehetőséghez képest iparkodott segíteni pénzbeli adományokkal, népkonyhajegyek utalványozásával, bizonyos közmunkák foganatosításával. A köznyomor enyhítésére a tél folyamán megszavazott 200.000 K. is a ker. előljárásságok és egyes intézetek s egyesületek által nagyrészt erre a célra fordított. A munkanélküliség állapotának gyökeres javulását helyi intézkedésekkel aligha lehet elérni.

Külföldi munkások nagyobb számu beözönlése nem tapasztaltatott. A gyártelepeken lévő s régibb idő óta alkalmazott külföldi munkások elég tetemes számának az a magyarázata, hogy a magyar munkások az illető üzemre (pl. sörgyártás) nincsenek kellőleg kiképezve.

Tanügy.

A lefolyt iskolaév elején a következő iskolák nyíltak meg:

a III. kerületi Vörösvári-utczai, az V. kerületi Szemere-utczai (kibővítés), a VI. ker. Szent László-utczai, a IX. kerületi Mester-utczai, a IX. kerületi Erkel-utczai (bővítés) és a X. kerületi Maglódi-uti elemi iskolák. Megnyílt ezenkívül az V. kerületi Sziget-utczai polgári fiu- és a IX. kerületi Mester-utczai polgári leányiskola. Az ovodák közül az elmúlt iskolaév folyamán megnyílt a II. kerületi Medve-

utczai, a III. kerületi Vörösvári-utczai, a VI. kerületi Szent László-utczai, a IX. kerületi Ipar-utczai, a X. kerületi Maglódi-uti. Ezenkívül a II. kerületi Lövház-utczai és a VII. kerületi Dob-utczai I. számú óvoda az elemi iskola terjeszkedése folytán az e célra kibérelt új helyiségeikbe a II. ker. Lövház-utca 30. szám, illetőleg a VI. kerületi Rózsa-utca 20. szám alá áttelepítették. Részben az új iskolák felállítása részben pedig a már fennállott vagy kibővült iskolák keretén belül eszközölt osztályszaporítások az elemi- és polgári iskolák tanszemélyzete létszámának emelését igényelte, miért is az elemi iskolákhoz 2 igazgató-tanítói, 21 osztálytanítói és 20 osztálytanítónői állás, a polgári iskolákhoz pedig 16 tanító illetőleg tanítónői állás- és a kereskedelmi iskolákhoz végre 2 új tanszék került szervezés alá. Mindezen állások, a melyekre a pályázat még április havában kiíratott, folyó év május havában tényleg be is töltettek. A tandíj beszédese körül öröndetes javulás mutatkozott.

A jövő iskolaév elején a következő óvodák fognak megnyílni: a VI. kerületi Országbiró-utczai, a VII. kerületi Erzsébetkirályné-uti és az I. kerületi Városmajor-utczai és az I. kerületi Hidegkuti-uti.

Ezekon kívül tervbe vették az óvodák a következő helyeken:

A téli hónapokban a II. kerületi Hattyu-utczai, a II. ker. Lövház-utczai, az I. ker. Mészáros-utczai, a VI. ker. Lőportár-utczai, a VI. ker. Kmetty-utczai és a X. ker. Maglódi-uti óvodákban a társadalom bevonásával és segítségével napközi otthonok rendeztetek be, hol a szülői gondozást teljesen nélkülöző gyermekek meleg ételt s megfelelő hasznos foglalkozás mellett egész napon át hajlékot találtak. Az első felszerelést és a felügyeletet ezekhez a főváros adta.

Jelenleg a főváros polgári iskolái, a Csokonai-utczai polgári leányiskola kivételével, mind fővárosi épületekben vannak elhelyezve. A felsőbb leányiskolák ezen tanévben is kifogástalanul működtek.

A szegények husa.

Augusztus 4-iki számunkban fenti címmel egy közlemény jelent meg, mely állást foglalt a sterilizált (párolt) husnak a szegény néposztály számára való forgalomba bocsátása ellen. Erre vonatkozólag egy szakember tollából a következő felvilágosításokat kapjuk:

Augusztus 14-ike fontos nap a fővárosra, mert akkor adták át közhasználatnak a huspárolókat, melyek révén a szegény nép végre olcsó pénzen hushoz juthat. Már pedig ez a főkérdés. S amikor a tanács kimondotta a szabályrendeletben, hogy *csakis* a szegény néposztály vásárolhatja a sterilizált húst nem az egyenlőség elvét akarta dehonesztálni, hanem lehetőség szerint utját óhajtotta állani, hogy az olcsó

hussal egyes vállalkozók üzérkedhessenek. A párolt hus épp oly kevésbé veszedelmes a napszámos egészségére, mint a zászlós urakéra. Ez utóbbiak anyagi könnyebbüléséről azonban nem kell gondoskodni, csak a szegényekről. Téves és naiv az a magyarázat, hogy a szabályrendelet azért állapította meg 2 kiló maximumban az egyesek által vásárolt párolt hus mennyiségét, mert ennél több *megárthat*. Dehogyan árt meg! Az intézkedés egészen mást céloz, azt nevezetesen, hogy koreszmárosok és kifőzők el ne vásárolhassák a húst a szegény emberek elől.

Konstatálhatjuk, hogy a husvizsgálat sehol a világon nem oly szigorú, mint itt, Budapesten, mert aránylag a budapesti vágóhidakon kobozzák el a legtöbb állatot! Csakhogy a mai husarak mellett oly óriási husmennyiség, oly nagy közvagyon megy veszendőbe, (részt gypmesteri telepre, részt szappanoshoz), hogy azt már csakugyan nem lehet szó nélkül hagyni. Annál is inkább, mert a legnagyobb rész, *közel 90 százalék* csupán kevesebb tápértékű, tehát élvezhető vagy alkalmas módon közfogyasztásra bocsájtható volna; ezt maguk a közvágóhidak szakértői is nyíltan beismerik. Hiszen a huspárolók felállítását ők is szorgalmazták.

A hus elkobzásával óriási vagyon megy veszendőbe. És ennek indokolatlan elpusztulását maga a főváros is elősegítette. De bár most már megvan a régóta sürgetett intézmény, ennek daczára már is újabb kivánsággal állanak elő a helyzet ismerősei. E kivánság olyan újítás meghonosítása, mely ott, ahol bevezették, mindenütt sikeresen bevált. Ez az újítás a mozgó népkonyha intézménye. Ott, ahol a huspárolók már évek óta üzemben vannak, sok visszaélésnek jöttek nyomára. Ezt igyekeznek a mozgó népkonyha intézménnyel kikerülni.

Mert kinek van szánva a huspároló által fogyasztásra bocsájtható hus? A szegény munkás népnek. Ideális és nagy szociális feladat! Olcsó pénzen teljes tápértékű, izletes húst adni naponta annak, ki különben heteken át nem juthat hozzá, ki talán még minden sátoros ünnepen sem lát asztalán húst. Ott, hol a szegény munkás sorsán segíteni lehet, mindent meg kell tenni. Hisz a szociális bajokat, az elégedetlenséget első sorban a gyér, a rossz táplálkozás eredményezte, a nyomor, az éhség! Mert az már igazán szerény követelés: élni akarni! De hogy megélhessenek, kellőleg táplálkozniok kell. Táplálkozáshoz pénz kell és éppen a tápláló, a valóságos tápanyag, kerül sok pénzbe. A bérfelemelés iránti mozgalmak tulajdonképpen csak ezt célozzák; több munkabért, hogy azon oly tápszert vehessenek, mely egyszersmind jó tápanyag is.

A huspároló útján fogyaszthatóvá lett húst vagy a pároló mellett levő kimérő-helyeken, vagy a város 1—2 különböző táján felállított kimérő helyiségekben szokás árusítani. Mindenütt meg van határozva, hogy a vevő legfeljebb mennyi husra tarthat igényt; a legtöbb helyen a maximum egy napra 2

kg. A vevők rendszerint kötelesek a vásárlás alkalmával nevüket és lakásukat bemondani (ami persze nem ellenőrizhető), mire a meghatározott összeg lefizetése ellenében, megkapják a kívánt husmennyiséget. A huskimérés rendszerint délelőtt 11 órától 1 óráig tart, néhol még délután 6—7 óra között is.

De ezen eljárás a kitűzött célnak meg nem felel, mert gyakran visszaélésre ad alkalmat. Azt tapasztalták, hogy az a sok szegény ember, ki joggal és kizárólag igényt tarthat ily olcsó husra, gyakran nem jutott hozzá. Nem juthatott hozzá, mert illetéktelen egyének az orruk elől elvitték és daczára a szigorú ellenőrzésnek, csak ritkán lehetett a visszaélést bebizonyítani. Kifőzőknek és kisebb vendéglősöknek az ily hus elárúsítása felette kényelmes és jövedelmező és ezek tényleg ki is játszik a huspárolók üzemszabályzatait. Kényelmes ezeknek az ily hus elárúsítása azért, mert megfelelő mennyiségű levessel, teljesen készen, jól megfőzve és fűszerezve, már 11 órakor megkaphatják a húst és jövedelmező is, mert pl. Németországban 1 kg. 60—66 pfennigbe kerülő husért 2—2 és fél márkát is kiárulnak.

De a kimérő helyiségeknek nem csak ez a bajuk. Sok munkás a nagy távolság miatt a húst be sem szerezhette, a kimérő-helyiséget, annak távolfekvése miatt, meg sem közelíthette. Mert e közmondás: „az idő pénz“, talán sehol oly találó, mint a szegény munkásnál. A munka-nap minden elmulasztott percze pénzbeli károsodást jelent számára. De tovább menve, ha még meg is közelítheti a kimérőhelyiséget a déli szünet alatt, nem marad pihenője.

Ez az oka annak, hogy a párolthus elárúsítását más módok mellett igyekeztek berendezni. A legegyszerűbb és mindenképpen helyes mód erre a *mozgó népkonyha* intézmény. Ez lenne a kérdésnek igazán ideális megoldása, mert minden visszaélést kizár és az a hus csak annak jut, akinek szól. Berlinben több mint 2 éve van ez a rendszer bevezetve és úgy a város, mint a munkások teljesen meg vannak elégedve. A munkás igazán jó, olcsó, izletes húst és levest, esetleg főzeléket is kap pár pfennigért, a városnak pedig daczára a kevéssel megszorodott üzemköltségeknek e vállalkozás teljesen kifizetődik.

A mozgó népkonyha tulajdonképpen egy szállító kocsis, mely egyszersmind kimérő-helyiségül is szolgál. Több ily kocsit szerkesztettek már. Egyike a legrégebb és általánosabban használatban levőknek a Könen János Keresztély Cöln-nippesi kocsigyártó szabadalma. Ezek a kocsik kb. 8 négyszögm. nagyságúak, minden oldalról zárt, belül horgokkal vannak ellátva, úgy hogy kb. 3 szarvasmarha, 6—8 kis állat és néhány sertés elfér benne és még mintegy 4 négyszögméternyi terület a személyzet részére marad fenn. A kocsi egyik oldala, vagy a hátulsó része vízszintes irányban lebecsájtható, egészen úgy, mint a közp. tejcsarnok kocsijai, melyekből pl. vasárnap a városligetben és egyéb kiránduló helyeken tejet

árusítanak. A vízszintesen lebecsájtott rész az árusító asztalt helyettesíti. Ily kocsi jelenleg körülbelül 2000 márkába kerül. A kocsikat ezenkívül még huszállításra is lehet használni.

Az eljárás a következő: A huspárolókban párolt húst a pároló melletti helyiségben egyenlő súlyú adagokra osztják fel és az adagokat, mint a fűgét, vékony fapálczikákra fűzik fel, egészen hasonlóan, mint a kórházi ételmezésnél. E huspálczikák a kocsi belsejében felakasztatnak, a leves pedig nagyobb — jól zárható — edényekbe öntve, szintén a kocsiba helyeztetik el. Berlinben ezenkívül még külön főzeléket is csináltatnak. Ujabban a kocsiban fiókok vannak elhelyezve, melyekben bádogsajkák vannak. A megrakott kocsival délben egyszerűen a nagyobb munkás-telepekre, gyári kerületekbe hajtának, ahol a szegény munkás néhány fillérért izletes, jó, teljes tápértékű ebédet kaphat.

Igaz, Berlin úgy kiterjedés, nagyság és gyári kolonái tekintetében Budapesttel össze sem hasonlítható, de ha Berlin városának 6 ily kocsi jól kifizetődik, miért ne lehetne Budapesten egyelőre 2 ily kocsit járatni, pl. egyiket a Váci-uti gyárhoz, a másikat Kőbányára a gépgyárhoz és serfőzőkhöz?

Thermochemiai intézet.

Hát ez micsoda? fogják sokan kérdezni és szótár után nyulnak, hogy a thermochemia magyar jelentését megtalálják. Szótár nélkül mi *hővegyészet*-nek mondanók, ami lehet, hogy helyes fordítás, de nem nyújt felvilágosítást arról, hogy mi a célja és rendeltetése a hővegyészeti intézetnek. Egyetlen szóval nehéz megmondani, bővebben kell körülírni, ilyen formán: a thermochemiai intézet olyan gyártelep, mely az állathullákat dolgozza fel ipari célokra.

Nálunk még most a gypmester-telep dolgozza fel a döglött állatokat, meglehetősen primitív módon és a közegészségügyi kíváncsnak sem teljesen megfelelőleg. A főváros azonban haladni akar a modern intézmények felállításának terén és miután a külföld néhány városában már működik thermochemiai intézet, megbizta Zboray János segédmérnököt azok tanulmányozásával. Zboray megfordult Bécsben, Münchenben, Baselben, Düsseldorfban, Hamburgban, Altonában és Ronnenbergben, s tanulmányairól terjedelmes jelentést terjesztett a tanács elé.

Véleménye szerint a tanulmány tárgyává tett intézetek közül hasznosnak csak a magántulajdonú képező telepek hajtának: a *ronnenbergi gyár* — bár az összes telepek közt a leggazdagabban van felszerelve s berendezési költsége is a legnagyobb volt, tulajdonosa bevallása szerint minden erőltetés és fokozottabb kihasználás nélkül, az amortizáción és saját munkájának egyenértékén kívül évi 7—8000

korona tiszta jövedelmet eredményez dacára annak, hogy a feldolgozásra kerülő elhullott állatokat tulajdonosaiktól megváltani tartozik. (A megváltási ár 3-6 és 18 korona közt váltakozik). Az *altonai* telep jövedelmezőségét számokban kifejezve nem tudhatta meg; annak bizonyosságát, hogy tényleg jövedelmez az intézet, abban látja, hogy fölépítése óta az eredeti tulajdonosa kezében van s az utóbbi években megcsappant forgalma dacára az üzlet rendszeresen folyik.

A városi intézetek közül a *müncheni* az, amelyik mintegy az átmenetet képezi, gazdasági szempontból a jövedelmező és az anyagi áldozatokat igénylő telepek közt. Ennek bevétele az 1900. évben zsr, táplisz és műtrágya után 25.150 K-t tett ki, a bőrök és egyéb értékesíthető anyagokra ez összegnek körülbelül 20%-át számíthatni, úgy, hogy az összes bevétel körülbelül 30.000 koronára tehető, míg a kiadások 20—22.000 koronára rughatnak, úgy, hogy a különbözet körülbelül csak az amortizációt fűdözi.

A *baseli*-telep évi készkiadása 1901-ben, az üzem első évében 520 K.-val multa felül a bevételeket; ehhez számítandó még a 150.000 K első befektetési költség amortizációja.

A *hamburgi* intézetnek évenként átlag 6788 K. a deficitje az amortizáció nélkül.

A rossz gazdasági eredményhez hozzájárul még az a körülmény, hogy a városi intézetek az anyag földolgozásán kívül még az ebek, részben (Hamburgban) a macskák befogásával is foglalkoznak, a mi szintén emeli a kiadásokat. Végül hátrányosnak mondható a telepeken a nem üzletszerű kezelés: a kész termények értékesítése árlejtés útján történik, holott a fogyasztók fölkeresése és alku útján jobban volna értékesíthető; így az ezeknél elért árak tetemesen alacsonyabbak a magánintézetek produktumainak áránál. Az intézet gondnoka csakis a telep rendszeres működéséről és rendben tartásáról gondoskodik, az értékesítés nem tartozik feladatai közé. Az üzem vezetése a gépészekre van bízva, annak gazdaságos működése ellenőrzés nélkül van hagyva. Hátrányosan befolyásolja végül ez intézetek gazdasági eredményét, hogy nagy mennyiségű vágóhídi hulladékot dolgoznak föl s az ebből nyert termény aránylag kevés, értéke pedig csekélyebb, mint a hullakból nyert anyagé.

Arra a kérdésre, vajjon a Budapesten felállítandó thermochemiai intézet mily rendszerben, mekkora terjedelemben és milyen szervezettel létesíttessék, hogy az ne csak hygieniai, de gazdasági szempontból is előnyös legyen. Zboray a következőket mondja: Amennyiben a berendezés költsége egyenlő föltételek mellett úgy az Otte rendszer, mint a Hartmann rendszerrel egyenlő költséget igényelne, akkor az Otte rendszer volna előnyben részesítendő. Lényeges költségkülönbség esetében az olcsóbb berendezés volna létesítendő. Cafil desinfector, vagy

Podewils rendszer eleve kizárandó lenne. A berendezés nagysága úgy választandó meg, hogy azzal — az extractorok normális befogadó képességét számítva — a napi átlagra eső nyersanyag egyszeri töltéssel feldolgozható legyen; a kazán- és gépberendezés azonban egy extractorral több készülék szükségletének fedezésére méretezendő s egy újabb extractorra hely hagyandó. Gondoskodandó oly tartályokról, melyekben a nyersanyag szükség esetén a következő töltésig raktározható legyen. Az intézet szervezete lehetőleg üzleti alapra fektetendő és annak vezetője a nyereségben bizonyos mértékig részesítendő volna.

Magyar világ Budapesten.

A hatvanas években volt már egyszer magyar világ. Most megint van. Dagad a keblünk, hogy nemzet vagyunk, önálló, dacos, hatalmas. Mi fővárosiak meg éppen vezetünk. Mi vagyunk a főmagyarok. Vagy ha úgy tetszik, a fő- és székmagyarok.

Bocsánat, ne méltóztassék gúnyolódásnak venni. Csak némi kesernyés íz van az ajkamon, azon akarok túltenni. Magyarok vagyunk tehát és büszke honfiak, — de . . . sziveskedjék csak ön végig nézni a városban a boltok czégtábláin: hány német czégfeliratot fog találni? Térjen be csak ön a vendéglőkbe; hány helyen fogják német szóval fogadni? Először némettel, s csak azután magyarral. Vegye kezébe a vendéglői étlapokat, hányon hiányzik az ételek magyar neve mellett a német? Álljon meg az utcán, ahol két ember összetalálkozik, s társalogni kezd: nem fog-e német szót hallani? Lépjen be bárhova e városban német szóval nem fogják-e ugyancsak német szóval fogadni, mintha ez a legtermészetesebb dolog volna a világon? Magyarországon? Az ország fővárosában? Hát hol vagyunk magyarok, kedves olvasóm?

Ohó, megmondom én azt is! Zengerájaink, orfeumaink, ugyan csekély kivétellel németek, de hát ez végre nem is oly szégyen, hiszen a m. kir. operaházunk sem magyar. A közönség pompásan pártolja a német zengerájokat, úgy, hogy ha az egyetemi hallgatók nem csapnának néha lármát, a közönség zöme miatt ugyan akár sohase énekeljenek és mókázzanak ott más nyelven, mint németül!

Csak hogy a zengerájokban van ám tapintat. Ők respektálják bennünk a nemzeti érzést, amelynek tanujelét ugyan végezni ritkán szoktuk adni egy idő óta. Mégis a mindenféle harmad és negyedrangú énekes kávéházakban ma már annyira hódított a magyar „nemzeti eszme“, hogy a műsoron rendszeren ott szerepel a többi német közt egy magyar szám is. Egy görbelábu „magyar csikós“, aki kómikusan bömböli a nótát:

— Juház lekén, szekén juház lekén . . .

S nem hiányzik a „magyar énekesnő“ sem. Piros pántlikával a hajfonatában, piros csizmában s ami a fő, nagyon rövid bokonyú szoknyában mélyen kivágva és magasán kifestve. Ez dalol aztán csak Isten igazában:

— Hal-lot-e te gő-rőssi lán, no te gő-rőssi lán . . .

A közönség pedig, a dagadó szívű magyarok, tapsolnak és mámorban usznak a lelkesedéstől. Mert hát látják, hogy csakugyan magyarok vagyunk; nem tévedés.

Alkalmasint ezeket a lelkes tapsokat irigyelte meg a zengerájoktól Ős-Budavárában a Variété-színház, a Vampetics mellett pedig a Sidoli-czirkusz.

A Variété-ban nem kisebb esemény történik esténként, mint, hogy egy néger-csoport a Hymnuszt énekel — képzelhető, micsoda magas áhitattal! A zenebohócok pedig mutatványaik során eljátszszák a szózatot. No hát aki ennek nem tapsol, az Isten neccse nem magyar ember!

Azaz, hogy aki még itt nem tapsol, annak talán még megbocsátok. Az még amnesztiát kaphat a magyarok Istenétől. Hanem — és ezt a legkomolyabban mondom — hanem aki már annyira vete-medik, hogy a Sidoli-czirkuszban nem ugrik ki lelkesedésében a bőréből, az már csakugyan rosszabb a pecsovicsnál, a vámosnál és publikánusnál. A Sidoli-czirkuszban ugyanis kínai lányok énekelik a Szózatot. Ez azonban még semmi. Ezt a Variété-ben is megteszik a négerek. Hanem — ami a lélekemelő — a Sidoli-czirkuszban a lovak, méltóztatik érteni? — még a lovak is nemzeti színű zászlókkal szaladnak körül a manézsbán. Nahát, itt aztán kitörhet a mel-lekből a tomboló lelkesedés! A lovak, a szép, nemes czirkuszi paripák — hogy is fejezzem ki csak magamat zavaromban — megtisztelék a lovagias magyar nemzetet azzal, hogy a magyar fővárosban ők is nyakukba tűzött nemzeti színű zászlókkal szaladnak, trappolnak és galoppoznak.

Nemzeti színű lovak! Ah, ha szegény Széchenyi István ezt megérhette volna!

A régi Pest.

VI.

A város tisztviselői közt első helyen a nótárius „Stadtschreiber“ állott, mely címet 1721. évi november 29-én fogadták el. Jogvégzett embernek kellett lenni. Ő volt a mesteremberekből alakult tanács esze, s ő forgatta azt az ujján. A felsőbb helyre intézendő deák és nemes feliratokat ő fogalmazta. Lakonikus rövideggel vezette a német jegyzőkönyveket, szóval minden írásbeli munkát.

1733. annyira felszaporodott a dolga, hogy segítséget kapott. Ekkor szervezték ugyanis az aljegyzői állást s a főjegyző idővel a két-három aljegyzőből és irodatisztekéből álló fogalmazói kar vezetője

lett. A szabad királyi várossá lett Pestnek egyik kiváltságát az is képezte, hogy két követet küldhetett az országgyűlésre. Nem sok vizet zavartak ott, de azért egy tanácsossal a jegyzőt küldötték, hogy képviselje a nemes város ügyeit. Egyébiránt a jegyző volt a város jogi előadója, jogvédője s egyszersmind a tanács tagja és a „szindikusz” címet viselte.

1721-ben, mikor a jegyzői állást külön választották az ügyésztől, megszűnt a „szindikusz”-i állás s egyikük sem lehetett tanácsos. A városi iroda élén továbbra is a jegyző állott, mely hivatal a 18-ik században a levéltárt is magában foglalta.

Miután az ígatast sem ismerték, úgy természetesen szó sem volt arról a sok irkafirkáról és hivatalos bogarászásról, melyet most egy ügyirat átszenved, a mikor egy illetőségi akta átmegy a katonai ügyosztály, sőt talán a meteorológiai intézet retortáján is. Az ígatast egyébiránt 1813-ban kezdték meg.

Az önálló ügyészi állás szervezése 1742. évi január 19-én történt, mely tisztségre *Papich János* kancellisták választották meg.

1732. évi január 11-én lépett életbe az egyes tanácsosoktól addig viselt kamarási hivatal. A mikor kamarásnak megválasztották *Paschgall Jánost*, mely hivatal a főpénztárnoki állásnak felel meg, telekbírónak *Mittermayer Jánost*, templomgondviselőnek *Chenu Anatolt*, árvaszámtartónak *Gerstl Józsefet* és kórházgondnoknak *Machericz Simont*.

Ezeknek a megválasztott tisztviselőknek azután kötelességükké tették, hogy ne odahaza, hanem a városházán hivataloskodjanak. Mert eddig csakis a jegyzői hivatal volt a városházán, a többi tanácsos a hivatalos pénzeket lakásán őrizte s ott is fogadta a feleket.

Mivel pedig a tanácsos urak tekintélyes része korcsmáros volt, nagyon kedélyesen tellettek le a hivatalos órák.

Lehner Mihály tanácsos és pénztáros vagyis kamarás szintén korcsmáros volt, egy 1699-ből kelt határozat megokolja, hogy miért nem tarthatja a város pénzét lakásán. Először, mert a város féltett okiratait és pénzét nem tarthatja korcsmában, másodszor, mert nincsen bolthajtásos helyisége a hová nem lehet oly könnyen betörni.

Az érdekes határozat szóról-szóra így hangzik:

„ist wegen der Versicherung der Statt-Cassa zu gedenkhen, vnd weillen Hr. Lehner Ein Wirthshaus, auch keine gewelb in dem Haus, alss wegen der Ingesperten Privilegien zur sicherheit ist beschlossen, dass die Cassa bey Hr. Martin Malcherstehen bleiben soll, vnd Er Cammerer die geldter dort hinein legen vnd ausgeben kann, wirdt ihme welches in seiner Instruction gemeldet werden.“

Az az ódon városháza, mely a közel multban áldozatul esett a Belváros elhibázott szabályozásának, abban az időben még földszintes épület volt. A helyiségek egy részét lakásoknak használták s mivel jóformán a város központja volt a helyiségek nagyobb részét boltoknak adták ki. Sőt egy böles kupak-tanácsi határozat kimondotta, hogy korcsmát fog nyitni a városházán, melyet házilag fog kezelni. Tartott szakácsot, szakácsnét, csapost és korcsmárost, a kinek körmére mint borgazdák egyes tanácsosok vigyáztak.

A pénztári számadások vizsgálatát a budai kamaraigazgatóság hatósága alatt a fertálmesterek végezték, a kik e mellett rá értek még az utca-seprésre és a közrendre is felügyelni. Az akkori Pest, mint már gyakrabban említetten, a bástyák közé zárt mai Belvárosra szorítkozott. Az új telepítés utáni első években három, később pedig négy részre oszlottak s minden kerület élén egy-egy fertálmester állott. Erre az állásra előkelő és írástudó polgárokat alkalmaztak. Később mikor Pest a szabadkirályi városok sorába emeltetett, a fertálmesteri állás félig-meddig polgár-biztosi állásra süllyedt s a számadások átvizsgálását a külső tanács vette át s végezte 1746-ig, a számvevői állás szervezéseig, amikor *Kastberger Ignác*ot választották meg számvevőnek.

Az orvosok alkalmazását a 18-ik század első éveiben említik meg a jegyzőkönyvek. Nem voltak tisztviselők, hanem mivel az elszegényedett polgárokat ingyen gyógyították, évenkénti segélyt húztak a város pénztárából. A tisztiorvosi állás életbeléptetését a tanács 1724. évi november 3-án határozta el, a mikor *Mitter Károlyt* választották meg városi orvossá.

Az első városi mérnök vagy földmérő *Degen Jakab* volt, a kit 1801. márczius 31-én választották meg. Annak előtte a pörösködő polgárok határvillongását a telekhivatalnál alkalmazott kerülők (*Grundbuchs-Übergeber*) intézték el, a kik öles pálczákkal mérték fel a vitás területet, ha abból egyik-másik polgártárs néhány barátát elszántott. Nagyobb munkákat kialakított díjazás mellett magánmérnökök végeztek. A város első hiteles felmérést a tanács 1734. évi október 15-én rendelték el, s a munkálatot *Mathei* császári mérnökkari kapitány végezte, a ki három év alatt készült el munkájával, melyért 30 forintot kapott. Ugyancsak ő mérte fel a budai határt is s ezért 300 kéve rözse járt ki neki.

A kancellisták, ma talán irodatisztnek mondanák, három osztályra osztattak. Az első fokozatban voltak az irodára felügyelő kancellista szeniorok, s fizetési fokozatuk szerint, melyről alább lesz említés téve a másik két osztály.

Munkakörük az írásbeli munkák elvégzésén kívül felölelte a hagyatékok felvételét, a felek részére történt végrendelet iránt, továbbá ha a jegyző távol volt azt helyettesíteni tartoztak, országos vásárok

alkalmával a vámszedésnél segítettek 1757 márczius 29-éről megemlékezik róluk egy jóízű tanácsjegyző-könyv.

Abban az időben még ismeretlen fogalom volt az aczél vagy réztoll, azért a lúd szárnyának ugynevezett vezértollait huzgálták ki s faragták meg tollnak, melyet nem minden ügyetlen ember tudott elvégezni. Különösen ügyelni kellett a hasításnál, mely ha nagyon hosszú volt, vastagon fogott a kalamus, ha pedig kurta, lecsorgott róla a tinta. A hozzáértő ember tollkésével (penecillus) megvakargatta, felmetszette a tollnak átlátszó részét, kitisztogatta hüvelyét s elkészítette írásra. Mindezekből látható, hogy szakértelem kellett hozzá s egy-egy tollat négy-ötször lehetett megfaragni. A ludtollak megvágása a kanczellistákra volt bízva. Mivel a tanács nagyon felháborodott azon, hogy a dologkerülő kanczellisták a hivatal helyett a korcsmában lebzselnek s mikor ülés van, az elhasznált ludtollak nem érnek egy irtalmas kiáltást sem, s míg egy-egy rendbe hoznak, temérdek idő pocsékolódik el.

Határozatilag kimondotta, hogy: „jövendőre, ha tanácsülés lesz, a kanczellisták kötelessége lesz új írótollakról gondoskodni, ámbátor sehogy sem válik becsületükre, hogy erre őket jegyzőkönyvileg kell figyelmeztetni.”

Különben ez a dorgatórium, csak enyhe fuvola hang volt ahhoz képest a mit előző évben 1756. évi január 2-án hoztak.

A kanczellisták, mint egyedüli tisztviselők, már 1732 előtt a városház hivatalos helyiségében dolgoztak. Mivel csak egy folyosó választotta el a város kamrájától, gyakorta megesett, hogy ajtót tévesztett s hivatal helyett a korcsmában ültek. Ezen akart segíteni az említett tanácsi határozat, mely magyarra fordítva így szól:

Mivel észrevétetett, hogy egynémely kanczellisták egész, félnapokon kimaradnak és az iroda helyett korcsmákat és egyéb erkölcsellen helyeket látogatnak, mi által nem csak Isten kísértést követnek el, hanem a városi munkát is elhanyagolják; annak okáért ezennel elrendeltetik, hogy hétköznapiokon, az egész esztendőn át, a kanczellisták délelőtti 8 órától 11-ig, tanácsülésekkor pedig 12-ig, — délutáni 2 órától 5-ig a városi irodában dolgozzanak, nem pedig fel, alá sétáljanak; hogy pedig a magistratus meggyőződjék a felől, hogy e rendelkezése betartatik-e? Azért a registrator úr (levéltárnok) vagy ennek távollétében Frivalszky városi kanczellista, kit legszorgalmasabbnak ismerünk, hetenkint kimutatást nyújtson be a tanácshoz, melyből kitűnik kik jöttek statis temporibus és kik maradtak ki a hivatalból, először az ily elmaradozók megintetnek, másodízben megdorgáltatnak, harmadik esetben pedig örök időkre elcsapatnak s helyük mással töltetik be.”

Ribánszky József.

Hirek a városházáról.

A Fillér-utcai felsővezeték. A főváros közgyűlése engedélyt adott az egyik bpesti villamosági vállalatnak, hogy a Fillér-utczában felsővezetékű villamosvezetékét állíthasson föl az ottani részek megvilágítása céljából. A kereskedelmi miniszter ma értesítette a fővárost, hogy e közgyűlési határozatot jóváhagyja. Ezzel azonban még nincs rendben ez az ügy s kérdés, hogy a miniszteri jóváhagyás daczára is kivitt-e a Fillér utca villamvilágítás terve. A közgyűlési határozat szerint a fővárosnak bármikor joga van utasítani a vállalatot, hogy a felsővezetékét földalattira változtassa. Ebbe a vállalat belemenni nem hajlandó, miért is legutóbb a határozat olyképpen való módosítását kérte, hogy a vezetéknek föld alá leendő helyezése, csakis a magánfogyasztás bizonyos fokig való emelkedése esetében képezheti a vállalat köteleességét.

Gazdátlan ingatlan. A szervita atyák svábhegyi szőlője végében közvetlenül az ut mellett áll egy régi kisebb épület, melyet emberemlékezet óta szervita kunyhó néven ismer a Svábhegyen nyaraló fővárosi ember. Ezt a házikót eddig a szerviták használták mindig, abban préselvén el esztendőnként szőlőjük termését. Most, hogy a főváros a Svábhegy ama részén rendezési munkálatokat készül keresztülvinni, szükségessé vált a házikó eltávolítása, mert az éppen a szabályozás vonalába esik. A főváros ez okból az épület megszerzése dolgában tárgyalásokat indított meg a szervitákkal, akik azonban kijelentték, hogy nem tudják, egész biztossággal, vajjon az ő tulajdonukat képezi-e a kérdéses ingatlan. Annyi bizonyos, hogy a konvent sok év óta zavartalanul használja, de az is meglehet, hogy a házikó tulajdonképen a fővárosé. A tisztügyesség javaslatára a tanács most utasította a mérnöki hivatalt, derítse ki, hogy kié ez az ingatlan, a fővárosé vagy a szervita rendé?

A tifuszbajrárvány veszedelme Ó-Budán. A Duna legutóbbi áradása közegészségügyi szempontból nagy veszélybe sodorta a III. kerület lakosságának egy részét. Az áradat elöntötte tudvalevőleg a filatori dűlőt s úgy telehordta a kutakat piszokkal, hogy azok vizének használata kész veszedelem. E kutak a sűrű áradások következtében ugyszólván állandóan inficiálva vannak. A közegészségügyi statisztika mutatja, hogy ezen a környéken pusztít leginkább a tifusz, vérhas és bélhurut. A szentendrei-uti vámon belül eső területeken ugyancsak kétségbeejtő volt a közegészségügyi állapot mindaddig, amíg a főváros e részre is ki nem terjesztette a vízvezetéseket. Evidens tehát, hogy a gyakori és súlyos kimeneteli bélbetegségeket elsősorban is a fertőzött kutak vize okozza. A III. kerületi elüljáróság terjedelmes előterjesztésben hozza most mindezeket tudomására a tanácsnak s mindenekelőtt a filatori dűlő inficiált

kutjainak használaton kívül helyezését kívánja. Ezzel azonban még sem lesz segítve a bajon, mert a lakosság más uton módon nem jutván ivóvízhez, mégis csak használni fogja e veszélyes kutakat. Ez okból az elüljáróság föltétlenül szükségesnek tartja, hogy a főváros egészen a szentendrei-úton levő kőkápolnáig terjessze ki a vízvezetékét. Tekintettel a helyzet fenyegető voltára az elüljáróság sürgős intézkedést kér.

Hajók veszedelme. Az országháza közelében veszedelmes hajózási akadályt fődőzött föl nemrégiben a folyam-mérnöki hivatal. Nyers kőből való romhalmazt talált ott, amelyről azt hitte, hogy a régi szűrőtelep egyik kútja volt valaha. A folyam-mérnökség nyomban át is irt a fővároshoz, hogy a közveszélyes romok eltávolításáról gondoskodják. A főváros mérnöki hivatala a helyszínen vizsgálatot tartott s megállapította, hogy a jelzett ponton a szűrőtelep szívócsöve feküdt. A tanácshoz ma érkezett jelentésében előadja a mérnöki hivatal, hogy a mostani magas vízállás mellett a romok el nem távolíthatók, mihelyt azonban a Duna megapad, a veszedelmes szikladarabok el lesznek távolítva. Addig is úgy intézkedett a mérnöki hivatal, hogy nappal zászló, éjjel pedig báján uszó lámpás jelzi a hajózási akadályt.

Elprédált burkolási anyag. A kerületi elüljáróságok az utjavítások körül nyert köanyag ama részét, amely javítási célokra többé nem használható összetöretik a macadam utak részére. A főváros mérnöki hivatala arra a tapasztalatra jutott, hogy évenként nagy tömegben törnek meg olyan követ is, amely még egészben is használható volna s ezzel a főváros tetemesen károsodik. Javasolta tehát, hogy az ilyen köanyag szállíttassék a központi kötérré, ahol aztán szakértők kiválasztanak a használhatókat. Csakhogy ez nagy fuvarkölséggel járna, miért is a tanács kimondta, hogy ezentul a központi mérnöki hivatal egyik kiküldöttjének jelenlétében kötelesek az elüljáróságok a köanyag mustrálását eszközölni, mert nem engedhető meg, hogy a drága burkolatkőből bármi is karba vesszen.

A vásárcsarnoki igazgatóság panasz. A vásárcsarnokok igazgatósága nem régiben ama panasszal fordult a tanácshoz, hogy a vízműigazgatóság helytelenül jár el a Rákóczy-téri vásárcsarnok illetve tartozékai által elhasznált víz után járó díjak kivetése körül. A csarnok egész épületének vízfogyasztását a pinczében levő vízórárt mutatják s e jelzés alapján vettetik ki a díj. A csarnokhoz tartozó pavillonok vízfogyasztása is benne van ebben mindamellett külön átalányt vetett ki a vízműigazgatóság a pavillonok bérlőire. Ilyenformán tehát kétszer volna a víz megfizetendő. A vízműigazgatóság e tárgyban most azt jelenti a tanácsnak, hogy a vásárcsarnokok igazgatósága tévedésben van. Igaz ugyan, hogy a pavillonok külön vannak vízdíjjal megterhelve, de azért duplán való adózásról szó sincs, a mennyiben a pavillonok vízdíja leszámítatik abból az összefogyasztásból, melyet a csarnok pinczéjében működő vízórák mutatnak.

A budapesti marhavásár reputációja. A budapesti marhavásár igazgatósága javaslatot tett a tanácsnak, hogy a főváros vásárain eladott lábas jószág „Budapest” jelzésű bélyeget kapjon. A vásár-igazgatóság ez előterjesztésével a budapesti állatvásár jó hírnevét iparkodott megőrizni. A vidéken ugyanis rendes szokás, hogy a beteg marhákra azt fogják, hogy Budapestről kerültek ki. A fenti jelzés

— a vásárigazgatóság véleménye szerint — e rossz indulatú ráfogásoknak elejét fogja majd venni. Az előterjesztést életrevalónak találták a szakbizottságot s azok pártoló véleménye alapján a tanács ez új intézkedést el is rendelte.

Magy. kir. államvasutak.
124732 b I.

Hirdetmény.

(Csomagolatlan agyagárunknak darabárúként való szállítása a magy. kir. államvasutak és a kezelésük alatt álló helyi érdekű vasutak helyi forgalmában.)

A magyar, osztrák és bosznia hercegovinai vasutakon érvényes díjszabás I rész B) szakaszában foglalt áruosztályozás határozmányai szerint az áruosztályozás A-4 tételének b) 1 pontja alá tartozó agyagárunk teherárúként való feladásnál a darabárúként való szállításból ki vannak zárva. Ezzel szemben a magyar, osztrák és bosznia-hercegovinai vasutakkal egyetértőleg már tett azon intézkedésen kívül, hogy az említett agyagárunkra ezen megszorítás bizonyos feltételek mellett elejtetett, a magy. kir. államvasutak és a kezelésük alatt álló helyi érdekű vasutak helyi forgalmukban az áruosztályozás A-4 tételének b) 1 pontja alá tartozó agyagárunkra még azt a könnyítést is engedélyezik, hogy ezen agyagárunkért darabárúként való feladásánál a magy. kir. államvasutak összes vonalain, a pécsbarcsi vasuton valamint a magy. kir. államvasutak kezelésében álló helyi érdekű vasutakon a tényleges súly után a II. osztály díjtételei alkalmaztatnak, mindaddig míg a fuvardíj kocsi és fuvarlevelenként 5000 kg-ért az A osztály díjtételei szerint olcsóbbnak nem mutatkozik.

A küldemények be és kirakásáról a feladó, illetve az átvevő tartozik gondoskodni.

Ez az intézkedés 1903. évi augusztus hó 1-től visszavonásig de legkésőbb 1903. évi december hó végéig érvényes.

Budapest 1903. évi augusztus hó 6-án

Az igazgatóság.

Menetdíj kedvezmény és szálló-szelvények kiadása a zsolnai iparkiallítás alkalmából.

A magy. kir. államvasutak igazgatóságától vett értesítés szerint a zsolnai iparkiallítás tartama alatt vagyis folyó évi augusztus 1-től szeptember 13-áig annak összes állomásairól valamint a Kassa-Oderbergi vasut magyar vonalának állomásairól — kezelésük alatt álló helyi érdekű vasutak állomásainak és a szomszédos forgalomnak kizárásával — Zsolnára úgy a személy- mint a gyorsvonathoz minden szombaton és vasárnapon, valamint a Szent István ünnepnapon és az azt megelőző napon mérsékelt árú menettérti jegyek adatnak ki.

Ezen menettérti jegyek, melyek árai minden állomáson hirdetve vannak, érvényességük tartamán belül a kiállítás egyszeri megtekintésére — még pedig *tetszés szerinti napon*, tehát azon napokon is, a melyeken magasabb belépő árak szedettek be — jogosítanak, mi mellett azonban a menettérti jegy

a kiállítás pénztáránál lebélyegzés végett bemutatandó.

A menettérti jegyek 6 napig érvényesek oly módon, hogy a kiadás napja első napnak számítatik s a visszautazás legkésőbb a hatodik napon éjféltől megkezdendő.

Miután ezen menettérti jegyek csak a kiállítás látogatásának megkönnyebbitése céljából adatnak ki, ennél fogva ezek a visszautazáshoz csak is abban az esetben érvényesek, ha azok tulajdonosa a kiállítást tényleg meglátogatta, melynek bizonyítékául a jegyeknek a kiállítási pénztár bélyegzőjével kell ellátva lennie. Azon menettérti jegyek ezen lebélyegzéssel ellátva nincsen, a visszautazásra nézve érvényét veszti.

A kiállításra utazó közönség egyuttal figyelmeztetik, hogy az idegen forgalmi és utazási vállalat részéről egyetértőleg a kiállítás igazgatóságával annak a központi menetjegy irodájával (IV., Vigadó-tér 1. sz.), valamint az összes vidéki fiók irodáiban elszállásolási szelvények adatnak ki, 9 kor. 25 fillért, melyért az utas egy napra egy szobát világítással és kiszolgálással, valamint reggelit, ebédet és vacsorát kap.

Azon utasok, kik ilyen szelvényeket váltanak, figyelmeztetnek azonban, hogy Zsolnára való érkezésük alkalmával a pályaudvaron levő elszállásolási irodában jelentkezzenek, mely őket elszállásolni fogja.

Minden egyéb felvilágosítást a magy. kir. államvasutak központi menetjegy irodája (IV., Vigadó-tér) készséggel megad.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utca 5.

.....

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különféle emeltyű-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcson részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékpénztári kamatozással, rékabetéti könyvecskék 3¹/₂%-ig, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körút 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. — VIII., József-körút 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt 1¹/₂–1¹/₂1-ig, délután 3–1¹/₂5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek föelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tűzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztosítás kötöttet.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztosítást, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokról

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő

A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

MAGYAR**FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR**

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-****világító testekben,**

a legegyszerűbb kivittől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körút 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.
Kolozsvár: Wesselényi-utca 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.**Schlick-féle****vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság.**

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzembereendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadai gépeketi berendezések készítése, stb.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

== Megjelen minden kedden. ==

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

== Telefon szám 645. ==

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

A rendszer.

A múlt héten egy csomó külföldi ur-ember járt nálunk és alaposan szemügyre vette a Kerepesi-ut és Klauzál-utca sarkán leégett házat. Ezek az urak többnyire szakértők voltak az építés és a tűzoltás terén. Rendes körülmények közt nem maradt volna el a tiszteletükre rendezett banket, most azonban csak a saját számlájukra étkezhetek, mert a hatóság nem vett hivatalos tudomást itt időzésükről. Talán sejtették a városházán, hogy ezek az urak nagyon kényelmetlenül éreznék magokat azok körében, kikről elitélő véleményt kénytelenek alkotni, s tartüfösködés nélkül egyetlen toasztot sem mondhatnának. Node majd meg fognak emlékezni Budapestről és a magisztrátusról a kiküldöikhez beterjesztendő jelentéseikben, s előre biztosíthatunk mindenkit, hogy ezek olvastára a művelt Nyugat újból megerősödik ama hitében, hogy Magyarország még mindig — Ázsia.

A Párisi Áruház katasztrófája feltárta előttünk is, a külföld előtt is, hogy rettenetes rendszer uralkodik a magyar székesfővárosban. Hogy mi csak mimeljük a modern kulturát. A külsőnk európai, belsőleg azonban azon egyek vagyunk a balkáni népekkel. Sőt rosszabbak, mert a korrupció mellett fokozottabb mértékben van kifejlődve nálunk a haszonlesés.

Igaztalan dolog volna ama rémes szerencsétlenségért egyes bűnbakokat keresni. Persze, hogy hibás az a háziur, aki kártya-

falakból csináltat épületet és megengedi, hogy házát tüzfészekké alakítsák át; hibás az a nagykereskedő is, ki költségkimélés és nagyobb haszon végett szűk helyre zsúfol össze óriási árukészletet; sőt hibás az a tűzoltó-parancsnok is, ki a veszedelem pillanatában elveszti fejét. Ámde ezeknek a hibájára a rendszerből fakad és töméntelenen vannak, kik hasonló hibában leledzenek. Mert, sajnos, Budapesten minden jelszó fölött áll: *meggazdagodni bármi áron.* Azzal a tisztességes polgári haszonnal, mely a szolid vagyonszerzés alapját képezi a külföldi vállalkozók, gyárosok, iparosok, kereskedők és háziurak körében, a fővárosi társadalom nincs megelégedve. Budapest vállalkozói, kereskedői és házépítői csekély kivétellel uzsorahasznót akarnak s hogy ezt elérhessék, megkerülik a szabályokat, sutba vetik a lelkiismeretet és nagyra növelik a hivatalos korrupciót. Ez nem szórványos jelenség, hanem rendszer. Ennek a köpenyege alatt épülnek az egészségtelen, tűzveszedelmes bérkaszárnnyák, létesülnek a nagy áruházak és bonyolítottan le a különböző városi munkálatok és szállítások.

Egyik oldalon áll a meggazdagodni akarók csoportja, tulnan a közérdeket megvédeni hivatott hatóság. A kettőt szorosan összefűzi a klikk-rendszer és a korrupció. Viszonyuk eredménye az, hogy nincs Európában még egy város, hol a közérdek annyira elnyomva és a nagyközönség annyira kiszolgáltatva lenne a haszonlesésnek, mint Budapesten. Ez a kizsákmányolás kiterjed a fővárosi

ember minden életviszonyára: a kenyértől és zsemlettől kezdve végig az összes élelmiszereken és ruházati tárgyakon át a lakásig, a világításig, a közuti közlekedésig. Mi, öt vagy hatszázezer lélek, martalécai vagyunk néhány ezer részvényesnek és vállalkozónak.

A korrupció vádja ne háborítsa fel a hatóságok intakt embereit. Nemcsak az a korrupció, ha egy tisztviselő pénzzel megvesztegetni engedi magát, hogy valami szabályellenes dolgot elnézzon vagy engedélyezzen, hanem korrupció az is, ha hasonlót mivel barátságból, pajtáskodásból, tudatlanságból vagy tunyaságból. Vajjon hányan vannak tisztviselőink között, kik nyugodt lelkiismerettel állíthatják, hogy soha senkinek a kedvéért nem tértek el a szabályok útjáról?

Ki az a városi közigazgatás bármely létrafokán, aki ne tett volna már olyan szivességet valakinek, amely szigorú hivatalnoki fölfogás szerint megtagadandó lett volna?

Ha a hatóságoknál nincs szabad útja a pajtáskodásnak, a protekciónak és a korrupciónak: a Párisi Áruház katasztrófáját nem értük volna meg és nem válna városunk a művelt külföld szemében ismét botránykövé, mint a milyen volt a múlt század nyolczvanas éveinek elején, a rendőrségi korrupció leleplezésének idején. Ezt a testületét purifikálni és a főváros erkölcsi hírnevét a mocsoktól megszabadítani könnyebb feladat volt, mint a város közigazgatási életét reális alapokra fektetni. Ezernyi érdekszálakból font háló vár széttépésre. A klikkek védekezni fognak és a „mitgehangen, mitgefangen“ igazsága szerint majd támogatókra lelnek hivatalos körökben is. Ámde a tisztítás és reorganizálás munkájának még is meg kell indulnia.

Ha a kizsákmányoltak és a különféle érdekkörökön kívül álló polgárok öntudatosan, elszántan és fáradhatatlanul megkezdik az akciót és minden vonalon sikra szállanak a közérdek mellett: a korrupció és protekció egyesüléséből fogantatott polyp karjaiból mégis kiszabadíthatják Budapestet.

Hangok a tengerpartról.

— Levél a szerkesztőhöz. —

Fiume, augusztus 30.

Nagy érdeklődéssel olvastuk becses lapjának legutóbbi számában a „Betöltendő állás“ című cikket. Látjuk, hogy tisztelt Szerkesztő ur alaposan ismeri a fiumei viszonyokat és nemcsak akkor foglalkozik a magyar kikötőváros viszonyaival, amidőn valami botrány merül föl benne, hanem szélcsondes időben is hasznára akar lenni a magyarság érdekeinek. Példáját követhetnék a napilapok is.

Szápáry gróf lemondása óta a helybeli olaszok és magyarok egyaránt törik a fejüket azon, hogy ki lesz az utód? Persze, a kombináció időelőtti, mert hiszen a kormányzót az ezután kinevezendő miniszterelnök fogja kinevezni, s ma még az új miniszterelnök személye is bizonytalan. Annyit tudunk, hogy *Batthyány* Lajos gróf, a kilenczvenes évek kormányzója, nem hajlandó visszatérni. *Batthyány* Tivadar gróf, a volt képviselő, talán nem utasítaná vissza az állást, de köztudomásu, hogy a budapesti Nemzeti Kaszinóban, amely döntő befolyást gyakorol a fiumei kormányzó személyének kiválasztásánál, erős és hatalmas ellenfelei vannak. *Hudik-Barkóczy* Endre gróf, aki szintén alkalmas egyéniség volna, nem reflektál a kormányzói méltóságra, hanem miniszternek készül. Bécsbe menni Ő felsége mellé. Ama mágnások közt, kik olaszul beszélnek, a közpályán mozognak és elegendő vagyonnal bírnak, *Csáky* Zeno gróf főispán az egyetlen, aki számításba jöhet. Beszélnek, hogy a gróf nem idegenkednék attól, hogy Felső-Magyarországot a tengerparttal fölcserélje. Jeles képzettségű férfi, konzervatív természetű, ki bizonyára meg tudná nyerni az olasz ajkúak rokonszenvét is. Konstatálhatom, hogy *Csáky* grófnak kombinációba vétele itt jó benyomást keltett.

Miután 1867-től mostanáig csak mágnás kormányzója volt Fiuménak, s azelőtt is csak dúsgazdag emberek ültek a gubernátori székekben, mint *Majláth*, *Ürményi*, nemeskéri *Kiss* stb., — meglepetésszerűleg hatott Szerkesztő ur ama proposíciója, hogy *Nagy* Ferencz egyetemi tanár, volt kereskedelmi államtitkár neveztesse ki Szápáry utódjául. Kétségtelen, hogy *Nagy* Ferencz értelmi kvalitás dolgában az első közé helyezendő. Bizonyos továbbá, hogy alaposan ismeri mindazon ügyeket, melyek helyes kezelésétől függ Fiume jövője. Azt sem lehet kétségbe vonni, hogy államtitkári működése alatt nagy érdeklődést és jóindulatot tanúsított Fiume iránt. Aki csak érintkezett vele polgártársaink közül, a legjobb emléket őrizte meg puritánsága, alapossága és megbízhatósága felől. Igaza van tehát Szerkesztő urnak, hogy ha a kormányzói tisztség csak munkásságot igényelne, *Nagy* Ferencz-nél hivatottabb erőt abszolút nem találnánk.

Ámde a fiumei kormányzónak okvetetlenül vagyonos embernek és világfinak kell lennie. A mi

városunkon ~~át~~ jönnek és mennek a magas és legmagasabb uraságok, köztük koronás fők, kiket fogadni és olykor vendégül látni a kormányzó kötelessége. Aztán időközönként megjelennek kikötőnkben a külföldi hatalmak flottái, a melyek tisztikarát illik megvendégelni. E representációk előtt a kormányzó ki nem térhet. Ehez azonban sok pénz kell és azonkívül hajlam is. Nem hiszem, hogy Nagy Ferencz természete kedvelné az efajta szereplést és kétkem, hogy hajlandó volna — még ha módjában is állana — ráfizetni hivatalára.

Meg kell tehát nyugodnunk abban, hogy ismét egy gazdag főúr veszi kézbe a kormányzóságot. De követelni kell, hogy az illető komoly ambíciót hozzon magával, s tisztában legyen azzal, hogy ez a darab magyar föld a tengerparton az a nyitott rés, melyen keresztül a külföld belát az anyahazába. Miután fiuménak az a feladata, hogy a magyart összeköttetésbe hozza a külvilággal, nem lehet politikai kérdések fészke. A jelen körülmények között, amikor minden állam törekszik közlekedési hálózatát fejleszteni, hogy minél előnyösebben versenyezessen a világháborúban: Fiuménak elhanyagolása vagy rossz kormányzata nemcsak pillanatnyi közgazdasági hiba, hanem megnyitója a szerencsétlenségek egész sorozatának. Fiume egy csomó tévedés miatt még nem tudta hivatását teljesíteni. Elérkezett a 12-ik óra, hogy a tévedések kikorrigáltassanak és Fiume az államgazdasági jövőjében a megfelelő szerepet játszathassa.

Ezért országos fontosságú kérdés, hogy ki lesz a kormányzó.

A munkakiállítás.

Szerencsés gondolat volt bemutatni a segédek és tanoncok munkáit egy kiállítás keretében. A városligeti iparcsarnok ezuttal valóban hű tükre iparoktatási fejlődésünknek és óhajtandó volna, hogy a nagyközönség, királyunk példájára, alaposan megsejmelje az ott kiállított tárgyakat.

A hazai iparnak és egyúttal a nemzetnek azok teszik a legnagyobb szolgálatot, kik értelmes képzett iparosokat nevelnek, s az ipari pályát megkedveltetni igyekeznek az intelligensebb osztályokkal. Amíg akad szülő a kisbirtokosok és diplomás lateinek között, aki hanyagul tanuló vagy rossz magaviseletű gyermekének fenyegetésként emlegeti, hogy iparost csinál belőle, addig alig remélhetjük, hogy iparunk versenyt haladjon a külfölddel, s az iparososztály az őt megillető helyet foglalja el a közéletben.

Szerencsére egyre fogy a korlátolt látókörű hétszilvafás nemesek és elhájásodott spieszbürgerek száma.

A modern szellem átjárja minden rétegét

a magyar társadalomnak és széteszlatja az elavult előítéletek ködét. Ebben első sorban az érdem azoké, kik mint iparosok a maguk tehetségével és buzgal-mával előkelő társadalmi pozícióra jutottak és példányképpen szolgálnak a hazafiasságban, a műveltségben és folytonos munkálkodásban.

A mostani munkakiállítás körül is többeket látunk csoportosulva közülni és mulasztást követ-nénk el, ha külön rá nem mutatnánk *Glück* Frigyesre, *Thék* Endrére és *Müller* Antalra, kik lelkesedéssel támogatják az ifjabb iparos nemzedéket.

Ha végig vizsgáljuk a kiállításon összegyűjtött diszítő-, fém-, gép-, fa- és építőipari rajzokat meg mintákat, nemcsak a gondos oktatási módokról, hanem egyes kiváló tehetségről is szerezhetünk meggyő-ződést.

Olyan szép és ügyes dolgok vannak ezek között, hogy — miként Ő felsége megjegyezte — senki sem hinné, hogy inasfiúk készítették. Különösen gazdag az építőipari tanfolyam gyűjteménye, melynek növen-dékei olyan buzgón tanulnak rajzolni, hogy délben nem is járnak haza, hanem családtagjaikkal az iskolába hozzátják ebédjüket, hogy ezzel is több időt nyerjenek a tanuláshoz.

Örömmel hallottuk, hogy a székesfőváros ipar-rajz-iskoláiban a munkások oly tömegesen jelent-keznek, hogy már nem győzik őket elhelyezni, s nemsokára szaporítani kell az iparrajz-iskolákat.

Erdekes része a kiállításnak a vendéglősök kiállítása, melyet *Glück* Frigyes gazdagított néhány értékes tárggyal, így többek között a pezsgő feltalálójának Don Perigo apátnak a rézsobrocskájával.

Gondos kéz munkája a vendéglősök szakirányú iskolájának kiállítása, továbbá a lakatosmunkák osztálya, melynek szebb tárgyait többnyire székely tanoncok készítették.

Hosszas volna felsorolni, hogy mi mindent produkáltak a segédek és tanoncok. Valamennyi iparág képviselve van a legjava termékkel. Aki gyönyörködni akar a fejlődő magyar iparban, ne mulassza el meglátogatni a városligeti iparcsarnokot.

Szczerbovszky Szaniszló fehér köpönyegben.

Jelen voltak: ötvenezer ember, a lakók és Szczerbovszky Szaniszló tűzoltó-főparancsnok.

Szczerbovszky Szaniszló tűzoltó-főparancsnok (Megérkezik a tűzhöz. Magára ölti vízmentes fehér köpönyegét): Tegyenek nekem jelentést a tüzről. Hol van a tűz? Mi ég? Mikor gyuladt ki? Mitől keletkezett? Minő módozatok szerint képzelik önök az oltást?

Segédtiszt: Tábornok urnak jelentem alásan, a tűz itt van az orrunk előtt. A Párisi Nagy Áruház ég.

Szcerbovszky Szaniszló tüzoltó-főparancsnok: Az, ahol a fehér vászon köpönyegemet vettem?

Segédtiszt: Tábornok urnak jelentem alásan, az!

Szcerbovszky Szaniszló tüzoltó-főparancsnok: No, ez rossz köpeny! Tudja, nem elég vakító. És drága! Ezért az áruházért nem kár!

Segédtiszt: De tábornok urnak jelentem alásan, az egész ház leég. A lángok már a harmadik emeletet nyaldossák.

Szcerbovszky Szaniszló tüzoltó-főparancsnok: Hát csak nyaldossák! Kérem hatvan koronát kértek ezért a fehér vászon köpenyért! Én tizenötöt ígértem. És már kétszer kimentem a boltból, mikor harmadszor is visszahívtak, hogy itt van, vigyem el huszonhat koronáért. És még azért is drága.

Másik segédtiszt: (lihegve jön) Jelentem alásan, már a negyedik emelet is ég.

Szcerbovszky Szaniszló tüzoltó-főparancsnok: Csakugyan? Hát hol a negyedik emelet? Fönt. Ahá, látom már, ugyebár az ott, a harmadik emelet fölött?

Segédtiszt: Igenis az, a harmadik emelet fölött.

Szcerbovszky Szaniszló tüzoltó-főparancsnok: Ni, és csakugyan ég!

Segédtiszt: Jó volna talán megkezdeni a fecskendezést.

Szcerbovszky Szaniszló tüzoltó-főparancsnok: Fölösleges. Már ugyanis leég. Nagyon drága köpönyeg!

A negyedik emeleten megjelennek az ablakoknál az égő házban benrekedt lakók.

Szcerbovszky Szaniszló tüzoltó-főparancsnok: Hát azok kicsodák?

Segédtiszt: Azok szegények bent rekedtek.

Másik segédtiszt: Meg kellene menteni őket.

Szcerbovszky Szaniszló tüzoltó-főparancsnok: Ebben igaza van. De mikép mentsük meg őket?

Segédtiszt: Mentőponyvát feszítsünk ki, hogy beleugorjanak.

Szcerbovszky Szaniszló tüzoltó-főparancsnok: Mentőponyvát? Hát az milyen?

Segédtiszt: Olyan, mint a lepedő, csak hogy erősebb, tábornok úr. A használata úgy történik, hogy a ponyvát mi itt lent tartjuk, felülről pedig beleugranak.

Szcerbovszky Szaniszló tüzoltó-főparancsnok: Na hát ez nagyszerű! Ez fenomenális! Erről fogalmam sem volt!

A negyedik emeletről sorra leugranak és sorra kitörlik a nyakukat.

Szcerbovszky Szaniszló tüzoltó-főparancsnok: (odamegy) Hát maguk miért törték ki a nyakukat? Nem tudtak jól ugrani? Marrha!

Az egész ház leég.

Szcerbovszky Szaniszló tüzoltó-főparancsnok: (kocsijába ül s elhajt) No, holnap bent leszek a lapokban, hogy „jelenvoltam“.

A régi Pest.

VII.

A történelmi hűségnek tartozom azzal, hogy ide igtatom az első díjnak nevét, a kit 1787-ben 24 krajczár napidij mellett fogadtak meg. *Sróber Mihály* volt a jámbor ember neve, s idők jártával szép vagyont körmölgetett össze. Hét év múlva már három napidijas volt alkalmazva 40 krajczár fizetéssel. Később halogatagon szemet hunyt a tanács, hogy a hivatalok igazgatói minden egyes diurnista állásra két egyént alkalmaztak — fél fizetéssel, vagyis 20 krajczárral. 1841. évben királyi parancs megszüntette ezt a fehér rabszolga intézményt, s ekkor történt, hogy a szolgálatban álló 12 díjnokot a járulnokok közé sorozták 200 frt évi fizetéssel. De később, alig pár év múlva nem törődtek a királyi parancsossal s újra alkalmaztak diurnistákat.

A tiszti fizetések a XVIII. század közepéig nem voltak rendesen megállapítva. A ki rá volt szorulva, annak magasabb fizetést adtak, mint a vagyonosoknak. A tanácsosok, szolgálatok első felében, ingyen szolgálták a várost, még pedig azon egyszerű okból, mert szegény volt az eklezsia s a város fülig uszott az adósságban. 1755-ben azonban már annyira megjavultak a város zilált pénzügyei, hogy ezt a következő tanács-jegyzőkönyv örökíti meg:

„Minekutána a város oly kedvező állapotba jutott, hogy adósságait már mind letörlesztette, minek következtében tisztviselőit is rendesen fizetheti, ennél fogva az eddigi szükségből emelt ama szokást, mellyel a tanácsosok első évi fizetése temetési költségekre visszatartandó volt — a tanács ezennel megszünteti és kimondja: hogy az eddig visszatartott fizetések azoknak, a kik ezt kívánják, azonnal kifizetendők, ellenben azokét, a kik azt most nem akarnák felvenni, haláluk után az örökösöknek fogja kiadni.“

A tanácstagok járandósága, valamint a tisztviselő és szolgaszemélyzet fizetésén kívül voltak még különféle törvényes díjak, az úgynevezett „akcidenciák“. Ezekből kijutott ugy a tanácstagoknak, mint az utolsó szolgának. Ily díjak voltak, a tanácsülési, kézbesítési, hitelesítési díjak. Minden egyes beadványért, pedig az akkori civilizáció nem ismerte a bélyegtörvény üdvös intézményét, tizenkét krajczárt kellett a félnek fizetni. Ebből az összegből az 1736. évi január hó 20. kelt tanács határozat értelmében az irodai személyzet részére 9 krajczár a szolgáltnak pedig 3 krajczár járt ki. Ugyan ez évi ápril 9-én kimondotta a tanács, hogy a város kötelekébe befogadott minden új polgár, az eskü letétele után 14 krajczárt tartozik a szolgáltnak fizetni, a rendes taksán kívül. A város alkalmazottjai részére, különben, minden egyes, bármi néven nevezendő munkáért külön megállapított díjat kellett fizetni.

A tanácstagok, a kik pedig semmit sem dolgoztak, mert minden munkát a jegyzők és irnokok

végeztek, minden ülés után díjakat kaptak és az „akcidenciakon“ osztoztak. Ezek nagy része a birságolásokból folyt be, melyet, hogy mentül többet zsebelhessenek be, kiváló előszeretettel róttak ki. Csak is azt a szegény ördögöt zárták be, vagy fenekeltették el, a kitől egy krajczárt sem tudtak kivásalni.

Ha azután gazdag polgár vagy zsidó került horogra, a kit passzióval lehetett megbírságotlni, a bíró mint főfőszemély azonnal kivette az őt megillető részt, míg a többi fennmaradt összeg a tanács perselyébe (Raths-Pixe) vándorolt, melynek tartalmát minden hónap végével a tanácsstagok egymás közt megosztották. A bíró azonban ez alkalommal is tartotta a markát, s másodszor is, most már tanácstagi minőségben vette ki a részét.

A budai kamaraigazgatóság, még 1694-ik évben elrendelte, hogy a bírónak 100 tallér, a tanácsstagoknak pedig fejenként 20 tallér legyen a fizetése. A polgárság azonban hallani sem akart a fizetésről, míg végre a kamaraigazgatóság erélyes fellépésére a következő évben gyűlést tartott, s abban azt határozták — *hogy jövőre határoznak*. Ezt a határozatot azzal indokolták meg, hogy a dolog sokkal fontosabb, sem hogy benne gyorsan lehessen határozni. A megfontolás teljes 7 esztendeig tartott, a mikor is a kamaraigazgatóság, mindenesetre a tanács unszolására, megparancsolta a polgárságnak, hogy a tanácsstagok fizetését úgy rendezze, hogy a bírónak 150 frt., a legöregebb hat tanácsosnak fejenként 30 frt., jusson évenként. Együttal kimondotta a kamaraigazgató azt is, hogy a tanácsosok azon házuk után, melyben laknak, nem kötelesek adót fizetni.

A tanácsosok, mint fentebb mondtuk, minden egyes ülés után díjat huztak, még pedig a bíró egy tallért, a tanácsosok fél tallért, a szindikusz pedig egy forintot, s ezt a pénzt a tanácsülés után azonnal felvették. Az ülési díjat a tanács 1710. évi, december 5-én megszüntette, de azzal kártalanította tagjait, hogy a polgárdíjat 25 frtra emelvén, ebből hat forintot nekik juttatott. Ez intézkedéssel azonban nagyon felsültek. A jámbor burgerok ugyan is arra számítottak, hogy mivel a II. Rákóczy Ferencz féle szabadságharcz kialvóban van s az ország nagy része a császári hadak birtokába jutott, valóságos népvándorlás fog megindulni külföldről s a kívándorlók törni fogják magukat a pesti polgárjogért. Számításuk azonban kudarczot vallott, mert a polgárdíjából befolyt akcidenciák meg sem közelítették a fél tallér tanácsülési díjakat. Nem maradt hát egyéb hátra, mint 1719. évi december hó 15-én, a kilencz évvel ezelőtt hozott határozatot érvényen kívül helyezni és a fél tallér ülési díjat, régi jogaiba visszahelyezni.

A kamaraigazgatóság által megállapított fizetést és a fél tallér ülési díjat 1722. év elején megváltoztatták, még pedig saját előnyükre. Az ülési díj helyett 150 forint évi fizetést szavaztak meg maguk-

nak, ezenkívül egy hizott sertést és huszonnégy akó sört. A disznó helyett, ha akarták tíz forintot kaptak megváltási ár fejében, de a havonként kijáró két akó sört, melyet a belvárosi sörfőzőben gyártottak, akarva, nem akarva el kellett fogyasztaniok, pedig a krónikairó állítása szerint nagyon — komisz gyártmány volt.

R. J.

A huspároló.

A budapesti közbiztonság huspárolóját és hatósági husszékét a múlt hóban meglehetősen csendben nyitotta meg a főváros s ugyyszólván a nyilvánosság kizárásával, mert sem a sajtó, sem az érdekelt szaktestületek képviselőit nem hívta meg. Csak a huspárolóbeli husok fogyasztó közönségét szólította a vásárra s a közbiztonsági házibizottság néhány tagja, valamint a közbiztonság és vásárterek egyes tisztviselői jelentek meg.

Mielőtt a párolóban elkészített húst a közforgalomnak átadták volna, Almády tanácsnok méltatta az intézményt s különösen azt emelte ki, hogy a hatósági husszékben lesoványodott, silányabb állatok husát nyers állapotban fogják kimérni. A megnyitás napján rendelkezésre állott egy szarvasmarha és 3 drb sertés husát a közönség mintegy 1½ óra alatt hordta szét. Vasárnap a hatósági husszék előtt már akkora volt a tolongás, hogy a rend fentartására rendőri segítséget kellett igénybe venni. A hatósági husszék tehát elég élénk forgalmunak ígérkezik, a forgalomnak egy része azonban, úgy hisszük, annak rovására irandó, hogy a hatósági husszékben nem tüntetik ki, hogy a kimérésre kerülő hus minő baj miatt elkobzott állatból került ki. Ez a jövőre elengedhetetlen, mert ha városbeli mészárosoktól megkövetelik, hogy a bivaly és a növendék husnak a minőségét is megjelölje, akkor még inkább megkövetelhető, hogy az elkobzás okát a husszékben tudassák.

Ugyanitt megemlítjük, hogy az „Egészség“ cz. folyóirat, melyet az orsz. közegészségügyi egyesület megbízásából, Gerlóczy Zsigmond főtktár szerkeszt, hosszabb közleményben emlékszik meg a husszékekről irván a következőket:

„A huspárolókban átfőtt husnak teljes tápláló értéke van és ize is nagyon jó. Természetes dolog, hogy olyan húst, amelyet huspároló intézmény nélkül kénytelenek volnának megsemmisíteni, párolás mellett igen olcsón árusíthatnak. S így míg egyrésről a szegényebb néposztály olcsón juthat huseledelhez, még pedig olyanhoz, amely egészségére semminemű ártalommal nem lehet, addig másrésről az iparosokra is nagy haszonnal jár a kifogásolt husnak főtt állapotban való értékesítése, mert ily módon legalább 25%-át nyerik vissza annak az értéknek, mely különben a husnak elásásával egészen megsemmisült volna.“

Ez a 25% ugyan kevés, de az idézett lap nem is az értékesítés, hanem a egészségügy dolgában illetékes vélemény mondására.

A városi villamvilágítás.

A „Párisi Nagy Áruház“-ban kitört tűzvész szomorú bizonyítéka annak, hogy a villamos berendezés mennyire veszélyeztetheti az élet és vagyonbiztonságot.

Maga a villamos világítás, a technika eme leg-szebb vívmánya, nem veszélyes, sőt a legtisztább, legkényelmesebb világítási mód s távolról sem tűz-veszélyes, ha szakavatott, lelkiismeretes egyének a viszonyokhoz mérten, megfelelő anyagból készítik a berendezést, mert ez már eleve a legmesszebb menő biztosítékot nyújtja a felszerelés módját illetően.

A közönség legnagyobb része, ha berendeztetni óhajt valami helyiséget, nyakra-főre ajánlatokat kér s végre kiválasztva a legolcsóbbat, megbizsa az illetőt a munka kivitelével. Hogy kire bízta: ez iránt közelebbről nem érdeklődik; hogy mily anyaggal dolgozik a megbízott felszerelő, azt meg nem érti, az ilyen „vállalkozó“ pedig vállát vonva, így szól magában: „Olcso húsnak híg a leve.“ Gyakran megesik azonban, hogy „kiválasztott“ *kontárral* készíttetik a villamos berendezést. Ennek, vagy annak az ismerőse, vagy rokona ért hozzá, majd az megcsinálja és sokkal kevesebbe kerül. Minek is azt az arra hivatott iparosnál megrendelni, hiszen az nagyon drága és végre is az sem dolgozik egyedül, az is *munkásokkal* végezteti. Ily naiv nézetek, felületesség és nembánomság mindég kisebb-nagyobb mérvű szomorú következményekkel járnak.

Ime itt a nyilvánosság előtt kijelentem, hogy a nagyközönség önmaga ellen vét, ha ily esetekben csakis az olcsóságot veszi figyelembe, vagy a mi még rosszabb — kontárhoz fordul.

Felhivom a székesfőváros t. tanácsának, valamint a Magyar Elektrotechnikai Egyesületnek figyelmét is az itt említettekre. Ha a tanács a mérnöki hivatallal egyetemben szigorú intézkedéseket tenne a kontárok üzelve ellen s felülvizsgáló szakbizottságot alakítana, más nagyvárosok példájára s eme bizottságnak szigorú feladatává tenné minden berendezés — akár az áramszolgáltató-társaság hálózatához kapcsoltatik, akár saját üzemre szereltetik — felülvizsgálását és minden berendezés csakis e bizottság jóváhagyása után lehetne üzemképes, nem kellene tűzveszélytől, vagy egyéb szerencsétlenségtől tartani. Hallgassa meg a tanács a „Magyar Elektrotechnikai Egyesület“ véleményét is, mily alapon lehetne elejét venni e visszas állapothoz, s mily szabályokat kellene alkotni, hogy minden berendezés szakszerűen létesíttessék. Esetleg magáévá teheti a német elektrotechnikai egyesület felszerelési szabályait.

A nagyközönség pedig nyujtson segédkezet a veszély elkerülésére olyképen, hogy nem fordul kontárhoz, hanem hivatott szakember véleményét kéri ki s ekkor nem lesz szükséges a saját élete és vagyona biztonságaért rettegni.

Az oly czégek, vagy gyárak pedig, melyeknek berendezésük saját üzemre van szerelve, a dynamo kezelését s egyéb teendőket a világítás körül szintén szakemberre bizzák, ne pedig holmi tanfolyamot rövidebb-hosszabb ideig hallgatott kontárra, ki miután a tanfolyamon az előadásokat végighallgatta, büszkén vallja magát *képesítettnek*; holott ezen tanfolyam ez ideig még nem képesít.

Rieder Ottó.

Az „ezer“ lengyel.

A forgalmi iroda botránya.

- Voltál kertben?
- Voltam.
- Láttál farkast?
- Láttam.
- Féltél tőle?

Igy szól, ha nem csal az emlékezetem, egy gyermekjáték, ami most engem is fölbátorit arra, hogy a t. fővárosi közönséget megkérdezzem:

- Voltál 19-ikén a Kerepesi-uton?
- Voltam.
- Láttál lengyelt?

Vége! Nem sikerült a játék! A fővárosi közönségnek az a része ugyanis, amely az említett napon délbén fél 12 óra tájt a kerepesi-uton várta a Budapestre érkező „ezer lengyelt“, nincs abban a helyzetben, hogy a főntebbi kérdésre „igen“-nel felelhessen. Az „ezer lengyel“-re várakozó közönség nagy része ugyanis egyetlen-egy szál lengyelt sem látott az érkezők közül. Mások azonban vitatkoznak rajta, hogy a cigány-zenekarokkal s mindenféle küldöttséggel kísért zászlós kocsisorban ők csakugyan láttak lengyeleket. Nem ezret ugyan, hanem tizenhatokat. Sőt olyanok is vannak, akik készek letenni a főesküt, hogy nem is tizenhat, hanem huszonnyolcz lengyelt láttak a menetben. Tehát tizenhat, vagy huszonnyolcz — annyi lengyel testvért szállított Magyarország fővárosába a forgalmi iroda. Ezret ígért, s huszonnyolczat liferált. Vagy tizenhatot. Egyesületeket, küldöttségeket csöditett ki a keleti pályaudvarhoz, városszerte fellobogóztatta a házakat, feldiszipította a vendéglő s kávéházi helyiségeket az „ezer lengyel“ fogadására; s az egyesületek részéről és a küldöttségek keretében megjelent sok száz főnyi fogadó közönség, a kerepesi-ut egész vonalán tolongó tizezernyi tömeg, ime látott, fogadott és éljenzett 28, azaz hogy 16 (szóval tizenhat) lengyelt s egy csomó munkácsi lengyelzsidó honfitársat, olyant, aki nem is tud lengyelül. A lapok, a melyek első pillanatra talán észre sem vették a kóklerséget, a lengyel nép iránt való rokonszenvből dithirambusokat irtak a körünkbe érkezett „ezer“-ről, s az ország, vagy legalább is a vidék ma is ama szent meggyőződésben van, hogy ha Budapestre érkező

lengyelekről van szó, akkor $8 + 8$, az nem tizenhat, hanem ezer.

Valamire való külföldi városban, amelynek rendes idegen forgalma van, senkinek sem jut eszébe törödni azzal, ha ezer ember jön megtekinteni a várost.

Rómába mindennap érkezik ötezer idegen, de azért egy olasznak sem jut eszébe, hogy kicsődüljön az utcára megbámulni, megélnenezni az ötezer idegent, s még kevésbé jut eszébe fellobogózni a várost.

Budapestre azonban a forgalmi iroda szállít „ezer” lengyelt, akik közül tényleg megérkezik 16 (szóval tizenhat), s a forgalmi iroda lázas izgalomba hozza az egész várost, Magyarország fővárosát! A világvárost! Tizenhat lengyelért! Hü tisztelettel vagyunk e tizenhat lengyel ismeretlen személye iránt, s a lengyel néphez való régi rokonszenvünk sem kisebbedett semmivel sem a történetek miatt, hanem azért mégis nehezünkre esnek magunkba fojtani jogos felháborodásunkat a forgalmi iroda izetlen és botrányos kóklerkedése fölött. A forgalmi irodának ez a vakmerő „stiklije” úgy tünteti föl a közvélemény előtt az egész dolgot, mintha az egyenest a közönség lóvátévésére irányult volna. Tudjuk, hogy a forgalmi iroda — szubvencionált — üzleti vállalat, melynek tehát főczélja az üzleti haszon; de tiltakozunk az ellen, hogy ez a vállalat bárminő üzleti hasznát a közönség nyilvánvaló félrevezetésével beugratásával s nevetségessé tételével kísérelje meg biztosítani a maga számára. Mérvadó lengyel lapok úgy nyilatkoznak ma már az „ezer” helyett „tizenhat” lengyel budapesti látogatásáról, mint valami botrányról, amely kompromitálta a lengyel népet a magyar nemzet előtt. Mi pedig, akik belelátunk a forgalmi iroda kártyájába, olyan botránynak vagyunk kénytelenek tekinteni e lengyel-liferálást, amely botrány alkalmas arra, hogy nevetség tárgyává tegyen bennünket a külföld előtt, a forgalmi iroda szivességéből! Oly vállalat szivességéből, amely szubvencziót húz azért, hogy feladatának mennél jobban megfelelhessen s Budapest idegen forgalmát mennél sikeresebben előmozdítsa!

Magyarországon jóformán minden vállalatot a közönség kihasználására alapítanak. Szolid üzlet, szolid vállalat itt nincsen. A forgalmi iroda úgy látszik, kitünően belehelyezkedik ebbe a keretbe. Nem akarja zavarni az összhangot Májusban a Duna-ünnepellyel már lóvá tette egyszer az egész országot, s ez a dicsőség azt hiszem elkábitotta. Ujabb babérok kellettek neki; s ezeket a tizenhatból „ezer”-re felfújt lengyellel vélte elérni.

Csakugyan a tréfa sikerült. A fiaskó teljes. Budapest zászlódisszal, küldöttségekkel, földiszított kávéházakkal és ünnepélyekkel fogadott tizenhat — egyénileg különben igen tisztelt — lengyelt.

Kell ennél több a magyarnak?

Nem. Ennyi éppen elég volt. Annyira elég, hogy a forgalmi iroda sürgős megrendszabályozását, s mai vezetőinek eltávolítását kell kérnünk. Mert senkinek sincs joga ahhoz, hogy saját „gseft”-jei kedvéért köznevetség tárgyává tegye Magyarország fővárosát.

A deficit.

Abból a jelentésből, melyet a főszámvevő a polgármesterhez beterjesztett, megtudjuk, hogy ez év első felében a főváros bevételei és kiadásai közt közel *négy millió korona deficit mutatkozik.*

Az összeg roppant nagy, ijedtségre azonban nincs ok, mert a hiány az év végére körülbelül el fog oszlani. Az előirányzott adóbevételek ugyanis az ex-lex állapot miatt nem voltak behajthatók, de amint a parlament megszavazza a költségvetési felhatalmazást, nyomban megindul a végrehajtó működése.

A kiadások főbb tételei a következők:

A közigazgatási személyzet fizetése és lakásbér-átalányára 1,906.408 kor. 50 fill. volt előirányozva, a valóságos kiadás pedig 1,945.740 kor. 22 fill. volt s e szerint a *kiadásbeli többlet 39.331 korona 72 fillér.* Az irodaszükségletekre január-július hónapokra 155.566 korona volt fölvéve s elköltöttek 172.701 k. 38 fillért, *tehát 17.135 kor. 38 fillérrel többet*, mint a mennyire számítottak. Igen nagy tétel az, a mely *hivatalos helyiségek szükséglete* czim alatt jelentkezik; ennek az előirányzata 445.841 korona volt s még ezt az óriás összeget sem tartották meg, hanem elköltöttek ezen a czimen 469.102 korona 66 fillért, hogy a *főváros deficitje csak ennél az egyetlen tételnél* (pedig ez még nem a legnagyobbak közé tartozik) *23.261 korona 66 fillér.* Az államrendőrség költségeihez való hozzájárulás *félévi összege* 1,238.146 korona 37 fillér volt az idén. A főváros intézőköreinek a vélekedése szerint nagyon is elérkezett az ideje annak, hogy a fővárosi *állami* rendőrséget tegyék valóban államivá s vegyék le a főváros adózóinak a válláról a most fizetett rengeteg terhet. Az *elemi népiskolák* fönntartása, félév alatt, 2,331.585 koronába került.

Ehhez jön még a reáliskolák, a polgári, a felső kereskedelmi, leányiskolák, iparrajz-iskolák, alsófoku kereskedelmi iskolák, kisdédóvók stb. kiadása, ami — csak könnyedén számítva — szintén *mintegy másfél millióra rug.* Épp ezért a főváros anyagi helyzete nem is javulhat addig, a míg az állam nagyobb részt nem vesz a közoktatás terhében.

Az összes kiadás 21,796.179 korona 20 fillérre rugott az elmúlt félévben, míg az összes bevétel 17,933.852 korona 40 fillérre, így tehát *a hiány az 1903. évi január-júliusi félévben 3,862.326 korona 80 fillér.*

A közönség köréből.*)

A Belváros legélénkebb forgalmu helyén, a Kossuth Lajos-utczában lebontottak egy házat. Most az alapot hordják szét. Aki arra megy, kénytelen a felszálló port nyelni, mert az építömester nem tartotta szükségesnek a telket a gyalogjárótól falalánkkal elválasztani. Czivilizált országokban a hatóság se építkezést, se lebontást másképp meg nem enged, ha csak a homlokzati részen deszkakerítést nem emelnek. Nálunk természetesen a közönség biztonságánál és a köztisztaságnál előbbrevaló, hogy az illető ház- vagy telektulajdonos megtakarítson pár száz koronát.

Kérdem a IV. kerületi elüljáróságot hajlandó-e intézkedni, hogy a Kossuth Lajos-utczai lebontott háztelek elkerítették, s ha nem: miért nem?

Tisztelettel

K. F.

Hirek a városházáról.

Tűzveszélyes környék. A III. kerületi Szépvölgyben nemrégiben tűz volt. A tűzvizsgálat alkalmával kiderült, hogy a III. ker. e részében a tűz nagyobb veszedelmet képez, mint a főváros bármely pontján, amennyiben a Szépvölgyben úgyszólván teljesen hiányzik az oltáshoz szükséges víz. Az egész környéken csak néhány vizszegény egymástól távol levő kut van. Ujabbakat furni nem lehet, mert azt a talajviszonyok nem engedik meg. A III. kerületi elüljáróság előterjesztést tett a tanácsnak, hogy a vízvezetékot terjessze ki a Szépvölgyre s ott nyilvános vízvezetéki közkutakat készíttessen. A főváros e vidékén számos villa is épült már, így feltétlenül szükséges, hogy első sorban tűzbiztonsági s közegészségi szempontból elegendő víz álljon a lakosság rendelkezésére. A jelenlegi vízhiány mellett erősebb szélviharoknál egész villasorok leéghetnek, anélkül, hogy oltásuk még csak megkísérélhető volna.

A tanács mosakodása. Egyik napilapban egy elektrótechnikus aláírással fölszólamlás jelent meg, melyben a cikkíró azt állítja, hogy a fővárosban nincs egy írott betű, mely a villamos lakásberendezések szerelését szabályozná és nincs egyetlen egy hatósági megbízott, aki a kész berendezéseket felülvizsgálná. Ezzel szemben illetékes helyről arról értesítenek bennünket, hogy a székesfőváros tanácsa már az 1894. évben megalkotta az elektromos világítás és erőátvitel céljából a magánfogyasztóknak szolgáló vezetések és felszerelések létesítésére vonatkozó szabályzatot, mely ma is teljes érvényben van. A szabályzat részletesen körülírja a berendezések készítéseinek módjait és kifejezetten rendeli, hogy

elektromos berendezéseket csak oly iparos készíthet, akit erre a hatóság — képesítésének szakszerű megvizsgálása után — külön feljogosít. A mérnöki hivatal s minden egyes kerületi elüljáróság a jogosított felszerelésekről külön nyilvántartást tartozik vezetni és azt, aki engedelem nélkül készít berendezéseket, a kerületi elüljáróságok megbírságot kötelesek. Ezenfelül a tanács külön is szabályozta az engedelmek kiadása és nyilvántartása körül követendő eljárást és utasította a vállalatokat, hogy a magánvezeték részére áramot csak abban az esetben szolgáltatassanak, ha a berendezést hatósági jogosítvánnyal bíró iparos készítette. Az áramszolgáltató vállalatok szerződésük értelmében még az áram szolgáltatása előtt szakközvegeikkel felülvizsgálatni és ha a berendezést jogosulatlan egyén készítette, vagy ha a munka nem felel meg az előirt követelményeknek, az áramszolgáltatást megtagadni kötelesek.

Az utcái publikum szemévilága. Az orsz. közegészségügyi egyesület irtóháborút indított a tulságosan s czélszerűtlenül kivilágított bolti kirakatok ellen. Orvosi szempontból régen konstataltott, hogy az ilyen kirakatok szembetörő villanyfénye nagy mértékben pusztítja a gyengébb látóképességű városi ember szemévilágát. Bécs városában most jelent meg a rendelet, mely a kirakatok megvilágítását szabályozza. A budapesti publikum érdekében ezt óhajtja kivívni a magyar fővárosban is a közegészségi egyesület, mely felkéri a főváros törvényhatóságát, hogy alkosson hasonló szabályrendeletet.

A főváros statisztikai könyvtára. A fővárosi könyvtárral egyesített statisztikai könyvtár rendezési munkálatai Kőrössy József igazgató szakszerű vezetése alatt teljes befejezést nyertek. A hatalmas bibliotéka rendezését tulajdonképen az a körülmény hátráltatta, hogy 2 ezren felüli számban újból költettek a könyvek. Kevés kivételével most már valamennyi könyv beérkezett a könyvtárba s a diszes polczokon rendelkezésére áll a közönségnek. Hosszu évek fáradságos gyűjtőmunkája árán olyan könyvtárt hozott össze Kőrössy igazgató, amely méltán díszére válik a fővárosnak. Az országos statisztikai hivatal, amelyre évenként nagy összeget költ a kormány, kötetre nézve nagyobb ugyan a fővárosi statisztikai bibliotékánál, de az egybegyűjtött művek kvalitásait tekintve emez határozottabban értékesebb. A szorosán vett fővárosi könyvtár, — amelybe a tanács mindenáron bele akarta olvasztani a statisztikai könyvtár anyagát is — csak egy kis szobát foglal el s jelentéktelen tartozékát képezi Kőrössy bibliotékájának.

Az új hid próbaterhelése. A kereskedelmi miniszter tudvalevőleg 14,000 drb. kockakövet kért kölesön a fővárostól az eskütéri hid próbaterhelésére, amely a jövő hét folyamán fog megtartatni. A főváros meg is ígérte a követet s fölhívta az elüljáróságokat jelentsék be, hogy a kerületi kötereken

*) E rovat alatt díjtalanul közzétett felszólalásokért a felelősség a beküldőt terheli.

mennyi kö, fekszik. A beérkezett jelentések szerint a rendelkezésre álló s a próbaterhelésre alkalmas kötésmeg nem elegendő. Volna ugyan 14,000 darab kockakő, de annak egy részére hamarosan szükség lesz s így nem jöhet számításba. A mérnöki hivatal szerint a legközelebbi folyamatba teendő nagy köz-munkák vállalkozóitól lehetséges lesz kellő garancia mellett annyi kőcsoportot megszerezni, hogy a próbaterheléshez szükséges mennyiség teljes legyen.

A zugiskolák ellen. A fővárosi tanfelügyelőség állandóan kutat a fővárosban netán létező zugiskolák után, melyekkel szemben oly erélyességet tanusít, hogy azoknak ugyszólván még a magja is kiveszett. Két esztendővel ezelőtt földözte föl a tanfelügyelőség az utolsó zugiskolát, amelyben héber nyelvet s izraelita vallást tanítottak. Ez iskola hamar be is zárított. A legutolsó tanévben, — mint az a tanfelügyelőségnek a közigazgatási bizottsághoz intézett jelentéséből kitűnik — a fővárosban már nem is létezett zugiskola. Hatalmas purifikáló munkát végzett e téren a tanfelügyelőség, mert még csak 10 - 15 évvel ezelőtt is nagy számban léteztek Budapesten az ilyen zugiskolák.

A Deák ünnep. A főváros közgyűlése elhatározta, hogy 1903. évi okt. hó 7-én Deák Ferencz születésének százados évfordulóján nagyszabásu ünnepet rendez. Az ünnepség reggel istentisztelettel kezdődik, mely a belvárosi plebánia templomban tartatik meg. Az ünnepség főrésze a Deák szobor előtt folyik le, a hol alkalmasint a király is jelen lesz továbbá az országgyűlés mindkét házának tagjai s a törvényhatóságok kiküldöttei. Majd a Kerepesi-úti temetőben folytatódik az ünneplés, ahol megkoszorúzzák Deák Ferencz sírját. Ugy a szobornál, mint a mauzóleum előtt emlékbeszédeket fognak tartani. A tanács felhívására a mérnöki hivatal tervezeteket készített a Ferencz József-térnek, az ünnepséggel kapcsolatos díszítésére vonatkozólag. E terv szerint a Deák szobor előtt 12 darab a szobor körüli sétányon pedig 20 darab 18 méter magas füzérekkel, zászlókkal s czimerekkel díszített árbo-czok állíttatnak föl. Szemben a szoborral bíbor és arany drapériával díszített királyi sátor foglal majd helyet Ő felsége s kísérete számára. Ettől oldalt díszes szószéket állíttanak fel az ünnepi szónok részére. A mérnöki hivatal miután egyáltalán nem nyert tájékoztatást az iránt, hogy az ünnepség költségeire mennyit szánt a főváros, díszítő vállalkozóktól kétféle költségvetést szerzett be. Az egyik szerint 4000, a másik szerint 5000 koronába kerülne a díszítés.

Kétes vízjogi kérdés. A földművelési miniszter legutóbb elvi jelentőségű határozatot hozott egy fölmerült kétes vízjogi esetről kifolyólag. A főváros ugyanis bukógáták készítését határozta el, de e munkálatra nem kért vízjogi engedélyt ama hiszemen, hogy arra szükség nincs. A miniszter kimondta, hogy a bukógáták készítése csak is a

vízjogi törvény értelmében engedélyezhető, különösen pedig akkor, ha a gátak költségeihez való hozzájárulás a magántulajdonosoktól is megkívántatik.

A tankötelesek összeírása. A budapesti tanköteles gyermekek összeírása, illetve nyilvántartása dolgában a kultuszminiszter egy évi haladékat adott a fővárosnak. E nagyszabásu munkálatoknak már a mostani tanév elejére kellett volna befejezteni a miniszter kívánsága szerint, ámde még az előmunkálatok sem tétettek meg. Így tehát muszáj volt haladékat adni. Nehogy azonban ez az év is eredménytelenül folyjék le, a tanfelügyelő utasítást nyert a közoktatási kormánytól, hogy az összeírást a fővárosnál szorgalmazza.

A csucshegyi műárok. A III. kerületi Csucs-hegyről leszakadó esővizek elvezetésére javában folynak már az előmunkálatok. A főváros terjedelmes műárkot csináltat, amelynek segítségével megszüntethetők lesznek a csapadékvizek sűrű pusztításai. Az előmunkálatok hosszú időt vettek már is igénybe, ami annak tulajdonítható, hogy a műárok számára szükséges területeket a telektulajdonosoktól meg kellett szerezni. A mérnöki hivatal ma jelentette a tanácsnak, hogy a területek — egynek kivételével — mind rendelkezésre állanak. Ez az egy telek azonban még mindig útjában van a levezető csatorna építési munkálatainak. A tisztügyészségnek erre vonatkozólag az a véleménye, hogy a kérdéses telek egyszerűen el volna foglalandó. Ámde ezt nem tanácsolja a mérnöki hivatal, mert szerinte törvénybe ütköznék. Magánbirtoknak közcélra való megszerzéséről lévén szó, a kisajátítási törvény ide vonatkozó rendelkezései alapján kell eljárni, miért is a mérnöki hivatal utasítást kér a kisajátítási tervezet elkészítésére. A kisajátítási eljárás sürgősen volna eszközölendő, hogy a régóta húzódó s rendkívül szükséges vízlevezetési munkálat mihamarabb keresztül vitessék.

112.725 1903 — VII. szám.

Pályázati hirdetmény.

Budapest székesfőváros törvényhatósági bizottsága Budavárának 1849. évi május hó 21-én történt visszavívását nagyobb szabásu történeti festményben megörökíteni szándékozván, annak színes vázlatára a főváros tanácsa nyilvános pályázatot hirdet, a következő feltételek mellett.

1. A pályázat nyílt s abban csak magyar honossággal bíró művészek vehetnek részt.

2. A pályázó által benyújtandó színes vázlatnak nem a várostrom valamely mellékes jelentőségű részletét, hanem olyan jelenetet kell ábrázolnia, mely az esemény történeti jelentőségét és helyi vonatkozását jellemzően kidomborítja és kellő hatással fejezi ki.

3. A kép színes vázlata a festmény tervezett területe egy kilenczedrészének (tehát a magasság és szélesség egy-egy harmadrészének) megfelelő nagyságban készítendő.

A pályázó vázlatának benyújtása alkalmával írásban tartozik a festmény végleges kiviteleért kívánt árát is megjelölni.

4. A pályadíjak a következők:

első díj 5000 korona,
második díj 3000 korona,
harmadik díj 2000 korona.

Az első díjra csak oly mű tarthat igényt, melyet a bíráló-bizottság kivitelre alkalmasnak ítél.

5. A nem díjazott pályázati munkák közül a bizottság bármelyiket megvételre ajánlhatja.

A megvétel kérdésében a főváros tanácsa határoz.

6. A díjazott, valamint az esetleg megvásárolt vázlatok a főváros kizárólagos tulajdonává lesznek.

A főváros részéről kivitelre el nem fogadott művek sokszorítási joga a művészé marad. A kivitelre elfogadott mű csak a főváros engedélyével sokszorosítható.

7. A képek nagyban való kivitelére nézve a főváros szabad elhatározását feltétlenül fentartja, mindazonáltal a kivittel a pályázó művészek közül azok meg nem bízhatók, a kiknek vázlatát a bíráló-bizottság kivitelre alkalmasnak nem találta.

A kivittel való megbízás alkalmával lesz az ár is előzetes megegyezés alapján megállapítandó.

8. A kitűzött pályadíjakat egy elnök és 8 tagból álló bíráló-bizottság ítéli oda.

9. A bíráló-bizottság elnöke a fővárosi képzőművészeti bizottság elnöke.

A fővárosi képzőművészeti bizottság alelnöke a bíráló-bizottságnak tagja s egyszersmind helyettes elnöke.

A bíráló bizottság azonkívül a képzőművészeti bizottság 3 tagjából és 4 más szakértőből áll, a kiket a fővárosi képzőművészeti bizottság javaslatára a székesfőváros tanácsa küld ki.

A bíráló-bizottság akkép alakítandó, hogy tagjainak legalább fele része gyakorló művész legyen.

10. Az esetben ha a kiküldöttek közül bárki elhalálozás, vagy a bizottság elnökéhez intézett lemondás folytán időközben megszűnnék a bíráló-bizottság tagja lenni, annak helyébe a tanács más tagot fog küldeni.

11. A bíráló-bizottság egyes tagjainak elhalálozása vagy lemondása a bíráló-bizottság munkálkodását meg nem akaszthatja, kivéve, ha a tagok száma az elnökkel együtt négyre apadna, mely esetben a tárgyalások mindaddig felfüggesztendők, a míg a tanács a bizottságot megfelelő módon ki nem egészíti.

12. A bíráló-bizottság működését, a pályázati határidő lejártá után azonnal megkezdí s három hónapon belül meghozza határozatát.

13. A bíráló-bizottság határozatképességéhez az elnökön kívül legalább 4 tag jelenléte szükséges.

Ha a bizottság tagjai kellő számban meg nem jelennek és e miatt a bizottság egymásután két ízben nem határozatképes, erről a tanácshoz azonnal jelentés teendő a bizottság újjáalakítása végett.

14. A szavazás minden egyes díjra nézve és minden egyes pályamunka megvételére nézve külön-külön és pedig a díjak odaitélésére nézve titkosan, minden más esetben nyíltan ejtendő meg.

A díjak odaitélésénél a titkos szavazásban az elnök is részt vesz.

A bíráló-bizottság a díjak odaitélése előtt nyílt szavazással határoz a felett, hogy egyáltalán van-e a pályázati művek között oly, a mely a kivitelre alkalmas.

A második és harmadik díj odaitélése után a

bírálo-bizottság nyílt szavazással külön-külön határoz a felett, vajjon a második és harmadik díjjal jutalmazott műveket kivitelre alkalmasnak tartja-e?

A mennyiben a bizottságban valamely díjra egyik pályázati mű sem nyerne a szavazatok általános többségét, s a szavazatok több mint két pályázati mű között oszlanának meg, mindenkor újabb szavazás ejtendő meg azon pályázati művek között, a melyek viszonylag a legtöbb szavazatot kapták.

Ha valamely díj odaitélésénél a szavazatok csupán két pályázati mű között és egyenlően oszlanak meg, úgy az illető díj, valamint a következő kisebb díj együttesen megosztandó a két pályázati mű között.

Ha a harmadik díj odaitélésénél oszlanak meg ekként a szavazatok két pályázati mű között, úgy a harmadik díj egyszerűen megosztandó közöttük.

15. A bíráló-bizottság határozata végérvényes.

16. A bíráló-bizottság eljárásának befejezése után elnöke utján a főváros tanácsához jelentést tesz.

17. A főváros tanácsa a bíráló-bizottság jelentésének tudomásvétele után intézkedik arra nézve, hogy a pályázati művek legalább 15 napon át alkalmas helyen nyilvánosan kiállíttassanak, egyszersmind egy hónapon belül kiutalványozza a pályázati díjakat.

18. A pályázati műveket a pályázó írásbeli nyilatkozatával együtt és a pályázó lakásának pontos megjelölése mellett a tanács közoktatási ügyosztályának hivatalos helyiségébe (IV. Városház utca 9. sz. Központi Városház II. em. 230) 1904. évi szeptember hó 15-ik napjának déli 12 órájáig az ügyosztályt vezető tanácsnok, vagy helyetteséhez kell beküldeni.

A vidékről, vagy külföldről beküldött pályázati művekre nézve, a feladás ideje az irányadó. A feladást igazoló postai vagy vasuti okmányt a pályázó köteles kívánatra beküldeni.

Kelt Budapest, a székesfőváros tanácsának 1903. évi június hó 25-én tartott üléséből.

Halmos János s. k.,
polgármester.

Magyar királyi államvasutak. Igazgatóság.

100064/903. szám.

Pályázati hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak igazgatósága az 1904. évben, illetőleg 1906. év végéig szükséges román- és portland-czement szállítását biztosítani kívánván, ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Az ajánlatok 1903. évi szeptember hó 22-ig beterjesztendők, a bánatpénzek pedig a megelőző napon déli 12 óráig leteendő.

A pályázatra vonatkozó részletes feltételek, ugyszintén az általános szállítási feltételek a magyar királyi államvasutak anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál (Budapest, Andrássy-ut 73. szám, II. em. 40. ajtószám), valamint minden tüzletvezetőségnek megtekinthetők, vagy a megállapított ár előzetes lefizetése mellett a magyar királyi államvasutak budapesti nyomtatványtáránál posta útján is megrendelhetők, megjegyezvén, hogy az általános feltételek minden példányáért 50 fillér fizetendő.

A feltételeknek posta útján való megküldése esetén 20 fillér postaköltség is beküldendő.

Budapest, 1903. évi augusztus hóban.

Az igazgatóság.

Magyar királyi államvasutak.

121747/903 szám.

Pályázati hirdetés.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága a jövő 1904. évi január hó 1-től számítandó öt évre vagyis 1908. év végéig a használatában levő kezelési nyomtatványok kezelését, készletben tartását, szétküldését és elszámolását biztosítani kívánván, ezzel nyilvános pályázatot hirdet.

A kiírás tárgyát képező kezelésre vonatkozó részletes feltételek és módozatok, valamennyi hazai, kereskedelmi és iparkamaránál megtekinthetők és a magy. kir. államvasutak igazgatósága anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál (Budapest, VI., Andrásy-ut 73. sz. II. em. 54. ajtószám) kaphatók.

A szabályszerűen kiállított, ikenként 1 koronás magy. kir. okmánybélyeggel ellátott ajánlatok lepecsételve legkésőbb f. é. szeptember 18. déli 12 óráig a magy. kir. államvasutak igazgatósága anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál benyújtandók, vagy postán beküldendők, a boríték pedig következő külczimmel látandó el: „Ajánlat 121747,903 számhoz.” Bánatpénz gyanánt 5000.— szóval ötezer korona legkésőbb f. é. szeptember 17. déli 12 óráig a magy. kir. államvasutak budapesti főpénztáránál leteendő.

Budapest, 1903. évi augusztus hóban.

Az igazgatóság.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje
Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezűs fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vízműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott külön-
zéki emeltvü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utca 5.

A budapesti takarékpénztár és
országos zálogkölesön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetétí könyveszkék $3\frac{1}{2}\%$ kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körút 18. — IV., Ferencziek-tere 4.
(Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. —
VIII., József-körút 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., **Andrássy-ut 5. sz. alatt**
(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltó-üzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák

dél előtt $\frac{1}{2}$ 9— $\frac{1}{2}$ 1-ig, délután 3— $\frac{1}{2}$ 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:
IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tűzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tökebiztosítást, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokról

A töke elhalálozás alkalmával fizetendő				A töke 20 év után vagy idő-előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő			
Díjtétel 100 korona után							
Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

MAGYAR**FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR**

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-
világító testekben,**

a legegyszerűbb kivittől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3.

VI., Teréz-körút 1 a.

V., Gizella-tér 1.

X., Jászberényi-ut.

VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.

Kolozsvár: Wesselényi-utca 20.

Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

Schlick-féle

**vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság.**

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzem-berendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadai gépezeti berendezések készítése, stb.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

===== Megjelen minden kedden. =====

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

===== Telefon szám 645. =====

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Czigler ur és klikkje.

Az a nagyságos (vagy talán méltóságos?) ur, aki magát *Czigler Győző* műegyetemi tanárnak és műépítésznek mondja, bizonyára személyes sértésnek minősítené, ha mi őt nem tekintenénk másnak, mint tanárnak és építésznek. Azonban mi nem kisebbítjük egyetlen kartársunkat sem. Illő tisztelettel és megalázkodással adjuk tudtul mindenkinek, hogy Czigler Győző ur nem tartozik a közönséges halandók közzé. Czigler ur — fogalom.

Ha beszélni akarsz, jámbor telebarátom, építkezési monopoliумokról, állami és fővárosi középületek csufságáról, előre törni akaró tehetségek elnyomásáról és mindent fölhabzsoló czápa-étvágyról: ne vesztegesd a szót a részletekre. Csak annyit mondj: Czigler Győző. És mindnyájan tudni fogjuk, hogy te föl vagy háborodva és dühöngesz. De hasztalan a fölháborodás. A fogalomná változott Czigler Győző úgy rajta fekszik ezen a városon, mint a pup a nyomorék emberen. Mikor nőtt ki ez a pup, már nem is tudjuk. Hozzászoktunk, mint a nyomorék a maga csufságához. Csupán a külföldinek ötlik minduntalan a szemébe, nekünk ellenben csak akkor, ha növekedni kezd és mellék-pupokat ereszt. Ilyenkor dühöngünk és lármázunk, nem gondolva meg, hogy a pupot operáció nélkül eltávolítani lehetetlenség.

Természetes, hogy Czigler Győző nem fejlődhetett volna azzá a hatalommá, aminő-

nek ismerjük, ha maga mögé nem csoportosít egy érdekkört. De a profeszor ur mint klasszikus műveltségű férfiú, bölcsen tudja, hogy „kheir kheira nidzei“, — „kéz kezet mos.“ Hellász emlékeiből e közmondáson kívül egyebet nem is tartott meg magának. Ezt azonban mindig szem előtt tartotta és husz vagy harmincz év alatt odáig vitte, hogy ma már minden kéz, mely a fővárosban középítkezéshez akar jutni, vele mosakodik. Czigler Győzőé a mult és a jelen, sőt lepecsételte maga számára a jövőt is. A törvényhatósági testületben egy olyan klikkel rendelkezik, mely érette habozás nélkül keresztülgázol a közérdeken és minden elvi állásponton.

Miután lapunkhoz kötetes mellékletet nem csatolhatunk, kénytelenek vagyunk mellőzni Czigler Győző működésének részletes méltatását. A multakon különben sem lehet változtatni. De szőnyegen van egy aktuálítás, amely kellő világot vet ennek az urnak egész egyéniségére és klikkjének vakmerő kitartására.

Ez az aktuálítás az Artézi-fürdő építési ügye.

A főváros tudvalevőleg elhatározta, hogy egyszerre megépítteti az Artézi-, Rudas- és Sáros-fürdőket. A szabályok értelmében a tervek nyilvános pályázat útján szerzendők be. Ámde a közgyűlés 1903. áprilisében úgy határozott, hogy csak a két utóbbi fürdő terveire irassék ki nyilvános pályázat, az Artézi-fürdők megépítése ellenben bizassék Czigler Győzőre.

Ezt a famózus határozatot egy város-
atya, a ki nyilvánvalólag sohasem használt
azonegy törülközőt az építési czápafejedelem-
mel, megfeleltette és a belügyminiszterium,
elrendelte, hogy az Artézi-fürdő terveire is
nyilvános pályázatot kell kiírni.

Persze, önök, mint törvénytisztelő naiv
emberek azt hiszik, hogy az ügy most már
rendben van és Cziglerék szégyenkezve hall-
gatnak. Mennyire nem ösmerik önök Czigler
urat és barátait! Az ő jelszavuk az, hogy a
francia gárda meghal, de magát meg nem
adja. A legközelebbi közgyűlésen javaslatot
fognak tenni, hogy a főváros kérje meg a
belügyminisztert, hogy vonja vissza leiratát
és hagyja helyben az áprilisi határozatot,
vagyis hadd építse meg az Artézi-fürdőt
minden tervpályázat nélkül Czigler Győző.

A kérelmet persze indokolják. Ugyan
mit nem tudnának ezek az urak megindo-
kolni? Azt mondják, hogy Czigler már
1884-ben felszólítást kapott a tervek elké-
szítésére és azóta kétszer vagy háromszor
átdolgozta azokat, sőt „a szükséges tapasztalati ismeretek megszerzése végett Európa
világfürdőit felkereste.“ Megrémitik a minisz-
tert azzal, hogy Czigler abban az esetben,
ha a fürdőépítést más kapja, elő fog huzni
íróasztalából egy expenz-nótát, mely 91.000,
mondd: kilenczvenegyezer koronáról szól és
ezt az összeget követelni fogja a fővárostól
eddig terveiért. Sőt valószínűleg az elma-
radt haszonért is pórt indit. Végül megfe-
nyegetik a minisztert, hogy a főváros majd
kártérítési igényt támaszt az államkincstárral
szemben.

No hát, aki meg akar undorodni a klikk-
rendszerrel, ezt az indokolást szögezze maga
elé. A fővárosi archivumban pedig külön szek-
rénybe, üveg alá kell tenni, hogy a későbbi
nemzedékeknek is legyen min megbotrán-
kozniok.

Czigler ur klikkje kényszerhelyzetbe
akarja juttatni a fővárost. Neki tiltakoznia
kellene az ellen és önmagától rájönnie, hogy
az egyedüli korrekt eljárás az volna, ha
terveivel szintén részt vesz a nyilvános pályázaton.
Ekkép megőrizheti legalább egyetemi tanári
presztizsét. Ha tervei jók, a jury bizonyára
habozás nélkül őt fogja megbízni a kivitellel.

Igy a káposzta is megmarad, a kecske is
jól lakhatik, vagyis nem lesz megsértve sem
a szabály, sem Czigler ur érdekei.

A belügyminisztert azonban minden-
esetre arra kérjük, hogy csördítsen újból a
klikkek nyaka közzé.

Fürdőépítkezések.

Tudvalevő, hogy a főváros a Rudasfürdőt tel-
jesen átalakítani, a megszünt Sárosfürdőt pedig,
mint modern és elsőrendű gyógyfürdőt, feltámasz-
tani akarja. Az eszmét mindenki helyesli. A meg-
oldás módjára nézve azonban eltérők a vélemények.
Vannak sokan — s ezek közzé tartozunk mi is, —
kik azt szeretnék, hogy a főváros a budai gyógy-
források felhasználásával a nemzetközi fürdőhelyek
sorába emeltessék. Ehez természetesen nagy befek-
tetés kell és szükséges, hogy a fürdőtelep körébe
vonassék a Gellérthegy is. A befektetés kétségkívül
meghozná kamatait, sőt rendkívüli hasznára volna
az egész fővárosnak. Sajnos, a nagyobb koncepciók-
kal szemben nálunk hiányzik a bizalom és a bátor-
ság. Csak oly nyárspolgárisan gondolkoznak a fő-
város intéző körei, mint a vidéki mezővárosok, s a
távolabb jövőt sohasem veszik számításba. Így hát
meg kell elégednünk azzal, hogy az új két fürdő
csak a helybeli és hazai publikum igényeit fogja
kielégíteni. „Budapest mint világfürdő“ — meg-
marad ábrándképnek.

Az építkezésre kiírt pályázat, — amelynél hely-
telenítjük azt, hogy a pályázóknak mindakét fürdőre
kell terveket benyújtaniok — a következő utasítá-
sokat írja elő:

I. Rudasfürdő.

1. A mostani fürdőből feltétlenül megtartandó
a török építésű gőzfürdő és az uszócsarnok. A fürdő-
épület többi részeiből kívánatos ugyan költség ki-
mélés szempontjából a fenntartható részek fehasz-
nálása, de csak akkor, ha ezek semmi tekintetben
sem képeznek akadályt a feladat helyes megoldá-
sára nézve.

2. Kívánatos, hogy a fürdőházba az Eskü-téri
hidról is közvetlenül egy szinben lehessen jutni.

3. Ugyancsak kívánatos az is, hogy az építés
folyama alatt ne kelljen a fürdő üzemét teljesen
beszüntetni, nehogy a fürdő törzsvendégei időköz-
ben más fürdőbe szokjanak.

4. A Rudasfürdő mint gyógyfürdő tartandó fenn.

5. Forrásai 24 óránként 800—850 m³ 43° C.
vizet adnak.

6. A mostani gőzfürdő női gőzfürdővel egész-
tendő ki, legalább 130 fülkével. Az egyes helyisé-
gek elhelyezésének olyannak kell lennie, hogy az
ellen se kényelmi se közegészségügyi kifogások ne
legyenek.

7. A berendezések csak első rangúak lehetnek.

8. A fürdőépületben néhány vendégszoba rendezendő be.

9. Ugy az uri mint a női gőzfürdőnél főfigyelem fordítandó arra, hogy azokban az öltözők, pihenő-szoba, fodrász- és tyukszemvágó helyiség, tisztasági előfürdő, melegmedence, langyos lehűtő-medencék, zuhanyzsoba, dörzsölőkamrák, nedves és száraz gőzkamrák és a szükséges egyéb mellék-helyiségek úgy legyenek elhelyezve, hogy a pihenőig a fokozatos lehűtés lehető legyen, a légmozgás teljesen ki legyen zárva és a pihenőbe úgy is be lehessen jutni, hogy a hidegebb helyiségeken át ne kelljen menni.

10. A tisztasági előfürdőt úgy kell elhelyezni, hogy azon mindenkinek keresztül kelljen mennie és az oly berendezésű legyen, hogy azok a fürdőzők is, a kik szappannal mosakodni nem óhajtanak, egész testüket legalább a zuhany alatt leöblíteni legyenek kénytelenek.

11. Kíváncsinos továbbá, hogy az egyes helyiségek levegője tisztántartassék, az összes helyiségeket a gőz el ne lepje és a levegő oly módon frissítessék fel, hogy az a fürdőzőkre nézve hátrányos ne legyen.

12. A gőzfürdőkön kívül még a következők kellenek: Szalon-kádfürdő 3 darab, Szalon-kőfürdő 3 darab, I. oszt. kádfürdő 6 darab, I. oszt. kőfürdő 7 darab, II. oszt. kádfürdő 10 darab, II. oszt. kőfürdő 16 darab.

13. Szükséges még ezeken kívül orvosi fogadó szoba és rendelő szoba, pénztár, folyosók és szükséges mellék-helyiségek. Azonkívül oly terjedelmű vendéglő, melynek évi bérösszege körülbelül 5000 korona legyen.

14. A fürdő belső berendezésére nézve szolgáljon irányadóul, hogy

a) az összes helyiségek: mint vendég-szobák, folyosók, öltözők és fürdők alacsony nyomású gőzfűtésre rendezendők be.

b) A kőfürdőkben, melyekben a thermálvíz állandóan megújul, a víz bevezetése és elosztása a fürdő-medence fenekén eszközöltessék, elérve ezzel a fürdővíz egyenletes temperaturáját és tisztaságát.

c) A zuhanyokhoz szükséges melegvíz külön, a nagy víztartánynál magasabban fekvő tartányokból vezetendő, a fővezelosztó csővezetékétől független vezeték segítségével.

d) A villanyvilágítási berendezés (110 Volt. egyenáramú előállításban) vezetékei a fürdő és különben is nedves helyiségekben szabadon, a többi helyiségekben Bergmann-csőrendszer segítségével szerelendők.

15. A fürdő átalakítására és kiépítésére 950,000 korona lett előirányzatba véve.

16. A mostani igazgatósági épület és gépház utban lévén, lebontandó és helyiségei a helyette a Rudasfürdőnek szánt telektömbben létesítendő új épületben lesznek elhelyezendők.

17. Az új gépházban elhelyezendő lesz:

a) A kazánház, három darab kazánal (a téli hónapokban kettő üzemben, egy tartalék; a nyári hónapokban egy üzemben) teljesen füstmentes tüzeléssel, pl. Gállosi és Bánó-féle generator gáztüzelés stb.

b) A megfelelő kürtő összhangba hozva az épület architektúrájával.

c) Gépcsarnok a meglevő compound gőzgép és dynamo felhasználásával, s két darab új thermál vízszivattyú vertikális felállításával egyenként és óránként 50 m³ szállító képességgel. Megjegyezzük e helyen, hogy a szivattyú anyaga olyképp választandó meg, hogy a thermál-víz kémiai hatásának ellentárhasson. A szivattyúk közvetlen a vízgyűjtő medence felé süllyesztve állíthatók fel.

d) Műhely esztergapaddal s egyéb szükséges szerszámokkal.

e) Szénraktár (legalább 100 mm. szénbefogadó képességgel) valamint hamu- és salakgyűjtő helylyel.

f) Gőzmosókonyha és mángorló.

g) Ruhafelvonó (pinczéből a padlásig).

h) A pinczében helyiség kisebb fa- és szénkészletre, mely a személyzet járulékát képezi s esetleg egy accumulator helyiség.

i) Megfelelő magasságban elhelyezendő legalább 200 m³ ürtartalommal bíró melegvizeztartály 2 részre osztva, 50 m³ ürtartalommal bíró hidegvizeztartály, 10 m³ ürtartalommal bíró melegvizeztartály folyótól a zuhanyok részére circa 5—6 m.-rel magasabban helyezve el, mint a többi tartályok, külön csővezetékekkel.

k) A padláson egy gőzruhaszáritó (friss gőzre berendezve) oly átkapcsoló szerkezettel, hogy a gőzgép kipuffogó fáradt gőze is felhasználható legyen.

l) A személyzet részére lakások stb.

Végül még szükségesnek tartjuk, hogy a gépház az összes fürdőépületekkel egy földalatti járható folyosóval összeköttessek, mely folyosó felhasználható lesz a forrásvíznek a régi gépház alatti gyűjtő-medencéből az új gépház alatt külön kis közlekedő medencébe való átvezetésére.

Az összes vezetékekre irányadó, hogy azok könnyen áttekinthetők és hozzáférhető módon helyeztessenek el. Ezen új gépház költségeire csak 22,500 korona lett előirányozva, úgy hogy a Rudasfürdőre szánt összes építési költség 1.175,000 kor.

18. A lebontandó igazgatósági épület tervei is rendelkezésre bocsátatnak a pályázóknak, hogy azok részletes utbaigazítást nyújtsanak a megfelelő helyiségeknek az épületben való elhelyezésére.

II. Sáros-fürdő.

1. A szállodával kapcsolatos Sáros-fürdő, mint I-ső osztályú gyógyfürdő létesítendő.

2. Épen azért a fürdő épületeinek elhelyezésében és berendezésénél nemcsak a külső szépművészeti és kényelmi szempontokat kell megtartani, hanem

még inkább kell arra törekedni, hogy ezek a thermál-fürdők sajátos gyógyító rendszereinek és módjának mindenben teljesen megfelelők legyenek.

3. A Sáros-fürdő forrásai átlagban 24 óránként 900 m³ 45° C. vizet adnak.

4. Az építendő fürdőben létesítendő lenne:

Két társas-fürdő 25—25 fülkével a férfiak és külön a nők számára, 2 szalon-fürdő, 15 I. oszt. és 15 II. oszt. kád-fürdő, 6 kö-fürdő és 12 népfürdő 1—1 kis gőzkamrával.

5. A férfi népfürdőben 150, a női népfürdőben 100 ruhaszékény helyezendő el.

6. Ezen gyógyfürdőhöz szálloda is építendő legalább 60—80 szobával megfelelő étkező- és kávéházi helyiségekkel, olvasóteremmel, valamint a szükséges mellékhelyiségekkel. Itt, vagy a fürdőépületben gondnoki lakással. A szálló a fürdőépülettel zárt, léghuzattól mentes és fűthető folyosóval legyen összekötve.

7. A szobák kényelmesen rendezendők be. A Duna felé eső szobák lehetőleg elő-szobákkal és elsőrendű módon rendezendők be, míg a többiek a közép és olcsóbb árakra való tekintettel egyszerűbben, de szintén kényelmesen. Az utóbbi t. i. az olcsóbb szobákhoz külön bejáratl.

8. Ezen gyógyfürdő kiegészítendő továbbá egy ivó-csarnokkal és ezzel kapcsolatos fedett sétálóllyel, valamint egyéb a melegvizes gyógymóddal összefüggő sajátos gyógyító berendezésekkel.

9. A műszaki berendezés egészben véve teljesen azonosan tervezendő a Rudas-fürdő gépberendezésével, tehát gőzfűtés, villamvilágítási berendezés itt is tervezendő lesz.

Megemlítjük, hogy a Sárosfürdő forrásai igen mélyen fekszenek, a tervezőnek tehát gondoskodnia kell arról, hogy az óránként cca. 50 m³ teljesítő képességgel bíró két darab szivattyú elegendő mélyen a forrás vízszin felett legfeljebb 0.5 méterrel lesz elhelyezendő.

A gépház elegendő alapterülettel tervezendő, hogy szükség esetén villamosáram-fejlesztő gépcsoportot is fel lehessen állítani.

A tartányok dimenziója és elhelyezési magassága, valamint a csővezetékek elrendezéséről a Rudas fürdőnél mondtak itt is mérvadók.

10. Átlagos előirányzati építőköltségek maximuma összesen 1,660.000 korona.

Egy katasztrófa tanulságai.

Erkölcsei lehetetlenség, hogy az augusztus 24-iki megrendítő katasztrófa bizonyos tekintetben üdvös hatást ne gyakoroljon. Kell, hogy érjen, az építkezési slendriánság és öntudatra ébredjen a hatósági lelkiismeret. Kell továbbá, hogy a fővárosi tűzoltóság úgy vezetésében, mint felszerelésében föladatának magaslatára emeltessék.

A szakkörök már most levonják a katasztrófa tanulságait, a vizsgálat pedig folyamatban van annak megállapítása végett, hogy kiket terhel felelősség a történetekért. Mi emlékünkből vettük a főpolgármester ünnepélyes ígérletét, melyet az aug. 28-iki rendkívüli közgyűlésen tett, hogy „kivétel és kimélet nélkül mindenki el fogja venni büntetését, akinek cselekménye, mulasztása, hanyagsága, felületessége vagy tudatlansága e gyászos esemény bekövetkezését lehetővé tette.”

Ez az ígérlet nem maradhat pusztá frázis. Az egész világ előtt blamálni lennénk, ha a vizsgálat negatív eredménnyel végződik. A nélkül, hogy prejudikálni akarnánk a hivatalos vizsgálatnak, közzétesszük az alábbi cikket, mely *határozott véleményt mond tárgyi és személyi dolgokban*. Egy kiváló szakember bocsatotta ezt rendelkezésünkre. Figyelmébe ajánljuk nemcsak olvasóinknak, hanem a hatóságoknak is. A cikk így hangzik:

Milyen volt az elpusztult ház szerkezete?

A Párisi Áruház leégése alkalmat nyújt az építkezési szerkezetek tanulmányozására, amelyek eddig *valóságos* tűzpróbát még nem állottak ki. Igaz ugyan, hogy különféle szerkezeteket már megpróbáltunk, mikép állanak ellen a tűznek, de ezek a szerkezetek a tűzpróba céljára sokkal jobban voltak elkészítve, mint ahogy rendszeren készülnek. Ilyenek a Rabitz-falak. Ezek 1895-ben tűzpróbának voltak alávetve, amelyen jelen voltak a fővárost képviselő mérnökök, továbbá a Magyar Mérnök és Építészegylet és magánépítészek. E próba alkalmával Hauszmann Sándor — ki akkor ezen Rabitz-fal birtokosa volt — egy kis házikót épített, mely Rabitz-falalból állott, s a mely házikóba egy vasajtó és egy Rabitz-szerkezetű ajtó vezetett. A házba mindenféle öntvényt raktak, sárgarezet, ólmot stb. Az olvadási pont ismeretes lévén, ennek révén meg lehetett határozni, mily nagy hőfoknak volt kitéve a házikó. A tűz után, amely circa 1600 fokig fejlődött, a házikó teljesen ép maradt, semmiféle deformáció, repedés nyoma rajta nem volt észlelhető. A vasajtó a nagy tűz folytán vörös izzóvá lett úgy, hogy a hozzá támasztott fahasáb, mely kívülről volt, meggyulladt, míg a Rabitz-szerkezetű ajtóra szögezett ujságlap s az odaakasztott munkászubbony épen maradt, sőt a házikó belsejében egy Rabitz-szerkezetű csőben elhelyezett puskapor is sértetlen maradt. Mindenki természetesen találta, hogy a Rabitz-fal annyira tűzálló, hogy hozzá hasonló anyagot eleddig nem ismerünk.

Nézzük csak, hogy ez a Rabitz-fal a Párisi Áruház égésénél hogyan áltá a tüzet? Találunk ott olyan Rabitz-szerkezetű falat, mely teljesen épen maradt és pedig a 38. számú házban a 4-ik emelet egyik lakásában; találunk ugyanebben a házban Rabitz-fal-maradványt, mely az udvar befödésénél volt alkalmazva. Bár ez is erősen megrongálódott,

mégis türethető állapotban maradt meg. A 40-ik számú házban pedig azt látjuk, hogy a Rabitz-fal *szerűleg* keresztülyukadt. Ezekből természetesen az következik, hogy a Rabitz-fal csak akkor állja a tüzet, ha gondosan állítják fel és készítik el.

A 38-ik számú ház egy negyedik emeleti lakásában gipszpadlóból készített fal volt, amely a tűz folytán teljesen rombadólt és apró darabokra mállott. Ugyanennek a lakásnak ugyanennek a szobájában a másik oldalon egy De Bruyn-féle választófal van, amely gipsz és szénsalagnak a keveréke; ez a fal kiállta a tűzpróbát s teljes épségben maradt.

A fővárosi 7-es bizottság a helyszíni szemlénél, amelyen a bizottság tagjain kívül más szakértők is részt vettek, különféle jelenségeket tapasztalt az építkezésnél. Kivilágolt az a számtalan hiány, ami miatt annyi emberéletnek kellett áldozatul esnie. A főök magában az építkezésben, másrészt pedig a tűzoltóvezetőség tehetetlenségében keresendő.

A szemle alkalmával tapasztaltak szerint az építkezésben a hiba a következő volt:

A földszint nem az engedélyezett tervek alapján készült el, mert míg az engedélyezett tervekben a kapualj és a saroküzlet közt még két más üzlethelyiség van feltüntetve, tényleg a házban más üzlet, mint a Párisi Áruház és a kapubejárat közt *sem églából falazott, sem Rabitz vagy más szerkezetű falnak nyomát találni nem lehetett*, sőt — tekintettel arra, hogy a ház kivitele máskülönbben a lehető legszolidabban készült — a kapualj és az üzlethelyiség között szándékolt fal számára még csorbázatot sem készítettek, ami világosan bizonyítja azt, hogy ott a falkészítésnek még csak a szándéka se volt meg, holott az építkezési rendszabályok 193. §-a határozottan megállapítja, hogy boltoknál, raktáraknál legalább egy egész téglá szélességű (30 centiméter vastagságú) falat kell alkalmazni. Ugyan utólagosan megengedték, hogy 8 centiméter vastag Rabitz-falat lehet készíteni, de csak akkor, ha a bolt mélysége 6 méternél kevesebb, itt pedig több volt. De nemcsak hogy ilyen választófal nem volt, de még Rabitz-vagy más hasonló szerkezetű fal se volt alkalmazva, az kiviláglik abból, hogy — föltéve, hogy a tűz teljesen elpusztította volna minden maradványát a falnak — úgy a Rabitz-fal szerkesztésénél szükségelt vaskampók és szögek maradványait kellett volna megtalálni, vagy ha még ezek is összeolvadtak volna, úgy meg kellett volna maradni a falazatban azoknak a lyukaknak, amelyekben ezen vasszögek voltak, de ennek sincs nyoma, így tehát az építész azon állítása, hogy ott bármiféle fal lett volna, elesik.

A megczáfolt kerületi mérnök.

Különösnek találjuk azt, hogy a kerületi mérnök, Thiering ur azt állítja, hogy a kapu aljában lett volna fal, amit ő látott akkor, amikor a lakhatási engedély ügyében a helyszíni szemlét megtartotta. Nekünk az a véleményünk, hogy Thiering

kerületi mérnök ur ezt a falat sohasem látta, *de nem is láthatta*, mert a szakvélemény ennek ellentmond, sőt azt hisszük, hogy ő a lakhatási engedélyre nézve anélkül, hogy a kapualját megnézte volna, mondott véleményt és most csak azért állította, hogy látta ott a falat, hogy ezzel mulasztásait palástolja. Tudtunkkal Thiering kerületi mérnök egyáltalán nem volt ott, hanem helyette Pláner Gyula kerületi helyettes-mérnök tartotta meg annak idején a helyszíni szemlét.

A szakértőknek egybehangzó véleménye az, hogy a lakók csak azért szenvedtek tűzhalált, mert a kapualj elzáró fala hiányzott. Ha ott az építkezési szabályrendelet szerint jártak volna el, s a falat felállították volna, úgy a kapualjában fölállított portálék égését igen könnyen el lehetett volna fojtani s így a kapun keresztül még a fojtó füst daczára is, mely a tűznél támad, megmenekülhetett volna mindenki. *Tehát a legnagyobb vétkes mulasztás a kapualjánál meg nem épített falnál volt.*

Fischer Bernát asztalos-mester, ki a Párisi Áruházban a faberendezéseket csinálta, azt mondja, hogy ott két üveg vastagságú fa-fal volt s ehez volt erősítve a háztulajdonos által készített portálé a kapualjban, úgy hogy a tűzvész alkalmával a lángok az üzletből a kapualjba még a portálék elégeése után is becsaphattak s ennek folytán ott a menekülés teljesen ki volt zárva.

Thiering kerületi mérnök a tűz terjedésére nézve úgy nyilatkozott, mintha a tűz a rövid zárás folytán ütött volna ki s ennek következtében a kirkat tüzet fogott, aminek az volt a következménye, hogy az üvegtáblák eltörtek és így a léghuzam nemcsak tápot adott a tűz terjedésének, sőt befelé hajtotta a tüzet. Ezzel szemben az üzleti alkalmazottak vallomásai alapján konstatalható, hogy a rövid zárás folytán keletkezett tűz tovaterjedését az elektromos huzalok szigetelő anyaga okozta s ezeken a huzalokon a tűz tova futván, egyszerre meggyújtotta az üzletnek úgy földszinti, mint első emeleti raktárait csaknem egyidőben. Ez a körülmény igazolja azt, hogy mért volt nagyobb a tűz a 38-ik számú, mint a 40-ik számú házban; a 40-ik számú házban levő raktárt ugyanis csak később csatolták a 38-ik számú ház alatt levő üzlethez s így annak elektromos felszerelését a 38-as számú házától függetlenül készítették s így a drótokon a tűz csak sokkal később juthatott tovább. Valószínűség szerint azonban a 40-es számú házban a tüzet nem a huzalok közvetítették, ami abból is következtethető, hogy a 40-es számú házban — bár az gyengébben volt építve — a tűz nem harapódzott tovább. Hogy ez így van, az abból is kitűnik, hogy a 38-as számú házban — noha az üvegtető alatt állott, ami a tűz tovaterjedésére gátlólag hatott — mégis fölszaladt a tűz az egész házra, míg a 40-es számú ház, mely nem oly szolid szerkezetű, nem égett le teljesen, hanem csak az a része, a mely közvetlen összeköttetésben volt

a raktárral s még egy pár ablak és ajtó, melyek a raktárból ki-kicsapó lángok áldozatai lettek.

A leszakadt lépcsők.

A 38-as házban úgy a fő, mint a melléklépcsőn a lépcsőfokok mind rombadőltek. Ennek oka az volt, hogy úgy a fő, mint a melléklépcső fokai mészkőből készültek (karsztmárvány vagy csobánkai kő). Ezek a nagy hőség folytán rézben égetett mészsze váltak, amely súlyt el nem bírván, egyes fokok eltörték s leesésükben a még épen maradt köveket is a mélységbe rántották magukkal. Szerencse, hogy a pinczeboltozat úgy az égésnek, mint ezen rázuhánósulynak ellentállott s így a fölépcső alatt lévő villamos áramot szolgáltató gépek épségben maradhattak. A 40-es számú házban a melléklépcső szintén rombadőlt s ez azért történt, mert úgy a lépcső mint a mellette levő teherfelvonó mint kürtők működtek s a lángokat magukhoz vonva, a már előbb említett módon a lépcső leszakadását eredményezték.

Az üvegtető.

A 38-as számú ház udvara teljes nagyságában vasszerkezeten nyugvó üvegfedéllel volt fődve. Az udvarban fölhalmozott áruk égése folytán keletkezett nagy hőség a vasszerkezetet fehér izzadásig hevítette, minek folytán tartóképesége elveszett s a ránehezülő súly alatt részben leszakadt, részben pedig a görbeségnek mindenféle formáját vette föl. Ezen beüvegezéshez a szabadalmazott drótüveget használták, mely csak igen nehezen törik. Az üveg addig állt ellen a tűz behatásának, amíg cseppfolyóssá nem lett, amit rongyalaku czafatokban lelógó volta mutat. Ez azt bizonyítja, hogy az udvaron a tüzlángok nem csaphattak oly könnyen fel a felső emeletekre, hanem a felső emelet az utcáról befelé égett ép úgy, mint az áruháza maga. Tehát a tüztőlótságnak az az állítása, mintha oda bemenni nem lehetett volna, valótlán.

A vasszerkezetek.

Úgy a 38. mint a 40-es számú házban az utcaiz és közép főfalakat legnagyobbbrészt szegecselt vastartók és ezekre fölszerelt vasszekeénytartók helyettesítették. A szekeénytartók a tűznek igen jól állottak ellent mind a két házban, azoknak deformációja szabadszemmel alig észlelhető, míg a szegecselt vastartók a tűz behatása folytán többé-kevésbbé alakjukat megváltoztatták olyformán, hogy a 40-es számú házban a lángok még a szegecsket is egyszerűen elnyirták, a 38-as sz. házban ellenben ezek a tartók legnagyobbbrészt épségben maradtak. Ennek okát abban kell keresni, hogy a 38-as házban a szegecselt vastartókat azbeszt-habarcscsal vonták be, amely a tűz behatásának ellent állott, míg a 40-es sz. házban ezt az azbeszt-burkolatot nem alkalmazták, hanem állítólag chamotte-téglákkal lett volna kifalazva, külső burkolata azonban egyáltalán nincs. Fokozhatta a 40-es sz. háznál a vastartók deformálását az

is, hogy e szegecselt vastartók belsejében *kéménykörtők* voltak alkalmazva, ami építkezési képtelenség sőt lelkismeretlenség s ha a 7-es bizottság, amely az építkezési engedélyt adja, ezt tudta, *vétke gondatlanságot követett el*.

Ami a falak tűzképeségét illeti, azt tapasztaltuk, hogy a rendes falazat a tűznek jól állott ellent, aminthogy jól állottak ellent a hengerelt vastartók is (traverzok), mert az összes traverz-boltozatok épségben maradtak, kivéve egyet, amelynél a téglák elrepedtek, de ez annak tulajdonítható, hogy ezen a boltozaton állottak a megengedett sulynál többlet nyomó Wertheim-szekeények. A czeement-habarcscs, ami igen sok pilléren volt alkalmazva, a tűznek kitűnően állott ellent és semmiféle változást nem szenvedett, míg a pillérek, amelyekre a szegecselt szekeénytartók nehezettek, a tűz befolyására sok helyütt ketté repedtek s így tartóképeségüket teljesen elvesztették, úgy hogy azok helyébe okvetlen más pillérek és más falak lesznek beépítendőek, ha ugyan a 7-es bizottság a ház lebontását el nem rendelné, ami a szakértői vélemény szerint elrendelendő volna.

A tüztőlótság hibái.

Ami a tüztőlótság működését illeti, sajnálattal kell konstatálni, hogy nem állott hivatása magaslatán. Maga a legénység emberfeletti munkát végzett, de a tüztőlótság vezetői egy nagyobb tűz meggátlására képteleneknek mutatták be magukat, mert nemcsak nem tudták megtartani nyugodtságukat, hanem *igazi hivatási képtelenséget tanusítottak*.

Az a slendriátság, mely a felszerelések el nem vivésében nyilvánult, oly vétkecs mulasztás, *amelynek konzekvenciája csak a tüztőlótságság ellátolítása lehet*, mert a hivatási képtelenség is ok a fegyelmi uton való hivatalvesztésre. Szerbowski Szaniszló, tüztőlótságsparancsnok az állásával kapcsolatos kötelességek teljesítésében nem mutat példát alárendeléseinek. Láttuk, hogy nincs meg benne az állásához szükséges invenció, körültekintés és judicium. Már maga az a körülmény is jellemző, hogy a telefonjelentés szerint tudomása volt arról, hogy a Párisi Áruháza ég s nem tartotta szükségesnek ott a laktanya színhelyén elrendelni a gőzfecskendő befütését. Eltekintve attól hogy a helyszínére is a bejelentés után 25 percczel érkezett meg, a gőzfecskendőnek fütése fél órát vett igénybe, úgy hogy a tüztőlótsák működése lényegileg csak a tűz keletkezésétől számított circa 1 óra múlva kezdődhetett meg. Alkalmas szavakat nem találunk annak a botrányos állapotnak kifejezésére, hogy a tüztőlótság mentőponyvákat a Népszínházról volt kénytelen kölcsön kérni, mentőzsákokat nem alkalmazott, megse kísérelte. Másrészt pedig figyelmeztetve volt a főparancsnok arra is, hogy az áruháza hátsó részénél volnának alkalmazandók az életmentési kísérletek. Az illető figyelmeztetést igen büszke módon utasította el a főparancsnok

s így a mentést a jelzett helyen meg se próbálta. Pedig a 7-es bizottság a helyszíni szemle alkalmával konstata, hogy a 38-as és 40-es házak határos légudvarain keresztül mindenkit meglehetett volna menteni, amit az is igazol, hogy a házmester családjával és a viczeházmester is azon menekült. A 7-es bizottság még azt is konstata, hogy a 3-ik emeleten levő Keszler-féle lakásba, amely lakást a tűzvész meg se támadta, a szomszéd Klauzál-utca 3. sz. ház tetején és légudvarán a légudvar közvetítésével könnyen be lehetett volna jutni. Ezt se kísérelte meg a tűzoltóság. Az eszélyesség a tűzoltóságban csak abban kulminált, hogy a szerencsétlen áldozatokat a circa 20 méter magas ablakból az öngyilkosságba kényszerítette azzal, hogy ugrásra uszították őket, holott még arra se terjedt ki a tűzoltóság figyelme, hogy meg-tanítsák a laikusokat, hogyan kell a ponyvát tartani magasból kiugró emberek megmentésére.

Nagy mulasztást követett el a kerületi mérnöki hivatal is, amely a tűznél jelen volt s még se adta meg az utmutatást, miként lehetne megközelíteni a házat a mentő akciónál, mert a helyszíni szemle teljesen beigazolta azt is, hogy a 4-ik emeleti tűzfal áttörésével szintén megmenekülhettek volna a lakók.

Végkonzekvenciák.

A konzekvencia az, hogy a kapualj melletti falnak hiánya okozta közvetlenül, hogy a tűzvész alkalmával annyi emberélet áldozatul esett. A másik konzekvencia az, hogy ilyen áruháznál a házakban a lépcsőket alá kell falazni s hogy a kapualjakat se portáléval, se más egyébvel szűkíteni nem szabad, oda éghető anyagnak felhalmozása okvetlen megtiltandó, minek következtében mindazon házakból, ahol a kapu aljában portálék vannak, azok lehető rövid idő alatt eltávolítandók, másrészt azon házaknál, ahol a kapualj mellett a falakat utólagosan kiszedették, azok nyomban újból fölépítendők. Ilyen pl. az Abázia-kávéház, Stancsu-kávéház, Szénássy-féle ház (Szervita-tér) stb.

Vége a vakációnak.

A törvényhatósági bizottság nyári szünete véget ért. Szeptember 9-én már rendes közgyűlés lesz, melynek tárgysorozatára a tanács 62 pontot tűzött ki. Ismét hallani fogjuk a régi verklit a megszokott melodiákkal. De valószínű, hogy az év hátralevő részén nagyobb számmal fognak megjelenni a városatyák a közgyűléseken és még szorgalmasabban a kerületi klubokban, mert közeledik a választások ideje. Érdekes lesz megfigyelni, hogy kik miképp igyekeznek majd a népszerűséget s ezzel együtt a városatyai mandátumot maguknak biztosítani.

A szerdai közgyűlés érdekesebb tárgyai a következők:

Az ártézi fürdő ügye. (Erről szól mai vezércikkünk.)

A kórházak élelmezése. Tett indítvánnyal szemben a tanács azt mondja, hogy a házi kezelést ez idő szerint életbe léptetni nem lehet, szükségesnek tartja azonban, hogy a kérdés további alapos tanulmány tárgyává tétessék. Miután azonban a kórházak élelmiszer-szükségletének szállítását biztosító szerződés ez év végével lejár, a tanács az 1904. január 1-től kezdődő szállításra árlejtést fog kiírni.

Az országos nőképző-egyesület ingyenhelyei. A nőképző-egylet nem hajlandó tovább elismerni a főváros ama jogát, hogy 3 növendéket ajánlhat az intézetben ingyenes ellátásra és pedig nyomasztó helyzetén kívül amiatt, mert a fővárossal szemben fenállott kötelezettségét — (az intézet ugyanis 1886-ban egy 38.000 frtos telket kapott a fővárostól) — lerovottnak tekinti az eddig nyújtott ingyenes ellátások által. Ezzel szemben a tanács ragaszkodik az alapító oklevélbe foglalt jogaihoz és bírói lépéseket szándékozik az egyesület ellen indítani.

A többi 59 pont nem közérdekű, s vitára alig fog alkalmat adni.

Közegészségügyi statisztika.

A főorvosi hivatal július havi jelentéséből azt látjuk, hogy Budapesten a születések száma apad, a halálozás ellenben növekszik. Tavaly az év első hét hónapjában 13.952 gyermek született és 7983 ember halt meg; az idén született 13.345 és meghalt 8468. A születéseknél az apadás körülbelül 600, a halálozásoknál a növekedés 500. Ez azt mutatja, hogy a főváros lakossága nem kellő arányban gyarapodik.

Július hónapban a hevenyfertőző kórok száma csökkent.

A légzőszervek hurutos, lobos és gümös bántalmai a következő halálozást tüntetik fel: Meghalt gümőkórban 214 (mult hó 201), tüdőlobban 90 (mult hó 96), hörghurutban 38 (mult hó 35), egyéb légzőszervi bajokban 108 (mult hó 102).

A hevenyfertőző kórok közül némileg emelkedett a hagymáz, a vérhas, ellenben csökkent a vörheny, a kanyaró, a roncsoló toroklob, a gyermekági láz, az orbáncz. Himlőeset ezen hónapban sem volt.

Élve született e hónapban 1765; meghalt az útról jött s itt elhalt 136 egyén levonásával 1170; így a születések 595-el multák felül a halálozásokat.

Július hónapban a székesfőváros összes köz- és magánkórházaiban, valamint gyógyintézeteiben gyógykezeltetett 9310 fekvő és 13.605 járó beteg, összesen 22 915, vagyis 885-el kevesebb mint az elmúlt hónapban. A ker. orvosok által gyógykezeltetett 594 fekvő és 1668 járóbeteg összesen 2262; kórházba küldetett 99 egyén.

Július hónapban a lipótmezei állami elmeegógyintézetben 1285, az angyalföldi állami elmeegógyintézetben

intézetben 381, a megfigyelő osztályon 175, a dr. Schwarczer-féle elme- és ideggyógyintézetben 190 elmebeteg ápoltatott.

A hajléktalanok menhelye egyletének négy menházában július havában szállást kapott: 21,567 férfi, 2302 nő és 241 gyermek, összesen 24,110 személy.

A lelenz és dajkaságba adott gyermekekre nézve:

1. A budapesti első gyermek-menhelyben július hóban felvételre összesen 33 gyermek. A székesfővárosi hatóságok által elhelyezett 33, ezek között lelenz nem volt.

Július hóban ápoltatott összesen 1359 gyermek, ezek közül a hatóságok által elhelyezett 456, elvitetett 71, elhalt 1.

A m. kir. állami gyermekmenhelyben ápoltatott 9453 gyermek, elbocsátatott 709, meghalt 128.

A székesfőváros összes kerületeiben volt 897 csecsemő, lelenz és árva.

I-ső foku egészségrendőri elintézés alá került új és toladék épület összesen 65.

Ezek közül a lakhatási, illetve használhatási engedély megadatott 84 esetben, csak részben 5, megtagadtatott — esetben.

II-od foku határozat érkezett 2, a lakhatási, illetve használhatási engedély megadatott 2 esetben.

Ugyancsak vizsgáltatott:

lakás	932	kifogásoltatott	44	betiltatott	8
pinczelakás	130	"	42	"	6
zsúfoltlakás	50	"	28	"	10
istálló	291	"	53	"	3
kút	53	kifogásolt.	18	kijavított.	—
árnyékszék 145	"	73	"	72	"
pöczegödör 158	"	64	"	39	"
házcsatorna 160	"	30	"	21	"
utczai " 73	"	1	"	—	"

Elkoboztatott vizsgálatok alkalmával: tej 180 liter, tejfel 15 $\frac{1}{4}$ liter, vaj 8 $\frac{1}{4}$ kg., hus 185 kgr., hentesáru 9 $\frac{3}{4}$ kg., baromfi 8 drb, gyümölcs 464 kosár, zöldség 260 klgr., tojás 1201 drb.

Reoltatott fiu 929, leány 1236, összesen 2165 ujraltatott fiu 184, leány 120, összesen 304.

Ebmarás előfordult 19, veszettségen gyanus 5. A köztisztaság kielégítő volt.

A vízvezetési viz bakteriológiai szempontból jó, vegyszeti szempontból kifogástalan volt.

Az állategészségügy nem volt kedvezőtlen, a mennyiben fertőző állati megbetegedések járványosan a székesfőváros területén újabb egy kerületben sem jelentkeztek.

Megsemmisített a gyepmesteri telepen ló 61 drb szarvasmarha 20 drb, kóbor eb 221 drb, birka 5 darab.

Befogatott továbbá a gyepmester által 242 kóbor eb, ezek közül védjeggyel el volt látva 26, visszaadatott 21 védjegyes eb.

A közbághidon levágtatott összesen 20.255 drb állat, ezek között 8249 drb nagyszarvasmarha és 10.718 drb borju, 1288 darab birka, bárány és kecske, 22.360 drb sertés és 7 drb stüldő.

Kényszervágás 74 esetben történt, 7 darab husa élvezhetőnek találtatott.

Megsemmisített a közbághidon 6 darab nagymarha, 1 drb borju, 287 drb sertés, 4446 drb stüldő, 1522 drb máj, 182 drb vese, 41 drb lép, 180 drb szív, 21 darab félfej, 3 darab állkapocs, 6 drb nyelv, 109 drb bázsing, 12 drb gyomor, 26 drb bél, 3 drb méh, 5 drb tögy, 1 drb lábvég, 953 drb vehem és 97.5 klgr. vegyeshus.

Megsemmisített a székesfőváros vásárcsarnokaiban: 409 kg. marhahus, 229.5 kg. borjuhus, 122.5 kg. sertéshus, 0.27 kg. borjumáj, 28.1 kg. stüldőthús, 23 kg. kolbász, 968 drb baromfi, 2.9 kg. libamáj, 11.1 kg. lúdszár, 136.85 kg. hal, 2704 darab édesvízi rák, 146 kg. vadhus, 75 liter tej, 70.5 liter tejfel, 1.75 kg. vaj, 700.1 kg. tehén- és lipótúró, 15.498 drb tojás, 878.75 kg. zöldség, 233.02 kg. gomba, 13.020.5 kg. gyümölcs.

Megsemmisített továbbá a kerületekben: 13 kg. marhahus, 166.75 kg. sertéshus, 6.5 kg. hal, 9 kg. hentesáru, 27 drb baromfi, 885 drb romlott tojás, 169 liter hamisított tej, 23.25 liter hamisított tejfel, 8.25 kg. vaj, 10 kg. süteményfélék, 452.5 kg. romlott zöldség, 730 drb romlott ugorka, 60 kg. gomba, 171.5 kg. éretlen gyümölcs, 183 kg. romlott gyümölcs, 10 liter sör, 25 kg. paradicsom.

Hirek a városházáról.

Tulzás. Számos oldalról kapjuk a panaszos felszólalást, hogy a hatóságok egyik végletből a másikba esnek. Az elrendelt tűzvizsgálatok kapcsán oly intézkedések történtek, melyek tulzás számba mennek és ok nélkül károsítják a háztulajdonosokat és kereskedőket. Így többek között az V. ker. elöljáróság elrendelte a Sas-utca 9-ik számú házban, hogy a földszinten levő posztókereskedés udvari raktárhelyiségének ablakai falaztassanak be. Természetes, hogy az elsötétített helyiséget használni nem lehet, s a bérlő elhúrozolkodni készül. A háziur el lehet készülvén, hogy helyisége ily átalakítás után állandóan üresen marad. Saját szemünkkel meggyőződünk, hogy ez az intézkedés fölösleges volt, vagy ha mégis szükséges, akkor Budapest összes házainak udvari lakásait be kell falaztatni. Jó lesz, ha az előjáróságok szem előtt tartják, hogy „est modus in rebus.” A tűzbiztonsági követelményeknek eleget lehet tenni a háztulajdonosok és kereskedők zaklatása nélkül is.

A budapesti gázgyárak megváltása. A budapesti légszuszgyárak megváltása ügyében a tanács annak idején utasította a mérnöki hivatalt, hogy a nagyszabású megváltási műveletnek készítse

el a tervezetét. A kérdés hosszas és alapos tanulmányozása alapján a mérnöki hivatal el is készítette már a tervezetet, melyet ama javaslattal terjesztett be a tanácsnak, hogy az legalább is 300 példányban sokszorosítva rendelkezésére álljon a bizottsági tagoknak. A fővárosra nézve eme rendkívüli fontos ügy iránt ugyanis már eddig is nagy érdeklődést tanúsítottak a bizottsági tagok s így valószínű, hogy a megváltási tervezet annak bizottsági s közgyűlési tárgyalása előtt tanulmányozni akarják s ez okból szükséges, hogy a tervezet elegendő számú példányban álljon rendelkezésre. A tanács tekintettel arra, hogy a megváltásra vonatkozó tárgyalások nemsokára megindulnak, elfogadta a mérnöki hivatal javaslatát s elrendelte a tervezetek sokszorosítását s szétküldését.

A közbiztonság új állomásai. A főváros tanácsa most árlejtést hirdetett a közbiztonságon építendő két szarvasmarha istálló munkálataira s az ezzel kapcsolatos vásártéri új berendezések illetve átalakításokra. A földműves és elhelyező munkákra 189945 korona; a vas, ács, asztalos, lakatos stb. munkákra pedig összesen 328067 korona irányoztatott elő. Az árlejtés 1903. évi szeptember 18-án délelőtt 11 órakor fog megtartatni a VIII. ügyosztályban.

A főváros új diszkutja. Az Árkay-féle diszkut ügyére vonatkozólag a főváros mérnöki hivatala azt a javaslatot tette a tanácsnak, hogy a kufra nézve új pályázatot hirdessen. Jó sok esztendő múlt el ugyanis azóta, hogy a főváros elfogadta kivitelre Árkay Sándor műlakatos tervét, amely ma már elavult. Ez okból ajánlja a mérnöki hivatal, hogy új pályázat hirdettessék. A kut helyére nézve a főváros képzőművészeti bizottsága azt javasolta, hogy a kut a Vármű-téren állíttassék fel. A mérnöki hivatal ezt sem találja helyesnek, mert úgy véli, hogy azon a kis területen a diszkut nem fog kellőképpen érvényesülni. Ezt az ügyet a főváros középítési bizottsága a legközelebbi ülésén fogja tárgyalni.

Tűzfészkek a városházán. A főváros segédhivatalainak igazgatója beadványt intézett a tanácshoz, melyben föl hívja figyelmét az irattárban uralkodó tűzveszélyes állapotokra. A villamos lámpák összes vezetékei a fából készült állványokon futnak végig, ami fölötté veszélyes. A kezelő tisztviselők akaratlanul is sűrűen horzsolják e vezetékeket, miközben ki- és berakják az aktasomókat. Emellett könnyen megeshetik, hogy a drótok elszigetelő burokja megsérül, amiből tűz keletkezhetik. A gyúlékony papírral megrakott száraz deszkaállványokat egyetlen szikra is lángra lobbantja. Hasonló tűzveszélyes állapotok fenyegetik a levéltárt is, ahol szintén ily könnyelmű módon helyezték el az áramvezetéket. A segédhivatali igazgató ez okból kéri a tanácsot, utasítsa sürgősen a mérnöki hivatalt, hogy az irattárt s a levéltárt vizsgálja meg s a vezetéket biztosabb helyre rakják le.

A Vármű-utca rendezése. A IV. ker. elöljáróság előterjesztése folytán a tanács elhatározta a Vármű-utca rendezését. Új burkolatot kap ez a régi köz, melynek kocsijárója a járda lerakása után még keskenyebb lesz, miért is a kocsiforgalom csakis az egyik oldalról fog megengedtetni.

Az új elöljárósági épület. A III. kerületi elöljáróság részére új palotaszerű hatalmas házat épít a főváros a Fő-tér s a szentendrei-utca sarkán levő fővárosi telken. Az elöljárósági palota költségeire meg is szavazott már a közgyűlés 342,000 koronát. A belügyminiszter értesítette a fővárost, hogy az erre vonatkozó közgyűlési határozatot jóváhagyja. A tervek szerint a III. kerületnek egyik legdíszesebb s leghatalmasabb épületét fogja képezni az új palota, melyben oly bőven lesznek helyiségek, hogy azokban az idővel megszoruló ügyforgalom esetén is kényelmesen elférnek majd az összes hivatalok.

A halászbástyák biztonsága. A halászbástyák partjainak s egyéb létesítményeinek biztonsága érdekében a főváros s a közmunkák tanácsa együttesen elhatározta, hogy az északi bástyán lakást rendeznek be egy ör számára, ki az érték tárgyakra s sőtanyokra ügyelni lesz köteles. Az ör lakása olyan ponton lesz, ahol az ügyeletére bízott területet könnyen áttekintheti. Miután egyéb mellékfogalkozást az alkalmazandó ör el nem vállalhat, szabad lakáson kívül olyan díjazást ad neki a főváros, hogy abból megélhessen.

Az irgalmas nővérek kérelme. Bencsik Augustus az ó-budai irgalmas nővérek főnöknője beadványában arra kérte a tanácsot, hogy a rend nővérei számára jelöljön ki külön helyen ingyenes temetkezési helyet. E kérelemmel foglalkozott is a tanács s kimondta, hogy az irgalmas nővérek az ó-budai temető ama területén temetkezhetnek, melyet a főváros a Margit kórház ápoló apácái számára kijelölt.

Vendéglősök a kókusz-zsir ellen. A budapesti szállodások és vendéglősök ipartársulatától legutóbb véleményt kért a kereskedelmi és iparkamara arra nézve, hogy nem válnék-e olcsóbbá a főváros közeli elvezése ha kókusz-zsiradékok mérsékelten vámoltnának meg. Az ipartársulat elnöksége határozottan ellene nyilatkozott az újfajta növényi zsiradékok behozatala megkönnyítésének. Nézete szerint a kókusz-zsir csak látszólag olcsó, s így indokolatlan konkurrencziát okozna a disznózsir termelésnek, melyet használhatóságra nézve meg sem közelít. Ezenkívül pedig félő, hogy a kókusz-olaj nagyobb mértékben való importálása előmozdítja majd a disznózsir meghamisítását.

Adófizetés az ex-lexben. A főváros adópénztárána az elmúlt augusztus hó folyamán összesen 16.572 fél teljesített adóbefizetést. A befizetett összeg 5.576.223 korona és 16 fillér volt. Január elseje óta 136.228 fél 24.414.226 korona 80 fillért

fizetett be. A múlt év hasonló szakában a befizetett összeg 26.487.724 korona 97 fillérre rugott, amely összeg 172.724 félnek képezte az adóját. Az ex-lex állapot következtében tehát ez idén 2 millió 073.498 korona 17 fillérrel *kevesebb adó folyt be*, mint tavaly ilyenkor.

A légszuszvillágítás kiterjesztése. A II. kerületi elöljáróság ma sürgős előterjesztést tett a tanácsnak a Vidra-utca világitása dolgában. Ez az utca köti össze a Zsigmond-utcát az ó-budai rakparttal, melynek most folynak a rendezési munkálatai. Daczára annak, hogy a jelzett vidéken a közbiztonság éppen nem mondható kielégítőnek, míg eddigelé nem történt intézkedés, hogy a Vidra-utca is valamelyes világitást kapjon. Nincs ott sem gáz sem petróleumlámpás. Az elöljáróság most kéri a tanácsot, hogy a Vidra-utczában lerakassék a légszuszvezeték.

A Gellérthegy vízmedencze. A fővárosi vízműgazgatóság előterjesztést tett a tanácsnak a Gellérthegy vízmedencze környékének kiegészítő rendezése tárgyában. A medencze területének északi részén egy régi vadvizárok húzódik, melyet okvetlenül el kell távolítani. A vízműgazgatóság ez okból javasolja, hogy az árok mihamarább tömésék be. Miután pedig e munkálat csakis vízjogi engedély mellett vihető keresztül, kéri, hogy annak megszerzése tárgyában a polgármesternél, mint elsőfoku vízjogi hatóságnál, tétessenek meg a szükséges lépések.

Magyar királyi államvasutak.

23890. szám.

Üzletvezetőség Aradon.

Pályázati hirdetmény.

I. A magyar királyi államvasutak Arad-Mária-Radna bez. Mária-Radna-Temesvár-Gyárvaros kiz. Arad-Temesvár-Józsefvaros s kiz. Arad-Békés-Csaba kiz. és Békés-Csaba kiz. Ősi kiz. összesen 295,5 kilométer hosszú vonalain, valamint az aradi üzletvezetőség hivatalos helyiségeiben használatban levő összes szolgálati óráknak 1904. évi január hó 1-től számított 3 éven át jókarban tartása, javítása és szabályozása iránt ezennel pályázatot hirdetünk, minél fogva felhívjuk a pályázni kívánó és iparendelélyel bíró órákat, hogy 1 koronás bélyeggel ellátott és „Ajánlat pályáórák jókarban tartására 23890/1903 számhoz” feliratu borítékba zárt ajánlataikat lepecsételve f. évi október hó 17-én déli 12 óráig a magyar királyi államvasutak aradi üzletvezetőségének általános (I) osztályánál nyujtsák be.

Bánatpénz fejében 100 korona azaz egyszáz korona készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban legkésőbb f. évi október hó 16-án

déli 12 óráig alulirt üzletvezetőség gyűjtőpénztáránál Aradon leteendő.

Takarékpénztári betétkönyvek letét gyanánt nem fogadtatnak el.

Ezen feltételektől eltérő vagy nem a kitűzött határidőre beérkezett ajánlatok nem vétetnek figyelembe.

Az ajánlatok között a választás szabadon, a megajánlott összegre való tekintet nélkül történik.

A szerződési feltételek alulirt üzletvezetőség I. osztályánál a rendes hivatalos órák alatt megtekinthetők, illetve kívánatra postán megküldetnek; feltételezzük tehát ajánlattevőkről, hogy azokat ismerik és egész terjedelmükben kötelezőknek elfogadják.

A pályáórási székhely: Arad vagyis az illető órás, ki e teendőkkal megbizatik, köteles Aradon lakni, illetve itt üzletet tartani.

Az ajánlatok feletti határozathozatal az ajánlatok felbontásától számított 14 nap alatt várható, míg a letett óvadék ezen határidő után 8 napon belül fog kiutaltatni.

Az ajánlattevők ajánlatukkal az azok fölött hozandó végleges határozat hozataláig kötelezettségben maradnak s azokat nem vonhatják vissza mivel az ajánlat visszavonása a bánatpénz elviselését vonja maga után.

Aradon, 1903. évi augusztus hó

**A magyar királyi államvasutak
aradi üzletvezetősége.**

Magyar királyi államvasutak. Igazgatóság.

100064/903. szám.

Pályázati hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak igazgatósága az 1904. évben, illetőleg 1906. év végéig szükséges román- és portland-cement szállítását biztosítani kívánván, ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Az ajánlatok 1903. évi szeptember hó 22-ig beterjesztendők, a bánatpénzek pedig a megelőző napon déli 12 óráig leteendők.

A pályázatra vonatkozó részletes feltételek, ugyszintén az általános szállítási feltételek a magyar királyi államvasutak anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál (Budapest, Andrássy-ut 73. szám, II. em. 40. ajtószám), valamint minden üzletvezetőségnél megtekinthetők, vagy a megállapított ár előzetes lefizetése mellett a magyar királyi államvasutak budapesti nyomtatványtáránál posta útján is megrendelhetők, megjegyezvén, hogy az általános feltételek minden példányáért 50 fillér fizetendő.

A feltételeknek posta útján való megküldése esetén 20 fillér postaköltség is beküldendő.

Budapest, 1903. évi augusztus hóban.

Az igazgatóság.

Magyar királyi államvasutak.

121747/903 szám.

Pályázati hirdetmény.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága a jövő 1904. évi január hó 1-től számítandó öt évre vagyis 1908. év végéig a használatában levő kezelési nyomtatványok kezelését, készletben tartását, szétküldését és elszámolását biztosítani kívánván, ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

A kiírás tárgyát képező kezelésre vonatkozó részletes feltételek és módozatok, valamennyi hazai kereskedelmi és iparkamaránál megtekinthetők és a magy. kir. államvasutak igazgatósága anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál (Budapest, VI., Andrásy-ut 73. sz. II. em. 54. ajtószám) kaphatók.

A szabályszerűen kiállított, ivenkint 1 koronás magy. kir. okmánybéllyel ellátott ajánlatok lepecsételve legkésőbb f. é. szeptember 18. déli 12 óráig a magy. kir. államvasutak igazgatósága anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál benyújtandók, vagy postán beküldendők, a boríték pedig következő külcímmel látandó el: „Ajánlat 121747/903 számhoz.” Bánatpénz gyanánt 5000.— szóval ötezer korona legkésőbb f. é. szeptember 17. déli 12 óráig a magy. kir. államvasutak budapesti főpénztáránál leteendő.

Budapest, 1903. évi augusztus hóban.

Az igazgatóság.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihúzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemez fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vízműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különféle emeltyű-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utca 5.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcson részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékpénztári kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol vállókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrásy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák

délelőtt 1/2 9—1/2 1-ig, délután 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**és
szabadalmazott**Füstemesztő tüzeléseket**gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.
Jutányosan jótállás mellett.**Tervek és költségvetések**

kivánatra.

Tűzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztosítást, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokról

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő

A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR**FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR**

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-
világító testekben,**

a legegyszerűbb kivitelől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körút 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utoza.
Kolozsvár: Wesselényi-utoza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-uteza 1.**Schlick-féle****vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság.**

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzem-berendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készítése, stb.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

== Megjelen minden kedden. ==

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

== Telefon szám 645. ==

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Spekuláció.

Tul a Városligeten, az Angyalföldnek nevezett területen egy hatalmas complexum hever parlagon. A talaj futóhomok. Tehát semmire sem használható. Tulajdonosa az a Krausz-család, amely *megyeri* prédikátummal írja nevét. Ügyes, élelmes emberek, kik a tőkét nem szeretik hevertetni, sőt szívesen megduplázzák, vagy ha lehet, megtízszerezik. Miért ne tennék? A tőkéseket ma csak a piszkos inggallérú, vörös nyakkendő szocialisták szidják, az előkelő osztályok ellenben meghajolnak előttük. Az ügyes és élelmes Krausz-család tehát egészen stilszerűen, a korszellem szerint cselekszik, midőn azt a jövedelmet nem hajtó nagy telket parcellázni és beépíttetni akarja.

Telek és telek között nagyobb a különbség, mint a nyers gyémánt és az Amsterdamban csiszolt briliáns között. Ha a Krauszek telke megmarad kóró-termő földnek, az értéke nem több két vagy háromszázezer koronánál. Ellenben ha parcellázzák és utcákat nyitnak rajta, egyszóval ha a város építkezési köréhez csatolják: ki lehet belőle árulni két vagy három milliót. Világos ugy-e bár, hogy a tulajdonosok bolondok volnának, ha mindent el nem követnének, hogy az utóbbi valósuljon meg.

Aki figyelemmel kíséri a városházán megforduló ügyeket, emlékezni fog, hogy Krauszek sürgetik a parcellázási engedélyt. Élénken kiszínezték, mennyire előnyös és szükséges, hogy ott az Isten háta mögött

egy új városnegyed létesüljön. A városi hatóság azonban most az egyszer nem siet eleget tenni a kívánságnak. Krauszek méltó bosszankodására olyasfélét hangoztat, hogy csak akkor engedi meg a parcellázást, ha a tulajdonosok a maguk költségén gondoskodnak az utcanyitásokról, csatornázásokról, és egyéb szükséges dolgokról.

Dicsérjük a hatóságot, hogy ezt az álláspontot foglalja el a merész spekulációval szemben. Elvégre is a főváros nincs hivatva arra, hogy megtízszerezni segítse Krauszek vagy bármely magánember vagyonát. Mi azonban elvi szempontból is ellene vagyunk annak, hogy a város az Angyalföld irányában fejlesszessék. Sőt azt mondjuk: elég volt a külterjes fejlődésből. Látjuk ugyanis, hogy mialatt benépesült a Zugló, megnövekedett Kis-Pest, Erzsébetfalva, Promontor és Rákosfalva, addig teljes stagnálás állott be a József- és Ferenczvárosok külső részein. Vannak utcák e városrészekben, melyekben végesvéig nem találunk egyebet rozzant, ócska földszintes házaknál. A Józsefvárosnak a Népszínház- és József-utcák közt levő része öt vagy hat hosszú mellékutcával valósággal szégyene a fővárosnak. Aki ide téved, azt hiszi, hogy egy nyomoruságos mezővároskába jutott. Ennek a visszamaradásnak legfőbb oka az, hogy a főváros derűre-borúra támogatta a külterületek beépítését. A vállalkozók szívesebben építkeztek az ottani olcsóbb telkeken, mintsem a József- vagy Ferenczvárosban. A szegény néposztály pedig pár forint házbér-

különbség miatt benépesítette a kültelki házakat, hol a nagylelkű főváros szintén gondoskodik kövezésről, csatornázásról, világításról és vízvezetésekről. Miután tudjuk, hogy ezek a munkálatok óriási összeget emésztene fel és szinte elviselhetetlen teherként szerepelnek az évi budgetben, számot kell vetni, meddig terjedjen a külterjes fejlesztés. Annál is inkább, mert a belső részekben folyton szaporodik az üres lakások száma.

Nézetünk szerint legalább 10—15 esztendeig nincs szükség külső területek újabb beépítésére. Ha a vállalkozók építeni akarnak, szerezzék meg a belső részekben levő viskókat és azok helyébe emeljenek modern lakóházakat. A magát világvárosnak tartó Budapest iparkodjék egységes képet nyújtani. Ne bántsa a szemet az a kontraszt, amelyet a József- és Ferenczváros mellékutczái nyújtanak a körutakkal szemben. Ha majd *mindenütt* városias külseje lesz Budapestnek, akkor menjünk kifelé. De akkor is nem az Angyalföld és a Rákos népesítendő be, hanem a sokkal egészségesebb budai oldal. Az új városrész a Gellérthegy déli tövében létesítendő, a lágymányosi síkságon.

A régi Országház.

Lapunk egyik előfizetője írja az alábbi sorokat:

Azt hallottam az újabb időkben, hogy a főváros a legnagyobb takarékosagra törekszik. Arról is olvastam, hogy egy csomó hivatal, előjáróság, iskola stb. bérházakban van elhelyezve, mert a fővárosnak nincs pénze új épületek emelésére. Beszéltek előttem arról is, hogy a főváros szívesen nyújtana otthont munkás-könyvtáraknak és olvasó helyiségeknek, de nincs hová helyezze őket.

Hát én azt mondom, hogy mindez nem igaz. Mese a takarékoság, mese a pénzhiány és a jóindulat is.

Mert ha nem mese, mikép volna különben lehetséges, hogy a főváros *felhasználatlanul* hagyja a Sándor-utczai régi Országház épületét? Amióta a honatyák átköltöztek a Dunaparra, ebben a terjedelmes épületben senki sem lakik a felügyelőn kívül. Pedig a középítési bizottság konstataulta, hogy elég jó állapotban van arra nézve, hogy valamely közczélra felhasználják.

Ugy látszik azonban, hogy a tanács is, meg a törvényhatósági tag urak is teljesen megfélemedtek arról, hogy valamit csinálni kellene az épülettel. Utoljára akkor volt róla szó, midőn Beöthy László színháznak akarta kibérelni és átalakítani. Ez a terv kutba esett és azóta senki nem törődik az épülettel.

De örök időnkig nem maradhat felhasználatlanul. Valamit csinálni kell vele. Én azt javaslom: vagy bontsák le és építsenek helyébe egy új házat, amelyben valamely hivatal helyezendő el, vagy rendezzék be nyilvános olvasóteremnek. Ilyenre szüksége van a főváros ama közönségének, amely nem járhat se kaszinókba, se a nyilvános könyvtárakba.

Legközelebb részletesen megírom, milyennek óhajtanám a nyilvános olvasótermet. Egyelőre megvárom a fölvilágosító választ: van-e a városnak valami más terve az épülettel? —y.

A fővárosi iparosok és a királyi vár.

Tudvalevő, hogy a várpalota belső díszítése és bebutorozása tekintetében irányadóul szolgált Ö felsége amaz óhaja, hogy amit csak lehet, magyar iparosokra bizzanak. Olvasóinkat bizonyára érdekelni fogja, hogy mely hazai czégek működtek közre a várpalota berendezésében?

Erre vonatkozólag a művezetéssel megbízott *Hauszmann* Alajos építész a következőket írja:

Örvendetes jelenség, hogy immár iparunk és iparművészetünk is a fejlettségnek azt a fokát érte el, hogy egynehány iparág kivételével képesítve vagyunk a leggazdagabb és legelőkelőbb, sőt fejedelmi berendezéseket is itthon, saját erőnkől megalkotni.

Azon iparágak közül, melyek tekintetében még a külföldre vagyunk utalva, első helyen áll a selyemszövő ipar.

Igaz, hogy sikerült a királyi vár felszereléséhez szükséges bútor- és fali selyem szövetek egy részét Magyarországon készíttetni; így pl. a Szt.-István terem aranybrokát szövede a Haas-féle aranyos-maróti gyárban készült, de ez csak úgy volt lehetséges, hogy milánói munkások külön e czélra lettek idetelepítve. Ujabban pedig Szt-Gotthárdon keletkezett a Bujatti testvérek selyemszövőgyára, mely fali szövetek készítésével foglalkozik. Ezt a gyárat a lehetőség határáig elláttuk munkával, de az egész szükségletet nem volt képes elvállalni és így kényszerítve voltunk a külföldre is folyamodni. Selyemszövedeinknek egy részét a Haas-féle czégtől és Franciaországából, másik részét, valamint a bársonyszövedeket Jesurum velencei gyárostól szereztük be.

Hiányt tapasztaltunk az üvegyiparban. Noha az asztali üveggészleteket a legegyszerűbb darabtól kezdve a legfinomabban csiszolt pohárig az Első Magyar Üvegyár Részvénytársaság készítette oly tökéletes kivitelben, mint bármely külföldi gyár, —

a csillárokhoz tartozó üvegalkatrészeket, különösen a csiszolt prizmák és jegeczes üvegdarabok készítését egyetlen magyarországi üveggyár sem vállalta el, — amiért is ezeket Csehországban kellett készíttetnünk.

Ellenben rendkívüli haladással találkozunk a hazai szőnyeg-szövő ipar terén, és pedig úgy gyári, mint házi ipar alakjában. A kitünően felszerelt torontáli gyár készítette a királyi vár szőnyegeinek nagy részét. Különösen kiemelendő, hogy a három méter szélességű futó-szőnyegek, melyeket Európában eddig csak az angolok gyártottak, szintén itt készültek és a gyárat új szövőszékekkel szerelték fel. A kézzel csomózott 60—70 □ méter területtel bíró szőnyegeinket pedig a *pozsonyi* államilag segélyezett szőnyeg-szövő iskola szállította.

Örvendetes haladás mutatkozik a bronzműiparban is. Még rövid idő előtt — az ajtó- és ablakilincseket, a bútort bronzalkatrészeit, csillárokat stb. mind külföldről, kiváltképp Bécsből hozattuk; ma már több gyár és jól képzett czizellálók állnak rendelkezésre, és nem vagyunk utalva a külföldre. A királyi vár butorzatához, ajtókhöz és kandallókhöz tartozó bronzok, valamint az összes csillárok itt készültek s különösen kiemelendő *Jungfer, Ludevigh Ede, Kiessling Rezső*, valamint a *Zellerin M., Ganz* és Társa és a Magyar Fém- és Lámpaárú gyár részvénytársaságok gyártmánya.

A műasztalos- és műlakatos-munkára mindig voltak és vannak kiváló mestereink, kikre elsőrendű munka készítését bátran lehet bízni. A termék falainak díszes faburkulása és az összes bútort a legkülönbözőbb fanemekből, mind hazai mestereink műve. A legkiválóbb munkákat készítette *Thék Endre* és *Csepreghy János*; ezeken kívül még közreműködtek: *Lingel, Müller, Mahunka, Pál, Gergely* és mások.

Műlakatos-munkáinkat pedig *Jungfer, Árkai, Ludwig*, ismert műiparosaink végezték.

Nevezetes fejlődésnek indult hazánkban a bútort és kárpitosipar is az utolsó 15 év alatt. Míg az azelőtti időben úgy főuraink mind gazdag polgárságunk kényszerítve volt szakszerűen kiképzett lakásberendezését külföldről importálni, ma már számos iparossal rendelkezünk, kik Német- és Franciaországban tanultak és az ott szerzett tapasztalatok alapján munkáinkat ép oly izlésesen és kiváló minőségben készítik meg, mint a külföldiek.

Gelb M. és *Fia, Krámer, Kröszl, Kozilek* és más budapesti mesterek a királyi vár bútorzása körül oly kiváló munkát készítettek, hogy az a legmagasabb igényeket is kielégíti. Örvendetes továbbá az, hogy nemcsak a székes-fővárosban, hanem hazánk egyéb góczpontjaiban is képezett mesterekkel találkozunk. Így pl. a szegedi Lengyel Lőrincz-féle bútorgyár szintén kitünő minőségű bútorokat szállított az egyik fejedelmi lakosztályhoz.

A királyi vár összes kandallói, valamint különféle talapzatok és vázák magyar márványból készültek; az anyagot jobbra a siklósi, ruskiezai és az

erdélyi bányák szolgáltatták, míg a kifaragást és csiszolást *Seenger* kitünően felszerelt és gépekkel berendezett kőfaragóműhelye végezte.

A királyi vár vászon-fehérműeit *Weiner Károly* és Társa késmárki gyáros és *Kunz József* és Társa czég szállították oly kitünő minőségben, hogy az udvartartás teljes elismerésével találkoztak.

Művészi kiképzéssel ellátott ezüst tárgyak, mint például evőeszközök, asztali diszek stb. nálunk csak elvétve és kis mennyiségben készültek, részben kereslet hiánya miatt, részben pedig azért, mert szobrászaink a kisplasztikával nem igen foglalkoztak és képzett czizellálók sem álltak rendelkezésre. A királyi vár megrendelése e tekintetben is előnyös befolyást gyakorolt erre az iparművészeti ágra. Az 1500 személyre szolgáló asztali ezüst és hozzátartozó dísz tárgyak készítésével *Bachruch A.* ismert aranyműves lett megbízva, a ki e czélra gyárat kellőleg kiegészítette és újabb szerkezetű gépekkel szerelte fel, miáltal abba a helyzetbe jutott, hogy a nagytömegű ezüstmunkát aránylag rövid idő alatt elkészíthette. Bátran állithatom, hogy a m. kir. udvari ezüst, úgy minőség és finom tartalom, valamint alaki szempontból és gondos készítése folytán a legkiválóbb, bárhol is készült, hasonnemű tárgyak közé sorolható és minden tekintetben felette áll az udvartartás bécsi ezüstjének.

Az egyéb iparos- és műiparos-munkák keretéből felemlítendő, hogy a kályhákat és keramiai munkákat külön rajz után a pécsi *Zsolnay*-gyár készítette, — a tükröket *Burger* testvérek czég szállította; a papírkárpit-munkát a *Sieburger* és társa czég, — az aranyozásokat pedig: *Tausig, Müller, Schmidt* és még több budapesti aranyozó készítette; végül az üvegdzések és üvegmozaik-munkák *Roth* Miksa ismert előkelő műterméből valók.

A szereplő mészáros.

Schubert Sándor főv. biz. tag, mészáros-mester lehülyézte Almádi Géza tanácsnokot s paklizással vádolta Matuska Alajost. A nevezett urak a szerdai közgyűlésen már megféleltek magukért a mészáros-mesternek, Schubert pedig ott a közgyűlés színe előtt bocsánatot is kért tőlük. Az ügy ezzel tehát elintéződött. Engedje meg azonban nekem az olvasó, hogy az esethez a magam részéről mégis némi megjegyzést fűzzek.

Nevezetesen ki akarom mutatni azt, miként történhetett, hogy a főmészáros ur a bécsi esküdtszék előtt — mert tudvalevőleg ott kezdődött az affér — annyira elragadtathatta magát. Én ezt egyszerűen tévedés következményének tartom. Schubert Sándor ugyanis mint mészáros-mester, egész életét marhák, borjak és sertések társaságában töltötte. Ott a rács mögött a mészárszékekben tanult szerepelni a

nyilvánosság előtt. Jöttek a szakácsnők, karjukon a kosárral, s beszóltak neki:

— Schubert ur, kérek két kiló vesepecsenyét.
És Schubert levágta a két kiló vesepecsenyét.

A másik marhafartót kért, a harmadik sertésbordát, az ötödik borjúczombot. És Schubert ur mindig biztos szemmel választotta ki a sok hus közül, hogy melyik a marha, melyik a sertés, vagy melyik a borju. Ha egy marháról kimondta, hogy marha, hát bizonyos, hogy az a marha csakugyan marha volt.

Sohasem tévedett. Ez a nagy biztonság aztán, amelyet szakmájában elsajátított, hogy is mondjam csak: elkapatta a fő-mészáros mestert. Azt hitte, hogy csalhatatlan. Akár a pápa. Önmagában már XIII. Sándornak nevezte magát. Amióta pedig XIII. Leo meghalt, s X. Pius lett a pápa, a XIII-ast ő is X-esre változtatta át, s most ő is X. Schubert Sándor, a csalhatatlan.

Na már most tessék elképzelni, hogy mit csinálhat egy ilyen csalhatatlan mészáros, ha egyszer városatyák közé kerül. Mint mészáros, csupán vágómarhák atyja volt, s most ime városatyja! Nagy dolog ez! Nem esoda, ha megszédül tőle az ember, kivált ha olyan csalhatatlan, mint X. Schubert Sándor.

Természetes, hogy ha valaki olyan nagy férfiú, mint ő, nem húzódhatik vissza a szerepléstől a kullisszák mögé. Mert a közönség látni kívánja, s ha visszahúzódik, dörömbölni és dobogni kezd, hogy:

— Halljuk Schubertet!

Miként is volna elképzelhető, hogy budapesti lakos nyugodtan hunyhatná álomra a szemét, vagy nyugodt lelkiismerettel formálhatna véleményt valamely dologról, mielőtt X. Schubertnek a véleményét nem hallotta? Hisz' ez erkölcsi képtelenség! Ez non sens. Ez nem „létez“!

Mit csináljon hát szegény mészáros? Enged a közóhajnak, s kilép a porondra. És kinyitja a száját, úgy, ahogy tanulta. Hogy nem tanulta másként, arról ő nem tehet.

Tehát kinyitja a száját és kritizál — sőt leleplez. Eszébe jut Almádi Géza.

— Mit mondjak erről? — tündök magában.

— Borjúfej? Sertésczomb? Marhacsukló? Mégis, ezek talán gorombaságok lennének egy városi tanácsnokkal szemben.

És így mondta aztán Almádiról, hogy: hülye. Mert nem akart vele gorombáskodni.

Matuska Lajosról is kellett beszélnie.

Ez meg éppen alpolgármester! Ennek még a „hülye“ jelző is erős lesz.

— Na — gondolta — ezzel keztyüs kézzel fogok elbánni.

S kapta magát, és azt állította róla, hogy: paklizott. Ebben már csakugyan nincsen gorombaság. Ez finom, mint a tejhab.

Ilyen ildomosan járt el, X. Schubert Sándor, a mészáros atyamester. És mégis ráripakodtak. Amitől most bizonyára elmegy a kedve a nyilvános szerepléstől, s bús rezignációval mondja magában:
— Jobb, jobb nekem a marhák között.

Méltánytalanság.

A főváros törvényhatósági bizottsága nagy méltánytalanságot követett el legutóbbi közgyűlésén, a midőn kimondotta, hogy 76.000 korona erejéig bepörli az Országos Nőképző-egyesületet, ha ez továbbra is nem részesíti ingyenes ellátásban a főváros által kijelölt három bentlakó növendéket.

E rideg határozatért a tanácsot kell okolni, mert ő terjesztette a javaslatot a közgyűlés elé. Ha a tanács mást proponál vala, a közgyűlésen egy hang sem emelkedett volna ellene. Nem tagadható, hogy a tanács — jogi szempontból — megtámadhatatlan alapon áll. Mert a Nőképző-egyesület tényleg magára vállalta a 76.000 koronára becsült fővárosi telekért azt a kötelezettséget, hogy 30 növendéket ingyen taníttat és 3-at ingyen ellátásban részesít. Abban is igaza van — jogi szempontból — a tanácsnak, hogy közömbös, vajjon az egyesület részéről nyújt viszonzatszolgáltatás értéke arányban áll-e vagy sem, a főváros által adományozott 76.000 korona alapítványi tőkével.

Ez mind igaz. Ámde az is való, hogy summum jus summa injuria. Ha mindig jogi alapra helyezkednénk, ki kellene törölni a szótárból a méltányosság fogalmát.

Előttünk szinte érthetetlen a tanács ridegsége. Hiszen száz és száz példát ismerünk a multakból, midőn a tanács és vele együtt a közgyűlés eltekintett attól, hogy mit mond a szerződés és mi követelhető „jogi alapon.“ Hányszor megesett, hogy bérlőknek elengedtek a bérleti összegből — méltányossági okokból, holott ezáltal a főváros előirányzott jövedelme csökkent.

A Nőképző-egyesület tudvalevőleg nem nyereszkező vállalat. Kulturális célú szolgálat és pedig elismerésre méltón. Ugy illett volna, hogy a főváros, amely annyi élelmes gyárosnak adott ingyen telket, díjtalanul engedje át a kért telket az egyesületnek. Erős a gyanunk, hogyha Morzsányi, Ehrlich, Radocza vagy más hasonló fővárosi nagyság vette volna pártfogásába annak idején az Egyesületet, a 76.000 korona telek shyloki föltételek nélkül adatott volna át. Ezek az urak azonban praktikusabb dolgokért szokták befolyásukat érvényesíteni, mint a leányképzés. Így történt, hogy az egyesület a súlyos ellenszolgáltatást kénytelen volt magára vállalni.

De ha a főváros 17 év előtt nem volt gavallér, legalább most ne legyen olyan, mint az uzsorás, aki kimélet nélkül behajtja adósán a követelést. Az

Egyesület a 17 év alatt több ellenértéket nyújtott, mint amaz ingyen telek értéke, s amidőn kijelenti, hogy képtelen eleget tenni elvállalt kötelezettségének, akkor pörrel fenyegetőzni szivtelenség.

Igy még magánember sem jár el. A főváros nem károsodik az által, ha ezentul nem küldhet ingyen ellátásra növendékeket az intézetbe, tehát minden skrupulus nélkül fölmenthette volna az egyesületet a terhes kötelezettség alól.

Azt hisszük, a Nőképző-egyesület megérdemel annyi méltányosságot, mint például a Vigadó vagy az Erzsébet-téri kioszk bérlője, kiknek ezreket engedtek el a kikötött bérösszegeből.

Noha nem vagyunk barátai annak, hogy a belügyminiszterium mindegyre megváltoztassa a közgyűlés határozatait, ezuttal őszintén óhajtjuk, hogy a szeptember 9-iki határozat megsemmisítésével teljesítse a Nőképző-egylet kívánságát.

Miért drágul a marhahus?

A pékekkel és mészárosokkal már ősidők óta baj van nemcsak nálunk, hanem egész Európában. Egész gyűjteményét állíthatnók össze a különböző nemzetiségű közmondásoknak, amelyek veleje az, hogy a pék és a mészáros így vagy amúgy becsapja a fogyasztókat. A fővárosi pék és mészáros uraknak tehát ne essék zokon, ha a publikum azonnal kifakad ellenök, mihelyt valamit drágábban akarnak mérni. A bizalmatlanság régi eredetű. Növeléséről pedig gondoskodnak azok, kik indokolatlanul emelni akarják az árakat. Ily indokolatlan volt a pékek kísérlete néhány hónap előtt. Ilyennek tartja most az egész főváros a mészárosok akezióját, mely oda irányul, hogy a leveshus ára 8, a pecsenyehusé 16 fillérrel fölemeltessek.

Ha a publikumot kérdezzük: miért drágul a marhahus, a válasz körülbelül az, hogy azért, mert a mészárosok telhetetlenek, a hatóság pedig tehetetlen. Ezt a nézetet vallja a napisajtó is. Laptársaink kivétel nélkül ledorongolták a mészárosokat és erélyes intézkedést követelnek a fővárosi hatóságtól.

Az »audiatur et altera pars« lévén jelszavunk, tért nyitunk a mészárosok védekezésének is. Hivatalos organumuk a következőket írja:

»A fővárosi mészárosoknak a budapesti piacon a tavalyi árakhoz képest most átlag 45 koronával többet kell fizetniök a marhahus métermázsájáért. Igaz ugyan, hogy a marhafölhajtás nagyobb, de a husmennység kevesebb. Mert többnyire szerb marhát hoznak a vásárra, amely csak kétharmad annyi husmennységet ad, mint egy közepes tarka vagy jól megtermett magyar marha. Nem lehet tehát a felhajtás quantumával érvelni akkor, amikor abból a husquantum nem kerül ki.

Ellenkezőleg a kis husquantumot szolgáltató szerb szarvasmarhák kínálatának növekvéséből is kimagya-

rázható a drágulás oka; mert ha 2—3 könnyű szerb marha ad annyi hust, amennyit egy közepes tarka, vagy egy jobb magyar ökör, akkor ugyanazon mennyiségű hus beszerzése, ha szerb marhákból történik, a mészárosnak 2—3-szor annyi fogyasztási adójába és vágóilletékébe kerül, vagyis ha egy tarka vagy magyar ökör után a vágóhídon 16 k. 55 f. a költsége, 2—3 szerb marha után ugyanannyi husmennységért fizethet 33 k. 10, esetleg 49 k. 65 f.-t. Hogy ez, ha elegendő magyar és tarka felhajtás nincs — aminthogy nincs — az élőállat bevásárlási árán túl is hozzájárul a beszerzési árak emeléséhez: az külön magyarázatra talán nem szorul.

Mivel a bevásárlási árak a budapesti vásáron emelkedtek; mivel a faggyu ára — ami nyilvánvaló dolog — mintegy 40%-kal csökkent az év eleje óta; mivel továbbá husszükségletük beszerzésében a budapesti mészárosok mind nagyobb mértékben vannak szerb marhára utalva, mint az előző év hasonló időszakában: ennél fogva teljesen jogosult a husáremelés.

Az, hogy egyes mészárosok nem emelték a husárakat, semmit sem bizonyít a husáremelés jogosultsága ellen. Ez a jelenség először csak annak tanuságul szolgál, hogy a mészárosok között nincs meg a szükséges összetartás, másodszor meg az, hogy nem mindenki tud és akar számolni a helyzettel. Ez a két visszasság a fogyasztóközönség szempontjából sem előnyös. Mert igaz ugyan, hogy ideig-óráig egy pár fillérrel több marad annak a fogyasztóközönségnek a zsebében, amely azokhoz a mészárosokhoz megy husért, akik — bár kénytelenek volnának vele — a husnak eladási árát bevásárlási árával legalább annyira-mennyire össze nem egyeztetik; de viszont igaz az is, hogy ezek az olcsó mészárosok, vagy kidőlnek, vagy a realitás rovására kénytelenek a közönséget kiszolgálni. Ha kidőlnek, a fogyasztóközönség bizonyára nem olcsó mészárosokat fog a helyökbe kapni; ha pedig a realitás rovására dolgozó mészárosokhoz fordulnak, akkor megfizetik a réven azt, amit a vámon nyernek.

Másként kell segíteni a dolgon: a drágán beszerző és olcsón árusító mészárosok a fogyasztóközönség baját el nem osztatják, a reális üzletet folytató mészárosokat meg éppen tönkreteszik. Így egy bajból kettőt csinálnak. Olyan segítség kell, hogy a fogyasztóközönség érdeke is kielégítést nyerjen s a mészáros is megtalálhassa existenciájára föltételeit. A hatósági husszékek s eféle elkényszeredett dolgok — amiktől csak úgy hemzsegnék a lapok — erre nem alkalmasak. Elvégre ezek is csak ott szerezhetik be állatszükségletüket, ahol a mészáros, s elvégre minden közteher és illeték alól ezek sem mentesíthetők. Tehát olcsóbb hust a hatósági székek sem produkálhatnak.

Az egyedüli s a lehető leggyorsabban megszerezhető segítség ez idő szerint a budapesti konzumvásár reaktiválása. Magyarországon annyi terület áll most forgalmi korlátozás alatt, s a szarvasmarha értékesítése azokon olyan nehéz, hogy a budapesti szarvasmarha-konzumvásárnak újabb rendszerezését nemcsak

a mészárosok, hanem a gazdaközönség is szívesen fogadná. A konzumvásár rendszerezése lehetővé tenné a viszonylag olcsóbb bevásárlást, mert a helyi konzum így bizonyos tekintetben függetlenítenék a vidék, a vámkülföld és az osztrák kereslet áremelő hatásaitól.

A régi Pest.

VIII.

A Leopold-féle kiváltságlevél kimondotta ugyan, hogy a tisztujítást minden második évben kell megtartani, de ez írott malaszt maradt. A tisztujítás elrendelése ugyanis az udvari kamara jogához tartozott, mely azt önkényűleg eleinte két-három év között tartatta meg, 1705. előtt minden évben volt restauráció, választás vagy kinevezés után. A választást egy kiküldött bizottság Budán a kamaraigazgatósági hivatalban, később pedig a nemrég lerombolt régi városháza épületében hajtottak végre.

E privilegium alapján Pest városa száznegyvenhárom év alatt hatvanszor választott. A tisztujítás napjául április 24-ke, Szt. György napja volt kitűzve, de ezt csak harminczháromszor tartották be.

A restaurációt a királyi biztos, mint a koronának képviselője vezette; azonban többször megtörtént, hogy a királyi biztos helyett a polgárság szószólója elnökölt. A királyi biztosok kiküldetése 1731-ben kezdődik, annak előtte a tanács feladata volt a restauráció.

1731-ben választás alá került a bíró és szószóló. A későbbi években a telekbíró, a kamarás, árvaatya és a kórházi gondnok. 1769. után a rendőrkapitány, 1773. után pedig a polgármester. Mivel pedig a polgármester, továbbá a bíró és kapitány mint tanácsstagok, csakis a tanács kebeléből voltak választhatók, az ezek megválasztása folytán megüresedett állásokat új választással már nem lehetett betölteni, mert ezek helyét a kibukott főtisztviselő foglalta el. A tanácsosi állás tehát csakis halálozás, leköszönés és hivatalvesztés esetén üresedett meg.

A tanácsosokat, mint említettük 1731 előtt a belső tanács választotta. A polgárság több ízben követelte, hogy majd ő választ, de a tanács hivatkozva a privilegiumra, visszautasította ezt a követelést. Ez a követelés nagyon érthető, mert talán csak most virul jobban a protekció, mint akkor. A tanács engedett a felsőbb helyről jött megkereséseknek, s nemcsak a tanácsba, hanem a kisebb állásokba is beválasztotta a protekciós egyéneket.

Pedig a polgárság többször fellépett ez ellen. A protegálás különösen *Grassalkovich* Antal báró, az udvari kamara egyik elnökének mániája volt, a kinek dícséretére legyen mondva, magyar embereket protegált, a mit természetesen a sült német tanács nagyon zokon vett. De mivel azt tapasztalták, hogy egyesek kivételével a pártfogoltak nem képesek

állásukat betölteni, a választott polgárság a tanácsnál azt indítványozta, hogy protegált egyéneket még akkor se alkalmazzon, ha ezek a hivatalban meg is állják helyüket. A tanács hozzájárult ehhez a javaslathoz s ezt 1745. év augusztus 12-én jegyzőkönyvbe iktatta. S ez időtől fogva nem írták be a pártfogó nevét, mint ez annak előtte szokásban volt.

Nagy kavarodást idézett elő az 1731-iki tisztujítás. A választott polgárság szívesen ragaszkodott követeléséhez, s a tanács beadta derekát.

A Laffert Nándor báró, királyi biztos, elnökelete alatti tisztujításon határozatba ment, hogy egy tisztviselő két állást nem viselhet, továbbá, hogy a tanács tagjai számadással egybekötött hivatalt el nem fogadhatnak. Számadással egybekötött állásra csupán háztulajdonost lehetett választani, a ki ennél fogva lakbérre nem tarthatott igényt. A bírót pedig a régi szokás szerint a választópolgárság kijelölés nélkül, a többieket kijelölés után a tanács választotta. A többi tisztviselőket szintén a tanács nevezte ki.

A kijelölés tekintetében ki volt mondva, hogy a lelépett tisztviselő ugyanarra az állásra, a melyet előbb viselt, első helyen, tanácsosi állásra pedig szintén első helyen mindig a szószóló jelölendő.

A kapitányi állást 1769-ben a tanács megbízásából egyik-másik tanácsos látta el, s ez a megbízás rendszeresen életfogytig tartott.

A Laffert-féle statutum ennek a kedélyes állapotnak egyszer s mindenkorra véget vetett. Megfosztotta a tanácsot az eddigi szabad választási jogától, s a választó polgárság oly férfiakat küldhetett a tanácsba, a kikben megbízhatott. A kijelölési jogot azonban annyiban korlátozták, hogy a választó polgárság csakis a külső tanács tagjai közül jelölhetett tanácsosokat, de arról előre gondoskodhatott, hogy a külső tanácsba kipróbált embereket, a százas polgárságnak színe-javát vigye be. Sokáig ez a választási eljárás sem maradt érvényben, mert huzonötvi gyakorlat után 1755-ben egy legfelsőbb rendelet a tanácsot némileg visszahelyezte régi jogaiba, kimondván azt, hogy a tanács kandidál, de csak akkor, ha a korona nem küld ki királyi biztost; máskülönben a kijelölés a királyi biztost illeti. A választó polgárság pedig a kijelöltek közül választ.

Ez a tisztujítást szabályozó királyi rendelet egykorú magyar fordításban így hangzik:

„Nemes, Szabad Királyi Városokban tartandó Magistratus Restauratiójának módgya.

Elsőben. Hogy az Magistratusnak restaurációja, eljövén az Privilegium szerint való üdeje, ha az Királyi parancsolat iránta jelen leszen (másképp annak eljöveteleig elkapván) az Városházához az belső Tanács külső tanácsnál, és kiválasztott Községnél öszve gyűlvén elől vetetődgyék, ezen Választásnak elkezdésére nézve, elsőben is Szent Léleknek hívásáért Város Parochiális templomban rend szerint menván, holott az említet okból Énekes Misét halgatván, ismét az Város házához vissza menni szük-

séges, a hol az Királyi Parancsolat Camarának Decretumával el olvastassék, az kik is Választott község megtartandók tartására születet nyelvel meg magyaráztassék, ezek után az Tisztségek Biró, Tanács-Biró, Város Kapitánya, és elő-Szöllők által le tetetődgyenek.

Másodszor. Az Választott Község között levő hejányosság legelőször helyre állitassék, annak utánna elő-szöllők tetessék, és így Külső és Belső Tanács (ha hejányosság volna) tellyesitessék, és az Biró választásával az Restauratio végeztessek, legyen mind az által alkalmas és értelmes, ez Királyi Városban érdemes és tanult, az mennyiben lehet, Törvénytudó és Catholicus polgárookra elsőben is Nézés, de az is főképpen vigyáztassék, Hogy a Héjányosságok nem kiáltásokkal, hanem voxok kiszedésével helyre állitassanak, egyedül a Város Camarássá az esztendőnek végén tetetődgyék.

Harmadszor. Minden héjányosságra hármat Candidálni szükség, azon alkalmatossággal az régi Biró, Törvénybiró, Város Kapitánya és az elő szöllők Candidatióban jöjenek, az Candidatiot mindenekben tegye a Magistratus, az Választás pedig maradgyon Külső Tanácsnál és Választott Kösségnél, kivéven ha Királyi Commissarius reserváltatik, a Kinek a Condatio Competál.

Negyedszer. Az belső Tanácsban, első és második atyafiságnak és sógorságnak grádusában levőket bemenni Királyi különös engedelem nélkül ne bocsájtassék, az Külső tanácstul pedig minden első grádusban levők kirekesztessenek. Két tisztség egy Magistratualis személyben keménnyen tiltatik, azonkivül számadó Tisztség Magistratualis személyre és Város elő szöllőira semmiképen, hanem az Választott Kösség közül valóakra adattassék, és azon fölvételre Cautio tetessék. Sem az Belső sem az Külső tanácsban vagy az Választott Kösségben levő, egyszer eő fölségétől helybe hagyatott Magistratus hatalommal le nem tetetődgyék, de az Tisztségétül tartóztatatik, és az is fölső, Instructiókhoz megirattassék, adósságokat se, az Királyi engedelem nélkül, se valami nagy épületet tegyenek.

Eötödösör. Az ujonnan lett Biró és Tanács Biró már 1743-dik esztendőben intimált mód szerint Parochialis Templomban hütét tegye le, az után Szent Ambrus Éneke elénekeltetvén, az Biró maga házához némely Polgárok által kísértessék, az többi ujonnan tettek pedig az Város házánál hiteltessenek meg szokás szerint.

Hatodszor. Mivolta az zsoldos szemeknek. Tisztség, hivatal, születéssel, fizetés és accidentia, úgy az ujonnan bevett Polgároknak, hivatalyok, születések, nemzetségek és hütők kitételével, azonkivül az Cassának extractussa, mennyi készpénzül maradt, mennyi az Polgároknál restantia vagyon, és azokat az Számadások kiszedtek-e, vagy nem, és hová tetetődött, annak okával Választásnak relatiojához adattassék és ezeken kívül minemű adósságok utolsó

restaurációtól kifizetődtek, Interesseivel együtt, ha nem fizetet valakinek, miért és kinek mennyi Pénzel vagyon kiadva, tellyes informatio adassék.

Hetedszer. Hogy számadás mostantul fogva első Januáriustul tetessék, úgy az Templomi szégyenyek Házáé és Árváké számadás minden esztendőnek végén keményen vetetődgyék, az megadott pedig deputatio által vizsgáltassék meg, az melly Censura vagy Vizsgálás az egész Magistratusnak referáltassék, és úgy az számadásoknak utóljára irattassék be, úgy fölséges Camarának föl küldettessek. Az Magistratus Prothocollomba mindig az jelen voltak nevei beavattassék és az Irások, mellyek Dicastériumhoz irattatnak, elsőben az Magistratus előtt elolvastassék s úgy küldettessek el.

Nyolczadszor. Az Restauratiónak relatiója egy holnap alatt fölséges Magyar Cancelláriának egyenessen és más exemplárisban pedig az fölséges Magyar Camarának megküldettessek.

Kilenczedszer. Vége levén az Restauratiónak, egy vagy két hét alatt az Külső tanács és Választott Kösség összeve hivattassék és az Város Hatalom nekik értelmesen elolvastassék, hogy magokat ahöz alkalmaztathassák.

Hirek a városházáról.

A Lágymányos ármentesítése. A földmívelési miniszter fölhivta a fővárost, hogy árvízvédelmi szempontból nyolcz méternyi magasságban emelje föl a védőtöltésül szolgáló Budafoki-utat s a határárok partjait. A főváros mérnöki hivatala e tárgyban javaslatot terjesztett a tanács elé. A határárok partjainak fölemelését szükségtelennek mondja, mert elsősorban is ama részeken csak ritkán fenyeget veszedelem. Javasolja továbbá a mérnöki hivatal, hogy a Budafoki-ut is csak a mélyebben fekvő részeken emeltessék föl, a földművelési miniszter által kívánt magasságra. A tervezett téli kikötő kiépítése következtében a magas rakpartok ugyis elzárják majd a vizáradás útját s így fölösleges volna a miniszter által kívánt védmunkálatoknak egész terjedelmükben való keresztülvitele, ami óriási pénzáldozatot követelne.

Új közuti várócsarnokok. A budapesti városi villamos vasut diszes várócsarnokot kíván építeni az Országház-téren s a Margithid előtt. A csarnokok terveinek beterjesztése mellett kért is már a fővárostól helyhatósági építési engedélyt. Az Országház előtt egészen a járdára tervezi a társulat. Ez ellen a főváros mérnöki hivatala tiltakozik s azt javasolja, hogy a csarnok a parkban állitassék föl. Ez esetben a park egy részét át kellene helyezni, aminek költségei a társulat által visszatérítendőek volnának.

Az új viztorony. A kőbányai új vízműtelepen legutóbb több bizottsági tag fordult meg, akik Kajlinger vízműigazgató kalauzolója mellett megtekintvén az új műveket s a nemrég elkészült viztoronyt. Különösen ez képezte érdeklődés tárgyát, amennyiben e torony építésénél alkalmazta először a főváros a vasbetonszerkezetet. Vasbetonból készültek a díszes kerítésfalazatok is, melyek csínosságuknál fogva nagyon megnyerték a bizottsági tagok tetszését.

A vizivárosi templom órája. A vizivárosi plébánia templom régi, másfél százados toronyórája még a nyár elején felmondta a szolgálatot. A plébánia kérte volt a tanácsot, hogy az órát javíttassa meg, vagy csináltasson újat. A kérelmet támogatta az elüljáróság is, mert az egész környéken nincs nyilvános óra. A tanács helyt adott a méltányos kérelemnek s megcsináltatta az órát.

A „Magyar Atlétikai Club“ kérelme. A „Magyar Atlétikai Club“ lágymányosi sporttelepét három évi fennállása óta tetemes pénzáldozattal szemrevaló módon kicsinosította. Nagy baja azonban a telepnek, hogy egyáltalán nincs növényzete. Ez okból az atléták most arra kérik a fővárost, hogy tetézzze meg irántuk eddig tanusított jóindulatát s ott, ahol szükséges, parkoztassa a gyakorló pályát.

Vízvezeték a temetőben. A budapesti Chevera Kadischa-egylet panasszal fordult a tanácshoz, hogy vízhiány miatt nem bírja gondozni az új balparti zsidótemetőt s kérte, hogy a temetőbe bevezetessék a vízvezeték. A mérnöki hivatal e tárgyban azt javasolta, hogy a kőbányai magasan fekvő részek számára készülő vízvezeték főcsövével mellékeső vezetessék a temető felé. E cső segítségével volna vízzel ellátandó a majdan fölépitendő új szegényház is. E javaslatához hozzájárult a vízvezetéki bizottság is s legutóbb a tanács el is rendelte, hogy a mellékeső a már kész tervek szerint készíttessék el.

Védőtöltések építése. Az ó-budai hegyivizek elvezetésének kérdése sok gondot okoz a tanácsnak. A kerület lakossága s elüljárósága a polgárok vagyonszerzőssége érdekében szüntelenül sürgeti az ügyet, de a főváros nem képes gyökeresen segíteni a bajon, mert az óriási költséget igénylő munkálatokra nincs pénze. Tekintettel a gyakori áradásokra, a III. kerületi választmány nemrégiben arra kérte a tanácsot, hogy legalább védőtöltéseket alkalmazzon az aranyhegyi árok partjaira, mert közeledik az őszi esőzés s könnyen megtörténhetik, hogy a víz ismét elpusztítja a szegény kapásnép szállóját. A mérnöki hivatal a töltés elkészítését szintén javasolta s egyben a terveket is beterjesztette, melyek szerint a töltés legalább is 7 méternyire volna emelendő a Duna szempontja fölé. A tanács elfogadta a javaslatot s végre most kapnak az ó-budaiak valamely védelmet a víz ellen. A töltési munkálatok keresztülvitelével a kerületi elüljáróság bízott meg.

A lánczhidfelügyelőség kérelme. A lánczhidfelügyelőség arra kérte a tanácsot, hogy a földjáróinál levő parkot világíttassa meg, mert ezt szükségessé teszi a közbiztonság. E kérelem azonban már tárgytalan, amennyiben a Lánczhid környékének világítási javítását már korábban elrendelte a tanács, mely munkálat keretébe bele esik a jelzett park világítása is.

Új háztartási iskola a X. kerületben. Az ó-hegyi volt plébániaépületet, melyet a „Mária Kongregáció“ kért a fővárostól, iskolai czélokra fogja használni a tanács. Ebbe az épületbe helyezik el a Kápolna-utcai elemi iskolával kapcsolatos háztartási iskolát s az igazgató lakását. Az átalakítás 14,650 korona költséggel jár, mely összegre azonban fedezet nincs. Ez okból a tanács utasította a pénzügyi és gazdasági ügyosztályt, hogy tegyen javaslatot ez összegnek póthitel útján való földözésére. A dolog sürgős természetére való tekintettel a tanács utólagos jóváhagyás reményében el is rendelte már az átalakítási munkálatokat.

A magyar iparművészet érdekében. A magyar iparművészeti társulatnak 3 esztendőre évi 4000 korona szubvencziót szavazott meg a főváros. Az utolsó 4000 korona mostanában válik esedékessé, miért is a társulat beadványt intézett a tanácshoz, s hivatkozással eddigi eredményes munkálkodására, kéri a fővárost, hogy a 4000 koronát évi támogatásképpen továbbra is adja meg. E szubvenczió nélkül nem volna képes kellőképpen megfelelni feladatának, minek örvendetesen fejlődő iparművészetünk valláná kárát. Kérelmének támogatására a társulat közli a tanácsal ama fényes eredményeket, melyek 3 évi munkássága nyomán a magyar iparművészet terén mutatkoztak.

A Daróczy-ut kiépítése. A Daróczy-ut kiépítését már több ízben szorgalmazta a budapesti hadtestparancsnokság, mert a katonai ruharaktárhoz vezető forgalom csakis ez úton volna lebonyolítható. A tanács el is rendelte az ut kiépítését, de mivel a szükséges 10.000 koronára földözet nem volt kimutatható, a munkálatokat a jövő esztendőre kellett halasztani. Miután azonban a dolog égetően sürgős kérdést képez a hadtestparancsnokságra nézve — amennyiben a ruharaktár még e hónapban át lesz adva rendeltetésének — a mérnöki hivatal most azt javasolja, engedessék meg a katonai hatóságnak, hogy az ut egy részét félszélességben egyelőre maga építhesse ki. Kiterjesztendő volna az engedély a 2 méter széles gyalogjáró építésére is.

Közérdek és magánérdek. Az I. kerületi, Dániel-ut megnyitása elé akadályt gördítettek az angolkisasszonyok, akik tiltakoztak az ellen, hogy az ut ketté messe a telküket, amelyre legközelebb iskolát szándékoznak építeni. A mérnöki hivatal ez okból javasolta is, hogy az ut az apácák telkének megkerülésével másfelé vezetessék a Zugliget felé. A javaslat nagy ingerültséget keltett az ut mentén

fekvő többi telkek tulajdonosai között, akik együttes beadványban arra kérték a tanácsot, hogy az apáczák tiltakozását ne vegye figyelembe, mert a magánérdek nem helyezhető elébe a közérdeknek. Egyébként pedig úgy vélik, hogy a virányos dülő szabályozási terve már véglesen meglévén állapítva azon senki kedvéért sem szabad változtatni. A mérnöki hivatal a beadványra vonatkozólag most azt jelenti, hogy a virányos dülő szabályozási terve még véglegesen megállapítva nincs, a mennyiben a közmunkák tanácsa még nem járult hozzá, így tehát egyik-másik utirány a szükséghez képest módosítható. A Dániel-ut kérdésénél a módosítás szükséges, mert előnyöket nyújt. A telektulajdonosok feljajdulásában a magánérdek megnyilatkozását látja a mérnöki hivatal, s ez okból javasolja a tanácsnak, hogy csak azon esetben építse az eredeti terv szerint a Dániel-utat, ha az összes szükséges területek ingyen bocsátatnak a főváros rendelkezésére.

Az Andrassy szobor környéke. A főváros közmunkák tanácsa tudvalevőleg elfogadta azt a tervet, melyet a főváros mérnöki hivatala az Ország-ház-tér déli részének, helyesebben az Andrassy szobor helyének rendezés dolgában kidolgozott. Ez okból most elkészítette, s a tanácsnak beterjesztette a részletes kiviteli tervet is. A rendezés keretébe eső utburkolásra vonatkozólag javasolja, hogy az Akadémia-utca folytatása s a följárók alapzatos bazalt fejkövel burkoltassanak, a Rudolf-rakpart folytatásába eső kocsí-utak s gyalogjárók pedig asfalt burkolást kapjanak. A közvilágítási szükséglet ellátására összesen 39 auer égővel felszerelt lámpás felállítását javasolja, melyek költsége évenként 560 koronát igényel. A létesítendő parkok 21000 koronába kerülnek s a városi főkertész közbenjöttével házilag készítenők el. A park kerítésére nézve azt a kerítésmintát javasolja a mérnöki hivatal, amely már a tér egyik részén alkalmazásba is vétetett; költsége 3480 korona. Az egész rendezés költségei 203600 koronában irányoztattak elő, de a tényleges kiadások csak 145287 koronára rúgnak. A nagy megtakarítás azonban csak látszólagos s onnan ered, hogy az előirányzott összeg keretébe fölvetett egyes munkálatokat a szükség kényszerítő hatása alatt a főváros már el is végeztetett.

A hatósági husszék. A közbághidon létesítendő hatósági husszék terveit most készítette el a mérnöki hivatal. Összesen 2500 koronába kerül a husszék, melynek munkálatait majd házilag végezteti a közbághid igazgatósága.

Az új lutheránus templom s gymnasium. A budapesti ágostai evangélikus hitközség diszes templomot s gymnasiumi épületet épít a Király-utcai fasorban. A gymnasium két emeletes lesz s a modern pedagogia követelményeinek megfelelően fog majd felszereltetni. Az építésre ugyan csak most kapta meg a hitközség az építési engedélyt, de azért a munkálatok már javában folynak s a

gymnasium épülete még az idén tető alá kerül. Az 1904/1905. tanévben alkalmasint elhagyja régi szerény hajlékát a lutheránus gymnasium s beköltözik új fényes otthonába.

A lövölde vasutja. A közuti vaspálya-társaság szárnyvasutjának kiépítése, melyet a Marczibányi réten keresztül a budai polgári lövöldéig terveznek, akadályokba ütközött. A vonalnak útjában van a fővárosi szeretetház, mely a Marczibányi-tér egész nyugoti részét foglalja el. A főváros mérnöki hivatala azt jelentette, hogy a kocsik csak úgy kerülhetnek ki a Lövőház utcából a lövőházig, ha a szeretetház leromboltatik. A tervezett meredek haladó utvonalat egyébiránt nem találja jónak a mérnöki hivatal, mert azon a motoros kocsin nem bírnak majd felmenni. E helyett jobb vonalat ajánl, amely csak 40 méternyre fekszik a tervezettől. De ez is csak a szeretetház eltávolítása után használható. Időközben az V. ügyosztály jelentette, hogy a szegényház lebontása már folyamatban van, miért is a tanács utasította a mérnöki hivatalt, hogy ezen körülmény figyelembevételével tegyen a vasutvonal irányára nézve javaslatot.

Halottak lakásszüksége. A Kerepesi uti temetőben annyira megtelt az ötös számú parcella, hogy még csak legföllebb e hó végéig lehet ebben temetni. A temető igazgatósága most arra kéri a tanácsot, intézkedjen sürgősen, hogy a mérnöki hivatal új parcellát jelöljön ki, a mely rögtön meg is legyen nyitható. A tanács nyomban megtette intézkedéseit.

Az utolsó áldozat. A Párisi nagyáruház katasztrófájának utolsó áldozatát — a boldogtalan Reichner Simont — holnap délután temetik el. A temetés költségeit a főváros viseli. A végtisztességen Rényi József fogja majd hivatalosan képviselni a fővárost, de jelen lesz a temetésen több tanácsnok s bizottsági tag is.

Magyar királyi államvasutak.

23890. szám.

Üzletvezetőség Aradon.

Pályázati hirdetmény.

I. A magyar királyi államvasutak Arad-Mária-Radna bez. Mária-Radna-Temesvár-Gyárváros kiz. Arad-Temesvár-Józsefváros s kiz. Arad-Békés-Csaba kiz. és Békés-Csaba kiz. Ősi kiz. összesen 295.5 kilométer hosszú vonalain, valamint az aradi üzletvezetőség hivatalos helyiségeiben használatban levő összes szolgálati óráknak 1904. évi január hó 1-től számított 3 éven át jókarban tartása, javítása és szabályozása iránt ezennel pályázatot hirdetünk, minél fogva felhívjuk a pályázni kívánó és iparendélylyel bíró órákat, hogy 1 koronás bélyeggel ellátott

és „Ajánlat pályáorák jókarban tartására 23890/1903 számhoz“ feliratu borítékba zárt ajánlataikat lepecsételve f. évi október hó 17-én déli 12 óráig a magyar királyi államvasutak aradi üzletvezetőségének általános (I) osztályánál nyújtják be.

Bánatpénz fejében 100 korona azaz százszáz korona készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban legkésőbb f. évi október hó 16-án déli 12 óráig alulírt üzletvezetőség gyűjtőpénztáránál Aradon leteendő.

Takarékpénztári betétkönyvek letét gyanánt nem fogadtatnak el.

Ezen feltételektől eltérő vagy nem a kitűzött határidőre beérkezett ajánlatok nem vétetnek figyelembe.

Az ajánlatok között a választás szabadon, a megajánlott összegre való tekintet nélkül történik.

A szerződési feltételek alulírt üzletvezetőség I. osztályánál a rendes hivatalos órák alatt megtekinthetők, illetve kívánatra postán megküldetnek; feltételezzük tehát ajánlattevőkről, hogy azokat ismerik és egész terjedelmükben kötelezőknek elfogadják.

A pályáorási székhely: Arad vagyis az illető órás, ki e teendőkkal megbíztatik, köteles Aradon lakni, illetve itt üzletet tartani.

Az ajánlatok feletti határozathozatal az ajánlatok felbontásától számított 14 nap alatt várható, míg a letett óvadék ezen határidő után 8 napon belül fog kiutaltatni.

Az ajánlattevők ajánlatukkal az azok fölött hozandó végleges határozat hozataláig kötelezettségben maradnak s azokat nem vonhatják vissza mivel az ajánlat visszavonása a bánatpénz elviselését vonja maga után.

Aradon, 1903. évi augusztus hó

**A magyar királyi államvasutak
aradi üzletvezetősége.**

Magyar királyi államvasutak. Igazgatóság.
100064/903. szám.

Pályázati hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak igazgatósága az 1904. évben, illetőleg 1906. év végéig szükséges román- és portland-cement szállítását biztosítani kívánván, ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Az ajánlatok 1903. évi szeptember hó 22-ig betérjesztendők, a bánatpénzek pedig a megelőző napon déli 12 óráig leteendők.

A pályázatra vonatkozó részletes feltételek, ugyancsak az általános szállítási feltételek a magyar királyi államvasutak anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál (Budapest, Andrásy-ut 73. szám, II. em. 40. ajtószám), valamint minden üzletvezetőségnél megtekinthetők, vagy a megállapított ár előzetes

lefizetése mellett a magyar királyi államvasutak budapesti nyomtatványtáránál posta útján is megrendelhetők, megjegyezvén, hogy az általános feltételek minden példányáért 50 fillér fizetendő.

A feltételeknek posta útján való megküldése esetén 20 fillér postaköltség is beküldendő.

Budapest, 1903. évi augusztus hóban.

Az igazgatóság.

Magyar királyi államvasutak.
119975 903.

Pályázati hirdetmény.

Az alulírott igazgatóság a magyar királyi államvasutak részére a jövő 1904. évben szükséges mintegy 100,000 db 220 centiméter hosszú, 14 centiméter vastag, fölül 16, alul 20 centiméter széles közbenső másodrangú tölgy- vagy bükkfalpfá avagy ugyanannyi 230 centiméter hosszú, 15 centiméter vastag, fölül 20, alul 25 centiméter széles másodrangú fenyőfalpfá szállítását biztosítani kívánván, ezen talpfák szállítására ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

A szállításra vonatkozó részletes módokat magában foglaló „Ajánlati Felhívás“ valamennyi hazai kereskedelmi és iparkamaránál, az országos iparegyesületnél, a keresk. muzeum igazgatóságánál valamint a magyar királyi államvasutak üzletvezetőségeinél megtekinthető és a magyar királyi államvasutak anyag- és leltár-beszerzési (A III.) szakosztályánál (Budapest, VI. Andrásy-ut 73. sz. II. em. 44. ajtó) kapható.

A pályázati feltételek kiegészítő részét képező általános és különleges feltételek a magyar királyi államvasutak budapesti nyomtatványtáránál szerezhethők meg.

A szabályszerűen kiállított, ikenként egy koronás magy. kir. okmánybélyeggel ellátott ajánlatok lepecsételve és a borítékon ezen felirattal: „Ajánlat 119975/903 számhoz“ ellátva legkésőbb 1903. évi október hó 14-én déli 12 óráig a magyar királyi államvasutak anyag és leltárbeszerzési szakosztályában átadandók, illetve posta útján oda beküldendők.

Bánatpénz gyanánt az ajánlott mennyiség értékének 5%-a készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban az ajánlatok benyújtására kitűzött határidőt megelőző nap déli 12 óráig az alulírott igazgatóság budapesti főpénztáránál leteendő.

Később benyújtott ajánlatok, valamint az olyanok, melyek nem pontosan és nem a részletes módokat betartása mellett vétetnek, valamint az olyanok is, a melyekre nézve az előírt bánatpénz le nem vétetett, nem vétetnek figyelembe.

Budapest, 1903. szeptember hó.

**A magy. kir. államvasutak
igazgatósága.**

Magyar királyi államvasutak.

121747/903 szám.

Pályázati hirdetmény.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága a jövő 1904. évi január hó 1-től számítandó öt évre vagyis 1908. év végéig a használatában levő kezelési nyomtatványok kezelését, készletben tartását, szétküldését és elszámolását biztosítani kívánván, ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

A kiírás tárgyát képező kezelésre vonatkozó részletes feltételek és módozatok, valamennyi hazai kereskedelmi és iparkamaránál megtekinthetők és a magy. kir. államvasutak igazgatósága anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál (Budapest, VI. Andrassy-ut 73. sz. II. em. 54. ajtószám) kaphatók.

A szabályszerűen kiállított, ivenként 1 koronás magy. kir. okmánybélyeggel ellátott ajánlatok lepecsételve legkésőbb f. é. szeptember 18. déli 12 óráig a magy. kir. államvasutak igazgatósága anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál benyújtandók, vagy postán beküldendők, a boríték pedig következő külcimmal látandó el: „Ajánlat 121747/903 számhoz.” Bánatpénz gyanánt 5000.— szóval ötezer korona legkésőbb f. é. szeptember 17. déli 12 óráig a magy. kir. államvasutak budapesti főpénztáránál leteendő.

Budapest, 1903. évi augusztus hóban.

Az igazgatóság.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánokkal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vízműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különféle emeltyű-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utca 5.

**A budapesti takarékpénztár és
országos zálogkölosön részv.-társ.**

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékpénztári könyvecskék $3\frac{1}{2}\%$ kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrassy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbízásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretében tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák

délelőtt $\frac{1}{2}$ 9— $\frac{1}{2}$ 1-ig, délután 3— $\frac{1}{2}$ 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, specialista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstémésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kiváratra.

Tűzálló és Chamotteanyagok raktára.

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

légszesz-, villamos- és petroleum- világító testekben,

a legegyszerűbb kivittől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körút 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.
Kolozsvár: Wesselényi-utca 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság

(Algemeene Maatschappij van
Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötöttetett.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztosítást, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat, gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokról											
A tőke elhalálozás alkal- mával fizetendő						A tőke 20 év után vagy idő- előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Díjtétel 100 korona után											
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzem-berendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készítése, stb.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

== Megjelen minden kedden. ==

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

== Telefon szám 645. ==

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Matuska Alajos.

E név viselőjét a multkorjában méltatlan megtámadás érte. A főváros közgyűlése, amelynek minden tagja tudja, hogy ez a férfi nemcsak kifogástalan karakter, hanem lelkiismeretes és buzgó tisztviselő, aki zajtalanul dolgozik, reklámot és ünnepeltetést soha nem keresve, — a közgyűlés, mondom, sietett neki elégtételt szolgáltatni. Ezzel az ügy formai része, a legtöbbek nézete szerint, el lett intézve.

Miért térünk mi mégis vissza az ügyre? Furcsának látszik, de nekünk erős impressziónk, hogy amikor az a városatya a bécsi esküdtbírótság előtt rágalmazólag nyilatkozott Matuska alpolgármesterről, tulajdonképpen nem az egyén, hanem a rendszer ellen emelt alaptalan vádat. Mert a rendszer nálunk olyan, hogy önkéntelenül gyanút támaszt az emberekben, még akkor is, ha nyilvánvaló, hogy az ügyek élén állók egyénileg intaktok. Ez utóbbiakra nézve kellemtlen a dolog, de annak, ki a mai viszonyok között magasabb és tágabb hatáskörű állást foglal el Budapest adminisztrációjában, eleve számolnia kell azzal, hogy a fővárosi közigazgatásnak a nagyközönség körében — magyarán kimondva: veszett hire van.

Az okokat, hogy ez a hír mikép támadt és terjedt, ne kutassuk. Ha a jelenben nem, de a multakban bizonyára fordult elő sok olyas dolog, ami tápot adott a bizalmatlanságnak és meggyanúsításnak. A főváros

magasabb rangú tisztviselőinek tehát nem csak arra kell ügyelniök, hogy integritásukra a legkisebb árnyék se hulljon, hanem törekedniök kell, hogy a hatóság reputációja, önzetlensége és pártatlansága minden kétségen felül álljon. Paradoxonnak tűnik fel, holott való tény: az egyes emberek lehetnek tisztességesek és jóindulatuak valamely kormányban vagy valamely városi hatóság kebelében és mégis maga a kormányzat vagy városi adminisztráció csapnivalóan rossz. Mert gyakran előfordul, hogy azokból a tisztességes és jóindulatú férfiakból hiányzik a kellő judicium és a viszonyoknak megfelelő energia. Ezt a hiányt szokták kihasználni nem tisztességes emberek, így kompromittálódik a hatóság és így vesz bátorságot a közvélemény a hatósági személyek meggyanúsítására.

A főváros életében százszámra nyüzsögnek azok az alakok, kik az adminisztráció élén állók megtévesztésével vagy beugratásával a közérdek kárára maguknak előnyöket vagy busás hasznot iparkodnak szerezni. Ezekkel szemben jövőre a legridegebb magatartás tanusítandó. Az a tisztviselő, akinek anyagi ügyekben hatásköre van, jól teszi, ha a hozzáfordulókkal szemben Schoppenhauer álláspontjára helyezkedik, vagyis gazembernek tartson mindenkit, míg az ellenkezőjéről meg nem győződik. Inkább mondják tisztviselőinkről, hogy tulzottan bizalmatlanok, mint készségesek.

Aztán gondoskodni kell arról is, hogy a törvényhatósági testületbe oly férfiak kerül-

jenek, kik amidőn ellenőrzést gyakorolnak, egyszersmind kellő intellektuális képességgel bírnak annak megítélésére, hogy a Kritika mikor és hol és mely formában eszközlendő. Mert nagy tévedés azt hinni, hogy hasznos szolgálatot tett a közérdeknek az olyan városatya, aki derűre-borura támadja a hatóságot és pocskolja a tisztviselőket. Egyetlen igazságtalan támadás ellensúlyozza tiz igazságos bírálat hatását.

Nemsokára ismét választás lesz a fővárosban. A vezető körök szivleljék meg az elmondottakat és mert tőlük függ, gondoskodjanak arról, hogy ne lehessen városatya olyan ember, aki nem átalja idegen földön, hozzánk ellenséges indulatu publikum előtt befektiteni a magyar székesfőváros adminisztrációjának tisztességét.

Az Erzsébet-hidon át.

Az Erzsébet-hid elkészültét eddig a budai fürdők meleg forrásvizei akadályozták. Ám, hála Czekéliusz műszaki tanácsos zsenialitásának, a meleg hullámokat legyőzte a technikai tudás s a hid elkészülve várja a napot, hogy ő felsége a király ünnepélyesen felavassa s átadja a közforgalomnak. Éppen ezért azonban, a sok viszontagságon keresztül ment hidnak még meg kell küzdenie a — budai melegforrások vizeinél veszedelmesebb — politikai hullámokkal, hogy a megnyitást a király csakugyan elvégezze. Ha a chlopy-i tájtétkő ár fodrai október 10-ig lecsendesednek, akkor az Esküterről egyenesen mehetünk át az Attila-körutra — az Erzsébet-hidon át. Nem lesz érdektelen tehát a két utvonál környékének jövőjét ugyancsak az Erzsébet-hidon át nézni.

A Belváros szabályozása és jövőjének kialakulási terve az Erzsébet-hid elkészültével ugyszólván teljes lenne, ha megoldhatlannak látszó bonyolultságával ott nem terpeszkedne közvetlen a hid feljárománál a belvárosi templom, a plébánia és piarista rendház. A hid északi részének völgyében azonban ott fekszenek az épülettömbök s nemcsak az „Eskü-ut“ egyenes vonalát vágják el, de a Belváros fejlődésének útját állják. Sajnos, mindezideig egy lépéssel sem haladt előre a kérdés megoldása. Egész halmaz részletes terv fekszik ugyan *Heuffel* középítési igazgató előtt, de hogy melyiket válassza a sok közül, melyiket szeresse: azzal éppen ugyan nincs tisztában, mint Pókainé asszony a Gyulai költményében. Ott az egyik terv és ajánlat, a melyik az egész plébániát felemelni és eltolni kauczió letétele mellett vállalkozik. Az eredeti terv a piaristákat

a Papnövelde-uteza és Himző-uteza közti Zichytelekre helyezvén, noha a piaristák maguk ott szeretnének maradni, a hol most vannak. Ezzel kapcsolatosan pedig a belvárosi plébániát a lipótvárosi bazilikához csatolnák s a két városnak így együttes plébániája lenne, a mi ellen valószínűleg a belvárosi katolikusok tiltakoznának. A megoldási módot illetőleg csak annyi van eddig tisztába hozva, hogy előbb a piaristákkal kell rendbe jönni. A kárpótlás összegének különbözőségében ezután ez a jó szándék meg is feneklett. Holott a mint említettük, a belváros rendbejövételének immár csak ez képezi akadályát. Az a néhány régi ház és üres telek, a mely a főbb utvonalakon disztelenkedik, rövid idő alatt magától is fölépül. Erről magának a Belvárosnak a hidak révén fellüktetett élete gondoskodik s azt hisszük csak igen kevés differenciát fog okozni az: vajjon ez új építkezések részére megszerezhető lesz-e a harmincz esztendő adómentesség kedvezménye, avagy csak a tizenöt esztendő. Ismeretes ugyanis a kormánynak ez irányban hangoztatott nézete, hogy az építkezési kedvezményeket sokkal inkább hajlandó a külső területekre megadni, mint a belső övezetre.

Éppen az előbbieken elősorolt okok miatt érdeklődésünknek a budai rész fejlődése felé kell fordulnia, amely még nemcsak város széépészeti szempontból hagy hátra sok kívánni valót, hanem szociális és közgazdasági okokból is segítségre szorul.

Mindjárt ott van a budai hidfeljáró déli részén a Rudas-fürdő éktelen tűzfalas magában állósága, a melyre már kész is a főváros terve. A Rudas-fürdőt ugyanis átépítik, részben, hogy a terület szépszerűben legyen kihasználva, részben pedig a legsürgősebb széépészeti ok miatt is. Erre vonatkozólag a főváros rövidesen kiírja a pályázatot, még pedig részletes tervekre.

Következik azután a hidfeljáró északi részénél a Döbrentei-téren levő piac elhelyezése, helyesebben: vásárcsarnokba való helyezése. Ez sem késlehet soká.

E két kisebb kérdés nem vonatkozik magára a fejlődésre, hanem itt következik azután az Attila-körut és mellék-utjainak — az ugynevezett Ördögárok felé igyekvő völgynek — kiépítési kérdése. Ez eminens érdek mindenképpen. A hid ugyszólván a főváros kellő közepébe helyezi a körutat, forgalmat ad neki és a lehető legalkalmasabb terület olcsó és egészséges lakások építésére. A közmunkatanács kisajátítási tervei készen vannak, noha azok megvalósítása óriási nehézséggel járnak. A telkek legtöbb helyen nem építésre alkalmas területek, hanem csak földszalagok és csikok, amelyekkel ugyszólván alig lehet mit csinálni. Amellett az utvonál természet szerű fekvésénél s az új hid első eszméjétől fogva régóta a telekspekulációk körébe tartozik. Kisajátítandó telek mintegy harminczöt van az Attila-köruton és környékén.

Maga a közmunkák tanácsa még a hid építése előtt följárt a kormányhoz s az érdekelt lakosság részéről is mozgalom indult meg az iránt, hogy az állam az Attila-köruton öt éven belüli új építkezéseire harmincz esztendei adómentességet adjon, úgy mint annak idején a balparti nagy körutra. Akkor a minisztérium ezt felelte a mozgalomra s magára a felterjesztésre, hogy ez időszerint nem látja szükségesnek a kedvezmény megadását. Nos, hát ez az akkor talán még hiányzó időszerűség most, az Erzsébet-hid megnyitásával eminenter bekövetkezett. Azt hisszük, hogy a mozgalomnak, amint az alkotmány- és politikai válság elsimul, eredménye kell, hogy legyen. S nem sok idő és nem sok fantázia kell hozzá, csak egy kis akarat, hogy a balparti Belvárosból a jobbparti Belvárosba mehessünk — az Erzsébet-hidon át.

Husz millió utépítési kölcsön.

A középítési ügyosztály a napokban felelt meg a pénzügyi bizottság emez utasításának, hogy a főváros sürgős utépítéseinek végrehajtására tegyen javaslatot.

Az ügyosztály részletes programja szerint öt esztendő alatt 20,095.100 korona szükséges a leg-sürgősebb utépítésekre, amit *függő kölcsön* alakjában óhajtana felvenni. Alább közöljük a részletes számításokat, itt ez alkalommal csak azt jegyezzük meg, hogy a konverzió értelmében a főváros jövő évi ápriliséig új kölcsönt nem vehet fel. Közmunkákra nagyon nagy szükség lenne, az utépítésekre is, de mindezeket, úgy gondoljuk, a közel jövőben amugy is tervbe vett nagy kölcsön felvétele keretében kellene megoldani.

A program föl sorolja, hogy öt éven belül évenként milyen utakat kell megépíteni, mennyibe kerül s milyen anyaggal kívánja az ügyosztály megépíteni. Részletesen kimutatja, hogy mennyit fizetett az 1898—1902. években a főváros azoknak az utaknak a karbantartásáért. A program a következő utak megépítését tervezi:

1904-ben: Fehérvári-ut (350.000 korona költség-gel), Zsigmond-utca (160.000), Szentendrei-utca (74.000), Városház-utca (57.700), Váci-utca, Zöldfa-utca, Szerb-utca, Borz-utca és Szarka-u. (200.500), Gizella-tér (60.000), Zrínyi-utca (85.000), Személy-nők-utca (110.000), Országház-tér (115.000), Lipót-tér (50.000), Váci-ut a vámtól a Rákospatakig és a hid (1,181.300), Andrássy-uti körtér (15.000), Felsőerdő-sor-utca, a Lövéltér és Kmetty-utca között (25.000), városligeti fasor mellékutjai (90.000), Szegény-ház-tér (120.000), Garay-tér (112.000), Kertész-utca, a Dob-utca és Dohány-utca között (42.000), Népszínház-utca (534.000), Gyep-utca (73.000), Soroksári-utca (150.000), Üllői-ut, a Gólya-utca és Gyep-utca

között (466.000), Összes költség 4,070.500 korona. Ezeknek az utcáknak a főtartása tavaly 79.889 koronába került.

1905-ben: Margit-part (360.000 korona költség-gel), Retek-utca (410.000), Üstökös-utca (30.000) Tanuló-utca (21.000), Aranykéz-utca (16.000), Egyetem-tér (30.000), Gerlóczy-utca (28.000), Reáltanoda-utca (32.000), Sütő-utca (23.000), Erzsébet-tér nyugati és déli oldala és Harminczad-utca (82.000), József-tér keleti, déli és nyugati oldala (44.000), Váci-ut a vámtól befelé (1,000.000), Vigadó-utca (13.000), Aradi-utca, a Csengery-utca és Vörösmarty-utca között (20.000), Csengery-utca, az Andrássy-ut és Aradi-utca között (24.000), Lázár-utca (30.000) Rózsa-utca, Andrássy-ut és Király-u. között (36.000), Szív-utca, a Lövéltér és Andrássy-ut között (38.000), Bethlen-utca, a Csömöri-ut és István-ut között (60.000), Csömöri-ut, a Murányi-utczától a vasutig (603.000), Dob-utca (235.000), Kazinczy-utca (66.000), Kisfaludy-utca (65.000), Magdolna-utca (103.000), Szentkirályi-utca, a Baross-utca és Sándor-utca között (75.000), Tisza Kálmán-tér keleti oldala (45.000), Erkel-utca, a Soroksári utca és Üllői-ut között (19.000), Köztelek-utca (26.000), Lónyay-utca eleje (14.000), Alsó vaspálya-utca (140.000), Maglódi-ut és Sirkert-utca (550.000). Összes költség 4,243.000 korona. Főntartásuk tavaly 62.668 koronába került.

1906-ban: Attila-utca (51.000), Fortuna-utca (35.700), Várkert-part (115.000), Csalogány-utca (96.000), Fő utca (285.000), Iskola-utca (43.000), Bécsi-ut (725.000), Irányi Dániel-utca (30.000), Koronaherceg-utca (26.000), Ujvilág-utca (15.000), Akadémia-utca (42.000), Mérleg-utca (37.000), Miatyánk-utca (9600), Percz-köz (5000), Tükör-utca (14.000), Váci-ut Rákospataktól a határig (1,030.000), Hajós-utca (66.000), Laudon-utca (36.000), Nagymező-utca (143.000), Petőfi utca (25.000), Vasvári Pál-utca (13.000), Révay-utca (47.000), István-tér keleti oldala (20.000), István-út (340.000), Holló-utca (19.500), Nagydíófa-utca (44.000), Rombach-utca (25.000), Baross-utca (150.000), Mária Terézia-tér (85.000), Konti-u. (55.000), Horánszky-utca (41.000), Hunyady-utca (63.000), Nap-utca (47.500), Ör-utca (18.500), Bokréta-utca (50.000), Csillag-utca (20.500), Mátyás-utca (49.000), Sóház-utca (28.000), Összes költség 3,945.300 korona. Főntartásuk tavaly 125.434 koronába került.

1907-ben: Döbrentei-utca (55.000), Koronaör-utca (54.000), Nádor-utca (11.500), Promontori-ut Lágymányosi-utig (113.000), Batthyány-utca a Hattyu-utczáig (68.000), Hattyu-utca (45.500), Krisztina-körut és Margit-körut (70.000), Málna-utca (6000), Kórház-utca, Fő-tér és Flórián-utca közt (34.000), Pacsirtamező-utca (156.500), Ürömi-utca, Szépvölgy-utczáig (94.000), Képiró utca (9000), Magyar utca (45.000), Régi posta-utca (9500), Zsibárus-utca a posta mellett (12.000), Béla-utca (22.500), Dráva-utca (266.000), Széchényi-utca

(44.500), Nádor-utca és Országház-tér (300.000), Wurm-utca, Dorottya-utczától a Dunáig (22.500), Eötvös-utca, Király-utczától az Aradi-utczáig (95.000), Király-utca, templomtól a fasorig (190.000), Külső Kerepesi-út a vasutig (250.000), Miksa-utca (45.000), Wesselényi-utca (206.000), Kőfaragó-utca (32.000), Nagytemplom-utca (48.500), Orczy-út (600.000), Vas-utca (43.500), Imre-utca (9500), Ipar-utca (135.000), Lónyay-utca Erkel-utczától a Boráros-térig (176.000), Tompa-utca körutig (5500). Összes költség 3.904.500 korona. Fönntartásuk tavaly 24.697 koronába került.

1908-ban: Fehérvári-ut, Atlós-utttól a vámig (41.000), Mikó-utca (89.500), Nándor-tér (25.000), Pálya-utca (18.000), Roham-utca (28.000), Szentháromság-utca (20.600), Uri-utca (63.700), Donáti-utca (117.000), Fazekas-utca (24.000), Horváth-utca (19.000), Kaesa-utca (39.000), Királyhegy-utca (63.000), Medve-utca (44.500), Szalag-utca (27.000), Vám-utca (15.000), Bokor-utca (24.500), Miklós-utca (51.500), Zátony-utca (14.500), Himző-utca (12.000), Királyi Pál-utca (55.000), Sankantyus-utca (9000), Szarka-utca (6000), Vármegye-utca (11.000), Alkotmány-utca (255.000), Hajnal-utca (215.000), Hold-utca (133.000), Pozsonyi-utca, Lipót-körutttól a Dráva-utczáig (341.000), Sas-utca (57.000), Sétatér-utca (21.000), Vadász-utca (78.000), Dalszínház-utca (12.000), Gyár-utca (30.000), Próféta-utca (20.000), Szerecseny-utca (112.000), Uj-utca (84.000), Alsó-Erdősor-utca (69.000), Akácfa-utca, Dob-utczától Dohány-utczáig (19.000), Csányi-utca (13.000), Józsi-utca (81.000), Klauzál-utca (55.000), Nyár-utca (52.000), Rózsa-utca (105.500), Szövetség-utca (87.000), Fecske-utca (47.600), Karpfenstein-utca (54.500), Kistemplom-utca (13.000), Koszoru-utca (27.500), Liszt Ferenc-utca (13.000), Ludoviczeum-utca (142.500), Rigó-utca (16.500), Stáhl-utca (49.000), Ferenc-utca (53.500), Haller gróf-utca (566.000), Kinizsy-utca (66.000), Páva-utca (60.000), Viola-utca (65.500), Száva-utca a Szállás-utczától az Üllői-utig (194.000 korona költséggel). Összes költség 3.931.800 korona. Fönntartásuk tavaly 27.958 koronába került.

A kéményseprő szabályrendelet.

A budapesti kéményseprők kézzel lábbal dolgoznak az új kéményseprő szabályrendelet ellen. A tanács által készített első szabályrendelet a szabad versenynek iparkodott tért nyitni. A busás jövedelmüket féltő kéményseprők azonban addig kérvényeztek, míg a belügyminiszter csakugyan a pártjukra állott s a szabályrendeletet azzal küldte vissza a fővárosnak, hogy továbbra is a zárt kerületek rendszerét kívánja fönntartani. A közgyűlés ekkor kimondta, hogy legyenek hát ismét zárt ke-

rületek, de azok tetemesen megszorítandók. Szükséges továbbá, hogy a kéményseprő urak az eddiginél nagyobb engedmény perczenteket nyujtsanak s hogy az ellenőrzés keményen megszigorittassék. E határozat alapján a főváros fölhívta a kéményseprő ipartestületet, terjesszen be tervezetet a zárt kerületeknek újból való megalakítása iránt. Most érkezett be a tervezet, de az semmi egyéb, csak újabb írott bizonyítéka a kéményseprő urak kapzsiságának. A tervezet szerint a kerületek száma maradna a régi, az ellenőrzés szigorítása pedig fölösleges, mert azt már ugyis elég szigorúnak tartják a kéményseprők. Az engedményekre vonatkozó rész meg éppen klasszikus. Eddig nagy házaknál, amelyeknek például 40—50 kéményük van, 20 százalék engedmény is járt. A tervezet szerint a kéményseprők hajlandók nagylelkűen 10 perczent engedményt adni, vagyis más szóval: nemhogy növelnék, hanem inkább leszállítják az engedményeket. A tanács mint értesülünk nem hajlandó figyelembe venni e tervezetet, amely a jelenlegi állapotokat csak annyiban változtatná meg, hogy még nagyobb terheket rakna a közönség vállaira — s különben sem felel meg a közgyűlés világosan kifejtett intenczióinak.

Nyílt levél

Hegedüs Sándor volt kereskedelemügyi miniszter urhoz.

Nagyméltóságod valószínűleg ama meggyőződésben van, hogy amikor valaki otthagya a miniszteri széket, többé semmi köze nincs egykori reszortjának ügyeihez. Bocsássa meg, ha alólirott ennek ellenére bizonyos indiszkrétciót enged meg magának és azt kérdezi: mit keresett Excellenciád négy év előtt Konstantinápolyban?

Hogy miért kérdezem azt, mindjárt ki fog derülni.

Konstantinápolyban a nagyhatalmak külön postahivatalt tartanak. Minden jobb szálloda előcsarnokában megtalálja az ember az orosz, a német, a francia, az angol stb. posta levélgyűjtő szekrényeit. Ma tulajdonképp nem volna szükség e külön postákra, mert a török posta is megbízható, de a hagyományos dolgokhoz, kivált ha azok állami szempontból jelentőséggel bírnak, tanácsos ragaszkodni különösen a Keleten.

Konstantinápolyban ösödök óta van *osztrák posta*. A kiegyezés előtt volt osztrák konzulátus és osztrák nagykövetség is. A kiegyezés óta e két utóbbi intézmény hivatalosan átvedlett osztrák-magyarra. A posta azonban megmaradt továbbra is *kizárólagosan osztrák*-nak. Még ma is rajta van a bélyegzőn: „Oesterreichische Post“ és a levéljegyeken a 10 és 20 Heller felírás.

Nagyméltóságod most már sejteni fogja, miért érdeklődöm én négy év előtti konstantinápolyi utja iránt.

Kérdeni akarom ugyanis, hogy a Pera Palace hotelben, ahol megszállani méltóztatott, nem ötlött-e szemébe az a levélgyűjtő szekrény, amelyen az „Österreichische Post“ felirat diszeleg? És amikor levelet küldött haza, elkerülte-e figyelmét, hogy osztrák bélyeget ragaszt a borítékra?

Mint magyar ember, mint magyar kereskedelmi miniszter nem találta-e különösnek, hogy a magyar alattvaló Törökországban osztrák bélyegeket kénytelen vásárolni? Nem jutott-e eszébe, hogy ha közös a külügyi képviselőnk és a konzulátusunk, a magyar államiságnak a posta intézményben is érvényesülnie kellene?

Az én szerény nézetem szerint ha Ausztriának joga van külön postát tartani és külön levéljegyeket hozni forgalomba Konstantinápolyban, ez a jog épp úgy megilleti Magyarországot is. Ezzel a joggal pedig föltétlenül élnünk kell. És pedig azért, hogy ha már a követségnél és a konzulátusnál háttérbe szorítják Magyarországot, legalább a *külön magyar posta hirdesse önálló állami voltunkat*. Hadd lássák a törökök és a Konstantinápolyban megforduló külföldiek, hogy van magyar állam, mert van postája.

Exczellenziád, úgy lehet, azt fogja mondani: ez a dolog nem tartozik reám, tessék a jelenlegi kereskedelemügyi miniszterhez fordulni. Amde Láng Lajos ur nem járt a Boszporus partján és talán el sem hiszi, amit most elmondottam. Kegyelmességed ellenben bizonyosságot tehet, hogy az igazat adtam elő. Saját miniszteri szemeivel látta, hogy van osztrák posta, de nincs magyar posta.

Ha pedig nem látta, úgy kegyeskedjék megmondani: mi az ördögöt látott hát Konstantinápolyban?

—y.

A Cséry részvények vételterve.

Egyik napilap néhány nappal ezelőtt röviden jelentette, hogy a Cséry-féle szemétfuvarozó vállalat részvényei megvételének tervével foglalkozik a főváros. S e rövid jelentés mellett egyuttal ezután keményen rátámadt a főváros vezetőségére, hogy megint magánérdeket akar szolgálni a vétellel.

Hát a kérdést ilyen klasszikus egyszerűséggel és rövidséggel nem lehet elintézni s amennyire mi a köztisztasági ügyosztály gondolkodását ismerjük — pedig azt hisszük, hogy ismerjük — e tervvel nem a gyanúsított czélt akarja szolgálni.

Klasszikus határozottság helyett egy kissé részletesebben kell foglalkoznunk a dologgal. Bizonyos az, hogy Budapest fő- és székváros köztisztasága az európai nagyvárosok között elsőrangban helyen áll. Az is bizonyos, hogy ebben elsősorban része van

az ügyosztálynak, a mely a tisztántartási szervezetet létesítette, a szigorúságot gyakorolja, másodsorban pedig magának az ugynevezett Cséry-féle szemétfuvarozó vállalatnak is, amelyet annak idején úgy rendezett be az ifju Cséry Lajos, hogy a vállalat pontosan működni képes.

A két faktor: az ügyosztály és a vállalkozó közt állandóan meglehetősen rossz viszony áll fenn, a mi a szerződés pontjainak külön-külön magyarázatából származik, de ez a rossz viszony csak egynek a bizonyítéka. Annak t. i. a minnek az ellenkezőjét pedig a jelzett ujság gyaníttatni szeretné, hogy nincsen panama...

Ezek a híresztelések pedig onnan eredtek, — hiszen egy évtized óta „beszélnek“ róla — hogy a Cséry-féle vállalat a szerződés szigorú és rideg betartása mellett is jól jövedelmező vállalat. És pedig nem a szerződésnek a fővárosra kedvezőtlen volta miatt. Egész más az oka, a mit az objektív ember, ha sem jobbra, sem balra érdekelve, sem pedig animozitással eltelve nincsen, kénytelen elismerni. Ifju Cséry Lajosnak, amikor apjától annak idején az elhanyagolt vállalatot átvette, egy genialis közgazdasági ötlete támadt. A szemét értékesítése, a mire előtte senkisésem gondolt s amit ő szabadalmaztatott is szerte Európában. Az a haszon tehát, a melyet ő a vállalatából huzott s most a részvénytársaság huz, ez a haszon senkit sem károsított meg. Ha csak nem a kóbor kutyákat és a régiségkutatókat.

Cséry egy szemét-malmot létesített, amely fedett burkolatában kiostálja az értékes anyagot s azt ismét egy széles transmissio-szíjon szétosztályozzák. Így ezeket érő csont, koks, üveg és porcellán, továbbá papír és rongy-anyag, vas és réz nemű s más értékes anyag gyűl össze a telep raktáraiban, amit a vállalat kitünően tud értékesíteni. Azonkívül a fennmaradó szalmából, trágyából, hamuból oly pompás komposzt anyagot készítenek, hogy az sok műtrágya humusz készítő értékét felülhaladja.

Azelőtt a locsoló kocsikban két ló járt, a szerződés szerint két lónak is kellett abba befogva lenni. Öt vagy hat évvel ezelőtt, miután Cséry az ő erős ardéni és norfolki lovait beszerezte, egy beadványt adott a fővároshoz: engedjétek meg, hogy két gebe helyett egy erős lóval huzassam a locsoló kocsit s visszafizetek évente 7000 forintot. Az egyezés létre is jött 10000 forint évi visszafizetés kötelezettséggel. Ez semmi más, mint kezelési egyszerűsítés és úgy a fővárosnak, mint bizonyára Csérynek szép hasznot hajtott. De erre talán csak még a legfeketébb máju ember sem kiabálhat panamát!

Ime, ilyenek az okai a Cséry-féle vállalat ténylegesen hasznot hajtó voltának.

Ifju Cséry Lajosnak magánügyei úgy alakultak, hogy négy évvel ezelőtt kénytelen volt vállalatát részvénytársasággá alakítani s a főváros közgyűlésének természetesen jóváhagyásával azóta a részvény-

társaság teljesíti a kötelezettségeket s élvezi a jogokat. Cséry mint igazgatója, illetve igazgatósági tagja szerepel a vállalatnak. Összesen 12500 részvény van, részvényenkint 100 korona értékkel. Ebből 12000 van bank-kézben, mintegy 500 magánosoknál. Most a részvénytársaság ezt a 12000 részvényt kínálja megvételre a fővárosnak.

Tudni kell azt is, hogy három és fél év múlva a Cséry-féle szerződés lejár s akkor a telep a főváros tulajdonába megy át, meglevő értékeket természetesen megváltva.

A főváros köztisztasági ügyosztálya előtt tehát, a mikor az ajánlat felől, adatok beszerzése által tájékoztatja magát és a tervről nézetet alkot magának, természetesen az a szempont kell, hogy irányadó legyen; a még fennálló három és fél év alatt mennyi hasznot hajt a vállalat a részvénytársaságnak, illetve a 12000 részvényre ebből mennyi esedékes és hogy három és fél év múlva mennyibe kerülne a fővárosnak az értékek átvétele? Miután akkor házi kezelésbe akarja venni a szemétfuvarozást. A két összegnél — az egyik egy visszatérülő, a másik egy amugy is kiadandó összeg — mindenesetre olcsóbbnak kell lenni a vételárnak. Nevezetesen legfőbb tételként le kell vonni a kamatokat.

Ha a részvény átvételi ára a vállalat részéről szintén ilyen szempontokból állapittatik meg, illetve, ha a vállalat az ügyosztály adatait elfogadja, akkor lehet szó a vétel gyakorlati tervéről. Addig csak tájékozás az egész, a mit természetesen minden félig-meddig komoly ajánlattal szemben meg kell tenni.

A szemétfuvarozásnak házi kezelésbe való vételére a fővárost a budai oldal szemétfuvarozásának próbájából származó eredmény készíti. Itt évenként nevezetesen mintegy 70000 korona nyereség mutatkozik a főváros részére. S ha ott bevált a házi kezelés, a pesti oldalon a föltételek még kedvezőbbek.

A vétel terv komolylyá válása esetén egy lényegesen eldöntendő kérdés marad az, hogy a főváros a nagymennyiségű trágyával mit csináljon? A vállalat eddig részben eladta azt, részben telepeken készen tartja. Az egyik terv az, hogy a főváros földjeit javíttatná vele, amelyekre nagyon ráférne. Ebben az esetben átvinnék azt. A kiszállításra igen jól felhasználná a most sokszor tétlenül álló fogatokat. Egyáltalán a fővárosra éppen az az egyik indok a már most való átvételre, hogy t. i. az iga fogatokat ezer munkára felhasználhatná, a miért most a főváros külön más fuvarozóknak fizet. Viszont a vállalat a fogatokat a szemétszállítás és locsoló kocsikon kívül másra nem tudta használni s így a vállalat a saját károsodása nélkül a fővárosra kedvező ajánlatot kell, hogy tegyen, ha a vételről komolyan beszélni akar.

Ezekben adtuk elő a helyzetet teljesen tárgyilagosan. Hogy a részvénytársaságnak is bizonyosan

érdeke az eladás, az csak természetes. Ha nem így lenne, nem kínálná a vételt. De az csak talán nem bűn még ebben az országban, ha egy vállalat jogos magánérdekét szem előtt tartva eladni akarja részvényeit s a főváros, ha nyereséget lát a vételnél, meg is veszi azt?

Ha a két érdek nem tud párhuzamba jönni, akkor nem lesz a vételből semmi. Oly egyszerű a dolog. Tessék elhinni: a helyzet *objective* nézése semmi izgalmakra nem ad jogot.

A Sárosfürdő vize.

Ha igaz, amit Szabó M. Ferencz törvényhatósági bizottsági tag állít, hogy tudniillik a megépítendő Sárosfürdőnek nincs elegendő vize, furcsa színben tűnnek fel mindazon bizottságok és hivatalok, amelyek véleménye alapján a főváros már elhatározta a Sárosfürdő megépítését. Ha igaz, akkor legalább is a köteles gondosság elmulasztását lehet szemökre hányni.

A kérdés okvetetlen tisztázandó. Mert 1.600.000 koronát — ennyi van ugyanis preliminarva — könnyelműség volna olyan fürdőbe fektetni, amelynél nem tudjuk, szolgáltat-e a forrás elegendő vizet? Elő a szakértőkkel! És ha azok majd lezáfolták egymást, (a minthogy biztosan divergáló lesz a véleményük) akkor majd végre mégis csak rá kell fanyalódnia a fővárosnak, hogy próbafurattásokat végezzen.

Ezt óhajtja Szabó M. Ferencz is, kinek a törvényhatósághoz benyújtott indítványa így hangzik:

Molnár János geologusnak a magyar tudományos Akadémia kiadványában megjelent közleménye szerint a Sárosfürdő forrása a Duna alacsony állása mellett naponként csak 270 köbméter, a Duna magas állása mellett pedig csak 700 köbméter, mondjuk 900 köbméter vízmennyiséget szolgáltat.

Hogy ezen vízmennyiség a tanács nagyszabású terveinél milyen szerepet játszhat, azt legjobban a következő kimutatásból lehet megítélni.

A Karlsbadi II. számú Sprudel, mely leginkább csak az ivókurára szolgál, 24 óra alatt 2880 köbméter vízmennyiséget szolgáltat: ezenkívül van még 17 hőforrása, a melyek kizárólag fürdők szükségletére használatnak.

E forrásokat minden évben szaporítják és bővítik, az idén is egy új Sprudelt (szőköt) fúrtak, mely 24 órában 1152 köbméter vizet szolgáltat.

A Bécs melletti Baden 13 forrással rendelkezik, a melyeknek vízbősége 24 óra alatt 4800 köbméter, de még ezen vízmennyiséget sem tartják elegendőnek, s most új furásokat eszközöltetnek.

Gasteinnak 18-, Baden-Badennek 20-, Wiesbadennek pedig 24 forrása van. Ez utóbb nevezett három fürdő mindegyike naponta 6000—8000 köbméter meghaladó vízmennyiség fölött rendelkezik.

A budai Császár-fürdőnek 27 forrása megmérhetetlen, de mindenesetre 24 óra alatt több, mint 60.000 köbméter vízmennyiséget szolgáltat.

Hogy a felsorolt tényekhez képest mit jelent az a ténykörülmeny, mely szerint a Sárosfürdő rendelkezésére álló egy — szóval egyetlenegy — forrás 700, mondjuk a szent béke kedvéért 24 óránként 900 köbméter vízmennyiséget szolgáltat, azt úgy hiszem nem szorul bővebb magyarázatra.

Nagyszabású gyógyfürdőknél több forráscsoport és többszörös vízmennyiség biztonsági szükségét képez tehát, vakmerő és elhibázott vállalat volna az: milliókat befektetni ott, a hol nincs rendkívüli vízbőség és tartalék forrás stb. stb.

Ezen indokolással szemben Zsigmondy Béla bizottsági tag ur azon meggyőződésének adott kifejezést, hogy ő ettől t. i. a szükségrendő viz hiányától nem tart, mert a tapasztalatok ép az ellenkezőt bizonyítják t. i. azt, hogy viz ott bőségben van.

Ha ez így van és én szívem mélyéből kívánom, hogy így legyen, bátorkodom a tekintetes közgyűléshez a következő indítványt betérjeszteni:

Utasítsa a tisztelt közgyűlés a tekintetes tanácsot, hogy a Sáros-fürdőnél már most, tehát a nagyszabású építkezések fogantatása előtt eszköztesse a furásokat, nagyobb mennyiségű forrásviz feltárása céljából, mert az építkezési munkálatok előtt a furásokat sokkal olcsóbban és célszerűbben lehet fogantatni és a mi a fő dolog, hogy csakis ily módon lehet a forrásviz szolgáltatása dolgában jóval az ily nagyszabású építkezés fogantatba vétele előtt tisztán látni, illetőleg a további intézkedések iránt alapos tájékozást szerezni. Budapest, 1903. szeptember hó 20-án. Tisztelettel Szabó M. Ferencz.

Hirek a városházáról.

Új tribün a lóversenytéren. A magyar lovaregyesület az ediginél jóval nagyobb s diszebb másodosztályu tribünt készül építeni a lóversenytéren. Az építkezésre 120.000 koronát irányzott elő, mely összeg nagyságára való tekintetből a tulajdonjogra nézve a lovaregylet most tárgyalásokat indított meg a fővárossal. Beadványt intézett a tanácshoz, melyben kijelenti, hogy csak úgy hajlandó az építkezésbe bemenni, ha a főváros a szerződés lejártakor lemond a tribün tulajdonjogáról. A mérnöki hivatal azt javasolja a tanácsnak, hogy a kérelmet teljesítse, mert az új tribün a közönség kényelmére is fog szolgálni. Kötelezendő azonban a lovaregylet, hogy a lebontandó régi tribünért a fővárosnak 2000 korona kártérítést fizessen. Ennél nagyobb kártérítési összeg nem követelhető, mert a régi tribün, mely 20.000 koronába került, a fönnálló szerződés lejáratának idejében, semmi esetre sem érne többet 2000 koronánál.

Az új vízvezetéki létesítmények üzembe vétele. Az állandó vízvezetéki bizottság terjedelmes jelentésben számolt be legutóbb a tanácsnak az idei vízszolgáltatási ügyek állásáról. A vízműigazgatóság ez év elején már teljesen befejezte ama nagy munkát, amely az új vízszolgáltatási szabályrendelet életbelépésével reá hármlott. Különösen az új víz-díj előírások adtak nagy munkát. Az előírások végleges eredménye eddigelé még nem ismeretes ugyan, annyi azonban már most is megállapítható, hogy körülbelül 400.000 korona évi emelkedés várható. Jelenleg összesen 5307 darab vízmérő-óra van beépítve. A vízszolgáltatási szabályrendelet életbelépése óta összesen csak 1645 új vízóra állítatott be. Az összes bevétel a múlt évben 4,325.463 korona volt. Ezzel szemben az 1903. évi előirányzat 4,516.680 korona. Az állandó vízvezetéki bizottság a jelentésben tudomásul veszi, hogy ama fegyelmi ügyben, mely a legutóbbi vízvezetéki zavarok miatt Kajlinger vízműigazgató ellen megindult, szakértők véleménye alapján az eljárást teljesen megszüntette a fegyelmi választmány. Végül javasolja az állandó bizottság, hogy a folyó évben készült s még munkában levő létesítmények csak a télen vétessenek üzembe. A tanács e javaslatot el is fogadta. Utasította ez okból a vízműigazgatót, hogy az üzembe vételre vonatkozó javaslatot jó előre terjessze be. Az üzem megnyitása ugyanis föltétlenül zavart fog okozni a vízvezeték körül, szükséges tehát, hogy a közönség erre előkészítették a panaszoknak elejét veendő.

Kegyetlen határozat. A tavasz elején ama kérelemmel fordult a tanácshoz a főváros egyik előkelő polgára, engedje meg a tanács, hogy szelűtött édesatyja tolókcóján fölkereshesse az Erzsébet-téri sétányt. A tanács a kérelmet elutasította, ama indokolással, hogy egy érvényben levő szabályrendelet értelmében — gyermekocsikat kivéve — semmiféle járműnek sem szabad az Erzsébet-téren közlekedni. Kérvényező azonban nem nyugodott bele e határozatba, hanem felebbezett a közgyűléshez. Szerinte a tanács eljárása ellenkezik az emberszeretet törvényével. Az árnyas sétány jótétéményétől éppen azokat fosztja meg, akiknek arra leginkább szükségük van. E sokakat érdeklő ügyben a főváros legközelebbi közgyűlése fog határozni. A tanács elutasító javaslattal terjesztette a fölebbezést a közgyűlés elé. Egyben javasolja, mondja ki a közgyűlés, hogy olyan beteg emberek, akik jární nem tudnak s úgy vitetik vagy tolatják magukat, a főváros semmiféle sétányaira be nem bocsájthatók. E javaslatával részben a közegészségügynek óhajt szolgálni, részben pedig megakarja kimélni a sétáló közönséget a szánalomraméltó, de sok esetben undorító külsejű betegek szemlélésétől.

A székesfőváros mint egységes iparterület. A főváros kereskedőit mélyen érdeklő határozatot hozott legutóbb a kereskedelmi miniszter. Eddigelé az az eljárás volt Budapesten használatban,

hogy az oly kereskedők, akik a kerületükön kívül más kerületben fekvő helyen akartak fiók-üzletet nyitni, kötelesek voltak az illető kerületben külön iparengedélyt szerezni. Ez ellen már számos felszólalás történt, míg végre most a kereskedők javára döntött ez ügyben a kereskedelmi miniszter. A fővároshoz intézett leiratában kimondta, hogy ezentul más kerületekben nyitandó üzletek után nem kell külön iparengedélyt kérni. Az üzletnyitás egyszerűen bejelentendő ama kerületi elöljáróságnál, mely kerületben az érdekelt fél másodszor új üzletet akar berendezni. Azzal érvel a miniszter, hogy a főváros tiz kerülete külön-külön iparterületet képez ugyan, mindamellett a jelen kérdésnél egységes iparterületnek tekintendő Budapest főváros. Aki tehát a főváros eme egységes területére megszerezte már az iparengedélyt, az jogot szerzett magának arra, hogy bármely kerületben nyithasson üzletet.

Ingatlan, melynek nincs gazdája. A tiszti ügyészség javaslatára néhány héttel ezelőtt utasította a tanács a mérnöki hivatalt, derítse ki, hogy kinek a tulajdonát képezi voltaképpen a Kis Svábhegyen fekvő — ugynevezett — szervita kunyhó. A főváros utat akar építeni ama környéken, miért is szükséges volna az ősrégi épület eltávolítása illetőleg megszerzése. Az a bökkenő azonban, hogy az épület gazdája, sehogysem puhatható ki. A szervita konvent, melynek szőleje mellett fekszik ezen épület, nem bírja kimutatni a tulajdonjogát sőt olyképpen nyilatkozott, hogy az ingatlant valaha a főváros építette. A mérnöki hivatal most szintén azt jelentette a tanácsnak, hogy a tulajdonost kideríteni nem képes, mert az épület a székesfőváros egyesítése épült. A tisztiügyészségnek lesz most kötelessége kideríteni, hogy miként lesz tehát eltávolítható az utba eső szervita kunyhó.

Antwerpen városa s színházügyünk. Antwerpen városa kiküldte műépítészt, Van Mechelen építésmérnököt, hogy Európa nagy városaiban tanulmányozza, a színházügyeket. Ma d. e. tiszteletgett Halmos József polgármesternél s megkérte, hogy tanulmányaiban támogassa. Halmos polgármester szívesen megígérte a legmesszebb menő hatósági támogatást s egyben utasította a fővárosi illetékes szakközegeket, hogy Antwerpen város kiküldöttjének tegyék lehetővé színházügyeink alapos megismerését. Van Mechelen egy hétig lesz Budapesten.

Hegyi vizek levezetése. A csueshegyi vizek levezetésére készített nyílt csatornákat s terméskö-gákat ebben az évben megcsináltatja még a főváros. Az előmunkálatok teljesen befejeztettek, miért is ma azt javasolta a mérnöki hivatal a tanácsnak, hogy a szükséges építési és földmunkákra hirdesse meg a licitációt.

Magy. kir. államvasutak.
14:040.903. C. III.

a) Uj személydijszabás életbeléptetése a Halas—Bács-Almás—Rigyczai h. é. vas-
uton.

Ezen vasuton a megnyitás napján zónarend-szerű személydijszabás lép életbe, mely a magy. kir. államvasutak dijszabás elárusító irodájában (Buda-pest, Csengery-utca 33. sz.) 20 fillérért kapható.
Budapest, 1903. évi szeptember 18-án.

Az igazgatóság.

Magy. kir. államvasutak.
Üzletvezetőség. Szombathely.
17051 I. szám.

Pályázati hirdetemény.

A m. kir. államvasutak szombathelyi üzletveze-tősége a vonalai részére az 1904 és esetleg a követ-kező 1905. és 1906. években szükséges pályafentar-tási fák szállítására ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Az 1904. évben körülbelül az alábbi mennyisé-gek szükségeltetnek:

23-0	m ³	erdei fenyő deszka,
18-0	"	jegenye " "
6-0	"	lucz " "
1-4	"	tölgyfa " "
154-0	"	erdei fenyőfa,
19-5	"	metszett jegenye fenyőfa,
18-0	"	" luczfenyőfa,
7-7	"	faragott
100-0	"	" tölgyfa,
4200	drb	kerítés sűrítési lécz puhafából,
11 6	m ³	metszett lécz luczfenyő fából,
12-5	"	erdei fenyő palló,
11-7	"	jegenye " "
7-0	"	lucz " "
22-0	"	tölgyfa palló,
15 6	"	vörös fenyő palló,
24-0	"	kerítés rud puhafából,
2-6	"	puha szálfa,
30-0	"	vörös fenyőszálfa,
76,000	drb	fedő zsindegy.

A szállítandó pontos mennyiségek és méretek szállítóval legkésőbb f. évi december hó 15-ig kö-zöltetnek, az 1905. és 1906. években szállítandó fák az előző év november havában rendeltetnek meg.

Az 1904. és esetleg 1905. és 1906. évre meg-rendelt faneműek ugyanaz évi ápril hó végéig szál-lítandók be.

Az üzletvezetőség fenntartja magának a jogot, hogy az 1904. évre történő megrendelés alkalmával a tájékozásl szolgáló fenti mennyiségnél illetőleg a méretjegyzékben felsorolt fák 30%-al többet vagy kevesebbet rendelhessen, úgy sziutén, hogy a szállí-tási év folyamán 30%- erejéig pótmegrendelést tehessen.

A pályázati feltételek alapján szerkesztendő ajánlatok legkésőbb 1903. évi október hó 28-án dél-előtti 10 óráig nyujtandók be az üzletvezetőség álta-lános I. osztálya anyag- és leltárbeszerzési csoport-jánál, míg a *bánatpénz* 1903. év október hó 27-én déli 12 óráig teendő le az üzletvezetőség gyűjtő-pénztáránál.

A pályázati feltételek és méretjegyzékek min-den kereskedelmi kamaránál megtekinthetők s a szombathelyi üzletvezetőség által díjtalanul kiszol-gáltatnak, esetleg posta útján megküldetnek.

A szállítási feltételek, ugymint az általános szállítási feltételek és a pályafentartási fák szállítá-sára vonatkozó különleges feltételek minden üzlet-vezetőségnél megtekinthetők s készpénzfizetés mel-lett szerezhetők meg az igazgatóság nyomtatvány-tárából.

Szombathely, 1903. szeptember hóban.

Az üzletvezetőség.

Magyar királyi államvasutak
134586/903. sz.

A magyar királyi államvasutak téli menetrendje.

A magyar királyi államvasutak vonalain és az általuk kezelt magánvasutakon f. évi október hó 1-én a téli menetrend lép életbe, mely a jelenleg érvényes nyári menetrenddel szemben, a következő lényegesebb változásokat tartalmazza:

A *budapest-keleti p. u. brucki vonalon*, Budapest és Győr között irányonként egy-egy új személyvonat helyeztetik forgalomba.

E vonat Győrből, közvetlen csatlakozással a győr-sopron-ebenfurti vasut Sopronból érkező vonatahoz, délelőtt 9 órakor indul és Budapest keleti p. u.-ra délután 12 óra 30 perczkor érkezik. Az ellenkező irányban pedig az új vonat Budapest keleti p. u. ról délután 12 óra 20 perczkor indul és Győrbe délután 3 óra 40 perczkor érkezik.

Ezen utóbbi vonathoz a Győrből L. m. Bruckig d. u. közlekedő vegyes vonat csatlakozásba hozatik.

A Bécsből d. u. 2 óra 10 perczkor Budapest keleti p. u.-ra induló gyorsvonat avégből, hogy abba az ugyanazon irányban közlekedő személyvonatról ezentul is átszállani lehessen, nem mint eddig Öttevényen, hanem Lébény Szt.-Miklós állomáson fog feltételesen megállani.

A Budapest keleti p. u.-ról d. u. 12 óra 25 perczkor Bicskőre, és a Bicskőről d. u. 3 óra 5 perczkor, valamint este 7 óra 10 perczkor Budapest keleti p. u.-ra induló helyi személyvonat forgalmon kívül helyeztetik.

Budaörs megállóhelyen az összes személyszállító vonatok megállása megszüntettetik.

A *budapest-esztergomi és a buda-császárfürdő kitérő ó-budai vonalon*, Budapest nyugoti p. u. és Piliscsaba között, valamint Buda-Császárfürdő-kitérő és Ó-Buda között a vásár- és ünnepnapok bezárólag november hó 22-ig maradnak forgalomban.

Piliscsaba-tábor megállóhelynél a vonatok november hó 26-tól bezárólag ápril hó 17-ig nem fognak megállani.

A *győr-fehringi vonalon*, a jelenleg Fehringről Győrbe d. e. 11 órakor érkező, valamint a Győrből d. u. 5 óra 6 perczkor Fehringre induló gyorsvonat forgalma a szombathely-fehringi vonalrészén megszüntettetik.

Ez utóbb említett vonat, valamint a Fehringről Győrbe este 6 óra 48 perczkor érkező gyorsvonat, Mezölakon utasok fel- és leszállása céljából feltételesen megállítatik.

A Szemerétől Győrig vásár- és ünnepnapokon közlekedő esti vegyes vonat megszüntettetik.

A *szombathely-rumi vonalon*, a Szombathelyről jelenleg d. u. 3 óra 25 perczkor Rumra induló vegyes vonat, közvetlen csatlakozással a gyorsvonathoz Budapestről már d. u. 12 óra 52 perczkor fog Szombathelyről indulni. Ez által a vonat Fehring és Kőszeg felől is közvetlen csatlakozást nyer.

A *felső-őr-felső-lővői vonalon*, Felső-Lővőről jelenleg este 7 óra 39 perczkor Felső-Eőrré érkező és onnan este 9 óra 55 perczkor Felső-Lővőre induló vegyes vonatok forgalma megszüntettetik.

A *budapest-marcheggi vonalon*, Galántáról reggel 7 óra 25 perczkor egy új helyi személyvonat indítatik Pozsonyba, mely oda d. e. 9 órakor érkezik.

Budapest-Ersekújvár, Budapest-Párkány-Nána,

Budapest-Nagy-Maros, Budapest-Vác és Budapest-Palota-Ujpest között a nyári évad tartamára forgalomba helyezett naponkénti, illetve vásár- és ünnepnapon vonatokat megszüntettetnek.

A Párkány-Nánáról jelenleg este 6 óra 20 perczkor Budapestre induló helyi személyvonat a téli menetrend tartama alatt csak Nagy Marostól Budapestig marad forgalomban.

A Budapestről este 7 óra 50 perczkor Nagy-Marosra induló és az onnét éjjel 10 óra 30 perczkor Budapestre érkező személyvonatok forgalma Vác és Nagy-Maros között megszüntettetik; Vác és Budapest között azonban e vonatok október és április hónapokban forgalomban fognak maradni.

A Budapest nyugoti p. u.-ról d. u. 1 óra 45 perczkor Bécsbe induló gyorsvonat Vácson rendszeren megállítatik és azonkívül e vonathoz Vácson, Nagy-Maros-Visegrádon és Párkány-Nánán a leszállás is megengedtetik.

A Budapest nyugoti p. u.-ról reggel 7 óra 20 perczkor Zsolnára induló és az onnét este 9 óra 45 perczkor Budapestre érkező gyorsvonatok Perbete állomáson, továbbá a Pozsonyból reggel 6 óra 12 perczkor Galántára induló és az onnét este 9 óra 42 perczkor Pozsonyba érkező gyorsvonatok Szempez állomáson rendszeren megállítatnak.

A *tepla-trencsén-teplicz-vlárapasszi vonalon*, egy tehervonat személyszállításra rendeztetik be. E vonat Vlárpasszról d. u. 3 óra 37 perczkor indul és Tepla-Trencsén-Tepliczre d. u. 4 óra 23 perczkor érkezik és az utóbbi állomáson a gyorsvonathoz Budapest nyugoti p. u. felé csatlakozik.

A *nagyszombat-kutti-i vonalon*, a Szeniczről jelenleg éjjel 3 órakor Nagyszombatba induló személyvonat csak Nyitra-Jablonicz állomásról kiindulólág fog közlekedni.

A Budapest keleti p. u.-ruttkai vonalon, Pásztórról reggel 5 óra 27 perczkor való indulással Salgó-Tarjánig egy tehervonat rendeztetik be személyszállításra.

A *zólyom-brézó-erdőköz-tiszolczi vonalon*, a vásár- és ünnepnapokon este Zólyom-Brézóról Breznóbányára közlekedő vegyesvonat forgalmon kívül helyeztetik.

A *fűz-s abony-cgri vonalon*, a Miskolcztól este 6 óra 2 perczkor induló és Budapest keleti p. u.-ra este 9 óra 55 perczkor érkező gyorsvonathoz Fűz-s Abonyban csatlakozólag, mindkét irányban egy-egy új személyvonat helyeztetik forgalomba. E vonat Egerből este 6 óra 15 perczkor indul, illetve Egerbe este 8 óra 27 perczkor érkezik.

A *budapest-kolozsvár-predeal és a budapest aradtővisi vonalon*, a Budapest keleti p. u. és Predeal között Aradon át mindkét irányban közlekedő gyorsvonatok Budapest és Szolnok között a Kolozsvár felé illetve a Nagyvárad felől közlekedő gyorsvonattól, a téli menetrend tartama alatt is elkülönítve fognak közlekedni és e gyorsvonatok forgalma bezárólag folyó évi november hó 15-ig Budapest és Predeal között, azontul pedig csak Budapest és Brassó között tartatik fenn.

Ezen gyorsvonatok Medgyes állomáson is feltételesen megállanak.

A Predealról délután Budapestre és a Budapestről este Predealra közlekedő gyorsvonatok Maros-Ujváron való feltételes megállása megszüntettetik.

A Mária-Radnáról Aradra vásár- és ünnepnapokon közlekedő esti helyi vegyesvonat október

11-ével forgalmon kívül helyezték. Ennek folytán a Tövisről este Aradra érkező személyvonatnál Mária-Radna és Arad között a szomszédos forgalmi menetjegyek és a rendes áru szomszédos forgalmi menetérti jegyek használatára fennálló korlátozás október 12-től kezdődőleg hatályon kívül helyezték.

A *püspökladány-körösmezői vonalon*, a Máramaros-Szigetről délután 4 óra 35 perczkor induló, illetve az oda délelőtt 11 óra 5 perczkor érkező személyvonatok forgalma Máramaros-Sziget és Körösmező között megszüntették.

Körösmező és Máramaros-Sziget között egy tehervonat naponta személyszállítással fog közlekedni. E vonattal, mely Körösmezőről reggel 4 óra 35 perczkor fog indulni, csak II. és III. osztályú utasok továbbíthatnak.

A brassó-zernesti vonalon a jelenleg d. u. 3 óra 30 perczkor és este 9 óra 33 perczkor Brassóból induló, valamint az oda este 8 óra 37 perczkor Zernest felől érkező vegyesvonat megszüntetik; ellenben egy új vegyesvonat helyezték forgalomba, mely Brassóból délután 5 óra 10 perczkor fog indulni.

A *sepsi-szt-györgy-, gyimes-palánkai vonalon*, a jelenleg Gyimestől Sepsi-Szt-Györgyig személyszállítással közlekedő tehervonatnál a személyszállítás csak Csik Szeredáig tartatik fenn.

A *békéscsúdvár-békési vonalon*, mindkét irányban egy-egy új vegyesvonat helyezték forgalomba, mely Békéscsúdról éjjel 11 óra 15 perczkor indul, illetve az oda reggel 4 óra 25 perczkor érkezik. Békéscsúdváron az előbbi vonat az Aradról Budapestre reggel érkező személyvonathoz, utóbbi pedig a Budapestről este Aradra induló személyvonathoz talál csatlakozást.

A *nagyszében-olthid-verestoronyi vonalon*, a Verestorony állomás és Verestorony megállóhely között vasár- és ünnepnapokon közlekedő reggeli vonat megszüntették.

A *czegléd-szolnoki vonalon*, Szolnokról este 8 óra 1 perczkor, csatlakozással Kolozsvár- és Arad felől, egy új személyszállító tehervonat indítatik Czeglédre, a hol e vonat Orsova felé közvetít csatlakozást.

A *kecskemét-tiszaúti vonalon*, az esti vonat Tiszaúgról 7 óra 30 percz helyett már este 6 óra 33 perczkor fog indulni és Kecskemétre este 8 óra 12 perczkor fog érkezni.

A *kiskunfélegyháza-csongrádi vonalon*, a Csongrádról jelenleg éjjel 3 óra 15 perczkor Kis-Kun-Félegyházára induló vonat Csongrádról ismét d. e. 9 óra 15 perczkor fog indulni.

A *budapest-zimónyi vonalon*, a Konstantinápoly-Belgrádból közlekedő keleti expressz vonat Budapest nyugoti pályaudvarba 25 percczel korábban, vagyis éjjel 10 óra 55 perczkor fog érkezni.

A *kiskőrös-kalocsai vonalon*, a Kalocsáról reggel 5 óra 12 perczkor induló és az oda d. e. 8 óra 40 perczkor érkező személyvonat bezárólag október hó 31-ig fog közlekedni.

A *budapest-fiumei vonalon*, a Fiuméből este Budapest felé induló személyvonat Gyékényesen a déli vasut új személyvonatához Barcs felől illetve Nagy-Kanizsa felé nyer csatlakozást.

A vasár- és ünnepnapokon Fiume és Delnicze között közlekedő helyi vonatok megszüntetnek.

A *kőrös-belovár-verőcei vonalon*, a vasár- és ünnepnapokon Belovár és Paulovac között közlekedő kiránduló vonat megszüntetik.

A *dugoselo-novskai vonalon*, a Dugoselo és Banovajaruga között mindkét irányban közlekedő és

Dugoselon a budapest-fiumei vonal nappali gyorsvonataihoz csatlakozó személyvonat megszüntetik.

Az új menetrendre vonatkozó részletes adatok, úgy a menetrend hirdetményből, mint a személypénztárak, menetjegyirodák és egyéb elárúsító helyeken 30 fillérért kapható menetrendkönyvecskékből vehetők ki.

Budapest, 1903. szeptember hó 16-án.

Az igazgatóság.

Magyar királyi államvasutak
Üzletvezetőség Kolozsvárt.
23886 sz. 1903 III.

Pályázat.

A magyar királyi államvasutak Brassó állomásán berendezett vendéglői üzlet 1904. évi január hó 1-től számítandó öt évre bérbeadandó lévén, annak bérbeadása iránt ezennel pályázat nyitattik.

Felhivatnak ennél fogva mindazok, kik nevezett állomási vendéglőt bérbevenni óhajtják, hogy szabályszerűen felbélyegzett és bizonyítványaikkal felszerelt ajánlatukat legkésőbb 1903. évi október hó 15-én déli 12 óráig külön lepecsételt és „Ajánlat a Brassó állomási vendéglő bérletére” megjegyzéssel ellátott borítékban a magy. kir. államvasutak kolozsvári üzletvezetősége általános osztályához (titkárság) címezve küldjék be.

Ajánlattevő köteles a kolozsvári üzletvezetőség gyűjtőpénztáránál 1903. évi október hó 14-ig bántpénz fejében 500 koronát készpénzben, vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban letétbe helyezni, vagy oda posta útján külön borítékban beküldeni.

Az értékpapírok a budapesti vagy bécsi tőzsdén legutóbb jegyzett, 14 napnál nem régiebb, utolsó és a névértéket meg nem haladó napiárfolyam szerint számíttatnak.

Készpénzben letett összeg után kamat nem fizettetik.

Az ajánlatban a letétel megtörténte hivatkozás teendő, de a letétéről nyert elismervény nem melléklendő.

Az üzletvezetőség fenntartja magának azon jogot, hogy az ajánlattevők közül, függetlenül a felajánlott összeg magasságától, belátásához képest szabadon választhasson.

A fenti feltételektől eltérő, vagy a kitűzött határidőn túl beérkező ajánlatok, továbbá oly ajánlatok, melyek táviratilag tétettek, s végre olyanok, melyekre az előirt bántpénz le nem tétetett, figyelembe vétetni nem fognak.

Ezen vendéglőre vonatkozó részletes feltételek a magy. kir. államvasutak kolozsvári üzletvezető sége III. osztályában tudhatók (E. M. K. E. palota II-ik emelet, 33. ajtó) a melyekre nézve e helyen is megjegyeztetik, hogy a III. osztályú ét- és egyuttal váróteremnek fűtésére és világítására szükséges anyagok felerészben bérlőnek díjtalanul lesz kiszolgáltatva.

Végül megjegyeztetik, hogy a vendéglőhöz az üzleti helyiségeken kívül a bérlő czéljaira szolgáló 2 lakó-szobából, 2 pincér-szobából és egy cseléd-szobából álló magánlakás adatik.

Kelt Kolozsvár, 1903. szeptember hó 17-én.

Az üzletvezetőség.

Magyar királyi államvasutak
130240/903. szám.

Pályázati hirdetés.

Izzólámpák és szénpálczák szállítására.

A magyar királyi államvasutak igazgatósága az 1904. évben szükséges izzólámpák és szénpálczák szállítására ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Az ivenként egy koronás okmánybéllyel ellátott ajánlatok lepecsételve *legkésőbb 1903. évi október hó 22-én déli 12 óráig* a magy. kir. államvasutak anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál benyújtandók, vagy postán oda küldendők. Ugyanezen időpontig átadandók ugyanott a kötelező minőségi minták is.

Bánatpénz gyanánt az ajánlott anyag évi értékének 5%-a legkésőbb 1903. évi október hó 21-én déli 12 óráig a magyar kir. államvasutak budapesti főpénztáránál leteendő.

Szállításra nézve mérvadók és kötelezők a 122291 96. sz. általános szállítási feltételek és az izzólámpák szállítására vonatkozó 84223 96. sz. különleges feltételek.

A szállításra vonatkozó egyéb részletes módok az ajánlati felhívásban foglaltaknak, mely az igazgatóság anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál, valamint az üzemvezetőségeknél és a hazai kereskedelmi és iparkamaráknál betekinthető.

A szállítandó anyagok és a szükséges mennyiségek a felhívás mellékletét képező két ajánlati úrlapon vannak felsorolva.

Ezen ajánlati felhívás, az ajánlatot tenni szándékozóknak, a fentnevezett anyag- és leltárbeszerzési szakosztály által ingyen adatik ki, vagy kívánságra postán megküldetik.

Budapest, 1903. szept. hó.

Az igazgatóság.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest.

Reáltanoda-utca 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazánjára, vas- és ércöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemez fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különb-
zéki emelvény-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és
országos zálogkölesön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetétí könyvecské **3¹/₂ kamatozással**, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körút 18. — IV., Ferencziek-tere 4.
(Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. —
VIII., József-körút 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).

Váltó-üzlete

Váltó-üzlete

Üzleti órák :

délelőtt $\frac{1}{2}9 - \frac{1}{2}1$ -ig, délután $3 - \frac{1}{2}5$ -ig.

Magv. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**

és

szabadalmazott

Füstemesztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tűzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztosítást, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő

A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

MAGYAR**FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR**

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-****világító testekben,**

a legegyszerűbb kivittől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3.

VI., Teréz-körút 1 a.

V., Gizella-tér 1.

X., Jászberényi-ut.

VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.

Köszvár: Wesselényi-utca 20.

Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

Schlick-féle**vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság.**

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzem-berendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadai gépezeti berendezések készítése, stb.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

==== Megjelen minden kedden. ====

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

==== Telefon szám 645. ====

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Adózzunk vagy ne adózzunk?

Ez a kérdés foglalkoztatja most a hazafiakat és nem hazafiakat a Kárpátoktól az Adriáig. Miként a mult század első felében, amikor a nemesség megadóztatásáról volt szó, minden nyakas magyar perhorreszkálta az adófizetést, ugy most is a rövidlátású és kapálatlan elméjű honfiak bömbölve zugják: nem adózzunk! Volt egy idő Magyarországon, amikor adót nem fizetni valóban hazafias érdemszámba ment. Az elnyomatás éveiben történt ez, amikor nem volt sem országgyűlés, sem alkotmányos kormány, sem megkoronázott király, hanem az osztrák ült a nyakunkon.

A mostani helyzet nem analog ezzel, bár exlexbe jutottunk, a kormány tiszteletben tartja a törvényeket. Állami adókat nem szedet. A végrehajtók immár május óta vakácziót tartanak. Mert a törvény világosan megmondja, hogy csak azokat az adókat lehet behajtani, amelyeket a törvényhozás megszavazott.

Hogyan merült fel tehát mégis az a kérdés, hogy adózzunk-e vagy ne adózzunk?

Mindenki tudja, hogy a polgárok egy része, — bátran mondhatjuk, hogy az ország tulnyomó többsége — az exlex dacára pontosan eleget tesz adózási kötelezettségének. Czélszerűségi és hazafias szempontok vezetnek az önkéntes adófizetőket. Ugy okoskodnak, hogy a törvényen kívüli állapot nem tarthat örök időnkig. Az adót előbb vagy

utóbb meg kell fizetni. Tehát helyesebb a terhet ma lerázní, mint összegyűlni engedni. Az egyéni könnyebbségen kívül előtérbe nyomul az állami szempont is. Az adóból begyűlt összeg nem egy párt, s nem a kormány tulajdonát képezi, hanem az államét, amelynek ezernyi szükségletét minden körülmények között kielégíteni kell. A kormánnyal szemben képzelhetünk ellenzéket és működése elé, a törvényes kereteken belül, gördíthetünk akadályokat, az állammal szemben azonban nincs helye a renitencziának.

Akik így okoskodnak, azok a józan és higgadt hazafiak.

Ámde a józanság hazánkban nem oly általánosan kötelező, mint a katonai szolgálat. Akadt néhány kisebb és nagyobb törvényhatóság, amely kimondotta, hogy megtiltja közegeinek az önkéntesen beszolgáltatott állami adók elfogadását. Nem habozunk kijelenteni, hogy e határozatok nem mindenben törvényesek és hatásukban végtelenül károsak. Ha a municipiumoknak joga volna ily intézkedésre, még akkor sem lenne szabad élni vele. Mert tudni való, hogy a magyar nép nem szívesen fizet adót. Akkor is pontatlan, amikor a végrehajtó áll a háta mögött. Az a körülmény, hogy az idén se felhívásokkal nem zaklatták, se foglalatást nem vezettek ellene, ama naiv hitet ébresztette föl benne, hogy ezentúl talán nem is kell adót fizetni. Ha már most közhírré lesz, hogy a városi és megyei pénztárak visszatartják annak a polgárnak a pénzét, aki önként vitte be az adóját: az a naiv hit

erős meggyőződésé válik és a paraszt nyugodtan elkölti az adóra szánt összeget.

Számoltak-e az urak, kik lelkesedve hangoztatják a nem adózunk jelszót, azzal, hogy micsoda keserves állapotba jut a nép, ha majd egy fél év múltán (vagy előbb, esetleg később) a parlament megszavazza a költségvetést és a végrehajtók megjelennek az elmaradt adókért? Vajjon fognak-e a nagy hazafiak, segítségére lenni a szegény embereknek? adnak-e nekik kölcsönt, hogy adójukat leróvhassák? A tőkepénzesnek persze mindegy, akár ma fizeti a fizetni valóját, akár holnap vagy egy év múlva. De aki anélkül, hogy fedezete volna, ma kiadja kezéből, amit később okvetetlen le kell tennie, az a legnagyobb zavarba fog jutni, sőt biztos romlásnak néz elébe.

Az oktanul kuruczoskodó városok háttározata átírat alakjában nemsokára a főváros törvényhatósági testülete elé fog kerülni. Reméljük, hogy Budapest, mint az ország fővárosa, amely hivatva van irányítani a közvéleményt, habozás nélkül visszautasítja a rossz példákat és kimondja, hogy miként eddig, úgy a jövőben is átveszi az önként befizetett adót.

Tűzoltóink.

Az irtózatos tűzvész, mely a „Párisi nagy áruház“-at elhamvasztotta, megfosztotta Budapestet egyik büszkeségétől. Hiressége volt Budapestnek a tűzoltósága. Mindegyre olvashattuk, hogy nemcsak hazánk vidéki városainak tűzoltói jönnek tanulmányozni és bámulni a székesfőváros tűzoltóságának felszerelését és működését, hanem még külföldi nagy városok tűzoltói is hozzánk jönnek tanulni. Az augusztus 23-iki tűzkatasztrófa azonban meggyőzte a főváros közönségét, hogy tűzoltóságunk csak azért volt eddig oly híres, oly kifogástalan, mert nem volt alkalma igazi tűzoltói ténykedésre. Ha eddig nagyobb tűz volt, egy malom vagy gyár lángba borult, s a pusztító elemek áldozata lett, megnyugodtunk a sors végzetében és a tűzoltóság elévülhetlen érdeméül tudtuk be, hogy megmentette a közel fekvő objektumokat és a tűz tovaterjedését meggátolta.

Hirességből hirhedség lett. Az egész világ részvéte kísérte utolsó nyugvó helyükre a tűzkatasztrófa áldozatait és az egész művelt világ meg-sajnálta Budapest közönségét, mely nagy anyagi áldozatokkal felmutatja azt a tűzoltóságot, mely

egyáltalán nincsen arányban sem a főváros nagyságával, sem azon költségekkel, melyeket eddig reáfordítottunk. Hármak az, mely miatt tűzoltóságunk nem felelhet meg rendeltetésének: 1) Hiányos a felszerelése; 2) Az Áruházak nincsenek kellő óvintézkedésekkel ellátva. 3) Helytelen a tűzoltóság szervezete.

A vizsgálat, mely a tűzkatasztrófa miatt megindított, beigazolta, hogy a csövek oly rossz állapotban voltak, hogy nem egy, hanem több helyütt $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ sőt egy egész cm. vastagságu vizsugarak löveltek ki a csövek lyukain és annyi volt azután természetesen gyöngébb a vizsugar, melylyel a lángok ellen küzdöttek. Ez ugyan nem a felszerelés hibája, hanem a tűzoltóság vétke, a melynek kötelessége volna gondoskodni arról, hogy a csövek kifogástalan jó állapotban legyenek. A tolólétráról, melyet a még lángban nem lévő épületrészhez lehetett volna támasztani, azt állítják, hogy rozsolás volta miatt a 3-ik emeletnél magasabbra emelni nem lehetett. Külföldön a tűzoltóság oly tolólétrákkal van ellátva, melyek egy pillanat alatt akár az ötödik emelet magasságáig is felemelhetők; vannak tűzmentes ruhák, melyekbe burkolva a tűzoltó még a lángok közé is mehet; vannak füstfogó sisakok, melyek a tűzoltót munkájában a füsttől megvédik és vannak ponyvák és mentőzsákok. A mi tűzoltóinknak is vannak mentőzsákjaik de úgy látszik, a tűz kiütésekor ezek el lehetnek zárva, mert csak másnap, a leégett ház egyik lakója, butorának megmentésére használták. A mentőponyvák külföldön 3–4-szer akkorák, mint a budapesti tűzoltóság mentőponyvái és a mi a fő, begyakorolt tűzoltók kezelik a végső veszedelem perceiben. Nálunk a ponyvát tartani sem tudják. Párisban villamos motor kocsik röpitik a tűzoltóságot a tűzoltószerekkel a tűz színhelyére és bizonytal nem tart egy negyed-órát vagy még tovább, míg a tűzoltóság a vész színhelyére ér, holott a távolságok aránytalanul nagyobbak. Berlinben a tűzoltók után megy egy kocsis köműves teljes köműves-szerszámmal felszerelve és ha például keletről nyugatra terjedt a tűz, a köművesek a keletre szomszédos házba felmennek, keresztül törik a falat, behatolnak az égő házba és a tört részen át megmentik a lángtengerbe rekedt emberek életét. Miután ez megtörtént, a lyukat befalazzák és a tűz esetleges továbbterjedését megakadályozzák. Ha ily munkások lettek volna Budapesten, vagy ha csak egyáltalában gondoltak volna a szomszédos házban keresztül való mentésre, a párisi áruház égésének nem lett volna emberi áldozata.

Külföldön az áruházaknál ilyen nagy tűzvész elő nem állhat, mert az áru- és üzletházak kiterjedt tűzoltó felszereléssel vannak ellátva. Az ily célra épült házak óriási vízvezeték-csővezetettel vannak ellátva, mely közvetlen összeköttetésben áll az utcái nagy csatornával. Állandó, erős vaslétrák és

vasállványok" egyrésről a tűzoltóságnak alkalmat adnak a lángok ellen való küzdelemre, másrésről a lángtengerbe rekedt embereknek menedék-útul szolgálnak.

Minden nagyobb áruháznak tűz alarm-jelző készüléke van és két, három, sőt több tűzjelző állomással össze van kötve a központi és kerületi tűzoltósággal. Hogy a lépcsők lehetőleg sokáig füsttől mentesíthessenek, a lépcsők felett füstelvonó készülékek vannak, melyek veszély esetében felnyithatók és a lépcsőházban a füsttömörülést megakadályozzák. Minden nagyobb áruház személyzetének egy része házi tűzoltóság, úgy hogy azon néhány pillanatig, míg a tűzoltóság megérkezik, ezek lehetőleg a tűz tovaterjedését megakasztják. A külföldi tűzoltóság, mely éppen úgy megkérdeztetik nagyobb épületek lakhatási engedélye megadása előtt, mint a budapesti tűzoltóság, megköveteli, hogy minden nagyobb áruháznak több kijárata és néhány vészkijárata legyen, melyeken keresztül az égő házban lévő emberek megmenekülhessenek.

A harmadik és talán legfőbb baja tűzoltóságunknak a tűzoltói személyzetre vonatkozó intézkedések. A jól fizetett és számos kedvezményben részesülő parancsnokság mellett van egy végtelenül rosszul fizetett tűzoltólegénység. A fővárosnak bármely hivatalszolgája több fizetésben részesül, mint az éjjel-nappal szolgálatot tevő tűzoltó. S míg a főváros minden alkalmazottjáról gondoskodik, hogy öreg napjaira legyen miből élnie, egyedül a tűzoltók azok, kiknek nyugdíjhoz igényük nincsen. Magától értetődik, hogy az az ember, ki más kereset hiányában a tűzoltói legénységbe felvételte magát, minden igyekezetével szabadulni akar a terhes és veszélyes szolgálattól és igyekszik magának akár a fővárosnál szolgái, akár pedig magánvállalatoknál — vasut, villamos stb. — alkalmazást szerezni, hogy évek utáni szolgálat folytán öreg napjairól gondoskodva legyen.

És innen van, hogy a tűzoltóság személyzete folyton változik és csak az marad ott, ki másutt alkalmazást nem tudott találni. Különös dolog, hogy a tűzoltó főparancsnokság még egyetlenegy előterjesztést nem tett a tűzoltó személyzetnek, a legénységnek nyugdíjképesége tárgyában.

Hogy önfeláldozó, derék tűzoltóinknak, mert hiszen a legénységet teljes dicséret és elismerés illeti meg, mily szomorú a helyzetük, azt az elmondottakon kívül illusztrálja az az egy ténykörülmeny, hogy a tűzoltót, hogy ha önfeláldozó életveszélyes munkája közben a tüznél megsebesül, kórházba viszik és a kórházi ápolási költségeket *nyomorult fizetéséből levonják*.

Az utolsó nagy katasztrófa tűzoltóságunkra irányítja a főváros figyelmét és hisszük, hogy kellő intézkedések és a tűzoltóságnak kellő szervezése a fővárost meg fogják óvni a jövőben, hasonló szerencsétlenségtől.

Dr. Földes Árpád.

Czekelius Aurél.

Átsétálva az Erzsébet-hidon, a székesfőváros hatalmas fejlődésének és a magyar technikai tudomány kiválóságának e remekbe alkotott bizonyosságán, szégyenkezve gondolunk vissza ama méltatlan támadásokra, melyekben a sajtó és a közönség egyrésze a hidépítési munkálatok vezetőjét, Czekelius Aurélt részesítette.

Valami irigy lélek tavaly vagy tavalyelőtt bele dobta a nyilvánosságba a riasztó hirt, hogy a hid építése el van hibázva. Egy jelentéktelen technikai incidens katasztrófának fújtak fel. Farizeusi ábrázattal, de bensőjükben kárörvendezve hirdették, hogy az állam hiába adta ki a milliókat. A hidat nem lehet azon a helyen fölláztatni s ha mégis fölláztatják, állandó veszedelem fogja fenyegetni. Egyszerre szakértővé vált minden ember. Mint a jégeső, úgy hullott Czekelius miniszteri tanácsos fejére a vád, hogy egyedül ő az oka a balsikernek. — El kell csapni! mennydörögték kulissza mögül azok, kik a helyére vágyakoztak. — Vizsgálat alá kell fogni! indítványozták a komolykodó nagyképűek. A diplomáját el kellene venni! vélemezte néhány kétlábu számár.

Egész undorító és szégyenletes mivoltában föltárult a hazai közvélemény alacsonyága. Ismét látnunk kellett, hogy Magyarországon a becsületes törekvés, a reklámmal nem szövetkező munka és a szerényen elvonuló tudást sárba taszítják és megtaposzák, s ha az irigyek és ellenségek reá támadnak a makulátlan mult és a zajtalanul elért sikerek nem szolgálhatnak védőpajzsul a rosszakarát és tudatlanság ellen. Akit egyszer üzőbe vettek, annak buknia kell.

Szinte rettegve gondoltunk arra, hogy a támadások elkeserítik és visszavoulásra bírják Czekelius Aurélt. Mert ebben a proponum vulgus és az intrika diadalmaskodása nyilvánult volna meg. Szerencsére a megtámadott férfit a szilárd, erős karakterek közé tartozik. Lelke talán vérzett a támadások miatt, de fölemelt fővel és rendithetetlen nyugalommal haladt tovább a megkezdett úton.

Hogy mit szenvedett hosszú hónapokon át, míg tényekkel igazolhatta, hogy a műve ellen emelt gáncs alaptalan és az annak nyomában föltámasztott félelem nem egyéb rémlátásnál, csak az értheti meg, aki maga is küzdött nagy célért és munkája közben rosszindulat meg kishitűség iparkodtak feltartóztatni. Ő, a magyar közéletnek, a tudománynak, a politikának, a művészetnek, sőt még az állami és municipális szolgálatnak is hány alakját ismerjük, a ki áldozata lett az irigységnek és a kortársak értelmetlenségének!

Aki nálunk valamit teremteni akar, vértelmezze föl lelkét a közöny és nyugodtság jégpánczéjával. Mert ha szívéhez utat találnak a rágalom, a rossz-

akarat és bornítség mérgezett nyilai: idő előtt össze fog roskadni.

Czekelius Aurél végigjárta a meghurczoltatás Golgotháját. De most büszkén mutathat alkotására, mondván: ime, megvalósítottam tervemet. Neki, azt hisszük, nem kell semmi elégtétel. A hozzá hasonló jellemek a híven és jól végzett munkában találják elégtételüket.

De mi most megidézzük mindazokat, kik öt tavaly csahos ebek gyanánt megrohanták és személyével együtt a magyar technikai tudományt is rossz hirbe akarták keverni a külföld előtt. Álljanak elő és ismerjék be tévedésüket. Ha meg nem találják valamelyes módját az expiationnak: a tisztességes emberek véleménye csak az lehet felőlük, hogy vagy ostobák vagy semmirekellők.

A 20 millios kövezés.

— Aesthetica a flaszeren. —

A középítési bizottság, tárgyalván a 20 milliós kövezési tervet, nem mindennapi példáját mutatta a következetlenségnek. A nyár elején ugyanis kimondta, hogy a külső területeken elkerülhetetlen szükségé vált az utak és utcák újból burkolása, most pedig azzal áll elő, hogy csak szépészeti szempontokból ajánlja a munkálatok végrehajtását.

Joggal kérdezhetjük: mikor volt öntudatnál a tisztelt bizottság? A nyáron-e, amikor botrányosan rossznak találta a kövezetet, vagy most ősszel, a midőn az aestheticát emlegeti? Ha jelenlegi álláspontja felel meg a valóságnak, úgy a nyáron tévutra akarta vezetni a tanácsot és a közönséget. Mert azt senki sem fogja elhinni, hogy a mi öt hónap előtt rossz és hasznavehetetlen volt, az öt hónap után jóvá és használhatóvá változott volna meg. Természettfeletti csodák korunkban nem történnek, legfőlebb a lourdesi források körül.

Hát nem is történt csoda. A tisztelt bizottság egyszerűen köpenyeget fordított egy tanácsos kedvéért, aki abban a téves hitben él, hogy a külfölddel szemben blamási volna a fővárosra nézve, ha beösmerné, hogy a kövezete rossz karban van. Ezért kellett kimondani a „szépészeti“ indokot.

De egyebet is kimondott a bizottság, ami fölött nem térhetünk szó nélkül napirendre. Kimondotta, hogy a pályázatra csak magyarországi vállalkozók bocsáttassanak. Ez a javaslata ellentétben áll a közgyűlés egy régebbi határozatával, amely szerint külföldi vállalkozók is felhivandók a pályázatra, de a döntésnél a hazai ipar részesítendő előnyben. Bármennyire pártoljuk is a honi ipart és a magyar vállalkozókat, lehetetlen megengedni, hogy a főváros teljesen ki legyen szolgáltatva a magyarországi kőbányák, aszfalt és keramit gyárak önkényének. Ha nincs idegen konkurencia, könnyen megeshetik,

hogy a mi vállalkozóink kartelt kötnek és túl magas árakkal állanak elő. Ilyesmi már fordult elő. A kizsákmányolás megakadályozásának egyik helyes módja, ha idegen ajánlatokat is szerez a főváros. Ezek által sakban tarthatja a honi vállalkozókat.

A város középítési ügyosztálya ezuttal is proponálja, hogy a pályázatra külföldiek bocsáttassanak. A bizottság azonban másképp döntött. Most már a tanácson van a sor, hogy határozzon, illetőleg, hogy érdemleges javaslatot terjeszen a közgyűlés elé. Szükségesnek véljük egész terjedelmében ismertetni a bizottság által megváltoztatott ügyosztályi előterjesztést, mely így hangzik:

Az aszfaltipar-vállalatoknak és a keramiai gyáraknak, ugyszintén a kőbányai vállalatoknak azon beadványait, melyekben a főváros kocsitjainak részlettörlesztés mellett leendő burkolására tettek ajánlatot, — a pénzügyi és gazdasági bizottmány letárgyalván, teljes mértékben elismerte a szükségét annak, hogy a főváros utvonalaiknak évek sora óta *elhanyagolt burkolata* sürgős és alapos javításra szorul és elismerve a magarészéről is azt, hogy Budapest forgalmának, kereskedelmének és iparának emelése érdekében uthálózatának burkolás szempontjából is kellő színvonalra emelése első rangú *szükséglet* képez, sőt a sürgős és gyökeres segítséget a fővárosnak pénzügyi érdekei is indokolják; a megoldási módokra nézve azt javasolta, hogy mivel rendes fedezet nem áll rendelkezésre, a főváros a szükséges burkolási munkálatok nagy arányaira való figyelemmel egy legfeljebb 20 évi annuitásra terjedő függő kölcsönt vegyen fel, melyet maga a főváros minden esetre olcsóbban kaphat meg, mintha azt a főváros által fizetendő törlesztési részletekre támaszkodva a vállalatok veszik fel.

A felveendő kölcsönnek törlesztésére a bizottság javaslata szerint az utépítésre évenként felvett összegek, továbbá a fentartási költségekből és a költségelőirányzat egyéb rovatai alatt elérendő megtakarítások szolgálnak. Ez irányban szükséges tárgyalásoknak a megindítására a bizottság javaslatba is hozta, hogy a legközelebről végrehajtandó burkolásokról és azoknak fedezetéről részletes program készíttessék és terjesztessék elő.

A tanács a pénzügyi és gazdasági bizottmány javaslatahoz mindenben hozzájárulva utasította a középítési ügyosztályt, hogy a legközelebről végrehajtandó burkolásokról és azok költségeiről a mérnöki hivatalnak a bevonásával részletes programot készítsen és gondoskodjék arról, hogy a beterjesztendő program fedezeti kérdése is oly időben kerüljön tárgyalás alá, hogy az a jövő évi költségvetéssel kapcsolatban a törvényhatósági bizottság közgyűlése elé terjeszthető legyen.

Ezen programot, melynek egybeállításánál figyelemmel voltunk a közlekedési viszonyokra, az egyes uttestek állapotára és a fentartásukra szükséges költségösszegekre elkészítettük.

A programmba a kivitel sorrendjében öt évre felosztva felvettük azon útvonalakat, melyeknek kiépítéséről, illetve megfelelőbb burkolattal való ellátásáról a legközelebbi jövőben gondoskodnunk kell. A programmba azokon a főbb közlekedési utakon és utcákon kívül, a melyek ez idő szerint csak makadamburkolattal vannak ellátva és a melyeknek föntartása évenként aránytalanul nagy terheket ró a székesfőváros közpénztárára, felvettük azokat az útvonalakat is, a melyek ez idő szerint ki vannak ugyan már kövezve, de a melyeknek gyöngébb minőségű és felettébb elhasznált burkolati anyaga évenként oly nagy javítási összegeket emészt fel, a mely karbantartási kiadások egyáltalán nincsenek arányban a burkolatok tényleges értékével.

A mi a programban minden egyes úttestnél külön jelzett burkolati anyagnak megválasztását illeti, figyelemmel voltunk arra, hogy az egyes útvonalak mily mérvű forgalom lebonyolítására vannak hivatva és ehhez képest oly burkolatnemek megválasztásában állapodtunk meg, a melyek egyrészt az illető útvonalak forgalmi igényeinek leginkább megfelelnek, másrészt pedig az illető utak forgalmához viszonyított kopási ellenállásuknál fogva, a föntartási költségek tekintetében majdan lehető csekély terheket rónak a fővárosra.

Megjegyzendőnek tartjuk azonban, hogy a felhasználni tervezett burkolatnemek tekintetében a program csak tájékoztató, úgy hogy az építési illetőleg burkolási terveknek törvényszerű tárgyalása alkalmával lesznek a felhasználandó burkolatnemek is véglegesen megállapítandók. A program részletes felvilágosítást nyújt a kiépítésre tervezett útvonalaknak fentartására 1898-tól 1902-ig terjedő öt éven át fordított költségekről is, mely költségek az útépitést követő 6 évi ingyenes fentartási időn át teljes egészükben, ezen időn túl pedig részben felszabadulván, azok a pénzügyi bizottság javaslata szerint az utburkolási munkálatokra felveendő függő kölcsön törlesztésére számításba lesznek vehetők.

A beterjesztett program szerint végrehajtandó összes burkolási munkálatok, beleértve a útépitéssel kapcsolatosan felmerülő összes mellékmunkákat is — végösszegben 20,095.100 korona költséget igényelnek — mely költségekre felveendő függő kölcsön összegének a megállapításával figyelmen kívül nem hagyhatók azon főközlekedési útvonalak burkolási költségei, a melyek egyéb fedezet hiányában átmenőleg a 100 millió koronás kölcsönből voltak fedezendőek és a mely költségek a folyó évi költségelőirányzat kölcsönprogramjában a XIII. czim alatt összesen 5,492.826 koronával szerepelnek.

Ezen ügyosztály ismételten felhívta a tekintetes tanácsnak a figyelmét az utóbbi évek mulasztásaira, — a midőn a főváros kedvezőtlen pénzügyi helyzetében, az utburkolásra engedélyezett összegek csekélyisége miatt a forgalom szempontjából joggal támasztott igényeknek meg nem felelt, úgy, hogy

napról-napra mindinkább szaporodik azon útvonalaknak a száma, a melyek burkolatuknak elhanyagoltsága miatt a forgalomnak lebonyolítására nem alkalmasak.

Ezen körülmények indították a középítési bizottságot és az ügyosztályt is arra, hogy már az 1897. évi közmunkaprogram tárgyalása alkalmával fölvevessék azt az eszmét, miszerint azon útvonalaknak a kiépítésére, melyek közlekedési és forgalmi szempontból, nemkülönben a hozzájuk fűződő fontos köz és magánérdekek folytán sürgős végrehajtást igényelnek és melyek a közmunkaprogram rendes keretébe bele nem illeszthetők, — rövidebb lejáratu külön kövezési kölcsön vétessék fel.

Az ügyosztály tudatában annak, hogy a főváros fontos közgazdasági, kereskedelmi és forgalmi érdekében útvonalainak burkolata *a jelenleg elhanyagolt állapotban már tovább nem hagyható*, másfelől pedig ismételten kiemelve, hogy nagyobb terjedelmű utmunkálatoknak a fogamatba vétele által előidézett tevékenység az uralgó ipari és gazdasági pangás következtében beállott munkahiányt kétségtelenül nagy mértékben enyhítené és az általános közgazdasági viszonyok jobbrafordultát is jelentékeny mértékben előmozdítaná, a mit előidézni a fővárosnak még kedvezőtlen pénzügyi viszonyok mellett is kötelessége, — a maga részéről a pénzügyi bizottság által javasolt kövezési függő kölcsönnek a felvételét, a mely módot nyújt a eddigi hiányoknak és mulasztásoknak a pótlására és a már halasztást nem tűrő utburkolási munkálatoknak a végrehajtására, annál inkább pártolja, mert féltő, hogy ha a burkolatok jelenlegi elhanyagolt állapotukban még több évig meghagyatnak, a főváros később nem lesz abban a helyzetben, hogy az évek hosszú sorának mulasztásait pótolhassa.

A mészárosok bajai.

Mig a közönség elkeseredve tárgyalja, hogy a mészárosok drágán mérik a húst és emiatt önzéssel vádolja őket, addig a mészárosok tönkremenésről panaszkodnak. Az audiatur et altera pars elvét követvén, ismertetjük olvasóinkkal egy mészárosmesternek alábbi sorait:

A budapesti mészáros-ipartestület előljáróságának f. évi szeptember 28-án tartott ülésében a jegyző bejelentette, hogy 20 mészáros iparos szüntette meg üzletét.

Szerencsére, hogy a napi sajtó egynémelyike nem vezérczikkeez ezen eseményről, mert az bizonyára oly színben tüntetné föl az esetet, mintha az üzletüket beszüntető husiparosok mind a jól megérdemelt nyugalomba vonultak volna és a jogosulatlan magas husárakból gyűjtött vagyonuk tőkéjéből élnének.

A szomorú valóság azonban az, hogy a kerületi előljáróság, mint első fokú iparhatóság, az érte-

sítésében az üzlet megszüntetésének okául csak ezen rövid jelzőket használja: „rossz üzletmenet”, „tönkrement”, „megbukott”, „Amerikába vándorolt”, stb. Ha tehát ezek után még akad oly rosszhiszemű ember, aki azt hiszi, hogy az üzletbeszüntető husiparosok a couponok nyírásától tyukszemet kapnak az ujjajikon, akkor az megérdemli, hogy *activ* mészárosmester legyen.

Ha az üzletüket megszüntető mészárosok névsorát olvassuk, összeszorul a szívünk, midőn oly mesterek neveit látjuk köztük, kik évtizedek óta tekintélyes adófizető polgárok voltak és a közterhek súlya alatt összeroskadtak, Mi, akik őket személyesen ismerjük, tudjuk, hogy egyiküknek sem volt költséges passziója vagy szenvedélye. Egyik sem kártyás, sem korhely, sem iszákos; mindmegannyi csendes, szerény ember, ki hajnal hasadtától öreg estig folyton dolgozott. Hány van köztük, kik üzleti elfoglaltságuknál fogva, a vásárnapokon még csak nem is ebédelt, hanem kizárólag azon fáradozott, hogy üzlete dolgait végezze!

Külföldön a törvényhozó testületek már évek óta serényen dolgoznak, hogy az iparosok nyugdíj-intézményét megalapítsák, pedig ott jobbak az üzleti viszonyok; az iparos — különösen a kisiparos — több szabadságot élvez, mint minálunk. A vásár nincs annyira korlátolva és mindenki aszerint érvényesül, amint tanult iparának előnyeit kihasználhatja. A külföldieknek meg lesz nem sokára az a biztos tudatjuk, hogy a munkában megtört testüket fáradt tagjait biztos és nyugalmas helyen pihenhették ki, míg mi abban sem találunk garanciát, hogy a szegényházban nyerjünk elhelyezést, mert a nagy nyomorban, hol annyian kérik felvételüket, nagyon nehéz bejutni.

Nincs támaszuk; küzdeni kell a létért. A lét iránti küzdelmet szívesen felveszszük, mert munkában nevelkedtünk fel, munkásság volt életünk multja, jelenje és jövőnk is az lesz. Ha pedig, mint becsületes kézműves iparosok, akarunk kezünk munkája után megélni, oda kell törekednünk, hogy összegtartással, kölcsönös jóindulattal támogassuk egymást; ne csináljon senki szomszédjának oly tisztességtelen versenyt, melylyel azt tönkre teszi, magát pedig a koldusbotra juttatja.

A mészárosmesterek mai helyzetén sürgősen kell segíteni. Szükséges, hogy a székesfővárosi tanács az ipartestület kérvényeit kellő jóindulattal támogassa, az évtizednél regibb idő óta kérvényezett daraetetés megszüntetését rendelje el, a fogyasztási adót a III. oszt. kereseti adóval esetről-esetre nyomban a közvágóhídon beszédesse, konzum-marhavásárt létesítsen stb. stb.

Addig pedig, míg ezen kérelmek elintézését és pedig kedvező elintézését nyernek, szükséges, hogy a mészáros önönmagán segítsen, mert a mészárosnak e mai versengés közt a mészáros a legnagyobb ellensége.

A főváros vízjövödelme.

Abban a kimutatásban, melyet a székesfővárosi vízművek igazgatósága közzétett, érdekes adatokat találunk. Megtudjuk, hogy a fővárosnak 1902. február 1-től 1903. február 1-ig a vízdíjakból 2,827,468 korona bevétele volt.

Kerületek szerint így oszlik meg az ingatlanok vízdíjátalánya: I. ker. 186.374, II. ker. 144.580, III. ker. 94.843, IV. ker. 156.616, V. ker. 275.749, VI. 567.368, VII. ker. 613.253, VIII. 473.575, IX. ker. 223.642, X. ker. 54.534 koronával.

A vizet fogyasztó helyiségek száma a főváros egész területén 469,046. Legtöbb esik a VI. és VII. kerületekre (95.657, illetőleg 95.183), legkevesebb (7.954) a tizedikre. Fürdőszoba van 24.492, vízzel öblített closet 85.456, öntözött kert 612.242 $\square$ méter, továbbá 462 növényház, 6.712 ló és szarvasmarha, 103 szökőkút, 2.770 vízvezetékkel ellátott üzlet.

A megelőző évben a bevétel 3,059.705 korona volt, a jövedelem tehát 232.237 koronával csökkent.

A főváros építkezése.

Szeretünk hivatkozni azzal, hogy fővárosunk amerikai sietséggel, amerikai mohósággal, de — tegyük hozzá — nyaktörő sietséggel épült fel. Csak ne kérdezzük hogyan? mert ha erre felelni akarunk, lehetetlen, be nem vallani, hogy Budapest házainak sokasága az izléstelenségnek az összehalmozása.

Eltekintve az építészet művészeti oldaláról, melyre a ténykedők semmi súlyt nem fektettek, csupán a gyakorlati szempontot és az élet szükségleteit számításba véve, el kell ismerni, hogy minden tervszerűség nélkül, könnyelműen, megfontolatlanul építettük fel fővárosunkat. Még az olyan monumentális épületeken, a minő az új országház épülete, megfontolatlan intézkedéseket tettünk, a melyeket soha többé jóvátenni nem lehet.

A hatalmas országházi épület, mint egy elátkozott várrom, rakodó parton áll; előtte azután disztelenkedhetik az ingyenes dunai uszoda — a rakodó part mentén. Még annyi helyet sem hagytunk, hogy legalább elsétálni lehetne a parlamenti épület előtti teret (ha ilyen hagyatott volna) fákkal is kellene beültetni. A hatalmas épületbe csak hátul, vagy legjobb esetben oldalvást lehet bejutni. Elöl, a mint az kellene, a bejuthatás a képtelenségek közé tartozik. Hiába igyekezett a tervező építész nagyot, diszeset teremteni; hiába pazarolta teremtő tudását a nagyszerűség megalkotásán, mert ez a nagyszerűség nem érvényesülhet és helyes azok nézete, akik azt mondják, hogy a nagyszerű homlokzat halva született. Pedig a 20 millió forint befektetését ebbe a monumentális épületbe, csak a disz és a nagyszerűség mentette volna.

Ha tehát az ország legdrágább épületénél ilyen megfontolatlan ságot és szarvas hibát követtünk el, akkor nem kell csodálkoznunk azon a badarságunkon, hogy a Dunapartot, a melyért minket egész Európa irigyl, agyonépítettük; házközhalmazokkal agyonnyomorítottuk.

Ilyenek után még kevésbé csodálkozhatunk azon, hogy városunkat közraktárakkal és más mindeféle tárrakkal elzártuk, elszigeteltük.

Folytatni lehetne ezt a létániát az egész városon keresztül, mert nálunk az építkezésnél nem volt ugyan a cél: gyorsaság, mint az amerikaiaknál, hanem inkább a „tőke legnagyobb fruktifikációja.“ Ez a tendenzia nem csak szépészetet nem ismer, de még a gyakorlati élet szükségleteire sincs tekintettel.

E nyaktörő építési munkában nem annyira a lelkiismeretlen spekulánsok, mint első sorban, a mi dédelgetett dicső pénzintézeteink a bűnösök, melyek nyakrafőre formálisan dobálták az építési kölcsönöket, a szatócsokból lett „építésszek“ és nagy vállalkozók ölébe. — Így keletkezett a „legnagyobb fruktifikáció.“ Ebből adhatták a bankok a hallatlan 25–30 százalékos osztalékot, nem törődve egy cseppet sem azzal, hogy ezen „fruktifikáció“ mellett hány iparos és mesterember, tisztességes, fárasztó munkája daczára, ment tönkre.

Azonban nemcsak ez az oka a mi megfontolatlan nyaktörő építkezésünknek; hanem az építészeti és építési ügy tökéletesen rendezetlen volna.

Mikor pár héttel ezelőtt a budapesti ugynevezett „Párisi Áruház“ a Kerepesi-uton le- és kiégett, sok szó esett a budapesti rossz építkezésről. Pedig nem is annyira az építkezés rosszasságát, mint inkább a rendszert kellene, nemcsak ostromozni, hanem elsöpörni.

Az építkezésről tudvalevő dolog, hogy Budapesten oly szolidan építenek, mint egy európai városban sem. Bécs, London, Berlin, Páris stb. mind könnyebb szerkezetekkel építik épületeiket, mint Budapest. Előírt szerkezeti szempontból tehát nem is lehet alapos kifogást támasztani. De a gyakorlati kivétel! az már más kérdés. Itt van a nagy baj.

Építési ügyekben a rendszerünk olyan rossz, hogy a legjobb akarat sem képes azon eljárni. Építési ügyeinkben a fórumok sokasága tönkre tesz mindent! Először van a mérnöki hivatal, mely felelősség nélkül intézkedik, mert javaslata a kisebb építési bizottság elé megy; ez megint felelősség nélkül hozza meg határozatát, mivel felette áll a nagy építési bizottság és határozatát a tanács hagyja jóvá, de felelősség nélkül, mert a tanács véleményezése a közmunkák tanácsa elé kerül. Ez a tiszteletreméltó testület azután ítélkezik elevenek és holtak felett, a szerint, a minő hangulatban van.

De nem ez a fontos a dologban, hanem az, hogy épen úgy ítélkezik, mint a többi testület: felelősség nélkül, hogy így a paritás minden oldalról megóvassék. A közmunkák tanácsa t. i. a belügy-miniszterium alá tartozik úgy, valamint a többi épí-

tési ügyek az egész országból. Jellemző mindenestre, hogy a ministerium, amely az építési ügyekben a legfőbb fórum, egyetlenegy műszaki emberrel sem rendelkezik, aki hivatva lehetne építési ügyekben véleményt nyilvánítani.

Ez a mi rendszerünk építési ügyekben! Mikor bizonyos ügy a felelősségnélküli fórumokat bejárta, kiadatik azután az utolsó fórumnak végrehajtás végett: a kerületi mérnöki hivatalnak, a mely végre szintén nem felelős, mert neki a felelősségnélküli ügy csak végrehajtás céljából adatik ki.

Az építési ügy egész procedurája tehát „csinálódik“, „intéződik“ — anélkül, hogy akárki is felelős lenne érte. Ha azután valami hiba, vagy helytelen-ség kipattan, ekkor nincs senki, aki azért felelős lenne.

Igy keletkeznek a meggondolatlan építkezések, hibás intézkedések és soha meg nem korrigálható rossz épületek, beépített területek.

Valóban bámulatos, hogy Magyarországon ezt az évente sok, — igen sok millióba kerülő vad állapotot türik, mintha ennek, a kivándorlási lépcső-fokon álló országnak annyi sok, hiába, céltalanul kidobni való pénze lenne! Eltekintve az építőművészet, eltekintve a gyakorlati céloktól, — pusztán csak pénzbeli tekintetknél fogva sem volna szabad ilyen pazarlást egy perczig sem tűrni.

Legegyszerűbb és egyuttal legbiztosabb mód lenne ezeken a siralmas állapotokon segíteni az országos építési törvény megalkotása által. Az építési törvény precíze megjelölné azokat a határokat és intézkedéseket, melyek között mozogni s a melyeket követni kellene minden építkezésnél.

És csodálatos tünemény: hogy az építési törvény behozatalától az emberek fáznak. — Mi ennek az oka? Talán semmi egyéb, mint az, hogy az építési törvény behozatalával megszűnne a „szabad vásár“ és beállana a felelőség tudata minden irányban. — Ezért nem kell sok embernek az építési törvény, hanem megelégszenek a holmi szabályrendeletekkel, a melyeket magyarázni lehet úgy, ahogy az a hatalmasabbnak az érdeke megkívánja és a melyeket tetszés szerint változtatni lehet akárhányszor, rövid időszakokban — szintén érdekeik szerint.

A fővárosi építkezéseknél pedig az a véleményünk, hogy az emelendő épületek körül, a tervengedély kiadásától kezdve, egészen a végrehajtás utolsó stádiumáig, a személyi s vagyoni felelőséget kell behozni; mely felelőség csak akkor ér valamit, ha az illető egyén, — felelősége arányában, — értékbeli biztosítékot képes nyújtani. De ezután e szerint legyen fizetve is s ne nevezzenek neki segédekül holmi protekciós embereket, hanem a felelőség elvéből kifolyólag, engedjék meg neki kiválasztani embereit, a kikre csak ő ruházhatja felelőségének bizonyos hányadát.

A főváros építési ügyeit csak ez a rendszer javíthatná meg. Azután lehetne jól és amerikaiilag gyorsan is építeni — tökéletes felelőség mellett.

Panaszkönyv.

— Egy kuvasz levele. —

Tekintetes Szerkesztő ur!

Én csak egyszerű kuvasz vagyok, és még nem is vagyok nagykorú, de azért engedje meg t. szerkesztő ur, hogy panaszommal becses lapjához forduljak. Bizonyára méltóztatik tudni, hogy az ebek helyzete a székesfővárosban nem valami kielégítő. Rendes adófizetők vagyunk (s gazdáink, az ex-lex daczára is hűségesen fizetik helyettünk az adót), és mégis, ha kimegyünk az utcára, szájkosarat kell viselnünk, mert különben bevisz a peczér. Adójegyünket pedig örökké magunkkal kell hordanunk a nyakunkban, holott csak igazi rendőrállamban képzelhető olyan állapot, hogy az adófizetők állandóan kötelesek legyenek magukkal hordani igazoló okmányukat. Ha pedig valahol egy-egy kartársunk — követem alásan — megvész, abban a kerületben rögtön kihirdetik ránk a statáriumot, és akkor egyáltalában nem mehetünk ki egyedül az utcára; csakis gazdáink társaságában, vezetékszalagon. Még vasárnap délután is, holott tudvalevőleg még a cselédtörvény is gondoskodik karról, hogy a cselédnek legalább minden második vasárnap szabad kimenője legyen. Pedig, t. szerkesztő ur, én akárhány szobalányt és szakácsnőt ismerek, aki szintén víziszonyban szenved s vannak egyes anyósok, ki nálunknál is harapósabb természetűek, de mégsem kell őket vezetékszalagon sétáltatni a gazdáinknak, illetőleg vejeiknek.

Mindezek daczára, mi, székesfővárosi ebek, békén és panasz nélkül viseltük a sorsunkat. Miért? Mert tudtuk, hogy ha sorsunk ebben az életben nem a legkedvezőbb is, a másvilágon mindenért kárpótlást nyerünk. Mi, t. szerkesztő ur, igaz bizalommal tekintettünk a halál elé, s buzgón hallgattuk *Medek József* angyalföldi czivilatyának a mi prófétáinknak a tulvilági lét gyönyöreiről tartott szép szónoklatait. *Medek* atya gyönyörű színekkel ecsetelte nekünk a boldog állapotot, amidőn porhüvelyünk kileheli magából a párát, s mi diszes fazékba kerülünk a tapasztalt rákok mellé, míg alattunk hévvel rotyog a víz. Aztán fölszeletelnek bennünket, s mi megkezdjük tulvilági utunkat. Az Angyalföld és Szegedi-utca legszebb királkisasszonyainak gyomrában kezdjük meg új tulvilági pályafutásunkat, s aztán — beszélte az arany száju *Medek* atya — megyünk tovább . . . Oh, t. szerkesztő ur, a földöntuli lét valóban gyönyörű lehet!

Ebben a gondolatban viseltem eddig én is, kartársaim is jámbor türelemmel az élet terheit. A szájkosár, amely ellen a politikusok oly hanggal tiltakoznak, boldogság volt nekem. Mert tudtam, hogy ez csak záloga a jövődő rotyogó fazékának s a halál utáni örök utazásnak.

És most, t. szerkesztő ur, mindennek vége. Vigasztalónkat, *Medek* atyát, a székesfőváros elsza-

kitotta tőlünk, s mi sohasem fogjuk többé meglátni a kedves, rotyogó fazekakat. Hanem ahelyett úgy fogunk megdöglenni, mint a kutyák.

Ezeket óhajtottam t. szerkesztő ur becses figyelmébe ajánlani, kérve, méltóztassék odahatni, hogy a kerületi elöljáróságok ezentul se tegyék meg ugynevezett kötelességüket s a kerületi orvosok ezentul se vizsgálják meg egészségi állapotunkat. Szóval, hogy ügyünket lapjában szóvá tenni és pártfogásunkba venni kegyeskedjék. Mert elvégre mit ér az élet másvilág nélkül?!

Tisztelettel

Bundás

kuvasz

Szegedi-utca 113.

Hirek a városházáról.

Gyümölcsfák az országutak mentén. A földmívelési miniszternek egyik kedves tervét képezi, hogy az országutak és a törvényhatósági utak oldalai jófajta gyümölcsfákkal legyenek beültetve, a melyek részben árnyékot adjanak, a széljárásnak némi gátat vessenek, másrészt pedig gyümölcstermeléssel hasznot hozzanak. A gyümölcsfák ültetését számos törvényhatóság már gyakorolja is, de legtöbbször minden rendszer nélkül. Egy ízben már figyelmeztette a miniszter a törvényhatóságokat, hogy jól válasszák meg a gyümölcsfajtát, s a többféle fajt, ne hanyják el össze-vissza az ut szélén; de e figyelmeztetésnek, mint arról a miniszter meggyőződött, nem igen lett eredménye. Ez okból újra felhívja a miniszter az illetékes hatóságokat, hogy mielőtt a fák kiültetéséhez fogának, kérjenek felvilágosítást a földmívelési miniszterium gyümölcseteti osztályától.

Tűzfészek az Uránia fölött. A VIII. kerületi elöljáróság jelentette a tanácsnak, hogy egy tűzfészeket fedezett fel. A legutóbb megejtett tűzrendészeti vizsgálat alkalmával rájött a bizottság, hogy a Kerepesi-ut 21. számú házban az Uránia épületében a Patyi testvérek butorraktárával kapcsolatos üveg-tetős udvari helyiség létezik, amely tűzveszélyes. Az elöljáróság nem találta nyomát annak, hogy a helyiség készítésére kiadatott volna az engedély, ez okból kéri most a tanácsot, hívja föl a mérnöki hivatalt, hogy szerezzen az eredeti tervek alapján meggyőződést arról, hogy a butorkereskedő cég, illetve a háztulajdonos engedély mellett eszközölte-e a tűzrendészeti szabályokba ütköző átalakításokat.

Munkásjóléti központ. Láng Lajos kereskedelemügyi miniszter, arról értesítette, egy leiratban a fővárost, hogy munkásjóléti központot akar létesíteni; arra kéri tehát a fővárost, hogy erre a célra bocsásson ingyentelket rendelkezésére. Láng Lajos megbízta Létay miniszteri tanácsost, hogy ezen ügyben tanácskozzék a fővárossal. Létay fölkerlte Seregi Zoltán dr. tanácsjegyzőt és a következő telkeket kérte átengedésre: Nagy szerénységgel azt kívánta Létay, hogy a város a Tisza Kálmán-tér kellő közepéből hasítson ki és azt a részt, amelyet néhány főur a francia apácák részére kért kolostor céljára, de meg nem kapott; vagy a Dohány-utca és a Wesselényi-utca sarkán levő telket, avagy azt a beépítetlen területet, mely a keleti pályaudvarnál a Színész-

palota mellett fekszik. A főváros ezen kijelölt telkek egyikét sem adja oda, mert ezen telkek már előzőleg más célra lettek szánva. A munkásjeléti központ ideája iránt egyébként nem nagy a rokonszenv a városnál. A központi bizottságnak mint szociális tényezőnek működése nem kecséget nagy eredményre s általános az a nézet, hogy a központ felépítése is csak arra lesz jó, hogy abban kényelmesen elhelyezhetők legyenek a munkaközvetítő intézetek.

A kisajátítások olcsóbbá tétele. Ferenczy Béla dr. fővárosi bizottsági tag a pénzügyi bizottság egyik ülésén javaslatot terjesztett elő, mely szerint a kisajátítások olcsóbban volnának megszerezhetők. E javaslat folytán a tanács most fölhevítte a mérnöki hivatalt, hogy 1894-től kezdődőleg állítsa össze a kisajátítási táblázatokat s fektessen különös súlyt annak a kitüntetésére, mennyi volt minden esetben és összesen a mérnöki becsü s mennyit tett ki a bíróság által megállapított kártalanítási összeg. E táblázat alapján javaslatot kell majd tenni a tiszti ügyészségnek aziránt, hogy a kisajátítások olcsóbbá tételének kérdése mi módon volna legelőnyösebben megoldható.

Új állások a fővárosnál. A tanács egy egész sereg új állásra hirdet pályázatot. Egy fogalmazó gyakornoki, egy II. oszt. segédmérnök, egy számvevői, két IV. oszt. adópénztári tiszti, egy adószámveteli számvizsgálói, egy adószámveteli számgyakornoki, egy statisztikai, adóhivatali számvizsgálói, egy köztisztviselési tiszti, egy irodavezetői, egy kezelőtiszti, három iroda-segéd-tiszti, egy köztemetői tiszti állás kerül legközelebb betöltés alá. A pályázati kérvények november 7-éig adandók be a tanács iktatójában.

A rajzoktatás javítása. Wlassics Gyula közoktatásiügyi miniszter a főigazgatók útján arra szólítja fel a gimnáziumok igazgatóit, hogy a rajzolásra az első négy osztályban nagy gondot fordítsanak. A felsőbb osztályokban pedig a rajzórát olyan időre tegyék, hogy a görög-pótló tantárgyként tanított rajzórán azok is vehessenek részt, akik a görög nyelvet tanulják.

A kereskedelmi iskolák és az önkéntesség. A hazai kereskedelmi és ipari kamarák a miskolci kamara kezdeményezésére azt kívánták, hogy a felső kereskedelmi iskolát végzett ifjak kivétel nélkül ismertessenek el önkéntességre jogosultaknak, ha abban az évben, melyben sorozás alá kerülnek, érettségi bizonyítványt szereznek. A honvédelmi-miniszter a közöshadügyminiszterrel egyetértően kimondta, hogy csak azoknak ismerik el egyévi önkéntesi jogát, akik már sorozásukkor bemutatják érettségi bizonyítványukat.

A budapesti marhavágóhid kibővítése. Közöltük már, hogy a tanács a marhavágóhid nagyszabású kibővítését és egyéb átalakítások keresztülvitelét határozta el. Ezek a kereken 511 000 K. költséggel előirányzott munkák a következők: Két alapincézett istálló 1500 marha számára, egy borjувásárcsarnok és egy kezelési épület, továbbá a vásáron több új vasberendezés építése. A szóban forgó munkák vállalat útján való biztosítása végett árlejtést tartottak, mely alkalommal nem kevesebb mint ötven ajánlat érkezett be. Ezek fölött a tanács legutóbbi ülésében döntött és a következő legkedvezőbb ajánlatokat fogadta el: Föld, kőműves- és elhelyezőmunka 152.848 K., vasmunka 155.417 K., kőfaragómunka 18.984 K.; ácsmunka 9942 K., vasbetonmunka

16.610 K., tetőfedőmunka 18.706 K., bádigos-munka 2279 K., asztalos-munka 1741 K., lakatosmunka 22.833 K. Az elért legkedvezőbb ajánlatok összegét az előirányzattal összehasonlítva, kerek összegben 72.000 K. megtakarítás mutatkozik.

A tisztviselő-telepiek kérelme. A X. kerületi választmány legutóbbi ülésén szóvá tetetett a Tisztviselő-telep lakosságának ama panasza, hogy a telep sokkal rosszabb vizet kap, mint a főváros többi részei. A víz kemény és kellemetlen ízű. A választmány ez okból javaslatot tett a főváros tanácsának, hogy a Tisztviselő-telep is a káposztás-megyeri kutakból nyerjen ivóvizet. Javasolja továbbá, hogy a kőbányai magasan fekvő részek is már most kapjanak vizet, ne pedig csak télen, amint ezt a vízműigazgatóság tervezi. A lakosság bizton számít erre s az országos gyűjtőfőház igazgatósága is folyton sürgeti a vízművek üzembevételét.

M. kir. államvasutak. Bpest-balparti üzletvezetőség. 33345. szám.

Pályázati hirdetmény.

A magy. kir. államvasutak tulajdonát képező Alsó-Rákoson 1931–1934 h. r. sz. telken levő jégművekre azokhoz tartozó jégvermek, jégházak, őrházak, lakházak istálló épületek, koc-szín, hidmérleg és mázsáló épület, vízduzzasztó, jégtermelő rétek, erdő, szántóföld és termőrétek bérletére, ezennel nyilvános versenytárgyalást hirdetünk.

A bérlet 1903. évi november 1-ével kezdődik és tart azon időponttól számított 5 éven át, vagyis 1908. évi október hó 31-ig.

A bérleti feltételek az alulírott üzletvezetőség II. osztályában (Teréz-körút 62. sz. I. em. 11.) a rendes hivatalos órák alatt hétköznapi délelőtt 8 órától délutáni 2 óráig megtekinthetők, miért is az ajánlattevőkről feltételeztetik, hogy azokat ismerik és egész terjedelmükben kötelezőknek elfogadják.

Az 1 koronás bélyegű és „Ajánlat a magyar kir. államvasutak alsó-rákosi jégművekre és tartozékainak bérletére” felirattal ellátott borítékba zárt, lepecsételt és két tanú előtt aláírt ajánlatok 1903. évi október 20-án déli 12 óráig az alulírott üzletvezetőség általános I. osztálya főnökénél (Teréz-körút 62. sz. I. em. 6. sz. ajtó) nyújtandók be.

Bánatpénz fejéért 1500 korona azaz egyezeröttszáz korona készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapírokban legkésőbb 1903. évi október 19-én déli 12 óráig a m. kir. államvasutak budapest-balparti üzletvezetősége gyűjtőpénztáránál letendő. Takarékpénztári betétkönyvek bánatpénzként nem fogadtatnak el — Értékpapírok a budapesti, illetőleg a bécsi tőzsdén legutóbb jegyzett, 14 napnál nem régebbi árfolyam szerint jegyzett értékben, de sohasem névértéken felül fognak számíttatni. A készpénzben letett összeg után kamat nem fizetetik.

A bánatpénz letétele az ajánlatban megemlíttendő, de a le értől nyert pénztári letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó. Ezen feltételektől eltérő vagy nem a kitűzött határidőre beérkezett, valamint a távirati úton tett ajánlatok figyelembe sem vétetnek. Az ajánlatok közt a választás a felajánlott bérösszegre való tekintet nélkül szabadon történik. — Oly ajánlatok, melyekben vakarások fordulnak elő, nem fogadtatnak el.

Az üzletvezetőség.

Magyar királyi államvasutak
144567/903 szám.

Pályázati hirdetemény.

A magyar királyi államvasutak igazgatósága az 1900. évben, esetleg az 1905. és 1906. évben évenként szükséges mintegy 1000 m.-máza pépliszt (dextrin): 1000 m.-máza részgálicz szállítására ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Az ivenkint egy koronás okmánybélyeggel ellátott ajánlatok lepecsételve legkésőbb 1903. évi november hó 11-én déli 12 óráig a magyar királyi államasutakat anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál benyújtandók, vagy postán oda beküldendők.

Bánatpénz gyanánt az ajánlott anyag évi értékének 5%-a legkésőbb 1903. évi november hó 10-én déli 12 óráig a magyar királyi államvasutak budapesti főpénztáránál leteendő.

Szállítása nézve mérvadók és kötelezők a 122291/96 sz. általános szállítási feltételek, valamint az ajánlati felhívásban felsorolt különleges feltételek.

A pályázatra, valamint a szállításra vonatkozó egyéb részletes módok az ajánlati felhívásban foglaltak, mely az igazgatóság anyag- és leltár-beszerzési szakosztályánál, valamint az üzletvezetőségénél és a hazai kereskedelmi és iparkamaránál betekinthező.

Ezen ajánlati felhívás — az ajánlati mintával együtt — az ajánlatot tenni szándékozónak a fent nevezett anyag és leltárbeszerzési szakosztály által ingyen adatik ki, vagy kívánságra postán megküldetik.

Budapest, 1903. évi október hóban

Az igazgatóság.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezénnyel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezűs fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott külön-
zéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző célokra.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utczá 5.

A budapesti takarékpénztár és
országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3¹/₂ 0 kamatozással,** és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körút 18. — IV., Ferencziek-tere 4.
(Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. —
VIII., József-körút 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).

Váltó-üzlete

Üzleti órák:

délelőtt $1\frac{1}{2}$ 9— $1\frac{1}{2}$ 1-ig, délután 3— $1\frac{1}{2}$ 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**

és

szabadalmazott

Füstemesztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezérttk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet kezezi, u. m.: tőkebiztosítást, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kihazasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő

A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97
						33	4.20
						42	4.50

MAGYAR**FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR**

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-****világító testekben,**

a legegyszerűbb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körút 1. a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.
Kolozsvár: Wesselényi-utca 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.**Schlick-féle****vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság.**

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzem-berendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készítése, stb.

A magy. kir. államvasutak téli menetrendje

A vonatok indulása Budapestről.

Érvényes 1903. évi október 1-től.

A vonatok érkezése Budapestre.

A keleti pályaudvarról				A nyugoti pályaudvarról				A keleti pályaudvarra				A nyugoti pályaudvarra							
Vonat szám	óra	perc	vonat néme	Délelőtt (Hova ?)	Vonat szám	óra	perc	vonat néme	Délelőtt (Hova ?)	Vonat szám	óra	perc	vonat néme	Délelőtt (Honnan ?)	Vonat szám	óra	perc	vonat néme	Délelőtt (Honnan ?)
28	6 20		sz. v.	Triest, Nkanizsa	102	1 00		kel.ost	Bécs, Páris,	645	5 00		t.sz.sz.	Mária-Badna, Arad	701 ¹	12 50		k. o. e. v.	Konstantinápoly, Bukarest
604	6 50		gy. v.	Gyulafehérvár				expr.v.	Ostende, London	327	5 20		v.v.	Berlin, Ruttka	145	5 35		sz. v.	Palota-Ujpest
				Nagyszeben, Kolozsvár,	148	5 50		sz. v.	Palota-Ujpest	1707	5 45		sz. v.	Stanislaw, M.-Sziget	6101	6 15			Szolnok, Czegléd
				Tóris, Maramaros-	6102	6 35			Czegléd, Szolnok	607	6 10			Brassó, Arad	1407	6 25			Berlin, Zsolna
				Sziget	4102	6 45			Esztergom	47	6 15		t.sz.sz.	Bicske, Gyékényes	147	6 35			Palota-Ujpest
10	6 50		sz. v.	Bécs, Grác	150	6 55			Palota-Ujpest	405	6 35		sz. v.	Lemberg, Kassa,	217	7 05		tv.sz.sz.	Párkány-Nána
302	7 10		gy.v.	Ruttka, Berlin	6012	7 05		v. v.	Lajos-Mizse					Maramaros-Sziget	709	7 15		sz. v.	Bukarest, Vercio
906	7 15		sz. v.	Belgrád, Brod	1404	7 20		gy. v.	Zsolna, Berlin	11	6 40			Bécs, Triest					Báziás
402	7 25		gy.v.	Kassa, Munkács,	104	8 00			Bécs	907	7 05			Belgrád, Bosna-Brod	4107	7 25			Dorog
				M.-Sziget	152	8 05		sz. v.	Dunakeszi-Alag	507	7 10			Brassó, Kolozsv.	149	7 35			Palota-Ujpest
1302	7 30			Fehring, Grác	708	8 15		gy. v.	Temesv., Orsora, Báziás	1303	7 25			Graz, Fehring	117	7 45			Páris, Bécs
1508	7 35		sz. v.	Kassa, Csorba	712	8 30		sz. v.	Temesv., Karán-	317	7 25			Gödöllő	6011	7 50		v. v.	Lajosmizse
318	7 50			Gödöllő					sebes, Báziás	309	7 35			Hatvan	131	8 10		sz. v.	Párkány-Nána
1002	8 00		gy.v.	Zágráb, Fiume, Torino,	116	9 25			Bécs, Berlin	501	7 50		gy. v.	Bukarest, Brassó	713	8 25			K-K.-Félegyháza
				Róma, Pécs, Vinkovec	154	9 35			Palota-Ujpest	1021	7 50		v. v.	Paks, Adonyszab,	4101	8 35			Esztergom
606	8 10		sz. v.	Arad, Brassó						1005	8 10		sz. v.	Fiume, Zágráb, Bosna-	1 ¹	9 10			Dunakeszi-Alag
1006	8 15			Zágráb, Fiume, Pécs, Bród										Bród, Pécs	1403	9 40		gy. v.	Berlin, Zsolna,
408	8 35			Munkács, M.-Sziget						1509	8 15			Csorba, Kassa					Pozsony
2	8 50		gy. v.	Bécs, Graz						311	8 45			Hatvan	153	10 20		sz. v.	Palota-Ujpest
506	9 00		sz. v.	Kolozsvár, Brassó,						1003	8 50		gy. v.	Torino, Róma,	715	10 55			Szeged
				M.-Sziget, Stanislaw										Fiume, Zágr.	119	11 05			Érsekujvár
306	9 35			Ruttka, Berlin										Győr					
Délután				Délután				Délután				Délután				Délután			
944	12 00		t.sz.sz.	Kis-Kőrös	6104	12 05		sz. v.	Czegléd, Szolnok	1	9 05		sz. v.	Győr	155	12 55		sz. v.	Palota-Ujpest
8	12 20		sz. v.	Győr, Bécs, Szombathely	156	12 15			Palota-Ujpest	509	9 15			Szolnok	703	1 25		gy. v.	Bukarest, Verciorota,
310	12 35			Hatvan, Miskolc	128	12 25			Nagy-Maros	307	9 45			Berlin, Ruttka					Báziás
320	1 30			Gödöllő	4108	12 50			Dorog	909	9 50			Szabadka	108	1 50			Páris, Bécs
504	2 00		gy. v.	Kolozsvár, Tóris, Szat-	158	1 15			Palota-Ujpest	27	10 15			N-Kanizsa, Triest	157	2 00		sz. v.	Palota-Ujpest
				már-Németi	106	1 45		gy. v.	Bécs, Páris						159	3 05			Palota-Ujpest
602	2 15			Arad, Bukarest ¹	4110 ¹	2 05		sz. v.	Pilis-Csaba						6001	3 15			Lajosmizse
4	2 15			Bécs, Páris, London,	160	2 20			Palota-Ujpest	319	12 15		sz. v.	Gödöllő	127	3 55			Nagy-Maros
				Fehring	704	2 30		gy. v.	Verciorota, Bukarest,	7	12 30			L m. Bruck,	6103	4 15			Szolnok, Czegléd
510	2 20		sz. v.	Szolnok					Báziás					Szombathely,	4103	4 30			Esztergom
20	2 25			Bicske	120	2 25		sz. v.	Ersekujvár	601	1 10			Győr	161	5 40			Palota-Ujpest
404	2 35		gy. v.	Kassa, Lemberg	4104	2 40			Esztergom	1901	1 30			Bukarest, ¹ Arad	115	5 55			Bécs, Berlin
904	2 40			Bosna-Brod, Belgrád,	720	2 45			Czegléd	401	1 30			Gyékényes, Eszék, Pécs	163	6 50			Palota-Ujpest
				Konstantinápoly	6002	2 55			Lajos-Mizse	1	1 50			Lemberg, Kassa	105	7 00		gy. v.	Bécs
312	2 40		sz. v.	Hatvan	162	4 15			Palota-Ujpest					Fehring	711	7 10		sz. v.	Temesvár, Báziás
1502	3 00		gy. v.	Pécs, Eszék, Gyékényes	130	4 25			Nagy-Maros	503	1 50			Tóris, Kolozsvár,	707	7 40		gy. v.	Orsora, Báziás, Temest.
910	3 10		sz. v.	Szabadka	716	4 30			Szeged	903	1 05			Szalmár-Németi	165	8 20		sz. v.	Palota-Ujpest
1022	3 20		v.-v.	Adony-Szabolcs, Paks	108	5 15		gy. v.	Bécs	601	1 10			Bosna-Brod	4105	8 45			Nagy-Maros
304	3 30		gy. v.	Ruttka, Berlin	164	6 00		sz. v.	Palota-Ujpest	321	5 35			Bukarest, ¹ Arad	107	9 05		gy. v.	Bécs
16	4 30		sz. v.	Győr	1406	6 15		gy. v.	Zsolna, Berlin, Pozsony	15	6 35			Győr	4105	9 15		sz. v.	Esztergom
308	5 20			Ruttka, Berlin	710	6 50			Verciorota, Buk., Báziás	505	6 40			Brassó, Kolozsvár	1405	9 45		gy. v.	Berlin, Zsolna
508	5 45			Kolozsvár, Brassó	6014	7 25		v. v.	Lajosmizse					Stanislaw, M.-Sziget	719	9 55		sz. v.	Szolnok, Czegléd
322	5 55			Gödöllő	166	7 40		sz. v.	Palota-Ujpest	305	7 00			Belgrád, Bród	4109 ²	10 05			Pilis-Csaba
314	6 25			Hatvan	132 ²	7 50			Vác	3	7 15		gy. v.	Bécs, Graz	167	10 15			Palota-Ujpest
1004	6 50		gy. v.	Zágráb, Fiume, Róma,	168	8 30			Palota-Ujpest	605	7 20		sz. v.	Brassó, Arad	129 ³	10 30			Vác
				Nápoly	118	10 00			Bécs, Páris	1007	7 55			Fiume, Zágráb, Bród, Pécs	901 ⁴	10 55		k. e. v.	Konstantinápoly, Belgrád
1706	7 05		sz. v.	M.-Sziget, Stanislaw	706	10 10		gy. v.	Zsolna, Berlin	407	8 30			Munkács, M.-Sziget	101	11 00		k. o. e.	London, Ostri, Páris, Bécs
22	7 25			Bicske	714	10 20		sz. v.	Kis-Kun-Félegyháza	1507	8 50			Csorba, Kassa	6013	11 10		v. v.	Lajosmizse
1510	8 10			Kassa, Csorba	1408	10 30			Zsolna, Berlin	1001	9 05		gy. v.	Torino, Róma, Fiume, Zágr.					
1008	8 30			Zágráb, Fiume,	902 ³	11 20		kel. e.	Belgrád, Konstantinápoly					Vinkovec, Pécs					
				Pécs, Bosna-Brod	702 ⁴	11 30		k. o. e.	Bukarest, Konstantinápoly					Berlin, Ruttka					
502	9 15		gy. v	Kolozsvár, Bukarest,						303	9 15			Bécs, Graz					
				Stanislaw						9	9 25		sz. v.	N.-Szeben, Gyulafehérvár					
406	9 40		sz.v.	Lemberg, Kassa,						603	9 35		gy. v.	Tóris, Kolozsvár,					
				M.-Sziget										Stanislaw					
1304	9 40			Fehring, Graz										Graz, Fehring					
608	10 00			Arad, Brassó										Munkács, Kassa,					
908	10 10			Belgrád, Eszék,										M.-Sziget					
				Bosna-Brod															
12	10 30			Bécs, Sopron															
328	11 10		v.-v.	Ruttka, Miskolc															

¹ Bezárólag nov. 15-ig, azontúl csak Brassóiig közlekedik.

² Csak hétköznapokon közl.

¹ Ünnepek és vasárnapokon bezárólag november 22-ig közlekedik.

² Csak október és április hónapokban közlekedik.

³ Minden kedd, csütört. és vasárnapokon közlekedik.

⁴ Minden szerdán és szombaton közlekedik.

¹ Bezárólag nov. 15-ig, azontúl csak Brassótól közlekedik.

² Csak hétköznapokon közl.

¹ Érkezik minden hétfőn és csütörtökön.

² Ünnepek és vasárnapokon bezárólag november 22-ig közlekedik.

³ Csak október és április hónapokban közlekedik.

⁴ Érkezik minden kedd, csütörtök és szombaton.

¹ Bezárólag nov. 15-ig, azontúl csak Brassóig közlekedik.

² Csak hétköznapokon közl.

A vonatok indulása Budapest-Józsefvárosról.

326 ²	6 50	sz. v.	Pécel	—	—	—	—
A vonatok indulása Buda-Császárfürdő kitérőről.							
4002	6 14	sz. v.	Esztergom	4008	12 30	sz. v.	Dorog
				4010 ¹	1 55		Pilis-Csaba
				4004	2 29		Esztergom
				4006	6 30		Esztergom

A vonatok érkezése Budapest-Józsefvárosra.

325 ²	6 20	sz. v.	Pécel	—	—	—	—
A vonatok érkezése Buda-Császárfürdő kitérőbe.							
4007	7 17	sz. v.	Dorog	4003	4 39	sz. v.	Esztergom
4001	8 45		Esztergom	4005	9 22		Esztergom
				4009 ²	10 15		Pilis-Csaba

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Főpolgármester-választás.

Azokban a társaskörökben, hol a tarokkon és alsóson, Küry Klárán és Fedák Sárin kívül még a közügyekkel is szoktak foglalkozni, az utóbbi hetekben élénk pertraktálás tárgyát képezte: mi lesz a főpolgármesterrel? Azt minden városi ember tudta, hogy Márkus József főpolgármesteri mandátuma e hó 25-én lejár. Ellenben még a legbeavatottabb Heltai Ferenczek sem tudtak pozitív választ adni arra nézve, hogy mi fog történni: előbb tartják-e meg a községi választást s csak azután a főpolgármesterét vagy újabb választás nélkül megmarad ex-lexes főpolgármesternek Márkus József, tekintettel arra, hogy a jövő évben a fővárosi törvény revíziója értelmében ugyanis megszűnik a főpolgármesteri állás?

Mindezen kétségeknek és vitatkozásoknak végét szakította a belügyminiszter leirata. Khuen-Héderváry gróf intézkedett az iránt, hogy hívják össze a főpolgármestert választó közgyűlést. Nyolcz nap múlva tehát alkalma lesz a városatyáknak meghallgatni a királyi kéziratot, mely három férfiú nevét fogja főpolgármesteri jelölt gyanánt fölemlíteni.

Ki lesz ez a három jelölt?

A második és harmadik név fölött megindulhat a kombináció, az első nem képezheti kétség tárgyát. Amilyen bizonyos, hogy Lueger doktort a lipótvárosi kaszinó és a Vázsonyi Vilmos elnöklete alatt álló demokrata kör nem szándékozik disztagnak megválasztani, épp oly kétségtelen, hogy a

kormány első helyen Márkus Józsefet fogja jelöltetni Ófelsége által.

Főpolgármesterünk teljes bizalmat élvez ugy legfelsőbb helyen, mint a kormánykörökben. Nemcsak személyi tulajdonságainál fogva, hanem ama tapintatosság révén is, melynek többizben, kényes viszonyok között tanubizonyságát szolgáltatotta. Nálunk rendesen ugy volt és ugy van, hogy akit fenn kedvelnek, az lent nem szokott népszerű lenni. Szerencsétlen politikai viszonyaink hozzák magukkal, hogy a közpályán működő férfiak egyetemes rokonszenvre és bizalomra nem igen tarthatnak számot. Márkus József e tekintetben ritka kivétel. Noha állásában a kormány bizalmasa, a polgárság is simpathiával van iránta. S amidőn nem egyszer és nem is alaptalanul hangok emelkednek a kormánynak a főváros irányában tanusított szűkkeblősége, indolenciája és önkénye ellen, a kritika érintetlenül hagyja a főpolgármester személyét. Ez nagy siker. Titka abban rejlik, hogy Márkus József a főpolgármesteri székből is megmaradt egyszerű polgárnak és soha nem feledkezett meg arról, hogy polgártársai támogatása és bizalma juttatta e magas állásba.

Kétségtelen, hogy a főváros életében sok a sötét folt és sok a reformálni való. Azokat eltüntetni s ezeket végrehajtani nem könnyű feladat. Aki ideális állapotokat óhajt teremteni a székesfőváros közigazgatásában, annak egyik kezével rombolni, a másikkal építeni kell. Ez a munka azonban nagyfokú tapintatot igényel. Aki azt hiszi, hogy egy

világváros belső életét máról holnapra átalakítani lehet, vagy naiv képzelődő vagy csupán népszerűséget hajhászó demagóg. A fejlődésnek és átalakulásnak e tekintetben is meg van a természetes sorrendje. Valamint a természetben, úgy a városok életében sincs ugrás.

Márkus Józsefet olyan férfiúnak ismerte meg a főváros polgársága, aki elhamarkodás nélkül akarja létrehozni a szükséges átalakulást. Mindnyájan tudjuk, hogy szíven hordja a város érdekeit és javát kívánja az összes polgárságnak. A város ügyeit és a reformtörekvéseket nála alaposabban alig ösmeri valaki, mert hiszen a város szolgálatában töltötte életének nagyobb részét. Mindenről áttekintéssel bírván, s rendelkezvén megfelelő judiciziummal, meg tudja állapítani, mi valósítható meg anélkül, hogy zavar vagy viszálykodás támadjon.

Budapestnek ilyen főpolgármesterre van szüksége. És ha majd ez az állás megszűnik, illetőleg ha főpolgármester helyett városi kormányzó áll a municipium élén: óhajtanunk kell, hogy Márkus Józsefhez hasonló egyéniség foglalja el a kormányzói széket.

Meg vagyunk győződve, hogy a főpolgármestert választó gyűlésen impozánsan meg fog nyilatkozni a Márkus József személye iránt érzett ragaszkodás és bizalom. A közgyűlés önmagát tiszteli meg, ha ismét megválasztja és pedig egyhangulag Márkus Józsefet főpolgármesternek.

Jótekonysági sorsjáték.

A budapesti közönség a muzeumban és az állatkertben levő négylábu hiénákon kívül kétlábu hiénákat is ismer. Eddig azonban csak két speciesről zengett az ének. A turf-, meg az árverési hiénákról. Ujabban egy harmadik válfaja is akadt, a mely közbecsülésnek örvendő üzi játékaikat és nincs kitéve annak a veszedelemnek, hogy a jockey-club kirántsálábai alól a működési talajt, miként a turf-hiénákkal szokott olykor megcsni, vagy hogy elkeseredett alperesektől pofokat kapjon, amiről az árverési hiénák tudnak történeteket elmesélni.

A kétlábu hiénáknak a kedvező viszonyok közt élő válfaja: a *sorsjátéki hiénák*.

Nyájas kortársunk és felebarátunk, ön nem is sejti, hogy amikor a trafikban a kellemes mosoly-

gásu trafikosnő, a hivatalban a János meg a Péter, a nagybácsinál, az unokaöcsnél, a sógornál meg a jó barátnál a szeretetreméltó háziasszony jótekonysági sorsjegyet iparkodik önre tukmálni: az ön pénztárczája tulajdonkép egy sorsjátéki hiéna számára csapoltatik meg. De honnan is sejthetné! Aki önnek a sorsjegyet kínálja, (Jánosokat, Pétereket és a trafikok tündéreit kivéve) mind a legnagyobb önzetlenséggel és bona fide ügynökösködik. Sőt a jóhiszeműséget a Jánosoktól meg a trafikosnőktől sem lehet elvitatni, noha ők províziót kapnak az eladott sorsjegyek után. Ön a legszentebb meggyőződés hangján hallja emlegetni, hogy a megvételre kínált sorsjegy jövedelme nemes célú szolgál. Ma az árvákat, holnap egy nyugdíjintézetet, a jövő héten valamelyik humanitárius egyletet vagy intézetet illik és kell támogatni az általuk rendezett sorsjáték jegyeinek megvásárlásával. Önt meghatja a rábeszélés és vásárol annyi sorsjegyet, amennyi éppen futja a kasszájából. Ha sok egyleti hölgyet van szerencséje ismerősei közé számítani, akkor sok ezüst koronája változik át seriessel és folyószámmal ellátott papirossá. De hogy sorsjegyhez jusson, nem föltétlenül szükséges zsurokra járnia és kiterjedt ismeretségi körrel birnia. Eljön az önhöz magától is. Elhozza a posta, szépen megczimzett borítékban. Legalább 4-5 darabot talál benne és egy Remington géppel kopogtatott levelet, mely megható közmondásban ismerteti önnel a sorsjáték nemes célját és ama biztos reménynek ad kifejezést, hogy ön, az ismert, nagylelkű emberbarát, kegyes leend a tisztelettel mellékelt sorsjegyek árát a szintén mellékelt postautalványon az igazgatósághoz beküldeni. Ön végigolvassván a nem közönséges lendülettel, de többnyire hiányos magyarsággal megfogalmazott epistolát, demokratához illő meghatottsággal fogja konstatálni, hogy az igazgatóságot köztisztvisletben álló, sőt fényes nevek képviselik. Grófnők, cs. kir. kamarások, udvari tanácsosok és egyéb méltóságos és nagyságos urak. Ily nevek garanciája mellett szabad-e önnek egy pillanatig is kételkednie, hogy az a sorsjáték valóban nemes cél érdekében rendeztetik s az ön pénze e nemes célú előmozdítja?

Nos, tisztelt uram, ön épp úgy félre van vezetve és becsapva, mint azok a hölgyek és urak, kiknek neve a prospektusokon szerepel, vagy a kik privátim árusítgatják ösmerőseik körében a sorsjegyeket. Önök valamennyien áldozatai a sorsjátéki hiénáknak!

Itt az ideje, hogy e hiénákról lerántassék a lepel és véget érjen a jótekonysági sorsjátékokkal üzőtt szédelés. Sokaknak talán fájni fog, hogy mi leplezünk, de a közönség érdeke előbbre való, mint egyesek álszemérmes röstelkedése.

A dolog úgy áll, hogy a jótekonysági sorsjáték senki másnak nem hoz hasznót, mint annak az urnak, aki a „rendezést” magára vállalta. Ez az ur a sorsjátéki hiéna. Legfőbb jellemző tulajdonsága az, hogy kevés pénze, de annál több svádája van.

Sorra veszi a különböző egyletek és intézetek vezető személyiségeit, s bebeszéli nekik, hogy mily nagy összeghez lehet jutni egy sorsjáték rendezése által. Az egyleti hölgyek és urak, olyan tájékozatlanok lévén e téren, mint a két hetes csecsemő a valuta-rendezés kérdésében, szentül elhiszik, hogy ha meg van az engedély 100.000 vagy 200.000 darab egykoronás sorsjegy kibocsátására, az egyletnek legalább 50.000 korona tiszta haszna marad. Örömmel fogadják az ajánlatot és sietnek az engedélyt megszerezni a pénzügyminisztériumtól. E hiéna nem köt ki magának egyebet, csak azt, hogy az egylet általa szereztesse be a kisorsolando tárgyakat, és minden eladott sorsjegy után adjon neki 15 vagy 20 százaléket. Ennek ellenében majd „rendezi” az összes teendőket. Mi történik ezek után? Az egylet megvásárol a hiéna révén — a kibocsátott sorsjegyek számához képest — 25 vagy 50 ezer korona *névértékű* tárgyat: ékszereket, bicikliket, kézimunkát és egyéb apróságokat. Talán fölösleges is mondani, hogy e bevásárlásnál a „rendező” ur megkeresi az egylet által kiadott összegnek 30 percentjét. Aztán árusítani kezdi a sorsjegyeket, meg nem feledkezvén arról, hogy a huzás előtt levonja magának a befolyt pénzekből a kikötött proviziót. Az egylet azonban megdöbbenéssel látja, hogy a kibocsátott százezer sorsjegyből nem fogyott el több 40—60 ezer darabnál. Miután nyereményekre kiadtak 25.000 koronát, nyomtatványokra, reklámokra, postabélyegre, irodára legalább 10.000 koronát, a „rendező” urnak és az elárusítóknak provizió fejében 10—15.000 koronát, — a kiadás nemcsak fölemésztí a bevételt, de még deficit is mutatkozik.

„Meg kell hosszabbítani a huzási terminust, hogy a többi sorsjegyen is tudhassunk” — indítványozza a „rendező” ur. Ismét lótas-futás a pénzügyminisztériumban, s a közönség bosszankodva értesül, rendesen a terminus előtt pár nappal, hogy a Sorsjáték huzása két-három hónappal későbbre halasztatott. Ez a halasztás néha kétszer is megismétlődik, mert a sorsjegyek nem akarnak fogyni. Végre azonban meg kell tartani a huzást, a jótékonyági egylet, mely az ügyek kezdetén a legvérmesebb reménnyel volt eltelve, most már hálát ad az egek Urának, ha a vállalatból veszteség nélkül kikecsmereghet, vagy a legjobb esetben pár ezer korona haszna marad.

A hiéna titokban a markába nevet és mossa kezeit, hogy a balsikerről nem tehet. Minek engedélyezett a miniszter más sorsjátékokat is, melyek elvonták a közönség figyelmét az ő sorsjátékukról?! A beugrasztott egyleti hölgyek és urak szent esküt tesznek, hogy soha többé sorsjátékot nem fognak rendezni; ám a főváros nagy és sok benne a könnyen hívó lélek: a hiéna talál újabb és újabb balekokat.

Tessék *összinte* nyilatkozatot kérni az újabb időben tartott sorsjátékok igazgatóságaitól: nem úgy jártak-e, ahogy elmondtuk? Ők már tudják, hogy

ezek a tárgy-sorsjátékok hasznát annak, aki *czégérül* szerepel, nem hoznak. Most már a közönségen van a sor, hogy ne engedje magát kizsákmányoltatni az újabb czégér alá rejtőző sorsjátéki hiénák által. Aki támogatni akar valamely humánus czélt vagy intézetet, küldje adományát egyenesen a direkt címre, de jótékonyági sorsjegyet ne vásároljon.

A villamosvasuti állóhelyek.

Közeledünk az új évhez, amely nevezetes dátumnak ígérkezett a főváros közuti közlekedésének történetében. Láng Lajos kereskedelmi miniszter ugyanis ez év elején rendeletet bocsátott a villamosvasuti állóhelyek beszüntetésére vonatkozólag. A terminus, amelytől kezdve a kocsikban nem szabad többé alkalmazni a hering-rendszert, 1904. január elseje. A miniszter rendelete értelmében e naptól fogva csak ülni lehet a villamoskocsik belsejében.

Tudvalevő, hogy e reformot a nagyközönség követelte, amelynek tényleg joga van elvárni, hogy pénzéért ne kelljen füstölt husként lógnia a kocsik szíjain vagy tűrnie, hogy az állva szorongók összetapossák a tyukszemeit. A publikum tehát nagy örömmel és meglelégedéssel fogadta az intézkedést. A villamosvasuti társaságot ellenben föltöbb kellemtlenül érintette, mert az állóhelyek megszűnésével a bevétel csökken, szükséges tehát a kocsikat és a személyzetet szaporítani. Miután azonban kellő számú új kocsit egykettőre beállítani nem lehet, a forgalom lebonyolítása fennakadást szenved, ha a miniszteri rendelet tényleg életbelép január elsején.

Igy merült fel a kérdés, mi előnyösebb a közönségnek: az-e, ha januártól kezdve csak ülőhelyek lesznek a villamosokon, de nem lévén elegendő kocsi, majd félórát kell várnia a forgalmasabb utvonatokon, amilyen például a Kerepesi-ut, vagy ha még egy esztendeig eltűri az állóhelyeket? A fővárosi tanács, illetőleg a közgyűlés azon a nézeten van, hogy a forgalom érdekében halasztást kell adni a villamos társaságoknak. Ily értelemben már fölterjesztést is intéztek a miniszterhez, aki azonban válaszában föntartotta rendeletét.

A tanács még egy kísérletet fog tenni. Újból kifejti a miniszter előtt, hogy január elsejéig a társaságok nem képesek megfelelni amaz előfeltételeknek, melyek a rendelet következtében szükségesek, s így a közönség vallja kárát a reformnak. Kérni fogja a minisztert, hogy a rendelet életbelépésének dátumát tolja ki 1905. január 1-ig.

Mindenesetre helyesebb lett volna, ha a társaságok már a tavasszal hozzáláttak volna kocsiparkjuk szaporításához, de mert ez nem történt meg, s a közönség tényleg inkább szorong a kocsikban, semmint gyalog járjon vagy óraszámra várakozzék: ennél fogva kívánatos, hogy a miniszter meghallgassa a főváros előterjesztését.

Ki a felelős?

A legujabb tüzkatasztrófa óta, amely három sirdombbal szaporította a temetőt, a közönség feleletet követel ama kérdésre: ki a felelős e borzalmas szerencsétlenségekért, s mely módon lehetne ismétlődésüknek elejét venni?

Mindnyájan meg vagyunk döbbenve, s lelkünkben fölháborodás viharzik. Mert látjuk, hogy a hatóságok nem teljesítik kellő erélylyel kötelességüket. A mikor leégett a Párisi Áruház és a vizsgálat kideríté egyfelől a tőke kapzsiságát, másfelől a hivatalos ellenőrzés hanyagságát: azt hittük, hogy az általános megbotránkozás hatása alatt gyors és alapos reformok támadnak. Jogunk volt remélni, hogy az emberi élet biztonsága érdekében minden szükséges intézkedés meg fog tétetni.

Az a három új sirdomb a temetőben azt hirdeti, hogy csalódtunk. A privát lelketlenség és a hivatalos lelkiismeretlenség még mindig veszedelemmel fenyegetik a fővárost. Most már csakugyan tudni óhajtanók: mily világra szóló és elképzelhetetlen dimenzióju katasztrófát kell megélnünk, hogy a hatóság végre megtegye kötelességét?

Akik ismerik lapunk irányát, bizonyoságot tehetnek, hogy mi nem szoktuk derűborura támadni a hivatalos köröket. Ha tehát ezuttal reájuk háritjuk az ódiumot és a felelőséget a történetekért, alapos okaink vannak erre. Mi nem fogadjuk el mentségnek részükről, hogy az a József-köruti virágkészítő az előljáróság és az iparhatóság *tudta nélkül* rendezte be helyiségében azt a műhelyt, mely bedrótozott ablakaival és ajtóival valóságos egérfogó volt a bent dolgozó szerencsétlen leányokra nézve. Hiszen ha tudták volna, hogy ily helyiség is van a fővárosban s létezését eltűrni vala, akkor a VIII. kerületi előljáró és iparbiztos megérdemelnék, hogy börtönbe kerüljenek. De ők nem tudták. Az a kapzsi kereskedő hatósági engedély nélkül rendezte be műhelyét. Am a polgármester az előljáróságokat még augusztus havában, nyomban a Párisi Áruház katasztrófája után utasította, hogy minden üzletet és ipartelepet vizsgáljanak meg.

Eleget tett-e a VIII. kerületi előljáróság e rendeletnek? Ha lelkiismeretesen végzi vala kötelességét, úgy a József-körut 62-ik számú házban föl kellett volna fedeznie az egérfogó gyanánt berendezett titkos műhelyt. Hogy csak a szerencsétlenség megtörténte után szerzett tudomást róla, az a hanyagságát dokumentálja, melylyel a vizsgálatokat eszközölte.

Olyan lelkiismeretlen és kapzsi ember, aminőnek a József-köruti virágkészítőt megismertük, fájdalom, sok akad Budapesten. Ellenők két módja van a védekezésnek. Az egyik a legszigorubb hatósági ellenőrzés, a másik a bírói megtorlás. Megtorlás nemcsak a büntetőjog szerint, hanem a *polgári bíróságnál is*. A művelt nyugaton, különösen Amerikában, a gyárosokat és ipartelepek tulajdonosait azzal kényszerítették az élet és testi épség biztonságára szolgáló berendezések eszközzésére, hogy óriási kártérítéseket fizettetnek velők, ha telepükön valaki saját hibáján kívül megsérül vagy életét veszti. A jog és az igazság azt követelné, hogy Schneider Dávidot, aki azt a József-köruti tűzfészket felállította, ne csak a szabályrendeletek áthágása miatt vonják felelősségre, hanem *kártérítésre is kötelezzék*. Azért az elveszett három emberi életért legalább 30.000 korona kártérítéssel tartozik az illető családoknak. Ha ezt az összeget meg kellene fizetnie, tudom, soha életében nem játszana könnyelműen a mások életével. De tanulnának belőle mások is, a kik ma még fittyet hánynak az iparhatóságoknak, az előljáróságoknak, a tűzrendészeti és építési szabályrendeleteknek, mert tudják, hogy egy kis birsággal minden el van intézve. A pénzsóvár embereket csak anyagi eszközökkel lehet észretéríteni. Nekik hiába prédikálunk morált és humanizmust és hiába figyelmeztetjük őket a szabályokra. Csak akkor fogják respektálni, ha azok kijátszása vagy áthágása esetén vagyonuk is kockán forog.

Miután a városi hatóság nem képes preventív intézkedésekkel megakadályozni az olyan katasztrófákat, mint a minők a Párisi Áruházban és a Schneider-féle virágcsináló műhelyben lejátszódtak, a bíróságnak kell akcióba lépnie. Itélik el kártérítésre

a Goldbergereket és Schneidereket minden egyes élet után, mely az ő kapzsiságuk miatt veszett el. A *minimális* kártérítés legyen tizezer korona. Hadd menjen rá az egész vagyonuk, s ha abból nem futja, még a jövőbeli keresetük is. Akkor majd lesz gondjuk a szabályok betartására és megbecsülik a ma még értéktelen portékát: alkalmazottaik életét és testi épségét!

Válás előtt.

Az adósságok escomptálása.

A székesfőváros elhatározta, hogy escomptálja tisztviselőinek az adósságait. A tisztviselők természetesen nagyon megijedtek ettől a kegyetlen határozattól, mert elgondolni is borzasztó, hogy adósság nélkül éljünk. Az élet ugyanis adósság nélkül olyan, mint a rózsa illat nélkül, vagy kard nélkül a kardhüvely. Aki adósság nélkül éli le ezt a sivár életet, az valóban elmondhatja magáról, hogy hiába élt. Minden érzetű ember tudja, hogy eladósodva élni egyike a legpokolibb élvezeteknek. A kutya hű állat, mondják. De mi a kutya hűsége ahhoz a türhetetlen ragaszkodáshoz képest, amelylyel adósságaink tapadnak hozzánk? Elsején pontosan bekopogtatnak az adóshoz a rosszmájú hitelezők, s mézes szavakkal csábítják adósságaidat, hogy hagyjanak el téged s vessék az ő karjaik közé magukat. Ám az adósság, a kedves, szeme közé kaczag a csábítónak, s gyöngéden pihenve a válladon, fittyet hány neki:

— Nem, tisztelt barátom, én nem hagyom el gazdám! Én itt maradok!

S a hitelező hosszú orral mehet tovább. Vannak azonban oly, minden emberi formájukból kivetkőzött csábítók is, akik nem érik be a mézes-mázos szavakkal, hanem pörrel fenyegetőznek. Sőt gyakran pörölnek is.

Az adósság azonban, ha igazán hű a gazdájához, ilyen erőszakolásoktól sem engedi eleszabtatni magát. S a hitelező toporzékolhat, a bíró marasztaló ítéletet hozhat: az adósság marad, szerelmesen tapad hozzád és nem hagy el sohasem. Mondjad, olvasóm, nem megható, nem hálára és hasonló hűséggel való viszonzásra méltó-e ez a hűség?

És a székesfőváros szívtelensége most ettől az egyetlen hű barátjától akarja megtosztani a tisztviselőket! Nem akarok senkit sem lázítani, de tegyék szívükre a kezüket s vallják meg őszintén: Türhető-e ez?! Ez az önkénykedés? Ez a basáskodás?!

Azt hiszem, mindnyájan egyetértének velem abban, hogy ez kivihetetlen. De mégis tekintettel arra, hogy önök a székesfőváros tisztelt tisztviselői, magam részéről azt a tanácsot kell adnom az uraknak, hogy ne szegüljenek ellen fölebbvalóik akara-

tának, vessék alá magukat a székesfőváros határozatának, és ha már nagyon muszáj, engedjék escomptáltatni adósságaikat. Vigasztalódjanak a nagy vesztésen, amelyet Halmos János, Melly Béla, Bárczi s a többi urak escomptáló terve okoz önöknek; de soha se feledjék a szép napokat, a mikor adósságaikkal édes pásztorórákat élveztek.

S most, a mikor előbb-utóbb üt önök és adósságaik közt a válás órája, szívük egész melegével szorítsák még egyszer a keblükre őt. a feledhetlent és, utoljára csináljanak még egy kicsi adósságot.

(-os.)

A fővárosi lakásokról.

Ámbár a nemzet vajdája, Eötvös Károly, haszontalan tudománynak tartja a statisztikát, igen sokan érdeklődéssel forgatják a különféle statisztikai kimutatókat. Bennünket különösen érdekelnek a fővárosra vonatkozó adatok, melyeket a székesfővárosi statisztikai hivatal szokott egybeállítani. Legújabbán közzétették az 1901-iki népleírás és népszámlálás eredményeit, melyekből kivesszük a lakásokra vonatkozó részt.

A lakások száma az utolsó tíz év alatt fölszaporodott. 1891-ben körülbelül 100.000 rendes lakás volt a fővárosban. 1901-ben már 155.000 (ezer közül 11.000 lakatlan). A lakások gyarapodása tekintetében első helyen áll az Erzsébetváros (különösen az Aréna-ut és Rottenbiller-utczai rész benépülése folytán, mely részt épen a gyors fejlődés miatt el is nevezett a közönség „Chicago“-nak; itt 1881-ben 11.000 lakás, 1891-ben 17.000, 1901-ben már 31.600 lakás volt; elég jelentékeny gyarapodás észlelhető a Ferencvárosban és a X. kerületben is; a többi kerületekben a változások nem oly nagy mértékűek, de a VIII. és IX. beltelki kerületekben a lakások gyarapodása még mindig több 50%-nál. A Belvárosban van 5000 lakás, az I., II., III. és V. kerületben — mindig csak a beltelket véve — 8-8000, a IX. kerületben 13.000, a VI.-ban 21.000, végre a VII. és VIII. beltelken 28-28.000.

A lakások emeletek szerint a következőkép oszlanak meg. A lakásoknak csak $1\frac{1}{3}\%$ -a (körülbelül 2100) pinczelakás, fele a lakásoknak földszinti, $\frac{1}{4}$ -része I. emeleti, $\frac{1}{6}$ -része II. emeleti, $\frac{1}{10}$ -része III. és IV. emeleti. (Bécsben $\frac{1}{4}$ -rész III. és IV. emeleti.)

A lakások nagysága. A 155.000 lakásban összesen 295.000 szoba van átlag tehát egy-egy lakásra $1\frac{9}{10}$ szoba esik, (10 évvel ezelőtt $1\frac{1}{10}$) a lakások átlaga tehát valamivel nagyobb lett. Aránylag a legtöbb nagy lakás van a Belvárosban, (hol a lakásoknak $\frac{1}{3}$ -ad része egyszobás, $\frac{1}{4}$ -része kétszobás, körülbelül $\frac{1}{6}$ -része háromszobás, $\frac{1}{6}$ -része 4-5 szobás és 5% -a hat- és többszobás). Átlag az egész városban a lakások 59% -a egyszobás, 24% -a kétszobás, 10% -a három-

szobás, $6\frac{1}{10}$ a 4—5 szobás és $1\frac{3}{10}$ a hat- és többszobás. Összesen van Budapesten egyszobás lakás 85.000, kétszobás 34.000, háromszobás 14.000, négy-szobás 6500, ötszobás 2400, hat — kilencszobás 1800, tízsobás 54, tíznél több szobás 146.

Külföldi városokban általában az egyszobás lakások sokkal ritkábbak, a többszobások gyakoribbak mint Budapesten; amennyiben tehát a lakviszonyokból a vagyoni állapotokra lehet következtetni, Budapest épenséggel nem tartozik a gazdag városok közé; a legszegényebb kerületek volnának ez alapon Ó-Buda és Kőbánya (79 és $75\frac{1}{10}$ egyszobás lakással); a legkevesebb egyszobás lakás ($33\frac{1}{10}$) van a Belvárosban. Feltűnő, hogy amint az alsóbb emeletekről a magasabb felé haladunk, a lakások átlagos szobaszáma gyarapszik; (földszint átlag csak $1\frac{1}{2}$ szoba jut egy lakásra, míg az emeleteken több mint 2, sőt a negyedik emeleten több mint 3). Ez arra vezethető vissza, hogy a magasabb épületek majdnem mind újabb, modernebb berendezésű házak, melyeknek lakásai csak ritkán épülnek egy, vagy két szobával, míg a szegényebb néposztályok által lakott régibb házak többnyire nem is bírnak harmadik vagy negyedik emelettel. Meglepő az is, hogy az I. emeleti lakások fele (még a Belvárosban is $\frac{1}{4}$ része) egy szobás; ezt a körülményt az magyarázza meg, hogy a szegényebb néposztályhoz tartozók száma oly nagy, hogy az I. emeleti lakásoknak felét (sőt a külteleken $\frac{2}{5}$ — $\frac{5}{6}$ részét) is ők foglalják el; a szegényebb kerületekben (mint pl. az I. és V. kerület kültelekei) az I. emeleti lakások közt ez a legkisebb lakástypus képezi a szabályt.

A szobák száma. Az 1901-iki lakásfelvétel eredménye a következő: Találtatott Budapesten szoba 279.000, hálófülke 13.800, előszoba 50.500, cseléd-szoba 24.300, fürdőszoba 26.100, konyha 137.900, kamara 74.800 egyéb lakóhelyiségek 4.600. 1891-től 1901-ig a szobák száma évenként átlag $6\frac{1}{10}$ -al gyarapodott, a mi az egyes kerületeket illeti, az Erzsébetvárosban szobák száma megkétszereződött; gyors szaporodást mutatnak még a Teréz-, József-, Ferenczváros és Kőbánya; fogyott a szobák száma (a rombolások következtében) a Belvárosban. A szobáknak $0\frac{7}{10}$ -a pinczeszoba, $37\frac{1}{10}$ -a földszinti, $47\frac{1}{10}$ -a I. és II. emeleti, $14\frac{1}{10}$ -a III. és IV. emeleti. A konyhanélküli lakásokat a lakásstatisztikában a szegénység jeléül tekintik; ilyen lakás van Budapesten 11.135 (az összes lakások $7\frac{7}{10}$ -a) míg 1331 lakásnak más lakással közös konyhája van. 1891-ben a lakásoknak még $10\frac{1}{2}$ -a volt konyha nélkül. Leggyakoribbak ezen konyhanélküli lakások a legszegényebb kerületekben (Kőbányán $10\frac{1}{2}$ a, Ó-Budán $9\frac{1}{2}$ a, Ferenczvárosban $8\frac{1}{2}$ a, de a Belvárosban is $11\frac{1}{10}$), hol azonban a garzonlakások és az üzletmelletti helyiségek emelik az arányszámot ily magasra. Aránylag a legtöbb konyhanélküli lakás van a pincze- ($19\frac{1}{10}$) és a földszinti lakásokban ($12\frac{1}{10}$). Az ilyen konyhanélküli lakásokban 36.250 ember lakik.

Az Angyalföldi új városrész.

Megelégedéssel konstatáljuk, hogy a törvényhatósági bizottság a Krausz-féle angyalföldi telkek parcellázása ügyében arra az álláspontra helyezkedett, amelynek mi nemrég kifejezést adtunk, hogy tudniillik a városnak nincs érdekében a külső részeken való terjeszkedés s a Krausz-féle telkek szabályozása addig nem eszközözlendő, míg a tulajdonosok a szabályozással járó összes költségeket nem biztosítják.

A szabályozási terv azonban már meg van. A közmunkatanács fölkérésére a tanács a mérnöki hivattal elkészíttette. Miután sokakat érdekel, hogy a város ezen része mily képet fog ölteni, ha a szabályozást valamikor majd megejtik: a következőkben ismertetjük a mérnöki hivatal tervezetét.

E szerint a szóban forgó területen, melyet a Budapest—esztergomi helyiérdekű vasút pályatesté, a Váci-ut, a Fáy-utca és a budapesti kisiparosok házépítő telepe határolnak, *négy köztér létesítenék*, még pedig az első a Gyöngyösi-, Tomori-, Babér- és Gönczöl-utczák közt 5372 négyszögöl nagyságban, a második a Béke-, Máglya-, Agyag- és Névtelen-utczák közt 7691 négyszögöl nagyságban, a harmadik az esztergomi helyiérdekű vasút angyalföldi állomása előtt a Balzsam-, Béke-, Szobor- és Névtelen-utczák közt 20.058 négyszögöl nagyságban, végül a negyedik a körvasút, Váci-ut, Veszprémi- és Madarász-utczák közti területen. A terek mintegy 700 méternyi távolságban vannak egymástól, mint ez a régebben a szabályozási tervbe felvett tereknél is történt. Az angyalföldi állomásnál tervezett tér nagyságát indokolja az a körülmény, hogy e hely úgy élelmezési, mint kereskedelmi és hadászati szempontból nagy fontossággal bír s a fővárosnak egyik gócpontjává fog a jövőben válni, miért kibővítése helytelen volna. A térrajz szerint továbbá a Váci-ut és az angyalföldi állomás jobb összeköttetése érdekében a Szobor-utca 8 ölről 10 ölre kiszélesítve az angyalföldi állomás előtti térig, ugyancsak a 8 öl széles Rákospalotai-ut szintén e térig meghosszabbíttatnék, ezenkívül kiszélesíttetnék a Balzsam-utca és Gönczöl-utca s a tervezett angyalföldi állomás előtti tér közti szakaszán, valamint a Gönczöl-utca, a Szobor-utca s a Balzsam-utca közötti szakaszán, végül a Faludi-utca meghosszabbítást nyerne az angyalföldi állomás előtti térre merőlegesen vezető utcáig.

A mérnöki hivatal javaslatához a középítési bizottság is hozzájárulván, az ügy a közmunkák tanácsához küldetett meg, mely a következő átirattal felelt:

Az Angyalföldi-dűlő egy részének a dunabalti körvasút építésével kapcsolatos szabályozás módosítására nézve mérvadók azok az elvi megállapodások, melyek az annak idején kiküldött bizottság javaslata nyomán létrejöttek.

Ezek az elvi megállapodások egyrészt tervek létesítésére, másrészt arra irányulnak, hogy az Angyalföldi állomás és a Váci-ut egy főtvonal által összeköttetésbe hozassék.

A mérnöki hivatal által ide vonatkozólag kidolgozott és a középítési bizottság által elfogadásra ajánlott tervet tárgyalás alá vevén, úgy találtuk, hogy a tervezett négy tér egymástól kellő távolságban elosztva úgy az állomás szempontjából, mint általában városrendezési szempontból helyes és észszerű kiegészítését fogják képezni a szabályozási tervnek.

Ami pedig a mérnöki hivatal tervének azt a részét illeti, mely az angyalföldi állomásnak a Váci-uttal való összeköttetésére vonatkozik, s mely a kérdést 3 utcának az állomás előtti térig való meghosszabbításával és részbeni kiszélesítésével kívánja megoldani, a tervnek ezt a részét általában szintén elfogadtuk, mert ámbár ezzel a szabályozás-módosítással a cél elérése biztosítva nem lesz, mindazonáltal a tervezet úgy az állomás menténi forgalomra, mint általában a közlekedési viszonyokra és a városrendezésre előnyös.

Hogy az Angyalföldi állomás a Váci-uttal megfelelő módon összeköttetést nyerjen, ezt a kívánást csak egy főközlekedési utvonal beiktatásával találjuk megfelelő módon kielégíthetőnek.

Ebből folyólag tehát elfogadtuk műszaki osztályunk azon javaslatát, hogy az Angyalföldi állomástól a Váci-ut felé egy átlós ut vezetessék, akként, amint ez a bemutatott és 2. a. mellékelt külön terven fel van tüntetve.

A szóban levő Átlós-utnak a szabályozási tervbe való felvételét annál is inkább tartottuk szükségesnek, mert ez az ut 25 m. szélességében nemcsak az állomás szempontjából támasztott forgalmi igényeket fogja teljes mérvben kielégíthetni, hanem egyuttal hivatala lesz egyrészt az állomástól egészen a Dunáig, illetőleg az itt tervezett faközpontokig kényelmes összeköttetést biztosítani, másrészt szerves összeköttetésbe hozza Újpestet a székesfőváros közlekedési ereivel, valamint alkalmas leendő közúti vasút befogadására is.

Egybevetve a fentieket, az Angyalföldi-dűlő szóban levő részének szabályozás-módosítása tekintetében megállapodásainkat — melyeket a műszaki osztályunk terve tüntet fel — a következőkben részletezzük:

1. Az angyalföldi állomás mentén haladó Balzsam-utca 25 méterre kiszélesítendő a tervezett térből; a Béke-utcának a Balzsam-utczától a Gyöngyösi-utig terjedő külső szakaszán, még pedig a tér felőli oldalon 25 mtr széles, a tulsó oldalon pedig 12 méter széles mellékutca nyitandó, arra való tekintettel, hogy a Béke-utca az aluljáró miatt lesüllyesztett s tehát szükséges gondoskodni arról, hogy a lesüllyesztés folytán a vasut menténi párhuzamos utakkal megszünt összeköttetés helyre-

állíttassék. A most említett 25 méteres mellékutczától kezdve átlós irányban fog haladni az ugyancsak 25 méteres főtvonal a Tahi-utczáig, melylyel egyesülve 24 öl szélességben jut ki a Dunáig.

2. A 8 öl széles Faludi-utca az állomás előtti térig meghosszabbíttatik.

3. A jelenleg 8 öl széles Szobor-utca 10 öltre kiszélesítve a térig nyer meghosszabbítást.

4. A 8 öl széles Rákospalotai-ut a térig meghosszabbítást nyer.

5. A Gönczöl-utczára nézve elhatároztuk, hogy ez az utca a pályaszinbeni keresztezés helyett aluljáró alakjában vezetessék a körvasut, illetőleg az esztergomi h. é. vasut alatt; ebből folyólag és tekintettel arra, hogy ez az utca jövőben főközlekedési ut jellegével fog birni, a Rákospalotai-utczától az újpesti Temető-utczába való betorkolásig 45 méterre kibővítették, mely szélességből 21 méter az aluljáró alakjában lebonyolítandó forgalom céljára, míg ettől jobbra-balra 12-12 méter a vasut menténi párhuzamos utakhoz vezető mellékutak céljára fog szolgálni.

Az utóbbi szabályozás-módosítás következtében a Balzsam-utca, Gönczöl-utca és a tér közti szakaszának a mérnöki hivatal által tervezett kiszélesítése feleslegessé válván, azt mellőztük; ez az utca ugyanis a Gönczöl-utcának 12 méteres mellékutczájába fog torkolni, a Váci-uttal pedig közvetlen forgalmi összeköttetést nem képez.

Végül ami a mérnöki hivatal azon előterjesztését illeti, hogy az aluljáró következtében leásott Béke-utca mentén létesítendő mellékutak előállításával felmerülendő költségek viselésének kérdésében az általunk, mint közigazgatási bizottság által elrendelendő közigazgatási bejárás folyamán történjék megállapodás, e tekintetben megjegyezzük, hogy a felvetett kérdés a szabályozás-módosítás keretében nem tartozván, csak külön tárgyalás és eljárás anyagát képezheti.

A huskérés Bécsben és Budapesten.

E czímmel a „Mészárosok és Hentesek Lapjában” Komáromi Sándor szerkesztő a következő figyelemreméltó cikket közli:

Rámutatunk már arra a különbségre, melylyel a husdrágaság kérdését Bécsben és Budapesten tárgyalták. Bécsben a hatóság a komoly orvoslás eszközeit is kereste, a minthogy évek óta vesződik e kérdéssel; Budapesten ellenben beérte a hatóság egy olyan kommuniké kiadásával, a mitől az újságok magukból kikelve törtek — amint ők mondják — a huszszorásokra. Pedig Budapesten rosszabb a helyzet, mint Bécsben; mert annak az állattenyésztő Magyarországnak a központjában, a mely Bécs huszükségletének több mint háromnegyed részét látja el, aránylag az élő állat is, meg a vásárcsarnokba

hozott hus is *drágább*, mint Bécsben. Azért mondhatjuk ki ezt az igazságot minden tartózkodás nélkül, mert olyan jóminőségű állatokat, minőket Bécsbe visznek, Budapestre egyáltalán nem hoznak, mégis azt látjuk, hogy pl. a magyar ökör ára Budapesten majd akkora, mint Bécsben; de mondhatjuk ezt még inkább azért, mert azok az alsó árak, amiket Bécsben az élő marháért, vagy a husvásáron a husért jegyeznek, Budapesten ismeretlenek.

Egy-két példával meg is világítjuk ezt az állítást. A hizott magyar ökör legalacsonyabb ára augusztus utolsó hetében Budapesten 56, Bécsben 54 K., szeptember utolsó hetében Budapesten és Bécsben egyaránt 54 K., október első és második hetében Budapesten 54 K., Bécsben 56, október harmadik hetében Budapesten és Bécsben egyaránt 52 K. volt. A vásárcsarnoki nagybani husáraknál ehhez képest a következő érdekes tételekkel találkozunk. A legalacsonyabb marhahusárak a felsorolt hetekben Budapesten: 90, 84, 84, 84, 84 K., Bécsben: 80, 76, 76, 72, 76 K. Ime, adatszerűen hivatalos jegyzésből megállapítva, hogy az élő szervasmarha, valamint a marhahus legalsóbb árai *Budapestén magasabbak*, mint Bécsben.

A baj már most ebben a helyzetben az; hogy a hatóság Budapesten egyáltalán nem vet ügyet erre a dologra, a mészárosok pedig ama vehemens támadás után, amelyben husárfelemelési szándékuk első nyilvánulásakor találkoztak, mozdulni sem mernek.

Természetesen nem találjuk ideális eljárásnak azt a föllépést, amit a bécsi mészárosok demagóg vezérei: Hütter és Jedek követnek s amit Bécs város polgármestere az október hó 13-iki közgyűlésen, mint a „lakosság lelkiösmeretlen felbujtására” irányulót megbélyegzett. De igenis az a példa követendő, amit Bécs város tanácsa és polgármestere a huskérdés újabb fölvetődése után alig két héttel mutatott. Meg sem várva azt, hogy a mészárosok közvetlenül tegyék meg propozícióikat, Bécs város hatósága *teljes programmal* állott elő, amelylyel a nagyvárosok életében most egyik legfontosabb kérdést, az olcsó husellátást megoldani vélik. Semmit sem változtat a dolgon az, hogy e program nemely pontjait a magyar érdekek szempontjából elvetendőknek, károsoknak tartjuk. A gyors eljárás, a kérdés érdemébe való hatolás és annak megvilágítása az, ami elismerésre méltó.

Minő más ezzel szemben minálunk az eljárás! Igaz, hogy olyan dicséretes kivétel is akad, aminőt a miskolci kereskedelmi iparkamara; azonban ez nem változtat azon a hibán, amit a főváros hatósága elkövetett. Budapesten a mészárosok maguk állottak elő határozott propozícióval, a konzummarhavasár létesítésének indítványával, de hát ezzel a tervvel szemben a jóindulatu biztatáson kívül egyebet nem kaptak. Ellenben történt a husdrágaság kérdésének fölvetődése ötletéből egy más lépés, nevezetesen az,

hogy a husárusok köteleztessenek az árjegyző táblákon azokat az árakat kiírni, amelyekért tényleg adják az egyes husrészeket. Mintha a kérdés megoldásában az volna a legfontosabb, hogy pontos statisztikát lehessen összeállítani a husárakról!

Tudjuk, hogy a bécsi hatóság programja sem megoldása még a huskérdésnek s ebből folyólag megvan az a nézetünk, hogy ha a budapesti hatóságnak volna is valamelyes programja, az még semmit sem jelentene és pláne nem közvetlen változást. De megvan az a nézetünk is, hogy ha a program még nem megoldás, a programtalanság még kevésbé lehet az, s ez az, ami a főváros hatóságának hátrányára dönti el a kérdést.

Minden tiszteletünk mellett, melylyel egyébként a főváros hatóságai irányában viseltetnünk kell, hogy erre rámutassunk, nehogy a huskérdés megoldásának kényszerű volta ad acta kerüljön és feledésbe menjen. A kiáltó szót — nem is szólva az üzletbeszün-tetések ijesztő mérvéről és a mészárosok között terjedő szegénységről — a marhavasári és a vásárcsarnoki nagybani árak szolgáltatják ehhez. Minden kéretnél, minden sürgetésnél meggyőzőbben szólnak a hiteles számadatok. Mérlegeljék ezeket s azután szaporán cselekedjenek.

Hirek a városházáról.

Az illatos árok rendezése. A IX. kerületi elöljáróság előterjesztést tett a tanácsnak, az Illatos árok csatornaszerű rendezése dolgában. A mérnöki hivatal pártoló javaslattal látta el az előterjesztést, amennyiben maga is fontos közszükségletnek tekinti a szóban forgó munkálatok eszközölését. Az Illatos árok a kőbányai sertésszállásokról rendkívüli bűzös vizet vezet le, mely a levegőt nyáron megfertőzteti. A másik baj az árokmenti út veszélyes voltában rejlik. A gyakori partbeomlás következtében oly keskeny lett már az út, hogy azon kocsival jární veszélyes. Mindezeknél fogva javasolja a mérnöki hivatal, hogy az árok 500 futóméternyi hosszúságban betonfalakkal csatornaszerűen építtessék ki. A tervek szerint a rendezendő vonal az árok beboltozott végpontjától egész az államvasutak áthidalásáig fog terjedni. A munkálatok költsége 21600 koronára rúg, mely összeg már az 1904. évi költségvetésbe volna felveendő.

A II. kerületi kálvária. A II. kerületi választmány nevében Bauer József fővárosi bizottsági tag beadványt intézett a tanácshoz a II. kerületi kálváriahegy rendezése dolgában. Ez a fővárosnak egyik legrégebb kálváriája, amelyhez a lakosság nagy kegyelettel ragaszkodik. Sajnos azonban, hogy a kálvária, valamint a hozzátartozó kápolna is teljesen pusztulófélben van, aminek oka abban rejlik, hogy a kápolnának egyáltalán nincs patrónusa s így senki sem gondol vele. Így történhetett meg, hogy sok évvel ezelőtt a kálvária kápolnája egyszerre csak táncsteremmé változott át, miért is a kerület hívői kénytelenek voltak új kápolnát építeni. Lassankint a stációk is elpusztultak s ma már csak három áll belőlük fenn a kálvárián. A kálváriát a

végpusztulástól megmentendő, most a kerületi választmány kéri a tanácsot, hozza elsősorban tisztaba a kápolna kegyurasági kérdését, azután pedig rendezze a kálvária hegyet, amely parkirozandó volna. A stációkat is újból föl kell állítani s azok részére minél előbb kisajátítani a szükséges területet, mert később drágább lesz.

Vízmizériék. A mérnöki hivatal javaslatára a főváros 7000 korona póthitelt engedélyezett az V. kerületi elüljárósnak. A kerület egyes utvonalaiban ugyanis oly rossz a burkolat, hogy a kocsiközlekedést csak akadályokkal lehet lebonyolítani. Az utjavításra kapott 38000 koronát már elköltötte s így csakis póthitel igénybevétele mellett képes az égetően szükséges útjavításokat keresztülvinni.

Egészségügyi oktatás a munkások részére. A magyar Társadalomtudományi Társaság legújabb kiterjeszti működését a munkásnép egészségügyi oktatására is. Munkástanfolyamokat tart, melyeket ingyen hallgathatnak a munkások. A kurzusokon előadások lesznek az emberi fejlődéstől, élettantól, lélektantól, közegészségtantól s végül a reményteljes állapotban levő nők egészségtanából és a csecsemők gondozásáról. Az előadások ingyenes előadására Dalmady Zoltán dr., Pekár Mihály dr., Hajós Lajos dr., Hahn Dezső dr. és Maszanek Gábor dr., orvosok vállalkoztak.

Jogtalan kérelem. A Lipót-köruti Weisz Berthold-féle telken van egy régi csatorna, melyen át azelőtt a Dunapartra folyt a szennyvíz. Idővel a kanális hatóságilag elzárattott, amibe annak idején a telektulajdonos meg is nyugodott. Most Weisz Berthold arra kérte a tanácsot, hogy a csatorna újból megnyitassék. A vízműigazgatóság ez ellen leghatározottabban tiltakozik, mert a csatorna közelében egy vízvezetéki cső fekszik, melynek vizét nem szabad kitenni a megfertőzőes veszélyének. Legutóbb az V. kerületi elüljáróság nyilatkozott ez ügyben Kijelenti, hogy a kérvényezőnek már nincs jogában követelni a csatorna megnyitását, melynek elfalazása — annak idejében — a telektulajdonos beleegyezésével történt s így ezen ügy régóta befejezett dolgot képez. De különben, a kanális használatba vételét a közérdek nem kívánja. Ez okból az elüljáróság a kérelem elutasítását javasolja.

Az Országház-tér rendezése. Az Országház-tér rendezésére vonatkozó tervekhez csak bizonyos módosítások keresztülvitele után hajlandó hozzájárulni a közmunkák tanácsa. A mérnöki hivatal most javasolja a tanácsnak, hogy mondja ki a közmunkatanács kívánságához képest, hogy az Akadémia-utca folytatásában tervezett lámpások nem az út vonal tengelyében, hanem majd az út vonal mellett állíthatnak föl s ugyan ott a bazalt fejkövezés csak ideigleneseknek tekintetik. Ha az Akadémia-utca többi szakasza aszfaltoztatni fog, úgy a fejkövek is aszfalttal fognak kicseréltetni.

Iparcikkék a vásárcsarnokokban. A főváros közgyűlése nemrégiben foglalkozott az iparcikkéknek a vásárcsarnokokban való elárúsítása ügyében. A közgyűlés határozata nem tiltja meg ugyan az iparcikkék árusítását, de az áruló helyek jövőben leendő kiadása körül határozottan előnyt biztosít az élelmiszer árusoknak, aminek kárát vállalják az iparcikkék árusítói. Az üveg és porcellán kereskedők országos egyesülete e határozat ellen kérvényt intézett a belügyminiszterhez, aki kellő elbírálás céljából a kérvényt átengedte a kereskedelmi minisztériumhoz, mely a közgyűlési határozatot indokainál fogva helybenhagyja, mert annak

helyes végrehajtása mellett nemcsak a létező kis existenciák életfeltételeinek érintése kerültetik el, hanem a betelepült helyi ipar méltányos igényei is — bár fokozatosan — érvényre lesznek juttathatók.

A rendkívüli közgyűlések ügye. A törvényhatósági közgyűlések ügyrendjét az 1872. XXXVI. t. cz. korlátain belül szabályrendelettel maga a főváros állapította meg. Az ügyrend első szakasza értelmében rendkívüli közgyűléseket csak a főpolgármester illetve a polgármester van jogosítva összehívni. E rendelkezése káros hatását az utóbbi időben több esetben tapasztalta a törvényhatóság, amikor fontos és sürgős ügyeket rendkívüli közgyűlésen óhajtott tárgyalni, de a főpolgármester s polgármester távolléte miatt a közgyűlést nem bírta összehívni. Többek indítványára a törvényhatósági bizottság szükségét látta, hogy e bajon segítsen. El is határozta nemrégiben a közgyűlés, hogy az ügyrend első szakaszát módosítja, még pedig akként, hogy a rendkívüli közgyűlést ne csak a főpolgármester illetve polgármester hívassa össze, hanem a tanács is vagy pedig 40 bizottsági tag. A határozat jóváhagyás céljából fölterjesztett a belügyminiszterhez, a ki azonban a határozatot nem hagyta jóvá, mert szerinte az a fővárosi törvénybe ütköznék. E törvény rendelkezései világosan kifejezik, hogy kit illet meg a rendkívüli közgyűlések összehívásának a joga, melyet szabályrendeleti uton megváltoztatni nem lehet.

A tüdőbetegek érdekében. Az Erzsébet Szanatorium kérte a tanácsot, hogy a Budakeszi útról a Szanatoriumig vonuló út vonalat öntöztesse. A finom meszes port az intézetbe hajtja a szél, mely körülmény nagyon akadályozza a betegek gyógyulását. Az I. kerületi elüljáróság e kérelmet nem teljesíthetőnek véleményezte. Erre a célra egyáltalán nem áll rendelkezésre, de különben is e szóban levő út gondozása Budakeszi községnek képezi kötelességét. A vízműigazgatóság most kevésbé rideg álláspontra helyezkedik. A kérelemnek egész terjedelmében való teljesítését nem tartja ugyan lehetségesnek, mert az veszedelmes precedenst képezne; de javasolja, engedhesse meg a gyógyintézetnek, hogy a kedvezményes áron nyert vizet saját közegével öntözésre is használhassa.

Az állatkereskedők panasza. Az országos állatkereskedelmi egyesület több rendbeli kérelemmel fordult a főváros tanácsához. Elsősorban intézkedést kér, hogy az elkobozott állatoknak szabadszékben történt értékesítése után a kárkövetelési igények érvényesítése könnyebbé tétessék. Ma a vizsás eljárás folytán ez csak nagy nehézségekkel lehetséges. Kéri továbbá az egyesület a fővárosi vásárrendtartás megállapítását, vagy ha ez nem lehetséges, a vásári jelentések egyöntetűvé tételét. A harmadik kérelem az alkuszok ügyének szabályozására vonatkozik. Az iparigazolvány nélkül dolgozó, hajtásokból lett alkuszok ugyanis oly sok visszaélést követnek el, hogy megrendszabályozásuk már sürgős szükségét képez.

A főváros vízgázgyára. A tanács kérte a belügyminisztert, támogassa ama törekvését, hogy a budai légszesszükséglet fődőzése céljából karburált vízgázgyárat létesíthessen. A miniszter — tudvalevőleg — e kérelmet elutasította. Most a kereskedelmi miniszter irt le, hogy a tervezett gyár részére nem adja meg a telepengedélyt, mert annak idején a belügyminiszterrel egyetértőleg meghozott rendeletével világosan kimondta, hogy a városok belső területén karburált vízgázgyárakat felállítani nem szabad.

Magy. kir. államv. Budapest-balparti üzletvezetősége
35296 903.

Pályázati hirdetemény.

(Kötélárak szállítása iránt.)

A magy. kir. államvasutak Budapest-balparti üzletvezetősége 1904. évi január hó 1-től számítandólag egy illetőleg három éven át évenként mintegy:

1600 kgrm.	vágott ólomzár zsineg
700 "	vágatlan ólomzár zsineg
700 "	kötő zsineg és
300 "	különféle kenderkötél,

szükségletét biztosítani óhajtván, eziránt nyilvános pályázatot hirdet.

Az ajánlatok 1903. november hó 17-én betérjesztendők, a bánatpénzek pedig megelőző napon déli 12 óráig beküldendők.

A pályázatra vonatkozó részletes feltételek, úgyszintén az általános és különleges szállítási feltételek a magy. kir. államvasutak Budapest-balparti üzletvezetősége anyag- és leltárbeszerzési csoportjának (Budapest, Teréz-körút 65. I. 8. ajtó.) valamint minden üzletvezetőségénél megtekinthetők, vagy az általános és különleges feltételek a megállapított ár előzetes lefizetése mellett a magyar királyi államvasutak budapesti nyomtatvány-tárnál posta útján is megrendelhetők megjelvezvén, hogy a különleges szállítási feltételek minden példányaiért 30 fillér, az általános feltételekért pedig 50 fillér fizetendő.

A feltételek posta útján való küldése esetén 20 fillér postaköltség is beküldendő.

A pályázatra vonatkozó részletes feltételek minden hazai keresk. és iparkamaránál megtekinthetők.

Budapest, 1903. okt. hóban. Az üzletvezetőség.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utca 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, maganyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különféle emeltyű-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcson részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékpénztári könyvecskék 3 $\frac{1}{2}$ % kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyó számlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körút 18. — IV., Ferencziek-tere 4.

(Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. —

VIII., József-körút 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt 1 $\frac{1}{2}$ –9–1 $\frac{1}{2}$ –ig, délután 3–1 $\frac{1}{2}$ –ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

**körkemenczéket,
kazánbefalazásokat,
gépalapozásokat**

és

szabadalmazott

Füstemesztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tűzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

élethbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötöttet.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, n. m.: tökebiztosítást, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokból

A töke elhalálozás alkal-
mával fizetendőA töke 20 év után vagy idő-
előtt elhalálozás alkalmával
azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

MAGYAR**FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR**

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-
világító testekben,**

a legegyszerűbb kivittől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3.

VI., Teréz-körút 1 a.

V., Gizella-tér 1.

X., Jászberényi-ut.

VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.

Kolozsvár: Wesselényi-utca 20.

Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

**Schlick-féle
vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság.**

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzem-
berendezések malmok részére, szivattyu-tele-
pek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók,
emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti
berendezések készítése, stb.

A magy. kir. államvasutak téli menetrendje

A vonatok indulása Budapestről.

Érvényes 1903. évi október 1-től.

A vonatok érkezése Budapestre.

A keleti pályaudvarról				A nyugoti pályaudvarról				A keleti pályaudvarra				A nyugoti pályaudvarra			
Vonat szám	óra	perc	vonat neve	Vonat szám	óra	perc	vonat neve	Vonat szám	óra	perc	vonat neve	Vonat szám	óra	perc	vonat neve
28	6 20		sz. v.	102	1 00		kel. ost	645	5 00		t.sz.sz.	701	12 50		k. o. e. v.
604	6 50		gy. v.				expr.v.	327	5 20		v.v.	145	5 35		sz. v.
								1707	5 45		sz. v.	6101	6 15		"
								607	6 10		"	1407	6 25		"
10	6 50		sz. v.	4102	6 45		"	47	6 15		t.sz.sz.	147	6 35		"
302	7 10		gy.v.	150	6 55		"	405	6 35		sz. v.	217	7 05		tv.sz.sz.
906	7 15		sz. v.	6012	7 05		v. v.					709	7 15		sz. v.
402	7 25		gy.v.	1404	7 20		gy. v.	11	6 40		"				"
				104	8 00		"	907	7 05		"	4107	7 25		"
				152	8 05		sz. v.	507	7 10		"	149	7 35		"
1302	7 30		"	708	8 15		gy. v.	1303	7 25		"	117	7 45		"
1508	7 35		sz. v.	712	8 30		sz. v.	317	7 25		"	6011	7 50		v. v.
318	7 50		"					309	7 35		"	131	8 10		sz. v.
1002	8 00		gy.v.					501	7 50		gy. v.	713	8 25		"
								1021	7 50		v. v.	4101	8 35		"
606	8 10		sz. v.					1005	8 10		sz. v.	1-1	9 10		"
1006	8 15		"									1403	9 40		gy. v.
408	8 35		"					1509	8 15		"				"
2	8 50		gy. v.					311	8 45		"	153	10 20		sz. v.
506	9 00		sz. v.					1003	8 50		gy. v.	715	10 55		"
												119	11 05		"
306	9 35		"												
Délután				Délután				Délután				Délután			
944	12 00		t.sz.sz.	6104	12 05		sz. v.	1	9 05		sz. v.	155	12 55		sz. v.
8	12 20		sz. v.	156	12 15		"	509	9 15		"	703	1 25		gy. v.
310	12 35		"	128	12 25		"	307	9 45		"				"
320	1 30		"	4108	12 50		"	909	9 50		"				"
504	2 00		gy. v.	158	1 15		"	27	10 15		"				"
				106	1 45		gy. v.								
602	2 15		"	1110	2 05		sz. v.								
4	2 15		"	160	2 20		"								
				704	2 30		gy. v.								
510	2 20		sz. v.												
20	2 25		"	120	2 35		sz. v.								
404	2 35		gy. v.	4104	2 40		"								
904	2 40		"	720	2 45		"								
				6002	2 55		"								
312	2 40		sz. v.	162	4 15		"								
1302	3 00		gy. v.	130	4 25		"								
910	3 10		sz. v.	716	4 30		"								
1022	3 20		v.v.	108	5 15		gy. v.								
304	3 30		gy. v.	164	6 00		sz. v.								
16	4 30		sz. v.	1406	6 15		gy. v.								
308	5 20		"	124	6 20		sz. v.								
508	5 45		"	4106	6 40		"								
322	5 55		"	710	6 50		"								
314	6 25		"	6014	7 25		v. v.								
1004	6 50		gy. v.	166	7 40		sz. v.								
				132	7 50		"								
1706	7 05		sz. v.	168	8 30		"								
22	7 25		"	118	10 00		"								
1510	8 10		"	706	10 10		gy. v.								
1008	8 30		"	714	10 20		sz. v.								
				1408	10 30		"								
502	9 15		gy. v.	902	11 20		kel. e.								
406	9 40		sz.v.	702	11 30		k. o. e.								
1304	9 40		"												
608	10 00		"												
908	10 10		"												
12	10 30		"												
328	11 10		v.v.												

¹ Bezárólag nov. 15-ig, azontúl csak Brassóig közlekedik.

² Csak hétköznapokon közl.

A vonatok indulása Budapest-Józsefvárosról.

326 ²	6 50	sz. v.	Pécel						
A vonatok indulása Buda-Császárfürdő kitérőről.									
4002	6 14	sz. v.	Esztergom	4008	12 30	sz. v.	Dorog		
				4010	1 55	"	Pilis-Csaba		
				4004	2 29	"	Esztergom		
				4006	6 30	"	Esztergom		

¹ Ünnepek és vasárnapokon bezárólag november 22-ig közlekedik.

² Csak október és április hónapokban közlekedik.

³ Minden kedd, csütört. és vasárnapokon közlekedik.

⁴ Minden szerdán és szombaton közlekedik.

A vonatok érkezése Budapest-Józsefvárosra.

325 ²	6 20	sz. v.	Pécel						
A vonatok érkezése Buda-Császárfürdő kitérőbe.									
4007	7 17	sz. v.	Dorog	4003	4 39	sz. v.	Esztergom		
4001	8 45	"	Esztergom	4005	9 22	"	Esztergom		
				4009 ²	10 15	"	Pilis-Csaba		

¹ Érkezik minden hétfőn és csütörtökön.

² Ünnepek és vasárnapokon bezárólag november 22-ig közlekedik.

³ Csak október és április hónapokban közlekedik.

⁴ Érkezik minden kedd, csütörtök és szombaton.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Borus látóhatár.

Ha azt a két beszédet, mely október hó 27-én, a törvényhatósági testület közgyűlésén Halmos János és Márkus József ajkáról elhangzott, kondenzálni lehetne színekbe: a legsötétebb fekete szín jönne ki belőlük. Nem emlékezünk, hogy ünnepélyes alkalommal valaha ily sötétben rajzolták volna meg a főváros helyzetét és jövőjét. A ki eddig tulásnak vagy indokolatlan aggodalmaskodásnak vette a főváros zilált viszonyairól elterjedt híreket, most meggyőződhetett azok valódiságáról.

Most ime Halmos János polgármester, üdvözölvén a megválasztott főpolgármestert, nyíltan beismeri:

„Az utolsó hat év alatt csak megfeszített munkával lehetett a székesfőváros hajóját az elmerüléstől megmenteni.“

Márkus József pedig lendületes és rethorikai szépségekben gazdag válaszában, mely egyuttal programbeszéde is volt, rámutatott, hogy

„A feladatok súlyos voltát, s azok megoldásának nehézségeit Budapest székesfőváros egyesítése óta még nem éreztük oly mértékben, a mily mértékben azt ma érezzük.“

Majd beismeri, hogy a háztartás egyensúlya veszélyeztetve van s kilátásaink nem javultak, hanem ellenkezőleg, rosszabbra fordultak.

Bármily megdöbbenést keltsen a főváros első tisztviselőjének és a végrehajtó hatalom képviselőjének a jelenlegi helyzetről táplált vélekedésük, mégis köszönettel tartozunk

őszinteségükért. A pessimismus mindig hasznosabb az optimizmusnál, mert az előbbiben való csalódás csak kellemes következményű lehet. Sok bajt okozott már Budapestnek, hogy eddig a könnyelmű emberek módjára élt: nem iparkodott szegről-végre tisztába jönni anyagi helyzetével és nem nyult radikális eszközökhöz a felmerült zavarok megszüntetése végett, hanem a véletlentől remélte az ügyek jobbra fordultát. Ha igaz, amit Márkus József mond, hogy t. i. a háztartás egyensúlya veszélyeztetve van, akkor e fektumért felelősség terheli mindazokat, kik az utóbbi évtizedek alatt a város ügyeinek irányításával és intézésével megbízva voltak. Ezt a morális felelősséget elhárítani és áttolni kizárólag külső körülményekre nem lehet. Amaz axioma, hogy *gouverner c'est prévoir*, — nemesak az állam kormányára áll, hanem a városi önkormányzatokra is. Sőt fokozottabb mértékben, mert egy municipium az előrelátást a maga szűkebb működési körében inkább érvényesítheti, mint az államhatalom kezelői, kiknek számításait külügyi dolgok keresztülhuzhatják.

Ez lévén meggyőződésünk a multat illetőleg, nem fogadhatjuk el a főpolgármester amaz érvelését, hogy „az általános gazdasági helyzet válságos volta, s a polgárság teherviselési képességének ebből eredő csökkenése“ veszélyezteti a háztartás egyensúlyát. Valamint nem társulunk a főpolgármester ama reményéhez sem, mely a gazdasági viszonyok javulására támaszkodik. A főváros háztartása rendben lehetne az álta-

lános gazdasági helyzet válságos volta dacára is.

Mert hiszen nem az a baj, hogy a főváros bevételei csökkentek, hanem a kiadások és bevételek közti nagy differencia. A főváros több terhet vállalt magára, mint amennyit elbir.

E helyen nem részletezzük, hogy mik voltak az időelőtti vagy fölösleges befektetések és elvállalt kötelezettségek, hanem megczáfолhatatlan tény gyanánt konstatáljuk, hogy ezek következtében rendült meg a háztartás mérlege. És megrendült volna akkor is, ha az általános gazdasági helyzet a legbrilliansabb lenne. Régi igazság, hogy az ember csak odáig nyújtózkodjék, ameddig a takaró ér.

A székesfőváros — talán elbizakodottságból, talán könnyelműségből, talán önző magánérdekek behatása alatt — ezt az igazságot nem tartotta szem előtt, s most eljutott oda, hogy teste egyes részeinek meztelensége kirívóvá kezd lenni. Ebben a kellemetlen és szomorú helyzetben naivitás volna a „gazdasági viszonyok jobbrafordulatától“ remélni a remediumot. Azok csak megkönnyíthetők, de egymagukban nem eszközölhetik.

Gyökeres reformokra van szükség, hogy be ne következzen az, amit Halmos János szerint az utolsó hat év alatt csak nagy erőfeszítéssel lehetett elhárítani: — a főváros hajójának elsüllyedése. A reformok között helyet kell foglalnia a takarékoságnak, a fölösleges terhek elhárításának és a főváros anyagi viszonyaival nem egyező újabb terhek visszaautasításának. Ha mindez nem volna elégséges, hogy a deficit elkerültessek és a főváros az okvetetlenül teljesítendő kiadásokat fedezhesse, abban az esetben adósságcsinálás helyett hozzá kell nyulnia radikális eszközhöz, a községi pótlódó emeléséhez.

Azt hisszük, erre Márkus József és Halmos János is gondoltak már. Talán nem ártott volna népszerűségüknek, ha most szóba hozzák vala. A labdacot, akármilyen keserű is, be kell adni a betegnek, ha hatásában bizunk és ha óhajtjuk, a beteg meggyógyulását.

73.000 korona hiány.

A jövő évi költségvetés előirányzata elkészült, s megtudjuk belőle, hogy a kiadások és bevételek közt 73.955 korona hiány mutatkozik.

A főváros tehát eljutott a deficitbe. Szomorú elégtétel azoknak, kik már pár év előtt megjósolták, hogy ez be fog következni. A főszámvevő, meg a pénzügyi és gazdasági ügyosztály az előirányzat összeállításánál bizonyára mindent elkövettek, hogy a hiány eltüntessék, de az eredmény azt mutatja, hogy fáradságuk hasztalan volt. A háztartás egyensúlya valóban felbillent és azon semmiféle számadási mesterkedés nem segít.

Negyvenegymillió budgetnél 73.000 korona hiány még nem volna veszedelem. Ámde ha alaposabban szemügyre vesszük a kiadások és bevételek teteit, rá fogunk jönni, hogy a deficit tulajdonképpen nem 70.000 korona, hanem sokkal több, mert kölcsönpénz is szerepel a bevételek rovataiban. Minden kétséget kizárólag meg lehet állapítani, hogy a rendes bevételek jövőre nem képesek fődözni ama szükségleteket, amelyek kielégítése elől a főváros nem zárkozhat el.

Legközelebb részletes kritika tárgyává tesszük az előirányzatot és hozzászólunk a szükséges pénzügyi reformokhoz is. Ezuttal adjuk a pénzügyi és gazdasági ügyosztálynak a tanáchoz benyújtott jelentését mely így hangzik:

A költségvetési előirányzat végeredményeképpen 73.955 K hiány jelentkezik. Sietünk azonban megjegyezni, hogy a háztartás szükségletei és fődöze között mutatkozó eme csekély eltérés nem annak a körülménynek tulajdonítható, hogy a bevételek a fokozódó szükségletek teljes egészével szemben maradnak el ez összeg erejéig, hanem csupán annak, hogy a városigazgatás egyes ágazatait a legvégsőig menő mostoha elbánásban kellett részesítenünk. A most előterjesztett költségvetési előirányzat közvetlen előzőitől azonban abban különbözik, hogy míg azok a törvényhatósági bizottság közgyűlése részéről az 1901. évi költségvetés megállapítása alkalmából elvül kimondott megszorítási és halasztási politikát teljes ridegségében követték, addig a most előterjesztett költségvetési előirányzat bevételi tételeinek mérlegelésénél jelentékeny tért engedünk a jobb jövőbe való bizodalomnak. E tekintetben azokkal a tünetekkel számoltunk, a melyek ha nem is erőteljes föllendülésre, de legalább a veszteglés stádiumának lassú legyőzésére engednek következtetést. Nem hagyhattuk például figyelmen kívül azt a körülményt, hogy az üresen álló helyiségek száma az 1900. év II. negyede óta 7.137-ről 4.409-re, ebből az üresen álló lakásoké 4.945-ről 2.330-ra csökkent, hogy a két-három év óta ritkaságszámba menő építkezések — noha szerény mértékben — újra megkezdődnek, hogy az átírási díj címén a f.évi október hó közepéig mintegy 870.000 K került előírásra az

egész évi 750.000 K előirányzati összeggel szemben, de különösen, hogy az utóbbmult időben befejezésre jutott nagy állami és városi közművek eddig teljesen félreeső vidékek föllendülését vonják maguk után és ezzel új életet visznek az általános zsibbadásba. Ennek az újabban meginduló fejlődésnek terheit azonban számításán kívül hagytuk és ez az 1904. év költségvetési előirányzatának sebezhető oldala. A vízvezetéknek Kőbánya magasabban fekvő részein és a Kelenföldön való kiterjesztésén és a X. ker. népliget kiterjesztésének befejezésén kívül egyéb oly közmunkára nem gondolhattunk, a mely a városfejlesztéssel együttjár.

Ha már most megfontoljuk, hogy a székesfőváros egyesítése óta a költségvetésbe fölvett ilyenmű munkák (útépítés, burkolás, csatornázás és mindezek fentartása) egy már építési tekintetben teljesen kialakult, aránylag csekély kiterjedésű városnak a szükségletét is csak részben elégíthették ki, könnyen elképzelhetjük, minő föladatok elé kerülünk, ha folyton beépülő és sűrűn benépesedő külterületeinknek eddigelé teljesen elhanyagolt szükségletéről is gondoskodni akarnánk.

Hogy a folytonos halogatással és a jövedelemforrások erőlesebb kihasználásának elmulasztásával hova jutottunk, azt semmi sem bizonyítja jobban, mint a mérnöki hivatal részéről az 1903. évi 137.938 II. tsz. a. összeállított 20.095.100 Ks kövező-programm, a melyből — az országút jellegével bíró útvonalak $9\frac{1}{2}$ millió költségétől eltekintve — $10\frac{1}{2}$ millió korona csupán a régi városkeret szükséglete. Csak fölemlítjük itt az időközben elkerülhetetlenné vált burkolások 3.928.848 K költségét, a melyet földzset hiányában a 100 millió koronás kölcsönből vettünk előlegképpen, a melynek visszafizetési részletei azonban mindaddig nem voltak a költségvetésbe beilleszthetők. A csatornázásról ilyenmű összeállítás nem készült, e részben különben a beltelki igények kielégítvők, de más kérdés, hogy meddig zárkozhatunk el az új városrészek emez elsőrendű közegészségügyi és köztisztasági szükséglete elől, különösen a fögyűjtők kiépítésének befejezése után.

Lakosságunk szaporodása, de különösen a szét-szórtan történő telepszerű városalakulás kikerülhetetlenné teszi az iskolaépítést, vagy pedig a mi ennél pénzügyi, pedagógiai és egészségügyi tekintetben hasonlíthatatlanul rosszabb, a bérletet. Ugyanez áll a még csak most fejlődő kisdudóvókra is. A 10 millió koronás kölcsön programjának az 1896. évben történt megállapítása alkalmából a tanügyi osztály csak az akkoron elmaradt és az 1901. évig szükséges iskolaépítések pótlására kért 14.898.050 Kt, az 1902. évtől fogva pedig állandó évi 1.240.000 Knak költségvetési biztosítását tartotta elkerülhetetlennek. Mindez ma is csak jámbor óhajtas.

A 100 millió koronás kölcsönből engedélyezett jövedelmező beruházások immár befejezvék, azok jövedelmeit a most előterjesztett költségvetési elő-

irányzat teljesen magában foglalja, holott a még folyó beruházási munkálatok költségeinek földzsete céljából értékesítendő 16.133.400 K névértékű kötelezvénynek 645.336 K kamatösszegéből csak 173.336 K talált földzsetet az 1904. évben, 472.000 K tehát az 1905. évi költségvetés újabb szükségleteként fog jelentkezni.

Végül a teljesség kedvéért megemlítjük, hogy a fentebb már érintett 3.928.848 K. kövezési előlegén kívül az 1902—1904. évi kolerajárvány ellen történt intézkedések költségeinek 422.408 K hátraléka, valamint a lipótvárosi templom befejezésére előlegképpen fölvett 730.622 K törlesztése tekintetében, az e részben fennálló határozatok ellenére, az 1904. évi költségvetési előirányzatban sem gondoskodhattunk.

Mindeme részleteknek előadását pedig azért tartottuk szükségesnek, hogy folytonosan rámutassunk azokra a kötelezettségekre, a melyek változatlanul fennállanak és azokra a föladatokra, a melyek elől ki nem térhetünk, de a melyeknek a természetes fejlődéssel járó bevételi emelkedéstől várt földzsetét hiú ábrándnak tartjuk.

A meglevő bevételi források tervszerű kibővítéséről és újak nyításáról mult évi jelentésünk óta általánosságban újat vagy éppen biztatót nem mondhatunk. A székesfővárosi díjak revizionális programjához újabban az ebtartási díj fölemelése csatlakozott (1904. évi várható többlet 28.000 kor.), továbbá föl kell említenünk az 1 koronás sertésvásárdíjnak a kőbányai piacra való kiterjesztése következtében jelentkező 100.000 korona bevételi többletét. Nem hagyhatjuk megemlítés nélkül a fertőtlenítő intézetre vonatkozó szabályrendeletet sem, a mely a fertőtlenítő intézet munkakörét kiterjeszti (ebből folyó többkiadás 32.354 korona), de egyuttal díjszabást is állapít meg, a melynek eredményeképpen 32.000 K szerepel a bevételek között.

Azok a remények, a melyeket nemcsak pénzügyi, hanem helyi iparfejlesztő szempontból fűztünk az új városi vámtarifához, mindaddig meg nem valósultak. Az újonnan megállapított városi vámról nézve a tárgyalások a kormány kebelében még mindig folynak és az érdemleges elintéztést többszörös sürgetés ellenére nem sikerült elérni.

A városi tűzkárbiztosító intézet föllállítását s ezzel kapcsolatban a tűzoltói járulék rendszeresítését a belügyminiszter úr, a kereskedelemügyi és igazságügyi miniszter urakkal folytatott tárgyalások alapján nem találta jóváhagyhatónak, mert „a tűzkár ellen való biztosítás kizárólagos gyakorlására és a tűzkárbiztosítási kényszer kimondására a székesfőváros nem jogosult, másrészt pedig, mert az 1872. évi XXXVI. törvényezikk nem jogosítja föl a fővárost, hogy pótdadó természetével nem bíró oly adót teremtsen, amely egyes lakosokat vagy intézeteket egyénileg terheljen“. Ekként a székesfővárosi tűzoltói intézménynek fejlesztése teljesen a

székesfőváros közönségére hárul, annak előnyeit pedig továbbra is a kármentesített biztosító intézetek, illetve az alacsonyabb biztosítási díjak révén a biztosítók osztálya élvezi.

Eme kedvezőtlen mozzanatokkal szemben ki kell azonban emelnünk a útburkolási szabályrendelet-tervezet tárgyában érkezett belügyminiszteri leiratot, a melynek értelmében a belügyminiszter úr azokat a megszorításokat, a melyeket a törvényhatósági bizottság közgyűlése az eredeti tervezet tárgyalása alkalmával tett és a melyek alkalmasak arra, hogy a szabályrendelet pénzügyi kihatását teljesen megbénítsák, nem találta elfogadhatónak és újabb határozathozatalra utasította a székesfővárost.

Ez a körülmény az egyetlen, a mely a bevezetésben említett városrendezési új feladatok komor színeit némiképpen enyhíteni alkalmas.

Az átirási díj revíziója az eredetileg tervezett irányban nehézségekbe ütközött, ezért a városi örökösödési illetékkel egybekapcsolva újabb megoldást kísérlünk meg, megjegyezvén, hogy az idevonatkozó javaslat tárgyalásra már készen is áll.

A székesfőváros jövedelmi forrásainak fejlesztésére irányuló küzdelmeinknek ismertetett eredménytelensége mellett majdnem az egyetlen számbavehető reményt még ahhoz a felirathoz tűzzük, a melyet a harminczas bizottság még 1901. évi április hó 11-én intézett a miniszterelnök úrhoz, a mely a község részéről az állam helyett áthárított hatáskörben teljesített feladatokért legalább részben való megtérítést kér.

A pénzügyminiszter ur részéről a városok pénzügyeinek rendezése tárgyában tett ama nyilatkozat, hogy a megoldást némely állami fogyasztási adónak a községeknek való átengedése útján tervezi, a dolgot még annyira a kezdet stádiumában levőnek tünteti föl, hogy azt egyelőre számításba nem vehetjük.

Összefoglalva már most az előadottakat, elérkezett a végső ideje annak, hogy pénzügyi bajaink gyökeresen orvosoltassanak és a mint a jövő évi költségvetés megállapittatik, a pénzügyi osztály idevonatkozó javaslatait haladék nélkül elő fogja terjeszteni.

Ezek után áttérünk a költségvetési előirányzat részleteinek ismertetésére, előre bocsátva, hogy a mérleg 73 955 K hiányának fődözésére külön intézkedést szükségesnek nem tartunk, mert az a kezelés során évközben előreláthatóan el fog enyészni.

Az 1904. évi költségvetési előirányzat eredménye:

	Kiadás	Bevétel	Fölösleg	Hiány
Rendesek	37,153.679 K	37,934.724 K	781.045 K	— K
Rendkívüliek	1,042.845 „	187.845 „	— „	855.000 „
Együtt	38,196.524 K	38,122.569 K	— K	73.955 K

Az 1903. évi költségvetése pedig:

Rendesek	36,611.883 K	36,586.810 K	— K	25.073 K
Rendkívüliek	1,289.512 „	1,291.670 „	2.158 „	— „
Együtt	37,901.395 K	37,878.480 K	— K	22.915 K

A főváros szőlőtelepei.

Kezdjük a végén, az örvendetes hiráddal, hogy a földművelésügyi miniszterium hajlandó állami kezelésbe átvenni a főváros szőlőtelepeit. Az illető szakosztálynak erre vonatkozó javaslatát Darányi Ignác miniszter már alá is írta.

Most pedig térjünk vissza az ügy elejére.

Azok, akik előtt nem titok, hogy Budapest fő- és székvárosnak van egy szőlőtelepe, amely tömén- telen pénzbe kerül, tudni fogják, hogy a fővárosnak nem nagy haszna volna a viniculatúrából, hanem évek óta ráfizet. Laikus, akarom mondani normális ész ezt föl nem tudja fogni. Mikép volna is az lehetséges, hogy amidőn Budapest területén a magánosok szépen pénzelnék a szőlőből, akár piacra viszik, akár bort szüretelnek belőle, — ugyanakkor a manicipium csak deficitet tud kimutatni. Talán a főváros telepein termett szőlőnek nem akad vevője? Talán a főváros olcsóbban kénytelen árusítani, mint a magánosok?

Ez a rejtély már sokaknak szöveget ütött a fejébe, de a megfejtéssel senki sem állott elő. Pedig van, olyan benfentes, aki megmondhatta volna, hogy a szőlőtelepek azért nem hoznak semmi hasznót, mert a főváros nem ért a gazdálkodáshoz. Drágán munkáltat és olcsón árusít. Az előbbi még lehet menteni, az utóbbi körülmény azonban gyanús. De most ezt ne fessegessük Minek megbolygatni a darázs-fészket, amikor a történeteken senki nem változtathat.

Hogy a főváros s illetőleg a közegei absolute nem értenek a gazdálkodáshoz, világosan kitűnik abból a jelentésből, melyet a földművelésügyi miniszterium szőlészeti szakosztálya a miniszter elé terjesztett. Ez a jelentés konstatálja, hogy a főváros szőlőtelepén egy magyar hold kezelési költsége átlag 560 koronára rugott, holott a miniszterium ugyanazt 230—250 koronával elvégezteti! Amily világos tehát, hogy ilyen költségek mellett a fővárosnak haszna nem lehet, épp oly kétségtelen, hogy állami kezelésben a fővárosi szőlőtelepek jövedelmezni fognak.

Miután a miniszter a legjobb indulattal van a főváros iránt, azt az ajánlatot fogja tenni, hogy a tiszta haszon 70 százalékát átengedi a fővárosnak. Előzékenysége odáig terjedt, hogy a kezelési költségbe nem fogja beszámítani ama tisztviselők fizetését, kik majdnem a szőlőtelep ügyeit intézik.

Amint ezekből kitetszik, csakugyan örvendetes hírrel szolgálunk a főváros közönségének. És ha majd az állami kezelés révén a szőlőtelepek a főváros bevételi rovatát gyarapítani fogják, csak azok rös- telkedhetnek, akik eddig deficitet mutattak ki.

A belvárosi villamos-vasut.

Lapunk szerkesztőjéhez Winter Lajos ur az alábbi sorokat intézte:

A mult napokban olvastam egyik bécsi lapban, hogy a közuti vasutársaság nemsokára kiépíti a Kossuth Lajos-utcán át új villamos vonalát, mely az Erzsébet-hidon keresztül a Kerepesi-utat Budával összekötné. Mielőtt e vonal kiépítéséhez tényleg hozzáfognának, szükséges volna még egyszer erős mozgalmat indítani az ellen, hogy ez a vakmerő terv meg ne valósuljon!

Amint már régebben a főváros képviselőtestülete más nézetten volt és kitudja micsoda magán-

érdekből álláspontját megváltoztatva a vasut kiépítése mellett foglalt állást, talán még egyszer megváltoztatja nézetét és a régi ideális tervet érvényre juttatja. Minden önzetlenül gondolkozó embernek meg kell ütköznie a vasúttársaság tervén. Joggal kérdezhajuk: ugyan mire való az a Kossuth Lajos-utcai villamos-vasut? Nézetem szerint csak arra, hogy a közönséget bosszantsa, hogy mindenki megint a főváros vezetőségét szidja, hogy elvegye azt a sajnos kevés kedvet és szeretetet, melylyel a fővárosi ember városához, Budapestjéhez ragaszkodik.

Hisz nem is csuda, hogy oly kevés itt az u. n. localpatriotizmus, mikor oly mostohán bánnak a közönséggel. Minden egyes városnak van egy bizonyos utcája, mely a sétáló közönségnek mintegy rendes találkozóhelyéül szolgál, hová igen sokan vágyódnak elmenni, melyhez a fiatalságnak számtalan kellemes emléke fűződik.

Eddig Budapestnek két ilyen helye volt (az Andrassy-utat ezek közé számítani nem lehet, az egészen más jellegű) és pedig télen a Váci-utca, nyáron a dunaparti Corso. A város rohamos fejlődésénél fogva (no meg más okból is) ezek szűknek bizonyultak; a közönség nagy része kiszorult belőlük, és minthogy keletkezett szomszédságukban egy tágas, új, szép utca: a Kossuth Lajos-utca, — ezt rohamosan ellepte a közönség. Most innen kiakarják szorítani a villamos vasutal. Nem lesz többé az a kellemes nyugodt utca, hová a fővárosi ember szeretettel ment sétálni, mert a villamosok közt életveszélyben lesz, a Váci-utczába pedig nem fog többé visszatérni, hiába fásították be azt a lejtőt.

Pedig ilyen utcának lenni kell. Ilyenben fejlődik a kereskedelem. Látjuk, hogy a hol a közönség sétálni szokott, azokban az utcákban keletkeznek sorra az elegáns, nagy és virágzó üzletek és nem megfordítva. Tehát az üzleti, a kereskedői körök, különösen a Kossuth-utca kereskedői nem kívánják a villamost. Tehát minek építik? Csak azért talán, hogy a közuti vasúttársaságnak egy olcsón megépíthető, de annál jövedelmezőbb vonala legyen? Ez a közérdek?!

Belátom, hogy általános forgalmi szempontból kíváncsatos a Kerepesi-utnak összeköttetése Budával, — de akkor miért nem építik föld alatt a vasutat? Hisz a Kerepesi-ut ugyis oly annyira igénybe van véve, ott oly nagy a forgalom, hogy lebonyolítása már is nehézségekbe ütközik. A Kerepesi-ut forgalma is megkivánná a földalatti vasutat. Belátom, hogy az Erzsébet-hidon mindenesetre szükséges a villamos és ezt a nagy hálózattal összeköttetésbe hozni okvetlenül kell.

Hát oly nehéz az a belvárosi vasut megépítése? Éppen a legszűkebb utcákon kell azt tervezni, milyenek a Papnövelde-, Zöldfa-, Borz-, Irányi- és Reáltanoda utcák? Nem volna-e legegyszerűbb és legtermészetesebb, ha az eskütéri hidról a villamost az Eskü-uton, Kigyó-téren, Ferencziek terén át az Egye-

tem-utczán keresztül az Egyetem-térre vezetnék? Akármerre építik a belvárosi vasutat, kisajátításra okvetlenül lesz szükség és ekkor — ha talán nem is legkevesebb akadályokba ütköznek az Egyetem-utca nyugati oldalának kisajátítására. Ott van a Károlyi-palota, mely jelenlegi állapotában tarthatatlan, s ott van a Franklin-Társulat, melyet közegészségi szempontból már rég kitelepíteni kellene valamely külvárosba. Ott van végre a Pesti Hazai Első Takarékpénztár, mely már ugy is régen új palotát akar építeni. E három épület tulajdonosaival könnyű volna a megjegyzés. Hogy pedig mind a két közuti társaság ki legyen egyenlítő, az elébb említett vonal peage vasut lehetne és a köruti társaság vonalát a még könnyen kiszélesíthető és meghosszabbítandó Kaplony-utczán keresztül a Muzeum-körútra vezetné. Nem volna ez a legegyszerűbb megoldás?

*

A magunk részéről mindazt, ami a fenti levél tárgyi részét képezi, föltétlenül helyeseljük. De a cikk íróját megnyugtathatjuk, hogy döntés még nem történt a Kossuth Lajos-utcai villamos vonal ügyében. És erősen hisszük, hogy ott nem is fog csilingelni sineken járó villamos

Áru-hitelszövetkezet.

Mint értesülünk, a fővárosi iparosok körében mozgalom indult meg egy áru-hitelszövetkezet létesítése végett. Az eszme helyes.

Mindenki tudja, hogy a kisiparosok helyzete évről-évre rosszabbodik. Az utóbbi tíz év alatt számtalan kisiparos megszűnt önállóan dolgozni, s gyárak meg nagyvállalkozók munkása lett. Aki ezt a jelenséget a nagyipar természetszerű felszívó erejének tulajdonítja, tévedésben van. Mert a nagyipar mellett megállhat, sőt prosperálhat a kisipar is, amire nézve eklatáns példa Németország, amelynek több vidékén, különösen Westfáliában, az óriási gyárak és ipartelek mellett a kisipar is szépen virágzik.

A fővárosi és egyáltalán a hazai kisipar hanyatlásának más oka van. Nálunk az a baj, hogy a kisiparos nem rendelkezik megfelelő hitellel. Hiába intézkedett a kereskedelmi minisztérium, hogy a nyilvános árlejtéseken a kisiparosok is figyelembe vétessenek, ezek vagy egyáltalában képtelenek nagyobb mennyiségű szállításra, mert nincs tőkéjük, vagy ha sikerül a tőkét megszerezniök, többnyire belebuknak a vállalkozásba.

Ez az utóbbi állítás bővebb magyarázatot és felvilágosítást igényel.

Emlékezni fognak olvasóink, hogy az utóbbi évtized alatt tömentelen hitelszövetkezet alakult, valamennyi azzal a hangzatos jelszóval, hogy a kis emberek hiteligenyeit szándékozik kielégíteni. Nos, ezek a hitelszövetkezetek tették és teszik tönkre azokat az iparosokat, kik akár magán ügyeik rendezése, akár nagyobb üzleti tevékenység kifejtése végett tőlük kölcsönt vettek fel.

E lapok hasábjain már többször bebizonyítottuk pontos, számszerű adatokkal, hogy a korona- és egyéb hitelszövetkezetek, csaknem kivétel nélkül, a legféktelenebb uzsoráskodást üzik. Aki a körmeik közzé került, arról lehúzzák a bőrt. Átlag 30—40

százalékra rug az a mindenféle czimen beszedett összeg, melyet az adósnak a kölcsön után fizetnie kell.

Az a becsületes kisiparos azonban, ha pénzre van szüksége, hogy nagyobb mennyiségű nyers anyagot beszerezhesen, még sem fordulhat máshová, mint a hitelszövetkezetekhez. Az olcsó kamatra dolgozó nagy bankok és takarékpénztárak szóba sem állanak vele. Kénytelen a hitelszövetkezethez menni. Amikor fölveszi azt a pár száz koronát, amelylyel műhelyét kibővíteni és a szükséges anyagkészletet beszerezni akarja, abban a csalóka reményben van, hogy a fokozott munkássága által elérendő haszonból a kamatokat is fizetheti, a tőkét is törlesztheti. A kiábrándulás hamar megjön. Mert szomorúan kell tapasztalnia, hogy munkájának tiszta haszna nem elegendő a tartozás törlesztésére. Egy darabig küzdök, lótfut, rimádkodik a hitelszövetkezethöz, végre elcsügged s a hullámok összezsápnak feje fölött. A hitelszövetkezet elárvereztetni mindenét s a szorgalmas önálló iparosból közönséges munkás lesz. De olyan munkás, akinek a lelke tele van keserű gyűlölettel a főnálló viszonyok ellen.

Ez lévén a mai helyzet, az iparosokra nézve valóban megváltás lesz, ha alakul oly szövetkezet, mely nem pénzt ad kölcsön, hanem árut hitelbe. És adja ezt mérsékelt haszon mellett. Természetes, hogy az áru-hitelszövetkezetnek ki kell terjeszkednie minden fontosabb iparágra. Találjon benne segítséget minden önálló, tisztességes kisiparos.

Meg vagyunk győződve, hogy egy ily áruhitelszövetkezet talpra állítja a fővárosi kisiparosokat és módot nyújt nekik, hogy a közszállításokban is résztvehessenek. Megvalósulása elé bizonyosan megkísértik akadályokat gördíteni a nagyiparosok és a pénzzel manipuláló hitelszövetkezetek, de a közvéleménynek kötelessége az eszmét fölkarolni, valamint kötelessége a kereskedelmi kormányának, hogy az eszme megvalósulását hathatósan támogassa.

A városligeti tejcsarnokok.

Tulajdonképen nem aktuális most beszélni a városligeti tejcsarnokokról, amikor már zörög az avar a fák között és a szerelmes párok csak a déli órákban bolyonganak az utakon. A bódék és tejcsarnokok rendre bezáródnak, s tulajdonosaik téli foglalkozás után néznek. De valamint a természet ujja éled az első tavaszi napsugárnál, úgy a városligeti bódék is megnyílnak majd jövő tavaszkor, s ez indít bennünket arra, hogy preventív intézkedést sürgessünk a tejcsarnokokra vonatkozólag.

A városliget területére ugyanis van néhány csarnok, amelyet magán emberek bérelnak, s ahol nem sterilizált tejet árulnak. Tudvalevő, hogy a tej sterilizálatlan állapotban veszedelmes lehet az egészségre. Az orvosok már rég megállapították, hogy olyan tejet, amely nincs sterilizálva, forralatlan állapotban egyáltalán nem volna szabad forgalomba hozni. Ennek daczára a városliget ama bódéiban, amelyek nem a központi tejcsarnok kezelése alatt állanak, vigan árusítják a moslékon táplált tehének tejét, úgy amint kifejezve lett, illetőleg a szokásos megkereszteléssel. Ha nyári hónapok alatt sok beteg és lábadozó ember keresi föl a ligetet, s gyanútlanul issza ezeknek a csarnokoknak a tejét. A következmény bélhurut és egyéb betegség.

Az a körülmény, hogy a városligetben tejet ivók közt aligha akad méltóságos és nagyságos ur,

nem menti föl a hatóságot ama kötelesség alól, hogy a közegészségügy érdekeit irányukban is megvédelmezze. Szabályrendeletileg intézkedni kellene, hogy ott is csak sterilizált tej árusíttassék. Ezzel semmi különösebb teher nem hárul a csarnokok bérlőire, ellenben a publikum meg lesz óva, hogy pénzen betegséget szerezzen magának.

Nyomorék gyermekek iskolája.

Fővárosunk humánitárius intézményeinek száma rövid időn belül egygyel megszorodik. Mint a nyár elején említettük, dr. Verédy Károly fővárosi tanfelügyelő buzgólkodására megalakult a „Nyomorék gyermekek menhelye” című egyesület, melynek célja: „testileg nyomorék gyermekek részére (vakok, süket-némák, hülyék kivételével) Magyarországon menhelyeket föllátni s ezekben vallás és nemzetségre való tekintet nélkül, mindkét nembeli nyomorék gyermekeket testileg és szellemileg kiképezni, illetve ellátásban, orvosi kezelésben és nevelésben részesíteni, esetleg mesterségre tanítani. A gyermekmenhelynek első sorban célja szegény gyermekeket ezen jótéteményben részesíteni, másod sorban azonban tehetősebb szülők gyermekeinek föl vételét is lehetővé tenni a szülők kereseti viszonyaihoz mért s lehetőleg mérsékelt díjfizetés mellett.

Az egyesület a megalakulás óta lankadatlanul dolgozik, hogy nemes célját mielőbb megvalósíthassa.

A pár hónapi zajtalan, szorgos munkának és áldozatkészségnek immár megvan az eredménye. Az egyesület ma már abban az anyagi helyzetben van, hogy humánus munkáját megkezdheti, első menhelyét megnyithatja. Legközelebb tartott gyűlésében elhatározta az egyesület, hogy az első menhelyet, melyben a szegény nyomorék gyermekek teljesen ingyenes testi és lelki gondozást, ápolást és nevelést nyernek, legelőbb Budapesten mielőbb megnyitja.

Ebben az első intézetben az egyesület anyagi erejéhez mérten kezdetben csak ingyenes nyomorékok lesznek, akiknek az intézet mindenben gondját viseli. Az erősebben korlátozott szám egyébiránt nemcsak az egyesület anyagi viszonyaiban leli magyarázatát, hanem abban a körülményben is, hogy a nyomorék gyermekek intenzív nevelése kizárja a nagy számot. Ezekkel a szerencsétlenekkel egyenlőleg kell foglalkozni. A nyomorék tehetetlenségénél fogva még felnőtt korában is félig gyermek. Vele behatóan kell foglalkozni, egyéniségét a lehető legteljesebben figyelembe kell venni. Különben a nevelés nem biztosít számottevő eredményt. Ám a sok gyermekkel lehetetlen elkerülni a sablonosságot, a gépieséget, az egyéniség elhanyagolását. Ezért kellene ebben az iskolában a növendékeket kisebb számban venni föl, még abban az esetben is, ha az anyagi viszonyok nem korlátoznák a föl vételt.

A szeretetteljes családi nevelés biztosítása lévén az új iskolának főcélja, nevelői tevékenységében a családi jelleg fog kidomborodni. Evégett az egyesület nőtanítóra bizza a gyermekeket, aki meg tudja közelíteni az édesanyját. A tanítónő megválasztásánál nemcsak a képzettségre, hanem az illetőnek az egyéniségére is figyelemmel lesz. Olyan tanítónőt alkalmaz, aki nagy föladatát átérzi, átérti és megoldása érdekében áldozatra kész. A legközelebb megválasztandó tanítónő az egyesület költségén külföldi tanulmányutat teszen, hogy a nyomorékok iskoláját német földön megfigyelje.

Az intézmény iránt a szülék körében oly nagy érdeklődés mutatkozik, hogy rövid pár nap alatt tízszer annyi növendék jelentkezett, mint amennyit az első intézet hangsúlyozott nevelési céljainak veszélyeztetése nélkül befogadni képes.

Annak a jele ez, hogy az új intézmény hízagot pótló, melyet mint ilyet kifejleszteni érdemes, sőt szükséges.

A napközi otthonok.

Tudvalevőleg tavaly hozták be a főváros egyes iskoláinak a napközi otthonok intézményét, s az egy évi tapasztalatokról most terjesztették be a jelentést. Alább részletesen ismertetjük ezeket. Az intézményre vonatkozólag ezúttal csak az a megjegyzésünk, hogy nem praktikus dolog, ha az otthonokat csak késő ősszel nyitják meg, vagy pláne a tél derekán. Az otthonoknak már a tanév kezdetén funkcionálni kellene, mert a szegény gyermekek szeptemberben és októberben is épp úgy rászorulnak a déli táplálékra és felügyeletre, mint a téli hónapokban. Kellő agitáció mellett a társadalom bizonyára nyújtana elegendő anyagi segílyt az otthonok fentartására.

A múlt év folyamán az I. kerületben nyolcz iskolánál volt napközi otthon, melyek közül két otthon január közepén és egy februárban nyílt meg. Összesen 352 gyermeket foglalkoztattak és láttak el ebéddel. A csütörtöki szüneti napot kivéve, a többi napokon csak az iskolai tanítás déli szünetében volt foglalkoztatás. Még pedig ez alatt az idő alatt az iskolai földadatot végezték, vagy játékkal, sétával, kézimunkával (vesszőmunkával, gazdasági munkával, agyag- és papírmunkával), részint mesehallgatással és énekkel töltötték idejüket. Kiosztottak 19.049 ebédet 9–16 fillér értékkel. 73 fizetett 2–10 fillér hozzájárulási díjat, 241 egészen ingyenesen étkezett, 12 tanuló magával hozta ebédjét. Az étkezés költségéhez hozzájárult a Gyermekbarát-Egyesület, egy helyen iskolai ünnepély jövedelme s egyebütt társadalmi gyűjtés. A főváros segítsége itt nem volt szükséges.

A II. kerületben öt napközi otthonban 365 gyermeket gondoztak, azonban csak január közepétől márczius hónap végéig. Naponként csak 10–2 óra között felügyelet, kivéve csütörtöket. Kiosztottak 16.032 ebédet 9–12 fillér átlagos értékkel. Csak 3 tanuló fizetett az egész kerületben és 5 tanuló hozta magával az ebédjét. A főváros az étkezés költségeihez is 1200 koronával járult, a többi költséget társadalmi gyűjtéssel szerezték meg.

A III. kerületben három napközi otthonban 605 gyermeket gondoztak, január közepétől márczius végéig naponként délután 2–3 óráig. A foglalkoztatás nemei voltak: játék, kézimunka, erkölcsi oktatás, földadatkészítés, torna, labdajáték, ének és szavallat. Kiosztottak 49.870 ebédet, átlag 7–10 fillérnyi költséggel. 33 tanuló fizetett, 15 tanuló magával hozta ebédjét. A költséghez a főváros 1500 korona segítséggel járult hozzá. Egyébként társadalmi gyűjtés és a Gyermekbarát-Egyesület viselte a költséget.

A IV. kerületben egy otthonban 27 gyermeket 65 napon át délelőtt 10–2 óráig gondoztak. Kiosztottak 1810 ebédet átlag 44 filléres költséggel. 9 gyermek fizetett 10 fillérjével. Társadalmi gyűjtés fedezte a költséget.

Az V. kerületben két otthonban 80 gyermeket gondoztak január végétől kezdve. Kiosztottak 2334

ebédet, átlag 12 fillér költséggel. A költséget a Gyermekbarát-Egyesület és az V. kerületi külbelki kör adta.

A VI. kerületben kilencz otthon működött, melyek közül három novemberben, öt decemberben nyílt meg. Ugyancsak közülük kettő még áprilisban is, egy még májusban is és három még júniusban is osztott ebédet. Gondoztak 1167 gyermeket, kik közül 264 fizetett egyenkint és naponként 2–10 fillért az ebédért. Kiosztottak 115.272 ebédet 7–12 fillér átlagos költséggel. A költséget társadalmi gyűjtésből, hangversenyek jövedelméből, a Gyermekbarát és más jótékony egyesületektől szerezték meg. A főváros itt csak egy otthonot segítette. A foglalkoztatás módja itt: óvóiskolai foglalkoztatás, olvasás, elbeszélés, játék, ének, szlőjd (papírmunka), torna és az iskolában tanultak ismétlése.

A VII. kerületben 12 otthonban 1043 gyermeket gondoztak. Az összes otthonokat azonban csak január közepén nyitották meg és márczius közepén már le is zárták. Öt otthonban a délutáni oktatás után is foglalkoztatták a gyermekeket, még pedig játékkal, tornával, mese-mondással, énekkel, kézimunkával, (szlőjd-, papír-, karton- és Fröbel-munka), szavallással, olvasással és a tanultak ismétlésével. Kiosztottak 47.651 ebédet, átlag 10–20 fillér költséggel. Mindössze csak 15 tanuló fizetett és 7 tanuló hozott magával ebédet. A főváros 4500 korona segítséget adott az étkezés költségéhez. a többi pénzt társadalmi gyűjtésből és a Gyermekbarát-Egyesülettől nyerték.

A VIII. kerületben hat otthonban 998 gyermeket gondoztak január végétől márczius közepéig. Csak két otthonban volt a délutáni oktatás után is foglalkoztatás, a mi megegyezik az előbbi kerületek módjával. Kiosztottak 27.996 ebédet 9–20 fillér átlagos költséggel, alig 40 tanuló fizetett 6–10 fillér napi díjat. A főváros a kerületet 3000 koronával segítette. Ezenkívül társadalmi gyűjtésből is nyertek költséget az étkezésre.

A IX. kerületben két otthonban 257 gyermeket gondoztak, az egyikben december, a másikban január közepétől márczius végéig. Kiosztottak 14.854 ebédet 12–20 fillér átlagos költséggel. 37 tanuló fizetett. A főváros segítsége 400 korona, a többi költséget a Gyermekbarát-Egyesülettől, és társadalmi gyűjtésből nyerték.

KÖZGAZDASÁG

Üzleti jelentések a vasiparról.

A Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű-részvénytársaság, mely az ország hasonló nevű vállalatai közt a legkiterjedtebb, és a hernádvölgyi magyar vasipar rtársaság a múlt héten tartották évi közgyűlésüket. A jelentéseket érdemes a politikusoknak is elolvasniok, mert meggyőződhetnek belőlük, hogy a politikai helyzet mily rendkívül nyomasztó, sőt káros hatással van hazánk ipari és gazdasági viszonyaira, hogy a társaságok ennek daczára kielégítő üzleti eredményt képesek fölmutatni, az kizárólag az igazgatóság érdeme.

A rimamurány-salgótarjáni társaság gyűlésén Loisch Ede elnökölt. Személyesen 28 részvényes jelent meg, kik 80.525 részvényt 3221 szavazatot képviseltek. A beterjesztett üzleti jelentés kiemeli,

hogy azok a remények, amelyek az üzlet föllendülésére engedtek következtetni, ebben az évben sem mentek teljesedésbe, sőt dacára a két egymás után következő jó aratási viszonyoknak, a vasipar további rosszabbodása konstatalható. Az okok a vigasztalhatatlan politikai helyzetben keresendők, melynek következményei a vasiparra kedvezőtlenek voltak. A bizonytalan politikai helyzet megbénította teljesen a vállalkozási kedvet és mindazon előfeltételek, melyek a vasipar fogyasztását emelni képesek volnának, teljesen hiányzanak. Ezekhez az okokhoz hozzájárult még az általános gazdasági depresszió is, mely a fogyasztási erőt minden téren apasztja. Ezért, bár a vállalat az ország hasonló vállalatai közül a legkiterjedtebb, a tetemes áldozatokkal sem érhették el azt, hogy a beállott fogyasztási csökkenés következtében a gyár körüli községekből a munkások a vándorbotot ne vegyék kezükbe és az országot el ne hagyják. Hogy ezáltal nemcsak mi károsodunk, de közgazdaságilag általános károsodás áll be, ez kézenfekszik. A felsorolt körülmények dacára is az elmúlt üzletév kielégítő eredménnyel zárult, bár nem sikerült a belföldi termelőkkel minden árat felölölő megegyezésre jutnunk. A bányák összesen 2,817.466 q. vasérczet termeltek, míg a mészbányák 957.909 q. anyagot eredményeztek. A széntermelés összesen 3,337.281 q-t tett. A kohók termelőképeségét az elmúlt évben nem használtuk ki teljesen, sőt a Sajóvölgyben ujabban is üzemkorlátozást kellett véghezvinni, ennek dacára a nyersvastermelés 1,296.351 q-t eredményezett a tavalyi 1,255.305 q ellenében. A hengerművek üzemében nem használhatta ki a társaság nagy mértékben a bányákat, mert a fogyasztás csökkenést és ezért állandó foglalkozást nyújtani nem voltak képesek. Az eladási viszonyok a múlt évben igen kedvezőtlenül alakultak, mert az állam részéről kilátásba helyezett ama program, amely az ipar előmozdítását célozta, a politikai viszonyok következtében keresztülvihető nem volt.

A Rimamurányi Vasműtársasággal kapcsolatban levő más társaságok konszolidációjára vonatkozólag felemlíti a jelentés, hogy a Hernádvölgyi Magyar Vasipar Részvénytársaság Reorganizációját keresztülvitte. Az Union Vas- és Pléhgyár Részv.-Társ., mely üzletévet a múlt decemberben zárta le, még mindig szenved azalatt, hogy a pléhtermelés egyesítését keresztülvinni nem sikerült.

Ezután a társaságnak a f. évi nyereség felosztására vonatkozó indítványát egyhangúlag elfogadták: eszerint az 5,017.984 kor. 45 fillérből a *részvényeseknek osztalék fejében 10 vagyis 32 millió alaptőkéje után 3,200.000 koronát fizet ki*. 100.000 koronát a tisztviselők nyugdíjalapjára, 75.000 koronát a társuladók felsegélyezésére fordít és 941,315 kor. 20 fillért az új számlára vitet elő. A folyó évi szelvény 20 koronával váltatik be.

Ezután *Weiner Mór* részvényes szólásra állott fel és felemlítette, hogy előbb-utóbb mégis csak az állami beruházásokra kerül majd a sor. Félő, hogy a mintegy 300 millió koronát kitevő állami beruházások túlnyomó része nem a magánvállalatok javára fognak szolgálni, hanem azt a legnagyobb részben az állami gépgyáraknak juttatják. Az országban levő vasművek és gépgyárak óriási áldozatok árán igyekeznek a népek munkát adni és határozott igazságtalanság volna, hogy amikor az államnak módjában állana az ipart fellendíteni és a munkásoknak tartós megélhetést biztosítani, a beruházási munkálatokat nagyrészen a saját gyárainak tartaná fenn. Kéri az

igazgatóságot, hogy legyen annak idején résen és nyomatékosan lépjen fel, nehogy a vasgyárak e munkálatoktól elessenek. *Loisch Ede* elnök köszönettel vette a részvényes felszólalását és kijelentette, hogy a társaság igyekezni fog a részvényesek érdekeit minden irányban megvédeni. A felügyelőbizottságba újból megválasztattak *Tauszig Hugó*, *Czöbel Lipót* s *Kuranda Félix* felügyelőbizottsági tagok. Ezzel a közgyűlés véget ért.

A **hernádvölgyi** magyar vasipar r.-társaság közgyűlése a bemutatott mérleget, mely 894.359 korona 27 fillér nyereséggel zárul, tudomásul vette és elhatározta, hogy abból 12 millió koronát kitevő részvénytőke után 5 százalék, vagyis 600.000 koronát fizet ki osztalék fejében és 14.359 korona 27 fillért új számlára vitet át. Az értékesítési tartalék számla javadalmazására 200.000 koronát, a tartalék-alap javára 15.000 koronát fordítanak. Eszerint az esedékes szelvényt 10 koronával váltják be. A tiszta haszon, melyet a vállalat a lefolyt üzletévben elért, tekintve a kedvezőtlen gazdasági viszonyokat, mindenestre szép és örvendetes eredmény és azt mutatja, hogy az igazgatóság nagy tevékenységet fejtett ki a vállalat és a részvényesek érdekében.

A felolvasott évi üzleti jelentés beszámol arról, hogy a múlt évi közgyűlésnek azt a határozatát, melylyel a részvénytőkét 3 millió koronára leszállítani rendelte, a kereskedelmi bíróság jóváhagyta és a tőkeleszámolásból eredő leírások a bemutatott mérlegben kifejezést nyernek. Ugyanazon közgyűlés határozatából kifolyólag a 3 millió koronát kitevő alaptőke 45.000 darab új részvény kibocsátása által 9 millió koronával felemeltetvén, ma ugyancsak 12 millió koronát tesz, amely részvények a rimamurány-salgótarjáni vasműrészvénytársaság által a velük szemben fennálló követelés fedezésére pari árfolyamon fix átvétettek. Ama feltevések, hogy a vállalat jövedelmezősége annak pénzügyi helyzetének rendezése által biztosabb révbe fog jutni, beigazolást nyertek, mert ama súlyos viszonyok közt, amelyben a vasipar az elmúlt évben is volt, az elért üzleti eredmény kedvezőnek mondható. A vasművek a lefolyt évben termeltek: 542.883 q vaskövet, 307.669 q pörkölt érczet, 694.505 q nyersvasat, 3900 q öntményt, 5437 q aczeltuskót, 130.095 q aczelsint, 134.396 q félterményt és 340.118 q hengerárut.

A közgyűlés ezután úgy az igazgatósági tagokat, valamint a felügyelő bizottsági tagokat újból megválasztotta.

Hirek a városházáról.

Ingyen kenyér a szegényeknek. Az V. kerületi elöljáróságnak 900 koronát adott át egy ismeretlen jótévő, hogy azon kenyér vásároltassék s a szegények között kiosztassék. Az elöljáróság november 1-én osztja ki az ingyen kenyeret. E napon valláskülönbség nélkül minden lipótvárosi szegény ehetik kenyeret, ha ugyan jut valamennyinek.

Őr a Halászbástyán. A fővárosi közmunkák tanácsa ártírt a fővároshoz, hogy a halászbástya létesítménye biztonsága szempontjából őrt alkalmazzon a bástyákon, a mérnöki hivatal javaslatára a tanács e kérelemnek most eleget tett, amennyiben, megállapította, az őr fizetését s lakást jelölt ki számára, ahonnan az összes építményeket állandóan szemmel tarthatja.

A főváros új diszkutja. Körülbelül 10 évvel ezelőtt elhatározta a főváros, hogy valamely köztéren diszes kutat készített. Pályázatot is hirdetett és el is fogadta Árkay Sándor lakatos pályatervét. A képzőművészeti bizottság a Vármű-téren levő kis parkot jelölte ki az új kut helyének, szóval rendbe volt minden csak pénz nem volt és most sincs. Ez az oka, hogy a tanács jobbnak látta bizonytalan időre félretenni a diszkut ügyét. Tulajdonképpen új tervpályázat fog majd hirdettetni, mert Árkay-é a tanács szerint már elavult. De, hogy mikor hirdetik meg az új pályázatot s hogy mikor szűnik meg a kut dolga új írott malaszt lenni, azt csak a főváros pénzügyi viszonyainak nem egyhamar várható javulása határozza meg.

A bérkocsis szabályrendelet. A kereskedelmi miniszter, értesítette a fővárost, hogy a bérkocsis szabályrendeletet, amelyet a főváros a mai igényeknek megfelelően módosított illetve újra készített, jóváhagyja, de csak bizonyos változtatásokkal. A bérkocsis iparendelékeknek élők között való átruházását a fővárosi tanács hatásköréből a rendőrség hatáskörébe utalta át a miniszter. A szabályrendelet egyéb rendelkezéseit változatlanul hagyta.

A községi választások kitűzése. A fővárosi legtöbb adót fizetők véglegesen megállapított névjegyzéke ellen október 24-ig lehetett panaszt tenni. Miután ez ideig figyelembe veendő panaszok nem érkeztek, misem áll útjában a választások megtartásának. Az igazoló választmány legközelebbi ülésén ki is tűzi már ez okból a községi választások határidejét. A polgárság szokatlan közönyösséggel viselkedik ez alkalommal a választások iránt, amelyek máskor ilyen időtájt mozgalmas pezsgőéletet teremtettek az összes kerületekben. Nagyobb szabású akció csak a VII. kerületben folyik, ahol a demokraták, iparkodnak nyakára hágni a klikk rendszernek és a maguk jelöltjeit segíteni diadalra. Egyebütt alig lehet észrevenni, hogy közeledik a választás, aminek oka bizonyára az aggasztó politikai helyzetben keresendő.

M. Kir. Államvasutak. Üzletvezetőség Szombathely.
19477/I. sz.

Pályázati hirdetmény.

A m. kir. államvasutak Kis-Czell állomásán levő pályavendéglő bérletére 1904. május hótól számított öt évi időtartamra, azaz 1904. évi május hó 1-étől 1909. évi április hó 30-ig ezennel nyilvános ajánlati tárgyalást hirdetünk.

Az egy koronás bélyeggel és „Ajánlat a m. kir. államvasutak Kis-Czell állomásán levő vendéglő üzletének bérbevitelére 19477 számhoz” felirattal ellátott, borítékba zárt és lepecsételt, nemkülönböztetve, a kellő okmányokkal (erkölcsi bizonyítvány, iparendély, honossági bizonyítvány stb.) felszerelt ajánlatok 1903. évi december hó 15-én délelőtti 10 óráig a m. kir. államvasutak szombathelyi üzletvezetőségének általános — I — osztályához posta útján térítve vevény mellett nyújtandók be, bánatpénz fejében pedig 300 azaz: háromszáz korona készpénzben vagy állami letétre alkalmas értékpapírokban a nevezett üzletvezetőség gyűjtőpénztáránál 1903. évi december hó 14-én déli 12 óráig leteendő. Takarékbetét bánatpénzképen nem tehető le.

Értékpapírok a budapesti illetőleg a bécsi tőzsdén legutóbb jegyzett 14 napnál nem régebbi utolsó napi árfolyam szerinti értékben, de legfeljebb csak névértékben fognak számíttatni. Bánatpénz letételéről szóló pénztári letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó.

A vendéglő bérletére vonatkozó feltételek nevezett üzletvezetőség forgalmi és kereskedelmi III. osztályában, valamint Kis-Czell állomás főnökénél a hivatalos órák alatt megtekinthetők, miért is az ajánlatot tevőktől feltételeztetik, hogy a feltételeket ismerik és azokat magokra nézve egész terjedelmükben kötelezőknek elfogadják.

A feltételektől eltérő vagy a kitűzött határidőn túl érkezett ajánlatok figyelembe vételét nem fognak.

A m. kir. államvasutak részéről fenttartatik azon jog, hogy az ajánlattevők közül tekintet nélkül az ajánlott bérösszegre, szabadon választhasson.

Tájékoztatásul még megjegyezzük, hogy a vendéglős lakásul szolgáló 2 szobát és mellékhelyiségeket, továbbá a vendéglő tartozékait képező két I/II. oszt. éttermet, két konyhát, két tálalót és egy mosogatót bérő saját költségén tartozik világítani, fűteni és tisztogatni, ugyancsak ezen helyiségekben levő kályhák és tűzhelyek tisztításához szükséges kéményseprő munkákat bérő saját költségén tartozik végeztetni, míg ellenben a közös célra szolgáló III. oszt. váró és étterem fűtése és világítása fele részben bérbeadó vasut, fele részben pedig bérő által fog eszközöltetni.

Szombathely, 1903. október hó.

Az üzletvezetőség.

Magy. kir. államv. Budapest-balparti üzletvezetősége
35296 903.

Pályázati hirdetmény.

(Kötélárak szállítása iránt.)

A magy. kir. államvasutak Budapest-balparti üzletvezetősége 1904. évi január hó 1-től számítottól egy illetőleg három éven át évenként mintegy:

1600 kgrm.	vágott ólomzár zsineg
700	„ vágatlan ólomzár zsineg
700	„ kötő zsineg és
300	„ különféle kenderkötél,

szükségletét biztosítani óhajtván, eziránt nyilvános pályázatot hirdet.

Az ajánlatok 1903. november hó 17-én betérjesztendők, a bánatpénzek pedig megelőző napon déli 12 óráig beküldendők.

A pályázatra vonatkozó részletes feltételek, úgyszintén az általános és különleges szállítási feltételek a magy. kir. államvasutak Budapest-balparti üzletvezetősége anyag- és leltárbeszerzési csoportjának (Budapest, Teréz-körút 65. I. 8. ajtó.) valamint minden üzletvezetőségénél megtekinthetők, vagy az általános és különleges letételek a megállapított ár előzetes lefizetése mellett a magyar királyi államvasutak budapesti nyomtatvány-tárnál posta útján is megrendelhetők megjegyezvén, hogy a különleges szállítási feltételek minden példányaiért 30 fillér, az általános feltételekért pedig 50 fillér fizetendő.

A feltételek posta útján való küldése esetén 20 fillér postaköltség is beküldendő.

A pályázatra vonatkozó részletes feltételek minden hazai keresk. és iparkamaránál megtekinthetők

Budapest, 1903. okt. hóban. **Az üzletvezetőség**

Hirdetmény.

Ezennel közhirrre tétetik, hogy miután a Magyar Királyi Pénzügyminiszterium ellenőrző közegei a Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték (XIII. sorsjáték) I. osztályára szóló sorsjegyeket felülvizsgálták, azok a főárusítóknak árulás végett kiadattak.

Az I. osztály huzása 1903. november hó 19. és 20-án tartatik meg. A huzások a Magyar királyi állami ellenőrző hatóság és királyi közjegyző jelenlétében, nyilvánosan történnek a Huzási teremben (IV., Eskü-tér, bejárat a Duna-utca felől). — Sorsjegyek a Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték valamennyi árusítójánál kaphatók.

Budapest, 1903. évi október hó 25-én.

**Magy. Kir. Szab.
Osztálysorsjáték Igazgatósága.
Lónyay. Hazay.**

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje
Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsoves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vízműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különféle emeltyű-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcson részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékpénztári könyvecskék $3\frac{1}{2}\%$ kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyó számlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrassy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).

Váltó-üzlete megbízásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt $9\frac{1}{2}$ — $11\frac{1}{2}$ -ig, délután 3— $5\frac{1}{2}$ -ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Hirdetéseket felvesz a Magyar Székesfőváros
kiadóhivatala: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utca 5. sz.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, specialista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**

és

szabadalmazott

Füstemesztő tüzeléseketgőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.
Jutányosan jótállás mellett.**Tervek és költségvetések**

kívánatra.

Tűzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tökébiztosítást, túlélés és halálozatra szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokról

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő

A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

MAGYAR**FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR**

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-
világító testekben,**

a legegyszerűbb kivitelől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3.

VI., Teréz-körút 1 a.

V., Gizella-tér 1.

X., Jászberényi-ut.

VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.

Kolozsvár: Wesselényi-utca 20.

Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

**Schlick-féle
vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság.**

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzem-berendezések malmok részére, szivattyú-telepek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készítése, stb.

A magy. kir. államvasutak téli menetrendje

A vonatok indulása Budapestről.

Érvényes 1903. évi október 1-től.

A vonatok érkezése Budapestre.

A keleti pályaudvarról				A nyugoti pályaudvarról				A keleti pályaudvarra				A nyugoti pályaudvarra				
Vonat szám	óra	perc	vonat neve	Délelőtt (Hova?)	Vonat szám	óra	perc	vonat neve	Délelőtt (Hova?)	Vonat szám	óra	perc	vonat neve	Délelőtt (Honnan?)		
28	6 20	sz. v.	Triest, Nkanizsa		102	1 00	kel. ost	Bécs, Páris,	645	5 00	t.sz.sz.	Mária-Radta, Arad	701	12 50	k. o. e. v.	Konstantinápoly, Bukarest
604	6 50	gy. v.	Gyulafehérvár				exp. v.	Patende, London	327	5 20	v. v.	Berlin, Ruttka	145	5 35	sz. v.	Palota-Ujpest
			Nagyszeben, Kolozsvár,	148	5 50	sz. v.	Palota-Ujpest	1707	5 45	sz. v.	Stanislaw, M.-Sziget	6101	6 15	"	Szolnok, Czepléd	
			Török, Maramaros-Siget	6102	6 35	"	Czepléd, Szolnok	607	6 10	"	Brassó, Arad	1407	6 25	"	Berlin, Zsolna	
10	6 50	sz. v.	Bécs, Grác	4102	6 45	"	Esztergom	47	6 15	t.sz.sz.	Bicske, Gyékényes	147	6 35	"	Palota-Ujpest	
302	7 10	gy. v.	Ruttka, Berlin	150	6 55	"	Palota-Ujpest	405	6 35	sz. v.	Lemberg, Kassa,	217	7 05	tv.sz.sz	Párkány-Nána	
906	7 15	sz. v.	Belgrád, Bród	6012	7 05	v. v.	Lajos-Mizse				Maramaros-Siget	709	7 15	sz. v.	Bukarest, Vercio	
402	7 25	gy. v.	Kassa, Munkács, M.-Sziget	1404	7 20	gy. v.	Zsolna, Berlin	11	6 40	"	Bécs, Triest				Báziás	
				104	8 00	"	Bécs	907	7 05	"	Belgrád, Bosna-Bród	4107	7 25	"	Dorog	
1302	7 30	"	Fehring, Grác	152	8 05	sz. v.	Dunakeszi-Alag	507	7 10	"	Brassó, Kolozsv.	149	7 35	"	Palota-Ujpest	
1508	7 35	sz. v.	Kassa, Csorba	708	8 15	gy. v.	Temesvár, Csorba, Báziás	1303	7 25	"	Graz, Fehring	117	7 45	"	Páris, Bécs	
318	7 50	"	Gödöllő	712	8 30	sz. v.	Temesvár, Karánsebes, Báziás	317	7 25	"	Gödöllő	6011	7 50	v. v.	Lajosmizse	
1002	8 00	gy. v.	Zágráb, Fiume, Torino,	116	9 25	"	Bécs, Berlin	309	7 35	"	Hatvan	131	8 10	sz. v.	Párkány-Nána	
			Róma, Pécs, Vinkovce	154	9 35	"	Palota-Ujpest	501	7 50	gy. v.	Bukarest, Brassó	713	8 25	"	K-K-Félegyháza	
606	8 10	sz. v.	Arad, Brassó					1021	7 50	v. v.	Paks, Adonyszab.	4101	8 35	"	Esztergom	
1006	8 15	"	Zágráb, Fiume, Pécs, Bród					1005	8 10	sz. v.	Fiume, Zágráb, Bosna-Bród, Pécs	1	9 10	"	Dunakeszi-Alag	
408	8 35	"	Munkács, M.-Sziget					1509	8 15	"	Csorba, Kassa	1403	9 40	gy. v.	Berlin, Zsolna,	
2	8 50	gy. v.	Bécs, Graz					311	8 45	"	Hatvan	153	10 20	sz. v.	Pozsony	
506	9 00	sz. v.	Kolozsvár, Brassó, M.-Sziget, Stanislaw					1003	8 50	gy. v.	Torino, Róma, Fiume, Zágr.	715	10 55	"	Palota-Ujpest	
												119	11 05	"	Szeged	
306	9 35	"	Ruttka, Berlin											"	Érsekújvár	
Délután				Délután				Délután				Délután				
944	12 00	t.sz.sz.	Kis-Kőrös	6104	12 05	sz. v.	Czepléd, Szolnok	11	9 05	sz. v.	Győr	155	12 55	sz. v.	Palota-Ujpest	
8	12 20	sz. v.	Győr, Bécs, Szombathely	156	12 15	"	Palota-Ujpest	509	9 15	"	Szolnok	703	1 25	gy. v.	Bukarest, Verciorova, Báziás	
310	12 35	"	Ha'van, Miskolc	128	12 25	"	Nagy-Maros	307	9 45	"	Berlin, Ruttka	103	1 50	"	Páris, Bécs	
320	1 30	"	Gödöllő	1108	12 50	"	Dorog	909	9 50	"	Szabadka	157	2 00	sz. v.	Palota-Ujpest	
504	2 00	gy. v.	Kolozsvár, Török, Szalmár-Németi	158	1 15	"	Palota-Ujpest	27	10 15	"	N-Kanizsa, Triest	159	3 05	"	Palota-Ujpest	
				106	1 45	gy. v.	Bécs, Páris					6001	3 15	"	Lajosmizse	
602	2 15	"	Arad, Bukarest	1110	2 05	sz. v.	Pilis-Csaba	319	12 15	sz. v.	Gödöllő	127	3 55	"	Nagy-Maros	
4	2 15	"	Bécs, Páris, London, Fehring	704	2 30	gy. v.	Verciorova, Bukarest, Báziás	7	12 30	"	L. m. Bruck, Szombathely, Győr	6103	4 15	"	Szolnok, Czepléd	
510	2 20	sz. v.	Szolnok	120	2 25	sz. v.	Ersekújvár	301	12 50	gy. v.	Berlin, Ruttka	4103	4 30	"	Esztergom	
20	2 25	"	Bicske	4104	2 40	"	Esztergom	903	1 05	"	Konstantinápoly, Belgrád, Bosna-Bród	161	5 40	"	Palota-Ujpest	
404	2 35	gy. v.	Kassa, Lemberg	720	2 45	"	Czepléd	601	1 10	"	Bukarest, Arad	115	5 55	"	Bécs, Berlin	
904	2 40	"	Bosna-Bród, Belgrád, Konstantinápoly	6002	2 55	"	Lajos-Mizse	401	1 30	"	Gyékényes, Eszék, Pécs	163	6 50	"	Palota-Ujpest	
312	2 40	sz. v.	Hatvan	162	4 15	"	Palota-Ujpest	1	1 50	"	Lemberg, Kassa	105	7 00	gy. v.	Bécs	
1902	3 00	gy. v.	Pécs, Eszék, Gyékényes	130	4 25	"	Nagy-Maros	503	1 50	"	Fehring	711	7 10	sz. v.	Temesvár, Báziás	
910	3 10	sz. v.	Szabadka	716	4 30	"	Szeged				Török, Kolozsvár,	707	7 40	gy. v.	Orsova, Báziás, Temesvár	
1022	3 20	v. v.	Adony-Szabolcs, Paks	108	5 15	gy. v.	Bécs	313	3 10	sz. v.	Szalmár-Németi	165	8 20	sz. v.	Palota-Ujpest	
304	3 30	gy. v.	Ruttka, Berlin	164	6 00	sz. v.	Palota-Ujpest	321	5 35	"	Hatvan Szerencs	125	8 45	"	Nagy-Maros	
16	4 30	sz. v.	Győr	1406	6 15	gy. v.	Zsolna, Berlin, Pozsony	15	6 35	"	Gödöllő	107	9 05	gy. v.	Bécs	
308	5 20	"	Ruttka, Berlin	124	6 20	sz. v.	Párkány-Nána	505	6 40	"	Győr	4105	9 15	sz. v.	Esztergom	
508	5 45	"	Kolozsvár, Brassó	4106	6 40	"	Esztergom				Brassó, Kolozsvár	1405	9 45	gy. v.	Berlin, Zsolna	
322	5 55	"	Gödöllő	710	6 50	"	Verciorova, Buk., Báziás				Stanislaw, M.-Sziget	719	9 55	sz. v.	Szolnok, Czepléd	
314	6 25	"	Hatvan	6014	7 25	v. v.	Lajosmizse				Belgrád, Bród	4109	10 05	"	Pilis-Csaba	
1004	6 50	gy. v.	Zágráb, Fiume, Lóna, Nápoly	166	7 40	sz. v.	Palota-Ujpest				Berlin, Ruttka, Szerencs	167	10 15	"	Palota-Ujpest	
1706	7 05	sz. v.	M.-Sziget, Stanislaw	132	7 50	"	Vác				Bécs, Graz	129	10 30	"	Vác	
22	7 25	"	Bicske	118	10 00	"	Bécs, Páris	905	6 55	"	Brassó, Arad	901	10 55	k. e. v.	Konstantinápoly, Belgrád	
1510	8 10	"	Kassa, Csorba	706	10 10	gy. v.	Szeged, Báziás, Bukarest	305	7 00	"	Fiume, Zágráb, Bród, Pécs	101	11 00	k. o. e.	London, O-zt, Páris, Bécs	
1008	8 30	"	Zágráb, Fiume, Pécs, Bosna-Bród	714	10 20	sz. v.	Kis-Kun-Félegyháza	407	8 30	"	Munkács, M.-Sziget	6013	11 10	v. v.	Lajosmizse	
				1408	10 30	"	Zsolna, Berlin	1507	8 50	"	Csorba, Kassa					
502	9 15	gy. v.	Kolozsvár, Bukarest, Stanislaw	902	11 20	kel. e.	Belgrád, Konstantinápoly	1001	9 05	gy. v.	Torino, Róma, Fiume, Zágr.					
406	9 40	sz. v.	Lemberg, Kassa, M.-Sziget	702	11 30	k. o. e.	Bukarest, Konstantinápoly				Vinkovce, Pécs					
											Berlin, Ruttka					
1304	9 40	"	Fehring, Graz								Bécs, Graz					
608	10 00	"	Arad, Brassó								M.-Sziget, Gyulafehérvár					
908	10 10	"	Belgrád, Eszék, Bosna-Bród								Török, Kolozsvár,					
											Stanislaw					
12	10 30	"	Bécs, Sopron								Graz, Fehring					
328	11 10	v. v.	Ruttka, Miskolc								Munkács, Kassa, M.-Sziget					
1 Bezárólag nov. 15-ig, azontúl csak Brassóig közlekedik.				1 Ünnepe-és vasárnapokon bezárólag november 22-ig közlekedik.				1 Bezárólag nov. 15-ig, azontúl csak Brassóig közlekedik.				1 Érkezik minden hétfőn és csütörtökön.				
2 Csak hétköznapiakon közl.				2 Csak október és április hónapokban közlekedik.				2 Csak hétköznapiakon közl.				2 Ünnepe-és vasárnapokon bezárólag november 22-ig közlekedik.				
				3 Minden keddi, csütört. és vasárnapokon közlekedik.								3 Csak október és április hónapokban közlekedik.				
				4 Minden szerdán és szombaton közlekedik.								4 Érkezik minden keddi, csütörtök és szombaton.				

¹ Bezárólag nov. 15-ig, azontúl csak Brassóig közlekedik.
² Csak hétköznapokon közl.

¹ Ünnepek és vasárnapokon bezárólag november 22-ig közlekedik.

² Csak október és április hónapokban közlekedik.

³ Minden kedd, csütörtök és vasárnapokon közlekedik.

⁴ Minden szerdán és szombaton közlekedik.

¹ Bezárólag nov. 15-ig, azontúl csak Brassóig közlekedik.
² Csak hétköznapokon közl.

¹ Érkezik minden hétfőn és csütörtökön.

² Ünnepek és vasárnapokon bezárólag november 22-ig közlekedik.

³ Csak október és április hónapokban közlekedik.

⁴ Érkezik minden kedd, csütörtök és szombaton.

A vonatok indulása Budapest-Józsefvárosról.

326 ²	6 50	sz. v.	Pécel	—	—	—	—
A vonatok indulása Buda-Császfürdő kitérőről.							
4002	6 14	sz. v.	Esztergom	4008	12 30	sz. v.	Dorog
				4010	1 55	"	Pilis-Csaba
				4004	2 29	"	Esztergom
				4006	6 30	"	Esztergom

A vonatok érkezése Budapest-Józsefvárosra.

325 ²	6 20	sz. v.	Pécel	—	—	—	—
A vonatok érkezése Buda-Császfürdő kitérőbe.							
4007	7 17	sz. v.	Dorog	4003	4 39	sz. v.	Esztergom
4001	8 45	"	Esztergom	4005	9 22	"	Esztergom
				4009	10 15	"	Pilis-Csaba

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIAJÁ:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Az autonom jogok.

Szeretjük elhíttetni magunkkal, hogy a főváros szabadon gyakorolhatja autonóm jogait. A tények azonban lépten-nyomon ránk czáfolnak, s az elfogulatlan szemlélő kénytelen beösmerni, hogy a kormányhatalom a főváros autonomiájának inkább ellensége, mint barátja.

Itt van például a rendkívüli közgyűlések ügye. A törvényhatósági testület egy bizottsági tag indítványára a jogügyi osztály és a tanács hozzájárulása után elhatározta a közgyűlési ügyrend olyatén módosítását, hogy rendkívüli közgyűlés 40 bizottsági tag kérésére is összehívható. Ez a határozat a belügyminiszter elé került, a ki megtagadta a jóváhagyást, azzal az indokolással, hogy a határozat a törvénytellen ellenkezik, a mennyiben az 1872. évi XXXVI. t.-cz. 57. §-a szerint *csak* a főpolgármester vagy annak akadályoztatása esetén a polgármester hívhat össze közgyűlést.

Aki ösmeri a hivatkozott törvényezikket és a holt betűkből képes a törvény intencióját megérteni, az a belügyminiszter döntését kénytelen törvényellenesnek deklarálni. Mert a törvény szószerint így hangzik: „Ha a főpolgármester — vagy akadályoztatása esetén a polgármester — szükségesnek látja, annyszor tartathatik közgyűlés, a hányszor a körülmények igénylik.”

Ez a pont ugyan botrányos magyarsággal van megfogalmazva, de belőle csak Khuen-Héderváry gróf, illetőleg Fascho-Moys

Sándor miniszteri tanácsos olvashatta ki, hogy *csak* a főpolgármesternek és a polgármesternek van joga rendkívüli közgyűlést egybehívni. Mi és velünk együtt az a tiz és néhány millió ember, aki magyarul ért, az idézett törvényszövegből csak azt látjuk, hogy a főpolgármester *is* tarthat közgyűlést, ha szükségesnek látja. De tarthat maga a törvényhatósági testület is. Ezt egészen világosan kifejezi ugyanazon törvény ugyanazon §-ának első pontja, amely ekkép szól: „A közgyűlések számát és idejét a főváros szabályrendelettel állapítja meg.”

Miután a törvény ezen pontja nem distingvál a közgyűlések között, vagyis nem állapítja meg, hogy csak rendes közgyűlések felől intézkedhet a főváros, a józan ész és a logika szerint világos, hogy a főváros rendkívüli közgyűléseket is elrendelhet.

Hogy mi értelme van a második pontnak, annak kitalálása végett fölösleges Dodonába zarándokolni. A törvény ezt a jogot *folytatólagosan* kiterjesztette a főpolgármesterre is. Nem a közgyűlés jogát akarta korlátozni, hanem a főpolgármesterét bővíteni és pedig az előbbinek konfiskálása nélkül. Abszurdum is lett volna, hogy az autonom testület ne rendelkezze annyi hatáskörrel, mint a kormány képviselője.

Ha tehát a közgyűlésnek joga van a közgyűlések számát és idejét megállapítani, önként következik ebből, hogy jogában áll szabályrendeletileg kimondani azt is, hogy rendkívüli közgyűlés összehívható, valahányszor 40 bizottsági tag írásban kéri.

A legnagyobb sérelem volna a főváros autonómiájával szemben, ha ezen joga csakugyan elvitattatnék. Elkezdve az országgyűléstől le az utolsó falusi egyesületig, minden testület maga intézkedik közgyűlésének megtartásáról. Mindegyik hívhat össze rendkívüli közgyűlést, ha bizonyos számú tagok kívánják.

Ami a fővárost illeti, itt különösen szükséges, hogy a törvényhatósági bizottság akkor hívassa össze a közgyűlést, amikor jónak látja. Az önkormányzat és polgárság érdekei követelik a jognak a fentartását. Számtalanszor fordulhat elő oly eset, amidőn a törvényhatósági testületnek valamely kérdésben sürgősen állást kell foglalnia és pedig esetleg a kormány ellen. Micsoda önkormányzat az, ahol az végrehajtható nem volna, ha csak a főpolgármester nem kegyeskedik a közgyűlést összehívni? Hiszen ha a főpolgármester vakeszköze a kormánynak, akkor a nyári szünetek alatt a főváros hallgatásra volna kényszeríthető, bármily merénylet terveztetnék vagy intéztetnék a főváros érdekei vagy polgárainak jogai ellen.

Hinni akarjuk, hogy az új belügyminiszter liberálisabban gondolkodik, mint elődje és a törvényt nem a főváros autonómiájának csonkítására, hanem épségbentartására fogja magyarázni.

Hányat ütött az óra?

Soós István pátert, a Kármelita-rend rokon-szenves főnökét, kit a szigorúan askéta életmód daczára, melyet rendtársaival együtt folytat, piros-pozsgásnak ismerünk, nagy szomorúság érte. A szerzet sok nehézségek között templomot épített a VI. ker., Huba-utcában, de már arra nem telt, hogy a toronyba óra is kerüljön. Az a környék, a külső Váci-ut és az Angyalföld között, szegény emberek lakóhelye. Talán a legszegényebbekké az egész főváros területén. Fali vagy zsebórára az itt lakóknak nem telik. Vagy ha van is, többet pihen a zálogházban, mint ketyeg a falon vagy a mellényzsebben. De ezen a vidéken boltok sincsenek, melyek ablakán bekukucskálva az ember leolvashatná a nagy falóról, hányra jár az idő. Soós páter nem mondott valótlanságot, midőn a tanácshoz, majd a közgyűléshez intézett folyamodásában azt hangoztatta, hogy

a toronyórára nagy szüksége van az ott lakó szegény munkásnépnek. Az valóban közszükségletet pótolna. A közgyűlés ez egyszer tulságba vitte a takarékos-ságot, amidőn a kérelmet a „főváros jelenlegi pénzügyi viszonyaira való tekintettel“ elutasította. Mind-össze 3000 koronáról volt szó. Egyetlen városi bankett többbe kerül, holott a bankettek után nem marad más katzenjammernél, míg a toronyóra legalább száz esztendeig funkcionál.

Ez a túlzott szűkkeblűség, a legszegényebb városnegyed lakói iránt nem helyén való.

Node tulajdonkép nem Soós páterről és a Huba-utcai templomtoronyról akarunk beszélni, hanem általában az óra-hiányról.

Budapest ama városok közzé tartozik, hol az ember, ha csak zsebében nem hord egy remontoirt, sohasem tudhatja, hányat ütött az óra? Az a husz vagy hány templomóra akár meg se volna, oly elenyésző kis szám Budapest területéhez képest. Ezek fele is többnyire állandóan reparatura alatt áll vagy rosszul mutatja az időt. Hogyan tájékozód-hassék tehát az olyan ember, akinek nincs órája? És különösen este, amikor a legkitünőbb szem sem lát a templomtoronyán egyebet egy fehérítő kerek-ségnél?

Azt hisszük, igaza van annak az angolnak, ki végigtanulmányozva a fővárost, a nyilvános órák hiányából következtette, hogy Budapesten az időt nem tekintikpénznek. Ahol az emberek serényen dolgoznak és minden idejüket értékesíteni törekednek, ott nagy becsülete van az időt mutató szerkezetnek. Ott nem közönyös a dolgozó közönségnek, hogy egy fél órával később vagy korábban jelent meg valahol.

Az angol, az északamerikai, sőt a francia is per-czek szerint igazítja tennivalóit. De náluk nincs oly bosszantó pontatlanság, mint nálunk. A mesterember, aki valamit a megrendelőhöz szállít, a friseur, akit az asszony magához vár, az iskolásfiú, aki a tanodába megy, megkésvén, egyik sem állhat elő azzal a kifogással, hogy nem tudta pontosan: mennyi az idő. Mert a nyugoti államok fővárosaiban maguk a hatóságok gondoskodnak órákról. A forgalmasabb utvonalon sehol nem hiányzik a pontosan járó óra, amelyet többnyire a gáz-, vagy villamoslámpák oszlopai fölé helyeznek el, hogy megvilágítva éjjel is szolgálatot tegyenek.

Ez az intézkedés nemcsak a közönség kényelmét szolgálja, hanem jótékony befolyással van arra is, hogy az embereket pontosságához szoktassa.

Budapest fő- és székváros sok fölösleges, sőt haszontalan dologra is kidobott már nagy pénzeket. Ha most elhatározná magát ily nyilvános órák beszerzésére és fölállítására, sokunkban föltámadna a remény, hogy végre a városházán meg a közgyűlési teremben is belátják, hogy ütött a praktikus intézkedések megtételének órája.

A főváros évkönyvei.

Sokan vannak a benszülött budapestiek közt is, kik a főváros szervezetéről nem sokkal többet tudnak, mint Páris vagy London viszonyairól. De nem is tudhatnak. A napi sajtó ugyan, kivált az utóbbi időben, elég tért szentel a főváros ügyeinek, de az ember feje nem káptalan, hogy minden hirt és adatot elraktározhasson az emlékezetében. Épp ezért helyes és szükséges egybefoglalni az egyes évek közigazgatási történetét, s azt könyvalakban a közönség rendelkezésére bocsátani.

Amidőn azonban az eszmét, melynek megvalósítása *Halmos* polgármester érdeme lesz, örömmel üdvözljük, viszont nem rejthetjük el csodálkozásunkat afölött, hogy az évkönyvek csak az 1902-ik évnél fognak kezdődni. Meggyőződésünk szerint föltétlenül szükség van oly monographiára, mely élénk tárja a főváros fejlődésének 1873-tól, vagyis Buda és Pest egyesítése óta való mozzanatait. Enélkül az évkönyvek: filii ante patrem. Maga a polgármester is érzi ezt, de elkészítését jobb időkre halasztja ama megokolással, hogy e munkát egy ember nem végezhetné, hanem külön e célra szervezett redakció, mely azonban tulságos nagy anyagi áldozatot igényelne.

Mit gondol a polgármester Ur: külön szerkesztőség közreműködésével írta-e meg *Salamon* Ferencz Buda monographiáját, amely nem 30 esztendő, hanem évszázadokat ölel fel, avagy voltak-e munkatársai Mommsennek, amikor a rómaiak történetét földolgozta? Ha ezek a történetbuvárok és sok száz más író képesek voltak egymagok összeállítani és feldolgozni hosszú korszakok történetét, miért volna egy emberre nézve fizikai lehetetlenség Budapest 30 esztendő múltját monographiába foglalni? Mi azt hisszük, egy szorgalmas író maximum két év alatt készen volna vele és munkájáért nem követelne tulságos honoráriumot.

Tessék próbát tenni. Intézzenek nyilvános fölhívást a közönséghez, bizonyosan akad néhány vállalkozó az ifjabb történetíró-gárdából. Bizalmasan megsugathatjuk a polgármester urnak, hogy mi ismerünk alkalmas embert, ki a monographia elkészítését (nyomtatott ivenként 40–50 frt honoráriumért) szívesen elvállalja. Czime szerkesztőségünkben meg tudható.

Az évkönyvek sorozata, mint említettük, az 1902-ik év közigazgatásának történetével fog kezdődni. A polgármester rendelete szerint a hozzá való anyagot az elnöki és tanácsi ügyosztályok, továbbá a kerületi előljáróságok és szakhivatalok foglalják össze, a feldolgozásról és az évkönyv megszerkesztéséről pedig dr. *Wildner* Ödön városi fogalmazó fog gondoskodni. A jelentések 1904. február 1-ig küldendők be.

Az évkönyv fontosságáról és a hozzá fűződő nevezetes érdekről a polgármester így nyilatkozik:

Valamint minden öntudatos életet élő és czélok szolgálatában cselekvő embernek szüksége van arra, hogy a mindennapi élet eseményeinek áradatában néha-néha nyugvó pontot keressen, koronkint számot vessen önmagával, megvonja cselekedeteinek mérlegét, s a múltba nézván, annak tanulságain okulván irányelveket nyerjen jövőbelicselekedetei számára: még sokkal fokozottabb mértékben van szüksége a nagy városnak, ennek a polgárok ezreiből és száz-ezreiből összetevődött, öntudattal, czélokkal és akarrattal bíró, széles körökre kihatással, súlyos felelősséggel cselekvő nagy eleven szervezetnek arra, hogy időnkint önmagára eszméljen, sokirányú tevékenységének eredményeit egységbe foglalja, azok egyetemét áttekintse s a múltak alapján megszabja az irányt, a mely felé a jövőben haladnia, a programot, a mely szerint a jövőben fejlődnie kell, hogy a közérdeket mentől jobban szolgálja, hogy nagy feladatait és céljait mentől jobban megoldhassa és elérhesse. Ennek a tanulságos visszapillantásnak eszköze az évkönyv.

Ámde nemcsak magának a városi szervezetnek szempontjából van az évkönyveknek ilyen jelentőségük, hanem — ami épp annyira megszívlelendő — a nagy közönség szempontjából is. A polgároknak mind szélesebb körben való öntudatra ébredése, mind élénkebb érdeklődésük városuk ügyei iránt, mind sűrűbb részvételük azok intézésében, az önkormányzatban, a hivatali működés mind nyilvánosabbá válása, mind hathatósabb közpolgári ellenőrzése: a jelenkor elvitázhatatlan tényei. A fejlődés kétségtelenül arra tart, hogy a városi élet sokkal nagyobb mértékben válik valódi és egészséges közéletté, mint a múltban volt.

Ezekre való tekintettel már most mindenesetre kötelessége a városi hatóságoknak, hogy a nagyszámu érdeklődőknek módot és alkalmat nyújtsanak arra, hogy városuk szervezetét, közállapotait s a szervezet koronkinti tevékenységét behatóan megismerhessék. Erre pedig módot nyújt az évkönyv.

Nem hagyhatom végül szó nélkül, hogy a külfölddel való érintkezésünk szempontjából is föltette szükséges és fontos az ilyen évkönyv. Országunk, nemzetünk s fővárosunk nem áll elszigetelten; be van kapcsolva a művelt nyugot fejlődésének menetébe.

Nemes versenyre kell kelniünk a polgárosult külfölddel; tanulunk kell egymástól. Napról-napra nagyobb és öröndetes érdeklődéssel fordul fővárosunk felé számos külföldi nagy város hatósága, kiküldötte, polgára. Ezek érdeklődésére, az idegenforgalom fellendülésére, nemkülönben a külföldi hatóságok kiadványai tekintetében fennálló csereviszonyunkra való figyelemmel gundoskodnunk kell a székesfőváros szervezetét és intézményeit megismertető munkákról, s ezek sorában első helyen fognak állani ezek az évkönyvek, a melyek idegen nyelven való kiadását is tervezem.

A pénzkéréses eszköze.

Pünkösdkor kezembe vettem egy jó csomólapot: magyart és külföldit vegyest. A lapokat, mikor végig olvastam, hátulról előre kezdtem lapozgatni, mint ezt már az ember ünnepkor tenni szokta. A tapasztalás, a melyre jutottam, az volt, hogy a külföldi lapok egész kötetnyi hirdetést adnak ilyenkor az olvasó kezébe, míg ellenben nálunk a hirdetési rovat föltűnően üres. Minthogy pedig ez a szomorú jelen-ség nem oly lényegtelen, mint azt egyesek hinni szeretnék, nem árt, azt hiszem, ha hozzászólunk egyszer ehhez a tárgyhoz is.

Széchenyi azt mondja keservesen a „Kelet Népe“ című könyvében: *Mindenben hátra vagyunk.* Ha nem is volt e részben a legnagyobb magyarnak tökéletes igaza, mindenesetre igaz az, hogy *sokban hátra vagyunk.* Hátra vagyunk a hirdetések dolgában is. Hátra vagyunk pedig azért, mert nincsen még fejlett iparunk, nincsen kellő számú hirdető iparosunk. Külföldön, a hol fejlett iparral dicsekedhetnek, nem csoda, ha telve vannak a lapok hirdetésekkel.

Ámde azt is mondják mások, hogy megfordítva áll a dolog. Azért nincsen fejlett iparunk, mert nem hirdetünk; a hol pedig a vállalkozó szellemnek ekkora a hiánya, ott az ipar nem fejlődhet. Nem az ipar teremti a hirdetést, hanem a hirdetés — mint a vállalkozási szellem egyik megnyilvánulása — teremti meg az ipart. Erősen hisszük, hogy a kik így gondolkoznak, erős igazságot mondanak.

Azelőtt azt tartotta a régi közmondás, hogy a jó bornak nem kell czégér. Azt tartották iparosaink, hogy a tekintélyük oda van, ha hirdetnek, sőt vannak még ma is egyes erényhősök, kik a hirdetést tisztességtelennek tartják. Változtak pedig az idők és az emberek. Ma már minden józan gondolkozású ember tisztában lehet azzal, hogy nem elég, ha az iparos jó portékát ad el, hírét is kell annak kelteni. Azt is tudja ma már minden olvasó, hogy az ügyvéd és orvos nem szégyel magának reklámot csinálni, a primadonnának sem röstellik maguk mellett a nagydobot megütni. Miért szemérmeskedjen és hallgasson éppen az iparos, a ki szintén boldogulni akar? Azt mondja az újabb közmondás, hogy néma gyereknek az anyja sem érti a szavát. A másik így szól, hogy: szemesnek áll a világ, koldusnak az alamizsna. Harmadik is van, mely azt hirdeti, hogy szemérmes koldusnak üres a tarisznyája. Már pedig a mit a nép bölcsesége ennyi formában fejezett ki, abban nagy életigazság lehet.

Legékeesebben szól az egyszerű betű. Leghangosabban kiált a néma nyomdafesték. A mit nem tud elvégezni ezer utazó, azt elvégzi egy újsághirdetés. Az utazót kidobja a olvasó ha nem talál alkalmas időben jönni, az újsághirdetés ellenben odatolakszik minden időben a vevő szemei elé. Addig bámulják egymást kölcsönösen olvasó és hirdetés,

míg az olvasó — akár csak egy delejező hatása alatt — önkéntelenül is a hirdetés hatalmába kerül. Az idegen ügynök rábeszéléseit el nem hisszük. Az újságot ellenben legtöbbször azért olvassuk, hogy abból tanulságot merítsünk, abban új dolgot találjunk s a hirdetés, melyet hasábjain olvasunk, gondolkodóba ejt. Az iparos pedig, a ki tőkét fektet a hirdetésekbe, busásan jut annak kamataihoz, mert hisz a hirdetések nyomában jár a kereslet nagyob-bodása. Munkában pedig határozottan megtakarít valamit az iparos, mert a venni szándékozó előtt, ki az árut már a hirdetésekben ismeri, nem kell azt sokat dicsérni.

Külföldön már annyira vannak a hirdetésekkel, hogy annak egész tudománya van. Mindenki nemcsak azt tudja, hogy hirdetni kell, hanem azt is tudja, hogy miképp kell hirdetni. Tudja mindenki például azt, hogy milyen legyen a hirdetés szövegezése, kiállítás, mikor és hol kell hirdetni és így tovább. Egyszóval tisztában van mindenki azzal a száz meg száz fogással, a mely arra szolgál, hogy a hirdetésnek hatása legyen.

Mi magyarok még nem vittük ennyire e tudományban, a mi hirdetési tudományunk annyiból áll mindössze, hogy — bocsánat az őszinteségért — minél többet kell füllenteni a hirdetésben, lehetőleg úgy szövegezni a hirdetést, hogy annak tartalma a valóságnak meg ne feleljen. Hasonlítunk a kezdő kártyáshoz, a ki nem tud még jól játszani, de tud már — hamisan.

No de majd csak haladunk ezen a téren is, majd megtanulunk hirdetni is. Meg fogjuk tanulni különösen azt, hogy ha hirdetés nélkül, szorgalommal és tudással, lehet is valahogyan boldogulni, úgy viszont forgalmat elérni, vagy éppen vagyont szerezni csak a reklám eszközeivel lehet. Megtanuljuk majd, hogy reklám nélkül is lehetünk jó *penzkérésők*, de csak reklámmal lehetünk jó *pénzkérésők*.

A községi örökösödési adó.

Szaporítani a főváros jövedelmeit és pedig a polgárok teherviselési képességének tulságos megterhelése nélkül: el nem odázható feladattá vált. Tudjuk, hogy az állam a maga terheiből egy tetemes részt áthárított a főváros vállaira, ugyanakkor azonban mereven elzárkózik az elől, hogy a főváros a maga jövedelmeit új források nyitásával gyarapíthassa. Így például nem engedte meg, hogy a főváros a tűzoltóság javára megadóztassa a biztosító intézeteket, valamint nem engedi meg, hogy a községi örökösödési adót behozhassa.

Ez utóbbi sokkal fontosabb, semhogy a napi-rendről levehető volna. Mindenkinek csak helyeselni kell, hogy a hatóság módokat és formákat keres, amelyek keretében a cél: a bevételek szaporítását, elérje.

Az örökösödési adó mindenütt bőséges adóforrást képez és a nyugati államok egy részében a községek is részesülnek belőle.

Hazánkban az örökösödési adót, illetőleg az örökösödési illetéket kizárólag az állam szedi. A községek abból nem részesednek Községi háztartásunk rendezésének kérdései között már többször merült föl az önálló községi örökösödési adó behozatalának kérdése, de annak mindig útjában állt a Budapest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről szóló törvény. Ennek 10. szakasza határozottan kimondja, hogy a főváros csak az állam által igénybe nem vett új adókat hozhat be. Igaz ugyan, hogy az állam örökösödési illetéket szed, de lényegében az nem más, mint örökösödési adó és attól csak formájában különbözik. Ha az idézett törvényszakasz megváltoztatása a siker reményével kecsegtethetne, úgy a főváros ennek a bevételi forrásnak megnyitását első sorban hozza javaslatba. Mivel azonban arra kilátásunk nincs, s e mellett még figyelembe véve azon nehézségeket, melyek az örökösödési adónak az ingatlan és ingó vagyon után, nemkülönben az örökhagyó elhalálása és lakóhelye szerint való kivetése és beszedése és egyéb a nemzetközi viszonylatokban rejlő körülmények folytán felmerülnek.

Továbbá ha figyelembe vesszük azt, hogy az önálló berendezkedésnél a hagyaték bevalását annak minden változásával együtt kötelezővé kellene tenni, sőt az eltitkolásra való hajlandóságnál fogva még nyomozásokat is kellene eszközölni, a mi nemcsak a polgárok zaklatásával járna, de a hagyaték lajstromozása és nyilvántartása oly újabb berendezéseket is kívánna, a melyek újabb és pedig tetemes személyzeti és dologi kiadásokkal járnának: mindezeknél fogva a községi önálló örökösödési adó behozatala helyett célszerűbbnek látszik az örökösödési illetékpótlék behozatala.

Az erre vonatkozó indítvány önkéntelenül is összekapcsolandó az ingatlanok telekkönyvi átírása után a székesfőváros javára fizetendő átírási díjakról szóló szabályrendelettel, melynek keretében a székesfőváros az ingatlan vagyon után átírási díjat ma is szed abban az esetben is, ha az elhalálkozás esetén száll át más tulajdonosra.

Az 1897-ben alkotott szabályrendelet a székesfőváros területén fekvő ingatlanok telekkönyvi átírása után szedett 1 százalékos községi átírási díjnak mérvét a székesfőváros fokozott és mindig emelkedő kiadásai fedezhetése céljából az ingatlan értékének ezideig szedett 1%-a helyett a következőképen állapította meg:

1. az adás-vevés és csere czimén történt átíratások után, továbbá az örökség, hagyomány és ajándékozás útján történt azon átíratások után, a mikor az átíratás az egyenes ágbeli fel- és lemenő rokonokra vagy az örökhagyó házastársára történt, a díj mérvét meghagyta az érték 1%-ában;

2. az utóbb említett czimeken távolabbi rokonokra történt átíratások után az átírási díjat az átruházó és az új tulajdonos közti rokonsági viszonyhoz mérten az érték 2%- és 3%-ban állapította meg;

3. a hitbizományi birtokos nevének telekkönyvi bejegyzése után fizetendő átírási díjat a törvényhatósági bizottság az érték 1½%-ában állapította meg.

Ezen szabályrendelettel az átírási díj százalékanak emelése ellenében a telekkönyvileg önálló birtoktestek átírása után az átírási díjjal együtt birtoktestenkint 3 K 20 f átalányösszegben szedett engedelmi díj eltöröltetett, mert ennek szedése a telekkönyveknek királyi bíróságok által való kezelése óta már amúgy is csak a szokásjoggal indokolható.

A belügyminiszter ezt a szabályrendeletet, miután az előbb a pénzügyi és igazságügyi miniszter urakkal letárgyalta, vissza küldötte, értesítván a fővárost, mikép a pénzügyminiszter azon elvi álláspontra helyezkedett, hogy a székesfőváros közönsége által gyakorolt illetékszedés azon az alapon rendezendő, hogy eme városi illetékek a hasonló kincstári illetékek pótlékaul tekintessenek és ennél fogva, valamint a kezelés egyszerűsítése szempontjából is, ezen városi illetékpótlékok a lehetőségig ugyanazon szabályok szerint kezeltessenek, mint a melyek a kincstári hasonló illeték szedése tekintetében fennállanak; továbbá a belügyminiszter a kormánynak azon elvi megállapodását jelentette ki, „hogy a városi illetékpótlék semmiféle felemelése nem engedélyezhető, mert a magasabb díjszedés az adózó polgárok adózási képességét csökkentené, a mi sértené úgy az adózók, mint a kir. kincstár érdekeit.”

A leirat szerint tehát a székesfőváros közönsége a pótlék természetű községi illetéket csakis az eddigi 1 százalékban szedhetné és pedig a területén fekvő oly ingatlanok átruházása után, a mely átruházások után állami illeték jár s minden esetben csak az állami illeték alapjául vett érték után. A székesfővárosnak eddig mindig és pedig szigorú következetességgel megtartott álláspontja az volt, hogy az átírási díj teljesen független a kincstári vagyonátruházási illetéktől.

A belügyminiszter ur ezen felterjesztésre 1903. márczius 30-án 18.720 sz. a. kelt leiratában válaszolt, kijelentvén, hogy a főváros által kívánt kimutatásokat abban az alakban, a milyenben azt kívánja, le nem küldheti, miután csak arról van szó, hogy a székesfőváros az ingatlan vagyon után szedjen helyhatósági díjat, illetőleg pótilletéket, az ingóvagyon átruházására vonatkozó kimutatásokra szüksége nincsen.

A mi pedig azt a kérdést illeti, hogy az új pótilleték jövedelme miként alakulna a most szedett kincstári átírási díj bevételeihez, e tekintetben a belügyminiszter ur kijelenti, hogy a székesfőváros teljes megnyugvással nézhet a jövő elé, mert eddig csak a telekkönyvi tényleges átíratások esetében volt

igénye a városi díjra, az új tervezet szerint pedig általában minden ingatlan átruházása után lesz igénye és joga a pótlékokhoz, még abban az esetben is, ha az ingatlan felett kötött jogügylet esetleg telekkönyvi bekebelezés tárgyát nem is képezte. A bevétel e czímen tehát a jelenleginél kétségtelenül nagyobb lesz.

Habár a belügyminiszter urnak ez a kijelentése megnyugtatóssal is szolgálhat arra nézve, hogy a székesfőváros eddigi bevételeiben megrövidülni nem fog, mindazáltal ezzel az átiratási díjak rendezéséről szóló szabályrendelet megalkotásánál kitűzött cél teljesen el nem érők, mert azzal a székesfőváros nemcsak eddigi bevételeit akarta biztosítani, hanem jövedelmeinek ezt a forrását tágitani és bevételeit fokozni is kívánta.

A székesfőváros anyagi érdekeinek megóvása szempontjából a pénzügyi és gazdasági ügyosztály a következőket javasolja:

Rendezendő volna a székesfőváros által gyakorolt illetékszedés azon az alapon, hogy a községi átiratási díj mint a kincstári illeték pótléka kezeltesse, de csak akkor, ha a székesfőváros az önálló átiratási díjából eddig befolyt jövedelmének ez esetben való csökkenése ellensúlyozásául a *pótlékos természetű illeték* kiterjesztésével kárpótoltatnék, mely esetben az *községi vagyonátruházási illeték* czimén volna beszédendő.

Kiterjesztendő volna ezen községi vagyonátruházási illeték a székesfőváros területén levő mindazon ingó- és ingatlan-vagyon átruházásaira, a melyek után a kincstári vagyonátruházási illeték szedetik; tehát kiterjesztendő volna az ingatlanoknak telekkönyvön kívüli mindennemű átruházására is, továbbá az ingatlanok hasznélvezetének és hasznvétetének átruházására, valamint az ingóságoknak élők közt és halálesetre való átruházásaira, s végül kiterjesztendő volna a pótlékos illeték a holt kézen levő vagyonra is, olyképen, hogy ezen vagyon után a kincstári illeték-egyenértéknek egy arányos százaléka szedhető volna.

Már az általános és egyenlő teherviselés elve szempontjából is igazságosabb és helyesebb az *összes vagyonnak* egyenlő megterhelhetése, mint pusztán csak — az adókkal úgy is, erősebben igénybe vett — ingatlanoknak egyedül való megterhelhetése és ez összeegyeztethető volna ez ama szociálpolitikai törekvéssel is, amely a közterhek alól oly könnyen kibuvó ingó vagyont is utól érni és ez által a vagyoni ellentéteket ily módon is kiegyenlíteni akarja.

A községi vagyonátruházási illetéknek az ingó és ingatlan vagyonra — éppen úgy, miként ezt az örökösödési adó külföldi példájánál láttuk — teljesen egyenlő mértékben való kiterjesztése nemcsak az említett elvnek felelne meg s nemcsak összhangzásba jutna a mondott szociálpolitikai törekvéssel de a

székesfővárosnak nagy terhei viselésére, bár nem jelentékeny, de új és jogos jövedelmi forrást nyitna.

Minthogy a vagyonátruházások után ily alakban behozandó községi illeték a hasonló kincstári illetékek pótlékát képeznék, az a legszorosabb összefüggésbe hozatnék a kincstári illetékekkel, s így annak helyes kezelése úgy a közönség, mint a székesfőváros hatósága érdekében megkívánna, hogy az a kincstári illetékekkel együtt, egy helyütt vettessék ki, s felebbezések esetén a kincstári illetékekkel együtt bíraltassék felül, mert a községi pótléknak külön kezelése, különösen az ingóságok átruházása után, a legnagyobb nehézségekkel járna, mivel a pótlék helyes kivethetése céljából a jogügyletek bejelentésére, s illetőleg a szerződések bemutatására, hagyatékoknál pedig a hagyatéki kimutatásoknak és tárgyalási iratoknak a bíróságok részéről való közlésére és mindezeknek külön nyilvántartására nagyobb személyzetre, és igen jelentékeny kiadásokkal egybekötött berendezésekre volna szükség.

Mindezek után véleményünk szerint a községi vagyonátruházási illetékpótlék előírása és kezelése, de még azoknak behajtása is csak a kincstár részéről történhetnék, mert ha a jogerős előírások a kincstár részéről a fővárossal közöltetnének is, a behajtás a székesfőváros részéről állandó nehézségekbe ütköznék, miután sok esetben a behajtás folyamán beadandó alapelküli felebbezések a hátralék biztosítását akadályoznák, s annak behajtását késleltetnék, s a beadványok az előírást teljesítő kincstári hatósággal való felesleges átiratváltásokat s így elkerülhető munkát okoznának. A mennyiben a behajtást a kincstár teljesítené, úgy a dolog természetéből folyik, miszerint a székesfővárosnak a befizetések elszámolása tekintetében olyan biztosítást kell nyernie, hogy a teljes- és részletfizetések az előírás arányában, vagyis oly arányban számoltatnának el, a mily arányban áll a községi illetékpótlék a kincstári illetékhez, s a mint elszámoltatnak az egyenes adókra történő befizetések is a székesfőváros részéről.

Végül megjegyezzük, hogy a behozandó pótlékos természetű községi illetékek mérvére nézve javaslatunk előterjesztését még időelőttinek tartjuk, mert előbb a községi vagyonátruházási illetékszedés tervezett rendezése, s egyben az illetékpótlékoknak a kincstár részéről való kezelése a kir. kormánynál kieszközölendő volna, a minek megtörténte után az illetékpótlékok mérvére nézve javaslatunkat a vonatkozó szabályrendelet tervezetével együtt a tek. Tanácsnak be fogjuk mutatni.

Mindezek után tisztelettel kérjük a tekintetes Tanácsot, hogy jelen előterjesztésünkhöz hozzájárulva, azt pártolólág a székesfőváros törvényhatósági bizottságának közgyűlése elé terjesztetni méltóztassék, oly javaslattal, hogy az új szabályrendelet megalkotása előtt az önálló községi átiratási

dij helyett behozandó községi vagyonátruházási illetékpótlék a fentiek szerint kért kiterjesztésének engedélyezése, s egyben az illetékpótlékoknak a kincstár részéről való kezelése iránt a nmélt. m. kir. pénzügyminiszter és belügyminiszter urakhoz felterjesztést intézni méltóztatassék.

Budapest tanügyi kiadásai.

Mindenki tudja, hogy a főváros milliókat költ tanügyi czélokra, de csak kevesek előtt ismeretes, hogy a kiadások miként oszlanak meg az egyes intézetek között. A jövő évi költségvetési előirányzat alapján a következő kimutatást állítottuk össze:

A *reáliskolák* 1904. évi szükséglete 344,737 kor. Ebből esik a személyzet illetményeire 223,477, szolgálók ruházatára 1160, házbérek 83,200, fűtésre 7800, világításra 7000, tisztogatásra 2300, vízdijakra 2150, butorokra 4500, tanszerekre 6000, tornaszerek pótlására 400, nyomtatványokra 3200, különfélekre 3550 korona.

A *felső kereskedelmi iskolák* kiadása 275,471 kor., melyből 219,655 kor. esik a személyzet illetményeire, 34,300 kor. házbérre, a többi apróbb tétel a fentebb elősoroltakra.

A *felsőbb leányiskolák* budgetje 135,925 korona. A személyzeti illetmények 112,975, a házbérek 14,200 koronát emésztene fel.

A *polgári iskolák* fentartása 1,539,447 koronába kerül. Ebből 1,155,548 esik a személyzetre, 255,685 (!) korona a házbérekre. A fűtés 27,700, a világítás 14,050 koronára van előirányozva.

Az *iparrajziskola* 136,675 koronával szerepel. A házbér — 33,400 korona — aránytalanul nagy. A személyzet illetménye 86,325 korona.

Az *elemi népiskolák* budgetje a legnagyobb, amennyiben négy millió 938,026 koronába fognak kerülni, a jövő évben. Az egyes tételek így oszlanak meg: Személyzet illetményei 3,572,294, szolgálók ruházata 14,442, házbérek 965,355, iskolahelyiségek jókarban tartása 23,000, fűtés 104,000, világítás 50,250, tisztogatás 25,600, vízfogyasztás 23,800, butorok pótlása 40,000, tanszerek 25,000, nyomtatványok 20,000, irodai szükségletek 23,625, tornafelszerelések pótlása, 1300, osztályszaporítás 20,000, szegény tanulók segélyezése 36,000, különfélék 27,000, selyemtenyészés, méhészet, gyakorlati gazdaság 5500, magániskolák segélye 5800 korona.

Az *iparostanonez* iskolák szükséglete 307,770 korona, amelyből 270 810 kor. személyzeti illetmény.

Az *alsófoku kereskedelmi iskolák* 39,500 koronát igényelnek.

A *kisdedőcök és gyermek-menedékházak* évi kiadása 409,566 korona. Ezeknél a házbér — 184 206 kor. — több mint a személyzet illetménye, mely 107,360 koronában van megállapítva.

A *női kereskedelmi tanfolyamok* 52,560 koronába kerülnek, s 1000 korona segélyt kap a vendéglőstanulók iskolája.

Az *összes tanügyi kiadás nyolcz millió 357,952* korona. Ezzel szemben a főváros tandíjából, fölvételi díjából és államsegély címén 960,261 koronát. Tehát a fővárost ezen bevétel levonásával 7,397,691 korona tanügyi kiadás terheli.

Az óvatos biztosító intézetek.

Október végén nagy szenzációt keltett Rudnay Béla főkapitánynak ama határozata, melylyel a Király-színháztól megtagadta a játszási engedélyt. Az indokolásból kitűnt, hogy a főkapitány a legnagyobb mértékben tűzveszedelmesnek tartja az új színházat és az esetleg bekövetkező katasztróféért eleve elhárít magáról minden felelősséget.

Egyik tudósítónk jelentése szerint, kinek megbízhatatlanságáról jól merünk állani, a főkapitányi végzés megjelenése után ily jelenetek játszódtak a baleset-biztosító intézeteknél:

Előkelő gentry: Egy gyufaskatulyán olvastam, hogy mindnyájunkat érhet baleset. Elhatároztam tehát, hogy biztosítom magamat.

Igazgató: Kitűnő ötlet. Mindjárt kiállítom a bevalási ívet. Szabad tudnom, méltóztatik-e lovagolni?

Gentry: Tagja vagyok a par force vadásztársaságnak és részt szoktak venni az urlovasok akadályversenyeiben is.

Igazgató: Kicsit nyaktörös multság, de azért nem tesz semmit. Mikre méltóztatik vadászni?

Gentry: Idehaza medvékre. Afrikában orosz-lánokra és tigrisekre.

Igazgató: Veszedelmes passzió, de a biztosítást mégis megköthetjük. Egyéb sportot is tetszik üzni?

Gentry: Szenvedélyes barátja vagyok a lég-hajózásnak. Amikor csak lehet, fölszállok a „Tulul“-lal

Igazgató: Hm, hm, Nagyságodat a drágább skála szerint kell biztosítani.

Gentry: Azt is megmondhatom, hogy tagja vagyok a „Club Alpin“-nek és csakis jéghegyeket szoktam megmászni, még pedig vezetők nélkül.

Igazgató: Kénytelenek leszünk a legmagasabb díjtételt megállapítani.

Gentry: Hogy mindent tudjon passzióim felől, jelzem önnek, hogy tavasszal északsarki expedícióban fogok résztvenni és megismétlem az André-féle léghajó-utazást a polus felé.

Igazgató: A biztosítást erre a kirándulásra is fentartjuk. A mostani őszi és téli saizont hol méltóztatik fölteni.

Gentry: Budapesten. Rajongok Fedák Sáriért. Már béreltem egy páholyt a Király-színházban.

Igazgató (elszápadva kiejti a tollat kezéből és fölugrik): Mit tetszett mondani? Páholyt a Király-színházban?

Gentry: Igen, a 7-es számú földszinti páholyt.

Igazgató (növekvő megdöbbenéssel, de a remény némi halavány színezetével): Nagyságod bizonyára csak pártolni akarja bérletével a vállalatot, de az előadásokra nem fog elmenni?

Gentry: Nem-e? Minden este ott leszek. A Bob-ot is megnéztem egyfolytában százszor.

Igazgató (fájdalmas lemondással): Sajnálom, de a biztosítást nem köthetjük meg. Ily kockázatba a mi szolid intézetünk nem bocsátkozhatik.

Hirek a városházáról.

A budapesti ipari munkaközvetítő intézet működéséről, szóló jelentés az intézet tevékenységéről daczára, hogy a közgazdasági viszonyok nem javultak és a gyári tevékenység állandóan pang, a lefolyt III-ik negyedben kedvezőbb eredményt mutat a múlt évinél. A múlt évi III-ik negyedben ugyanis a munkámegrendelések 15,314-re, míg a folyó év ugyanazon negyedében 17,037-et tettek: az elhelyezett munkások száma pedig míg a múlt év III-ik negyedében 11,005 volt, a folyó év hason negyedében 11,646-ra emelkedett, úgy hogy az elhelyezési többlet a folyó év III. negyedében 641 volt. Az intézet működésének emelkedését különben az év lefolyt három negyedének eredménye is mutatja, mert folyó évi október 1-ig az elhelyezések összege 29,081 tett, míg a múlt év hason szakában csak 24,928 egyén közvetített, mi a f. év $\frac{3}{4}$ -ének javára 4,153 közvetítési többletet jelent. Különösen emelkedett a munkakinálat és a közvetítés a fémfeldolgozási iparokban, a gépszerelők és gépkezelők-nél és a faipari munkáknál; ellenben munkáshiány mutatkozott a kádár, bognár és szijgyártóknál, miért is számos vidéki megrendelés ily segédekre nem volt kielégíthető.

Tüdőbetegek kórháza a székesfővárosban. A kormány kórházat akar Budapesten építeni a tüdővészések számára. A kórházban elsősorban azokat a betegeket veszik föl, a kik egészen külön kórházi ápolást igényelnek, de helyük lesz abban a kezdődő s gyógyítható tüdőbajban szenvedőknek is. A belügyminiszter fölhívta a fővárost, hogy a közegészségi szempontból nagyfontosságú célra szintén hozzon áldozatot a szükséges teleknek ingyen való átengedésével, s föl kérte, hogy jelöljön ki néhány alkalmas helyet. Egyben figyelmébe ajánlotta a tanácsnak, hogy a kijelölendő telkek ne legyenek beépített területen, de oly helyen, melynek van csatornája és vízvezetéke. Ne legyenek messze, nehogy e miatt a betegek szállítása nehézségekbe ütközzék. A mérnöki hivatal már befejezte a telek-kijelölés munkáját s annak eredményéről jelentést tett nemrég a tanácsnak. Négy alkalmas telket jelöltek ki. Valamennyi a X. kerületben fekszik, közel a gyűjtőfogház épületéhez. A szükséges csatorna itt már megvan. E kijelölések persze csupán az első megállapodás alapjául szolgálhatnak; a végleges megállapodás csak a kórház terveinek s méreteinek pontos ismerete után lehetséges.

A Ferencz József hid vízvezetéki csövei. A Ferencz József hid erős ingása következtében sűrűn történnek csötörések a hidon lefektetett vízvezeték körül. A vizsgálat kiderítette, hogy az öntött vascsövek merevségüknél fogva nem bírják ki az ingást. Kísérlet tétetett, aztán hegesztett kovácsolt csövekkel, amelyek pompásan beváltak. A vízmű-

igazgatóság javaslatára ez okból most elrendelte a tanács, hogy a hid csővezetéke mind a négy oldalon 20—20 méter hosszúságban hegesztett kovácsolt csövekkel cseréltesék ki. A költség körülbelül 13.000 koronát tesz ki.

Felső vezeték a Rézmálon. A Rézmál villamvilágítására vonatkozólag a főváros világítási bizottmánya kedvező határozatot hozott. A rézmáli telektulajdonosok tudvalevőleg tárgyalást folytatnak az egyik budapesti villamossági vállalattal az iránt, hogy környékük villamos világítást kapjon. Beadványban kérték is a tanácsot, hogy a felsővezetékü áramszolgáltatásra adja meg az engedelmet a vállalatnak. A világítási bizottmány kimondta, hogy e tervhez elvben hozzájárul, de csak a magánvilágítást illetőleg. A részletes feltételek megállapítása céljából az ügy most kiadatik a mérnöki hivatalnak. Hasonló határozatot hozott a bizottmány a Pasarét villamvilágítása tárgyában.

A nagy spórolás eredménye. A budai vigadó fűtő és szellőztető készülékei olyan ember kezelése alatt állottak, aki egyáltalán nem birt szakavatottsággal. Ennek az állapotnak most erősen kárát vallja a főváros. Az egyik fűtőkazán ugyanis legutóbb tulfűtés következtében szétrobbant s igazán csodának mondható, hogy emberéletben is kárt nem ejtett. A mérnöki hivatal a tanácshoz fordult a kazán sürgős helyreállítása végett, mert a fűtési idő már beállott. Egyben javasolja, hogy a fűtőkészülék kezelésére ezentul csakis szakavatott embert alkalmazzanak.

A kincstár gyártmányai s a főváros. A belügyminiszter föl hívta fővárost, hogy a vízvezetékhez s egyéb hasonló művekhez szükséges hengerelt vascsöveket a zólyombrezói m. kir. csőgyárból szerezze be, vagyis kösse ki összes árlejtési hirdetményeiben, hogy a vállalkozók csakis zólyombrezói csövet alkalmazhatnak. Magyarországon csak a brezói gyár állítja elő a fenti iparczikket s így más hazai magánvállalatnak nem csinál konkurencziát. Erre vonatkozólag a mérnöki hivatal azt javasolja a tanácsnak, hogy a zólyom-brezói gyár termékeinek ne adja meg a kizárólagosságot, mert így a verseny ki volna zárva s a főváros előreláthatólag az eddigieknél magasabb egységárakat volna kénytelen fizetni. Van azonban a kérdésnek más megoldása is. Terjessze be az egységárait a brezói állami gyár s ha azok nem lesznek magasabbak a külföldi gyárak árainál, úgy a miniszter részéről kért kikötés nem járna anyagi veszéllyel a fővárosra nézve.

Petroleum vagy villamosvilágítás. A fővárosnak még a nyáron ajánlatot tett egy villamossági társulat, hogy a petroleummal világított jobbparti részeken hajlandó volna kedvező feltételek mellett villamvilágítást bevezetni. Az ajánlat szerint a fővárosra nézve nyereséggel járna a terv megvalósítása. A tanács meg is indította az ügyben a tárgyalásokat s a világítási bizottmány azt javasolja,

hivassék föl a mérnöki hivatal, hogy helyszíni szemle alapján állapítsa meg mindama budai utvonalakokat, amelyeken akár technikai, akár egyéb akadályok miatt a gázvilágítás be nem vezethető. A villamosvilágítás csakis az utvonalakra volna kiterjesztendő. Egyebütt továbbra is kőolaj, illetve idővel légszuszvillágítást javasol a bizottmány. A részletes tervek s a költségvetés elkészítésére a mérnöki hivatal volna fölhivandó.

A Rákospatak rendezése. A mérnöki hivatal javaslatot tett a tanácsnak, hogy a VI. kerületi Csikárok és Rákospatak mihamarább rendeztessék. E munkálatok keresztülvitelét a kerület fejlődésének érdekei már sürgősen követelik. Különösen a Rákospatak rendezésének munkálatai volnának gyors tempóban végrehajtandók. Pestmegye területén a mederrendezés ügye már előrehaladott állapotban van s így feltétlenül szükséges, hogy a főváros területén levő rész is munkába vétessék, nehogy a rendezett medren át érkező nagyobb víztömeg esetleg áradásokat okozzon a fővárosi területeken.

A csoportszállítók felelőssége. A fővárosi kórházak élelmiszer szállítása tárgyában tartott árlejtés tudvalevőleg nem járt kedvező eredménnyel, miért is a tanács új árlejtés megtartását határozta el. Az árlejtésben résztvett csoportszállítók közül négyen most megfőlebbezték a tanács határozatát azzal a megokolással, hogy ha ajánlataik most nem fogadtatnak el, úgy őket tetemes kár éri. Azt kívánják, hogy a többi ajánlatra nézve ám tartson a tanács újabb árlejtést, de az ő csoportszállításaira vonatkozó ajánlataikat tekintse végérvényesen elfogadottnak.

KÖZGAZDASÁG.

Az Első Leánykiházásitási Egylet m. sz. (Gyermekek és életbiztosító intézet.) — Budapesten, VI. Teréz-körut 40—42. Alapított 1863

Folyó évi október hóban 1.705,800 K. értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 1.454,400 K. értékű új biztosítási kötvény állított ki.

Biztosított összegek fejében 89,419 K. 99 fill. fizettetett ki.

1903. január 1-től 1903. október 31-ig 11.958,600 K. értékű új biztosítási kötvény állított ki és biztosított összegek fejében 705,571 K. 26 fillér fizettetett ki.

Ezen intézet a gyermek és életbiztosítás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb díjtételek és a legelőnyösebb feltételek mellett.

Pályázati hirdetemény.

A magyar királyi államvasutak zágrábi üzletvezetősége a vonalai részére az 1904. esetleg a következő 1905. és 1906. években szükséges pályafentartási keményfák szállítására ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Az 1904. évben megközelítőleg az alábbi mennyiség szükséges:

260 kbm. faragott tölgyfa (teljes élő); 4 m — 7 hossz

5 " tölgyfa deszka

98 " tölgyfa palló

6 " kemény szállfa tölgyfából szükséglet szerint.

Ezen kitüntetett mennyiségnél kevesebb megrendelés esetén szállító a m. kir. államvasutak ellen semminéven nevezendő igényt nem támaszthat.

Az 1904 év esetleg 1905. és 1906. évre szükséges faneműek ugyanaz év április hó végeig beszálítandók.

Az üzletvezetőség fentartja magának a jogot, hogy a tényleges megrendelés alkalmával fenti csak tájékozási szolgáló mennyiségnél 30%-al többet vagy kevesebbet rendelhessen, ugyancsak azon jogot, hogy a szállítási év folyamán 30%-erejéig pótmegrendelést tehessen.

A fák a megrendelésnél közölt méretekben szállítandók.

A részletes pályázati feltételek alapján szerkesztendő ajánlatok legkésőbb 1903. évi november hó 20-án déli 12 óráig nyújtandók be az üzletvezetőség (I) általános osztályánál, a részletes pályázati feltételek értelmében leteendő bántpénz pedig legkésőbb 1903. november hó 19. déli 12 óráig teendő le az üzletvezetőség gyűjtőpénztárána.

A részletes pályázati feltételek valamint az ajánlati minta minden üzletvezetőségnél, kereskedelmi és iparkamaránál megtekinthetők és a zágrábi üzletvezetőség által díjtalanul kiszolgáltathatnak esetleg posta útján megküldetnek.

Az általános szállítási feltételek valamint a pályafentartási fák szállítására vonatkozó különleges feltételek megtekinthetők minden üzletvezetőségnél és készpénz fizetés mellett szerezhethők meg igazgatóságunk nyomtatványtárából (Andrássy-ut 73/75. sz. alatt) még pedig az általános feltételek 50 fillér a különleges feltételek pedig 30 fillér és 20 fillér postadíj előzetes befizetése ellenében.

Feltételeztetik, hogy az ajánlattevő ezen feltételeket teljesen ismeri.

Zágráb, 1903. október hóban

Az üzletvezetőség.

M. Kir. Államvasutak. Üzletvezetőség Szombathely. 19477/I. sz.

Pályázati hirdetemény.

A m. kir. államvasutak Kis-Czell állomásán levő pályavendéglő bérletére 1904. május hótól számított öt évi időtartamra, azaz 1904. évi május hó 1-étől 1909. évi április hó 30-ig ezennel nyilvános ajánlati tárgyalást hirdetünk.

Az egy koronás bélyeggel és „Ajánlat a m. kir. államvasutak Kis-Czell állomásán levő vendéglő üzletének bérbevételére 19477 számhoz” felírással ellátott, borítékba zárt és lepecsételt, nemkülönben a kellő okmányokkal (erkölcsi bizonyítvány, iparengedély, honossági bizonyítvány stb.) felszerelt ajánlatok 1903. évi december hó 15-ének délelőtti 10 óráig a m. kir. államvasutak szombathelyi üzletvezetőségének általános — I — osztályához posta útján térítve vevény mellett nyújtandók be, bántpénz fejében pedig 300 azaz: háromszáz korona készpénzben vagy állami letétre alkalmas érték-

papírokban a nevezett üzletvezetőség gyűjtőpénztáránál 1903. évi december hó 14 én déli 12 óráig leteendő. Takarékbetét bántapénzképen nem tehető le.

Értékpapírok a budapesti illetőleg a bécsi tőzsdén legutóbb jegyzett 14 napnál nem régebb utolsó napi árfolyam szerinti értékben, de legfeljebb csak névértékben fognak számíttatni. Bántapénz letételéről szóló pénztári letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó.

A vendéglő bérletére vonatkozó feltételek nevezett üzletvezetőség forgalmi és kereskedelmi III. osztályában, valamint Kis-Czell állomás főnökénél a hivatalos órák alatt megtekinthetők, miért is az ajánlatot tevőktől feltételeztetik, hogy a feltételeket ismerik és azokat magokra nézve egész terjedelmükben kötelezőknek elfogadják.

A feltételektől eltérő vagy a kitűzött határidőn túl érkezett ajánlatok figyelembe vétetni nem fognak.

A m. kir. államvasutak részéről fentartatik azon jog, hogy az ajánlattevők közül tekintet nélkül az ajánlott bérösszegre, szabadon választhasson.

Tájékoztatásul még megjegyezzük, hogy a vendéglős lakásul szolgáló 2 szobát és mellékhelyiségeket, továbbá a vendéglő tartozékait képező két I./II. oszt. éttermet, két konyhát, két tálalót és egy mosogatót bérlo saját költségén tartozik világítani, fűteni és tisztogatni, ugyancsak ezen helyiségekben levő kályhák és tűzhelyek tisztításához szükséges kéményseprő munkákat bérlo saját költségén tartozik végeztetni, míg ellenben a közös célra szolgáló III. oszt. váró és étterem fűtése és világítása fele részben bérheadó vasut, fele részben pedig bérlo által fog eszközöltetni.

Szombathely, 1903. október hó.

Az üzletvezetőség.

Pályázati hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak igazgatósága egyes szertáraiban az 1904. évben összegyűlő és feleslegként rendelkezésre álló mintegy 3600 drb kátrányos és egyéb tisztátalan, 18,100 drb ásvány kenőolajos, 1300 drb skinolajos, 5080 drb gázolajos, 2000 drb len- és kenceolajos és 500 drb terpentinelajos hordót eladni óhajtván, erre ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

A fent kitűntetett mennyiségekre nézve a magyar királyi államvasutak semminemű kötelezettséget nem vállalnak, ezek tehát a tényleges visszanyereményhez képest nagyobbak vagy kisebbek is lehetnek, ennél fogva köteles leendő a vevő az 1904. évben tényleg összegyűlő és eladásra kerülő egész mennyiséget az általa felajánlott egységár mellett átvenni.

Az összegyűlő hordók esetről-esetre, az 1904. évi december hó végeig összegyűlők pedig a reá következő hónap 25-ig fognak a gyűjtő szertárak által az illető vevő rendelkezésére bocsátatni és tartozik a vevő ezen hordókat a felszólítás vételétől számított nyolcz napon belül átvenni és a szertárakból eltávolítani.

Határozottan kikötetik, hogy a hordók azon szertárakban veendőek át, a melyekben azok összegyűlnek; vasuti kocsikba való felrakásukról és

továbbszállításukról a vevő saját költségén tartozik gondoskodni; ennél fogva tehát olyan ajánlatok, a melyek az egyes szertárakban összegyűlő hordóknak más szertárban való átadását vagy más állomásra való bérmentes szállítását kötik ki, figyelembe nem vehetők.

A hordók eladása kötelezettség nélkül azok állapotára történik, miért is határozottan kikötetik: hogy ajánlatban világosan kitűntetendő, hogy a felajánlott egységárak a bármely állapotban levő oly hordókért értetnek, a melyeknek minden, bár sérült alkatrészei, u. m. dongái, fenekei és abroncsai megvannak.

Kikötetik továbbá: hogy minden ajánlattevő ajánlatával az a felett hozandó határozatig visszavonhatatlan kötelezettségben marad.

Az ajánlat részmennyiségre is tehető. Az ajánló a jelen hirdetésben fel nem sorolt feltételekre nézve a magyar királyi államvasutaknál az ócska anyagok eladása iránt 122291/96 szám alatt fenálló általános feltételeket kötelezőknek ismeri el, melyek 30 fillérért a nyomtatványtárhoz megszerezhetők és melyek 60 filléres magyar bélyegjeggyel, ajánlattevő saját és két tanu aláírásával ellátva okvetlenül ajánlatához csatolandók. Ezen feltételek az értők járó 30 fillér és 20 fillér postaköltségnek (összesen tehát 50 fillér) a főpénztárnak való beküldése ellenében, kívánatra postával is megküldetnek.

Az ajánlatok kizárólag ezen célra rendelt s anyag- és leltárbeszerzési szakosztályunkban egy példányban ingyen kapható úrlapon ennek rovatának pontos kitöltése mellett állítandók ki.

Az ajánlatokban az ajánlati árok számokkal és szóval, végre a fenti feltételek elfogadása világosan kiteendő. Javítások és vakarásoknak az ajánlatokban előfordulniok nem szabad.

A pályázni szándékozók felhivatnak, hogy ide vonatkozó lepecsételt és (egy) 1 koronás magyar bélyeggel ellátott ajánlataikat ezen külfelirattal: „Ajánlat üres hordók megvételére 161981/903 számhoz” 1903. évi december hó 3-ának déli 12 óráig anyag- és leltárbeszerzési szakosztályunknál (Andrássy-ut 73. sz. II. em. 43/a.) benyújtani sziveskedjenek.

Bántapénzképen az ajánlott egységárak szerint kiszámított értékösszegnek 5%-a az ajánlat benyújtását megelőző napon déli 12 óráig a főpénztárnál készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapírokban leteendő.

Bántapénz vagy aláírt feltételek nélkül, továbbá elégtelen bántapénzzel, a kitűzött határidőn túl, vagy nem az előírt ajánlati úrlapon tett ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Pótajánlatok semmi körülmények között nem bocsáthatók tárgyalás alá.

Egyébként a magyar királyi államvasutak igazgatósága fentartja magának a jogot: hogy az ajánlatok közül — tekintet nélkül az ajánlott árakra — szabadon választhasson, továbbá hogy: a mennyiben ennek ellenkezője az ajánlatban ki nem kötöttet volna, tetszés szerinti részmennyiségeket engedhessen át, mely esetben az ajánlattevő az átengedett részmennyiséget is köteles átvenni; és végre: hogy a cél elérésére más intézkedéseket is teheszen.

Budapest, 1903. évi november hóban.

Az igazgatóság.

Magy. kir. államv. Budapest-balparti üzletvezetősége
35296 909.

Pályázati hirdetemény.

(Kötélárak szállítása iránt.)

A magy. kir. államvasutak Budapest-balparti üzletvezetősége 1904. évi január hó 1-től számíthatólag egy illetőleg három éven át évenként mintegy:

1600	kgrm.	vágott ólomzár zsinag
700	"	vágatlan ólomzár zsinag
700	"	kötő zsinag és
300	"	különféle kenderkötél,

szükségletét biztosítani óhajtván, eziránt nyilvános pályázatot hirdet.

Az ajánlatok 1903. november hó 17-én betérjesztendők, a bánatpénzek pedig megelőző napon déli 12 óráig beküldendők.

A pályázatra vonatkozó részletes feltételek, úgyszintén az általános és különleges szállítási feltételek a magy. kir. államvasutak Budapest-balparti üzletvezetősége anyag- és leltárbeszerzési csoportjának (Budapest, Teréz-körút 65. I. 8. ajtó.) valamint minden üzletvezetőségénél megtekinthetők, vagy az általános és különleges letételek a megállapított ár előzetes lefizetése mellett a magyar királyi államvasutak budapesti nyomtatvány-tárnál posta útján is megrendelhetők megjelölve, hogy a különleges szállítási feltételek minden példányaiért 30 fillér, az általános feltételekért pedig 50 fillér fizetendő.

A feltételek posta útján való küldése esetén 20 fillér postaköltség is beküldendő.

A pályázatra vonatkozó részletes feltételek minden hazai keresk. és iparkamaránál megtekinthetők.

Budapest, 1903. okt. hóban. Az üzletvezetőség

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utca 5.

.....

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihúzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemez fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vízmuételepeket.

Gőzmalom és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különféle emeltyű-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogköölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékpénztár kamatozással, rékbetéti könyvecskék 3¹/₂ kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámítol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körút 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. — VIII., József-körút 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrásy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbízásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt 1¹/₂ 9—1¹/₂ 1-ig, délután 3—1¹/₂ 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, specialista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezérttk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztosítás köttetett.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztosítást, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat. Kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő				A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő			
Díjtétel 100 korona után							
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24
32	2.16	41	2.94	50	4.20	59	6.57
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97

MAGYAR**FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR**

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-****világító testekben,**

a legegyszerűbb kivitelől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1. a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.
Köszvár: Wesselényi-utca 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzem-berendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadai gépezeti berendezések készítése, stb.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Választási mozgalmak.

Talán nem csalódunk ama föltevésünkben, hogy a bekövetkezendő községi választás iránt az idén nagyobb érdeklődés mutatkozik, mint a múlt időkben. Új elemek léptek sorompóba: az agilis demokraták, kiknek jelszava a régi klikk-rendszer megdöntése. Szervezkednek, gyűléseznek, korteskednek, de az objektív szemlélő mégis arra a tapasztalatra kénytelen jutni, hogy a főváros *összesége* közönnyel tekint a választás elé. Budapest lakosságának legfőlebb ha egy tized része érdeklődik az iránt, hogy kik fognak bejutni a törvényhatósági bizottságba. A többi kilencztized nem bánja, akárkiket is választanak meg. Még a szavazásban sem hajlandó résztvenni.

Mi az oka e közönynek?

Azt hisszük, a főváros adminisztrációjának a módja. Budapest ama polgárai, kik az érdekeltségi körökön kívül állanak, már rég rájöttek, hogy ez a módszer szűkkeblű és szomorúan autochton. Benne nem egy metropolis lakosságának egyetemes akarata nyilatkozik meg, hanem a kerületeknek, sokszor csupán a kerületek vezetőférfiainak az elvi harcoktól irtózó, kényelemszerető, így tehát örökké kompromisszumokra hajlandó akarata.

A főváros tiz kerületből áll. De tiz kerület még nem teszi a fővárost. Egy metropolis az más valami. Azt nem úgy kapjuk, ha összeadási műveletet végzünk a részeivel. Az maga egy hatalmas, óriási súlyu indivi-

dualitás, melynek meg van a maga kollektív jellege, s ennek a jellegnek kell uralkodnia a részeken, ennek kell lüktetnie minden atomjában, ennek kell érvényesülnie parancsoló erővel, korlátlan szuverenitással az egész vonalon.

Meg van-e ez az *egyetemes vonás* a főváros községi életében?

Nincs! Itt nálunk minden kerület egy-egy kis metropolisnak érzi magát, a metropolis pedig egy nagyobb terjedelmű kerületnek. Ez szüli azt a bajt, hogy van *kerületi érdekeltség*, de nincs egyetemes érdeklődés a fővárosi ügyek iránt.

A másik baj az, hogy sok a választott és kevés a választó. A feje tetejére állított helyzet ez. Elég volna egy száz vagy százötven főből álló községtanács a négyszáz tagból álló községi parlament helyett. A sok szakács elsózza a levest, nem csoda, ha a közönség aztán nem kér belőle. Száz jól megválogatott ember igenis képviselheti a fővárosi polgárelem közigazgatási lelkiismeretét, szellemi erejét és önértékét. Mindez elzagyvul, elposványosodik egy négyszer akkora testületben, melynek tagjait nem az összes polgárság bizalma, hanem a törzsfőnökök protekciója juttatta oda, akik tehát nem a közérdeket tartják szem előtt, hanem protektoraik utasításait.

A főváros elfogulatlan polgárai joggal gondolhatják, hogy nem ismernek magukra abban a törvényhatósági bizottságban, a melynek sem községi politikája, sem pénzügyi programja, sem városfejlesztési terve, sem szociálpolitikai ideái nincsenek.

A régi klikkek vezetői most, a választások küszöbén, kidobnak egyes jelszavakat a közönség körébe, de épp ezen urak multja és egyénisége kétségtelenné teszi, hogy mindez csak csalétek a tapasztalatlanok részére. Nem kell-e például mosolyognunk, ha halljuk a VII. kerület „vezérferfiának“, Ehrlich G. Gusztávnak a szájából, hogy az ő pártja mindenkor a *főváros érdekeinek* előmozdítására törekedett? És nem kell-e szomorúsággal eltelnünk, a midőn látjuk, hogy oly eszmeszegény, szüklátkörű, igazán grájzleiros programot, aminővel a klikkfőnökök most előállanak, az egybegyűlt választók „lelkes“ éljenzéssel fogadnak?

Mindenütt a kerületi szempont dominál. Csak a demokraták iparkodnak a közérdeket előtérbe állítani. Küzdelmüket rokonszenvvel nézzük, de nagyobb eredményt ezuttal nem remélünk számukra. Mert a régi rendszer emberei körömszakadtig védelmezik az elfoglalt területeket. A demokraták föllépése azonban mégis üdvös hatású lesz, mert a polgárság egy részét fölrázza az eddigi közönyből. Ha majd minden egyes fővárosi polgár öntudatra ébred és kedvet kap a községi élet irányítására, akkor össze fog omlani a klikk-rendszer és romjain fölépül a modern, megtisztult és az egyetemes érdekeket szolgáló fővárosi adminisztráció.

Adó-eltagadások.

A polgári kötelességekről és a polgári becsületről furcsa fogalmak uralkodnak a mi szép hazánkban. De legkivált az ország szívében, a székesfővárosban. Theoriában mindnyájan sans peur et sans reproche lovagok vagyunk, — készek karddal és pisztolylyal venni elégtételt, ha szavahihetőségünket valaki kétségbe merné vonni — a praxisban azonban minden második gentlemantársunk hazudik és csal.

Mielőtt tömegesen jelentkeznének ünnepélyes komolyságu Hentallerek és Gajaryak, sietünk ki-magyarázni állításunkat. Illetőleg bátrak vagyunk bebizonyítani, hogy a hazudozás és a csalás a legjobb körökben is divik.

Mindenki tudja, hogy a polgároknak becsületbeli kötelessége hiven bevallani, mennyi a jövedelme. E bevallás alapján állapítják meg az állami adót és a községi pótagót. Nos, szeretnők tudni, hány ügyvéd, orvos, vállalkozó, börziánér, pénzforgató és más szabad foglalkozású egyén van Budapesten és a

vidéken, aki mindig hiven, semmit el nem hallgatva, bevallja az évi jövedelmét?

— No majd bolond leszek az egészet bevallani! dörmögi egyik is, másik is. Így is sok az, amit adóban kell lefizetnem.

Hohó, tisztelt polgártárs! Ha ön az adóbevallási iven kevesebbnek tünteti föl jövedelmét a ténylegesnél, akkor — bocsánat a kemény szóért — ön hazudik. És ha ekkép ön kevesebbet fizet az államnak, mint amennyit tényleges jövedelme után az adótörvények értelmében fizetnie kellene, akkor ön — bárhogya is tiltakozzék — csalást követett el. Tömlöczbe nem vehetik miatta, de a megalkuvást nem ösmerő morál szerint mégis csak csalt.

Ismerünk férfiakat, kik egy perczig sem túrnának meg a maguk kaszinójában olyan urat, akire nyilvános hazugság bizonyosodott, de ugyanezek a rideg becsületbirák melegen szoritanak kezét azokkal, kikről ők is, meg az egész város tudja, hogy elhazudták a jövedelmüket és így a kincstárt megcsalták. Sőt, ha lehet, maguk is követik a példát. Igazán érdemes volna közzétenni a fővárosi adófizetők bevallási ivateit. Meglátnók a kimutatásból, hogy uriemberek, akikről magunk is tudjuk, hogy évenként 40–50.000 korona jövedelemmel birnak, mindössze 10–15, maximum 20 ezer koronát vullanak be. Ne tessék hinni, hogy ezek csak criptogam, a nyilvános élettől távol álló burzsoák. A jövedelem letagadók közt találni fogunk közéleti Catokat, hon- és városatyákat is, kik egyébként szinte illatoznak a nagy becsületességtől és bömbölve hirdetik, hogy a „haza mindenek előtt.“

Ha jól meggondoljuk, az állami tisztviselőkön kívül vajmi csekély azok száma, kik annyival adóznak, amennyi dukál. De magasabb állami tisztviselőt is nem egyet tudnánk megnevezni, aki busás mellékjövedelmeit az adókimvetés elől gondosan eltitkolja. Mert a hazai közfelfogás szerint adóügyben hazudni nem hazugság és az államot megrövidíteni nem csalás. És ha valakire rábizonyítják, hogy eltagadott a jövedelméből, az csak privát malheur, de nem megbecsületenítő faktum. Angliában az ilyen ember ki volna zárva minden tisztességes társaságból, nálunk ellenben tovább is szerepelhet a törvényhatósági testületben, a parlamentben és a becsületbiróságokban.

Lónyay Menyhért mondotta, hogy Magyarország legalább 50 millióval több volna az adóbevétele, ha a magyarok az állammal szemben úgy fognák fel a polgári kötelességet és a polgári becsületet, mint az angolok. Vagyis ha nem hazudnának és nem csálnának.

Az adókimvető bizottságok bölcsen tudják — wie der Schelm ist, so denkt er — hogy az adóalany nem tesz őszinte bevallást. És ezért több adót vetnek ki reá, mint amennyit a bevallás után kellene megállapítani, akkép gondolkozván, hogy majd eljön az illető és dühöngve vagy rimánkodva a leszállítást fogja kérni. Valamit enged a bizottság és az adó-

alany azzal a fölemelő tudattal távozik, hogy mégis csak becsapta a kincstárt.

Nagy néha azonban előfordul, hogy egy szegény ördög mit sem tagad le a jövedelméből és igazságtalanul róvatik meg tulmagas adóval, de elmulasztja reklamálni a kivetés ellen. Ez issza meg aztán a levét annak a gyönyörűséges állapotnak, hogy nálunk a polgárok megcsalni törekszenek az államot, a pénzügyi közegek pedig nem biznak a polgári igazmondásban.

Ezen a szégyenletes állapoton változtatni kell nemcsak a közmoral, hanem az állam fiskális érdekeinek szempontjából is. Kényszeríteni kell az adófizetőket az igazmondásra. A birságolás nem elég hathatós fegyver a jövedelem eltagadások ellen. Törvény mondja ki, hogy akire rábizonyul, hogy eltitkolta jövedelmét: polgári jogaitól 5 évre megfosztatik.

Kiváncsiak vagyunk, lesz-e oly bátor és elszánt férfit, ki ezt az indítványt a törvényhozás elé viszi.

Magán detektivek.

— Rudnay főkapitány figyelmébe ajánlva. —

Meglehetősen ismerem a kontinens valamennyi nagy városának viszonyait és egész határozottsággal merem állítani, hogy Konstantinápolyt kivéve nincs Európában még egy metropolis, ahol annyi magán-detektiv lézengne, mint Budapesten. A török fővárost különben nem is kellene emlitenem. Ott nincsenek a közönség zsebére pályázó privát-detektivek, hanem csak hivatalos és félhivatalos kémek. Ezek száma azonban sok ezer és Paul de Réglá, a Csiragan palotában őrzött V. Murad szultán egykori orvosa joggal nevezhette nemrég megjelent könyvében Konstantinápolyt „La ville de l'espionnage”-nak, a kémkedés városának.

Hagyjuk azonban a szultán városát és tekintsünk szét Budapesten.

Mi lehet az oka annak, hogy nálunk legalább huszszor „annyi privát-detektiv”, „magán kutató” és „bizalmi ügynökség” működik, mint Bécsben, Párisban és Londonban, amely városok, tudvalevőleg háromszor, illetőleg ötször és tízszer nagyobb lakossággal bírnak, mint Budapest? Azt jelentené-e ez az aránytalanság, hogy a mi társadalmi életünkben több a titkos véték, mint ama metropolisokéban? Ilyet naivitás volna feltételezni, akármily Sodomának tartunk is fővárosunkat. Az okot másban kell keresni. Nem a társadalom szükséglete teremtette meg nálunk a magán-detektivek nagy számát, hanem a kétes egzisztenciák elszaporodása és a hatóságok érthetetlen toleranciája.

Körülbelül tíz-tizenöt esztendeje, hogy Budapesten fölbukkant néhány Tricoche és Cacolet-féle individuum. A közönség eleinte mosolygott. Ugyan

ki fog hozzájuk fordulni? Szegény ember maga jár a megtudnivalója után, a nagy uraknak pedig készségesen rendelkezésére áll a rendőrség detektiv-osztálya.

Am az új foglalkozás kellett, hogy jövedelmet hozzon az illetőknek, mert gombamódra szaporodni kezdtek a konkurrensok. Ma már nincs napilap, melynek kishirdetéseit közt legalább négy-öt Tricoche ne ajánlaná diszkrét szolgálatait a közönségnek.

Föl lehet vetni a kérdést: van-e egyáltalán jogosultsága a magán-detektivségnek? Noha a jogrenddel ellenkezik, hogy magán egyének üzletszerűen kémkedjenek és beleártsák magokat egyesek vagy családok intim ügyeibe, a kérdésre apodiktikus tagadással még sem válaszolhatunk. Mert a nagy városok életében sokszor fordul elő oly eset, amelyekben eljárni a hivatásos rendőrnek nem lehet. Ezek az esetek többnyire családi és bizalmi ügyek, amelyekhez a rendőrségnek és a büntető-törvénynek nincs köze. Az ily ügyek intézésére szükséges a magán nyomozó. Ámde, ha koncedáljuk is ennek a foglalkozásnak kényszerű jogosultságát, nyomban hozzá kell tennünk, hogy ez a foglalkozási ág korlátozandó és megrendszabályozandó. Még pedig azért, mert szabadjára bocsátva mérhetetlen erkölcsi károkat okoz és valósággal fekélyt képez a társadalom testén.

Állításunkat konkrét példákkal bizonyíthatjuk.

Egy gazdag fővárosi vállalkozó, aki gyakran utazni kénytelen a külföldön s akinek fiatal felesége van, tavaly névtelen levélben figyelmeztetve lett, hogy távollétét neje galáns kalandokra használja fel. A vállalkozó már tul van az ötvenedik éven, tehát a féltékenység ördöge feltámadhatott volna benne. Azonban a levél nem zavarta meg nyugalmát; elzárta íróasztala fiókjába és nyugodtan készült legközelebbi utazására. Másnap nyomtatott prospektust kapott postával, amelyben egy magán-detektiv felajánlja szolgálatait adósok kinyomozására, megfigyelésekre és a legdiszkrétebb családi ügyekben való eljárásra. A mi emberünk nem esett a fejlagyára. A prospektust olvasván, nyomban az a gondolat villant meg agyában, nincs-e valami összefüggés az anonim levél és az ajánlkozás között? Nem töprengett sokáig, ment egyenesen — egy másik magán-detektivhez és átadván a levelet, meg a nyomtatványt, megbízta: indítson nyomozást. Az eredmény igazolta gyanuját. A konkurrens magándetektiv 48 óra mulva diadalmas kárörömmel jelenté és bizonyítá, hogy az anonim levelet nem írta más, mint a prospektus beküldőjének szeretője és hűséges segítőtársa.

Hogy az illető uriember hány pofot adott annak a másik magándetektivnek és mint törte szét botját a szoknyás kompanistán, az nem tartozik ide. De ez az eset is mutatja, hogy a magándetektivek mily galád módon kísérlik meg a „kundsafrok” szerzését, mit sem törődve azzal, hogy esetleg örökre feldulják családok boldogságát és nyugalmát.

Olyan esetet is tudunk, amikor egy magán-detektiv tényleg megállapította, hogy egy vagyonos ur neje házasságtörést követ el. Fölfedezéséről azonban nem megbízójának, a férjnek, hanem az asszonynak és a szintén jómódu, előkelő állásu szeretőnek tett jelentést. Ez utóbbi nős ember volt, s a botrány elkerülése végett az asszonynyal együtt ezeket fizetett hallgatási díjúl a magán-detektivnek. A jómadár éveken át zsarolta a szerelmes párt és a szipolyozás csak akkor ért véget, midőn a megcsalt férj önmaga kétségtelen bizonyítékot szerzett neje hűtlenségéről.

Lehetetlennek tartjuk, hogy a fővárosi államrendőrség az ezekhez hasonló esetekről informálva ne volna. Miért tűri mégis a magán-detektiveket? Az iparszabadság nem terjedhet odáig, hogy védelme alatt ily visszaélések fölburjánozzanak. Ha a rendőrség szükségesnek látta, hogy kávéházat és cselédszerző intézetet csak oly egyén nyithasson, akinek ő ad erkölcsi bizonyítványt, sőt az újabb időben morális föltételekhez köti még a cselédközvetítők kifutóinak existenciáját is: mivel képes indokolni a magán-detektivek meg nem rendszabályozását? A társadalomra nézve ezerszerre fontosabb, hogy csak kifogástalan karakterű emberek üzhessék a magán-nyomozásokat, mint az, hogy rovott vagy rovatlan előéletű legény hozza helybe a felfogadandó szolgálot.

Hogy a főkapitányság szemmel tartja a magán-detektiveket és minden panaszt szigorúan megtorol, vajmi kevés segítség a baj ellen. Mert először is annyi magán-detektivet képtelenség folyton ellenőrizni, másodszor pedig — épp az ügyek diszkrét volta miatt — panaszos csak a legritkább esetekben jelentkezik.

Egyetlen módja van a fekély gyógyításának: tessék *szabályrendeletben kimondani*, hogy magán-detektivként nem szerepelhet más, mint aki *erre az államrendőrségtől engedélyt nyert*. Ha aztán a főkapitányság az engedélyek kiadásánál kellő körültekintéssel jár el és szigorú mértéket alkalmaz, nálunk is lesznek megbízható, tisztességes magán kutató-irodák, mint Londonban és Párisban, amelyekkel néha az ottani rendőrség sem röstelli összeköttetésbe lépni.

Helyes-e adósságot csinálni?

A főpolgármester-választása alkalmából szóvá tettük a főváros pénzügyi politikáját és utalva a teljesen kimerített kölcsönökre, ama nézetünknek adtunk kifejezést, hogy a háztartási egyensúly fenntartása végett célszerűbb volna újabb adósságok csinálása helyett a községi pótdót fölemelni.

E véleményünkkel szemben lapunk egyik olvasója a következőket jegyzi meg:

Azt, hogy a főváros aránylag rövid idő alatt több kisebb és nagyobb kölcsönt vett föl, nem lehet könnyelmű gazdálkodásnak mondani. Budapest roha-

mosan fejlődött, s ennek természetes következménye volt a községi kiadások váratlan nagy mérvű emelkedése. Szükségszerűleg növelni kellett a bevételi forrásokat is. Miután azonban az új források nem elégitették ki a szükségleteket, illetőleg a jövedelem nem volt elegendő a nagy befektetések eszközzésére, a főváros kényszerült kölcsönök felvétele után megszerezni a szükséges pénzt. Ámde erősen téved, aki azt hiszi, hogy csak rossz és tervnélküli gazdálkodás mellett támadnak adósságok. A hitelt nemcsak magán egyének, hanem városok is előnyösen, a saját javukra kihasználhatják.

E tekintetben érdemes utána nézni, miként járnak el pénzügypolitikai szempontból az angol városok és hogyan ítélik meg ottan a városok kölcsön-műveleteit, az angol városok pénzügyi szempontból valóban államot képeznek az államban, mert az önkormányzati testületek pénzügyi ügyekben ugyanazon jogokat veszik igénybe, mint az állam. Különösen áll ez a kölcsönök felvételénél. Az angol városok fejlődését, népességüknek szaporodását, iparuknak és kereskedelmüknek emelkedését azon kölcsönökből ítélhetjük meg, a melyek a városokat terhelik. A municipális adósságok főtényezőivé lettek a modern angol községi életnek, s azok jelképei ama nagy önbizalomnak, melyet az önkormányzati testületek, s a községi közigazgatási hatóságok saját erejükbe helyeznek abban a tekintetben, hogy az őket terhelő kölcsönökből folyó kötelezettségeiknek pontosan eleget fognak tenni. Valamint Angolország az államkölcsönök kötése tekintetében mintaképül vehető, úgy szolgálhatnak példaként az angol városok a községi kölcsönök felvételében.

Az angol városoknak már régtől fogva önértékes törekvése volt az, hogy községi szükségleteikre minden időben és mindig előnyös kölcsönöket szerezzenek. A legelőnyösebb és legnagyobb hitel megszerzésében különösen nagy a versengés London, Liverpool, Birmingham, Manchester, Leeds, Sheffield, Bristol, Budford, Salford, Hull, Stocke, Newcastle, Westham, Portsmouth, Leicester, Sunderland, Nottigham, Oldham, Brighton, Bolson és Blackburn városok között, a melyek mindegyikének lakossága meghaladja a 100,000 lelket, mindegyike góczpontja az angol iparnak, kereskedelemnek, s a melyeknek községi adósságai együttvéve jelentékeny mértékben meghaladják az angol nemzeti államadósságot.

Mig az angol állam 1875. év óta évenként 28.800,000 font sterlinget fizet kamat és tőketörlesztés (amortisatio) fejében a nemzeti kölcsönre és a kölcsön törlesztését sietteti, addig a városok épen ellenkezőleg cselekszenek, a mennyiben kölcsöneik kamatait újabb adósságokból fedezik és egyáltalában nem gondolnak a kölcsönök visszafizetésére (amortisatiójára). Az összes angol és walesi municipiumoknak adósságai együttesen az 1875. évben 92.000,000 font sterlinget tettek ki, míg azok ma 200.000,000 font sterlingnél is többet rugnak. S ezen óriási adós-

sággal szemben az angol városok hitele mind jobban emelkedett, mert fizetőképességükben, erejükben, s általában véve abban, hogy kölcsöneikben elvállalt kötelezettségeiknek idején és pontosan eleget fognak tenni, az angol kapitalisták kételyt egyáltalában nem támasztanak. A különböző községi értékpapírok tőzsdei árfolyama (értékükhöz viszonyítva) rendszeren oly magasan jegyeztetik, mint a consolok árfolyamai és éppen azért oly nagy bizalommal vannak a községi értékpapírok iránt, hogy azok a legkedveltebbek közé tartoznak és befektetésre szívesen veszik.

Szinte úgy tetszik, mintha az angol városok szabályt alkottak volna abból, hogy az egyszer felvett kölcsönt ne törleszszék, ne kisebbítsék és állandóan és folytonosan kölcsönökből éljenek, s minden adósságot újabb kölcsönrel egyenlitsenek ki. A kamatokat pontosan fizetik, olykor egyik vagy másik kölcsönt törlesztik is, de adósság-könyvük általában véve csak növekedést mutat, a nélkül, hogy kötelezettségeik enyhülnének, és ezen pénzügyi politikának szószólói és védelmezői nem fáradnak bele annak bizonyításába és megerősítésébe, hogy modern város nem lehet boldog és szerencsés, ha nagyobb kölcsöne nincsen, mely a város fejlődéséhez mért nagyobb feladatok megvalósításához szükséges eszközöket megadja.

A városi kölcsönök rendszerint kifejezésre jutnak azokban a hatalmas alkotásokban, melyeket a községi közigazgatás létesít a közbiztonság, a tisztaság, a közérkölc, a közegészség, a vízszolgáltatás, csatornázás, munkaházak építése, közvilágítás, a szemét és hulladék elszállítása, közlekedés, tanügy stb. érdekében, s a mely beruházások közvetlenül vagy közvetve jelentékeny hasznot hajtanak.

Az angol városok a múlt század kezdete óta csinálnak adósságokat, a midőn a kereskedelem, a hajózás és az ipar terén bámulatos haladást tettek, s a mely fejlődésnek és emelkedésnek egyenes következménye volt a kölcsön felvétele. Ma Anglia ezernél több nagy városának mindegyike kisebb-nagyobb kölcsönrel van megterhelve, melynek nagysága rendszerint arányban áll egyrészt a lakosság számához, másrészt pedig ipari és kereskedelmi képességeinek mértékéhez és erejéhez.

Anglia fővárosának, Londonnak kölcsöne, melyet a londoni grófsági tanács (County Council) vett fel, 37.941,704 font sterlinget tesz ki, ezen kívül a City saját számláján 4.500,000 font sterling után fizeti a törlesztési részleteket. Valamint lakosságának számában (6.000,000), úgy adósságának nagyságában is London felülmúlja a világ bármely városát.

Bizonyára elbizakodottság lenne részünkről, ha Budapest közigazdasági erejét Londonéval hasonlitanók össze, de azért hivatkozhatunk arra, hogy a teherviselésre hivatott erőknél már nálunk is meg van az a mértéke, a mely a hitel növelésére alkalmas és feltétlenül bizalmat érdemel. A lakosság szaporodása és különösen intellektuális képességeinek

növekedése, a vállalkozási szellem, a technikai tudományokban és ismeretekben való képzettség ma már messze felülhaladják ama színvonalat, melyet csak egy-két évtizeddel azelőtt is Budapest ipara és kereskedelme fölé huztak. A vagyontépzés erői nálunk is megvannak, csak az eszközöket kell még megszerezni, a melyekkel ez erőket hasznos munkába fogjuk!

Tőzsdebíróság heti krónikája.

Lapunk ezen számában megkezdjük a *Fővárosi Tudósítói* című nyomatos lap tudósításai alapján a tőzsdepörök közlését. Ez a közhasznú rovat nagy fontossággal bír a kereskedői világra, amely innen nyeri értesüléseit. Minden számunkban közölni fogjuk a héten lefolyt tőzsdeperek tárgyalásainak lefolyását és eredményét.

Czukorrépa-pör.

Érdekes pört tárgyalt ma a tőzsde választott bírósága, melyet nem az összeg nagysága, hanem maga az eset tett érdekessé. A „Nagysurányi Czukorgyár“ Nagysurányban és a környékén nagy mennyiségű czukorrépát vásárolt össze, melynek legnagyobb részét Weinréb Mór, ottani kereskedőtől szerezte be. A kötlevel szerint Weinréb tartozik a répát taszlári állomásra szállítani, ahol lerakási helyről és vasuti kocsikról már a nagysurányi czukorgyár tartozik gondoskodni. Mikor Weinréb a czukorrépát Taszlárra szállította, tudta, hogy sem lerakási helyről, sem pedig vasuti kocsikról a gyár részéről gondoskodás nem történt. Erre a czukorrépát a pályatestre lerakatta és tovább állt. A czukorgyár ezért beraktározási költség címén a Weinrébnek járó vételárból 180 koronát levont, melynek visszatérítése iránt Weinréb keresetet indított a „Nagysurányi Czukorgyár“ ellen a tőzsdebírósnál. A mai tárgyaláson mind a két fél a maga igaza mellett érvelt, de ítélethozatalra mégsem került a sor, mert a bíróság tanúkihallgatást rendelt el annak a bizonyítására, hogy tényleg nem volt e taszlári vasuti kocsi, vagy lerakási hely rendelkezésre.

Dreyfuss-pör a tőzsdén.

Régóta huzódó pörben hozott ma ítéletet a tőzsde választott bírósága. Ez év tavaszán négy fiúmei gabonakereskedő, névszerint Vigó és Aidigán czég, Spitzer Ignác, Haramia Károly és Léderer József együttesen 500 waggon Laplata délamerikai kukoriczát vásároltak Dreyfuss Lajos és Tsa párizsi gabona-czégtől. Mialatt az áru utban volt Fiume felé a kukoricza ára 2 koronával olcsóbb lett. Erre a vevőcégek az áru minőségét kifogásolván, annak átvételét megtagadták. Ebből számos per keletkezett. Dreyfuss-czég követelte az áru átvételét, a vevőcégek pedig azt hozván fel okul, hogy a kukoricza

romlott (mahl mais) annak átvételét megtagadták. Az első és második szállítmányra nézve a tőzsde-bíróság már előbb úgy döntött, hogy a vevők az első szállítmányt egészben, a második szállítmánynak azonban csakis a felét tartoztak átvenni 7% bonifikatio ellenében. Utóbbi esetben ugyanis a vevők képviselője hatásköri kifogást emelt a tőzsdebíróság ellen, mert a kukoricza minőségének megállapítására csakis a megvizsgáló állomást tartotta illetékesnek. Ezt a kifogást a bíróság elutasítva, hozta a fenti határozatát. A mai tárgyalás anyagát a harmadik szállítás képezte. A választott bíróság elnöke Geiger Mór kir. tanácsos, tagjai pedig Strasser Alfréd, König Adolf, Weisz Fülöp és Klein Gyula voltak. A felperes Dreyfus-czéget Dr. Virág Mór, az alpereseket Dr. Félegyházy Ágost volt tőzsdetitkár képviselte. A harmadik szállítmány 34 waggon kukoriczát tett ki, melynek átvételét a vevők megtagadták. Dr. Félegyházy ez esetről is hatásköri kifogást emelt és kérte a bíróságot, hogy a kukoriczát a megvizsgáló állomáshoz küldje át megvizsgálás miatt. Ezt a kérést a bíróság nem vette figyelembe és hosszas tanácskozás után kötelezte Lederer Józsefet 3% bonifikáció mellett az áru átvételére, Vigó és Aidigán czéget az átvétel alól felmentette és Spitzer Ignácot 2½% bonifikáció mellett kötelezte az áru átvételére, míg Haramia Károly czéggel nem lévén tőzsde szokás kikötve, utasította felperest a vételár iránti kereset benyújtására.

Egy magyar hajó lefoglalása Szerbiában.

Megirtuk a múlt hónapban, hogy Sabácson a Duna szerb partján a szerb hatóság lefoglalta Strasser és König budapesti czég címére feladott 3000 métermázsa búzával megrakott és a Duna Gözhajózási Társaság tulajdonát képező Körös nevű hajó rakományát már akkor, amidőn a hajó a szerb partot elhagyta. Az eset előzményei ezek. Strasser és König czég vett 3000 métermázsa búzát Rankl I. sziszeki gabonakereskedőtől. Rankl az árut Jovanovits Tódor sabácsi gabonakereskedőtől vette és ezt Sabácson hajóra rakva Budapestre akarta továbbítani. Rankl azonban nem fizette ki Jovanovitsnak a vételárát, aki múlt hó 10-én a hajóra rakott búzát le akarta foglaltatni. Mikor a szerb hatóság kiküldöttei a foglaltatást foganatosítani akarták, akkor a hajórakomány már szabályszerűen fel volt adva, a Duna Gözhajózási Társaság sabácsi ügynöksége már ki is állította volt feladóvevényt, sőt az uszályhajó a parttól már 50-60 méternyire eltávolodott. A hatóság emberei ekkor lelövélssel való fenyegetéssel arra birták a hajó vezetőjét, hogy az visszatért a kikötőhöz, mikor is a rakományt bíróságilag lefoglalták és az árut átadták a hajóstársaságnak megőrzés végett. Ugy Strasser és König czég, mint pedig Rankl az osztrák-magyar konzulhoz fordultak a dolog orvoslása végett, mert a hajó menetközben már magyar

területen volt, ahova a szerb hatóságnak lépnie nem volt szabad. Ez a diplomáciai ügy eddigelé még befejezést nem nyert, ellenben Strasser és König czég visszakövetelte Rankltól a már kifizetett vételárát, sőt még kártérítési igényt is támasztott és 40.000 korona erejéig keresetet indított Rankl ellen, mely ügyet ma tárgyalta a tőzsdebíróság Simon Jakab elnöke alatt. Az alperes Rankl Polonyi Géza orsz. képviselő ügyvéd képviselte és azt igyekezett bizonyítani, hogy a Strasser és König czég a gabonát megvette, azt Rankl szabályszerűen feladta, őt semmi felelősség nem terheli. A felelős a jogtalan bírói foglalásért csakis a Duna Gözhajózási-Társaság, amely ennek foganatosítását megakadályozhatta volna. A választott bíróság ma még nem hozott ez ügyben határozatot, hanem a tárgyalás folytatását e hó 9-ére halasztotta.

A 9-iki folytatólagos tárgyaláson Polonyi Géza, Rankl jogi képviselője, épugy mint a multkor a maga illetve fele igaza mellett érvelt és azt iparkodott bizonyítani, hogy a szerb hatóság Rankl adósságáért Strasser és König czég áruját foglalta le, mivel a vétel akkor már megtörtént. Dr. König Vilmos ellenben a Strasser és König czég képviselője azt vitatta, hogy Rankl az iránt is tartozik felelősséget vállalni, hogy az áru a vevő czég birtokába jusson ne csak annak címére feladassék. A megtartási evikció mellett érvelt míg Polonyi annak létezését is tagadta.

Ítélet: Rankl I. czég köteles a hajó feladási vevénye és egy átruházási nyilatkozat ellenében Strasser és König czégnek 35,400 korona vételárát, továbbá 2423 kor. kártérítést, különbeni végbehajtás terhe alatt megfizetni. A bíróság nem tekinti a vételt megkötöttnek, illetve az árut szállítotttnak. Az a körülmény, hogy a felperes czég megbízottja nem érkezett idejekorán Sabaara a hajó berakásához, még nem jogosítja alperes czéget arra, hogy az árut a hajóba berakva, átadatotttnak tekintse. Az a körülmény pedig, hogy a feladóvevény felperes birtokában volt, még nem igazolja a tulajdonjogot. Mert a feladóvevény nem más, mint a fuvarozó társaság elismervénye az áru átvételétől. Magát az árut csakis a rakjegy helyettesítheti, továbbá azáltal a körülmény által, hogy bírói foglalás történt, az áruvétel hatályát vesztette, mert az eladó köteles jótállást vállalni aziránt, hogy a vevő címére föladott áru semmikép se zavartassék meg. Igaz ugyan, hogy ez esetben a szerb hatóság a nemzetközi szerződés durva megsértése által foglalta le az árut. Mindennek dacára a felelősség az eladót terheli. A feladó vevényen, feladó gyanánt a kereskedői szokás ellenére alperes szerepelt, ezenkívül a Duna gözhajózási társaság könyvei alapján ugyancsak megállapítható ez a körülmény. S minthogy alperes az áru kifizetése napján már tudta, hogy a rakományt veszély fenyegeti, a vevő czéggel szemben a fedezés jogát is meg kellett állapítani. Az ítéletet a nagyszámu hallgatóság megéljenzezte.

Peres téglák.

Majorossy Géza építész 1900. évben egy kötetést csinált a Kőszénbánya- és Téglagyár-részvény-társasággal egy millió téglára ezrenként 19 forintjával, oly kikötés mellett, hogy a téglákat csak az esetben veszi át, ha az Attila-utczában építendő Mauks-féle házhoz használhatja föl. A Mauks féle ház építése azonban elmaradt. Majorossy a téglákat nem vette át, sem pedig az időközben felmerült árkülönbözetet nem fizette meg, hanem a kötlevelet meghosszabbította további 2 évre. Ennek lejártá után pedig kijelentette, hogy a téglákra belátható időig szüksége nem lesz, tehát a kötlevelet nem hosszabbítja meg. A társaság pert indított Majorossy ellen az egy millió téglá átvétele, illetve az árkülönbözet megfizetése iránt, mely ügyet ma tárgyalta a tőzsde választott bírósága Horváth Elemér miniszteri tanácsos elnöklete alatt. Majorossy avval védekezett, hogy közte és Löwy nevű igazgató között oly értelmű szóbeli megállapodás történt, mely szerint Majorossy csak az esetben tartozik a lekötött téglát átvenni, ha azt a Mauks-féle ház építésénél felhasználhatja. Ez nem következett be és ő a kötlevelet magára nézve semmisnek nyilvánította. Ekkor Löwy a társaság igazgatója, arra kérte, hosszabbítsa meg a kötlevelet — szíveségből — azért, mert a kőszénbánya- és téglagyár-részvénytársaság belement a kartellbe és ezen kötetést a kartellnek már bejelentette. Majorossy aláírta a meghosszabbított kötlevelet erre való tekintettel és azon reményben, hogy a lekötött téglát egy más Attila-utczai ház építésénél felhasználhatja. Ez az eset azonban nem következett be s így a további meghosszabbítást megtagadta. A bíróság véghatározatot nem hozott ez ügyben, hanem elrendelte Löwy igazgatónak tanukép való kihallgatását.

Gróf Festetich Tasziló bérloí.

Régóta húzódó pert tárgyalt ma a tőzsde-bíróság választott bírósága. Néhány év előtt nagy felűnést keltett Nagy-Kanizsán Scherz és Engländer gabonakereskedő cég tönkrejutása. A cég egy millió forint passzívával csődbe jutott. Sauer Ignác ottani kereskedő is érdekelve volt e cégnél, s hogy pénzét megmentse 240.000 koronát bocsájtott a vagyonbukott cég rendelkezésére, hogy hitelezőivel kiegyezzen. A kiegyezés megtörtént és Scherz az egyik cégtulajdonos halálából társult Sauer Ignáczal és mint közkereseti társaság bérbe vették Gróf Festetich Tasziló csurgói birtokát. Ebbe a bérletbe Sauer a már kölcsönzött 240.000 koronán felül, még 800.000 koronát fektetett be. A közkereseti társaság a szerződésbe 60.000 koronát bánatpénzül kötött ki, ha valamelyik a bérleti szerződés lejáratá előtt meg akarná szüntetni a társas viszonyt. Scherz egy ízben elment Gróf Festetichhez és arra kérte, hogy ne ismerje el Sauert bérlojének, továbbá ügyleteket kötött, pénzt vett fel és adott ki Sauer tudta

és beleegyezése nélkül. Amikor Sauernek ezek a dolgok tudomására jutottak, kilépett a társascégből és a közkereseti társaság szerződésének felbontása iránt keresetet adott be Scherz ellen, a tőzsdebírósnál. Scherz viszont Sauert polgári uton perelte a 60.000 K. penale iránt. A tőzsdebírósnál ma tárgyalta ezt a pert, amelynek folyamán az alperes képviselője Dr. Tolnai Lipót, a választott bíróság két tagja Simon Jakab és Székely Ferencz ellen kifogást emelt és kérte az ügy felfüggesztését addig, amíg a Scherz által Sauer ellen a polgári pör befejezve nincs, amelynek során a két kifogásolt bírót a polgári bíróság kifogja hallgatni. Felperes képviselője Dr. Lamberger József az érdekeltségi kifogás és az ügy felfüggesztése ellen érvelt és kérte a tárgyalás folytatását, amit a bíróság el is rendelt. Ítélet hirdetésre ezuttal még nem került sor.

A kölcsönvett fehérneműek.

Szécsi Lipótnak a Lázár-utczában egy nagy fehérnemű tisztító gyára és fehérnemű kölcsönző-intézete van. Vendéglő és kávéházakat szokott ellátni a szükséges abroszokkal, asztalkendőkkal és egyéb e szakmába vágó fehérneműekkel. E kölcsönzött fehérneműkért Szécsi nem kér kölcsön díjat, csupán azt köti ki, hogy az általa kikölcsönzött fehérneműt a kölcsönző nála köteles mosatni, amiért természetesen már fizetség jár. Szécsi 1893-ban Máda Lajos kerepesi-uti vendéglőssel is kötött egy ily értelmű szerződést, a ki ezt úgy szegte meg, hogy a fehérneműeket otthon mosatta s ily módon Szécsit megkárosította. Ezt Szécsi megtudta és pert indított Máda ellen a tőzsdebírósnál, a mely ma tárgyalta az ügyet. Máda azzal mentette eljárását, hogy Szécsi nem szállította idejekorán a kimosott fehérneműt. E körülmény azonban nem nyert beigazolást és a bíróság Máda 1000 korona kötbér és az összes költségek megfizetésére ítélte.

KÖZGAZDASÁG.

A Magy. olajipar részvénytársaság

e hó 28-án rendkívüli közgyűlést tart, a melyen ki fogja mondani a felszámolást. A társaság oly súlyos anyagi viszonyok közé került, hogy a gyár már be is szüntette üzemét. A 28-iki közgyűlésnek egyébként mint biztos forrásból jelenthetjük, más érdekes tárgya is lesz. Ugyanis Rosenfeld igazgatósági tag előterjesztést fog tenni az iránt, hogy Reich Jenő vezérigazgató vád alá helyeztessék.

Hirek a városházáról.

Villamos hókotró gépek. A városi villamos vasut új fajta kotrógépet csináltatott 24.000 korona költséggel. Most engedelmet kér a tanácstól, hogy a gépet majdan üzembe is vehesse. A mérnöki hivatal felülvizsgálta az elektromos hókotró gép terveit s miután azokon semmi kifogásolni valót nem talált, az engedély megadását javasolja.

Védekezés a kirándulók ellen. A Szemlő-hegy és vidéke egyesülete ama panasszal fordult a tanácshoz, hogy a nyári időben különösen ünnepnapokon a kiránduló közönség ellepi a magántelkeket és kárt tesz az ültetvényekben. Eme türhetsen állapotok oka első sorban abban keresendő, hogy az egész Szemlőhegyen s a környékén nincsen egy közterület sem, melyeket a kirándulók pihenő helyül használhatnának s így kénytelenek magántelkeken megtelepedni. Ez által maguknak kellemetlenséget szereznek, mert az őr akárhányszor elzavarja őket, a telektulajdonosoknak pedig kárt okoznak. E bajok megszüntetésére az egyesület azt javasolja most a tanácsnak, hogy a Szemlőhegy ama pontjain, melyek a kirándulók részéről a legsűrűbben kerestetnek föl, közterületeket szerezzen a főváros s azokat begyepesítve lássa el néhány paddal. A szükséges területek megszerzése ez időszereint még nem járna nagyobb áldozatokkal amennyiben a telkek most még olcsón kaphatók. A tanács javaslattétel céljából kiadta ez ügyet a mérnöki hivatalnak.

A cselédszerző üzletek. A cseléd-szerzőkre vonatkozó új szabályrendeletben a főváros a numerus clausus mondotta ki és 60-ban állapította meg a cselédszerző üzletek számát. A tanács ennek alapján felhívta a kerületi elöljáróságokat, hogy a cseléd-szerző üzleteknek kerületenkint való arányos elosztása ügyben értekezletet tartottak, melynek eredményeképp azt a javaslatot terjesztik a tanács elé, hogy a 60 üzletből az I-ső kerületnek jusson 3, a IV-nek kerületnek 14, az V-nek 6, a VI-nak 8, a VII-nek 10, VIII-nak 7, a IX-nek 4, s a X-nek 1 cselédszerző üzlet. A tanács a javaslathoz képest fog eljárni.

A rendőrség felügyelete a közmunkák fölött. A Rottenbiller-utczában történt burkolatlopás esetéből kifolyólag a rendőrség felkérte a tanácsot, adja ki utasításba, hogy az összes közmunkák végrehajtásának ideje a kerületi kapitányokkal közöltessék, mert a rendőrség csak úgy gondoskodhatik az utcán felhalmozódott anyag biztonságáról. A kerületi elöljárók ezt az eljárást nem tartván észszerűnek, azt javasolták, hogy a közmunkák felügyeletével megbízott közegek arczképes igazolványt kapjanak a rendőrségtől. Ezt a módot azonban a tanács nem látja célravezetőnek, miért is felhívta a tanács az ügyosztályt, hogy tegyen e tárgyban elfogadható javaslatot.

Kevés a villamos kocsik. A IX. kerületi elöljáróság a hozzá érkezett számos panasz következtében előterjesztést tett a tanácsnak, arra nézve, hogy a közuti vaspályatársaság közvágóhídi vonalán a kocsik télen át is rövidebb időközökben közlekedjenek. Tekintettel arra, hogy a helyiérdekű vasut is növeli a vonal nagy forgalmát, az elöljáróság annak az elrendelését is kéri a tanácstól, hogy a közvágóhídi végállomásra fedett várócsarnokot építtessen a társulat. Mert csakugyan, nem méltányos azt követelni a publikumtól, hogy a télviz idején esőben, hóban a szabad ég alatt várakozzék a villamos kocsikra. Hasonló kérelemmel fordult a tanácshoz a IX. kerületi polgári kör is.

A pesti belső körút kiépítése alkalmával teljesített munkák és anyag átengedések ügyében a fővárosi közmunkák tanácsa és a főváros között most történik a kölcsönös végleges elszámolás. A főváros már átküldte az elszámolását, melyre vonatkozólag ma átirt a közmunkatanács, s az elszámolásnak a maga javára leendő helyesbítését kívánja, miután a főváros a ténylegesnél kisebb összegben vette fel a maga tartozását. A közmunkatanács szerint a főváros tartozása kitesz 48,190 forint 95 krt, a követelése pedig 30.194 frt 89 krt. Tényleges tartozása tehát 17.996 frt 12 krra rug. Az összegnek mielőbbi kifizetését kéri a közmunkatanács, annál is inkább, mert azt a 100.000 frtos kölcsönt, melyet annak idején felvett, még 1882-ben teljesen kiegyenlített.

214854/1903. X. szám.

Ajánlati felhívás.

Budapest székesfőváros tanácsa a székesfőváros által fentartott kórházakban, nevezetesen:

a) a főváros balparti részében a Szent Rókus-kórház és fiókjaiban, továbbá Szent István-, Szent László és esetleg a Szent Gellért kórházakban;

b) a jobbparti részen a kútvölgyi Szent János-kórház és fiókjaiban és a Szent Margit-kórházban házi kezelés mellett történő élelmezéshez szükséges és az ajánlati mintában részletesen megnevezett I. tejtermékek és II. gazdasági cikkeknek szállítását 1904. évi január 1-től számítandó 1 évre vagy 1904. évi január hó 1-től számítandó három évre írásbeli ajánlatok útján tartandó nyilvános árlejtésen vállalatba adja.

Miről a vállalkozni kívánók azon felhívással értesíttetnek, hogy egy korona értékű bélyeggel ellátott, a hivatalos mintalevél szerint kiállított és a bánatpénz letételéről szóló nyugtával felszerelt és lepecsételt ajánlatokat 1903. évi november 25-ik napján, szerdán, legkésőbb délelőtti 10 óráig a IV. ker. Városház-utczai központi városház II. emeletén 221—222. sz. a. helyiségében Viola Imre tanácsnok ur vagy helyettese kezéhez annál bizonyosabban nyújtják be és adják át, mert a később érkező vagy a bánatpénzről szóló nyugtával fel nem szerelt ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Ajánlatot lehet tenni külön a balparti és külön a jobbparti kórházak szükségletére és pedig a termények és cikkek egyes csoportjaira, vagy pedig az összes csoportokra.

Ha az ajánlat az összes csoportokra tétetik, ajánlattevő köteles ajánlatában világosan kitenni azt, hogy ajánlata a csoportokra együtt vagy külön is elbíráható, ennek hiányában a fővárosnak joga van azt az egyes csoportokra külön elfogadni s ez ajánlattevőt kötelezi.

Egyes kórházakra vagy pedig a dunabalparti és jobbparti kórházakra együttvéve nem lehet ajánlatot tenni.

Azon ajánlatok, melyek nem előírás és nem a hivatalos minta szerint vannak kiállítva, figyelembe nem vétetnek.

A bánatpénz készpénzben vagy helybeli takarékpénztári betétkönyvben vagy biztosítékul elfogadhatónak kijelölt tőzsdei árfolyam 90%-kal semmi esetre, azonban a mértéken felül számítandó állami vagy fővárosi értékpapirban a székesfővárosi központi pénztárnál előzetesen leteendő.

Az árlejtési és szerződési feltételek időközben a IV. ker. központi városház II. emelet 221—222. szám a. X. tan. ügyosztályban d. e. 10—12 óra közti időben megtekinthetők, s ugyanott egyes példányokban, valamint az egyes ajánlati mintalevelek is kaphatók.

Budapest székesfőváros tanácsa fentartja azon jogát, hogy a beérkezendő ajánlatok bármelyikének el vagy el nem fogadása iránt szabadon határoz.

Kelt, Budapest, 1903. évi október hó 30-án.

A székesfővárosi tanács.

M. Kir. Államvasutak. Üzletvezetőség Szombathely.
19477/I. sz.

Pályázati hirdetmény.

A m. kir. államvasutak Kis-Czell állomásán levő pályavendéglő bérletére 1904. május hótól számított öt évi időtartamra, azaz 1904. évi május hó 1-étől 1909. évi április hó 30-ig ezennel nyilvános ajánlati tárgyalást hirdetünk.

Az egy koronás bélyeggel és „Ajánlat a m. kir. államvasutak Kis-Czell állomásán levő vendéglő üzemének bérbevételére 19477 számhoz” felirattal ellátott, borítékba zárt és lepecsételt, nemkülönben a kellő okmányokkal (erkölcsi bizonyítvány, iparendély, honossági bizonyítvány stb.) felszerelt ajánlatok 1903. évi december hó 15-ének délelőtti 10 óráig a m. kir. államvasutak szombathelyi üzletvezetőségének általános — I — osztályához posta útján térli bevétel mellett nyújtandók be, bántéppénz fejében pedig 300 azaz: háromszáz korona készpénzben vagy állami letételre alkalmas értékpapirokban a nevezett üzletvezetőség gyűjtőpénztáránál 1903. évi december hó 14-én déli 12 óráig leteendő. Takarékbetét bántéppénzként nem tehető le.

Értékpapírok a budapesti illetőleg a bécsi tőzsdén legutóbb jegyzett 14 napnál nem régebbi utolsó napi árfolyam szerinti értékben, de legfeljebb csak névértékben fognak számíttatni. Bántéppénz letételéről szóló pénztári letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó.

A vendéglő bérletére vonatkozó feltételek nevezett üzletvezetőség forgalmi és kereskedelmi III. osztályában, valamint Kis-Czell állomás főnökénél a hivatalos órák alatt megtekinthetők, miért is az ajánlatot tevőktől feltételeztetik, hogy a feltételeket ismerik és azokat magokra nézve egész terjedelmükben kötelezőknek elfogadják.

A feltételektől eltérő vagy a kitűzött határidőn túl érkezett ajánlatok figyelembe vételét nem fognak.

A m. kir. államvasutak részéről fentartatik azon jog, hogy az ajánlattevők közül tekintet nélkül az ajánlott bérösszegre, szabadon választhasson.

Tájékoztatásul még megjegyezzük, hogy a vendéglő lakásul szolgáló 2 szobát és mellékhelyiségeket, továbbá a vendéglő tartozékait képező két I./II. oszt. éttermet, két konyhát, két tálalót és egy mosogatót bérlo saját költségén tartozik világítani, fűteni és tisztogatni, ugyancsak ezen helyiségekben levő kályhák és tűzhelyek tisztításához szükséges kéményseprő munkákat bérlo saját költségén tartozik végeztetni, míg ellenben a közös célra szolgáló III. oszt. váró és étterem fűtése és világítása fele részben bérbeadó vasut, fele részben pedig bérlo által fog eszközöltetni.

Szombathely, 1903. október hó.

Az üzletvezetőség.

Pályázati hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak zágrábi üzletvezetősége a vonalai részére az 1904. esetleg a következő 1905. és 1906. években szükséges pályafentartási keményfák szállítására ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Az 1904. évben megközelítőleg az alábbi mennyiség szükségeltetik:

260 kbm. faragott tölgyfa (teljes élő); 4 m — 7 hosszig
5 „ tölgyfa deszka
98 „ tölgyfa palló
6 „ kemény szálla tölgyfából szükséglet szerint

Ezen kitüntetett mennyiségnél kevesebb megrendelés esetén szállító a m. kir. államvasutak ellen semminéven nevezendő igényt nem támaszthat.

Az 1904 év esetleg 1905. és 1906. évre szükséges fáneműek ugyanaz év április hó végeig beszálítandók.

Az üzletvezetőség fentartja magának a jogot, hogy a tényleges megrendelés alkalmával fenti csak tájékozással szolgáló mennyiségnél 30%-al többet vagy kevesebbet rendelhessen, ugyancsak azon jogot, hogy a szállítási év folyamán 30% erejéig pótmegrendelést tehessen.

A fák a megrendelésnél közölt méreteken szálítandók. A részletes pályázati feltételek alapján szerkesztendő ajánlatok legkésőbb 1903. évi november hó 20-án déli 12 óráig nyújtandók be az üzletvezetőség (I) általános osztályánál, a részletes pályázati feltételek értelmében leteendő bántéppénz pedig legkésőbb 1903. november hó 19. déli 12 óráig teendő le az üzletvezetőség gyűjtőpénztáránál.

A részletes pályázati feltételek valamint az ajánlati minta minden üzletvezetőségnél, kereskedelmi és iparkamaránál megtekinthetők és a zágrábi üzletvezetőség által díjtalanul kiszolgáltatnak esetleg posta útján megküldetnek.

Az általános szállítási feltételek valamint a pályafentartási fák szállítására vonatkozó különleges feltételek megtekinthetők minden üzletvezetőségnél és készpénz fizetés mellett szerezhetők meg igazgatóságunk nyomtatványtárából (Andrássy-ut 73/75. sz. alatt) még pedig az általános feltételek 50 fillér a különleges feltételek pedig 30 fillér és 20 fillér postadíj előzetes befizetése ellenében.

Feltételeztetik, hogy az ajánlattevő ezen feltételeket teljesen ismeri.

Zágráb, 1903. okt. hóban **Az üzletvezetőség.**

Hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak igazgatósága nyilvános versenyt hirdet a Brassó állomásán levő új felvételi épület gázvilágítási berendezéséhez szükséges világító testek és öntöttvas lámpaoszlopok szállítására.

A szállításra vonatkozó ajánlati minta, a költségvetés, valamint a különleges feltételek Budapest, a magyar királyi államvasutak igazgatóságának központi tervtárában (VI. ker., Teréz-körút 56. szám, földszint) és Kolozsvárott a magyar királyi államvasutak kolozsvári üzletvezetőségének pályafentartási és építési ügyosztályában 1 korona 20 fillér lefizetése mellett kaphatók.

Az ajánlatok legkésőbb 1903. évi november hó 21-én déli 12 óráig nyújtandók be alulírott igazgatóság építési és pályafentartási főosztályában (Budapest, VI. ker., Teréz-körút 56. sz. II. em. 10 ajtó). Az ajánlatok egy korona, az ajánlat mellékletei

ivenként 30 filléres bélyeggel ellátva és lepecsételve, a következő felirattal nyújtandók be: „Ajánlat a brassói felvételi épületben alkalmazandó világító testek szállítására.”

Ajánlat tehető vagy az összes tárgyakra, vagy csak egyedül a lámpaoszlopokra.

Az ajánlat benyújtását megelőző napon, vagyis 1903. évi november hó 20-án déli 12 óráig az ajánlati végösszegnek 5¹/₆-a bántpénz gyanánt teendő le a magyar királyi államvasutak központi főpénztáránál (Budapesten, VI. ker., Andrássy-ut 75. szám földszint) akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapírokban.

A bántpénzről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó.

Az értékpapírok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számíttatnak, de névértéken felül számításba nem vétetnek.

Posta útján beküldött ajánlatok és bántpénzek térti vevénynyel adandók fel.

Budapesten, 1903. november hóban.

Az igazgatóság.

Pályázati hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak igazgatósága egyes szertáraiban az 1904. évben összegyűlő és feleslegként rendelkezésre álló mintegy 3600 drb kátrányos és egyéb tisztátalan, 18,100 drb ásvány kenőolajos, 1300 drb skinolajos, 5080 drb gázolajos, 2000 drb len- és kenczeolajos és 500 drb terpentinelajos hordót eladni óhajtván, erre ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

A fent kitüntetett mennyiségekre nézve a magyar királyi államvasutak semminemű kötelezettséget nem vállalnak, ezek tehát a tényleges visszanyereményhez képest nagyobbak vagy kisebbek is lehetnek, ennél fogva köteles leend a vevő az 1904. évben tényleg összegyűlő és eladásra kerülő egész mennyiséget az általa felajánlott egységár mellett átvenni.

Az összegyűlő hordók esetről-esetre, az 1904. évi december hó végeig összegyűlők pedig a reá következő hónap 25-ig fognak a gyűjtő szertárak által az illető vevő rendelkezésére bocsátatni és tartozik a vevő ezen hordókat a felszólítás vételétől számított nyolcz napon belül átvenni és a szertárakból eltávolítani.

Határozottan kikötetik, hogy a hordók azon szertárakban veendőek át, a melyekben azok összegyűlnek; vasuti kocsi- vagy felrakásokról és továbbszállításokról a vevő saját költségén tartozik gondoskodni; ennél fogva tehát olyan ajánlatok, a melyek az egyes szertárakban összegyűlő hordóknak más szertárban való átadását vagy más állomásra való bérmentes szállítását kötik ki, figyelembe nem vehetők.

A hordók eladása kötelezettség nélkül azok állapotára történik, miért is határozottan kikötetik: hogy ajánlatban világosan kitüntetendő, hogy a felajánlott egységárak a bármely állapotban levő oly hordókért értetnek, a melyeknek minden, bár sérült alkatrészei, u. m. dongái, fenekei és abroncsai megvannak.

Kikötetik továbbá: hogy minden ajánlattevő ajánlatával az a felett hozandó határozatig visszavonhatatlan kötelezettségben marad.

Az ajánlat részmennyiségre is tehető. Az ajánló a jelen hirdetésben fel nem sorolt feltételekre nézve

a magyar királyi államvasutaknál az ócska anyagok eladása iránt 122291/96 szám alatt fenálló általános feltételeket kötelezőknek ismeri el, melyek 30 fillérért a nyomtatványtártól megszerezhetők és melyek 60 filléres magyar bélyegjeggyel, ajánlattevő saját két tanu aláírásával ellátva okvetlenül ajánlatához csatolandók. Ezen feltételek az érték járó 30 fillér és 20 fillér postaköltségnek (összesen tehát 50 fillér) a főpénztárnak való beküldése ellenében, kívánatra postával is megküldetnek.

Az ajánlatok kizárólag ezen célra rendelt s anyag- és leltárbeszerzési szakosztályunkban egy példányban ingyen kapható úrlapon ennek rovátának pontos kitöltése mellett állítandók ki.

Az ajánlatokban az ajánlati árok számokkal és szóval, végre a fenti feltételek elfogadása világosan kiteendő. Javítások és vakarásoknak az ajánlatokban előfordulniok nem szabad.

A pályázni szándékozók felhivatnak, hogy ide vonatkozó lepecsételt és (egy) 1 koronás magyar bélyeggel ellátott ajánlataikat ezen külfelirattal: „Ajánlat üres hordók megvételére 161981/903 számhoz” 1903. évi december hó 3-ának déli 12 óráig anyag- és leltárbeszerzési szakosztályunknál (Andrássy-ut 73. sz. II. em. 43/a.) benyújtani szíveskedjenek.

Bántpénzképen az ajánlott egységárak szerint kiszámított értékösszegnek 5¹/₆-a az ajánlat benyújtását megelőző napon déli 12 óráig a főpénztárnál készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapírokban leteendő.

Bántpénz vagy aláírt feltételek nélkül, továbbá elégtelen bántpénzzel, a kitűzött határidőn túl, vagy nem az előírt ajánlati úrlapon tett ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Pótajánlatok semmi körülmények között nem bocsáthatók tárgyalás alá.

Egyébként a magyar királyi államvasutak igazgatósága fentartja magának a jogot: hogy az ajánlatok közül — tekintet nélkül az ajánlott árakra — szabadon választhasson, továbbá hogy: a mennyiben ennek ellenkezője az ajánlatban ki nem kötöttet volna, tetszés szerinti részmennyiségeket engedhessen át, mely esetben az ajánlattevő az átengedett részmennyiséget is köteles átvenni; és végre: hogy a cél elérésére más intézkedéseket is tehessen.

Budapesten, 1903. évi november hóban.

Az igazgatóság.

Magy. királyi államvasutak. Üzletvezetőség Szeged.
31886/903. III. sz.

Pályázati hirdetmény.

A Herkulesfürdő állomáson megüresedő buffet bérletére ezennel nyilvános pályázat hirdettetik. A bérlet fentti vendéglőre nézve 1904. évi április 15-vel veszi kezdetét és tart ezen időponttól számított öt éven át vagyis 1909. évi április 14-ig, bérletnek a következő helyiségek bocsátatnak rendelkezésére:

I. és II. oszt. váró- és étterem 46.77 m², 1 kis szoba 12.76 m², 1 konyha, 11.70 m², 1 kamra, 1 jégverem (90 m³), 1 pincze, 1 padlás, 1 gazd. udvar.

Az egy koronás bélyeggel ellátott és „Ajánlat a m. kir. államvasutak főnt kiirt Herkulesfürdő állomása pályaudvarán levő buffet üzletre” felirattal ellátott lepecsételt, borítékba zárt nemkülönböztető okmányokkal felszerelt ajánlatok 1903. évi nov. 28-iki déli 12 óráig az alulírt üzletvezetőség általános

osztálya főnökénél (üzletvezetőségi palota I. emelet 21. sz. ajtó) vagy személyesen, vagy kir. posta útján benyújtandók.

Bánatpénz fejében a bérletre 100 azaz egy-száz korona készpénzben vagy állami letételre alkalmas értékpapirokban a szegedi üzletvezetőség gyűjtőpénztáránál 1903. évi november 27-én déli 12 óráig vagy személyesen leteendő vagy kir. posta útján beküldendő.

A közös célra szolgáló I./II. oszt. váró- és étterem fűtése és világításának felét a vasut viseli.

Az értékpapírok a bpesti vagy bécsi tőzsdén legutóbb jegyzett 14 napnál nem régebb, a napi értéket meg nem haladó napi árfolyam csak 90% szerinti értékben számíttatnak.

Készpénzben letett összeg után kamat nem fizetetik.

Az ajánlatban a letétel megtörténte megemlített ugyan de a letételről nyert elismervény nem csatolandó.

A buffet bérletére vonatkozó feltételek a nevezett üzletvezetőség forgalmi és kereskedelmi osztályában (I. emelet 12. sz.) a hivatalos órák tartama alatt megtekinthetők miért is az ajánlattevőkről feltételeztetik, hogy a feltételeket ismeri s azokat magukra nézve egész terjedelmükben kötelezőnek elfogadják.

A fentebbi feltételtől eltérő, vagy a kitűzött határidőn túl beérkezett ajánlatok, továbbá olyan ajánlatok, melyek táviratilag tételnek s végül olyanok, melyekre nézve az előírt bánatpénz le nem tételtett figyelembe vétetni nem fognak.

Az ajánlatok között a választás szabadon, a bérösszegre való tekintet nélkül történik.

Szeged, 1903. november hóban.

Az üzletvezetőség.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utca 5.

.....

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje
Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihúzható forr- és fűtőcsöves kazánal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vízműtelepeket.

Gőzmalmai és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különféle emeltyű-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző célokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcson részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékpénztári könyvecskék $3\frac{1}{2}\%$ kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).

Váltó-üzlete megbízásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretében tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt $\frac{1}{2}9-\frac{1}{2}1$ -ig, délután $3-\frac{1}{4}5$ -ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstémésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kívánatra.

Tűzálló és Chamotteanyagok raktára.

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

légszesz-, villamos- és petroleum- világító testekben,

a legegyszerűbb kivitelől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körút 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.
Kolozsvár: Wesselényi-utca 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztosítást, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokról													
A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő						A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő							
Díjtétel 100 korona után													
Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.		
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzembereendezések malmok részére, szivattyú-telepek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadí gépezeti berendezések készítése, stb.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

==== Telefon szám 645. =====

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Előlegezett bizalom.

Két polgárember beszélget. Afajta egyszerű Prudhommeok, kikből a közhangulatot lehet megállapítani.

Az egyik azt mondja: „No, a főváros beadta az ellenzéknek. Most már hiába ágálnak a Zoltánok, az obstrukció el van ítélve. Budapest mégis csak több erkölcsi súlylyal bír, mint Szeged, Kecskemét és Zenta. De ideje is volt, hogy a főváros állást foglaljon.”

A másik imigy felel: „Gyalázat, amit a főváros tett. Lakáj módjára hizeleg a kormánynak. Ismét a klikkek ültek a közgyűlés nyakára és lelkiismeretére, mert azt hiszik, hogy a talpnyalással újabb előnyöket fognak szerezni magoknak a kormánnytól.”

Kinek van igaza?

Iparkodván megközelíteni a teljes objektivitást, a következőket állapíthatjuk meg:

Az ország többsége őszintén óhajtja, hogy a parlamenti rend helyreálljon és a kormányzás visszatérjen a törvényes alapokra. Mindnyájan hevülünk az ugynevezett nemzeti jogokért és vívmányokért, de a józan ész arra int, hogy az adott viszonyok közt el nem érhetőként hasztalan küzdelmet ne folytassunk. Ez nem kishitőség, nem megálázkodás, még kevésbé jogfeladás, hanem egyszerűen a helyzettel való bölcs számolás. Így gondolkodnak nemcsak a törzsökös kormánypártiak, hanem sokan az ellenzéki politikusok közül is.

Ha tehát a főváros nyíltan kijelenti, hogy az obstrukció tovább folytatása fölött

pálcát tör: nem tesz egyebet, mint leplezetlenül kifejezést ad annak, amit az ellenzék legtekintélyesebb férfiai halkan és négy szem közt már régóta hangoztatnak. Az obstrukció ellen való állásfoglalás miatt tehát a főváros törvényhatósági bizottságát szidalmakkal illetni nem szabad.

Ami a közgyűlési határozat másik részét: az új kormánynak küldöttség útján való üdvözlését illeti, ehhez már inkább férhet megjegyzés, de semmiesetre sem akceptálható az egyesék által hangoztatott önző motívum.

Annak a kifogásnak, hogy a főváros még nem tudhatja, mily eszközökkel fog dolgozni a kabinet és egyáltalán mit fog produkálni, van jogosultsága. Legfőleg a reményt táplálhatjuk, hogy az új miniszterium törvényes eszközökkel iparkodik rendet csinálni és a gazdasági zavarokból kivezetni az országot. Mi azt hisszük, hogy a főváros nem szervilizmusból járul a kabinet elé. Ha lennének is a törvényhatósági bizottság tagjai közt olyanok, kik buzgólkodásuk révén valamely hasznot remélnek, nem szabad megfélemedezni, hogy kettőn áll a vásár. Nem elég, hogy ajánlkozó legyen, kell olyan is, ki az ajánlatokat figyelembe vegye. Már pedig azt mindenki tudja a jelenlegi kabinetfőnökről és belügyminiszterről, hogy puritán ember, a ridegségig elzárkózott minden befolyás elől. Benne legfőbbképp azok fognak csalatkozni, kik szolgálatkészségük révén valamelyes előnyre vagy haszonra tartanak számot. Valószínű, hogy Budapest üdvözlete és bizalomnyilvánítása kellemesen érinti. De

nincs tovább. Meg fogja köszönni és azután csak oly elfogulatlanul jár el a főváros irányában, mintha szóba se került volna ez a manifesztáció vagy ellenkezőleg, bizalmatlanságot szavaztak volna kormányának.

Ez a mi meggyőződésünk. Nem tartjuk azonban kizártnak, hogy a törvényhatósági bizottság többsége úgy vélekedik: üdvös dolog a kormány rokonszenvét biztosítani. Nem egyéni, vagy parciális, hanem a fővárosi közérdek szempontjából. A főváros az utóbbi időben több fontos ügyben kéréssel fordult a kormányhoz, így állami terhek csökkentése és bizonyos állami jövedelmekben való részesedés végett. Azonkívül elintézésre vár a fővárosi törvény ujjaalkotása. Mindezen kérdések megoldásánál nem közönyös, vajjon rokonszenvvel van-e a kormány a főváros iránt vagy neheztel reá?

Nem állítjuk, de föltesszük, hogy a november 18-iki közgyűlésen ezek a gondolatok is befolyásolták a határozatot. Ám mi nem ütközünk meg rajta. Mindenki a maga feje szerint gondolkodik, s az ilyes gondolkodás nem ütközik sem a polgári önérzetbe, sem a tisztességbe.

A deputáció fölemelt fővel számolhat be budavári utjáról.

Vásárcsarnoki panama.

A budapesti esküdtbiróság a mult csütörtökön egy fővárosi tisztviselőt moraliter kivégezt. *Hembach* Gyulának hívják a juszifikáltat, foglalkozására nézve ma még — állítólag — főfelügyelője a központi vásárcsarnoknak. Részvétet annál kevésbbé érezhetünk iránta, mert vakmerő cinizmussal maga hívta ki maga ellen a végzetet, azáltal, hogy rágalmazással vádolva egy fővárosi polgárt a bíróság elé állított.

Valami lélektani rugót kell keresnünk *Hembach* ama cselekedete mögött, hogy elkövetett bűneinek tudata ellenére mégis bátorsága volt *elégítél* végett a bírósághoz fordulni. Mit gondolt ez az ember? Hogy nem fognak tudni ellene bizonyítani? vagy nem *mernek* bizonyítani? Akkorának vélte-e hatalmát és befolyását, hogy a tanuk elhallgatják az igazságot és segédkezet nyújtanak egy ártatlan ember elítéléséhez?

Mily lelki romlottság! De mi azt hisszük, hogy ez a vásárcsarnoki főfelügyelő nemcsak erkölcsileg depravált, hanem ostoba is. Mert abban a hitben

volt, hogy az esküdtbiróság is olyan, mint a fővárosi tanács és fegyelmi bíróság, amelyeknél eddig minden pörét megnyerte. Nem akarjuk bántani a főváros hatóságait, de lehetetlen elzárkóznunk annak konstatálása elől, hogy a csütörtöki tárgyalás eredménye kompromittáló reájuk nézve.

Ugyanis azok a vádak, amelyeket a bíróság annyira beigazoltaknak vett, hogy a *Hembach* által bepanaszlott ellen — ítélet hozatal nélkül — beszüntette az eljárást, a fővárosi fegyelmi hatóság előtt is megfordultak. Már most kérdeznünk kell: nem volt-e módjában a fővárosi hatóságnak az igazságot szintugy kideríteni, mint a bíróságnak? Mulasztást követett-e el vagy elnézést? *Tertium non datur*. Vagy nem folytatták kellő erélyvel és lelkiismeretességgel a vizsgálatot vagy valamely indokból szemet hunytak *Hembach* visszaélései fölött.

Ámde akár így, akár amugy esett is, hogy *Hembach*ot a fegyelmi hatóság minden egyes esetben abszolválta, — a hatóság súlyos hibát követett el, mert most már nincs joga megütközni, ha szemébe fogják vágni, hogy egy panamista tisztviselő üzelmeit takargatta. A régi görög közmondást, hogy „kéz kezét mos“, Budapestén nem ok nélkül travesztálták arra, hogy „kéz kezét piszkol.“ A logika törvényei szerint most szabad volna arra a következtetésre jutni, hogy az sem lehet tiszta kezű, aki *Hembach*ot tisztának találta. Mi azonban ennire nem megyünk, noha az esküdtbiróság azt is kiderítette, hogy a hatóság szabályellenes dolgot követett el, amidőn a *Hembach* ellen folyamatba tett fegyelmi ügyek beszüntető határozatait a panaszosokkal *soha nem közölte* s így előlük a jogorvoslás útját elzárta.

Hogy e tekintetben kit terhel a mulasztás: a hatóság renomméjának érdekében okvetetlenül ki kell deríteni és az illető felelősségre vonandó. De szükséges egyáltalán *új szellemet* vinni a fegyelmi vizsgálatok menetébe. Kell, hogy véget érjen a mostani rendszer, amely mellett az összeköttetésekkel bíró városi alkalmazott a felekkel szemben mindenféle tulkapást és visszaélést megengedhet magának, mert a fegyelmi hatóság nem a panaszlott faktumok beigazolására, hanem a bepanaszlottnak tisztára mosására törekszik.

Hembach Gyula nem válhatott volna a vásárcsarnok rémévé és nem kompromittálhatta volna a főváros egész adminisztrációját, ha a fegyelmi hatóság már az első panaszoknál részrehajlás nélkül eljár vala ellene. A protekció bátorította fel őt a további manipulációkra és növelte elbizakodottságát annyira, hogy végül becsukatni akarta azt, aki visszaéléseit szellőztetni merte.

Azt beszélük, hogy *Hembach*-féle alakokat lehet a főváros más intézményeinél is találni, nemcsak a vásárcsarnokokban. Ezek számára hasznos lecke a főfelügyelő erkölcsi débacle-ja. De a közönség is levonhatja belőle azt a tanuságot, hogy aki igazat mond és állításait bizonyítani képes, bátran sikra

szállhat a korrupció ellen. A független bíróság nem kedvez a panamistáknak.

Igazi hatása azonban csak úgy lesz a csütörtöki tárgyalás eredményének, ha maga a főváros is levonja a konzekvenciát és az erkölcsileg megbélyegzett tisztviselőt minden teketória nélkül kiharakja hivatalából.

Olcsó lakások építésének előmozdítása.

Az 1901. év óta a német birodalmi költségvetésben a birodalmi kormány rendelkezésére áll bizonyos összegű hitel oly célból, hogy munkások és kisebb javadalmazású hivatalnokok számára kisebb lakások építésével foglalkozó közhasznú vállalatokat segítse. Legutóbb elkészült az ezen alpból nyújtandó segélyezés szabályzata. Ennek határozmányai szerint a birodalmi költségvetésben munkások és különféle birodalmi üzemekben és intézeteknél alkalmazott kisebb javadalmazású hivatalnokok számára kisebb lakások építésének előmozdítására szánt hiteltől közhasznú vállalatoknak (építkezési egyletek, szövetkezetek, társulatok stb.) kölcsön csak azon feltétel alatt adatik, ha a munkások, illetve az előbb említett kisebb javadalmazású hivatalnokok működési területén a lakáviszonyok javításra szorulnak és ezen közhasznú vállalatok által tervbe vett építkezés ezen szükségletnek megfelelő. Kölcsön csak oly részvénytársaságoknak, szövetkezeteknek, korlátolt felelősségű társaságoknak stb. nyújtatik, melyeknek az alapszabályokban megállapított célja kizárólag csak arra irányul, hogy vagyontalan családok részére egészséges és célszerűen berendezett lakásokat építsenek, vagy megvásárolt házakban lakásokat olcsó áron átengednek és a melyekben a társaságok tagjai részjegyeik stb. 4%-ánál magasabb osztalékot nem kaphatnak, a társaság feloszlása esetében pedig ezen részjegyek névértékének magasabb összeget a tagok vissza nem kaphatnak, a netán fennmaradó összeg pedig közhasznú célokra fordíttatik.

Ha ezen társaságok építkezési célokra kölcsönt kapnak, az alapszabályokba felveendő, hogy a fentebb elősorolt határozmányokat csak a birodalmi kancellár engedélye alapján módosíthatják. A szövetkezeteknek (társaságnak stb.) legalább 100 taggal kell birnia és a korlátolt felelősségű szövetkezeteknél a jótállási összegnek szabályszerint legalább 30.000 márkát kell kitennie. A segély engedélyezése iránt benyújtandó kérvényben kifejtendő a társaság vagyoni helyzete, továbbá az is, hogy a birodalmi kölcsönön felül szükséges összegek miképpen szereztetnek be, vajjon a társaság saját tőkéjéből, vagy hosszabb lejáratú és előnyös feltételek mellett kapható kölcsönökből-e. Szükség esetén a kamatok, a törlesztések fizetési módzatai, valamint a felmondási feltételek is ismertetendők.

Ha a társaság régebb idő óta működik, a legutolsó évi mérleg is bemutatandó. Ha mindezen adatok ismertetése elegendő támpontot nem nyújtana a birodalmi kölcsön engedélyezésére, bemutatandó a telekkönyvi kivonat, a telek adás-vételi szerződése és az építési terv, végül az építkezés költségvetése és az épületek jövedelmezősége kellőleg igazolandó.

A birodalmi kölcsön biztosítására irányulnak a szabályzat azon intézkedései, melyek szerint a kölcsön az épület és telek értékének 85, legfeljebb 90%-a erejéig, illetve az épület teljes értékének erejéig engedélyeztetik a telek értékének figyelmen kívül hagyásával. A kölcsön nemcsak első helyen való bekebelezés mellett engedélyeztetik, hanem figyelemmel ezen vállalatok szükségleteire, a második, sőt harmadik helyen való bekebelezés is megengedtetik, a mennyiben a kölcsönök összege nem haladja túl a fentebb megállapított mértéket. A birodalmi kölcsön után 3% kamat fizetendő, a tőke 1%-a pedig évenként törlesztendő és pedig naptár szerinti évnegyedenként. A szövetkezet (társaság stb.) köteles a bemutatott és a birodalmi belügyi hivatal által esetleg megváltoztatott tervek és költségvetés szerint jó anyagból elkészíttetni az épületeket. Kötelessége továbbá az épületeket állandóan jókarban tartani és a birodalmi belügyi hivatal kívánatára a szükséges javításokat, valamint az egészségügyi és erkölcsi szempontból elrendelt újításokat elvégeztetni. Az épületek lényeges átalakításához szintén a birodalmi belügyi hivatal engedélye szükséges. A birodalmi belügyi hivatal jogosítva van ezen szövetkezetek stb. épületei és telkei saját közegei által bármikor megvizsgáltatni. Ezen szövetkezetek, társaságok stb. rendes könyveket vezetni és évi számadásaikat, közgyűlési jegyzőkönyveiket a birodalmi belügyi hivatalnak bemutatni és a szükséges felvilágosításokat megadni tartoznak. Az épületeket tűzkár ellen biztosítani kötelesek. Később megállapítandó egyezmények fogják meghatározni a munkások és a kisebb javadalmazású hivatalnokok által való bérleti szerződések módozatait.

A birodalmi kincstárnak elővételi joga van azon telkekre és épületekre, melyekre birodalmi kölcsön nyújtott. A szabályzat meghatározza továbbá a kölcsön felmondásának idejét és indokait.

Szaporítsuk a tűzoltóságot.

A tűzoltói létszám felemelése tárgyában a tűzoltó főparancsnok a következő előterjesztést intézte a tanácshoz:

Megbízható tűzrendészeti állapotok csak ott képzelhetők, a hol jó praeventiva van. Az élet és tűzbiztonság alapelve tehát a jól átgondolt, a kellőképpen kultivált megelőző tűzrendészet. Másodszorban következik a mentő tevékenység és illetőleg a tűz-

védelem s az ezzel kapcsolatos tűzoltás, illetőleg az e kettőnek ellátására hivatott szervezet.

Az első, a megelőző tűzrendészetet és illetve ennek céljait szolgálják a tűzrendészeti és építkezési szabályrendeletek. E kettőn épül az élet- és tűzbiztonság, melynek emelése az e szabályrendeletek alapján fogatosított hatósági teendőkől és a nyert tapasztalatok figyelembe vételével tett intézkedésektől várható egyedül.

Lényeges tehát, hogy e két szabályrendelet összhangban álljon egymással és az eredményre befolyással bír, ha a hatóság az építési engedélyek kiadásánál az építésrendőri szempontok figyelembe vételén kívül a tűzrendészet terén jártas szakközlegnek a véleményeit is meghallgatja. Legalább az oly épületek és telepek engedélyezésénél, a melyek nagyszámú közönség befogadására vannak szánva, avagy a melyekben az üzlet természetéből folyólag időnkint sok ember tartózkodik egyszerre. Mindezeknél feltétlenül fennforog a szüksége annak, hogy az engedély kiadását megelőző eljárásba a tűzoltó főparancsnokság is bevonassék.

Az egyébként is módosítandó építkezési szabályzatban tehát kell, hogy külön kifejezésre jusson az az irányzat, mely a Párisi Áruház égésénél szerzett tapasztalatok révén imperative nyomul előtérbe, miszerint a nagyobb szabású üzletek, raktárak és áruházak engedélyezése a tűzveszélyes telepek és gyárak módjára, telepengedélyező eljárástól tétessék függővé, melynek során az a kérdés, vajjon az illető áruház lakosokkal kapcsolatosan berendezhető-e s ha igen, mily kikötések mellett, külön elbírálás tárgyát képezze.

Miként ezt már több ízben volt szerencsém kifejteni, a székesfővárosi tűzoltóság jelenlegi szervezetében és létszámával *nem felel meg a követelményeknek*. S az aránytalanság egyfomán mutatkozik az eszközök elégtelenségében és a rendelkezésre álló emberi erőnek minimális voltában.

A mi a legutóbbit illeti, erre nézve legszembeesőbb példa gyanánt a székesfőváros területén működő rendőrségnek a létszámbeli emelkedése állítható párhuzamba. 1873-ban a rendőri exekutiva állott 3 tisztből és 186 főnyi legénységből, a fővárosi tűzoltóság létszáma pedig volt ugyanakkor szintén 3 tiszt és 97 fő, vagyis körülbelül éppen félakkora volt a tűzoltócsapat, mint a rendőri. Ellenben 1903-ra a rendőrök létszáma a 22 felügyelővel együtt 1877 főre emelkedett; míg a tűzoltóság ugyancsak 30 év alatt, ugyanazon főváros területén az 5 tiszt beszámításával csak 220 főnyi lett. Ennélfogva a tűzoltóság, melynek a 30 év előtti arány szerint, körülbelül a mai rendőrlétszám felével kellene egyenlőnek lennie, — tényleg e létszámnak csak egykilenczed részével. A míg a rendőrcsapat állománya, a város fejlődésével lépést tartva, megtízszereződött: addig a tűzoltóság létszáma csak másfélszer akkora lett, mint volt 30 évvel ezelőtt. Pedig e 30 év leforgása

alatt nemcsak a lakosság háromszorozódott meg, hanem az épületek, illetve éghető objektumok száma is kétszerannyira szaporodott.

Hogy ily körülmények közt a ma birt 220 főnyi tűzoltóság, szemben a magas épületek és tűzveszélyes gyárak ipar- és üzlettelek amerikai módra való fejlődésével, a ma 779 ezer főnyi lakost számláló Budapesten csak papirosan feltüntetett erőt reprezentál: az a fentiekből önként következik, a külföld nagyobb városainak idevonatkozó viszonyaival való összehasonlítás által pedig csak megerősítést nyerhet.

A tiszti létszám elégtelensége miatt szenved a csapatnak kiképzése. A legénységet speciális szolgálatára csak hiányosan és távolról sem abban a mértékben lehetséges ránevelni, mint a hogy ezt a szakma különleges volta megkíváná. És különösen a csapat gerince, az altiszti kar, mely pedig a tiszti létszám elégtelensége folytán önálló szereplésre van beosztva, a hiányos kiképzés miatt azon követelményeknek, melyek töle szakszempontból elvárhatók volnának, legjobb igyekezete dacára sem felelhet meg.

Maga a tisztikar, létszámának elégtelensége mellett, az adminisztratív munkát s tisztán kezelési jellegű teendőket is alig győzi elvégezni, nemhogy szakmájába mélyedésre jutna ideje. Az óriási kiterjedésű területen szétszórta épült tűzveszélyes pontok pusztá megtekintését sem végezheti, nemhogy tereptanulmányokkal foglalkozhatnék, holott szabatos intézkedés, az élet- és vagyonmentés célirányos vezetése csak ily szakszerű tanulmányozások útján szerzett alapos tudásnak a révén foghat tért.

Azután a szolgálati túlterheltség, meg az időjárás viszontagságainak folyton kitett szervezet ellenálló képességének csökkenése és különösen az agyonzaklatott idegzetben felhalmozódó ingerületek által szült indispozíció, melyekhez az elkerülhetlen meghülések okozta rheumatikus bántalmak és az épületek magas pontjainak ismételt gyors megmászása s a füst mérgező hatása alatt kifejlődő szíveffekciók: mindez igen sűrűn beálló megbetegedéseket von maga után, a helyettesítés pedig néha lehetetlen, s ha maga a tűzszolgálat nem is akadt még fenn, de az oltás vezetése már igen gyakran szorult altiszti kezekre.

Hasonló a helyzet a legénységnél is. Az 50 éves ember, ha még oly erős is a szervezete, a szolgálatra már koránál fogva is alkalmatlanná válik. Mert a tűzoltói szolgálatban az egyszerű erőn és egészségen felül még fűrgeségre, aczélos idegzetre és meg nem csökkentett energiára is van szükség. Az 50-ik év körül pedig minde tulajdonság elernyed. Minthogy pedig 25 éves korban, vagyis a katonai 3 év szolgálat után vétetnek fel az emberek a csapathoz, világos, hogy 25 évnél további szolgálatra még akkor sem alkalmasak, ha időközben a sűrűn előforduló balesetek, s az egészségre hátrányos, mert a fizikumot gyengítő káros befolyások következményeitől véletlenül meg is kíméltetnek az illetők. Ha meg baleset is érte őket, akkor ez a kimerítő szolgálattal páro-

sulva már 10—15 év múlva félrokkantságot, különösen látás és hallás s izületi és szív-működésbeli fogyatkozásokat idéz elő. Az a 4 nap és négy éjjel, vagyis 96 órán át tartó egyfolytában való szolgálat, melyet a létszám elégtelensége folytán kénytelenek vagyunk megkövetelni, a mely alatt sem kialudni nem tudja magát a tüztoló, sőt teljesen levetkőzve pihennie sem szabad, éveken át egyfolytában meg kell, hogy örölje a vasszervezetet is. Az elcsigázott erő pedig csak félerő. A csapat kétharmada ennél fogva vagy ujoncz vagy félrokkant, vagy egészen alkalmatlan.

A létszám elégtelensége miatt azouban a rendelkezésre álló tüztolószerkek mellé sem kerülhet megfelelő számban az ezekkel banni tudó ember. A gőzfecskendőkhöz és a tolólétrákhoz már csak vagylagosan és illetőleg feltételesen lehet beosztani a szerelőket. A kik a tűz helyszínén a vízvezetéknel és a fecskendőknél működnek, ugyanazoknak kell a tolólétra és a gőzfecskendő szerelését is végezniök; mi sem természetesebb aztán, mint az, hogy vagy az egyik teendő, vagy a másik nem jut kellő időben érvényre s csak egymás rovására teljesíthetvén, az egész akciónál sokszor igen hátrányos késedelmek állnak be. Ott pedig a hol a mentőeszközök alkalmazása kerül sorra, az ezek kezelésére szükséges embererő hiánya ugyancsak végzetes következményeket von maga után.

Összevonva az előadottakat, tisztelettel kérem a tekintetes Tanácsot, hogy az alábbiak iránt intézkedni méltóztassék, u. m.:

1. A tiszti létszámnak négygyel való szaporítása, egy gyakorlómeister és egy irtóki állásnak szervezése és a meglevő díjnoki állásnak raktárkezelő illetve kezelőtiszti állássá való átszervezése iránt.

2. A legénység létszámának a szükséglethez mért felemelése iránt.

3. A kocsisoknak, kik ma nem a főváros, hanem csak a vállalkozónak az alkalmazottjai, a székesfővárosi tüztolóság állományába való besorozása tekintetében.

4. A javadalmazások méltányos rendezése tárgyában.

5. A tüztolólegénység ma még nélkülözött nyugdíjjogosultságának kimondása kapcsán, oly külön nyugdíjszabályzat jóváhagyása iránt, mely tekintettel a tüztolószolgalatnak testet öltő, abnormális követelményeire, úgy a tisztekre, mint a legénységre nézve 30 évben állapítja meg a teljes nyugdíjképesiséget. E szerint az első 10 esztendei szolgálat betöltése után a fizetés 40 százaléka képezné az esedékes nyugdíjat s ez az összeg minden további szolgálati évvel, az élvezett fizetés 3 százalékaival emelkednék. A székesfővárosi tüztolóságnál, ugyanis, ámbár csak 34 éves az intézmény, nincs senki, sem a tisztek közt, sem a legénység sorában, a ki a testület fennállása óta állana szolgálatban, vagyis 34 szolgálati évet tudna kimutatni; ellenben a halálozási és rokkantsági

százalék óriási. Ha az elhaltak, kegydíjba helyezettek és végkielégítést nyertek számához hozzáadnók azoknak a számát, a kik a nehéz szolgálatból egyszerűen megszöktek, avagy pedig rendes felmondás útján hagyták azt oda, végre azokat, a kik betegeskedés, illetőleg alkalmatlanság czimén a szolgálatból elbocsáttattak: akkor az állománybeli változások teljes 100 perczentnél is többet tesznek ki.

6. Megállapítása iránt a szolgálati idő olyatén beosztásának, hogy az őrparancsnokok 48 órai szolgálat után 24 órai, végre a kocsisok 96 órai szolgálat után 24 órai szabadság élvezetére jogosultak s a szabad idejük alatt a tüztolók színházi vagy egyéb mellékszolgálatnak az ellátására csak külön díjazás mellett legyenek kötelezhetők.

7. A csapat baleset ellen való biztosításának és betegség esetén a díjtalan kórházi ápolásban való részesedés kedvezményének szabályozása iránt.

8. Annak kimondása tárgyában, hogy az, a ki a nehéz tüztolói szolgálatban 10 évet tisztességesen betöltött, a székesfővárosi szolgálai állások betöltésénél elsőbbségi jog czimén vétessék figyelembe. A főváros így feltétlenül megbízható, fegyelmezett embereket kap, viszont a szolgálai állásra kinevezendők fiatal erőteljes éveiket kénytelenek volnának teljesebb mértékben rendelkezésére adni a fővárosnak.

9. Azon jellegnek a törvénybe iktatása tárgyában, hogy a székesfővárosi tüztolóság minden tagja hatósági közeg. Ma a rendőrhatalóság még a bíróságok is akárhányszor csak közbevetett felelősség útján bírhatók rá ennek elismerésére. Pedig a tüztoló a tűznél is a hatóság nevében végzi nehéz szolgálatát s eljárásoknál is, mint a hatóság kiküldöttje szerepel, de legtöbbször csak gunyolódással találkozik s a hatóság részéről sem találván kellő támogatásra mielőtt megtorlást kíván, akarata ellenére a személyes térre terelődik a dolga.

10. Végül a fentebb részletezett őrségkibővitések, s egyes őrségeknek czélszerűbb elhelyezése s átalakítása, valamint nyilvános tűzjelző állomások és földfeletti hydransok létesítésén kívül, a személyszállító kocsik, tolólétrák, mentőeszközök stb. tüztolói szerek beszerzésén és az előfogatok szaporításán kívül, egy-egy hajógőzfecskendőnek (csavargőzős) állandó készenlétbe helyezése iránt kérem a tekintetes tanács intézkedését.

Mindezen most felsoroltaknak a foganatosítása 2 év lefolyása alatt mehetne végbe olykép, hogy 1904. évi január havában mindenekelőtt a létszám emeltetnék 2 tiszti állással, 50 emberrel, 3 pár lóval és 8 kocsissal. Azután a központi városházán tervezett belvárosi őrség berendezésével egyidejűleg másik 2 tiszti állásnak a szervezése, újabb 50 főnyi létszám emelés és 5 pár lónak, valamint 14 kocsisnak a szolgálatba állítása válnék esedékessé. Időközben pedig a kezelőtiszti és irtóki állások is betöltendők lennének.

Keleti kivitelnk és Elek Pálék.

I.

A hazai gyárosok és exportörök feszült kíváncsisággal várják, lesz-e bátorsága az új kereskedelmi miniszternek kiszabadítani *Elek Pál* ur körmei közül a kelet felé irányuló magyar exportot?

Laikusok fölvilágosítására megjegyezzük, hogy *Elek Pál* a magyar kereskedelmi részvénytársaság igazgatója. Igen eszes, rendkívül élelmes ember, akinek azonban nem tartozik erényei közé az önzetlenség. Azt mondják, akik őt régebből ismerik, hogy ha az egész emberiség számára nem maradna több két kenyérnél, *Elek Pál* mindkettőt magának iparkodnék megszerezni.

Egyelőre sikerült kezébe kaparítani a sókivitelt és a keleti kereskedelmet. A só-ügyről majd máskor fogunk beszélni. Most a fontosabból, a keleti kereskedelemről akarunk szólni, amelyet *Elek Pál* részvénytársasága monopolizál. E monopóliumhoz úgy jutott, hogy az állam rábízta a keleti országokban szervezett kereskedelmi muzeumok vezetését és kezelését. Ezért évenként *nagy szubvencziót* kap az államtól.

A kereskedelmi muzeumok tulajdonképeni rendeltetése az volna, hogy a hazai iparosok és gyárosok érdekeit képviselje, őket információkkal ellássa és üzleteiket közvetítse. Így kontemplálta ezt *Baross Gábor*, aki belátta, hogy a magyar ipar csak a Keleten veheti föl a konkurrencziát a nyugoti államokkal. De belátta azt is, hogy a mi gyárosaink nem tarthatnak külön képviselőket minden keleti államban, hanem szükség van oly organumra, mely *teljes önzetlenséggel* valamennyi magyar exportörnek a szolgálatára áll.

Baross jó szándéka *Elek Pál* tevékenysége következtében, átka lett a hazai kivitelnk. Mert amióta a muzeumok a kereskedelmi részvénytársaság kezében vannak, gyárosaink keservesen tapasztalják, hogy *Elek Pál* nem az ő érdekeiket képviseli, hanem kizárólag a részvénytársaság hasznának növelésére törekszik. Jóllehet tekintélyes szubvencziót kap az államtól, a közvetítésért oly magas províziót szed, hogy az exportörök képtelenek boldogulni. Nehány hazai cégnek volt már a régebbi időkből összeköttetése levantei fogyasztókkal, ottani magánügynökségek közvetítésével s ezeket a kereskedelmi muzeumok sorban elszedték, hogy kimutatásaikban port hintsenek a kereskedelmi kormány szemébe: mily nagyban emelték a kiviteli forgalmat. A hazai gyárosok azonban kénytelenek összeköttetésbe lépni a kereskedelmi részvénytársasággal, mert ellenkező esetben ki vannak téve annak, hogy az *állam által szubvencionált társaság konkurrenst* visz a nyakukra.

A panaszok egész özöne merült fel *Elek Pálék* ellen. Beigazolt tény, hogy a társaság kieroszakolja a búsas províziót minden hazai gyárostól és vállalkozótól, akinek a Keleten valami üzleti dolga van.

Beigazolódtott, hogy a muzeumok, illetőleg a társaság, az egyes keleti piacokon felmerülő szükségletekről nem értesíti azonnal az összes szállítóképes cégeket, amint ez kötelessége volna, hanem titokban tárgyalásokat folytat egyes cégekkel, hogy a legnagyobb províziót biztosítsa magának a közvetítésért. Még oly panaszról is van tudomásunk, hogy a társaság egy exportört vagy vállalkozót, [aki a saját erején akart eredményt elérni Törökországban s aki abszolúte semmi jutalékot nem volt hajlandó leeresztetni a kereskedelmi részvénytársaságnak, megfenyegettek azzal, hogy vállalkozását meg fogják hiúsítani.

Természetes, hogy *Elek Pálék* mindezeket ráfogásnak és valótlanágnak fogják deklarálni. Talán sajtópört is fognak emlegetni. Miután bennünket személyes animozitás nem vezet, hanem kizárólag csak a közérdeket akarjuk szolgálni és az illetékes köröket szeretnők rábírní, hogy a tarthatatlan helyzetet szanálják: ennél fogva konkrét bizonyítékokkal is fogunk szolgálni.

Igy legközelebb ismertetni fogjuk a kereskedelmi miniszteriumhoz beterjesztett különböző panaszokat és ama bizalmas jelentéseket, melyekben a Keletre kiküldött egyes úriemberek a legkiméletelebbsül pálcát törnek a kereskedelmi részvénytársaság működése fölött és javasolják, hogy a kereskedelmi muzeumok vezetése vétessék el a részvénytársaságtól.

Azután majd közöljük ama keleti kereskedelmi akadémiát végzett ifjak nyilatkozatait, akik hosszabb-rövidebb ideig a keleti muzeumoknál szolgáltak, de megutálván a reájok oktrojált rendszert, hátat fordítottak *Elek Pálék*nak.

Hiba volt már *Láng Lajostól*, hogy nem intézkedett. Reméljük, utódja mihamarább helyrepótolja a mulasztást.

Választás előtt.

Egy hét múlva véget ér a választási küzdelem, amely az 'idén nagyobb mérveket öltött, mint az előző restaurációknál. A korteskedés egyes kerületekben oly izetlen eszközökhöz nyúlt, amelyek nem méltók a főváros polgáraihoz. Véleményünket az egész választási campagneról el fogjuk mondani a választások befejezte után. Ezúttal annyit prognosztálunk, hogy meglepetés kizártnak látszik. A kerületi klikk-rendszer majd mindenütt diadalmaskodni fog.

A virilisták névsora már most összeállítható, mert a negyvenötös bizottság listájából senki sem szokott kimaradni. A kerületek virilista jelöltjei a következők:

A második kerület jelölte *rendes* tagnak: *Alpár Ignác*ot, *Asbóth Emilt*, *Axaméthy Lajost*, *Beck Adolf*ot, *Deutsch Jánost*, *Emmer Kornélt*, *Fanzler Lajost*, *Mihalovits Antalt*, *Moldoványi Sándort*, *Rupp Zsigmond*ot és *Weinek Józsefet*. *Póttagnak*: *Cserháty*

Jenőt, Okányi Imrét, Puskáriu Gyulát és Véninger Mihályt.

A *harmadik* kerület *rendes* tagnak: Déri Izidort, Schaffer Istvánt, Vészi Józsefet, Haethaler Frigyes és Lill Tivadart.

A *negyedik* kerület *rendes* tagnak: Árkövy Józsefet, Dobos C. Józsefet, Galgóczy Károlyt, Kléh Istvánt, Kléh Lászlót, Pertik Ottót, Politzer Gusztávot, Schomann Antalt, Sigray Pált, Steinhardt Antalt, Török Aurélt, Schunda V. Józsefet, Jármay Gyulát, Gerenday Bélát és Mutschenbacher Bélát. *Póttagnak*: Boránszky Gyulát, Bíró Zsigmondot, Tiller Samut, Meisels Vilmost, Gyarmathy Gyulát, Klenovics Györgyöt, Pacsu Miklóst, Reisenleitner Pált, Vikár Bélát és Fabinyi Gézá.

Az *ötödik* kerület *rendes* tagnak: Dalnoky Bélát, Darvai Fülöpöt, Fürst Lászlót, Falk Zsigmond lovagot, Friedmann Bernátot, Gundel Jánost, Hüttl Tivadart, Kohner Ágostont, Lánczy Leót, Légrády Károlyt, Mezei Sándort, Miklósi Henriket, Quittner Zsigmondot, Sárkány Józsefet és Stiller Mórt. *Póttagnak*: Basch Gyulát, Baumgarten Nándort, Brust Dávidot, Fischer Bélát, Klein Bertoldot, Neumann Rafaelt, Silberberg Károlyt, Strasser Imrét és Widder Mórt.

A *hetedik* kerület *rendes* tagnak: Apaticzky Sándort, Beliczay Bélát, Herczog Pétert, Hevesi Ödönt, Hudomel Józsefet, Kunváry Fülöpöt, Lukács Józsefet, Mautner Ödönt, Salgó Józsefet, Stadler Károlyt, Szücs Miklóst, Wolfner Józsefet, Márkus Józsefet, Dózsa Kálmánt és Elek Bernátot. *Póttagnak*: Berger Rezsőt, Czigler Gézá, Horner Samut, Back Fülöpöt, Czettel Gyulát, Grosz Sándort és Lippert Lajost.

A *nyolczadik* kerület *rendes* tagnak: Bókay Jánost, Császár Jenőt, Farkas Gyulát, Grauer Vilmost, Heltai Ferenczet, Hübös Józsefet, Kauser Jánost, Pórszász Gyulát, Seenger Bélát, Szabó Józsefet, Wellisch Alfrédet, Ámon Józsefet, Magyar Lászlót, Baumgarten Sándort, Pelczmann Ferenczet és Thék Endrét.

A *kilenczedik* és *tizedik* kerület együtt választ. Egy kiküldött bizottságuk megállapította, hogy melyik kerület hányat jelöl. A tizedik kerület még nem jelölt, a kilenczedik kerület a következőket jelölte *rendes* tagnak: Bittner Jánost, Bókay Árpádot, Hecht Ernőt, Hirsch Istvánt, Zsigmondy Bélát. *Póttagnak*: Czákó Adolfot, Czónicz Mántont, ifju Schreil Jánost és Saborszky Edét.

el, határozata azonban, mely csak most tétetett közzé, megmásíthatatlan marad.

A miniszteri leirat így hangzik:

Nagyságos Polgármester Ur!

Folyó évi október hó 24-én 210.339/903. eln. szám alatt kelt felterjesztésével Nagyságod nyilatkozatot kért tőlem arra nézve, nem volnék-e hajlandó a székesfőváros szőlőtelepét állami kezelésbe átvenni, s ezáltal annak esetleg országos érdekek szempontjából való fenntartását biztosítani. Ezen a székesfőváros által elismerésre méltó áldozatkészséggel és helyes érzéssel és indokból létesített szőlőtelepnek legalább még egyelőre ebben a minőségben való fenntartását szükségesnek ismerem el, mert kár volna azt a jelentékeny beruházási értéket, a melyet a székesfőváros e szőlőtelepbe fektetett, a megsemmisülésnek átengedni, a mi bizonyára bekövetkeznék akkor, ha a telep másnemű, vagy más irányu kezelésbe utaltatnék.

Ez a telep szakszerűen megfelelő és helyes kezelés és mivélés mellett a székesfővárosnak nemcsak diszére válhatik, hanem jövedelmezővé is tehető, s minthogy a székesfővárosnak az ország előtt való tekintélye megköveteli, hogy minden intézménye és létesítménye, gazdasági téren is a viszonyaink közt elérhető legmagasabb fokon álljon, helyesnek tartom azt a törekvést, hogy a székesfőváros szőlőtelepe, addig míg ebben a minőségében és rendeltetése szerint áll fenn, — a jelzett kívánalmakat teljesen kielégítő kezelésben részesíttessék.

Ezen indokok s azon jóindulatu élénk érdeklődés által vezéreltetve, a melylyel székesfővárosunknak fejlődése és felvirágozása iránt minden irányban — így gazdasági téren is — viseltetem, elvben s a mindkét részről illetékes tényezők hozzájárulásának fentartásával hajlandónak nyilatkozom a X. kerületi Maglódi-ut mentén fekvő mintegy 106 magyar holdas szőlőtelepet állami kezelésbe átvenni s e célból a részletes feltételek megállapítása érdekében szükséges közvetlen tárgyalások megejtésére s a konkrét javaslatnak a székesfővárosi hatósággal egyetértőleg az érdemleges határozat alapjául való elkészítése végett Dobokay Lajos miniszteri tanácsos országos borászati kormánybiztost, Ébersz Károly kir. tanácsos számvevősegi igazgatót, esetleg helyettesét és Veress Alajos s Rácz Sándor vinczellériskolai igazgatókat küldöm ki.

Tözsdebíráóság heti krónikája.

A tözsdebíráóságnak e héten a *Dreyfus-féle La-Plata kukorica pör* volt a szenzációja. Négy napon keresztül tárgyalta az ügyet a bíróság, míg határozhatott. Két jeles jogász dr. *Virág Mór* és dr. *Mezsi Mór* versengtek egymással. Míg a csöndes hallgató az egyiket hallotta beszélni, biztos volt a felől, hogy

A fővárosi szőlőtelep.

Már a mult hónap végén hírül adtuk, hogy Darányi Ignác, az akkori földművelésügyi miniszter, hajlandó a főváros szőlőtelepeinek állami kezelésbe való átvételére. Darányi helyét azóta más foglalta

az győzte meg a választott bíróságot a maga igazáról, de csakhamar lerontotta az illúziót a másik, aki hatalmas ékesszólással czárolgatta, bonczolgatta ellenfele összes érveit.

Az e heti eseményekről a következőkben számolunk be:

Ki nem fizetett tőzsdedifferenciák.

nov. 14.

A tőzsdebíróság két tanácsa foglalkozott ma Goldberger Károly bács-petrovoszellói lakos pereivel, aki tőzsdedifferencia ügyleteket kötött úgy Stux Gyula és Hugó, mint Radó és Aczél budapesti terménybizományos czégekkel. Amikor arra került a sor, hogy az árkülönbségeket fedezze, az ügylettől visszalépett, nem fizetett, sőt e két czéget bűnvádi feljelentéssel fenyegette. Ezért a fenyegetésért mindkét czég, Goldberger ellen feljelentést tett, a differenciákért pedig a tőzsdebíróságnál pert indított. Ez év szeptember havában, Goldberger felkereste Freund Lajos újvidéki kereskedőt, aki a Stux czég megbízottja és megbizta őt azzal, hogy a budapesti tőzsdén részére differencia üzletet közvetítsen; erről neki egy közvetett kötlevelet is állított ki, amelyben kötelezte magát a Stux czég által beküldendő eredeti kötlevél aláírására. A bizományos czég, megbízójának utasítása szerint eljárta és tengerit adott el Goldberger nevében.

Időközben a tengeri ára változott és Stuxék, felhívták Goldberget úgy a kötlevél aláírására, mint pedig az árkülönbség fedezetére. Goldberger a kötlevél aláírását megtagadta és a differenciát sem fizette ki, amely 1200 koronát tett ki, hanem egy fenyegető sürgőnyt menesztett a czéghez, amelyben tudtukra adják, hogy az ügylettől visszalép. Ugyan így járt el Goldberger a Radó és Aczél czéggel szemben is, avval a különbséggel, hogy ezeknek ő maga adta a megbízást, személyesen Budapesten. Radó és Aczél czéggel 20.000 métermázsa októberi buzát vétetett, a kötlevelet annak rendje és módja szerint aláírta és amikor a differencia kifizetésére került a sor, ugyanúgy járt el, mint a Stux czéggel. Még a fenyegető sürgöny tartalma is megegyezett. A mai tárgyaláson Goldberget a Stux ügyben dr. Pollák Ede, a Radó és Aczél ügyben dr. Virág Mór képviselte. Mindkét esetben avval védekezett Goldberger, hogy a Stux-féle kötlevelet azért nem írta alá, mivel a limitum nem foglaltatott benn, míg a Radó és Aczél-féle ügyben védekezése oda irányult, hogy a czég az ügylet lebonyolításánál nem járt el az ő utasításaihoz képest, továbbá úgy Freund, mint a felperes czégek alkuszdíjat számítanak föl. A bíróság nem vette figyelembe Goldberger kifogásait és ítéletében kötelezte: Stux Gyula és Hugó czégnek 1115 korona és járulékainak, míg Radó és Aczél czégnek 6197 korona és járulékainak, továbbá az összes költségek megfizetésére.

La Plata kukoricza pör.

nov. 17.

Ez év tavaszán négy fiumei gabonakereskedő 500 waggon La Plata kukoriczát rendelt Dreyfus Lajos és társa párisi gabonaczégtől. Mialatt az áru utban volt Fiume felé, az ára olcsóbb lett. A vevő czégek a kukoricza minőségét kifogásolván, megtagadták az áru átvételét. Ebből számos per keletkezett. A múlt héten egy Dreyfus ügyben a tőzsdebíróság ítéletet, melyben kötelezte az illető alperest Lederer Józsefet a kukoricza átvételére, megfelelő bonifikáció ellenében. A mai tárgyalás anyagát a Dreyfus czégnek Haramia Károly fiumei kereskedő ellen indított pere képezte. Haramia egy kötést csinált a Dreyfus czéggel 66 waggon La Plata dél-amerikai kukoriczára. Haramia is kifogásolta az árut minőségben és annak átvételét megtagadta. Minthogy a kötlevélben tőzsdeszokványok kikötve nem voltak, Fiumében a felek a bíróságtól szakértői szemlét kértek, amit a fiumei bíróság el is rendelt, sőt az megis ejtette. Ezen a szemlén a szakértők beigazolták, hogy a kérdéses kukoricza nem szerződéses, mert 50 százaléka romlott. Mindazonáltal Dreyfusék a tőzsdebíróságnál indítottak keresetet Haramia ellen, mely ügyet ma tárgyalták. Haramia jogi képviselője, Dr. Mezei Mór illetékességi kifogást emelt és azt kérdezte a tőzsdebíróságtól, hogy mondja ki, hogy a fiumei szakértői szemle alapján hoz esetleg ítéletet. Dreyfusék ügyvédje, Dr. Virág Mór ellenben a tőzsdebíróság illetékessége mellett foglalt állást és kérte az illetékesség kimondását. A bíróság e kérdésben szerdára halasztotta el határozatát.

November 18-ikán folytatta a tőzsde választott bírósága a Dreyfus Lajos és társa párisi gabonakereskedő czégnek, Haramia István fiumei gabonakereskedő ellen indított per tárgyalását. A tárgyalást Geiger B. Zsigmond vezette s tagjai Sándor Armin, Klein Gyula, Blau Arnold és Schöffner Bódog voltak. A felperes Dreyfus czéget Dr. Virág Mór, alperes Haramia Istvánt pedig Dr. Mezei Mór képviselte. A mai tárgyaláson felperes képviselője terjesztette elő a fiumei expertizre vonatkozó kifogásait és azt iparkodott bizonyítani, hogy a Fiumében megtartott szakértői szemle lehet mérvadó, mert az ellen szakértői szemle, amit a czég ottani képviselője a Fiumei forgalmi bank foganatosított nem igazolta a felperes szakértői által felvett tényállást. Alperes azt kifogásolta, hogy Dreyfusék nem azt az árut vizsgáltatták meg, amelyet Haramia szakértői. A tárgyalás folytatását a bíróság holnapra halasztotta.

Az a 8800 métermázsa peres kukoricza már négy napja kísért a tőzsdén és a választott bíróság még mindig nem tudott dönteni. A mai tárgyalás folyamán dr. Mezei, Haramia jogi képviselője, elővette összes ékesszólását, hogy a bírákat meggyőzze arról, hogy a Dreyfus czég nem szerződéses árut szállított. Ujból hivatkozott a Fiumében megejtett

szakértői szemlére, amelyet az ottani bíróság rendelt el Haramia kívánságára. Ezen a szakértői szemlén beigazolást nyert alperes kifogása az áru rossz minőségéről. A felperes által tartatott szakértői szemle jogosultságát nem ismeri el azért, mert a birói szakértői szemléhez egyrészt az is hozzájárult, másrészt pedig az általa megtartott szakértői szemle alkalmával már nem azok a zsákok voltak a fiumei közraktárakban beraktározva, a melyekből a bírósági szakértők a mintákat huzzák. Dr. Virág, Dreyfusék képviselője azt igazolta, hogy Haramia a kötleveiben világosan láthatta, hogy nem gőzben sült kukoriczát vesz, hanem dohos kukoriczát, amely dohos szag kezelés által könnyen eltávolítható, mert a szag a hosszú tengeri úttól ered, ahogy a hajó gőze átjárja az árut. A Fiumében megtartott szakértői szemlére vonatkozólag felperesi képviselő előadja, hogy az a birói szemle nem az ő beleegyezésével tartatott meg. A megtartás ellen csupán nem tiltakozott, de annak jogosultságát sohasem ismerte el. Ezek után a bíróság a tárgyalást befejezettnek nyilvánította és az ítélethozatalt holnapra halasztotta el.

Hirek a városházáról.

Nyilvános órák a fővárosban. A multkor külön cikkben panaszoltuk, hogy a fővárosban nincsenek megbízható nyilvános órák, amelyek után a közönség igazodhatnék. A pályaudvarok, a műegyetem s a templomtornyok megbízhatatlan óráin kívül alig van Budapesten több nyilvános óra. E bajon segitendő, most egy budapesti vállalkozó ajánlatot tesz a tanácsnak, hogy hajlandó a fővárosnak számos pontján megbízható villamos órákat elhelyezni, ha engedélyt kap egy központi órastelep fölállítására. E telepről volnának villamos huzalok segítségével az összes nyilvános és magánházakban felállított órák regulázandók, amint ez már a külföld nagy városaiban régen gyakorlatba is vétetett. Kísérletképen arra kéri a vállalkozó a tanácsot, engedje meg, hogy egyelőre a VI. kerületben állíthasson föl ilyen órákat és csak a próba hivatalosan konstatált sikere után terjesztené ki huzalait az egész fővárosra. A tanács javaslatával végett kiadta ez ügyet a mérnöki hivatalnak.

A jobbparti kőolajvilágítás kicserélése. A jobbparti kőolajvilágításnak villamos világítással való kicserélése dolgában a főváros mérnöki hivatala utasítást kapott ama utvonalak megállapítására, amelyek akár technikai, akár más okokból a gázvilágítás előreláthatólag nem egyhamar lesz bevezethető. Mert a villamvilágítás tekintetében csakis ezekről az utcákról lehet szó. Miután ez csakis helyszíni szemlélk után lehetséges, a mérnöki hivatal közgepi már meg

is kezdték a szemlélk megtartását. Ezek befejezése után fogják a részletes terveket elkészíteni.

Felebbezesek özöne. A párisi nagy áruház katasztrófája következtében a kerületi elüljáróságok nagy buzgósággal fogtak a tűzrendészeti vizsgálathoz. Amilyen elnézők voltak azelőtt, oly vehemenciával akaszkodnak most minden csekélységbe, amelyet tűzrendészeti szempontból kifogásolhatónak látnak. Ennek az a következménye, hogy a megrendszabályozottak csak úgy ontják a felebbezeseket az elüljáróságok határozatai ellen. Az elmúlt október hónapban 37 felebbezés érkezett a tanácshoz, a melyek legnagyobb része felülvizsgáló intézkedést követel s így ugyancsak megszorítja a mérnöki hivatal teendőit.

A sürgös ügyek. A bizottsági tag urak sürü közbenjárásai roppantul szaporítják a fővároshoz az úgy nevezett „sürgös ügyek“ számát. Ha valamely ügy iránt egyik hatalmas városatya érdeklődik, úgy az rögtön sürgössé válik s rákerül a kék plajbászszal irt s kétszer is aláhuzott sürgös jelző. E helytelen eljárásnak persze a polgárok iszszak meg a levét, akik nem birnak ügyük iránt érdeklődő „hatalmasságot“ szerezni, s így ügyeik ugyancsak lassu tempóban nyernek elintézészt. *Halmos* polgármester most hadat üzent a sürgös jelzőnek. Rendeletben fölhivta az összes ügyosztályokat, hogy a jövőben csak oly ügyeket szignáljanak sürgöseknek, amelyeknek sürgös volta természetükből folyik. Hogy azonban e rendelet ne maradjon írott malaszt, a polgármester még azt is megköveteli, hogy az akták sürgös voltát ezentul a hivatalfőnökök ellenőrizték, s ez ellenőrzést a sürgös jelző mellé helyezett aláírással dokumentálják.

Az ó-budai kesztyűvarró telep. A budapesti kesztyűsők iparegyesületének hitelszövetkezete arra kérte a fővárost, hogy az ó-budai kulcsár-utczai kesztyűvarró telepet továbbra is hagyja meg használatában. A tanács információkat szerzett be arra nézve, hogy a hitelszövetkezet kezelése alatt mily eredménynyel működött a telep, s miután az információk kedvezőknek bizonyultak, a kesztyűvarró telepet minden bér nélkül öt évi használatra megint a szövetkezet kapta meg. Azt is kimondta a főváros, hogy a telep fűtéséről és világításáról is gondoskodik.

A gymnasium-utca folytatása. A halászbástya környékének rendezése alkalmából elhatározta a fővárosi közmunkák tanácsa, hogy kiépíti a Gymnasium utca folytatását olyképpen, hogy az a fővárosi pénzalap tulajdonát képező telkeken át az Albrecht-utba torkoljék. Az ut terveit most küldte át a főváros tanácsának, amely azokat javaslatával céljából kiadta a mérnöki hivatalnak.

A vízesőrepedések javítási munkálatai. Szokás a fővároshoz, hogy vízesőrepedések alkalmával a kerületi elüljáróságok végzik a reparáló munkálakat. Ámde néha oly sokba kerül az ilyen javítás,

hogy az elüljáróságok különösen az év vége felé nem képesek a rendelkezésükre bocsátott összegből a költségeket fedezni, miért is annyira perhorreszkált póthitelhez kell folyamodniok. A kerületi elüljárók értekezleten tárgyalták ez ügyet és előterjesztésben arra kérték a tanácsot, hogy a vizesőrepedések körüli teendők alul mentse föl az elüljáróságokat. Be van igazolva, hogy a csőrepedések okozzák a talajsüllyedéseket is s így nincs megindokolva, hogy az efajta javítások miért esnek az utjavítások czéljaira engedélyezets összegek terhére. A középítési ügyosztály most azt javasolja a tanácsnak, redelje el, hogy vizesőrepedésből keletkező bármintemű talajjavítási munkálatok ezentul a vízműigazgatóság által eszközöltessenek.

Vasuti várócsarnok a Dunaparton. A városi villamos vasut engedelmet kért a tanácstól, hogy az Eskü-téren várócsarnokot állithasson fel. Most, hogy megnyílt a Dunaparti körforgalom, a várócsarnokra feltétlenül szüksége van. A bemutatott tervek szerint a diszes csarnok három helyiségből fog állani. Közepét a várakozó közönség részére tartják fönn, oldalt pedig a vasuti személyzet és a szükséges szerek részére föntartott helyiség lesz.

A Lukácsfürdő parkja. A III. kerületi elüljáróság még a nyáron jelentette a tanácsnak, hogy a Lukácsfürdő előtti parkot, a fürdő igazgatósága az Üstökös-utca felől fakorlattal zárta el, miáltal a park hozzáférhetősége az óbudai rakpart felől akadályozva van. Ez okból intézkedést kér, hogy a parkba újabb bejárás készíttessék. A fővárosi mérnöki hivatal helyszíni szemle alapján konstataulta a panasz alapos voltát, miért is most javasolja a tanácsnak, hívja fel a fürdőigazgatóságot, hogy a korlátot helyezze beljebb, mert az most át nem engedett területen van. Ezáltal az Üstökös-utca ismét szabad lesz s a publikum a rakpart felől bejárhat a parkba.

Makacs városatya. Az ó-budai San Marko-, Zapor- és Szöllő-utczák lakosai keserves panaszlevélben vetik szemére a tanácsnak azt a mostoha bánásmódot, melyben utczáikat részesíti. Abban a reményben, hogy a főváros rendezni fogja környéküket, annyira építkeztek, hogy most az utczák mindkét oldalán házak állanak. De a tanács minderre nincs tekintettel s ismételt kérésükre sem akarja környéküket a fejlődés felé irányítani. Az utca-nyitásra vonatkozó kérelmüket néhány évvel ezelőtt azzal utasították el, hogy a jelzett rész nincs még teljesen parcellázva. Tényleg ma is van ott még parcellázatlan telek, melynek gazdája — egy városatya — kijelentette, hogy ingyen nem ad abból egy négyszög ölet se a fővárosnak s nem bánja, ha sohasem nyílik is meg az az utca. A kérelmező telektulajdonosok nagy igazságtalanságot látnak abban, hogy egy ember makacssága miatt egész környék szenvedjen; kéri a tanácsot, szorítsa meg erőlyesen az illető telektulajdonost a parcellázásra s azután vigye keresztül mielőbb a három utca rendezését és megnyitását.

Pályázati hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak igazgatósága egyes szertáraiban az 1904. évben összegyűlő és feleslegként rendelkezésre álló mintegy 3600 drb kátrányos és egyéb tisztátalan, 18,100 drb ásvány kenőolajos, 1300 drb skinolajos, 5090 drb gázolajos, 2000 drb len- és kenceolajos és 500 drb terpentinolajos hordót eladni óhajtván, erre ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

A fent kitüntetett mennyiségekre nézve a magyar királyi államvasutak semmintemű kötelezettséget nem vállalnak, ezek tehát a tényleges visszanyereményhez képest nagyobbak vagy kisebbek is lehetnek, ennél fogva köteles leendő a vevő az 1904. évben tényleg összegyűlő és eladásra kerülő egész mennyiséget az általa felajánlott egységár mellett átvenni.

Az összegyűlő hordók esetről-esetre, az 1904. évi december hó végeig összegyűlők pedig a reá következő hónap 25-ig fognak a gyűjtő szertárak által az illető vevő rendelkezésére bocsátatni és tartozik a vevő ezen hordókat a felszólítás vételétől számított nyolcz napon belül átvenni és a szertárakból eltávolítani.

Határozottan kikötötték, hogy a hordók azon szertárakban veendők át, a melyekben azok összegyűlnek; vasuti kocsikba való felrakásukról és továbbszállításukról a vevő saját költségén tartozik gondoskodni; ennél fogva tehát olyan ajánlatok, a melyek az egyes szertárakban összegyűlő hordóknak más szertárban való átadását vagy más állomásra való bérmentes szállítását kötik ki, figyelembe nem vehetők.

A hordók eladása kötelezettség nélkül azok állapotára történik, miért is határozottan kikötötték: hogy ajánlatban világosan kitüntetendő, hogy a felajánlott egységárak a bármely állapotban levő oly hordókért értetnek, a melyeknek minden, bár sérült alkatrészei, u. m. dongái, fenekei és abroncsai megvannak.

Kikötötték továbbá: hogy minden ajánlattevő ajánlatával az a felett hozandó határozatig visszavonhatatlan kötelezettségben marad.

Az ajánlat részmennyiségre is tehető. Az ajánló a jelen hirdetésben fel nem sorolt feltételekre nézve a magyar királyi államvasutaknál az ócska anyagok eladása iránt 122291/96 szám alatt fenálló általános feltételeket kötelezőknek ismeri el, melyek 30 fillérért a nyomtatványtártól megszerezhetők és melyek 60 filléres magyar bélyegjeggyel, ajánlattevő saját és két tanu aláírásával ellátva okvetlenül ajánlatához csatolandók. Ezen feltételek az értök járó 30 fillér és 20 fillér postaköltségnek (összesen tehát 50 fillér) a főpénztárnak való beküldése ellenében, kívánatra postával is megküldetnek.

Az ajánlatok kizárólag ezen czélra rendelt s anyag- és leltárbeszerzési szakosztályunkban egy példányban ingyen kapható úrlapon ennek rovatának pontos kitöltése mellett állítandók ki.

Az ajánlatokban az ajánlati árok számokkal és szóval, végre a fenti feltételek elfogadása világosan kiteendő. Javítások és vakarásoknak az ajánlatokban előfordulniuk nem szabad.

A pályázni szándékozók felhivatnak, hogy ide vonatkozó lepecsételt és (egy) 1 koronás magyar bélyeggel ellátott ajánlataikat ezen külfelirattal: „Ajánlat üres hordók megvételére 161981/903 számhoz“ 1903 évi december hó 3-ának déli 12 óráig anyag- és leltárbeszerzési szakosztályunknál (Andrássy-ut 73. sz. II. em. 43/a.) benyújtani szíveskedjenek.

Bánatpénzképen az ajánlott egységárak szerint kiszámított értékösszegnek 5%-a az ajánlat benyújtását megelőző napon déli 12 óráig a főpénztárnál készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapírokban leteendő.

Bánatpénz vagy aláírt feltételek nélkül, továbbá elégtelen bánatpénzzel, a kitűzött határidőn túl, vagy nem az előírt ajánlati úrlapon tett ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Pótajánlatok semmi körülmények között nem bocsáthatók tárgyalás alá.

Egyébként a magyar királyi államvasutak igazgatósága fentartja magának a jogot: hogy az ajánlatok közül — tekintet nélkül az ajánlott árakra — szabadon választhasson, továbbá hogy: a mennyiben ennek ellenkezője az ajánlatban ki nem kötöttet volna, tetszés szerinti részmennyiségeket engedhessen át, mely esetben az ajánlattevő az átengedett részmennyiséget is köteles átvenni; és végre: hogy a cél elérésére más intézkedéseket is teheszen.

Budapesten, 1903. évi november hóban.

Az igazgatóság.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazánjára, vas- és ércöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamógépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihúzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezű fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott külön-
zéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző célokra.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utczá 5.

A budapesti takarékpénztár és
országos zálogkölesön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék $3\frac{1}{2}_0$ kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körút 18. — IV., Ferencziek-tere 4.
(Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. —
VIII., József-körút 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete

Váltó-üzlete

Üzleti órák:

délelőtt $1\frac{1}{2}$ 9— $1\frac{1}{2}$ 1-ig, délután 3— $1\frac{1}{2}$ 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, specialista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**

és

szabadalmazott

Füstémésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kívánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet kezezi, u. m.: tőkebiztosítást, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapestben, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő

A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

MAGYAR**FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR**

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-****világító testekben,**

a legegyszerűbb kivittől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapestben:

II., Fazekas-tér 3.

VI., Teréz-körút 1 a.

V., Gizella-tér 1.

X., Jászberényi-ut.

VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.

Kolozsvár: Wesselényi-utca 20.

Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

Schlick-féle**vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság.**

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzem-berendezések malmok részére, szivattyú-telepek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadai gépezeti berendezések készítése, stb.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

==== Telefon szám 645. ====

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Sok húhó semmiért.

A lefolyt községi választás igazolta jóslásunkat, hogy a demokraták mostani küzdelmének nem lesz számbavehető eredménye. Hiába volt tehát a sok gyülekezés, plakátozás és fenyegetőzés. Eötvös Károlyt is hiába mozgósították, valamint hiába vesztette maró ékesszólását Vázsonyi Vilmos és hiába toporzékolt méltó haragjában Olay Lajos, az érdes szavu negyvennyolczas képviselő. A demokratáknál nagyobb volt a füst a lángnál. Mire a füst eloszlott, arról kellett meggyőződünk, hogy a régi rendszert ostromlóknak sok a vezére, de kevés a katonája. Ütközetet pedig hadsereg nélkül megnyerni nem lehet.

Ne higgye senki, hogy a harc ilyen kimenetele örömről szól. Ellenkezőleg, mi is fájlaljuk a balsikert. Mert szeretnők, ha új szellem vonulna be a törvényhatósági testületbe és a főváros egész adminisztrációjába. Szeretnők, ha megtöretnék azok befolyása, kik csak azért érdeklődnek a városi ügyek iránt, hogy saját érdekeiket előmozdítsák. Szeretnők kiüzni a közgyűlés terméből a haszonlesőket, a panamistákat, a liferánsok közvetítőit és pártfogóit, a bankok, vállalatok és részvénytársaságok strohmannjait, s velök együtt mindazokat az üres koponyájú, lelkiismeret nélküli fejbolintó Bálintokat, kiket a közgyűlési faiseurök juttattak be statisták gyanánt. Ezek együttvéve juttatták a fővárost a pénzügyi tönk szélére, s ezek állják utját minden közérdekű reform-

nak. Nem muszáj a demokratapárthoz tartozni, hogy új rendszert és új embereket kívánjunk a főváros ügyeinek intézéséhez. Aki szíven hordja Budapest jövőjét és polgárainak jóvoltát, izoláltan, pártfoglalás nélkül is pálczát tör a mostani rendszer fölött.

Ismételjük tehát, bennünket is kellemtelenül érint a demokraták veresége. Mert azt látjuk ebből, hogy a régi klikknek összetartása nagyobb, mint a reformokra törekvők buzgalma. A polgárság zömét nem sikerült fölrázni közönyéből. A szavazásra jogosultaknak még a fele sem jelent meg az urnáknál.

Mi ennek az oka?

Abszolute nem érdeklődnének a főváros ügyei iránt? Ezt nem mernők állítani. Igen sok intelligens polgárt ismerünk, aki a jelenlegi viszonyokkal nincs megelégedve. De mégse lép akcióba, sőt távoltage magát a választásoktól is, mert *nem akar csatlakozni az új alakuláshoz.*

Talán alaptalanul és igazságtalanul, de az a nézet van elterjedve, hogy eben gubát cserélnének. Ez a gyanu onnan ered, hogy a demokrata vezetők körül egy csomó catilinárius és megbizhatatlan elem setteng. Olyan alakok, kikről mindenki tudja, hogy szívesen beálltak volna a fővárosi panamisták közzé és vigan kanalaznának az adminisztrációs husosfazekából, ha az autochton törzsfőnökök bevették volna őket a kompániába. Az ő mostani handabandázásuk tehát csak kompromittáló a vezérekre. Mert tartani lehet attól, hogy győzelem esetén levetik az

önzetlenség álarczát és ugyanazt fogják művelni, amit a mostani rendszer emberei.

Aztán még egyet emlitsünk föl. Nagyon kényes dolog, de ki kell vele rukkolni.

A passivitasban levő polgároknak úgy rémlik, mintha a demokrata pártnak tulságosan felekezeti jellege volna. Bármennyire indolens Budapest lakossága hitfelekezeti dolgokban, a törzspolgárság mégis megőrizni szeretné a törvényhatóság keresztényi jellegét. Ez lehet elfogultság, sőt maradiság is, de így van. Attól tartanak igen sokan, hogy ha a demokrata párt tulsulyra jut, Budapest teljesen elzsídosodik.

Mi nevetségesnek itéljük ezt a felfogást. Egy világváros adminisztrációjában nincs helye felekezeti szempontoknak. Tökéletesen mindegy, hogy a bizottsági tag micsoda templomba jár vagy egyáltalán nem jár templomba, a kérdés vele szemben csak az lehet: bir-e elég értelmi képességgel, tiszta jellemmel és független meggyőződéssel? Ez a hármasság kvalifikáció kell, hogy utat nyisson a közgyűlés termébe minden fővárosi polgár számára.

De mert ez *conditio sine qua non*, épp ezért azt a tanácsot adjuk a demokrata vezéreknek, első sorban *purifikálják a saját pártjukat*. Szorítsák ki onnét a kétes alakokat és csak azután szólítsák csatasorba a polgárságot a törvényhatósági bizottság purifikálására.

A polgármester balesete.

— Apokrif tudósítás. —

Budapest, november 26.

Halmos polgármestert tegnap baleset érte, mely könnyen végzetessé válhatott volna. A főváros derék lordja (a lordmajor Márkus főpolgármester) a szemlő-hegyi kulturális állapotok beható tanulmányozása czéljából szerény gummirádlereken kikocsizott a Szemlő-hegyre. Az Iskola-utczán hajtattott végig, s a Holzspach-féle üzemtelen téglagyár mellett arra a keskeny kocsintra tért, mely egyike a legveszedelmesebb helyeknek. Az út egyik oldalát ugyanis hat méter mélységű hosszú árok szegélyezi. Ennek az útnak javarészt a fővárosi mérnöki hivatal korlátoltsága elfelejtette korlátokkal ellátni. Pedig naponként ötvennél több terhes kocsi közlekedik rajta. Köveket szállítanak a szemlő-hegyi mészkőbányából. Egy ilyen

követ szállító kocsinak akart a polgármester udvariassan kitérni. Ez az udvariasság okozta a veszedelmet. (Félünk, hogy a polgármesterek ezentúl óvakodni fognak udvariassak lenni.)

A polgármester kocsijának ruggyanta-kereke ugyanis eltévesztette a dimenziót, s becses terhével együtt belezuhant az árokba. Minthogy telefonálomás a közelben nincs, a polgármester ur a mentők közbejötté nélkül, de négykézláb mászott elő az árokból. Hazavitette magát a lakására, s orvost hivatott, ki tagozott felhámhorzsolást konstatait a polgármester orrán és lábikráján. Konstatait egyben, hogyha komplikációk nem merülnek fel, a polgármester egy óra huszonöt perc múlva teljesen felépül, s folytathatja hivatását az emberi nem általános és részletes boldogításában.

Az orvos prognózisa, mint örömmel jelenthetjük, teljesen bevált. Halmos polgármester másfél órai higiénikus nyújtózkodás után talpra ugrott, s másnap meg is jelent a mérnöki hivatalban. Szemében szemrehányás, orrán angolflastrom mutatkozott. A mérnök urak kíváncsian tekintettek az illusztris látogatóra.

— Minek köszönhetjük a szerencsét?

A polgármester megmondta. Készen, gunyosan szólott, annyira, hogy az angolflastrom lekivánczolt az orráról.

— Uraim, kezdé, micsoda kétségbeejtő slendriánság uralkodik nálunk?

A mérnök urak megnyugodva hallották, hogy a polgármester többes szám első személyben beszél.

— Igen, slendriánság, ámbár mifelénk disznóságnak is mondják, folytatta a polgármester.

— Mit? kérdezte a műszaki testület megörökönyödvé.

— Azt, a mit a Szemlő-hegyen tapasztaltam, s a minek csaknem áldozatául estem.

— Oh, oh! hallatszott a szörnyűködés.

— Igen, folytatta a polgármester, majd ott hagytam fogaimat a plombokkal együtt. Kocsim lezuhant az árokba.

— Lehetetlen! koczkaztatta egyik mérnök.

— Mért lenne lehetetlen? Kérdezte a polgármester gyilkos gúnnyal. Hát van az árok mellett korlát. Van? Nohát nincs. Pedig mibe kerülne az a korlát? Husz-harmincz, de mondjuk negyven koronába. És ezzel gondoskodva lenne négy-ötszáz ember élete biztosságról, testi épségéről. Hát nem disznóság ez, hogy ilyenekben takarékoskodunk?

A műszaki urak lesütötték szemüket és komor hallgatásba merültek. Talán el is pirultak. Az adott viszonyok közt nincs kizárva.

Csak az bizonyos, hogy az a rémséges árok máig is korlát nélkül van. A mérnöki hivatal megvárja, míg annyi ember pusztul bele mint a mennyi a Párisi Nagy Áruházban elveszett.

Akkor talán akcióba lép. Addig a fülét se billenti. Vagy legfőlebb a fülét.

Luczián.

Uri sport.

A Polo-klub azzal a kéréssel fordult a városi tanácshoz, hogy bocsásson rendelkezésére egy begyepesített területet vagy a Népligetben vagy a Pékerdő közelében. Természetesen *ingyen*. Hát mi azt mondjuk, ezt a kérelmet el kell utasítani.

A polo vagy magyarul: lovaslabda-játék kizárólag nagyuri sport, amelyet csak gazdag emberek kultiválhatnak. A budapesti polo-klubnak nincs is több 25–30 tagjánál, ami azt bizonyítja, hogy még a vagyonosak közül sem sokan lelkesednek érte. Szó sem lehet tehát arról, hogy a sportnak ezen ága a nagyközönséget érdekli. A klub ugyan azt mondja a fővároshoz intézett beadványában, hogy a lovasjáték közgazdasági fontossággal is bír, amennyiben „emelni fogja a kis magyar mokány-lovak értékét”, de ezt az argumentumot csak mosolylyal fogadjhatjuk.

Azok a mokánylovak, amelyeken a mágna urak a labdát kergetik, igen kitűnő czirkusz-lovakká válhatnak, de semmiesetre sem emelik fajtajuknak teherviselési képességét. Már pedig a mokánylovak arra valók, hogy hegyes, sziklás vidéken tegyenek szolgálatot, nem pedig gyöpös területeken.

Mindettől eltekintve, a fővárost illetőleg a főkérdés csak az lehet: rászorul-e a folyamodó a támogatásra?

Tudtunkkal a polo-klub tagjai csaknem kivétel nélkül milliomosak. Az ország leggazdagabb urai. Nekik nincs szükségük valamit ingyen megkapni vagy díjtalanul használni. Ha azt hiszik, hogy a lovasjáték kultiválása a hazai lótenyésztésre előnyös — amit azonban mi kétségbe vonunk — úgy hozzanak érte áldozatot is. Tessék egy megfelelő gyakorlóterületet megvásárolni vagy bérbevenni. A fővárosnak a Népliget minden részére szüksége van, hogy ott a szegény emberek üdüljenek vagy szórakozzanak.

A begyepesített terület inkább kell a munkások gyermekeinek, mint a milliomos nagyurak mokány-lovainak.

Reméljük, hogy a tanács a demokratikus befogás híve és lesz elég bátorsága visszautasítani a kaszinóbeli urak kérését.

A befagyott gázórák.

A budapesti légszesz-társaság unikum a maga nemében. Hors Concours áll egész Európában. Olyan árért szolgáltatja a fővárosnak és az egyes fogyasztóknak a légszeszt, hogy annak hallatára a külföldiek önkénytelenül azt kérdezik: Frimm-féle intézetből kikerült alakokból áll-e az egész törvényhatósági testület vagy csupa panamistákból? A külföldieknek azonban nincs igazuk. A légszesztársulat pártfogói nem

gazemberek, hanem csak gáz-emberek. Vagyis olyanok, kik Wertheim-szekrényeikben őrzik a gáztársulat részvényeit. Az ő legprivátabb érdekük kívánja, hogy a légszesz drágább legyen Budapesten, mint a világ bármely városában. Ezek a gáz-emberek egy húron pendülnek azokkal a városatyákkal, kik a villamos kocsikban fenntartani kívánják az állóhelyeket.

A légszesztársulat, megbizva befolyásos részvényeiben, az elmúlt télen újabb merényletet intézett a publikum zsebe ellen. Történt ugyanis, hogy a nagy hidegek következtében a gázórák befagytak s a mi nagy kellemetlenséget okozott a kávésoknak és más üzletembereknek, kik helyiségeiket az esti órákban megvilágítani nem tudták. A gáztársulat úgy segített a bajon, hogy az összes gázórákat feltöltette glicerinnel, amely szer az órákat fagymentessé teszi. A gázlángok ismét vígan égtek, de a publikum öröme csakhamar szomorúsággá változott, mert a gáztársulat számlát prezentált az elhasznált glicerinnért, kijelentvén, hogy azt az anyagot nem hajlandó ingyen adni.

A közönség köréből sokan panasszal fordultak a tanácshoz, intézkedést kérve a jogtalan megsarcolás ellen. Az ügy átaludta a tavaszt, a nyárt, az őszt s csak most fognak benne határozni, illetőleg javaslatot előterjeszteni.

Nem tudjuk, mi az álláspontja az illetékes ügyosztálynak és a tanácsnak, ellenben azt világosan látjuk, hogy a gáztársulat követelése jogtalan. A társulatnak ugyanis kötelessége gondoskodni arról, hogy a fogyasztók számára mindig elegendő légszesz álljon rendelkezésre. E kötelezettsége alól csak a vis major mentheti föl. Én tehát nem pörölhetem be a társulatot a légszesz elmaradása miatt, ha a nagy hideg a gázórákat befagyasztja. De viszont megkövetelhetem, hogy a társulat az akadályt, amennyiben az emberi erővel elhárítható, megszüntesse. A társulatnak tehát kutyakötelessége volt mindent megkísérteni, hogy a befagyott gázórák funkcionáljanak.

Hogy ezt glicerinnel vagy olvasztott arannyal érte el, a fogyasztóra nézve épp oly közönyös, mint az, hogy mily módon és mily eszközökkel hozzák rendbe a csőrepedéseket. Valamint nem köteles fizetni az utóbbi esetben, épp úgy nem kötelezhető megtéríteni a glicerinnel árát sem.

Ennek megértéséhez nem szükséges jogász-képzettség. A józan ész diktálja ezt. A gáztársulat a publikummal szemben szerződő fél, amely köteles elvállalt kötelezettségének eleget tenni. A társulat szállítja a légszeszt, a fogyasztó fizet érte. Hogy a szállítás miképp történik, voltak-e extrakiadásai a társulatnak, az mind nem tartozik a fogyasztóra.

Ezt *meg kell* értetni a gáztársulattal. És ki kell mondani, hogy a közönség ellen semmiféle czimen újabb követeléseket nem támaszthat. Elégedjenek meg a gáz-emberek a mostani búsas jövedelemmel.

A kövező vállalkozók visszaélése. Nyomorék gyermekek menhelye.

A budapesti kövező-munkálatok körül divó visszaélések ellen egy kövezőmester panaszbeadványt intézett a tanácshoz. A panasz a nagyvállalkozók ellen irányul, akik visszaéléseikkel tetemes kárt okoznak nemcsak a kövezőmestereknek s a munkásoknak, hanem az államnak is.

Köztudomásu dolog, hogy a nagyobb kövező munkákat rendszerint néhány nagyobb budapesti vállalkozó kaparítja meg, amennyiben legolcsóbban vállalkoznak a munkálatok végrehajtására. Ez még nem volna kifogásolható, de igenis kárhoztatandó az az alap, melyre a nagyvállalkozó urak mesésen olcsó ajánlataikat baziroszák. Az elnyert munkákat ugyanis nem maguk végzik el, hanem kiadják azokat valamelyik kövezősegédnek alvállalatba, még pedig oly feltételek mellett, hogy az üzletből nekik is maradjon hasznuk. Az alvállalkozónak természetesen az eredeti ajánlatban foglalt áraknál is alacsonyabb árak mellett kell dolgoznia, ami csakis a fővárosra nézve rendkívül káros manipuláció mellett lehetséges.

Az alvállalkozó elsősorban laza munkát készít s ezzel megcsalja a megrendelőt; másodsorban pedig annyira leszorítja a kövezőmunkások bérét, hogy azok között éppen ez okból kifolyólag most sztrájkmozgalom indult meg. Az ilyen alvállalkozó 40—50 segéddel dolgozik anélkül, hogy ezután megfizetné az adót.

Károsítja tehát az államot is. A kisebb kövezőmesterek, akik annak rendje és módja szerint meg vannak adóztatva, a nagyvállalkozók e visszaélései folytán elesnek a munkától s ha ez sokáig tart, szögre akaszthatják a mesterségüket. A panaszttevő ennél fogva kéri a tanácsot, tartson ez ügyben vizsgálatot s hasson oda, hogy a türehtetlen visszaéléseknek mihamarább végük szakadjon.

A magunk részéről csak helyeselni tudjuk, hogy Winkler István — így hívják a panaszttevő kövezőmestert, — a visszaélésekre hivatalos uton is felhívta a figyelmet. A kövezési ügy régóta panaszszagot áraszt Budapesten. A független sajtó évtizedek óta ostromozza azt a botrányos rendszert és protekciót, mely a munkálatok kiadásánál és végrehajtásánál tapasztalható, de az illetékes körök mindaddig nem reagáltak. A középítési ügyosztály is kénytelen volt nemrég konstatálni, hogy a főváros kövezete botrányos állapotban van és milliókat kell újból kiadni a burkolatok rekonstrukciójára. Ugy szólván mindenki tudja, hogy egyes nagy vállalkozók óriási vagyont harácsolnak össze a kövezésből, de senki sincs, a ki velök szemben a főváros érdekeit megvédelmezze.

Kíváncsian várjuk, hogy most, a konkrét panasz esetén, mit fog cselekedni a tanács? Lesz-e bátorsága benyulni a kövezési darázs-fészekbe vagy — eddigi szokás szerint — elsimitja az ügyet?

Az új esztendő beálltával, meg fog nyílni Budapesten az első menhely nyomorék gyermekek számára.

Az elsők közt voltunk, kik a menhely eszméjét fölkaroltuk és a közönség figyelmét ráirányítani iparkodtunk.

Úgy hisszük azonban, nem elegendő a sajtó részéről, ha csak az eszméket propagálja; szükséges az érdeklődést is állandóan ébren tartani, hogy a létrehozott intézmény kellő támogatásban részesülve, kitűzött célját teljes mértékben elérhesse.

Tapasztalati tény, hogy a jótékonyság forrása igen sok esetben a *hiúság*. És ez jól van így, mert ez a forrás bővebben bugyog, mint a szeretet. Még egy érdekes jelenséggel találkozunk, midőn a könyörületességről van szó. A társadalom ugyanis irtózik a nyomor látványától. Ha hallomás útján, tudomást szerez a szegénység borzalmairól, szívesen nyújt segílyt, de nem akarja látni az áldozatot. Ez az oka annak, hogy a számtalan jótékonysági intézmény között mostanáig hiába kerestük azt, mely a legszerencsétlenebb teremtésekkel, a nyomorékokkal foglalkozna.

Azokkal a boldogtalanokkal, kik közöttünk élnek és akiket mindenki elkerül; akik gondolkodnak és éreznek, mint mi, de akiket még sem vesznek emberszámba.

A nyomorékot a társadalom kiközösíti és megfosztja még a lehetőségétől is annak, hogy vele munkálkodjék. Mig gyermekéveit a családi tűzhely melegénél éli át, mig az anyai szeretet ápolja, gondozza a nyomorék testet, mig az otthon falai közül ki nem kerül, addig legalább nem jó tudatára nyomorék voltának.

De ha kilép az életbe, már az iskola meghozza az első kiábrándulást. Gyermektársai kezdetben mint valami csodálatos lényt bámulják, irtózáttal közelednek hozzá, később megszokják a látványosságot, kinevetik testi fogyatkozásait, gúnyolják ügyetlenségét, esetlenségén mulatnak és apró csínyjeik cél táblájává teszik. Végül azt is megúnják és mint játékaikra hasznavehetetlent egyszerűen magára hagyják, kiközösítik. Talán felesleges is ezeknek a szerencsétlen gyermekeknek lelki világát ecsetelni.

A gondtalan gyermekévek helyett sivár, örmötelen, szomorú napok egyhangu sorozata. A tanulás fáradalmait nem enyhíti a játékok öröme, szórakozás helyett unalom, fásultság, elkeseredés, kezdődő, még öntudatlan embergyűlölet.

Az iskola padjait elhagyva, kezdődik csak a valóságos martyrium. Családja terhére tengeti életét, ő is dolgozni szeretne, mint azt embertársaitól látja, de munkára képtelen. Ha pedig a család oly szegény, hogy nem tudja eltartani a nyomorékot, úgy elküldi őt *koládn* és ha a könyöradományok bőven folynak

be, úgy beszünteti a familia teljesen a munkát és elősködik az alamizsnákból. Vagy ha eléggé borzalomgerjesztők a nyomorék testi fogyatkozásai, úgy elviszik mutogatni Barnum díszkocsiján vagy a vándorkomédiások rozoga szekeren.

Igy csak természetes, hogy az ilyen szerencsétlen az emberi közösségből kítaszítva, erkölcsileg is teljesen elzüllik. Ok nélkül kegyetlen, élvezetből gonosz. Minden ép testü emberben ellenséget lát.

Embertársain akar boszút állani minden bajaért, melylyel a végzet sújtotta. Féktelen indulatában minden csekélységet kiméletlenül megtorol, bosszúállásban a gyilkosságtól sem riad vissza.

Nincsen nap, hogy ne találkoznánk egy ilyen szerencsétlen alakkal, a kinek szánakozva odadobunk néhány fillért és tovább sietünk. Az állam és a társadalom gondoskodik, hogy éhen ne haljanak, de veszni hagyja bennük az *embert*!

Vagy nézzük csak a nyomorékok egy másik kategóriáját. Beszéljünk azokról, a kik felnőtt korukban, a lelki és szellemi erők teljes birtokában lesznek nyomorékokká. Családatyák, a kik munkaközben, balesetből kifolyólag veszítik el testi épségüket. A gép-sérülések, vasuti carambolok borzasztó áldozatai, a kiknek sorsáról a napilapok már csak néhány szóval emlékeznek meg. Ha ezek úgy összeállnának, rendekbe sorakoznának és végig járnak az utcákat tüntető körmenetben!

Mindezekkel az áldozatokkal, gyermekekkel és felnőttekkel hazánkban eddig senki sem törődött.

Sem az állam, sem a társadalom nem gondoskodik a nyomorékról, egyszerűen nem törődik velük. Sőt még a külföld is csak néhány évtized óta karolta föl a nyomorékok ügyét. Igaz, hogy jóvá tette böven ezen mulasztását. Fokozott buzgalommal, gondos szeretettel, odaadó szorgalommal aránylag rövid időn belül hihetetlen eredményeket ért el.

Nem lesz érdektelen, ha röviden vizsgáljuk a nyomorékügy történetét.

Nálunk, egyelőre, a nyomorék gyermekek számára megnyílik egy menhely. Remélni akarjuk, hogy a kezdet folytatása nem marad el, s az állam gondoskodni fog a felnőtt nyomorékokról is.

Hogy milyen legyen a nyomorék gyermekek menhelye, arra nézve magunkévá tesszük dr. E. H. orvos urnak alábbi megjegyzéseit:

Első sorban legyen a menhely gyógyintézet, másodsorban nevelő-intézet, a hol az életre nevelnek és végül menhely a szó legszebb értelmében. A gyógyítást szakértő orvos vezeti, elrendeli a szükséges műszerek, testgyógyászati gépek alkalmazását, elvégzi a műtéteket és gondosan figyel arra, „hogy a betegek akaratereje egyensúlyban maradjon a testi erővel“, nehogy a nyomorék erején felüli eredményeket és sikereket hajhászva, elveszítse munkakedvét és ön-bizalmát.

A gyógyítással karöltve jár a nevelésügy, mely a tanítókra nagy, nehéz, fárasztó terheket és bizony sokszor hálátlan munkát ró. Az elhanyagolt, elkeseredett nyomorékok lelkéből kiirtani a gonosz indulatok és szenvedélyek tömegét és felkelteni bennük a jó és szép iránti érzéket. Kerülni minden versengést, minden feltűnési vágyat, nivellálni a becs-vágy és a munkaképesség közötti különbséget, kifürkészni minden egyes nyomorék testi és szellemi képességét, kitanulmányozni munkabírást, kijelölni munkakörét, kiválasztani az alkalmas szerszámokat, alkalmazni a testi fogyatkozásokhoz, javítva, módosítva azokat.

Tisztujtás.

December első hetében lesz a restauráció. A közgyűlés meg fogja választani a főváros tisztviselőit, akik teljes nyugalommal tekintenek a választás elé, mert előrelátható, hogy az egész aktus csak formalitás lesz. A választást még a régi bizottsági tagok eszközlik s ezek nem óhajtanak személyváltozást az adminisztrációban.

Korteszkedésnek tehát hire-nyoma sincs. Egyetlen főbb állás üresedik meg és pedig a Horváth János tanácsnok helye, ki nyugalomba szándékozik vonulni s ezért nem is nyújtott be pályázatot. Helyére volna több aspiráns, de a bizottsági tagok csaknem egyértelműleg dr. Melly Bélát kandidálják.

Az ő személye körül csoportosulva, a bizottsági tagok nemcsak az érdemet pártfogolják, hanem az anszenítés elvét is érvényre juttatják. Melly dr. ugyanis a fővárosnak rangban legidősebb tanácsjegyzője. Mi nem tekintjük dogmának, hogy minden tisztviselő okvetetlenül teljebb szaladjon a ranglétrán, akár van tehetsége, akár nincs, de viszont a legnagyobb méltánytalanság volna, ha egy valóban érdemes tisztviselő az előhaladásban pretereáltatnék.

Melly Béla amaz idő alatt, mióta a főváros szolgálatában áll, kiváló tehetségről tett bizonyosságot és egyben ritka szorgalmát is megismerhettük. Modern ember és korrekt jellem, akinek tágabb körű tevékenysége csak hasznára lesz a fővárosnak.

Előre is üdvözljük Budapest tanácsnokai sorában.

A fővárosi munkások biztosítása.

A törvényhatósági bizottságnak legközelebb döntenie kell, hogy jövőre hol biztosítsa a főváros szolgálatában álló munkásokat betegségük esetére. Ez ügyben a tanácsi VI-ik ügyosztály oly javaslatot terjeszt elő, melyet méltányossági szempontból nem helyeselhetünk.

Az ügyosztály ugyanis azt proponálja, hogy a főváros jövőre ne a „Budapesti kerületi betegsegélyző pénztár“-ral szerződjék, hanem az „Általános munkás betegsegélyző pénztár“-ral. Az előbbi pénztár 1899 óta áll a fővárossal összeköttetésben és szerződészerű kötelezettségének mindenben megfelelt. Hogy most mégis mellőzni akarják, ennek magyarázatát a tanács pénzügyi szemponttal indokolja. Ugyanis az „Általános munkás betegsegélyző pénztár“ kedvezőbb ajánlatot nyújtott be, mint a „Kerületi“.

Az előbbinek az ajánlata szerint a főváros a 3000 főre taksált munkáslétszám után 62.605 kor. 60 fillért volna köteles évenként beszolgáltatni a pénztárnak, amely összegből a fővárost 16.700 kor. fix hozzájárulás terheli, a többit a munkásoktól fogják levonni.

A *Kerületi* pénztár az eddigi alapon 69.400 koronát kér, amelyből a főváros hozzájárulása 14.400 K, a munkások által fizetendő díj 55.000 K.

A két ajánlat közül az *Általános* pénztáré a fővárosra nézve 2300 koronával kedvezőtlenebb, a munkásokra nézve ellenben 13.000 koronával kedvezőbb, végeredményében 10.000 koronával előnyösebb. Ez a szempont vezette a tanácsot, midőn az *Általános* pénztár ajánlata mellett foglalt állást.

Ámbár illő, hogy a főváros a munkások előnyét figyelmen kívül ne hagyja, az anyagi szempontot döntőnek még sem fogadhatjuk el. Mert a különbség, amennyivel a munkások a kerületi betegsegélyző pénztárnál többet fizetnek, 3000 ember közt oszlik meg, tehát a heti befizetéseknél érezhető különbséget alig okoz. Ezzel szemben ki kell emelni, hogy míg a *Kerületi Betegsegélyző Pénztárnak* 88 orvosa van a főváros területén és 13 a főváros közvetlen környékén, addig az *Általános Munkás-pénztár* a fővárosban csak 40, a környéken pedig csak 7 orvossal áll a tagok rendelkezésére. Világos ennél fogva, hogy ez utóbbi, ha olcsóbb is, a tagoknak *nem nyújthatja azt a kényelmet*, mint a kerületi pénztár.

A fővárosnak azonban tulajdonképp arra kell tekintettel lennie, hogy a két intézmény közül melyik *méltóbb* a támogatásra. Egyszerűen utalunk ama köztudomású tényre, hogy az *Általános Munkás-pénztár megalapította a szociálistáknak*, s hogy a pénztár kezelésében különféle rendetlenségek fordultak elő. Ellenben a *Kerületi Betegsegélyző Pénztár*, mint hivatalos uton létesített testület, kizárólag humánus célokat követ.

Magán ember tulteheti magát a morális szempontok mérlegelésén, a főváros ellenben mint erkölcsi testület, kell, hogy e tekintetben is példát szolgáltasson.

Az amerikai munkásviszonyok.

Iparunk kezdetleges volta dacára egymást érik hazánkban, különösen a fővárosban, a munkássztrájkok. A viszony munkaadó és munkás közt szociálpolitikai szempontból még rendezetlen és megköveteli az állam beavatkozását. Azoknak, kik a munkáskérdésekkel foglalkozni óhajtanak, legajánlatosabb az amerikai viszonyok tanulmányozása. Az Egyesült-Államok területén óriási dimenziókat öltött az ipar és az amerikai munkások oly hatalommá nőttek ki magukat, hogy az európai munkások méltán irigyelhetik őket. A nagy fénynek azonban nagy az árnya is.

Tanulság okából főlemlítünk egyet-mást az amerikai ipar és munkásviszonyok köréből.

A vállalatalapítási lázzal egyidejűleg mind nagyobbak lettek a hatalmas szervezetekkel rendelkező munkások követelései s a megrendelésekkel állandóan túlhalmozott munkaadók, hogy a sztrájkokat elkerüljék, esetről-esetre engedni voltak kénytelenek a munkás-uniók által megfelelő időben támasztott követeléseknek.

A munkás-uniók jelszava: Mennél kevesebb munkaidő, minél nagyobb munkabér ellenében. Nekik tulajdonítható például, hogy New-Yorkban a tanult építőipari munkások 8 órai munkaidő mellett óránként 65 cent = 3.30 korona óránkénti munkabért tudtak kiereszkölni, ami napi 26 korona 40 fillér keresetnek felel meg.

Volt idő nem is olyan régen, hogy az *uniók* annyira terrorizálták úgy a munkaadókat, mint a kötelékükbe tartozó munkásokat, hogy már-már egy nagy építő ipari „krach“-tól kellett tartani; a munkaadóknak képesek voltak megtiltani azon anyagoknak használatát, melyek oly gyárakból származtak, melyek a *munkás-uniókat* elismerni vonakodtak, képesek voltak kivívni, hogy a munkaadók ne alkalmazhasanak oly munkásokat, mely a munkás-unióknak nem tagjai, sőt odáig is mentek, hogy strikte megtiltották, hogy valaki saját portáján valamit — bár kedvtelésből is — önmaga készítsen vagy nem mestere alkalmazottja által készíttessen magának.

Egy vállalkozó például magánvillájához tartozó kertben a rózsatövek felkötéséhez használt karókat kertésze által — nem lévén annak egyéb dolga — fehér színre mázolta. Tüstént ott termett a *mázoló-unió* kiküldötte, ki a munka azonnali beállítását és a *mázoló-unióhoz* tartozó munkásokkal való végeztetését követelte, lévén az oly munka, mely a mázólipar szakmájába vág. A vállalkozó, nehogy egyéb vállalatainál a mázólok retorzióval éljenek, kénytelen volt a munkát félbeszakíttatni és hivatásos mázóliparos által végeztetni.

A *munkás-uniók* tulkapásait elősegíti Amerikában az is, hogy az amerikai törvény nem engedi meg a sztrájk klauzula alkalmazását, mely a vállalkozót sztrájk esetén, elvállalt kötelezettségének kikö-

tött időben való pontos teljesítése alól felmenten.

A vállalkozók ezért maguk tömörültek és a tőke képviselői szervezve próbálnak a munkás-uniókkal szembeszállani. Hogy fog-e ez a tömörülés eredményt felmutatni, azt majd megmutatja az idő. Azt hisszük, hogy a munkás-uniók hatalma csak akkor fog alább szállani, ha majd beüt egy gazdasági válság, mikor a munkakinálat nagyobb lesz, mint a kereslet.

Az amerikai bérrendszereket illetőleg újabban Möller Pál német mérnök, — ki azokat Amerika különböző ipari vidékein tanulmányozta — ismertette a német mérnök-egylet augsburgi nagygyűlésén. A darabbér ellen, ugymond, a munkás-uniók agitálnak és ott, hol érvényesülni képesek, a napibér rendszer található, mely általánosságban nem előnyös a munkaadóra. A munkaadók ezért a bérfizetés egy másik nemét ajánlották, mely a darabbér és a napibér-rendszerek egyesítéséből áll és melyet a munkás-uniók is elfogadtak. Ez a jutalék rendszer.

Minden munkásnak van meghatározott munkabére és minden munka elvégzésére előre meghatározott munkaidő van megállapítva. Ha a munkás ezt az időt felhasználja vagy túllépi, akkor csak a rendes órabérét kapja. Ha azonban igyekszik és az időből megtakarít, akkor a megtakarított időnek megfelelő bérösszeg felét javára írják. Ez a rendszer a kész munkadarabok gondos felülvizsgálását igényeli, de ott, ahol arra kell súlyt fektetni, hogy a műhely és a munkás teljesítménye minél nagyobb legyen, ott nagyon értékes.

A jutalék-rendszer a darabbér-rendszerrel szemben előnyösebb a munkaadóra, mert míg darabbér-rendszerrel a munkaadó előnye csupán abból áll, hogy nagyobb teljesítményt ér el, addig a jutalék-rendszerrel költségei is kisebbek. A jutalék-rendszer úgy kisebb, mint nagyobb gyárakban egyaránt bevált és indokolt volna, ha nálunk is megpróbálkoznának vele.

Többször megpróbálták Amerikában azt, hogy a munkásoknak a munkabéren kívül bizonyos nyereségrészesedést juttattak, de valami nagy eredményt ezzel nem értek el. Érdekes és követendő példa volna a munkásoknak az üzleti nyereségben való részesítésére nézve az *United Steel Corporation*, más szóval acéltruszt által választott mód. Nevezett társaságnál minden alkalmazottnak jogában van a társulati részvényekből bizonyos mennyiséget aránylag alacsony árfolyam szerint részletfizetésre megszerezni, mely részleteket a bérből vonják le. Az egész értéket három éven belül kell törleszteni, de a munkás már az első részletfizetés után élvezzi az osztalékot. Ha a munkás a részvények értékének letörlesztése után még öt évig birtokában tartja a részvényeket, akkor azért részvényenkint 5 dollár jutalmat kap. Ez a rendszer az eddigi értesülések szerint kitűnően bevált. A vállalatot egy nagy

ambícióval eltelt hivatalnok és munkásgárda támogatja, mely tud fáradni a vállalat érdekében, mert hiszen nem csak az inaktív részvényesek zsebének, de saját magának is dolgozik.

Nem érdektelen megemlékezni az amerikai munkásjóléti intézményekről is.

Aki ilyeneket azon célból keres Amerikában, hogy azokat esetleg mintául felhasználhassa, az alaposan csalódnai fog. Az amerikai munkásnak általában nincsen érzéke az ily intézmények iránt. Ez érthető is. Amerikában a munkás nem modern rabszolga, mint nálunk, kit a betevő falat kenyér ellenében kihasználnak és ha kidőlt, egyszerűen kitesznek, azért az amerikai munkás szabadabb gondolkodású, nem szorul gyámkodásra, nem kíván egyebet, mint jó munkabért s minden további segélykeziót a munkaadó részéről, magánügyeibe való illetéktelen beavatkozásnak tekint.

Azt kérdezhetné valaki, hogy hát mi történik a munkással, ha munkaképtelenné válik? Mi történik vele nálunk?! Nálunk vagy éhen hal vagy koldul Az amerikaiak azonban van miből félretenni öreg napjaira, ha pedig rokkanttá lesz, húzza a járadékot valamely biztosító intézettől vagy valamelyik munkás-szövetkezet által fentartott intézettől, melynek tagja.

Ha az amerikai ipar termelőképességét vizsgáljuk, azt fogjuk találni, hogy abban nagy része van az amerikai munkásnak. Az amerikai munkás általában intelligensebb, mint a keleteurópai, többet is képes produkálni. De hát miért képes az amerikai munkás többet produkálni, mint az európai? Ezt némelyek az éghajlati viszonyoknak szeretik tulajdonítani, melyek odaát serkentőleg hatnak az idegekre. Ezzel a tarthatatlan állítással szemben való az, hogy az amerikai munkás élelmezése a magasabb munkabérek következtében jobb és szeszfogyasztása magasabb intelligenciájánál fogva kisebb, de az elüljáróknak a munkásokkal szemben való bánásmódja is emberiesebb, mint például nálunk. Az amerikai műhelyekben teljesen demokrata állapotok uralkodnak. A munkás tudja, hogy ő épen olyan társadalmi fokon áll, mint akármelyik elüljárója és hogy idővel, ha rátermett, ő belőle is lehet művezető, üzletvezető, vagy igazgató, hogy születési viszonya és iskolatogatójáról szóló, kétes bizonyító erejű kutyabördarabok — ezek a középkori czopfok — nem befolyásolják őt előbbrejutásában.

Ez a tudat növeli a munkás ambícióját és felelősség iránti érzékét, két oly tulajdonságot, melyre önálló állásban lévő embernek első sorban van szüksége.

Az elmondottak — dióhéjba foglalva — azon okok, melyek a kedvező keresleti viszonyok mellett első sorban járultak hozzá az amerikai ipar tökéletesedésének emeléséhez.

Vajha mi is okulnánk rajtuk.

KÖZGAZDASÁG.

A Kőbányai Polgári Sörfőző Részvénytársaság november 27-én tartotta évi rendes közgyűlését madarasi Beck Miksa elnöklete alatt. Elnök a közgyűlés határozatképességét megállapítván, a jegyzőkönyv vezetésével a társulat jogtanácsosát, dr. Wittmann Mórt bizza meg s a jegyzőkönyv hitelesítésére Kobrák Mór és Popper Szigfrid részvényeseket kéri fel. A közgyűlés az évi mérleget az igazgatóság előterjesztésének megfelelőleg jóváhagyta és részvényenkint 10 korona osztalékot állapított meg, melynél fogva az 1902—3. évi 10. számú részvénytársaságok 28-ától kezdve beváltatnak. A felmentvény úgy az igazgatóságnak, mint a felügyelő-bizottságnak egyhangulag megadatott, dr. wellensteini Weiss Gusztáv igazgatósági tag, továbbá a felügyelő-bizottság eddigi tagjai újlag megválasztottak.

Végül az igazgatóságnak gondos és sikeres működéséért a közgyűlés köszönetet mond.

Tözsdebiróság heti krónikája.

E héten a tözsdebiróságnál nem történt valami fontos dolog, kivéve a Dreyfus-féle La Plata kukoricza ügy, amelyben a bíróság újabb szakértői szemlét rendelt el. A „Fővárosi Tudósító” nyomán közöljük a következő tárgyalásokat.

La Plata kukoriczapör.

nov. 21.

Mára ígérte a tözsdebiróság a már napok óta huzódó kukoriczapör ítéletének kihirdetését. A bíróság két órai tanácskozás után kihirdette ebbeli határozatát, hogy a Fiuméből beküldött kukoricza-mintákat a bizottság megvizsgálta. Hat hatalmas ládát hoztak be a tárgyaló-terembe, amelynek tartalmát a bíróság tagjai beható vizsgálat alá vették. Ítéletet mindazonáltal nem hoztak, mert a tanácskozást nem akarták hosszúra nyújtani. A határozatot holnap délen hirdetik ki.

nov. 23.

A tözsdebiróság ma sem hozott ítéletet Dreyfus Lajos és társa párisi gabonakereskedő cégnek Haramia István fiumei gabonakereskedő ellen indított perében. Ellenben elhatározta, hogy a tözsde tanács két titkárát elküldi Fiuméba, akik az odiozus zsákokból újabb mintákat huznak; ezeket a mintákat fogják majd újból megvizsgálni és az eredmény alapján ítéletet hozni.

A tözsdebiróság elvi határozata.

nov. 23.

A győri szeszgyár részvénytársaság pört indított Tauber és Bader bécsi cég ellen a tözsdebiróság előtt. A tárgyalás mára volt kitűzve, amelyen az alperes személyesen jelent meg, s kérte arra való tekintettel, hogy ő ausztriai, a tárgyalásnak német nyelven való megtartását. A tanács elnöke, Neumann Miksa, ezt ellenezte, s hivatkozott a törvényre, mely hivatalos nyelvként a magyart írja elő. Az alperes erre határozatot provokált. A tanács ezután határozatilag kimondotta, hogy a tárgyalás csak magyar nyelven tartható meg, mert arra az esetre, ha egy magyar ember a bécsi tőzsdén hasonló kívánsággal lépne elő, azt ott semmiesetre sem teljesítenék. Egyben utasította a bíróság az alperest, hogy képviselével magyar ügyvédet bizzon meg.

Peres bányafák.

nov. 24.

A magyar általános köszénbánya részv. társ. ez év elején egy kötést csinált Loosy, Hugmayer és társa fatermelő céggel 15000 köbméter bányafára. A fatermelő cég ez év tavaszán megkezdte a fák szállítását és 36 waggont le is szállított. Ekkor a köszénbánya társaság kifogásolván a szállított fa minőségét annak átvételét megtagadta és Loosy, Hugmayer és társa cég rendelkezésére bocsájtotta. Ezek azonban a már szállított fát nem akarták visszavenni és a 36 kocsirakomány a köszénbánya tatai telepén hevert egy hónapon keresztül, míg a társaság a feladó cég veszélyére és költségére a fát visszaszállította. Loosy, Hugmayer és társa cég erre pert indított a magyar általános köszénbánya részv. társ. ellen a faszállítmány átvétele és kifizetése iránt a tözsdebiróságnál. Ez az ügy volt a mai tárgyalás anyaga, melyet Geiger B. Zsigmond vezetett. Alperes társaság jogi képviselője Dr. Simon Izor avval védekezett, hogy a szállított fa nem volt szerződészerű, mert a fák legnagyobb része már rothadásnak indult. A felperes cég képviselője e kifogásra vonatkozólag előadta, hogy a fák belsejében észlelhető vörös folt, nem rothadás jele, hanem a csusztatás következtében átnedvesedett fa folt, amely eltűnik, ha a fa megszárad. Egyébiránt alperes úgy tudja, hogy a társaság kísérletezik a fával. Azelőtt ezt a fafajt — erdélyi luczfenyő — találták a legjobbnak, most pedig felső-magyarországi fákkal kísérletezve, azt találják használhatónak. Ugy az alperes, mint a felperes kijelentették, hogy hajlandók a fát szakértői szemle alá bocsájtani. Ítéletet ez ügyben nem hozott a bíróság.

Megtagadott kárfizetés.

nov. 25.

A Magyar folyam- és tengerhajózási társaság egy kollektív baleset biztosítással gondoskodott munkásainak testi épségéről. Szerződött a Foncière, Pesti

biztosító társasággal és a *Nemzeti baleset biztosító társasággal*, melyeknél az aldunán foglalkoztatott összes munkásait, matrózait, s egyéb alkalmazottjait baleset ellen bebiztosította. A múlt év szeptember havában történt, hogy *Jurlin* Antal matróz gabonát rakott be egy hajóra. A súlyos zsákok emelése közben agyában véredényrepedés állott be és agyvérzése következtében mindkét szemvilágát elvesztette. A Magyar folyam- és tengerhajózási társaság szerződése értelmében 2300 korona kártérítést követelt a biztosító társaságoktól.

A biztosító társaságok a kár kifizetését megtagadták, avval az indokolással, hogy *Jurlin* nem külső fizikai behatás, szóval nem baleset következtében vesztette el a szeme világát, hanem egyéb betegség folytán, melynek beálltaért a társaságok kártérítéssel nem tartoznak. Erre a Magyar folyam-társaság pert indított a biztosító társaságok ellen, mely ügyet ma tárgyalta a tőzsde választott bírósága *Geiger B. Zsigmond* elnöklete alatt. A bíróság a felek meghallgatása után elrendelte a bizonyítási eljárást arra nézve, hogy *Jurlin* tényleg a súlyos teher emelése következtében kapott-e agyvérzést, ami által szemvilágát vesztette. Elrendelte továbbá a tőzsdebíróság azt, hogy mindegyik peres fél egy-egy orvos szakértőt nevezzen meg, akik elnököt választván állapítsák meg azt, hogy *Jurlin* vaksága tényleg baleset következménye-e?

Érvénytelen szerződés.

nov. 28.

Goldmann József budapesti tejnagykereskedő egy ügynöke által szerződést kötött *Szilágyi Berta* tejesarnoktulajdonosnővel napi 30—40 liter tej átvételére.

Erről szabályszerű szerződést állított ki *Goldmann*, amelyben per esetén a budapesti tőzsdebíróság illetékessége volt kikötve. *Szilágyi Berta* azonban sem írni, sem pedig olvasni nem tudván, a szerződés aláírásával kiskorú fiát bizta meg, aki azt olvasatlanul alá is írta. Rövid idő múlva *Szilágyi Berta* a kikötött tejmenyiség átvételét megtagadta és ezáltal megszegte a szerződést. *Goldmann* ekkor pert indított ellene a tőzsdebíróságnál a kötbér és kártérítés megfizetése iránt. A tárgyaláson az alperes jogi képviselője, dr. *Bajor Ármin* illetékességi kifogást emelt, azt vitatván, hogy *Goldmann* ügynöke a szerződés aláírásánál annak tartalmát alperesnek meg nem magyarázta és fel nem olvasta, s ezen állításának bizonyítására tanukra hivatkozott. Ma volt ez ügyben a tanukihallgatás a tőzsdebíróság előtt.

A kihallgatott tanuk csupán megerősítették alperesi ügyvéd védekezését és daczára, hogy a szerződésben a tőzsdebíróság illetékessége volt kikötve, az illetékességet a választott bíróság lezállította.

Hirek a városházáról.

Utczarendezés a Németvölgyben. A németvölgyi Fűr-utca háztulajdonosai ama kérelemmel fordultak a tanácshoz, hogy utcájokban állíttasson lámpásokat, közutakat s készíttessen makadamburkolatot. A rendezéshez szükséges telekrészeket a tulajdonosok már régen le is jegyeztették a főváros javára. A világítás teljes hiánya miatt a jelzett utcában éjjel közveszélyes a közlekedés, kocsival meg éppen nem lehet járni a mély vizmosások miatt. A tanács a kérelmet javaslattétel miatt a mérnöki hivatalnak adta ki.

Árvizmentesítés Ó-Budán. A Bécsi-utól nyugotra fekvő hegyek esővizeinek elvezetése céljából első sorban is az ugynevezett Rádl-árkot kell szabályozni. Néhány évvel ezelőtt a mérnöki hivatal megcsinálta a terveket, amelyek vízjogilag le is tárgyalattak. Időközben elkészült azonban Ó-Buda szabályozási terve, melyben a Rádl-árok mostani vonala felhagyatott s más helyre tolatott. Ez okból a mérnöki hivatal kénytelen volt az adott feltételek szerint új terveket kidolgozni s azokat most terjesztette be a tanácsnak. E tervek szerint a Bécsi-ut melletti Ó-budai temetőtől indul ki az új árokvonal s a bécsi-uti hid alatt haladva 6 méter magas töltések között a Dunáig terjed. Ezzel kapcsolatban egyéb árvizmentesítő munkálatok is eszközöltetnek. Védőgát készül többek között a szent-endrei vasút töltéséig. Az összes költségek (a kisajátítási költségeket is beleértve) 159.750 koronát vesznek igénybe.

Forrásvizek a Halászbástya aljában. A Halászbástya aljából veszedelmesen dus vízi források fakadnak, amelyek kifolynak az Ilona-utczára és az Albrecht-utra. A 2-ik kerületi elöljáróság előterjesztést tett a tanácsnak, hogy a forrásvizek elvezetéséről mihamarább gondoskodjék, mert az állandóan szivárgó víz kárt tesz a közelben levő épületek falaiban.

A Tündérhegyi-ut kiépítése. A nagy költséggel kiépített Tündérhegyi-utnak a János-hegyre vezető része még mindig rendezetlen s teljesen elhanyagolt állapotban van, minnek következtében a közlekedés akadályoztatik. Pedig az ut teljes kiépítése csekély költséggel járna. A szükséges köanyag régen ott hever garmadában az ut mentén s így csakis a munka végrehajtását kellene elrendelni. A középítési bizottmány legutóbbi ülésén szóvá tette az ügyet s a bizottmány ebből kifolyólag előlerjesztést tesz a tanácsnak az utrész sürgős kiépítése iránt.

Ázsiai állapotok a VII. kerületben. A VII. kerületi Törökör- és Gyarmat-utczák háztulajdonosai panaszt emeltek a tanácsnál az utcáikban uralkodó ázsiai állapotok miatt. Nincs a két utcában egyetlen egy lámpás se s így éjjel közveszélyes a közlekedés. A sötétség leple alatt, kényelmi szempontból, kocsiszámra öntözik ki az utcákra a szemetet s mindenféle piszkot, miáltal ott néha dölgletessé válik a levegő. Ellenőrizni e visszaéléseket nem lehet, mert a háztulajdonosok éjjel nem merészkednek az utcára, rendőr pedig arrafelé nincs. A háztulajdonosok kérik a tanácsot, hogy a jelzett két utcán sürgősen állíttasson lámpásokat.

Vízdijak Kőbányán. A kőbányai magasan fekvő részek magántelkeik október 26-án kapcsolattak be az új vízművek föcsövébe. Ez alkalommal

a vízműigazgatóság idején valónak látja, hogy az egyes telkekre kivetendő vízdíj pontosan megállapíttassék. A vízszolgáltatási szabályrendelet csak a jobbparti magasan fekvő részéről intézkedik részletesebben, míg az egész balpartra nézve a 16 filléres egységárat szabja meg. Tekintettel azonban arra a körülményre, hogy a kőbányai vízművek üzeme a budai magasan fekvő részek üzemével teljesen azonos vagyis az emelési magasság s kőbméterenkint az önköltség is egyforma, a vízműigazgatóság figyelmébe ajánlja a tanácsnak, hogy a kőbányai vízszolgáltatás kérdését tegye alapos tanulmány tárgyává, mert ebben az esetben erősen érdekelve vannak a főváros anyagi érdekei. Az új vízcshálózat területe ugyanis ez idő szerint még olyan gyéren van beépítve, hogy a vízmű rentabilitása még jó ideig kétségesnek tekinthető. Ez okból javasolja a vízműigazgatóság, hogy ha már meg kell maradni a szabályrendelet által megállapított 16 fillér egységárnál, mondja ki legalább a főváros, hogy a jelzett területeken *csak vízmérő óra mellett* ad vizet. Egyben utasítást kér a vízdíjak miként leendő előírására.

A pasaréti villamvilágítás engedélyezési feltételek. A Fillér-utcai felső vezetékű villamosvilágításnak a Pasarétre való kiterjesztése tárgyában most készítette el a mérnöki hivatal az engedélyezési feltételek tervezetét. E feltételekben különös gondot precizírozottnak a lakosság testi épségének s biztonságának megóvása céljából teendő intézkedések. A vállalkozónak gondoskodnia kell arról, hogy a magas feszültségű árammal telített vezeték semmi körülmények között se okozhasson kárt valakiben. Ez okból minden utkeresztkezésnél a vezeték alatt erős hálók feszítendőek ki, a tartórúdakra figyelmeztető táblák teendőek, hogy a vezetékhez nyulni életveszéllyel jár, továbbá oly készülék alkalmazandó, mely a vezeték elszakadása percében, árammentessé teszi. A főváros kiköti, hogy ha rendezési, szabályozási, vagy más közérdekű okok kívánják, úgy a vállalkozó köteles a felső vezeték föld alá süllyeszteni, valamint akkor is, ha a magántőgyasztás bizonyos meghatározott mértékig megnövekedik. A vállalat bruttó jövedelméből a fővárost 5% részesedés illeti meg.

A vízszolgáltatási szabályrendelet érvényességének meghosszabbítása. Az új vízszolgáltatási szabályrendelet érvényessége 1904. évi február 1-én lejár. A közgyűlés utasításából erre az időre a tanácsnak be kellene számolni arról, hogy a szabályrendelet mennyiben vált be, mely irányban szorult módosításokra s mekkora volt a pekunáris eredménye. A főváros vízműveihez hasonló óriási létesítménynek új szervezet alapján való tanulmányozására s az eredmények reális leszűrésére egy esztendő semmi esetre sem elég, miért is a tanács most javasolja a közgyűlésnek, hogy a szabályrendelet érvényességét 1905. évi február 1-ig hosszabbítsa meg.

A főkapitány panasz. A Tisza Kálmán-tér parkozása alkalmával az ottani teherkocsi-állomás a VIII. kerületi Ivánics-utcába helyeztetett át. Ez ellen több ízben történtek már panaszok, de a hátrányokat leginkább a rendőrségi rabkórház érzi. A lovak által okozott bűz s a kocsisok állandó lármázása nagy mértékben bántja a betegeket. A töméntelen légy pedig a közelben levő rendőrállomás lovait nyugtalanítja szüntelenül s a lóállományban mindenféle nyavalyát terjeszt. Rudnay főkapitány

most arra kéri a tanácsot, hogy a kocsiállomást helyezze a Teleki-térre. Miután ott vásár van, a kocsitulajdonosok is nagyobb keresetre számíthatnak s ezenfelül megszűnnek a fentebb elősorolt bajok.

Pályázati hirdetmény.

Az alulírott igazgatóság a magyar királyi államvasutak részére a jövő 1904. évben, illetőleg 1906. év végéig a következő anyagokból felmerülő szükségletének szállítást biztosítani kívánván, ezennel nyilvános pályázatot hirdet m. p.

I. Norton-féle, *nascos csiszolóból és carborundum anyagból készült csiszoló korongokra.*

II. *Csiszoló-árak, nevezetesen: Csiszoló-por, üveg-papír és csiszoló-vászonra.*

A kiírás tárgyát képező egyes cikkekkel előtűntető jegyzékek, melyek egyszersmind ajánlati mintakul szolgálnak, valamint a szállításokra vonatkozó részletes módozatok valamennyi hazai kereskedelmi és iparkamaránál megtekinthetők és a magyar kir. államvasutak igazgatósága anyag és leltár beszerzési (A III.) szakosztályánál, Budapest, VI., Andrassy-út 73. sz., II. emelet, 47. ajtó szám, ingyen kaphatók.

A szabályszerűen kiállított, ikenként egy koronás magy. kir. okmány-bélyeggel ellátott ajánlatok lepecsételve legkésőbb *folgyó évi d-cember hó 23-iki déli 12 óráig* a magy. kir. államvasutak anyag és leltár beszerzési szakosztályában átadandók, illetve posta útján oda küldendőek és a borítékra ezen külszímmel látandó el:

Ajánlat 169169/903. számhoz.

Az ajánlott árak egy évi értékének 5%-kal felérő bántpénz, készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban legkésőbb *f. évi december hó 22-iki déli 12 óráig* a magy. kir. államvasutak főpénztáránál leteendő.

Bántpénz nélküli, vagy később benyújtott ajánlatok, valamint olyanok, melyek nem pontosan és részletes módozatok betartása mellett állíttatnak ki, figyelemre nem számíthatnak.

Budapest, 1903. november havában.

Az igazgatóság.

Pályázati hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa a hivatalnoki létszámhoz tartozó, alább felsorolt állásokra, ugymint:

- egy 3200 korona évi fizetéssel és 1000 korona évi lakpénzzel javadalmazott II. oszt. *mérnöki*-,
- egy 2000 korona évi fizetéssel és 700 korona évi lakpénzzel javadalmazott adószámviteli II. oszt. *számtishti*-,
- egy két-két évi szolgálati idő után kétizben 200 - 200 koronával emelkedő évi 1000 korona segélydíjjal javadalmazott adószámviteli *számgyakornoki*-,
- egy 1400 korona évi fizetéssel és 600 korona évi lakpénzzel javadalmazott II. oszt. *adóégrehajtoi*-,
- egy két-két évi szolgálati idő után kétizben 200 - 200 koronával emelkedő évi 1000 korona segélydíjjal javadalmazott számvevősegi *számgyakornoki* állásra, valamint a felsorolt magasabb illetményű állásoknak esetleg fokozatos előléptetése után leendő betöltése következtében megüresedhető II. oszt. segéd-

mérnöki (2000 és 700) adószámviteli számsegédi (1600 és 700) adószámviteli számgyakornoki (1000 —) állásokra ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Felhívtnak tehát mindazok, a kik a jelzett állások valamelyikét elnyerni óhajtják, hogy erre vonatkozó, szabályszerűen felbélyegezett pályázati kérvényüket, a székesfővároshoz rendszeres állásban nem álló folyamodók ezenfelül a származásuk, életkoruk, magyar állampolgárságuk, előéletük, az 1883. évi I. t.-cz.-ben megállapított elméleti és gyakorlati, illetve szakképzettségük, eddigi alkalmaztatásuk s az egészségi állapotuk (hatósági orvosi bizonyítvány) igazolására szolgáló okmányaikkal tüzetesen felszerelve s a székesfőváros tanácsához címezve, ennek segédhivatalában (IV. ker., Központi városháza I. em. 107. ajtó szám alatt) 1903. évi december hó 20-dik napjának déli 12 órájáig okvetlenül nyújtásuk be, mert később érkező kérvények egyáltalában nem fognak figyelembe vétetni.

Megjegyeztetik, hogy:

a) az olyan pályázók, akik magyar állampolgárságukat nem igazolják, akik életük 18 évét még be nem töltötték, vagy a törvényes életkort (40 év) már meghaladták és sem a székesfőváros szolgálatában rendszeres hivatalnoki állásokon még alkalmazva nincsenek, sem pedig korengedéllyel nem bírnak, — továbbá akik a törvényes minősítéssel nem rendelkeznek s illetve kérvényeiket s szükséges okmányokkal a legpontosabban fel nem szerelik: egyszerűen vissza fognak utasíttatni;

b) az újonnan megválasztottakkal szemben egy évi szolgálati próbaidő fog kikötöttni.

Budapesten, 1903. évi november hó 16-án.

Halmos polgármester.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utczá 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dinamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihúzható forr- és fűtőcsöves kazánokkal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Banó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vízműtelepeket.

Gőzmalmai és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különféle emeltyű-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcson részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékpénztári könyvecskék $3\frac{1}{2}\%$ kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbízásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretében tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt $\frac{1}{2}9$ — $\frac{1}{2}1$ -ig, délután 3— $\frac{1}{2}5$ -ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

==== Telefon szám 645. ====

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Az obstrukció és a gazdasági helyzet.

A december első vasárnapjára hirdett gyűlés, melyen a főváros polgárainak pártkülönbség nélkül tiltakozniok kellett volna az obstrukció ellen, szerencsésen elmaradt. Ámde az elmaradás nemcsak azért mondható szerencsésnek, mert a függetlenségi párt leszerelt és így a parlamenti tanácskozások rendes menete biztosítottak látszik. Mi egyéb oknál fogva is örülünk, hogy a Vigadóban szónoklatok nem tartattak. Meggyőződésünk ugyanis, hogy ez a gyűlés hozzájárult volna ama téves felfogás terjesztéséhez, hogy a nyomasztó közgazdasági helyzetnek úgy a fővárosban, mint a vidéken kizárólag az obstrukció az oka.

Ezt a nézetet nemcsak azok a politikusok hangoztatják, kik az ellenzékkel szemben minden lehető és lehetetlen argumentumot harcra vinni szoktak, hanem a társadalom komolyabb elemei is, sőt ez a nézet az alsóbb rétegekben is elterjedt. Saját fülünkkel hallottunk például egy vendéglőst panaszkodni, hogy üzlete az obstrukció miatt pang. Az emberekben sok van a szajkó-természetből: értelmetlenül ismétlik azt, amit másoktól unos-untalan hallanak. Az a vendéglős is nem a saját esze után okolta az obstrukciót a maga bajáért, hanem mert a parlamentben és a sajtó egyrészében azt hangoztatták, hogy minden közgazdasági baj a parlamenti tanácskozás

megbénulására, illetőleg az ex-lex állapotra vezetendő vissza.

Nem lehet tagadni, hogy a rendes költségvetés nélküli kormányzat visszahatással van az állam gazdasági helyzetére is, de közgazdasági helyzetünk súlyos volta még sem ebben leli magyarázatát. Mert ha igaz volna, hogy a gazdasági, ipari és kereskedelmi föllendülésnek csak az obstrukció állotta útját, akkor logikailag az következne, hogy a normális politikai viszonyok helyreálltával nyomban föllendülésnek kell mutatkoznia.

A csalódás nem fog sokáig vártni magára. Különösen a fővárosi polgárságnak alkalma lesz meggyőződni, hogy akár béke honol a honatyák közt, akár harcz dúl, Budapest közgazdasági viszonyai nem változnak: az ipar tovább is csak tengődik, a vállalkozási szellem ólomlábakon jár és ennek következtében ijesztően nagy a munkátlanok száma.

Ez a baj már régibb eredetű. Meg volt már akkor is, mikor a politikai látóhatáron semmi fölleg nem gomolygott. Az elfogulatlan vizsgáló okát tudja adni. Ez az ok a tőke közönyössége a gazdasági élettel szemben.

Tudvalevő, hogy Magyarországon elenyésző kis számmal vannak nagy tőkepénzesek. A tőke a bankokban és a pénzintézetekben halmozódik fel, ezek pedig egyre ridegebben elzárkóznak az ipari vállalkozások hiteligényei elől. Tisztelet a kivételeknek, de a legtöbb pénzintézet csak abban

az esetben hajlandó támogatni vagy létrehozni egy új vállalatot, ha uzsorahasznót szerezhet magának. Az utóbbi évek folyamán több oly iparvállalat kénytelen volt üzemét beszüntetni, amelyeket a pénzügyi intézetek működésben tarthattak volna, ha kellő hitelt nyitnak vala számukra. Ha a pénzügyi körök gondoltak volna arra, hogy nekik kötelességük a gazdasági élet vérkeringésébe éltető fluidumot juttatni, akkor ma nem panaszkodnának a gyárosok, a nagyiparosok és a munkások. Ezen körök rendes kifogása az, hogy nekik óvatosan kell bánniuk a közönség és a részvényesek pénzével, tehát ipari- és egyéb vállalatokat csak a legmesszebb menő garanciák mellett támogathatnak. Az óvatosság ellen nem lehet kifogást emelnünk, de sajnos, ezt tulságba viszik. Ha szembeállítjuk a budapesti nagybankok viselkedését a külföldiekével, azonnal kitűnik, hogy az óvatosság emlegetése csak a ridegség takarója. Németországban és Franciaországban, újabban pedig Itáliában is, a legtekintélyesebb pénzügyi intézetek versenyeznek egymással ipari- és kereskedelmi vállalatok létrehozása körül, a melyek kellő felügyelet és vezetés alá helyezve nemcsak a tőkét és ennek jövedelmezőségét biztosítják, hanem a nemzeti erőt és vagyonosodást is előmozdítják. Ugyanekkor szomorúan láthatjuk, hogy nálunk az ipari tevékenység pangásával egyidejűleg külkereskedelmünk is hanyatlik. Egyetlen kikötővárosunk vigasztalan helyzetbe jutott, mert a benne működött vállalatok egymásután megszűnnek, több rosszindulatot, mint jóakaratot tapasztalva a nagy intézetek részéről.

Itt a fővárosban egész sorozata az életrevaló és előbb-utóbb jövedelmes vállalatoknak vár megvalósításra. Csak pénz kellene hozzá.

A tervezők azonban hasztalanul fordulnak a pénzügyi intézetekhez. Számukra nincs hitel.

Sőt hiába ajánlják fel terveiket megvalósításra a bankoknak, azok a Wertheim-szekrény és a leszámítoló pult mellől nem hajlandók kimozdulni.

Amíg a pénzügyi hatalmasságok lelkét át nem járja a tudat, hogy nemzeti ipar,

gazdasági föllendülés és szociális jólét nincsen anélkül, hogy a tőke ezek támogatására fektesse a főszólyt, addig hasztalan cikkezgetünk és szónokolgatunk.

Drágasági összehasonlítás.

A közhit azt tartja, hogy Magyarországon Budapest a legdrágább város. Ez azonban tévedés, mert van az országban néhány város, hol az élelmiszerek és háztartási cikkek jóval drágábban szerezhetők be, mint Budapesten. Erre vonatkozólag alább egy kis statisztikát állítunk össze.

Sokkal helyesebb és indokoltabb azon állítás, hogy Budapesten nehezebb a megélhetés, mint a nyugati államok metropolisaiban. Mert ha tény is, hogy Párisban, Londonban, meg az Egyesült-Államok nagyobb városaiban az élelmiszerek nem olcsóbbak, sőt drágábbak, mint Magyarországon, viszont a nyugati ember *többet keres*. Nálunk a jelenlegi kereseti és bérvíszonyok mellett a szegényebb sorsu ember valóban hiányosan táplálkozik, nemcsak a fővárosban, hanem a vidéken is. A budapesti lakosnak még némi előnye is van a vidékiek fölött, amennyiben pénzért legalább első minőségű árukat vásárolhat. Hogy a huson kívül minden egyéb drágább a vidéken, a következő adatok bizonyítják:

A finom buzaliszt egy bizonyos minőségének kilogrammja Budapesten 28 fillér; ugyanez a liszt csak néhány városban olcsóbb s a legnagyobb különbség három fillér, ellenben drágább Fiumében (40 fillér), Kolozsváron s még több városban. Ugyanilyen az arány a durvább lisztnél is. A savanyu káposzta kilója Budapesten 23 fillér, Besztercebányán 29, Miskolczon 35 s még néhány városban drágább mint Budapesten. A burgonya kilója Budapesten hat fillér, Besztercebányán és Pécsen 10, Fiumében 11. Drágább a budapesti árnál több városban, olcsóbb csak Kassán és Szegeden: egy fillérrel. A kockkaczkor kilója Budapesten 92 fillér. Olcsóbb, mint bárhol az országban. A csirke darabja egy korona és 11 fillér minálunk, de van több vidéki város, a hol jóval drágább. Fiumében 1 korona 60, Brassóban 1 kor. 27 fillér, Pécsen 1 kor. 29 fillér, Szabadkán 1 kor. 38 fillér. A sovány liba darabja nálunk 2 korona 98 fillér, Kassán 3 korona 79 fillér, Szabadkán 3 korona 71 fillér; a budapesti árnál drágább még több városban. A hizott liba Budapesten 5 kor. 63 fillérbe kerül, Debreczenben 6 kor. 42 fillér, Nagyváradon 6 korona 38 fillérbe, Nagykanizsán 6 kor 58 fillérbe. A marhahús dolgában a budapesti árak meghajtják zászlajukat a vidékiek előtt, bár az árbeli különbséget ellensúlyozza a budapesti hus azzal, hogy csont nélkül számlálódik. A sertéshus már nem Budapesten a legdrágább, itt csak

1 korona 23 fillér kiloja, Fiumében 1 korona 36 fillér, Sopronban 1 korona 46 fillér, Pozsonyban 1 korona 42 fillér. A tej csak Fiumében és Kassán drágább, mint Budapesten. A tojás százának átlagos ára Budapesten 5 kor. 48 fillér, Fiumében 6 kor. 11 fillér, Kassán 6 korona 16 fillér, Kolozsváron 6 korona 27 fillér, Máramarosszigeten, Pécsen és Temesváron 6 kor. A buzakenyér kiloja Budapesten 26 fillér, Brassóban és Máramarosszigeten 30 fillér, Debreczenben 31 fillér, Fiumében 34 fillér, a rozsenyér kiloja Budapesten 22 fillér, a legtöbb városban 23 fillér, Máramarosszigeten 29 fillér, Fiumében 30 fillér. A kenyhasó kiloja Budapesten 26 fillér, több helyen 27 fillér, Pécsen és Pozsonyban 28 fillér, Fiumében 52 fillér. A mosószappan kiloja nálunk Budapesten 56 fillér, Aradon 68 fillér, Kolozsváron 66 fillér, Temesváron 76 fillér, Pozsonyban és Sopronban 64 fillér. A sztearingyertya egy kilogrammja Budapesten 1 korona 55 fillér, Aradon 1 korona 68 fillér, Kassán 1 korona 98 fillér, Nagyváradon 2 kor. Temesváron 2 korona 20 fillér s még több városban drágább, mint Budapesten. A tűzifa Fiumében, Pozsonyban és Sopronban drágább, mint Budapesten; a kőszén Fiumében, Győrben, Kolozsváron, Pancsován, Pozsonyban, Sopronban, Szegeden és Temesváron, Szegeden métermázsánként csaknem 2 koronával drágább, mint Budapesten.

A kerületi mérnökség reformja.

Egy tekintélyes mérnök, a Károly-köruti Orczy-ház beomlása alkalmából a következő figyelemreméltó megjegyzéseket teszi:

Általában konstatálhatjuk, hogy Budapesten nagyon sok házban történik átalakítás megfelelő szakismeret és kellő hatósági ellenőrzés nélkül. Hogy a legutóbbi szerencsétlenség egy 150 évnél régebbi házban fordult elő, nem szolgálhat az ellenőrzésre hivatottnak mentségeül. A lebontásra megérett ódon épületeknél a felügyeletet még szigorubban kell gyakorolni, mint az újabbaknál, mert amazoknál egy kissé meggondolatlan javítás vagy átalakítás az ugyanis maximális hordképességükre igénybe vett pillérek, falazatok hamaros bedőlését eredményezhetik, különösen ha meggondoljuk, hogy nem mindegyik épületet építették az egyiptomi piramisok anyagából és azután a falazatok kövei és téglái is ki vnnak téve az idő mindent összeromboló hatásának.

Különösen áll ez olyan helyekre, hol az épületrész a nedvesség és szárazság változó behatásának nagy mértékben van kitéve, tehát falaknak a földdel érintkező részénél. A víznek a kő szemcséi közé való bejutása a kő szilárdságát csökkenti, a mennyeiben a szemcséket összekötő anyagot tánadja meg.

Konzentrált terhelést hordó, nagyobb mértékben igénybevett falaknál, pilléreknél pedig kétszeresen fontos a falazat anyagának és annak az idővel való változásának megfigyelése. Hogy az anyag ezen viselkedését bevakolt helyeken nehezen lehet megfigyelni, azt megengedjük, de hogy ezért minden vizsgálat fölösleges volna, azt úgy hiszszük, senki sem fogja mondhatni.

Még bevakolt helyeken is a vakolat viselkedéséből következtetést vonhatunk a falazat viselkedésére is, a mennyiben a vakolat repedezik vagy duzzad.

Az ilyen helyeken a pusztá falaknak vizsgálatával azután könnyen meggyőződhetünk róla, vajon a falrészekre huzó erők hatnak-e (akár közvetlenül, pl. szomszédos részek sülyedése, stb. folytán, avagy közvetve a nyomásból kifolyólag), vagy pedig a falazatot alkotó kő vagy téglá örlődik össze a reáható nyomás következtében.

Az épületeknek tartósságuk szempontjából való megvizsgálása Budapesten a kerületi mérnök feladata, a kinek a kerületi törvény értelmében bizonyos időszakon belül, a kerületében levő épületeket meg kell vizsgálnia.

Ezen vizsgálatoknál tett tapasztalatairól főnökének, a kerületi előljárónak tesz jelentést, a ki azután a jelentés értelmében a szükséges intézkedések foganatosításáról gondoskodik.

Az Orczy-háznál a házgondnok tett jelentést az előjáróságnál, mire a kerületi mérnök megvizsgálta a kritikus falakat és azok aláfalazását elrendelte.

Mielőtt azonban a kőművesek munkájukat megkezdhetnék volna, a falazat összedőlt.

Ebből az esetből és a közelmúltban tett egyéb szomorú tapasztalatokból azt a következtetést kell levonnunk, hogy a kerületi mérnökség intézménye mai alakjában nem felel meg a hozzá fűzött várakozásoknak, nevezetesen, hogy bármennyire is kizárja a balesetekért járó felelősségnek másra való áthárítását, mégsem nyújt biztonságot. De nemcsak a kerületi, hanem egyáltalán az egész fővárosi mérnökösztályi szervezet reformra szorul.

A főváros mérnökei a sok tervezéstől és művezetéstől nem jutnak hozzá igazi feladatukhoz: az ellenőrzéshez.

Okvetlenül szükséges volna egy időszakos működésű *felülvizsgáló bizottságra*, mely nagyobb időszakokban megvizsgálná az illető kerületi mérnök részvételével az összes fővárosi házakat, elsősorban és gyakrabban azokat, melyek régebbiek, avagy valamely változást szenvedtek.

Ez a bizottság nemcsak ellenőrizné a kerületi mérnököket, a mellett, hogy ezek teljes felelőssége megmaradna, hanem tiszta képet nyerne az egyes kerületek állapotáról is, úgy, hogy egyes bajok vagy visszaélések felismerésére sokkal nagyobb volna a valószínűség.

Lakás-uzsora.

A prostitúció ügyeivel a nyilvánosság előtt nem igen szokás foglalkozni. Tiltja az álszemérem, holott a prostitúció csaknem egy idős a szervezett társadalom történetével, s a civilizált világ minden részében el van terjedve. A morál pálczát törhet mindazok fölött, kik testüket áruba bocsátják, az igazság azonban megköveteli, hogy ezek a társadalmilag elveszett lények is megóva legyenek a kapzsi és lelketlen emberek kizsákmányolásától.

Budapestnek egyik legsötétebb árnyoldala a lakás-uzsora, melynek áldozatai a rendőri felügyelet alatt álló nők. Szinte hihetetlen, de tény, hogy a perditák oly nyomoruságos szobákért, melyekért férfilakó nem adna többet havonként 8—10 frtnál, kénytelenek 90—120 frtot fizetni. De vannak kéj nők, kik az elegánsabb utcákban egy tisztességesen berendezett szobáért 150—200 frtot, sőt ennél többet is fizetnek havonként.

Egész családok megélnek abból, hogy albérletbe fogadnak egy bárczás nőt. Az a szerencsétlen teremtes, aki az utcákon vadászik a férfiakra, tulajdonkép nem magának keres gyalázata árán, hanem szobadója számára. A lakásbérlo ur vagy asszony az egész lakásért nem fizet többet évenként 3 vagy 400 frtnál, de kap egyetlen szobáért 1200—2000 frtot. A különbözeti haszonból kényelmesen, munka nélkül él és ami fő: jogot tarthat arra, hogy tisztességes polgárnak vagy polgárnőnek tekintsek.

Ezuttal nem szándékozunk moralizálni a fölött hogy melyik az elítélésreméltóbb: a kéj nő-e, vagy az aki az ő keresetéből uzsorahasznót huz? De rá akarunk mutatni, hogy a lakás-uzsora és az utcai prostitúció szertelen elfajulása között meg van az okozati összefüggés. A bárczás nő kénytelen tola-kodóvá lenni, hogy megkereshesse szobája napi bérét. A szobakiadók ugyanis a perditákkal nem havonként és nem is hetenként, hanem naponként fizettetik a szobapénzt. Fölmondási idő nincs; ha egy két napig adós marad a leány, egyszerűen kidobják. Ezt elkerülendő, a legtöbbje nem riad vissza a legszemérmertlenebb tola-kodástól és a legfaj-talanabb üzelmektől sem, csak hogy kifizethesse szobáját. Sokszor megbotránkozunk, ha éjjeli órákban egy-egy utca sarkon a kifestett némberek mint éhes farka ránk vetik magokat és karunkba kapaszkodva iparkodnak magukkal czipelni. Ne higyjük, hogy csupán a szemérmertlenség készteti őket erre a viselkedésre. Láthatatlan fölbujtó és fenyegető kényszer gyanánt hátuk mögött lappang az otthon kényelmesen horkoló, „tisztességes” szobakiadó.

Ki segíthetne a visszas és fölháborító állapotot?

Ki más, mint a rendőrség. Ha joga van a rendőrségnek meghatározni, hogy melyik utcában lakhatnak bárczás nők, sőt ha joga van beleszólani, hogy egy lakástulajdonos hány bárczás nőt tarthat albérloének, akkor jogot formálhat annak megállapí-

tásához is, hogy mennyi legyen a kiadandó szoba maximális ára. Egy ily intézkedés nem jelenti a magánjog megsértését. Miután a törvény a prostitúciót a rendőrség hatáskörébe utalta, legfőleg ezen hatáskör kitégítéséről lehet szó, amidőn a rendőrség felhatalmaztatik arra, hogy a prostituáltak által fizetendő szobabérek szabályozza. Első sorban kimondandó volna, hogy kéj nők számára szoba nem adható ki napokra, hanem legalább egy heti tartamra. Aztán, miként a kiállítás idejében a szállodáknál történt, hatósági szemle után állapítsák meg, hogy a tulajdonos mennyit számíthat a szobáért.

Ez a reform nemcsak a perditáknak lesz üdvös, hanem szanálni fogja az utca erkölcsét is.

A postai kézbesítés reformja.

A helybeli posta- és távirda-igazgatóság praktikus reformokat sürget a városnál. Javasolja, hogy 1. a házmesterek lakása közvetlen a kapubejárat mellett legyen, 2. minden házmester-lakásban levél-szekrény állíttassék fel, hogy abba a levélhordó bedobhassa a leveleket, 3. a lépcsőházak mindenkor erősen megvilágíttassanak, 4. csak kifogástalan előéletű egyének lehessenek házmesterek.

A postaigazgatóság e reformokat a postai kézbesítők biztonsága érdekében tartja szükségesnek, de megvalósulásuk a nagy közönségnek is előnyére szolgálna.

Tudvalevő ugyanis, hogy a háztulajdonosok nálunk takarékosági szempontból a ház legfőlrésőbb helyén adnak lakást a házmesternek, rendesen a hátsó lépcsőnél vagy a régibb házaknál a pinczehelyiségben. Természetes tehát, hogy a házmester egyáltalán nincs abban a helyzetben, hogy megfigyelhesse, kik járnak a házban. A fölépcsőn bárki fölmehet anélkül, hogy a házmester tudna róla, s az emeleti lakásokban lopást, betörést követhet el és zsákmányát nyugodtan magával czipelheti, mert nincs, a ki kérdőre vonja, amikor a házból távozik. Világos tehát, hogy nem csupán a pénzeslevélhordók, hanem a lakók biztonsága is kívánatossá teszi, hogy a postások és házmesterek közvetlen a kapubejárat mellett kapjanak lakást. Így van ez például Párisban, ahol a kapus a fülkéjéből vagy szobája ablakából a házba jövőket és onnan távozókat állandóan szemmel tartja. Idegen és gyanús ember csomagot a házból ki nem vihet, mert a portás kérdőre vonja.

Budapesten ezidőszert kevés olyan ház van, hol a házmesterlakás nagyobb átalakítás nélkül a kapu mellett volna elhelyezhető. De ha nem is követeljük, hogy a régi házakban az átalakítás elrendeltessék, azt viszont elengedhetetlennek tartjuk, hogy ezentul minden újonnan épülő házban a kapus lakását a bejárat mellett helyezték el. E tekintetben az építési szabályrendeletet kell módosítani, a mi

abszolút semmi nehézségbe nem ütközik. Reméljük is, hogy a tanács mielőbb javaslattal járul a közgyűlés elé.

Ami a postaigazgatóság ama javaslatát illeti, hogy a házmesterek lakásában fiókos levélszekrény legyen és a kézbesítők ide dobják be a lakók leveleit, szintén helyeseljük. Valóságos emberkinzás megkövetelni a szegény levélhordóktól, hogy egy levelezőlap vagy anikx kézbesítése végett négy emeletet másszanak meg. A lakókra nézve viszont nem teher, ha személyesen veszik át a házmesternél leveleiket vagy cselédségük által hozatják fel lakásukba. Ha minden fiókhoz külön kulcs lesz, a házmesteri kíváncsiság nem fog a levelekhez férközhetni. Arról pedig, hogy a lakó nyomban értesítve legyen a számára kézbesített levélről, könnyű intézkedni, olykép, hogy a levélhordó, amikor a levelet a fiókba dobja, az ott elhelyezendő és az illető fél lakásával közlekedő villamos csengettyűt megnyomja.

A javaslat harmadik pontját is mindenki örömmel magáévá teszi — a háziurakat kivéve.

A negyedik pont ellen pedig nem lehet másnak kifogása, csak az olyan házmesternek, aki nem tiszta multu.

Közegészségügyi statisztika.

Az őszi időszak hatása érezhető a főváros közegészségügyi állapotában. Október hó folyamán tetemesen emelkedett a hevenyfertőző kórok száma és egyuttal több halálozás is fordult elő, mint a megelőző hónapban. Az összes halálozási esetekből a légzőszervek bántalmainak arányszáma 40.07 százalék, ami *aggasztóan nagy perczent*. Ekkora halálozási százalék Európa egyetlen nagyobb városában nem fordul elő.

A főorvosi hivatal részletes kimutatása a következő

Meghalt gümőkórban 210 (mult hó 185), tüdőlobban 91 (mult hó 72), hörghurutban 31 (mult hó 26), egyéb légzőszervi bajokban 80 (mult hó 65), összesen 412.

A hevenyfertőző kórok közül emelkedett a hagymáz (+14), a vörheny (+62), a kanyaró (+89), a diftéria (+51), a bárányhimlő (+122). Himlőeset ezen hóban sem volt.

Elve született e hóban 1871; meghalt (katonák nélkül, az utról jött s itt elhalt 128 egyén levonásával) 1028; így a születések 843-al multák felül a halálozásokat.

Október hóban a székesfőváros összes köz- és magánkórházaiban, valamint gyógyintézeteiben gyógykezeltetett 9505 fekvő és 13.820 járó beteg, összesen 23.325, vagyis 955-el több, mint az elmúlt hóban.

A ker. orvosok által gyógykezeltetett 702 fekvő és 1820 járóbeteg, összesen 2522; kórházba küldetett 91 egyén.

Október hóban a lipótmezei állami elme- és ideggyógyintézetben 1314, az angyalfüldi állami elme- és ideggyógyintézetben 371, a megfigyelő osztályon 169, a dr. Schwarzer-féle elme- és ideggyógyintézetben 191 elmebeteg ápoltatott.

A székesfővárosi „Erzsébet”-szegényházban 1240 egyén közül beteg volt 516 (elme- és eskóros 186), a dunajobbparti szegényházban 303 egyén közül 20 volt beteg, a székesfővárosi „Josephinum”-fiárvaházban 97 növendék közül nem volt beteg; a „Klotild”-szeretetházban 66 növendék közül nem volt beteg, az „Elisabethinum” leányárvaházban 105 növendék közül nem volt beteg, a „Mayer” fiárvaház 73 növendéke közül 1 volt beteg, a protestáns árvaházban 104 növendék közül nem volt beteg.

A hajléktalanok menhelye egyletének négy menházában október havában szállást kapott 24.709 férfi, 2341 nő és 195 gyermek, összesen 27.245 személy.

A lelenz és dajkaságba adott gyermekekre nézve:

1. A budapesti első gyermek-menhelyben október hóban félvétetett összesen 2 gyermek.

Október hóban ápoltatott összesen 1200 gyermek, ezek közül a hatóságok által elhelyeztetett 421, elvitetett 699.

2. A „Fehérkereszt” országos lelenzház egyeület központi intézetében szeptember havában ápoltatott: 359 gyermek, átvétetett 12.

3. A m. kir. állami gyermekmenhelyben ápoltatott összesen 9105 gyermek, elbocsáttatott 829, meghalt 105.

4. A székesfőváros összes kerületeiben volt 870 csecsemő, lelenz és árva.

Elkoboztatott vizsgálatok alkalmával: tej 75 lit., tejfel 10 liter, vaj 16 kg., hús 90 kg., hentesáru 10 kg., vadhus 2 kg., baromfi 20 drb., gyümölcs 41 kosár, süteményfélék 6 kg. zöldség 20 kosár, tojás 700 drb.

Beoltatott fiu 110, leány 140, összesen 250; újraoltatott fiu 70, leány 74 összesen 144. Ebmarás előfordult 5, veszettségre gyanus 1. A köztisztaság kielégítő volt. A vízvezetési víz vegyi szempontból kifogástalan, bakteriologiai szempontból jó volt.

Öngyilkosság volt e hóban 22, és pedig: önlövés 4, önakasztás —, önmérgezés 6, egyéb 12. A Dunából 3 hulla fogatott ki. Hullakiásatás 4 esetben történt.

Egyéni fertőtlenítés alatt volt 20.1 személy. Gözzel fertőtlenített összesen 20.130 drb. tárgy. A központi fertőtlenítő intézet e hóban 280 fertőző betegszállítását végzett.

Az állategészségügy nem volt kedvezőtlen, a mennyiben fertőző állati megbetegedések járványosan a székesfőváros területén ujabban egy kerületben sem jelentkeztek.

Megsemmisített a gyepmesteri telepen ló 58 drb., szarvasmarha 11 drb., kóbor eb 247 drb., sertés 3 darab.

Befogatott továbbá a gyepmester által 242 kóbor eb, ezek közül védjeggyel el volt látva 42, visszaadatott 37 védjegyes eb.

A közbúvághidon levágtott összesen 17016 drb állat, ezek között 8.532 drb nagyszarvasmarha, és 5790 drb borju, 2694 drb birka, bárány és kecske, 22.156 drb sertés és 406 drb süldő.

Szabadjegyek alkonya.

Miután Falb Rudolf ez időszerint már a más-világon jósolgatja a kritikus napokat, átvesszük árván maradt szerepét. Legelső profécziánk így hangzik:

Január elsején közel 500 tekintetes és nagyságos orr hosszúra nyilik és fogak csikorgatása lészen különféle bürokbán. Ugyanakkor zápor helyett szitkok özöne fog hullani Hieronymi Károly kereskedelmi miniszter fejére. Január 1-től kezdve pedig az erdők üldözött vadjának nyugalmasabb élete lesz, mint a közuti villamosvasut igazgatójának, haraszi Jellinek Henriknek és hűséges jobb kezének, Gál Károly főfelügyelőnek.

E természeti jelenségeknek — Falb rendszerétől eltérőleg — mi okát tudjuk adni.

Az orrok megnyulása, a fogak csikorgatása, a káromkodás és a közuti vasut igazgatósági irodájának megostromlása mind egyenes logikai, eszmei és anyagi összeköttetésben állanak azzal a ténnyel, hogy Hieronymi Károly végrehajtja elődjének a villamosvasuti kocsik állóhelyeinek beszüntetésére vonatkozó rendeletét.

Aki e felvilágosítás daczára nem tudná elképzelni, hogy a villamosvasutak részvényesein kívül más honpolgár miért orrol, káromkodik és kunyorál, annak egy általánosan tudott titkot leplezünk le. Azt nevezetesen, hogy csupán a közuti villamos társaság több mint 2000 darab szabadjegyet szokott minden évben kiállítani.

A szabadjegyesek névsora fölöttébb érdekes és tanulságos olvasmány volna. Ott találnók mindazon állami és városi hivatalok tisztviselőit, amely hivataloknál valamelyes dolga van vagy lehet a vasutnak. Ott találnók továbbá a városatyák tekintélyes hányadát, akikről azonban illetlenség volna föltételezni, hogy a szabadjegy bármikép is befolyásolta volna őket akkor, midőn a törvényhatósági bizottságban oly lelkesen és elszántan sikra szállottak az állóhelyek fentartása érdekében. Mert hiszen vannak közöttük sokan, kik nem is az igazgatóságtól kapták a szabadjegyet, hanem a kerületi törzsfőnökök prezentálták nekik — ujévi ajándék gyanánt. Így például Ehrlich G. Gusztáv kályha gyáros és városatya minden újévkor szétosztott 15—20 potya jegyet a saját kedvencei között, kiknek számára ő járta ki ezt a nem éppen megvetendő kedvezményt.

Ámde most Jellinekék el vannak keseredve. Az állóhelyek megszüntetése lényegesen apasztani fogja a tiszta hasznót, mert több kocsit kell járatni és nagyobb személyzetet kell tartani. Senki rossz néven nem veheti a társaságtól, hogy a veszett fejszének legalább a nyelét megmenteni iparkodik. Ehez pedig legegyszerűbb mód a szabadjegyek redukálása.

A kislejtezés munkája már megkezdődött. A kevésbbé tekintélyes nevek könnyörtelenül kihuzatnak az idej listából és csak azok maradnak benne, kiket a társaság nem bőszihtet magára. Egyik hírforrás szerint 500, másik szerint 1000 szabadjegy nem lesz megújítva.

Annak, aki megszokta ingyen villamosozni, érthetően kinos dolog a fizettség. Ilyenbe könnyen senki meg nem nyugszik. Megindul majd az ostrom Jellinek Henrik ellen és mozgósítva lesznek a befolyásos protektorok.

Nem csodálnók, ha ez év végén a személyi hírek közt az jelennék meg: „Haraszi Jellinek Henrik téli üdülésre huzamosabb ideig külföldre utazott.”

Praktikus ember kitér az ostrom elől.

Önkormányzat.

A községi közületek boldogulásának és fejlődésének legfőbb biztosítéka, hogy akarattuk és erejük legyen önmagukat úgy kormányozni, a mint azt legjobbnak látják. Autonóm községek nélkül az államban nincs kellő vérkeringés és rendőrállammá zsugorodik össze. A községi közület önmaga ismeri legjobban léte virágzásának feltételeit; — a legélesebb szemű, legvilágosabb elméjű törvényhozó sem láthatja át a helyi viszonyok, lokális érdekek és partikuláris törekvések összességét oly mértékben, hogy azok jogos és megfelelő érvényesülésének megfelelő keretet, szervezetet alkothasson.

De sokkal fontosabb az autonomia, ha másik társadalmi oldalról tekintjük. Csak az autonóm hatáskör képes a társadalom igazán szabad elemeinek érvényesülését biztosítani. Autonomia és független polgári társadalom együtt járó dölgek; válvettett működésük biztosítéka az emberi jogok, az ember méltósága és a közület egyetemes érdekei érvényesülésének. Azért nem lehet nagyobb gondja a társadalomnak, mint autonómiaja védelme, s viszont az autonóm hatóság első feladatának tekintse a társadalmi elemek szabad fejlődését, békés egyetértését, folytonos egészséges megújulását biztosítani.

És ha a fővárosi közigazgatás, vagy, hogy többet mondjunk, a székesfőváros egész községi életének bajait elemezve azok kutforrására akarunk jutni, így ezt abban fogjuk találni, hogy minálunk nincs valódi, egészséges önkormányzás, annak csak

külszine van, s az igazi autonómiának legfeljebb hibái élnek.

Mert mit ér az, a mit a törvény betűje mond, ha az csak papirosmalaszt marad s nem tud hussá-vérré változni?

Már pedig ez nálunk így van. — Mert, kérdelem hol, miben, mi módon nyilatkozik meg minálunk erőteljes, független községi élet? A közgyűlésen, mely a községi és törvényhatósági feladatokon kívül álló, sőt olykor avval ellentétes érdekek szolgálatában szegődött? A székesfőváros nagytekintetű tanácsánál és a hivatalnoki karban, mint a közgyűlés matadorjai a maguk képére és hasonlatosságára teremtetek? Vagy talán a székesfőváros polgárságának széles nagy rétegeiben, melyek az őket megillető befolyásból kizárva, a közügyek iránti érdeklődéstől — vezetés hiányában — elfordulva, a községi élettel és annak vezetőivel semmi kapcsolatban sincsenek?

Nem csoda, hogy ilyen körülmények közt az autonómiának még azt az átlátszó és igen lenge fátyolát is — mit a törvény adott a fővárosnak — átluggatták, elkoptatták — s ma egész községi életünk egyrészt az önkormányzatból kirekedt polgárság, másrészt a klikkéreklők ingoványában fuldokló közigazgatás ijesztő képét tárja elénk.

Igenis, felelősség terheli a város atyáit és a község összes hivatott vezetőit, hogy a főváros fejlődésének alapfeltételét az önkormányzatot így eljátszani engedték.

Azon ne csodálkozzunk, hogy az államhatalom, vagyis annak mindenkori birtokosai azt megnyirbálni hajlandók voltak: a hatalom sohasem elég önmagának, folyton növelni akarja önmagát. De annál szigorúbban és éberebben kellett volna a községnek őrt állani jogai felett, mert csak azokra a jogokra vagyunk érdemesek, melyekkel élni akarunk is és a miket megvédeni, fentartani és fejleszteni kedvezőtlen körülmények közt is elég erővel és bátorsággal rendelkezünk.

Csakhogy erő, bátorság és főleg előrelátás hiányoztak. Fontos kérdésekben való engedékenységek, csekélységekben — mikben gyakran igazunk sem volt, erőszakoskodás és gyermekes csökönyös-ködés olvasztották el alattunk azt a morális alapot, melyre az önkormányzat erősségét építeni lehet.

Még eljátszották avval, hogy nem igyekeztek a jogosítottak minél nagyobb rétegét jogaink védelmére egyesíteni és a községi ügyei iránt az érdeklődés minél szélesebb körökben tenyészteni — nem pedig azért, mert egyesek törekvései a kevesebb érdeklődés közepette jobban érvényesülhettek.

Igy keletkezett fokozott letargia, így súlyodt el képzelhetetlen indolenciába — nemcsak a fővárosban, de másutt is — a községi élet. Így borult vészes, majdnem halálhozó álomba az egész polgárság. Hiszen nemrég az egész nemzetet sorvasztó marasmus nem volt más, mint a törvényhatósági és községi élet pangása.

Itt kell tehát az orvoslást is megkezdeni s a község élete, ügyei iránt kell az érdeklődést felkelteni, terjeszteni, szítani.

Hiszen azok a nagy, mindent átalakító társadalmi reformok is, melyeket az újabb kor zászlajára irt, a község által várják megoldásukat, a mi által a község politikai feladatai ismét szaporodnak és nyernek jelentőségben. Tessék ezen kérdések megoldásánál azt a politikai hatáskört — mit a törvény biztosít — érvényesíteni. Igaz, ez olcsóbb, de nehezebb, nemesebb, de kevésbé hálás feladat mint a diszpolgári oklevelek kiállítás.

Pedig ismétlem, itt kell kezdeni, mert ezek azok a nagyjelentőségű kérdések, melyek a község elsenyvedt érdeklődését ismét felkelthetik. Ha pedig lesz ennek folytán élénk köztörvényhatósági életünk, akkor kell egész erővel a mostani nyögőző rendszer gyökeres megsemmisítésére összeállani.

A főváros szervezetének ujjaalkotása immár elkerülhetetlen. Készülnek is rá már évek óta a miniszteriumban — a főváros csak vár, vár, még szervezési szabályrendeletének reorganizálásával is vár, hogy mit akarnak vele *mások* cselekedni. Hogy lehet ily körülmények közt képzelni, hogy majd az új törvény a főváros önállóságának, önkormányzatának kedvezni fog? Most, mikor a politikai életben beállott kedvező változás az eredményesség reményével is biztat, most kell minden erkölcsi komolyságunkat összeszedni, hogy a főváros önkormányzati képességében immár nagyon megingott hitet ismét megerősítsük és közigazgatásunk újraszervezésénél megszerezzük ne csak annak mennyiségi kiterjesztését, de önállóságának, függetlenségének erősítését és biztosítását is. Ne feledjük egy percre sem, hogy a megalkotandó új szervezet elhatározó és igen sok időre döntő befolyással lesz a főváros fejlődésére; gazdasági életének felvirágoztatására, polgárságának szellemi és anyagi boldogulására; ne feledjük, hogy — mint Széchenyi mondá — „törvény életet és halált okozhat.“

Illetőségi ügyek.

Illetőség? Van-e, ki e nevet nem ismeri? Van-e kinek nem okozott keserű pillanatokat a siralomnak e pusztá völgyében való sanyargásai közepette? Keservesebb Isten csapását valaki fejére kívánni nem lehet, mint hogy illetőségi bizonyítványra szoruljon. Pedig ez a kellemetlen papiros manapság mind jobban és jobban szükségessé válik, s alig akad ember, ki annak előbb-utóbb hiányát ne érezné. A szegény ember, ha munka- vagy cselédkönyvet vált, akárki a katonaság előtt, vagy ha útlevét kell, illetőségét igazolni tartozik. Ujabbán mind több és több folyamodás, pályázat alkalmával az illetőség igazolását megkövetelik. Gyakran az anyakönyvvezető előtt — különösen házassági ügyekben — szerepet játszik az illetőségi bizonyítvány. Árva-, szegénységély, tápdijas ügyekben, névváltoztatási kérvényeknél, első

kérdés: hol az illetőségi bizonyítvány. Felsorolhatnánk még számtalan olyan esetet, hol ez az okmány nagy fontossággal bír, de a felemlített ügyek is eléggé igazolják, milyen tág tere nyílt az illetőségi bizonyítványok szükségességének, és ez a tér időről-időre folytonosan és fokozatosan bővül. Annál csudálatosabb, hogy az ilyen gyakori használata és nagyfontossága okmány megszerzése olyan kétségbeesítő nehézségekkel jár, mint az a valóságban tényleg van. A felsorolt ügyek jelentősége nyilvánvalóvá teszi azokat a sokszor mérhetetlen károkat, melyek a késedelmes lebonyolításból eredhetnek, mégis lépten-nyomon azt kell tapasztalnunk, hogy azok, az illetőségi bizonyítványok hiányában tetemes fennakadást szenvednek.

Általánosságban ezekért a bajokért a főváros illetőségi ügyosztályát szokták felelőssé tenni, mely bonyodalmas, minden munkaerőt megőrlő kezeléssel és merész lassúságával méltán foglal helyet az ország leghírhedtebb hivatalai élén. Erről azonban nem az ügyosztály, hanem a főváros tehet. Az illetőségi osztály hivatalnokai így is olyan emberfeletti munkát végeznek, minőt semmiféle más hivatalnok képzeletben sem ismer.

A jelen idők munkaanyagát feldolgozni: képtelenség. Nem csak a város fejlődik, nem csak a népesség fokozódik, hanem az illetőségi ügyek is folytonosan szaporodnak, a mint az illetőségi bizonyítványt napról-napra több-több irányban megkövetelik. S mit pedig elvégezni nem lehet: az restanczia lesz. Restancziának pedig lenni nem szabad, szól a polgurmesteri ukáz. Ha pedig az ügyeket feldolgozni nem lehet, elintézni azonban mégis kell: akkor minden hozzáértő hivatalnok tudja, hogy elkövetkezik a *síholás*. Ez a rejtelmes szakkifejezés pedig azt jelenti, hogy a megszorított hivatalnok csak hogy túl adjon sz ügydarabon, valami könnyű intézkedést tesz, melylyel azután egy bizonyos időre lerázza a nyakáról az aktáját. Ebből ugyan a félnek haszna nincs, de az ügy szépen meghizik tőle s néhány hónapra élete ismét biztosítva van. Ezeken az állapotokon semmiféle polgármesteri rendelet nem segíthet.

Azonban, mint már említettük is, nem egyszer, a fővárosi illetőségi hivatal oka az illetőségi ügyek lassú és szomorú menetének. Hibás ebben a közönség, a törvény, a kormány, és minden hatóság egyaránt.

A közönség, legalább is a magyar közönség, bár az illetőség fogalma magában véve annyira egyszerű és természetes, az iránt érzékkel és fogékonysággal jóformán egyáltalán nem bír. Megköveteli, hogy bár illetőségét igazoló okmányt fel nem mutat, az, hogy melyik község kötelékébe tartozik, egészen magától értetődő és bizonyításra nem szoruló, nyilvánvaló dolog legyen. Illetőségi törvényünk szerint azonban a község kötelékébe való tartozás kérdése olyan ingatag, gyakran változó, hogy ez, különösen olyan egyénnél, ki gyakran változtatja a lakóhelyét — csupán bonyodalmas tárgyalás alapján tisztázható. Mindenesetre e tekintetben kedvezőbb a helyzete még a mi osztrák szomszédainknak is, kiknek anyakönyvvezetésük alkalmával már feljegyzik illetőségi községüket, s ez legalább is az eredeti illetőség megállapítására mindenkor irányadó marad.

Nem túlzás, ha azt állítjuk, hogy az illetőségi, s az ezekkel kapcsolatos honossági kérdések részleteivel maguknak a fővárosi ügyvédeknek egy negyed része tisztában nincsen. Mit várhatni ilyen körülmények között a laikus közönségtől? Az illetőségi

ügyekkel foglalkozó hivatalnak egyik főmunkássága a helytelenül felszerelt kérvények pótoltatása és működésének fele a felektől való adatgyűjtésbe fúlad el. Mert az illetőségi ügyek menetéről senki, még a művelt közönség sem vesz tudomást, mindaddig, míg csak sürgős szüksége nincs rá. Akkor aztán teljesen felszereletlenül megjelenik a hivatalban s követeli a bizonyítványt. Ha ezután ez rögtön készen nincsen, utczu neki: ilyen a tanács, meg olyan tanács.

Valósággal országos csapássá teszi az illetőségi kérdést ezenkívül magának a törvénynek homályos, zavaros, bonyodalmas és tökéletlen volta. Hivatkozhatunk az összes közigazgatási faktorokra, — kik valaha e törvény alapján eljárni kényszerültek, — annak igazolására, hogy szerencsétlenebb alkotás kevés került ki még magyar kodifikátor keze alól. Csak, hogy egy példát említsünk, még a nagyközönség előtt is ismeretes némileg az 1886:XXII. t.-cz. hirhedt 10. §-a, melyről vitatkoztak már annyit egymással a hatóságok, mint a pszihológusok Hamlet jelleméről. Ha akarom vemhes, ha akarom nem vemhes, ez ennek a törvénynek az alapeszméje. A kormány feladata volna, a törvénynek ezeket a homályos és félremagyarázható helyeket rendeletekkel megvilágítani s helyes magyarázatokat kötelezőleg megállapítani. Ki tehet azonban róla, hogy nálunk a miniszteri rendeletek haragban vannak egymással. A mit így magyaráz az egyik, azt okvetlenül egy másik ellenkezőképen fogja fel. Így e rendeletek nemcsak biztos alapot nem nyújtanak a törvény magyarázatára, hanem egyenesen kibuvó ajtókat nyitnak az egyes önző hatóságok fiskáliskodásainak. Mert, kérem, a mint egyszer illetőségről van szó, ott a hatóság megszűnt erkölcsi testület lenni, ott egyszerűen fiskálissá válik. Illetőségi ügynek a legtöbb esetben pénz az alja. Ha most nem is, lehet később. Ezzel tehát nem lehet olyan könnyen bánni. Némileg itt ugyan enyhítette a bajokat az új betegápolási törvény, de ez még éppen nem minden.

Az illetőségi tárgyalások menete egyik legnagyobb szegényfoltja egész közigazgatásunknak. Ezeken az állapotokon segíteni kell, még pedig sürgősen. Mindenek előtt Budapest tanácsának szerveznie és kibővítenie kell illetőségi osztályát egységes és határozott kormányrendelettel kommentárt kell nyújtani az illetőségi törvényhez, melyet az összes hatóságokra kötelező erővel kell felruházni, végül pedig szükségessnek tartjuk az illetőségi törvény alapos revízióját és egyszerűsítését. Akkor nálunk is olyan egyszerű és természetes lesz az illetőségi ügyek folyamata, mint egyebütt külföldön, s nem lesz mindenki előtt rettegett kellemetlenség és kiállhatatlan nyög, melyből kár és fennakadás ered bőven, — de haszon vagy előny talán soha.

A tőzsdebíróság heti krónikája.

La Plata kukoricza pör.

decz. 4.

Ma végre befejeződött az a hetek óta húzódó kukoricza pör, melyet Dreyfus Lajos és társai párizsi gabonakereskedő indított Haramia István fiumei kereskedő ellen. A múlt héten a tőzsdebíróság kiküldte dr. Fodor jogügyi és Szávoszt Alfonz árutitkárt Fiuméba, hogy a vitás kukoriczából mintákat vegyenek. Ezeket a mintákat vizsgálta meg ma a

tözsdetanács Geiger B. Zsigmond elnöke alatt, hogy ítéletet mondjon. A felek azonban megelözték bíróság döntését és egyességre léptek egymással, amely szerint a Dreyfus cég eláll a kukorica átvételétől, ha Haramia 10.000 korona kártérítést fizet és az összes költségek felét fizeti. A bíróság dr. Virágnak, Dreyfus jogi képviselőjének munkadíja fejében 4800 koronát, dr. Mezei Mórnak, Haramia ügyvédjének pedig 4200 koronát állapított meg. A tözsdei illeték 7700 koronát tett ki.

Peres talpfák.

decz. 1.

Frenkl Rudolf budapesti fakereskedő ez év elején egy kötést csinált Links Ignác rozsnyói fakereskedővel 10.000 darab talpfára, melyet Links tartozik az ungvári állomásról Budapestre szállítani. Links szállított is 4500 darabot, de a többi szállítást egyszerűen megtagadta, amint felperes ezt a mai tözsdebíróági keresetében elmondja. Minthogy a kötlevel szerint minden egyes nem szállított talpfá után 20 fillér bánatpénz volt kikötve, Frenkl 1080 korona iránt pert indított Links ellen. A mai tárgyalás folyamán alperes avval védekezett, hogy a talpfák ott állottak az ungvári állomáson, miért nem vitette el onnan azokat felperes? Frenkl azonban azt állította, hogy az áru selejtes volt és nem szerződés szerinti. A bíróság mindkét fél meghallgatása után, elrendelte a bizonyítást arra nézve, hogy a kérdéses 6500 talpfá tényleg ott volt-e Ungvárott az állomáson; s módjában volt-e a felperesnek azt átvenni.

Hirek a városházáról.

Villamos ivlámpák a Stefánia-uton. A Stefánia-uti fővárosi kiosk bérlője panaszt tett a tanácsnál a Stefánia-uti gyatra világítás miatt. Ez a körülmény nagy kárt okoz neki óriási költséggel főtartott üzlete körül. Kéri ez okból a fővárost, hogy a műcsarnok épületétől kezdve egész az István-utig állítson a Stefánia-uton villamos ivlámpákat. Ha azonban e kérelem teljesítése akadályokba ütköznék, úgy a bérlő engedelmet kér arra, hogy az ivlámpákat a maga költségén állíthassa föl. De ezt ama föltételhez köti, hogy bérleti szerződése 4 évvel meghosszabbíttassék. A fővároshoz tervbe van az egész Andrassy-utnak ivlámpákkal való világítása. E terv megvalósítása esetén tehát ez a hatalmas utvonat, amely az Andrassy-ut elejétől egészen az István-utig terjed, végig ivlámpákkal lesz megvilágítva.

A Szemlőhegy közlekedő utjai. Az utolsó tíz esztendő alatt erősen fejlődésnek indult a Szemlőhegy s a Rózmál vidéke. Tökéletes kifejlődésre azonban nem juthat a főváros eme szép része, mert nincsenek rendes közlekedési utjai. Mint legesekélyebb emelkedésű utvonat, egyedül csak a Mész-utca van használatban úgy a teher mint a gyalogközlekedés körül. Es az ut azonban oly rossz már, hogy alig lehet használni. A főváros régebben tervbe vette a szemlőhegyi utak rendezését, de pekuniáris okokból ezt mindeztideig nem vihette keresztül. A a Rózsadomb és vidéke egyesülete most arra kéri tanácsot, hogy a Mész-utczát legalább ideiglenesen rendeztesse olyképpen, hogy ebben gyalogjárót, két oldalt folyókát s közepűt makadám utat készíttessen.

Czigler Győző s az Artézi-fürdő. Az Artézi-fürdő ügyében hozott miniszteri határozatot gróf Tisza István mint belügyminiszter most Czigler Győző javára megváltoztatta, mert szerinte nem volna méltányos, hogy Czigler, aki a fürdő érdekében már nagy munkásságot fejtett ki, az építés körül mellőztetnék. A végleges határozat természetesen a törvényhatósági közgyűléstől függ, de előrelátható, hogy a zöld asztalnál is Czigler javára dől el az ügy.

Mi történik a sötétben? A IX. kerületi Mihálkovics-tér teljes rendezése még a nyár elején befejeztetett s a közönség a teret sűrűn látogatta. A sétat hely megvilágításáról azonban nem gondoskodott a hatóság, minek következtében a különben kellemes sétatér este felé veszélyessé vált. Mint a IX. kerületi kapitányság a tanácsnak jelenti, gyakoriak voltak e téren a rablótámadások s a sötétség leple alatt szemérmetlen üzemek folytak, oly annyira, hogy a tisztességes közönség a nyár vége felé már nem mert a sétat helyen mutatkozni. Hasonló állapotok vannak a Szt. István kórház előtti téren is. A kapitányság arra kérte a tanácsot, hogy e két közterület kellő megvilágításáról gondoskodják. A tanács utasítására a mérnöki hivatal most terjesztette be a világításra vonatkozó javaslatát, amely szerint a Mihálkovics-téren és a Szt. István kórház előtt kellő számú lámpás volna fölláttatandó.

Hólerakó helyek. A tanács legutóbb intézkedett, hogy a főváros területén kellő számú hólerakó helyek álljanak szükség esetében rendelkezésre. A köztisztasági hivatal jelentése szerint a hólerakó helyek tavalyi kijelölése teljesen bevált, miért is a tanács kimondta, hogy sz. idén is ezt a beosztást hagyja érvényben. A közönség legközelebb hirdetmények útján nyer majd tájékozást a hólerakásra szánt helyek hollétéről. A tanács fölhitte egyben a főkapitányságot, hogy minden hólerakó helyhez állítson rendőrszemet.

A Dunapart feltöltése. A rakpart építőbizottság átiratban fölkerlte a főváros tanácsát, hogy a Dráva-utca s a Rákospatak közötti Dunapartot töltesse föl. A jelzett partvonal mentén ugyanis, annak rendezetlen volta miatt, sehogysem bír fölrendülni a szálfakereskedés. A főváros mérnöki hivatala e tárgyban javaslatot terjesztett be a tanácshoz. A kérdéses partvonal csaknem két kilométer hosszú s feltöltéséhez 750.000 köbméter földanyag szükséges, ami egymagában 980.000 korona költséget jelent. A munkabérek hozzászámításával legalább is másfél millió költséget igényelnek a rakpartépítő bizottság által kért munkálatok. Ily nagy terhet pedig jelen pénzügyi viszonyai mellett a főváros nem vehet magára. Javasolja tehát a mérnöki hivatal, hogy az erre vonatkozó előterjesztés egyelőre tétessék fölre.

A vízfogyasztás. A székesfővárosi vízművek igazgatóságának jelentése szerint az év első felében a főváros összes területén 27.402.389 m³ víz fogyasztatott, mivel pedig az intézmény fentartása és üzemben tartása összesen 572.014-67 K ba került, ez oknál fogva ebben az időszakban minden elfogyasztott egy köbméter vizre 2 087 fillér esik. A főszámvévő kimutatása szerint ugyanezen időszak alatt 2.258.340-00 K előirányzattal szemben a bevétel 2.099.621-24 K, azaz: 158.718 71 K-val kevesebb volt. Erre az időszakra tehát az összes 158.718-71 K. kevesebb bevétellel szemben 34.462-33 K kevesebb kiadás jelentkezik és mivel a bevételnek 26-85 százalékkal előirányzott kiadás 27-24 százalékot ért el, az év első felére kedvezőtlenebb eredményeket mutat. Október hónapban a főváros összes területén 4.817.209

köbméter szűrt vizet fogyasztottak. A múlt év megfelelő havában a főváros összes területén 4,490,876 köbméter szűrt vizet fogyasztottak. E hónapban üzemzavar nem volt s miként a medence-vizállások igazolják, vízhiány sem állott elő. Október folyamán a székesfőváros bacteriologiai intézete a balparti csőhálózat csapjaiból 587 próbát s a jobbparti csapokból 68 próbát vett. A lemezeknek 8 napi tenyésztése után: a balparti csapokból vett próbavizek átlagban 31 csírszámot mutattak 1 köbcentiméter vízben. A jobbparti csapokból vett próbavizek átlagban 56 csírszámot mutattak 1 köbcentiméter vízben.

A múlt hónap adója. A tanács határozatának, hogy a községi adót az ex-lexben is behajtja, meg volt az eredménye. A polgárok most már fizetik a községi adót. A múlt hónapban csaknem annyi községi adót fizettek, mint állami adót. Az egész adóbevétel az idén jelentékenyen kisebb, mint volt tavaly. Novemberben 2,672,635 korona állami, 2,070,506 korona községi, 25,446 korona utadót, 16,279 korona kamarai illetéket és 14,860 korona betegápolási adót fizettek. Az év kezdetétől november végéig 172,578 adózó 31,651,269 korona adót fizetett, míg tavaly 239,032 fél 35,526,000 korona adót fizetett. Az idén tehát 66,454 adózóval volt kevesebb, az adóbevétel pedig 3,874,731 koronával volt kisebb az idén, mint tavaly.

Magy. királyi államvasutak. Üzletvezetőség Zágráb. 34994/1903. sz.

Hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak zágrábi üzletvezetősége 1904 esetleg az 1905 és 1906. év folyamán szükséges alatt felsorolt anyagok szállítására nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet:

műkö, chamotte műkö, faragott-, hasított-, termés kő, fedő pala, oltatlan fali mész, fali tégl, faggyu, faggyugyertya, stearin gyertya, fehér szappan, halzsír, órás olaj, kerítési sűrítési lécz puha- és kemény fából, puha széldeszk, vessző seprő, hősövény, czirokseprő, kenderkötél, kender zsineg, ólomzár zsineg, kötőzsineg, durrantyu, dynamit, dynamit gyutacs, gyújtó kanócz, lőtöltény.

Az ajánlati minta és pályázati feltételek a zágrábi üzletvezetőség I. osztályában, az általános és különleges szállítási feltételek 50 illetve 30 fillér beküldése mellett a nyomtatványtárnál (Budapest, VI., Andrassy-ut 75. sz. a.) megszerezhetők.

Az ajánlatok legkésőbb 1903. évi december hó 10-ik napjának déli 12 órájáig nyújtandók be alulírt üzletvezetőség I. osztályához.

Az ajánlatok egy koronás, az ajánlat mellékletei ikenként 30 filléres bélyeggel ellátva és lepecsételve a következő felirattal: „Ajánlat a 34994/903. számhoz” nyújtandók be.

Az ajánlat benyújtását megelőző napon, vagyis 1903 évi december hó 9-ik napjának déli 12 órájáig az ajánlott anyag értékének 5%-a készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban bántpénzkeppen a zágrábi üzletvezetőség gyűjtőpénztáránál leteendő. A bántpénzről szóló letéti jegy az ajánlathoz nem csatolandó.

Csak idejekorán beérkezett írásbeli ajánlatok szolgálhatnak a tárgyalás alapjául.

A szállítási ügyletből eredő minden bélyeg- és illetékköltséget szállító viseli. **Az üzletvezetőség.**

Magyar királyi államvasutak 152.188/903.

Pályázati hirdetmény.

Az alulírott igazgatóság a magyar királyi államvasutak céljaira az 1904. évben esetleg további két éven át szükséges mintegy 3000 métermázsa neutrálisolaj szállítását biztosítani kívánván, ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

A szállításra vonatkozó részletes módozatokat magában foglaló „Ajánlati felhívás” valamennyi hazai kereskedelmi és iparkamaránál, az országos iparegyesületnél, a m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatóságánál, valamint a magyar királyi államvasutak anyag- és leltárbeszerzési (A III.) szakosztályánál (Budapest, Andrassy-ut 73., II. emelet, 40.) az ajánlattételre szolgáló úrlappal együtt kapható.

A pályázati feltételek kiegészítő részét képező általános szállítási feltételek a magyar királyi államvasutak budapesti nyomtatványtáránál szerezhetők meg.

A szabályszerűen kiállított, ikenként egy koronás magyar kir. okmánybéllyel ellátott ajánlatok lepecsételve és a borítékra ezen felirattal: „Ajánlat 152.188/903. számhoz” ellátva legkésőbbén folyó évi december hó 15-iki déli 12 óráig a magyar királyi államvasutak anyag- és leltárbeszerzési szakosztályában átadandók, illetve posta útján ugyanoda beküldendők.

Bántpénz gyanánt az ajánlott mennyiség értékének 5%-a készpénzben, vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban az ajánlatok benyújtására kitűzött határidőt megelőző nap déli 12 óráig az alulírott igazgatóság budapesti főpénztáránál leteendő.

Később benyújtott ajánlatok, valamint az olyanok, melyek nem pontosan és nem a részletes módozatok betartása mellett tételnek, valamint az olyanok is, amelyekre nézve az előírt bántpénz le nem tételnek, nem vétetnek figyelembe.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága.

Magy. kir. államvasutak üzletvezetőség
Szeged. 33160/903. szám. III.

Pályázati hirdetmény.

A Temesvár-Józsefváros állomás megüresedő pályaudvari vendéglő bérletére ezennel nyilvános pályázat hirdettetik. A bérlet fenti vendéglőre nézve 1904. évi május hó 1-ével veszi kezdetét és tart ezen időponttól számított öt éven át vagyis 1909. évi április 30-ig. Bérletnek a következő helyiségek bocsátatnak rendelkezésére:

Bérbeadandó helyiségek: 3 lakó szoba, 2 konyha, 3 cseléd-szoba, 1 mosókonyha, 3 tálaló, 1 mosogató, 1 kis étterem, I/II. oszt. étterem, 1 külön étterem, 1 előszoba, 1 előterem, 1 kamra, 1 éléskamra, 1 edénykamra, 1 fűskamra, 1 fa- és szén pince, 1 zöldseppince, 1 mángoló, 4 borpince, 2 padlás, 1 jégverem, 1 gazdasági udvar, 2 árnyékszék.

Elárutási engedély III oszt. váró- és étterem. Fedett peronrész. Kert.

Az egy korona bélyeggel ellátott és „Ajánlat a m. kir. államvasutak főnt kiírt Temesvár-Józsefváros állomása pályaudvarán levő vendéglői üzl. tre” felirattal ellátott lepecsételt, borítékba zárt nemkülönbön kellő okmányokkal felszerelt ajánlatok 1903. december hó 19-én déli 12 óráig az alulírt üzletvezetőség általános főnökénél (Üzletvezetőségi palota I. emelet 21. sz. ajtó) vagy személyesen, vagy kir. posta útján benyújtandók.

Bánatpénz fejében a bérletre 800 azaz nyolczszáz korona készpénzben vagy állami letétre alkalmas értékpapirokban, a azegedi üzletvezetőség gyűjtőpénztáránál 1903. évi december hó 18-án déli 12 óráig vagy személyesen átadandó vagy kir posta útján beküldendő.

Az értékpapírok a bpesti vagy bécsi tőzsdén legutóbb-jegyzett 14 napnál nem régebb, a napi értéket meg nem haladó napi árfolyam csak 90% szerinti értékben számíttatnak.

Készpénzben letett összeg után kamat nem fizettetik.

Az ajánlatban a letétel megtörténte megemlítettő ugyan, de a letétről nyert elismervény nem csatolandó.

Megjegyeztetik, hogy a közös célra szolgáló III. osztályu váró- és étterem fűtése és világításának fele a vasút által viseltetik.

A vendéglő bérletére vonatkozó feltételek a nevezett üzletvezetőség forgalmi és kereskedelmi osztályban (I. emelet 12. sz.) a hivatalos órák tartama alatt megtekinthetők, azért is az ajánlattevőkről felteleleztetik, hogy a feltételeket ismerik s azokat magukra nézve egész terjedelmükben kötelezőknek elfogadják.

A fentebbi feltételtől eltérő, vagy a kitűzött határidőn túl beérkezett ajánlatok, továbbá olyan ajánlatok, melyek táviratilag tételnek s végül olyanok, melyekre nézve az előírt bánatpénz le nem tételt figyelembe vétetni nem fognak.

Az ajánlatok között a választás szabadon, a bérösszegre való tekintet nélkül történik.

Szeged, 1903. évi decz. hóban.

Az üzletvezetőség.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje
Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihúzható forr- és fűtőesőves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemez fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott külön-
zéki emeltvíj-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző célokra.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utczá 5.

A budapesti takarékpénztár és
országos zálogkölesön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetétí könyveszkék **3¹/₂%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körút 18. — IV., Ferencziek-tere 4.
(Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. —
VIII., József-körút 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete

Váltó-üzlete

Üzleti órák:

délelőtt $1\frac{1}{2}$ 9— $1\frac{1}{2}$ 1-ig, délután 3— $1\frac{1}{2}$ 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, specialista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**

és

szabadalmazott

Füstemesztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS.

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztosítást, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kihazasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselő Budapestben, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokról

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő

A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő

Díjtétel 100 koronán után

Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR**FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR**

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-****világító testekben,**

a legegyszerűbb kivittől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3.

VI., Teréz-körút 1. a.

V., Gizella-tér 1.

X., Jászberényi-ut.

VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.

Köszvény: Wesselényi-utca 20.

Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

Schlick-féle**vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság.**

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzembereendezések malmok részére, szivattyú-telepek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadai gépezeti berendezések készítése, stb.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

A közhivatalok élősdiei.

Az állam és fővárosi hivatalok abban hasonlítanak egymáshoz, hogy gyors munkát egyik se produkál. A kinevezett tisztviselő épp úgy, mint a választott, csak legritkább esetben törődik a közönség ama jogos óhajával, hogy ügyei gyorsan intéztesse nek el.

A hivatalnok urak tulnyomó többsége elegendőnek véli, ha betartja a hivatalos órákat és nem hagy íróasztalán több restancziát felhalmozódni, mint a mennyi miatt princepális megörörolhat.

Ha igaz, amit valamelyik szent atya könyve mond, hogy a pokol fele jóra való restekkel van tele, akkor Sátán ő felsége a maga birodalma adminisztrációját elláthatja a magyar hazából lekerült tisztviselőkkel.

Mert — akár tetszik, akár nem — ki kell mondanunk, hogy a közhivatalnoki testületben krónikus betegséggé fejlődött a restség.

Vannak hivatalok, melyekben az ügymenet lassúsága álmélkodásba ejtené a legsötétebb Afrika lajhárait is. És vannak tisztviselők, kiknek tevékenységéhez képest a csiga mászása amerikai gyorsvonat száguldása.

A közönség tudja ezt és retteg, ha valami elintézni valója akad a városnál vagy a minisztériumokban. A végét bevárni angyali türelem szükséges. Ha pedig fontos érdekei forogván koczán, rászánja magát

a sürgetésre, el kell készülnie gorombaságokra.

Mennél egyszerűbb és névtelenebb az a polgár, aki ügyének elintézését reklamálja, annál biztosabb, hogy az ő adójából fizetett tisztviselő goromba lesz hozzá. A lassúság és a gorombaság annyira köztudat, hogy életrekeltett egy dusan jövedelmező foglalkozási ágat. Megtermé a *közbenjáró és sürgető protektorok* gárdáját, a közhivatalok élősdieit.

Fölösleges ismertetnünk e gárda alakjait. Vannak köztük obskurus egyének is, de többnyire nagyságos és méltóságos urak. Kilenczven perczentje ezeknek nem írja ki ugyan lakása ajtajára, azonban megérteti a hozzá fordulókka, hogy

1. Krisztus koporsóját se őrizték ingyen,
2. a szekér csak úgy halad, ha megkenik a kerekeit.

És a klientura szaporodik. Ma már csak független és befolyásos nagy ur vagy naiv lélek bizza a városnál vagy az állami hatóságoknál levő dolgát a rendes ügymenetre.

Minden más polgár gondoskodik közbenjáróról és sürgetőről. A fővárosban nyílt titok, hogy kiknek van „összeköttetése” és „befolyása” a városházán, az adóhivataloknál, az egyes ügyosztályokban és a különböző minisztériumokban. Még azt is előre meg lehet tudni, hogy ki a drága, s ki az olcsóbb protektor.

Hogy egyes hivataloknak veszett a hire, noha talán a bennök levő tisztviselők mind puritán jellemű és tisztakezü emberek, ama

szent atya írása szerint csak „jóra való resztek” — azt kizárólag a protektoroknak köszönhetik. Mert ezen urak jelentős mosollyal és szemhunyorítással szokták emlegetni, hogy *kenőcs kell a szekérnek!* Mit értsen ebből az ügybajos ember mást, mint azt, hogy az illető nagyságos ur megkeni majd azt a hivatalnokot, akinek a kezén az ő dolga keresztül megy, az ügy fontosságához képest néhány forinttal, tizessel, vagy százassal. Persze hogy az a kenésre szánt pénz ott reked a protektor zsebében, de az illető fél meg van győződve, hogy legalább egy része annak valamelyik tisztviselőhöz jutott. Ha zárkózott ember, soha nem emlegeti, csak titokban táplál rossz véleményt a hivatalnokok felől. Ha azonban fecsegő természet, akkor bizalmas társaságban eldicsekszik, vagy elpanaszolja, hogy mennyit kellett fizetnie ügye elintézéséért.

Pár efajta eset már nyilvánosságra és bíróság elé is került. De a tisztviselői kar elrémülne, ha megtudhatná, hányakról kering a hír, hogy meg lettek fizetve az önzetlen jóindulatért vagy valamely ügynek soron kívül elintézéséért. Micsoda botrány lenne! Mennyi rágalmazási pör! Hány közéleti szereplőről derülne ki, hogy svindler, hazug és csaló, ki saját romlottságának árnyát tisztességes emberekre is rávetette!

A fáma azonban nem hozná hirbe a tisztviselők becsületét, ha kötelességüket szorgalmasan és személyválogatás nélkül teljesítenék. Mihelyt a közönség meggyőződik, hogy a hivatalokban nem hevertetik az aktákat hónapszámra, s egyforma előzékenységet tanusítanak minden ügyféllel szemben, rövidesen meg fog szünni a közbenjárók működése s azzal együtt a tisztviselők meggyanúsítása.

Világos tehát, hogy nemcsak a közönség, hanem a tisztviselői kar érdeke is megköveteli a bürokrácia való lelkiismeretes, gyors munkálkodást. Legyenek rajta a szorgalmas tisztviselők, hogy hanyag kartársaik megváltozzanak vagy kiszoríttassanak. Az állami és városi tisztviselők vegyenek példát a magánhivatalnokokról, akiknél, ámbár helyzetük nem fényesebb, jövőjük pedig bizonytalanabb, a restancia ismeretlen fogalom.

A téli nyomor.

Még nem borítja hó az aszfaltot, téli keresetre nincs kilátása a napszám nélkül maradt tömegnek. A statisztikai hivatalnak meg kell kezdeni a szegények számának összeírását. Az évenkénti robotmunkát. Hány szegénye van a városnak? Milyen foglalkozást űztek azelőtt? Miért tengődnek most munka nélkül? Maguk hibája vagy az általános pangás az oka? S a kérdésekre adott feleletekből kell kihámozni azt a rettenetes nyomort, azt a véghetetlen elzüllést, a mely a fővárosban megdőbbséget okozhat kezd ölteni.

A szegénység többé nem osztálykérdés. Megoldása a társadalom létfeltétele s a fővárosban sem a társadalom, sem a hatóság nem jár azon úton, a mely a helyes megoldást eredményezheti. A parádés jótékonyosság az uralkodó rendszer; annak hódol a kegyelmes úr, a méltóságos asszony és a házfelügyelőné nagysága. Ugy adok, hogy mindenki tudjon róla s csak olyannak, a ki ezzel a kapott ajándékkal eldicsekszik felfelé is — lefelé is, hogy mennél többet tudjanak — rólam. Mert a koldusnak is az az érdeke, hogy modern legyen, értsen a reklámhoz, a melyet az adakozóról terjeszt, különben felkopik az álla.

A hivatalosan összeállított számadások emiatt megbízhatatlanok. Csak a modern koldus vallja be magát; az igazán szerencsétlen, a valóban szánalmat érdemlő nyomorult hallgat és elbuvik bajával a nyilvánosság elől. A statisztika számai mellett tehát meg kellene kapnunk azoknak a számait is, a kiknek a nevei nincsenek a parádés jótékonyosság könyveiben elszámolva; a kiktől nem gondoskodik az úristenen kívül senki, mert szegénylősek, nyomorultak és ügyefogyottak.

Az a rettenetes pangás, a mely az idén minden téren ezreket fosztott meg a kenyértől; a kis és nagy vállalatokban beállott munkaszünet s ennek következtében a nagy mértékben elterjedt nyomor a legerősebb hatósági beavatkozást igényelné. A minden eszközzel rendelkező hatóság kötelessége gondoskodni azokról, a kik az éhhalál előtt állanak. Gondoskodnia kell annál inkább, mert az elszegényedés örvényében az erkölcsi züllésnek már is olyan nyomai mutatkoznak, a melyek közvetetlen veszedelemmel fenyegetik a főváros lakosságát.

Gondoskodnia kell a hatóságnak mindenképp pontos és lelkiismeretes nyilvántartásról, hogy intézkedéseiben számot tudjon vetni a rendelkezésére álló eszközökkel. Legelső sorban a kerületi előljáróságok kötelessége a választmányok és a kerületi jótékony egyesületek útjában tisztába jönni a kerületi szegények, a munka nélkül levők, az ideiglenesen bevándoroltak és munkanélkül maradtak, a dologkerülők és nyomorékok számával. Csakis ők állapíthatják meg pontosan a főváros szegényeit, mert egyedül ők ismerik a területükön pusztító nyomorúságot.

Másodsorban a rendőrség figyelmét hívjuk fel egy igen szomorú körülményre. A zsúfolt lakások ügye egy idő óta lekerült a napirendről. Mind a mellett köztudomású, hogy soha erősebben nem grasszált ez a baj, mint most. Még pedig nem csak a munkásnép, hanem a kishivatalnokok, altisztek és szolgák között is. Még a város belső területén is nagyszámmal emlegetnek tulzsúfolt házakat. Lelketlen házbérlők egyes házakat hihetetlenül megtöltöttek s hallatlan uzsorával dolgoznak. A 4–6 ágyas kis szobákban nyolcz-tíz egyén huzódik meg néhány krajczáért. Egy-egy szűk helyiség naponként 80–100 krt jövedelmez a háziurnak, a ki így 300–400 frt évi bért huz az egy szobából álló lakásból. Ezekben a tulzsúfolt helyiségekben azután szabadon virágzik a bűn, az erkölcselenség. Itt történnek a vérfertőzés, fajtalankodás legundokabb esetei, innen kerülnek ki a 10–14 éves utcaszüzek, a kiket lelketlen anyák, iszákos, munkakerülő apák dobznak az utcára, hogy vézna testük értékesítésével pár krajczárt szerezzenek.

Minden vonalon preventív intézkedésekre van szükség, hogy a téli nyomor ne szaporítsa a börtönök, a kórházak és a büntanyák lakóinak számát.

Esti város.

Tóth Béla a *Pesti Hírlap*-ban hangulatot iparkodik kelteni avégből, hogy Budapest lakói is éjjeli életet éljenek. Szerinte csak azok az igazi nagy metropolisok, amelyekben minden ér lüktet még éjjél után is. Cikkének megírásához a miniszterelnök ama terve szolgált ötletül, hogy a törvényhozás ne délelőtt, hanem délután az esti órákig tanácskozzék. Tóth Béla úgy hiszi, Tisza István gróf *nagy dolgot* fog cselekedni, ha megteszi azt a csodát, hogy „a mostani baromfi-udvar-rendszerből (értsd ez alatt az idejében való lefekvést) az igazi nagy városi élet felé viszi Budapestet. Amely városban este nyolcz óra felé még országgyűlés van, ott tizenegy órakor is élünk az utca, ragyognak a kirakatok és egymást éri a sok villamos. Továbbá a színházból jövő éhes embernek nem ingujjra vetkeződvé asztalkendő prenelő pinczerek ásítanak a szeme közzé, hanem van még jó, friss eledel is. Mint Nápolytól Londonig minden ember lakta helyen, mely nem hiába viseli a város nevet.”

Olvasván e sorokat, azt kell hinnünk, hogy a jeles író nem ösmeri alaposan sem a külföldi nagy városok életét, sem Budapest mostani viszonyait. Ahogy Berlin, London és Páris életéről beszél, az a fölületes turista ítélete, ki pár hetes szemlélődései közben nem ér rá meglátni az árnyat a fény mögött és nem képes disztigválni a neki új és idegenszerű jelenségek közt. Akik huzamosabb ideig laktak a Spree, a Szajna és a Themze partján, mind fölvilágosíthatnák Tóth Bélát, hogy e városokban az éjjeli

közönség kilenczven százaléka *idegen*. Részben külföldi, részben vidéki. A többi tíz százalék pedig azokból a társadalmi legfelsőbb és legalsóbb körökből való, melyek Budapesten is éjjeli életet élnek. A szolid polgári elem Párisban és Londonban épp úgy, mint Berlinben, jóval éjjél előtt vonul ágyasházába. Sőt esti 8 óra után se mutatkozik az utcákon máskor, mint amikor színházba és koncertbe megy vagy nyárszakán friss levegőt akar szívni. A lakosság számát véve mértékül, bizton állíthatjuk, hogy Budapest benszülötteiből *aránylag* több ül az éjjeli órákban kávéházakban meg vendéglőkben és több járkal az utcákon, mint a londoni, párisi és berlini lakosságból. Azt is hajlandók vagyunk bizonyítani, hogy Budapesten *aránylag* több az éjjeli tisztességes lokalitás, mint Londonban és Párisban. Budapestnek nincs az a zuga, hol éjjélkor nyitott és jól világított kávéházra ne találunk. Párisban ellenben csak a nagy boulevardok café-restaurantjaiban van élet, Londonban pedig csak a klublokalisokban meg a csapszékekben. Tévedés Tóth Béla részéről az is, hogy Budapesten színház után már nincs jó, friss eledel. Vegye sorba a Pannoniát, a Royalt, a Vadászkürtöt, a Hungáriát, a Bristolt, a Virágcsokrot, a Drechslert, a régi Frohnert meg a — Makkhetest és meg fog győződni, hogy mindezen helyiségekben és még nagyon sok másban, teljes étlap áll rendelkezésére tizenegy óra után is. Jó, friss eledelt kap *rendes áron*. Ellenben sziveskedjék megmondani, hogy ugyanezen időtájt melyik párisi vagy londoni vendéglőben elégítheti ki gyomrát háromszor aunyi költség mellett is?!

Persze, az *Esti levelek* genialis írója minderre vállat von és azt mondja: élénkítsük az éjjeli életet, hogy hozzánk is tóduljanak az idegenek.

Nem ismerünk nagyobb önámítást, mint amikor arról van szó közöttünk, hogy Budapest a külföldiek gyűlöhelye legyen. Hogy a turista napokat töltsön körünkben. Ugyan mit nyujthat a magyar főváros a nyugoti idegennek? Az „elragadó panoráma”, melylyel oly nagyra vannak ama honfitársaink, kik Bécsnél tovább nem jártak, hidegen hagyja azt, aki megfordult Nápolyban, Konstantinápolyban és Liszabonban. Hol vannak az építési műremekek, a gazdag képtárak, ritkaság-muzeumok? Hol van a királyi udvar és pompája? Hol vannak a nagykövetségi paloták? Mi van itt olyan, amit a nyugateurópai vagy északamerikai művelt és gazdag ember a turisták csak ezekből állanak — otthon már ne látott volna?

Mi tartsa őt két napnál tovább Budapestnél? Az éjjeli élet, a Tóth Béla által óhajtott virágzásban? De hisz nem minden külföldinek czélja a lumpolás és az éjjeli élet tanulmányozása. Aztán meg illik tudni, hogy az éjjeli élet és a prostitució rokon fogalmak. E dologban már szép rekordot ért el a magyar főváros, de még se versenyezhet Páris hatvan-ezer putainjével, cocottejával és demi-mondejával.

A mai Budapest külsejében, szokásaiban és berendezkedésében mása az osztrák császárvárosnak. Aki ezt ösmeri, fölösleges annak hozzánk fáradni.

A szegényes kópia nem való műértőknek. Ami Rómát, Velenczét, Athent, Nápolyt, Moszkvát és még egy pár várost világhírűvé tett: a bennök föltalálható *eredetiség* teljesen hiányzik Budapesten. Az az volna valami, ami páratlanná tehetné a magyar fővárost.

A *gyógyfürdői*. Egy főváros, mint a világ legnagyobb fürdőtelepe: ez már vonzaná a külföldet, s teremtene idegenforgalmat. Az intéző-körök szatócs látóköre azonban nem terjed odáig, hogy rájöjjenek: csakis mint világfürdő érvényesülhet Budapest.

De most nem erről van szó. Az esti város és az éjjeli élet eszméjét kritizáljuk. Tóth Béla az új rendtől *hatást* vár Meg is mondja, hogy mit. A színházak előadásai később kezdődnének, az emberek később feküdnének és később kelnének. Már tudniillik azok, kiknek van pénzük színházba járásra és vendéglőben vacsorázásra. Egyéb jót nem említ. Hát ez hatásnak kétségkívül hatás, de hol marad a haszon?

Kinek fog előnyére szolgálni, ha a boltok nem 9-kor, hanem 11-kor záródnak, s a villamosok esti 11 helyett éjjel után 1-ig közlekednek? Vajjon több czipő, ruha, kalap és egyéb iparczikk fog fogyni? Szaporodik-e a polgárság és a város jövedelme?

Azt hisszük, e kérdésre még Tóth Béla sem felel igennel. Az éjjelezés csak a vendéglősöknek, kávéosknak és az utca leányainak bevételét növelné.

Ellenben mindenki másnak szaporodnék a kiadása és a mily mértékben terjedne az éjjeli élet, olyan arányban sokasodnának a nervózus, megviselt idegzetű emberek és asszonyok. Mert az egyszerűen nem igaz, hogy az emberi szervezetnek mindegy volna: napfényben tölti-e az ébrenlét óráit vagy mesterséges világítás mellett. És nem igaz, még ha Tóth Béla esküszik is rá, hogy a dologban élő többet produkál a késői, mint a korai fölkelés mellett. Az éjszakázás nem való másnak, csak a munkátlan, gond nélkül élő vagyonos osztálynak. Menjen el Tóth Béla Párisba és meg fog győződni, hogy azok a tisztviselők, írók, művészek és egyéb foglalkozású egyének, kiket éjjel után a boulevardokon, a mulatóhelyeken és a szalonokban lát, majdnem kivétel nélkül testileg és lelkileg enerválva vannak. Munkácsy Mihály még ma is élő büszkesége lehetne nemzetünknek, ha Páris nem volna esti város és ha ő nem élt volna a Tóth Béla recipéje szerint.

Maradjunk csak meg a „baromfi-udvar-rendszer” mellett. Mert legalább egészségesek maradunk. A külföldi metropolisok majmolását engedjük át a balkáni fővárosok lakóinak.

Ujfajta boycott.

A budapesti szocialisták ötletes emberek. Új módját találták ki a boycottálásnak. Eddig az volt a szokás, hogy ha megharagudtak egy kereskedőre, vendéglőre vagy kávéosra, nem vásároltak tőle, illetőleg nem jártak a lokalitásába, sőt megakadályozni iparkodtak, hogy mással csinálhasson üzleti forgalmat. Ezt a boycottot azonban csak az olyan üzletemberek sinylették meg, kik a munkásokra voltak utalva. Az előkelő publikumtól élő üzlettulajdonos bátran összetűzhetett a szocialistákkal és hasát foghatta volna nevéttében, ha kimondják vala ellenében a boycottot.

Most azonban fordult a kocka. Taktikát változtattak a munkások. Azzal állanak bosszut a finom üzletek tulajdonosain, hogy fölcsapnak vevőikké. Ha demokrata állam volnánk, ez az új manőver nem keltene hatást. Ám nem vagyunk azok. Még a demokraták se igazi demokraták. Minden társadalmi osztály iparkodik drei Schritt von Leib tartani a nála alantasabbat. Az egyenlőség csak szószoki frázis. Valóságos kaszt-rendszerben élünk. A fővárosi ember gondosan ügyel arra, hogy se társaságban, se nyilvános helyiségben ne kerüljön össze hozzá nem illővel. A bankár feleségét guta kerülgeti, ha a koncert-teremben véletlenül melléje ül czipészének hitvese és a boltbeli ismeretség révén megszólítja. A józsefvárosi hentes háziur egyenesen szemtelenségnek minősitené, ha a sarki hordár, vasárnapi czivil ruhájában, vele egy asztalnál foglalna helyet a vendéglőben. Budapesten mindenki demokrata fölfelé és arisztokrata lefelé.

Társadalmunk e gyöngéjén alapszik a szocialisták uj módi harcmodora. Jól tudják, hogy majd mindenik nyilvános helyiségnek meg van a maga rendes publikuma, s néhány üzlet jóformán annak köszönheti dus jövedelmét, hogy csak a „társasághoz” tartozók keresik föl. Ilyen például a Gizella-téri Gerbeaud-féle cukrászda, ahol elegáns gavallérok és a legdrágább toiletteben járó hölgyek a törzsvendégek. Ennek a Gerbeaudnak valami baja akadt a munkásokkal, s ezek úgy állottak bosszut, hogy vasárnap délután tizenötven vagy huszan beültek a cukrászdába és egy-két sütemény elfogyasztása mellett órákon át elfoglalva tartották az asztalokat. Fölösleges is mondani, hogy a kérges kezű, rosszul nyírott, s nem éppen Peau d'Espagnetől illatozó vendégek jelenléte elriasztotta a törzspublikumot. A finom dámák és urak megdöbbenve hőköltek vissza az ajtótól, a tulajdonos pukkadózott a dühtől és talán még a sütemények tejszinhabja is elpirult a szégyentől, hogy efajta vendégek legeltetik rajta szemüket. A mostani *demokrata* világban ez nem is volna csoda a tejszinhabtól.

A 4 frtos czipőben és az uraságoztól levetett ruhában járó vendégeket azonban mindez nem zavarta. Ott ültek egész délután. A tulajdonost, aki

dusgazdag ember, semmiesetre sem az bántotta, hogy ezen a napon kevesebb lesz a bevétel. Nála pár száz forint nem játszik szerepet. De borzasztó volt elgondolnia, hogy az üzlet *renomméja* kompromittáltatik! Hogy majd este és másnap híre terjed a társaságokban: Gerbaudhoz közönséges munkások is járnak! El fognak maradni a kegyelmes urak, a méltóságos és nagyságos asszonyok.

Nem csodálnók, ha Gerbaud ur az üzletét ért „szégyen” miatt öngyilkossá lenne. Az eset még stilszerűbbé tenné a mai demokrata áramlatot.

De hagyjuk a jeles czukrászt és bizzuk rá, mikép biztosítja üzletének exkluzív jellegét a jövőre is. Bennünket általánosságban érdekel az újfajta boycott és fölvetjük a kérdést: köteles-e a nyilvános helyiség tulajdonosa mindenkit kiszolgálni és megtérni lokalitásában?

Például: meg lehet-e akadályozni, hogy a színházak parkettjére beüljenek a smokingos, redingotos urak és selyembluzos hölgyek közé tót napszámosok és mosogató leányok?

Van-e joga megtagadni a kiszolgálást az Angol királynő vagy a Royal vendéglősenek egy rongyos öltözetű férfitől vagy nőtől?

Köteles-e megtérni lokalitásában a New-York vagy az Abbazia kávésa a palotai kofákat és a szelős toilettű péklegényeket vagy az Entrepise des pompes funébrés gyászegyenruhás kocsisait?

A mi nézetünk szerint nem köteles. Az üzlet-tulajdonosnak jogában áll csak azokat kiszolgálni és megtérni helyiségében, akiket akar. E tekintetben elmehet akár az abszurdumig is. Megteheti például, hogy csak olyanokat szolgál ki, kik kamarási családfát tudnak kimutatni. Arra kényszeríteni, hogy enni vagy inni valót adjon annak, akit nem tart üzletébe valónak, nem lehet. Viszont jogában áll, hogy azt, aki a figyelmeztetés ellenére, hogy nem lesz kiszolgálva, távozni nem hajlandó, karhatalommal eltávolítsa.

Szent igaz, hogy a Worth ruháit viselő csillagkeresztes dáma és a bokorugrós szoknyát riszáló palotai csirkés kofa pénze egyforma pénz, valamint nincs különbség a mindennap fürdőző gavallér és a kéthetenként egyszer mosakodó handlé forintja között. De az üzletembertől nem vitathatjuk el a jogot, hogy megválogassa, kitől fogad el pénzt. Az a bolt, kávéház vagy vendéglő az ő *privát* tulajdona. Abban a helyiségben ő a gazda, s nem kevesebb joggal rendelkezik benne, mint például egy fogorvos a maga műtermében és egy fodrász az officinájában. Ez utóbbiak pedig megválogathatják, hogy kit szolgáljanak ki. Tehát a kávésnak meg a vendéglősnek és a czukrásznak is szabad válogatónak lenni. És bizony nem vét semmiféle törvény ellen, ha az izlésének meg nem felelő látogatót udvariasan figyelmezteti, hogy nem áll rendelkezésére. Az illető bosszankodhat emiatt, de az ottmaradást nem firsírozhatja. Mert az erőszakoskodót ki szokták dobni.

Az ó-budai hid.

A III-ik és VII-ik kerület vezető férfiai mozgalmat indítottak, hogy az állam hidat építsen Ó-Buda és a pesti partnak ama része között, hová a Hungária-körut torkollik. Ez ügyben nemsokára deputáció megy a kormány tagjaihoz.

Mi természetesnek találjuk az ó-budaiak és a hatodik kerület külső részének lakói részéről, hogy hidat akarnak, de mozgalmukhoz még sem csatlakozhatunk.

Szép dolog a lokális, az ugynevezett kerületi buzgalom, de támogatásban nem részesíthetik azok, kik az ügyeket magasabb szempontból, az egész főváros érdekeinek mérlegelésével tekintik. Már pedig e szempont szerint a budai hid megvalósításáról mindaddig nem lehet beszélni, míg el nem készült a Boráros-téri hid.

Milliókra rugó befektetéseknél első sorban az fontolandó meg: hol van arra sürgősebb szükség és hol fog nagyobb hasznára lenni a közérdeknek?

Kétségtelen, hogy az ó-budai hid is szükséges, de tévedésben vannak e kerület polgárai, ha azt hiszik, hogy a hid föl fogja lendíteni Ó-Budát. Ez a kerület geográfiai helyzete miatt nincs predestinálva nagyobb fejlődésre. Területe a Duna és a hegydombok között keskeny, ennél fogva csak hosszirányban terjedhet. Már pedig azzal most már minden ép eszű ember tisztában van, hogy Budapestnek elég volt a külterjes fejlődésből. A kiadásokat jelenleg is alig képes fedezni. Ha tehát az ó-budai hid impulzust adna az extenzív fejlődésre, akkor a tervet nem támogatni, hanem kézzel-lábbal megakadályozni kellene.

Ami a pesti szemköztös oldalt és a VI. kerület külső részét illeti, annak rendelkezésére áll a körvasút és a Margit-hid. Alig lehet több 8–10 gyárnál és iparvállalatnál, amelyek nagyobb könnyítéshez jutnak az ó-budai hid révén. Sőt még azt is merjük állítani, hogy a személyforgalom sem lenne tulságosan élénk a két part között. Külterület lévén mind a két part, a lakásviszonyok körülbelül egyförműek, s a pesti munkásnak nem fog eszébe jutni, hogy a tulsó részen lakjék, még ha ingyen is használhatja a hidat.

A Boráros-téri hid ellenben a fejlődésképes Lágymányosra nézve életszükség és rendkívül hasznára lesz a Ferencvárosnak is. Köztudomásu, hogy az állam elhatározta a kereskedelmi kikötő létesítését és pedig valószínűleg a Csepelszigetnél. Ennek létesülésével a Ferencváros dunai partja megszabadul a közraktáraktól és akkor multhatatlanul szükséges, hogy direkt összeköttetésben álljon a Lágymányossal. A hidnak tulajdonképpen már legalább másfél évtized előtt meg kellett volna épülnie, s a kormány egy nagy tévedését, mondhatnánk bűnét fogja expiálni a Ferencvárossal, illetőleg az egész fővárossal szemben, ha a Boráros-téri hidat elkészítteti.

Hamisított külföldi élelmiczikék.

Budapest el van árasztva külföldi élelmiczikékkel, amelyeknek nagy része hamisítvány. A főváros illetékes hatóságainak minden törekvése, amelylyel a hamisított gyártmányokat ki akarják szorítani: meghiúsul, mert egyes kereskedők és ügynökök körmönfont eljárással állandóan kijátszák az ellenőrző közegeket.

Szomorú eredményt mutat az a statisztika, amelyből azt olvassuk, hogy a külföldről beszállított drágán fizetett élelmiczikék, nagyrésze (majdnem 50%-a) közönséges hamisítvány. Kommentár helyett felsoroljuk a kimutatás néhány adatát, amely a külföldi gyártmányok megbízhatóságára nem a legjobb világot veti.

A *sör* sűrű komlókeverék.

A *pálinka* és *cognac* főképpen: a Cognac Centre elnevezésű a legközönségesebb műgyártmány, a melyet hígított spiritusból, sőt denaturált szeszből állítanak elő.

A *kenyér* egy része szivacsos, a melyben 44% viz van, másrésze kesernyés, tele megégett anyaggal.

A *tojásneműekben* tojás nincs, mert a sárgás színt kátrányfestő anyaggal adják meg.

Vaj és *olvasztott vaj* a legkülönbözőbb módon van hamisítva. Némely vajnál tulsok a víz; az olvasztott vaj ellenben savanyu és bűdös, mert a kiolvasztásnál régi, avas vaját keverték bele.

A *kakaót* kakaó héjjal és más anyaggal keverik.

A *csokoládét*, kukoricza, korpaliszt, ocker festék és kokusz zsír, vagy margarin keverékből készítik. Ez az oka, hogy újabb időben a csokoládé ára rendkívül leszállt.

Egy *zöldség konzervgyár* a paradicsom konzervet vörös kátrányfestőanyaggal, a zöld babot rézgáliczczal hamisítja.

A *hentesáruk* között a gothai virsli és a thuringiai szalámi mesterségesen ártalmas anyagokkal van festve, az amerikai virsli pedig — boraxsavat tartalmaz.

A *barackkizt* keményítő sziruppal hamisítják.

A *czukoráruk* hamisítása majdnem ellenőrizhetetlen, de kétségtelen, hogy a legtöbb czukor színezése nemcsak köztisztasági szempontból kifogásolható, hanem az egészségre is rendkívül ártalmas, mert a színezéshez a legkülönbözőbb fém savakat, főképpen pedig arzén, cink és rézoldatot használnak.

A *borsot* kukoricza és korpaliszttal, olajmaggal, pálmamagliszt, dióhéjjal és köleshéjjal keverik;

a *fahéjjat* ásványanyag, farost, árpaliszt és köleshéj keverékből állítják elő;

a *sáfrányt* áztatják és festik, hogy színt és súlyt kapjon;

az *ánist* agyaggal keverik, hogy súlyosabb legyen;

a *mézet* enyv hozzáátételével hamisítják;

a *santos kávé* a legértéktelenebb gyártmány, a mely közzé kávétermelék, éretlen és fekete babot és apró fekete köveket kevernek;

a *kávépörköldék* némelyike a hamisított kávénak sellakkal és gyantával ad fényt.

A *tejet* lefölözés után vízzel és szódával keverik.

A *disznósirt* egészségtelen anyagokkal, így faggyuval hamisítják.

A *teába* apró, színezett füanyagot, használt és újra szárított teát kevernek.

A *lisztet* kukoriczaliszttal hamisítják, amely közzé szárított gyom, anyarozs, üszög és gombaneműek őrlött porát keverik.

Ezek azok az anyagok, amelyeket drága pénzért — mint külföldi árut — fogyaszt a főváros közönsége.

Argentíniai és ausztráliai hus Bécsben.

Amig mi itt Magyarországon az állatlétszám apadásának kérdésével vesződünk és az obstrukció áldásai folytán semmiféle komoly munkához nem láthatunk, addig a hátunk mögött Ausztriában csapást eszeltek ki a számunkra: előterjesztést nyújtottak be a belügyminiszteriumhoz, amely Bécs város húsélelmézésének olcsóbbá tétele céljából argentiniai és ausztráliai fagyasztott husnak importját kéri megengedni. Erre az előterjesztésre a bécsi Schweinefettwerke vállalkozott, amely alig rekonstruálván magát, új igazgatójának, Hoffmannak kezdeményezésére, — annak a Hoffmannnak a kezdeményezésére, aki a kilenczvenes években már próbálkozott amerikai fagyasztott husimporttal, de árdifferenciák miatt annak idején abbahagyta, — most az argentiniai és ausztráliai fagyasztott husoknak szeretne Bécsben piacot teremteni. A Schweinefettwerkenek, amelyet a bécsi hentesek ipartestülete zsír és szalonna, valamint utóbb mesterséges zsiradékok értékesítésére teremtett, ez nem feladata ugyan, de a sertésbeszerzés nehézségeire való tekintettel — úgy látszik — erre alapszabály-módosítás árán is kész volna vállalkozni.

Az előterjesztésben a nevezett vállalat három kérelmet terjeszt elő:

1. Engedje meg a kormány, hogy argentiniai és ausztráliai származású marhahúst a londoni piacról Bécsbe hozhasson angol állatorvosok származási és egészségi bizonylatával.

2. Engedje meg a kormány, hogy egyenesen Argentiniából és Ausztráliából (Új-Seeland) ottani hatósági állatorvosok származási és egészségi bizonylatával marhahúst hozhasson be.

3. Engedje meg a kormány, hogy Kanadából és az Egyesült Államokból, esetleg Ausztráliából is husszemle bizonylattel ellátott fagyasztott sertéseket hozhassanak be.

Az első kérelemnek azonnali teljesítését kérték, mert tíz waggonnyi argentiniai és ausztráliai marhahúst próbának azonnal be akartak hozni Bécsbe. Ezt az első kérelmet nyomban elutasította az osztrák kormány, még pedig azzal a megokolással, hogy bár nem föltétlenül tilos a tengerentuli husbehozatal, az más, mint a származási országból származó eredeti bizonylat alapján nem lehetséges. Ennek a föltételnek pedig, melyet érvényes rendelkezések szabnak meg, nem lehet eleget tenni akkor, ha az argentiniai és ausztráliai származású marhahus egészségi bizonylatát angol állatorvosok állítják ki.

A husvizsgálatnak tudvalevőleg elfogadott alapelve az, hogy az állatokat levágás előtt és levágás után kell megtekinteni, mert a hus egészséges volta csak így állapítható meg. Az ausztráliai és argentiniai husra nézve az angol állatorvos természetesen nincs abban a helyzetben, hogy bizonyíthatná, miképpen az állat, melyből származik, a levágás előtt egészséges volt s hogy közvetlenül a levágás után is közfogyasztásra alkalmasnak mutatkozott.

A második és harmadik kérelem dolgában, mely a közvetlen behozatalra, tehát a köz- és állategészségügyi kívánalmak figyelembe vételével teljesíthető tengerentuli marhahus és sertésimportra vonatkozik, az osztrák kormány még nem döntött, de az, hogy a kérdéssel foglalkozni kénytelen, elég indok arra, hogy mi is résen legyünk. Szakkormányunk — úgy hisszük — tud a tervezett merényletről s bizonyára a mostani nehéz viszonyok között is meg fogja védeni tudni a magyar érdekeket.

Az építőiparosok követelése.

A hatodik kerületi választmány elé figyelemre méltó indítványt terjesztett Beck Géza és néhány társa az építőiparosok követeléseinek biztosítása ügyében.

Az indítvány megokolásában hivatkoznak arra, hogy hosszú időn át tartott pangás és válságyszerű csönd után a főváros építőiparára, az építkező kedv lassu feléledéséből ítélve, ismét jobb napok következnek. Bizonyára minden egyes polgára a fővárosnak őszinte örömmel üdvözlí ezt a derengést, a melynek nyomán a hosszú gazdasági depressziót felváltja majd ismét egy kedvezőbb időszak, a melyben megnyílnak a főváros iparos polgárságának régóta bedugult keresetforrásai.

De kell, hogy ebbe az örömbé a köteles óvatosság és előrelátás is beleszóljon; kell, hogy a multakon okulva, a minden gazdasági fellendüléssel előbb-utóbb együtt járó túlzásoknak, szédelgéseknek gátat vessünk. A főváros önkormányzatának kötelessége, hogy hathatós intézmények megteremtését vegye célba, a melyek az utolsó nagy válság megismétlődését lehetőleg elkerülhetővé tegyék; kötelessége, hogy megteremtse a főváros egészséges

fejlődésének garanciáit. Oda kell hatni, hogy az építkezés arányát ne a spekuláció, hanem a közszükséglet szabja meg és irányítsa. Az egyedüli célravezető módnak e tekintetben azt tartják, ha a főváros egy Budapest, esetleg az ország többi nagy városainak területére érvényes olyan törvénynek meghozására törekszik, a melynek értelmében új építkezéseknél az építőiparosok és szállítók követeléseit hathatósabb védelemben és biztosításban részesülnek, mint a hogyan az a jelenlegi törvényes rend szerint lehetséges. Svájcban, Németországban, sőt újabban Ausztriában is már dolgoztak ki hasonló törvényjavaslatokat, és a kérdés körül egész irodalom fejlődött. Célja ezen törvényeknek egyrészt az, hogy megvédje a becsületes munkát, a melynek csak természetes joga, hogy azon objektumból, a melynek létesítésében része van, kielégítést is nyerjen. Másrészt pedig célja, hogy gátat vessen annak, hogy lelketlen spekulánsok saját kockázat nélkül a mások bőrére vállalkoznak és ez által egészségtelen konjunkturákat teremtsenek, a melyek gyenge alapon állva, természetesen csak rövid tartamuk lehetnek, és a mikor véget érnek, magukkal sodorják a romlásba a jóhiszemű dolgozók exisztenciáit is. A székesfőváros iparos polgárságának létérdeke, hogy a most kezdődő javulás tartós és a fejlődés egységes legyen. Mindezek alapján indítványozták, hogy a ker. választmány forduljon a székesfőváros tanácsához azon kéréssel, hogy tegye meg a szükséges lépéseket az iránt, hogy az építőiparosok követeléseinek biztosítása új építkezéseknél külön törvény útján (legalább a főváros területén) szabályoztassék.

A jogügyi bizottság kimondta, hogy a VI. ker. választmány előterjesztését pártolandónak tartja s javasolja, hogy az új építkezéseknél elfoglalt iparosok és munkások hathatósabb jogvédelme iránt a közgyűlés a kormányhoz pártoló feliratot intézzon és annak pártolására a városi és vármegyei törvényhatóságokat keresse meg.

A tőzsdebíróság heti krónikája.

Elsőbbségi részvények kamatai.

december 9.

Markbreit Imre vállalkozó 1898-ban az Árva-völgyi helyérdekű vasutat építette és részvénytársasággá alakította. Nehány hónapra rá elsőbbségi kötvényeket bocsájtott ki a részvénytársaság 3,119.481 korona értékben és azokat a Budapesti takarékpénztár és országos zálogköcsönzönél 40%-ra lombardirozták. Markbreit Imre és a részvénytársaság a lombard szerződésben kikötötték, hogy az elsőbbségi kötvények után a kamatok negyedévenként fizetendők. Az első évben rendben ment a dolog és a takarékpénztár megkapta a kamatokat. A következő évben

azonban Markbreit azzal a kéréssel fordult a takarékpénztárhoz, hogy a kamatfizetés teljesítése nagyon nehéz ilyenformán, tehát változtassa meg a takarékpénztár a szerződés erre vonatkozó negyedik pontját és engedje meg, hogy a kamatok ne negyedévenként legyenek fizetendők, hanem évenként a vasut jövedelméből törlesztessenek, az elsőbbségi kötvények szelvényeinek beváltása által. A takarékpénztár vezérigazgatója Benke Gyula elfogadta Markbreit ezen ajánlatát és erről a vasutnak ajánlott levélben értesítést küldött. A múlt év június havában tartották meg a közgyűlést, amelyen 154.000 korona nyereséget állapítottak meg. Azonban ezt az összeget nem lehetett sem a kamatok, sem pedig az osztalékok kifizetésére fordítani, mert a vasut nagy kisajátítási hátralékban volt és van jelenleg is, továbbá több építkezést kellett eszközölni, mivel a miniszter már leiratot intézett a vasuthoz a hiányzó építkezések haladéktalan eszközzése iránt. Azonkívül a vasutársaságot már többször végrehajtották is. Így történt aztán, hogy a takarékpénztár egy éven keresztül nem kapott kamatot a pénze után, s ezért a tőzsdebiróság előtt pert indított Markbreit Imre és a vasutársaság ellen 175,922 korona erejéig, mely ügyben ma tartotta a tőzsde választott bírósága a tárgyalást Weisz Károly elnöklete alatt. A takarékpénztárt Dr. Neumann Bernát ügyvéd, a vasutat és Markbreit Imrét Dr. Mizner Ignác ügyvéd képviselte. A felek előadták a fenn ismertetett tényállást. Alperes védekezése abban állott, hogy maga a takarékpénztár volt az, amely megakadályozta az osztalékfizetést, oly módon, hogy a vasut igazgatóságába a cessionált szavazati jog alapján a saját embereit ültette be és azok szavazata lévén a többség, elhatározták az osztaléknak új számlára való átvitelét. Felperesi ügyvéd ennek ellenében fényesen igazolta, hogy a mutatkozó nyereséget feltétlenül a tartozások kiegyenlítésére kellett fordítani, mert ha ez nem történik meg, akkor a már amúgy is *többszörösen végrehajtott* vasutársaság tönkrement volna. A bíróság hosszas tanácskozás után ítéletileg *kötelezte* alpereseket, hogy 3 nap alatt tartoznak a Budapesti takarékpénztár és zálogkölcsonzőnek 175,922 korona tőkét és ennek kamatait, továbbá az összes perköltségeket megfizetni.

Megszegett sörszerződés.

decz. 11.

Múlt év január havában Glauber és Schossberger titeli sörkereskedő cég szerződést kötött egy évre Hiller József és fia nagy-beckereki céggel, amely a Haggenmacher-féle fiumei sörgyárnak az ottani képviselője. A Glauber és Schossberger cég kötelezte magát szerződés szerint arra, hogy a bérletükhöz tartozó három községben csakis Haggenmacher-féle sört ad el. Múlt év vége felé azonban Glauberék összesen hét ízben 630 hektoliter Dréher sört hozattak és mértek ki, megszegvén ilyenformán

a Hiller céggel kötött szerződést. Ez a tény Hillerék tudomására jutott és a szerződésben kikötött kötbér kifizetését követelték, amit Glauberék nem teljesítettek. Ebből per lett, amelyet ma tárgyalt a tőzsde választott bírósága. Alperes avval védekezett, hogy ő nem szegett szerződést, mert a Dréher-féle sört nem a szerződésben kikötött három faluban mérte ki, hanem másutt. A kötbéren kívül még egy sörszállítmány át nem vétele miatt is folyt a per, melyre nézve alperes a minőséget kifogásolta. A bíróság az alperes cég egyik tagját Glaubert eskü alatt hallgatta ki arra a körülményre nézve, vajjon tényleg nem méretett-e ki Dréher-féle sör a szerződésben kikötött három faluban? Alperes erre az esküt letette és a bíróság ennek alapján felperest a kötbér iránti keresetével elutasította, míg alperest kötelezte az át nem vett sör árának (310 koronának) a megfizetésére.

Peres vadgesztenye-szállítmány.

Faragó Béla magpergető gyáros, Dréher Antal nemsovai vadaskertje részére szarvasok etetése céljából 2 waggon vadgesztenyét rendelt Theil G. medgyesi ügynöktől. A vadgesztenyét Theil elküldötte Nemsovára, ahol Faragó azt nem vette át, avval a megokolással, hogy az áru penészes volt. Faragó azonnal a puchói járásbirósághoz fordult és bírói: szakértői szemlét kért. Ezt a puchói járásbiróság el is rendelte és foganatosította is. A szakértők mind odanyilatkoztak, hogy a vadgesztenye romlott és így állati tápláléknak nem szolgálhat. Faragó erre kártérítést követelt Theiltől és pert indított ellene a tőzsdebiróság előtt. Theil meg viszont Faragó ellen indított ugyanott keresetet az áru vételára iránt. Ma tárgyalta ezt az ügyet a tőzsde választott bírósága Weisz Fülöp elnöklete alatt. Mindkét fél meghallgatása után a bíróság meghozta ítéletét, amely szerint a felperes Faragó cég keresetével elutasított és köteles 8 nap alatt alperesnek a vadgesztenyék vételárát megfizetni.

Hirek a városházáról.

Az állatkert vízdíjainak rendezése. Az idei nyár folyamán nagy bajai voltak az állatkertnek tetemesen fölszaporodott vízdíjhátralékai miatt. A főváros akkor tekintetbe vette a méltányossági körülményeket s a tartozást törölte. De ezzel nem érte be az állatkert igazgatósága, hanem a jövőre való tekintettel több rendbeli kérelemmel fordult a tanácshoz. Kérte első sorban, hogy a vízmérő óra mellőzésével továbbra is átalány mellett kapjon vizet a hogy csak azt a vízmennyiséget legyen kénytelen megfizetni, amelyet az állatok itatására használt el. Az utak s a növényzet öntözését a fővárosra kívánja hárítani az állat- és növényhonosító társaság, amennyiben az állatkertet, mint a városliget tartozékát közterületnek tekinti. E beadványra vonatkozólag most terjesztette be javaslatát

a vízműigazgatóság, amely azonban éppen nem kedvező az állatkertre nézve. Mintán az állatkert külső területnek minősített rayonban fekszik, a vízműigazgatóság véleménye szerint csakis vízmérő mellett lehet a számára vizet szolgáltatni. Javasolja továbbá, hogy az 50% kedvezményen kívül semmiféle más kedvezményt ne adjon a tanács, mert az állatkertnek ugyanis önköltségen ad vizet a főváros. Ama kérelem is elutasítandó, hogy az állatkert közterületnek tekintessék. Nyerész kedésre alapított vállalatról van szó, mely belépő díjakat szed s el van zárva a közönség elől. Közterületnek tehát az állatkert semmi körülmények között nem tekinthető s így utjainak öntözéséről is magának kell gondoskodnia.

A miniszter a külterjes fejlődés ellen.

A belügyminiszter értesítette a fővárost, hogy ama ellentétek tárgyalásába, melyek a budai külső körut szabályozása kérdésében a főváros és a közmunkatanács között fölmerültek, ez idő szerint nem bocsátkozhatik. Ama vidék állapota, amelyen a külső körut vonala halad, még nem érett meg a költséges befektetésekre. A szabályozás foganatosításával igazolatlanul mintegy erőltetve volna a külterjes fejlődés, amelyetől pedig legfőbb ideje, hogy a főváros most már óvakodjék.

A dunai partbérletek. A főváros minden évben újból köti meg a Dunapart bérletére vonatkozó szerződéseket. E szerződések az év végén járnak le, miért is a tanács nemrég föl hívta a bérloket, hogy ajánlataikat ujítsák meg. A Dunagőzhajós-társaság mint legfőbb bérlo a múlt héten terjesztette be ajánlatát. Tekintettel arra, hogy az áruforgalom nem növekedett, az 1904. évre is csak 1041 folyóméternyi partrészlet kíván a társulat bérelni, kéri azonban a tanácsot, hogy a Viktória-malom előtti partot ingyenesen bocsássa rendelkezésére, mert a folyó évben, dsczára annak, hogy bért fizetett, azt egyáltalán nem használhatta.

A dunaparti vasut várócsarnokai. A Viktória-malomig meghosszabbított vonalán két új várócsarnokot óhajt építeni a városi villamos vasut és pedig egyet az országház előtt, egyet pedig a Margit-hid mellett. A főváros a várócsarnokra megadta a helyhatósági építési engedélyt, melyet most a kereskedelmi miniszter is megerősített. A csarnokok fölállításának munkája legközelebb foganatba vétetik.

A büzös gyárak új övezet beosztása. A Gschwindt-féle szeszgyár kitelepítése ügyében hozott határozatot a fővárosi közmunkák tanácsa megfoglaltatja s erről értesítette a fővárost. Egyben kéri a tanácsot, hogy az összekötő vasuti töltés, Fehérvári-ut, budafoki határ és a Duna által határolt jobbparti területen büzös gyárak felállítására egyáltalán ne adjon többé engedelmet, mert ezzel nagyban hátráltatja a jelzett városrész fejlődését. A mérnöki hivatal ehhez hozzájárult s most javasolja a tanácsnak, hogy amíg a büzös gyárak, csont és rongytelepek új övezeti beosztásának kérdése véglegesen el nem döntetik, addig tartassanak függőben ama kérvények, amelyek ilyen telepek vagy telepek létesítése tárgyában magánfelek részéről beadatnak.

Auer égők a közvilágításban. A főváros fokozatosan az összes főbb utvonalait Auer-fénnyel óhajtja megvilágítani, miért is föl hívta a gáztársulatot, hogy az égők szaporításának arányában állapítsa meg az égők főtartási díjait. E föl hívásra a társulat bejelentette, hogy 5—6000 égőig 1-8 fillért kíván

égonként egy napra; 6000—7500-ig 1-6 fillért, 7500—10-000-ig 1-4 fillért; 10-000-en túl pedig 1-2 fillért. A világítási bizottmány tárgyalta ez ajánlatot, de mielőtt megtenné javaslatát, annak elfogadása vagy elutasítása tárgyában szükségesnek véli a számszerű adatok beszerzését arra vonatkozólag, hogy az égők-nél a lángzóból, koronából, izzótestből és hengerből hány darab pótlásról kell évenként gondoskodni. A fölvilágosítás most érkezett be a társulat részéről. Eszerint egy-egy lángzó koronával együtt 5 évig eltart. Évenként összesen 6 izzótestre és 3 darab üveghengerre van átlag szükség s így a főtartási költség 50 százaléka számítandó izzótestre, 10 százaléka hengerre, 20 százaléka pedig egyéb részekre. Ebből kifolyólag a mérnöki hivatal most figyelmezteti a tanácsot, hogy az izzótestek eddigi egységeiraival szemben a gáztársulat ajánlata 9 százalékos megtakarítást jelent s így a fővárosra nézve előnyös.

Orvosok és betegsegítő egyletek. A magyar orvosszövetség tudvalevőleg erélyes akciózt folytat a betegsegítő egyletek tulkapásai, helyesebben az egyleti orvosok kizsárolása ellen. A szövetség arra iparkodik rávinni az orvosokat, hogy az egyleteknél csakis ama feltételek mellett vállaljanak praxist, amelyeket a szövetség megállapított. Ily értelmi reverzálisokat küldött szét az orvosok között, amelyeknek aláírását és beküldését kérte. A mozgalomnak máris fényes az eredménye, amennyiben eddig 510 reverzális érkezett vissza.

A Wodianer üdülőház. A Wodianer féle üdülőtelepre vonatkozólag úgy határozott a közgyűlés, hogy azt legalább is száz fekvőhelylyel fogja fölépíteni. A belügyminiszter nem hagyta jóvá e határozatot, hanem azt kívánta, hogy az üdülőházban legfőljebb csak 70 beteg számára készíttessen helyet a főváros, mert a túltömöttség hátráltatja a beteg gyógyulását. A törvényhatóság azonban újból fölirt a miniszterhez s kérte, határozatának jóváhagyását. A megokolás úgy látszik megszakitotta a minisztert, aki ma értesítette a fővárost, hogy álláspontján változtatott s most már nincs kifogása a 100 fekvőhely ellen.

Iskolai tanítás megszakítás nélkül. Az egyhuzamban való tanítás ügyében értekezletet tartottak minap a fővárosi elemi iskolák tantestületei. A tanácskozáson eldöntendő volt, hogy a megszakítás nélküli tanítás nem-e ártalmas a gyermekek egészségére nézve. Hosszas vita után, melyben Bárczy István dr. tanácsnok s Verédy Károly dr. tanfelügyelő is részt vett, konstatálták, hogy a kérdésben körülbelül egyenlően megoszlik a szakemberek véleménye. Az orvos kapacitások, akikhez e tárgyban kérdés intéztetett, felerészben ártalmasnak, felerészben ártalmasnak, felerészben pedig hasznosnak mondják az egyhuzamban való tanítást. A tanügyi szaktekintélyek véleménye is annyira megoszlik, hogy azok nem alkalmasak a kérdés tisztázására, ami csak gyakorlati megfigyelések alapján lesz lehetséges. A főváros néhány iskolájában már gyakorlatba vétett az egyhuzamban való tanítás. Az eredmények megmutatják majd, hogy a fölszínre vetett kérdés milyen irányban nyerjen annak idejében eldöntést.

A III. kerület új temetője. A III. kerület részére új temetőt kell a fővárosnak kihalatani. A mérnöki hivatal tartott is már helyszíni szemléket, de csak egy olyan területet talált, amely úgy fekvésénél mint talajviszonyainál fogva temető céljaira alkalmasnak mutatkozik. Kérdés azonban, hogy ez a terület megszerezhető lesz-e. Most a tanácsnak

nagyobb telektömböt ajánlottak föl megvételre. Ez a Hármashatárhegyen fekszik, amelyet a mérnöki hivatal közegei szintén megvizsgáltak annak idején, de kedvezőtlen talajviszonyainál fogva nem találták alkalmasnak.

A budai aréna átalakítása. Krecsányi Ignác színigazgató arra kéri a tanácsot, hogy a krisztinavárosi aréna épületen szükséges javításokat és átalakításokat a tél folyamán hajtassa végre. Első sorban is szükségesnek látja Krecsányi, hogy az aréna födelét tartó iromba faoszlopok eltávolíttassanak és karcsú faoszlopokkal cseréltessenek ki. Erre nézve egy ízben be is terjesztette a Ganz-gyár tervezetét, amely szerint a 18 faoszlop helyett csak 12 vasoszlopra volna szükség. A munkát nem kerülne többé 2500 forintnál. A zártszékek és a páholyszékek áthuzata tökéletesen szétfeszített már s így ezt is pótolni kellene. A mostani áthuzatot a milleniumi esztendőre Krecsányi a maga költségén készítette, mert a főváros akkor sem akart áldozni. Jelen kérelmével — ugymond Krecsányi — nem szubvencziót kér a fővárostól, hanem csak a színházlátogató budai közönség kényelméről kíván gondoskodni. Megjegyzendő, hogy az átalakításokra vonatkozó kérelmével egy ízben már elutasította Krecsányi a tanács azzal a megokolással, hogy a közel jövőben ugyanis új színház épül Budán, s így a régi rozoga aréna érdekében fölöslegesnek látszik újabb anyagi áldozatokat hozni.

Az V. kerület jövő évi közszükséglete. Az V. kerületi elöljáróság ama panasza folytán, hogy a rendelkezésére bocsátott könyvből nem képes rendben tartani a makadám utakat, a tanács nem régiben bekérte a kerület zúzott közszükségletének jövő évre szóló kimutatását. Az elöljáróságnak előreláthatólag összesen 5300 köbméter zúzott bazalt, 1500 köbméter zúzott trachit és 1200 köbméter kavicsra lesz szüksége, mely anyagból 32 utvonalat kell karban tartani.

Társaskocsi közlekedés az Erzsébet-hidon. A budapesti társaskocsi vállalat részben változtatni óhajt az eddigi közlekedési utirányán, amelyet a mai viszonyoknak nem talál megfelelőnek. Kéri a tanácsot, engedje meg, hogy ama társaskocsik, amelyek a Rudasfürdő-Városliget viszonylatban közlekednek, ezentúl ne a Lánchídon át kerüljenek a balpartra, hanem erre a célra az Erzsébet-hidat használhassák. Az új hid körül fekvő részeknek egyáltalán nincs semmiféle társaskocsi közlekedésük s így a társulat a közönségnek vél kérelmével szolgáltatást tenni. Egyben kéri a tanácsot, hogy a fenti viszonylatban új utirányt jelöljön ki a társaskocsik részére.

A m. kir. államvasutak bpest-jobbparti üzletvezetősége.
45158 II. sz.

Pályázati hirdetmény.

Az északi főműhely lakóház telepén, a házakban, az utakon, udvarokban és kertekben összegyűlő szemét és trágya elfuvarozási munkák biztosítására ezennel nyilvános versenytárgyalást hirdetünk.

A teljesítendő munkák mennyiségére vonatkozó bővebb adatok, valamint az ajánlati minta a pályázati feltételek, nem különben a szerződés tervezete az alólírott üzletvezetőség pályafenntartási és építési

osztályának hivatalos helyiségében (Külső-kerepesi út szemben a keleti pályaudvarral) a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Jogérvényes és kellőleg bélyegzett ajánlatok legkésőbb *f. é. december hó 30-án déli 12 óráig* a bpest-jobbparti üzletvezetőség titkárságánál nyújtandók be következő felirattal:

„Ajánlat az északi főműhely lakóház telepén összegyűlő szemét és trágya elfuvarozására.”

Bánatpénz fejében legkésőbb *f. évi december hó 29-ig déli 12 óráig* 200 korona; azaz kétszáz korona készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban gyűjtőpénztárunknál leteendő.

Értékpapírok a bpesti illetőleg bécsi tőzsdén legutóbbi 14 napnál nem régebb — árfolyama szerint, de a névértéket meg nem haladó értékben fogadtatnak el.

Takarékpénztári betétkönyvek bánatpénzül nem tehetők le. Posta útján beküldendő ajánlatok és bánatpénzek térítvény mellett adandók fel.

A bánatpénz lefizetéséről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó. Szóban forgó munkára csakis magyar állampolgárok pályázhatnak. Az ajánlatok között a szabad választási jogot magunknak tartjuk fenn.

Budapest, 1903. évi december hóban.

Az üzletvezetőség.

A m. kir. államvasutak bpest-jobbparti üzletvezetősége.
45159 II. sz.

Pályázati hirdetmény.

Az északi főműhelyi lakótelep tetőfedéseinek fenntartására nyilvános versenytárgyalást hirdetünk.

A teljesítendő munkák mennyiségére vonatkozó bővebb adatok, valamint az ajánlati minta, a pályázati feltételek, nemkülönben a szerződés tervezete az alólírott üzletvezetőség pályafenntartási és építési osztályának hivatalos helyiségében (Külső-kerepesi út szemben a keleti pályaudvarral) a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Jogérvényes és kellőleg bélyegzett ajánlatok legkésőbb *f. é. december hó 30-án déli 12 óráig* a jobbparti üzletvezetőség titkárságánál nyújtandók be következő felirattal: „Ajánlat az északi főműhelyi lakótelep tetőfedési munkáira nézve.”

Bánatpénz fejében legkésőbb *f. é. decz. hó 29-ig déli 12 óráig* 100 korona azaz száz korona készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapírokban gyűjtőpénztárunknál leteendő.

Az értékpapírok a budapesti illetőleg bécsi tőzsdén legutóbbi jegyzett 14 napnál nem régebb árfolyama szerint de a mértéket meg nem haladó értékben fogadtatnak el.

Takarékpénztári betétkönyvek bánatpénzül nem tehetők le.

Posta útján beküldendő ajánlatok és bánatpénzek térítvény mellett adandók fel.

A bánatpénz lefizetéséről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó. Szóban forgó munkára csakis magyar állampolgárok pályázhatnak. Az ajánlatok között a szabad választási jogot magunknak tartjuk fenn.

Budapest, 1903. december hó.

Az üzletvezetőség.

M. kir. államvasutak. Bpest-balparti üzletvezetőség.
39559/I. szám.

Pályázati hirdetés.

A magyar kir. államvasutak Budapest-nyugoti pályaudvar állomásán egy tolmács-állás szerveztetik.

Ezen állás állomásfelügyelő czimmel 960, azaz kilencszázhatvan korona évi fizetéssel és 300, azaz háromszáz korona lakbérrel s a szolgálati ruházat élvezetével van egybekötve.

Ezen állásra pályázótól megkívántatik, hogy a vasuti szolgálatra képesítő 18-dik életévét betöltött, de 35 életévét még tul nem haladott életkoru, feddhetetlen előéletű és honos legyen, nemkülönben valamely középiskola 4 osztályának elvégzésén, ép és egészséges testszervezetten kívül ugy a hivatalos magyar nyelvet, mint a franczia, német és lehetőleg az angol nyelvet, valamint valamely belföldi szláv nyelvet tökéletesen bírja.

Felhívjuk tehát mindazokat, kik erre az állásra pályázni óhajtanak, hogy a megkívánt minősítvényekre vonatkozó hiteles okmányokkal felszerelt folyamodványukat következő czim alatt: „A magy. kir. államvasutak budapest-balparti üzletvezetőségének“, Budapestén, VI., Teréz-körut 62. szám alá legkésőbb 1903 évi december hó 20-ig terjeszszék be. Az ezen határidőn túl beérkező kérvények figyelembe vétetni nem fognak.

Az üzletvezetőség.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje
Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezűs fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különb-
zéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző célokra.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utca 5.

A budapesti takarékpénztár és
országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék $3\frac{1}{2}\%$ kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körút 18. — IV., Ferencziek-tere 4.
(Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. —
VIII., József-körút 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).

Váltó-üzlete

Üzleti órák:

délelőtt $1\frac{1}{2}$ 9– $1\frac{1}{2}$ 1-ig, délután 3– $1\frac{1}{2}$ 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter
kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épít:

Gyárkéményeket
minden alakban

körkemenczéket,
kazánbefalazásokat,
gépalapozásokat

és
szabadalmazott

Füstémésztő tüzeléseket
gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.
Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések
kiváratra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

MAGYAR
FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

**légszesz-, villamos-
és petroleum-
világító testekben,**
a legegyszerűbb kivittől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ
biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körút 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.
Kolozsvár: Wesselényi-utca 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

HOLLANDI
életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van
Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,
VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház
berházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az
emberi élet képezi, u. m.: tökebiztosítást, túlélés és halálesetre
szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és
elhalasztott életjáradékokat, kiházasítási biztosításokat gyerme-
kek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a
magyarországi vezérképviselőseg Budapesten, valamint a vidéki
képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokról

A töke elhalálozás alkal- mával fizetendő				A töke 20 év után vagy idő- előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő			
Díjtétel 100 korona után							
Kor	Kor	Kor	Kor	Kor	Kor	Kor	Kor
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzem-
berendezések malmok részére, szivattyu-tele-
pek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók,
emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti
berendezések készítése, stb.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 12 kor.
Fél évre 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

IV., Reáltanoda-utca 5.

Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Tisztujítás előtt.

Parturiunt montes. . . de azért ne tessék hinni, hogy földrengés lesz. Már máskor is láttuk a városatyák nekigyürkőzését és hallottuk a fogadkozást, hogy így meg amugy rostára teszik a főváros tisztviselőit. Mire azonban érkezett a tisztujítás napja, a kedélyek lecsillapultak és minden maradt a régiben. A főtisztviselők közül senkit ki nem buktattak. Olyan régi ez a komédia, hogy a főváros tisztviselőit egyáltalán nem nyugtalanítja, ha egyik-másik ujság azt írja, hogy erős áramlat indult meg ellenük. Csak a klikk-főnökökkel kell jó barátságban maradni, akkor biztos az ujraválasztás.

Tudjuk ezt mi is, s éppen ezért nem vesztegetünk szót a fölmerült kombinációkra. Sőt a mostani viszonyok mellett egyáltalán nem helyezünk súlyt az önkormányzat ama kardinális jogára, hogy a municipium maga választja tisztviselőit. Amíg a klikkrendszer dönt a fölött, hogy kiknek kezébe tétessék a főváros adminisztrációja, addig a helyzet jobbrafordultát hasztalan reméljük.

Rendszerváltozás nem történhet személyváltozások nélkül.

Sokan ringatják magokat abban a reményben, hogy a fővárosi törvény küszöbön álló újjáalkotása gyökeresen meg fogja változtatni a viszonyokat. Tartozunk fölvilágosítani a közönséget, hogy ez a reform *egyhamar megvalósítva nem lesz*. Authentikus helyről szerzett információink szerint az új belügyminiszter

alapos revízió alá szándékozik venni az eddig elkészített elaborátumokat, s miután nézetei sok tekintetben nem egyeznek az azokban foglalt elvekkel, a végleges törvényjavaslat nemcsak hogy a jövő év folyamán nem kerül a parlament elé, de biztosan állithatjuk, *még néhány év múlva sem*.

Ezzel a körülménnyel tehát számolni kell. Annál is inkább, mert a lefolyt esztendőben bizonyos ügyek elintézését és szényegre vitelét abbahagyták, amaz indokolással, hogy nem helyes elébe vágni az új törvény intézkedéseinek.

De jó lesz számolni azzal is, mikép vélekedik a belügyminiszterium a főváros tisztviselői karáról és működéséről.

Tudomásunk szerint illetékes helyen ez a vélemény a lehető legrosszabb. Azt tartják, hogy a tanács képtelen öntudatos városi politikára és Budapestet előbb-utóbb az anyagi tönk szélére fogja juttatni. Azt tartják, hogy a tanács látóköre szűk, intézkedései kapkodók, ötletszerűek és halovány fogalmával sem bír a jövőt illető feladatok helyes megoldásának. Csupán a manák és a holnapnak dolgozik, megelégedve arról, hogy egy ország székesfővárosa számára a fejlődési programot évtizedekre terjedőleg előre meg kell állapítani.

Nem szívesen írjuk le, de az igazságnak tartozunk vele, hogy az illetékes körök *Halmos János* polgármester személyét illetőleg más nézetben vannak, mint a törvényhatósági testület egy része. Az a vélemény felőle, hogy igen derék ember, de inkább való egy

rendezett tanácsu mezőváros, mint a székes-főváros élére. A nagyobb koncepcziókhoz való képesség nem sajátja, valamint az energia is hiányzik belőle. Sőt még a közönséges hivatalnoki előrelátással sem dicsekedhet, aminek bizonyságául fölemlítik: alatta történt az a szégyenletesnek mondható felületesség, hogy a 80 millió kölcsönnek csak a felhasználása után jöttek rá, hogy előzetesen preliminált kiadások fedezet nélkül maradtak.

A kormánykörök meggyőződése szerint Budapestnek oly polgármesterre van szüksége, ki állásába teljes függetlenséget, európai látókört, fináncziális és adminisztrációs tudást, azonkívül önérzetes bátorságot vigyen. Ne csak szorgalmas és lelkiismeretes főnök legyen, hanem kezdeményező szellem. Egy ily polgármester hamarosan más szellemet tudna inauguralni a városházán és a törvényhatósági testületben. Mert ha igaz, hogy *a capite foetet piscis*, miért ne lehetne az ellenkezőt föltételezni, hogy t. i. egy lucidus fej az egész testet regenerálni képes.

Mint előrebocsátottuk, ez a kritika nem a mienk. Halmos János ujonnan megválasztott polgármesternek módjában áll igazolni, hogy rosszul ítélnek felőle.

Örülni fogunk, ha *tettekben* nyilvánuló czáfolata nem késik sokáig.

Ne bánts a Sasokat!

Egyik olvasónk névtelenül küldte be hozzánk az alábbi cikket. Közreadjuk a keserű gúnnyal írott sorokat, mert van benne tanulság és alkalmat szolgáltat néhány megjegyzésre.

A cikk így hangzik:

Polónyi Géza megérdeimli, hogy a főváros lerakja lábai elé bámulatának és hódolatának adóját.

A kor szellemét és a fővárosi polgárság titkos lelki vágyait senki úgy meg nem értette, mint ez a férfiú, aki eltalálta, hogy miért nem boldog a fővárosi polgárság.

Miért is nem boldog?

Mert nincs egy jelszó, amely lelkesitené! Nincs egy eszme, mely agyát hevitse és szívét megdobogtassa. Nincs egy vezérlő motívum, amelyet mindennek megértsenek és kövessenek.

Az ő tüneményes lángesze kitalálta a hiányzó jelszót. Szombaton este hangzott el ajkairól a Sas-kör éttermében, s a sok tombolást látott falak

mélyen megilletődtek a felhangzó zivataros éljenezéstől.

Szakállas családapák önfeledten borultak pelyhedző álló ifjak nyakába, Ehrlich G. Gusztáv alkalmi sasfi szalvéta helyett egy asztalterítőt lobogtatott és Halmos Jánosnak, a főváros sorsán merengő podesztának arcza oly túlvilági felmagasztaltságban ragyogott, mint Simeoné, mikor meglátta az ígért földjét.

Mindenki érezte, a világtörténelmi pillanatok tisztánlátásával, hogy új kor hajnala pirkadt a fővárosra.

A lelkek egyszerre megkönnyültek, mint a hogy megkönnyebbül a léghajó, ha kidobják kosarából a fölösleges terhet. Karácsony előtt vagyunk és mégis a pünkösdi Szentlélek lövelte szét sugarait.

Mi volt az a csodás jelszó? Mivel kábitotta el Polónyi Géza a hallgatóságot?

Megmutatta talán, hogyan rendezheti a főváros siralmas pénzügyi helyzetét?

Kitalálta volna, mikép boldogulhat az a polgár is, akinek nem volt, nincs és nem is lesz soha befolyásos protektora?

Rájött volna, hogyan tehetjük Budapestet igazi világvárossá, olesó élelmezéssel, gyors adminisztrációval, becsületes vállalkozókkal és adósságcsinálás nélkül?

Lárfifári! Egy nagy szellem nem töri fejét ilyen bagatel dolgokon. Aki magasban szárnyal, az nem veszi észre az apró göröngyöket. Aki vezérnek született, az nem disszertál, hanem egy jelszót mond.

Ami fölemel, buzdit, harciba visz. Ami bevésődik a szívekbe és elmékbe.

Feszitem tovább tisztelt olvasóink lázas kíváncsiságának hurjait? Nem. Önöknek joguk van kérdeni és én elárulom, hogy az a jelszó, melynek hallatára a gázlángok is magasra szökeltek, így hangzott:

Ne bánts a sasokat!

Érted polgártársam? Nyakadba szakadhat a ház, melyben lakol; elgázolhat a villamos, mely a szűk utcában rohan; tifuszt kaphatsz a víztől, melyet drágán fizetsz; kitörheted a nyakad a külvárosi flaszteren, melyet nem világítanak; elárverezhetik községi pótdóban egy névrokonod miatt minden butorodat; kihullhat minden hajadszála, mig elintézik ügyedet valamely városi ügyosztálynál; tönkre juthatsz az élelmiszerek drágasága miatt és feleséged Dunába ölheti magát a cseléd-mizeria miatt, gyermekeid pedig csirkefogókká válhatnak, mert nem tudsz érettök tandíjat fizetni, — de azért nyomorogva, koldusan, még haldokolva is ezt visszhangoztasd:

Ne bánts a sasokat!

Mert e jelszóban üdvözül a főváros, — Polónyi Géza, Ehrlich G. Gusztáv és Halmos János szerint.

Eddig a cikk, melyet alkalmi Anonimusunk irt, a ki aligha tagja a Saskörnek, meg az egyesült belvárosi pártnak. A Sasok azonban és Polónyi Géza ne nehezteljenek ismeretlen munkatársunkra. Régi igazság, hogy ellenségeinktől többször hallunk igaz szót magunk felől, mint barátainktól.

Mi azt hisszük, az egyesült belvárosi pártra nagy feladat vár. Miután bebizonyította, hogy számban erős, tehetségekben és tekintélyekben gazdag, azonkívül respektálják a többi kerületekben is: neki kellene sorompóba lépni, hogy a törvényhatósági testületben ne a partikuláris érdekek domináljanak, hanem oly politika inauguráltassék, mely vállvetett működésben egyesítse a főváros összes polgárait.

A sasok vezérférfa Polónyi Géza, birtokában van mindazon képességeknek, melyek szükségesek arra, hogy valaki egy nagy város községi politikáját megteremtse. Örölnünk kellene, ha ez a nagyészü, tapasztalt és csodásan szívós kitartással bíró politikus végleg kimaradna a parlamentből és minden idejét és minden ambícióját *kizárólag* a főváros ügyeinek szentelné. Nem vagyunk elfogultak személye iránt, s gyöngéit épp úgy ismerjük, mint jó tulajdonságait. De ezek egybevetése után kétségtelennek látszik, hogy Budapest községi politikájának regenerálására ezidőszertint nincs nála alkalmasabb talentum és erő.

Ha Polónyi Géza és a sasok oly akciót indítanak, mely fölöleli a főváros egyetemes érdekeit, a siker el nem maradhat.

Ugy halljuk, a Belváros a legközelebbi képviselőválasztásnál Polónyinak ajánlja föl a képviselői mandátumot és e megtiszteltetést Polónyi készségesen elfogadja. Ezen jövőbeli minősége is kell, hogy arra bírja: ne csak a sasoknak legyen hasznára és tetszésére, hanem az egész fővárosi polgárságnak.

Rendjelek alkonya.

A K-repesi-uti temető egy nem szavajátszó öre pénteken éjjel gyanus zajt hallott Posner Károly Lajos sirboltjából. Mi történt odalent, nem is sejt. Mi azonban, kik külföldi ujságokat is olvasunk, tudjuk a rejtélyes zaj okát. A *boldogult lovag megfordult koporsójában*.

Miért tette ezt?

Mielőtt felelnék a kérdésre, emlékeztetni kell olvasóinkat, hogy Posner Károly Lajos lovagnak a hazai papir-ipar emelésén kívül még egy nagy ambíciója volt. Rendjeleket gyűjtött. Kitartással és áldozatkészséggel. Elkezdte harmincz éves korában és folytatta halála napjáig. A közbeeső három vagy négy évtized alatt páratlan recordot ért el. Bismarck kanczellárt és ő felsége belső komornyikját kivéve a kontinensen neki volt a legtöbb ordója. Persze, nem briliántokba foglalt csillagok és nagykeresztek, hanem az utolsó és utolsóelőtti rendfokozatok jelvényei, melyek között a Ferencz József-rend lovagkeresztje úgy érezhette magát, mint angol telivér a komfortáblis gebék társaságában. De a boldogult lovag büszke volt mindegyikre. Mellét teleaggatta velők és szánakozva tekintett az érdemjeltelenekre.

Mert e bádog, ezüst és vékony arany czifraságok birtokában különbnek érezte magát amazoknál. Különbnek, előkelőbbnek és többnek mindenkinél, akinek kevesebb vala az ordója, mint neki. Mondják, még élhetett volna számos éveket, ha egy nagy csapás nem éri. Rendjelért folyamodott a máltai souverain lovagrendhez, s az akkori nagymester, egy gögös, rideg arisztokrata, azt válaszolta neki, hogy iparos számára nincs rendjele. A levelet elolvastván, a derék lovag ágyba feküdt és meghalt. Utolsó szava és kívánsága az volt, hogy összes rendjeleit párnakon vigyék koporsója után. Temetésen résztvevők sem azelőtt, sem azóta nem láttak annyi ordót egy rakáson.

Ha e kis biografia elmondása után megemlítjük, hogy pénteken délután a francia képviselőház eltorölt minden rendjelet és kimondotta, hogy mindenki olyan rendjelet viselhet, a milyen a gusztusának megfelel: akkor fölösleges a további magyarázat, hogy miért fordult meg pénteken éjjel sirjában a boldogult Posner Károly Lajos lovag.

Mirman-nak hívják azt a képviselőt, kinek indítványára Franciaország megszabadította magát egy kórikus és a mai kor fölvilágosodott szelleméhez nem illő nyavalyától. Az emberi fejlődés történetében ez a név helyet követel. Mert a rendjelvadászat valóságos nyavalyává fejlődött, s Mirmann ezt a betegséget, Franciaországban legalább, megszüntette.

Monarchikus államokban ilyen társadalmi doktor, sajnos, nem remélhet sikert. Mert a rendjel-nyavalyát maguk az uralkodók tenyésztik. A rendjel, amit osztogatnak, nekik eszköz a trón tekintélyének öregbítésére. Jól tudják, hogy az emberek hiuk s a hűnságot semmivel sem lehet jobban kihasználni, mint üres czimek és rendjelek adományozásával. Ezért első dolga minden uralkodónak rendjeleket alapítani. Így tett Battenberg Sándor, a felszabadított Bulgária első fejedelme és I. Jakab, (de genere Lebaudy,) a Szahara ujdonsült császára.

A polgári társadalom Posner Károlyai pedig törlik magukat rendjelekért. Föláldozzák érte nem egyszer politikai meggyőződésüket és vagyonuk tetemes részét. Nem jut eszükbe, hogy hasonlatossá teszik magukat az iskolás gyermekhez, aki csak azért tanul szorgalmasan és iparkodik a tanító kedvében járni, hogy egy aranypapirosból csinált érdemvagy szorgalmi jelvényt vihessen haza. A szakállas gyermekek azonban még ünnepeltetik is magukat a kitüntetésért, banketteken és tisztelgő deputációk által.

Ideje volt, hogy egy európai állam példát nyújtson az ó-világ fiainak a polgári önértzet dolgában. A magyar Posner Károly Lajosok ezentul, ha Párisba fognak menni, itthon hagyják rendjeleiket. Mert francia földön a férfiak most már csak egy ordót tűznek mellökre: a *cotillon* ordókat. És ezt nem nagyképi miniszterek és polgármesterek adják át, hanem mosolygó ajkú báli tündérek.

Villamos Damokles-kardok.

Hova-tovább fejlődik a főváros, annál több veszedelem fenyegeti a benne lakókat. Nemsokára vétkes könnyelműségnek fogják minősíteni, ha valaki elmulasztja életét és testi épségét valamely biztosító-társaságnál biztosítani. Mert váratlan halál leskelődik reánk mindenütt. Ha el nem gázol a villamos, földre tiporhat egy vadul száguldó automobil. Ha épségben hazahoztuk tagjainkat, még nem biztos, hogy meg-

ölélhetjük az emeleten lakó családtagjainkat... Mert ott van a lift, mely leszakadhat velünk a pinczébe. És ha mindezen veszedelmeken szerencsésen átvergődtünk, még mindig tartanunk kell attól, nem szakad-e nyakunkba az egész épület, követvén az Orczy-ház példáját.

A fővárosi hatóság jóvoltából el lehetünk készülve, hogy a testi épségünket fenyegető veszedelmek száma nemsokára szaporodni fog. A hatóság ugyanis engedélyt készül adni arra, hogy villamos Damokles-kardokat helyezzenek el fejünk fölé. Így nevezte el egy klasszikus műveltségű budai csizmadia azokat a drótokat, amelyek a Fillér-utca horizontján vonulnak végig és villamos áramot vezetnek világítás céljából az állam szőlészeti telepére. Ha visszam emlékezünk arra, hogy már előfordult, hogy a leszakadt villamos felső vezeték nyomban másvilágra expedált két lovat: derék polgártársunk elnevezését nem is mondhatjuk túlzásnak.

A Fillér-utcai felső vezetékkel szemben a tanács először aggodalmakat táplált és kikötni akarta, hogy a villamossági társaság köteles a vezetéket a föld alá sülyeszteni, mielőtt a főváros kívánja. A társaság nem volt hajlandó e megszorítást elfogadni, s magas protektorai segítségével kivitte, hogy a nélkül felállithatta a felső vezetéket. Most a Pasaretre és a Rézmál környékére óhajt hasonló vezetéket vinni. Reméli, hogy az engedélyt meg fogja kapni.

A hatóság, értesülésünk szerint, biztosítani akarja, hogy ha ama vidék benépesedik, a felső vezeték ne maradhasson meg. Ez azonban kevés megnyugtató szolgálat. Elvül kellene kimondani, hogy felső vezetékű villamos áram a főváros területe fölött vezethető. Mert szerencsétlenség akkor is történhet, ha kevesen járnak a vezetékek alatt. A kültelki polgárok élete és testi épsége épp oly elővigyázatot igényel, mint a belvárosiaké. Vagy legyen szabad mindenütt bedrótozni az utcák és utak felső részét vagy sehol.

Meghalt egy tanítónő.

A lapok hírül hozzák, hogy meghalt Budapesten egy városi tanítónő. A neve, kora, mellékes, legfőleg jóbarátainak, hátramaradt rokonainak nyilallik a fájdalom a szívükbe, de a nagy közönség számára közönséges — ujdonság. Hagyjuk hát ezt mi is. E helyett azonban elmélkedjünk egy kicsit azokról, amikkel az emberek az igazságot méregetik.

Ez a tanítónő ide-oda 27 esztendő telt a tanítószéken. Ez alatt szolgálta lelkesen, önfeláldozással a hazát s míg nemzedékek lelkét töltötte tele a tudás kincseivel és honszereléssel, az alatt önmaga hervadt, ifjúsága elrepült s a testi erő fogyott. Végre ledöntötte a betegség s megérlelte a halálra.

A kollegák, a barátok, a tanítványok és a testvérek koszorút tettek a koporsóra, könnyet hullattak a sirhalmára s emléket őrzik a szíveken. De amíg a szerető szívet gyöttri a fájdalom, előttem megjelennek azok az évek, amelyek ennek a megboldogult leánynak életét megöröklték. Előttém áll a küzdelmes tanító-élet, amikor egy család várja — lesi a percet, amely a szorgalomnak gyümölcsét érleli. Az özvegy édes anyának, az édes anyát pótló idősebb testvérnek édes reménye, boldogsága, büszkesége az élet küzdelmes mezőjére lépő lány.

S az ifjú lány azt a szívet, amelyet a jó isten boldogságra és boldogításra teremtett, az iskolának

szenteli egészen. Az iskola ezt a szolgálatot elveszi és úgy ahogy megfizeti. De már a legelső nyugtatóvány értékéből gondosan visszaveszi azt, amiből egykor a munkaképtelen tanítót, vagy a hátramaradt családtagot gyámolítja, a nyugdíjjárulékot.

Ez a tanítónő is fizette ezeket a pénzeket pontosan s talán, ha isten élteti, késő vénségében élvezte volna is a hasznát. De hát az ember nemcsak saját magáért él, hanem azokért is, akiket szeret. És ezekért nemcsak azért él, mert szereti, hanem azért is, mert azok rászorultak, tőle várják a mindennapit.

Ha férfi dől ki a küzdelemből, özvegye — ha szükmarkuan is — megkapja a szerény nyugdíját; de ha tanítónő hal meg, gyámolításából élő édes anyja, idős testvére veheti a koldusbotot. Azt mondják, a szabály így rendeli és ebbe bele kell nyugodni.

En pedig azt mondom, ebbe nem lehet bele nyugodni, mert az a tanítónő éppen úgy fizette a nyugdíjjárulékot, mint a férfi s ha nem kell neki édes anyját, idősebb testvérét tartani, talán neki is jut valami az élet vigabb boldogabb feléből, de így csak a küzdelem maradt meg. Miféle emberi igazság ez, hogy ez a tenger sok pénz rá nézve örökre elveszen? Hisz ha a legembernyuzóbb biztosító intézetnek adta volna évenként ezt a pénzt, halála után hozzátartozói kapnának valamit s nem maradnának az út szélén.

De ez az igazságtalanság tovább is fűzhető. A férjezett tanítónő férje után sem kap nyugdíjat, ha maga is tanít. En azt is szeretném tudni, hogy a tanítónő férje, különösen a munkaképtelen férje miért nem kaphat nyugdíjat ha özvegyiségre jut? Azért-e, mert a nő ügyét másképp ítélik, más szemüvegen vizsgálják, mint a férfit, vagy azért, mert eddig nélkülök határoztak mindig róluk?

De minek kérdezzük ezeket, hisz tudhatjuk, hogy nőket ugyan alkalmaznak munkára, szolgálatra, de érdekeik védelmére még eddig nem gondoltak. A székesfővárosban is csak most emelkedtek annyira, hogy a törvényhatóság közoktatásügyi bizottságába képviselőt küldhetnek. S ezzel a jog meg van és sok függ most attól, hogy miképpen élnek vele?

A kihágási büntetéspénzek kezelése.

A közigazgatási tisztviselők, illetőleg az első fokú rendőrhatalóságok (főszolgabírák, rendőrkapitányok stb.) nagy örömmel és nagy megkönnyebbüléssel fogják tudomásul venni a hirt, hogy nehéző szolgálatuknak egyik leggyötrelmesebb ága: a kihágási büntetéspénzek kezelése január 1-től kezdve merő játékká válik.

A közigazgatási eljárás egyszerűsítéséről szóló törvény végrehajtásának egyik legjelentékenyebb része ez. A jogorvoslati, a kézbesítési és ügyviteli reform már életbe lépett; a belügyminiszter a kihágási büntetéspénzek kezelésének egyszerűsítésével hoz most könnyebbséget és tisztább levegőt a közigazgatási életbe.

Hogy tisztában legyünk e reform jelentőségével, melyet az érdekelt tisztviselők fognak tudni

legjobban méltányolni, meg kell értenie az olvasónak, hogy a kihágási büntetéspénzek nyilvántartása, elszámolása és kezelése immár oly törhetetlen terhére vált az elsőfoku rendőrhatalóságokra, hogy a panasz e miatt az egész országban általánossá lett. Az elsőfoku rendőrhatalóságok ma *tizenhárom* nyilvántartást s ugyanannyi pénznaplót tartoznak vezetni a különböző kihágási büntetéspénzekről. Ugy a nyilvántartást, mint a pénzügyi naplókat le kell másoltatniok s fel kell terjeszteniök a miniszteri számvevőségekhez. Ez a miniszteri hivatal igen messze esik a közigazgatás életétől s így az ő felülvizsgálata csakis számtani lehet; magának a kihágási büntetéspénzek kezelésének lényegébe bele nem tekinthet.

A kihágási büntetéspénzek a fennálló törvények, miniszteri rendeletek és helytartósági szabályrendeletek szerint számtalan, körülbelül *hetven* különböző célra forgácsolódnak szét. El lehet képzelni, hogy mekkora idegsorvasztó munkát ad a tisztviselőnek a büntetéspénz rendeltetésének a kihágási ítéletekben való megállapítása, a befolyt pénzeknek rendeltetési helyükre való elküldése.

A közigazgatás egyszerűsítéséről szóló törvény egy császár-metszéssel végez a kalamitásokkal, a midőn kimondja, hogy a közigazgatási hatóságok által kiszabott büntetéspénzek rendeltetése azonos, vagyis a kiszabott büntetéspénz *fele az államot, fele a községet illeti*. Ugyanez a törvény egyttal felhatalmazta a belügyminisztert, hogy a pénzek kezelését, nyilvántartását és elszámolását a pénzügyminiszterrel egységesen szabályozza.

A belügyminiszter a törvényben biztosított jogával élt most, midőn elkészítette a büntetéspénzek kezelésére vonatkozó egységes szabályzatot, melyet e napokban a miniszter elnöklése alatt tartott szaktanácskozmány beható vita után *egyhangulag* elfogadhatónak jelentett ki.

Január 1-én tehát életbelép az új rendszer, melynek lényege az, hogy az elsőfoku rendőrhatalóságok (főszolgabírák, főkapitányok stb.) csupán *egyellen* egységes nyilvántartást s *egyellen* pénznaplót tartoznak vezetni. Az összes büntetéspénzek kizárólag két célra fordíttatnak. Az egyik fele a pénzügyminiszter kezelése alá kerül, a ki ezt az államot illető felerészt *az érdekelt tárczák közt részarányosan megosztja*; másik fele pedig a *községek szegényügyi céljait* fogja szolgálni.

A szabályzat nevezetes intézkedése az, hogy a főszolgabírák és a budapesti államrendőrség kerületi kapitányságai a kihágási büntetéspénzeket a *postatakarékpénztárak csekk- és clearing-intézményének* igénybevitelével kezeljék. Ez lesz az első lépés Magyarországon, melylyel az állam a magánforgalomban bevált postatakarékpénztári intézményt igénybe veszi.

Egyszóval a midőn az új rendszer a büntetéspénzek kezelését modern alapokra fekteti, ez az elsőfokú rendőrhatalóságokra nézve oly értékkel bír, mintha egy új munkaerőt kaptak volna.

Az állami zálogházak.

A nagy városok életében a zálogházaknak igen fontos szerep jut. Sok a szegény ember: kishivatalnok, proletár, munkás, iparos és mindenféle más egyéb, a kik gyakran kerülnek pénzzavarokba, egész a nyomoruságba. A nagyvárosokban az élet nem olyan könnyű mint faluhelyen, a hol egy kis harapni való mindig csak akad a ház körül, kikerül a gazdaságból. Ha meg nem is jutna, egy-egy jó szomszéd kisegít a bajból, vagy pedig legrosszabb esetben hitelez a zsidó — zálog nélkül is.

Bezzeg a nagyváros zajgó életárja ragadja magával a szegény lelket, — viszi előre feltartóztathatatlanul. Ebben a kavardásban ugyan nem gondol egyik ember a másik bajával, kiki a maga sorsának intézője.

Ilyen helyen szükséges és fontos emberbaráti intézmény a zálogház, a hol a legszegényebb ember is becsületes uton-módon kisegítő pénzkölcsönhöz jut, — sőt a módosabb emberek se igen restelhetnek pillanatnyi fennakadásuk elhárítására valami feleslegesebb értéktárgyuktól egy időre megválni és ilyen módon szert tenni a szükséges összegre. Annak, hogy a zálogházak intézményének ilyen fontos szerepe jut a társadalomban — érthető és természetes következménye, hogy élelmes üzletemberek, sőt gyakran lelketlen kufárok, a nagyforgalmu és jól jövedelmező üzletet igyekeznek saját hasznukra minél jobban kiaknázni, a közönséget saját zsebük javára kizsákmányolni. A tisztességes zálogüzletet pedig az uzsora és szédelgés szabadalmazott gsfetjétől csak egy igen rövid lépés választja el. Pusztán az üzlettulajdonos akaratán függ, hogy ezt a lépést megtegye-e.

Épen ezért, mivel a zálogüzletekkel olyan tág tér nyílik a visszaélésekre, a közhatóságnak kötelessége a *legszigorubb felügyelet* és alkalmas, hathatós *rendszabályok* állandó alkalmazásával megőrizni a zálogházakat humanus céljuk szolgálatának.

A budapesti zálogházak két fő csoportra oszlanak és e megkülönböztetés szerint két különböző hatóság közvetlen felügyelete alá tartoznak. Így a királyi zálogházak — a közvetítő intézetek egész rajával — mint állami intézetek — közvetlenül a kormányhatóság felügyelete alatt állanak, míg a magánzálogházak elsősorban is az iparhatóság, tehát a kerületi előljáróságok, illetőleg a fővárosi tanács felügyelete alá sorakoznak.

Ezuttal csupán az állami zálogházról szólunk, amelynek a rendben tartása a közhatóság, — ebben az esetben a kormány — elsőrendű feladata; s ezekkel szemben a legégetőbb az éber hivatalos ellenőrzés megkettőztetése.

A kir. zálogházak nem csak nem töltik be hivatásukat, — nem is említve ideális rendeltetésüket, mely elvitázhatatlanul megvan — hanem hihetetlen állapotokkal a közönséget *uzsoráskodásnak, zaklatásnak* szolgáltatják ki, érdekei megóvásáról épen

semmit sem gondoskodnak, és minden módon csakis a legkedvezőtlenebb helyzetet teremtik számára.

A közönségnek alig elenyésző kis százaléka érintkezhetik a kir. zálogházzal közvetlenül.

Mert a zálogházak ügykezelése olyan nehézkes és lassu, az alkalmazottak számarányához képest pedig a közönség olyan nagy, hogy órákat kell iszonyatos tolongás közben eltölteni, ha valaki dolgát személyesen akarja lebonyolítani. Sulyosbitja ezt, hogy a felelős kir. zálogházi becsüsök az ingóságokat lehetőleg kevésre becsülik, s a közönség már csak azért is elkerüli a kir. zálogházat, hogy valamivel nagyobb kölcsönösszeghez juthasson. De még abban az esetben is, ha közvetlenül a kir. intézethez fordul, ha szegény ember s maga viszi be a holmiját, elácsorogja a fél napot, s elveszti a keresetét, ha meg másfajta, a hordár költség a kölcsön kamatját több száz perczentre csigázza fel. Hiában szed az állami intézet aránylag kis kamatot, a hordár a „nagy zálogházba“ nem megy el se potyán sem pedig olcsó pénzért. Ez a komédia azután természetesen ismétlődik a kiváltás alkalmával ugyanigy.

Beszéljünk e arról, hogy mit művelnek a kir. zálogházban a ruhaneműekkel? Mint gyürik össze egy kis rongydarabba (a mit a betevőnek kell hoznia), dobálják a pinczéből a padlásra halomba. A ruha vasalása és tisztogatása teszi ki a kir. kölcsön második néhány száz százalékát. Kedves tiz egy-néhány perczentes kölcsönke ez az állami jótékony-sági intézetből szedett pénz — a mint tetszik látni.

Az elzálogosított ruhaneműeket, — mint mondtuk — rongy csomagokká gyurva őrizik. Azt azonban tévedés hinni, hogy ezeket a csomagokat néha napján ki is bontogatják, szellőztetik, porolják, vagy molyporral behintik. Dehogy. A ruhákba egész kényelmesen beleköltözködhetnek a molycsaládok s zavartalanul lakmározhatják fel az egész portékát, a szegény ember, koldus ember féltett kincsét, vagyonát. Nem kell csak egy kis félesztendőre a kir. zálogházban hagyni valami ruhadarabot s kiváltáskor szitát kap az ember érette. Ez a hanyag lelkiismeretlenség annyival is inkább érthetetlen, mert hiszen a portéka romlásával maga az intézet is károsodik, — mivel az esetleges árverésen nem kap kellő vételárat érte.

Az árverésekről jobb nem is szólni. Közönséges zsibvásár, a megszokott hiénák gyülekező helye, a hová tisztességes ember be nem teszi a lábát. Világos, hogy ennek következtében az eredménye is hozzá hasonló. A hivatásos árverező alakok addig a határig mennek el átlag — a hol az intézet költsége fedezetet nyer. Ez ajánlatos azért, nehogy deficit kerekedjék s ebből lárma támadjon, a mi a közfigyelmet a csendben működőkre kellemetlenül reáfordíthatná. Azért tehát gyakoriak az árverési feleslegek is. Rendszerint 7 és 13 fillér. Azt mondják, hogy ezek jó számok.

Igen érdekes és tanulságos az anyaintézeteken kívül a kir. zálogházi közvetítő kisdéd garázdalkodása is. A publikum nagy része szereti őket. Itt nincs tolongás, sok ácsorgás, ellenben gyakran néhány hatossal magasabb kölcsönöket szavaznak meg, mint a központ mogorva becsüsei.

Ezeket a szivességeket azonban meg is kell ám hálálni. Erre való a közvetítő díj, a mi aránylag nem is sok — olyannyira nem, hogy nem is igen lehet belőle megélni. Aggodalomra azért nincs ok. Vannak ugynevezett mellékjövendelmek, — a különös passzióval tévesen kiszámított kamatok, a kétszeresen felírt (be- és kihozatal) közvetítő díjakon kívül. Első helyen áll itt az ugynevezett „bekötő“. Ez az a már említett épen nem ambrózia illatu rongydarab, a mibe az elzálogosított ruhaneműeket belegyömöszölik, hogy minden csontjukat — porczikájukat megőröljék. Ezért a bekötésért szokás esetenként külön 10 krt fizetni a közvetítő uraknak, a kik azonban tulajdonjogukról ezzel szemben csak a legritkább esetben mondanak le, a mikor a vendég kissé nagyszájú és lármát akar csapni. — Ékszereknél, — kucséber skatulyákat használnak, a miért az elzálogosító egyénisége arányában különféle díjakat szednek. — Vannak ezenkívül mindenféle ugynevezett otthontartási, átíratási, felfüggesztési, lefektetési és Isten tudja még micsoda egyéb járandóságok, a melyeket a megszorult atyafi készségesen fizet meg, mert egyrészt némi vizontszolgáltatást csakugyan kap érte, másrészt mert ugyan ki szállana perbe azzal a hatalmassággal, a kinek szeszélyétől függ, hogy üres zsebünk okozta zavarunkból milyen mértékben kapjuk meg a kivezető utat? — a kinek a kedvezésétől függ, egy vagy több napi vacsoránk és ebédünk?

Hosszadalmas lenne apróra venni a zálogházak minden furfangját és ravaszságát. Tény az, hogy rendkívüli sok a visszaélés és a zálogházak intézménye még igen is kezdetleges és tökéletlen.

A Sáros- és Rudas fürdők felépítése.

Budapest tanácsa a főváros Sáros- és Rudasfürdő nevezetű gyógyfürdőinek felépítése, illetőleg az utóbbinak kiépítése czéljából vázlatos tervekre — az alább következő feltételek mellett — nyilvános pályázatot hirdetett.

1.

A nyilvános pályázat hazai és titkos. A pályázatban csak magyar honpolgár vehet részt, a ki jogosított építész, mérnök vagy építőmester. A pályamű jelígyével látandó el és az ugyanazon jelígyével ellátott, a szerző nevét és lakezimét tartalmazó zárt levélke kíséretében nyújtandó be.

A pályatervek benyújtásának határideje 1904. évi június hó 3-ik napjának déli 12 órája.

2.

Pályázni mindkét gyógyfürdőre együttesen és külön-külön is lehet.

3.

A pályázó a következőket tartozik készíteni és bemutatni:

a) helyszínrajzot a tervezett épületek elhelyezésével és a parkozás feltüntetésével a kiadott helyszínrajz méretében;

b) minden emeletről egy alaprajzot;

c) annyi homlokzati rajzot, a hány lényegesen eltérő homlokzat terveztetik;

d) annyi metszetet, a mennyi a tervezetek tökéletes megértéséhez szükséges;

e) mindezen tervek 1:200 méretben készitendők;

f) megközelítő költségvetést a beépítendő köb-tartalom szerint; a magasság a pinczetalajtól a főpárkány felső vonaláig számítandó;

g) magyar nyelven szövegezett tervleírást, mely a létesítendő épületek és helyiségek elrendezését, szerkezetét, gépberendezését, fűtését, szellőztetését építési anyagát magyarázza és az összes szükséges felvilágosításokat tartalmazza

4.

A bemutatott vázlatos tervek közül és pedig úgy a Sáros-fürdőre, valamint a Rudas-fürdőre készített tervek közül a legjobbnak talált négy-négy terv alkotója a szűkebbkörű kiviteli tervpályázatra szólíttatik fel és ezenkívül eme tervek mindegyike külön-külön 3000 K-ával jutalmaztatik. A jutalomdíj azonban csakis akkor adatik ki, ha a tervező a kiviteli tervpályázatban tényleg résztvett, illetőleg ha a vázlatos tervei alapján készített kiviteli terveket bemutatta.

5.

A székesfőváros fentartja magának azt a jogot, hogy a nem jutalmazott pályatervek bármelyikét is 500 K-ért megvásárolhassa.

6.

A díjnyertes, valamint a megvett tervek is a székesfőváros kizárólagos tulajdonává lesznek s azokat a fürdők létesítése érdekében teljes szabadsággal használhatja fel a nélkül, hogy a tervezők a kiadott díjakon kívül bármi czimen valamely igényt támaszthatnának.

7.

A benyújtott pályaterveket az elnökből, 15 szavazó és 4 csak tanácskozó, összesen 19 tagból álló bizottság bírálja meg.

A bíráló bizottság elnöke a középítési bizottság elnöke, akadályoztatása esetén helyettese.

Tagjai: a középítési, a magánépítési és a pénzügyi és gazdasági ügyosztályt vezető tanácsnokok; a középítészeti igazgató, a t. főorvos, a mérnöki hivatal építési szakosztályának főnöke; a pénzügyi és gazdasági, a középítési és a közegészségügyi bizottmánynak két-két tagja; a magyar mérnök és építész

egyesületnek egy tagja; a magyar építő művészek szövetségének egy tagja; az országos balneológiai egyesület egy tagja; a Rudas- és Artézi-fürdők igazgatói és orvosai.

8.

A bíráló bizottságban a mérnöki hivatal építési szakosztálya főnökének, a Rudas- és Artézi-fürdők igazgatóinak és orvosainak szavazatuk nincsen és csakis tanácskozási joguk van.

9.

A bíráló bizottság a vázlatos tervek benyújtására kitűzött határidő letelte után azonnal megkezdi működését és két hónapon belül meghozza határozatát.

A bíráló bizottság első sorban azt állapítja meg vajjon a pályatervek a pályázat feltételeinek megfelelnek-e. A feltételeknek meg nem felelő pályatervek a pályázatból kizárandók. Ezen határozathoz azonban a bíráló bizottság jelen levő szavazó tagjai kétharmadának szavazata szükséges.

10.

A bíráló bizottság a pályázatra elfogadott terveket megvizsgálván és megbírálván, nyílt szavazás útján végérvényesen dönt a megjutalmazandó, illetőleg a szűkebbkörű kiviteli tervpályázatra bocsátandó, valamint a megvásárlandó pályatervek fölött

11.

A bíráló bizottság határozatképességéhez az elnökön vagy helyettesén kívül legátább 8 szavazó tag jelenléte szükséges.

Határozatait, javaslatait és ítéletét minden esetben nyílt szavazás útján szótöbbséggel hozza meg. A szavazatok egyenlő megoszlása esetében újabb szavazás rendelhető el. Az elnök csak akkor szavaz, ha a megismételt szavazás eredménye szerint a szavazatok ismét egyenlően oszlanának meg.

12.

A bíráló bizottság, ítéletének meghozatala után, az ítéletét, határozatait és javaslatait magában foglaló jegyzőkönyvet jelentés kíséretében a tanácsnak bemutatja. A tanács, a jelentés tudomásul vétele után, a megjutalmazandó tervek jelíges levélkéit felbontja, a „Fővárosi Közlöny“ hivatalos lapban közzététeti a bíráló bizottság jegyzőkönyveit és jelentését, és ugyanazon alkalommal intézkedik a kiviteli tervpályázat megtartása, valamint a megvásárolt tervekért fizetendő összegek kiutalványozása iránt.

13.

A bíráló bizottság jelentésének a tanács részéről történt tudomásul vétele után a pályázatra benyújtott összes tervek alkalmas helyen 14 napig közszemlére tételnek ki. Ennek elteltével a sem meg nem jutalmazott, sem meg nem vásárolt tervek visszaadtnak.

14.

A kiviteli tervpályázatra legalább hat havi határidő tűzetik ki.

15.

A kiviteli tervpályázatra benyújtott tervek ugyanazon bizottság bírálja meg és mond felettük bírálatot, a mely a vázlatos tervek felett ítél és pedig a megállapított eljárás szerint.

16.

A kiviteli tervpályázaton csakis *abszolút becsü* terv fogadható el.

17.

A kiviteli tervek benyújtására kitűzött határidő lejárta után a bíráló bizottság legott összeül. Bírálatának eredményét jelentésbe foglalva a tanács elé terjeszti. A tanács, mielőtt a bíráló bizottság jelentését az eredmény fölött való döntés végett a közgyűlés elé terjesztené, a kiviteli tervek az ügynek a közgyűlés napirendjére való kitűzése előtt 8 napon át alkalmas helyen közszemlére teszi ki.

A kiviteli pályázat eredménye fölött Budapest székesfőváros törvényhatósági bizottságának közgyűlése dönt.

18.

A kiviteli tervpályázaton mindegyik fürdőre külön-külön legjobbnak talált abszolút becsü terv alkotója — a vele kötendő megbízólevél alapján — a kivitellel bizatik meg és tiszteletdíja a Magyar mérnök- és építész egyesület* választmányának 1892. évi május hó 7-én tartott ülésében elfogadott díj-szabályzat III. osztálya szerint állapittatik meg.

A többi terv mindegyike egyenlően 2000 koronával díjaztatik, mely azonban csakis akkor fizette-tik ki, ha a pályázat eredménye fölött a törvényhatósági bizottság közgyűlése döntött.

19.

A pályatervek borítékban lepecsételve mindenkor a székesfőváros középítési igazgatójánál (Központi városház II. em. 267. ajtószám alatt) nyujtandók be. Az építési program, a gyógyfürdők helyszinrajza és az építésre vonatkozó egyéb adatok ugyancsak ott szerezhetők meg.

A tőzsdebíróság heti krónikája.

Peres ügynöki jutalék.

Decz. 16.

A wrdniki szénbánya tulajdonosai Pongrácz Testvérek ezelőtt 3 esztendővel ügynöki szerződést kötöttek Engelsmann József ó-becsei céggel a wrdniki szén kizárólagos eladására. Engelsmann a kizárólagos eladást az ország egy bizonyos részére kötötte ki magának oly módon, ha a szénbánya az ő kerületében az ő megkerülésével találna üzleteket kötni, illetve szénszállításokat eszközölni, ugy az ilyen üzletek után a jutalék szinte öt illeti meg. Az esetben, ha a szénbánya ilyen direkt üzleteket nem

hozna tudomására és ezáltal ügynöki jutalékától elesnék, minden egyes szállított kocsi rakomány után 6 korona kötbér volt szerződésileg kikötve. Engelsmann szerződése 1902. márczius 31-én lejárt, amikor is tudomására jutott, hogy Pongráczék az ő megkerülésével kerületében üzleteket csináltak és 300 waggon szenet szállítottak. Engelsmann erre 1800 korona kötbért követelt a wrdniki szénbányától, mely összeget kénytelen volt peres uton a budapesti tőzsdebírósnágnál beadott keresete szerint érvényesíteni. Ma volt ebben az ügyben a tárgyalás, ahol Engelsmann dr. Oláh Dezső ügyvéd képviselte. A tárgyalás folyamán felperes tanukkal igazolta, hogy Pongráczék 241 waggon szenet szállítottak az ő megkerülésével. Tehát ilyen módon köztük létrejött szerződést megszegtek és a kötbér követelése jogos. Alperes beismerte ugyan, hogy 241 waggon szenet szállított Engelsmann megkerülésével annak kerületében azonban védekezése oda kulminált, hogy e szállítások az ügynöki szerződés lejárta után történtek már. A tőzsdebíróság mindkét fél meghallgatása után azt az elvi döntést hozta, hogy nem a szállítás ideje az irányadó, hanem az üzlet megkötésének napja. Mint-hogy a kötvél aláírásának napja még a szerződés fennállásának idejébe esik, úgy alperest marasztalni kellett 1386 korona és az összes költségek megfizetésében.

Kávés és tejnagykereskedő.

Decz. 16.

Grüner Jakab a Tátra kávéház tulajdonosa szerződést kötött Goldmann József tejnagykereskedővel, mely szerint az összes tejszükségletét kötelezte magát nála beszerezni. Egy ideig a szállítás teljesen rendben ment, míg Grüner vendégei kezdtek kimaradozni a kávéházból azért, mert az ott felszolgált tejes kávé nem tudták meginni. Grüner erre figyelmeztette Goldmann, hogy küldjön jobb tejet, mert ezt, amit most szállít, nem használhatja. Goldmann azonban tovább szállította a Grüner által savanyunak, vizesnek és rossznak minősített tejet, míg ennek átvételét Grüner megtagadta a szerződés felbontását kérte, a Goldmann szerződés felbontása miatt az abban kikötött kötbért per utján követelte Grünertől, mely ügyet ma tárgyalta a tőzsde választott bírósága. Goldmann Józsefet dr. Mangold Ármin, alperes Grünert pedig dr. Füzessey Árpád képviselte. A tárgyalás során Grüner is Goldmann is tanukra hivatkozott, akiket Grüner pincérje és Goldmann kocsis személyében ki is hallgatott a bíróság. A bíróság mindkét fél meghallgatása után Grünert kötbér megfizetésében marasztalta, avval az indokolással, hogy Grünernek ha a tej minősége ellen kifogása volt, köteles lett volna a tejet vegyvizsgálatnak alávetni, amely hivatva lett volna, a tej minőségéről nyilatkozni. Alperesnek nem állott jogában a kifogásolt tejet rossznak minősíteni.

KÖZGAZDASÁG.

Az olasz kereskedelmi szerződés. A római kamarának a kereskedelmi szerződésekre és a vám-tarifa megállapítására kiküldött bizottsága hozzájárult ahhoz a törvényjavaslat-hoz, a mely szerint a kormányt megbízzák, hogy Magyarország-Ausztriával ideiglenes kereskedelmi szerződést kössön és az esetleg szükséges intézkedéseket tegye. A bizottság elhatározta továbbá, hogy a kormányhoz azt a fölhívást fogja intézni, hogy arra az esetre, ha e törvényjavaslat fölhatalmazása alapján intézkednék, haladéktalanul új vám-tarifa-javaslatot terjesszen a kamara elé. *Colajanni* előadó ebben az értelemben jelentést tett a kamarának. A kamara elhatározta, hogy ezt a törvényjavaslatot, a mely szerint fölhatalmazzák arra, hogy Magyarország-Ausztriával ideiglenes kereskedelmi szerződést kössön, tárgyalás alá veszik.

Czukorkivitel Amerikába. *Washingtonból* jelentik: Az angol kormány hivatalosan értesítette a miniszterelnökséget, hogy elvárja, hogy a brit Antillákról jövő czukrot az Egyesült-Államokban a legnagyobb kedvezmény alapján ugyanolyan föltételekkel bocsátják be, mint a kubai czukrot. Nem kételkednek azon, hogy Németország, Magyarország-Ausztria, Franciaország és a többi répatermelő állam hasonló követelésekkel áll elő. Emlékeztet, hogy Olecy volt államtitkár Cleveland idejében ezt a követelést el nem fogadhatónak nyilváníttotta.

A Magyar-Osztrák Bank kimutatása december 15-éről a rendes deczemberi képet mutatja, a mikor a hónap első felében a medio ellenére nem nagyok az igények. A szükséglet rendesen csak a hónap második felében áll be, a mikor már megtörténnek az előkészületek az ultimóra, mely ezuttal az év végét is jelenti. A váltótárca 9,129.000 korona csökkenést mutat, a mi a tavalyi kimutatáshoz képest a felénynél is nagyobb javulásnak mondható, a mennyiben tavaly deczember 15-én körülbelül 20 millióval csökkent a váltótárca. Az ideai helyzet még azzal jobb a tavalyinál, hogy az idén a váltótárca állaga 300.249.000 korona, míg tavaly csak 258,780.000 korona volt. Ennek a helyzetnek megfelelt a nyílt piac helyzete is, a hol kevés az anyag és a kamatláb szilárdságát csak az okozta, hogy az eszköptörök visszatartók voltak, mert készülnek az ultimóra. Az angol bank medióra ismét gyöngült ugyan, a mennyiben tartaléka 45,2 százalékra csökkent, de az a csekély gyöngülés és a bankjegyforgalom emelkedése 43.000 fonttal nem áll kapcsolatban a pénzpiacz viszonyaival. Ennek oka nem más, mint a rendes karácsonyi forgalom, mely Angliában mindig igen nagy szokott lenni. És minthogy a nyílt piacon a magánkamatláb is csökkent, az angol bank ebben az évben nem fogja fölemelni a kamatlábat. A német birodalmi bank ma közzétett kimutatása szintén javulást mutat, a mennyiben érczkészlete és

a birodalmi pénztári jegyek összege, az utóbbi bár nagyon kis mértékben, emelkedett. A pénzpiacz helyzete tehát Európában megnyugtató. A jegybanknak kimutatásában még öröndetes az érczkészlet szaporodása 4 millió koronával, úgy hogy az 1437,233.000 korona érczkészlettel szemben a bankjegyforgalom 1639,068.000 korona a melyből 235,209.000 korona adómentes. A kimutatás hivatalos adatai ezek:

Bankjegyforgalom 1639,068.000 (— 7,147.000) korona. Érczkészlet 1477,233.000 (+ 4,077.000) korona. Váltótárca 300,429.000 (— 9,129.000) korona. Lombardüzlet 39,573.000 (— 141.000) korona. Adómentes bankjegytartalék 235,209.000 (+ 11,232.000) korona.

Hirek a városházáról.

A marbaközyágóhid átalakítása. A budapesti közyágóhid és vásár modern berendezésre leendő átalakítását a főváros évek óta tervezi. A jövő évi költségvetésben nagyobb összeget vettek fel a programtervek kidolgozására s a tanács utasította a mérnöki hivatalt, hogy a tervezetet mielőbb állítsa össze. A hivatal most mutatta be jelentését, amelyben az átalakítás munkáját a következőkben irányozta elő: Első és legszükségesebb a központi hűtő, gép- és kazánház berendezése, amelynek a vágóhid már ma nagy hiányát érzi. Ennek berendezése után a mai hűtőkből tágas előhűtőket terveznek. — A vágókamrákban a mai kezdetleges szerkezetek kiküszöbölésével új rendszerű emelő és szállító szerkezetet kell felállítani. A próbavágóhid épületét megfelelőbb módon kell berendezni. — Megváltoztatandó a vásártéri berendezés, új vasuti felszerelés kell a vásártelepre és a rakodóhoz; a konzumvásártelepnek új helyet kell kijelölni; a vásárra érkező állatok elhelyezésére új istállók létesítendők, külön a gazdasági, a belföldi és a külföldi állatok részére. Végül a Hungária-körútnak a vásártéri istállók mellett elhuzódó vonalát kívánja a hivatal ideiglenesen megnyitni. — Az előterjesztett tervezet teljes kidolgozására a hivatal öt külön munkaerő kirendelését kéri.

Heverő ügyek. A naphegyi-utak telektulajdonosai már régóta sürgetik a fővárost, hogy állapítsa meg az utak végleges szinmagasságát, mert ennek ismerése nélkül senki sem mer építkezésbe bocsátkozni, sőt még a telkek sem kerithetők el, holott erre szabályrendelet kötelez. A tanács javaslatot kért a mérnöki hivaltól, amely azt ajánlotta, hogy az utak szinmagasságánál 10% emelkedési maximum állapíttassék meg. A tanács ezt tudomásul vette ugyan, de további intézkedéseket nem tett. Most beleszólt az ügybe a fővárosi közmunkák tanácsa. Abban a nézetben van, hogy a 10%-os emelkedési maximum a magánérdekek megsértése nélkül nem vihetők keresztül. Bárhogy álljon is a dolog, a közmunkatanács égető szükségnek tartja, hogy e kérdés végre elintézését nyerjen, mert indokolatlan halogatással nem szabad gátat vetni a naphegyi részek fejlődésének. Kéri ez okból a tanácsot, hogy az utszinmagasságra vonatkozó terveket mihamarább készíttesse el s azokat vele is ismertesse.

Pinczék a királyi palota kertje alatt. A királyi palota kiépítésével kapcsolatban szabályozni kellett a Szarvas-teret és a Lógody-utczát. E rendezés alkalmával arra a különös fölfedezésre jutottak, hogy az Attila-utczai házak pinczéinek nagyjából része alányulik nemcsak a Lógody-utczára, hanem a *királyi palota kertje alá is*. Hogy ez az állapot egyáltalán nem tűrhető, azt mindenki be fogja látni. A közmunkatanács néhány pinczét már is betömetett s több pinczének a betömése most van folyamatban.

Olcso hus. A tanács tudvalevőleg hatósági mészárszéket állíttatott a közvágóhídon. E hatósági mészárszékben eddig hetenként csak három napon: pénteken, szombaton és vasárnap árultak húst és zsírt. A kereslet azonban az idők folyamán igen megnövekedett s a tanács ezért elrendelte, hogy a téli időnyben mindennap délután 4-től 7-ig mérjenek húst a hatósági mészárszékben. E mészárszékben három kilónál többet egy vevőnek el nem adnak. A husnemű egyébként igen olcsó. Így 1 kiló jobb minőségű disznóhús 80—90 fillér; a csontos részek 40 fillérért is kaphatók. A párolt hus még olcsóbb. Egy kiló első minőségű zsírnak az ára 1 korona, másodrendűé 70 fillér. Nem csoda, ha a szegényebb nép seregestül tódul oda.

Bukott kereskedők visszaélései. Állandó szokását képezi nálunk a vagyonbukott kereskedőknek, hogy mindenféle csalafintasággal élnek a közönség megtévesztésére. A kereskedelmi miniszter most fölhevítette az iparhatóságok figyelmét a vagyonbukottak visszaéléseire. Rendes dolog például, hogy a bukott kereskedő rögtön a bukása után új üzletet nyit a felesége nevében. A hatóságoknál nem szerepel mint tulajdonos, de a cégztáblán az ő neve olvasható, mely után szabad szemmel alig olvasható vagy a cifrázatok között rejtett apró betűkkel van oda téve ez a két betű: „né“. Az ilyen csalafintaságokat a kereskedelmi miniszter nem akarja tovább tűrni, miért fölhevítte most az iparhatóságokat, hogy a közönség megtévesztésére szánt eme visszaéléseket figyeljék s szigorúan torolják meg.

Az ószeresek kérelme. A Teleky-téri ószeres csarnokot nyáron este 8-ig, télen pedig 6-ig szabad nyitva tartani. Az ószeresek egyesülete most arra kéri a tanácsot, engedje meg, hogy a csarnok szombati napokon télen is este 8-ig legyen nyitva tartható. Azzal okolják meg kérelmüket az ószeresek, hogy a szegény munkás ember — mint azt a tapasztalás bizonyítja — rendszerint szombaton az esti órákban szokta beszerezni szükségleteit, mert hétfőn már többnyire nincsen pénze.

Magy. kir. államvasutak. Üzletvezetőség Kolozsvárt.
32726/903. II. szám

Pályázat.

A magyar királyi államvasutak Segesvár állomásán berendezett vendéglői üzlet 1904. évi április hó 1-től számítandó 5 évre bérbeadandó lévén, annak bérbeadása iránt ezennel pályázat nyitattik.

Felhívtnak ennél fogva mindazok, kik nevezett állomási vendéglőt bérbevenni óhajtják, hogy a szabályszerűen felbélyegzett és bizonyítványaikkal felszerelt ajánlatukat legkésőbb 1904. évi január hó 8-án déli 12 óráig külön lepecsételt és „Ajánlat a Segesvár állomási vendéglő bérletére“ megjelöléssel ellátott borítékban a magy. kir. államvasutak kolozsvári üzletvezetősége általános osztályához (titkárság) címezve küldjék be.

Ajánlattevő köteles a kolozsvári üzletvezetőség gyűjtőpénztárána 1904. évi január hó 7-dikéig bántatpénz fejében 400 koronát készpénzben, vagy állami letétekre alkalmas értékpapírokban letétbe helyezni, vagy oda posta útján külön borítékban beküldeni.

Az értékpapírok a budapesti vagy bécsi tözsdén legutóbb jegyzett, 14 napnál nem régebb, utolsó és a névértéket meg nem haladó napi árfolyam szerint számíttatnak.

Készpénzben letett összeg után kamat nem fizetetik.

Az ajánlatban a letétel megtörténte hivatkozás teendő, de a letétről nyert elismervény nem melléklendő.

Az üzletvezetőség fentírtja magának azon jogot, hogy az ajánlattevők közül, függetlenül a f. lajálott összeg magasságától, belátásához képest. szabadon választhasson.

A fenti feltételektől eltérő, vagy a kitűzött határidőn túl beérkező ajánlatok, továbbá oly ajánlatok, melyek táviratilag tétettek, s végre olyanok, melyekre az előirt bántatpénz le nem tétetett, figyelembe vétetni nem fognak.

Ezen vendéglőre vonatkozó részletes feltételek a magy. kir. államvasutak kolozsvári üzletvezetősége III. osztályában tudhatók meg (E. M. K., E. palota, II. emelet 33. ajtó) a melyekre nézve e helyen is megjegyeztetik, hogy a III. osztályu ét- és egyuttal váróteremnek fűtésére és világítására szükséges anyagok fele részben é. p. 140 kgr. kőolaj és 6 m³ tüzfű, esetleg ezzel egyenértékű szén bérlőnek díjtalanul lesz kiszolgáltatva.

Végül megjegyeztetik, hogy a vendéglőhöz az üzleti helyiségeken kívül a bérlő céljaira szolgáló két szoba és egy padlásszobából álló magánlakás is adatik.

Kolozsvár, 1903. december hó 15-én.

Az üzletvezetőség.

Magy. kir. államvasutak igazgatósága.
175.759 903. sz.

Pályázati hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak igazgatósága a nagyszombati pályaudvar felvételi épületének gázvilágítási berendezéséhez szükséges világító-testek és lámpás-oszlopok szállítására pályázatot hirdet.

Az említett világító-testek és oszlopok részletes körülírását tartalmazó „költség számítás“ minta — továbbá az „ajánlat“ minta és az említett tárgyak szállítására — valamint az ajánlattételre nézve érvényes feltételeket tartalmazó „pályázati felhívás“ a magyar királyi államvasutak igazgatóságának anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál (Budapest, VI. Andrassy-ut 73. II. em. 48.) díjtalanul kapható, de a „pályázati felhívás“ valamennyi hazai kereskedelmi és iparkamaránál is megtekinthető.

Az előirt módon kiállított, aláírt, helyegekkel ellátott és lepecsételt ajánlatok f. é. december 29-én déli 12 óráig a fent említett szakosztálynál benyújtandók, vagy posta útján oda beküldendők.

Bántatpénzben az ajánlott tárgyat, értékének 5%-a f. é. december 28-án déli 12 óráig a magyar királyi államvasutak főpénztárána letendő.

Elkészve benyújtott, valamint a pályázati felhívásban részletesen előirt feltételektől eltérő ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Budapest, 1903. december hóban.

Az igazgatóság.

Magyar királyi államvasutak Igazgatósága.
18580/903. III. szám.

Az utipodgyász elszállítása a lakásról.

A magy. kir. államvasutak igazgatóságától vett értesítés szerint: a magyar kir. államvasutak központi városi menetjegyiroda (Budapesten, V. ker., Vigadó-tér 1. sz.) az utazó közönség kényelmére a vasuton feladandó utipodgyászt előszóval, írásban vagy telefon útján való bejelentésre a székesfőváros IV—IX. kerületeiben fekvő lakásokon átveszi és azt megállapított szállítási díjak beszedése mellett saját hivatalos helyiségében vasuti podgyásként felveszi az illető budapesti pályaudvarra kiszállítja s a kívánt vonathoz átadja.

A bejelentésnek a központi menetjegyirodában a szándékolt utazást megelőző napon kell történnie.

Az átadott podgyászra vonatkozó hivatalos vevényt és a szükséges vasuti menetjegyet a menetjegyiroda hivatalos helyiségében szolgáltatja ki vagy kívánatra 40 fillér díjért a lakásra is elküldi. — Az említett menetjegyirodában, mely helyiségeiben egy idegenforgalmi iroda, olvasó-terem, etnografiai és házi iparbazár továbbá egy tudakozó iroda fürdők számára létezik, a szükséges összes különféle menetjegyek még pedig a tervezett utazás megkezdése előtt már néhány nappal előbb is megválthatók és ugyanott bármely utazási ügyben szóval vagy írásban díjmentes felvilágosítás nyerhető.

Budapest, 1903. deczember hóban.

Az igazgatóság.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utca 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje
Budapest I., Budafoki-út.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomású, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vízmuételepeket.

Gőzmalmai és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különböző emeltyű-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcson részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékpénztári könyvecskék 3 $\frac{1}{2}$ % kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyó számlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyújt értékpapírokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utca sarok). — VII., Király-utca 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).

Váltó-üzlete megbízásból teljesít mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt 9—11-ig, délután 3—5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Telefon 57—50.

Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, specialista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épít:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,**kazánbefalazásokat,****gépalapozásokat**

és

szabadalmazott

Füstemesztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztosítás kötött.

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztosítást, túlélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdíjbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kihazasítási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a díjtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő

A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25 1.80	34 2.30	43 3.16	52 4.66	25 4.11	34 4.22	43 4.56	
26 1.84	35 2.38	44 3.30	53 4.88	26 4.12	35 4.24	44 4.61	
27 1.88	36 2.46	45 3.44	54 5.12	27 4.13	36 4.27	45 4.67	
28 1.93	37 2.54	46 3.59	55 5.37	28 4.14	37 4.30	46 4.76	
29 1.98	38 2.63	47 3.73	56 5.64	29 4.15	38 4.33	47 4.84	
30 2.03	39 2.72	48 3.91	57 5.93	30 4.16	39 4.36	48 4.99	
31 2.09	40 2.82	49 4.08	58 6.24	31 4.17	40 4.39	49 5.02	
32 2.16	41 2.94	50 4.26	59 6.57	32 4.18	41 4.45	50 5.10	
33 2.23	42 3.04	51 4.45	60 6.97	33 4.20	42 4.50		

MAGYAR**FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR**

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemű

légszesz-, villamos-**és petroleum-****világító testekben,**

a legegyszerűbb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmutárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3.

VI., Teréz-körút 1 a.

V., Gizella-tér 1.

X., Jászberényi-ut.

VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utca.

Kolozsvar: Wesselényi-utca 20.

Pozsony: Lőrinczkapu-utca 1.

Schlick-féle**vasöntöde és gépgyár****részvénytársaság.**

Gyár és irodák: VI., Váci-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzembereendezések malmok részére, szivattyú-telepek, zsilipszerkezetek, hidraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készítése, stb.